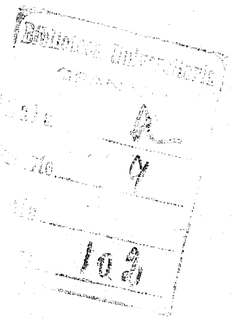

V 20=3. 60=4

59-4
2-21-4849

Biblioteca Universitaria
Sala A
Nº 7
103

R-7718

GERMANIAE

EXEGESEOS VOLVMINA DVODECIM A FRANCISCO IRENICO ETTELINGIACENSI EXARATA

Eiuſdem oratio protreptica, in amorem Germaniæ, cum præſentis operis excuſatione, ad Illuſtriſs. principis Palatini Electoris Cancellarium Florentium de Pheningen, vtriuſq; cenſurę Doctorem.

Vrbis Norinbergæ deſcriptio, Conrado Celte enarratore.

Η βίβλος τῆς γερμανίας ἐξηγήσεως
τοῖς πουδαίοις σώζειν.
Ος τις γερμανῶν πολεμήϊα ἔργ' ἀμαχητῶν
Ιέμενος τ' ἔτι νῦν, ἢ τὰ πάλ' ἦεν ἔχειν.
Τῶν τ' ἐπεχείρουν πόλλ' ἄλλοι πόλλοις τὰ λέληθεν
Ωλε σὺ κηδόμενος βάλλε, δίδακτος ἔσῃ.
Πατρίδος εὐγενέος τὸ κεκρυμμένον ἔυχος ἀπ' ἄλλων
γνώσεις, εἰ μύθων τῶν σοί ἐμῶν τε μέλει.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

LEO PAPA X.

VNIVERSIS & ſingulis præſentes literas inſpecturis Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniã dilectus filius Ioannes Koberger, ad communem doctorum & ſtudẽtium utilitatem maxima cura & ſolicitudine aſſiduam operam libris imprimendis impendit, magnoſq; in ea re labores & ſumptus facit. Vereturq; ne inſurgente inuidia, æmulationes excitata, aliq; ſumptis operis ſui exemplis, p̃ſertim de nouo opere, uniuerſalis Germaniæ Deſcriptionis antehac nequaq; typis tradito, continente prope diẽ ab eodẽ Ioanne imprimendo, in eiuſdẽ maximum damnum imprimãt, de q̃ alterius inuento nouum lucrũ ſibi quærant. Id circo nobis fecit humiliter ſupplicari, ut eius bonę uoluntati opportune prouidere digneremur. Nos quoniam ea quæ ad literatorum commoditatem ſpectant libenter annuimus, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, ut ingenia ad plura melioraq; in dies inuenienda, opuſq; p̃fatum ſublata omni æmulatione diligentius prodeat impreſſum & emendatum. Confidentes de diligentia dicti Ioannis & in libris imprimendis ſtudio fide dignorũ teſtimonio facti ſumus certiores. Oĩb⁹ & ſingulis imp̃ſſoribus, & artẽ ipſam exercentibus ubilibet conſtitutis ſub excõicatiõ. Illis autẽ qui in Alma urbe noſtra, & terris nobis mediate uel immediate ſubiectis morant, ſub eodẽ & confiſcationis librorũ impreſſorũ pœnis, quas contrafacien. abſq; alia declaratiõe eo ipſo incurrere uoluimus, diſtrictius inhibemus. Ne p̃ ſpaciũ quinq; annorũ a tẽpe perfectionis dicti operis librum ipſum per dictũ Ioannẽ ſeruata forma bullæ in concilio Lateranen. nup̃ editæ imp̃ſſum, ad inſtantiã quarũcunq; p̃ſonarum, cuiuſcũq; dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, nobilitatis, p̃eminentiæ, uel cõditionis, ſub ſimilibus uel aliis characterũ formis pro eorũ uoluntate, q̃uis quæſito colore uel modo, imprimere, aut imprimi facere p̃ſumant. Volen. ut oẽs & ſinguli librorũ uenditores, penes q̃s dictũ opus ab aliis q̃ a p̃fato Ioanne impreſſum inuentum foret, ſimiles pœnas incurrant. Mandan. nihilominus dilectis filiis nunc & pro tẽpe locorũ ordinariis in dictis locis exiſten. Quatenus per ſe uel alium, ſeu alios faciant auctoritate noſtra inhibitionem noſtram hiuiuſmodi inuiolabiliter obſeruari, & contradictores p̃ cenſuras eccleſiaſticas, & alia opportuna iuris remedia appellatiõe poſtpoſita compoſcendo. Inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſeculari. Non obſtan. conſtitutiõ. & ordinatiõ. apoſtolicis cęteriſq; contrariis quibuſcũq;. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, ſub annulo piſcatoris, die xiiii. Ianuarii. M. D. XVIII. Pont. noſtri anno quinto.

Euangeliſta.

ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS, LVDOVICO SACRATISS. IMPERII ELECTORI ANTESIGNANO, AC FOEDERICO. RHENI PALATINIS, Bauariæq; ducibus ampliſs. Franciſcus Irenicus Ettelingiacenſis, Collegii diuæ Katherinæ Heidelberg. Moderator fœlicitatem optat.

QVIRENTI MIHI AC PENITVS INſpicienti, Principes Clariſſimi, fortunarum ueſtrarum pelagus, tum animi in utroq; magnitudinem, tot ac tanta nobis ultro obuiauere, ut multum ac diu ipſe mecum contulerim, ac prorſus non conuenerim, a quo exordio amplitudinis ueſtræ agmen copioſiſſimum ſim auſpicaturus. Huc enim me uocat in uobis pulcherrima corporis habitudo, ſtata forma, debita membrorũ firmitas, conſentaneus uigor, uultuſq; ueſtri compoſitio. Alio me ſibi poſtulat in ambobus animi æquitas ac præſentia, ueluti ſumma caſtitas, par clementia, nec minor grauitas, æqualis ſeueritas. Quas licet ambo, quantum ratio & ſatietas permittit, ut proprias habueritis, uideris tamen mihi LVDOVICE Princeps Seueriſſime, cæteris Germaniæ principibus multo ſeuerior, & hac uti grauitate, quã principatus moles humeris tuis impoſit⁹ abs te exigit. Oportet enim λαομέδοντα paſtorem populorum (ut principem Homerus diffinit) qui & regionum quarundam gubernacula diſponit, & rerum prouincialium adminiſtratiõi accommodatur, hilaritatem aliquando auſteritate condire, ut Agamemnonis oratio ad Iphigeniam filiam apud Euripidẽ ſonuit. Nec q̃q̃ grauius in Alexandrum imperatorem Lampridius dicere potuit, niſi q̃ nimia ciuilitate erga ſubditos abuteretur, ac ſeſe frequenter a rerum ciuilium occupationibus eximerat. Tua præcipua laus eſt, q̃ toties ad tutandam patriam in conſilium rogatus, tot curis deſtinatus, aliquãdo ſaltem a uultus tui triſticia abeſſe potueris. Dum tamen ocia tua (licet nulla niſi occupatiſſima) dum ocioſiſſima ſunt, aliorum excedant negocia. At q̃ hilaritati tuæ nil adimit ſeueritas; facilitati nil detrahit grauitas; ciuilitate non caret auſteritas; Externa nunc fortunæ tuæ commoda paulo altius repetamus, ac nobilitatis tuæ rationem habeamus, quæ ut in aliis perfecta, ita in te perfectiſſima, antiquiſſimaq; ſeponitur. Nam ſi cum priſcorum æuo certare uolumus, null⁹ eſt, qui tecum de ducatus tui antiquitate libere contendere potuerit, quo minus Palatinos nobiliſſimos, nobiliſſimoſq; eſſe Palatinos euinceres. Adeo ſplendoris tui flamma, q̃ mulorum heroum congerie pariter inualuerat, huc uſq; maxima opinione alebatur. Et ſi non tam multis q̃ potẽtibus Germaniæ principibus nobilitatis nomen abſtuleris; ſola tamen, ſed ſplendidiſſima Bauaria, germanicæ nobilitatis receptaculum unicum, amplitudini tuæ ianuã patefeciſſet. Nec opus eſſet ſoli (ut dicitur) lumen inferre. Videor. n. nobilitatis nucleũ dixiſſe, dum Bauariam tantum nominauerim, cætera quiſq; tenet. Inde eſt, q̃ Brunſuigenſium

duces, qui opinione maiorum, qua nitebantur, altius iuerunt omnibus. Nõ tñ dubitauerunt amplitudinis eorum aculeum ſibiipſis e Bauaria accerſire, ex quo uetus Ottonum proſapia defecerat, nobilitatiſq; cognomen honeſtiſſimum ex Hẽrico Bauaro Palatino ferre. Qui poſtq; Fœderico imperatori obaudiue rat, Bauariæ ẽq; Saxoniæ ducatibus, quibus præditus erat, exutus eſt. Verum ad q̃d attinet nobilitatẽ, magnoſq; partus tuos ex ſola claritate naſcẽdi eroga re cui tñ tantũ lucis, tanta imago ſplendoris ineſt, ut hæc nunc̃q; e ſuis finibus exorbitauerit. Si aduerſarii tui p̃cunctatione tenerentur, eo generis tui ſubli mitas perducta eſt, ut hi quod recuſarent dicere, negare non poſſent. Cæterũ ut recedamus ab hac nobilitate, quæ opiniõe parentũ aut ſanguine ſolo propa gatur. Virtutem in exemplum tuæ nobilitatis aſſumamus, q̃ potiſſima, mul to c̃q receptior cuiuſcunc̃q faſtigii ratio eſt. Illa enim plus in famã maiorum q̃ ritur. Hæc uero propria dexteritate nixa, noſtro decori fortius inſiſtit. Nimiæ autem ſedulitatis eſſet, electorii muneris ſublimitatem e ſola uirtute profectã, ad exigendas nobilitatis tuæ cauſas detorquere, quæ ex ſe ipſa ita per ſe ualet ac meretur, ut nullius introducta ſententia facile amoliatur, nec refutatur, uelu ti nobilitatis radix & caput, quo ſublato, tota germanicæ nobilitatis auctori tas ſummoueretur. Id intendit ſublimitatis tuæ calculum, in quo genuinam Ba uariæ σύγκλυσιν longo iactu poſt te reliquiſti, plurimoſq; Germaniæ principes infra te uideris. Q̃ nõ in ſenatum ſacratiſſimi imperii ueluti alii heroes accit es, uerum inſtar illius, cui primæ partes, primuſq; honor, inter germanos ho norifice eſt delatus. Nec gloriæ tuæ interhabeatur, tot imperatores e tua ſola proſapia caput eorum protuliſſe. Tot præterea reges, ut quotc̃unc̃q conditi onis quiſq; fuerit, eo nobilior cẽſeri uoluerit, quo tibi proximior. Nobilitatis tuæ occaſionem affectanter multi ſuo generi induxerunt, quam nullo gradu attigerunt. Eſt igitur, ut tãto plus ſtirpis tuæ amplitudo admiretur, quo magis intelligatur, quamuis nec nunc ſatis. Germani enim ueteres propriæ laudis ambitione ſoluti, nulla ſuiipſorum arrogantia tenebantur. Et huic uni uacauer runt, ut uirtuti, non famæ ſeruientes, uirtutem exigerent, pro hac, non pro glo ria certantes, eorum titulos plus in uirtutem ẽq; in opinionem hominum ſepo nerent. Compoſuerunt itac̃q ſeſe ad uirtutem germanorum antiqui, non ut p̃ dicarentur, quia uirtutem ſequebantur, uerum potius ut eam, quã ſequerent, prædicarent, dum ipſi prædicari meruiſſent. Hæc Princeps facile Clariſſime, poſtquam nos admonuere, in noui luctus memoriam affectus noſtros redu xerunt. Non enim detinueram me, ubi de uirtute orationem habui, quo min⁹ parentem tuum indulgentiſſimum, dum oculis non licet, animo ſaltem in hiſce literis requirerem, ac animum meum (non dubito quin & tuum) recenti uul nere ex illius obitu ſuſcepto impatienter exulcerẽ. Obuerſatur ille pater tuus nimis & frequenter oculis noſtris, quotieſcunc̃q uirtutem intueor. Ita ſumma mea in eum uoluntas coaluit, ut penes me ille uiuat, & dũ mortuus eſt, ita mor tuus ſit, q̃ certiorem uiuentis imaginem in pectoribus noſtris (ẽq; dum uixerat) repoſuerit, ſi ſaltem eum uixiſſe dicimus, cuius uita præſens, ob uir tutem ſp̃ eſt, & cuius mors potius uitæ q̃ mortis appellationẽ ſumit. Et quãuis fuerit hic PHILIPPVS parens tuus in omni uirtutũ genere conſumatus. Id tñ præconii ſempiterni laudibus eius perpetuitas addidit, in q̃ & uera uirtutis opera illius deprehẽdimus, quod incredibili humanitate eruditis deſeruierat. Quos & terrarum undic̃q ad confirmandos, erudiendoſq; filiorum ſuorum animos acciuerat, ut filii ſui ad claritatem eius niterentur, ac digni Palatino pa tre legitimis literis inſtituti euaderent. Vidit parens tuus id in bonam conſue tudinem a priſcis fuiſſe receptum, ut liberi liberiſſimorum uirorum liberiori bus præceptis ſubmitterentur. Cuius conatui id ſeruire poteſt, ad quod ſe cõ ponebat. Adrianus imperator altiſſimi ingenii uir, qui uniuerſam Græciã mul to ſtudio perquiſiuit, donec ei Herodes Ariſtidis diſcipulus præceptor conti gerat. Nihilo ſecius Ptolemæus rex, Philomater dictus, filiis ſuis Ariſtarchum Ariſtophanis Pergamenſis grammatici auditorem præfecit. Eandem ſedulita tẽ in liberos Antonini cæſaris miris laudibus Suidas exclamat, qui plus in opi nionibus eruditorum ẽq; imperatorum ſtare maluit. Potuit hæc res in foro lite rario nonnihil, præcipuum enim ac peculiare argumentum id erat, ueterũ im peratorum eruditionis. Eo enim aſſenſu in ſublimia diſciplinarũ domicilia pri ſci imperatores proficiſcebantur, ut paucos habuerint inter priuatos q̃ nobi les, qui tam fœliciter, tam uaria ſtudiorum genera adierint. Quid rogo Adria no in ſeptem uoluminibus τῆς μεταμορφώσεως antiquius uidit uetuſtas? Quid Iu liani imperatoris operibus terſius longa ætas tulit? Nil Antonini uolumĩe de ſe ipſo iſcripto fœlicius, nil huius aui Antonini (ſi Cecilio credimus) carmini bus græcis elegantius ab humano ingenio defluxit. Et quod ualde illis hone ſtiſſimum eſt, adeo & tam abſolute græce ſcripſerunt, ut pelaſgis inuiderim, Romanorum imperatores candidiſſimos, tam excelſo effuſo ac rotundo ſtylo ab eorum literis ad græcas deſcendiſſe. Nil potuit cumulatius de Ptolemæo Philadelpho aſſeri teſtimonio Athenæi græci cordatiſſimi, a quo ἀνὴρ οὐ μόνον ἐν τῆσ φιλοσοφίασ θεωρίᾳ τεθραμμένοσ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἄλλον βίον ἀχθασμενος dicit. Athenagoras philoſophus legationẽ pro chriſtiãis (q̃ functus eſt) Cõmodo ac Antonino Pio imperatoribus deſtinatam exordiebatur cum præfatione nominis imperatorii fulgoris, inde facto eorũ eruditionis ſermone, quod plus eſt, inquit, philoſophis ẽq; imperatoribus. Taceo Alexandrum, Claudium, Ga lienum, alioqui inter bonos imperatores haud numerãdos, qui tamen magnã curarum partem in literis exegerunt. Nec nobis ſine memoria nunc Zeno bia regina Longini philoſophi auditrix abeat, quæ Ephinnaſſe tulit appella tionem, ob effuſam ac candidam literarum peritiam, ueluti Nicomachus græ cus collegit, qui Zenobiæ opera ſacroſancta græca reddidit. Tædioſum eſſet & onus ſcribendi maximum, imperatorum nomina ſaltem excurrere, qui ope ram impenſam literis accommodauere, multumc̃q uenerationis literatis tribu erunt. Ne autem illorum memoria nobis non hærentibus, ſed breuiter per hæc euntibus, obſtet, a Romanis ad Barbarorum principes tranſeamus. In hac

æthiopum reges fuere ſententia, ut nullum in ducem niſi e ſacerdotum numero profectum cõſecrarent. Nec diſſimili exemplo parens tuus, firmiori ſententia inſtructus, ut ſui filii ocia eorum in literis fœliciter tranſmitterent, Ioannem Capnionem uirum ſui ſimilem, publicoq; honore nominandum, proprium ac præcipuum illis præceptorem, donec maturarent, delegit. Vt hi illius ſtudio ac diligentia adiuti, ſolidam ac uirilem ingenii uim conſequerẽtur. Nec paterna uota de te ac fratribus tuis cõcepta, incaſſa ceciderũt. Aliquos enim maximis ſacerdotiis pręditos in eorum præſules Spira, Ratiſpona, Friſingum ingenti plauſu partim elegerunt, partim expectauerũt. Nec te FOEDERICE Princeps Magnificentiſſime, liberalitate ac benignitate quiſq; ſuperauit. Et ſi tibi bellicę uirtutis ſplendorem, literarumq; peritiam, quam cum militari ſacramento poſſides coniũctiſſimam, adiecerimus? Nõ eſt, quod amplius a bono principe expectemus. Niſi quod in te LVDOVICE hactenus requirebat totus gymnaſii tui populus, qui primus poſtq; per tot ſecula bonarum literarũ uſus aruerat, ac cultiora ſtudia reſidebant, politioris diſciplinæ officinas auſpicatiſſimo initio exarare, utiliſſimumq; munus publica lectura proſeq; uoluiſti Quo beneficio nihil honeſtius ciuibus, nihil utilius nobis pręſtitiſſe potuiſſes. Finxiſti tibi quod tuum erit ſempiternum, cuius inſtituti memoriam nulla ętas operibit. Intendit itaq; laudes tuas res antea tam inuiſa q; falſa a tuis maioribꝰ, dum illa benedicendi profeſſio, ductu tuo, tuo aſſenſu, ſit introducta, quam a priuato etiam inſtitui pulchrum fuiſſet, a principe pulchrius, a te pulcherrimũ neſcio an magis neceſſarium? Vidiſti (quid enim non uides) id conſtruendo muſeorum genus priſcis imperatoribus fuiſſe ratum, ut illis manum porrexerint, qui multo ſtudio ac labore in legitimis diſciplinis ætatem conſumpſerũt. Formaſti tibi argumentum a regibus ægyptiacis, qui literarum ſacraria diuerſis dicendi generibus accommodata conſtituerunt, referente Strabone libro decimo ſeptimo, in quibus & ipſi reges Ptolemæi honeſtiſſima literarum cõtentione cum philoſophis grauiter & magnifice decertabãt. Adrianus ille imperator literatiſſimus, eiuſdem farinæ muſea audiendorum poetarum gratia quotidie libere ſubibat, quemadmodum in uita Palemonis collegit Philoſtratus. Plura de Muſeo attulerunt Cecilius in epiſtola ad Minutium Fundanũ, & Phliaſius græcus in libro περὶ τῆς παλαιογραφίας. i. de ſalibus inſcripto, qui inter cęteras facecias ludit ueterem philoſophorum gregem, quos in iſtiuſmodi muſeis ueluti aues in reticulis inæſcatos tradidit. Illos & Athenæus grauiſſimꝰ & in ſuo ſcribendi genere diligentiſſimus auctor, in primo δειπνοσοφιστῶν ἅπερ χορήγορέας nuncupauit, ut eos quorũ in muſeis animus, quorum uox tãtum in patinis eſſet. Cæterum de priſcis philoſophis, non recentioribus, loquor, quos βιβλιακοὺς καὶ ἀπείρητα λήροντες Chamæleon & Timon græci. i. librarios & in infinitum litigantes dixerunt, qui plærunq; contempto benedicendi labore (ut eximius orator ait) ad formandos animos ſtatuendaſq; uitæ leges regreſſi, uitia eorum cæteros latuerunt, omniaq; ſibi ueluti propria aſſeruerunt. Erigebãtur præterea Muſea ad ſuſtentãdos Sophiſtas, maxime Homero Heſiodoq; ſimiles

ſimiles, quos ſophiſtarum appellatiõe pleno ore ac effuſo Cratinus in Archilocho, Iſocrates, Philoſtratus q; Laertius appellauere. Ad huius Muſei æmulationem Romæ olim Athenęum a Claudio principe formatum eſt, & in duo tabernacula diſcretum, in quorum uno Cyrenicon, in altero Carchedoniacõ ſtatis diebus recitabantur, ut placet Tranquillo. Iulius Capitolinus in Gordiano multa de Athenęo diſſeruit, quod Lampridii litera ethenium perpere nuncupat. Conſtat & Athenæum uocatam urbem quandam, plus ad excolẽda ingenia q; ad fortitudinem perpetuitatemq; a Demetrio Antigoni filio cõſtructam, ueluti Pauſanias adducit. Cæterum neſcio quorſum nos Muſeorum memoria trãſuexerit, tibi in præcipuũ decus uertitur, q̃d in ſtruendis Athenæis Heidelbergenſibus meis, immo tuis, Claudium Romanum, Ptolemæoſq; egyptiacos effinxeris, poſtq; eorũ ingenia tam falſa intellexeras, ut q̃d alii diſcere cuperent, hi polliceri poſſent. Nec alienis inſtitutis egeras, ad initianda ea, quę multa prudentia nobis diſpoſuiſti. Nec opus erat ut aliorũ conſiliis aut externorum ſiue priſcorum exempla te iuuarent. Dum tibi pręſentes dii tam ſanctũ tam rectum, tam compoſitum ſenatum, ueluti ad patriæ noſtræ uſum natũ cõceſſerint, qui tibi ſponte prono ac currenti ad aperienda probæ & caſtæ eruditioni limina, calcaria adegiſſet. In primis intimus & florentiſſimus conſiliarius tuus FLORENTIVS de Pheningen, qui in altum adeo in utriuſq; iuris cenſura tranſiuit, ut ueri phœnicis appellationẽ meruerit. Cuiꝰ induſtria oibꝰ titulis, omnibus honoribus par eſt, nec tantum in foro, aut in actionibus diſerta, uerum ad omnes eloquentiæ numeros abſoluta & parata meretur. Si tibi LVDOVICE Princeps Fœliciſs. δέκα συμφράμονες. i. decem cõſultatores, huic Neſtori ſimiles exuperarent? plena fœlicitate præſtare tibi poſſes, quod apud Homerum Agamemnõ τάχ' ἐμυσιε πόλισ. i. ut breui Troiam interceptu rus ſis. Altius Darii regis ſentẽtia tendit, qui magis Zopyri ſalutem, q̃ decem Troias, decem Babylonias maluerat. Aeſtimauit duas ingentes fœlicitatis eius partes Sylla, quibus maxime gloriabatur τὴν πίου μετέλλου φιλίαν,. Amicitiã uidelicet Pii Metelli, & q̃ Athenas non dirruiſſet. Poſſunt id bonæ literæ de Zopyro tuo Florentio fateri, ac primo, tantum amicum in earum fœlicitatẽ uertere, non ſolum earum non dirutorem, aut (ſi etiam pateris) conſeruatorem, uerum auctorem inceptoremq; florentiſſimum. Par gloriæ portio animæ noſtræ parti BERNARDO VVRMSZERO de Schafftalsheim aſſeritur quem ita finxit natura, ut dum nihil ad huius uiri abſolutionem plus profuturæ uiderat, non minus rarium illum reliquit, q̃ ſit ipſa natura. In eo enim debita nobilitas omnibus numeris fulget, perfectus præterea animus, roburq; corporis omni lineæ, omnibus horis accommodatum. φύξεπαλαισμοσύνητε καὶ ἅλμασι καὶ πόδεσιν. Prolocutus ſum longiori q̃ decuit epiſtola, uerum adductiorẽ pſſi oremq; ſaltem nomen tuum nobis refutabat. Sæpe etiam honeſtam quæſiui occaſionem Sereniſſime Princeps, qua uolũtatem noſtram aduerſus celſitudinem tuam literis aliquanto lõgius progreſſis exhiberem. Nec id quidem niſi prolixiori epiſtolio nobis licuit unq;. Dũ etiam iuuenis adhuc in pueritiæ gra

du tenebar,nõnullum laborem ſtudiis meis obire tui gratia deſtinabam. Nũc uero id mihi uſu uenit,poſtq̃ grandiorem paulo ætatẽ ingreſſus,puerilibuſq; crepudiis exutus ſum. Vnde & id quod olim uotis deſtinaui,nũc lege & perti naciter mihi denunciaui,indixiq;. Volui præterea ſublata omni cunctatione, promptus debitum pietatis opus tibi exoluere,quæ res mediocritati noſtræ ue recũdiam in primo huius prouinciæ ingreſſu excuſſit,quam continuo noſter in te animus ſuſtulit,& ad has ſcribendi rationes nos compulit. Verum ita cõ pulit,ut ego uolenti animo,tibi forſitan nolenti,id (quidquid eſt) aſtruxerim quo te compellerem,hoc eſt,nugis noſtris te onerarem. Si nugæ dici meretur quidquid in officium ſummo principi fauorabilius exhibetur. Sed quid di xi fauorabilius? Nempe niſi mihi peculiaris quædam ratio uerecundiæ ſilen tium impoſuiſſet,plane detecta fronte effuſioribus laudibus (quas concepi)te uel exagitaſſem,niſi te plus amaſſem. Alioqui parum aut nulla ratio quorun dam rerum interpretum malignorum nos exterruiſſet,qui ſedulitatem noſtrã ſiniſtre(ne dicam inique) præuaricaſſent. Si ſolus eo expoſitũ munus,quo te aggreſſus ſum arripueris animo,tunc enim temeritatem noſtram in dando ac ciuilitatẽ tuã accipiendo excuſaueris. Obuio igitur apertioriq; uultu hæc no ſtra (quibus tecũ agimus) munera excipe. Non Abancii illius δῶρα ξενικὰ ut Plutarchi ad Traianũ,Homericq; uerbis utar,i.hoſpitalia dona,nec ἐπαυλίας aut heſperia mala occupaturus,quorum copia tibi exuperat,ſordidamq; poti us mercaturęq; negocium fœda mercede proſtitutũ,q̃ animi beneuolentiam gratiamq; ſpectant. Verum omnes ingenii noſtri facultates,primaſq; quas ſtu diis noſtris nouus ueniens in prelia miles initiabam fruges,iuuentutiſq; demũ noſtræ exordia,neſcio quæ? ſed plane arduiſſima,in quibus & unicam adule ſcentiæ noſtræ ſpem poſueram,celſitudini tuæ nunc imbui. Veluti uoluntatis noſtræ ad te pignus,& tale,quod non indecori nec pœnitentiæ utriſq; affu turum eſt,quo ſimiliter certatim omnem tuam fraternitatem mihi obligatur⁹ ſim. Bono igitur ſtomacho delegatum tibi opus aſſume, officio leuem non a uerſatus honorem,nobis te per exigua illa dona,ſed a recto animo defluentia adoriẽtibus ſaltem bene preceris,benignumq; aſpectum indulgenter noſtro conatui accommodes rogo. Quod unum ſi abs te obtinere poſſum? eſt,unde plurimum gaudeam,unde non uulgarem uoluptatem paſcam, unde demum plenam non ſecus ſtudiis meis gratiam retuliſſe q̃ recepiſſe uidear. Tunc enim ſi exili illo obſequio noſtro deuinceris,non minus certum q̃ certiſſimum capiã argumentum, quanti hæc noſtra monumenta ab aliis cenſeantur, quantique aliis futura ſint,dum tibi tanti fuerint. Nec minus ab te hoc pacto donatus, q̃ donaſſe uidebor,dum partim uoluntas tua,partim hæc noſtra dona,quæ in tã to principe aliquid potuerunt,a tuo nomine ſubſcripto,tantum lucis ac gratiæ emerẽtur,ut placuiſſe uidebũtur. Nam omnes ferme qui hactenus principes literariis muneribus adierunt ſcriptores,heroum nomina ad librorum eorum capita traduxerunt,ad afferendam non ſuis modo operibus gratiã,ſed &per petuitatem,ut grauiſſimorum uirorum memoriæ ſubſidio, plus monumenta eorum eminerent,eoq; ſecius cõditione rerum mortalium in cordibus prudẽ tium deferuerent,euaneſcerentq;. Sed alia mihi tecum donandi ratio habẽda eſt. Non delegata,aut quę tantum a tuo nomĩe claritatem ſibi petat,uerum ne ceſſaria,& ex tot meritorum cumulis ad hæc tibi præſtãda auocata. Vt enim grata & plena,ſic maxima illa tua fuere beneficia,quibus impulſu humanitatis, tua liberalitas me nuper admonuerat,poſtq̃ in collegiatorum tuorum nume rum pariter me receperas. Præſtiteras nobis tunc q̃ maximum potuiſti,præſti tu⁹ maiora dum poteris. Poteris autem,poſtq̃ nos te poſſe meremur,licet nil unquam potuerimus minus. Nec tu maius,q̃ ſi huic quod nos modo potum⁹, libero ac ſolido gremio deſeruieris. Tunc enim & ſi minus potuimus,& ſi nec tibi illa attulerint magnam uoluptatem, non dico utilitatem,ſatis tamen no bis ſit, q; pro uirili parte tibi oſtenderimus bonam uoluntatem,& ab onere ti bioppignorato conſcientiam noſtram leuauerimus. Olim tamen,aut q; pri mum ingenio noſtro facultas contigerit,nunquam ingratitudinis reus,officiũ tuum refrigeſcere aut labari in animo noſtro patiar,quo min⁹,dum perfectio res ac magis formatos ingenii fructus ædidero,ſerenitati tuæ ueluti plantatri ci neſſis futuræ partem ſementum ac fœnora ſim exhibiturus, compoſitio raq; cum nominis tui ſubſcriptione prohemiaturus. Interim tænera quadam donorum cute te operuiſſe nobis ſufficiat. Vale longe illuminatiſſime princi pum,& exiſtimationem,& talem quã de ſe literis illis illiteratis modo fieri uo luit,de Franciſco tuo ſemper obtine. Vale iterum,ex diuę Katherinæ collegio Haidelbergæ. Salutis anno M.D.XVIII.

De ſplendore Germaniæ in duobus luminibus,diuo Maximilia no ſemper Auguſto,& Reuerendiſs. patre Matthia Lang Cardinali Gurcenſi,carmen Franciſci Irenici Ettelingiacenſis.

Si modo mortalem ueteres poſuere tonantem?
Fulmina mortali ſunt tua ducta manu,
Sceptiger imperii toto dominator in orbe
Qua mare,qua uenti Maxmiliane fremunt.
Ordine Matthia ſacro præſtantior omni,
Proximus a magno præſule præſul ades.
Regibus ille,ſacris patribus hic præſtat,& uno
Hic minor eſt ſummo præſule,& ille deo.
Pars bona germanæ terræ,hæc germanica geſta
Sumite,quod ueſtrum eſt noſcite,ueſtra canam.

BILIBALDVS PIRCKHEIMER
Francisco Irenico S. D.

SAlue Irenice. Q; Germaniã tuam & quidem auctã in lucem prodire scribis, laudo. Quis enim non laudaret; cũ priscorum germanorum facta illa præclara, & quæ huc usq; tanquam sub obliuionis quadam caligine obruta delituere, celebrari uideret. Quamuis enim Germania tot tanq; fortissimas procreauerit gentes, ac passim per terrarum orbem tanq; colonias emiserit, quæ non solum gloria militari ac rerum magnitudine reliquas superauerit nationes, sed et Romam ipsam quamuis rerum dominam subiugauerint accęperint, Romanum denicq; imperium uirtute ac uiribus sibi uendicauerint. Vt obiter alia magnifica pręteream gesta. Neminem tamen huc usq; fortita est, q eam (ut par erat) dignis extulisset præconiis. Et quod non sine stomacho uel risu potius recensendum est, nõ defuere temporibus nostris scriptores, & germani quidem, qui etiam a Nili ortu suam deriuauere historiam. Verum cũ ad Germanorum res gestas & nostra peruentum esset tempora, uel dissimulanter præteriere, uel quę maxime enarrare oportebat, penitus intacta reliquere, quamuis non sine fœlicis & sterilis ingenii nota. Quid enim facerẽt; cum urde suffurari possẽt, minime haberent. Proinde & si tua reprehensione non carebunt (nam ille te mendacii, alter erroris arguet, ille rerum seriem aliam cupiet, hic styli humilitatem contemnet) nemo tamen bonus laborem tãtum ob patriæ amorem susceptum non laudabit. Nec tu alicui impedimento eris, quo minus meliora, ueriora & elegantiora depromere possit, sed potius alios instigabis, ut & similia uel & maiora aggredi audeant. Interim tibi sat erit, ea præstitisse, quæ multi uoluere pauci potuere.

Vale.

CAPITA PRIMI VOLVMINIS
Exegeseos Germaniæ.

Primum. De rerum ac omnium gentium scriptoribus.
ii. De scriptoribus germanicis, & quanti quisq; in germanicis ualuerit.
iii. Cur ueteres nihil de germania reliquerint.
iiii. Scriptorum ignorantiam in germanicis causã eorum negligentiæ fuisse, & paucos priscorum in germaniis extitisse.
v. De scriptoribus ocularibus, & an illis in geographia credendum sit.
vi. Græcorum ignorantiam in locis externis, ueluti & in germanicis.
vii. Quibus scriptoribus in rebus germanicis credendum sit, & aliquando nec ocularibus nec priuatorum hominum testimonio utendum esse.
viii. Qui scriptorum germanicas res uerius adierint, & auctoritatem aliquando uisu præstantiorem.
ix. Excusatio est præsentis operis, & minuta ac inutilia non cadere sub officium scriptoris.
x. Mutationem locorum ac temporis germaniæ ignorantiæ causam extitisse.
xi. Quomodo germania sub gallia comprehendebat.
xii. Germaniam Celtarum olim appellationi subiectam fuisse.
xiii. Germaniam sub Scytharum aut Sarmatarum nominibus delituisse.
xiiii. Germaniam diffinit ac describit.
xv. De diuisione Germaniæ
xvi. Quando diuisa germania, & quando transrhenani germanis addicti fuerint.
xvii. Qui Celtæ dicantur, & enodatio quorundam uersiculorum diui Nazianzeni, Claudiani, & græcorum, q; Celtæ Rheno pueros explorent.
xviii. De situ Belgicarum, & quando Belgæ ac Celtæ in germanos euaserint.
xix. Quando Belgicæ ciuitates in germanicũ nomen abiuerint, & quomodo imperio fuerint ascriptæ.
xx. An Norici germanis destinentur.
xxi. Porcum semel Bauariam deuastasse, a quo prouerbium emanauerit, ex Suida græco authore.
xxii. Plura in Illyrio germanorum iuri reseruari.
xxiii. An Vindelici germanis annumerentur.
xxiiii. An Rhætia in nomen germanicum abiuerit, & qui rhæti.
xxv. An Istria germaniæ colonia dicatur, contra Catonem.
xxvi. Occasionem dat inueniendorum multorum locorum germanicorum, quæ aliis nunc ascribuntur.
xxvii. q; Gotthi ac Getæ sint germani.
xxviii. Gotthos & Getas unã gentẽ existere.
xxix. An Dacos alios esse a getis ac gotthis dicere cõueniat; Declaratã loc9 Str.
xxx. De origine Dacorum, & q; hi alii a Danis estimentur, cõtra Strabonem, Sabellicũ, Blondum, & cæteros.

xxxi.Gotthos esse germanos.
xxxii.De gentibus a gotthis descendentibus,& an in germanos abieint
xxxiii.An Vandali,Heruli,Turcilingi,Gepidæ,Longobardi, germanis ascribantur, an secus?
xxxiiii.q; Bulgari,Nortmanni,Vngari,Auares,Suedi,ac cæteri a Danis origi ginem habentes,germanis intercenseantur? De Vngaris etiam pulchra annotatio contra Sabellicum,Riccium,& alios.
xxxv.De origine Hunnorum,Alanorum,& eorum exoneratione, & quædã de Sclauis,Polonis,& Littua.
xxxvi.De Burgũdionibus,Franciscq; occidentalibus,ac Galatis uel Celtis,qui cum Brenno militauerunt.
xxxvii.Omnes illos fuisse germanos,quos auctores iuxta Mæotidẽ posuerũt.
xxxviii. Arborem habet gentium omnium uenientiũ e Scandia insula.
xxxix.An Pannonii germanis ascribanẽ? an non? & unde dicantur.
xl.An Peucini,Bastarnæ,Phennæ,& quos septem castra dicimus,Auarisci, germani fuerint.
xli.An Sarmatæ,& quæ Sarmatarum gentes germaniæ referantur? & de Rhoxolanis.
xlii. An Liuonia,Littua. Prussia,Polonia,Bohemia,in germanicarum nati onum numero contineantur?
xliii.De fœcunditate germaniæ
xliiii.De qualitate Germaniæ.
xlv.De frigoribus & impatientia caliditatis german.
xlvi.De gentibus a germania originẽ habentibus,earũq; catalogus singularis
xlvii.De nomine germaniæ,& unde dicta sit.
xlviii.An germani sint Gallorum fratres? contra Strabonem.
xlix.De aliis germaniæ nominibus.s.Alemania,Teutonia.
l.De quibusdam adiectiuis & mensibus germanicis.
li.De aere germaniæ,& diuturnitate uitæ germ. partusq; mulierum cæteris gentibus grauiores in Germania.

De Rerum Scriptoribus. Caput primum

AEPIVS MIRATVS SVM COMVNEM Germanię nostrę sortem,a rerum scriptoribus,uel a doctissimo quoq;,ita penitus destitutam,quo æternæ obliuionis iniuria imminueri t.Externarũ uero gentium res atq; necessitates,tam exquisite,tam funditus esse perscrutatas,ut nihil q̃d ad rerum illarum proprietates attinere uidetur,fuerit prę termissum.Primo ut ab Hebręis exordiar,qui ductu & auspiciis Philonis,Egesip pi& Iosephi,magnæ opinionis & doctrinæ uirorum,immortalitati mãdati sunt, Græcorũ quoq; doctissimi attigissent,si phas fuisset alternis gentibus uerita tis arcana retegere,ut diuinus Lactantius institu.lib.iiii.ca.ii.scribit. Theopom pus em̃ cum uellet hebręa mystica historiis suis inserere,excęcatus est,secundũ alos quadraginta dies,febre affectus,somno monitus,ab incepto destitit,sicuti Demetrius ad Ptolemęũ testatur,Theodectes poeta tragicus cum hebræorũ nœminisset excæcatus est,causas uero agnoscẽs,usum recuperauit,sicuti Euse bius in tpibus testat.Rerum etiam græcarũ p̃ter numerũ scriptores extiterũt, utAnaximander Milesius,Heccatheus Milesius,Democritus,Eudoxus, Dice archus,Ephorus,Eratosthenes,Polybius,Posidonius.Romanorũ uero totius q;toq; Italię descriptiones aggressi sunt Aristides Milesius,Theotimus,Clito nymus,Nearchus,Theophilus,Dorotheus,Aristocles,Chrysippus, Agesila9 Aristobulus,Dositheus,Dercyllus,Polyhistor.Thebanarũ uero Ctesiphon , Epirotarũ Critolaus.Pelopõnesiacarũ rerũ Chrysermus & Dositheus, Theo phlus.Tusculanarũ Sosistratus.Arcadiæ uero Demaratus. Bœotiæ uero Me rylus,q̃s omnes Plutarchus in parallelis allegat.Hoc uero nihil probat, nõ em̃ magni æstimatur,nec miraculi loco recensea ,tantos de tantis facundiæ & elo quentiæ regionibus uiros scripsisse,ut de Hebræis,Græcis,Romanis,id uero maioris metię barbarorũ regiones,uel quasi extra totius mundi limites degẽtes nunq̃ tñ obliuionis iniuria destitutas extitisse.Indiam em Persiã,Aegyptũ &c. Hellanicus,Ctesias Gnidius,Megasthenes,Artemidorus,Ephesius,Callisthe nes (qui tpe Theopompi floruit) & alii q̃ plures aggressi sunt. Quos Strabo Polybius,Diodorus Siculus,Solinus,& alii allegant.Galliam aũt Diaphorus , Thraciam Socrates,Libyam Hesionax,scriptis suis illustrauerũt.Et tm̃ illi ger manorum Gotthi q̃q; Getæ,Scythæ (apud q̃s tm̃ unus sapiẽtium,Laertio au thore,Anacharsis philosophus claruit) scriptorem inuenere, cuius ductu ob liuionis iacturam repulerũt.Agathius scriptor non pœnitendus,Gotthorum gesta a prima origine reuocauit,& usq; ad finem sui seculi perduxit.Iornandes scriptor egregius natione gotthus,ut ipse profitea ,q eorundem res gestas,mo numentis suis ab origine usq; ad Iustinianũ amplissimis finibus determinauit. Mehtodius uir profecto multæ experientiæ & martyr,Vandalorũ Lõgobar dorumq; a fonte primo (quem secutus est Paulus Diaconus) facta egregia consumauit.At quid hoc? unde hæc ad phasim nauigatio? huc ,ut nullã regio

Scripto res rerũ hebręarũ

Scripto res gręca rum rerũ

Scripto res roma narũ rerũ

Scripto res rerũ aliarum

Indię scri ptores.

Galliæ scripto res.

Agathi9

Mehto dius

Rerum Francarꝝ ſcriptores

nem adeo immunem ſcriptoribus fuiſſe teſtarer, quin egregiis facinoribus Homerum inuenerit. Sicuti & Franci, tunc Germani, quorū facta Theoralus Hunibaldus plus xxx. libris, Vuaſtaldus, Heligaſtus, Arebaldus, Rithimerus, Vethanus, Doracus, Caradacus, Ruthuicus poſteritati mandauerunt.

De Germaniæ ſcriptoribus. Ca. II.

Tenuitas ſcriptorū Germaniæ.

Ermania uero, Gotthis & Francis in hoc excluſis, adeo & in hunc diem ſub Cimmeriis latebris delituit, ut & Germanię, Itali, Grꝛci non minus nō ſtuduiſſe ſcriptis ſuis q̄ ſupſediſſe uideāt, etiā hi q̄rū ꝓfeſſionis fuit περιεργία. Primo accedit Herodotus, q̄ nouē libros hiſtoriarū ſcripſit, de agypto, de India uolumine iiii. uſq; Iſtrū uenit, Germanię nō uerbo meminit, cæio Herde cōiecturā, hūc Diodoro Siculo, Trogo, Iuſtino hꝛeditario iure reiq; ſre, ſi aliarū gentiū meminerint, Germanię ſupſedeāt, ille em̄ facta mētione livi. uſq; ad Cymbros uenit, deinde deſtitit. Hic uero Galliā, Hiſpaniā trāſgreſſis, Germanię res ſilētio cōpēſauit. Ephorus Timæus Socratis diſcipulus, hiſtoriæ indagator, uolumine quarto Europā uſq; ad Tanaim metit, Germanię q̄dē neminit, tñ tenuiter. Sed ut ad geographos redeā, Pōp. Mela ca. iii. de Germania agēs, nullā regionē uix urbē enumerat, tm̄ mores. Solin⁹ hūc ſecutus anguſtiſſime abſoluit, cōtra Ptolemęus urbes Germanię enumerat, moribus poſthabitis tñ incōceſſa obſcuritate fuſcatas, ut capite ſequenti patebit. Strabo lib. iiii. & vii. nō totā cognouit Germaniā uix mediā, ſcribit em̄ li. vii. ultra Albim incognitā prorſus eſſe. Ibidē orientalē Germaniā, ut Baſtarnas, Sauromatas, nec ſciri ꝯtū ab Atlantico remoti ſint pelago. Idē loquit̄ ubi de Tygeretis mētionē facit. Plynius ſecundus xx. li. de Germania ſcripſit Plynio iuniori, Peutigero, Suetonio, Iacobo Carmelitano, Cor. Tacito authoribus. Verba Plynii iunioris illa ſū ad Macrū. Plynius II. bellorū Germanię xx. libros cōpoſuit, q̄b⁹ oīa q̄ cū germanis bella geſſimus collegit, inchoauit cū in germania militaret, ſomno monitus, aſtitit em̄ ei q̄eſcenti Druſi effigies Neronis, q̄ Germanię ibi latiſſimę uictor ꝓfuit, cōmēdabat memoriā ſuā, orabatq; ut ſe ab iniuria obliuionis aſſereret, hæc ille, Suetonii uerba ſunt de Viris illuſtribus. Plynius itaq; bella oīa q̄ cū Germanis geſſimus xx. uoluminibus comꝑhēdit. In naturali uero hiſtoria li. iii. ca. xix. & lib. iiii. ca. xiii. in fine, etiā xiiii. & ſequēti Germanorū meminit, tñ tenuiter, nōia ꝑſtadia regionū declarās, ſibi tñ & maioribus incognitā tradidit li. iiii. ca. xiiii. & li. ii. ca. cxi. Cato q̄q; librū de Germania ſcripſit, q̄ nō extat, cuius meminit Plynius. Dionyſius græcus author Germaniā uix xii. carminibus abſoluit. Iacobus Carmelitanus quēdā Coruinū germanię ſitū ſcripſiſſe ait, Auguſtus q̄q; totū orbē deſcripſit de germanis ciuitatibus ϛϛϛ γγ. Theodorū etiā quēdā Albꝛ. Magn⁹ totius ſeptētriōis ſcriptorē adducit. Cęterū q̄dā Ioānes ſcotus, Ioānes de Hildeſheim, Hugo Florianus, Floriacēſis, Ebervuinus, Segenbergenſis, ꝓpria uolumina de Germanis ſcripſerunt, & ut plurimum Germani fuerunt aꝛ monachi, nullam latinitatem, nullam elegantiam, tantum quaſdam hiſtoriꝛs nugarum etiam ac fictionum refertiſſimas ſcripſerunt, Aeneas Syluius in Europa plus promiſit, quam ipſa re expediuit, nullarum enim Rheni ciuitatum meminit.

Cęterum Ammianus Marcellinus ſcriptor illuſtris, multum in rebus Conſtantini & Iuliani Cæſarū geſtis, quā q̄ in Germanię officio laborauit, ſcripſitq; xxv libros, exq̄bus primi tredecim perditi ſunt, uerū magis circa noīa q̄ res uerſatus eſt, ſicuti & Cęſar in cōmētariis Gallicis. Vnus ergo oīm Cor. Tacitus Germaniæ ſortē agnoſcēs (cui ego palmā do, ſecūq; uelis agā) elegantiſſimo ſtylo Germaniā aggreſſus eſt, quē nō minoris q̄ alterū germanię conditorē ęſtimo. In hſtoriis q̄q; uicē ſuā retulit de Germanis, q̄uis grauiſſima Romanę paleſtrę iactura maiorū ĩcuria qnq; uolumīa ſint ablata, & ut exiſtimationi meæ nō deſimplus uni huic Germania, q̄ Plynio, Straboni & Ptolemæo debet, ille em̄ penitiſſime res noſtras rimatus eſt, hi uero quanq̄ in eo albo ſe ꝑtulerint, ꝑter germaniæ ignorantiā eorū, q̄ in cōfeſſo eſt, magis obſcurauerunt q̄ illuſtrauerunt Germaniā. In q̄ em̄ Strabo cū Ptolemæo cōuenit? tanta rerum uariatio, tanta nōm nouitas, ut ꝓfecto uix in ambobus nomen noſtri ſeculi integrū ſeu cogniturn repiat. Sed ut oblata occaſione utar remiſſius de Strabone quā Ptolemęo agre uolo, Cornelius uero cōtra, Antonin⁹ Pius in ſuo Itinerario, & Cęſar in commētariis, ut Marlianus ait, noſtris noſtro ſeculo quadrātibus utunt̄, Ti. Liuius librū de Germania ſcripſit, cuius meminit Florus ſupra Liuiū, uerū (ſicuti & libri Plynii) negligentia antiq̄rū interit. Henricus Bebelius poeta egregius ſat ſcribēdo patriæ & Maximiliano dedit. Cāpanus orōnem ad Maximilianū de laude Germanorū diſſeruit, uerū tenuiter ſcripſerūt, & Beroaldus, Gunthe rus, Ligurinus natione germanus, Fœderici primi egregia facinora immortali taticōmēdans, multis uoluminibus honeſtiſſime res noſtras ꝓſecutus eſt, fluminibus, ciuitatibus, urbibus arctiſſima memoria abſolutis. Lupoldus Babenbergeñ. doctor libros multos de Germania ſcripſit, e quibus unus de zelo & chriſtianitate Germanorū inſcribit̄. Alter uero de tralatiōe imperii ad Germanos. Neoterici aūt Germani tū Itali hos ſecuti ſunt, ut Picus noſter Mirandulanus Concordiæ comes, libellum ad Maximilianū ſcripſit, q̄d Stauroſtichon inſcribit̄. Murrho uero & Iacobus Vuimphelingius uiri maximæ opiniōis, iuxta & alter theologus Rigmannus Phileſius Vogeſigena, exq̄bus Cunradus Peutiger in germanorū antiqtatibus tanto copioſior q̄to hi remiſſiores extiterunt. Hi tñ tenuiter res Germanię aggreſſi ſunt, & paucis abſoluerunt, niſi Peutiger (cui poſt Cunradū Celtē ramū tribuo) antiqtus ignorata, luce quadā orōnis & uenuſtate noſtro ſeculo mādauit. Cunradus Celtes natiōe Frācus germaniā pagrās, q̄nq; annis in latiſſima Germania cōpta cōgeſſit de Hercynio librū, de Germania alterū, reliqua in amoribus & odis enucleatus eſt. Hi Germanię profeſſores, tātus numerus, ut periculū ſit, duos e multis, Cor. Tacitū, & Ligurinū iuenire, Celtē & Peutigerū Cūrados repire. Noui ꝓfecto & noſtræ tēpeſtatis hoīes, oīb⁹ numeris ꝓfectos theſaurū germanię noſtrę hñtes, & cū ſūmo diſpēdio detrahētes, qua re adduct⁹, licet anſer int̄ olores, nolui uſq; quaq; fieri ϛάξαχος σεαφος. Verū patrię noſtrę ꝑſidio animatus, q̄ nobis obuia ſeſe dederunt patriæ, impartire, & licet quo minus aliquis ingenio ualeat, ut Fabius Quintilian⁹ lib. ii. inſtitutionum ait, tanto magis ſe erigere conetur, et ego, qui Germaniæ

Exteorum Germanię de ſcriptoribus qui extitere.

imparem,non ut Celtem qui peragrauit,me internosco,& Germaniæ scriptoris mihi nomen aucupatus sim, danda tamen est uenia dum in uigesimo tertio anno plus æquo spiritus ferociores me prouexerint.

Ratio temporis cur antiqui tenuiter de Germania scripserint & de Geographis antiquis. Ca.III.

h Aud tamen ab re est Germaniam usq; ad hunc diem delituisse,tempore em̃ cõsulũ prorsus ignorata fuit,ut ait Iacobus Carmelitanus & Plynius,cuius uerba sunt hæc lib.iiii.cap.xiiii.Germania multis annis nec p̃ cognita est (ut paulo ante diximus) bello secundũ Strabonẽ per Drusum & Iulium agnita est.Herodotus tpe Xerxis uiguit,Gnidius Ctesias sub Artaxerxe,Callisthenes & Theopõpus eodẽ tpe.Heccatheus tpe Ptolemæi Lagi,Hellanicus uero Cadmi,Aristobulus & Onesicritus Alexandri Magni tpibus,Xenophon Cyri,& hi oẽs antiqui,q̃s capite primo adduxi,ignorantia Germaniæ nihil scripserunt,& sunt συγγνωστοι uenia digni. Huic sententiæ subscribit Strabo lib.ii.geog. in fine,post̃q totã terrã metitus est,nec Germaniæ meminisset,inqt, in p̃sentia dictũ sit q̃d Timosthenes & Eratosthenes (q̃s tñ paulo ante oñbus scriptoribus p̃tulit & cæteris scriptoribus priores) Hispaniã,Galliam, prorsus ignorarunt,innumerabiliter aũt amplius germanica,situmq; Brittanniæ,Cetas & Bastarnas,hæc ille.Cornelius q̃q; Tacitus in Germania scribit nuper cognitã gentibus fuisse Germaniam & regionibus,& eos bellũ aperuisse.Diodoro uero Siculo aqua & igni interdicendũ est,& nulla uenia danda,qui,ut lib.vi.& primo profitet, triginta annis historiam suã compleuit,Iulii Cæsaris tpe uiguit,& aliarum gentium facta mentione Germaniam extra oẽm ingenii aleam reliquit,licet Strabo li.vii.Germaniã ad aqlonẽ uergentẽ cognitã tradiderit,usq; ad oceanũ,post Albim uero incognitã,nullum em̃ huc nauigasse comptũ esse. Idem Strabo supra Rhoxanos habitãtes se ignorare scripsit,& ille Strabo post Augustum degit,longe Diodoro posterior,q̃ adductus & ignorantiæ Diodori ignosco.Ecce idem Strabo lib.ii.Non em̃ inquit cæterorũ montiũ situs sicuti alpium Pyrenæi,Thracum aut Germanicorũ,dicere habemus. Eratosthenes grecorũ copiosissimus geographus ab Hipparcho castigat̃,q̃d penitus nihil de Hispania nec germania ei constiterit,dũ Gallos uno uocabulo usq; ad Gaddes dixerit,uerũ lis lite dirimit̃,nec Hipparchus de germania satis est emeritus, testante Ptolemæo li.ã.cuius uerba sunt. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἵππαρχος ἐπ' ὀλίγων πολίων, ὡς πρὸς τοσοῦτον πλῆθος, τῶν καταγομένων ἐν τῇ γεωγραφίᾳ. ἐξάρματα τὴν Ἰβηρίδα πόλιν πρὸ ἑκκαίδεκα, τὰς ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς παραλλήλοις κειμένας οἰκήσεις. i. Verũ etiã Hipparchus paucarum admodũ ciuitatũ pro ea copia q̃ in geographia notat̃, eleuationes uidelicet poli arctici (intellige septentrionẽ & Germaniã) tradiderit,& loca pauca subeisdem parallelis posita notauerit.Demetrius Calanicianus libros decem de Europa scripsit.Verum postquam ad Germaniam stylum contulit, quasdam regiones, & fluuios aliquos, nullam ciuitatem memoria ulla prosecutus est, uerum quid illos antiquos ad Germaniam adducemus? qui ante consules partim,partim tempore consulum uiguerunt,nihil de nobis scribere,ut prius di-

Geographi antiq & doctissimi q̃n fuere.

Incognita germania.

Error q̃rundam

Scripta Calanicianii

xi,habuerunt.Inter antiq̃ssimos geographos Anaximander Milesius, Heccatheus Milesius,Eudoxus,Dicearchus,Democritus fuerunt.Anaximãder Thaletis familiaris fuit,ante consules,hunc Artemidorus & Agathyrsides, Apollodorus inde secuti,post quos Aristobulus & Xenocles, Onesicritus Alexandri Magni temporibus,hos posteriores inde Pythias scriptor,sed mẽdacissimus, qui omnia loca trans Rhenum usq; ad Scythiam descripsit,Strabone authore libro primo. Vltimi inde geographorũ Polibyus,Possidonius,Eratosthenes, & Hipparchus eius sodalis.Quid autem hi scripserint ex initio præsentis capitis satis adduximus.Hos æmulatus est Strabo temporibus Augusti,& Artemidorus sodalis eius,ille plura in rebus Germanicis incognita,ille plus operis ad illustrandam Asiam ac Arabiam,quam Germaniã impendit. Vnde nec Augusti seculo cognita erat Germania,ut enim Alexander Indiæ , Mithridates Cappadociæ ac Bithyniæ, ita Romani Germaniæ ac Europæ nomen,& famã paruerunt.Ouidius tamen adhuc illo tempore nulli constasse de Germania noticiam refert,ait enim de Druso.

Fluminaq; & montes & flumina magna locorum
Et si quid miri uidit in orbe nouo.
Rhenus & Alpinæ ualles & sanguine nigro
Danubiusq; rapax,
Et modo Germani Romanis cognitus orbis
Consulet ignoti uictor germanicus orbi.

Alani primitus tunc tpis a Romanis cogniti sunt,licet longo ante Vespasianum Strabo libro septimo eorum mentionem faciat & Dionysius,tamẽ Titi temporibus Alanorum gentem diu suis ignotam fuisse refert Egesippus libro quinto. Vltimus in secũda ætate geographus temporibus Ptolemæi Marinus Tyrius testante Ptolemæo in libro ã cã. ἡ. Δοκεῖ δὲ Μαρῖνος ὁ Τύριος ὑστάτος τῶν καθ' ἡμᾶς, μετὰ πολλῆς ἐπιβαλέσθαι τοῦ μέρει τούτῳ, φαίνεται δὲ καὶ πλείονα ἱστορίαν περὶ πεποιημένος, ἢ τοὺς ἐπ' ἀνωτέρω εἰς γνῶσιν ἐληλυθότας. Id est.Marinus Tyrius nostræ tempestatis geographus postremus, summo uidetur studio huic materiæ insudasse.Nam plura explorasse cognoscitur,præter ea quæ hactenus cognita sunt,ille ergo geographus doctissimus & omnium ultimus Germaniam (q̃d miserandũ est) præteriit silentio, testãte Claudio libro.ã.capite.ō.cuius uerba sunt. παρῆλθε δέ τινα αὐτὸν, καὶ κατὰ δίοδον θεισμοὺς ὡς ὅτι αὐτὴν μὲν μυσιάν πᾶσαν, ἀπ' ἀνατολῶν ὁρίζει τῇ ποντικῇ θαλάσσῃ, τὴν δὲ θράκην ἀπὸ λυσιμῶν μυσίᾳ τῇ ἄνω, καὶ τὴν μὲν ἰταλίαν, μὴ ἀπ' ἄρκτων, ῥαιτίαν δ' ὡς εἰκὸς μόνοι, ἀλλὰ μὴ πανωνίαν, τὴν δὲ πανωνίαν ἀπὸ μεσημβρίας δαλματία μόνη, καὶ μὴ κ' ἐπὶ τῇ ἰταλίᾳ. Prætergressus est in scribendis regionibus fines,ut totam Mysiam a plaga orientali terminat Pontico mari,Thraciam ab occasu,Mysia superiori , preterea Italiam a septentrione non Noricis , non Rhæticis solum,sed Pannonia,Pannoniam uero a meridie Dalmatia sola,non Italia terminauit. Hæc ille,ecce postremus oĩm geographus nec Noricos,Rhætos,Mysos cognouit,quomodo ergo germanos Nazarius Mamertinus panegyricus ad Iulianũ Cæsarem,qui paulo ante inaudita regionũ,fluminum,montium noĩa exercitu uictoriæ peragrauerat,ferarum regna calcata,subito in Illyrico apparuit, ecce huius tempore (qui Iuliani fuit) Germaniam incognitam.

Geographi antiquissimi.

Germania tpe Drusi in cognita

Alani

Marinus geographus

Ratio loci ignorantiæ Germaniæ,& quod pauci in Germania tempore cõsulum fuerint,& quam sit mirum & magnum quosdam in Germania fuisse. Caput IIII.

Vbsequens ac secunda causa est,cur extra omnem authorũ memoriã germania fuerit relicta. Quia ante cæsares raro tam docti q̃ hebetes in Germania suas horas perscripserũt.Legimus em̃ paucos Germaniã attigisse,ut regionem cœlo asperã,facie horridam,nec mercatoribus cõgruã, Vnde factũ est,ut multa admiratione prosecuti fuerint,qui aut Germaniã uidisse,aut aliquid de ipsis audiuisse gloriabantur,Appulerunt ad littus germani cum,errore maris ducti,Indiq̃ mercatores,quæ res multa memoria celebrata est a Pomp. Mela lib.iii.Cornelio Nepote, Ottone Frisingense, Plynio lib. ii. natu.hist.ca.lxix.& multis aliis authoribus.Ferũt & Vlyssem in Germania exulantem,Asciburgum teuto. Emerich condidisse,ut literæ illic græcæ testant, hoc etiam Cor.Tacitus nec refellere nec firmare argumentis uult, uerũ eorũ opinionibus accedit,qui Germaniã nullarũ gentium contagione infectã diũt, Ferunt & Herculẽ apud germanos fuisse,ecce uerba Tacitꝰ Supereſſe adhuc in Germania Herculis columnas fama uulgauit,siue adiit Hercules,siue quisq̃ alius,magnum plane est,in daritatẽ eius consensimus.Nec defuit audacia Druso,uerum Oceanus obstitit,in se ac in Hercule requiri.Sanctius igit ac reuerẽtius est uisum de actis deorũ credere q̃ scire,hæc Cornelius, ecce nec Herculi tribuit adiisse Germaniã,& q̃ optime,plura em̃ gẽtilitas de diis egregia finxit, & per quę maiorẽ sibi laudem uendicarent,q̃ q̃d consonũ ueritati fuerit.Dicũt omnes pene authores Herculem,Bacchũ,Cyrum,Semirãmim adisse Indiam, quidam adulatorie ut Nearchus author græcus,ut maiorẽ Alexandri Magni & speciosiorẽ redderet uictoriam,Cyrum regẽ,& Semiramim (ut ex Indorũ annalibus habuerit)Indorũ reges bello adortos,illam cum xx.hoĩbus,hunc cũ vii.aufugisse testat. Credidit eorũ dictis Alexander,ut erat adulatorũ auscultator.Metasthenes uero nullũ unq̃ interiorem Indiam attigisse refert, excepto Bacco ac Hercule,post quẽ Eratosthenes græcus author in li.iii.nec Herculẽ nec Bacchum in Indiã profectũ scribit,& si fuerint aliquã tantum ac minimã partem attigisse, τοὺς ὀπαφυλάκους uero istiusmodi gloriam uiris illustribus ascripsisse,cui sententiæ etiam Strabo lib.xv. accedit,& ego nec Herculẽ penes germanos legere memini,ad Gallos bene Hercules profectus est,Germaniæ uicinos,testante Luciano in dialogo cui προλαλία ἡρακλῆς inscribit,ubi Herculẽ inducit a Gallis nõ clauo uerum Mercurio similem depictũ,et addit, τευτάτη ἀμῶν οὖν ἐφ' ὕβρει τῶν θεῶν ἐλαυνόντων, ῥαιδίως πρὸς ἀνομεῖν τοὺς κελτούς, ἐς τὴν μορφὴν τὴν σὴν ἡρακλέους ἀμωσομένοις αὐτὸν τῇ ῥαιδίᾳ γραφῇ, ὅτι τὴν χώραν ποτὲ αὐτῶν ἐπῆλθε, λέων ἐλαύνων, ὅποτε τὰς γηρυόνου ἀγέλας ζητῶν, κατέδραμε τὰ πόλλα τῶν ἑσπερίων μερῶν. Id est. Igitur mirabar ista ob contumeliã deorũ græcorum istiusmodi perperam facere gallos,ac talem formam Herculi assimulare,ulciscentes ipsum,scilicet tali pictura q̃m regionẽ illorum pressit olim incursionibus,p̃das agens,q̃n Geryonis armenta quærebat,uastauit aũt ille multa occidentalium loca,hæc Lucianus, bene occidentalium loca,sed non septentrionalia.Nec sinit nos agere silentium, Osyris ille aratri demonstrator,quem (regnante rege Sueuo) apud Germanos fuisse

Qꝫ pauci externorum in germania fuerit

Asciburgũ cõdit.

Hercules an in germania fuerit.

Quid adulatores Hercules Galliam deuastat.

nos fuisse testat Peutiger,Berosus lib.v.toti orbi tũc impasse refert Osyridẽ, & subditos agricultura instruxisse.Statua etiam eius talibus uerbis erat insculpta.Ego Osyris impaui orbi,ueni ad Danubiũ,uerum q̃a Diodorus Osyridẽ Alcmenæ ac Iouis filium fuisse credit,quem alii Herculẽ nominãt,adduci possum Herculem adiisse germanos,Annius Viterbiensis Tauriscos populos ab Osyride dictos ait,dum Osyris in Germania fuerit,ab api uidelicet.i.tauro (ut & Diodoro placet libro primo)tanto labore indiget aliqs attigisse Germaniã recensere. Venerũt & Argonautæ ad Danubium,Trogo Põpeio,& Iustino li.xxii.& Strabone lib.i.authoribus,concordat Val.Flaccus cuius uerba capite xx.dducemus.Plynius etiam li.iii.Pomponius Mela,Zacharias Lilius,& multi gręcorũ & latinorũ Argonautas in Istrum delatos asserunt,ecce Cato in fragmentis negat,tñ Strabo lib.primo,postq̃ id innotuit,subiũgit.Quidam, inqt, maximam Istri partem nauigasse Iasonem commemorant, alii usq̃ ad sinum Adriaticum,hæc inquit Strabo probabiliter ac non incredibiliter dicta sunt, uice tamen aliquos negasse etiam Argonautas fuisse in Germania,ut Catonem,alios dubitasse ut Strabonem. Quis autem tandem Germaniæ infœlicitatis modus est,ut nullum tpibus antiqs ĩueniamus in Germania fuisse? Quin etiam tot,q̃t negant, p̃sto sint authores,Pythias author græcus totam a se mẽsuratam Britanniã scribit,& a Gadibus usq̃ ad Tanaym uenisse,q̃d Polibyus geographus negat.Eratosthenes Panchæũ quendam septentrionẽ plustrasse refert omnem.Contra Strabo lib.ii.Hermeti illa dicenti,se non creditũrũ præsumit,tanta laus,tanta admiratio,priscis fuerat,tantũ uidisse germaniã.Nõ dubium si Homerus Germanos agnouisset πολύφωνον hunc Vlyssem ac πολλὰ μὲν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω πολλὰ δ' ὅ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα etiam in Germaniam delatum indicasset.

Pythias

Hermippus

Eratosthenes

Testibus ocularibus esse credendum,& de quibusdam scriptoribus qui rem ab ipsis descriptam uiderunt. Ca.V.

Arum ergo illorum agnosco q̃ pacto germania nostra innotescere potuit,dum nec priuati,taceo de doctis, patriam nostrã attigerint,Nõ nemine aũt fugit illis fidem esse hactenus datã,qui id q̃d luminibus eorum pauit,asseruerunt,tunc em̃ unus testis oculatus plus ualet auritis decẽ, uisa etiam ab authoribus regio,multo splendidiorẽ noticiã scriptoribus attulit quam illaq̃ tm̃ opinione ac auribus nitebat. Vnde scriptores dum fidem req̃ siuerunt seuidisse aliqua testabant.Lucianus in Syria. Τὸ μὲ ἄκλαυτον, καὶ πῇ' αὐγυπτίοισι ἀξόανα νηοὶ ἔσαν, καὶ ἔστι ἱρὰ καὶ ἐν συρίῃ, οὐ πάνυ παλύτοις αὐγυπτίοισι, ἴσα γουέα, τῶν ἐγὼ πλεῖστα ἐσαω. i.Olim & apud ægyptios sine statuis aræ erãt,sicuti in Syria sacra ferme ægyptiis coętanea, Quæ ego vidi,credit Diodoro Siculo in rebus ægyptiorum,quia uidit.Xenophõti aũt & Thucydidi nulla dat ueritas,q̃ nec loca attigerunt,nec Ephoro nec Timæo,qui errauerunt non negligentia, uerum regionũ,situsq̃ ignorantia,nullus em̃ priscis tpibus græcorum usq̃ ad Ptolemæũ Philadelphũ æthiopiam aut ægyptũ ingressus,nisi Orpheus, Homerus,Solon,Plato,& alii qui nõ historici,magis fabulas q̃ rem uerã in egypto finxerunt,Artemidoro etiam fidem dant, ubi de Arabia scripsit,dum ea q̃ in

Testes oculati

Diodorꝰ Siculus

Osyris iuxta danubium

Argonautæ in danubio.

expeditione Aelii Galli Romani cũcta exploraverat, Onesicritus & Aristobulus Alexandri Magni legatus, se missi a rege ad ægyptũ testant, & quæ uiderit asseruisse, Agathyrsides etiã Gnidius omnem suã historiã in ægypto collegit, ac diu in Asia militauit. Vnde uerissima indagine librũ rerum Asiaticarũ conscripsit, & Palephatus græcus author se habere explorata q̃ in historiis serẽdis tenuit profitetur, cuius uerba sunt, ἀπελθὼν δὲ καὶ πολέσας χώρας, ἐπῃνθανόμην ἐκ πρεσβυτέρων, ὡς ἀκούοιεν περὶ ἑκάστου αὐτῶν, συγγράφω δὲ ἃ ἐπυθόμην περὶ αὐτῶν καὶ τὰ χὼ εἶδα αὐτὰς εἶδον, ὅσ ἐστιν ἑκάστου ἔχον καὶ γέγραφα ταῦτα, οὐχ ἃ ἦν λεγόμενα ἀλλ' αἵτινες ἐπλεθών καὶ ἱστορίας .i. Peruagatus aũt sum multas regiones, & consului uiros seniores, ut audirem, q̃d de singulis sentiant eorũ, & quæ ab illis hausi, descripsi, & quas uidi regiones, nec omnia ex aliorum scriptis adduxi. Verum hæc omnia mihi explorata enarraui. Et idem Palæphatus ubi de Niobes statua loquitur, καὶ ἡμεῖς inquit ἐθεασάμεθα αὐτὴν οἷα καὶ λέγεται & nos eam sic positam uidimus qualiter diximus.

Q̃ Greci in locis externis errauerint, & ubi non (ut de Germania) aliq̃d scribere habuerint in tabulis nudum spacium reliquerint. Ca. VI.

Græcorũ ignorantia de locis externis

Vlti ergo non negligentia, uerum locorum ignorantia errauerunt, ut Græci omnes, non solũ in rebus Germanicis, uerum in locis (extra græcię limites) uniuersis, ut Eratosthenes ac Apollodorus li.ii. de nauibus. & Strabo lib.vii. referunt, q̃rum uerba sunt, Homerus & cæteri græci mentionem Græciæ facientes, ueritatis p̃xímũ attigerunt, ut Aulidẽ lapidosam, Thyen herbosam, & multas habentẽ columbas, Stolum multũ asperã, Medzeona bene exædificatã ciuitatẽ, Idam Troiæ πολυπίδακα multos fontes habentem montes græciæ σκιοέντα .i. umbrosos. Sic etiã Eurípides Eurotã plenã arundinibꝰ δονακώδα .i. arundinosũ appellauit. Ita & Simoenta uitreũ a quo dicit ἀργυροείδης .i. uorticibus argento similis. Hæc & alia Græci optime calluerunt, externarum uero regionũ p̃prietates, uix agnouerunt, hæc illi. Ecce aliud q̃d p̃fati scriptores, Apollodorus, Eratosthenes & Strabo in locis p̃allegatis addunt, Homerũ quadraginta flumina Oceano sese exonerare scripserit, p̃stantissimorũ ut Istri, Borysthenis, oblitum, hæc illi, ecce tandẽ græcorum in rebus germanicis ignorantiam. At nunc dicet aliquis, & si nullũ intelligentiæ lumen græci aut experientiã de Germania habuerunt, potuerunt tamẽ astrologica indagine terram hanc a gentibus quibusdam habitari inquirere, & illic nouerunt terram populis refertam, uerum p̃prietates ac noĩa regionis illius, sub nullum eorum sensum cecidit. Vnde dum p̃ Parallelos terrã mensurauerũt, multũ p̃pter regionem incognitam errauerunt, Pythias græcus ob ignorantiã Germaniæ Parallelum (qui p̃ Mæotim ad Borysthenẽ dirigit) alio coniunxit, eum secutus est Hipparchus, ait ergo de illis Strabo lib.xx. nec em̃ montiũ Germanorũ situs dicere habemus. Quis em̃ priscis maiorẽ quã posteris fidẽ habuerit, qui tantope in tabularũ descriptionibus oberrauerũt, ut eos & accusauit Eratosthenes, nec Hipparchus ab eorũ detractione abstinuit, nudum ergo spacium (q̃d Germaniam occupare debuisset) prisci geographi reliquerunt. Testat hoc CL. Ptolemęus

Græci optime de græcis

Græci errauerunt in tabulis Germaniæ spacium relinquentes nudum

lemęus denari germanico libro. θ. πρὸς ὃν inquit πρώτην τὴν ἀπαὼ, ὃ μὴν ἰνδικὸν πέλαγος, μετὰ τὴν ταπροβάνην ἰωδῆ τὰς ἄρκτους ἀπέστρεψαν, ἐνίσαντας αὐτοῖς τ̃ πίνακος πρὸς τὴν ἰωδῆ τὰ ἀναθλὰς πρὸς χόρασιν, ἐπεὶ δὴ μήκιστον εἶχον διοῦτον ἰωὶ τῆς ὑποφαινομένης κατὰ ὃ βόρειον συσίας ἀντιπλαγιάφην .i. Eadem causſa & Indicũ mare post Taprobanam ad ſeptentrionẽ deflexerũt, cum tabulis nudũ ſuggerit ſpaciũ, & nihil habuerunt de uerſus Boreã de Scythis ſcribere, hęc illi. Et ut demum rem cõponã illi qui non in germanicis regionibus uerſabant, nihil elaborauerunt q̃d memoria dgnũ eſſe potuiſſet, nil em̃ niſi ſummã ignorãtiã ſibiipſis habuerunt obuiã.

Quibus geographis credendum, & aliquando nec teſtibus ocularibus, tam doctorum quam priuatorum hominum teſtimonio utendum eſſe. Ca. VII.

Teſtes oculares etiam erraſſe.

Ictum tuum tale nunc erit, nonne ab aliis habere potuerunt, ut & p̃ſtantiſſimi fecerunt, & eorum libros iſtiuſmodi adaptare? potuiſſent utiq̃, ſi q̃ſdam habuiſſent, q̃bus Germanorũ res conſtaſſet, ut aũt ad metam (uide mihi iter eſt) celeriori gradu p̃tranſeã. Non ſatis fuerat uſq̃ quaq̃, nec tam doctiſſimis etiam q̃ priuatis uidiſſe germaniã, nec adeo ad deſcribẽdas eorum regiones hoc cõducebat, aſſumpturus em̃ ſum Oneſicritũ & Ariſtobulũ & reliq̃s, qui Indiam profecti, uerũ tm̃ partem uiderunt, narraueruntq̃ q̃dã ex auditu, & quanq̃ ea q̃ ab eis p̃fecta dicunt, in tranſitu q̃dã militari, & in trãſcurſu, ab eis comp̃henſa ſunt. Quapropter nec ſemp eadem etiã referunt ab iis qui quaſi accuratius res p̃ſcripſerunt, illi em̃ (q cum Alexandro in Aſia militarunt) ſæpe quiſq̃ alteri contraria dicũt, q̃d ſi de uiſis tantope inter ſe diſcrepãt quid de his putandũ eſt q̃ ſciunt ex auditu? hęc Strabo lib.xv. Sunt etiam q̃ de lectionis cauſſa q̃dam adducũt, rem uerã, quã exacte nouerunt, remittentes, in q̃rum numerũ Herodotũ, Diodorus Siculus reponit, reliqui rem uiſam ad fabulis conuerterunt, ut pene om̃es antiq̃rum hiſtorici, ſicut Gnidius, Cteſias Heccaheus, & alii, quare nõ ſemper fidẽ parit, etiam loca q̃dam uiſa atteſtaſſe, Alii ficem priuatis hoĩbus p̃ſtant, & æquo delicto peccant. Inueniunt em̃ mercatores qui p̃ Arabicũ ſinum ad Gangẽ uſq̃ p̃uenerunt, Verum (ut Strabo ait li.xv.) priuati hoĩes fuerũt, ad hiſtoriã min9 idonei. Vnde nequaq̃ illis eſt credẽdũ, uiuperat Eratoſthenes q̃d hoĩb9 nulla memoria dignis uſ9 erat teſtimonio in ſus hiſtoriis, & iſtiuſmodi teſtes uſurpat, ut Damaſten. Strabo lib.i. ip̃m irridẽs, nihil differt, inqt, Damaſtẽ teſtem, ac ſi Bergeum uel Meſſeniũ, & alios q̃s in ſuo teſtimonio citat, alleget. Item in alio loco Eratoſthenes multa ex Diotimo Atheniẽſiũ legato ſe habere affirmat. Ita Metrodorus Sceptius Mimneriano teſte utt̃. Poſſidonius etiam Gn. Pompei, qui Colchos & Arabes bello ſtraverat, & Pitrodes geographus Xenodis regiæ gazę Alexandri Magni cuſtodis teſtimonio functus eſt. Quare ille a Strabõe lib.xi. Hic uero ab Hipparcho geographo lib.ii. commentariorũ, ac ab Eratoſthene animaduertunt, unde nõ illis hoĩbus ſuiſſimis credendũ eſt, neciſtiuſmodi teſtibus ad hiſtoriã non idoneis utendum. Verum illis q̃ , referente Annio Viterbienſe, publicã fidem habent, ut in prima monarchia Diodi, Manethoni Aegyptio, Beroſo Chaldæo,

Fidem non eſſe dandam mercatoribus & priuatis in geographia

Qui scriptores monarcharū uerissimi

Mnasea,& aliis,q literas Syriorū pdidicerunt.Hieronymus etiã ægyptius Syriæ p̃fectus,inter antiq̃s tpe Heccathei historici extitit,hic cũcta Assyriorū penetralia in manibus habuit.In secunda uero monarchia Gnidio Cteiæ fidē damus,& Metasthene q̃rum ille ex annalibus Persarū,Diodoro author̃e,hic uero natione Persa uerissima descripserunt.Nec in secunda monarchia Clemẽti Taciano,Aphricano græcis (qui contra publicã fidē scripserunt) credendum est) & ut rei summã uno simul uerbo circunscripturus sim,his qui id q̃d uiderunt,& summo studio ac inq̃sitione ipsi notauerunt,multo q̃q̃ ingenio p̃luerunt,fides præstanda est,ut Ptolemæo Lago, qui æthiopiam cum exercitu ingressus est ideo,ut etiam regiones perdisceret,ita luba rex ex multa inquisitiõe rerum scientiam quam habuit exploratam literis mandauit.

Quibus danda fides

Quibus scriptoribus res Germanas adducentibus credendũ & aliquando lectionem & auditum a doctis uiris,oculari teste præponenda Ca. VIII.

Plynius in germania Corne.in germaia.

Auditus aliqñ prę stantior uisu etiã in geographia

Ic & Plynius secundus in xx.libris oĩa bella q̃ Romani cum Germnis
s gesserunt,descripsit,& in Germania militauit,ut iunior Plynius in epistola ad Macrũ testat᷑,& sępe ipse Plynius.Itẽ Cor. Tacitus sub Vespasiano in Germania degit,ut in eius Germania de se ipso dicit. De Plynio ita Marinus Benchemius nostrę tẽpestatis uir doctissimus ait.Plynii laus est qui id uidit testat᷑,q̃d non uidit p̃stantissimorũ dictis asserit,& plane q̃ optime, noi em̃ totius terræ meatũ aliquẽ transcurrere facile est humanarũ uiriũ.Quare & operit doctorũ testimonio in his q̃ non uidimus, Strabo lib.iii. ita de se loquitur, Itaq̃ cum terræ partem p̃grauimus & maris, qua de re & narrantibus & scriptoribus fidẽ adhibeamus,p̃uenimus aũt in occasum usq̃ ad Sardiniã, tractus Tyrrheni,& in meridiẽ q̃dem ab Euxino usq̃ æthiopiæ terminos, ex ceteris terræ scriptoribus nullũ facile reperies,q̃ amplius,q̃ nos, dicta p̃meauert᷑ inter ualla,qui uero occidentis regionis mare adierunt oriẽtis loca nequaq̃ attigerũt qui aũt contra in occidentalibus defecerunt,de Austro q̃q̃ & septentione cõ similiter se habuerũt,atqui illi & nos plura p̃cipientes cõpilauimus, formam ac magnitudinem sic annotauimus & loca,prout casus tulit.Quidam senibus credentes p̃ diuersas terræ partes unam construxerunt descriptionẽ, similter uniuersi orbis terrarũ aspectũ,cum & exercituũ ductores extiterunt,oĩq̃dem ipi confecerunt,sed ubiq̃ nequaq̃ regionibus affuerunt,immo p̃ alios plura gesserũt,fide nũciis adhibita,Qui aũt solos uidentes cognoscere ueritati loci existimat,iudiciũ auris perimit.Quod tñ ad scientiã capessendã longe p̃stantius est oculo,unde maxime huius ætatis hoies aliq̃d dicere de Brittãnia de Germanis & intra & extra Danubiũ habitantibus.Hęc oĩa Strabo,quem etiã erũ germanarũ scientissimũ nouimus,non tñ oĩa q̃ testat᷑,eius luminibus patuerunt,Dionysius græcus geographus,etiam prima illorũ uidisse,q̃ memoriæ attulit,indicat.Ptolemæus Claudius Alexandriæ rex plura uidit,plurima tñ nũciis explorata (q̃s in totũ terrarũ orbem remiserat ad terræ uniuersæ inq̃sitionem) suis libris attulit.Quare clarissimũ est auritos testes,si fœlici ingenio ꝑlte ac p̃stãti fuerint

fuerint,p̃ponendos esse in accurato oculorum iudicio.Est em̃ ut Strabo lib.i. refert magis grauibus & dignis tm̃modo uiris utendũ,qui p̃ multa bene dixerunt,multa etiã omiserunt,uel non satis plene explicauere, & si adamussim res nostra deducenda est,uidet᷑ hic ueritati p̃pior accedere, qui doctissimorũ ingeniorũ,& experientia imbutus ea quæ in illis agnouit optima recenset,quę uero nutiia rescindit,q̃ qui passim omnia loca peregrinatus ferit.

Auritis testimoniis qñ credẽdũ.

Excusatio authoris præsentis operis,& ad geographũ spectare,non ut inutilia, uerum tantum utilia & magna in suis scriptis præponat. Ca. IX.

Geographũ non oĩa explorare decet.

Os & ego imitatus sum,qui q̃uis germanus non oĩa Germanię lustra
h tus fuerim,ea tñ q̃ non uidimus ex doctorum hoĩm opinione,& qui interfuerunt locis scripsimus,nec nobis labor circa res uilissimas, ut pagos,tinera,& humilia oppida (q̃ priuatissimus quisq̃ explorata habet) uersabat᷑,nec id ad geographũ uidimus p̃tinere,ut ex Ptolemęo in epistola p̃limina ri tetati sumus,ait etiã Strabo li.iii.Prima igit᷑ & peculiaria maxime sunt, inqt, & adscientiã, & ad urbanas necessitates,formã & magnitudinẽ simplici acbreui oratione constringere,q̃d q̃dem ad orbis describendi tabulã necessariũ est,simul & qualis est, & quotta totius terræ pars demõstret᷑,hoc em̃ ꝓprium scriptoris est.De tota uero terra accurate tractare, & de illius zonæ quã dicimus sponsilo uel dorso cuiusdam alterius est disciplinæ,hæc Strabo. Concordat & Marius Benchemius nostræ tempestatis uir doctus,in cõmentario supra Plynium ubi sic infit,Plures reꝓhensi sunt qui oẽs urbes & totos montes,campos & flumina inepte descripserunt,ita em̃ faciunt,ut si q̃s & regis comam & frena eq̃rum appingat,quæ res cõtingit ex ingenii imbecillitate & imperitia, dũ gravia actilia tractare non possunt,deridendi ergo sunt illi qui ex ingenii insticia magna negocia & p̃clara facinora,& memoria digna p̃termittũt,parua uero & nullius momenti res multo studio & labore exponũt,hæc ille.Loquitur de illis Horatius in arte. Cum lucus & ara Dianæ Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros Aut flumen Rhenum pluuius describitur arcus. Id & in oratore req̃rit Fab. Quintilianus,in me uero illud laboris plurimũ sibi uendicaut,ut non ea q̃ oculis oĩ rustico subiecta sunt,quæ uulgaria nimis ac cœlo patentia claro sunt,quasi hybernas nenias p̃terirẽ,ac mihi in q̃busdã tem perãdum esse scirem.Verũ tm̃ ea quæ tum a græcis tum a latinis hactenus partim inaudit᷑,partim intacta,errata aut neglecta fuerunt,ut studiosis auribus & luminibus conuenirent elaborarem, hoc uirtutis opus uisum erat.

Mutationem locorum ignorantiæ Germanicæ caussam fuisse. Ca. X.

Cur noĩa Germaniæ uariata fuerunt

Lbertus Magnus ille Germanorũ nobilissimus in li.de situ orbis,inter
a cæteras caussas cur Germania adeo ignorata priscis fuerit refert, hoc noĩm fecisse & gentiũ germanorũ uarietatem,tot em̃ seditiones in germania fuisse motas,tot bella oborta,semp em̃ ut ex oĩbus Cornelii Taciti historiis cõstat,gens fortior & supior uicinã oppressit,unde contigit noĩm uariatio

fremitu bellorũ,q̃ totã noſtrã patriã tũ grecis tũ latinis in obſcurũ ibire coegit uerum magnã etiã rõnem eſſe ait Albertus religionẽ chriſtianã q̃ tũc nouis uocabulis & locis Germaniã imbuit,ſed de illo copioſior orõ lib.viii. habebitur.

Germaniam quomodo ſub Gallia ſcriptores comprehenſi ſint. Ca.XI.

Oſtri fundi extrema illa fuit calamitas & exitialis uirtutis famæ nomis
n Germani fluctus lerna & ἀπωλέια extitit,Germaniæ q̃q̃ obliuioris cauſa prima.Dum a Germanis antiquitus quicq̃d uirtutis & honeſti geſtũ erat,id uel Celtis.i.Gallis,Belgis,Sarmatis,Scythis aliq̃n,non Germanis acribe
Germani Galatæ batur,unde accidit ut ſpectata Germanorũ uirtus ſuccubuit,& in Gallis fbruit maxima illa nomini Germano detractio fuit,Germaniã em̃ Græci ſimiliter & Galliam & eorũ incolas Galatas dixerunt,ſiue a filio Herculis ſiue ab alio,pud Michaelẽ Rictium lib. primo de regibus Franciæ,& Parthenium Phocæ lib. primo hiſtoriarũ,Beroſus li.ii.Herculẽ ex Galatea (cui ſuffragat Diodoris lib. vi. & Marcellinus lib.xv.) Galatẽ genuiſſe ait,libro tñ q̃nto hiſtoriarũ Comerũ Gallũ,ait,in Italia regnaſſe,& a ſuo noĩe populos dixiſſe. Alii ἀπὸ τῆς γαλακτινῶς
Galactinus dictos uolunt,γαλακτινός em̃ eſt albus,candidus,lacteus,utcunq̃,Germani etiã ſub Galatis comphenſi ſunt a rerũ ſcriptoribus.Diod. Siculus lib.vi.germaniæ nõ meminit uerbo,ſed ĩnuit eos noĩe Galatarũ, uerba eius ſunt. Galates filius
Galatia unde Herculis in uirum euadens,cum paternũ ſuſcepiſſet regnũ,plures oras ſbi ſubdidit ꝓpĩquas,& ſubductas oẽs ſuo noĩe Galatas dixit,a q̃ oĩs ea regio Galatia dicta eſt.Hæc a pluribus nationibus incolit,q̃ inuicem gentium numero differunt.Nam q̃ maior habet inter eas ducenta uirorũ millia efficit,q̃ minor quinquaginta.Harum gens una erga Romanos uſq̃ ad hanc ætatẽ,affinitatẽ amiciamq̃ ſeruat,ea uero regio (intelligit Germaniã) q̃ ad arctum ſita eſt,regio frigida,hyemis tpe niuibus oppleta,hæc ille.Quis ergo non ibi intelligat Ger-
Rhenus fluuius Galatiæ maniam olim fuiſſe Galliã? addit q̃q̃ magni fluuii per Galatiã uario curſu fluunt,Eridanus in noſtrum mare,qui uero tm̃ in Oceanũ fluunt,magn habẽtur Rhenus,Danubius,hæc ille.Ecce Rhenũ & Danubium Galatiæ flumina dixit, & addit Rhenum diebus noſtris C.Cæſar pontibus miro modo ſtruxit, pedeſtribus copiis traductis,Galatas ultra Rhenũ habitantes in ptãtem redegit. Sole clariora uerba hęc ſũt germanos fuiſſe Galatas,& paulo poſt,de ꝓtu ex hordeo facto,de lanceis,proceritate & albedine corporũ,& colore rubro capillorum,& aliis germanis olim tm̃ propriis.Germanos appellatiõe Galatarũ denotat,ut rem componã,idem Diodorus.Nunc,inquit,q̃d a multis ignoratur ſcribetur ,ultra Maſſiliam (qui mediterraneas regiones,quicq̃ iuxta alpes & montes Pyrenæos incolunt) Celtæ appellant,ultra hos q̃ ad Oceanũ uerſus ꝓtinentes oras,& Erycinũ montẽ,qui deinceps ad Scythiam uſq̃ habitant, dicuntur Galatę,oẽs em̃ Romani uno uocabulo Galatas dicunt,hæc ille.Germaniã intelligit ab Oceano ſcil. & a Celtis uſq̃ ad Scythiã dicendo,dii boni! (quod a multis ignorat ſcribit Diodorus) mirũ Germaniã adeo Diodori tpibus (qui Iulii Cæſaris uixit) ætate delituiſſe,male actum eſt de Germania,nec aliud in re eſt quiddam

quiddam obliuionis eius, niſi nominis ac famę & gentis alterius iniuria,quo mõ Græci a q̃d de Germanis ſcribere potuerũt? Germani (& ſi quid honeſtius geſſerunt) iniuria nomis Galatarũ ſub tenebris uel eſt uolutũ,uel alteri aſcriptũ,tult alter honores. Noluim⁹ ergo ad claſſica oĩbus nũeris ita uẽtos ſecũdos galis ſinere,uerum ſiq̃d laudis nacti ſumus honoris ꝓticipes nos ipos ꝓſtabim⁹. Ephorus q̃q̃ Gallias uſq̃ ad Gades ꝓpagauit,ait Strab. Illa noſtri tempi hobus non quadrare,uerũ antiqtus ita fuiſſe libro.iiii.dicit,Ecce antiquitus Germaniæ nec nomen conſtaſſe?

Germaniã ſub Celtis cõprehenſam. Ca.XII

Edeo nũc ſingulatim ad alios Gallos.de Belgis prius diximus,& certo Trãſrhenani Belge.
r certius cõſtat q̃q̃d trãſrhenanę ciuitates ęgerũt, id Belgis.i.Gallis aſcribebat,Sic etiã de Celtis,antiqtus Galli & Germani Celtę dicebant, ut Raphel in urbanis Cõmẽtariis ſcribit.Lucill⁹ Tarre.li.iiii.ſup Apolloniũ Hercyniã Celtarũ ſiluã dixit,quę Germaniæ eſt. Marlianus, enarrator Ptolemæi, Germani Celtæ & noſtre tẽpeſtatis hoĩes (taceo de antiqs) Suitẽſes (nũc Eluetios) Celtarq̃ populos dixerũt,& alios Germanos. Athenęus author græcus,libro.v.dipnoſophitarũ,ſingula quẽadmodũ Diodorus Siculus,quæ Germanorũ ſũt Celtis cõeſſit,Simili iudicio Eratoſthenes uno uocabulo,& Gallos & Germanos Hiſpãſq̃ Strabõe ac Hippardho referẽtib⁹, Celtas & gallos appellauit,Sic & Hercules noĩe Alemannus,ut ait Beroſus,& Frãcus filius Hectoris (ut teſtat Manetho) imperauerũt Celtis,q̃s non Germanis diceret? cũ ille nõ longe a Cõſtania regni ſui ueſtigiũ reliq̃rit. Hic uero in Frãciã orientalẽ perrexerit? a quo Franci (tũ Celtæ dicti) deducti ſunt. Aenea Siluio,Blondo, & mille authoribus,& id plane & in ꝓpatulo eſt,nõ Celtis in Gallia imperaſſe Francũ, dũ hi Franci nõ occidẽtales extiterint,uerũ oriẽtales,qui apud Rhenũ cõſederant antqtus.ut Agathius Gothorũ ſcriptor,Hunibaldus & Marcellinus uolunt,& his dictos Celtas,ꝓbo authoritate Suidę,q̃ ita inq̃t τὸ γερμανικὸς ὁ φράγκος οἱ γέρμανοι κελτοί λέγονται, οἳ ἀμφὶ τὸν ῥῆνον ποταμόν εἰσι .id eſt Germanicus Frãcus Germani & Celtę dicunt, qui circa Rhenũ fluuium ſunt, ſunt ergo uel fuerunt Franci oriẽtales Celtę dicti. Cum alii Franci q̃longius a Rheno ſint, manifeſtũ eſt Suidan igitur non occidentales Francos uoluiſſe, uerum orientales, qui (ut Iacobus Vimpffelingius ait) olim omnem Rheni ripam adeo inhabitauerunt,ut pene accolę Rheni uel Alſates aut Franci dicti fuerint. & hoc nonnihil confert lectioni panegyricorũ.qui Francos non longe a Batauis poſuerunt. Huius igitur ex Hunibaldo ac aliis lib.Nono mentio copioſior habebitur, Ad Celtas redeo, qui olim nomine eo Germaniam occupauerunt, & hoc quia in aliis auctoribus liquet,tum autem in Herodoto exactiſſime ac potiſſimum. qui in ſecundo uolumine quod Euterpe inſcribitur, Celtas omniũ in Europa πρὸς δυσμέων οἰκούντων ἐσχάτους (ut eius uerbis loquar) id eſt ad occaſum habitantium ultimos eſſe aſſerit, q̃bus uerbis nil falſius eſſe dixeris,uel ſi Herodoti auctoritatẽ integrã eſſe placet,olim totã Germaniã Celtarũ appellatiõe fuiſſe nũcupatã iudicabis,eiuſdẽ ferme ſentẽtiæ idem Herodotus eſt li.iiii. ecce aliud

in predicto ſecūdo uolumine Danubiū apud Celtas Herodotꝰ ciri aſſerit,& addit, κελτοί λέ ἐσι ἔξω ἡρακλητίων σηλέων.i. Celtæ ſunt extra uel ultra colūnas Herculis,que ỹba oēm nubē lumibus noſtris adimunt,ac illis nos ſuſcribere cogunt,qui celtas olim paſſim longe lateq; Germaniā totā eorū noīe amplexā uoluerūt,uerba Herodoti græca integra lib.viii.lectori repoſuimꝰ, illud ꝺcq; nobis argumentū præbet Celtas intantū dilatatos, ſub iure eorū Germanos ſubiectos habuiſſe,q; totam Germaniā ſub regibus eorum fuiſſe hiſtoricis oluerunt. Poſt enim fata alamani,teutonis,Sueui, Vandali, Celtarū reges Sarmatię ac Celtis præfuerūt,ut Manetho hiſtoricus aſſerit.Nec legit apud ullū ſcriptorū de ꝓprio tūc teutonorū regno ut prius anteq; ius Germanorū ad Celtas deuenit.Nec abſtinuit Nazanzenꝰ ille Celtas illos uocitare,Quos gallo Claudianus dixit,q; pueros Rheno explorāt. cū tñ hi Germanorū ueriſſimi fierint, q; iuxta Rhenū cōſederūt. Rhenus em̄ Strabone referēte a fonte uſq; ceanū Germanos aluit.Fuerunt ergo Germani anteq; nomen eorū diuulgatū eſt, & Celtæ dicti perinde ac Galli.

Germaniā olim etiam Scythiæ appellationibus ac Sarmaiæ fuiſſe ſubiectam Ca.XIIII.

r Edeo ad reliquas Germanicę natiōis claſſes,abſolutis ptibus ccidētalibus quæ Galliā ſpectant. Oriētales partes Norici & Pānonigentes occupauerūt.Siſi & pari iniuria,uerū id ferendū paulo eſt,Qua Norici,Vindelici,& Pānones hodie germani ſūt,& q̄cquid ab illis honeſtus geſtū eſt,id æq̄ iure germanis hodie aſcribit. Cōtra uero Galli (noīe ſeruato ꝓprio) uictoriā retulerūt & memoriā.Sic & ſeptētrionalis germanie portio Germanos affecit,ſpoliādo em̄ honoribꝰ Germanos ægregia facta uel Scythi uel Sarmatis aſcribebat. Scythis q̄dē,q; oēs ppli ſeptētriōales Scythę dicti ſit,autore Strabone,uerba Strabo.ſūt uolumīe.xi. In medio Europę cōtigui ſit Scythę (inq;) & Sarmatę.Græci uero ſcriptores,uniuerſos ſeptētrionales Sythas, & Celtoſcythas dixerūt,Qui uero ipōs prius diſtīxere,q; iuxta Euxinū, ſtrum,& Adriā habitāt,Hyperboreos, Sauromatas,& arimaſpes dixerūt.Hę ille. Diodorus Siculus uniuerſos ppłos illos ad oceanū oms Galatas dictos uſq; ad Scythas dixit,dii īmortales,ubi nūc Germania? uniuerſi aut Galatę aut Scythę ſunt Quis nunc uicem Germanię non deplangat? ægregia germanorū facinora ita Scythis īmaniſſimis aſcripta.Landinꝰ in Cōmenta. georgicorū Grmaniā uniuerſam olim pene ſub Scythia comprehenſam ſcribit. Hæc ergo Germanorū Lerna fuit.quia dextro Hercule quicquid Germani geſſerunt, nō retinuerūt. Ecce Plynius libro.iiii.Scytharū,inquit nomen uſq; in Sarmatas & Germanos tranſit,Ex q̄bus uerbis Annius Viterbieſis Germaniā olim Scythiā dictā uult, Redeo ad Sarmatiam,quos aliqui etiam Scythas nominabāt, Hi olim Germaniam ſuo nomine Sarmatiam dixerunt,& uniuerſa illa regio uſq; ad Rhenum Sarmatia dicta eſt, Conſtat id Beroſi authoritate, Hic Beroſus libro ſecundo Tuiſconem appellat Germanorum & Sarmatum patrem, ille anno Saturni

Pānonię. Rhęti. Norici.

Germania ſub Scythia

Locus Strabōis.

Sarmatia olim.

(ut Beroſus ib.v. ait) Sarmatas maximos populos fundauit.Inde anno tertio Nini Sarmas legibus format apud Rhenū, hæc Beroſus.Apud Rhenum,inquit,uerba unt plana & nuda,accipiat illa quiſq; ſuo ductus ingenio. Ego uero iuxta Rhenū Sarmatiā antiqtus fuiſſe intelligo,enucleat alius ſufficiat mihi anſam ꝑbuiſſe,niſi fallor,& apud Hunibaldū idē legi,olim ſcilicet dum Frāci in Germaniā uenerunt,Sarmatas Rheno depulſauerunt ,concordat Nauclerus in chroniis & Annius Viterbienſis enarrator Beroſi cōmentariorū lib.qnto. Conludo denicq; authoritate Pii II. qui in epiſtola ad Martinū Mair ſcripſit. Repamus,inquit,uetuſta tempora,non dicimus aut Saturni uel Iouis,nec rurſus at Romuli,aut Camilli,aut Alexandri,quibus regnantibus incompertum nobieſt qualis fuerit Germaniæ facies,hæc ille,& addit.C. Cæſaris ætatē inſpicere libet,cum ille militaret in Gallia,cum CHRISTI natiuitas inſtaret,quę nam (ut opamus) Germanorum ōpes tunc fuere?

De Situ Germaniæ. Ca.XIIII. Situs germaniæ

Bi tenuitatē ſcriptorū Germaniæ reuelauimus, integrū uiſum eſt rete ꝟ gere,q̄d nā ingenio ſuo ualuere ſcriptores,ſitūq; germanię primū aggrediar.Cor. Tacitus oēm germaniam Rhętiis,Pānoniis,Gallia,rheno & Daubio Sarmatis & Dacis, cætera Oceano arctauit, cui & riualis exiſtit Marſiaus,Dionyſiꝰ ſaltu Hercynio ſubicere germanos,Rheno & a danubio aſſerit,Cornelio tñ Perottꝰ ſupra Martialē in primo,& ſabellicꝰ li. ii. nonarii.vi. ſubſcribūt,Oroſius li.i.ait ab oriēte habere montes Riphęos,a ſeptētrione Galliā Belgā,& fluuiū Rhenū ad occaſum,ad meridiē uero Heſperiam ſub Europa ſitā.Strabo li.vii. Albi, Rheno,Danubio,& Oceano germaniā collegit, cætera ignoare dicit.Ptolemęus li.ii.ca.iiii.ab occidēte Rheno,a ſeptētrione oceano a meridē Danubio,oriēte Sarmatia. Zacharias Lilius huic opinioni ſuffragat niſi q̄d meridie alpibus,cęterū ſarmatis & oceano germaniā incluſit,ab oriēte & ſeptētiōe,Plynius a mari Gallico (ſi litera nō eſt deprauata) & a Codaneo germani incepit li.iiii.ca.xiii.,ꝓduxit uſq; ad mare germanicū.Don.Acciolus in trāslatiō Caroli Magni,germaniā Rheno Danubio & Oceano cōplectit,cui aſtipulat Ioco. Carmelitanus.Recētiores uero lōgius dilatāt Germanorū fines, ut Aeneas Syluius,Peutiger,ab oriente Daciam,meridie Italiam,occidēte Gallos,ſeptentriōe Sarmatiā habere germaniā phibent.Cunradus Celtes quatuor latera aſſigat,Rhenum,Danubium,Tanaim & Oceanum,ait enim.

Danubiuſq; rapax,& adaucte nubibus alpes Auſtrinos faciunt fines, metāq; reſignant Italicæ,Illyricæ,Scythicæ,contermina genti Oceano fines ponit natura ſub arcton Pulcher ab occiduo quas claudit gurgite Rhenus Nos a Seqanicis diſiungit flumine Gallis.

Vincentius ib.ii.c Ixxii.hiſtoriarum,& Iſidorus Iacobi Carmelitani ſententiæ adhærent,Lucanus Germaniam κατὰ ἀναφράσιν ita libro primo depinxit.

Tunc intr Rhenum populos alpeſq; iacentes
Finibus arctis patriaq; a ſede repulſis
Pone ſequi.

Latera Germaniæ.

Periphraſis germaniæ.

Ecce tanta ſcriptorum ναφωνία. In cuius autem ſententiam iurams, paucis dabo, Mantuanus de Situ Germaniæ.

Tenditur ad leuam magis Germania campis
Oceanum Boreamq; petens ibi littora Cymber
Incolit, arctoum longe porrecta ſub axem
Sed ſecus hoc latus Italiæ circundedit altis
Collibus. Claudianus in Stylicone.
Omne quod Oceanum fontemq; interiacet Iſtri
Vnius incurſu tremuit. Vt demum finem poſiturus ſim, p̄ſtantiſſimis placuit, hodie ad occaſum & Franciã, & burgundias, uidere Germaniã, ad meridiem uero Italiam, ſeptentrione uero inſulas ſeptentrionales claudere, æterũ Hungariã orientalẽ limitẽ conſtituere, & hæc de tractu Germaniæ dilatio hodie deſcribit, & diffuſior eſt deſcriptione Alberti Magni, qui tm̃ Rheno Occano Danubio & Iſtula germaniam collegit.

Situs germaniæ tẽpore noſtro.

De diuiſione Germaniæ. CXV.

Germania duplex.

a Nteq̃ de Germanię ſitu uerba fecero, ordine iuſto Germaniã diuidere uolumus Duplicẽ aũt eſſe cuilibet patet, uocant em̃ Germaniã ad meridiem ſe extendentẽ ſupiorem, aliam inferiorẽ, ut Paulus Diconus li. primo. Aelius Lampridius, Suetonius, Spartianus, Capitolinus, & paegyrici, qui ubicunq; illarum partiũ meminerunt ſupiorem aut inferiorẽ uocant Germaniam. Ptolemæus etiã ita eam diſtinxit, uerba eius ſunt in libro. 8. iſuſmodi.

Germania ſupior & inferior.

Ηλὲ ἀπὸ ὀβείγμα τοῦ ποταμοῦ πρὸς μεσημβρίαν καλεῖται γερμανία ἄνω, ἐν ᾗ παλαιὸ ἀρχὲ μερῶν ἀπὸ τοῦ ὀβείγμα ποταμοῦ νεμόντων μὲν νοιόμαγος ῥουβινιάνα, τῆς δὲ πρὸς ἕω ῥήνου ποταμὸν χώρας ἡμῶν ἀπὸ θαλάσσης μεχρὶ τοῦ ὀβείγμα ποταμοῦ καλεῖται γερμανία κάτω, ἐν ᾗ πόλεις ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ῥήνου τῶν βατανῶν. i. Illa autẽ regio ab Abrunca fluuo uerſus meridiẽ Germania ſuperior, in qua ciuitates ſunt, ab Abrunca Nemũ, Nœomagus, Rhuphiniana, illa aũt q̃ iuxta Rhenũ eſt, a mari uſq; ad Obrucã fluuiũ uocat germania inferior, in qua ciuitates ſunt a ſeptẽtriõe Rheni Batuorũ. Eo dẽ noĩe & Ammonius monachus in hiſtoria Frãcorũ li. pri. & Sabellicus lib. ii. ænei. vi. Ammianus uero Marcellinus li. xv. ſupiorẽ germaniã primã, inferiorẽ ſecũdã uocat, primã Vãgiones & Mogũtiacũ, ſecũdã uero Tũgro & Agrippinã cõplecti dixit. Nec deſunt Chronographi q̃ hãc altã, aliã baſſan uocẽt, inueni & apud Marcellinũ aliq̃ ſupioris & inferioris Germanię mẽionẽ, & Plynius lib. xix. cap. vii. Corruda, inquit, paſſim in montibus naſcens reertis ſupioris Germanię campis, & ille Plynius tpe Traiani fuerat, ex quo nihil habeo, Cornelius etiã Tacitus in primo ac ſecũdo hiſtoriarũ libro dupliis germanię meminit. Vidimus etiã Ptolemæũ præcipue in libro. 8. Germaniã μεγάλην. i. magnam uocare, nõ ſuperiorẽ, & μίκρην. i. paruã, nõ inferiorẽ. Deluſu eſt in hoc loco Philippus Beroaldus ſupra aſinum aureum Apuleii, dũ magn Germaniam ſuperiorem dici putat, & paruã inferiorẽ, cũ magna Germania tñ ſubſe cõp hẽdat ſeptẽtrionẽ, ut Pruſſiã, Liuoniã, Sdeſiã, & Carpati incola, ſecundũ alios & Saxoniam ulteriorem, ut Lubecum, Roſtocum, atq; antiquam Marchiam.

Germania magna.

Locus Beroaldi.

Quando Germania ita diuiſa fuerit, & an tranſrhenani germani fuerint, quo tempore Germanis aſcripti. Ca. XV.

Germania olim una & in diuiſa.

Vm ſcriptores priſcos uideo omnes, tm̃ unam inuenio Germaniã, ratio illius eſt, quia inferior Germania ac etiam multa in ſupiori, ut tranſ
d rhenani Galli fuerunt, unde nihil de ſupiori q̃ inferiori habuimus ante Iulium. Poſt Auguſtũ uero Tiberiũ, Traianũ, & alios cęſares multa de ſupiori q̃ inferiori germania referunt, nec etiã illorũ noĩm Strabo, Cæſar, Pomp. Mela, & reliqui priſcorum ullã fecerunt mentionem, uerum Plynius ac Cornelius poſt Traianum etiã Cæſarẽ & Antoninos, ex una Dacia duę, & ex una Germania duæ Germianæ tpe Aureliani effectæ ſunt, ut Sex. Ruffus dicere uidetur in libro q̃d ad Valentianũ ſcripſit capite ix. & xi. tunc em̃ multa Gallici iuris ceſſerunt Germanis, Auguſtus Cęſar redacta in ptãtem Pannonia, rege Bancone capto, & oẽs oras Danubii in ꝓuinciam redegit, e q̃rum ditionibus Germanis multa adiecta ſunt poſterioribus tpibus, & ita Germania diuiſa fuit. optimi tm̃ ante Aurelianũ Germaniã ita fuiſſe diſcretam tradunt, dũ ante Aurelianũ non longe tpe poſt Auguſtũ aut Traianum uixerit Ptolemæus, etiã Capitolinum & alios uidemus hiſtoricos, q uitas anteceſſorũ ſcripſerũt, ſæpe inferioris germaniæ meminiſſe. Verũ ut rem certo limite componã, diu ante Aurelianum diuiſam eſſe conſtat Germaniã, meminit & inferioris Germaniæ Vlpia. ff. de cẽſibus. l. ultima, de ſupiori Plynius lib. xix. ca. viii. natu. hiſto. & Cornelius. Tranſrhenani autẽ olim Galli fuerunt Belgę dicti, & tpe poſteriori Auſtraſii, ita etiã ab antiqſſimis dicunt, ſi em̃ recte memini apud Cor. Tacitũ, eorũ mentionem reperi, Plyniũ & Strabonẽ, & recentiores inde hiſtorici, ut Seuerus, Mamertinus, FL. Vopiſcus in Tacito, Iulius Capitolinus in Albino tranſrhenanorum meminerunt, qui tpibus Conſtantini Cęſaris extiterunt, uerum & illis ętate prior Suetonius hiſtoricus in Galba ac Nerone & cæteris. Non igit recens nomẽ erat tranſrhenanis. Poſtq̃ itaq; Germania diuiſa eſt, tranſrhenani germani facti ſunt, ut uerba Ammiani Marcellini ſole clariora, ita indicant li. xv. Belgæ, inquit, olim fuerunt fortiſſimi, ex eo, quia nec aduenticiis fuerunt effœminati deliciis, tranſrhenanis certauere Germanis. Aquitania alia pars Gallię, cui⁹ altera pars p̃erat uniuerſis, & hi ſupiorem & inferiorẽ Germaniã, duaſq; Belgas duę (lege ſuę) ditionis ſuiſq; rexere tpibus. At nunc numerant ꝓuinciæ ꝓ oẽm ambitum Galliarũ, & ſecunda Germania dicunt, q̃ ab occidẽtali exordiens cardie Agrippina & Tũgris munita ciuitatib⁹ amplis et copioſis, prima uero p̃ter alia municipia Moguntiacũ habet & Vangiones. Hæc ille, quo nil dilucidius quã tranſrhenanos ſuo tpe. ſ. Conſtantini fuiſſe Germanos, dum etiã Tacitũ, Strabonem & alios etiam antiqores conſpicio, inuenio & tranſrhenanarũ ciuitates eorum tpe Germanię aſcriptas, ut patebit in ſequentibus, & ſi ſubduxius immo uerius dicere uolum⁹ trãſrhenani ſemp germani extiterũt, nũq̃ galli. Strabo. n. Trebotes & cęteros a germanis ortos ſcribit. Sederũt igit trãſrhenani olim iuxta Hercynium, tranſrhenum pulſi, inde a Francorũ regibus & Romanis in ditionẽ redacti, nihilominus ſemp germani manſerũt, ut paulo poſt a nobis dicet.

Trãſrhenani olĩ Galli.

Trãſrhenani qñ germani.

Locus Ammiani

Trãſrhenani ſemper germani.

Qui Celtæ dicantur,& enodatio cuiusdam uersiculi Nazianzeni pulcherrima, ubi Celtas Rheno eorum filios explorare scribit Ca. XVII.

Enio nunc ad Celtas,ob id,quia oēs Celtæ olim Germani aut Galli fuerunt,& nunc magna pars Germanorū ascribit Celtis,ut in capitibus sequentibus latius ostendet.De Gallis autē non est dubiū cum Plutarchus & alii eos nomiet Celtas.Lucianus Τὸν Ἡρακλέα οἱ Κέλτοι ὄγμιον ὀνομάζουσι φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ Herculē Galli Ogmiū uocant uoce indigena.Eos aūt ita descripsit CL. Ptolemæus apud Rhenū uidelicet habitari Celtas ac usq; Germaniam se extendere. Et quia de Celtis mentionē fecimus,pulcherrimū eorū facinus ab eorū antiqs elaboratum placuit recensere.Gregorius Nazianzenus græcæ literaturæ tum theologiæ uerissimus antistes,ita inter cætera de Celtis loquitur.

Κελτοί μὲν κείνουσι γόνον ῥηνοῖο ῥεέθροις
Καὶ χρυσοῦ καθαροῦ ἀνθρακιὴν ἐίσι κέεσσι.

Progeniem Celtæ explorant sub flumine Rheni
Auri iudicium carbo nitentis erit. Et idem Nazianzenus.

Ὡς νόθον ὑγρενέος ῥῆνου κεκαθαρτὰ ῥεέθρης.

Nobilis ut Rheni exploratus spiritus amnis. Sic & Claudianus contra Ruffinum laudat Styliconis exercitū,quod Gallos habuerit Rheno ꝓbatos

Inde truces flauo comitantur uertice Galli
Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus
Mens eadem cunctis animiq; recentia ponunt
Vulnera,non odit uictus,uictorq; superbit.

Celtæ Rheno pueros explorāt.

Putauit autem Germanos Celtas qui iuxta Rhenum consederūt.Mos Celtarum erat pueros (postq; nati erant) galea tecto Rheno immergere,& si scutum fluitet,ut genuinā sobolem educare.Si uero a capite deciderit: ut adulterinā,nec ullis dignam honoribus exponere,ostendit hoc græcum epigramma istiusmodi.

Θαρσάλεοι κελτοί ποταμῷ ζηλήμονι ῥήνῳ
Τέκνα παλαυτεύοισι, καὶ οὐ πρὸσ εἰσὶ κεφαλῆ
Πρὶν πεῖν ἀθρήσωσι λελουμένον ὕδατι σέμνῳ
Αἶψα μὲν ἥνικα μήτηρ ὀλιθήκασ ἐξ κόλπων
Νηπίαχον πρῶτον προχέῃ, σάκευθον μὲν ἀείρασ
Αὖρασ ἐπ' ἀστιδι θῆκε νέον πρὶν γένεθ' ἁθρήσῃ
Κεκερμένον λουτροῖσιν ἐλεγχι πάμου ποταμοῖο
Ηδὲ μετ' ἐλεύθυιαν ἐπ' ἄλγεσι κ' ἄλγεσ ἐχοῦσα
Μήτηρ, εἰ καὶ παίδος ἀληθέα οἶσεν τεκνῶσα
Εκδέχεται προμεοῦσα τιμῆσται ἄστορ ὕλωρ.

Quos uersus ita transtulit Pius Bononiensis in suis annotationibus posterioribus capite uigesimo tertio.

Audaces rapido Celtæ noua pignora Rheno
Explorant,non hęc genitrix prius ubere largo
Alma fouet,uitreas fluuii qui uenit ad undas
Lympha nouum caput alta tegit,quod remigis instar
Vmbo tegit,fluuiisq; effulsit corpus alumni

Et fœtum sic unda probat lectumq; iugalem
Damnat adulterii,fœde sic decolor igne
Post dubios genitrix casus memor ilithiæ
Accipiens filium gelidis in fluctibus ortum
Anxia despiciens cui mobilis autumat unda.

De situ Belgarum,& an Belgę sint Germani. Ca.XVIII.

Belgarū descriptio.

Tolemæus lib ꝑ. ita Belgicam descripsit Τῆς δὲ Γελλικῆς ἤμοι ἀπὸ δύσεως πλάτος, καὶ πρὸς τὴν Λουγδουνησίαν εἴρηται, ἡδὲ ἀρκτικὴ πρὸς τὸν Βρεττανικὸν ὠκεανόν, ὅπως ἔχει μετὰ στόμα ποταμοῦ .i.Belgicæ Galliæ situs est,hęc em a plaga occidentali usq; ad Lugdunesiā describit,a septentrione usq; ad mare Britanicum & Sequanam fluuium.Galliam aūt Ammianus Marcellinus li.xv. similiter Cæsar in cōmentariis in Belgicam,Celticā & Aqtaniam diuiserunt,et Belgicam qdem transrhenanas ciuitates dixerunt, & a Scaldi usq; ad mare,alii Belgas dixerunt,alii Rheno,Oceano,Matro,& Sequano ꝓscripserunt,ut Marlianus,horum populi Atrebates,Morini fuerunt & Bellouaces, Caletes, Velocasses, Virimandui. Catuati, Condrusi,Eburones,Ceresii,Menapii.Est & duplex Belgica Gallia,supior & inferior.Prima habet Mediomatrices,Treuiros. Secunda Ambianos dicitur a Belga ciuitate Belgica,hi apud antiqs Galli dicebantur,multi em scriptores Belgas Gallos nominant,Spiram Galliæ urbē lib. vii.ca.xvi.Otto Frisingen. uocat, & in alio libro Confluentiā Galliæ urbē. Plynius a Scaldi usq; ad Rhenū Gallos esse ait lib.iiii.natu.histo.ca.xvii. ut Menapios,Bellouacos,Ambianos,Atrebates,Neruos,Verumādos,Tungaros,Frisios, Leucos,Treuiros,Verunos,Suesiōes,Vlmanetes.Cæsar Heduos,Auernos,Bituriges,Sequanas,Carnutes,Bellouacos,Burones,Heluetios, Ambianos,Mediomatrices,Neruos,Morinos,Aulericos,Cenomannos,Atrebates, Bellocasses,Eburones,Rauracos.Boos,Vuellos,& alios q̄s Germania complectitur Gallos uocat. Item Strabo Belgas libro iiii. Gallos esse ad ulteriorem Rheni ait ripam sitos,& Argentoracū Galliæ oppidum Marcellinus,Platina, Sextus Aurelius enarrator uitæ Iustiniani, Sigibertus Geblacēsis,Eutropius li. xi. & lib.x. Orosius,Hieronymus in supplementis Eusebii & oēs,qui quasi Iuliani & Gratiani uitas scripserunt.Sic & Ligurinus q tñ recentissimus fuit,Rhenum iuxta Vuormaciā Gallos & Germanos separe dixit,illo carmine ductus forsitan dicto Marcellini li. xv. Vuormaciamq; petit medio ubi gurgite Rhenus Gallica germanis sepauit rura colonis. Possum & doctissimos q̄sq; pedibus in eandem sententiā adducere, uerum q modo mihi & Germanis defui, iam palinodiā recantando,leuem,& uenia indignā scriptorū ignorantiā,& iniuriam reuelabo,Belgas iustissime Germanos dici,non subscribendo iam Strabo ni,Plynio,& cæteris q germaniā Rhenū usq; metiti sunt. Constat em Belgas a germanis ortos,Sabellico,Aenei.vi.lib.v.Strabone,Marliano,& Cæsare q̄sq; authoribus,illud & singillatim de pluribus Belgarū populis antiqrum authoritate roborare possū.Strabo em Tribocchos germanos scribit,traiecto rheno huc cōsedisse.Sed ut uanitatē & mutuā scriptorū calūniā oñdero, Cæsar q mō

Belgæ unde.

Galliæ diuisio

Belgæ Germani

Celtæ Rheno pueros explorāt.

Ālii Turones.

Argentina.

Triboc chi.

Eburones Gallos dixit, Marlianus noīe & numero germanos, ꝓbat Nemetes, Tribocchos, Argentoracos, Eutropius, Hieronymus, & alii Gallos, ecce lib. vi. Eutropius germanos Tribocchos nūcupauit (affectata ignorātia) dū nescit Argētoracos dici Tribocchos, Rauracos Cęsar Gallos. Eutropius li. vi. & Plynius li. iiii. ca. xvii. Germanos Eutropi. Plyni. Gallos, Velomādes, Menapios, Bellouacos, Ambianos, Tungros, Suessiones Plynius ibidem Gallos, Eutropius ibidē Germanos, uno nomine dici ait, Mediomatrices Plynius & Cæsar Gallos, alii Germanos, Frisiam gallos Plynius in p̄allegato loco, alii germanos, Vbios Platina gallos, Plynius, Ptolemæus, Cornel. li. xii. germanos esse elicit, & ut rem tādem componā, tedet authorū dissensionibus inseruire. Cor. Tacitus in libro de germanis Gallorū uix semel meminit, ibi Treuerorū, Neruleorū, Boiorū, Heluetiorum. Inde de Thenteris, Frisiis, Varisc̄is mentionē facit. Vt de Germanis q̄rum tn̄ aliqui Belgæ sunt, & a scriptoribus p̄dictis Galliæ populi dicunt. Idem Cornelius in hunc modū loquit. Ripam Rheni haud dubie Germanorū populi colunt, Vangiones, Tribocchi, Nemetes, & Ptolemęus li. ii. ca. viii. Inferioris Germaniæ ciuitates Vbios Agrippinenses, Germanię uero supioris Argentoracum Vangionū, Rauricū, Argentuariā. Inde Longobardos, Frisios scripsit germanos. Itē Turegū & alios ibidē capite decimo ponit Germanos populos seu ciuitates, ex q̄bus manifestissime patet, Celtarum & Belgarum bonā partē hodie Germaniæ populos esse, nemo repugnat, habēt enim nec lingua nec moribus discrimen. Aeneas Syluius in Europa, Germaniā usq; Friburgū ciuitatē Ottlandiæ se extendere, ibi em̄ gentē & linguā germanorū fece decoqui ait, ergo contra Cæsarē Heluetii Germani sunt, uellem Cæsarē, Plyniū & alios ab inferis emersuros, noui germaniam non ita angustissimo limite diffinirent, concessissem eis ueniam, nisi non multo posterior Cornelius Tacitus æquo iure germaniā comp̄hendisset. Maiorē seditionē excitabo, Strabo li. iiii. Neruios (q̄s Marlianus in regno Francorū destinauit) Germaniæ nationis hoīes scribit. Iulius Capitolinus in uita Antonini Pii, ab Illyrico usq; ad Galliā germanos asserit. Eutropius lib. vi. Aduatigos, Tamatos, Germanos dicit. Accedat Plynius q̄ lib. iiii. ca. xv. Burgūdiones, Varinos, Charinos germanos dixit. Dii boni cur ergo ulteriora tangit: citeriorū obliuiscit. Accedat Cæsar qui Condrusos, Eburones, Ceresos germanos dixit, De illo Cunradus Peutiger copiose, lōge lateq; disseruit, tandem transrhenanas ciuitates non Belgarum. non Gallorum, uerū Germaniæ iure subdere uult.

Quidam Germani licet remoti

Quomodo Belgarum ciuitates in nomen Germanicum abierint & imperio adiectæ fuerint. Ca. XIX.

Quō germania subiugabatur

b Elgas tn̄ (anteq̄ Germaniæ nomen se ditauerat) antiquitus fuisse Gallos nemini ambiguū est, uerum ob egregia germanorū facta & integrā uirtutē, imperio eorū cesserūt, cum Gallorū res fece decoxerat, tp̄e em̄ tralationis imperii in Græcos, in Longobardos, in Francos, Gallis res Germaniæ p̄stabant. Carolus em̄ Magnus, & ante ipsum Pipinus, & eorū oīm origo Clodoueus, Bauaros, Saxones, & totam Germaniā impio potiti adiecerunt, ut Rictius

Rictius in li. de regibus Frāciæ, & Platina in uita Gregorii q̄nti, & alii q̄ plures scripserunt, defuncto Carolo imperium hęredibus distributū est, ut ait Otto Frisingensis lib. v. ca. ultimo, & libro vi. ca. viii. Lothario Belgica Gallia & Lotho-
ringia euenit, Carolo Britania usq; ad Mosam, Ludouico Germania usq; ad
Rhenum, mortuo Ludouico Carolus Germaniæ dominus uicit Turingos, Sa-
xones, Alemanos, cui successit Arnolphus Teutonorū rex, ut Otto li. vi. ca. xi.
probat, sunt probati authores, qui argentoracū tp̄e Ludouici regis Franciæ ca
strati uolunt a regno Frācię deuenisse. Hunc. n. beatę MARIAE uirgini ciuita
tem dedisse, q̄d ego coniecturæ uestræ offero, Agrippinā, Moguntiā de Fran
corum imperio illo tp̄e decessisse uolunt, & reliquā Germaniā, decertātibus Frā
ciæ regibus Carolo & Ludouico, Carolo nomen & res Francorū administra
bant. Ludouico uero Germania, ut Platina in uita Sergii II. papæ scribit, & Rhe
gino, ita Germania in pristinā dignitatē redacta, ex inertia Francorū regū, per
impatorem Ottonē q̄q; Henrici filium Belgæ germanię subiugę, eorumq; im
perio adiectæ sunt, & Germani factæ anno .982. ut non uulgaris Chronogra-
phia testat, plura de his legere uolens Peutigerū requirat, hic em̄ Vopiscī, Blō
di Flauii li. ii. Sabellici lib. ix. ænei. vii. & partim lib. i. ænei. viii. authoribus, splendi
dissima quæq; adducit. Eo aūt factū est ut non tm̄ p̄dictæ ciuitates, uerū & am
plissimæ Germanorū impio subditæ sint, sicuti Treueris, cuius (dempto Cor-
nelio) scriptorum nullus tm̄ Germanorum facta mentione meminit, nec Pto
lemæus, qui tm̄ plura Germaniæ adiecit. Ea tm̄ illa tempestate numero & mori-
bus simul lingua nobis addicta est, qa (ut Cęsar ait) propter germanię uicinita
tem q̄tidianis exercitata bellis, cultu & feritate a germanis non differebat, Ru-
dolphus Agricola Burgundiæ ibi regis gesta describens ita loquit. Treueris re
rum gestarū magnitudine, & uetustate urbis p̄clara Gallica gens nunc Germa-
nica. Quæ uerba carmini aptauit Cunradus Celtes, de Treueri & Meti loquēs
olim Belgis, nunc Germanis lib. iii. odarum in hūc modum de regibus Frāciæ.

Ad Mosam imperium statuentes — Qua Metis & Treueris nunc surgunt
Mœnibus altis imperiumq; ferunt — Nunc nostrum moribus & lingua
Nobiscum conuenientes, despiciunt — Vagos modo Gallos.

Ammianus Marcellinus quoq; Germaniæ urbem Treuerim dixit, & hæc de Gallis nunc Germanis satis duximus adducenda.

Diuisio regni Caroli Magni.

Belgæ factæ Germani.

Treueri germani.

An Norici sint Germani. Ca. XX.

i Dem argumentum de Vindelica & Norico, ut de Belgis, Noricos a septentrione Germaniā habere scribit Orosius li. i. ca. xxvi. ex q̄ habemus a germanis diuisos. Ptolemęus li. ii. meminit, Noricorū ca. xiii. cap. v. ut populorū a germania alienorū, habent aūt Norici, ut Paulus Diaconus scribit ab oriente Pannoniā, ab occidente Sueuiā, a meridie Italiā, ab aquilone Danubium, ut li. iii. ca. xxix. idem Diaconus scribit, non tn̄ eorum ut germanorum meminit, nec a Germanis diuisit. In eandē tn̄ Ptolemęi sententiā Plynius & Strabo pedibus ire uident, ad q̄d tn̄ ita respondeo. Noricos Strabo iuxta Aquileiam fuisse dicere uidet, idem & Plynius & Strabo non longe ab Adriatico, ex quo

Norici qui.

habemus Noricam regionẽ olim non fuisse ubi nũc sita est, ultra eñ Danubiũ porrigebaẽ, ubi adhuc uestigiũ noïs est (norkey) nunc uero & reuera populi sunt intra Lycum & Aenum usq; ad Ceciũ montẽ porrecti. habent eñ a septẽ trione Danubiũ, ab ortu montẽ Ceciũ, Pannoniã supiorem a Norico discernẽ tem. Hodie Bauaria dicit. Zacharias Lilius etiam Austriã esse dicit. Quod aũt sint germani ex Ptolemæo, ꝓbo, qui Noricas ciuitates esse ait, Aredatã, Votarium, Villacũ, Viruniũ (Indenburg) Quę hodie germanię ascribunt ciuitates Plynius Agũtum, Viruniũ, Claudiã, Soluẽsem lib. iii. ca. xxiiii. Noricorũ ciuitates tradit, multa Lilius. Aeneas Syluius Noricorũ ciuitatẽ (nos Nurenberg) in parochio Babenbergensi sitã esse ait. Vah Nurnberga umbilicus germaniæ Celte, Aenea Syluio authoribus, & noricorũ ciuitas, ab eisdem appellata est, & adhuc dubitaẽ hi an germani sint. Strabo li. vii. Alpes tenere ait Noricos, & alpes contra Drusum, ut ait Plynius, animos dedisse. Ex q̃ colligit nõ sitos fuisse ubi hodie sunt. Hos & Carnos & Tauriscos dictos Plynius in loco ꝑallegato ait. Carni aũt & Tauriscī germani sũt, Eutropio, Aelio Spartiano, Plynio, Strabone, Celte authoribus, uide latius in dictione Tauriscī, concordat & Strabo, Dionysius græcus author de ipsis ita scribit, interprete Prisciano

Huius ad Australes terras gerræq; feroces
Noriciiq; colunt bellaces Et Virgilius libro tertio georgicon.
Et sciat aerias alpes, & Norica si quis
Castella in tumulos. Multa Marlianus, Tacitus & Celtes in Germania de ipsis scripserũt. Agrũ eorum fructuosum, fundum uero subductum alpibus admodum lætum, Solinus in collectaneis ca. xxx. perhibet. Appianus Noricios uocat, quod & poctæ ꝓpter carmen. Mantuanus. Quod imminet agris Noricus Austrinis socialibus affuit armis. Verũ ut demum rẽ finiã, libuit uerba uera ac græca Claudii Ptolemæi adducere, quæ sunt huiusmodi. Τὸ νωρικὸν περιοϱίζεται ἀπὸ μὲν δύσεως, ἄνωθεν μὲν ἀπὸ τοῦ λεχθέντος μέρους τοῦ ἀνατολικοῦ ὄρους ἄχρι τῆς κετίας ὄρους, ἀπὸ δὲ αὐλαλῶν αὐτῷ τῷ κετίῳ ὄρει. ἀπὸ δὲ μεσημβρίας τῷ τε νότῳ ὄρος ἐρημεῖον ὄρος μέρει πεννουίας τῆς ἄνω, q̃d ferme id sonat. Noricorũ ager ab occidente Aeno, a septẽtriõe parte Danubii (q̃ ps est ab Aeno usq; ad Cecium montem) ab oriente uero Cecio monte, a meridie, qua sub p̃dicto monte est, Pannonia superiori terminatur, hæc Ptolemæus. Meminit Noricorum Dionysius author græcus in libro qui περιήγησις inscribitur, ubi ita infit.

Ἰσρου μὲν ποτάμοιο βορϱότεροι γεγάασι
Πρὸς δὲ νότον γέϱϱαι τε καὶ ναιετάουσι λεπτόμυλοι
Παννόνιοι μυσοί τε βορϱότεροι θρηίκεσσιν

i. Huius ad Australes partes gerræq; feroces
Noriciiq; colunt bellaces Pannoniiq;
Et Mysi Thracum boreis finibus orti.

Habent Norici nostra tempestate hominem utriusq; linguæ Bilibaldum Pyrckimerum peritissimum, cuius ductu Xenophõ, Luciani dialogi, atq; Plutarchus (quæ prius græce) nunc latine loquuntur. Cæterum qui plura de Noricis legere cupit, Cunradum Celtem et Raphaelem Volateranum, in Vrbanis commentariis uideat.

Norici Bauari.

Norici germani.

Noricorum ciuitates.

Carni Tauriscī

Noricus ager

Noricorum descriptio

Pirckheimer.

Insignem

Insignem fabulam a Suida græco de Noricis scriptam ac ridiculosam de quodam apro Ca. XXI.

Vm nuper Suidam græcorũ auctorem haud uulgarẽ in manibus haberem, atq; ad litteram B deuenissem, reperi, qædã de Noricis (quos aliqui Bauaros uocant) quadã affectata ignominia, ab eo tactis, ceperat me magna admiratio, quod auctor ille tam exigua de germanis scripserit. & eo loco quedã nõ Italis tantũ uerũ & grecis incognita tradiderit, & dũ a nullo locus is adhuc adductus est. ego nõ ad nobilissimorũ bauarorũ fraudem, uerũ tantũ ob prius inauditã in istiusmodi auctore notã eius uerba relaturus sum, ut non minus fellis q̃ mellis habuisse Suidã liqueat, si id cõsulto, ab ab ipso elaboratũ est, uerba eius sunt in dictione Γηρούνιον illa. Νωρικοὶ γὰρ ἔθνος ἔμαθον, χρῆμα θεσπέσιον, τὴν χώραν ἐλυμαίνετο καὶ αὐτοὺς πάντες ἐπιχειροῦντες οὐδὲν κύνον μεχρί τινος αὐτῶν ἐν σὺν πολεμίοις ὠθῶν ὥμος ἀνέδεσε. οἷόν τι καὶ ὠθῶν καλυδώνος μυθεύεται. οἱ δὲ νωρικοὶ ἐπεβόησαν εἰς ἀνὴρ τῇ ἰδίᾳ φωνῇ, ῥοῦτσι Γηρούνιον, ὅθεν ἡ πόλις Γηρούνιον ἐκλήθη. Que uerba transtuli, Norici gens est, ubi sus pœna a deo missa, regionẽ eorũ deuastabat, & in plano cãpo Norici oẽs tentantes eam expellere, nihil profecerunt. dõec unus q̃dã uir porcũ hũeris sublatũ detulit (ut de apro Calydonio fabulis proditũ est) & quoniã Norici ipm uirũ unũ, ppria eorũ uoce dixerũt, ciuitas ita Viruniũ nominata est. Hæc ille. Nec dissonaret, si Viruniũ a porco illo dictum assereremus. Βὴρ eñ grecis est quod nos (bern) uocamus. Cõsueuere aũt Germanorũ q̃dam porcũ bern appellare.

Illyricũ Germanici iuris esse. Ca. XXII.

Voniã nunc de Noricis nobis fuerat oratio, memini & Noricos olim illyriosdictos, uolui alia plura in illyrico germanici iuris esse ostẽdere.

q

Illyrici diuisio.

Duplex erat illyricus, una pars Achaiam, Macedoniã, & plura in grecia cõtinebat, septẽtrionalis uero duas pãonias, Valeriã, Seruiã, Męsiã, Dalmatiã, & Noricos retinebat, auctore Sexto Ruffo in libro quẽ ad Valẽtianũ scripsit. ca. xi. Est & huius opinionis Strabo. libro vii. ptole. & alii. De Noricis aũt dictũ est & de Pãonia paulo post diceẽ. Valeriã aũt Germanis ascriptam quis ignorat? ea est regio, que nũc Styria dicit. teu. Styrmarck, ad Bauariã sita, sub ducibus Austrię, q̃rũ mores & lingua Germanis cõueniũt, ut Aeneas, Celtes, Sabellicus uolumine. iii. Nonarii decimi testant, Tyrolensiũ quoq; Comitatus Germanico noïe ac iure gaudet, ut per se manifestũ est, Cocleus eũ Rhætis ascribit, quod nõ displicet, Rhætos autẽ germanos paulo post faciemus.

Valeria Germãis ascribit Tyrol.

An Vindelici fuerint Germani, & qui sint. Ca. XXIII.

Indelica regio olim a Germanis disiũcta fuerat, uerũ nostro iudicio ulteriora quam nunc tenebat, Strabo eñ libro. iiii. montana uniuersa in Vindelicis esse aiebat, & in Austrũ & in oriẽtẽ uergẽtia' & Heluetiis & Boiis cõfines esse uindelicos. Hæc Strabo. Ex cuius uerbis olim aliã q̃ nunc est) Vindelicã scire possumus. idem lib. vii. Strabo ad Harcyniã sitam scripserat, requiras ubi sita fuerit. Claudius aũt Ptolem. nostro quo cõuenientiora scripsit. Vbi Licũ Rhętiã a Vindelicis separe ait: Voluerũt aliq; Lyco ac danubio Vindelicos cõcludere. at Aeno, uerũ hi fallunt, ratione Ptolemęi qui Lantz-

u

Vindelici olim in aliis locis

huttam,Ratiſponã,Vindelicas urbes prodidit,aliqui olim & alpes inhabitaſſe
Vñ dicti Videlici. uolunt,Strabo libro.iiii.nõ longe a lacubus,reliq uero ut Ptolemæus Lyco adiecerũt,quorũ opinioni nihil detraximus,græce οὐινδελικοὶ dicti,ut pleriſq ſententia eſt a Vinda fluuio ac Lyco,meminit illorũ Plynius lib.iii.ca.xix.Oroſius lib.primo.ca.xxvi,Druſus Vindelicos impio romano adiecit Suetonio ac Strabone lib.iiii.referẽtibus,oſtendit præter Ruffum ac Aureliũ Sextũ, Eutropiũ
Auguſtꝰ cõtra vindelicos. ac Euſebiũ,Horatius lib.iiii.odarũ,oda.iiii.

Viderunt Rhęti bella ſub alpibus
Druſum gerentem.Vindelici
Quibus mos eſt deductus per omne.
Tempus,Amazona ſecuri.

Idem Horatius uolumine quarto.oda.xiiii.de Druſo

Quem legis expertes latinę
Vindelici didicere nuper

Videlici Germani Olim Vindelicos a Plynio,Strabone,Ptolemæo,ac cæteris ſeparatos fuiſſe inore palam omĩbus eſt,tẽpus tamen rerũ omniũ uariatio,Germanorũ iuri eos aſtrinxit,ut ciuitates Vindelicorũ teſtant omes,Auguſtã Vindelicã ab Antonino,& cæteris dictã ,nunc Augſpurg dicimus,oĩbus nũeris germanis parem.

An Rhętia in Germanicũ nomẽ abiuerit,& q fuerĩt Rhęti. Ca.XXIIII.

Vbi olĩ Rhætia Hętiam olim montibus alpinis incluſam Plyni.lib.iii.ca.xix.ſcripſit,Strabo uero in radicibus alpiũ uolumĩe.iiii.poſuit Rhętos, Oroſius in primo ca.xxvi.Rhætię deſcriptionẽ tali regula depinxit, orientẽ (inquit) Mœſia meridiẽ Hiſtria cõtinet,occiduũ latus Gallia Belgica,Septẽtrionale uero Germania attingit,Zacharias lilius Ptolemęũ imitatꝰ Adulã montẽ ab ortu Lycũ a ſeptẽtrione ac Danubiũ oñdere rhętiã,& Lycũ in ea parte Rhętos a Vindelicis diſcernere,a meridie uero alpes,Claudian. in ſtillicone Rhętos hiſce finibꝰ

Sed latus Heſperię qua Rhætia iungĩt orę (interduſit.
Pręruptis ferit aſtra iugis,panditq tremendam
Vix æſtate uiam, Sublimis in arcton
Prominet Hercinię confinis Rhętia ſiluę

Poſitis tot deſcriptionibus qui demũ Rhęti dicti ſint,a ſcriptoribns uideamus,
Qui ſint Rhæti & q Germani. Ptolemæus Taxagetũ (nos Rotuil) Brigantiũ (nos Pregantz) Druſomagũ (nos Kempten) urbes Rhętie dicit,ex cuius uerbis Sueuię illius ptem eſſe Rhętiam uidemꝰ,alii inter Danubiũ Lycũ ac Rhenũ deſcribũt eſſe Rhętos. unde adductus eſt Naucleꝰ,& ante hũc Anſ helmꝰ,ac zacharias Lilius,ut Sueuos eſſe diceret Rhętos, Lilius & Auſtros ,pbat, Demũ omiſſis tot ambagibꝰ ad rem redeo ex Claudiani,Strabonis,Plynii,ac Lilii ſententia iuxta Rheni ortũ Rhęti cõſedere,unde olim Turicen.ac coctias alpes uſq ad Lycũ ac Rhenum oñe Rhęticũ appellatũ uideo,etiam lacum adiacentia loca (Feltkirck) olim a Romanis cõtra Noricos impulſi ad Danubiũ uſq proceſſerũt,ubi & nũc ſũt, & ruptis inde limitibus,ueteres ſedes repetiuerũt,ueſtigiũ de ipis reliquerũt, unde adhuc illic (die Retzen) dicunt,Inde ultra Danubiũ Norkei dictũ cõ-

ceſſerũt,oſtẽdit illud doctiſſimꝰ auctor.cuius illa uerba fuerũt,Lacus Brigantiæ (quẽ murigaugiã accola Rhętus appellat) Ecce iuxta lacum Rhętos, Nec me latet tanta latitudine ſeſe Rhętiã delatare,ut & regionẽ Tyrolenſem ac alpes illas in ſui nomẽ cõtraxerit,quæ res Catoni pſuaſit,Italorũ,nõ germanorũ Coloniã eſſe rhętiũ,cecutiit bonus ille Cato,in eo libro nõ triuialiter,ſi eius libri qui uendit noſe ſuo, auctor exiſtit,uerũ ego potius ſabellico auſcultare in animo habeo,qui fictiones,cæterũ nil librũ Catonis illud prę ſe ferre dixit,cuius auctoritate aĩatus,iniuriarũ expoſtulare Catonẽ nõ deſino,donec rhętiam Germanis (ut ,ppriam) rurſus uendicauero.Ecce qd Apianus hiſtoricus, ubi Comũ & Verona eſt Rhętos poſuit,& in Agro Veronẽſi uinũ Rhęticũ dixerunt Plynius,Strabo,Martialis,& alii,meminerũt uini rhętici Suetoniꝰ Tranquillus Rhęticũ Italię aſcripſit.Plynius & maiori nos ulcere offendit,ne nomẽ ſaltẽ rhęticũ nobis cõcederet.lib.iii.ca.xix.Tuſcorũ ,plem fecit rhętos,& a Gallis dictos,noſe regis eorũ Rhęti.Cato non Tuſcorũ,ſed Lydorũ regem fuiſſe Rhętũ dixit,Oh in fronte nõ cõueniũt inter ſe, Lilius ac Naucleꝰ Plynũ ſecuti ſunt,Similiter Aeneas ſyluius,Iuſtinus lib.xx.uerũ tantũ regem nomĩando Lydorũ ac Tuſcorũ.cõtinuerũt,Sanior ſentẽtia Marliano (cæterũ nõ claſſico ſcriptori)debet,qui a monte rhęto,Rhętos appellauit.qd ſi huic calculũ addemus,nullus eorũ ſententiã cõfringet. conuincet,qui origine rhætos dixerunt Germanos,& a monte illo germanico dictos, Cæterũ per diphthongon ſcripſimus,qm Ptolemæus Ῥαιτία dixit,Strabo q̃q ac Dionyſius,Oroſius lib.vi, ca.xx.fortiſſimas maximaſq regiones eorũ uocauit,Cornelꝰ Tacitus in libro hiſtoriarũ de Cecinna agẽs,oẽm belli experientiã ac cõſuetudinẽ Rhętis addixit.Cæterũ Cato.xxxiiii.ciuitates rhætorũ dixit.

An Iſtria germanię Colonia ſit Ca.XXV.

Iſtriã idẽ Cato q̃bus potuit uiribus,Italiæ adiicere conabat,haud tamẽ ita totũ ius illis feret, quin aliquã dũtaxat Germanis ptem admittet, qd Italiæ aſſerit ac deſtinauit Hiſtriã, nõ inſector,pſertim dum uiderim,id Plynio lib,iii.ca.xix.Zachariæ Lilio,Oroſio lib.primo.ca.xxv. cõuenire,nec unq cõſueui.pter ius piũq alienæ terræ furto inſidiari.aut quod aliorꝫ eſt Germanis aucupari,uerum ut tantũ germanis (quos curſu habiturus ſum ſucceſſores) anſam paritꝰ uidear,quæ nobis ad rei iſtiuſmodi rõnem uidebant cõdonari poſſe, pro captu noſtro ſemp germanis obuiã ferre laboraui, & ut germanica ſaltem origine gaudeat Iſtria Cato ille Iſtriã ab Iſtro duce,a Iano miſſo,dixit,oh quãta aſſequẽdi uoti ſui dolus intentus a Catone Germanis eſt,ut hũc Iſtrum ducem italũ faceret,a Iano italo miſſum nugat, uerũ tu Cato unũ,quẽ uel collo ad tui ſententiã ſubtractũ, dic auctorẽ, quẽ habes riualẽ, uideo neminẽ,obtinuit illa ſententia ore oĩm,ab Iſtro fluuio Iſtriã nomẽ ſortitã, eo tempe dum argonautę ex Iſtro fluuio in Iſtriam delati ſunt, per Adriaticũ mare,id Catoni uiſum eſt remotiſſimum, Neſcio (inquit Cato) humeris iuga montiũ nauigauerint an ne græci aquas,O Cato,hactenus quicquid laudis homini deſumi poteſt,cumulo tuo adiecimus,uſq te hebetum agnoui hebetiſ

simũ,si libri illius auctor es,nõne Plyni.lib.iii.argonauim huc delatam asserit? nõne Strabo libro primo ac qnto sine dissimulatione nois Argonautarũ, ex-

argonautę in adriaticum ab Istro.

tat adhuc (ut Strabo ait) uestigiũ apud Adriaticos,p̃ter Orphei igit Apollonii ac cęterorũ auctoritatẽ,satis nobis saltẽ Vale. Flacc⁹ li.viii.faciat, apud quẽ qdam Argonauta socios ita cõsolat Mutandũ o socii nobis iter, altera ponti Eluctanda uia est,Scythici ruit exitus Istri. Fundere non uno tantũ quẽ flumina cornu. Accepimus,septẽ exit aquis,septem hostia pandit. Illius,aduersi nunc ora petamus & undas. Quæ latus in leuũ ponti cadit, inde sequemur. Iſpius amnis iter,donec nos flumine certo.Proferat in aliud mare. Sũma ratio

Peruiũ esse ab Istro in adriaticum.

(qua se tutatus est Cato) illa erat,nil peruii.ſ.esse ab Istro in Adriaticũ, dii boni,quãtę docti uiri nugę,Pompo.Mela e plaustro,uerũ& palã Istri ramũ in Adriaticũ mergi ostendit (secutus nostra sentẽtia) Strabonẽ,Ecce Zacharias Lil.ex Istro Sauum,inde in nauportũ aditum esse,scribit,& facillime postea in Adriaticũ,deuictis igitur,& expugnatis oppositis ratiõibus, Istriam a fluuii Germanorũ noie cõscriptam,præter Aene.Syluii,auctoritatẽ uerbis Iustini ac Trogi historiographorũ illis adducã,ex.xxxii.uolumĩe,ubi Iustinus a Colchis (nõ a rege Tuscorũ) originẽ Istriã ducere asserit.Hi em̃(inquit) a rege Aeeta ad Argonautas pſequẽdos,filię sue raptores missi,mox a põto itrauerũt Istrũ, alueo Saui inuecti,&ex uocabl⁹o amnis Istri quo a mari cõcesserũt,insulã dixerunt.Hæc ille. Quæ uerba adeo plana,nuda,adeo absoluta sunt, ut sine omni lenocinio,ac distractiõe ea que nobis ad rem faciũt,per se ualeant, ita tandem Istriã a Germanis nomẽ habere uolumus.Stridon etiam oppidũ Istriæ est,diu Hieronymi patria, uoluit tamẽ, immo argumẽtis robustissimis Hieronymũ Germanũ fuisse cõuicit Vimphelingius.

Occasio data Germanis multa eorum iuris esse quæ aliis asserunt. Ca.XXVI.

Erum ut facilior ac expeditior trãsitus successoribus nostris pateat,cæ-

u

tera quæ nostro muneri susceptо cõuenire uidim⁹, relinq̃re uolim⁹ posteris,Iulius capitolinus in uita Antonini pii,ab Illyrico multas gentes asserit,quas nostri iam Germanos dicunt,Strabo etiã non longe ab Adriatico Germanos esse his uerbis innuit lib.vii.Ister (inqt) ab extremis Germanię ptibus.prope Adriaticũ oritur,bis refellẽdus est Strabo.Dum em̃ litem lite resoluit,in duos nõ cõcessendos errores,sese imprudẽs implicuit,tum quia in extremis Germanię partib⁹ Istrũ scaturire uoluit,qui penes Rhętos orit (quos tñ Strabo nõ Germanos dixisset) si non Germanos,cur apud illos oriri Istrũ uoluit. Vltra autẽ Istri & Rheni fontes Heluetii sunt,tũc germani, id etiã puerũ elementariũ nõ fugit,quãto spacio fontes Istri ab Adriatico distent, idẽ Strabo nõnis locus lib.eodẽ usq; Męotidem germanos deducit,Plyni.Bastarnas,Hermiones,Peucinos asserit germanos,ergo Sarmatiæ magna pars Germania est, Rheginoprunienſis totũ pene septentrionẽ nomine nostro interdusit,Barnefridus Vrspergensis,ac Beda a mari septentrionali,ultra insulas etiam mari interiacentes,Germanorũ appellationi destinauerũt,uerba Rheginonis Prunienſis sunt

Occasio ampliãdę germanię

postq̃ Gotthorũ ac aliorũ memoriã exegit,nõ immerito inquit uniuersa illa regio Tanai tenus usq; ad oceanũ,licet & ꝓpriis singulę nominibus uocent, generali tamẽ uocabulo Germania uocat,dũ tantos mortaliũ ꝓuentus genuerit, qbus uerbis curioso indagatori nihil accõmodati⁹ obuiũ fieri põt,quã oẽm illum Europę septẽtrionẽ,ad cõdendã,ꝓpagandãq; germaniã habere ministrũ ac adiutorẽ,facile aũt id ex eo innotescet.Dionysius em̃ ac alii Tanaim Europę finẽ imponebãt,Tanaim usq; aũt germaniã dilatatã esse,p̃missa oratio sonuit Erit etiã opi huic cõducibile ac ꝓximũ,qd Syluius Aeneas in hæc ẏba euadẽs testabat,ad Martinũ Maier,fuit olim (inqt) germania oceano,Danubio,rheno,ac Albi,cõtenta,nũc inquãtũ dilatata sit,nõ ignoro.Quid em̃ in Gallia,Rhetia, Vindelica,Scythia,Sarmatia,Pãnonia nacti fueritis? Hæc ille,Habes itaq; lector curiose locupletiorẽ ansam inuestigãdi Germaniã,ulteriora etiã condonandi,quã nos ab antecessoribus nostris aucupari potuimus. Tu igit ille es, qui ea quæ postposuim⁹ excipias,ac qui lampada tibi nũc pacto nostro cursu, relictã existimas.Hos itaq; qui e Scãdia uenerũt germani,Sidoni⁹ Apollinaris pene illis ẏsiculis cõprehẽdit,li.xx.Bellonoth⁹,Neurus,Hũnus,Geta,Dacus, Alanus,Bisulta, Ostrogothus, Procustes, Vesus,Alites.Claudi. cõtra Ruffinũ q̃tuor aut qnq; colũnis gotthor; ppios nũcupauit,Iulius Capitoli. in uita Antonini pii,Flauius Vopiſ.ac Trebeli⁹ Pollio in Claudio,Paulus diaco.supra Eutropiũ,& alii,gẽtes illas ꝓsa noiauerũt,Hiero.postremo cuius & paulopost uerba lib.v.adducemus,barbarorũ illorũ meminit.

An Pãnones germanis ascribant, an ne nondũ. Ca.XXXV.

Annoniã duplicẽ ueteres dixerũt,supiorẽ,ac inferiorẽ,illã Austriã,hãc Hungariã noiauerũt.Sex.Aurelius,Festus Ruffus in li.ad Valẽtinianũ Ammianus Marcellinus,primã ac scd̃am Pãnoniã noiauerũt,De secũda ac inferiori Pãnonia prius dixim⁹,primã uero oñi pacto germanicã eẽ cęlo manifestius est,Aenea Syluio ac referẽtibus Zacharia & Sabellico lib.iii. enei. decimę,quare id nullo argumẽto eget,dũ sensibus nostris subiectũ sit,Pãoniã letã regionẽ Solin⁹ ait,ac Florus li.iii. Olim a germanis distincta,ut Ptole.uidet a Lentulo ꝓconsule debellata,ab Augusto in ꝓuinciã redacta,Traiano etiam ac Domitiano detracta,iterũ inde p Antoninos recupata,cuius rei Festus Ruffus,Sueto.ac Martiaꝫ meminerũt. Pãoniã primã inhabitauerunt germani, q̃s Galli Senones ex illyrico traiicięs ꝓpulsarũt,ac eorũ sedes sibi desumpserũt, ut Iustinus ac Trogus li.xxiiii.memorię tradiderũt,post gallor; secessum Cymbri ac Teutones sedes eorũ intenderũt,ut ex vii.Strabonis li.habem⁹,Deuictis in Italia Cymbris,iterũ germani locũ habuerũt pristinũ,gotthi inde eam inhabitauerũt,postea Cõstantinus cæsar Vandalis Pãoniã(Sabellico ꝓbante) cõcessit,iterũ Gotthi eã occupauerũt,q̃s eiecerũt Hũni ppli,Atila deuicto Ostrogotthi Hunnos pepulerũt,& inde cũ Theoderico rege in Italiã uenerũt, postq̃s (ut Procopius li.vii.ait.Alamani in eorũ ditionẽ redegerũt Pãoniã,q̃s secuti sunt Vandali,qui duce Albuino eam possederũt,nec plus qnquaginta annis Pãonia potiti,in Italiã ꝓfecti ac euocati sunt a Narsete,Gotthis iterũ exulibus

Duplex Pãonia.

Pãonia in ꝓuiciã

reliquerũt ſedes,eo tñ pacto,ſi ad uota Longobardis res nõ ſuccederent,iterũ locũ illis donarẽt,uenerũt inde Auares,poſt q̃s Hũgari noua gens,Gotthos tñ in Pãnonię ſupioris incolas abiiſſe uolũt oẽs,græci Pannones πάονες uocant,ac Pãnoniã πανονίαν Herodia. in Alexãdro,li.vi. ὁ μὲν γερμάνος ὀλ' πάονας πλαμέβων ille germanos hic Pãnones ꝑterfluens.Silí pacto Stra.& alii.A Pęone aũt filio Endymionis,Pęones Pauſanias dixit,Picus etiã in Stauroſticho,Alluit Elyſios Arios quoq; Pęonis orã .& idẽ in.ii.Hymnor.Macedũ turbas ac pæonis orã Eiuſdẽ ſentẽtię Sabellicus eſt li.v.Enei.vi.& id ego habeo ꝓſuaſiſſimũ,Pęones oẽs illos dictos,qui intra Thraciã ac Illyricũ uſq; Danubiũ habitauerũt.Nec me pręterit & a ſcriptoribus ὃν πάννονας illas gentes ,ueluti a Ptolemæo, Dionyſio,Dione,Arriano,ac cæteris græce appellatos,non ab alpibus appẽninis, ut Antoninus uoluit,a quibus tanto ſpacio diſcernũt,uer. a Pãnone rege, cui⁹ meminit Methodius. Appia.aũt hiſtoricus,& Plutarch⁹ in uita Ottonis,Sauo Drao,& Danubio Pãnonas incluſerũt,uerũ ſeſe ultra quã nũc extenderũt.

Vñ dicta ſit panno nia

An Peucini,Baſtarnę,Phennę,& Auariſci,& q̃s ſeptẽ caſtra dici mus,Germani fuerint. Ca.XL

Annoniã inhabitãt, ꝓtim uicinos illis ſe gerũt populi, q̃s Germanorũ nomẽ nũeris oĩbus occupauit,Auariſci ac Oſi una gẽs Hũgarię eſt,refe rente Ptole.Tacitus tñ ſe neſcire ait,an Oſi ab Auariſcis in Germaniã ari illi in Pãnoniã ab Oſis migrauerint,dictũ Cornelii Picus ad ỹſiculos ita tra duxit.Oſus Auariſco dubiũ deductus ab illo An genus antiquũ referat,mens amborũ fuerat,Pici ac Cornelii germanis aſcribẽdos eſſe utroſq; populos,Pi cus em̃ in eo libro,Nullarũ gentiũ(niſi germanorũ)meminit,alter uero Cornel⁹,hos ob tributa q̃ Sarmatis ꝓſoluũt Pãnones dixit,cæterũ germanos,dubi tauit idẽ Tacit⁹ Peucinos an ſarmatis an germanis adiiciat. Plyni.autẽ nõ heſit, nec moratus eſt Peucinos ac Baſtarnas germanię ppłos facere.li.iiii. ca.xiiii.na. hiſto.idẽ Cornel⁹.Sede,cultu,domiciliis,ut germanos agere,ſermone quoq; ,& addit paulo poſt,Phẽnę,Baſtarnę,Peucini,potius inter germanos referunt, qa domos figunt,& ſcuta gerũt,quę ſarmatis ſunt aduerſa,Cornelio⁹ unã gentẽ Baſtarnas & Peucinos uoluit,& Stra.li.vii.a Baſtarnis nomẽ ſortitos Peucinos ac Baſtarnas a germanis ortos aſſerit,Idem Priſcia.in tranſla.Dionyſii ita inquit. Hi ſunt Germani truces,ac Sarmata bellax, Atq; Getę necnon Baſtarnę ſemina gentis.In greco id non habet,unde ortum referãt,niſi q̃ apud Męotim con ſediſſe olim Baſtarnas & Peucinos dixit Dionyſius,Qd' & Strabo,& Ptolemæus aiũt,cui⁹ uerba ſunt πύκινοι καὶ βάστερναι πρὸς ἕλλην τῆς μαιώτιδος.i.Peucini ac Baſtarnę uſq; ad totã Męotida habitãt,ego gentẽ unam dixiſſem facile,& olim iuxta Męotida,nunc uero eos eſſe,q̃s ſeptẽ caſtra uocamus,Baſtarnarũ meminit Capitolin⁹ in Antonino, Trebeli⁹ in Claudio, Appianus Baſtrinos dixit,Peuce etiam hoſtiũ Danubii eſt,a quo Peucinos dictos uolũt, Beroſus tñ.li.ii.cuiuſdã Peucini Herculis filii meminit,de hoſtio peuces Solinus,Am. Marcel. Mela.li. ii.in fine.Claudia. Corꝑibus ꝑmitur Peuce quo ꝑſſerat anno. Hoſtia donet. Danubii uiridem uident ante hoſtia Peucen Idem

Baſtarnę Peucini.

Peucen defertur ad oram Cum ſonitu,gemino nam cingit inſula flexu.Phennarũ aũt Raphael li.vii.meminit,ac Bructeros putat.Habes ita (lector amãtiſſi me)oẽs illos eſſe germanos.Nec mireris ſeptem caſtra me dixiſſe Baſtarnas,aliter obſeruatũ tñ eſſe a ſcriptorib⁹.Scio qui Sclauos dixerint ac Dalmatas ut Liius.Scio qui ad Danubiũ eos poſuerint,ut Stephanus Byzantius.Nec poſſum ſatis mirari Plutarchũ.qui in vita Aemylii Pauli Iſtrum incolentes dixit Baſtarnas & Galatas appellari,facit mihi pene fidem,maxime cum uiderim apud Iuſtinũ Hiſtoricũ lib.xxxiii.Getas olim infœliciter contra Baſtarnas pugnaſſe, cũ & alii ſcriptores bella Galatarũ & Getarũ ponant,uerũ me in tranſuerſum aliorum auctoritas egit. Phennæ.

Gotthos ac Getas eſſe germanos ac de eor. origine. Ca.XXVII.

Eſtat nunc longe neceſſariũ,ac Germanorũ gl'ię nequaq̃ remittendũ,

r Gotthorũ uidelicet gentẽ uere germanicã fuiſſe argumẽtis q̃buſcũq; licebit oñdere, qd' quidẽ duabus de cauſis fieri uolui, ut obiter italorũ inuidię rñderet,qui eã gentẽ germanorũ nobilitati ſubtrahere,ac Scythis adiicere moliebant,tũ etiã ne id qd' germanicę ỹtuti deberet ſuppłſſum irem.Quis aũt rõnis cõcors gentẽ (cuius ỹtuti totus orbis ceſſit)pietate ductus,patrię ſuę nõ æquo aio aſſereret q̃s etiã cõtra eos nõ agat q̃ patriæ noſtrę negauerũt eã gentẽ tot ãnis,ac a tot ſctis,cordatioribuſq; uiris addictã.Quis hãc ab inſidiatorib⁹ male feriatis nõ defenderet,ac ad ꝓpulſandã iniuriã non ſuppetẽs robur patriæ tribueret,ſaltẽ cæteros in rebus ad natiuũ ſolũ ꝓtinẽtibus non erudiret, maxie in illis,q̃ noſtrę gl'ię ꝓxim⁹ accedũt,ac q̃rũ veſtitu ac ornatu luculẽtiora noſtra efficeret. Nõ eſt apud me dubiũ,ſi tantã neceſſitatẽ græci Italiq; cũ gotthis haberẽt,quẽadmodũ germani, oĩbus eloquẽtię uiribus ſuſtinerent, ac armis demũ,ne ullo pacto eis interciperent,pro gotthorũ nobilitate,ut pro tuanda Babylonia digladiarent,an ne nullũ gotthicę gentis nomẽ:an ne exigua eorũ gl'ia: q totã terrã eor. curſui habuerũt obuiã, q̃bus etiã nõ niſi magno ęre pax cõꝑata fuerat,q̃r. uirtutes,ſi Plynius,Cornelius,& cæteri admirabiles uiri eor. ingenio deſtinaſſent,oẽm eorũ oꝑam in deſcribẽda unica Aſię irruptiõe a gotthis conſũꝑſiſſent, om̃e q̃q; tẽpus in ſola urbis ruina occupaſſent. Tot nobiles ac deſecati ingenii uiri,ſeſe romanorũ geſtis penit⁹ dediderũt,& quicqd ꝓ agitatõe mẽtis,ultra uiriũ facultatẽ ,exactiſſima diligẽtia potuerũt acquirere hoc totũ denicq; affectãdæ eloquẽtię,ac enarrãdę romanorũ ſublimitati cõceſſerũt.O q̃ntũ laboris ꝓtuliſſent,ſi tũc tꝑis extitiſſent,quo inclinationẽ ac exitiũ romę fata traxerũt, ſi ingenio eorũ deſtructa Roma tũc cõtigiſſet,ꝑſertim cũ nec ſemel,nec fortuitu,nec dolo,abſq; ꝓditiõe et malicia,uerũ toties,tot obſidionibus,prudẽtia,bello detecto,ac ſũmis difficultatib⁹,gẽtiũ dña,ac nubiũ calcatrix,Roma ,toties fame,ſiti cõfecta,penitus incẽdiis exhauſta, rapinis onerata, barbarorũ irruptionibus patuerit ,quę prius tamẽ opulẽtiſſima, pulcherrima referta,exaltata,populoſa,ac oĩm gentiũ uictrix,humanã quaſi exceſſit cõditionem. Hoc aũt tantũ uirtuti Getarum ſiue Gotthorũ debẽt.Quicquid igit illorum claritati unq̃ accidit, idem & germanico decori deferẽt.

Scripto. quãtũ in deſcribẽdis roma nor. reb⁹ elaborauerint.

An Getę ac Gotthi ſint gens una, an diuerſę Ca.XXVIII.

An Gotthi & Getę una gens.

Riuſq; Germanicã gotthis ac Getis originẽ prẽſtituero, ne ſe lectoriam p biguitas ingerat, an una gens, an diuerſa ſint, prius oñdere libuit. Priſcꝰ hiſtoricus gotthos a Getis diſcernẽdos putat, eo ductus argumento, dũ mediterranea Gotthi occupauerint, Getę uero iuxta mare ſedes fixerint, cui ſententiæ ptim aſſentior, ptim diuerſũ me habiturꝰ ſum, ut paulopoſt oñdeã. Sabellicus uero gentẽ unã dicere uideã, Siſr ac Iornãdes, & oẽs bonarũ litterarũ aſſertores, cui ꝓfeſſioni ego nõnihil tribuo, & eo maxĩe, dũ uiderim gotthorũ nomẽ adhuc recẽs, a ueteribus auctoribus minus uſurpatũ. Cõtra uero Getas græcis etiã nobiliſſimos extitiſſe, Strabone referẽte in.vii. Geographię ſuę uolumine. Dion auctor græcꝰ, librũ ſuũ gotthorũ rebus geſtis cõſecratũ γετικὸν inſcripſit, quẽadmodũ & Agathius, Ablauius, & cæteri, q̃ res gotthorũ ſibi habuerũt obuias. Strabo, Dromicheten ac Boerebiſtã Getarę reges. Nazianzenus Zamolxim Getam faciũt. q̃s gotthos fuiſſe ſole clarius eſt. Id demũ, cm̃ nullã ſententiã habebo diuerſam, ꝓſualiſſimũ cõtineo, Getas olim fuiſſe dictos Gotthos. Inde uero, maxĩe Valẽtis tpib⁹, gotthorę nomẽ primitꝰ increbuiſſe. Licet Claudia. lõge poſterior, gotthorũ nomẽ ignorauerit, eiuſdẽ tm̃ tpis, uiri egregii Gotthorũ meminerũt, ut Socrates hiſtoricꝰ, Theodericꝰ, Sozomenus, Oroſius, Eutropiꝰ, & antiq̃ores etiã, ut Trebelius Pollio in Claudio, Flauius Vopi. ac alii. Raphael Volateranus Guthones dictos gotthos fuiſſe arbitrat, Ego qui a Claudiano, Guthones pro Gotthis dictos egregie noſco, non facile dixerim. Cornelio Gotthicũ nomẽ fuiſſe familiare. Poſtq̃ itaq; nomẽ gotthicũ inualuit, populos priori noĩe Geticos. diſpoliatos, appellatiõe ſua cõſecrauerat, ac nomẽ Geticũ penitus exoleuit, recens appellatio obtinuit, unde factũ eſt, ut appellatio diuerſorũ nominũ, gentis etiã diuerſitatẽ pleriſq; falſo ꝓſuaſerit, Lucullus impator ex myſia Getas expulit, itaq; euenit, ut alias ſedes acquiſiuerint, ac Priſco hiſtorico fallendi occaſionẽ prębuerint, dum origine una gens, diuerſa uero, inde mutandorũ locorum cauſſa fuerit.

Getę magis cogniti q̃ gothi

Getę & gotthi eadem gẽs.

Quando gotthorę nomẽ primitus increbuerit

An Dacorũ gens una fuerit cum getis & Gotthis, expungitur etiã Locus Strabonis. Ca.XXV.

s Trabo feſtiuiſſimus auctor, ac circa rem quã uerſatꝰ eſt curioſiſſimus, Dacos putat eſſe oñino a Getis alienos, Getas em̃ ad pontũ in orientẽ uergere, Dacos uero in oppoſitũ uerſus Germaniã, ac Iſtri fontes. Sabellicus a Strabone diuerſus abiit, & eandẽ gentẽ putat. Ambo deluſi ſunt, ille eadem ratione, quo Priſcus hiſtoricus prius. Hic uero manifeſto ſomno, quo ad tempa noſtra deuiauit. Ita em̃ res ſeſe habet. Daci a Gotthorũ ꝓgenie proceſſerunt, & origine gens una, cum gotthis ſunt. Vt Iornandes ait, cui in rebus gotthorum non minorẽ q̃ publicam fidem cõcedo, ac plus græcis oñibus pręſto, unde male Strabo diuerſos facit. Daci inde relictis Getis, Herulos in Danubii ripa cõſiſtentes abigerũt, ſedes eorũ intenderũt, & illam rationẽ diuerſitatis, tempus tantũ peperit. Locus etiã Straboniſ ille oñino expũgendus eſt, in eodem loco, ubi Dacos Danos eſſe arguit, ductus cõueniẽtia nominis, tum quia

Athenienſes Dauorum ac Getarum nomina ſeruilia habent. Vnde autem hęc ad bacchum; huc, q; Atheniẽſes Dauorũ ac getarũ noĩa ſeruis impoſuerint, ergo ſcilicet Dani Daci. Stephanus Byzantius auctor græcus, partim Straboni adheret, partim diſcõuenit, Dacos em̃ Danos putat, in illo refellendus, in aliis tenendus. Verba eius ſunt Δακία χώρα πλησίον Βορυσθένους, οἱ δάκοι οὓς καλοῦμεν δάους, γέτας δὲ τούτους πρὸς τῶν πόντον κεκλιμενους, καὶ τὴν ἑω, δάας δὲ πρὸς τὰ νωτικὰ, καὶ πρὸς γερμανίαν, καὶ τὰς τ ἴστρου πηγάς. καὶ πρὸ ἀττικοῖς τὰ τῶν οἰκετῶν ὄνομα δάυοι καὶ γέται. i. Dacia regio eſt Boryſtheni uicina. Sunt aũt Daci illi quos nos uocamus dacos, Getas uero iuxta pontũ habitantes, & ad orientẽ, Dacos autẽ ad Germanię littora, ac Iſtri fontes uergentes noĩamus, apud Athenienſes etiam ſeruorũ nomina ſunt Dau & Getę, quod & idem Stephanus in alio loco innuit.

De origine Dacorũ, & q; nõ ſint Dani, uerũ Germani & eorũ ſedibus. Ca.XXX.

Daci vñ.

c æterũ ne rem incurioſe diſſeramus, ac temere contra Strabonẽ, ac Stephanũ agentes uideamur, Primo de Dacorum origine loquamur paululũ. Dacos Strabo libro vii. Scythas eſſe tradit origine, nec in eo tamen ueritati patrocinatus eſt, niſi olim totam Germaniã, aut Galliam aut Scythiam dictam ex Diodori ſententia, ac Sabellici uoluerit. Sunt autẽ Daci Iornande in teſtem uobis adducto, origine ueri Germani, ac Gotthi. E Scandia quoq; inſula prodierũt, Iornãde, Barnefrido, Hieronymo, ſuper Euſebiũ auctoribꝰ. Egreſſi itaq; ac a Gotthorũ cõmunitate ſemoti, Herulos Iſtrum habitãtes armis abigerũt, ad Iſtrum cõſederunt, nec unq̃ ab illis ſedibus conceſſerũt. Caret ergo fide Sabellicus, dum Straboni ſubſcribẽs, ut fuco adhibito ſententiã ſuam defendat, in Daniam Dacos expeditionẽ feciſſe refert, cuius profectionis nullus unq̃ meminit, & id longe manifeſtiſſimũ eſt, ab oñibus ſcriptoribus rerum Daniarum, illam expeditionẽ fuiſſe omiſſam, ſicuti a Beda, ac Saxone grãmatico, qui a Dan rege, & nõ Dacis Danos dictos aiunt. Semp etiã Daci apud Iſtrũ fuiſſe ſcribũt ab oñibus. Vnde tempe Vitellii cęſaris, Statius poeta eos apd Iſtrũ facit.

Locus Sabellici.

Bis fractũ legibus Iſtrũ. Et cõiurato deiectos uertice Dacos. Cornel. Tacitꝰ pene eiuſdẽ ętatis, Scythis cõterminã Dacią dixit, ac Danubiũ eos a Germanis ſeparare, Dion græcus auctor terrã eorũ in circuitu decies centena millia continere paſſuum ſcribit, cui πρὸς ἕπος reſpondet Sextus Aurelius ad Valentinianũ ca.xi. Feſt. Ruffus. Idem Dion in Traiano, cæſarem facto ponte ſupra Danubiũ Dacos debellaſſe ſcribit. Sic & Martialis de Domitiano ſcripſit, Dacum uictore iuxta Danubiũ. Sarmaticis uictor compeſcet ſedibus Iſtrum. Et idem lib. v.

Daci ſem per iuxta Iſtrum.

Hiberna q̃is arctous & rude Peuce, Et ungularũ pulſibus calens Iſter.

Statius quoq; in primo ſyluarũ uolumine. Frena tenentem,

Rhenus, & attonici uidit domus ardua Daci.

Methodius etiam martyr, ꝓprium uolumen (ſi titulum liber ille uerum prę ſe fert) de Dacis ſcripſit, ubi toties pulſaſſe Barbaros, oñes Iſtri accolas ꝓhibet Methodius. & demum Dacos utrãq; Iſtri partem in ditionẽ rediiſſe, cui ſententię ſubſcribit Sabellicus, Fuerunt itaq; circa Danubiũ Daci, uſq; ad Aureliani

tempa.& ut rei ſummã uno dicto teneas,Aurelianus Daciã (quã Traianus ultra Danubiũ ſubmouerat)collocatis illic romanis ex urbibus Dacię,in medieta tem Męſię collocauit,& Daciã dixit,q̃ duas Męſias diuidit,& in dextra Danubiũ habet,mari ſeſe exonerantẽ,cũ antea in lęuo latere fuerat Iſter conſtitutus. Hæc Eutropi.lib.ix.ca.xv.Euſebius,Methodius,& alii memorię mandauerunt.

Dacia inter duas męſias.

Adducamus Ptolemæi ſecula,is iuxta Danubiũ fecit eſſe Dacos,& non circa Cherſoneſum cymbricũ,uerba Ptolemæi ſunt ex lib.iii. σκιὰ δοδιοεί ζεται μὲν ἀπ' ἄρκτων τῶν μέρει Ϭαρματίας τῆς ἐν ὄρεσι πρ, ἀπὸ τοῦ καρπάτου ὄρους, μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ ἑρμειόνης ἐπιϕοβίας τοῦ πυρὰ ποταμοῦ, ἀπὸ δὲ δύσεως τοῖς ἀζέξει τῆς μετανάστας καὶ τὰ ὄν τίβισκον ποταμῶν, ἀπὸ δὲ μεσημβρείας μέχρι τῶν ἀλπεσίων Ferme id ſonat,Dacia a ſeptẽtrioẽ pte ſarmatię (q̃ in Europa eſt) circũſcribit,a monte carpato uſq; ad finem p̃dictę deſcriptionis fluuii Tyrę.Ab occidẽte uero Iazigibus Metanaſtis per Tbiſcũ fluuiũ diſcernit,a meridie uero uſq; ad Danubiũ extendit.Hęc Ptolemęus.Quib9uerbis nihil clarius,Daciã adhuc ſitã in ueteri loco fuiſſe.Idẽ Ptole.Tauriſcos Dacię pp'los dixit,qui ſanę mentis eos Danos uocauerit,uidi neminẽ,p̃tereo prudens ſcriptores illos panegyricos,qui Dacos iuxta Danubiũ uictos oñdũt.Iornandes Iuſtiniani tp'ibus inter uiuos numerat9,eq̃li obſeruãtia Daciã ſic deſcripſit,Daciã inq̃t dico,quã nũc Gepidarũ pp'li habere cognoſcũt,quæ in cõſpectu Męſię ſita eſt,trans Danubiũ,ubi corona montiũ cingit.Ex cuius uerbis clariſſimũ eſt duas Dacias fuiſſe,ſicuti Sex.Aurel.ait,nouã & antiquã.Nouã Aurelianus cęſar translatam ad Danubiũ in ueterem trãſmutauit. Noua em̃ trãs Danubiũ erat,de illa Cornelius,Diony.et alii.Hac uero Iornãdes loq̃bant.Nõ ergo Marliano ſubſcribendũ eſt,qui Hungariã olim retinuiſſe,& in maritima loca ceſſiſſe refert Dacos.Nec Straboni,qui ad mare germanicũ eos deducit. Id uerũ eſt qd' apd' Zachariã Lil.ac Sabel.li.ix.ene.vii.uidem9 Hũnos,gotthos Getas,& Dacos olim unũ pp'm extitiſſe.Mouit & hæc tantorũ uiror̃ p'ſuaſio Mantuanũ nobiliſſimũ poetã,nõ magis condẽdis carmĩbus q̃ hiſtoriis accommodatũ, cuius uerba hæc ſunt. Dacoſq; gothoſq;.nam dixere Getas.Ecce Iuſtinus,Põpeius,Trogus lib.xxxiii.Daci (inquit) Getarũ ſoboles, cũ rege eorũ cõtra Baſtarnas male pugnauerũt.Hæc ille.Plyni.etiã in Scythia Getę inquit.a romanis Daci dicti ſunt, & tandẽ Getas & Dacos unã gentẽ dixiſſe ſufficiat.

Dacię deſcriptio

Duę Daciæ.

Locus Marliani

Locus Strabõis.

An Gotthi ſint Germani. Ca.XXXI.

Vpereſt adhuc de illuſtriſſima gotthorũ gente memoria,a quo oĩs inſignis germanię turba,ut a fonte uberrimo defluxit, Gothos aũt Getas Itali dixerũt,& uere,cæterũ tñ getas Scythas eſſe uoluerũt,q̃ uerbo ueram Gotthorũ originẽ penitus ſuſtulerũt,argumẽta eorũ tali p̃ſidio uallauerũt,q̃a Tomyri reginã Scytharũ,nobiliſſimi auctores,gotthorũ reginã fuiſſe aſſerũt,a cui9 reliquiis cæteri deuenerint,ut de Tamaſi rege,quædã Græcorũ ep'ę oñdunt.Accedit q; Dion græcus Getarũ in Scythia habitantiũ meminerit. Summã erroris ille facile cõuinceet,qui tantũ Iornãdẽ legerit,cuius illa ſentẽtia eſt,Gotthi a Scandia arctoi maris inſula primitus ſoluerũt,duce Bericho ad Vimigeros uenerũt,duce Filimero Scythiã,tũc ouim dictam occupauerũt,q̃d' & Ablauio placet,unde habemus,Scythis antiquiores eſſe Gotthos.Getas quoq;

Gotthos non eſſe Scythas

longe anteq̃ Scythiã intaſerũt,originẽ habuiſſe.Hæc itaq; res occaſionẽ fallendi Italis ac cæteris ſcriptoribus cõtulit.Stra.lib.vii.Getas origine Thracas extitiſſe arguit,mouit eum Menãdri græci comici dictum iſtiuſmodi.

Thraces uniuerſi nos p̃ſertũ getę. Nã eorũ indigenã me eſſe ip̃e glorior.

Nos oĩbus magis cõtinentiã agimus. Et ut unius auctoris Itali natione,meam ſententiã roboratur9ſim,Blondus de inclinatione imperii roma. Gothi ait. nõ a Scythia ut Ruf. Feſt.inquit uenerũt.Seduxit Strabo .ac menãdrũ par ratio,quę & Italos,Thraciã em̃ Gotthi occupauerũt ac Męſiam,illicq; conſederunt,unde poſtea e Thracia primos ortus eos reuocaſſe falſa opinio p̃ſuaſit, De Thracię autẽ occupatione a gotthis,tum p̃ſtantiſſimus quiſq;,tum Stephanus Byzantius demõſtrat,uerba eius ſũt.& hoĩs natione Thracis,ob id de patria ſua cæteris ueracioris γότθοι inquit ἔθνος, πάλαι ὤκηϭαν ἐν τῇς μαιώτιδος ὑστερον δὲ εἰς τὴν ἐντὸς θράκης μετανέστηϭαν, ὡς ἱρηται μοι ἐν τῇς Ϭυζαντικοῖς .i. Gotthi quidem gens olim iuxta Męotidem ſedes fixerũt,inde in Thraciã interiorẽ trafiiciebãt, ut a nobis in Byzãtiis dictũ eſt, ecce iuxta Męotidem habitaſſe Gotthos primitus aſſerit,in quo etiã refellend9eſſet,niſi ,p'pinquitatẽ (licet lõge diſtantẽ) mediocriter attigiſſet,ignoratit Stephanus Scãdiã inſulã ſeptẽtrionalẽ,unde quia cũ a ſeptẽtrione p'fectos fuiſſe Gotthos egregie ſciret,quandã terrã ſeptẽtrionalẽ,eorũ patriã Męotim fuiſſe aſſeruit.Cæterũ ut modũ orationi noſtrę faciã e Scandia inſula Germanica Gotthi deriuati ſunt,inſula adhuc ſcd'm alios gotlãdia dicit,ſub Danię regibus,& illa germanica eſt,diuerſa tñ a Scãdia,Methodius martyr,Paulus Barnefridus,Hiero.in ſupplemen.Beda in hiſto. Anglorũ oẽs denicq; πρὸς ἕως Iornãdi,ac noſtrę ſentẽtię reſpondẽt. Sũt p̃terea m̃ta argumẽta q̃ facillime rem noſtrã oſtendũt,ac gotthos germanos aſſerũt,primũ dũ in ea inſula (uñ egreſſi ſũt gotthi) lingua germanica ſp obtinuerit, ut mercatores,q̃bus inſula illa penitus cognita eſt,relatu Bilibaldi Pyrckaimeri uiri doctiſſimi teſtatiſũt.Gotthi etiã lingua nõ alia q̃ noſtra ſungebant.Dũ em̃ cõtra Iuſtinianũ,cum Belliſario rem habuerũt Gotthi,pene ad ultimã cladem Belliſarius redactus eſt,eo pacto.Fugitiui em̃ gotthorũ (q̃ a Belliſario defecerãt) clamauerunt,ut Gotthi Phalã ferirẽt,Erat em̃ illius coloris uocabulũ penes eos (quod ferme apud latinos ſubfuluũ eſt.) Hęc Proco.græcus,Aretinus,Blondus Flauius,Sabel.& alii memorię tradiderũt.Quid ẏbis illis manifeſti9q; Phal.em̃ uerſimũ germanię uocabulũ.Plura etiã uocabula germanica tunc in gotthorũ uſu fuiſſe apud Iornãdem uidem9,& demũ ,ppria eorũ nomĩa,germanos gotthos fuiſſe,p̃dũt ,eorũ em̃ ſp reges Berich,Filmer,Valamir,Deinterich,Eurich,Ermanrich,Gebrich,Aorich,Gũderrich appellabant,Quę noĩa(ut in li.ii.a nobis mẽtio erit) germanica ſũt.Sũt ergo germani,& ſi Itali dicãt Scythas fuiſſe,ſi ſententiã eorũ ẏitati quodãmodo reſtituere cupis,oẽs olim Scythas nos fuiſſe aut galatas.anteq̃ germaniæ nomẽ inueterauerat,tenere potes,ut prius dixim9,q̃d ſi p̃ſtãtiſſimos auctores nobis habuerim9riuales:qui & Scythas oẽs illos a germanis ortos,publice ac ſine oĩ noĩs eorũ diſſimulatiõe ,p̃clamauerũt, in quorũ numero Strabo,Priſcia.in trãſlatione Dionyſii,& alii recenſent.

Locus Strabonis ac menandri.

Gotthi e Scandia primitus uenerũt

Gothi lingua Germanica uſi.

Scythę a germanis

De gẽtibus a Gotthis.i. Germanis descẽdentibus, & q̃ hi Germani fuerint. Ca.XXXII.

Lii Gottos ex Amazonũ genere ortos dixerũt,ut titulus eorũ demon
a strabat,dum in triumphũ Aureliani perducti fuerunt, Blondo Forliuiensi,Sabellico,Flauio Vopisco auctoribus,caret & id doctorum hoim fide,nec ꝓsuasio illa aliam habet rõnem,nisi qđ etiam inter Amazones Gotthi sicuti inter Scythas ac Thraces uersabant,testãtibꝰ Iornãde,Dione græco atq; aliis,lata est demum sententia,gotthos uerissimos Germanos extitisse,unde de gotthis ut de Germanis dicere in animo est,ut siquid honestius gotthis postea cõcesserimus,id nullis nisi germanis,prestitum lector prudens uideat, nec eos alio argumẽto,Germanos,horũ posteriores ostensurus sum,nisiqđ a Gotthis ideſt Germanis origine ꝓcesserint.Omis igit ratio ac uis,tantũ in deducendis auctoribus consistet,qui gẽtes riuos illos e Gotthorũ fontibus deductos fuisse ꝓfitent, q̃bus in sentẽtiã nostrã tractis,non agnosco,cur illis minꝰ Germanicũ nomẽ cõcesserim gentibus.Sũt em̃ e gotthis Auares,Schlaui,Antes, Ostringi, Teiphali,Scyri,Caibi,Rugi,Alani,Arborichi,Iornande,Barnefrido & multis auctoribꝰ.Vñ q̃qđ in.v.li.de illorꝝ gestis adducturꝰsum,id Germanis deberi pius lector agnoscat.

Gentes a gotthis deriuatę.

Qđ Vandali, Heruli, Turcilingi,ac Longobardi & Gepidę fuerint Germani Ca.XXXIII

Otthi inde in q̃ttuor ꝑtes sese diuiserũt,alii Visigotthi seu hypogotthi
g alii Vãdali ac Gepidę,alii Ostrogotthi,noiati sunt. ut Otto lib.ii. ca.xxi. & Barnefridus testant.Fuerũt aũt gẽtes illę,tantũ noĩe discretę, cæterũ una gens extitit,sub scribit Barnefrido,Iornãdes,ac Methodiꝰmartyr,q̃ epl'am Vãdalorꝝ adducit,sese publice germanos testantiũ,ex illis inde Turcilingi,Iornãde & Paulo diacono referẽtibus ꝓfessi sunt,atq; Lõgobardi,q̃s e Scãdia germanica insula Beda,Hiero.in supplemeñ. Vrspgensis, & omis scriptorꝝ turba palã ꝓfitet.aca Gepidis originẽ uẽdicasse,qđ & honestissime Otto Frisingeñ. li.ii.ca.xxi. ꝓsequit.Lingua etiã Lõgobardos arguit fuisse germanos, Nam ut Barnefri.Vrspergeñ.Blondus Sabelli.testant,Albuinus rex Lõgobardorũ, occiso Chunimũdo rege gepidarꝝ,ex capite occisi Chunimũdi paterã cõfecit,quã eorꝝ lingua schalã longobardi noiauerũt.hæc illi.Quid & illis ỹbis manifestiꝰ? qđ clarius ad dandũ illis nomẽ germanicũ, & nos adhuc paterã uulgari lingua germanica,schal dicimus,Gepidę etiã origine gotthorꝝ gaudẽt,ac ab eisdẽ ortũ duxerũt,ita tñ sepati,dũ gepidarũ nauis fuerat tardiꝰ subsequuta,gepidis nomen indidit,Gepãda em̃ geebald,eorꝝ lingua pigro dicit',Hęc Barnefridus,Iornãdes Vrspgeñ.ac supplemẽtorũ scriptores Eusebii referũt. Quid ỹbis illis dilucidius? germano noĩe ac origine tũ lingua functos esse gepidas,Herulos aũt e Scãdia uenisse Procopius ait,dũ ab insula septentrionali egressos,& iterũ in eandem ꝓfectos testat',Licet Scandiã nõ nominet.

Gepidas Germanica lingua usos.

An Bulgari,Nortmãni,Hungari,.Auares,Suedi,& cæteri qui a Danis germanis originẽ habuerũt,germani fuerint. Ca.XXXIIII.

Anos populos quidã a Dais populis Hyrcanię dictos uolunt. ut Stra
d bo libro.vii.Beda tamẽ ac Saxo grãmaticus,a rege eorũ Dan nomine dictos perhibẽt,cum quo e Scandia insula auctore Iornãde uenerunt, a Danis Normanni,ut Gagui.testat',ab eisdẽ,&(Sabellico referente)Bulgari,a Bulgaris Hungari (si Paulo diacono credimus) Alii tamẽ Hungarorũ gentẽ diu in inaccessis sedibus delituisse scribunt,& tũc nouã quasi,& prius inauditã, Pãnoniã aũt occupasse,ut Rhegino Pruniẽsis, Vrspergensis Otto Frisingensis Radeuicus in gestis Friderici primi testat',& familiaris doctorꝝ oĩm sentẽtia est, Cęcutiuerũt ergo eo in loco Michael Rictius,Iornãdes,Sabellicus,et alii,q̃ ab Hũnis eos deducũt,cũ Hunnorũ gens post Atilę mortẽ penitus desiderata cõciderit,exoluerit.ut Luitprãdus Ticinẽsis in,iii.uolumĩe suo exacte ac emũctim differit. Post igitur Hunnorũ a Pannonia expulsionem,ab Ostrogottis, Longobardi Pãnoniã intenderũt,ultra quos iterũ Ostrogotti superiorẽ,Auares uero inferiorẽ,Auaribus inde in Bauariã trãslatis,tũc primitꝰ Hungarorũ grex,ex sedibus antea nulli cognitis,in Pãnoniã inferiorẽ traiecit,ut Otto Frisingus ait degestis Friderici.lib.primo.ca.xxxi.Auares aũt ex Gepidarũ ꝓgenie originẽ deduxere.ut lib.ii.ca.xxi.Otto Frisingus ostendit,& nuper mihi literis inseruit.Bilibaldus pyrckaimer,cuiꝰ nomẽ q̃ties de uirtute agit',nõ meminisse nephas esse duximus,adde qđ Hũgarorꝝ lingua,Hũnos ab eis discretos ꝓdiderit.Nam Hũni germanica lingua utebant',ut q̃ uitã Atilę scripserũt,satis demõstrauerũt,Hũgari uero semꝑ alieniss̃imã ab idiomate Germanico sortiti sunt,unde & ego adductus sum,nec Hungaris facile originem germanicã concesserim,quanq̃ nec oĩno seculo nostro nomẽ germanicũ,honestas & si occasiones habuissem,q̃ me potuissent ad hoc induxisse, primo dũ germanis quasi undiq; cincti fuerint. Vltra em̃ Hũgariã germanã linguã obtinere q̃s ignorat? ut penes illos quos septẽ castrorũ noĩe dignamur,non alia ratione Aeneas syluius fungebat',dũ Bohemos germanis restituere cupit,nisi qđ germanicũ idioma ultra Bohemiã inueterauerit,licet in Bohemia diuersum fuerit, adde quod Rhegino Pruniẽsis,tot ppos usq; ad maria pene,ac totũ septẽtrionẽ, uno uocabulo germanos noĩauerit,adde qđ Sycobatas,Bastarnas Peucinos,Tauriscos, Capitolinꝰ cõi appellatiõe germanos uoluerit,nõne Cornel.Taci.Fẽnos,Peucinos, & reliq̃s,germanis adiecit,nõne ambiguũ ait sibi cõstare,an Osi ac Auariscí (quę sũt intimę Hũgarorũ gẽtes) germanis ascribat? an secus? addit linguã sibi dubiũ intulisse,dũ magis Sarmatico idiomati accesserint.Si lingua tãtũo Corneli,te fecit diuersum,germanis oĩ iure hũgariã faciamꝰ obnoxiã,constat em̃ cuiq; priuato linguã solã nõ gentẽ posse alienare,alioq & Lotharĩgia & optima germanię inferioris ꝑs,ut Hãnonię ac Flandrię ducatus,minus germanorũ fuissent iuris,alioquí hi qui Tyrolensiũ dñio subiecti sunt, aut Bohemi,Dani,Noruegi,Suedi,ac ulteriora Saxonũ,ob lĩguę simultatẽ,oĩa ius germanorum sibi amputarent,absit procul,uolumus enim linguam Germanicã quẽadmodum nõ semꝑ nobis germanos adiicit,ita nec demat, Vt em̃ Zacharias Lilius ait,in Istriæ partibus,ac media Italia in locis pluribus linguã uigere Germanicam,non tamen facile Germanos illos asseram. Accedit etiam quod

Occasiones Hungaros nõ esse alienos ager mãis.

Cornelius Tacitus, ea tẽpestãte uiguerit, qua Germania modica ac exigua fuerat, nec ea affecuta adhuc, quæ nunc iure possidet, multa enim recupauit, quæ tunc non habuit, plura quæ Cornelius non dubitauit a Germanis discernere. Quid ergo si illa quæ ab oĩbus scriptoribus germaniæ detracta sunt, & nũc accesserint de illis dubitamus, quæ tantũ dubio priscis fuerũt, illis ne nomẽ germanicum debeat, an non, sicuti Hungaria, quæ nobis ante mille, ac pene quingẽtis annis, nõ denegata, uerũ in parte adiecta erat. Hæc oĩa posuimus, nõ ut in animo fuerit Hungariã nobis destinare, quã scio alienã esse, uerũ tantũ ut lector aditus aciisa a nobis præbeat, ac in rebus germanicis, nobis successori, uia pateat exactioris ac curiosioris indaginis, & hæc de Hungaria. Nec omittẽdum est id Sabellici, qui nullã necessitudinẽ inter Hunnos, ac Hũgaros uidẽs denicp unã gentẽ fecit, quãq; (inqt) nõ dam me sit, quosdã Hũgroꝝ gentẽ recentẽ esse, ꝓmittẽtes, ab Hunnis tamẽ deriuatos dicere ꝑstiterit, ecce affectata Sabellici ignorãtia, satius fuisset pedibus oĩno in diuersum abiisse, q̃ sese ex sui industria scientẽ, tantis tenebris inuoluisse, quasi rem probe tractauerit, sciuerit, & tandẽ plus sentẽtiæ huic, post longã rerũ cõferẽdarũ deuolutionẽ calculũ adiecerit, qui Hungaros ab Hunnis emersos crederẽt, ut id ꝑsuaderet, puero elemẽtario non cõcedendũ somnũ fingẽdo captauit, ait eĩm lib. iii. enei, octauę Hũnos accepto rege Auaro, sese Auares pro Hũnis dixisse, hui, qui dum Auarũ originis inscius est, sese in intolerãdũ inuoluit errorẽ, ac aseipo quãtũuis doctus abest: Auares ab Hũnis deuenerũt, esto, quod tamẽ dicere tam procul est, q̃ fallere, ob id scilicet, dũ Auares post Hũnos Pãnoniæ ꝑfuerint, a quibus ergo tandẽ Hũgari, an ab Auaribus, quæ cõueniẽtia nois, at Auarorũ fratres ab Hũnis, ꝓcesserunt, Anne tunc posteriores Auaribus, ubi igitur interim, quom Auares Pannoniã occupauerũt, Hungari degerunt, an sub Auarũ impio, Cur igit Hungari Priscorũ ac maiorũ nomĩs uestigiũ interceptũ, seruauerũt, Auares uero non. Si uero Auaribus ętate maiores fuisse Hũgaros uult. ob nois eorũ, ab Hũnis maioribus uestigiũ, cur hii non Pãnonia ante Auares potiti sunt. Cur etiã sabellicus noster Hũnos, nõ Hungaros sese Auares dixisse refert, collidũt uerba intẽse, qm̃ diuersa eorũ ratio est, in uno loco Sabellici mens erat, ab Hunis Hũgaros uenisse, nũc uero nisi exindustria ueritati parcẽs, dissipare eius sentẽtiã, ac narib⁹ collocp arreptã, fuco delinitã, seruare, tutari uolueris, nõ sustinueris, quin ab Auaribus dixerit Hũgaros, & tantũ de illo.

Locus sabellici.

Argumẽta contra positionẽ Sabelli.

Hũgaros nec ab Auaribus, nec hoĩes cõtra Sabelliũ.

De origine hunnorũ, Alanorũ, & eorũ exoneratiõe, & an Polonia & Bohẽia Littuania germanoꝝ fuerint colonia Ca. XXXV

Erum ut & uerã hunnorũ originẽ tandem adducã, quos priori Capitu Germanos dixi, ob lingue cõuenientiã, hi (ut Priscus ait historicus) a demonibus ortos dixerũt, ob corporũ ac mẽbrorũ eorũ deformitatẽ, Tempe eĩm Filimeri regis Gottorũ, mulieres Gotticæ magicę arti inherentes expulse sunt, hæ deserta loca petentes, demonibus coniunctę, hunnos pepererunt. Hieronymus autẽ inter Tanaym ac Massagetas habitasse primo uoluit, alii ex gente ab Alexandro inclusa deriuatos asserunt, re uera e Gottis Germanis originem retocauerunt, ut Iornãdes ait, nec Hunnis germanicũ ortũ Priscus historicus ꝯnegat. Postq̃ aũt satis in Romano imperio debacchati sunt, partim ad Germaniã confederunt, in loco hodie Hunnorũ recessus dicto, partim a cæteris gentibus acti defecerunt. hæc de illis. Hunnos rigor sermonis germanos esse prodidit, Vngaros aũt alienos. Inhabitant eĩm adhuc oceani littora Vngarorũ maiores, a quib⁹ illi Vngarorũ, qui Pãnoniã occupauerũt, descẽderũ. Qui & alia lingua a Germanis usi sunt. Vt nup quidã Cracouiensis utriusq; Sarmatię enarrator, ꝓdidit. Alani uero ueriss̃imi germanoꝝ e Scandia q̃q; merserunt, mox sese diuiserunt, pars una in Asiã concessit, q̃s Ptolemæus al hyperboreos posuit, nũc Tartari dicti, ut ait Aeneas. Reliqua pars cũ Vandalis & Burgundionibus Francos pepulerũt, ut li. vi. enarremus. Ptolemæus ilos Scythis ascribit in lib. γ. καὶ ἐνδότεροι πάντων, inquit. οἵτε ἀμαξόβιοι καὶ ἀλανοὶ ἀιδαι. i. & interiores illorum Hamoxobii sunt & Alani Scythæ. Ammianus Marcellinus li. xxii, ac Iosephus li. vii. belli iudaici, Dionysiũ græcum cõsecut, intra Męotiden eos concluserunt. Capitolinus in uita Antonini Pii Dacis Aanos ascripsit. Grauior tñ & ueritati uicinior sententia est. Gothos Alanos dicere, iuxta Iornandis sententiam. Adde ꝙ Procopius lingua gotthorũ usos dixerit Alanos. Lucianus etiã in dialogo τόξαρις inscripto, unã Scytharum ac Alanorum linguam esse testatur, cum ait de Macente Scytha. ταῦτα δὲ ἔλεγε ὁ μακέρτης, ὁμόσκευος καὶ ὁμόγλωττος τοῖς ἀλανοῖσ ὤν, κοινὰ ταῦτα ἀλανοῖσ καὶ σκύθαις hoc est. Hæc itaq; dixerat Macentes scytha habitu & lingua Alanis similis existẽs, comunia eĩm hæc sunt inter Alanos & Scythas. An aũt Scythæ tũc illi Germanis in lingua conuenerint an secus, aliorũ sit iudicium. Dicti aũt sunt Alani a mõte Sarmatiæ, authore Stephano. Subrepsit Sabellico, uiro alioq; docto, ingens somnũ, dum Alanos, nunc alamanos nominatos scribit, lib. ii. Enn. octauę. Vnde eĩm Alemani dicti fuerint, in libri ꝑsentis fine ponemus. Hi ergo Alani postq̃ Galliã, Africã Europã satis concussserunt, ad Poloniã ultimc cõsederunt, inde a Sclauis pulsi, penit⁹ deleti, desierunt. Tũc igit tam polonia q̃ Bohemia germanica lingua utebãt & origine. Verũ postq̃ Sclauorũ gens regionẽ eorũ intenderunt, deuictis Alanis, germanicã linguã corruperunt, sclauicã intulerunt, quæ adhuc pari uel nullo discrimine, tam bohemos q̃ polonos, barbarie quadã detinet. De iis plura Aeneas Syluius, atcp alii. An aũt & origine Sclaui germani fuerint, an nec lingua nimis aliena est. Cæterum Iornandes scriptor, ipsis ortum germanicum a Gotthis præstitit.

Hunni & Gotthis

Alani & gotthis.

Locus sabellici

De Burgundionibus, Francis occidentalibus, Sueuis Senonibus, ac Galatis, & eorum origine germanica. Ca. xxxvi.

BVrgundiones ante mille annos germanos fuisse, Cornelius ac Plyni⁹ uoluerunt. Frãcos uero oẽs, q̃s & adhuc uidimus, authores germanis adiecerũt, achorũ posteriores Galliã in ditionẽ redegisse aiũt. Ne igit actum agamus, illa ut per se clara relinquamus, eo libentius, dũ nullus sentẽtię nostræ se oppoſuerit. Galatæ aũt ueriss̃imi germani extiterunt, nomen etiam a rege Galato Celtarũ ac Sarmatarũ, sub q̃bus tunc Germania cõphendebat,

Burgundiones. Franci.

fortiti sunt. Meminit huius regis Manetho historicus ac Amius Viterbiẽsis, cuius uerba nihil aliud sonant, nisi Galatas olim in Germano partim, partim in Gallos diuisos fuisse, concordat Diod. Siculus li. vi. Tpibus aũt Tarquinii Prisci, Clitoueus Germanorũ rex cũ Bellouesо ac cęteris galls senonibus Italiam bello tentauerunt. Vt Liuius li. v. Decad. pri. dicere uidei Ex qbus ꝓcesserunt Tectosages ac Volgæ uerissimi Germani, q etiam iuxa Hercynium consedebant. Hi pulsi sunt, ut Marlianus ait, & in Galliam se transtulerunt, & illi extiterunt, ꝙs Manlius Torquatus in Gallogræcia castris cæsuit, hæc Marlianus, in eo uerissimus. Liuius em̃ Sigonestũ fratrẽ Clitouei Hercynii saltus gentes subegisse scribit, unde non iniuria cladẽ apud Aliã fluuiũ a germanis Sueuis Senonibus, qui tum Galli dicebant, æditã Bebelius, ꝓfitet. Dux quoq; Gallorũ Brennus germanus, nã Sueuus erat, Gotfrido Viterbeñ. ac Hermãno chronographo referentibus. Strabo etiã Bransum Brennorẽ uocatũ ait, & hunc non gallũ extitisse, unde nõ temere ab aliis germanus dcit. Senones etiã Sueuos fuisse Adon Vuinensis epũs & Fretolphus testant & nos lib. ultimo uberius dicemus. Fuerunt itaq; hi gallorũ uerissimi germani ꝙs Hãnibal deuicit, ac Flãminius apud Silium Italicum ita eum describenten.

Tectosages Volgæ

Multi Gallorũ germani.

Cassis erat munita uiro, cui uertice surgens
Triplex crista iubas effudit crine Sueuo.

Suidas græcus aperte Senones germanos asserit, & hos extitisse, ꝙs Val. Coruinus deuicit. Cuius uerba integra qm̃ nobis ad rẽ faciũt, referẽda esse duxi.

Κελτοί οἱ λεγόμενοι γερμανοί οἳ ἀμφὶ ϑν ῥῆνον ποταμόν εἰσιν. οἱ κατέϑεντην γῆν τῶν ἀλβανῶν, οὓς νῦ σήνωνας καλοῦσιν. ὅτοι οἱ κελτοὶ κατὰ ῥωμαίων ἐξεστεύσαν. ἡνίκα δὲ πᾶν τῶν κελτῶν ἡγεμονικὸς τότε σῶμα δύναμιν ἔχων, νῦ ϑν ϑυμὸν ἀλκιμώτατος, προελὼν τ οἰκείας πλήϑους ἐκ μονομαχίαν προεκαλεῖτο τῶν ἐναντίων ϑν ἄριστον. βαλέριός δέ τις ἡγεμὼν φάλαγγος, ἔτυχε τ βουλεύματος. ἐπὶ ϑῦ προῆλϑε τ οἰκείας τάξεως ὁπλισάμενος κόραξ προσιζάνει, ϑῦ δεξιῶ τ ἀνδρὸς βραχίονι. ἀντιπρόσωπος δὲ ϑῦ κελτῶ καὶ τὰ ϑν ἀγῶνα φρονήσαντε, καὶ ὅϑεν τε ὑπὲρ ἀμύτων τὸ πρόσωπον, καὶ ταῖς περιξὶν ἐπικαλύπτων ὄσ ὀφθαλμοὺς, ἀφύλακτον ὡς βαλερίῳ ϑν ποιῆσαι πόλεμον πᾶσι δόκει. ὁμοῦ τήν τε νίκην τῷ ἀνδρὶ, ἃ τὴν ἀπὸ τ συμβεβηκότος ἐπωνυμίαν χαρισάμενος. κορβῖνος ϑῦ δὴ ῥυνϑεῦϑεν ἐπικληϑη, τῶν τε μαρτυρηϑέντων ἀρετῆς ἕνεκα. πρὸ τὰ κατεσκόπα ῥωμαίοις νόμιμα τῶν στρατηγῶν ἀρχῶν ἐπὶ μειράκιον ὢν τυγχάνει.

Quod latinitati sic restitui. Celtæ germani dicuntur, qui circa Rhenũ fluuiũ habitant. Hi olim incursauerũt Albanorũ regionẽ, q Senones dicti sunt. Celtæ aduersus Romanos olim, ꝓcesserunt, unus aũt eorũ e ducoribus tunc corpore q̃ animo p̃stans, e castris militũ suorũ excessit, ac in singulare certamen hostiũ primatẽ inuitabat. Vnus igit Romanorũ Valerius nomine, dux Phalangis cũ ipso pugnã decreuit, & rebus uolentibus fatis e sententia contigentibus, uoti cõpos redditus est. Q̃ primũ em̃ sociorũ castra exierat, armatus corpus dextro brachio uiri adhæsit, & semper faciẽ Galli ꝙ totã pugnã impetiit, nunc unguibus uultũ eius incessens, nunc alis lumina galli obtenebrans, ineuitabile fatũ Valerio cõposuit fœliciter, iuxta & uictoriã idẽ retulit Valerio. Vnde Valeriꝰ ab istiusmodi rerũ successione, cognomẽ Coruini aucupatꝰ ẽ, & in uirtutis eius testimoniũ iure legitimo consularẽ dignitatem licet iuuenis

exisseret consecutus est. hæc ille. Potes & Plutarchũ cum Liuio de illo cõsulere, quorum nullus eos Gallis ascripsit, uerũ Germanis, præcipue Plutarchus in libro περὶ τῶν ῥωμαίων τύχης inscripto, ubi sedes Senonũ ad Istrũ posuit. Hallucinatur igit quisquis ille fuerit, qui Liuiũ nup̃ germanico idiomati donauit, ubi Gallos illos Francos occidentales fuisse interp̃tatus est. Suidas id multo liquidius ostendit, qui eos Celtas dicebat. Celtas aũt semp̃ germanos esse indicat, in dictione κελτοί, in dictione γερμανικός, in dictione ἀσωτιανός, & in pluribus aliis locis. Alterius generis Galatæ tamen fuerant, quos Plutarchus in uita Aemilii Pauli Bastarnas noũauit, ꝙs & ad Istrum collocauit. Ex cuius uerbis germanos eos fuisse liquet, & q̃d honestius est, Bastarnas & Galatas unam gentẽ dici. Iustinus historicus lib. xxxiii. Bastarnas a gotthis uictos scribit. Manifestissimũ aũt est Galatas a Gotthis olim expugnatos fuisse. Vnde nonnihil Plutarcho auscultо. Ecce quid honestius Athenæus in dipnosophistarũ libro .ς. in hæc uerba, prumpens, adduxit. τῶν δὲ γαλατῶν σκορδίσκοι καλούμενοι. i. Galatæ qui Scordistæ appellant. Et ne tu alios a p̃dictis Galatis illos extitisse putes, sequentia uerba te docebunt. τὸ δὲ ἔϑνος αὐτῶν ἐστι μὲν λεύκανον τῶν μετὰ βρεννου στρατευσαμένων, ἐπὶ δὲ πλεῖον μαντεῖον. γαλατῶν δέ τις Καθανάπιος ἡγεμὼν αὐτοὺς ἀνώκησεν, ἐπὶ ῥὶς περὶ ϑν ἴστρον τόποις. ἀφ' ἧσ καὶ τὴν ὁδὸν ἀπ' ἧς ἐνόστησαν Καθανάριος ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύσιν. Quod nobis hunc sensum facit. Hi igit Galatæ, qui reliquiæ eorũ extiterunt, qui cũ Brenno duce tunc tpis militauerũt, qñ Delphos diripuerunt. Deinde Galatarũ dux Bathanatius, quispiã sic dictus est, qui eos in regionẽ, quę circa Istrũ est collegit, sedesq; capere iussit. Vnde & uiam qua ad Istrum redierant, Bathanatũ & hodie uocãt. Hæc Athenæus. Plutarcho cõueniens. Cęterũ Iustinus ad Hercyniũ Galatas posuit. Nec etiã longo interallo Bastarnæ & Scordistę unq̃ discreti fuerunt, dũ ut Ptolemæus ait, illi Danubium, hi uero meridionalem Pannoniæ partẽ inhabitauerint, ut & Straboni & Appiano placet.

Locus interpretis Liuiani.

Bastarnę Galatæ dicti.

Locus Athenęi.

Omnes illos pene fuisse Germanos, ꝙs authores iuxta Mæotidẽ consedisse innuerunt, ut Saxones, Cimbros, Dacos. Ca. xxxvii.

Barbaros e Scãdia uenisse.

SCandia insula priscis authoribus incognita fuit, ex illa insula uenisse Barbaros illos prisci auctores esse non calluerunt. Vnde q̃dam antiq̃rũ multos apud Mæotidẽ scribũt sedes primos tenuisse, uel penes Borysthenẽ. Ignorato itaq; loco uero, Mæotidẽ noũauerunt, uel aliũ locũ nobilẽ septentrionalem. Et ut in re uerũ illud sit, Stephanus Byzantius nobis argumento erit, qui gotthos iuxta Mæotiden consedisse primitus uoluit, ut græca uerba eius prius adduximus, ubi eos tot auctoribus e Scandia uenisse diximus. Idẽ Stephanus Dacos iuxta Borysthenem consedisse ait, quos alii (ut patuit) e Scandia deducunt, ita & Dionysius græcus author.

Πολλὰ μαλ' ἔξεσις μαιώτιδος ἐς στόμα λίμνης.
Γερμανοί, Ϭραικές τε, γέται θ', ἅμα βαστάρναί τε,
Δακῶν δ' ἀσπετος αἶα, καὶ ἀλκήεντες ἀλανοί.

Deinde equidem multi Mæotidis hostia seruant
Germanicq;, Getæ, Bastarnæ, Sarmatæ, & ingens

Cimmerii unde

Dacorumq; sinus quoq; fortia pectora Alani. Ita & Bulgaros iuxta Mæotim posuit Blondus Forliuiensis. Scythas Herodotus. Haud secus prisci putauerunt Cimmerios illos, a Mæotidis undis emersisse, cū etiam a Scandia insula profecti fuerint, quæ ut Rhegino Prunensis, Barnefridus, Paulus Diaconus, Hieronymus, & alii sanxerūt, innumeros populos, qs uix Asia, Africa, Europa sustinuerunt, ueluti inundatiōe quadam irrigauit. Illic n. hę Mæotidę undæ, ac Borysthenes erat ab antiquis celebratus, ita a regione prope Thylen emersisse herulos dixit Procopius. Ita ab arctois sedib9 uenisse Gotthos Clau dianus inquit. Ita Strabo ac Herodotus Cimmerios. Nullus igit eorū quidq; certi attigerat, nisi q; e septentrione eos uenisse uiderant. Ad Cimbros redeo qui (ut Strabo ex Possidonii, Clitarchi ac Ephori sententia loquit) latrocinando in incertis sedibus errabundi, ad paludē Mæotida militiā agitauerunt. Vnde Cimmerius Bosporus ab ipsis uocatus est, quasi cimbricus, cū græcorum lingua cimmerios cimbros uocemus. Hæc Strabo li. vii, Herodotū, ut reor, imitatus, qui Scythas sedes cimmeriorū relictas occupasse, & ad locū illorum consedisse refert. Quibus uerbis nihil clarius q; e Scythis non uenisse Cimmerios illos, uerū potius e Cimmeriis Scythas, & hactenus qui de Cimmeriorū origine quidq; dixerit: uidi neminē, nisi qd eos apud Mæotim cōsedisse qn dā aliqui scriptores annotauerint. Venerūt igit e Scādia Cimmerii, sicuti alii populi, qrum origo latebat, qui olim a Mæotide palude ꝓcessisse credebāt. Verba Herodoti sunt ex iiii. eius libro. Τὴν μὲν νῦν νέμονται σκύθαι, αὕτη λέγεται, ἐστὶ παλαιόν ἐστὶν κιμμερίων. πρῶτο μὲν κιμμερίους ἐπιὸν τῶν σκυθέων, ζωλεύεσθαι, ὡς σφεῖς ἐπὶ ὁντες μεγάλοι, καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ σκυθικῇ κιμμερία τείχεα, ἔστι δὲ πορθμίη κιμμερία: ἔστι δὲ καὶ χώρη ὄνομα κιμμερίη, ἔστι δὲ βόσπορος κιμμέριος καλέεται. φαίνονται δὲ οἱ κιμμερίοι φεύγοντες ἐς ἀσίην τοὺς σκύθας, καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαντες ἐν τῇ νῦν σινώπῃ, ἐπὶ πόλις ἑλλὰς ᾠκισται. φάνεροι δὲ εἰσι μὴ οἱ σκύθαι ἀνῶξαντες αὐτοὺς, μὴ ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν μηδικὴν γῆν. μὴ τὰ λοίπα. qd pene illud sonat. Regionē quā nunc Scythę incolāt Cimmeriorū fuisse cōstat. Verū inuadentibus Scythis, dum deliberarēt Cimmerii, exercitu magno inuadebant, regionē igit eā reliquerūt, quā Scythę occupauerūt, extāt & adhuc in Scythia muri cimmerii dicti, sunt & illic ꝓtoria cimmeria, fuit & nomē regioni Cimmeria, similiter Bosporus fuerat cimmericus, cōstat qq; in Asiā, pfugisse Cimmerios, ob metū scytharū, tūc Chersonesum cōdidisse, in Sinopa, græca urbe olī ihabitata. Apparet & Scythas in pse quēdis Cimeriis uia aberrasse. & q sequunt. Inde Cibri (adiūcta societate) terrā nūc Daniā dictā (Denmarck) reliqrūt, ac sese romanis obuios in armis obtulerūt, de qrū cōflictu lib. vi. disserturi sum9. Fuerūt aūt penit9 a Ro. deleti, ut Strabo uolumīe vii. oñdit. Olim eos etiā inf rhenū ac Albim cōsedisse Strabo ibidē asserit, ac germanos fuisse, uerba eius sunt. Ea uero germanorū regio, q ad aqlonē uergit, ut diximus, ad oceanū ꝓtinet. Cogniti aūt sunt inter Germanos qui ab exitu Rheni ad Albim ꝓtendunt, qrū celeberrimi sunt Cimbri & Sycābri. Tria notatu digna e Strabone eliciunt, Cimbros uidelicet suo tpe extitisse, qs prius penitus a Ro. deletos dixerat, unde sibi ipsi cōtrariat. Inde Cimbros germanos esse, & iuxta Albim, nō in Dania (ut dicebant) consedisse.

Cimmericus Bosporus

Cimbrorū sedes

Locus Strabōis.

Arbor gentium a Scandia profectarum. Ca. xl.

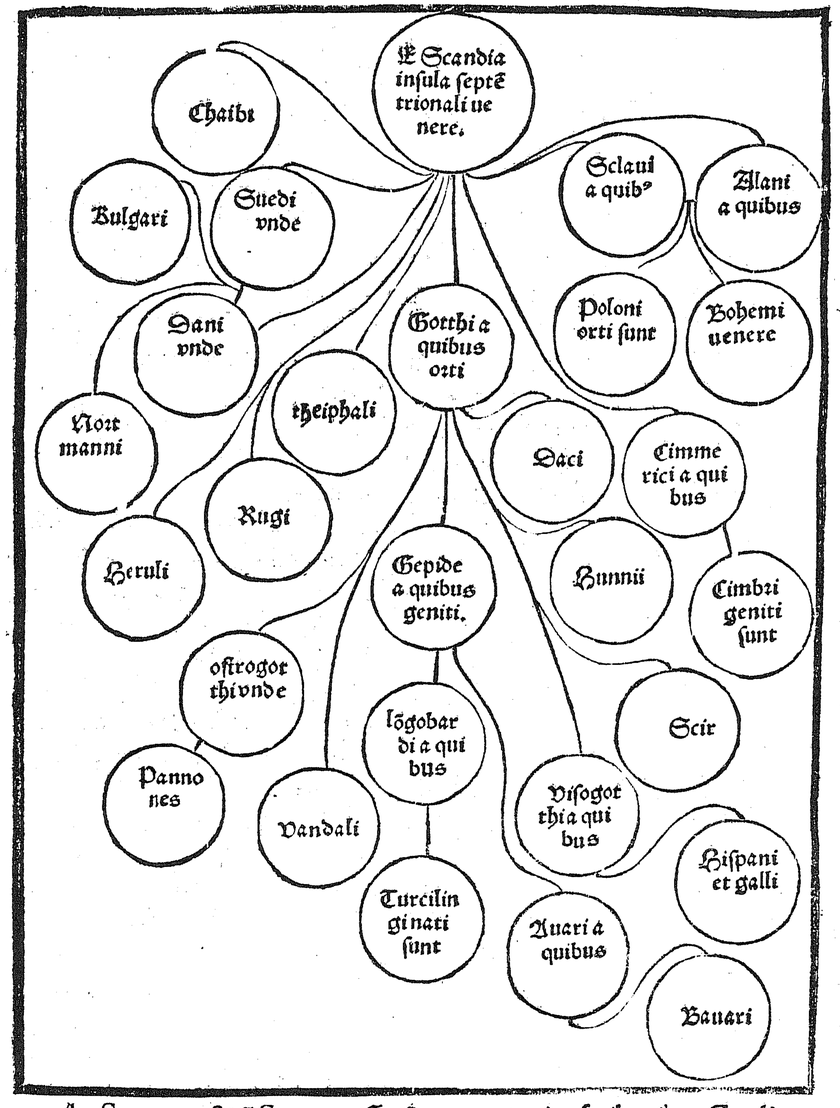

An Sarmatæ & q Sarmatarū gētes germanię ascribant. Ca. xli.

An sint Sarmatæ germani.

SVpest memorię nostræ adhuc germāia magna, quā prius Sarmatiæ portionē, germāis uicinā, noīauimus. Aeneas scribit mlta in Sarmatia in nomē germāicū abiisse, & Sarmatas Europę poplos a germāis originē referre uult. Hęc ŕa uastissīa oium est, multos alios poplos sua appellatiōe attingit ad septētrionē Peucinos, ab oriēte Moschos, occidēte Liuoniā ac Prussiā continet. Reges eorū a Cōstātinopolitāis ortū hñt. Lector tñ curiosus Frāciscū Bisiū Bergomēsem legat, qui illic aliq̄diu degēs, opusculū qddā edidit in publicū

Nec Sabellicus uolumine tertio, Enea. x. Russiã ꝑteriit. Hos itaq; lector curios⁹ requirat. Scripsit & nostro æuo Cracouiensis ꝙdam ambas Sarmatias, quas & adamussim explicauit, ne igit̃ nos illius scripta surrepsisse existimes, breuibus libuit rem sic absoluisse.

An Liuonia, Lituauia, Prussia, Polonia, Bohemia, & Scythia in numero germanicarum nationum sint? Ca. xlii.

Prutẽi an germani.

PRussiã ueteres Sarmatiæ ascripserunt, hanc Cornelii tn̄ Taciti tempestate, in germaniã abiisse eius testimonio uidemus. Hos lingua, morib⁹ & cultu ueros germanos referre Aeneas ac Celtes ꝓbãt. Nec aliud de Liuonis iudicium erit, q̃s Leuones germanos Cornelius noiauit, licet ultima christianorũ, ac remotissima regio sit. Adde q; Teutonici fratres, eam ꝓuinciã ui ac armis a manu infideliũ uendicauerũt, armisq; occupauerunt. Et dũ id cœlo aptius sit, nephas fore existimaui, rei per se notæ aliq̃d claritatis cõferre. Cęterũ de Polonia ac Bohemia nobis res erit grauior, illic. n. germãica lingua desiit, ac Sclauica barbaries obtinuit. Diximus (ubi Alanorũ mentionẽ fecim⁹ ac Sclauorũ) multis fuisse ꝓsuasissimũ, nil nisi germanicũ tam in Bohemia q; Polonia sonuisse, dũ hæ Alanorũ iugo ac iure ꝑmebant. Post q̃ uero Sclauorũ irruptionibus patuere regiones illæ, una cũ barbara gẽte barbarã traxerunt lin

Bohemi an germãni

guã. Inualuit itaq; barbaries illa, q̃ & peregrino sermone colonias utriusq; regionis passim occupauit. Sunt igit̃ (si primũ regionis illius exordiũ uidemus) oĩbus numeris germani tã Bohemi q̃ Poloni. Cracouiã q̃q; Torrodunũ Ptolemæus dixit, ac germanis immiscuit, q̃ tamen inter Polonię urbes sibi desumpsit maximũ. Adde Polonos germanis, dũ hi in nullo a nobis differre nisi lingua uideant̃. Ligurinus aũt inferre uidet̃ diuersitatẽ illis gẽtibus, ob Oderã fluuiũ. Verba eius sunt. Odera Germanos q; seperat atq; Polonos, Nugat̃ & in eo dicto, non triuialiter Ligurinus, Odera. n. germanicã linguã in ripis utriusq;, locis

Loc⁹ Ligurini

multis percipit. Schlesi quoq; nostro idiomate ꝑditi sunt Danubiũ usq;, ut Aeneas testat̃, licet ultra Polonica lingua inueterauerit. Celtes Vistulã germãię terminũ constituit, cui⁹ opiniõi si acqescendũ est (ut æquũ esset) nõ aufers? quin germaniæ multã Poloniæ partẽ remittes. Nec nobis usq; adeo pro recuꝑanda Polonia luctatio subeunda est. Nostro iure fecimus, atq; opus nostrũ expleuimus, dum tm̃ Poloniã germanicæ origini condonauimus, nobis q̃q; saltẽ partem eius ascire libuit. Cæterũ pro addenda germanię Bohemia, unius hominis Aeneæ Syluii sufficeret auctoritas, cui placuit, sine oĩ cunctatione in germano

Cur Bohemi germani.

rum numerũ referre Bohemos, multis inductus ratiõibus. Tum q̃a Bohemia non (nisi germanis) circundet̃, deinceps, quia illic nulli nisi germanice concionari concessum sit. Postremo, dum archiepiscopatũ eius Pragensem inter germanię potificatus recenseat. Adde q; Casurgim, nos Prag, Ptolemæus li. iii. ca. x, in classem germanicã connumerat. Nec ferenda igitur dubitatio est illa Zachariæ Lilio, cui ambiguũ fuerat, an Mysis? an Germanis? Bohemos asseret? Cum semota tm̃ ab eis lingua, nihil sit, quod non suboleat germanicũ. Accedit huc, q; rex Bohemorum summo inter electores imperii loco functus est dum

dũ tn̄ nullus in electorũ ludũ unq̃ ab imperii translationis tẽpore, nisi germanus receptus ac consecratus sit. Multas alias cõiecturas, ob rei claritatẽ omittemus. Littuanis uero germano noi intercidendũ esse q̃dã putant, ob linguę sũmam illorũ cũ germanis, Bohemis, q̃ Polonis discrepantiã. Potius. n. sermone eorũ Vngaris accedere uolũt, quis & hi multũ ipsorũ repugnauerint idiomati, ideo dixerunt tm̃ habitu Littuanos Vngaris pares esse, iaculorum uero usu Rhoxolanis, & nullã uel exiguã cũ germanis necessitatẽ uicinitatẽq; tenere. Tũ q̃a Liuoniam, ac ultertora germanię constat esse addicta, successori nostro (ut a labore meo saltẽ aliquid remaneat) hęc interꝑtanda destinaum⁹. Et tandem de illis q̃s germanico nomini consecratos esse uoluimus. Scythas etiam septentrionales, iuxta multorũ sententiã a germanis ortos, nobis uẽdicare poteris, & maxime, dum Scythas gotthorũ partẽ Trebellius Pollio asseruerit.

De fœcunditate Germaniæ. Ca. xliii.

Germãię fœcunditas ac multitudo gẽtiũ eius.

DVm tot Germaniæ populos esse constiterit, non immerito eam oĩm terrarũ fœcundissimã fuisse dassici scriptores ꝓdiderunt, ut terrã ex qua tot Gotthorũ, Longobardorũ, Hunnorũ, Sclauorũ, Vandalorũ, Herulorũ ac Gepidarũ millia sunt ꝓducta. Ostendit hoc Claudianus contra Ruffinũ. Gens hac non Scythicas diffusior ulla triones Incoluit Et q̃rum turbæ spaciũ uix ꝑbuit orbis. Idem Claudianus terra mariq; ac pene totum orbẽ uno tpe affecisse Gotthos scribit. Barnefridus, Beda, Paulus Diaconus, Rhegino Prunien̄. germaniã populos tot ꝓduxisse asseruerunt, q̃t nec Italia, Europa, Asia, nec Africa facile sustinuerint. Claudianus ut uno uerbo fœcunditatẽ germaniæ exprimeret, Danubii ripas euomuisse gentes, ac in Romanos effudisse arctos suas aiebat. Conquestus est Sidonius Apollinaris multitudinẽ germanorũ, ubiq; etiã innumeras gentes dixit germanos. Nec exili numero Galatas æstimauit Iustinus, qui lib. hist. xxiiii. tanta fœcunditate ac copia eos ꝑditos fuisse testabat̃, ut uniuersam Asiã repleuerit. Nec habuit aliam rõnem Gotthorum barbarorũq; irruptio, nisi q̃a tanta multitudine nascentium gens illa accreuerat, ut his necessariũ fuerit, terra saltem fœcunditati eorũ cõsulere. Est id ratione naturali q̃ astrologica clarum. Albertus Magnus in libro de terræ qualitatibus, frigus hui⁹ causam esse cap. iii. ostendit, q̃d euaporizare (ut ita loquar) non patit̃ calorem, uerum generandi uirtutẽ calore q̃dam cõglutinat, unde nascendis tot hoĩbus conducit. Rhegino uero Prunien̄. causa ſyderis id fieri arbitrabat̃, Quanto (inquit) a sole remotior terra est (ut septentrionalis plaga) tanto plus generandis hoĩbus confert. Nec displicẽt, q̃ Ioannes Escẽdensis astrologus dist. viii. adducit. Scriptores igitur ob multitudinem gentium uastam dixerunt Germaniam. Ita enim Dionysius græcorum doctissimus de his inquit. ἔθνη μὲν πρὸς βορέα τετανύσμενα φῦλα νέμονται Δακῶν Δ' ἀστεῖος αἶα, καὶ ἀλκήεντες ἀλανοὶ Qui ad septentrionẽ ꝙo se extendentes populi habitant, sunt Dacorũ terra innumerabilis, & bellicosi Alani. Plynius etiam ad Traianum, Germaniam (inquit) quam plurimæ gentes muniunt. Et Cecilius libro naturalium secundo, in fine, ferme idem significauit.

De qualitate germanicæ terræ. Ca. xliiii.

Qualitas Germãię.

GErmania uersus Hercynium taxum & pinum producit, obscuris uallibus, speciem inferni habens, ut ait Celtes. Versus meridiem querc9 & fagos, & lapidosa est & saxea. Item (ut ĩfit Cornelius Tacitus) humidior est qua Gallias respicit. i. occidentem. Et uentosior qua Noricos & Pannones. i. orientem. Omni etiam constat inferiorem Germaniam paludibus superiori fœcundiorem. Dracuntius Rhenanos omnibus Germaniæ non solũ pari

ait.Eutropius li.vii.cccc.millia e germanis deduxisse,& supra Rhenū collocasse asserit.Multi scriptores in galliā traduxisse referūt Augustū captiuos Sueuos,& Sycābros,q̄d liquet ex Strabone li.vii. Floro,Suetonio,Horatio li. iii. carminū oda v. & li.iiii. oda ii. Aurelius etiā Sextus Augustū Rhętos, Vindelicos,Cattos,Dalmatas uicisse, & Sueuos cū illis ac Cattos & Sycābros in galliā traduxisse refert. Venio ad alias regiões.Germāi duce Bellouesо rege gallorū,& Clitoueo rege ,pprio,Veronā & Brixiā cœperūt,aliquas ciuitates cō diderunt,ut Liuius scribit.Item Burgundiones a germanis ortos scribit Blondus Forliuiēsis.Raphael Volateranus scribit a germanis Brixiā & Veronam conditas,Liuii & Polybii authoritatibus,alii tamen a Cenomannis,medium uero Mantuanus in laude Brixiæ obseruat.

Vrbes a Germāis conditæ.

Gallia te genuit,seu te germania mater,
Nam genus abscondit tenebris adoperta uetustas.
Tu Cenomannorum quondam regina fuisti.

De nomine Germania. Ca. xlvii

Germani unde

GRauissimo crimine obnoxiū meipsum interno scerem,si situm Germaniæ perficerē,noīs Germani uero rationē p̄terirē,q̄d unū si tollerem,oīa sublata apparerent.Germaniā quidā a fœcunditate gignendorum populorū dixerunt.Quibus concordant Ioannes Teutonicus distinc. xxxiiii,& Iacobus Vuimpheling⁹. Prælatæ opinioni etiā subscribit glossa illa Clement. Germania quasi ferens uel gerens immania glossat parag. ii. Multa Abbas Rheginо Prunieñ.qui ob populositatē sic dictā uult.Similiter Paul⁹ diaconus li.i.de rebus gotthorū.Alii q̄rū fides maior,Germaniæ uocabulum recens uolunt,& tunc additū illis,q̄s primū Rhenū transgressos,Gallos repellentes,tunc Tungros nunc germanos uocatos,ita nationis nomen,non gentis eualuisse,paulatim ut omnes primū a uictore ob metū,mox & a se ipsis inuēto noīe Germani uocarent.Hæc Tacitus ait,& eū secutus est Sabellicus lib.ii. Enei. vi.lib. Alii Germanos dictos quasi fratres,& græce τοὺς ἀδελφοὺς dici,eo q̄ fraternā charitatē sibi ipsis referant. Cui opinioni Celtes noster asserit. Germanos uocitant Itali,Graii sed ἀδελφοὺς.

Locus Celtis.

Quod fratrum soleāt inter se uiuere more. Hūc uersiculū apud Celtē legi,cuius esse nego,primo,quia primam dictionis Itali corrupuit,deinceps,quia Germanos dictionē latinā,græce ἀδελφοὺς dici asserit.Ego q̄dē Ptolemæo,Strabone,Dionysio,ut plurimor̄ authoritate,Germanos etiā a grę cis dici τοὺς γερμανοὺς uideo.Eustathius q̄q̄ cōmentator Dionysii.Arrianus,Athenęus,Herodian⁹ Dion,& alii,eadē appellatiōe eā noīant,Germāia & ab Hebręis אשכנז Ascenas dicit,& germani אשכנזים Ascenasim.ab Ascenate,de q̄ mentio in principio bibliæ habet.Iosephus tn̄ licet hebræo q̄ grę co stylo historias suas cōposuerit,semp tn̄ nostros germanos nuncupauit. Cæterū ob Erasmū nostrū,tum ad ,pposituū meū roborandum,carmen in mediū proferam,quod γέραρδος ὁ λίσιος homo profecto non minus græcus,hebræus,q̄ latinus,iuxta & germanus,de Erasmo ita scripsit.

Ταῦτα δ' ἀρηιφίλων γερμανῶν κόσμος ἐρασμός
οἷος, λειμώνων ἥρπαξε ἐκ πανάων Quod e carmine ad carmen latine ita facio
Illa quidem Germanorum decus unus Erasmus
Belligerum,pratis transtulit ex Danais. Ex quo & Germaniam græce dici uolui,& ne ultra limites transiliam, Strabo nomine delusus libro vii. ipos Germanos fratres legens,uno uerbo omnia contaminauit,Gallorum fratres dicendo,Germanos, cuius capite sequenti mentionem faciam.Cæterum nunc contra Strabonem orationem collaturus sum.

An Germani sint fratres Gallorum contra Strabonem Ca.XLVIII

VErba Strabonis lib.vii. illa sunt. Germani trans Rhenū ad ortū Gallos pauliſper imitantes, abundantia feritatis, ,pceritate corporum, & colore flauo,in reliquis forma,moribus,uiuendi ritibus,Gallis pares existunt,ut Galli sunt,unde Romani illud nomen iure eis indulserunt,quasi fratres. Hæc Strabo,quē secutus est Perottus supra Martialē in Cornucopiis .Erudite satis dixisset,nisi ad Gallos id retuliſſent,qui nec unq̄ fratres fuerunt cū Germanis.Alludit Phil.Beroaldus,Gallū germanicus odit,nec penes antiq̄s gratia similitudinis apud hos cōstabat,parua ,pfecto similitudo,formæ minor,morū minima ambobus fuit.Nam ad rei ostentationē ,quā nūc paro, sola differentia Cæsaris lib, vi. & Marliani sufficeret,in Gallorū singulis domibus factiones sunt,q̄rum principes qui authoritatē habent,oīa consilia ornant,his plebs paret. Germani uero,ut Tacitus ait,per se ipsos regunt,ut li.ii. patebit. Fuerūt Galli religiosiſſimi,Germani sacrificiis abstinuerūt,illi absunt bello,hi ꝙo germanor̄ primi sūt, Cęsare, Tacito autorib⁹,ut Gallorū animꝰ ad suscipienda bella alacer & prōptus est,ita mollis & minime resistēs, ad calamitates p̄ferendas mens eorū est,ait Cæsar lib.i. belli gallici.Florus q̄q̄ Gallos in initio pugnæ,plusq̄ uiros,in fine plusq̄ fœminas dixit,quod & Silius Italicus libro quarto sciuit ,ubi de Gallis ita loquitur.

Differentia Gallorū & germanorū

Galli effeminati.

Primumq̄ laborem.
Qui solit⁹ genti est, cassum uidet arma suorum
At primum in pugnas equitem uocat,undiq̄ nudis
Assiliūt frenis infrenatiq̄ manipli. Gallorū q̄q̄ fluxissimi ingenii natura est, ut Cæsar ait scribēs li.iiii. in capiendis consiliis ipsos mobiles, nouisq̄ rebus plærunq̄ studentes,incertis q̄q̄ sermonibus ferentes, q̄d & idem Silius italicus libro octauo ita declarat.
Quin etiam ingenio fluxi,sed prima feroces
Vaniloquum Celta geris ac mirabile Multas gallorum mores Iustinus lib.xxiiii. Liuius. Diodorus uolumine vi.libri qui ϛιϛλιοθήκη inscribitur addu cunt, contrarios mores germanorum sequentibus inpingemus libris,& nostro tempore in quo cōueniāt ambo rogo. Imbelles Galli dicunt a Cor.Ta. li.xiii. contra & Germani lib.iii. patebit bellacissimi.

De aliis Germaniæ nominibus. Ca. xlix.

5 VNt & alia Germanorū nomina,noīatur em̄ & Alemania secundum

Alemāia.

aliq̃s a lacu Lemanno, ut FL. Vopiſcus, Boccatius in lib. de lacubus. Marlianus, Sulpicius, Sabellicus Enei. vi. li. ii. ſcribunt, & Iacobus Vuimphelingus, ſimiliter Ligurinus illo carmine.

Qua ſibi uicinas Alemania ſuſcipit alpes

Lemãn⁹ lacus. Nomen ab alpino ducens ut fama Lemanno. Gotfridus Rhenum putat Rhenus ab antiquis deſcribitur eſſe Lemannus. Eſt aũt lacus ille galliæ iuxta montẽ Iurã, & in Rhodanũ fluit, ut Cæſar li. i. ait, & fines Sequanorũ ab Heluetiis diu idit, millia paſſuũ, decẽ & nouẽ in altitudinẽ pedũ xvi. foſſamq̃ pducit. Lucanus. Deſeruere cauo tentoria fixa Lemanno. Apollinaris, Trux Alemannus, atq̃ caui q̃ndam dictos de noĩe campos. Boccatius tranſalpinum lacũ eſſe dixit. Marlianus & neoterici lacum eſſe Luxanẽ ſecundũ alios Luſanem, iuxta Rhodanũ ſecundũ alios Luſanenſem uel Lauſanienſem, tanta noĩum uarietas (Genferſee) Albertus Magnus, Anſhelmus de imagine mũdi, cum Lau. Valla & Gotfridus Viterbien. Nantuanſiũ lacũ eſſe uolũt, ut Nauclerus, quibus & ego adcedo. Marlianus lacum eſſe iuxta Caturiges, & Gebennã dixit, unde puto alios a lacu Gebennæ uoluiſſe dictos alemãnos, q̃ ibi incipiant, ut Otho. & forſitan coniectura ductus eſt, quia Boccacius & alii Gebennã idem dixerunt cũ Lemanno, vt in libro de lacubus. In alio tñ libro Gebennã montẽ dicere uidet iuxta Auernos. Plynius & Solinus Gebennam dixerũt Galliæ lacũ uel finẽ. Alemania quaſi aula magna dicit, ut ait Iaſon. Alii almani. i, animoſi dicunt. Probatiſſimi uero ab Manno, cuius meminit Perotus ſupra Martialẽ in primo, uel ab Alemanno rege (ut lib. ii. ca. primo) expli cabimus. Gualfridus quaſi ab alto loco Alemaniã dictã ait, Thalmudiſtæ autẽ interp̃tant ab aloe ſcythico uocabulo, & alue q̃d alueũ ſonat, q̃d & Anni⁹ Viterbien. li. v. cõmentariorũ ꝓbat. Sunt ſcriptores qui tm̃ Sueuiã Alemaniam dixerunt, cuius rei Argentinenſiũ ꝓbata chronica, non multũ hactenus uiſa, teſtant, in qua non in uno loco alemannos (cæteris excluſis gentibus) tm̃ Sueuos dictos reperi. Antoninus q̃q̃ concordat parte prima titulo primo, tract. iii. para. ii. Bebelius q̃q̃ id Gualfridi & Hieronymi authoritatibus aſſerit, oñderem hęc mille authoritatibus ut Anshelmi in lib. de imagine mundi, Naucleri, Alberti in lib. de lõgitudine & latitudine terræ, diſt. iii. ca. ii. Gualfridi abbatis ad S. Gallum, uerba ſunt, Cum duo ſunt uocabula Sueuia & Alemania unam gentem ſignificantia. Poterim & id retegere Gotfridi Rheginonis, & aliorũ authoritatibus, Paulus Diaconus, Alemannos & Bauaros & alios germanos cõiunxit, ex q̃ tm̃ Sueuos fuiſſe poſſumus intelligere. Eſt & teu

Teutõia. tonię nomen Germania ſibi aucupata a Tuiſcone deo, ut ait Peutinger, de q̃ re ampliſſime dicemus lib. ii. cap. i. olim Teutones populi germaniæ tm̃ dicebantur, qui loca circa mare oceanũ incolebant, nõ longe a Codano. Hi a ſueuis pulſi ſeſe ad Cimbros & Tigurinos contulerunt, ait Pomp. Mela lib. iii. &

Locꝰ Sulpicii. Zacharias Lilius. Sulpicius iuxta Lucanũ Gallię populos teutonas aſſerit, q̃d falſum eſſe quis non æſtimat? Marlianus trans danubianos populos dixit, cõcordat Plynius qui lib. iiii. natu. hiſto. ca. xiiii. genera germaniæ nationis enumerans

merans, vnũ genus Ingæuones dictos uoluit, q̃rũ populos Cimbros & Teutanas, p̃narrator Ptolemęi hos olim longe ultra Rhenũ poſuit. Concordat Strabo. Iam uero oẽs germani uno noĩe Teutanes dicti ſunt. Hieronymus diſtinc. xii. epiſt. xxxi. ad Gerontiã cõſentit. Teutanas ex ultimis finibus Oceani, & Germaniæ ꝓfectos Romã dixit, ex q̃ eos habemus olim iuxta Daniam (nunc Denmarck) habitaſſe. Interp̃tat aũt Teutonia a Teu q̃d laudẽ ſignificat, Teudas laudatorẽ, Taan & tanã pallentẽ, ut ꝓbat Hieronym⁹. Cui Thalmudiſtæ ſubſcribũt, & Annius Viterb. ſupra Beroſum, græce τεύτονες nuncupantur.

De quibuſdam attributis & menſibus a Germanis dictis. Ca. L.

Germãi cianus.

SVnt quædã noĩa a Germanis deriuata, ut Germanicianus, q̃ dicit Romanus, uſ alius natione alia natus, tñ in Germania degens. Suetonius in Veſpa. Qui Ottonẽ aut Germaniciano qui Vitelliũ feciſſet. Sic etiã a Capitolino Illyriciani, & apud Aeliũ Spartianũ, Vrbanitiani dicunt, degentes in Illyrico aut urbe. Illyriciani exercitus Põp. Let⁹ meminit, Trebellius Pollio in Mario Septimo. Sic q̃q̃ Illyriciãos exercit⁹ regẽ q̃q̃ in cõſpectu Galieni &c. & idẽ in Claudio, Claudiũ Illyricianæ gẽtis uirũ tribunũ Marcię Quintę legioni fortiſſimę dedimus. FL. Vopiſcus in Aureliano oẽs exercitus, Thraces, Germãi

cꝰ mẽſis. pẽſq̃ Illyricianos, totũq̃ limitẽ in ptãtem tuã cõſtituo. Idem ibidem Galicanũ exercitum in Galliis cõmorantem appellauit. Germanicus aũt mẽſis, Septẽber appellatus eſt, quẽ ita Domitianus uocauit, qa ipſe germanicus dictus eſt, & in eo mẽſe imꝑiũ ſuſcepit, ut aiũt Euſebius & Eutropius, & multi ſcriptores. Plutarchus in Numa Pompilio, poſtquã de aliis mẽſibus diſſeruit, ſeptẽbrem ab aliis impatoribus dictũ ait. Alludit ad Domitianũ ſic & Martialis, q̃ ſeptẽbrẽ Domicianos Autumnos dixit. Idẽ calẽdas germanas ſeptẽbres uocat. Macrobius ſatur. i. Septẽber mẽſis, inq̃t, principalẽ ſui noĩs retinet appellationẽ, quẽ germanicũ dixerat. &c. Statius lib. iiii. Syluarum.

Læta bis arctois accendit purpura faſtis
Cæſaris inſignem aperit germanicus annum,
Clarius ipſe nitens, nam omnis honorem
Annus habet, cupiuntq̃ decem tua nomina menſes.

Germãia in Hiſpania

Nec tm̃ nobiliſſimę terræ illi ſeptentrionali Germaniæ nomen impoſitũ eſt. Sunt & alia loca appellatione germaniæ dicta. Eſt em̃ & Hiſpaniæ locus germania nuncupatus, cuius accolæ Oretani ſiue germani dicebant, authore Plynio natu. hiſto. li. iii. ca. iii. Aiunt & Indiæ locũ ſic dictũ. Quædã etiã Perſarũ gña germanica dicta ſunt. Oſtendit hoc Herodotus author grę cus li. vii. Perſæ, inq̃t, alii Panchelei alii Deruſei, alii germani. Qui aũt hi fuerint Xenophon grę cus exacte ꝓſeq̃t & tandẽ de illo. Eſt & aĩal q̃ddã germanicꝰ dictꝰ, cꝰ meminit Plutarc. inq̃ens.

Germãi cꝰ anĩal.

ϰῆ πρὸσ ἄλογα ζῶα καὶ τ̀ πελὰς καὶ κανθαρίδας ἐνοιοι μισοῦσι, καὶ φρῦνος, κὴ ὄφεις. γέρμα νικόσ ϰῆ ἀλεκτρύονοσ οὔτε φωνὴν, οὔτε ὄψιν, ὑπέμειναν. i. Irratiõalia aĩalia ut feles oderunt Cantharides, & rubetas & ſerpentes, nec germanicus galli uocem q̃q̃ faciem poteſt ſuſtinere. Loquitur autem de animalibus Gallis & Germanicis, & non de nationibus.

De aere Germaniæ, & q̄ germani diuturniores cæteris ſint, & partus mulierum eſſe grauiores apud noſtros. Ca. LI.

Aer germanicus

AEr Germaniæ ſaluberrimus eſſe a Dracontio perhibetur. Eſt enim cæteris regionibus craſſior, maxime in alpinis locis, & quo oriẽtem ſpectat, ſeu ſeptẽtrionem. Ariſtoteles in locis ſeptentrionalibus maiorem frigiditatem q̄ in orientalibus reperiri, in problematibus aſſerit. Vnde fieri, ut in calidis locis ſerpentes, ſcorpiones, ac uirulenta animalia naſcãtur, Secus in locis frigidis, ubi temperatum aerem craſſari. Vnde fit, ut illic craſſi or aer eſt, qui multum ingeniis optimis cõfert, dicente Iuuenale ſatyra decima ſecundum Heraclíti ac Democriti ſententiam. Cuius prudentia monſtrat

Summos poſſe uiros, & magna exempla daturos,
Veruecum in patria, craſſoq̄ ſub aere naſci.

Albertus Magnus in lib. de natura loci cap. iii. Gotthos, Germanos & Getas, ob id uiuaciores oſtendit.

Germani longæui

Nati, inquit, in ſeptimo climate, propter cõplexionale frigus, corpora habent humida, quia locus eorũ frigidior eſt, & frigus eſt cõſtringens, & uapor in loco digeſtiõis euaporare nõ ualẽs, reflectit̃ ad ſtomachũ, & ita fit, ut corpa eorũ ſint ſpiſſa, et uẽtres eorũ calidi, & bona ī eis digeſtio, et corpa ſolita, ſtricta q̄ q̄q̄ mẽbra partꝰ mulierũ, ob id q̄ q̄q̄ maiori dolore pariũt, Hęc Albertus. Et tandẽ de primo uolumine, q̄d tm̃ germanię qualitatibꝰ ac populis cõſecratũ fuerat.

CAPITA SECVNDI LIBRI

Primũ de antiquitate germanorum.
II. de antiq̄tate eorũdẽ poſt bellũ troię
III. de habitu & nouitate germaniæ.
IIII. de cultu diuino ueterũ germanorũ
V. de auſpiciis, ſortibus & uaticinio.
VI. de ſacrificiis germanorum
VII. de iuramẽto ger. & q̄d epiſcythiſę.
VIII. quõ germani beſtiis diis litauerint.
IX. de priſcorũ uſu in ſacrificiis.
X. de germanorũ chriſtianitate.
XI. q̄ Germani dicañ chriſtianiſſimi.
XII. q̄ tpe Germani chriſtianæ religiõis ſacramentum aſſumpſerint.
XIII. de humanitate & xenia german.
XIIII. de latrocinio uet. germanorum.
XV. de amicicia germanorum
XVI. de fide germanorũ ueterum
XVII. de uictu germanorum.
XVIII. q̄ ebrietas nõ tm̃ germ. aſcribit̃.
XIX. mos comedentiũ uet. germanorũ
XX. de uatis fictilibus ueterũ germ.
XXI. de iure & pœnarũ afflictiõe ger.
XXII. de uenatione ueterũ germ.
XXIII. de ſtudio natandi uet. ger.
xxiiii. de aliis exercitiis uet. germanorũ
xxv. de nomiſmate uet. germanorũ
xxvi. de agricultura uet. germanorũ.
xxvii. de aleę ludo ueterũ germanorũ
xxviii. de matrimonio uet. germanorũ
xxix. de caſtitate ueterũ germanorũ
xxx. unde lingua germanica uenerit.
xxxi. de p̄fectione linguæ germanicæ
xxxii. de noibus germanicis propriis.
xxxiii. an germani fuerint barbari.
xxxiiii. germanos barbaros nõ eſſe.
xxxv. de antiq̄s illuſtribꝰ germanis.
xxxvi. defenſio autoris ī p̄conia ger.
xxxvii. cõp̄ationẽ inter D. Eraſmũ ac Ioannem Capnionẽ germanos
xxxviii. de p̄ſtãtia Eraſmi, & eiꝰ opibꝰ
xxxix. de eruditiõe Capniõis, et eiuſdẽ fortuna, & aduerſariis.
xl. de Card. Gurcẽſi, Bilibaldo Pirkaimero, ac Beato Rhenano.
xli. de Geor. Simler. Erhard. Liſtrio. Nicol. Gerbellio. ac Phil. Melanc.

Ca. xlii. De Theologis germanorũ.
Ca. xliii. de politioribus literis.
Ca. xliiii. De poetis ac hiſtoricis Ger.
Ca. xlv. Germanos int̃ græcos ỹ ſatos.
Ca. xlvi. De literatura Germanorũ.
Ca. xlvii. De arte impreſſoria.
Ca. xlviii. De inuentione philoſophiæ a Germanis.
Ca. xlix. De quibuſdã ſtructuris, & ueſtigiis Germanorum ueterum
Ca. L. De curru, plauſtris, & uectione ueterum Germanorum.
Ca. li. De ueſtibus germanorum.
Ca. lii. De uſura & diuitiis ueterum germanorum.
Ca. liii. De donorũ cupiditate ueterum germanorum & philochrematia.
Ca. liiii. De ætatis dimenſione, funeribus, ac nominum impoſitionibus.
Ca. lv. De colore, crinibus, oculis, tonſura ueterum germanorum.
Ca. lvi. de aliis membris germanorum, herba crinium glaſca, & ſpumis ac ſaponibus ueterum germanorum.
Ca. lvii. ac ultimum. De aliis ornatibus germanorum.

LIBER SECVNDVS EXEGESEOS Germaniæ.

Ακροφολισμός Ad Lectorem.

Libro primo, Candide Lector, paucis Germaniæ ſitũ metitus ſum, latiſſimam quoq̄ rem anguſtis finibus terminaui, uec ſuis q̄dem pellibus texi, tam parua, ut cum Plynio loquar, latiſſimæ Germaniæ ratio conſtat. Eo em̃ Germanorũ res redacta eſt, q̄ nulla totius orbis ciuitas, urbs, ꝓuincia, impiũ, adeo remotũ fuerit, ut non certũ minus q̄ certiſſimũ patriæ noſtræ cœperit experimentũ. Et ut ad rem redeã, quẽadmodũ primo uolumine Germaniam aggreſſus ſum, ita nunc Germanos in mediũ proferã, & primo laudi Germanorum uicẽ relaturus ſum, Germanorũ ingenia adiunctis moribus eorũ, & quę antiquitus de illis conſecrata ſunt pro captu indicabo.

De antiquitate germanorum Principũ & Germaniæ, & q̄ Germani indigenæ ſint. Ca. I.

Germani indigenę

ERmani indigenę apud antiq̄s credebãt̃, q̄d Cũradus Celt. illo carmĩe indicauit, ſecutꝰ Sypõtinũ Martialis enarratorẽ.

Gens inuicta manet toto notiſſima mundo
Indigena, haud alia ducens primordia gente

Sed cœlo ꝓducta ſuo. C. Tacitus hmõi rõnẽ huius affert, ipõs indigenas eſtimãs, cũ nec terra oli, uerũ claſſibꝰ aduehebãt̃ hoĩes, nouas ſedes quęrẽtes. Quis uero p̃ter ꝓiculũ? Aſia, Africa, aut Europa relicta? terrã informẽ, cœlo aſperã quæreret? Alii tñ rõnem huius negãt, & optime. Verũ ut originẽ germanorũ ꝓferã. Aegyptii primos hoĩes apud ipſos fuiſſe dicũt, ꝓpter ſoli fœlicitatẽ, tẽperiẽ cœli, tũ ꝓpter Nilũ, Diodoro authore. Herodotus Phryges. Alii æthiopes, ut Iuſtinus li. ii. Scythas. Verũ poſthabitis illis de liramentis ex authoribus p̃ſtantioribus ueritatẽ integrã indagabo. Diluuio facto hoĩm gñatio tota (Noa iunctis filiis & uxore exceptis) defecerat. Chaldæi igit̃ a Noa oriunt̃, & poſt diluuiũ incipientes, oĩbus natiõibus originem ex Noa p̄ſuadẽt. Beroſus ergo Chaldæorũ maximus, q̄ & a Ioſepho adeo ce

lebratus est, li.ii. scribit, Noã post diluuiũ cũ Araxa uxore genuisse Tuiscõẽ germanorũ patrẽ & Sarmatũ, inde ut idẽ li.iiii. ait, ab anno diluuii C. xxxi. Babylonia a Saturno est incepta, & Tuiscon in Europã missus est. Hic uero Tuiscon, ut idẽ Berosus li.iiii. ait, anno xxv. Saturni, Sarmatas fundauit, & tpe Nini anno iiii. regni Saturni, Tuiscon Sarmatas legibus apud Rhenũ formabat, Hæc Berosus. Ex q̃ intelligo Germanos olim Sarmatas dictos (quia Sarmatas apud Rhenũ) & nup doctissimus unus mihi q̃rẽti, Sic respõdebat. Tuiscõẽ ad Rhenũ cõsedisse apud Coloniã, e Rheno ubi ad hũc diẽ uestigiũ manet, Thutz. Nulla ergo totius Europę regio germania antiqor, nõ Grẽci, nõ Asiani, nec latini, ut etiã Gregorius Gẽmingẽn. in epla ad Ia. Vuimphelingũ testat Cor. Tacitus Tuisconis meminit, & terra editũ scripsit. Huius inde filius Mãnus, de q̃ Perottus supra Martialẽ in prio, Sabellicus in loco p̃dicto, Cornelius in Germania, Berosus li.ii. & hic primo anno Semiramis, ut Berosus. li.iiii. ait. apud Germanos & Sarmatas regnauit. Multa Peutiger. Post hunc Ingeuon, a q̃ Ingeuones dicti sunt Germani, ut ait Cornel. Berosus. hũc in numero uiuor tpe quinti regis Babyloniorũ Zami fuisse scribit, de illo Sabellicus ubi supra. Post hũc Hermion, a q̃ Hermiones dicti, Sabellico, Cornelio, autoribus. Hũc Berosus tpe Aralii Assyriorũ regis fuisse scripsit. Post hũc Marsus, q̃ tpe Balæi regis fuit. Post hũc Gẽbriuius regnauit, tpe Belachi. Inde Sueuus a q̃ Sueui (licet Cornelius Suetii dicat) dicti tpe Balei regis Assyriorũ. Post hũc Vãdalus, a q̃ Vãdali, q̃ tpe Altadis regnauit. Dein Teutanes tpe Maniti, authoribꝰ p̃dictis. Anno inde xii. Mamalei regnauit apud Tuiscones Hercules Alemãnꝰ q̃ p deo habitus est apud germanos, de qbus lib. eodẽ ca. iiii. plura scribemus. Et ubi Berosus finẽ ĩposuit, tpe Troię paulo añ bellũ, tũc cm Alemãnus Tuiscõibus imgauit. Berosus li.i. quatuor Europę inceptores noĩat. Celtiberum apud Celtas, Zitũ apud Italos, Tuiscõẽ apud Rhenũ, Sarmatiã & Pontũ, de illo multa Annius Viterb. Berosi cõmẽtator. Germaniã tpe Sueui regis etiã ab Osiride ĩhabitatã scribit Peutiger. Sũt & alii fide digniss. mi, qbus ego multũ assero, q̃ aliã originẽ & antiqtatẽ germanię p̃bãt. Annales em Argẽtinẽsiũ Treuerorũ, nemetẽsiũ, & quasi oẽs nostrę tẽpestatis οἱ χρονωγραφοί a cessatiõe Noę diluuii, missos tradũt filios Noę in Indiam a cãlias regiões, nõ lõgo post Cham genuisse Thus dicunt, Thus Nẽroth, qui turrim Babylonię ædificare cepit, hic genuit Assur, a q̃ Assyria dicta est, & Ninũ Semiramis uirũ, ex qb dicũt Trebetã genitũ, & hãc fulminato Nino Semiramim regnasse tradũt, & filii Trebetæ amore captã, hũc uero monitu somni effugisse ad Arduennam, atq̃ ad Mosam uenisse, cõspicatis ceruis Treuerim eo noĩe dictã ἀπὸ τῆς ἔλαφου .i. a ceruo. Anno M. C. post inundationẽ. Alii tñ a suo noĩe dixisse dicũt Treuerim. Inde Trebotes, Mogũtinos, Vãgiões cõdidit, ut scribit Gresmũd. Planũ est igit Germaniã, Italia, Græcia, & tota Europa antiquiorẽ. Alii Ascenam, alii Iaphet, ut Iosephus, in Europã uenisse ferũt, quibus astipulat Otto Frisin. q̃ li.i. ca. viii. muros Treueris Babylonico more extructos asserit. Primꝰ aũt germanię rex Gãbriuius erat, q̃ interp̃tat primus coronatꝰ, ut ait Anni. Viterb.

Orígo germanorum.

Reges germanorum.

Treueris origo.

De antiquitate Germaniæ & eorum regum post bellum Troianum. Ca. II.

Reges germãiæ.

TEmpore uero ante bellũ Troianũ Palatuus apud Celtiberos regnãs Sarmatas & germanos uicit, & in deditionẽ accepit, ut scribit Manetho historiographus, tpe illius Troiã inceptã ferunt. Tẽpore Pici & penultimo anno Ranisis Nannes imgauit. Post hũc Rhemus regnauit penes germanos, a q̃ Rhemi dicti sunt Galli. Post hunc Frãcus filius Hectoris, anno septimo Laertis, & post euersionẽ Troiæ, unde ab illo Franci dicti sunt, oriẽtales & occidentales, ut ait Aeneas Syluius. Q̃uis Rictius li.i. de regibus Franciæ, nec apud Homerũ nec Euripidẽ Hectoris filiũ Frãcũ legisse dicat, tñ Manetho historiographus hunc adducit. Tempore aũt Troiæ Germani cogniti sunt. Murrho e Gallinaceo hausturn sumpsisse se existimat, dum Troianorũ tẽporibus germanos scripsit cognitos, ut de Cimmeriis ꝓdidit. Sed ut altius reuocem rem. Franci in bello troiano fuerunt, & dicti tunc Troiani. Anthenorẽ inde ducem habuerunt, ut Hunibaldus in primis sex libris testat, & post ipm Abbas Spanheimẽ. Cimbri fuere dicti, ut in dictione Cimbri habemꝰ, q̃ hos in bello troiano dicit fuisse. Cimmeriorũ sæpe apud Homerũ & alios mentionem fieri, sufficiat sola Strabonis authoritas, Homerũ scribentẽ lib.i. eos nouisse, qa tpe suo cursitauerint usq̃ ad Bosphorũ, & Ioniã, Homeri uerba sunt.

Cimerii q̃n cogniti.

Η δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο,
ἔνθα δὲ κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
κέεται κεῖ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδὲ ποτ' αὐγὰς
ἠελίος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν
οὔθ' ὅταν εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα πάλιν στείχῃσι,
ἀλλ' ἐπὶ νυκτὶ ὀλοῇ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Quæ uerba Val. Flaccus pene hisce uerbis transtulit lib. iii. Argonaut.

Cimmerium domus est superis incognita tellus,
Ceruleo tenebrosa sinu, quo flammea nunquam
Sol iuga syderea nec mittit Iuppiter auras,
Stant citæ frondes, immotaq̃ sylua, tonanti
Horret uerna iugo, specus umbrarumq̃ meatus
Subter & oceani per longa silentia noctes. Post Homerum Cimbrorum Possidonius, Ephorus, Clitarchus meminerũt, ex q̃ eorũ uetustatem cognoscimus. Nouit & Homerus Mysos ut iliados li.xiii. cuius uerba in dictiõe Mysii allegaui. Idem iliad. x. ita inquit.

Πρὸς τύμβρης δ' ἔλαχον λυκίοι, μῦσοί τ' ἀγέρωχοι,
καὶ Φρύγες ἱπποδάμαι. .i.

Tymbram sortiti Lycii, Mysiiq̃ superbi,
Atq̃ equites Phrygii. Placuit & Strabonis uerba assignare q̃ græca sunt,

ᾗ δὲ κιμμερικὸν βόσπορον οἴδε, τοὺς κιμμερίους ἐσῴζε, οὐδήπου ὃ μῦθόνομα τῶν κιμμερίων ἐῴλως. αὐθις δ' ἀγνοῶν, οἱ κατ' αὐτὸν ἦμικρὸν πρὸ αὐτοῦ, μέχρις ἰωνίας ἐπέδραμον, τὴν γῆν ἐκβαθόρου πᾶσαν αἰνίττεται, γῆν καὶ δὴ κλῖμα φῂ χώρας αὐτῶν ὀφθῆναι, ὃν καὶ ὡς φησιν. κεῖ νῦ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, ὅσ' ἐπ' αὐγὰς κέλιος φαέθων ἐπιλάμπει, ἀλλ' ὠθῖ νύξ ὀλοὴ τέτατ.

Quę uerba Guarinus Veronẽn. ita transtulit. Et idẽ Bosphorũ Cimmericum

agnouit,cum & Cimmerios sciuerit,non utiq; nomen Cimmeriorū cognitū habens,ipsos ignorauit, q eius ætate,uel paulo ante illum,totā e Bosphoro ad Ioniā usq; terrā discursarūt.Eorū igit agros,clima insinuās attigit,quæ tenebrosa sciuit,sic Homerus eorum meminit,aere ac nebula eos coopertos ostendēs

Illis sol nunquam phaeton sua lumina spargit
Pernicioſa super nox semper tenditur istis. Hæc ille.

Herodotus etiā inter antiqssimos historicos numerādus,Cimmeriorū ac Cimbrorū meminit,cuius uerba græca infra allegaturus sum.Gotthorū etiā antiqssimi de Gotthis(ut de uetustissimis) orationē fecerunt,interfuerūt em hi Troiano bello,Iornande autore ac Hieronymo in Eusebiū.Getarū em rex Teleph9,a Dione græco phibet is,q Cassandrā ense sustulit,ac inde ab Achille e uiuorū numero interceptus est. Nonne Hercules ille antiqssimus germaniæ affuit.Cornelio referente,illic adhuc gades uestigii sui testimonio sunt. Cunradus Peutiger,pter summā doctrinā,uir integerrimus,Herculē q Germanię interfuisse dicit,Alemannū deū credidit extitisse.Ego duos Hercules germaniā calcasse uideo.Primū qui gades cōstituit,& huic prior Alemānus, ac ætate maior fuerat,ille em Osyridis filius, referente Beroso,hic uero Teutonis.Reliqua uetustate aliqua ,pdita capite sequēti recensebimus, ubi locus accōmodatior nobis erit. Nolo tn & usq; quaq; germanos non indigenas fuisse testari,ac potius Francos semp germanos,quā Troianos (reclamāte licet tot uirorū illustriū auctoritate) asserere,ac alias gentes,potius e germania ortū reuocasse,q; p illa terra oim antiqssima ac fœcūdissima,q totū orbē,ut diluuio tam sæpe inundauit,aliorū exordio fuerit gauisa.Propius etiā id uerita ti accedit,germaniā syncerā esse.Pius igit lector id qd sibi plus arrideat fouerat,nec ei deerunt confirmandarum utrarūq; partiū assertatores ingenii, plures tn referunt q quasi genuinā sobolē germanā, et incorruptā asserunt.Cornelius ipse,sententiæ illius caput ac fons,nulli tn opinioni statim calculū adiicere uoluit,nec .n.se scripsit refellere,nec argumētis cōfirmaturū cuiusq; pte.

Gotthorū antiqtas.

Duo hercules in germāia.

Germani indigenæ

De nouitate ac habitu Germaniæ nostro seculo. Ca. III.

Missa demū antiqtate,ad Germaniā æuo nostro celebratā,orōnē cōferam,q nihil qd amplitudinis est,cū ueteri ac prisco habitu germaniæ comune habet,quēadmodū em illa obscura est,ita hæc,quā prę sens ętas respicit,illustrissima est,& quā Cor.Tacitus,si ab inferis resurgeret, nec ueteri nomismate censeret.Nūc em eā specioſissimā papa Pius facit,ut terram,cui nulla regio totius orbis enumeratis singulis conferri queat, frugibus em lætissimā,aruis atq; ubere glebo nulli posteriorē.Idē Pius Athenienſibus lacedæmoniis,Macedoniæ,longissimo dignitatis gradu, prestare uoluit germaniā.Addit Dracontius ille,tot ædificiis pditā fuisse patriam nostrā,ut nec alterā regionē.Et esto p Florentia uel Venetiæ,ciuitates germaniæ excedāt, qbus nulla sola ciuitas amplitudiné respōdere potest,cunctis tn collatis, nulla regio,urbiū pstātia,multitudine,ędificiis,germanię facile accesserit,Hęc Aeneas Syluius in epistola ad Martinū Maier ,pfitet. Id etiā nequaq ptereundū est tot eccle

Germāia recens.

tot ecclesiis,delubris,Germaniā uniuersam passim qua longe lateq; patet illustratam cōspici,ut nec gallia,Italia,aut si pene aliarū duarū regionū etiā conti gerit cōiunctio .Nullus em rerū diuinarū cultus apud ullos adeo exquisit9 est, non tot anathemata,qt germaniæ exuperant,nō sine peculiari christianitatis germanorū argumento.Subsequens igitur oratio nostra de cultu diuino germanorū habebit.Anteq tn ad p̄sentia secula descendā,prius antiquorum ceremonia transcurram.

De theosophia.i.antiquo deorum cultu ueterum germanorū Ca.iiii.

Germanię culturam & religionē quis primitus intulerit,ignorat.Partius em his supstitionibus utebant,abstinuerunt em a sacrificiis,ut ait Cæsar lib.vi.) Teutanē uero colebant,& humano sanguine uictimas ei obtulerunt,ut Lactant. instītut.diuina. li.i. ca.xxi.ait,quod & Lucanus illo carmine notauit lib.i. Et qbus immitis placatur sanguine diro
Teutanes Peutiger hūc Mercuriū esse uult,& optime,Mercuriū em hoc nomie Galli noīant,quē ægyptii Their uocant,ut Cicero lib.iii.de natu. deorū scripsit.Sulpicius Teutanē mortis deū interptat.Luca.li.iii.de illis uictimis ita loquitur. Sed barbara ritu.
Summa deum, structæ diris altaribus aræ.
Omniq; humanis lustrata cruoribus arbos.

Mercuriū aūt Germanos coluisse Methodius in historia,& Paulus diaconus,Cor.Tacitus,& alii scripserunt,unde in primo Parthenices diuæ Odiliæ ita loquitur Mercurius. Tremuit quod irriget Ister,
Quod Sueuus Rhætusq; tenet,germania nobis
Subiuga,Pannoniæ nobis cecidere cateruę. Apud Cor.Tacitū in historia Hermonduri Marti sacrificabant, Catti uero Mercurio. Hic Mercurius oracula apud Nouietenses fudit,& totius Alsatiæ incolæ huc aduolauerunt. Diuus deinde Iulius (quassata Gallia) Mercurio arā erexit,quā B.Maternus penitus extirpauit,ut Nouietensiū annales dicunt.Nostro q̄q; tpe Mercurius in elegio p̄dio Alsatię uidet. Ettlingenses olim potentiores,cū diis studuerūt, Neptunū colebant, q nostro tpe adhuc antiqtatis gratia uidebat, uerū p̄cib9 impatoris ablatus est.Alemannū q̄q; uenerabant germani, cuius simulacrū apud Et in Augia ad nostra secula delituit,iuxta Constantiā,ibi non longe a suo noīe tlingēses. uilla Alma uocat.Herculē q̄q; & Martē concessis aīalibus placauerunt,ut ait Cor.Tacitus.Cęsar li.vi.Germanos solē,Vulcanū,& Lunā honorasse scribit. Sueui olim Isidē coluerūt,ut Cornelius ait.Rudigni,Amones,Angli,Varini, Eudoses,Nerthuini,terrā matrē uenerabant.Naharuali Castorē & Pollucē. Aescii Martē.hęc Corne.Hos deos a germanis olim cultos legimus. Sacerdotes tn maxime coluerunt germani,illis em solū licitū fuit uincire, uel uerbera re aliquē,ait Tacitus.Deos q̄q; ad bellū secum sumpserunt,& lucos nemora deorū noibus diffinierunt,teste eodē. In pluribus etiā Germanię locis ueterē consuetudinem hodie uidemus. Franci olim,tunc germani,Martē colebant, ut Hunibaldus scribit.Huic religioni Gotthi,Iornande authore, studuerunt.

Neptun9

Cultus germāiæ

alludit Virgil. Grādæuūq; patrē geticis q̄ pſidet oris. Otto Cæſar, ut ait Sue
tonius, pugionē quo ſe occidit Marti dedicādū miſit ad Agrippinā. Cęterū to
ta Saxonia idolis fuit refertiſſima, quorū ueſtigiū adhuc in noībus Saxonię ci
uitatum reſeruat, de illis paulo poſt ſermo largior habebitur.

De auſpiciis, ſortibus & uaticinio Germanorū ueterū. Ca. v.

Auguria germanorum.

AVruſpices, q̄s græci ὄρνις ϖλαγχνοσκόϖους nominant, apud Hetruſcos
oīm primi apparuerūt, ut ait Cicero de diuinatione li. i. Multa apud
Q. Curtiū, Virgiliū in ænei. paſſim conſtāt. Inde Germani Romāos
ſecuti, maxime per auguria uaticinati ſunt. Cor. Tacitus in germania author ē,
qui ex eq̄rum hinnitu ipſos augurari ſolitos ſcribit, & ab eorū hinnitu certiſ
ſimū germanos cœpiſſe experimentū. In bello uero captiuū quoq̄ modo in
terceptū, cū electo milite armis cōmittebant. Hæc Cor. Tacitus ait. Plutarch⁹
q̄q; tradit in uita Cæſaris, Cæſarē ideo germanos uiciſſe, mulieres ēm germa
norū noluiſſe uiros eorū in p̄liū, p̄cedere, niſi noua luna fulſiſſet. Tanta fides
germanis auſpicii fuerat. Conſentit & Frontinus lib. i. ſtrategematū. Corneli⁹
fœminis hoc fuiſſe cōmiſſum ſcribit, et ſe ſub Veſpaſiano nouiſſe uates p̄ci
puas extitiſſe fœminas. Cimbricæ mulieres, ut Strabo li. vii. ſcribit, in bellum
vaticiniū germanorum. aſſumunt, diuinarū rerū peritæ. Hę captiuis ſtrictis occurrebant gladiis, & ex
ſtillatione ſanguinis uaticinia fundebant. Hæc Strabo. Cor. Tacitus lib. penul
timo hiſtoriarū inquit, ueteri more germanorū qui plærāſq; fœminas uatidi
cas, & (lāgueſcente ſuperſtitione) arbitrātur deas. Franci etiā, ut Hunibaldus ſcri
bit, uxorē Antenoris Cambriā ut deā coluerunt, fuit ēm aſtutiſſima. Itē Saxo
nes dū cōtra Sueuos pugnauerunt. qui patriā eorū inhabitauerunt, Sueui cō
ſulebant fœminas, quę p̄dicebant, licet aliter q̄ futurū erat, ut Paulus Diacon⁹
lib. iiii. rerū Longobardarū ſcribit. Eidem ſententiæ aſtipulat̄ Picus in ſecūdo
hymnorū cōmentario, allegans omnem germanorū circa auſpicia morē, illis
Captiuo & iugulo fundebat carmina uates (carminibus.
Cymbrica, quæ æripedum fremitus ſeruabat equorum,
Bellax rhipheo germania proxima cœlo. Sortes uero deciſis uirgis
Sortes germanorum. in ſurculos iactabant, temere & quaſi fortuitu, q̄ uirgulę ſpargebāt, mox, ſi pu
blice agebat, ſacerdos, ſi priuatim, pater familias, facta mentione ad deos, ſor
tes interp̄tabant. Hæc Corne. Hunni uaria auſpiciorū genera habuerunt, un
de Attilę uaria augurando p̄tenſa fuerunt. Vt Priſcus. Sabellicus & Iornādes
ſcribunt. Similiter Franci apud Hunibaldū, Gotthi apud Iornandē, Lōgobar
di apud Paūlū Diaconū. Fuit & Veledæ mulieris nomē peculiare apud Cor
nelium Tacitū, q̄ tp̄ibus Auguſti uaticinabat. Meminit illius Stati. li. i. Sylua.
Non uacat arctoas acies, rhenumq; rebellem
Captiuæq; preces Veledę, cui maxima nuper gloria. Celebrat & clara memo
ria Catta mulier, ita ob regionē natiuam Cattorū appellata, cui impator nōni
hil credidit, referente Suetonio. Habemus & in græcis cōmentariis quandā
mulierē noīe Dryudā, Diocletiano impatori, coronā impii p̄dixiſſe, q̄n aprū
occideret. Cæterū & auguriorū peritiſſimi fuerunt germani, unde Trogus
ac Iuſtinus

ac Iuſtinus hiſto. lib. xxiiii. Galatas in Illyricum tranſlatos fuiſſe, tātum ob augu
riorum peritiam refert.

De ſacrificiis germanorum & Scytharum. Ca. vi.

Sacrificiū germanorum.

ERit nunc nobis ſermo de ſacrificiis germanorū & Scytharū, quibus
olim ſummo opere abutebāt, Scythas uidelicet imitati ſeptentriona
les, q̄s ad lineā germanorū aliq̄n reduximus. Scythæ ēm illi Tauri
ci i. ſeptentrionales, Lucillo Tarreo ſupra Apolloniū ac Euſtathio græcis refe
rentibus, humano ſanguine hoſtias Dianæ immolabant, q̄d apud Lucianum
Mneſippus Scythis obiicit in dialogo φιλίᾳ inſcripto. οἵγε ἐπὶ σφᾶς ναυαγίᾳ πε
ιϖεσόντας, οἱ τότε σκύθαι συλλάβοντες, ἀϖῆγον, ὡς τῇ ἀρτέμιδι καταθύσοντες, ἐϖιδήμιοι
τοῖς δεσμοφύλαξι. ϴ᾽ ὑφ᾽ ἡμῶν ἐϖικρατηθέντες. ϑυθὲν βασιλέα κτήσασθαι τὴν ἱφέλαν ϖελά
σαντες. Hoſpites dū naufragio eſſent eiecti, & ipſos Scythæ tūc comphēdētes
abduxerant, ut Dianæ immolarent, deligebant eos carcerariis excubiis p̄mē
tes, & regē eorū trucidauerunt, ſacerdotale officiū aſſumentes. Meminerunt
illius Ammianus Marcellinus lib. xxii. Solinus, Plynius in naturalibus, Rapha
el Volateranus lib. vii. Concordat Ouidius in triſtibus hac oratione.

Sunt circa gentes, quæ prædam ſanguine querunt,
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illos quos audes hominum gaudere cruore,
Terra ſub eiſdem ſyderis igne iacent.
Nec procul a nobis locus eſt, ubi taurica dira
Cæde pharetratæ ſpargitur ara deæ. Totam hanc elegiam ſcripſit
Ouidius de abominabili ſacrificio Getarū i. Germanorū ac Scytharū. Florus
lib. iii. & eundē litādi abuſum, familiarē eſſe Tauriſcis germanis ſcribit. Potes
huc afferre, quę prius diximus de Teutane.

De iuramento Germanorum. Ca. vii.

Iuramēta germanorum.

IVramentum aūt Germanorū dabat & accipiebat noibus eq̄rum, ut Me
thodius ait. Aut p̄ Dryudas, ac fœminas eorū. Lucianus in dialogo qui
Τόξαεις inſcribit, plura de Scytharū ſeptentrionalium iuramentis retulit,
apud quē ita loquit Toxaris Scytha. μᾶλλον δὲ πρότερον ὀμοῦμαί σοι σὺν ἡμέτερον
ὅρκον, ἐπεὶ γε οὖν ἐν ἀρχῇ ὡμολογήσαμεν, οὐ μὰ γῆν σὺν ἄνεμον, καὶ σὺν ἀκινάκην, οὐδὲμ
πρὸς σὲ, Δία ξένιον ἐρῶ. i. Magis tibi noſtrū iuramentū iurabo, dū & id in initio fue
rim pollicitus, per Ventū ac Acinacē, nullū mendaciū dicam. Quis aūt fuerit
Iurare p̄ Iaculū ac Ventum quid Acinaces, Mneſippus oſtendit dicens. καὶ ἄλλους ἂν ἔχοιτε ϖολλοὺς θεοὺς, οἵους ὁ ἀ
κινάκης ὅδε. σὺν ὀϊσὸν, καὶ τὴν λόγχην, γῆ κόνειον, καὶ βρόχον, καὶ τὰ ϖαιδία. ϖαιδίλος γὰρ
ἔστω ὁ θεὸς ὁ θάνατος, γῆ ἀπείρασε τὰς ἐφ᾽ ἑαυτὸν ϖτέχεται ἀηδώδεις ὁδούς. i. Profecto mul
tos alios deos eſtis habituri tales, qualis eſt Acinaces, puta iaculū, lāceā, uene
num, funē, & his ſimilia. Q̄n quidē uarius eſt ille deus interitus, atq; innumera
biles aperit uias, q̄bus ad illum ſit aditus. Hæc ille. Q̄n igit̄ ſeptēntrionales iura
bant per Ventū ac Acinacē, intelligebāt uitā ac mortē, dū uentū animā q̄dam
dixerint, initiū uitę, quā Acinaces i. Iaculū claudit. Comptū q̄q; habeo πρὸς τὴν
ἐλευθερίαν. i. p̄ libertatē germanorū ueteres iuraſſe. Quemadmodū Gotthi in Iuramētū
literis Iuſtiniano miſſis. Bellica uero cōiuratio ſic contigebat, in byrſam ēm id militare.

est tergum bouis,oēs ascendebant,qui se socios bellorū ostenderunt,quēad modum in bello Marcomanico contra Antoninum Germani coniurauerūt, & ita hunc septētrionaliū usum esse Lucia. in dialogo ϖολλὰ iscripto ꝓdidit.

Quomodo germani olim aīalibus sacrificauerint. Ca. viii.

Sacrificiū taurorū

PRius humano sanguine in sacrificiis consueuisse germanos diximus, fuit tñ & melior usus introductus,lapsu tēporū.Gotthi em impulsore Zamolxe,ab hoim sacrificio deterriti,tauros dis litauerunt, ut sequē ti capite patebit.Consuetudinē Galatarū in sacrificiis refert Athenæ.dipno.li. Δ.θύματα ϑ καταβάλλεσθι ταύρων,ϖ συῶν,ϖ προβάτων τὲ,ϖ λοιϖῶν κτηνῶν ἑκάστης ἡμέρας ϖολλὰ, πίθος τὲ οἴνου ϖίνασκθ ἀσκεῖσθαι,καὶ ϖλῆθος ἀλφίτων ϖφυραμένων, καὶ οὐ μόνον φησιν. οἱ ϖλαγινόμενοι τῶν γαλατῶν ἀϖὸ τῶν κοιμῶν, καὶ τῶν πόλεων ἀϖίλαυομ. Methodius aliqñ equis in bello hostibus extractis,sacra facere germanos asserit,& exstillatione eorum auguria capere.

De germanorū sacerdotibus,& qbus noibus appellent. Ca. ix.

Dryudes

NVnc ad sacerdotes Germanorū descendā,fuerunt aūt Dryudæ germanorū magis cꝫ gallorū sacerdotes.Claudius cæsar ob uanā eorū religionē eos expulit,hi in Germaniā cōsederūt,& Caroli ac Arnoldi tpibus christianā religionē interptati sunt.Celtes nihil pciosius illis Hercyniam incolere dixit.Hi hoīes mactabant,& mortē contēpserunt,ut Pōp.Mela li.iii.Cæsar li.vi. Diodorus li.vi. Possidonius græcus,Laertius li.i.Plynius lib. li.iii.Cæsar li.vi. Diodorus li.vi. Possidonius græcus,Laertius li.i.Plynius lib. xvi. cap.iii. Strabo li.iiii.Seneca in ludo Claudii cæsaris.Marsilius Ficinus in libro de christiana religione ca.x. & alii,multa de syderibus eos differuisse referūt.Ammianꝰ Marcel.li.xv.in hęc uerba prorūpit.Inter gallos,ingr,esuridę

Locꝰ ammiani.

(litera est deprauata,lege Dryudę) ingenii excellioris,ac auctoritatis Pythagoricæ disciplinę extiterūt,qstionibus occultarū rerū altarūcꝫ erecti sunt.Ac despectantes humana,aīas dixerunt mortales.Hæc ille.Expunge textū,lege, immortales.Sunt etiam de ipsis Lucani historici uerba istiusmodi lib.primo.

Vos quocꝫ qui fortes animas bellocꝫ peremptas,
Laudibus in longum uates dimittitis æuum.
Et uos barbaricos ritus,moremcꝫ siniſtrum
Sacrorum Dryudæ. Cætera Aristoteles in magico,ac Socion in succession libro. Gotthorū etiā sacerdotes oīm gentiū colendissimi extiterunt, quibus Xamolxis gotthus pfuit,q eos in Pythagorica disciplina instruxit,oīb pene suæ ætatis græcis pstantior,quem Laertius li.i. & Suidas tot laudibus extollunt,hic etiam diis tauros esse piandos censuit,extāt de eius sacrificio duo Gregorii Nazianzeni uersiculi illi.

Gotthorū sacerdotes.

καὶ γετικὸς ξάμολξις ὀϊστεύων λὲ ὁμίλῳ
πάντα ϑεῶν ταύροντε κακὴ ξείνοισι θυηλή.

Et geticus Xamolxis iaculatus per cœtum.
Omnia deorum taurorumcꝫ malum hospitibus sacrificium. Multa Dion græcus,Ablauius,Iornandes,& reliqui scriptores, de Xamolxi ꝓdiderunt. Postq̄ uero e uita decessit,in deos abiit,referente Herodoto li.iiii. historiarū cum in

cum inquit ἂν ξάμολξιν ὃν ἔοντα ἄνθρωπον δουλεῦσαι ἐν σάμῳ.i.& Xamolxim hominē prius existentē in Samo insula coli dicunt.Habuerunt em patrio instituto Gotthi,ut sacerdotes eorū in reges consecrarēt,ac mortuis sacerdotibus diuinos honores largirent,ut & Strabo uolumine vii.testat.Habuerūt et zeritā gotthi atcꝫ Comesinū sacerdotes.Abyrim etiā,qrū(pter Dionē ac Iornandē) honestissime mētionē faciūt Strabo,Suidas & Chrysippus. Diceneus etiam gotthorū rex,oēm subditā plebē,ad Pythagoricæ disciplinæ religionē traduxit,uir iustus ac constans,oēm philosophiā gotthos docuit,conscriptā in libro qui græce Bellagines inscribit.Tēporibus Valētis doctissimū quendā gotthorum sacerdotē Sozimenus ac Socrates historici allegant,& Theodericus episcopus.Sclaui qcꝫ licet crudelissimi,maxime tñ coluerūt eorū sacrorū pſides, qs & Sporos appellabant,ut ait Procopius græcus.Ita de Gallis dicit,sub qbꝰ germanos comphendit Diodorus Siculus li.vi.qs Bardos uocauit,cuius uocabuli Berosus ac Lucanus meminerunt.Heruli etiā populi,q̄uis christiani,multa tamen gentilitatis seruauerunt in sacrificiis,ait Procopius.

Sclauorū sacerdotes

Sporī

Bardi

De christianitate Germanornm. Ca. x.

EXacta priscorū superstitione Germanorū,uirtus uerę religionis eorum ad memoriā nostrā accedit,in q̄ tota uirtus consistit,uirtutū uero christianorū summa est,Lactantio referente,dei cultus,cuius hactenus studiosissimi fuerunt germani,adeo etiā ut ea sola cæteris pstabāt animantibus. Excudent alii spirantia mollius æra. Orabunt alii causas melius, cœlicꝫ meatus describent.Verum dempto etiā illō qd regnamus impio,nulla gens totius orbis Germanis religiosior est.Testant primo id tot delubra honestissima,tot insignia altaria,qbus nihil in tota Francia,Italia,respondet,sicuti Aeneas Syluius ait.Verū nō authoritate opus est,qtidianis id oculis subiectū est.Nam quicuncꝫ Galliā ac Italiā uiderunt,nullo pacto germanis istorū delubra conuenire testantur.Dracontius ille prætulit ecclesiam diuę uirginis,Heremiticā dictā,pene (Romanis exceptis) italiæ uniuersæ.Quid ante Hussita norū insanias,ecclesiasticis Bohemorū ornamētis speciosius? Quid nobilius? referente Aenea Syluio.Tot demū sacerdotibus tota scatet Germania,tantæ rerū diuinarū opes,tot urbibꝰ prouinciis constant episcopatus,qrū quinquaginta numero,recitat Aeneas.Nec Galliæ duces tantis referunt opibus,qbus tm ecclesia nobilitat germanica.Nunc de germanorū religione nostra erit oratio,qbus etiā pari argumento,nil inocentius, ut in pluribus locis Cāpanus ille ostendit. Primo id de Carolo Magno germano cōstat,qui tot gentes ad legē christianā traduxit,tot constituit episcopatus.Tot etiā Pipinus germanꝰ Henrici,Ottones,Fœderici,q & toties papā liberauerūt,ecclesiæ succurrerūt Vt tempore Gregorii iii.Carolus Marcellus,Gotfrido authore. Pipinus Stephanū papā ab Aistulpho, Carolus Magnus Hadrianū a Desyderio,& Herigesto, Leonē demū a tota Italorū insania liberauerunt,ut in tractatu de iuribꝰ regni & imperii Lupoldus ait cap.i. Ita formosum papā Arnulphus ultus est, à genere Caroli natus.Otto primus,Ioannē xii. contra Berengariū defendit.

Nulla germanis gens religiosior.

Idem Otto contra Benedictū tyrannū Leonē papā abdicatū,ecclesiæ romanę p̄fecerat.Henricus tertius Suiggerū,qui Clemens ii.dictus est,sublimauit,de ponendo Gregoriū,cuius iusolentia Roma. ecclesia p̄mebat,ut xxiii.dist.in no mine dñi,in glo.em̄ habet.Lotharius etiā Saxo a Rogero Siciliæ tyranno,In

Vrbes a germanis papis donatas.

nocētiū II.,p̄texit.Tantus germanorū in summū pōtificē honos,tm̄ suffragiū ad res diuinas.Nulli etiā summæ ecclesiæ Ro. tot subiecerunt ciuitates, quot germani.Pipinus Rauennas,adiunctis quinq; ciuitatibus,papæ donauit.Idem Carolus Magnus Hadriano.Inde alii germani cæsares Bononiā, Romandio lam Ro.ecclesiæ contulerunt,ut de rescrip.p̄senta.para.ratione cens.ver.& de iur.iur.Roma.v̄.idem in Clement.Quid Rudolphi Habspurgen.dona in pon tificatū meminero? Verū hæc remittamus,cū Lupoldus ille Babenbergen. p̄prios libros de ista sola uirtute Germanorū reliquerit.Tam pie ergo hi Cę sares germani operati sunt,dū studio defendendæ ecclesiæ exarserūt,ad q̄d ex debito & iure obligabāt,ut xxiii.q.v.c.principes,& lxiii.dist.c.Hadrianus.iu uerunt ergo papas,opemq; ferebant iusticiæ,ut merito ipsi christianissimi

Q; Germani merito dicantur Christianissimi. Ca. xi.

OB tam absolutū Germanorū officiū in pontificē romanū,merito ger mani ὀρθοδοξότατοι christianissimorū hoīm appellationē acceperunt. Ita em̄ eos Cāpanus ac Pius papa noīauerūt.Meruissent plane ex eo solo tanti noīs dignitatē,dū post q̄ fidei christianæ cesserūt, nunq̄ a sano chri

Germa norū p̄se uerantia in fide

sti dogmate,ueluti alii gentiū,declinauerūt.Vt Lupoldo Babēbergio placet. Romanorū aūt q̄dā per Leōnē papā seducebant,xxii.q.iiii.c.actione,& de con se.dist.iii.c.prælatū. ubi multa de Leonis p̄fidia referunt.Quid Anastasiū,Cō stantinū,Aphros,græcos & cæteros adducā.Germani uero semp̄ p̄tinaciter fidei nostræ adhæserunt,q̄rū nulli referunt,qui pectora eorū a saniori religio ne habuerint remota,nisi Vandali cū rege eorū Hunnerico.Vt Suidas,Gre gorius in dialogo,Mar. Ficinus,& alii asserunt.Ex Visogotthis Hermigildus ob fidei diuersitatē a patre occidebat,ut xxiiii.q.pri.c.cœpit,& q.pri.c.supueni ente legit.Meminerunt & Theoderici Ostrogotthorū regis defectionē Ca nones de consecra.dist.pri.c.Ecclesias.Adde his Bohemos.Alios germanorū haud facile reperies,qui in peruersam hæresim inciderint.

Qua tempestate quælibet Germanorum regio christianis legibus fuerit imbuta. Ca. xii.

PRoximis capitibus ueræ religionis sacramenta Germanorū detexim9, nunc uero tp̄is calculus nobis quærentibus,qua tēpestate uidelicet or thodoxā fidē nostri induerint.Accepit aūt patria nostra christianas le

Germāia q̄n ad fidē cōuer sa.

ges satis sero,ob eorū em̄ ferocitatē & bellicā uirtutē gentibus oībus repugna uerūt.Mature tn̄ uerbi diuini sacramēta illis exponebant.Aiunt q̄dā decimo a dñicæ passionis anno B.Maternū S.Euchario ac Valerio comitibus,sacras li teras Argentinensibus,Treuereñ.Tungris,ac Colonien. interp̄tatū fuisse,ac mortuos quosdā in pago Illesatha ad pristinā uitā reduxisse,q̄ miraculo ab oī gentilitate ac deorū cultura Alsates exuisse Maternū referunt.Verum ob tot impera

imperatorū perfidiā,Germanos rursus ad ueterē culturā rediisse.Cōstat hoc periculo epōrum tredecim Treuerorū,qui pene oēs in martyrio inuicē sibi successerunt.Nec potuit se Athanasius ille Magnus penes Treuiros morā tra hens,a gentilibus defendere.Sūt qui honorē fidei christianę germanorū Gre gorio sui noīs quinto deferunt,in cuius uita Platina scriptor in hanc orōnem quasit.Huius,inquit,peculiaris laus est,q̄ eius opa,germani ad nostrā fidem sunt conuersi,omisso Bonifacio illo,qui p̄posita ueritatis luce,germanos in fi de instruxisse dicit.Hæc ille.Nec desunt,qui egregiū facinus illud in Bonifa ciū referant,& Gregoriū III. anno salutis DCC. XIX. ut sacratiss. Canones xi.quæst. iii.Antecessor.Gotfridus Viterb. Lupoldus ca.ii. Ego uero multo ante Bonifaciū,Germaniā nostris legibus usam fuisse puto, dum Hieronymi ætate uiderim uerā religionē germanos sumpsisse,ip̄o referente Hieronymo in epistolis.Quis crederet? inq̄t,ut barbara Getarū lingua Hebræā ueritatē q̄reret,& nobis dormitātibus et cōtēdētib9,nostra Germāia sp̄us sancti eloq̄a scrutaret,Hæc ille.Procopius græcus in lib.de bello Getico. Iustiniani tp̄ibus germāos ī christianos iniciatos fuisse refert,& ideo inter eos ac gotthos Arri ana hæresi p̄citos,bellū fuisse obortū,dū germanorū rex filiā suā christianam Gotthorū regi ὁμοδοξοτάτῳ in matrimoniū collocasset.Nescio igit̄ q̄d illorū sententię debeā,q̄ Clodoueū primū regē christianorū penes Frācos extitisse referunt,& hunc dū se nostræ fidei deuouisset,Alemanos tunc gētiliū p̄fidia raptos bello supasse.Contraria huic Procopii fert opinio. Nunc ad singulas germanorū gētes descēdā.Primos oīm germanorū gotthos christianitate fun ctos referunt,& Valentis tp̄e,ad gratificandū impatori,ad hæresim Arrianā euocatos,ut Suidas,Aurelius uictor,Socrates historicus,& alii prodiderunt. Sueuos aiunt ductu Ludouici primi ab Ansgario Hamalburgensi,ad ueri cul tus rōnem pueniss̄e,in q̄rū numero Lupoldus est,cui ego minus ausculto,ob Caroli Magni,Pipini,& eorū integritatē,qui Sueuos subdiderunt,hi moleste tulissent eorū p̄fidiā.Bauari uero adiuncto eorum duce Teudone, a Rupto epō Saltzburgensi in fide instruebant.Frisios tp̄ib9 Leonis,& Vuolfranii epi scopi cū duce eorū Ridodo nostra sacramenta iurauerunt.Lupoldus Baben bergensis illos a Carolo armis ad unius dei cultū cōpulsos scripsit.Immisit em̄ Carol9 eorū regioni quatuor epōs.S.Vilebaldū Bremeñ.S.Hildegrinū Hal berstadieñ.S.Lindeiū & Vuilebrordū.Eodē tp̄e Saxones conuersos fuisse a Carolo mens oīum est,cum duce eorū Vitikindo.Herulos germanos Iustini ani tp̄ibus in christianos abiuisse,Procopius li.ii. τῶν γοτθικῶν asserit,& multa tn̄ gentilitatis eorū fidei miscuisse,nondū penitus expolitos ac synceros exti tisse. Titulū conuersæ Panoniæ salutis anno DCC. XCVI. Carolo Magno tribuerunt.Bulgaros Nicolai primi tēpestate Christi militiā consecutos Plati na in p̄dicti pontificis uita asserit.Illis Hadrianus II.tres epōs destinauit, q̄rum ductu in fidei nostræ elementis erudirent,Sylueströ uidelicet subdiaconum, Leopardum & Dominicū Taruisium. Lupoldus uero Babenbergius duos epōs ad eos deuenisse asseruit,ductu Ludouici primi,cuius sententiæ subscri

Germa norū gen tes q̄n cō uersæ.

bit hiſtoria Francorū,q̃ & anno Incarnationis octingenteſimo ſupra octuage ſimum ſecundo eos baptizatos,ꝓbat.Nortmanni inde per Carolū III.rege eo rum Rothifredo,fidē noſtrā ſuſceperunt.Roberto Gaguino referente ac Sa bellico,Platina q̃q;,ꝓbante idem in uita Ioānis viii.Bohemos Spireneus dux ſecum baptizari fecit,ut Platinæ in uita Stephani vii.placet.Alii ductu Ludo uici, xiiii.Bohemię duces ſimul pedibus in noſtrę fidei ꝺoctrinas abiiſſe dicūt. Papa Pius huius rei euentū noningēteſimo nonogeſimo quinto anno uiſum aſſerit.Vngaros aūt ſub Henrico primo ab idolatria exceptos,ductu Hadria ni III.Platina teſtaꝫ in uita Ioannis xiii. Alii in S. Henricū id referunt,q̃d plus placet,qui ob id Stephano regi Vngarorū ſororē eius in matrimoniū addixe rat.Aſſerunt huic ſententiæ robur Otto Friſing. lib.vi. Chron. Lupoldus,Sa bellicus,qui tñ S.Henricū primū noīauit.Itali em̃ Henricū Ottonis parentē a Catalogo impatorū excluſerunt.Platina in uita Dñici,Adelberto epō,a ſalu tis tpe anno M.II.Vngaros chriſtianis legib⁹ addictos fuiſſe indicat.Ab eodē Adelberto tā Poloni q̃ Pruſii in religione noſtra firmati ſūt, omniū cōſenſu. Liuoniā Innocentii II.tpibus chriſtiana eccleſia ſubdidit,nec deſunt qui chriſti aniſſimos illos fratres B.Mariæ Teutonicos,uiribus tā Pruſiā q̃ Poloniam ad noſtrā eruditionē imbuiſſe contendāt.Daniā Humoldus,quē alii Haraldum, poſtq̃ octingēteſimus trigeſim⁹ ſecūd⁹ ann⁹ agebaꝫ,ueræ religiōi reſtituit.Hi aūt a fide poſtmodū deficientes,ductu Henrici primi cæſaris,& rege eorum Mulbano,priſtinæ fidei puritati reſtituebanꝫ. Procopius Sclauos Iuſtiniani tpibus barbaros adhuc extitiſſe ꝓfiteꝫ,hi tamen fidei cognitionem partim ab Henrico primo,partim ab Ottone exceperunt,& tandem de illo

De humanitate & xenia ueterum Germanorum. Ca. xiii.

Humani tas germ.

Chriſtianitatis uirtuti humanitatē germanorū annectere uolui,ut emi nentiſſimū ac p̄cipuum ueræ religionis indicium. Nec quid q̃ aliud maius humanitate Chriſtiano militi imputari poteſt.Fuerunt aūt gen tium omnium Germani olim φιλοξενότατοι,referente Tacito,cuius uerba ſunt. Germani conuictibus,inquit,& hoſpiciis alia gente effuſius indulgebāt,ita ut quemcunq; mortaliū tecto arcere nephas habebaꝫ,pro fortuna quiſq; appa ratis epulis hoſpitē excepit,cum inde defecere qui modo hoſpites fuerant mō ſtrator hoſpicii & comes inuitans erat.Hi igiť proximā domū non inuitati etiā adeunt,nec interfuit quid q̃,pari em̃ humanitate acceperunt notum ignotūq;. ac quantum ad ius hoſpitis,nemo diſcreuit.Abeunti (ſi quid popoſcerit) con

Munera german.

cedere moris eſt,& poſcendi inuicem eadem facultas.Gaudent itaq; muneri bus,nec data imputant,nec acceptis obligantur.Hæc Cornelius, cuius uerba etiam Petrus Crinitus non ſine ſumma admiratione ac laude proſequutus eſt libro duodecimo capite ſeptimo & Sabellicus in ſuis Eneadibus.Eiuſdem hu manitatis gloria germanos Zacha.Lilius et Pōponius Mela libro ſecundo ex tollūt.Cæſar quoq; commentariorū li.vi.penes Germanos hoſpitē uiolari ne phas eſſe dixit,uenientes quoq;,a Germanis iniuria prohiberi, omnibuſque etiam domos omnium patere,uictum etiam benigne communicari ſingulis.

Cui igitur nationi totius terræ,tā inſignis humanitatis titulus,quantus Ger manis arrogatus eſt,p̄ſertim alpinis,quibus accolas uiarū expertes,ad miliā re deducere mos eſt,nulla gens peregrinis tam p̄ſens,nemo paup̄ibus benig nior,egenis dexterior,laborantibus ac prorſus ualetudine quacūq; conflictā tibus propicior, germanis eſt.Cæterū apud alios pene oīs deperiit humani tas,deſiit erga proximū amor,imbecilitatis em̃ proprię illi inſcii, nec uia aber rantē reuocare,ac conſulenti opē oſtendere dignanť, gaudent Germanorum plus cæterarū gentiū miſeriis,offenduńt fortuna noſtra,ubi noſtris incōmo dis iniquior fortuna acceſſerit.Hi a tergo rident,ſecus germano ꝓſuaſum eſt, qui fragilitatis humanæ non ignarus,metu ac conſcientia ꝓpriæ infirmitatis, affectis conſulit,ac oēs ſibi neceſſitate coniūctos exiſtimat,unde illi uere ho mines dici merenť,hi uero hoīm appellatione diſpoliati, in pecora abeuntes, brutalē potius humana uitā ſimulare agnoſcunť.Maior humanitas pecoribus a deo ꝓpoſita eſt,qui uicinitate,affinitate deuicti,alterno p̄ſidio freti,ſibi inui cem opē conferūt,ac inſidiatores ultū eunt,incōmodo alternatim monentur. Athenæus in.x.dipnoſophiſtarū uolumine idē ꝓdidit de Gallis,ex Philarchi græci authoris relatu,& hos Gallos penes Athenę,nūc ī germanos abiiſſe darum eſt. Veritati igitur pepercit Campanus ille,dum nullum humanitatis uinculum inter Germanos eſſe hallucinatur.

Externo rum inhu manitas

Cōtra Cā panum.

De latrocinio Germanorum. Ca. xiiii.

NIl plus hiſtoriæ deſcribendæ accōmodatū dedecet,quā animū ab hi ſtorica ueritate ad aſſentandū,aut πρὸς χάριν,aut odii exercendi licen tiam applicare. Cædit em̃ huic hiſtoriæ maieſtas,ac ille non aſſerto ris,uerū corruptoris hiſtoriarū nomen mereť,dū ob nullū aliū uſum hiſtoria ĩcepta ſit,niſi dū ueritati patrocinaťillic optimos ductorū immortalitas,hebe tes uero æterna infamia bonitate hiſtoriæ conſequaťCor.oēs ante ſe hiſtori cos,uel ob metū aut gratiā multa finxiſſe ſcribit,q̃d uitium nec ipſe,Oroſio ac Tertuliano referentibus,aufugit,nec Oroſius auctore Blōdo.Ego uero q in ære nunc germanorū ſum,illorūq; laudi enarrandę deſtinatus,ut hiſtorię ue ritatē integrā ſeruaturus uidear,nō tm̃,q̃ amplitudinis ac honoris eorū cumu lo accedunt.Verū & q̃ uitio ipſis(ut uitā eorū corrigāt) uertēda ſunt,adiectu rus ſum.Modo ſummā germanis humanitatē cōceſſimus.Nūc uero id q̃d oīs humanitatis expers,oī ſocietate uacuū eſt,latrociniū .ſ. illis īpignemus.Quod Pōp.Mela li.ii.& poſt eū Zach. Lilius germanis aſcripſerūt.Facile tñ dicta il lorū reuinceēda eſſent,a tot auctoribus de humanitate genuina germanorum ſcribētibus,niſi noſtro ſeculo(proh dolor)nō minus uerū illud q̃ ueriſſimū eſſet,latrocinia em̃ paſſim in tota germania nūc eduńt,& laudi nūc debeť, ſi q̃s antiquā ciuitatē, aut maximū principē incurſiōibus ac p̄dis egerit, uerum optimus uindex dex oīm maximus,olim modū iſtis īponet,dū multi principū q̃rū cōditionis eſt,libera tutari oīa,a tergo rideāt,ac ꝓpetrādis tā effrenis ac de teſtabilibus facinoribus,uires ſufficiant.

Hiſtorio grapho rum men dacia.

Latroci nia germ.

De Amicicia Germanorum & Scytharum Ca. xv.

Amicicia germanorum

NVncad amicicīã ac popularitatē Germanorū deſcēdã, qua nulla alia gēs effuſius utebat, cuius uincula uiolare ſummū nefas ſemp habitū eſt apud germanos. Extat de amicicia dialogus pulcherrim⁹ Luciani fabulatoris cōptiſſimi, q totus de Scytharū ſeptētrionaliū amicicia cōſcriptus eſt, q̄s nos in primo operis noſtri libro, germanos fuiſſe conuicimus. Sed cur nō, deſyderāti ꝟba Luciani detegam⁹, ubi publicas ſtatuas illorū memorię cō ſecratas refert, q uerę amicicię ſacramēta penes Scythas cuſtodiuerīt, & addit οὐδὲν σκύθαι φιλίας μεῖζον οἴονται εἶναι, οὐδὲ ἔστιν ἐφ' ὑντῳ ἀνθρ σκύθης μᾶλλον σημύναι ρ, ἢ ἐπὶ τῷδ συμπονῆσαι φίλῳ αὐδρὶ. μὴ κοινωνῆσαι τῶν λεγιῶν. ὥσπερ οὐδὲν ὄνειδος μεῖζον ἢ ἡμῖν ἦ πρὸ ἡμῶν φιλίας γεγενῆσθαι δοκεῖν. Δι' ταῦτα ὀρέστην καὶ πυλάδην τιμῶμεν, ἀείσομεν νομένους τὰ σκύθων ἀγαθὰ, καὶ ἐν φιλίᾳ γενέμενους. ὁ πρῶτον ἡμεῖς ἁπάντων θαυμάζο μεν μὴ ῥῴνομα ἐπὶ θύθις αὐτῶν ἐθέμεθα, κοράκους καλεῖσθαι. ὅτι δὲ ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φωνῇ. ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγοι. φίλοι ἀάμονες. Nec quid q̄ mai⁹ amicicia Scythę eſſe putāt, necꝫ qd q̄ amico plus uenerat illic, q̄ adiutare amicū, atꝫ coīcari amico in rebus aduerſis. Quēadmodū nullus apud nos plus uituperat illo, q amicicię deſertor eſſe uidet. Ob hęc itaꝫ Oreſtē ac Pyladē colimus, ut eos, q optimi fuerint circa Scytharū uirtutes, ac in amicicia celebres, id em nos maxime laudamus, & amicicia p̄ditis nomē imponimus, Coracos uocamus. Q̄z in lingua noſtra tm ualet, ut ſi q̄s dixerit amicicię p̄ſides. Hactenus Lucianus. Et paulo poſt. Scythas oībus grecis πολυπιστέρους eſſe ſignificat. μὴ πρὸς θεῶν γραίας ὁσιώτερον ingt, & pietate erga parentes plus cæteris enitemus. Et ſi (ſubiūgit) aliqn nobis ſimultates cum exteris oriunt, ſemp tn a ciuiū ac amicorum iniuria abſumus. Erat aūt oīm ſeptētrionaliū is uſus ineūdę amicicię, digitos em abſcindebāt, ac ſanguinē in calicē diſtillātes, ſummis gladiorū intinctis, ambo pariter amicicia p̄cuciētes, labris admouētes totū calicē ebiberūt. Hęc ex Luciano. Cæterū in q̄ amicicię elemēto plus cęteris germani p̄ſtiterint, penes autores repire nō potui, niſi q̄d Methodius priſcis germanis ſacram fuiſſe amicicia aſſerit, nec eam Cæſar lib. vi. commentariorum a nobis excluſit amiciciam.

De fide Germanorum. Ca. xvi.

Fides germanorū

FIde uero Germani maxie a Gallis differebāt, Galli mobiles em fuerāt ut Cęſar li. i. & vi. ait. Germani enim interfecto C. Cęſare uno impetu Capitoliū irrruerūt, ad ulciſcēdū Cęſarē, ut Ioſeph⁹ li. xix. ſcribit. Germanos q̄ legatiōe functos Romę Pōpei⁹ cū repiſſet, q eſſent, iterrogās. Germanos dicētib⁹ rn̄dit, ſolos ipſos fide & armis oīb⁹ gētib⁹ p̄ſtare, Cornelio, & Iacobo Carmelitāo autorib⁹, & inde eos ad patres duxit. Cor. Ta. gētē nō aſtutā, nec callidā fuiſſe refert, uerū ſecreta pectoris ſp apire, ita detectā, & nudam oīm eſſe mētē. Et idē Corne. ait, cū apud ipſos de corpe uel libertate agat, uictū uolūtariā ſeruitutē ę̄q aīo adire, q̄uis iuuenior & robuſtior ſit, q uictus fuerit alligari q̄q & uīcire ſe tn hūc pati, ob eā rē, prauā p̄uicatiā germanorū fidē uocari ait, Hæc Cornel. q prauā pertinaciā uocat germanorū fidē. At ego Val. Maximi auctoritate aīatus, iuſtā perſeuerantiā noīabo. Maximin⁹ imperator potiſſimū ſe germanorū fidei ſubiecit, q & mortē eius acerrime ulti ſunt. Vt placet Herodiano li. viii. Celtes de Germanis ita inquit.

Quicꝫ fidem ſancto & conſtanti pectore ſeruant.

Fidem Germanorū maxime noſtra ſecula retexerunt in bellis, ut ſicuti prouerbiū in deteriorē partē fidei græcis imputamus, ita in meliorē germanis. Nam apud Cæſarē lib. v. belli ciuilis. Labienus cū Cæſare conflixit, & re infecta effugit. Germani uero & galli ſoli fortiter bellantes, & circunuenti reſtiterunt uſcꝫ ad necē. Hæc Cæſar in loco p̄dicto ſcribit, ita fidē ſeruandā putabāt germani. Fidem Germanorū Volateranus lib. v. ita innuit, deteſtās ꝓditionē q̄rūdam, ſi uerū eſt, Nup, ait, inclytū fidei nomen germanorū, Heluetii infamauerunt, prodito Ludouico Sfortia Mediolanenſiū duce. Mamertinus ad Conſtantinū etiā adulando ita loquit. Ruperat fidē gens leuis & lubrica barbarorū, robore & audacia. Verū loquit ut panegyricis mos eſt, quis aūt mos ille ſit, Aelius Spartianus in Poſcennio ſcribit. Eodem more utit Ammianus Marcellinus lib. xviii. Vt ſunt, inquit, fluxiores ingenio barbari, & li. xxii. Gothos fallaces & p̄fidos hoſtes dixit. Fidē tn in imꝑatores germanorū ueterū copioſius alii allegant, ut Egeſippus li. iiii. ubi de Domiciano loquit, quē Germani ulti ſunt, dū in ei⁹ ære fuerāt. Erat ꝓuerbiū apud Martialē, Das catis Dacisꝫ fidē. Verū ut adulator corruptiſſimus oīm loquit Martialis, cui ſi q̄s fidē dederit, nō hoīhus ſimplicibus, ut Dacis, uerū p̄ditiſſimo aſſentatori p̄ſtat. Vtinā Catis, Dacis, ac oībus Germanis in tanto p̄cio perfecta fides eſſet, ut ſpurciſſimo poetæ Martiali fidem non darent.

De uictu Germanorum, & uſu Scytharum, & de uerbo Epiſcythiſæ. Ca. xvii.

Cib⁹ germanorū

VIctus Germanorū, ut Tacitus ait, comis eſt, laute aūt cibū capiunt, ſe paratę ſingulis ſedes, & ſua cuiq̄ menſa eſt, & ſæpe ad cōuiuia arma ti ꝓcedūt. Hæc Corne. Cibus aūt eorū cruda caro fuit, teſte Zacharia Lilio, & Pōp. Mela li. iii. Cæſar uero li. vi. lacte, carne, caſeo ueſci germāos ait. Strabo lib. vii. tenuitatē q̄q ciborū germanorū ꝓbat, multos indigentia laborare ait. Cor. Taci. cibos ſimplices eſſe, agreſtia poma, cōcretū lac, ſine apparatu, ſine blandimentis ad expellendā famē. Et in alio loco Corn. patientiſſimos fame dixit germanos. Corne. riualis in hoc eſt Sabellicus lib. ii. Ene. vi. Falſo ergo τοῦ λύχνου μὴ λεκύθου luxurioſiores germanos colophonia cōtumelia externorū inuidia affecit. Appianus Alexādrinus in Celtico ſcribit, Germanos in neceſſitate pabulis ciborū loco uti. Cauci q̄q germani lacte carnecꝫ carentes, ſolū terræ fructibus ueſcunt, ut Plynius li. vi. c. ii. ſcribit. Gotthorū q̄q cibo rum tenuitatem Horatius lib. iii. carminū, Oda xxiiii. innuit.

In montana quibus iugera libertas
Fruges & cererem ferunt.
Nec cultura placet longior annua.

Eſt tn Germania terra ſatis lęta arboribus, uitibus ſatis ſuperꝫ conſita, ut li. viii. explicabimus. Cornelius diem nocte mꝫ potū continuare, Germanorū nulli ꝓbrū dixit, etiā inter uinolentos rixas, raro conuicia ſequi, ſæpius cædes & uulnera. Idē q̄q Tacitus de reconciliandis inuicē inimiciciis, uel iungendis affinitatib⁹, ſiue aſciſcēdis principatib⁹,

de pace denicꝫ & bello plæroſcꝫ in conuiuiis conſultare ſcripſit. Appianus Alexandrinus belli ciuilis lib.i.ſcribit Germanos in bello Cæſaris uino refertos fuiſſe,eius uerba illa ſunt.Inter hos Germani potiſſimū ridiculo fuiſſe dicunt,cū a uino uexarent adeo,ut adueniente celerius Põpeio,facile deleri potuiſſent,Hæc ille.Itē Germani quanq̄,contra Appianū,potui fuerint deditiſſimi,tñ uino abſtinebant,quia eneruare uires uinū putabant.Cæſare authore. Alludit & Beroaldus in ebrio,germanos uinū non guſtaſſe.Si ergo Appiani dicta ueritati congrua fuiſſent.Cæſar germanos nõ illuſtraſſet in eo,qui tñ illo tpe eorū impator erat.Cor.Taci.potū germanorū humorē ex hordeo aut frumẽto in quandã uini ſimilitudinẽ cõpactum ſcribit.Et addit, ripæ ꝓximos uinū mercari. Noſtro uero ſeculo, qa Bacchū natura, & bonitate terrę naſcẽtem habent,uinū q̄ꝫ non bibunt, imo ingurgitant.Fuerunt olim Germani,q̄rū potus tm̄ hymbrorū aqua reficiebat,ut Cauchi,de qbus Plyn.li.xvi. na. hi. ca.ii.Hūni olim, ut Rhegino ait,crudis carnibus ueſcebant & hoim corpib⁹, multa Iornandes.Cor.Tacitus li.xix. ait Germanos ſeſe longis epulis & uino ſopitos,clauſis foribus cremaſſe,Hæc ille Corne. qui prius apud Germanos uinū rarū,& inſuetos uini dixit germanos.Hieronymus contra Iouinianū lib. ii.epiſt.iii.Septẽtrionales populos,inquit,ſi ad eſum aſinorū camelorūq̄ꝫ compellas,ſimile putabūt,eorū ueſci carnib⁹,Nomades,troglodytę Scythę,ac hū norū noua feritas,ſemicrudis ueſcunt carnibus,Sarmatæ,Quadi.Vandali,& inumerabiles gentes aliæ,uulpiū carnibus ueſcunt.Hæc ille. Neſcio plane q̄ portenta uetuſtas cõmentata eſt,de ſeptentrionaliū uictu.Fuerūt q̄ hos humana carne ueſci conſuetos dixerint,nec uncꝫ peius audiuiſſe putes ullos mortalium,q̄ illos ſeptẽtrionales,in tm̄ eos priſcorū affecit authoritas. Claudianus Hunnorū morē ſcripſit,pulchrū eſſe,ſecare parentes,& eorū uiſcera in menſam parare,ni fallor de Herulis idē Procopius ſcribit,iniuria afficiunt. Videat de Getis Strabo li.vii.ex Menãdri græci ſententia,uideat Horatius in odis de Scythis.Si germanis Scythas illos adducendos exiſtimas. Hæc Athenæi grę corū doctiſſimi uerba ex .A. uolumine dipnoſophiſtarū erogata ſunt, cū inqt. γερμανοὶ δὲ ὡς ἱστρεῖ ποσειδώνιος ἐν τῇ ϛιακοσῇ, ἄειστον προσφέρονται κρέα ὠπτημένα, καὶ ἐπιπίνουσι γάλα, καὶ ὄν οἶνον ἄκρατον .i.Germani ut Poſſidonius teſtat in xxx, carnẽ apponebãt in conuiuiis aſſatã,& bibebãt uinū meracū atcꝫ lac.Hęc ille,idē Poſſidonius getas γαλακτοφάγους .i.lactis comeſtores,et q̄ſdã germanorū appellabat, q & ἄβιοι dicti ſunt,Euſtathio referente,dū a comuni cibo mortaliū ſegregati ad carnẽ tm̄ lac ac caſeū ſe cõtulerint,ut eṁ βίος græcis uitã,ita & uitæ ſuſtentacula denotat.Nec Ciceronis ſententia nobis in portu remittenda eſt q in v.Tuſcul.quæſti. lib.Scythas pulmento,carne,caſeo,ac lacte uitã tutatos ſcribit.Eiuſmodi ſententiã ipſe natiõe Scytha Anacharſis in epiſtola græca ad Hanonẽ ac Cratẽ teſtat.Cætera ex Q.Curtio,Arriano,ac cæteris nota ſunt, quanta parſimonia prædíti fuerint Scythæ. Non ergo ueritati conſonat,q̄d A. Gellius ex Oneſicriti,Ariſtei,Iſigonei,Cteſiæ,Polyſtephoni,Hegeſię,li.x. ca.iiii.ſententia ſcribit.Scythas illos ὠμοὺς ἀνθρωποφάγους .i.carniū crudarū uoratores,dum

Conſultatio germ. in potu.

Germani uino abſtinebant

Scytharū ebrietas

res,dū Scythæ,maxime germani,cõtinentiſſimi fuerint,q̄d nemo Ouidio melius cognouit,apud illos uiuente.Nõ epulis oneror,inqt,quarū ſi tangar amore,Eſt tm̄ in geticis copia nulla locis.Mouit etiã mihi non mediocriter ſtomachū Athenæus,qui contra,Scythis τὴν ἀκρατοποσίαν immerito aſcribit,in dipnoſophiſtarū uolumine q̄d iota inſcribit,ex Herodoti ſententia. κλεομένη τὸν βασιλέα σκύθαις ὁμιλήσαντα, καὶ ἀκροθωρήκτην γενόμενον, ἐκ τοῦ μέθης μανῆναι, καὶ αὖτις δὲ οἱ λάκωνες, ὅταν βούλωνται ἀκρατέστερον πίνειν ἐπισκυθίσαι λέγουσι.i.Cleomenẽ regẽ Scythis conuerſantẽ,& eorū ebrietatẽ imitantẽ,ad inſaniã uerſum,unde ipſi laconeſ auiditatẽ bibendi uocauere epiſcythiſæ,ecce prouerbium ex ebrietate Scytharū in uulgū abiiſſe.Meminit huius uerbi Heracleotes in libro de ebrietate,& Atheus græcus author,in Aithoni ſatyrico,ſic dicens.

Καλῶς μὲν ἔστ' ἄγειν σκύθιστι πίνειν.

Epiſcythiſæ.

Cætera q̄ ad huius parœmiæ venerẽ condonabunt,Eraſmus noſter feſtiuiſſimis ſcholiis abſoluit.Ecce q̄tæ ſcriptorū factiones,hi Scythas temulentiæ, illi uero ſobrietatis arguunt.Hæc aũt uolui reponere,dū nouerim,germanorū plurimos olim Scythas nũcupatos,& ubi de Scythis Europã habitãtibus orõ conſecratur,illic & de Germanis rem agi manifeſtiſſimum eſſe.

Ebrietatem non tantum Germanis,uerum & omnibus gentibus aſcriptam. Ca. xviii.

PEculiari diuerbio id diuulgatum eſt,nullos tantæ ebrietati obnoxios, q̄tum Germanos,tancꝫ nulla ætate a germanis ebrietas deſiderata fuiſſet,ac nullis aliis nationibus conceſſa.Primus eiuſdē iniuriæ aſſertor. Pontanus fuerat,qui tantã uini indulgentiã germanis attulit,ut paſſim omnia longe lateꝫ nihil aliud patriã noſtram occupauerit q̄ temulentia. Modeſtius paulo Franciſcus Philelphus rẽ tractauit.Non ob unũ uel duos germanorum ebrios,italorū inceſtos,Gallorū fidefragos,tantis criminib⁹ uniuerſam regionem cenſeri uoluit.Aegre fateor,doleo,immo offendor,q̄rundã noſtrorū bibẽdi licẽtia,pœnitet oĩa Syracuſanarū mẽſarū eſſe in germaniis refertiſſima, ac Rhenū tantã non baccho traxiſſe uicinitatẽ,ut penes eũ Neuia ſex cyathis ſeptẽ Iuſtina bibat, p̃cipue q̄ mari approximat Rhenus,ubi tã miſeros pdito bibendi uſu deditos mortales p̃terfluit.Gaudeo tñ in iniungendis criminũ uitiis,illud q̄d minus,q̄d tolerabilius eſt,Germanis cõtigiſſe,nec q̄d fidē puerſã aut incõceſſa furta,aut reliqua ſapiat, q̄ p̃ter ius piũcꝫ natiõibus ĩputata ſunt, ſorte germãis obuiaſſe.Vt tñ eorū iniuriã ex ſuſcepti muneris officio ultũ eã, uideamus qui hi fuerint, qui citra æquitatem plus cæteris gentibus,germanis ebrietatẽ addixerunt.Primo hi igitur (q nulla conſciẽtia uini indulti detorquẽtur,nec uel in ipſis, nec in maioribus defraudati genii titulos ferunt, accedãt, Et primis lapidibus aduerſus germanos graſſent. Verũ q̄ regio tam abſoluta eſt,cui non temulentię crimen a ſcriptoribus rerū inuſſum ſit,dẽptis in hoc ſolis Germanis,q̄bus tp̃ib⁹ priſtinis oṁe q̄d uinū ſaltẽ olebat,denegatū eſt.Nõ te fugit, qua potandi uoluptate ueteres græci fruebant,in quã uinolentiã inciderint Romani,ut illis ex frequenti uſu temulentiæ in prouerbium abierit.

Contra Cãpanū

Inferior. germ. populos uinolentio res

Ebrietas quarũdã gentium

πᾶς δὲ καὶ κεκραμένον πίνειν ἐν οἴνου δεῖ μετὰ τέτταρα. Meminerũt huius adagii Diocles ἐν μελίσσαις, Athenæus in nono dipnosophistarum. Et Ion poeta græcus ac tragicus hæc de potibus græcorum ait.

Εὐρὼν ὁ μάντις παλαμήδης ἐμαντεύσατο
πλοῦν ἔσεσθαι φρὶ ἕλλησι πίνοσι, τρεῖς
πρὸς ἕνα κυάθους.

Sciens uates Palamedes uaticinabatur
Nauigationẽ futuram græcis bibentibus, Tres
Cratheras ad inuicem. Et Toxaris Scytha apud Lucianũ grẽcis usum esse scribit, in cõparandis amicis, uino parare amiciciã. Quibus cõuiciis Italorũ ebrietatẽ damnet Plato, ex eius epistola ad Dionẽ liquet, & Tullius in v. Tusc. meminit. Si Syracusanarũ mẽsarũ lectio placet? Idẽ Cicero de finib9 li. ii. Plutarchus, Aemilius Probus, Laertius in uita Platonis, & multi p̃stantissimi uoti te compotẽ reddunt. Quis Siciliæ uentres ignorat? qui Macrobium uiderit. Ab aliorũ temulẽtia mihi tẽperabo, ne oblitũ officii mei, ad uini studiosos me stilũ conuertisse putes, uel me ipsum in eo largius, aut plus ẽ̃q̃ potui indulsisse existies, ac me uini cupiditate adeo deuictũ, ut illo alligatus, pedẽ ad

Gallorũ ebrietas

istitutũ referre ignorẽ. Denicꝫ olim uino abstinuisse germãos reperies, quid Gallis? a q̃bus Beroaldus in v. supra Tusculanas q̃stiones cõmentario puerũ se, q̃tidie e publico lectorio ad Bacchi sacrificiũ uocatũ scribit, ac ita cœnis ac uino distentos Gallos facit, ut farti ac sepulti baccho, dũ uinũ nocturnũ edor mire non possint, nec orientẽ solẽ aliq̃n, nec occidentẽ cõtẽplare. Oh dii boni hoĩminfœlicissimi, qui miseriarũ ad subeunda tormenta nati, bibendi certamine adeo ludunt, ĩmo ludunt, ultra corporis mensurã, ultra uentris capacitatẽ, ad p̃denda uina oriunt, ut si bibere recusaueris, eos continuo, ac honorem læsum eas, excandescentes, ĩdignantesꝫ tibi paraueris, demũ ita penes eos obti-

Qui uino seruiunt minus liberi.

nuit, ut q̃ uerecundius ac remissius bibit, sub aliorũ censurã cadit, quasi affectatæ alterius famæ particeps, aut Parricidio p̃ditus, animaduertit, qui corpori seruiunt, nunq̃ liberi erunt. Et ut ego demũ me a uini memoria liberũ expediã, id ueritati adeo uicinũ esse scio, supiores Germanię populos esse uino liberos, ut olim liberrimos, nũc exteris q̃ eos impugnant liberiores esse. De cæteris Germanis potius silere q̃ quidquam dicere honestius duximus.

De cultu mensarum ac præparatione, & comedentium consuetudine ueterum germanorum Ca. xix.

VEterũ Germanorũ usum nec Cor. Tacitus, nec alii expresserunt, nisi tenuiter, & quasi in transcursu, ac digitis extremis, ut uulgo dicimus, rem illã libauerunt. Athenæus tñ grẽcorũ grauissimus, eo attentius, q̃ cæteri omissius, id p̃secutus est, multa memoria ac festiuitate. Eius em̃ orõ ex Possidonii græci historici sentẽtia p̃fecta, tandẽ ista de Celtarũ cõsuetudine lib. Dipnosophistarũ .λ. p̃didit, loquit aũt de Celtis germanicis, non gallis, q̃s p̃missæ eius orõnes ac sequentes ostendunt germanos fuisse, ubi alpes ac cętera inhabitare eos dixit, adde cꝫ & uinũ eorũ ἄκρατον, itẽ bellorũ penes eos sublimi

sublimitas sit, ac plæraq̃ illis Celtis Athenæus concessit, Quæ Gallis tunc re motissima, Germanis uero semp̃ ꝓpria passim ab oĩbus asserunt, uerba græca adiecissem, nisi locus ille diffusus extitisset, ob leuandũ igit lectori tediũ, latina subscribã a nobis sic interp̃tata. Celtę, intellige Germanos, Choas, ut Possidonius inqt, apponebant, & graminibus prius sternebant ligneas mẽsas, paululũ a terra eleuatas. Nutriebãt aũt modico pane, ac plurima carne, in aqua elixata, ac carbonibus ac uerubus assata, Quã q̃dẽ non fastidiose apponebant, ac ambabus manibus eleuantes, mẽbratim mãducabãt. Dũ uero caro δυσπόωτον .i. seperatu difficilis fuerat, exili cultro eã discinderũt, q̃ culter & cũ uagina in ꝓpria lance circũferebat. Pisces q̃q̃ apponebant, cõsuetos fluminibus marinis, q̃s sale aceto ac cumino assatos cõdiebant, q̃bus & ad potũ utebant. Oleo uero non fruebant, ob rarũ olei usum, nã ob desuetudinẽ oleũ eis iniucũdũ uidebat. Q̃n aũt multi simul cœnabant, circuli instar consedebãt. In medio uero p̃ stantissimus, quẽadmodũ coryphæo cõuenit, q̃ ab aliis differt, uel κατὰ τὴν πολεμικὴν δύχέρειαν uirtute belli, aut genere, aut diuitiis. Inde ex utraq̃ parte iuxta dignitatis ordinẽ & p̃stantiã, sibi inuicẽ succedebant, quas consecutus erat q̃ libet. Hi simul & clypeos armatos a tergo sistebant. Satellites aũt illorũ e regione in modũ circuli, quẽadmodũ & dñi conuiuabant. Hæc Athenæi uerba latina breuiter obambulauimus, græca si q̃s desyderat? ipsum auctorẽ requirat.

De uasis fictilibus ueterum germanorum Ca. xx.

ERat aũt χόας uas fictile, q̃ uocãt, Suida referente, ἐκχύσεις ἐναγίσματα ἐπὶ νεκροῖς ἢ σπονδάς. i. Instrumẽta infusoria siue libatoria mortuis, aut calices aptos ad libãdũ, q̃bus ætholi usi fuerant, ut Sophocles testat. Sunt etiã iuxta Suidæ sententiã, cratheres coronandis uinis congrui, ac mẽlũ-

Choa

ræ genera, siue uasa uinaria, q̃bus germanorũ ac Celtarũ ueteres fungebant, & Romani q̃q̃ ut Plutarcho placet in Romicis uolumine inscripto. διατὶ τῶν ῥωμαίων ἐν τῷ φεβρουαρίῳ μηνὶ πιουμένων χοὰς καὶ ἐναγισμοὺς τοῖς τεθνηκόσι, σήκιος βροῦτος, ὡς κικέρων ἱστόρηκεν, ἐν τῷ δεκεμβρίῳ ῥῦτ' ἔπραττον. i. Cur dum Romani in Februario mense Choas & uictĩas defunctis faciebãt, Decius Brutus, ut Cicero ait, in Decẽbri istiusmodi exequias pegerit. Fuerunt & alia uasa germanis peculiaria, q̃rũ Athenæus lib. dipnosophistarũ .λ. meminit, cũ inqt. ὃ δὲ ποτὸν οἱ ἀκονοῦντες ἐν ἀγγείοις ἀδιαφέρουσιν, ἐοικόσι μὲν, ἀμβίκοις ἢ κεραμέοις ἢ ἀργυροῖς, καὶ οἱ δὲ πλεκτά· τὸ δὲ πινόμενον ζῦθος, πλὴν μᾶλλον τοῖς πλουσίοις οἶνος ἐξ ἰταλίας καὶ τῶν μασσαλιητῶν χώρας πρακομιζόμενος. Vbi Germanorũ ac Celtarũ pocilatores, in uasculis cornu argento, aut ære p̃ditis, uina inferre ait, & illa diuitũ uasa esse, q̃ ex Italia aut Massylia euehant. In oĩbus ueritatẽ ꝓfessus est, tũ qa tã splendida uasa tm̃ diuitibus concessit, habet igit Cor. Taciti sententiã sibi respondentẽ, q̃ germãos ignorare aurũ dixit, & apud paucos aurea uasa reperiri, ac penes nullos etiam, nisi q̃bus a magnatibus dono id p̃stitũ sit. Bene ergo Athenæus subdit e Romanis uasa istiusmodi transportari. Idẽ Athenæus ibidẽ. Cæteris germanis & Celtis κανέα ξύλινα, ut eius uerbis loquar, esse. i. lignea canistra, ac πλεκτά. i. flexibilia, ut em̃ Suidas exponit πλεκοῦν δ' ὑφαίνειν πλὰξ δ' πλέκεσθαι. a flectendo, habemus & adhuc nostro seculo similia uasa, q̃ specie p̃dicta rep̃sentant. Memo

Vasa germanica.

morat a Ply.li.xxxvi. c.vi. gẽmã ĩ familiari uſu germãis cbuiã fuiſſe,quã græci onychẽ appellãt, quã ad fingenda uaſa,ſellas,lectos germani uſui habuerũt,q et fabricãdis pedibus admodũ cõuenerat.Mihi etiã multorũ autoritate cõptũ eſt,lentulũ ſpinterũ amphoras mira magnitudine ex gẽmis p̃dictis congluti naſſe.Quod & Cor.Nepos palã oſtendit.Accedat Iulius dictator,q̃ lib.cõmẽ

Varia uaſorum genera

tariorũ Gallicorũ vi.ex urorũ.i.taurorũ labris, pocula ac fictilia uaſa formare germãos cõſueuiſſe,p̃fiteť.Sẽtentiæ ſuę riualẽ hẽt Iuliũ Solinũ in collectaneis mirabilibus ca.xxix. Thraces ac Scordiſcę olim,referente Floro lib.iii.e craniis hoĩm ſitim leuauerunt,quẽadmodũ & Hunni apud Methodiũ. Peculiare illud barbaricę q̃rundã leuitatis argumentũ erat,q̃d Longobardorũ rex Albo inus apud Barnefridũ,Sabellicũ,Blondũ Flauiũ,& cæteros molitus eſt,q̃ ex cranio Chunimundi Gepidarum regis, crathera multo auro diſtentũ fabrefi eri uoluit,ex q̃,& non niſi ſummis natalibus libare conſueuit,ut ait Paulus Diaconus,id more barbarorũ tentatũ fuiſſe Alboinũ, quibus moris eſt,ex capitibus hoĩm ſitim ſedare. Verũ poſtpoſita antiqtate,luxuria illa ex Italiæ finib⁹

vaſa Pyrkaimeri Norici.

in germaniã ſubrepſit,effecitq̃ ut nihil q̃d p̃cioſi q̃ddã ſapiat,in germania deſyderet.Sunt pocula germanorũ q̃ priſtinã nunc uaſorũ elegantiã,longe excedunt,non aurea,non argentea,aut ſuccino uel electro cælata,neſcio q̃d honeſtius inſula recens inuẽta,produxerit. Vidi ipſe uaſcula maximo auro nobiliora Nurẽbergæ penes Bilibaldũ Pyrkaimerũ,patriciũ,Cæſareæ maieſtatis conſiliariũ,ſenatorio ordine p̃ditũ,& q̃d dignius eſt,uirũ oĩm diſciplinarũ inſtructiſſimũ,cui oẽ q̃d uetuſtatẽ aut uirtutẽ propriã cæteris mortalibus incognitã ſapit,charũ eſt. Vidimus apud hunc uaſa iuſta denſitate p̃dita,ut digiti dẽſitatẽ excedant, oĩno tñ tranſparentia,& q̃ radios de ſe inſtar uitri reflectũt, ac ſpeculi,& ſunt tñ tota terreſtria,nil p̃ter humũ repſentantia,& q̃ centũ annos ĩ terræ uiſceribus delituerũt,uſq̃ terra terrã penitus expoliret,meminit illarũ formularũ Plynius.Cæterũ id uirtutis hñt,ut oĩs ueneni ſpeciem nõ ſuffe rant,& ſi uenenũ fuerit introductum,niſi mox auferať,continuo dirumpũtur.

De iure,iudicio,conſiliis,& pœnarum inflictione. Ca. xxi.

De iure german.

NVnc de iure maiorũ noſtrorũ dicturus ſum,oĩne Germanorũ olim ius cohercendi populũ apud ſacerdotes ſitũ erat,horũ interfuit uincire,uerberare,uel anĩaduertere,ut ait Cornel.& Sabel.li.ii. Enei.vi. Mox deinde rex uel princeps,prout ætas cuiq̃ uel facũdia eſt,audiť,& magis ſuadent auctoritate q̃ iubent poteſtate,& ſi ſententia diſplicuit, fremitu aſpernantur,ſin placuit frameas cõcutiunt,auctores ſunt Cor.& Sabellicus, uerba illa etiã recenſet Phil.Beroal.in cõmẽtario Aſini aurei.Eligũť(ut ait etiã Cor.) in iiſdẽ conſiliis q̃ iura per pagos uicoſq̃ reddunt,& armati conſulunt.Leges primus apud Rhenum.i.Germanis fundauit Tuiſcon,authore Beroſo.Leges paucas habuerũt antiqtus Germani,plus eñ illic boni mores,q̃ alibi leges ualebant,refert Tacitus.Iura tñ punitoria ita exercebant,proditores & transfugas arboribus ſuſpenderunt,ignauos & imbelles,& corpe infames,cœno uel palude deſup iniecto,immerſerunt,in leuioribus delictis eq̃rum uel pecuniæ mulcta

mulcta ſufficiebat.Adulteræ etiam uxori maritus abſciſſis crinibus nudæ uerbera iniicit,Hæc Corne. Noſtro uero ſeculo legibus impialibus utunť.Eſt & iudiciũ penes Germanos ab aliorũ moribus amotũ,apud Sycambrorũ gẽtes, Conſcii iudices. Vueſtualos,ubi iudices(conſcii dicti) oblatis conditionibus,ſine oñi macula, reos arboribus (q̃q̃ iure & omine)ſuſpendẽdi facultatẽ nanciſcunť.Illud iudiciũ Carolus Magnus primus inſtituit in Germania,dũ gẽtes mobiles Saxonũ domuit,ſtatuit iudices,q̃ quẽcunq̃ conſciũ defectionis ſcirent,cõtinuo occiderent,ut ait Aeneas Syluius in deſcriptione Europæ.Põp.Mela li.iii.Cauſas,inquit,ex eorũ libidine accerſunt,neq̃ impandi,,platãdiq̃ uim poſſidẽt, ius in uiribus habent,adeo ut ne latrocinii eos pudeat,Hæc ille. Põponio aſtipulať Ammianus Marcellinus li.xvii.Audiãt hi Tacitũ dicentẽ plus apud hos ualere bonos mores q̃ apud alios bonas leges.Hanc conſuetudinẽ Petrus Crinitus li.xii.ca.vii.in tantum extulit

De exercitio uenationis ueterum Germanorum. Ca. xxii.

EXercitatio continua q̃tum ualeat Vegetius de re militari, Modeſt⁹, Exercitiũ germaꝝ. Onoſander,& alii q̃ plurimi literis mandauerunt.Germani ergo(ut bellicoſiſſimi fuerũt) aſſiduę exercitationi ſe dedebant.Ingrata erat genti huic quies,ut Corne.ait.Hoc igitur frequẽs ſtudium Germanis tribuit epithetũ exercitatiõis apud ſcriptores.Egeſippus & Ioſephus aſſidua exercitatione ipſos ſcribũt exercitatos.Similiter Seneca li.i.de ira.Cor.Tacitus in hiſtoria ubi de Cecinna loqtur.Rhœtorũ eqtes aſſiduę exercitationis dixit,Oroſi⁹ li.vi.Sueuos,Põ.Mela li.iii.aĩos & corpa Germanorũ exerceri aſſerũt in bello, Etiã aduerſus Alanos Hadrian⁹ ſecũ habebat Maſorẽ germanũ, maxima amicicia ſibi deuictũ,q̃a peritiſſimus erat uenationis, ut Dion græcus in uita eius teſtať.Laboris etiã patientes erant germani conſuetudine laborũ. Mãtuanus.

Solenni reſonans Germania plauſu.

Indicat,eſt ſolitæ gentis ſudare ſub armis. Venationi aũt maxime incubuerunt,ut Cæſar li.vi.ſcripſit,cuius hæc uerba ſunt,de Germanis loquens. Oĩs Venatio uita eorũ in uenatiõibus & re militari exiſtebat,ut Celtes illo carmine ſcripſit. german. Comune his ſtudium uenari equitare uagari

Atq̃ ſuum uarias uictum quæſiſſe per artes.

Nec patrio tepuiſſe ſolo.

Aeneas Syluius etiã uenatiõis eorũ meminit.Mantuanus ad Cęſ. de germãia.

Aſſueta per alpes

Frigora agens,certare urſis,niue candida ſemper

Per iuga ueloces curſu præuertere ceruos. Gotthi ſunt etiã uenatioꝝ

ni deditiſſimi.Nam & Hũni ipſos primo ĩ uenatu ſollicitauerunt,ut apud Iornandẽ habemus. Venatores aũt horoſcopũ in quarta parte leonis hñt, ut ait Maternus Firmicus.Beroaldus in orõne ,puerbiali,de illo ſigno diſſerẽs, Germanorũ meminit.Cor.Taci.(quanq̃ ab Tortelio & Marſilio Ficino mẽdacii arguať) ueriſſime tñ de Germania ſcripſit,excepto illo loco,ubi de uena Locus tione agitur. Verba Cornelii ſunt,q̃ties bella non ineunt,non multũ uenatib⁹ Cornelii.

plus per ociũ transigunt dediti somno,ciboq;, fortissimus q̃sq; ac bellicosissimus nihil agens.Hæc ille.In contrariũ uerba Cæsaris p̃dicta intendunt,cœlo etiã apto res ipsa est, Germanos uenatui deditissimos fuisse.Maior etiã fides Cæsari hac in re debet,q̃ Germanos uincere quid sit didicit,& continuo usu secũ habuit,nõ tñ minimus honor fuit apud antiq̃s uenatus laudatio, ut apud Platonẽ de legibus liquido constat.Herodianus li.iiii. imp̃atorẽ Italia discessisse scribit,ad Istrũ uenisse,corpusq; exercuisse uenatu.Nec sacri Canones desunt,ubi papa episcopum quendam Germanorũ ob uenat9 studiũ castigauit.

Natandi studium

De studio natandi,& aliis exercitationibus eorũ. Ca. xxiii.

LAbor deinde ꝓximus fuerat,cũ sub toga Germania gerebat̃,natãdi consuetudo,q̃ta aũt illa fuerit,ex eo constat,cũ Germania aquarum referta fuerit,ut li.viii.ostẽdã.Nam ut scribit Herodianus li. vii.hist. Germani peritissimi sunt natando,qui tm̃modo in fluuiis lauant̃, & idẽ histo riographus viii.uolumine scripsit ipsos natando se tradidisse fugæ. Sæpe em̃ legimus Germanos natasse,& se ipsos in fluuiis lauisse.Cimbri q̃oque fluuium transgressi,se flumine lauerunt natantes,ut Plutarchus noster scribit.Cornelius etiã historiarũ li.xx.fluminibus suetos germanos dixit.Cæsar li.vi.Põp. Mela li.iii.etiã in hyeme flumina traiecisse Germanos natando ostendit. Frãci q̃q; (tunc Germani) in bello q̃d contra Gallos gesserunt,tp̃e Antenoris regis eorũ,ad extremã necessitatẽ adducebant̃ a Gallis, unde in flumen ꝓsilire cõpulsi sunt,multi uero eorũ ad littus natando emerserunt,ut scribit Hunibaldus.Idẽ in bello contra Iulianũ Germani moliebant̃.Marcellino auctore, cui9 uerba illa sunt.Fugentes tñ aliq̃ tela incẽdiorũ,magnitudini amnis se remisere & gurgitibus,peritia natandi ripas ulteriores occupare posse sperantes.Ratio huius astrologica ẽ apud Iuliũ Firmicũ,quã & Beroaldus adducit, & Manili9 li.iiii.sic dicens. Vltima q̃s gemini ꝓducunt sydera pisces His erit in põtum studium,uitãq; profundo. Erat aũt longe excellentissimũ,q̃d idẽ Ammianus Marcellinus aperte testatur.Fugatos Germanos in armis seruato eodem etiã ordine,fluuiũ transtulisse inoxios,nec unũ ex ipsis fuisse desyderatũ.Cornelius q̃q; Tacitus Batauos aquis insultasse,lib.ii.refert,ac artẽ natandi ostentasse.Idẽ Tacitus lib.i.histo.recens inuento.Cecinna,inquit,fragiles sexus(germanorũ intellige)trucidauit.Iuuentus aũt nando fluuiũ transmisit. Nec illud remittẽdũ ẽ, q̃d Capitolin9 in uita Maximini scribit,Cæsarẽ tunc Germanos oẽs trucidasse,nisi q̃ nando per paludes aufugissent.Idem Herodianus addit. Εἰσι δὲ καὶ πρὸς τὸ νήχεσθαι ἐγγεγυμνασμένοι, ἅτε μόνῳ λούτρῳ τοῖς ποταμοῖς χρώμενοι.i. Sunt enim Germani nauigando uel nando exerciti,qui tantummodo, in fluminibus lauantur.Idem Herodianus lib.ultimo, γερμανοί τινες οὐκ εἰδότες τῶν ἰταλιωτῶν τοὺς ποταμοὺς τὰ σφοδρὰ. καὶ καταῤῥηγνύμενα ῥεύματα, οἰόμενοι δὲ χαλαστοῖς ἐπὶ νήχεσθαι τοῖς πόνοις, ὥσπερ τὸ ἀνῶτος, διὰ τὸ πίπτοντα ῥᾳδίως, μὴ σφοδρὸν κινούμενον τὸ ῥεῦμα θορυβῶσι. ἐπειπαλάξαντες ἅμα τοῖς ἵπποις, νηχέσθαι εἰθισμένοις. Quod ferme id tonat.Germani quidẽ rerũ ignari,q; rapido ruptoq; impetu italiæ flumina deferant̃,ratiq; sensim cãpos influere,quẽadmodũ penes eos cõsueuerũt,ubi flumina

flumina nihil cõcitãt̃,facile congelascũt.Ausi itaq; Germani se simul & eq̃s natandi peritos,alueo credere,Hæc ille.Scythæ etiã septẽtrionales in bello cum Sarmatis gesto,effugerũt natando,referente Luciano, πλὴν εἴ τις ἔφυν, νανηξάμην ἂν καὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ, ἔνθα ἡμῖν ὁ ἥμισυς τοῦ στρατοπέδου.i. Nisi q̃s fluuiũ tranãs natãdo effugerat,ad aliã ripæ partẽ,ubi dimidium exercitus nostri erat.

De aliis exercitationibus Germanorum Ca. xx.

SVnt & alia Germanorũ gymnasmata.Vt em̃ Cor.Tacitus ait, iuuenes eorum inter gladios,ac infestas frameas sese saltu iniecerunt,ita exercitatio artem parauit & decorem.Hęc Cornelius Tacitus.Fuit et Germanis familiare,in gyrum equos uertere,ac in altum leuare.Ostendit huius rei argumẽtũ Maximinus Cęsar, q̃ a Germãis utriq; parẽtibus ortus (patre.n.gottho ac matre alana)hoc usu tenebat̃.Nã eq̃s ĩ circulũ uertere barbarica cõsuetudĩe ut Symmachus lib.hist.v.ac Iornandes testantur,semper experiebatur.

Iuuenũ in hastis gymnasmata.

De Nomismate ueterum Germanorum. Ca. xxv.

FVit tp̃ibus priscis paucis cõcessa cõflandi æris facultas. Germani id uirtute belli emeruerũt.Tẽporib9 Iustiniani,referẽte Procopio græco auctore li.iii.dũ inq̃t.Habuerũt Germani Italiæ loca,& toti9 oræ maritimę secessu potiti sunt,Massyliã Focẽsiũ coloniã circa mare in ditionẽ ac ceperũt,unde & in loco (Arelate ubi nũc est)residerũt.Hi,inq̃t,aureũ numũ cudẽt,e natiuo galliarũ metallo,sua imagie imp̃ssa,licet Persarũ rex numismata faciat,nõ tñ ut illis,phas est huic imaginẽ suã imprimere,nec alius quisquã barbarorum ausus est. Methodius quoq; suo tempore Saxones leonem in nomismatibus circuntulisse asserit.

Nomisma germ.

De labore & agricultura Germanorum. Ca. xxvi.

LAborioſos Germanos scriptorũ doctissimus quisq; tradidit, sicuti Põp.Mela li.iii.quẽ sequit̃ Lilius in sua geographia,& Cęsar li.vi.q̃ eos a paruulis labori et duriciei studere scribit.Vellẽ Corneliũ (q̃d alii) tm̃ Germanis exercitatiões uidelicet laborẽ & uenatũ p̃stitisse,quas eis exdusit. Nã Germanorum fœminis tm̃ & infirmissimo cuiq; ex familia,agrorũ curã cõmissam scribit.Cæsar q̃q; Germãos in agricultura negligẽtię accusat, li.vi.mediũ.n.germanorũ numerũ annuatĩ bello,reliquã agriculturæ tribuit, ne ruris cõsuetudĩe,belli studiũ minueret̃.Claudian9 itaq; Gotthos.Procopi9 græcus Herulas ac Sclauos nil arare asserũt,tantũ præda uitam sustentare,q̃d de Getis Ouidius in Tristibus idem scripsit.

Labor germa.

De Ludo Germanorum. Ca. xxvii.

INter oĩa aleæ ludum Germani exercebãt,& sobrii inter seria tractabãt, tanta lucrandi,perdendiq; temeritate,ut cum omnia defecerũt, extremo & nouissimo iactu,de libertate & corpore contendebant.Cornelius hęc. Ipsumq; secutus est Sabellicus lib.ii.Enei.vi. & Philippus Beroaldus in Aleatore.Lusores autem tales horoscopum propriũ (ut Iulius Firmic9 ait) in aliq̃ b9 libr̃ę partib9 hñt.Beroaldus eius meminit,ubi de germanis loquitur.

Ludus aleę ger.

De Coniugio & matrimonio Germanorum. Ca. xxviii.

AD germanorū nunc cōiugia descendā, q̄bus uarius erat usꝰ, p̄cipue septētrionalibus Scythis, q̄s semp germanorū instar coluimus, ad q̄rum coniugia describenda nonnihil nobis Luciani dialogus φιλία in scriptus confert, uerba eius sunt de Scythis Bosphorinis & septentrionalibus, δεῖ δὲ τῶν μνηστήρων ἕκαστον προσαγγέλλοντα ἑαυτόν, ἀφ' ὅτου μνηστευσόμενος ἥκει, λέγειν ἐν τοῖς ἄλλοις, κατακείμενον ἐφ' ἡσυχίας· ἐπειδὰν δὲ πάσονται δειπνοῦντες, αἰτήσαντα φιάλην, ἐπιδεῖσθαι κατὰ τῆς βασιλίδος, καὶ μνηστεύεσθαι τὴν πεῖσαι, πολλὰ ἐπαινοῦντα ἑαυτὸν, ὅσπερ ἡ γένος, ἢ πλοῦτον, ἢ δυνάμεως ἔχοι. i. Oportet aūt unūquēq; procorū, ubi quis dixerit, quis fuerit, & quā fiducia ad ambiendas nuptias accesserit, cū reliquis conuiuari, tacitūq; accūbere, inde pacto conuiuio postulata phiala, uinum in mensam effundere, spōsam ambire, multū se cōmendare, q̄ genere, q̄ bus opibus, qua potentia, ualeat. Hæc de septentrionalibus. Cæterū barbarorum fuit plures uxores ducere. Germani uero talē morē p̄ se ferebant (ut Tacitus scribit) ut prope soli singulis uxoribus contenti fuerint, exceptis admodum paucis, qui non libidine, sed ob nobilitatem plurimas nuptias ambiebāt. Sicuti de Arouisco Germanorum rege patet, qui duabus uxoribus contētus, utraq; bello amisit. Cæsare in. i. & Eusebio referētibꝰ. Getæ q̄q; hanc consuetudinem tenuerūt. Dos aūt uxori a marito offerebat, cuiq; munera nō ad muliebres delitias, uel ad nouę nuptę comptum parabātur. Nam frenatum equū, boues donabant, & scutum cum framea. Ipsis autem incipientibus matrimonium auspiciis admouentur, uenire ad eū laborū periculorumq; sociam cōiugē spondent, idem in pace, idem in bello, passuram, auferamq;. Hæc Cornelius. Ecce christianę religionis cōsortio cōsentaneū: q̄d & Cāpanus ille late exeq̄t.

Cōiugia germanorum

De Castitate Germanorum. Ca. xxix.

CAstitatem aūt germani ita uenerati sunt, ut uix alia gentiū, ante uigesimum ēm annum fœminæ habuisse cognitionē, turpissimū iudicabant, ut ait Cæsar li. vi. cui adhæret Tacitus, his uerbis. Sera iuuenū Venus, eo q̄p inexhausta est pubertas. Castitatem quoq; in coniugio alia gente firmiorē custodierunt, q̄d Horatius noster ostendit, ubi Getarum pudicitiā libidinibus Romanorum prætulit, libro iii. carminum ode xxiiii.

Viuunt & rigidi Getæ — Nec dotata regit uirum
Coniunx, nec madido fidit adulterio — Dos est magna parentum
Virtus, & metuens alterius uiri — Certo fœdere castitas.

Lucianus tñ in dialogo τόξαρις iscripto Scythis cōcubinas ascripsit. C. Taci. Horatio asserēs ita loq̄t. Pauciss̄ima in tā numerosa germanorū gente adulteria, q̄rū pœna maritis p̄ns p̄missa est. Septa ergo pudicitia agūt, nullis spectaculorum illecebris, nullis cōuitiorū irritatiōibꝰ corrupti. Hec Corne. Certis. n. diebꝰ (ut cū luna ĩchoat) coierūt germani, autore Corne. Nec etiā cupiditatibꝰ adeo illiniti fuerūt, nec uisu cōmouebāt. Quod Pogiꝰ testatꝰ est ad Leōhardū aretinū scribēs de balneo Badēsi, ait. Publica duo balnea sūt, ubi ĩnuptę puellæ, pueri q̄q; descēdūt, ubi adolescētes & fœias uidere est, oībꝰ nates ostētātes. Balnea uero domorū p̄polita, ubi p̄ fenestrellas colloq̄ & potare licet, sæpe fœię nudę nudo uiro obuiā ire, nulla ĩhonesti suspicio, masculi cāpestribꝰ, fœię linteis ĩduū-

Castitas germanorum.

uestibus, crurū tenus a latere scissis, neq; collū, neq; brachia uel lacertos tegūt. Cernūt uiri uxores tractari, cernunt alteri colloq̄. Est q̄dē ipsis solatiū, nihil his cōmouet, nihil admirāt, oīa bona mēte fieri putāt, neq; ē ex iis q̄ zelotypꝰ eēt. Hęc Pogius. Et addit inde, tragico clamore aduersū Italos dicēs. O mores nr̄is dissimiles, q̄s p̄ res ĩ deteriorē p̄tē accipimꝰ, q̄uisq; adeo calūniis delectamur, & obtrectatiōibꝰ, ut ĩ q̄d uidemꝰ p̄ ullā cōiecturā, statī p̄ manifesto crimīe atte stamur. Inuideo, ĩmo nr̄as execror puersitates animi, q̄s p̄ q̄rimꝰ, s̄p̄ appetimus cęlū, maria, p̄uertimꝰ ad pecuniā eruēdā, nullo cōtēti q̄stu, nullo lucro saciati, dū futuras expauescimꝰ calamitates, cōtinuis calamitatibꝰ & anxietatibꝰ iactamur, Hęc ille Pogiꝰ italꝰ, nō germanꝰ. Quid aūt lector ex illo accipiat? notū ē, Germāos etiā a suspiciōe esse ĩnocētes. Illa cōsuetudo etiam nr̄a tēpestate ĩ balneis ubiq; obseruat. Italorū uero mĩeres euia uix sine comite egrediūt. C. Tacitꝰ id etiā apud antiq̄s obseruatū scripsit de Germāis. Nudos. n. iuuenes inter gladios se iactare, nō ĩ q̄stū tñ, aut mercedē, q̄uis audacis lasciuię p̄cipuū uoluptas p̄ciū sit spectātiū. Miror natiōis illiꝰ hoies, q̄ germāos forsitā ex eorū ĩgenio iudicāt. Hieronymus in epist. xxxi. dist. xii. ad Gerūtiā, detestans luxuriē latinorum, & aliorū, laudat & barbaros in eo, & addit, trecentas uictis Cimbris matronas Teutanum, Mariū rogasse (cū se aliis uiris captiuitatis conditione tradendas esse didicissent) ut tēplo Cereris & Veneris adiungerent, cū hoc non impetrauerant, occisis paruulis, mortuę reptę sunt, addit Hieronymꝰ, q̄d ergo barbaræ castitati non potuit inferre captiuitas? Hanc historiā etiā recitat Val. Max. li. vi. cap. i. Orosius li. vi. & nos lib. iiii. referemus. Codrus in sermonibus Italorū luxuriē detestatus est simili exēplo, Germanos in hoc maxīe extollēs, q̄a ante xx. annū mulierū his nulla cōstet rō. Hūc morē etiā Pe. Crinitus li. xii ca. vii. cōmēdat. Hęc satis de eorū castitate, ad alia pedē relaturus sum, cū solus uerę castitatis germanorū Campanus ille testimonium dedisset.

De lingua Germanorum. Ca. xxx.

VEnio nūc ad extremā noī germano ĩiuriā, ab italo illatā, uidelicet, q̄a scriptorū q̄sq; barbaros nostros dixit, sicuti Plutarchꝰ in uita Marii. Florus li. iii. Herodianus, & alii. Vt aūt Germāis p̄ns sim, rogo, qua de re barbari dicāt? Si. n. linguę ratiōne barbari sumꝰ, eo uidelicet, q̄a nō declinabilis nostra lingua est, nihil aliud rñdebo, nisi Anaxarsis dictū ad Athenieñ. q̄bus scripsit hoies nō linguis, sed uirtute differre, & si linguis, melioꝰ tñ barbare loq̄ & obedientes eē, q̄ cōtumaces, & attice dicere. Hęc ille. Verū ut nil ĩpēsatū exē norū ĩiurię relinquamꝰ, uideamꝰ q̄ maiora ĩcremēta uel Italorū, uel germanorū lĩgua sūpserit. Vulgaris Italię sermo, q̄ olī comicos hauserat, q̄tū Dacorū, lō gobardorū, gotthorū irruptiōibꝰ defecit? ut p̄fecto italos iā nomē arguat. Similę iudiciū de greco uulgari sermōe ē. Q̄tū uero ĩcremēti germanicę lĩguæ rigor assūpserit, ĩ p̄patulo ē, p̄pria. n. lĩgua ipi germāi iter se ĩ tm̄ iterlūt, q̄tū & latīa ac uulgaris. Nō. n. extremę laudatiōis elemētū ē, scire diserte germāice loq̄. Si eorū lĩguā Itali dicāt a uero fōte latīo originē habuisse, & germāi eorū lĩguā cū a greco tū a latīo fōte multū hēre gloriāt, a greco ĩcipio, q̄d greci ϑῆμι di-

cũt,nos thyr,q̃d greci ycẽtis,nos yltis aĩal,q̃d illi φλεβόρνον,nos flieten,ferrũ q̃ ue na ſecaẽ,q̃d greci λαλεῖν,nos lallen dicim⁹,& multa alia.Propria q̃q̄ nomĩa ut δημοσθένης,nos Volckart,λεωκράτης Leonhart,πολύφημος Albrecht,χεῖσανδρος Mãgolt,eaſdẽ cõpoſitiões(ut & greci)hñt,ĩ q̃ noſtra lĩgua ,pximior greco idi

Lingua germ. vñ originem ſumpſerit

omati accedit,q̃ latia.Itẽ terrarũ noĩa,ſicut q̃d græci dicũt γῆ.i.terra,nos Geu, ut Durgeu,q̃ſi terra iuxta flumẽ Durã.Sic Sũckgeu, Kreichgeu.Itẽ q̃d illi ϖαῦς nos bach.i.uilla,ut Steinbach.Illud demũ maxim ẽ,ĩ q̃ plus cõmercii lĩgua no ſtra cũ greca hẽt,q̃ uera & ſyncera latinorũ lĩgua.Germãi.n.articulis utũt,pin de ac græci,hi.n.τοῦ μόσιος,nos diſe dicim⁹,qb⁹ latini ſupſederũt.Quid ỹo a latio hẽat noſtra lĩgua,uanũ uidet dicere,q̃libet.n.lĩguę hmõi elemẽtario id cõſtat. Eſt ergo lingua illa noſtra plurimum uel a græco,uel latino fontibus,aut a ſo/no(ſicut & ipſe cũ greçus tũ latin⁹ ſermo)aut alia neceſſitate cõpoſita, q̃d Be beli⁹ ,pbat ĩ eo,cũ gallic⁹ ſermo multũ greci habuerit,autore Cęſare. Si uero Itali dicãt aptiorẽ lĩguã eorũ carmĩb⁹,ſicuti Guarin⁹ Veroneñ.FR.Petrarcha et alii,q̃ priuatis italorũ lĩguis carmĩa ſtruxerũt.Sciãt id & añ M.ãnos ĩ nr̃o ſer mõe actũ. Ouidi⁹.n.getico idiomate librum Auguſti laudis capacẽ ſcripſit,ut li.iiii.de Põto. Et ſcripſi getico ſermõe libellũ. Structaq̃ ſũt noſtris barbara uerba modis. Hunibald⁹ multos autores allegat,q̃ germãico idiomate car mĩa ſcripſerũt,ſicuti Heligaſt⁹,Darac⁹ et alii.Scriptores noĩa etiã nr̃a ad latinũ ſæpiſſime ỹterũt, ut ĩ Pli. li.x.Gãzas latie,noĩam⁹ nos(Gãtz)Qui plura de iis legere cupit,Paulũ Diaconũ legat,q̃ pene oĩb⁹ germanorũ noĩbus latinũ dat ſonũ.Prim⁹ aũt germanicã lĩguã Trebeta cõpoſuit,fili⁹ Semiramis,ut ãnales Nouietẽſiũ dicũt.Carol.Magnus,ut Vuimpheling⁹ ſcribit,Sigibert⁹ Gebla/ cẽſis,Vrſpgẽſis,& alii uolũt,mẽſib⁹ inde & uẽtis noĩa dedit,lĩgua nr̃a tm̃ ita ſe extẽdit,ut nulla ſit regio ubi nõ germãos audias. Zach. Lilius in geographia ſua ĩ plurib⁹ italię ciuitatib⁹,maiori impio germanorũq̃ italorũ lĩguã increbe ſcere ſcribit.Id q̃q̄ Carolũ maxie germanũ eſſe,ac ei⁹ ,pſapiã argumentũ eſt, q̄ hi plurimũ in germãia habitãtes,germãice locuti ſũt,ut Einhard⁹ ludouici regis ac Caroli filii enarrator oſtẽdit,dũ ſcribit Ludouicũ, fata iã ſoluentẽ,di xiſſe germanice vſſ vſſ,quod apud latinos foras ſignificat.

De p̃fectione linguæ Germanicæ,& quõ græce noĩa eorũ dicañt. Ca.xxxi.

EX p̃miſſo capite cõſtat,germanicã lĩguã ,pximã græcorũ idiomati ac cedere,ob articulorũ cõionẽ,alia q̃q̄ uicinitas eſt,quẽadmodũ græ cę lĩguæ peculiare ẽ,honeſta cõpoſitiõe plures dictiões coaptare,ita et germãico idiomati idẽ familiare ẽ,ĩ eo tñ lõge greçã q̃ latinã lĩguã germãi/

Vocabła germ.mo noſyllaba

tenor excedit.Nã oĩs ĩpatiu⁹,ac oĩa pene germãica uocabula monoſyllaba ſũt ut brot,fuſz,diſch,der,dem,liſz,morn &c.& pene q̄q̄d monoſyllabã excedit, pegrinũ ac nõ germanicũ eſt,ſicuti deller,externorũ eſt,q̃ delir dicũt,ita vuaſ ſer,a pegrina lĩgua traductũ,qua vuammaſei dr̃,ita & Baret,kleinet,fenſter a feneſtro, & alia diſyllaba trãsferũt pegrina.Ouidi⁹ nõnihil lĩguã geticã.i.uere germanam cum greçis habere aſſerit in triſtibus. Mœſia uocis habet quid, barbara lingua latino Græcaq̃ cum Getico mixta loquela ſono eſt.

Verum de illo copioſior inferius erit orõ.Cæterũ ut innoteſcat quõ a græcis

germanica nomina dicantur,Attila a græcis ἀττήλας profertur,per as quem admodũ nos Sylla σύλλας,βούλγαροι Bulgari,ἄβαρες Auares p̃ b, οὖνοι ϗ οὔγγαροι, Hunni & Vngari ſine aſpiratiõe apud Suidam,σάρμαται Sarmatæ,licet Dio nyſius græcus γερμανοὶ σάμαται,i. Germani Sarmatæ ſine.ρ .dixerit, hoc tñ ut Euſtathius ait ibidem τὸ μέχρου εἶα ἀφῶσι τὸ ρ, σάρμαται δὲ εἰπεῖν εἴωθεν,ϗ ὀν σάμαται i.metri cauſa literam.r. depoſuit,fuiſſet enim dicẽdum ſarmatę, & nõ Samatę, κίμβροι & κύμβροι,Cymbri lego apud Plutarchum, & tamẽ κιμμέριοι ſemp Cim merii per iota apud Herodotum.Ptolemæus ἄξονες ϗὰ σάξονες Saxones dixit, βλήδας Bleda rex Hunnorum. Cætera nomina propria germanica,quo pacto a græcis dicantur,ſi. ultimo enarrabimus.

De nominibus Germanicis,& unde emerſerint. Ca. xxxii

Maxima neceſſitas quam cum græco idiomati noſtra lingua gerit, illa eſt. Quod pene omnia antiquorum nomina germanica,germa/nicam ſapiũt originem,ac ſignificatiua ſunt, quemadmodum apud græcos. Ammonius Iuppiter dicit,quia in harena Lybica colitur ἄμμων. ita Plato in libro de illis qui pro patria pugnauerunt,nomen Hectoris declarat, ita Homerus in hymno Veneris nomen Aeneæ a laude deducit. Voluerunt idem obſeruare Cicero in libro de natura deorũ,et M. Varro in latinis. Hoc etiam enixe penes Germanos obſeruatum eſſe manifeſtiſſimum habem⁹. Ali qua enim nomina germanica a uerbo dicuntur (vuert)quod nos ualere di/cimus ut Dagobertus Dagvuert,more greçorum,ita B.in. V.transferunt, ita Lampertus Languert. Alii tamen illa nomina in barbam ,ptulerũt,ut Lang/bart Lambertus,ueluti ſequetur. Alia a diuitiis dicunt,quemadmodum quæ in.Rich. deſinunt, ut henrich Habenrich, Gentzerichus Gantzrich, Alricus Alrich, Friderícus Fridrich, Vlricus Vrrich. Eſt autem vr germanice, quod apud latinos totum dicitur, Vaſt,ut germanorum ueteres loquebantur. Alii Germanorum a conſilio,Radt,nomen ſumpſerunt,ut Cunradus,kun im radt Alii a fama,Mer,ut Filmer Getarũ rex Filimer,Danckmerus,licet alii Danck. marum uocitent ducem Saxonum, Henrici cæſaris propinquum,Alii a facie, ut Kunimundus,kuon mund,Toriſmundus Beriſmundus Getarum ac Gepi darum reges nuncupabant. Hec omnia ideo adduximus,ut æquus lector ag/noſcat,gentes illas uere germanicas extitiſſe,& nomina illa ueriſſima germa/norum.Et ob linguæ illius ignorantiam,ſepe ab Italis corrupta fuiſſe prolata. Dum em̃ Rictium, Vrſpergẽſem,Rheginonem,& plærosq̃ alios uideo, plu/ra reperio nomina,tunc apud Gallos,quorum origo germanica erat,quę ta/men gallica credebãtur,Rictius in hiſtoria de regibus Francię,Eubroniũ,quẽ dam,adducit Childerici occiſorem. Vocabulum eſt corruptũ,alii ipſum Ebe/ronium,& itidem male nominant. Dicitur autẽ Ebervuinus teuto.Ebervuin, quod uocabulum germanico nomiſmate ſignatur. Ita Ortvuinus, Baldui/nus dux olim Flandriæ, Ervuina uxor eiuſdem ducis, teut.Ertvuin, Volo/vuinus apud Vrſpergenſem teuto. Volvuin.Erkindus ab aliis Ertvuinus di/ctus eſt dux Sueuię,Lutvuin⁹ dux Lotharingiæ.Et hi a vino appellationẽ tu/

Noĩa ,p pria ger/manica ſi gnificatĩa

lerunt. Vocauerunt etiam Germani alios a pace, nos (Frid)ut Fridericus, Linfridus, Gotofridus, nos Friderich, Ellein frid, Gutfrid, dicim⁹. Manfridus Mãfrid, Lanfridus Landfrid. Sigifridus, Erlafridus. Latini per cę illos ꝓferentes, ut Fœdericus, & a fœdere noĩa illorũ deducere uolunt. Velim ut germanicis nominibus germanicos numeros tribuerent. Item a robore nos (Hart)ut Gothardus, Leonhardus, Burkhardus, Vuolffhardus, Bernhard⁹, Marquardus, Richard⁹, Reinhardus, Volghardus, Einhard⁹, Eberhard⁹. Sũt & a uiro (Man)Hartmannus, Carolomannus, Hermannus, Chriſtmannus. Nec deſũt ab audacia, ueluti Hiltbrand⁹, Hildegardis. Itẽ oĩa noĩaĩ dieth germanica, latini in theos, ſimiliter ac græci tranſtulerunt, ut Theobaldus Diebald, Theomarus Dietmar, Theodoricus Dietrich. Eſt autem, Dieth, ueriſſimum uocabulum germaniæ, quod diuitias ſignificat, das iſt ain diet. Item ab amore, Lupoldus nos Liebholt, Dieboldus, Berchtoldus. Illa itaq; & ſimilia nomina germanica a nominibus germanorum deſcendebãt. Hęc nomina græci ꝓinde ut latini ad declinatiões traxerũt. uñ & paululũ uariata ſunt. Hinc eſt, ut multarũ regionũ, ciuitatumq; origines ignoramus, & græca putamus, quæ tamen germanis debentur. Veluti Vormacienſes dicimus Vangiones, omnes mirantur, unde nomen illud fuerit profectum: litteris græcis non opus eſt, Germanic⁹ fons ſpecteť. Vrbs hæc ſita eſt in territorio teutonice Vunggau dicto, cerere & baccho opulentiſſimo, græci paululũ uariantes litteras Vangiones illos ꝓferebãt, quaſi Vungaugiões. Sic & Nemetes, uelnti a ſolitudine illic dicti ſunt. Tribochi a trib⁹ nominatiſſimis quercubus (Treibuoch) nomẽ ſumpſerunt ut Celti placuit. Sic.n. et Norici, qui hodie ſunt in loco, Norkeu dicto. Iuuat iſtis cęteris germanis datam eſſe anſam. Carolus Magnus ut eius hiſtoriæ dicunt, & abbas Tritemius teſtatur, nomina germanica in regulas digeſſit. & opera quedam ligna germanica edidit. Poſt Carolũ Gotfridus ſcriptor, Hugo Floriacenſis, Ebervuinus, & Segenbergenſis quorum annales et adhuc in bibliothecis monachorum uidentur, plura de exordio germanici idiomatis protulerunt.

Vangiones unde

An Germani ſint barbari, & quis dicatur barbarus Ca. xxxiii.

Barbari qui

NOn eſſe barbarum, tantum grẹcis olim fuit attributum, & tamen nõ omnibus, auctore Feſto, & illi græci, qui non plene linguam grẹcam & fœliciter loquebantur, barbari dicebantur. Ita intelligitur Strabo cum Bleſos barbaros ait uocitari, quod & Tanais Scytharum rex contra Vexorim regem ęgypti, qui hos ueriſſimos barbaros eſſe putat, qui iuſticiã nõ colentes, ab oĩ humanitate deſciſcẽtes, uentri ſomno q; dediti, nil ratione cõueniens agunt, magis, q̃ qui lingua aut idiomate hallucinantur. Homerus Cares poplos græcie ut barbaros accuſat. Inde poſt bella troiana grẹci a barbarie exꝯcepti ſunt, & oẽs aliẹ gentes barbari dicebantur, ut ammonius teſtatur, cuius uerba ſunt, Βάρβαρον καὶ βαρβαρικὸν διαφέρει, βάρβαρος μὲν γάρ ἐστι ὄνομα σύνθετον ἑλληνικόν, βαρβαικὸν δὲ σὺν τῶν βαρβάρων .i. Barbarum & barbaricum differunt. Barbarũ illius q̃dẽ nomen dicit. quod nõ eſt græcum, barbaricũ uero res eſt barbarorum Romani etiã tũc barbari nũcupabant, ut quidã legatus Philippi regis Aetholorũ rñdit ipſis, apud Liuiũ li. xxxii. & Plaut⁹ Neuiũ poetã Romanorũ barbarũ cõiectorauit. Cato q̃q; apud Pliniũ li. xxix. Romanos fecit barbaros. Huius rei teſtes ſunt Aeneas Syluiꝰ in geographia, Alzatus Mediolaneñ, Beroaldus ſupra aſinũ aureũ, Strabo li. .i. in fine, Crinitus, Celius, Volateranus, & Marinꝰ Benchemius. Poſtq; igit impiũ ad Romanos deuenit, a barbarie ita li excepti ſunt, & latini. Et adhuc tñ hebręi barbari appellabant, ſic em eos lam blych⁹ grec⁹, ubi de religiõe differit, noĩauit. Poſt Chriſti natiuitatẽ, Barbari oẽs putabãt q̃b⁹ nec grẹci latini aut hebręi nomẽ cõcedebat, ita Heſychi⁹ grẹcus βαρβαροι οἱ ἀπαιδευτοι inquit. i. barbari indocti ſunt. Apud recentiores uero in barbaricum nomen abiuerunt, qui impio Roma. non ſubiiciebantur, ut in L. de ſeruis fugitiuis. Ita Marcellinus, Latinus Pacatus, Mamertinus, Ambroſius, Seneca, Arianus & alii Germanos calumniabant ueluti barbaros, & Heſychius Britannos. Inde autem poſtq; imperium germanis ceſſit, & Germani excepti ſunt, & hos pauci criminabant noſtræ tempeſtatis barbaros, niſi qui inuidia moti, & gloria eorum offenſi, barbarorum nomen nobis aſcripſerũt. Hodie tantum fidei noſtræ inſidiatores, Procopio referente, barbari ęſtimãtur, ut Tartari, Roxani, & Sarmatæ, licet & Celtes Vngaros appellauerit barbaros. Audi Aeneam Syluium, cuius uerba ſunt in epiſtola ad Martinũ Maier. Ita chriſtiana religio, inquit, omnem germaniæ barbariem expulit, ut ipſi Itali, græci, erga uos barbari, uos grẹci ac latini appellari poteritis, Hæc Aeneas. Italus, non germanus.

Contra Hermolaum Barbarum, ac Campanum, Germanos barbaros uocitantes Ca. xxxiii.

Germanos non eſſe Barbaros. Contra Her. Bar. ac campanum.

Italiad hunc uſq; diem in nullo prẹterq; inſciciæ Germanos arguunt. Q̃ germani μήτε νεῖν μήτε γράμματα calleãt. Ducũt forſitan Cor, Taciti dicto, ſecreta litterarũ uiros ꝓiter & fœminas Ger. ignorare ſcribẽtis. Leberideq; icultiores nos eẽ clamãtes. Ecce q̃d Hermo. Barbar⁹? cui⁹ hęc uerba ſunt ad Mirandulæ comitem de quibuſdam Germanis dicentis. Nec inter latinæ linguæ auctores germanos iſtos numero, & Teutonas, qui ne uiuentes quidem uiuebant. nedum extincti uiuant. aut ſi uiuant? ut uiuant in contumeliam. Nominantur enim ſordidi, rudes, inculti, barbari. Cui nationi a germania illa uerba impicta ſunt? Hermolaus igitur qui Germaniam peragrauit, ut in annotationibus ſcripſit, plus ęquo, illo uerbo & uerrucas & tubera Germanorum offendit. Conſimilia illis uerba detractoria Campanus Germanis inuſſit, quos toties barbaros, ac gentibus omnibus incultiores aſſeruit. Tantum deniq; ocii Campano ſuperfuit, ut in toto epiſtolarum opere, in nulla re ingenium ſuũ plus aluerit, q̃ in detractiõe nominis & famæ germanorũ. Hermolaus Barbarus tamen illo epitaphio, quod olim Rudolpho Agricolæ ſubſcripſit, quicquid græcia ac Italia laudis aucupata eſt, Germaniæ tribuit.

Inuida clauſerũt hoc marmore fata Rudolphum
Agricolam, friſii ſpemq; decuſq; ſoli.

Scilicet hoc uno meruit Germania laudis
Quicquid habet Latium, Grecia quicquid habet.

Nunc Cãpano respõsurus sum, qui Albertũ Magnũ philosophis ꝑtulit oĩbus, nil sub urbe fuisse ꝓductũ refert, ꝙd disciplinis ac philosophiæ Alberti accedere possit. Ecce aliud in Ratisponensi orõne, nihil ꝙd luminis ꝙddã suboleat, germanis detraxit. Itali itaq; oẽs gentes, more ægyptiorũ, a se barbaros dixerunt. Fuit em̃ ægyptiorũ usus ille Herodoto referente, cuius uerba sunt. βαρβάρους δ' πάντας οἱ αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφῖν ὁμογλώσσους. Aegyptii em̃ barbaros uocant oẽs, qui nõ linguæ ipsorũ consonant, Hæc ille. Et si olim germani non sicuti græci καλλιλογησάμενοι orõnes eorũ adornauerũt, possum aduersus eos dicere, ꝙ Toxaris apud Lucianum οὐ γὰρ σκυθικόν γε μάλιστα ἐπιλαν τὰ ἔργα ἐστοφοφθέγγηται οὐ λόγους. i. Non em̃ Scytharum & germanorum est uerba phalerare, ꝑsertim dũ magis res ꝙ uerba loquant. Si pergerent germanis barbariem obiicere, aduersus eos id, ꝙd contra Athenienses Liuius dixit, ualeret.

De Germanis antiquis illustribus. Ca. xxxv.

Rudolfi Agricolę laus.

CAeterũ ut paululũ ad diẽ emergat germanorũ antiq̃rũ ꝑstantia, & ꝙ fato iã diu cõcesserũt, ne & olim Germaniã admodũ barbariem occupasse liq̃at. Nũc paulo altiꝰ germanos reuocabo ꝓter Alberti Magni industriã. Agricola ille Rudolphus tã absolutę industrię, ac incõparabilis ingenii uir, solus meruisset, uniuersam Germaniã uel decore tm̃ suo, ab omni barbarie exceptũ iuisse. Siqdẽ hic, Erasmo referente, in carmine Maronẽ, in ꝓsa Politianũ retulit, ac oĩa philosophię mysteria penetrasse asserit, Quẽ publico noĩe dignũ ideo censet Erasmus, ꝙ tm̃ illius discipulo usus fuerit ꝓcepto re. Ingens plane ac clarissima laus, q̃ et a uiro clarissimo in testimonii uicẽ ꝓpagat. Nil momus unq̃ in illo req̃siuisset, nisi ꝙ nullã habuit uir ille rationẽ posteritatis. Platonis tm̃ dialogos ac Isocratis parœmias uertit, q̃ adhuc cricunferunt. Fuit Rudolpho familiaris, & ꝙ penes eũ summũ ualuit Ioannes Dalburgius linguæ utriusq; peritissimus, ac triplicibus donis ꝓditus, iusta membrorũ firmitate, iustiori aĩæ habitu, iustissimis externarũ rerũ commodis ꝓuisus, magno uidelicet sacerdotio imbutus meruit. Et ꝙd maximũ fuit, in struẽdis bibliothecis adeo curiosus, ut cũ Ptolemęo illo Philadelpho decertare potuisset. Floruerũt coętanei eius, Thomas Vuolphius, Conradus Celtes, Murrho. Penes pristos Ligurinꝰ poeta, Vrspgensis, Hermannꝰ, Abbas Spãheimius, germa. meruerũt. Quis uero unq̃ Cusano Cardinali germano, in oĩ literarũ gñe instructior? cuius tot egregia uolumina extãt, ꝙrũ Ioannes Andreæ facit mẽtionẽ. Quis Cunone ἐλλοπιώτερος? Quid Iodoco Rubiacẽsi uiro humanissimo literatius? Quid in utraq; theologia Gabrieli Nemetensi ꝓfundius? Taceo Iacobũ Teutonicũ Ioannẽ de mõte regio astrologorũ peritissimũ, cuiꝰ memoriã Picus ille in lib. cõtra astrologos, facta eiꝰ mentiõe honestissima ꝓgauit Eruditorũ antiq̃ssimi germanorũ Hunibaldꝰ, Otto Frisingen̄. & Rosuita monialis referunt, quibus historiographorũ nomẽ inditũ est, ꝙ apte sese germanos ꝓfitebant. Si theologorũ ueterũ memoria te delectat. Quis Marsilio profundior?

Ioan. Dalburgius.

Illust. germ. mortui.

fundior? Sumerhardo acutior. Retulit Bruno ille Cartusiensis origo ac initiũ ab Agrippina exordiũ. Si aũt numerũ illorũ, qui in diuos abierunt, requiris, cõstabit nullã terrã tot sanctis fuisse speciosam, ueluti Germaniã. Verũ ut pauciꝰ adducã. S. Bernardus, Martinus, Hieronymus, Rabanus, Lactantius, germanis a Vuimphelingio ascribunt̃, licet Zach. Lilius de Hieronymo in trãluersũ abeat. Cæterũ nũc orõnẽ meã ad illos, ꝙs sol nostro æuo suspicit, cõuersurꝰ sũ.

Epilogus lectori de Germanis nostræ tẽpestatis illustribus Ca. xxxvi.

TAndẽ omissis illis Germanorũ, ꝙ postq̃ sibi ipsis ac nobis satis dederũt, lege naturę cõcesserũt, ad illorũ ꝑstantiã, nostrã orõnẽ cõferã, ꝙ Germanorum opinio ac industria seculo nostro inter uiuos numerant̃ uiuacissime, ꝙbus tm̃ literarũ ꝑsens est, ut a ueteribus ac uita destitutis, iactu literarũ tanto spacio absint, q̃to naturæ conditione. Tot magni, excellẽtes, innumerabiles, ꝑpe uiri, passim totã Germaniã occupauerũt, quã & multarũ linguarum differentiis illustrauerũt. Quorũ tm̃ laus nobis tẽperanda est modestia, ne nimia ꝓfusione inarescat, uidemus em̃ id in rõne laudandi fieri, ut aliquãdo dũ claritates ꝙrundã exprimere uolumus, laudatiõe abusi, ipsos uariis ꝑconiorũ generibus plærunq; oneramus, ꝙ facile in aliis cõtingere posset. Et si modum excessero, duo tm̃ germani maximi censent̃, ac cæteris ꝑstantiores, tm̃ disciplinarũ assecuti sunt, q̃tum humana natura assequi, aut mortale ingeniũ ferre quiuit, quantũ etiã mortalis sibi unq̃ arrogauit intellectus, ꝙ ꝑpe limites rõni humanæ substitutas excesserunt, nulli ætati, nullis cuiuscunq; regionis ingeniis postponendi, aut si fieri excessionẽ cupis, potius supiores q̃ inferiores discernente natura euaserunt oĩbus. Et licet tanta dexteritate, tanta animi ꝑsentia uiri illi ꝑditi sint, ut de illorũ industria uerecũdius ac remissiꝰ actũ iri uelint, ac ꝓcepti proprii honoris uerecundant̃, proprio ꝑconio audito offendant̃. Et iuxta Euripidis sententiã, alienũ a laudatoribus animũ gerãt. Veniã tamẽ expostulatũ ire non morabor, licet id ꝓfessioni nostræ incõcessum sit, atq; historię captũ excedat, q̃ oẽm digressionẽ fieri ꝓhibet, & quẽadmodũ Horatius poetæ, Fabius oratori denegat excessum, ita historicũ ipsa historia limites trangredi non patit̃. Ne tamẽ semꝑ uniꝰ coloris, ac in eodẽ filo semꝑ orõ deducat̃ ęqualis, nullis figuris uariata, semꝑ eundẽ tenorẽ referat. Vt etiã quiddã leuando tedio, ac in tã ꝓcaci ac seuero labori, reparando aĩo cõcedã, ut demũ animi uires ludendo ac lasciuiẽdo parũꝑ colligã. Quas ut ad ꝓferendos reliq̃s sudores accõmodatiores reddã, uenia nobis ꝑstanda est, si dulcedo loquẽdi ultra limites me ꝓuexerit. Nec & aliud mihi uitio uertẽdũ est, ꝙ ad dicenda ꝑstantissimorum hoĩm ꝑconia descẽderim, ac ꝓter modũ extollendorũ ingeniorũ ipsis nolẽtibus ꝙddã astruxerim. Et id nõ inique mihi interpretaberis, dũ agnosces, in horũ amplitudine nõ minus germaniæ, q̃ ipsorũ laudes ꝙęsiuisse, q̃ nõ nihil sibi de ciuiũ suorũ ꝓstãtia cõicat. Desumpta mihi in munus germania est, pro cuius aris ueluti pro necessitate priuata mihi dimicandũ est. Cuius q̃so rem prehẽsione carerẽ? quale nephas obirẽ, si ingrati hoĩs nomẽ accipiẽs, debita laudis portiõe patriã meã defraudarẽ. Et si hanc causam mihi inuerteris, phas

Auctoris excusatio

mihi sit meas dixisse laudes, ueritatis conscientia, dū pro mea laude nitar, non alterius, multū em̄ mihi promitto, multū mihi deberi existimo, q̄ in ciuiū meorum numero tanta lumina comp̄henderim. Metellus apud Plutarchū diis gratias agebat, ὅτι πῆ' ἄλλοισ οὐκ ἐγένηθ σκιπίων. i. q̄ non apud exteros Scipio natꝰ fuisset, & ego patriæ nostræ non possum non gratulari, talibus uiris in eius cōmunionē allectis. Et si adhuc hæ ad expurgandū causæ non tutæ sunt, id (q̄d omni cōcessum est) de uirtute differere mihi liberū sit, nihil q̄q̄ de Erasmo q̄ Capnione recenseat, & tm̄ mutato noīe, in illo de incompanda eloquentia, in hoc de inæstimanda orōnis grauitate narret fabula. Putat Athenæus ex Anaxippi græci comici sententia, sub p̄ūorum noīe uirtutes esse laudādas, & diuus Nazianzenus Athanasium, inquit, laudans uirtutē laudaturus sum, nec secus Marinus græcorū phūs doctissimus, sub familiaris sui appellatione, totā fœlicitatem comprehendit.

Comparatio Capnionis ac Erasmi. Ca. xxxvii.

Erasmus

Capnion

Cōp̄atio Capniōis & Erasmi

DVo sunt inter cæteros q̄bus Germani decoris titulus debeat, Erasmus Desiderius desideratissimus ὑπεροπτάτος, diu desideratus, ac nunq̄ desiderandus, ὡς ἀ' οὔτω τὶς ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ' αὖθι. Hic ille ἵμερος desiderius est, quē Venus Paridi apud Lucianū promisit, quē Hesiodꝰ musis coniunxit. Huic conferēdus est Capnion, fumus illuminatissimus, q̄rundā oculis grauis. Verū quē οὐ νιφετόσ οὔτ' ἂν χειμὼν πολὺς οὔτε ποτ' ὄμβρος. i. Nec nix, hyēs, nec hymber, extinguet. Hic radios de se emisit, q̄rū splēdore totus orbis illustrat, a q̄ fumo oīs splendor in tribus linguis, suā lucē reuocat, nā ille nō fumū, sed de fumo dare lucē cogitat. Ambo illi sublīes animi, telisq̄ referti, τῶν δέγε πάντες μὲν ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες, Vt homerico uerbo loquar, ab illis oēs eloquentiæ numeri in Germaniā fluxerunt, ambo tot linguis p̄diti, tot disciplīs. Hi uirtute, dexteritate, morū īnocētia pares, eiusdē quasi politioris philosophię dogmata secuti, ad arcē disciplinarū euaserunt, nec facile discernere poteris, in qua disciplina plus uiri illi p̄ualeant, an latinitas græcitati, an philosophia theologiæ fuerit p̄ferēda. Tanta singularū artiū æqua in illis facultas est Adde q̄ nulla illarū est in uno q̄q̄, q̄ nō, si solā p̄p̄ēderis, maior uideat altera. Idem iudiciū si euocaueris scientiarū possessores illos, dum em̄ incompabilē eloquendi riuū Erasmi, dū absolutā eius in transferendis auctoribus facultatē præ oculis tenueris, facile herbā huic porrecturus es. Dū uero hebraica mystica Capnionis, ac fontē uerissimū, ex q̄ oīs germanorū uera eruditio profluxit, intueris, atq̄ illis ciuiliū iura, in q̄bus absolutissimus est, p̄ter oēm disciplinarum cumulū adiunxeris, huic palmā deferēdā putas. Cōiunge utrosq̄, symbolum facito, singula ea quæ uirtutis sunt adiice singulis, uide q̄ta uicinitas, q̄ta unitas, quasi a diuersorū corporū habitudine tibi respondeat, frange nucleū exue hoīes illa tm̄ corpis eorū mole, & aīa tibi una repræsentabit. Denicq̄ ni si fides nos cōsentanea in transuersū ageret, nisi et eadē ętas, eadē fata, utrosq̄ cōiunxissent, facile ex Pythagorico instituto cōuinceret, unius aīam in alterū abiisse, quēadmodū Hermippꝰ de Calciphrōte ac Pythagora sentit. Ita nimis dubiam

dubiam palmā de se ipīs fecerūt. Ac me ueluti exq̄sitissimis picturis detentum utriusq̄ monumenta admirantē penitus suspenderunt, ac omne iudiciū mihi exemerunt. Sūma igit̄ inter eos diuersitas, si inter similimos dissimilitudo p̄ot intercidere, nullā habebit rationē aliā, nisi q̄ aliqui festiua ac familiari orōnis facultate inducūt. Cęteri uero ad grauitatē orōnis ac eruditionē oculos tenēt. Alii plus linguarū p̄stantia, alii multitudine capiunt, & si res ad calculū reducenda est, nulla uirtus in utroq̄ est, q̄ non sibi palmā deberi polliceat, si sola cōspiciat, aut si cū alterius industria collocet, paritatē non ambobus inferat, ac quę non utroq̄, singularū disciplinarū calculo facto, parē laudē participet. Vt em̄ illos patria germanos lege naturæ, ita & disciplinarū paritate Opt. Max. Deus prouidit, illisq̄ multos gloria æquales creauit, uirtute paucos.

De præstantia D. Erasmi Roterod. & eius operibus. Ca. xxxviii.

Cōmēdatio Erasmi ac operū suorū

VTriusq̄ tm̄ linguæ ducatus Erasmo, pcul oīm dubio consensu eruditorū delatus est, quē uirtute dicendi, in qua eminētissimus est, pauci priscorū superauerunt. Tot em̄ uno illo uiro disciplinarū diuitiæ, & singulari huic tot scientiarū species exuperant, q̄t diuersæ hoībus diuersis concessæ fuerunt, ut plures hoīes unus Erasmus, ob pluralitatē curarū, subiisse uideatur. Et q̄d longe pulcherrimū est, nullius disciplinæ p̄stātia, ob fœlicitatē alterius, in illo inclinat, nec q̄d uni impendit, alteri derogat. Verū pari semp̄ trutina libratū p̄ se unūq̄dq̄, ac si hoī singulari contigisset, ualet, ac meret. Inter recentiores paucos continet ille accessores, pauciores δὲ ὁμόφρονας, paucissimos aut nullos supiores. Nā quicq̄d ἐκ τ̄ ἐυρεῖου Erasmi flumīe producit, genuina nota signatū est, ut q̄cunq̄ uertat, autorē haud facile mentiat, q̄ minus Erasmicū sonet & censeat. Nil em̄ externi sapit, nihil peregrini patit. Nā si quidq̄ eius aduleret, manifesto iudicio mox auctorē p̄dit, & indigenā se, nō alterius farina p̄fectū prima frōte detegit. Facultatē ille, quā pauci attigerunt, arripuit, fuci oīs impatientē, ac p̄fusioris lenocinii penitus negligentē. Verū adeo liberā, expositam, adeo absolutā, ut hæc semp̄ suo tenore p̄fluens, suo cursū nitat, ac festiuitate eius in lectoris animū descēdēs, repugnantes ducat, cōmoueat. Ad hoc lenti arridet, ac bñuolentiæ aculeū reconditū p̄ se fert. Non ueluti plærosq̄ cognoscimus, q dum eloquentiā, quā affectant, cogunt, orōnem, nō inficior, elegantē condunt, ueteris tm̄ ingenii testā insepabili necessitate subsequentem, ac priscā saliuā æterno comite habent annexā. Huius uero numeri semp̄ sibi similes, pares ac integri prouehunt, lectorē inuitant, inuitatū detinent, detētum æterno uinculo sibi deuincunt. Stylus uero eius est tā effusus, candidus, luculētus, ita p̄prius, ut κατ' ὀνομαστὶ q̄libet materiæ uerba adeo accōmodet, ita cuilibet rei suā reddat dignitatē, ut ad fingendā orōni uenerē, nemo magis aptus, nemo p̄mptior ipso habeat. Aliq̄n surgit, & tā uarias iuxta rei p̄prietatem uultus actioni tradit, ut exiguā rem aut penitus nullā, in elephanti molē exire cogat, famulante sibi eloquentia, ac ultra rei subiectæ captū extendat. Tanta orōni eiꝰ αὐτοκρατία inest, ut in ea nihil excludat, q̄d ullo pacto desyderari possit, nihil interserat, q̄d τὴν ποδαγολογίαν aut excessionē sapiat. Verum cuncta in

morē Cyclopędię ſequunt, fœlici rerū ſerie ſe inuicē ſuccedunt, inuicē adaptāt ut una ablata ſquama aut fibula, totius lorici ratio auferet, ſubuertere t, aut ad minus p̄fectioni ſententiæ derogare t. Et eā facultatē quā alii πολυπονώτερι pro affectanda ac demū exagitanda eloquētia, coactā, ac accerſitā aſſecuti ſunt, hic ſua ſponte fluentē, ſine magno dicendi labore αὐτοχεδιαζόμενος obuiā habet. Exiſtimat Quintilianus lectioni Ciceronis pueros eſſe adhibendos. Ego puerorū ingenio tunc p̄ciū affuturū putarē, & ſi Veneri Eraſmico traderent, penituſq; dederent, ut ad q̄cunq; ſtudia alenda cōptiores efficerent. Tāta em̄ in Eraſmo meo, imo ueſtro, eminentia, uirtus oratoria ſurgit, ut tam in foro q̄ ludis literariis probaret, nec iuuenū nec ſenū ingenia formidaret. Et hæc uiri illius pro gymnaſmata, q̄bus aduleſcentiā ſuā imbuit, & q̄ λὶς ἀπὸ πασῶν ab illorū grauitate ac ſublimitate abſunt, q̄ in quarto ætatis ſuæ gradu exorſus eſt, donec Hieronymo priſtinā dignitatē reſtituit, donec τὰς διαστροφὰς Noui Inſtrumenti fœliciſſime interp̄tat⁹ eſt, q̄ functio ingenii ſui egregia, a funda ac demerita q̄ rundā iſcicia, peruertit. Verū tm̄ ab his, qui ut Homerico ἀπφθίμενοι loquar νήπιοι, ἀγροῦντες, ἐφημέρια φρονέοντες. i. Qui ſtulti agreſtes, nihil frugi ſapiunt.

De ſumma eruditione ac præſtantia Io. Capnionis. Ca. xxxix.

Laus ſūma ac eruditio Io. Reuchlin

q Vare te interim portu reliqui Capnion inuictiſſime, dū tibi tm̄ omia meritiſſimo, ob ſummā tuā in me uoluntatē & debeo ac uolo. Si enim dulciſſima tua conuerſatio, qua mecū Hagenoæ uſus eras, me non tā geret, meritorū tuorum magnitudo exigeret, ut huic gratiā retaliaturus ſim, ὅσ πίσκιον φιλότητα πράσσει. Verū a q̄ initio laudū tuarū pelagus cumulatiſſimū exordiar? an a gratia attici tui ſermonis ἀτθατικίζοντος? An a linguarū plu ralitate? & te a q̄buſdā δίγλωττον. i. bilinguē nuncupatū, tribus linguarū diſcriminibus adiectis, πεντάγλωττον. i. quinq; linguarū peritiſſimū faciam, ut antiq; tas de Epicharmo teſtabat. Si ab ītegritate tua? attinebit ad te illud homericū οὐδ' ἄρ θοι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, οὐδ' ἀγανόφρων, ὅς τίς ἑωϊσκον ἦσιν ἐνὶ φρεσὶν ἄρτια βάζειν, Nemo melior, nemo iuſtior erat, nemo q̄ integriora loq̄batur. Verū a fœlicitate tua caput oratio noſtra proferet. Fuerunt em̄ (licet pauci) qui te rerū doctrina ac dexteritate referrēt. Cōmunia em̄ habuiſti animi cōmoda, & corpis facultates, cum multis, q̄bus numeris æqualibus natura ut tibi reſpondit. Qui aūt fœlicitati tuæ acceſſerit? agnoui neminē. Fuiſti & olim non ultima fœlicite p̄ditus, q̄n labor tuus toto orbi cōicatus, primo hebręa myſteria literis uulgauit, q̄n totius chriſtianitatis limites peragratus totū orbē p̄luſtraſti, q̄n tot principū functus officio, ea q̄ hoīs erant expleuiſti, hoīs tm̄ opa molitus eras, nondū ad tibi deſtinatū abſolutæ fœlicitatis finē, p̄ueneras. Solus hoſtis req; rebatur, qui beatitudinis tuos gradus redderet p̄fectos, uirtutē tuā crebro impulſu expoliret, tuos honeſtiſſimos ſudores, tm̄ doctis cognitos, pueris detegeret, tuū ſumū ultra gades, ultra chriſtianæ orbis captū diſſipatū, & barbaris nobilitaret, ut penitus in oī negocio Capnion ſonaret, ut nullæ meſſæ exigerent, ubi non tuū nomen obambularet, & per hoīm ora ferret, nulla ſocietas, nullæ literæ conſecrent, ubi non principiū q̄ finē Capnion teneret, nō tibi tm̄ amici

amici tui potuiſſent oēs, nec plus de te rerū natura meruiſſet, quę tm̄ in te ſolo quicq̄d uiriū & p̄fectiōis potuit, exp̄ſſit. Quātū inimici tui, ſi uerū dicimus, amiciſſimi tibi tribuerūt. Null⁹ beatitudīs calcul⁹ tibi deeſt, ſi ὁ δὲ κάρτιστος ἁπάντων tibi dexter aliqs deorū p̄ſuaſerit, hæc tibi æq̄ aīo ferēda eſſe, q̄ ab æterna obliuione tuā celſitudinē aſſerent, extendent, q̄rū ductu σὸν δ' ἀρὶ κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδναται ἠώς. i. gloria tua erit cū tū aurora diſſipat. Tu magna authoritate in tui fauorē tot reges rapuiſti, q̄ ſubire oīa noīs tui gratia moliunt, Reuchliniſtarū nomen in eorū decus uertūt ac trahūt, oēs etiā q̄bus ingenii facultas ulla ſu p̄eſt. De te dicā, q̄d de Probo Claudianus, oī nobilior luſtro, nec cōtigit uni, hactenus exactū nō ſunt memorata p̄ æuū, germāos habuiſſe duces. Vidim⁹ maxīos reges ad tui defenſiōes deſcēdiſſe, uidimus ſedecim dialogorū uolumina, p̄ba eruditione exarata, innocentiæ tuæ, p̄ogādæ deſtinata. Tanto numero amicorū tuorū calculus cōſtat, q̄to excelſa germanorū ingenia, q̄ tot uotis, tot ſcriptis te, ab oī mortalitate exuerūt, ac alioq̄ mortalē cœlitibus uicinū reddiderūt, ac integritatē tuā incruētā a tot hoſtibus cuſtodierūt. Quicq̄d hoī arrogat, unico uerbo, Capnionis uidelicet noīe cōſtat. Nūc de Capnione agit, Capnion ille eſt, ſatis diximus, cū te noīauimus. Cętera ganges & Indus hnt, ſi darius rē tibi dilatari cupis, aliud noſtrū epigrāma ſit illud. Hic prim⁹ hebræorū myſteriorū, & theologiæ, prim⁹ græcarū literarū, & oīs eruditiōis germaniæ illator, Verbi Mirifici ac Cabalæ unus & ſolus reptor. Vel magis uos tenet Nazareni Gregorii Ro. urbis epiſcopi, breue teſtimoniū, ac ſucciſum, uerū ita ſucciſum, ut ſi in receſſu uideat, ſucciſiuum dici mereat, huiuſmodi nunc & græci & latini ab iſto germano Capnione, uiro diuino, fontē linguæ eorū ad diſcūt, & ita q̄dē addiſcūt, ut ſeſe illi⁹ diſcipulos fateri glorient. Neſcio an teſtimoniū illius, an ille q̄ teſtat dignior ſit? Erat Celtis ſuccincta illa Capniōi aſcriptio, qui tantum, quantum germanorum uix alter, peregrinatus eſt.

Qui tribus linguis ſuper eruditus,
Nec mihi toto ſimilis tibi unquam
Viſus in orbe eſt.

Epigrammata Capnionis

Picus ille Italorū doctiſs. Cōcordiæ Comes, p̄ter honeſtiſſimā eius de ſupſti. preno. mētionē li. vii. ca. vi. factam, hoc affixit epigramma lib. Stauroſticho.

Et Pfortzen latiæ donatum lumine linguæ
Cui ſacrum triplici celebratum eſt dogmate nomen

Taceo Fabri Stapulenſis, Hermolai Barbari. Aldi Manutii, Marſilii Ficini, & cęterorū Italorū iudicia, q̄ laudādo Capnioni, nōnihil opis cōceſſerūt. Nos uero germani barbariſſimi oīm, nec digni ullo muneri diuinit⁹ p̄ cæteris elargito, tot neceſſitatibus abſolutiſſimū uirū afficimus, beneficia ſua ac ſplēdorē (q̄ uniuerſa Germania nitit) iniq̄ſſime calumniis ac odio oneramus, potuiſſet iure optio id germāis īgratiſſimis īfligi, q̄d apud Euripedē Hecubę ac troianis οἱ βάρβαροι λέ, μήτε θὺ φίλουσ', φίλουσ ἠμεῖσθε, μήτε θὺ καλῶς τεθνηκότας θαυμάζεθ', ὡς ἂν ἡμὲμ ἑλλὰσ θύτυχῆ, ἡμεῖς δ' ἔχημεν οὐκ ὄμοια τοῖς βουλεύμασιν.

(appinxit Vlyſſes.

Vos barbari, qui nec illos qui amici sunt, amicos
Honeratis, nec illos qui honeste oppetierunt
Miramini, ob id græcia illa floret inclyta
Dum nos secus uestris institutis agimus. Et licet nobilissime Capnion, p̄coniū tuū ita obtinuerit, ut quēadmodū de Homero Macrobius dixit, nulli⁹ adulatiōe laudet, nec uitupio decrescat, īmo ut ipse Homerus inqt ἦ ῥ᾽ σὸν κλέος οὐρανόν᾽ εὐρὺν ἱκάνει, gloria tua cœlū attigerit, ac inæstimabile decus maledicentia inimicorū possideas. Nō possū tñ nō uicib⁹ tuis cōdolere, dū ętas te seneſcētē soluere deberet, ac te exanclatis tot laboribus eximere, requie restituere. Dū etiā p̄ exili nostrarū rerū facultate, munere aliq̄ te donare nō querim, animum saltē nostrū parem ac integrum aduersus te muneris loco cōsecrare uolui, & id satis mihi sit testimonii, tā copiosissimū opus germanię, non alia rōne a nobis esse cōgestū, nisi ut honesta occasio enarrādæ uirtutis tuæ p̄steret, q̄d tunc nobis sine oī calūnia licere putaui, dū historię germanicæ nostrā operā addicerē, tunc e plaustro q̄cunq; nobis obuiarent, cōscientia ueritatis, putaui mihi

Riserunt secula sua Mæonidem. (cōcessa.

De Reuerendiss. principe Cardinali Gurcensi Matthæo Lang. Bilibaldo Pyrkaimero Norico, ac Beato Rhenano germanis. Ca. xl.

SVp̄sunt ętate nostra illustrissimi p̄terea ac mirabiles rerū scientia uiri, & q̄bus tota Germania passim lōge lateq; referta est, adeo ut si qs uatē quē dā iustū ac absolutū sibi ingrendū cogitaret, nullū aliū a Germania orbē p̄agraret. Nec lumīe Diogeni illo opus esset, apud Laertiū, ad inuestigāda ingenia, cui in sola Germania ad uota sibi terrarum undiq; docti uiri affluerēt, Nō igit Herculi q̄renti q̄d uelit? Bacchus respōderet, σκόμμα ποιητοῦ σκέτιου, οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ᾽ εἰσιν, οἱδ᾽ ὀντες, κακοὶ. i. Opus est mihi bono poeta, nulli. n. sunt, et si sunt, mali existūt, apud Aristophanē in batra. Pluralitate igit eorū inductus, oēm seriē ordis in adducēdis noibus remittēs, desyderās, eorū p̄stātiā ordie metiri negligā, uerū sine discrimīe, p̄ mediocritate nostra, q̄ uiderim in illis memorię digna, ut sese res obtulerit, ac loci necessitas, summo studio ꝓsecutur⁹ sū. Nec ullū iudiciū int̄ primos q̄ postremos ferre in aīo est, nullāq; differētię rōnē in ducere, oīm p̄stātias religiosę ueneror, eruditionē exoscular, nulli etiā detrahere cōsueui unq̄, tot uni q̄d reliq̄ tribuā, oīb⁹ germāia debet nōnihil, & me nūc germāię negociū agētē debere illis ęstimo. Pace tñ oīm, tria germanorū lumīa et hęc sola ęteris p̄stare mihi p̄suasū est, q̄rū excellētię oīs libero ac solido aīo q̄tācūq; messem in literis fecerit, ultro cederet, ac illis palmā tribuere min⁹ erubesceret. Primus illorū, amplitudīs summę gratia, nobis reuerēdiss. Gurcensis Cardīalis appellād⁹ ē, q̄ sola uirtute, prīcipis nomē īgenii sublimitati adiiciēs, oēs felicitatis calculos cōiūgēs, & ex triū bonorū generū cōiūctiōe nulli hoīm alteri cōcessorū, in unū plenę ac absolutę p̄fectiōis uirū abiuit, mēbrorū firmitate, dotibus animi, tū & amplissimo sacerdotio p̄ditus, summū ius apud Maximilianū, quē ut ꝓprīū sibi deuinxit, assecutus est. Et q̄d lōge honestissimū ē præ ęteris politiora ingeniorum studia alit, colit, sustentat, atque conseruat.

Matthæ⁹ Lāg Cardinalis Gurcēsis.

Huic quicq̄d fœliciori ingenio ꝓductum est, politiori facundia ꝓfectum est, plus alio germano arridet, quare adducti sumus, & germanias nostras ipso ut germanorū absolutissimo, siue eius nomini cōsecrauimus, in cuius testimoniū aliq̄s uersiculos ad eū ī fronte operis nostri depinximus. Huic duos defœcatorum ingeniorū uiros conferre uolui, ac parē illis facundiā, linguarūq; peritiā asserere. Bilibaldo scilicet Pyrkaimero, ac Beato Rhenano, & licet priori uiro titulo ac rerū terrenarū facultate inferiores sint, ingenii tñ fœlicitate nulli posteriores. Primus cæsareæ maiestatis a cōsiliis, patricius, senatorio ordine Nurēbergēsi insignitus, plenus honoribus, rerū copia plenior, in facultatibus aīę plenissimus, ac dign⁹, ut nobilissimæ ciuitatis, & germāiæ prīæ, loco int̄ prīos fungat, totius urbis necessitatibus adhibeat. Tot tñ curis indignus, satis ille erga patriā mun⁹ suū expleuit, duo Plutarchi opuscula, totidē Luciani dialogos & non minimos, sex Xenophontis libros de græciæ primatibus. Aristophāis q̄q; Plutum latinitate donauit, tantum etiam laboris in Glyllo de literis ægyptiacis consumpsit, ut bonis literis incrementa plus cæteris impartitus fuerit. In altero uero Beato Rhenano oībus calculis beatissimo, nil uel Momus rep̄henderet, nisi q; habet exiguā rationē posteritatis pro tanta rerū copia, nil em̄ hactenus p̄ter cōmentaria quædā, multo sale condita, testimoniū auctori summum referentia, diuulgauit, fama uero non exilis ac nulla de uiro illo obtinuit eū aiunt maximū quiddā moliri, cuius conatib⁹ de⁹ aliq̄s ꝓpicius ac p̄ns adsit oro. Cęterū non dubito q̄n alterū nobis Erasmū, uolentibus diis referat.

Pyrkaimer.

Rhenan⁹

De Georgio Simler, Erhardo Listrio, Nicolao Gerbellio. Philippo Brettano Melanchthone. Ca. xli

ET ne sine ulla mentione doctissimorū p̄ceptorū memoriā trāsgredi ar, & penitus uiolatę pietatis uitiū incurram, grauissimi uiri, corp̄e q̄ aīo grauitatē ostendētis, Georgii Simleri multipharīā eruditionē, numero illo intercensere uolui, ut p̄ceptoris mei longe optimi, sub q̄ ferulas primitus subduximus, ingeniū (qualecunq; hoc sit) exile scio, excoluimus. Cui pluris, ut Alexander apud Plutarchū dicere consueuit, q̄ ꝓprio parenti oppigneratus sum, me soli huic debere fateor, q̄cūq;, deo solo excepto, doctrinarū nobis arriserunt, illo in utraq; lingua primo usus sum p̄ceptore, uiro ad instruenda ingenia nato, cui oīa imputare potes, q̄cūq; honesta ab ingenio nostro ꝓducta sunt, cuius nomen in decus meū, ut eruditissimo p̄ceptore functus uidear, semp̄ tracturus sum, utinā tm̄ lucis summa eius humānitas, sibi a nobis desumeret, quātū mihi ego e noīe suo uendicare studeo. Inde αὐτὰρ ἐγὼ καὶ κεῖθι φίλος μεμνήσομ᾽ ἑταίρου. Fuit alter p̄ceptor noster Philippus Brettanus, uix xx. anno rum, pene puer, cæterū adultissimus, ac literarū experientia nulli secundus, cui quantū anni ac corp̄is moles detraxerunt, tm̄ ingenio adiecerunt. Quanto corpore tenuior, tanto animo sublimior, solide loq̄r, hactenus tā auriū q̄ oculorū officia ille excessit, ut oēs cuiuscūq; peregrinationis aut ætatis, nullū tantæ iuuētutis ac eruditiōis uirū, tot artibus p̄ditū, tot disciplinis īstructū, audiuisse q̄ uidisse testentur. Nec huic docendi facilitas ac fidelitas deest, uidimus ipsi

Philipp⁹ Brettan⁹.

Georgi⁹ Simler.

Currherū ac Maurū ante paucos annos elementarios in græcis, nūc in doctiſ
ſimos uiros abiuiſſe, ac ductu eius ita inſtructos, ut in oībus illis cū doctis arti
ficibus contendere ualerēt. Præceptoribus noſtris pietatis cōſcientia antepo/
Liſtrius ſitis, Erhardū Liſtriū alterū Capnionē, tot linguis ſonantē, duxi eſſe referēdū,
cuiꝰ animi receſſum ſclæ in Moriā Eraſmi lucubratiunculę oſtendunt, & quā
B. Rhena ti uir ille cenſeri dignus ſit patent. Cęterū nec a p̄ſtantiſſimorum corona Ger/
nus. bellius ille Nicolaus degenerat, cuius ingenii facilitatē aſpectꝰ prodit, utriuſcꝫ
Ni. Ger belius linguæ peritiam ante multos annos retexit.

De Germaniæ theologis nobilioribus, ac iuriū p̄ſtantiſſimis. Ca. xlii.

SAcræ paginę eruditionē, ut cæteris ſacriorē p̄ferre uolui, q̄ plæriſcꝫ iam
Germanorū plena exupat, ac illis in erudiendis diuinis myſteriis eloquē
tiæ cōiuncta, numeris oībus p̄fecta reſpondet. Oībus aūt Germanis ante
Theolo ſignanū Martinū Lutherū Vuitenburgenſiū ordinariū, publicō noīe theolo
gi germa gorū appellare honoris gratia uoluimus, ob egregiam eruditionem a tali uiro
niæ. aucuparā. Io. Oecolāpadius uerus theologꝰ, iudicio Eraſmi noīatus eſt, quē &
ob triplicis linguę peritiā, theologiæ accōmodatiſſimā, inter primos recēſen/
dū eſſe duximus, cui linguarū pluralitate accedūt Volfgangus Faber, Kilianꝰ
Leibs prior in Kebsdorff, Iacobus de Baniſſis decanus Tridentinus, Erhar/
dus Truchſes Eiſtettenſis, Cunradus Pellicanus Minoritanus, Mutianus Ruf
fus Gottheimēſis decanus, uir in oībus literarū diſciplinis ſacer, perꝫ eruditꝰ
Laurentius Behem diui Stephani Babenbergen. canonicus, q̄ in nullo poſte/
riores ſplēdore linguarū, Cypriani inſtar, dei tabernaculū honeſtauerūt, qbus
et p̄ter ſermonis elegantiā addere potes Sebaſtianū Sperantiū Brixinenſem
p̄poſitū. Et inter primos Iacobū Lempū θεολογώτατον utriuſcꝫ theologiæ cenſo
Ia. Lēpus. rē, cui eruditi plurimū debent, ob ſummū eius officiū in Io. Capnionē erudi
torū parētē. Fruūt huiꝰ cōſortio Vuēdelinus Steinbach, ac Martinus Plātſch
q̄ Tubingēſis gymnaſii lumina ſacra eruditiōe, noīs gloria ęquales multos ha
bent, p̄ſtātia paucos. Quid memorē Melcherū de Pfintzing, ac Georgiū Be/
hem S. Laurētii Nurēbergēſiū p̄poſitos. Iacobus Vuimphelingiū, Thomam
Murner, Martinū Reus noricū, Volfgāgū Volprecht. Ioannē Lāg, Ioan. Fug,
Vuēceſlaū Linck, Martinū Luder, Io. de Staupitz, Auguſtinū Lupff priorē
Haidelbergēſem, Auguſtinēſes. Georgiū Nigri de Leōſtain, Thomā Truch
ſes Spirēſiū. Vitū Gaiſſeld Surburgēſiū, Nicolaū Siguart Badenſiū, decanos.
Io. Eckiū, Paul. Rictiū, Gregoriū Billung Phorcēſem, Florentiū muller Gerſ.
decanū, Vdalricū Carinthiū, Lucā Schlepplin ſuffrag. Spirēn. Georgiū Rie/
cker, Iacobū Cuppenheimiū. Caſparū glaſeriū & Ioānē kurſner, & reliq̄s, in q̄
rum noībus adducendis fatigaremur. Aequali numero iuriū doctores ſan
Florētius ctiſſimi conſtant. Inter q̄s p̄ter ſummā morū innocentiā Florentius de Phen
de Phen ningen illuſtriſs. principis elect. Palat. Cancellarius, ſummū occupat, tēpeſtatis
ningen. noſtrę Mœcenas oīm eruditorū indulgētiſſimus, ac omnibus doctis dexter,
cuius ductu & auſpiciis inſignis Haidelbergenſiū palæſtra, ueterē teſtā exuta
cultiſſimis diſciplinis expolitur, atque honeſtioribus ſtudiis in dies meretur.

Habet ille eiuſdē farinæ ac p̄ſtantiæ familiarē Bernhardū Vurmzerū, ambo
ſecretis principis adhibent, ambo ſenatorio ordine inſigniti, ambo ſumma no
bilitate p̄diti ſunt. Viderunt Italiā uterq̄, uterq̄ p̄ter incompabilē iuriū indu/
ſtriam μελίπλωσοι, latinæ eloquentiæ arcē occupauerunt. Nec portu te Iacobū Viri illu
Kurſerū, ac Hieronymū Vehū Badenſis Marchionis Cancellarios relicturus ſtres ger
ſum, q̄rū beneficio & animi dexteritate, tota illa regio diſponit, conſeruat, am/ maniæ
pliatur. Crimini q̄q̄ maximo eſſem obnoxius, ſi Georgiū Sualbach ac Io. Vi/
giliū rerū eccleſiaſticarū uicarios, ſilentio p̄reterirē, nec officiū noſtrū illis ex
plerem, q̄rum bñficio ſalus mea hactenus conſtitit, q̄s in omni fortuna præ/
ſentes expertus ſum. Nec Vdalricū Zaſiū a memoria noſtra remiſſurus ſum,
cui ſecundi Varronis titulū uirtute ac eloquentia indiderunt. Cæterū Sebaſti
anus Brant, Cunradus Peutinger, impialium urbiū archigrammatei, tot rer̄
diſciplinis cenſent, ut dubiū, an illis hiſtorici, an poetæ, an oratoris, an græcę, ſi
ue latinæ linguæ potius iuridica facultate nomen concedas? Haidelbergā q̄q̄
occupant Theodericus ac Lucas iuriū ſcientia p̄ſtantes. In medicorū p̄ſtantiſ
ſimorū numero primas partes cōſenſu oīm Ioāni de Maichingen deferebāt,
cui accedere Theodericus Vuormacienſium doctor uidebatur.

De politioris diſciplinæ Germanis. Ca. xliii.

NVnc mihi cum lætioris ſtudii Germanis res erit, q̄rū numerus ſi opi
noſtro inſereret, in magnitudinē iniuſtā liber noſter cōſurgeret. Tot
egregii Germanorū toti nunc in lingnarū cognitionibus uerſant, a q
bus penitus poſſident oīa germanorū gymnaſia. Denicꝫ germaniæ oēs Athe Bonarū
næi iam longe latecꝫ, nil niſi græca ſonant, p̄eſt Muſeo Lipſenſi Moſellanꝰ il/ literarū
le, in græcis εἰς ἄκρον ἐλιμλακῶς, qui ductu Ariſtophānis poetæ græci Lipſenſes profeſſo
p̄ſtantiori linguæ reſtituit. Eſt & illic Richardus Crocus ille. Philippū Bretta res q̄ ſint
num Melanchthona Tubingæ cum ſummo fructu græcorū p̄ſtātiſſima q̄q̄
dictantē, p̄ferre uolui oībus, cui accedit Hermannus Trebellius Muſei Fran/
cofordienſis illuſtrator. Quid Moguntiā memorē, tam p̄ſtantiſſimis hoībus
conſitā, illic eīm Cunradus Vuidmannus, Ioannes de Kunigſtein, Io. Sorbillo
atcꝫ alii, proba eruditione, qui & lætiora ſtudia, p̄ſitent. Tota urbs Nicol. Kar
bachio ſingularis eruditionis magiſtro in græcis exercitatiſſimo utit. Ad Ar/
gentinenſiū numerū me conferā, ubi Ruſerus ille Ioannitarū ordinis uir exer
citatiſſimus meret, quē añ multos annos diſciplinis optīs penitꝰ deditū aſſidua
noſtra conuerſatione uidimus, tunc multo artificio athletis ſummis reſponden
tem. Nunc uero empericos q̄ſcunꝫ uincentē, coæuos ille peritia literarū plu/
rimos poſſidet, q̄rū dulciſſima familiaritate fruit, q̄rū eruditiōis teſtimonium
Eraſmus ille ac Beatus Rhenanus ampliſſimi uiri fuderunt. Primū inter eos oc
cupat Iacobus Sturmus homo ἀλλοπρόσαλος, in oībus q̄ moribꝰ corpori q̄ uir Sturmꝰ.
tuti debent, dexter & ſui ſimilis, qui & penitus polypi rōnem ſecutus, ridētibꝰ
arridet, flentibus adeſt, in nobiliū numero doctiſſimus, in doctorū uero ludo
nobiliſſimus, undicꝫ tutus, undicꝫ plenus ac rotundus eſt, quē ſi numero lati/
norū cenſere cupis, inuenies latinitatis cenſorē nobilē. Si hiſtoricis eū contule

ris oīs hiſtoriæ maieſtatē, cęteros docentē compies, adeo in oībus rebus ſacer, Eſt huic ſumme familiaris Thomas Rappius, uir ardentiſſimi ingenii. Sunt & Io. Rudolfingus, Io. Guido, Hieronymus Gebuilerus, Io. Schutz Vuilenſis, Othmarus Luſcinius, Stephanus Tielerus, Matthias Schurerius, & cæteri illuſtres p̄ſtantiſſimarū literarū profeſſores, q̄ oēm eorū operā ante annos etiā lr̄is græcis deſtinauerūt, Hagenoā Ioannes ille Secerius Lauchēſis, academiæ Anshelmianæ p̄ſes, Seleſtadiū Sapidus, Iacob⁹ Spiegel, Baſileā Amorbachii, græcitate illuſtrauerunt, & ut rem demū cōponam, nulla Germaniæ ciuitas ab omni literatura adeo remota eſt, quæ non græcarū literarū literatiſſimos interp̄tes retulerit, τῶν δ' ἄλλων, πόσσον νιν φρεσὶν οὔνομα εἰκῇ. ut Homerice loquar, quis enim aliorum nomina facile dixerit.

De poetis, hiſtoricis, & aliarum diſciplinarum principibus Germaniæ Ca. xliiii.

Poetæ ac hiſtorici germāiæ.

AD poetices diſciplinæ deditos nunc deſcendo, quā germanorū aliq̄ ueluti ꝓpriā ſibi deſumpſerūt, in q̄rū numero Huttenus ille nobiliſſimus eques, cæteris oībus anteſignandus eſt, homo condendis carminibus natus, de q̄ dicere poſſum, q̄d Cicero de Ennio, Codrus de Homero, de os potius perituros, q̄p doctiſſimi uiri illius monumenta exitium eſſe paſſura.

Vlricus Hutten⁹.

Eſt & altera ſpes Germanię Eobanus Haſſus diuino ingenio, ac prorſus Eobanico, cuius eglogas nup̄, & quicq̄d ex ingenio tam deſœcato prodiit, ſine ſumma admiratione legere non potui, tanti ſales, tanta acutiſſima inuentio. Sunt p̄terea Hermannus Buſchius, Auentinus, Spalatinus, Cuſpinianus Cæſareæ maieſtatis a cōſiliis, Henricus Bebelius, Otto Beckmānus, Marſcalcus doctor, Iacobus Simler Durlacus, illuſtriſſimi Palatini comitis pædagogus, generoſus comes Hermannus Nuenar, Theodericus Sobel Moguntineñ. canonic⁹. Albertus Biſtz. Stephanus Roſinus, cęſareę maieſtatis in Ro. curia ſollicitator, Eſticampianus, Cocleus Noricus, Vulphganus Angſt, Braſſicanus, Baltazar de Facha, Philippus Engendinus, Collimitius, Ioachimus Vadianus, Sturnus, Rubianus. Storkius, Huttichius, Io. Cæſarius, & alii multi φύλλοισιν ἐοικότες ἠὲ μάθοισιν numero foliis ac harenis ſimiles, q̄rum recitādis noībus ſpaciū deeſſet, & iuſto uolumini eorū memoria reſponderet. Sunt p̄terea mathematices diſciplinæ uiri emunctiſſimi, Io. Virdung de Hasfurt, Io. Stoffler Iuſtingeñ. Tubingenſiū aſtronomus, Ioannes Reniger, Io. Schenot Bambergeñ. Stabius cęſareæ maieſtatis a ſecretis, & p̄læric⁹ alii, qui eruditione ſacra, cū rerū natura p̄liari uident, magni Mercurii comites, qui in totius naturæ myſteriis adoleuerunt, & uero p̄ſagio nouerunt τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα, quæ ſunt, quę fuerunt, & q̄ futura trahent. Nec ſine debita ſui memoria Io. Petki abibit, qui Colonienſis eccleſię canonicus, tātos ī Arabica lingua ꝓgreſſus fecit, cui parē gentiū domina Roma, in Chaldæis myſteriis aluerat neminē, q̄ pari eruditione ſeſe cū illo certamini credere potuerit, huius etiā ductu, eiſudē nomiſmatis p̄ſalteriū in lucē abiuit. Et hi demū germaniæ principes, q̄s fœlici ſydere, germanicus orbis ꝓduxit, ac literarū p̄ſtantia a cęteris diſcreuit, in oīm dicēdi gñe præſtan

Mathematici germāiæ.

præſtantes tulit, ac ſui ipſius laudem tanto ſtudioſorum hominum numero reddidit cumulatiſſimam.

Germanos olim inter Græcos uerſatos, & eos ante mille annos græcarum literarum ſtudioſos fuiſſe. Ca. xlv.

Greci int̄ germāos.

ID q̄p̄ germanicę laudi p̄ſentiſſimū eſt, ante tot annorū millia, Germāos q̄ſdā inter græcos mutua communione uerſatos fuiſſe, Græci em̄ ſedes eorū Germanis ac Getis cōiunxerunt. Oſtendūt hoc Mileſii, qui olim Ionium incoluerunt, Pauſania referente, ac Athenæo, deducendis lanis notiſſimi, ut & Ouidius lib. maioris nono, Plynius lib. viii. na. hiſt. Cicero in Verrem Hora. in epi. & alii uolūt. Hi Mileſii græcorū ueriſſimi, ſeſe Getis, in urbe Tomitana Getarū addixerunt, & ſine diſcrimine lingua eorū uſi, Getis Germāis nonnihil incrementi addiderunt. Vnde Ouidius de illo lib. iii. Triſtium.

Sic quoq̄ ſunt urbes Graiæ, quis credere poſſet?
Inter inhumanæ nomina barbariæ
Huc quoq̄ mileto miſſi uenere coloni
Inq̄ Getis graias conſtituere domos.

Greca lingua mixta germanicæ.

Inde græcū idioma pene germanicam ac geticam facultatē corrupit, tm̄ e græcis ſibi lingua noſtra uendicauit, uidetur hoc idem ſignificare Ouidius libro Triſtium quinto.

Et tamen intus
Mixta facit grais barbara turba metum
Turba Tomitanæ quæ ſit regionis? & inter
Quos habeam mores diſcere cura tibi eſt?
Mixta ſit hæc quamuis, inter græcoſq̄ getaſq̄,
A male pacatis plus trahit ora getis.

Vbi Ouidius mixtā græcorū lingua geticæ ſcripſit. Nec id p̄termittēdū, q̄d Pauſanias græcus in τοῖς φωκικοῖς ſcripſit. Galatas ſcilicet olī occiſo Kydia impatore, græcis literis iſtiuſmodi carmina templo Iouis Eleutherii affixiſſe, quibus ſignificabant Kydiam impatorem ea tempeſtate ab ipſis deuictum, qua ferus Mars in manibus Galatarum floruerat. Carmina illa fuerunt.

Η μάλα δὴ ποθέῃς νέαν ἐπὶ κυδίου ἥβην
Αὖτις, ἀρηΐλου φωτὸς ἄγαλμα λίτ.
Ας ἅβῃ δὴ πρώπασλαίου ποτὲ πῆχυν ἔτεινεν,
Εὖτ' ὠθεῖ τῶν πλατέων ἤκμασε θοῦρος ἄρης.

Statii pat̄ germ⁹.

De Scythis ſeptentrionalibus tale iudiciū Mneſippus apud Lucianum dedit. οὐ μόνον ἄρα τοξεύειν ἀπεθοὶ ἦσαν σκύθαι, ἀλλὰ τὰ πολέμικα τῶν ἄλλων ἀμείνους. ἀλλὰ νὴ ῥῆσιν εἰπεῖν, ἀπάντων πιθανώτατοι. i. Non ſolū ſagittando ac circa bellicas res Scythę ualent, uerū etiā in dicēdo, oīb⁹ p̄ſuadendo ſunt peritiſſimi. Nec etiā pauci in geniorū p̄ſtantiū in germania uiguerunt & in Gallia tp̄ibus antiq̄ſſimis, & ut nihil de Anacharſi, Xamolxi, & cæteris (quorū mentio facta eſt) habeat. Fueruut alii excellentiores, Stacii em̄ parentē ſummo ingenio uirū, & qui Lycophrōtis poema obſcuriſſimū cōmentariis illuſtrauit, germanū dixerunt, ab illis Gallis ortū referentē, q̄ nunc in nomen germanicū abiuerunt, de illo Marlianus plura retulit. Arelatenſe etiā regnū germanis ſubiectū fuerat, ut ex Pro

copio & aliis lib.primo diximꝰ,ex illorū ciuitate Phauorinus ille philoſophus prognatus eſt,referente Philoſtrato. φαβωρῖνον σὺν φιλόσοφον, ἡ γαλατία σοφιστῶν ἐκήρυττεν, ἦν μὲν γὰρ τῶν ἐπιχωρίων πλατῶν ἕθος, ἀρελάτου πόλεως.i.Phauorinum philoſophū facundia philoſophis adiecit,fuit hic ex Arelato urbe Galatię oriundus.Verū non me latet hanc urbē pado adhærere, quare etiam conuinci pōt,eū externū fuiſſe,& non germanū.Fuerunt olim literæ græcæ paſſim penes germanos a quibuſdā peritis inſculptæ. Athenęus Dipno.li.iii.circa finē. ἰούλιος γὰρ καῖσαρ ὁ πρῶτος, περαιωθεὶς ἐπὶ τὰς βρεττανίδας νήσους, μετὰ χιλίων σκαφῶν ξεῖσι οἰκέτας ἔχων πάντας ἀναγνῶναι, ὡς κόπις ἱστορεῖ, ὁ τὸ πεντηκοσιοστὸν γράψας αὐτῶν, ἐν ᾧ ὡς τὸ ῥωμαίων πολιτείας συγγράμματι. ὃ τῇ πατρίᾳ ἡμῶν γλώττῃ φωνῇ.i. Iulius cęſar primus,delatus in inſulas Brittanicas mille nauibus,tres lixarū naues cuilibet coniunxit,ut Cotas ſcriptor(qui ſecū tunc militauit) in libro de Romanorum republica inſcripto teſtat, q liber græce ſcriptus eſt. Nunc aūt ſunt,qui huuc Corā in Galliis circa Rhenū geſta cęſaris ſcripſiſſe ferunt,in q̄rū numero Methodius eſt,qui licet Cotā non nominet,fuit tñ,inqt, in exercitu cæſaris ſcriptor,qui græce eius res ſcripſerat,ipſo ignorante.Cęſar in cōmentariis penes Gallos oīa ſua geſta græce conſcripta ſe ait inueniſſe.Cor. Tacitus in Aſciburgo literas græcas ſeculo ſuo reperiri ait, q Vlyſſis præſentiam illic denotauerint. Columnæ q̄q̄ penes Treuiros uidentur,characteribus hellinis inſculptæ, quarū uerba greca adduxiſſem,niſi manca,corrupta,exoleta,ac pene oīno deſiderata fuiſſent,ita ut nihil pene græcę literaturæ plus ſapiant.In Haſſiæ locis pluribus,uideri græca elementa tēplis infixa comptum habeo.Id & apud Saxones Hermannus ſcriptor Saxonum probat, pluribus idolatris inſculptos, uſq̄ ad Caroli tempora deueniſſe characteras græcos.

Literæ græcæ in germania

De teſtimonio doctorum uirorum germanorum,& de quibuſdam qui externi,omni pacto ſeſe germanos dicere uoluerunt. Ca. xlvi.

PRæmiſimus noſtræ memoriæ Germanorū p̄ſtantiorū ingeniorū uiros,q̄bus non uulgaris rerū doctrina ac ingenii alea famulat,potuit ex eo lector ſtudioſus tenere,quid bonæ literæ germanis etiā deberent, quę oīa cupide ac enixe pro iactu ingenii ac mearū uiriū captu abſoluimus.Suppetunt labori noſtro tenaciſſima q̄rundā nobiliſſimorū,de Germanorū literatura,teſtimonia,q̄ ut ab ampliſſimis hoībus ꝓfecta ſunt,ita germanorꝝ laudi cumulatiſſima, accōmodatiſſimaq̄ exiſtūt.Aegidius Auerpianus noīs ac animi uir honeſtiſſimus,in literis Martino theologo mandatis. Germania,inqt, nunc Roma,aut mera cecropia facta eſt.Idē Picus noſter Mirandulæ comes, illuſtriū germanorū ingenia exp̄tus.Vere, inquit,Tiberis in Rhenū influxit, q̄d id ſonat,Italorū induſtria,q̄ olim ꝓpria Italis deſumpta erat,nunc & Germanis conceſſa eſt.Iacobus Landſpergius homo in literis exercitatiſſimus, in epiſtola ad Thomā Vuolphiū.Quantū ego,inqt,uidere poſſum,Italia de germāis quæri pōt,q̄d græci olim de Italis.Poſt em regni Argolici detractionē, eloquentiā ſimul græcis ꝓpriā cōtraxerunt Romani,nunc & id tp̄is ꝓpe eſſe uideo, imo Auſonias Muſas in germaniā cōmigratas.Noluit uir ille emūctiſſimus

Teſtimonia Italorum de germania

ſimus,Italiā,nunc literarū opinione ac p̄ſtantia eſſe literis exutam,q̄ ſemꝑ ſuos mæonides,ac Italicę eloquentiæ uiros dignos,& ꝓrſus Italos ꝓduxit.Nec em dam me eſt,q̄ ingenio Picus ille,Alſatus Mediolanen. Cęlius,Leonicenus,Baptiſta Pius,Iunior Beroaldus, Gregorius Nazarenus archip̄ſul, atq̄ alii nro ſeculo ualuerīt. Quid famę ac literarū cultoribus dederint.Et illi ampliſſimis teſtimoniis germaniā fouerūt,Huic q̄q̄ quicq̄d literis p̄ſtari poteſt, ac uirtuti debet,conceſſerunt.Gregorius ille Nazarenus in literis ad Max.ęmilianū,ſatis officio germaniæ functus,ꝓuenit,inquit,interim ad nos ex Germānia,nam primū ex græcia,theologia et philoſophia.Lingua ſola ac ſermōe dūtaxat nos olim germanos ſupauimus,nunc & græci & latini ab iſto germano addiſcūt Capnione,qui ſuā patriā illuſtrauit,magnificauit, cū ipſe a patria illuſtrari,magnificari deberet,quē alieni cōmendant,cur ſui eū non ſuſcipiūt,Hæc ille.Sui eum,mi Nazarene uir doctiſſime,colunt ac admirant,ac non minoris ipſum q̄q̄ Smyrma Homerū eorū æſtimant.Nec opus ut ab illis admireť,q̄rū laude, eiuſdē farinæ cū illis ac nota ſignari ac cenſeri poſſet.Ecce Beroaldi uerba in epiſt.ad Thomā Vuolphiū,ut Tu noſti,inquit,q̄ nullus eſt hac tēpeſtate,inť celebriores ꝓfeſſores,q̄ germaniam germanoſq̄ oīes laudet,amet,ample, xetur,ut Beroaldus tuus.Idē in epiſt. ad Iacobū Marchionē Badeñ. diſſeruit, & in p̄liminaribus in Gelliū de Sigiſmūdo comite Hohenloēſi,Germaniā,inquit,prope peculiariter deamo & foueo,q̄ me uiciſſim ſemꝑ coluit,atq̄ ſuſpexit,q̄ me duce līguas e barbariſmorꝝ ſoloeciſmoꝝq̄ fœditate repurgat, meæ q̄liſcūq̄ eſt, eruditiōis laudatrix,admiratrix,aſſertrix.Hęc Beroaldus,cuius teſtimoniū tale eſt,qualis uiri p̄ſtantia ac opinio,quale a Beroaldo p̄ſtari poſſit. Dracōtiꝰ etiā nobis ꝑſuaſit,Italiā germāis non obuiā plus tenendā eſſe,tot & tantis in germania illuſtribus coruſcantibus.Tædet Politiani ac Iaſonis Maii teſtimonia,orōnibꝰ ad Max.ęmilianū inſerta,adducere.Tedet Aldi Manutii, Marſilii Ficini,ac aliorū ad illuſtres germanos argumenta referre.Rudolphꝰ Agricola Fryſius,tot dignis dignus,ac cordatiſſimus uirorum,Capnioni illud ſcripſit,cultiores literas uidelicet in Germaniā ꝓueniſſe,ac arcē occupaſſe, & ſi unq̄,inquit,fata Germaniā expergiſci uolunt,modo id fieri certiſſimū eſt: Ea uirtute igit̄ ac p̄ſtantia germanorū,Itali inducti ſunt,ut patriæ eorū pœnitētia ducti ſeſe germanos eſſe & haberi moliti ſunt,Aeneas Syluius immo Papa Pius in epiſt.ad Decanū Vuormacieñ.in hanc ſentētiā euaſit.Supra annos inquit,xxiiii.in Germania imꝑatori ſeruiuimus,unde nec me extraneū dici puto,ita q̄q̄ agamus ut potius Germani q̄ Itali nuncupemur,& ſi parū poſſumus,ſtudia tñ noſtra ſemꝑ huc dirigamus,ut inclytæ nationi ſemꝑ mos a nobis gerať.Hæc ille.Superſunt adhuc plura doctiſſimorū indicia,q̄ neceſſitate operis inductus,libens p̄tereo.Vnde non poſſum non ætati noſtrę gratulari imo maxime ob id deo debere me puto,q̄ germanus non externus, eo ſeculo ꝓductus fuerim,q̄ oīs externorū calumnia,qua inſiciæ germanos inceſſerunt, penitus deſiit,& hęc tantum de illo.

Papa Pius germanus.

De inuentione artis impreſſoriæ. Ca. xlvii.

De arte Impſſoria.

IN re humana Itali Græciq; q̃tum ualuerint experientia conſtat,oĩs em̃ doctrĩa ab illis tanc̃q; ab uberrimo fonte emanauit,unde accidit,ut in illis rerũ elementis,palmã ſibi ipſis aucupari conſueuerint, non tñ literas primo inuenerunt.Dempta aũt literarũ inuentione, utilius nihil mortalibus arte impſſoria ſuppeditaſ,ex quo nec tm̃ laudis uenati ſunt græci,nec Itali,q̃tũ germani,licet em̃ ingenii eorũ riuos copioſiſſimis monumentis nobis ipartiti ſint Quod Polydorus noſter li.ii.ca.vii.rerũ inuentionũ teſtaſ,ubi artẽ impſſoriã literarũ ſcriptoribus comparans hmõi uerba fecit. Fuit hoc & oĩno magnum mortalibus munus,ſed nequac̃q; conferendũ huic,q̃d noſtro tpe adepti ſum⁹, repto nouo ſcribendi gñe,tm̃ em̃ uno die ab uno hoĩe literarũ imprimiť,q̃tũ uix toto anno a pluribus ſcribi poſſet. Vnde adeo diſciplinarũ oĩm magna librorũ copia ad nos manauit,ut nullũ ampli⁹ ſupra futurũ ſit opus,q̃d ab hoĩe ,q̃uis egeno,deſyderari poſſit.Illud inſup̃ adde,q⁹ authores q̃q; plurimos tã græcos q̃; latinos,ab oĩ prorſus interitus periculo uindicauit.Hęc ille.Extat & Fran.Philelphi epiſtola de arte impſſoria,ubi ſuo tpe reptam eſſe hanc artem oſtendit,& quaſdã literarũ formulas noĩat,et inuentores huius æterna laude dignos æſtimat.Polydorus q̃q; ubi ſupra,ait,quare tantæ rei autor ſua laude defraudandus non eſt,p̃ſertim ut poſteritas ſciat,cui diuinũ beneficiũ acceptũ referre debeat,Hæc ille.Eſt aũt in Germania excogitata primo,Beroaldo auctore,ſic dicentis

O Germania muneris repertrix
Quo nihil utilius dedit uetuſtas
Libros ſcribere quæ doces premendo.

Pomponius Lætus huic germanorũ laudi inſidiat⁹ ẽ,et Italis aſcripſit,Saturnũ em̃ Italię q̃ndã ęreas notas tradidiſſe refert.Quem refellit Peutinger in germaniæ ſuæ antiq̃tatibus.Celtes Moguntiæ primũ excuſſas has notas ſcribit,his uerbis.Ex altera aũt Meni ripa ubi Francofordiã & Aſciburgũ.urbes monteſq; e regione Moguntię urbis,q̃ prima ſculpſit ſolidos ære characteres. Et uerſis docuit ſcribere literis. Hæc ille.Campanus q̃q; ignorantia noĩs inuentoris lapſus eſt. Fuit em̃ nomẽ reptori Vdalricus Han,q cognomen in latinũ uerſum galli ſiue gallinacei accepit.Cãpanus uero noĩe deceptus,artis illius inuentorem natione gallũ exiſtimabat.Vnde in eum ſic iocatus eſt illo tetraſticho.

Loc⁹ Cãpani ac Põ.Læti

Anſer Tarpei cuſtos Iouis,unde q; alis
Conſtreperes gallus decidit,ultor adeſt,
Vlricus gallus ne quem poſcantur in uſum
Edocuit,pennis nil opus eſſe tuis.

Peutinger uero & Polydorus ubi ſupra,germanũ cognoĩe Petrũ,apud Moguntinos artẽ excogitaſſe ſcribunt, Inde Cunradus idẽ germanus excuſſa exẽplaria Romã primus detulit,Hæc ille.Reaũt uera author ſua laude defraudatus eſt. Anno em̃ dñi M.cccc.ix.ſub Fœderico tertio a Ioanne Guttenbergio Argentinenſi ars illa adinuenta eſt, in urbe Argentina,ubi incepit,Moguntiã inde proficiſcens,adimpleuit,huius mox Ioannes Mentel factus eſt ditiſſimus,unde Adolphus Ruſcius, Martin⁹ Flachus Neapoli primos libros impſſos mõſtrauere.Sixtus Ruſingerus anno dñi

dñi M.cccc.lxxi. Vdalricus Han Romã libros impſſos primus portauit. Hæc Iaco. Vuimpheling.in li.de Germania ca.lxv.Alii n p̃dio Alſatiæ noĩe Ruſſenburg inceptã,primitus hanc artẽ fuiſſe ſcribũt,q̃d a ſono imprimẽdorũ libro rũ dixerunt.Moguntiã primitus impſſos libros detulerunt,unde fama illic repertã fuiſſe hanc artẽ diuulgata eſt.Scripſit de hac arte epiſtolã honeſtiſſimã Nicolaus Sypõtinus epũs ad Franciſcũ Guarinũ.Solebã,inq;t,mi Frãciſce nup̃ ætati noſtræ gratulari,quaſi magnũ q̃ddã & pene diuinũ beneficiũ hac tẽpeſtate adepti eſſemus,ob nouũ ſcribendi genus,e Germanis nup̃ ad nos delatũ Videbã em̃ tm̃ uno menſe ab uno hoĩe hoc tpe imprimi literarũ poſſe,q̃tum uix anno toto ſcribi alias a plurimis potuiſſet,q̃d uno uerſu Cãpanus noſter Aprutinus pontifex,elegãtiſſime ſcripſit.Imprimit ille die,q̃tũ uix ſcribiť anno Ex qua re tãtã breui tpe librorũ copiã ſperabã,ut nullũ ſup̃futurũ eſſet op⁹,q̃d uel ab inope atq; egeno hoĩe poſſet amplius deſyderari,hinc exiſtimabã ut uigerent in dies magis ingenia hoĩm,& florerẽt ſtudia literarũ,oẽſq; ad capeſcẽdas p̃claras artes tanta librorum commoditate allicerentur.Hæc ille.

De inuentione philoſophiæ a Germanis & Scythis, qui Germani ſunt. Ca. xlviii.

Philoſophia ger. unde

ERit nunc nobis cũ philoſophia res,quã nonnulli a Germanis ortã teſtanť,uerũ ut facilius nobis huius rei fidẽ p̃ſtare poſſemus,cõſtat philoſophiã a barbaris eſſe ortã,cuius opinionis ſunt authores Strabo, Methodius & alii. Voluerũt Sociõ q̃q; & Ariſtoteles ĩ magico,& Timoſthenes,mille annos ante græcos,literis Gallos fuiſſe uſos.Scripſerunt aũt Galatas oĩum antiq̃ſſimos, ſub q̃bus & Germani comp̃hendebanť,ut li.i.annotauim⁹. Dedit literas ægyptiis primitus Mercurius,Diodoro referẽte,illo natu maior Moyſes literas Iudæis tradidit,teſte Ioſepho,a q̃bus phœnices receperũt,Euſebio in viii.ac x.auctore. Ante aũt Moyſen lõgo tpe,Tuiſcon floruit,ac alius q̃dam a Beroſo noĩatus,q̃rũ ille Germanis,q̃rũ parẽs erat,ille uero Galatis literas & leges tradiderunt,Beroſo dicente li.iiii.& poſt eũ,Annio Viterbien.cõmentario iiii.ac v.Ante ergo græcos,Galatæ,hoc eſt Germani et Galli,literas habuerunt. Galli aũt Cæſare auctore li.vi.a Samote patre Diti,literas græcas primitus didicerũt,& hoc poſtq̃ literæ ad græcos ueniebant,gręcorũ dogmatibus ac literis uſi ſunt,eodẽ Cæſare auctore,poſtq̃ em̃ græcia floruit,lege cautũ erat gallis,ut in græciã q̃dam p̃cipiendarũ literarũ gratia delegerenť,authore Philoſtrato in uita Phauorini philoſophi,qui Phauorinũ κατὰ θεὸν ἐπὲρ τῶν ποιούτων νόμος Per leges patrias philoſophiã fuiſſe ſecutũ refert.Lucia.picturã Herculis ſe ĩtueri affirmat,& ait ταῦτ' ἐγὼ μὲν ὠθῶ πολὺ εἰσήκειν ὁρῶν καὶ θαυμάζον καὶ ἀπορῶν καὶ ἀγανακτῶν. κελτός σε τις πρεσβύτης, οὐκ ἀπαίδευτος τὰ ἡμέτερα, ὡς ἔοικεν, ἀκριβῶς ἑλλάδα φωνὴν ἀφιεὶς. φιλόσοφος οἶμαι τὰ ἐπιχώρια, ἐγὼ σοι ἔφη, ὦ ξένε, λύσω τὸ γράφος δ' αἰνίγμα. μέμνημαι γοῦν ἔφη, καὶ κωμικῶν τινῶν ἰαμβείων, πρὸς ὑμῶν μάθων. i. Hæc ego q̃dẽ longo tpe aſſiſtebã,uidens,mirans,atq; dubitans,& demũ indignatus. Gallus aũt q̃dã aſtans phũs,nõ ignarus noſtrarũ literarũ,ut uidebatur optime græcã linguã ,pnuncians, phũs ut putaui illi⁹ regionis unus .Ego tibi ille inquit. hoſpes,ſoluã picturæ ænigma,memini em̃ & comicorũ ueſtrorũ

Galli ad Græciam miſſi.

q̄ſdam iambos, penes uos in græcia diſcens &c. Galli itaq; & oēs barbarorū nationes,ſi doctos habuerunt,non inficior,e græcia rerū oīm ſcientiā deportauerunt.Fuit Anacharſis unus e ſeptē ſapientibus,ut Ephorus græcus autor inquit,Scytha,prudentia moderatione ac intellectu conſumatiſſimus,rotæ figularis ac bicipitis anchoræ, ac folii , excuſſiq; ignis adinuentor,fuit & Abaris ac alii.Verum,ut Chryſippus ait,e græcia eam animi induſtriā retulerunt.

Scitarum Docti in græciam.

Et Toxaris Scytha apud græcos ſe doctū oſtendit in dialogo φιλία inſcripto. καὶ πρὸσ θεῶν τῶν ἑλλήνων,μὴ πρὸς ἀχθηλῶγα μοῦ ἀκούσῃς,ἢν εἴπω τι,ὧν κατανενόηκα, πολὺν ἤδη χρόνον ὑμῖν συγγινόμενος.i.& p deos græcos ne ſuccēſeas nobis dū audieris q̄ nunc exploratus dico, diu em̄ penes uos.i.græcos uerſatus ſum,ldē Lucianꝰ in dialogo πρόξενος inſcripto,inquit, οὐ πρῶτον ἀφῖκεν ἀνάχαρσις ἐκ σκυθῶν ἀθήναζε παιδείας ἐπιθυμίᾳ τῇ ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ τόξαρις πρὸ αὐτοῦ,σοφὸς μὲν ἦ φιλόκαλος ἀνὴρ ἦ ἐπιτηδευμάτων φιλομαθὴς τῶν παλαιῶν .i.Non primus e Scythia Anacharſis græcarū literarū cauſa Athenas ,pfectus eſt,uerū & ante eū Toxaris ſapiens uir ac humanus,multorū ſtudiorū amator.Fuerūt ergo græci,poſtq̄ ad eos literæ p̄uenerunt,gentibus oībus nobiliores,literas tm̄ e barbaris ſumpſerunt, quēadmodū illi ab ipſis eruditionē.Cadmus e Phœnicia literas Phœnicū græcis adminiſtrauit. Herodoto li.v.Euſebio li.viii.& xi.Plynio q̄q; in vii.Diodoro li.vi.Lucão,Ioſepho autoribus. Verū hi oēs(licet cœleſti ingenio uiri)fallebant.Non em̄ literas phœnicū uerū galatarū.i.germanorū & gallorū græcis tradidit,Annio Viterbienſe referente cōmentario q̄nto.Xenophon in q̄q uocis.Quintus,inquit, Cadmus ante Troiæ ruinas,retulit in græciā ſedecim rudes literas,nō phœnicas,uerū galatarū ac mœonū characteribus ſimiles.Hec ille.Archilochus etiā in t̄pibus,ultimū,inquit,Homerū ætas noſtra cernit,qui Olympiade xxiii.ab excidio Troiæ q̄ngenteſimo anno,rudes literas,nō phœnicas,uerū.Galatarū & Mæonū figuras habentes,græciæ reſtituit.Hæc ille.

Græcorū philoſophia & literæ a Germāis

Ex q̄rū uerbis cōmendator eorū,non ſolū literas,uerū etiā philoſophiæ initia græcis dediſſe germanos,Mæones,& Gallos loco ueri aſſerit.Cui rei fidē facit Beroſus Chaldæus,ut Metaſthenes Perſarū ſcriptor ait,ſcriptorū oīm ueriſſimus,q̄ anno quarto Nini regis Tuiſconē apud Rhenū Sarmatas legibus fundaſſe refert,oībus græcis antiquiorē. Abeāt ergo ac deſiſtant a ſua opinione Ephorus ille hiſtoricus,ac Diogenes Laertius in primo lib.qui philoſophiā a ſolis græcis inuentā aſſeruerunt. Timuerūt hi græci famę eorū,ne illi (q̄s ipſi barbaros dixerunt) iſtiuſmodi gloriā in ſe cōuerterent,ſi literarū inuentionē barbaris tribuerent.Si aūt experiri cupis,qui apud germanos philoſophi fuerint:cū uiri pariter ac fœmīæ literarū arcana ignorauerīt,ut Tacitus ait.Vnū in mediū adducā,græcis pene oībus p̄ſtantē Xamolxē,quē Nazianzenus & Laertius Thracē,Dion uero ac Iornandes & alii gotthū dixerūt,ergo germanum.Doctiſſimos etiā gotthorū fuiſſe q̄ſdā Socrates hiſtoricus,Soſimenus,ac Theodericus epūs teſtant̄,t̄pe Valentis cęſaris.Longo autem p̄dictis illi antiquiores Comeſinus,Zerita & Diceneus,ſcriptores natiōe gotthi polluerūt. Iornande referente,q̄s & lib.primo ca.pri.adduximꝰ.Eſt ergo philoſophia non e græcis

non a græcis,uerum a Germanis adinuenta,ac a cęteris barbaris.Indicant huius rei fidem ſola Beroſi uerba,qui libro quinto quendam noīat,q̄ in philoſophię p̄ceptis gallos primꝰ imbuit,& qui oībus pene græcis & ipſo Cadmo antiquior,omnes priſcorum philoſophos longo ſpacio exceſſit.

De quibuſdam ueſtigiis,ſtructuris,& monumentis, ueterum imperatorum in Germania. Ca. xlix.

Structuræ germanorum.

MAgnū olim ac peculiare decus fuerat imperatoribus, ſi quis ſe in germania fuiſſe gloriaretur. Multi igitur Cæſarū,ueſtigia ac monumenta poſt ſe,prorogandæ memoriæ eorum gratia,in germania reliquerunt. Vlyſſes dum ab obliuiōe nomen eius aſſerere uoluit,literas quaſdā græcas ſub altari in Aſciburgo ſcripſerat,ut Tacitus ait.Druſus pulcherrima facinora exordiebat̄,foſſas em̄ perduxit inter Salam & Rhenum fluuios,referente Euſebio.Suetonii uerba ſunt in Claudio.Foſſas magnas menſa ui & opere effecit,quæ Druſinæ dicunt̄ trās Rhenū. Idem Cornelius li.i. Ille etiā Druſus molem apud Moguntiam ad tutandum Rhenum ſtatuit. Hæc Cornelius in libro hiſtoriarum,cuius & in libro amorum Celtes meminit,ponemus & nos libro quarto & ultimo,ubi de Moguntia mentio erit.Otto epiſcopus li.iii.c.iiii hiſtoriarum,Peutiger,& Greſmundus,multa addunt.Hāc molem Luethus inde ductor a Druſo īceptam reſtaurauit,referente Tacito.Iulius primus Rhenum pōte coniunxit,Plutarcho,Oroſio,Eutropio,Euſebio,Cæſare, & mille auctoribus.Carolus inde Magnus quingentorum paſſuum longitudine pontem ſtruxit,quæ paulo poſt comburebat̄,Sigiberto Geblacenſi,hiſtoria Francorum,Gotfrido,& aliis auctoribus. Primus autem p̄ Danubium in lapideo ponte traiecit exercitum Traianus Cæſar,quod adhuc uidetur,opus fecit mirandum,& memorabile,cui cætera opera uix adæquare poſſis,uiginti ſtatuit ex quadrato lapide pilas,quorum altitudo centum & quinquaginta pedum p̄ter fundamenta habuit, latitudo ſexaginta pedes cōtinuit,diſtāt aūt inter ſe cētum & ſeptuaginta pedibus,fornicibus uero coniunguntur. Quæſitū eſt (q̄d raro alicui conuenit) quibus nam uiribus,aut qua ratione aut artificio,in profundum in illa gurgitum altitudine tanquam præcipiti flumine tum ſingulę columnæ extare ualuerīt:dictum eſt,nihil non poſſe Romanum imperium.Hęc omnia Dion græcus auctor in uita Traiani.Otto cæſar pugionem miſit in Coloniam Marti dedicandum,ut ait Suetonius in Vitellio.Item Caligula Cæſar in Treueris ultra Ambianos profectus,ſupra Confluentes aram inſcribi iuſſit,ob puerperium Agrippinæ,refert Suetonius,ita Cæſar Iulius gladium ſuū liquit apud Gallos,ut ait Strabo libro quarto,uel auernos,ut Plutarchus,Suetonius tamen in Vitellio apud Germanos liquiſſe ait.Cætera de pōtibus Rheni ac Iſtri multa Suidas in dictiōe ζώπυρος Philoſtratus fabulator in uita Nicetis philoſophi,poſtquam Nicetē tot terrarum peragraſſe ſcripſit, ἐπιβαπεὶς δὲ τὰ κελτικὰ σρατόπεδα, ὥσπερ ἄλλοτε τοῦ θείου ῥεύματος adiungit,ubi eū trans alpes Celtas & Rhenum Germaniam uidiſſe refert,tanq̄ inauditum q̄ddā allegaturus

Veſtigia cæſarum in Ger.

De curru,plauſtris,& uectione ueterum Germanorum. Ca. L.

Vectura germanorum.

SAtis quantū res uidebatur exigere de literis differuimus, nunc ad cętera germanorū artificia stylū cōferem⁹. Erat olim oībus germaniā magnam incolentibus peculiaris plaustri usus, Vnde Pōp. Mela, Strabo, & alii, ubi de Sarmatis dixerūt, plaustrorū mentionē fecerunt. Claudianus Getis Germanis plaustra adiecit. Dū geticis ingens p̄mereť Mysia plaustris. Concordat Ammianus Marcelli. li. xx. qui septētrionalibus illis pene oībus plaustra ascripserat. Cornelus ob id a germanis & aliis gentibus discreuit Sarmatas. Cæterū Suidas de litera. v. in dictione νομάδες postq̄, pastas greges tali uocabulo nominari, ac gentem Scythiæ ex Aristophane allegasset. Subiūgit ἐπειδὴ οἱ σκύθαι τῷ χειμῶνι λίᾳ εὐ ἀφόρητον, αὖθ' ἵφ' ἁμαξῶν τὰ πράγματα ζάλλοντες, ἀπαίρουσιν εἰς ἄλλην χώραν, ὁ μὴ ἔχων ἐκεῖσε ἅμαξαν, ἄτιμος παρ' αὐτοῖς κεῖνται .i. Postq̄ Scythæ hyemē intollerabilē ipsis sensissent, res eorū plaustris imposuerūt, ac in aliam regionē traiecerunt. Qui aūt penes eos plaustris carebat, ignominiosus habebať, Hæc ille. Et paulo ante νομάδων, ἀγρίων βαρβάρων. οἱ λεγόμενοι ἁμαξοφόρητοι ἢ ἁμαξόβιοι .i. Nomades barbari agrestes sūt, q̄rū populi dicūť hamaxobii ul' Hamaxophoreti. Dicunť aūt Hamaxobii illi a plaustro, Strabone auctore. Nam ἅμαξα ultra cp syd⁹ significat apud Homerum & plaustrū, Gellio referente denotat. Aristophanes solitudinē Scythis ascripsit, ἐν χαρνεῦσι, ἀξολέσθαι συμβολα κρίτα τῇ σκυθῶν ἐρημίᾳ Vbi enarrator adiecit Scythis ideo sollitudinem impeti, dum semp in plaustris uiuant, semp plaustris utanť. Cętera Theon grāmaticus hēt, meminit plaustrorū sarmatarū Virg. Puppib⁹ illa prius patulis nūc hospita plaustris. Budinos Herodotus, Pō. Mela, Parmeno Byzantius, ideo dictos uolunt, cp tm̄ in plaustro uiuebant, & a bobus trahebanť. Scytharū diuites a p̄stantissimis auctoribus ideo ὁκτάπωδες dicebanť, cp duos boues ac plaustrū possidebāt. Meminit illius Lucia. in dialogo σκύθης inscripto, sic de Toxari differēs οἶκοι λὲ οὐ Ϝ ζασιλέως γένος ὤν, ἀλλὰ σκυθῶν τῶν πολλῶν καὶ νομαδικῶν, οἷοί εἰσι παρ' αὐτοῖς οἱ ὀκτάπωδες καλούμενοι, ὃς δὲ ἔστι, δύο βοῶν διατοτην ἔχων, καὶ ἁμάξης μιᾶς .i. In patria uero nō e regali stemate natus est parētibus, uerū alioqui diuitibus & plebeis, quales sunt qui a Scythis ipsis octapodes dicunť, qui duos boues & unū currū possident. Leucanor rex apud Lucianū filiā suā Arsocomę collocatur⁹ Getæ siue Scythæ, eū quæsiuit, πόσα λὲ ζοσκήματα, ἢ πόσας ἁμάξας ἔχεις. Quot boues aut quot plaustra possides. Et subdit, πῶτα δὴ ὑμεῖς πλουτεῖτε. Illis em̄ uos Scythę abundatis. Idē Eustathius Thessalonicēsis in cōmentario supra Dionysiū, multa de plaustris Scytharū. Val. Flaccus in argonaut. Bastarnis & reliquis plaustra assignauit. Hora. q̄cp in odis, Scytharū plaustris uehētiū facit mētionē Ita & de Hunnis Rhegino Prunīensis innuit. Ouidius plaustra a sono stridentia dixit, ita de Sarmatis scribens lib. iiii. Tristium, & de Getis.

Ruris opes, paruas pecudes, stridentia plaustra,
Et quas diuitias incola pauper habet.

Idem. Nec ut ante per Istrum
Stridula Sauromatas plaustra bubulcus agit. Idem.

Perq̄ nouos pontes subterq̄ labentibus undis.
Ducant Sarmatici barbara plaustra boues.

Plaustra Scytharū & germ.

De Vestibus Germanorum. Ca. li.

Lana germanorū defossa.

NVnc uestium Germanorum memoria sese nobis obuiā fert, q̄ linea fuerat, lana illa sub terra defossa, in telas deducebať, qua utebantur Bituriges, Caletes. Morini, atcp alii transrhenani, ut Plynio placet li. xix. ca. i. Herodianus li. iiii. Germanorū uestes ita describit, καὶ τὸ σῶμα δὲ αὐτῶν καὶ τὴν ῥωμαϊκὴν ἀποθέμενοι χλαμύδα, ἀμφιέννυνται τὰ γερμανῶν σφῶν βλήματα, ἔνθε χλαμύδα, αἷς εἰώθασιν ἀργύρῳ πεποικιλομέναις, ἐωρᾶτο. κόμας τε τῇ κεφαλῇ ἐπιτθέρξαντο, καὶ εἰς κορὸν τ' γερμανῶν ἀσκημένας, κύριος δὲ χείροντες οἱ βάρβαροι, ὑποφηγάπων αὐτῶν q̄d illud ferme nobis repsentat. Custodes corpis germanos sibi Cæsar asciuit, sæpe & romano cultu depositō uestem germanicā induebat, atcp in eorū sagulis argento uariatis conspiciebať, etiā flauā comā cæsariēcp imposuit, ad modū germanicæ tonsuræ, qbus læti barbari ipsum dilexerūt. Erat igit uestis germanorum exiguis, uel oīno nulla, patientissimi em̄ frigorum germani extiterunt, ut dixi, unde paucis domi q̄ belli uestibus utebanť, Herodian⁹ li. vi. ī alexādro τῶν λὲ ζοτῶν ἐσ γυμνὰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ σώματα .i. Sagittarior⁊ telis petierat capita nuda germanorū, corporacp pergrādia. Vnde uestiū paucitate plærunq̄ germani, frigora eorū nudi agebant, ut ait Pom. Mela li. iii. & post ipm Zacharias Lilius. Nuditatis Germanorū q̄cp meminit Cæsar li. vi. cōmentariorum, ubi Germanos maximā partem corpis nudos terere dixit, & Orosius li. vi. scribit ca. vii. Romanos, nudos germanorū & intectos humeros transuerberasse. Ammianus Marcellinus li. xv. de germanis, nudantes corpa (inquit) intecta gladiorū hastarumcp ictibus densis truncabanť. Vestis aūt eorum et saga fuerat, & fibula, aut si ea defuit, spinis conserta, cæteram partē intectā nostros iuxta ignem & focum degere scripsit Tacitus. Cæsar huic sentētiæ affuit, dum pellibus eos tegi dixit, & reliquam partem esse nudam. Cornelius Tacitus paulo post ita subiungit, gerunt & ferarum pelles, ripis proximi negligēter, alii etiam uestes, quas ignotum mare gerit, induunt. Eadē etiam uestis maribus inquit est & fœminis, nisi cp fœminæ lineis amictibus utūtur, diuites uero uestę distinguuntur, non fluitante, sicut Sarmatæ ac Parthi, sed stricta, oēs, ut Campanus ex Cornelio elicit, artus corporis explicante, Hæc Cornel. Pomponius Mela libro tertio, & Zacharias Lilius germanos sagis uelari dixerunt. Cimbricis uero mulieribus Strabo libro septimo, uestem albam tribuit, cuius tunica linthea fuerat & fibulis annexa. Vestium tenuitatem nostrorū uel modestiam in uestibus, ita innuit Seneca libro de ira primo. Quid germanis induratius? quibus magna ex parte non uestimenta, non tegmenta corporis prouisa sunt, non suffragia ad perpetui cœli rigorem. Et Higinius libro primo capite septimo. Hi, ait, qui arcto proximi sunt, braccis utuntur & uestibus hirsutis. Verum uestes illæ exoletæ sunt nunc adeo, ut antiquam Germaniam nō magis agnoscas. Germani (licet tunc barbari) Romanos, græcos, & omnes olim uicerunt continētia. Iam uero mos iste se peruertit, & actum est. Nam Germanus iam Tyrius esse uidetur. Quod & Rudolphus Agricola noster, grauius tulit, de uestibus Caroli Burgundiæ ducis, & Fœderici Imperatoris tertii, di-

Nuditas germanorum

Vestis Germanorum.

cens. Quæ, inquit, peregrina luxuria patriæ nostræ gloriam contaminauit? & bene patriam gloriam dixit antiquis interfuisse uestibus. Nam uestium consuetudinem eorum in tantum extulit Petrus Crinitus libro duodecimo capite septimo. Nec me latet barbaros olim uestibus internotos fuisse, quod Euripides innuit in Hecuba.

De mercatura, usura, & diuitiis ueterum germanorum. Ca. lii.

Vsura ac mercatura germanorum.

ILlud Germanorum ueterum præcipuum dedecus erat, ꝙ pecuniæ cupidinibus debilitabantur, sicuti alterius nationis homines, auro tamẽ caruerũt. Vñ Cornelius Tacitus dixit se dubitare, argentum & aurum dii propicii, an negauerint germanis, an iratiꝰ & uasis argenteis ac fictilibus, sibi a principibus dono datis eos uti. Huius assertor quoque Antonius Sabellicus libro secundo Enneadis sextæ existit. Cornelius quoꝙ Tacitus addit argentũ magis ꝙ̃ aurum sequi, sine ulla animi affectione Germanos. Quem usum Petrus Crinitus libro duodecimo capite septimo magnis laudibus extollit. Cęsar quoꝙ argentum eos negligere dixit, ad sedandas contentiones, in commentariis. Indigentia quoꝙ laborare dixit Strabo libro septimo Germanorum multos. Non adeo auari, sicuti aliæ nationes Germani extiterunt. Et in hunc usꝙ diem esse Pogius Florentinus in epistola ad Leonhardum Aretinum scribit, dũ inquit. Nostras execror peruersitates animi, qui semper quærimus, semper appetimus, cœlum, maria peruertimus ad pecuniam eruendam, nullo contenti questu, nullo lucro satiati, dum expauescimus calamitates, continuis calamitatibus, & anxietatibus iactamur, & ne miseri iterum simus, miseri esse non desinimus, semper ihiantes opibus, nunꝙ animo, nunquam corpori indulgemus. Ac isti paruo contenti, in diem uiuunt (Germanos enim intelligit) quos libet dies festos agunt, non appetentes diuitias, opibus non gaudent, non pauent futuris, si quid aduersi euenerit, bono animo ferunt &c. Hæc ille. Pecunię tamen auiditatis Germanos accusauit Herodianus libro sexto, & nũquam nõ pacem, pecunia illectos, cum Romanis fecisse Germanos dicit, & ibidem Alexandrum Cæsarem, Germanos in ipsum assurgentes pecunia lactasse. Contrarium Cæsar, Cornelius Tacitus, & alii fouẽt. Iam uero precio adducti Germanorum Doripedes, Neapolim, Italiam, Hispaniam, Franciam, & remotos ab orbe Brittannos bellando adeunt, ꝗd nomini germanorũ pene exitiale est, postquam enim agnita est pecunia, eius desyderio Germanos quoꝙ adduxit. Fœnus autem agitare, & usuras extendere, ignotum antiquis fuit Germanis. Hæc Cornelius. Ecce quantum nomen Germaniæ, dum adhuc in gentilitate uolutabatur nobilitatum sit. Dum uero in religione orthodoxa, quãtum degenerauerit, Licet Orosius li. vi. ca. xx. Germanos contra Drusum dicat undatim copulatos fuisse, uel accepturæ pacis condictione, si uincerẽtur, aut usuræ (qeta libertate) si uincerẽt. Iam uero & fœnꝰ exercere apud Germanos nec in consuetum est, maxime sacerdotibus, cuiꝰ origo ex Italia manauit. Mercaturæ ꝗꝙ superfederunt antiqui Germani, nisi Oceano proximi, qui tenuiter tamen mercandi prouinciam subierunt, ait Cornelius Tacitus.

De donorum externorum cupiditate in Germanis ueteribꝰ Ca. Liii.

GErmanos apud antiqꝰ non auaros reperi, donatiõe tñ externorũ mo tos, ꝙ Cornelius in Germania his uerbis protulit. Gaudent, inquit, donis externarũ gentiũ, tã singulis ꝙ̃ publicis, ut equis, phaleris, torquibus &c. Cæsar non magis bello ꝙ̃ donis ipsos sibi deuicit, ut scribit Plutarchus, & Otto li. ii. ca. xlviii. Chronicorũ, unde ad ꝓtinacẽ impatorem apud Herodianũ Lętus loquit, barbaros (intellige Germanos) iã donis uel ꝓcio nõ conciliabimus, uerũ potius metu. Tutor apud Cornelĩũ testat, germanos sola pecunia & donis corrumpi. Claudianus.

Cupiditas donorum germanorũ

Qui nec principibus donis precibusꝙ uocati
Paruerant iussi, properant, segnicꝙ uerentur,
Offendisse nota.
Illi terribiles quibus ocia uendere semper
Mos erat, & fœdo requiem mercede pacisci. Nec igit̃ falsum est, ꝗd Procopius ille græcus author allegat lib. iii. scilicet Iustinianũ Cæsarẽ pecuniis Lõgobardos a Dalmatię ac Illyrici uastatiõibus amouisse, Gepidis ꝗꝙ Iustinianũ ibidẽ tributa soluisse testat. Idẽ Procopius lib. ii. belli Gotthici, Herulos germanos asserit post Narsetis discessum, acceptis a Gotthis pecuniis, e Romanorũ & græcorũ agminibꝰ discessisse, & nũꝙ̃ cõtra Gotthos bello insurrexisse. Idẽ Procopius Frãcorũ populos pacẽ cũ Gotthis uẽdidisse asserit, qñ Visogotthi Italia potiebantur. Venio nunc ad Galatas, qui reges græciæ adorti, pecunia illecti, pacem cauponantes, discesserunt, quẽ admodũ Iustinus lib. xxiiii. Liuius & alii asseruerunt, Belgius etiã dux eorũ pecunias compandæ pacis exigẽs, & frustratus, bellũ Ptolemęo indixit, ut idẽ testat ibidẽ Iustinus. Itẽ ab Antigono rege galatę munera suscipientes, eius ditionẽ reliquerũt ĩmunẽ a uastationibꝰ, Idẽ Iustinus ac Trogus historiarũ uolumĩe xxv. ꝓfitent. Pausanias doctissimꝰ alioꝙ nec inter ueros historicos numerandus, ꝑdæ cupiditate Brennũ Galatarũ pectora lactasse refert. Verba em̃ Brenni sunt, καὶ ὡς χρήματα πολλὰ μὲν ἐν τῷ κοίνῳ, πλείονα δὲ ἐν ἱεροῖς τὰ τ' ἀναθήματα καὶ ἄργυρος καὶ χρυσός. i. Multas diuitias in ærario publico, ac plures oblationes, auri argentiꝙ copiã in ecclesiis esse, sic & gigipedes, Celtas, Herulos, prædæ cupiditate cõtra Romanos ꝓfectos fuisse, testat Trebellius Pollio in Claudio. Sic & Paulus Diaconus supra Eutropiũ li. xii. Alanos pecuniis sedasse Gracianum innotuit. Sic Procopius uiginti milia aureorum Theodatũ Gotthorũ regẽ Germanis ob pacẽ donasse scripsit. Similiter Athenæus Scordiscas auro allectos, pacẽ cũ aduersariis cõposuisse refert, nullus uero scriptorũ oĩm Herodiano dilucidius cupiditatẽ eorũ asseruit, cuius uerba sunt in Alexandro. ἀλέξανδρος μὲν inquit ἐν βυθίοις οὖν πολλῶν ἐλαθεν πρεσβείαν πέμψας πρὸς αὐτοὺς, ἢ περὶ εἰρήνης διαλέγεσθαι, πάντα τε ὑπισχνεῖτο πράξειν, ὅσων δεόντ', ὅτι γε φιλάργυροί τε ὄντες καὶ τὴν εἰρήνην πρὸς ῥωμαίους χρυσίου καπηλεύοντες Alexander hoc tumultu decreuit, ad Germãos legatos mittere, ꝗ de pace cõsulerent, pollicẽtes oĩa principẽ Romanũ (ꝗ opus fuerint (ꝓstiturũ, magnaꝙ copia pecunias daturũ, sunt. n. Germani pecuniæ auidi, & nunꝗ pacẽ cum Romanis non cõponantur, Hæc ille. Idem Herodianus li. ã. profusius rẽ execut̃ est.

ἐκπέμψας δὲ γράμματα τῇ λιανείμας οἷς ἐλοκίμαζε τὸ ἔθνος τὴν πρόνοιαν, πρὸς τάξας τε αὐτοῖς αὐέχειν τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς. ἐπαγγέλει τὴν ἔξοδον. οἱ μὲν δὴ ἑλιῶκον τὰ ἐμπεχειρισμένα, οἱ δὲ οὐ πολλῷ χρόνῳ, πλείστους τῶν βαρβάρων ὅπλοις ἔχα ρώσαντο, τοὺς δὲ ὠδὶ μεγάλοις ῥυπάξεσιν ἐς φιλίαν ἐπηγάγοντο, ῥᾷστα πείθοντες, φύσει τὸ βάρβαρον φιλοχρήματον, οἳ κινδύνων καταφρονήσαντες, ἢ δι' ἐπιδρομὰς ἢ ἐφόδου δι' χρῆ σιν πρὸς δὲν βίον ποιέζονται, ἢ μεγάλων μισθῶν τὴν εἰρήνην αὐτοκαταλλάσσονται. ἁπερ κόμμοδος εἰσῶς, ἢ ἀμέεμνον ὠνούμενος, ἀφθόνως τε ἔχων χρήματα, πάντα ἐδίδου τὰ αἰτούμενα

Quod ferme illud nobis repſentat. Marcus Cõmodus cęſar datis Romã lĩis, & cõſtitutis militibus, q tuendæ Iſtri ripę pẽſſent, ac barbarorũ inſultationes cohercerent, cõtinuo ꝓfectionẽ edixit. Illi igit̃ mandata ſua mutuo obeuntes, haud longo tpe multos barbaros ſubegerunt. Quoſdã uero magnis ꝓmiis de uicerũt, q̃d facile cõtigit, dũ barbarorũ natura ſit amare pecuniã, picula deſpi cere, populatiõib⁹ uictũ parare, aut ꝓpoſita mercede pacẽ uenalẽ habere. Hoc uidens Cõmodus, ut pecunia maxĩe abũdãs & cogitãs, ut ſecuritatẽ redimeret, nihil petentibus denegauit. Hæc ille. Cęterũ & noſtra ætate id nunc germanis natura inſitũ eſt, ut nec Francia, Hiſpania, Anglia, cupiditatibus eorũ ſufficiãt, uitã mercede ueneũt, q̃rũ cupiditas etiam tãdẽ uita ablata ſaturatur. Hadrian⁹ etiã cæſar Alanos in eũ ſurgẽtes, donis & pecunia cõpeſcuit, ut Dion Bithyn⁹ author græcus in eius uita teſtat̃. Theodoſii tpibus cupiditate p̃dæ tot germa norũ gentes Romani impii inclinationẽ meditabant̃, ut innuit Hierony. diſt. xii. epiſt. xxxi. ad Geruntiã, dũ inqt, Romã nõ ꝓ laude, ſed ꝓ ſalute pugnare, & auro & ſupellectile uitã redimere. Hæc ille, poſtq̃ Germanorũ, i. Vandalo rũ, Dacorũ, Gepidarũ, Quadorũ, incurſiones deſcripſit. Traianus q̃q̃ Cæſar p̃cio mlto Germãos ſibi obtẽperãtes fecit. Eſt adhuc tãt⁹ p̃cii apud eos honos, ut neq̃ Neapolis, nec frãcia, nec anglia, auro nũc ſitiẽtes germãos dimoueat.

Cõmod⁹ pecuniis germãos cõciliauit

De ętatis dimenſiõe, & funeribus, & noĩbus puerorũ germanorũ. Ca. liiii.

GErmanorũ pueritia diu metiebat̃, ut Põp. Mela li. iii. & Zach. Lilius ſcribunt, Cornel. ait oẽs germanos pariter educari, dñm ut ſeruũ, & & unũquenq̃ ꝓpriã matrẽ uberibus alere, nec ancillis, nec nutricib⁹ delegare, & poſtea inter pecora, & humo in pueritię gradu eos degere, donec ętas ſepet eos, & uirtus ingenuos agnoſcat, itaq̃ inexhauſtam pubertatẽ fieri, & nec uirgines feſtinare, uerũ eiuſdẽ iuuentæ diu pſeuerare. Hæc Cornelius. Senect⁹ aũt gratior apud illos uiguit. Has leges germanor⁹ de ſenectute Petr⁹ Crinitus probat, & p̃ter aliarũ gentiũ uſum laudib⁹ extulit li. xii. ca. vii. Sũt ger manorũ etiã aliq̃ uitæ lõgiſſimę ut laziges, q̃s Va. Flaccus facit diuturnioris ui tæ hoĩes. Funerũ aũt nulla erat ambitio apud germãos, niſi cp uiri clari certis lignis cremant̃, & his tm̃ arma apponunt̃, fœminis tũc lugere honeſtum erat, Germanis aũt uiris tm̃ meminiſſe, ait Cornelius. Egeſippus armatos etiã ger manos funus cæſaris cuiuſdã deduxiſſe refert. Vnũ etiã opę p̃ciũ uſum eſt po nendum, cp nomĩa ætatis uariis ex rebus eliciebant. Filios em̃ ut plurimũ noĩ bus eq̃rũ dixerũt, ut Cãpanus in orõne ad ueteres germanos teſtat̃. Varia etiã de funere Herulorũ Procopius, de Scytharum Athenæus, Lucianus, Suidas Pomp. Mela, Cicero, atq̃ alii prodiderunt, quæ nunc præteriemus.

Pueritia ac ſenect⁹ germano rum.

De colore, crinibus, & oculis Germanorum. Ca. lv.

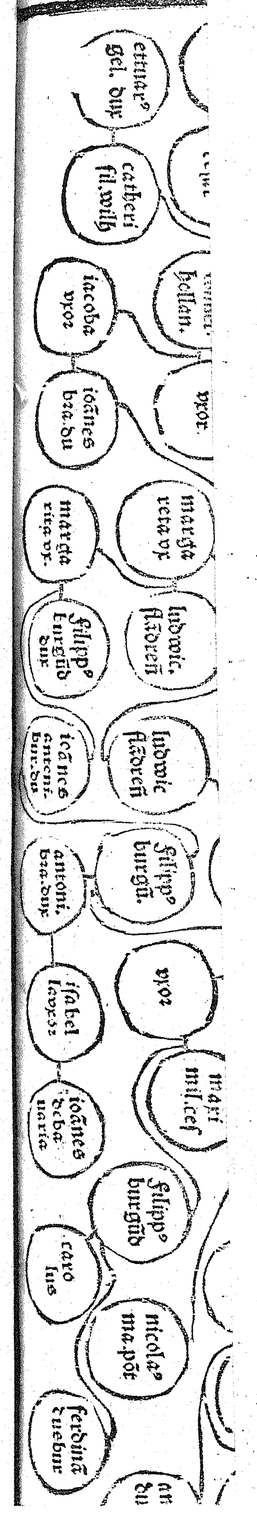

Genealogia ducum & comitum Inferioris Germaniæ.

Benno lumen burgeñ
ducissa stettēsis vxor
Anda quarus
ingeca musflā drus
lutheri cus
flādra aq̄flā dria
carolus caluus imper.
iuditha aliavxor
ludwicꝰ ceſar
Arm gardis vxor
carolus magnꝰ
pipinus lotha. et bza. dux
Carolꝰ marcel
ezelina vxor
baldui nus flā drieco.
Baldui nus co. pz. flan
iuditha vxor
adolfꝰ ul'etus
ludwi. balbus
carolus ſimplex
erinna vxor
lotharioꝰ lot. dux
lotharii lot. dux
ludwi. rexge.
carolo mānus
cōradꝰ lotharii. dux
hermā nꝰ lumē burgen
mechtil darxor
arnoldꝰ co. flādr
adulfꝰ bolonie comes
carolo mānus
ludwic
hēricꝰ limpur
hēricus lot. dux
theoberta vxor
ludwicoꝰ rex frā.
arnulfꝰ ceſar
lutgar dis vx
cōradꝰ ceſar
comes hollan.
hēricꝰ de noꝛ
ottode northen
arnoldꝰ filiꝰ arnoldi
hildade Cleff
baldul fꝰ Bolonieco.
ludwicꝰ rex frā
ger birga bza
giſilbertus lor.
ludwicꝰ ceſar
ludgar dis vx or
lutgar dis vx
Otto ſaxonie dux
lutolfꝰ ſaxonie dux.
theode ric. pri.
lutolfꝰ march ſaxoni
Hilda vxor
Junca vxor
baldui nus flā
baldui nusbo lōie co.
carolus dux. bza
othar. rex frā.
lāpertꝰ limbur
Otto pri. ceſ. auguſt.
hēricꝰ auceps
hēricus rex frā. / cie
rupertꝰ rex frā cie
hugo capetus rex frā.
theodericus hollan
Hilde gardis fil. lad.
richni ſaimꝰ.
lothar. imper.
baldui nus fil. balduin
richlin daox.
bernar dus
baldui co. han.
baldui nusha
Berna vxor
Filippꝰ rex frā cic
filia bo nifacii
gotfri dꝰ ardē
gotfri dꝰ ardeñ
arnulfꝰ hol. co.
gebhar dus ſax
floxēciꝰ hol. co.
Gertru dis vx.
rupert. flād. co
baldui nusco: occiſus
comes namur cenſis
emer garda vxor
Otto duxbz bantie
aliza vxor
ludwicꝰ rex frā.
Ida vxor
wilhel. dux lot ringie
gotfri bulionē
theode ricus hol. co.
mechtil da vxor
vxor de ſaxonia
theode ricꝰ hol. comes
rupertꝰ co. flād.
Gertru dis vx.
dux danci
wilhel mꝰ dux
tetricꝰ co. flan
ſibylla vxor
balduin ii. rex
euſtach iusbuli cenſ.
gotfrid bulionē rex hie
theode ricꝰ hol. comes
theode ricꝰ co. Cleffeñ
theode ricꝰ de Cleff
adelhei dis vx.
ottoco. gelrie
baldui nusco.
regina dalma.
tetricꝰ co flād
margarita vx
baldui nusco, hānome
iſabel la alia
Filippꝰ rex frā.
Blanca unavx
theode ric. loth
theode ri. leuē.
Ada vxor
gebhar dus ſx
adelhai dis vx.
wilhel mus co.
vxor
wilhel. yrenſis co. flād
ferrādꝰ riſerdi nandꝰ
ioanna vxor
baldui nus rex
ludwicꝰ viii. rex francie
Blanca vxor
rupertꝰ lot. dux
theobal duslot.
ottoco. gelrie
richar dis vx.
wilhel mꝰ imp.
elzabet aliavx
floxēciꝰ co. hol.
mechtil davxor
hēricꝰ lot. dux
Lutgar dis vx.
gotfri dꝰ brab dux
gotfri duslot.
hēricus leueñ.
Ida vxor
comit esarde nenſes
federi. lot. dux
albertꝰ brun. du
elzabet vxor
ottoſax oniedu
hēricus lot. dux
wilhel denip.
marga ritavx.
gotfri dus iii. loth.
marga ritalīp
albertꝰ ep. leod.
theobal duslot.
Simō lot. dux
federic lot. dux
mathe usloth
floxēciꝰ co. hol.
beatrix vxor
vxor
ioānes co. flād
maria vxor
guido co. flād
S. lud wi. rex francie
marga rita vx
iſabel lavxor
foxicus duxlot.
theobal duslot.
federic. duxlot.
mathe. duxlet
ioānes co. hol.
elzabet vxor
wilhel. hol. co.
ioanna vxor
wencesl. duxbz
rupertꝰ co. flād.
rupertꝰ duxbu
Filippꝰ rex frā
maria vxor
rudolfꝰ duxlot.
ioānes duxlot
marga ritavx
antoniꝰ vande.
vxor
oānes fil. hēri
alia vxor
Filippꝰ pulcher
iſabel lavxor
renatꝰ rexſici
iſabel lavxor
carolꝰ duxlot.
hēricꝰ ep. me
hēricus denaſſa
marga reta vx
ludwicꝰ ceſar
marga rita vx
ioānes duxbza
maria vxor
ettuarꝰ auglie rex
vxor
ettuarꝰ anglie rex
carolꝰ
iolanda vxor
ferricꝰ vaude. comes
ioānes ep. we.
filius
elzabet fil. boe. miere.
wilhel. hol. co.
relal bert ſo xzi
ioānes duxbza
vxor
ludwicꝰ morteñ
.pri usrup
carolꝰ burgūd
ioānes duxlot.
Filippa fil. gelr
renatꝰ duxlot.
ludwic ep. ferdi
vr. mar gareta
albertꝰ ceſar
wilhel. hellan.
vxor
marga reta vx
ludwic. flādreñ
ludwic flādreñ
Filippꝰ burgū.
vxor
maxi mil. ceſ
Filippꝰ burgūd
nicolaꝰ ma. pōt
antoniꝰ dux lot
ettuarꝰ gel. dux
catheri fil. wilh
iacoba vxor
ioānes bza. du
margarita vx.
Filippꝰ burgūd dux
ioānes antoni. bur. du
antoni. bza. dux
iſabel lavxor
ioānes debauaria
caro lus
ferdinā dusbur

TRuces Germanis oculos, ceruleas comas, & rutilas. Cor. Tacitus, Sabellicus li.ii. Ennea.vi. aſcripſerunt, Florus li.iii. horrẽdos oculos Cimbris tribuit, Iuuenalis cerulos dixit germanos ſaty.iii. & flauã eis comã (eſſe ait. De colore, oculis. ac crinib⁹ germanorum.

Cerula quis ſtupuit Germani lumina, flauam
Cæſariem, & madido torquentem corniua cirrho,

Germanos & Horatius ceruleos, pbat in Epodo Oda xvi.

Nec fera cerulea domuit Germania pube.

Philippus Beroaldus Glaucos ſcribit Alemannos uideri.

Qui glaucis oculis, comaq;
Pallens, principibus potens uirorũ. Iulius Firmicus lib.i. Germanos cãdidos ait. Hieronymus in uita Hilarionis, de Franco germanico. Candidatus, inqt, rutilus coma, & candore indicans, puinciã. Idẽ Hieronymus ad Suniã & Fretellã, Getas rutilos, et flauos dixit. Suetonius in Caligula. Rutilare, inqt, comã et ſubnectere, & ſermonem Germanicum addiſcere. Mantuanus.

Alemannia campis
Frigora agens, certare urſis, niue candida ſemper. Barbam etiam maxĩe Germani intonſam cuſtodierũt, q̃d Victruuius & Suetoni⁹ ppriũ eſſe ſeptẽtrionalibus dixerunt. Nam Franci (ut ex Hunibaldo abbas Spanheimus ſcribit) barbã nutriuerunt, ppter impii eorũ cupiditatẽ. Lõgobardi etiã longarũ barbarũ rõne dicti ſunt, ut Paul. Diaconus, Methodius, & Ligurinus ſcribũt. Capillos uero flauos habere Germanos ſcribit Strabo libro vii. Lucanus.

Soluuntur flaui longa ſtatione Sueui. Et idem.

Fundit ab extremo flauos aquilone Sueuos.

Horatius Sycambros dixit decoros, lib. iiii. car. Oda. ii. Martialis.

Crinibus in nodum tortis uenere Sycambri. Iuuenalis.

Tanc̃p de Getis aliquid toruiſc̃p Sycambris. Picus in carmine Stauroſticho, torui audiuere Sycambri. Claudianus. Flauã ſparſere Sycambri. Cæſariem. Idem in Stilicone. Crinigero flauentes uertice reges. Idem

Iam rura colat, flauuſc̃p Sycamber
In falcem curuat gladios. Idem:

illic flauente Sycambri
Cæſarie. Idem. Agmina quinetiam flauis obiecta Sycambris. Ptolemæus lib. ii. hos crines colorare & calamiſtrare dixit, & pulchritudine eorũ Romanos lactaſſe ſcribit. Batauos q̃c̃p iſtiuſmodi crines habere, ſcribit Petrus Marſus. Syllius Italicus lib.ii. Iam puer auricomo performidate batauo. Idem Syllius in alio loco. Triplex criſta iubas effundit crine Sueuo. Multa Baptiſta Leo li.iii. de ædificiis, & Bonifacius Symoneta abbas epiſt.xxii. lib.v. Germani Hunni (ut ſcribit Rhegino Prunieñ.) capillos uſc̃p ad cutẽ tẽdebãt, hoc & reliq Germani, ut Cæſar Antoninus Caracallà (ait Herodianus li.iiii.) ad modũ tõſurę germanicę crines totõdit, flauã caniciẽ capiti imponẽdo. Ammianus Marcellin⁹ li.xv. & Diodorus Gallis (ſubintellige & tranſrhenanos) uniuerſis rutilos crines, & alba corpa aſcribunt. Sidonius Apollinaris lib.xx.

Flauoq̄ in p̄lia fronte Sycamber. Panegyricus ad filiū Constantini. Illa, inq̄t, barbaria imitata est barbarorū cultū ac uestes, nam ꝓlixo crine comas rutilabant. Festus Ruffus ,flauaq̄ cæsariē germania porrigit ora. Sic & Ausoni⁹ ad Si latiis mutata bonis germana manerent (Bissulā puellā germanā.

Vt facies oculos cerula flaua comas,
Ambiguam te lingua facit, modo forma puellam,

Hæc Rheno genitam prædicat, hæc latio. Dionysius germanos albis corp̄ibus illustrauit. Plynius li.ii.na.hi.ca.lxxx. Gentibus a syderib⁹ remotis, flauos crines, candida crura, ob uaporē naturalē tribuit. Athenę⁹ li.dipno. .ß. Scythas septentrionales tam in luctu q̄ gaudio crines post terga diffudisse refert.

De herba crinium glasca, & sapone, & aliis membris, & pictura facierum germanicarum. Ca. lvi.

Herba glasca

ANtiqui uero germani ad crines herba glasca utebant' noīe, q̄ etiam Brittannicæ cōiuges, nurusq̄, q̄ toto corpore oblitæ, ī aliq̄bus sacris nudę incedebant, Aethiopū calorē imitantes, de qua herba Plyni⁹. & Cæsar li.v. comentariorū, Brittannos glasca infici dixit, q̄ ceruleū inficit colorē. Merula q̄q̄ huic opinioni subscribit, huius herbę Ouid. meminit de arte Fœmina caniciem germanis inficit herbis

Et melior uera quæritur arte dolus. Meminit huius herbæ Plyni⁹ li.xxv. na.hi.c.ii. quā uocat Brittānicā, lib. uero xxii. ca.i. glascā nomīat. Rutilauerunt aūt Germani comas eorū sapone, ut ait Cornelius, id & de Gallis Plyni⁹ ait. Hinc pilæ saponis mattiaticæ dicunt', a Mattiacis populis germaniæ, de q̄bus li. ultimo dicemus. Martial. Accipe mattiacas quo tibi calue pilas. Et supra Plyniū idē testat' Hermolaus Barbarus. Non aūt de mattia loq̄mur q̄ comessationē significat, ἀπὸ τῆ μάττειν. Cuius Athenæus græcus author, & Erasmus noster meminerunt. Sed de populis, q̄rū mentio fit apud Antoninū in itinerario Ptolemæū & Tacitū. Martialis etiā spumā batauā saponē dixit, eo ꝙ sapo usui

Caustica Spuma &Batauа

fuerat apud germanos, ait Suetoni⁹ in Caligula. Alii spumā caustica dixerūt saponē. Martialis. Caustica Teutonicos accendit spuma capillos. Dicit aūt causticū καυστικὸν ignitū, ἀπὸ τῆ καῦειν illo uocabulo sæpe usus est Plynius. Mituli, inq̄t in cineribus uini caustica habent. Sapo uero nihil aliud est, nisi spuma illa caustica, rutilabant em̄ germani crines cinere, q̄ adust⁹, siccitate sua caustici nomē meruit. Martialis poeta Domitianū ornatiorē facit, crinibus ipsis germanorū comas rutilantiū, dū inq̄t. Captiuis poteris cultior esse comis. Hęc Zach. Lili⁹ & Cornelius in historiis, Vox gallorū similiter & germanorū metuēda est, & minax, ut Ammianus Marcelli. lib. xv. in fine scribit. Vox etiā germanorū interiorē uirtutē declarat, quod Celtes hoc carmine monstrauit.

Sapo Ge.

Vox & osGerm.

Vox habitum mentis cum gestu & pectora prodit,
Vox quæ nihil muliebre sonat, sed tota uirilis
Martia crassiloquo testatur corda palato. Os Germanorū toruū dicitur a Iuuenale, & Picus Sycambros toruos dixit. Mantuanus ad Cæsarem. Toruo ꝙ Saxones ore. In illis aūt oībus partim astra imperiū eorū exercere, partim re

tim rerum naturam omnium indagatricem, huius esse causam asserunt. Sub plaustro enim ursarū, secūdū Hali sentētiā, in septio climate frigidi homines degunt, qui albis sunt crinibus, magnis corporibus. Hæc ille. Vide Iohannem Efcendensem distinctione octaua capite quinto. Hi uero qui res naturæ indagant, uaporem in re esse aiunt, ex mobilitatibus præuenientem, cuius rei Plynius author est libro secundo naturalis historiæ capite lxxx. Glaucorum oculorum naturalem industriam Aristoteles in problematibus particula xiiii. scrutatus est, refert enim contingere in locis frigidis (puta septentrionalibus) ꝙ natura intrinseca (oportet iam ita loqui) calida sit, locis tamen existentibus frigidis, & ita intrinseca caliditas euaporizare prohibetur, propter exterius frigidum. Qua de re albis ibi existentibus, his qui in septentrione degunt, glauci oculi sunt, albus enim huic proximus color est. Hæc Aristoteles. Albertus Magnus quoq̄ ait in libro de natura loci, capite tertio, e contrario Daci & Getæ, ex parte occidentalis, & Sclaui ex parte orientalis, nati in fine septimi climatis, & ultra, sunt albi, propter frigus complexionale, & quia corpora eorum nō sunt porosa, & locus est frigidus, & frigus cōstringit. Remanet igitur multum humidi in eorum corporibus, & hoc auget corpora eorum, & homines illic albos efficit. Barbari etiam ut Germanorum ac Dacorum fœminæ & mares faciem eorum ideo aliq̄n pinxerunt, ut ait Plynius, & tandem de ueterum consuetudine hæc.

Ratio naturalis prædicti.

De ornatibus aliis Germanorum. Ca. lvii.

FVerūt & Germanorum principes σκυλοφόροι id est torquium portatores, illi enim Germanorum ueriſſimi Galatæ, qui contra Torquatum pugnauerunt, principem habuerunt torque insignitum, ait em̄ Suidas de Torquato. σκυλεύσας ὃν νεκρὸν, καὶ ὃν περὶ τὸν τράχηλον στρέπτον αὐελόμενος, ὃς ἐστιχώριος τοῖς κόσμος κελτοῖς. id est. Spoliauit mortuum, ac torquem a collo galli sustulit. Est enim torques ornatus indigenus apud Celtas. Athenęus græcus li. Dipnosophistarū .ß. Scythas septentrionales. i. Germanos mirum in modum uarietate uestium ac pictura deliciatos ostendit, & præter morem omnium ornatibus tam effuse usos.

Ornatus germanorum.

FINIS SECVNDI VOLVMINIS

GERMANIAE EXEGESEOS

LIBER TERTIVS DE NOBILITATE GERMANORVM VETERVM AC NOVORVM

omnium Paparum, Cæsarum, Ducum, Marchionum, Baronum Genealogias continens. Cuius capita sunt centum, decem & septem.

Primum, de nobilitate Romanorum, Troianorum, & aliarum gentium.
Secundum, de nobilitate Germanorum, & ꝙ oẽs eorum nobilitatem a germanis referre studeant.
Tertium, de papis germanorum, & iuri prisco eligendi papam.
Quartum, de antiquis. germanorum regibus ab ortu mundi.
Quintum, de regibus germanorum ab urbe condita
Sextum, de regibus Germ. temporibus Cæsaris & Augusti.
Septimum, de regibus Germanię sub cæteris imperatoribus.
Octauum, de institutione regum Germanorum.
Nonum, de quibusdam illustribus Gotthorum regibus.
Decimum, Catalogum cõtinet omnium regum Gotthorũ, a primo ad ultim.
Vndecimum, genealogiam omnium regum Gotthorum continet.
Duodecimum, de regibus Vandalorum, & eorum catalogus.
xiii. Hunnorum catalogum & genealogiam habet
xiiii. De Rugorum, Sclauorum, Scyrorum, Alanorum, Herulorum regibus, de eorum catalogo ac genealogiis.
xv. De Longobardorũ, ac Gepidarum regibus, earumꝙ genealogiis.
xvi. De regno Arelatensi.
xvii. De regno Austrasiæ, & regum eorum genealogiis.
xviii. Carolum Magnum fuisse germanum.
xix. De regibus Daniæ, & eorum genealogiis & catalogo.
xx. Catalogus est & genealogia regum Hierosolymitarum.
xxi. De imperio Romano, ac nobilitate eius.
xxii. Quõ Frãcorũ reges multa Germaniæ detraxerint, q̃ Caro. Ma. restituit.
xxiii. De translatione imperii ad Germanos.
xxiiii. Genealogiam habet Caroli Magni, & omnium successorum eius, & quomodo Germania ab imperio Francorum regum deuenerit.
xxv. q̃ꝫ lõge impium dilatetur, & q reges imperio Roma. subiiciantur.
xxvi. Plura a Frãcis occidẽtalib⁹ occupata, q̃ ad germãos & ad impiũ spectãt.
xxvii. Imperatorẽ esse dominum omnium, & omnes christianos subiici imperio, & germanos omnium horum dominos.
xxviii. Quando & quõ imperium ad Germanos deuenerit.
xxix. De electione principum, & ꝙ honestius sit imperatorem germanorum q̃ꝫ Romanorum appellatione nominari.
xxx. De unctione imperatoris.
xxxi. De impatorib⁹ Ro. natione germãis ante translationẽ imperii ad nos.
xxxii. Catalogũ impatorũ oĩm germanorũ, & quõ impiũ a gñe ad genus deuenerit Germanis.

xxxiii. Genealogia omnium imperatorum Germanorum a Carolo Magno usq̃ ad Maximilianum, cuiuscunq̃ generis quisq̃ fuerit.
xxxiiii. De origine Curiæ principum, & cæteris ducibus.
xxxv. De ecclesiasticis electoribus & Archiepiscopis Moguntinis.
xxxvi. De Archiepiscopis Colonien. & eorum Catalogo ac regionibus.
xxxvii. De archiepiscopis Treuerensibus, & Tungris.
xxxviii. De Magdenburgensibus ac Merspurgensibus archiepiscopatibus.
xxxix. De cæterorum episcopatuum Saxoniæ origine.
xl. De Salistidiensi, Halberstattensi, Osterburgensi, Padabornensi epãtibus.
xli. De episcopatu Hamelburgensi, Oldenburgensi, ac Luicensi
xlii. de episcopatu Bremensi, Mechelburgensi, & aliis, ut Rosenburgensi, Vuarmiensi, Sambiensi, Hapseliensi.
xliii. De Hildisheimensi, Vuerdensi episcopatibus.
xliiii. De Mindensi, Monasteriẽsi, Traiectensi, Rimegensi, & cęteris epãtibus.
xlv. De quinq̃ episcopatibus Bauariæ Saltzburgensi, Ratisbonensi, Eistetensi, Frisingensi, & Patauiensi.
xlvi. De epãtibus Rhen. Basiliensi, Constantiensi ac Argentinensi.
xlvii. De Bambergensi, Herbipolensi, & Augustinensi.
xlviii. De Spirensi, Vuormaciensi episcopatibus.
xlix. De Tullensi, Metensi, Leodiensi episcopatibus.
L. De secularibus electoribus, & primo de rege Bohemiæ.
li. De regibus Vngarorum.
lii. Genealogia omnium Palatinorum Rheni.
liii. De origine & nomine Palatinorum.
liiii. Catalogus omnium Palatinorũ, & quõ secundum seriem rexerint.
lv. De quibusdam Palatinorum bellis & regionibus
lvi. De quibusdam monasteriis a Palatinis erectis.
lvii. De Marchionibus Brandenburgen. & eorum genealogia.
lviii. De Burckgrauiis Nurenbergen. & eorum genealogia.
lix. De regionibus Marchioni subiectis, & eius strategematibus.
lx. De initio ducatus Saxonię, & eius dilatatione, usq̃ ad Henricũ Superbum
lxi. de initio ducatus Lunenbergensis, & comitatus Brunsuigensis.
lxii. De comitatibus de Northen, Engern, Gothingen, Ballenstiden, Suppelirburg, Arnesburg.
lxiii. Quõ Henricus Superbus a Fœderico primo fuerat depositus, & ad q̃s possessores ducatus eius peruenerint.
lxiiii. De ducibus Brunsuigensibus a recta linea ab Henrico descendentibus, & ducatus Brunsuigẽ. initio.
lxv. De diuisione ducatuum Lunenburgen. ac Brunsuigen. & iterum eorum unione, usq̃ ad præsentia secula
lxvi. De regionibus & ciuitatibus quæ ducatui Brunsuigen. accesserunt.
lxvii. De ducibus Saxoniæ post Henricũ Superbum usq̃ ad nostra secula.

lxviii.De ſtrategematibus ac incremento ducum Saxoniæ.
lxix.De dominatu Embeccenſi.
lxx.De Marchionibus Miſnenſibus,& eorum origine.
lxxi.Genealogia omnium ducum Saxoniæ,Lunēburgæ,Brunſuigæ,de Northen,Embeck,Oldenburg,omnium Marchionum Miſnenſium, & quid quid olim ad Saxoniam attinebat.
lxxii.De archiducatu Auſtriæ,& eius principibus,& ducibus.
lxxiii.Genealogia ducum & Marchionum Auſtriæ.
lxxiiii.Genealogia Rudolphi Habſpurgenſis,
lxxv.De ducatu Stiriæ,Carinthiæ,ac Tirolonenſium dominio, & quomodo ad domum Auſtriæ deuenerint.
lxxvi.De ducatu Francorum orientalium.
lxxvii.De ducatu & ducibus Bauariæ,& eorum catalogo.
lxxviii.Genealogia oīm ducū Bauariæ,& quō de genere in genus deſcēderit.
lxxix.Genealogia omnium ducum Sueuorum a primo ad ultimum.
lxxx.De ducibus Sueuorum,& eorum catalogos.
lxxxi.De ducatu Gelriæ & Iuliacenſi.
lxxxii.De ſtrategematibus & incremento ducum Gelriæ.
lxxxiii.De ducatu & ducibus Iuliacen. lxxxiiii.De ducatu Bergenſi.
lxxxv.Genealogia ducum Gelriæ Iuliacenſium,Bergenſium & Cleuenſium
lxxxvi.De ducibus Cleuenſibus.
lxxxvii.De ducibus Lotharingorum,& Brabantinorum.
lxxxviii.De ducibus Lotharingiæ,& eorum catalogus.
lxxxix. De ſepulturis,titulis,& rebus geſtis ducum Lotharingiæ.
xc. De ſtrategematibus ducum Brabantinorum ac Lotharingorum.
xci.De ducibus Hollandiæ,ac Selandiæ,& eorum catalogo.
xcii.De ducatu Linburgenſi,ac comitatu Hannoniæ.
xciii.De comitatu Flandriæ,& eorum catalogo.
xciiii.De potentia comitum Flandrenſium,& eorum ſtrategematibus.
xcv.De comitatu Lucelburgenſi, & eorum comitum genealogia.
xcvi.Bulionenſi,Leuenſi,ac Ardennenſi comitatibus.
xcvii.Genealogia omnium ducum Limburgenſium,Brabantinorū,Cleuenſium,Leuentium,Lotharingorū,Burgundiæ,Hollandiæ,Selandiæ,Friſiæ, ac comitatuum Hannoniæ,Bulienſium,Ardennenſium & Flandrenſium.
xcviii.De ducatu Mechelburgenſi,Vuirtenbergenſi,& Pomeranienſi.
xcix.De quibuſdā ducatibus iam aboletis,ut Voytlandiæ & Rotenburgēſiū.
C. De ducibus Zaringiæ,& eorum genealogia.
Cii. De regiōibꝰ Zaringorū ducatui ſubditis,& quę ad eorū dominiū attinēt
Cii. De Marchionatibus germaniæ,unde dicti & unde uenerint.
Ciii.De Marchionibus Badenſibus,& eorum religione.
Ciiii.De initio Marchionū Badenſium,& eorū catalogo uſqꝫ ad Hermannū.
Cv.De aliis Marchionibus ſubſequentibus uſqꝫ ad ultimum.

Cvi.De illuſtri familia & nobilitate Marchionum Badenſium.
Cvii.De ſtrategematibus Marchionum Badenſium
Cviii.De ciuitatibus & poſſeſſione antiqua Marchionum Badenſium.
Cix.Genealogia Marchionum Badenſium,Vuirtembergenſium & Lantgrauiorum Haſſiæ.
Cx.De Lantgrauiis,& Lantgrauio Alſatienſi,& eorum catalogus.
Cxi.De Lantgrauiatu Haſſiæ.
Cxii.De Burggrauiis Magdenburgenſibus,Rotenburgenſibus & Vuirtzburgenſibus.
Cxiii.De comitibus de Hoenloe.
Cxiiii.De comitibus Hennenbergenſibus.
Cxv.De comitatu Leoſteinenſi,ac Marchionibus Montferrarienſibus.
Cxvi.De dominio Pfeffingenſi.
Cxvii.ac ultimum.De nobilitate Nurenbergenſium,et eorum urbe, & Republica.

PRAEFATIO AD Lectorem.

RVDITI ac mirabiles diſciplinarū uiri,quotieſcunqꝫ nobilitatis rationem habuerunt,nil niſi genuinam quandam inclinationem præ ſe ferre τὴν εὐγένειαν æſtimabant. Nec quidquam uirtutis eſſe in maioribus,quod cum poſteriori bus generandi illa uirtus commune faciat, aut participari queat.Nec ut credam ea amplitudini noſtrę accedere,quę maiores noſtri in imaginibus ac tabulis referebant facile inducor,Fallitur em̄ non mediocriter qui maiorum opinione cenſeri uult,dum tamen egregiis facinoribus minus illis reſpondeat.Potius.n.huic uitio nobilitas q̄ laudi uertatur qui ſecus q̄ uera ac ſyncera nobilitatis ratio poſtulat, uitamſuā tranſegerit, ac omnem lucem parentum ſuorum in tenebras uerterit.Quæ enim rogo nobilitatis portio huic aſſerenda eſt? Video nonam hanc uulgi opinionem de nobilitate paſſim omnes occupaſſe atcꝫ oculos omnium hebetaſſe, qui tantam uirtutis uim generandis hominibus tribuunt,& reclamante rerum ipſa natura maiorem uirtutis neceſſitudinem illis concedant,qui e ſummis heroibus proceſſerunt, cꝫ illis, quos uirtus humiles ortu, ac ad ſui amorem paupertate aut aliis humanæ imbecillitatis conditionibus rapuit.Multa enim ſunt quæ in nobilioribus ac maxime fortunatis uirtuti repugnāt, diuiti enim magna cum opibus,maior cū uoluptate luctatio eſt indicta,multa ei obuia ſunt, q̄ ſpecie uitæ melioris,ac rerū terrenarū affluxu,facilime a uirtutis uia locupletem in trāſuerſum agunt. Vnde plus incōmodat q̄ affert,plus adimit generis ſublimitas q̄ in uirtute ædificat.Si uelimus cū priſcorū temporū neceſſitate decertare,id omni ætati datū eſſe uidebimus,quod in prouerbium abiuit apud Eraſmum, ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα τέκνα. Heroum filios noxas eſſe.Oſtendit uerbi huius integrita

tem præter Euripidem in Heracli. ac Aristidem in Cymone, Demosthenes fatis itaque comparatum esse ait, ἀγαθῶν ἀνδρῶν φαύλους ἀποδείξαι. Aelius Spartianus ad Cõstantinum id cruenti in partibus ingẽtibus esse peculiare putat, ut a claritate maiorum ac moribus posteri λὺς λία τρασῶν absint, suamq; sententiam exemplo Scipionum ac Romanorum nobiliss. ostẽdit esse integram. Contra Agatoclem Ausonio referente Siciliæ, ac cerdonem quendam Athenis, ut Aristophanis fabula Γάργαρος testatur præfuisse uidemus. Nobiliores igitur illi sunt, immo plus merẽtur. Quibus humili loco ortis χάριν ὀξετέλεστε πόνος καὶ ἀσέσφαλος ἱδρώς. i. quibus gratiã labor peperit ac strenuus sudor. Ita Demosthenis nouitas a Plutarcho, Marii a Salustio, Summis laudibus effert. Iphicrates philosophus σκυτοτόμος. i. coriarius, aduersus Armodium eius nouitatem exprobrãtem apud Plutarchum dicere solebat. ὅτι μὲν ἐμόν ἀπ' ἐμοῦ γένος ἄρχεται, τὸ δὲ σὸν, ἐν σοὶ παύεται, quæ uerba Cicero in Salustium ita translata intorsit. Noli, inquit, Salusti mihi obiectare maiores meos, siquidem satius mihi est, me rebꝰ gestis propriis florere q̃ antiquorum opinione niti, ut nobilitatem a me partã studeat adiplere posteritas, q̃ cꝰ nobilitatis a parentibus acceptæ finitor ac corruptor essem. Cæterum ne ab exemplis recedam, quemadmodum pomum illud nobilissimi nomen fert, quod dulcedine saporis alia longe post se relinquit. Ac ueluti equus generosissimus est, qui lõge optimus, ita homo uera nobilitate fruitur, non qui claritate nascendi, uerum qui uirtute maxime præcellit cæteros. Licet fuerint horum sententiæ Cortina dignæ, non tamen penitus nullam nobilitas in se cõtinet uirtutem, siquidem iuxta Euripidis sententiam δεῖνον χαρακτῆρα aculeum quendam ardentem sanguinis necessitas in se recondítum possidet. Nec ideo ultimam gloriam Helenæ Menelao, Vlyssi, Achilli, Aeneæ deorum origo concessit apud Homerum. Qui & reges ac industrios mortales e diis originẽ retulisse in hymno Musis dicato illa oratione significat.

ἐκ γὰρ μεσάων, καὶ ἑκηβόλου ἀπόλλωνος
ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπιχθόνιοι κ̀ κιθαρισταί
ἐκ Διὸς βασιλῆες.

Ex Musis, longe & iaculante ab Apolline terram
Fœlices habitant cantores & Citharistæ
A Ioue sunt reges. Adde quod Plutarchus in libro περὶ παίδων ἀγωγῆς in pulcherrimam prorupit sententiam, καὶ σοφός, inquit, ἦν ἄρα ὁ ποιητὴς ὅστις ὅταν δὲ κρῆπις μὴ καταβληθῇ γένους ὀρθῶς, αὐάγκη λυστυχεῖν τοὺς ἐκγόμους, καλὸς δ' ὁ παρ' ἡσίας θησαυρὸς εὐγένεια, quod id nobis repræsentat, & erudit poeta ille ẽ, qcũq; asseruit, dum fulcrum generis esset sublatũ bene, necessum tunc filios fore infortunatos. Honestum igitur libertatis thesaurum esse nobilitatem. Germãi autem quemadmodum fuerunt ἐλευθεροπρεπόταροι ita & totius Europæ populis nobilissimi. Et dum etiam non extremum sit laudis quod mortalibus contingere potest, ab honestis prognatis processisse, uolui id muneris præsentis libri esse ut is totus Germanorum nobilitati seruiat. Nam nulla tanta humilitas reperit quæ non præstantia suorum maiorum tangatur, opiniouis etiam paternæ hæres esse non gaudeat.

De nobilitate Romanorum, Troianorum, & reliquarum gentium, erga nobilitatem germanicam. Ca. primum.

CAeterũ ut clariꝰ, facto sublimitatis aliorũ piculo, nra nobilitas cõstet, a Troianis nostram imbuamus orationem. Voluerunt prisci a Dardano & Laodomonte Troianorũ nobilitatẽ fuisse exorsam, quis aũt Dardanꝰ ille fuerit? toties a scriptorũ memoria repetitũ est, ut nec ὃν ἀνάλφα βήτους fugiat. Aut em̃ pastores, aut aliud dicere nolo. Vnde Romani quæso? an ne a profugo Aenea, quẽ Dion ille tot proditionibus insimulauit, tot rapinis incessiuit, cui necessarius Laodomon ille ἱερόσυλος extitit. An secundũ Plutarchi Liuii, Plynii, Orosii, & aliorũ sententia a fugitiuis? ꝗs Romulus patefacto asylo, uariis criminibus ac homicidiis furtoq; declaratos, spe salutis allectos, congessit. Repetamꝰ saltẽ Romuli cunabula, an ne ἐλευθεροστομάζοντες insignis meretricis filiũ Romulũ dicemus? an p̃tecto meretricis noĩe, ideo, ut Põp. Trogus, a lupa, pcessisse eũ uolumus, dum aios inexplebiles Romani lupi instar habuerint. Quis Romulus? an ne fraterne cędis reus? Ille igit̃ Romulus nullus alius, nisi raptor uirginũ, homicida, ut Theocriti dicto alludã μᾶλλόν ἐθήλαξε φυμῶτε μιν ἔχεφι μάτηρ. Vber suxit, ĩ syluis educatꝰ. Verba lustrii historici sũt uolumie xxxviii. tales reges habuerunt Romani, ut erubescant noĩbus, pastores em̃ ab origines, haruspices Sabinorũ exules, Corinthiorũ serui, uernęq; Tuscorũ extiterunt. Hæc ille. Essent nobis de aliis nationibus argumenta, q̃ ut a nostra ꝓfessione aliena p̃termittemus, germanorũ originẽ uideamus, ꝗs synceros puros esse, nec gentiũ aliarũ incursionibus concretos. Cor. Taci. Sabellicus, Sypontinꝰ, & alii testant. Si antiqtate nobis decertare uis, solus Berosus nos totiꝰ Europæ gẽtibus maiores natu ostendit, si nobilitatẽ sola uirtute erogare uis, uide an extiterint? q impiũ Ro. nũc possideãt, possessã diuturniꝰ retinuerit. Solꝰ igit̃ impii titulꝰ, Germanis ascriptus, oẽm mortalẽ excedit nobilitatẽ. Troianorũ nobilitas

De nobilitate germanorũ, & ꝙ oẽs eorũ originẽ e germãis referãt. Ca. ii.

NEquaq̃ id ferendũ est, q̃d germanorũ q̃dam ꝓsuasissimũ hñt, ut hi q bus arrogantiã uana nobilitas aliorũ peperit. Oẽs em̃ duces Germanorũ aut Romanos aut Troianos esse uolumꝰ? huic Bauaros & Frãcos e Troia transuectos, Marchiones ab Antenore, Palatinos, Hennenbergẽses, Hoenloenses e Romanis, Saxones ab Alexandri reliquiis dicimus, oĩ conatu, totis uiribꝰ insanire uolumus, & e p̃donibꝰ, ꝓditoribus, pastoribus, nobilissimos ortus nostros a malo dæmone ꝓsuasi reducimus. Nobilitatẽ quærimus quã habemus, & quã habemus possidere nolumus, sed ita querimus, ut eã assecuti, ex nobilissimis uideamur ignobilissimi, syncerã germanię originem p̃teri mus. An ne Germanis unq̃ defuit nobilitas? quã ante mille annis panegyricꝰ Constantini nobis concessit. An ne nostris regibus probitas denegabat̃. Fuerunt pauci boni Romanorũ Cesares numerati, Aelio Spartiano referente, ꝗs em̃ Caligulos, Heliogabalos, Neriones, Domicianos, Galenos, Bonosos, & reliqua naturæ mõstra ignorat? tm̃ Augusto, Traiano, Antonini, Claudio a Capitolino dexteritatẽ uideo destinatã. Nunc germanos repetamus, uno tm̃ exce. Germãos nõ e Ro. aut Troianis ortos esse.

pto,nullus unq̃ excõicatione notatus ẽſt,adde q̃ totus pene orbis noſtra gau det origine. Verba Cãpani Itali ſunt, non Germani, alioqui germanici nomis hoſtis,in orõne Ratiſponenſi. Veſtra(inq̃t) nobilitas totũ pene orbẽ ut fons uberrimus inundauit,ut nulla gens,nulla regio ſit,q̃ nõ nobilitatẽ ſuã a uobis habere gaudeat,iactet,& lętet. Quis em̃ Mãtredos & cęteros totius Italię nobi liſſimos,ueſtro ſydere natos ignorat? & idẽ Cãpan⁹,nullã Italię,Gallię,Hiſpa niæ alicuius amplitudinis gentẽ eſſe aſſerit, quæ non germanicã originẽ ſibi laudi ducat. A nobis,refertẽe luſti.li.xxiiii. p̃ Galatas tota aſia populis infuſa ẽ, A Gotthis tota Lõbardia,Italia ac Hiſpania. A Saxõibus Anglia Britannica. A Frãcis Gallia. Tot natiões libero & ſolido aĩo noſtrã ſuſpiciunt originẽ. Et nos alio noſtrã erogamus,nec deeſt nobis auctoritas cuſtodiẽdi ortus noſtri ſynceritatẽ. Negãt a Troianis Frãcos deriuatos Gaguin⁹,Michael Rictius,& alii, Bauaros a bois Sabellicus ac tota ſcriptorũ corona profiteť, fuere hi Boi olim q̃ contra Fabriciũ, Flaminiũ,ac Cęſarẽ pugnabant,oĩbus Troianis nobi liores. Nobilitas ergo noſtra a ueris germãis eſt deducta,q̃b⁹ a Tacito tm̃ lau dis p̃ſtatur,ut nec a Romanis, Italis,ac Troianis in ullo ſcriptore deſumptũ ẽ.

Germa norũ ori go.

De Papis Germanis,& iure germanorũ eligendi papam. Ca. iii.

NEc ſummis pontificibus Germania caruit,ut nihil q̃d nobilitatis eſt, germanis non contigiſſe liqueat. Conſtant aũt numero germanorũ pontifices ſeptenario,ut ex Ottone Friſing. Platina,Sabellico atq̃ ali is habemus. Fuerunt em̃ Stephanus viii.& eiuſdẽ noĩs nonus germani,ultim⁹ ille e ducibus Lotharingis originẽ duxit,prius Fœdericus nuncupatus eſt,ut Sigiberto Geblacenſi placet. Fuit & Gregorius v. Saxo natione,Ottonibus af finis,prius Bruno dictus eſt. Nec nõ Clemẽs II. Damaſcus II. Victor Leo XI. germani extiterũt. Hic Leo prius Tullẽſis epũs,Bruno dicebatur, ex Alſatia genitus,e comitibus Dabiſpurgenſibus,ut annales Altdorffenſiũ teſtant̃, dio cęſis Argentinenſis monaſter. Inſtituit n. hic Leo monialiũ cœnobiũ,q̃d tem poribus inde reuolutis nomen S. Crucis accepit,multis reliquiis coruſcans, a Leone tranſlatis. Sunt & tres arces haud ꝓcul a Marpachio ac Eyſchem, in quarũ una diuus Pãcratius colit̃,cuius reliquiæ p̃ Leonẽ cõſecratę ſunt. Obiit mortẽ Leo ille, tpe q̃ milleſimus & ſupra quadrageſimum nonus annus age bat̃. Sunt & q̃ Ioannẽ,q̃ ſimulato uirili habitu fœmina,ad papalẽ dignitatẽ eue hebat̃,Moguntinã dixerunt. Aeneas Syluius, papa Pius inde appellatus,ger manus eſſe uoluit,licet Italus,Senenſis em̃ extiterit. Eo numero Romanorum pontifices Germani cenſebant̃. Nec mirũ eſt id,cũ ſanctiſſimi olim ius & po teſtatẽ eligendi papã,impatoribus Ro. p̃ſtiterint,ut lxiii.diſt.c. Agatho.& par. electiones. Vbi Carolus Magnus priuilegio q̃dã facultatẽ eligẽdi papã obtinu it lxiii.diſt. Hadrianus. Inde eandẽ copiã Otto primus a Leone erogauit,cum eius ſucceſſoribus,ut ibidẽ liquet c. in ſynodo. Quæ repetit Lupoldus Baben bergenſis de chriſtianitate germanorũ. Hæc ideo ſcripſimus,ne Itali oẽm ſibi in papã facultatẽ,ut ꝓpriã,p̃ſuadeant. Vt aũt ſemp̃ ſeſe chriſtianiſſimos tenue runt germani,ne diuinarũ rerũ facultatẽ detinere uideren̄,oĩa p̃dicta priuile

Quotto numero papę ger. ſint.

Priuile gia germ. in papam

gia abrogauerunt. Itaq̃ con ſcientia pietatis, Caroli filius Ludouicus primus, papę iura oĩa in papam reſtituit,ut ui detur lxiiii.diſt. Ego Ludouic⁹ Cõſimliq̃ pacto & Otto im perator iuxta ſentẽtiam Gra tiani lxxiii. diſt.parag. Verũ. Potuiſſent illa retinuiſſe, & tãdem de illo. Qua autem no bilitate prædiți pape illi Ger mani fuerint, in ſequentibus patebit,ubi & eorum genea logiã imperatoribus cõiũgã.

De antiquis germanię re gibus,ab ortu mũdi ultra ſecula Troaiana. Ca.iiii.

ARegum germanorũ antiquitate exorſus id quod in fronte li bri ſecundi exegeſeos memi nimus,iterum memoriæ no ſtræ repeti operoſum duxi mus. Beroſ⁹ antiquitatis per ſcrutator curioſus,cui & tan tã fidem p̃ſtat Ioſephus,uſq̃ ad Troiana tempora hos re ges germanorum allegat, q̃s ſumus alligaturi. Nec deſunt doctiorum hominum ſenten tiæ,quæ librum illum aucto rem mentitum uolunt,nec eſ ſe Beroſi,quibus auſcultarẽ, niſi Manetho ac Ioſephus ea pene uerba Beroſi (ut in præ dicto libro continentur) alle garent. Meminerunt præter Annium Viterbienſem Tui ſconis & eius progeniei Cor neli⁹ in germãia,& Sabellic⁹.

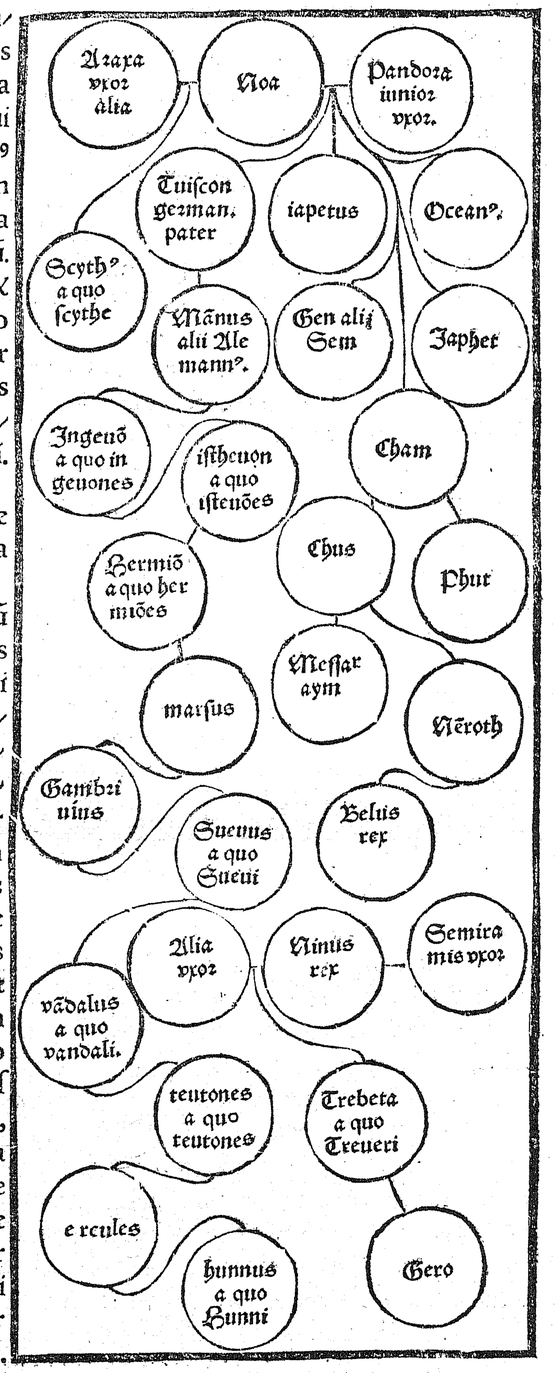

Primi germanorũ reges

Habes hic candide lector duas genealogias ueterũ germanorum maxime a se inuicem tamen discrepantes, cui tñ adhæreas, tuæ industriæ reliquimus. Vna Berosi Annii Viterbiensis ac Cornelii Taciti. Altera annalium nostrorum ac Gresmundi est, ambæ a Noa germanis originem pollicentur.

Reges Germanorum ab urbe condita. Ca. v.

ROma post hac gentium domina erecta est, qui Germaniæ tunc præ fuerit, nulli scriptorũ cognitum extitit. Id tamen certum est, tunc oẽs pene nationes regibus propriis fuisse subiectos. Suetiæ em̃ rex Suru go præfuit, cuius filia Gro dicta est, & eius filius patri succedens Hadingus, cũ uxore Thoilda filia Regneri, qui Thoraldi filius ferebatur, regis tũc Cimbro rum. Meminit illorum Saxo grammatic⁹. Tarquinii inde Prisci seculo germa

Reges Suetiæ. niæ Clitoueu⁹ præfuit, qui ductu & auspiciis Belloueſi Gallię regis usq; ad Ita liam uenit, ut Liuius lib. vi. decad. i. asserit. Post Clitoueuũ in Hercynio impa uit Sigouestus frater Belloueſi, ut Liuius ibidem dixit. Plures Brenni referunt ab auctoribus, qui & omnes germanorum nomen acceperunt. Nec aliud ip̃m nomen Brenni sapit. Senonum dux Brennus, Galatarum quoq; præses eiusdẽ nominis extitere. Brennus autem germanus dict⁹ est ab Hermanno, Gotfrido Viterbiensi, Strabone, Athenæo & Suida authoribus, quos oẽs libro primo adduximus, Hic Bolgio ac cæteris ducibus uniuersam Asiam cædibus egit ac

Reges galatarum rapinis, ut Iustinus ait. Athenæus Bathanatium tunc Galatis præfuisse asserit. Huius itaq; secundi Brennonis temporibus & alii reges Germanorum referũ tur a Pausania græco auctore, qui Galatis imperabant, ut Cerethrius, Brennus & Acichorius, uerba Pausaniæ sunt. ἐμεχλε κερίθριοσ ἤκηστθαι, θῖσ δὲ ἐσ τθεννονίαν ἰοῦσι Βρεννος ἦϱχ̃ καὶ ἀκιχώριος ἄρχοντεσ. βολγίός τε τθερὰ μακέδοναϛ τε καὶ ἰλλυριούϛ τε ἤλακε. Meminerũt horũ Liuius ac Trogus lib. xxxiii. qui Brennũ ducem tanti

Reges Cibrorum censebãt. Pausanias etiam in Phocycis. ἦν δὲ ὁ Βρεννος οὔτε τθάντα ἀσύνετθοσ, οὔτε ἄπει ροσ εἶχεν, ὡσ ἄν τις βάρβαρὸς, σοφίσματα ἐς τθολεμίουσ. Erat autem Brennus nõ oĩno inexpertus stultus ac insipiens ductor, ueluti alii Barbarorum, uerum dolos nõ ignauiter in hostes excogitabat &c. In cõflicto Cibrico Baleus, ut Floro placet rex contra Marium insultauit. Erat & Teutobochus tũc tẽporis rex, quem Eu sebius Tentobecchum nominat. Orosius Teutolum, Plutarchus uero Betori cis meminit, & nihil de Teutobocco.

Reges germanorum temporibus Cęsarum Iulii & Augusti. Ca. vi.

Reges germãiæ tp̃ibus Augusti. COnsulibus Cæsares successerunt, primum locum Iulius est sortitus, cu ius temporibus Arouistus ipso Cæsare libro primo commentariorũ testante, germanis præfuit uniuersis. Inde Augusti temporibus multi germanorum antistites capiebantur a Druso. Libuit eorum genealogiam ob raritatem sic describere, præsertim dum agnouerim eam nonnihil ad Cornelianam lectionem accedere, qui aliquando nominibus prætermissis, filios tantum illius uel huius ducis captos demonstrat.

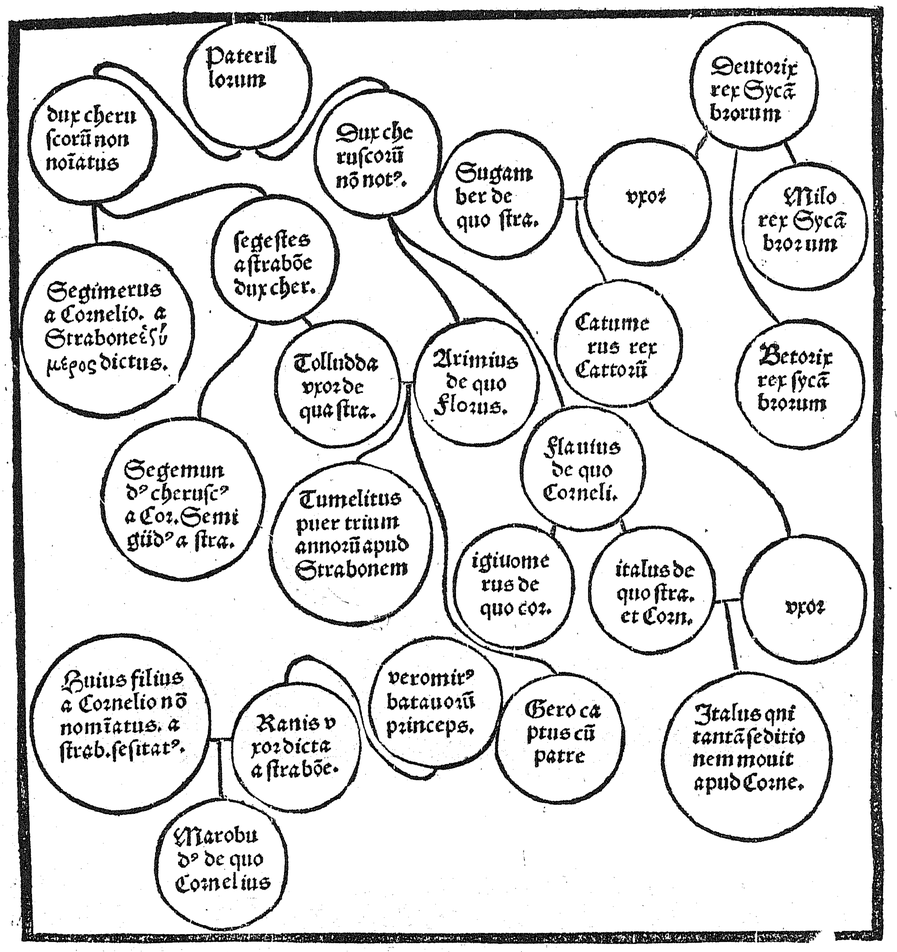

Posuimus quantum nobis curiosissima indagine liquebat Augusti tempori bus germanos reges. Inter quos duorũ e multis meminisse phas esse duximus ut omnium totius orbis regum maximorum, ut & Itali uideant ac græci, an ab ipsorum auctoribus alicuius ducis tanta memoria fuerit exacta. Arimi nius Cherusco rũ dux tres legiones consule Q. Varo prostrauit. Et post q̃ hu ius uirtutem Cornelius Tacitus Italus non germanus adeo celebrauit, ac cœlo æquauit. Hæc uerba subiunxit. Ariminius, inquit, dolo propinquorum ceci dit, liberator haud dubie Germaniæ. Et qui nõ primordia Ro. plebis, ut alii re ges duceſq;, sed florentissimum imperium lacessierat. Preliis ambiguus, bello non uictus, duodecim annos potentiæ expleuit, græcorum annalibus ignotus qui sua tantum mirantur. Romanis haud perinde notus. Dum uetera extolli

Alii Arimius. Locꝰ amiani.

mus,recentium incuriosi.Hæc Cornelius Tacitus libro secundo in fine,quib9 uerbis nihil Germanis laudabilius,præfertī dū ab eo hęc recensere uidimus,q̄ numerum interfectorum germanorum,Oroſio referente,ſæpe conticuerat. Idem Tacitus Ariminiū libertatis & glorię ducē appellat,&manu uoce ac uul/nere prelium ſuſtentaſſe.Eundem Arimīum tanta uirtute Q.Vari legiones cō tudiſſe Florus lib. tertio refert,ut Auguſtus ſemper hūc diem lugubrem habu erit,caputq̄ ſuum parieti impegerit,barbam uellicauerit,ac ſacrificia diis uoue rit,ut in meliorem ſtatum res Romanorum redigerentur.Hic quinquies Ro/manis conflixit,ſemper uictoriæ compos nunquam ſuperatus eſt. Vltimo ta/men ab amicis eius inſidiis circumuentus,ultimum diem clauſit.Cæterum Au guſtus ea tempeſtate,ſi Strabone libro ſeptimo credimus,Sugambrum,Deu/doricē,Catumerum,Betoricen,Segemundum,Tolluddam,Milonem,Italum Segeſten, Veromirum,& reliquos reges in eius poteſtatem redegit,& uelu/ti obſides,ne Germani deſciſſerent,retinebat. Ferunt præterea Seſitatum re/gem Egymeri filium extitiſſe,ac quater ab Auguſto captum,ſemper ſe expedi uiſſe. Vltimo tamen capitali ſupplicio ab eodem mortem obiiſſe.Et hæc de re/gibus Germanorum Auguſti ſeculo nobilitatis.

Reges germ.ſub Tiberio.

Reges germanorum ſub aliorum cæſarum temporibus Ca. vii.

ALius memoria abſoluta dignus germanorum rex Marobudus Tibe rii temporibus floruit,qui duodecim legionibus cæſarem contra eum meditatum,conditionibus æquis diſcedere compulit,auctore Tacito libro eodem.Fuit & huius temporibus,ut Cornelius ait,Gandeſtrus Cattorū rex,ac Bonco Noricorū ac Pannoniæ dux referēte Feſto Ruffo. Erant & Cu/rioualda Battauorum , ut Cornelius aſſerit, & Arpus Cattorum principes. Extollit etiam Tacitus Segeſten principem,uiſu ingētem,ac optima memoria, impauidum nuncupando.Bois temporibus Auguſti Critaſirum præfuiſſe in dicat Strab. Vibilium Hermundorū Vangionē & Sidonē ſueuor̄ reges Cor nelius libro decimo tertio probat,ſororis Vibillii filios. Domitiani ſeculo Durpaneum,Iornandes,Oroſius,Eutropius & alii afferūt extitiſſe Dacorum imperatorem.Inde Conſtantini temporibus Chonodarus, Veſtralpus, Vrn9 Viſinnus,Serapion,Suomarius,Ortarius germanorum reges numerantur,q̄s Ammianus Marcellinus libro decimoſexto allegat.Francorum regum nomi uaria Hunibaldus affert.Sueuorum Nauclerus & Iornandes,reliq̄s etiā dū bel lorum mentio erit adducemus. Cæteros Methodius in ſuis annalibus collegit

De inſtitutione regum germanorum. Ca. viii.

Differen tia īter re ges & du ces

MAgna penes antiquos inter reges ac priuatos erat ratio, Nam refe/rēte Cornelio Tacito reges ex nobilitate,duces uero ex uirtute, elige banť.Nec libera ac infinita regibus fuerat poteſtas. Duces etiā exēplo potius q̄ imperio fruebanť.Hæc ille.Quorū uſum tot laudibus Campanus no ſter ac Petrus Crinitus lib.xii.cap.vii.Sabellicus etiam libro ſecundo nonarii ſexti extulerunt.In eo quoq̄ imperatorū cæterorum cōditionem germanor̄ reges excedebāt,ſeſe.n.periculis miſcuerūt,aliter q̄ ratio imp̄atoris poſtulabat.

Vegetius

Vegetius em̄,Onoſāder,ac reliqui ſtrategematū ſcriptores,imp̄atorium eſſe munus dixerunt,caute ac diligēter uitæ eius parcere,ne temere eius morte uni uerſus exercitus periclitet.Nec opus ut militis officiū imp̄ator expleat. Secus id germanorū regibus uiſum eſt,turpe em̄ duci germanico erat,Cornel.refe/rente,uirtute a milite uinci.Militi uero ducis uirtutē non æquare,ſemp̄.n. ger manorū principes primi in acie uerſabant,ita Sido ac Italicus apud Cornelium in hiſtoriis,ſemp̄ in bellorū aciebus primi hoſtē feriebant.Ita Maximinus im p̄ator id barbarici habuit familiare,ut ſemp̄ putauerit imp̄atorē ,p̄pria manu, militis inſtar,bella conficere debere,ut Iulius Capitolinus,Symmachus li. v.hi ſtoriarū,& Aelius Cordus teſtanť.Alludit dicto huic Herodianus lib. ſeptio. ἔνθα καὶ μνκώτατα ὁ βασιλεὺς τ̃ μάχης ἦρξεν.i.Vbi fortiſſime ipſorum imperator pugnā incepit,& addit,p̄pria manu imp̄atorē bello ſubiiſſe.Erat aūt Maximi nus parentibus utriſq̄ germanus.Simili iudicio Totila ille,Gotthorū rex (ut Procopius inquit)inter anteſignanos ſemp̄ morabať. Aliud erat etiā q̄ reges a priuatis interſerant,de minoribus em̄ rebus tm̄ principes conſultabant, de maioribus uero oēs germāi ī comuni, iuxta Cornelii ſententiā,nec penes prin cipes oīa tuta fuerūt,& ſi quid a regibus fuerat ſanctum ac cautum,penes ple bem arbitrium reponebatur.Hæc ille.

Reges ger.primi in acie.

Drña inť plebē & reges ger manorū

De illuſtribus quibuſdam Germanorum.i.Gotthorū regibus. Ca. ix.

BArbara licet ab omnibus rerū ſcriptoribus Germania noīata ſit, re/ges tm̄ illuſtriſſimos ſemp̄ tulit.Gloriať Roma ob Antoninos, Traia nos,& cæteros,qui uirtute tm̄ pluribus Germanorū regibus multo poſteriores fuerunt.Celebrať non ſine magno honore Totilas ille, qui inter optios principes numerandus,tm̄ id cruenti p̄petrauit,q̄ Romā gentiū dn̄am ſolo æquauit.Cęterū boni imp̄atoris officiū functus eſt in oībus,uictis facilis, bello ſtrenuus,uictoria nō elatus,oēs,ut Procopius teſtať,in ſui amorē rapuit, Italiā q̄q̄ Belliſſarii opibus interceptā,ſola uirtute recup̄auit.Quēadmodum Theodericus Oſtrogotthorū rex,a Sabellico etiā aliis celebrať,q̄ neceſſitu dinē cū oīb9 uicinis ſummam copulauit.Nec Aiſtulphi Gotthorū regis huma nitas relinquenda eſt,quē Theodoſius ille tanta bn̄uolentia complexus eſt,ut plus alio uirū hunc coluerit,p̄inde ac ſacrū, cuius etiā mortē familiariter con/q̄ſtus,funus eius ea pietate ,p̄ſecutus eſt,ut aīos Gotthorū oīm ſibi conciliaue rit.Hæc Socrates ac Theodericus græci hiſtorici ,p̄fitenť.Nec Amalaſunthę gotthicæ mulieris illuſtriſſimæ facinus egregiū a memoria noſtra remittēdū eſſe duxi.Cuius tot nobiliſſimi ſcriptores meminerunt,quēadmodū Iornādes Procopius,& alii.Multo aūt diffuſius Suidas,cuius uerba græca latinitate do nare uoluimus,ob diffuſam loci illius ac uerborū extenſionē,& ad leuandū le ctori tediū,greca excludemus.Sonat aūt id ferme Sudas.Amalaſuntha Atala rici mater,iuſticiæ cultrix,ingenio uirilē uirtutē referens,q̄ ad urbi p̄fuit,nemi nē e Romāis neq̄ corpe,neq̄ re numaria,mulctauit.Neq̄ ullo pacto gotthis, cū in urbē ſæuire uellent,cōſenſit. Gnatū etiā inter Romanos magiſtratus co muni eorū uitæ uſu uoluit teneri,adegitq̄ ut literatos audiret,delectis e got/

Amala ſunthæ uirtutes.

thorum principibus,qui annis,usu rerū gerendarū,& moderatione animi pręstabant,eos Atalarico gnato ad comunē usum studiorū iuueniliū socios addidit. Quæ ob id Gotthis inuisa erāt,ꝙ hi libidine barbarica,uastandi domitos Romanos tenebant.Forte fortuna euenit,ut mater filiū delinquentē publice arreptū cęderet,& puer collachrymans in aulā duceret,ubi tum Gotthi iuuenes occursantes,tumultuabant,cōuiciis afficientes Amalasunthā,tanꝙ ipsa puero uim strueret,ut pempto eo,ipsa alterius connubiis iungeret,ac in impio ꝑpetua esset.Posthac & agminatim Gotthi adorti,eam accusabant,puerū regē iniuste literis imbui,& senibus magno incōmodo assuescere,& ꝙ illa indigna uiro forti essent,senes enim aiebant effetos,uirili uirtute destitutos,promptos adulescentiū aios emolire.Cōmodius fore,si tener audacia,ac cupidine gloriæ aleret,inter scuta ac tela exercitaret. Alioq metu iuuenem euirare inter eos,q nūꝙꝑ arma tractarint.Et demū postulabāt Gotthi,ut regina puero magistros adiungeret æquales annis ac studio ,q uirilē eius spiritū acuerent,& accenderent ad uirutē,ad patrios mores conseruandos.Non annuit mulier, tandē tm metu coacta,rē arbitrio barbarorū ꝓmisit.Hæc ille.Celebrat etiā multa admiratione Theodericus Ostrogotthorū rex,illius Atalarici auus, q se uicinis gessit dextimū,referente Procopio,& singulari uirtute ꝑditus, Romanis etiā arma interdixit.Estimabat em barbarus ille successu temporū ac armorū desuetudine,nomen ac uirtutē Romanis interitura,ac Gotthos ꝑpetuo Italiæ regnaturos,ut & apud Plutarchū in apophthegmatibus qdā impatorū consueuerat.Nec portu nobis relinquendus est Gotthorū regum consumatissimus Dromachetes,in cuius laude Strabo lib.vii.adeo occupatus fuerat,ut pene laudationis modum ac terminos excesserit.

Theodericus.

Catalogus oim regum Gotthorū,a primo ad ultimum. Ca. x.

IAm ad priuatos qsdā germanorū ueterū reges stylū conuersurus sum. Multarū gentiū,qrū partim genus decoxit, partim transmutatis sedibus alienā terrā incolit,reges,ab eorū exordio repetā.Et primo de illustrissimæ Gotthorū gentis regibus,qrū multa ac optima pars desiit, dū hi ab Italia a Narsete & Bellizario expellebant.Bona tn pars,q Hispaniā iuaserat,adhuc remanet,a qbus & hodierni Hispani eorū deduxerunt exordiū.Reliqua pars Visigotthorū mortuo Attila,terrā circa Danubiū intenderunt,ut Iornandes scribit,q hodie Austria dicit.Verū ne lectorē debito officio nostro defraudē genealogiā eorū ita exordiar. Primus eorū rex Dione,Agathio,ac Iornande auctoribus,Bericus erat,q duce Gotthi egressi sunt e patria.Inde Filimer,quē alii quintum Gotthorum regem dixerunt.

Catalogꝰ regum gotthorꝝ

Bericus	Antrireger	Dorpaneus	Veduco	Ermanaricus
Filimer	Sichalcus	Arganus	Varo	Fridigernus
Frogradus	Dicæneus	Gunthericus	Thitio	Alatheus
Arugis	Libertus	Ostrogottha	Ariaricus	Sofrathus
Euripilus	Comosinus	Cniua	Aoricus	Attuaricus
Tamiris	Corillus	Respa	Gebericus	Alaricus
				Aistulphus

Aistulphus	Valia	Varemundus	Theodericus.
Theodericus	Theodericus regnauit xiii.	Euricus reg.ix.	Alaricꝰ reg.v.

Sub Constantino Cæsare in Italia regnabant

Theodericꝰ moderauit sub Leone. Theodatus unū annum.Vitiges quatuor annos.Illouadꝰ occisus ē.Artaricus quinqꝑ mēses. Totilas Tarusiæ rex.Teras ultimus tm tres menses sub Iustino in Italia regnauit,a Narsete ab Italia fugatus,Hæc ex Procopio. Sed ut ęquiorem mihi reddam lectorem,copiosius ea, quæ ad nobilissimæ Gotthorum gentis prosapiam,accommodari possunt,execuꝰ sum.Primitus Gotthi (postq Scandiam egressi sunt) omnes gentes dicebantur,Gepidæ uidelicet,Heruli,Veneti,qui Antes et Sclaui nuncupabātur,Rugi,& alii.Ita ut plenissimus fons,multas gētes sola Gotthia ꝓduxerit.Varia etiam nobilitatis gotthicæ genera fuerunt,unum Baltheum uocabatur,a q (Riccio referente) Alaricus a communi stirpe gotthorum quibusdā lineis nobilitatis semotus,& huius genealogiam indagare nullo pacto potuimus. Alii Antes Gotthi dicebantur,quorum Iornandes & Ablauius mētionem fecerūt, & inter illos Amali gotthi recensebantur,ab Amalo quodam dicti.Hi inde diuidebantur in Visogotthos ac Ostrogotthos,post Domitiani tempora,siue a uentis ac terrarum eorum situ ita dicti sint: ut Ablauius uult,siue a duce ostrogottho,ut asserit Iornandes.Alii temporibus Valentis hos diuisos fuisse dicūt in ducū eorū seditionibus Fridigerni uidelicet & Theomari,alii ỽo sub Amarici tpibus,paulo post,eos diuisos esse probauerūt. Visogotthi inde ab Hūnis pulsi,Thraciā,ꝓmissu Valentis cęsaris nacti sunt,& breui Mœsiā, Daciam ac Thraciā in ditionē eorū uerterūt.Inde in Pannoniā uenerūt,Visogotthi a Pānonia euocati a Stylicone,licet Claudianꝰ ex decreto ỽitati refragēt,& a Ruffino dicat.Gallia tunc eis fuit concessa ab Honorio,inde dolo circūuenti Visogotthi a Stylicone in Romanū ipiū arserūt.Romā duce Alarico,diruerūt,inde i Galliā sese receperūt,pulsi a Francis germanicis,in Hispaniā uenerūt,ubi ad huc sunt.Et hæc Visogotthi.Ostrogotthi uero mox ab Hūnis subacti,cū Attila eorū rege cōtra visogotthos pugnauerūt,mortuo Attila,duce Theoderico Italiā occupauerūt,a qua expulsi a Belizario,ac demū a Narsete desierunt,qdā tn in Italorū nomē (q supfuerūt) abierūt,alii expulsi,eorū exonerationē hnt in certā.Hæc de Gotthis exactissima memoria asserūt a Procopio,Agathio,Ablauio,ac Scholastico Smyrnęo,græco autore,q post Procopiū,oia Gotthorū bella ad unguē collegit,in libro quem τὸν κατ' ἐκεῖνα inscripsit.Belizarii Narsetisq gesta officiatim executus est.Meminit & illius Suidas.

Gentes Gotthis dariuatæ

Genealogia omnium regum Gotthorum. Ca. xi.

NVnc ad primos Gotthicæ gentis reges descendam,quorum præter Iornandē,Agathius & Methodius meminere.Hi autē q primi a Scādia Gotthis cōmilitantibus profecti sunt, Gaptus & Augis dicebant qs secutus est Amala,a q Amalorū gēs exordiū sūpsit.Dein q illis successerūt, Isarna Ostrogottha Vuil nuncupabātur,postea Achal rebus Gotthorum potitus,Athaulphum filium reliquit,a quo ortum nostra hæc genealogia cœpit.

Gothorū reges

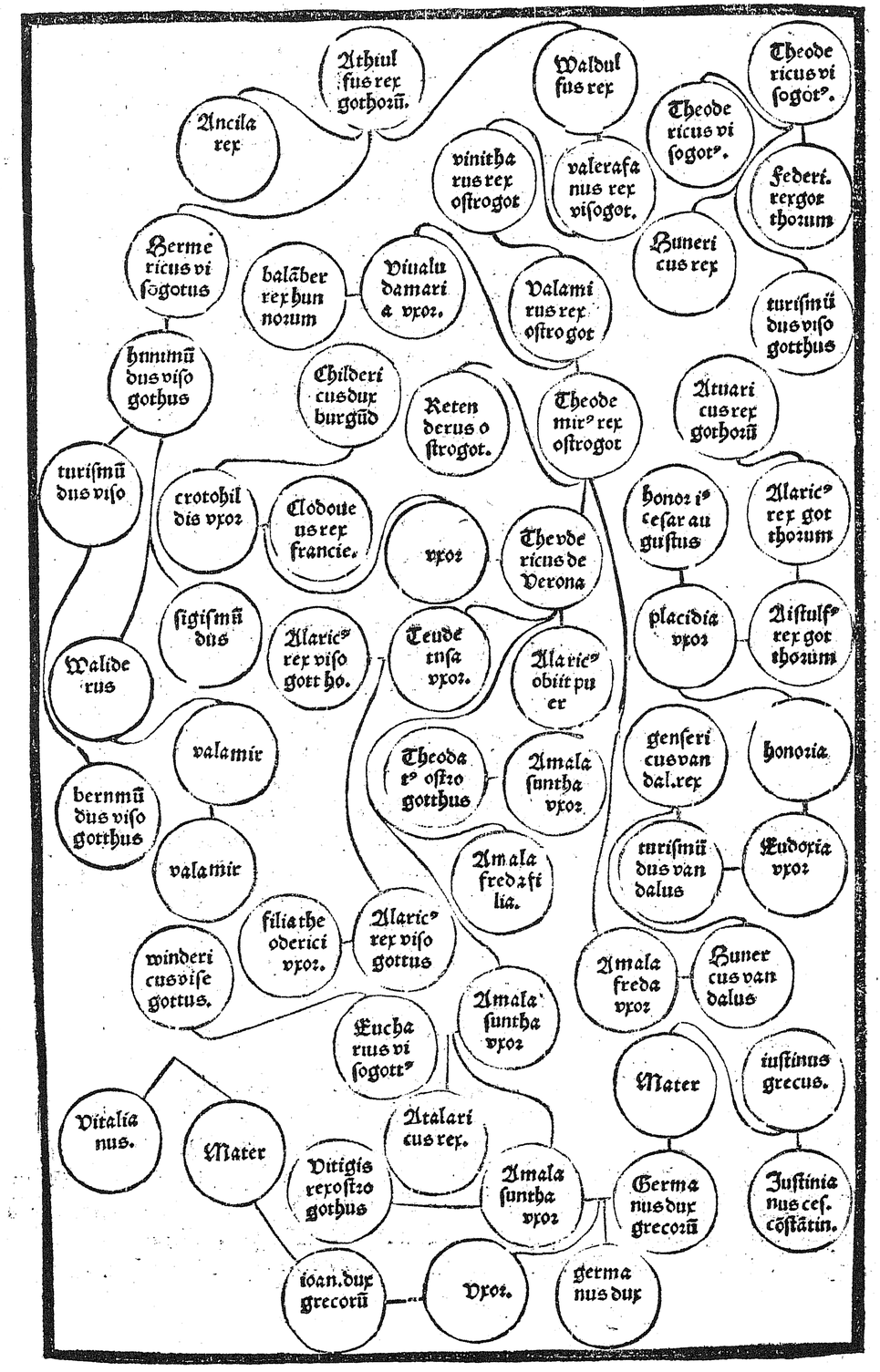

De regibus Vandalorum. Ca. xii.

Vandalo rũ reges

VAndalorum reges Gotthorum genealogiæ coniunximus, tum quia ipsis affinitate deuincti erant, deinceps quia origine Vãdali fuerũt e Gotthis, postremo quia Hispaniam cũ Gotthis diu tenuerunt. Nolumus etiam Visogotthorum principes, Hispaniam incolentes, ad formam genealogiæ traducere, ob nimiam stirpis gotthicæ illius defectionem, raro enim p duos uel tres gradus in eadẽ profapia regnum illud remanserat. Oblitus etiã suscepti officii iudicari potuissem, si ego germanicæ historiæ addictus, Hispaniæ imperatorum descriptiõem obirem. Cæterum ut zoilorum dentes effugiam, & Gotthorum duces adamussim recensuisse uidear, satis lectori sum facturus, dum gotthos illos Hispaniæ præsides allegabo, qui ex Visogotthis genus eorum referentes adiunctis Vandalorum regibus Hispaniæ præfuerũt, qui eiusdem farinæ gentes, e germanica stirpe emerserunt. Anno itaq; dominicæ incarnationis trecẽtesimo quadragesimo tertio Athanaricus primus rex Hispaniæ gotthus eam occupauit,

VISOGOTTHI

Athanaricus regnauit annos xiii.
Athaulphus regnauit annos v
Alaricus regnauit annos xxiii.
Singericus annum unum
Valia aliquos.

VANDALI IN HISPANIAS

Genfericus Hunricus Gundamundus
Trasimundus Hildericus a Bellizario abactus.

Riccius in libro de regibus Hispaniæ scribit immediate post Genfericum Gothos recuperasse Hispaniam, cui non accedo, Procopii, Aretini, & pene auctoritatibus inductus omnium, gotthorum autem tunc reges illos adducit.

Reges Hispaniæ.

Theodericus	Turismundus	Theodericus
Henricus	Alaricus	Almaricus
Genfalaricus	Amalafuntha	Teudius
Teudefilius	Agilla	Atanagildus
		Lymba.

Leonogildus cuius tempore Sueui ex Hispania electi sunt, qui tamen eã c.lxx. annis occupauerant. Inde Recharedius, Luyba, Victericus, Gondamiris, Sisebuta, Recharedus, Sumtilla, Rachmirus, Sisecundus, Sumtilla, Tulga, & alii, q omnes Hispaniarum reges natione germani ac gotthi extiterunt. Referũtur & alii gotthorum ac Vandalorum principes a scriptoribus, qui prætermissi sunt a nobis, ut Cordus Gotthorum & Daciæ dux apud Iornandem, Euricus rex a Gregorio Turonensẽ allegatur, Ethico a Pomponio Læto, qui Traiani imperatoris temporibus referebatur, Rhedagasus memoratur ab Aurelio Victore, Beneuenuto Orosio & Claudiano. Sic quoq; Visimar primus Vandalorũ rex Constantini temporibus allegatur a Iornãde, Fretolphus episcopus Hinamigundum & Lendigillum gotthorum regis filios tradit.

De regibus Hunnorum,& eorum genealogia. Ca. xiii.

Hunnorꝝ reges.

HVnnorum duces mox adiicere Gotthis in animo erat,ut eos,qui ãm bas pene Gotthorum gentes ſubdiderunt,unã penitus ut Oſtrogot thos. Vnde quia nec Gotthorum gens penitus ſine illorum relatiõe indagari poteſt,& illorum originem (qua potero breuitate) auſpicaturꝰ ſum. Priſcus hiſtoricus ait Hunnos incognitos olim fuiſſe,primus tamẽ eorum rex a ſcriptoribus allegatus,Valamber extitit,qui referente Iornande Oſtrogot thos ſubiecit,& ante illum Valamir,quo duce primitus in Gotthos arſerunt, huic Attilæ progenies ſucceſſit.

Attilæ genealogia a Michae le Riccio deſcripta.

Genealogia Attilę ſecun dum Iornandem

Genealogia Attilę

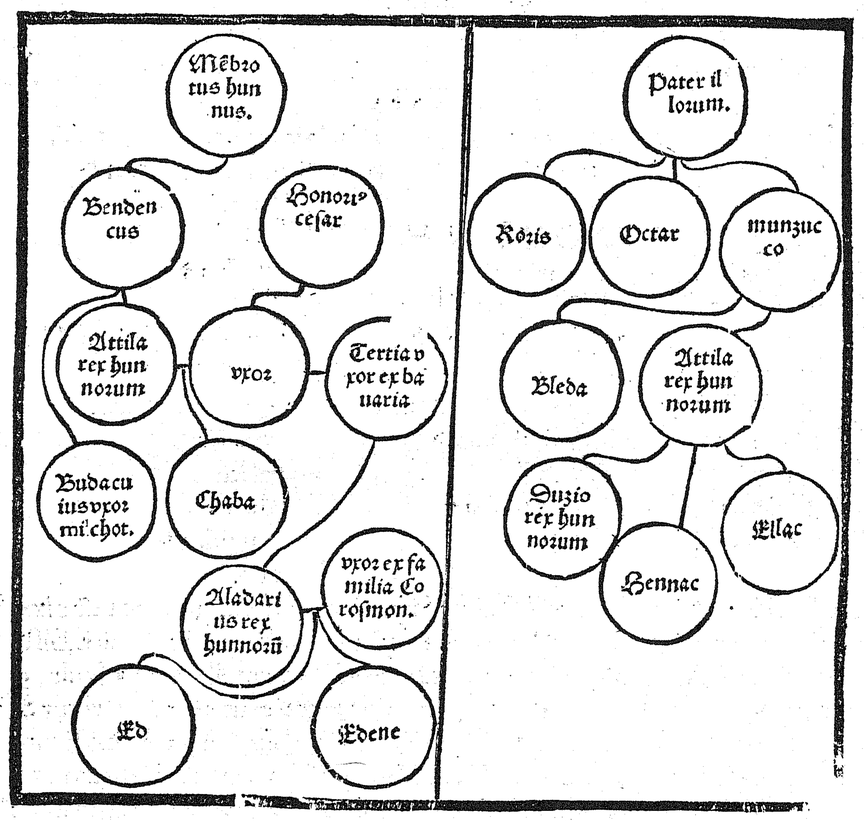

Hunni temporibus Iuſtiniani Chreme & Chridichia regibus,anno ſalutis ccc. lxiii.decies centum & octo millia hominum intulerunt hoſtibus.Luitprandus hiſtoricus Durſac & Bugit Hunnorum duces allegat.Cæterum Suidas autor grẽcus in dictiõe ζέρκιος Attilę ac Bledæ Aſperis & cæterorum principũ Hun

norum facit mentionem.Ecce quanta in Attilæ una genealogia Iornandis ac Riccii diſcordia? Defecit autem tota Hunnorum progenies in illis poſteriori bus,quare refellendi ſunt illi qui Vngaros ab Hunnis deriuare nitebantur,ut in libris ſuperioribus diximus, alii tñ Hunnos ad hũnorꝝ receſſum teutonice Hundsruck conſediſſe uolunt.

De Herulorum,Sclauorum,Alanorum,Scyrorum,Rugorum regum catalogo ac genealogiis. Ca. xiiii.

HEruli eadem origine gaudentes cum Longobardis ſæpe conflixerũt horum dux olim nobilitabatur Rudolphus,cuius meminit Barnefri dus.Huiꝰ fratrẽ filia Totonis Longobardorũ regis occidit.Hinc lon go poſt tempore Rudolphus rex ætate Iuſtiniani a Procopio admodum cele bratur.Hos ad genealogiam Longobardorum reduximus. Heruloꝝ reges.

Sclauorum & Antarum duces a nullo recenſentur.

Alanorum principem Sangibanum tempore Attilæ uiguiſſe recepta quo rundam perſuaſio eſt,ut Iornãdis & Riccii.Inde Breugus.Poloniam uero Ala ni rege Fernedo inuaſerunt. Alanorũ reges

Scyrorum rex tempore Attilæ Vinulff memoratur.

Rugi ueriſſimis germanis origine,lingua atq; uirtute intercenſentur,ut uo lumine primo copioſiſſime demonſtrauimus. Eorum reges ueluti Cregiptius in epiſtola ad Paſcaſium,& in uita ſancti Seuerini innuit hi celebrantur. Fla ẽtitetus Rugorum rex inter primos cõnumeratus,Feletheum filium ex uxore ſua Gunbalda ſuſcepit.Hic Feletheus Giſæ ſuę uxori poſteritate carens Rugo rum regnum adminiſtrandum tradidit.Giſa uero Subam Subæ Rugorum re gis inde filium matrimonio ſibi collocabat,eum denicq; Rugis præfecit,ex qua & duos filios genuit,Hunulphum uidelicet poſtea Rugorum regem, & Odo acrum,qui Italiam occupauit.Fit etiam mentio tunc temporis Fœderici cuiuſ dam imperatoris Rugorum Subæ regis filii.Temporibus inde Iuſtiniani Ani ricus ipſis pręfuit,ait Procopius auctor grẽcus.Hic quoq; lectorem admonuiſ ſe uelim Odoacrum a Procopio Italum fuiſſe deſcribi,cui tamẽ minus auſcul to, dum Herulorum ac Rugorum auxilio Italiam occupauerit. Eidem ſenten tiæ Bilibaldus Pyrckhaimer aſſerit, uir doctiſſimus, in proxima ad me data epiſtola,non etiam parum me mouet Cregipptii prædicti auctoris ratio, & maxime dum ea tempeſtate uixerit.Ille Odoacer ille erat,qui romam ac totam Italiam ſuo nomini ac iuri ſubiecerat.Induxit igitur Leo imperator Theoderi cum,ne pateretur Italiam a Barbaris occupari,ergo non Italus,quia barbarus, Verba autem hæc ſunt Leonhardi Arietini in uolumine primo de rebus got thorum,& ipſius Procopii alioq; peritiſſimi.Habeo ſententiæ meæ riuales Sa bellicum,Blondum,Fretolphum,& alios plurimos. Rugorũ reges. Odoacrꝝ germanũ fuiſſe.

De regibus Gepidarum, Longobardorum, & eorum genealogiis. Ca. xviii.

Gepida rũ reges

Alii Rosi munda

Reges lõ gobardo.

GEpidæ quoq; e Gotthis originem sibi desumpserunt, & primitus sub Gotthorum regibus floruerunt, inde a Gotthis semoti, Thorismundum nacti sunt & Chunimũdum reges ultimos. Tempore Iustiniani Charismo rege fungebantur, referente Procopio. Chunimundus autem prædictus filiam unicam reliquit Rosindam, uxorem Albuini regis Longobardorum, ac parentis eius occisoris, quem & ipsa sustulit, ut sequitur. Longobardi primitus (ut Barnefridus testatur) a Scandia uenerũt, Iboro & Aio ducibus. In Scoringiã uero Ambio & Cassio p̃sidibus. In Mauringam rege primo Agelmundt. Rege Ario Amazones uicerunt. Duce Gerleoc in Rugilandiam uenerunt. Rege Toto Herulos uicerunt, duce Albuino Gepidas (occiso eorum rege Chunimundo) strauerunt, & in Italiã uenerunt, hic occisus tñ est ab uxore Rosinda, Chunimũdi regis occisi filia, ductu & auspiciis cuiusdam serui. Seruꝰ ille imperium assumens, mox repulsus, stirpem ueterem regum Longobardorum deficere coegit. Cæterum plures acuarii gentium ad Lõgobardorum regnum deuenerunt. Nam & in inferioris germaniæ partibus iuxta Ptolemæi rationem libro secundo capite decimo penes Rhenum habitauerunt. Si saltem illos Longobardorũ, hos dicimus, a quibus Italia occupata est, quod multi negant. Id tamen certum est Longobardos Pannoniam ingressos, a Narsete Iustiniani Eunucho ad occupationem Italiæ auocatos, ut Rheginoni & Barnefrido placet, Taruisium & Mediolanum interceptasse. Sæpe hi a Numulo uicti ad pristinas sedes secesserunt. Childebertus quoq; rex Franciæ ab Italiæ occupatione eos arcere uolens, pene attritus est, ut honestissime Rhegino & Platĩa non sine summa memoria prosequũtur. Vt autem nobis de regno eorum aliquid constet. Olim hi quando e Scandia proficiscebantur, sub Iboro ac Aione ducibus, ut diximus Scoringiam armis sibi uendicauerunt. Ferunt autem Ibor & Aio cuiusdam gambaræ filii, cuius soror Ambium & Cassium ultimos Lõgobardorum duces partu susceperat. Inde ducatꝰ eorum in regnum euasit, primusq; rex Agelmundus initiatus est filius Aionis, cui Lanissio rex successit, quem Leschius filius secutus est. Inde Hildeac, postea Gedeoc, a quo genealogiam eorum auspicati sumus. Et sic sẽp̃ sese horꝝ reges in eorum titulis profere bant. Sunt qui eos, postq̃ Italiam interceperunt salutis nostræ anno uidelicet Dcc. sese duces tantum exhibuisse scribunt, ueluti Rhegino Prunienſis & Blõdus, nec regalis tituli dignitatem sibi asciuisse, nisi regis eorum Othocari seculo, anno a supraſcripto decimo. Cæterum si curiosus lector interim agnoscere cupit, qui reges Longobardorum fuerint, quorum Barnefridus, Diaconus, & alii nullam fecere mentionem. Allegantur multi a Methodio historico, uerum absq; ordine, igitur hos nobis prætereũdos esse statuimus, & a Gedeoco nostræ genealogiæ principium tenebimus.

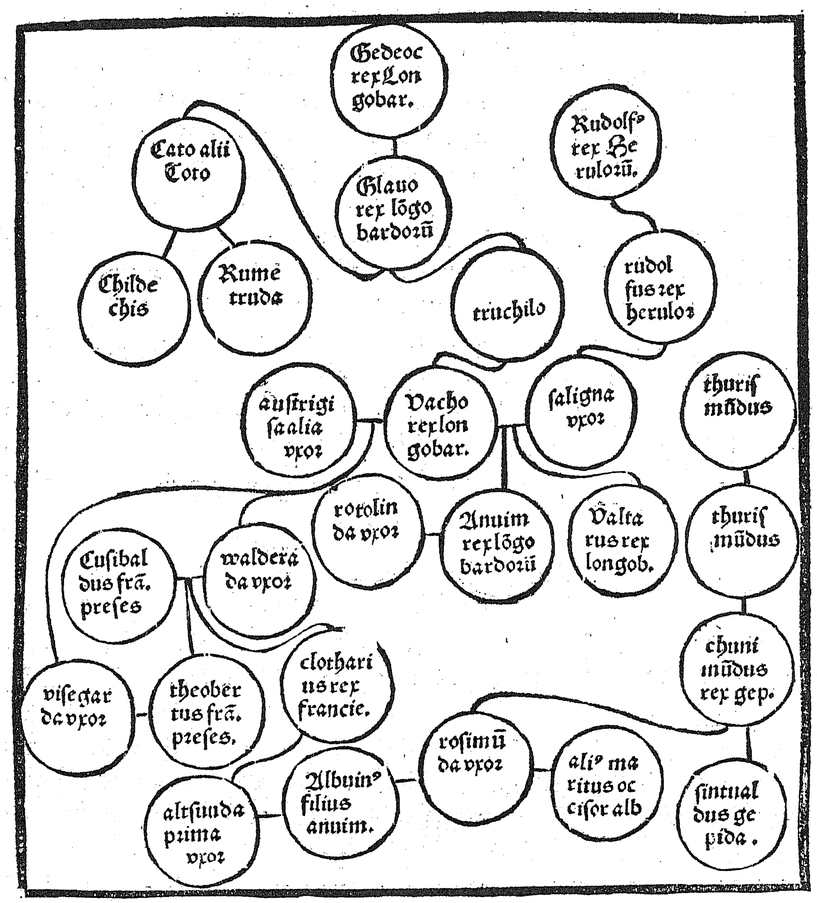

Inde Longobardorum reges toties stirpem mutauerunt, ex tot et tam uariis, p sapiis emerserunt, ut nulli sit facile eos recensere, seu in genealogiam reducere. Iniecerunt.n. sese Longobardis post Clephum regem, Bauariæ duces, ut Garibaldus, qui ob Theodolindam Athari filiam uxorem, longobardorũ rex initiatus est. Cui Gunibertus, Grimoaldus, Sisulphi filius, Garibaldus, & alii Bauarorum duces in regno successerunt, usq; ad Desiderium, qui a Carolo fugatus est, ac imperio priuatus. Hæc omnia a Barnefrido copiosissime differuntur.

Bauari ad regnũ Longobardorũ.

De regno Arelatensi. Ca, xvi.

Regnum Arelatense

REgnum Arelatense ad Germanos semper attinebat, sub quo Subaudia, Heluetia ac Delphinatus comprehendebãtur, Imbertus accepta a Philippo rege pecunia, & a Valesio quinto rege Francorum, Delphinatum uendidit, ut Riccius ait. Dissentit tamen paululum a Gaguino Franciæ regum scriptore. Nauclerus id temporibus Caroli quarti factum fuisse tradit, & ductu imperatoris, Subaudiam inde in ducatum redactam fuisse a Sigismundo Cęsare. Heluetii etiam eorũ tm̃ iuris esse uoluerunt. Henricus Burgũdiæ rex Ropertum Franciæ regem hęredem constituit, & sic regnum illud antiquissimum desiit, & nisi nomen ad nostra secula remansit, quod duces Zæringenses & Palatini siue Auentini illi uidelicet de Habspurg retinuerũt, q̃rũ dominium & sub præfato regno continebatur. Fuit autem regnum Arelatensium a germanis occupatum Iustiniani cęsaris temporibus, q̃ndo Gotthi in Italia regnabant, ut libro secũdo Procopius auctor græcus testatur. Cætera libro undecimo de litera. A. require.

De regno Austrasiæ & regum eorum genealogiis. Ca. xvii.

Regnum Austrasię

REgnum Austrasiæ semper Germanis ascribebatur, coluerunt eam a principio Franci ante mille annos, antequam Galliam occupauerũt, ut apud Hunibaldum liquebit, & sæpius a nobis scriptum est. Quomodo Franci iuxta Rhenum habitauerint. Et pene semper apud eos Francos Austrasia remansit, usq; ad Dagoberti tempora, qua tempestate duces Brabãtini (ut eorum annales testantur) eam sibi uendicauerunt, a quibus & diu moderabatur, donec imperium ad nos delatum est, tunc Lotharingia & Brabantia in ducatus, ciuitates uero maiores ad imperium sunt relatæ. Nec me fugit Riccium & Gaguinum pene semper Austrasiam sub corona regni Francię cõprehendisse. Nec me prætulerunt, quæ annales Metensium, Treuirorum & Lotharingorum contineãt, qui regum austrasiæ a Iustiniano cęsare pene Frãcis semper tribuerunt, & hi Franci semper nomen germanicum acceperunt.

Horum genealogiam ideo subiecturus lectori sum, ut Pipinus ac Carolus reges (ad quos primitus a Francis Austrasiæ regnum deuenit) Germani uideantur, & a Clodoueo primo rege christiano Francorum exordiar.

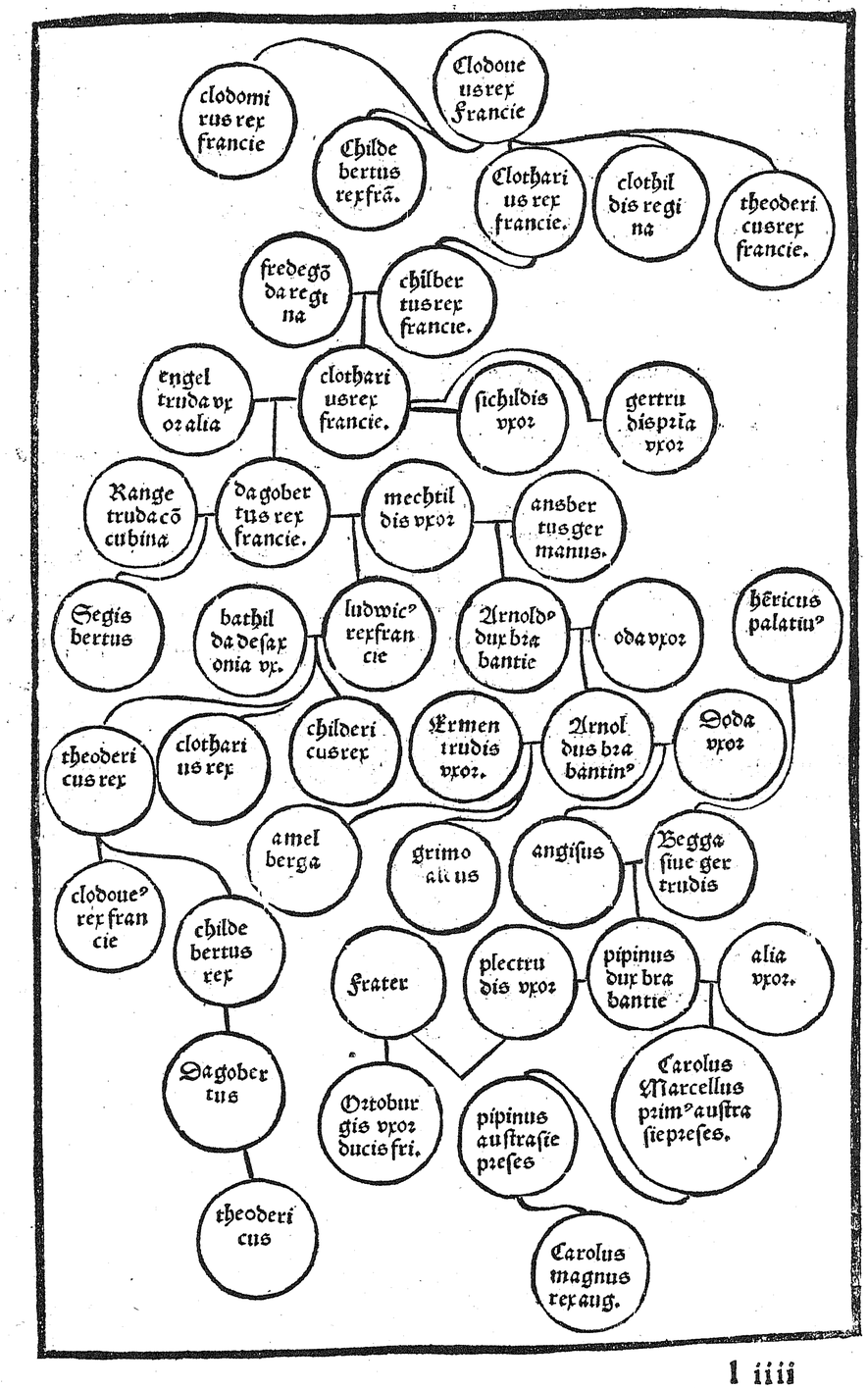

Alii ſicuti Nichael Riccius (quibus & plurimum damus auctoritatis) Carolum Marcellum Pipini filium præfectum fuiſſe ſcribunt regis Francorum. Et addunt. Chilpericus autem (cui ultimo Auſtraſia contigit) e carcere (in quem ductu plectrudis nouercæ iniectus erat) ſurreptus continuo per defidiã Theoderici, quem alii Chilpericum uocant, regis Francorum filii Dagoberti, Auſtraſiam & Sueuiam ſuo nomini & iuri adiecit, & Pipinum Zachariæ papæ auſpiciis, præſidem creauit. Ita ergo ſemper ſub germanis Auſtraſiæ regnum moderabatur. Auſtraſiam alii ab Auſtraſo præfecto Iuſtiniani cęſaris dictam uolunt, quibus & ego eo libentius auſculto, quia penes antiquos huius nominis nulla mentio eſt celebrata.

Carolum Magnum fuiſſe germanum. Ca. xviii.

Carolus ꝙ germanus & ubinatus

HAbes præterea ex illa Auſtraſiæ principum genealogia, ueram Caroli Magni & eius progenitei ſtirpem fuiſſe germanicam. Teſtãtur idem ſacri canones, Baldus, Flauius Forliuienſis, Donatus Acciolus Otto Friſingus, Vrbanus papa ſecundus, Iacobus Vuimphelingius Seleſtanꝰ, & cæterrũ plurimi. Paululum tamen a ſe inuicem in diuerſum abeunt, Platina in uita Adriani, & Gotfridus Viterbienſis ex Franconia ortum retuliſſe Carolum dicunt. Lupoldus tamen Babenbergenſis de chriſtianitate capite primo, & in tractatu a prædio Rheni iuxta Mogũtiam originẽ deduxiſſe uoluit. Marlianus e uico Lupilia dicto apud Eburones, in dominio Leodienſi, & Pipinos Carolomannoſq; oẽs extitiſſe Germanos aſſerit. Cui ſententiæ & Gaguinus ſubſcribit. Innocentius etiam papa (ut habemus de electi. C. Venerabilem) in perſona Caroli ad Germanos imperium trãslatum fuiſſe profitetur. Ergo Carolus germanus extitit. Adde ꝙ nomina uentis germanica impoſuerit Carolꝰ, referente Sigeberto Geblacenſi. Adde ꝙ germanice ſemper locutus ſit, auctore Einhardo. Et poſtremo ꝙ ſemper penes germanos ſedes tenuerit. Michael Riccius Carolum ex matre germana prognatum dicit. Quod dictum non ueritati deeſt. Vxor quoq; Caroli germana fertur a Gotfrido Viterbienſi, & tandem de Auſtraſiæ regibus.

Regum Danorum catalogus & genealogia. Ca. xix.

DAnia ſemper germanis erat aſcripta, cuius etiam inſulæ uere germanicæ ſunt, a Dan primo eorum rege dictæ, ut ait Saxo grammaticus, cuius & Methodius martyr meminit. Hic Dan (ut quibuſdam placet) filius Hunulphi cuiuſdam fuiſſe tradebatur, qui ex uxore ſua Geſilda, Angul, a quo Angli dicti ſunt, referente Beda, & Dan genuit, qui nomen Danis indidit Hic Dan copulata ſibi uxore Grytha, regis, Sueuorum filia, Lotherum ſecundum Daniæ regem ſuſcepit, cui filius Stydus nomine ſucceſſit, illũ filius Gram ſubſecutus, inde rerum Daniarum potitus eſt, duoſq; filios reliquit Gunthernum uidelicet, qui maſculino ſemine deſtitutus, fratrem ſuum Vadindum regno præfecit, ex quo tantum filia prodiit nomine Vluilda, quæ duobus maritis addicta, Guntherino & Vlboni, ueteri regum Daniarum generi finem præſcripſit. Vadingus itaq; prædictus uirili carens ſtemate, externo genero Vlboni regnum dedit, & hæc prima ſtirpis illius erat uariatio, cuiꝰ filius Fronto rex erat. Secundum ordinem itaq; eorum reges allegabo.

Catalogꝰ regum Daniæ.

Fronto	Roe filius	Stato	Haluinus	Roe a q̃ roſkildia
Helgo filius	Roe filius	Rolue	Hiartuarus	Horterus
Othinus	Rorcus	Hortuẽdillꝰ	Feugo	Aculeius
Vigletus	Vermundus	Vffo	Olannus	Frotho
Haraldus	Vnganus	Smaldus	Sigarus	Synaldus

Hic principes ex plæbe reges creati ſunt.

Holdanus	Haraldus	Ringo	Ringo	Hetha
Olai	Ormundus	Syuardus	Buthlus	Tarimarus
Boderus	Synaldus	Sicio	Viorno	Haraldus
Germo	Gotricus	Alanus	Heringus	Syuardus
Reguarus	Viarus	Smardus	Ericus	Kanutus
Frotho	Germo	Haraldus	Germo	Haraldus
Suetio	Kanutus	Magus	Sueuo	Haraldus
Kanutus	Olaunus	Kanutus	Ericus	

Poſt hos Nicolaus, Ericus, Haraldus, Ericus Sueuo, Kanutus, Voldemarꝰ, Kanutus, qui octauus & octogeſimus Daniæ rex recto ordine initiabatur. Palatini etiam Rheni & duces Bauariæ Daniam in eorum poteſtatem redegerunt, ut Chriſtophorus Palatinus ob uxorem Dorotheam filiam Ioannis Marchionis Brandenburgenſis, qu æ prius Ericum Daniæ regem habuit maritum. Huius Chriſtophori mentionem fecerunt Saxonum annales. Hæc obiter ex Ioanne Saxone grammatico adiecimus, qui res Danorum multis editis uoluminibus copioſiſſime collegit.

Regum Hieroſolymitanorũ catalogus & genealogia. Ca. xx.

Reges hieroſolymæ.

HIeroſolymitanum regnum a germania remotiſſimum, ideo germaiæ annectere uolui, non ꝙ germanorum ſit (ita ꝙ germãiæ aſcribatur) uerum quia a germanis eam bello acquirẽtibus, primo in regnum ſit ſublimatum, at regalem honorem ſibi deſumpſerit. Vñ & hodie Lotharingię

germani duces, eam titulis eorum inserunt. Gotfridus Bulion dictus anno salutis millesimo vndecētesimo terræ sanctæ armis recuperatæ rex initiatus est Michaele Riccio ac Ruperto scriptore terræ sanctæ referentibus.

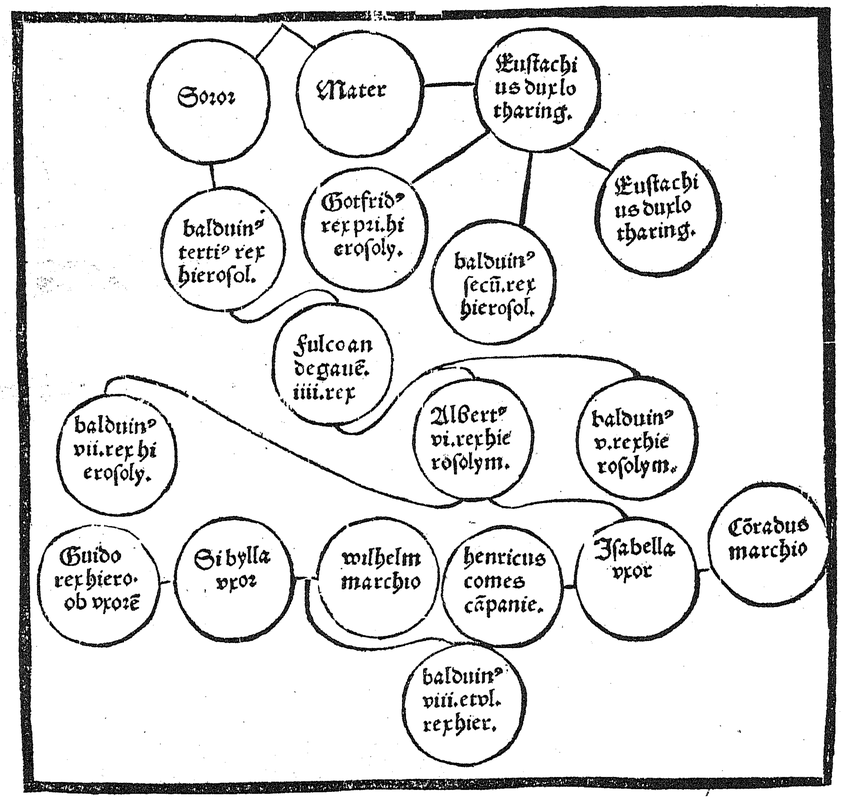

Soldanꝰ cœpit Ierusalem

Illis regibus functa est terra sancta christianis ac germanis, inde in manus Soladini deuenit, qui anno dominicæ incarnationis millesimo cētesimo in uno mē se regnum cœperat. Vnde non ultra cētum annos in manibus christianorum moderabatur. Capta enim erat Antiochia anno millesimo octogesimo tertio, & sancta terra anno millesimo nonogesimo octauo in die diuisionis apostolorū infra xxxix. dierꝫ spacio, plus ducentis millibus germanorū desideratis. Et a Soladino tamē tam breui recuperata est. Eo tempore Sicilia in regnum translata est, & reges Hierosolymitani se Siciliæ reges scripserunt. Renatus etiam Siciliæ præses ex filia nepotem Lotharingiæ ducē sublimauit. Vnde & se hodie Lotharingorum duces Siciliæ dominos in titulis præferunt. Sublimabat præterea ad regnū Hierosolymitanum Balduinus Flandrensis comes, E cuius filia inde Flandrenses cæteri emerserunt.

De imperio Romano & eius nobilitate. Ca. xxi.

Sacri imperii sublimitas

OMniū illorū q̄ nobilitati debent, nihil laudi alicui effusius, nihil nobilitati cumulatius contingere potest, ac demū iucūdius, nisi id q̄d rerum terrenarum summā dignitatē refert, a q̄ oīs nobilitas, oīs splendor, ut a uero fonte manat, q̄d terrestrē deū ex hoīe componit, & oēm humanā amplitudinem excedit. Modo nihil absolutius, nil magnificentius in rebus mortaliū adeo productū est, ut Diaconus græcus auctor indicat, in libro quē ad Iustinianū scripsit, q̄ Ro. impii maiestas. Vltra q̄d humana nil uenerabilius assequi potuit cōditio, nil a rerū natura excogitatū est, q̄d sublimitate sāctissimi Romani Impii titulū superauerit, siquidem duobus gladiis tota rerū necessitas ad sustinēdū cōmissa est, a primo legis nostri doctore IESV Christo, q̄bus & totus christianitatis consensus primas rerū mortaliū partes defert, ueræ obedientiæ sacramentū debet, & corpore q̄ aīo ad cuncta q̄ p̄cipiunt efficienda oppignoratur. Fuit sacratissimū imperium exiguū penes Assyros primitus, & ob desidiam Sardanapali ad Persas deuenit, q̄d inde uirtute Alexandri græci occupauerūt, græcorū claritati rerū summā Romani abstulerūt, & ab eius splēdori tantā sublimitatē assecuti sunt, ut magna scriptorū pars ad describendā eorum amplitudinem adeo occupata fuerit, ut p̄prios libros de eorum claritate conscripserit Quemadmodū Lucianus, Plutarchus ac alii. Non tamen conditione mortalitatis, humanarū rerū status ille diutius subsistere potuit, ob uarios bellorū ciuilium ac regum malorū uultus, unde ad græcos defluxit, & partim in Italia sub tot bellorum fluctibus remanens, a Lōgobardis demū interceptū est. Erāt tūc belli opinione ac uirtute cæteris p̄stantiores germani, qui tunc tp̄is uon solum huius mundi christiani, uerum & oīs uirtutis, impium assumpserant, bellica dexteritate eminentissimos q̄sq̄ superauerunt. Hi igit̄ p̄ Carolū Magnū germanū, uirtutis instinctu, & diis p̄sentibus, rerū summa potiti sunt, ac tot annis retinuerūt, ut nulla gens reliq̄. Legibus etiā ac electoribus constitutis æternitati impii ita consuluerunt, ut ipsis p̄prium ac p̄petuum desumpserint. Hoc unū germanicę nobilitatis argumētū sed maximū est, cui totius terrę nobilitas, & si in unū fascem redigeret, haud facile responderet, q̄ minus ex æquo ac p̄misso ueritatis iure, me etiā tacēte, germanos & nobilissimos esse liqueat.

Germanorum amplissimi.

Quomodo Franciæ reges multa germanorum in ditionem eorū redegerint, & quō a germanis duce Carolo Magno & cæteris iterum nobis restituta fuerint. Cap. .xxii.

PLura nobis obuia essent afferenda, quæ αὐθαιρέτως indulgenter, non accersita, sese nostræ memoriæ ingerunt, q̄ sine magno etiam scribendi labore, sua sponte nobis affluerent, ac dicenda essent, nisi operis nostri necessitas, oēm eorum mētionē excluderet. Multa em̄ de imperii initio & quō a græcis & romanis occupatū fuerit memoriam suam a nobis exigerēt, q̄ tñ ut τὰ παρεργα reliquimus. Pius lector si de græcorū impatoribus cognitiōe detinet, Ioannē monachū copiosissimū græcorū scriptorē uideat. Latinorū uero de Romanis impatoribus scriptorum numerus infinitus est. De germanis

manis imperatoribus Lupoldus Babenbergeñ. ꝑpriū uolumen abſoluit, uerū ego nunc ἀφοδοιπόρος reuocato curſu ad inſtitutum redeam. Germani tempo-
ribus quo Franci Galliam ſibi ſubdiderant, crebris impulſiōibus a Gallis uexa
bantur. Clodoueus enim & eiuſq; ſucceſſores, Burgundiã ac multa in Auſtra
ſia occupauerunt, ut teſtaẽ Riccius libro primo de regibus Franciæ. Platina in
Felice IIII. Theodatum nominat, quem alii Theodericum, qui Burgundiones
& Alemanos uiciſſe dicitur. Paulo poſt Dagobertus primo uictus eſt a Saxo-
nibus, quos deinde pari exemplo profligauit, ut Ottoni Friſingenſi uidetur lib.
Trãslatio imperii v. Pipinius præterea (ut Platina in uita Sergii papæ collegit) Germãos ſcilicet
& Sueuos ſuperauit. Poſtea Carolus Marcellus ſolus, toto Franciæ regno po
titus, Rhenum traiiciens, in ſua iura redegit, Sueuos, Bauaros & Alemanos, ut
uoluit Otto Friſin. lib. v. cap. ultimo. Tres autem Carolos hiſtoricorum conſen
ſus profitetur. Primus Caroli Magni auus de Bois uictoriam retulit. Carolus
uero Magnus filius Pipini cum patrẽ totam germaniam ſubdidit. Tertius Ca
rolus dicti Ludouici filius celebratur, & ita Germania Francorum ductu a Ro
manis iterum abſtracta eſt, & ad Francos priſtino iuri reſtituebaẽ, de hoc exa-
ctiſſime Rhegio Pruniẽſis libros reliquit. Carolus ita demum ac Pipinus in to
tius Galliæ reges initiati, Francorum regnum ad ipſorum manus contulerũt,
Saxones & alios germanos, & ipſi exiſtẽtes germani, ſubegerũt, & ita priſtinę
dignitati ac poſſeſſioni germania eſt mandata, nec hoc quidem niſi germano
rum auxilio.

De translatione Germaniæ a Francis iterum in priſtinam libertatem. Ca. xxiii.

Frãcia ori entalis germania dicta

GErmania tota Caroli Magni tpe Francię orientalis nomen accepit, ut
Otto Friſing. & Lupoldus indicauerunt. Mortuis uero Carolo Mag
no & filio Luduico, regno Franciæ diuiſio contigit per eius filios, de
qua diuiſione Lupoldus in tractatu de zelo & de regni iuribus ca. ii. & nos li.
prīo ca. de Belgis plura adiecimus. Lothario aũt tũc Gallia Belgica obuenerat
A Britannia inde uſq; ad Moſam Carolo, Ludouico uero Germãia ceſſit, hęc
Otto Friſ. li. vi. Platina in uita Sergii II. Michael Riccius li. ii. de regibus Frãciæ
& Rhegino Prunieñ adducũt. Mortuo ergo Luduico, Carolus Germaniam
ſibi aſciuit, uicitq; Turingos, Saxões ac Alemanos. Huic inde ſucceſſit Arnul-
phus, q orientalẽ Franciã. i. germaniã nactus eſt, quã Sueuiã, Bauariã, Saxoniã,
Turingiã uocant. Et inde uſq; ad Luduicũ Lotharii filiũ, ſub Franciæ regno
germania cõſtiterat, eiuſq; ætate iterũ in priſtinũ ſtatũ redigebaẽ. Luduicꝰ. n.
Arnulphi filius ultimus memoraẽ eiuſdẽ gñis impator, ſub q̃ Caroli ꝓgenies
defecit, ſub q̃ impiũ a Frãcis, Frãcorũ ignauia ad Germãos deuenit, eiuſq; tpe
plurimũ germãia nacta eſt. Otto. n. Belgas germãis adiecit, & inde cũ impii trãſ
latiõe oĩa Germãia nacta eſt, q̃ impio ſuperant. Vt aũt lectori curioſo liqdꝰ
cõſtet; cuius aſcenſu, cuiuſue ignauia, impiũ, & in qbus Caroli Magni poſteri
oribus decoxerit. Totã Caroli genealogiã ſecũdũ oẽs numeros eiꝰ aggrediar,
quã & uſq; ad ſtirpis eius defectionẽ quatenus ad rem noſtrã ſpectare uideo,
deducam.

Genealogia Caroli Magni, totiuſq; eius progeniei. Ca. xxiiii.

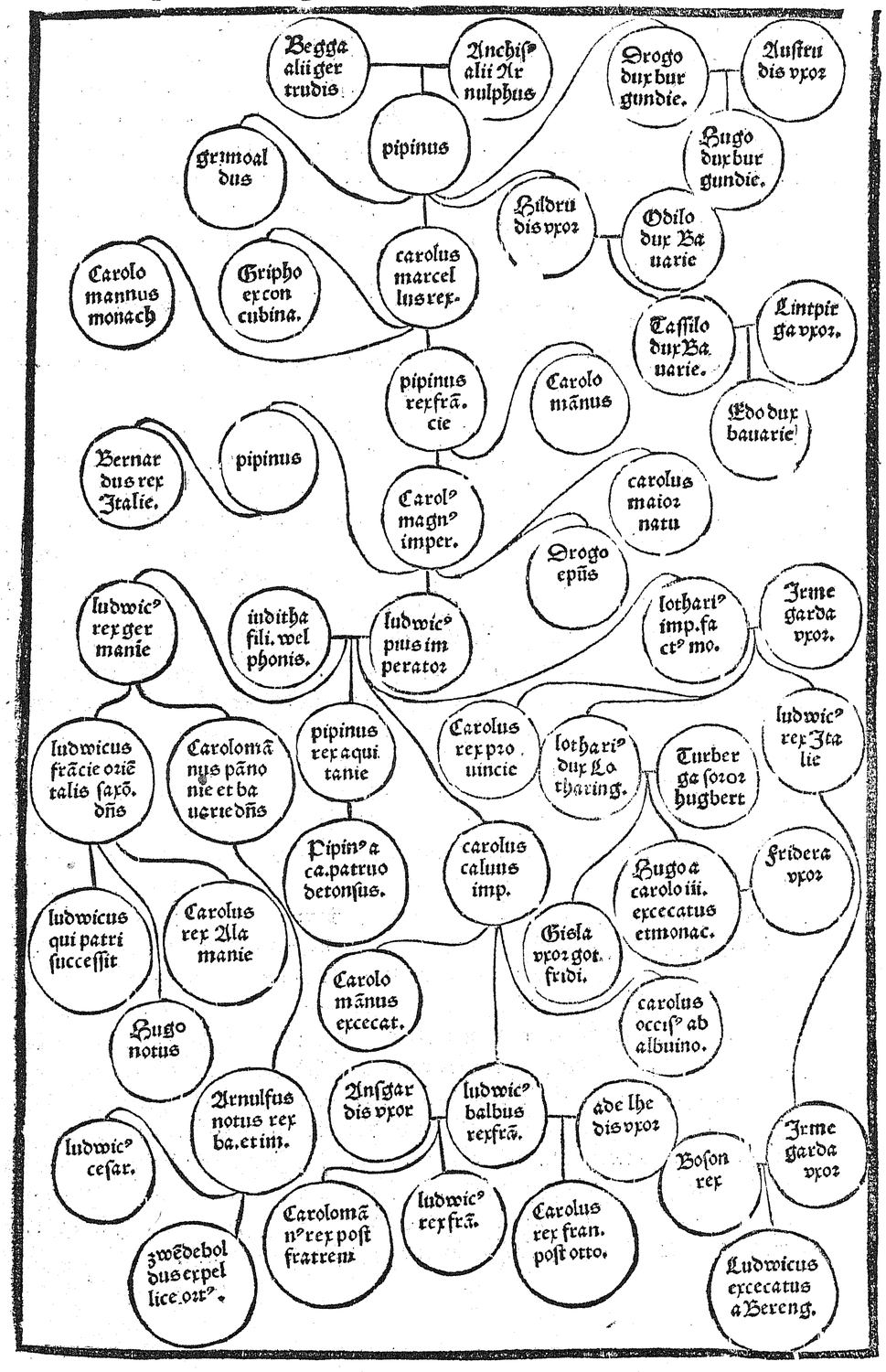

Habes in proxima genealogia totam Caroli Magni progeniem, quæ tot annis, Germaniæ ac Galliæ auſpicatiſſimo ſydere præfuit. Adiecimus præterea quomodo regnum Franciæ a germanico ſeſe abſtraxerit. Galliam enim Carolus filius Ludouici Pii intenderat, Ludouicus uero Germaniam. Tunc ſeſe diuiſerunt regna illa primitus, & Caroli poſterioribus ſemper Gallia obuenit, interimq; ſemper a germanis remotum extitit Gallorum regnum. Ludouici autem regis germanici progenies penitus in Luduico ultimo defecit, quem & ultimum imperatorem fuiſſe de Caroli genealogia uolunt. Licet aliqui Cunradum imperatorem eius patruum fuiſſe poſtremum euincãt, ueluti Geblacenſis & Saxonum annales.

Qz longe imperium dilatetur, & qui reges imperio ſubiiciantur. Ca. xxv.

Dilatatio Romani imperii.

NVnc de imperii dilatatione noſtra erit oratio, ut agnoſcamus quanta Germani poſſideant, omnes autem prouinciæ imperio ſubiiciuntur, ut patet vi.q.iii.c.Scitote. Item omnes nationes, xi.q.i.parag.ſed ſi quis ỹ.volumus. & lxiii.diſtinc. Adrianus. Accedit quoq; in oẽs principes imperatoris eſſe poteſtatem, eidemq; tam cenſu cq; facultatibus eos aſtringi, quem admodum conſtat. ff. de cenſibus. l. ultima, ubi & Burgundiones ac inferioris Germaniæ ciuitatem Agrippinam imperio ſubditam eſſe liquet. Adde q; oĩbus quoq; regibus imperator coronam confert, eiſq; ut ſubiectis, gubernandi copiam adminiſtrat, ut uidetur gloſſæ lxiii.diſt.c. Adrianus in loco ſecũdo. Et vii.quę.i.c.in apibus, ubi unum dominum eſſe totius terrę ſacri canones teſtant. In quem omnes alii regnorum ſuorum facultatem referant, niſi illi, qui ſe probent ab imperio eſſe exceptos, ut xxiii.q.viii.parag.Ecce. Vnde patet Vngarię Bohemiæq;, Daniæ & Poloniæ reges, a Cæſare omnia eorum iura impetrare, ac illi ſoli obligari. Nec hoc loco Scotiæ aut Angliæ, Arragonię, aut Portugalliæ reges excludo. Franciæ quoq; rex iure ſubmiſſionẽ obedientiãq; imperio teneretur, ueluti gloſſa lxiii.diſt.c. Adrianus in ſecundo loco. Et leges vii.q.i.c.in apibus. Quare non uideo, cur imperatori reluctetur? niſi q; exceptus eſſe uult, propter Caroli Magni probitatem, ut extra qui filii ſunt.c. Venerabilem, circa medium, & Specul. in titulo de appellatio. in parag iiii. circa initium. Conſimili pacto rex Hiſpaniæ imperatorio iuri refragatur, animatus illius q̃d lxiii.diſt. c. Adrianus cautum eſt. Illorum itaq; ſubiectionem proſcripſit papa contra imperatorem. Subtrahant ergo ſeſe leui ac quacunq; cauſa, id tamen oĩ uero uerius eſt, quod a ueriſſimo noſtræ diſciplinæ & chriſtianæ legis doctore IESV Chriſto, quo nil ueri⁹ prodiit, duos uidelicet gladios rerum uniuerſitati ſufficere, ubi uno doctorum omnium conſenſu, imperatorem & papã innotuit. Illa tamen iniuria denegati honoris ſacratiſſimo imperio tolerãda eſſet. Si illa, quę imperii ſunt, imperio ſinerent, nec ultra q̃ ius poſtularet, inſultaret a quibuſdam, qui tñ oĩa impio debent & obligant. Verum quid dixi? ſi illa quę imperii? dum ipſi, qui imperio repugnant, ita alieni a cõione impii ſint, ut nõ poſſint non eſſe ſub imperio, ſi cuncta imperii requirerentur.

Plura a Francis occidentalibus occupata eſſe, & ab aliis, quæ ad Germanos ſpectant, & ad imperium. Ca. xxvi.

Plures regiões ſub germãis amiſſæ

PLura etiam adhuc a Gallis & aliis retinentur, quæ germanis iure oĩ deberẽtur. Obtulit ſe primo memoriæ noſtræ Lotharingia, quã poſt Carolum Groſſum Otto primus germanorum iuri ſubdidit, & Boſſonem ea deſtituit, ut fert Ioãnis Naucleri ſententia, quã et in ducatũ imperii redegit, referente Roberto Gaguino. Lotharius ſemel Lotharingiam germanis intercipere uolens, ab Ottone ſecundo uſq; ad internitionẽ proſequutus eſt, ueluti Flauius Blondus Forliuienſis aſſerit. Semper itaq; ſub imperio Lotharingia permanſit. Nec minus regnum Arelatẽſe iuri germanico gaudebat, cuius una prouincia Subaudia, in ducatum a Sigiſmũdo tranſiuit. Continebatur totus tractus Sequanæ olim & Burgundia ſub habena ducum Zeringenſium partim ſub Rudolpho Habſpurgenſi, ducibuſq; Auſtriæ. Anno autem domini milleſimo.ccc.quadrageſimo nono Impertus Delphinus de Vienna induit habitum ſanctæ Crucis, Delphinatumq; uendidit regi Franciæ, qui tamen imperii iuris antea fuerat, & una de ſeptem prouinciis regni Arelatẽſis. Hęc itaq; interceptio contigit Delphinatui tempore Caroli quarti. Quid memorem Mediolanenſem ducatum locupletiſſimum? cuius ducis titulum ob germanorum opprobrium rex Francorum præ ſe fert, nec immerito. Nam germanorum auſpiciis ducatum hunc aucupatus eſt. Regnum Arelatenſe, & illud quidem uenerabiliſſimum, Procopio græco teſtante, multa uirtute germani olim occupauerunt, & in eorum iura totum huius ſeceſſum uſq; ad maritima littora uerterunt. Noſtro uero ſeculo bona illius pars Franciæ regi partim, partim Heluetis tributaria contigit ſiniſtro inſtituto. Olim enim ratum erat ueteri⁹ germãis regna acquirere, ueluti Campanus noſter collegit, nõ parta amittere.

Delphinat⁹ olim ſub ger.

Imperatorem eſſe dominum omnium, & omnes ſubiici imperio, ita & Germanos omnium dominos. Caput vigeſimum ſeptimum.

Soli chriſtiani ſub imperio

OOmnium illorum ergo dominus imperator euaſit, terreſtriſq; dẽmõ cunctos obedientię iugo ſibi deuĩxit, qui chriſtiano nomine imbuuntur. Infideles autẽ excluduntur, ut liquet xxiiii.q.i.parag.Sed illud, ubi extra eccleſiam remotum eſſe imperium conſtat. Omnib⁹ autem chriſtianorum imperator principatur, dominaq;. l. deprecatio. ff. ad. L. Rhodiam de iactu. A Labiõe iuriſconſulto, uerba Antonini Cæſaris hæc ſancta illic aſſeruntur. Ego quidem mundi dominus ſum &c. Idem gloſſa & autentica nauigia C. de furtis. Singula præterea in poteſtate imperatoris conſtituũt, viii.diſti.c.quo iure, & xxiii.quæſt.viii.c.Conuenior, in gloſſa, & de quadrien. præſcrip. c. bene a Zenone. Ob id igit triplici corona imperator Romãorum coronabatur, ferrea uidelicet in Aquiſgrano, deinde argentea in Mediolano, demum uero aurea in Roma a Pontifice Maxio iuxta altare S. Mauricii, ſecundum ſcribẽtes

& gloſſa in c.Romani parag.i.de iureiur.in Clement,Hunc ergo totius mũdi dñatũ ſoli germani poſſident,& oĩbus dominanť gentibus. Quęcunq; igiť gẽ teſſe impio ſubtrahere conanť,cum oĩa impii ſint,nihil poſſident,diſt.i.c.ius q rium,& viii.diſt.c.q̃ iure.Quicquid ergo eccleſiæ & chriſtiani noſs honore ni titur,germanis ſubiugať.Oſtẽdit hoc Gregorius,q̃d & in gñali concilio eautũ eſt,ut habeť v.diſt.de conſe.c.in die.Verba Gregorii ſunt,Romani,inquit, di uerſo modo agere cœperunt,tempore quo imperium germanis cõceſſum eſt & noſtræ eccleſiæ regum.Hæc ille.

De translatione imperii ad Germanos. Ca. xxviii.

Virtute germanii imperiũ meruerũt

ANteq̃ impii translationẽ innuero circa germanici decoris ſplendorẽ prius obambulabo.Germani tunc tpis uirtute ſola impiũ ſibiipſis aſci uerunt,ut xxviii.q.parag.ex his,& gloſſa diſt.lxiii.ego Luduicus, ubi Ioannes Teutonicus Francorũ impium uirtuti germanorum ceſſiſſe cõuincit. Duo etiã de germanis ſplendidiſſima adduxit Cãpanus in oratione Ratiſponẽ ſi,Primum,q; nulla gens tam diu impiũ incolume retinuerit,ut germani,Italia .n.ccc.lxx.Germania ſexcẽtis & plus xx.annis ipiũ integrũ tuebãť.Reliquũ eſt, q; nemo unq̃ interim niſi germanꝰ impio p̃fuerit,cũ ſępe externos delegerit Romani.Sæpius ab ipſis militibus,Roma.duces impatores declarabanť,& ab exercitibus.Nunc tempus impii ad germanos delationis ingrediar.Imperium Romanum ſacro non minus ſanctum q; ſanctiſſimum,primo Romanorũ fuiſ ſe in propatulo eſt,uſq; ad Conſtantini tempora,qui id Græcis contulit, Inde poſt Adrianum Leo papa tertius Carolum Magnum coronauit populo Ro mano petente octingenteſimo anno,ut hiſtoria Francorum,Gotfridus Viter bienſis,Martinus,Sigebertus Geblacenſis,Lupoldus de zelo germãorum ca pite decimoquinto,& in libro de translatione imperii,ſcripſerũt.Apud hos er go centum & decem annos incaluit.Inde (ut placet Sigeberto Geblacenſi)an no domini noningenteſimo vigeſimo, ob germanorum uirtutem,ſecundum gloſſam de elect.c.Venerabilem.Dcc.lxxvi.anno per Carolum,ut ſequitur,im perium germanis ceſſit.Vnde nihil Germanorum honori imperio præſentiꝰ eſt,huius enim excellentia germanorum uirtus & humanitas illuſtrat̨,eorum fortitudinis certiſſimũ fecere experimentum.Et ne laude ſua imperator primꝰ germanorum defraudetur,decoquentibus rebus Longobardorum & græco rum anno incarnationis dominicæ milleſimo ſecundo penes Platinam, iux ta vero alios Dcccc.lxii. Gregorius quintus Saxo Ottoni tertio imperatori unctionem dedit,quia germani & dignitate & uirtute cæteris præſtabant,ita ut penes eos ſumma poteſtas remanſerit. Hæc Platina in uita eius.Ottonem etiam primum germanorum imperatorem nomine catalogus imperatorũ nu merat.Primꝰ ergo Otto germanorũ cęſar poſtq̃ grauiſſimis preliis tribꝰ Vn garos confregit,Romam profectus a Ioanne papa duodecimo imperii coro nam aſſumpſit,Platina & Richardo auctoribus.Laterẽſis aũt Romam ipſum ingreſſum ſcribit tempore Ioannis,ſed nihil de coronatiõe adiecit.In decretis tñ pontificũ liquet,ex ỹbis Gratiani Leonẽ viii.hũc corona impiali dignaſſe.

Cui opinioni incumbit Otto Friſingenſis lib.vi.ca.xvii.chronicorum, Geblacẽ ſis aũt & Lupoldus Babenbergenſis de zelo ca.ii.Henricum primũ Germano rum regem dicunt.Idem Lupoldus Romã ueniſſe ait Ottonem ad Ioannem, uerum nihil de coronatione,ca.iiii.Iacobus Vuimphelingius in ſua Germãia, Henricum Cæſarem primum imperatorem Germanorum fuiſſe ſcribit,& a Gregorio quinto Ottonem unctum.Alii multo ante ſcribunt imperium ad Germanos translatum fuiſſe,cum tot fuerint Germanorum imperatores ante Carolum,dũ & Carolus germanus fuerit,unde Marlianus ait tempore Henri ci potius imperium ad Germanos rediiſſe q̃ trãſlatum fuiſſe.Nauclerus ſcri bit Carolum Magnum uoluiſſe,ut imperium apud germanos maneret, licet iterũ ad Francos redierit,ex quo & tempore Caroli apud Germanos imperiũ fuiſſe liquido conſtat, & id non adeo incredibile eſt, Egeſippus eñ lib.ii. ait tot cẽtum annis ante Carolum uiuẽs,Germanos totius orbis imperium Tibe rii tempore aſſumpſiſſe. Vide Ioannem Teutonicum lxiii.diſt. c.Ego Ludoui cus mĩta ẽt.Innocentius tertius c.Romani,Clemens quintus & Panormitanus.

De electione principum,& q; magis Germanorum dice re imperatorem,q̃ Romanorum conueniat. Ca. xxix.

TRanſlato igitur imperio ad Germanos Gregorius V. electionẽ fecit ut Sigibertus Geblacenſis,Gotfridus,Rhegino,Otto Friſingenſis,& Platina in uita eius,ſcripſerunt.Moguntinum,Treuerenſem,Agrip pinum epõs Germaniæ,Galliæ & Italiæ deſtinauit.Quæ quidẽ Lupoldus ca. x.de zelo Germanorũ ſcribit,& hos eccleſiaſticos. De numero uero principũ ciuiliũ,Bohemiæ regi,ut ſcribit Platina, tñ ob honorẽ & Ro. imperii amorẽ, primas partes obtulerunt,Palatino inde,duci Saxoniæ,Marchioni Branden burgenſi,authoribus prædictis.Hi ergo Germaniæ principes ſummam eligẽ di imperatorem poteſtatem habent,& uſq; ad noſtra tempora habuerunt, ut Platina ſcribit in uita Gregorii quinti,& Innocentiꝰ in decretis ſuis de elect.ue nerabilem parag. Verum ad Germanos ius & poteſtatem eligendi imperato rem perueniſſe ſcribit & Lupoldus de zelo c.vii.& de iuribus regni & impii c.viii.& alii multa,q̃ experientia patẽt. Cum ergo totum ius & poteſtas oĩs, Germanis cõmiſſa ſit.Non uideo cur ergo imperator ille Germanorũ minus q̃ Romanorũ dicať,tum quia iuris & poteſtatis eligendi Germani compotes ſint,tum quia ad ipſos imperium tranſlatum ſit,demum,quia & antiqui ſcri ptores hos Germanorũ imperatores dixerit.Lupoldus c.vii.de religione,Ro manorum ait reges & Francorũ, poſt tranſlationem Germanorum,qui nunc Germanorum reges uocãtur. Hæc ille.Dicant Itali quicquid uelint,in Decre tis pontificum patet,quomodo Otto Henrici filius,a patre & Leone papa,pri mus Alemannorum rex dictus,& conſecratus fuerit.Hæc Otto Friſing.libro. vi.c.xvii.Platina in uita Ioãnis xii.ait.Vñ Otto a Ioãne accepto titulo Germãiq̃ imperator factus eſt,ubi primo imperium ad Germanos tranſlatum eſt, poſ ſem plura afferre ex Gotfrido,Lupoldo,& recentioribus q̃plurimis. Verum una tantum autoritas hominis recentioris,ſumma eloquentia & opinione ui

Impator germano rũ magis q̃ Ro. dr̃

ri Philippi Beroaldi Itali,nõ germani ſufficiat,qui ſupra Aureum Apuleii aſi num uolumine vii ita loquitur (iuxta hãc orationem,& prorſus exoculatam eſſe fortunam) Maximus,inquit,dux Mediolanenſis,audito tantũ belli nomi ne,habenas reliquit ſubito,& ad Maximilianum Germanorum imperatorem auro omni & argento aſportato transfugit.Hęc Beroaldus.Verum ne id omiſ ſiori ſtudio hũc feciſſe,uerũ debita opera nobis perſuadere poſſemus. Italorũ unus tunc temporis,male uerba Beroaldi ferẽs,grauiter doctiſſimum uirum tanto errore ſe obnoxiũ feciſſe Beroaldum iuxta Thomam Vuolphium accu ſauit.Vuolphius igitur iunior(ut Beroaldo deditiſſimus erat) dicti huius ro bur a Beroaldo expoſtulabat.Cui Beroaldus his uerbis literis ſuis reſpondit, & uerba eius ſunt.Appellando (eruditiſſime Vuolphie) Maximilianum Ger manorum imperatorem,non Romanorũ,ſecutus ſum rem,non uerba,annuo, quoqꝫ cenſeo,honorificẽtius eſſe imperatorem germanorũ q̃ Ro.cum hoc ſe culo romana nobilitas decoxerit fece & quiſquilio ſuperſtitibus.Germania ue ro ſit uiris,opibus,ac magnitudine florentiſſima.Prętereа uocare regẽ Roma norum eum,qui Germanis imperet,credidi conuenire ambitioſis, non ſimpli cibus ſcriptoribus.Habeo q̃qꝫ perſuaſiſſimum,ſacratiſſimũ Maximilianũ non minus libenter audire,ut Germanorum dicatur imperator,q̃ rex Romanorũ, cum alterum re ipſa fulciatur, alterum titulo tenus blandiatur. Hæc Bero aldi uerba ſunt,non mea,refellat Momus.Male ergo Iuſtinianus (uir alioqui eloquentiſſimus) Germanos non iuſte imperatorem eorum dominum dicere hallucinatur,cui ſatis reſpondit Bebelius.

De unctione imperatorum. Ca. xxx.

Qui re ges a pa pis ungẽt

CHriſtianorum quattuor reges a ſummis pontificibus ungi liquet oĩ, Romanum uidelicet imperatorem,regem Franciæ, Hieroſolymita num ac Neapolitanum reges.Hunc ungendi uſum Clodoueus Frã tiæ rex introduxit, qui a ſancto Remigio unctus eſt. Inde uſus ille pertinaci ter obtinuit,ut tam Germaniæ q̃qꝫ Franciæ reges ſemper a pontificibus uncti onem aſſumpſerint,quemadmodum in iure Canonico de elect. c.uenerabilẽ, & de iureiur.Romani in Clementin. continetur. Otto itaqꝫ primus a Ioanne papa duodecimo ſui nominis.Formam hanc inungendi in canone lxiii.diſtin. tibi domino,comprehenſam præſtitit,ut ait Lupoldus.Ita & ex ſententia Plati næ Gregorius quintus,Ottonem tertiuũ cõſecrauit.Fuit hoc præcipuũ obe dientiæ iudicium in germanis.Romanorum enim reges ſæpe ab exercitu ini ciati fuerunt,ut Maximinus, Vitellius,Iulianus & alii.

De quibuſdam imperatoribus Romanorum germanis,ante tempora tranſlationis imperii ad nos. Ca. xxxi.

Qñ impe rium ad germãos uenerit

DIximus in capitibus proximis diuerſam auctorum eſſe de tranſlatio nis imperii tempore ſententiam,fuerunt,qui in Carolum Magnum referunt imperii apud Germanos initium,ut & noſtra fert opinio. Nec deſunt qui id Cunrado tribuant,quem Francum dixerunt. Alii tamen Cunradum de Caroli linea deducunt.Sunt qui id Ottoni primo uendicant. Sunt

Sunt qui Henrico Ottonis patri tranſlationẽ aſſignant,de quo prius longe la teqꝫ diſputatum eſt.Omnis illa ambiguitas hoc fonte manauit, quidam enim Carolum negauerunt fuiſſe germanum,ideo in Ottonem retulerunt tranſlati onem.Alii etiam Cunradum & Henricum primum non poſuerunt, ut Italo rum omnes,qui tunc ſub Berengariis ac Rudolphis,falſis Romanorum regib⁹ degerunt.Et hoc nonnihil Sabellici ac cæterorum lectioni confert.Itali enim ſanctum Henricum cognomine ſecundum,primum poſuerunt, excluſerunt enim,quemadmodum diximus,de imperatorum numero Hẽricum primum Ottonis primi patrem.Nec tamen & Caroli temporibus ad Germanos pri mitus imperium deuenit,conſultante de illo Marliano,qui plures ante Caro lum Magnũ imperatores, natione germanos adducit,& potius imperium ad Germanos per Carolum rediiſſe,q̃qꝫ tranſlatum eſſe. Claudii enim tempori bus germani ad imperii ſublimitatem euehebantur, Diocletianus in Illyrico natus eſt,Decius,Probus,Iouinianus,Valẽtinianus ex Pãnoniis orti ſunt, Ma ximinus imperator patre gottho,matre Alana productus,a Symmacho libro quinto,Iornande & Herodiano aſſeritur.Licet Suidas græcus paululum in di uerſum abeat,nullũ genus maiorũ ſuorũ allegãs,φύσει δὲ inquit ἦν ὁ ἄνθρωπος γερμανὸς τὸ γένος βάρβαρος καὶ ὁ φρονικὸν πάτριον ἔχων.Mores etiam ipſum germanum eſſe indicabant,ut manifeſte ex illis,qui eius uitã ſcripſerunt ,habemus. Caracalla quoqꝫ ſe germanum dicebat,referente Aelio Spartiano.Cæterum a linea ma terna Conſtantinum germanum Lupoldus probat.Tot Germanis igitur im peratoribus Romanum imperium ante mille annos moderabatur.

Loc⁹ Sa bellici.

Cæſares antiq Ro manorũ germani.

Catalogus imꝑatorum germanorum,& quõ de genere in genus imperium deſcenderit. Ca. xxxii.

TEmporibus illis quibus illuſtriſſima Caroli progenies plena fœlici tate,rerum ſumma potita fuerat,germanorum nulla proſapia ob illi us claritatem emergere potuit.Poſtquam uero Caroli poſteritati in clinationem fata trahebant,mox potentiſſimi nobiliſſimiqꝫ Saxonum duces, omnibus Germanis uirtute q̃qꝫ facultate præſtantes,imperium adepti ſunt. Et primi imperatores Germanorum initiabantur tres Ottones,horum defici entibus liberis ad Bauaros deductum eſt imperium per S.Henricum,eius no minis ſecundum,qui cum coniuge Kunigunda nullos procreauit liberos.Inde ad Cunradum II. imperium ad Francos delatum eſt,licet hic ſecundum quoſ dam ut Platinam,Blondum,& Aeneam,Sueuus,ſecundum alios ut Ottonem Francus fuerit,huic ſucceſſerunt Henrici.Inde Cunradus Francorum dux de ficiente Henricorum progenie imperator initiatus eſt,ductu Henrici quarti , patris Agnetis, eius matris, & ita tantum propter defectionem ſtirpis Hen ricorũ,ob Agnetẽ q̃ nupſit Fœderico de Stauffen, ad Sueuos delatũ eſt.Fœ dericus inde primus fuit imperator,quanto poſterior,eo maior,huius uitã & geſta Otto Friſingenſis duobus libris,Richardus Cluniacenſis monachus ſcri ptor illuſtris,ac Vrſpergẽſis abſoluerunt multis libris,Radeuicus totidẽ & Li gurinus,cuius elegantia carminis motus.Inde ne laude ſua Fœdericus defrau

Impiũ ad Saxones.

detur, Ligurini uerba adducam, cuius hæc ſunt de Fœderico.

Forma nitens, animuſq; ſagax, manus impigra bello,
Conſiliis belloq; ferox, & pace modeſtus,
Mente ſenex, ætate puer, prudentia rerum,
Certus amor, robuſta fides, conſtantia mentis,
Quæ nec fracta malis, nec eſt ſublata ſecundis,
Laudis amans, largitor opum, crudelibus atrox,
Tranquillus, placidis, ferus, indomituſq; ſuperbis,
Simplicibus facilis, iuſtus, pius, aſper, iniquus,
Fortis ad inſtantes caſus, prudenſq; futuri,
Præteritiq; memor, ſociis bonus, impius hoſti.

Fœderi cus primꝰ

Hæc Ligurinus. Inde Henricus vi. Fœdericus ii. Cunradus, & alii ſucceſſerunt, uſq; ad illorũ ſtirpis deſectionẽ, uidelicet in Cunradĩo, q̃ Neapoli occiſus eſt, ut ſequit, & inde impium a nullo moderabat diu, uſq; ad Rudolphũ Habſpurgen. Et ut hoc intellectu facilius ſit, in modũ arboris genelogias iſtorũ reponã, o̥ diligens lector, quõ e gñe in genus impiũ deſcenderit, internoſcat. Poſtq̃ em̃ rerũ ſumma ad germanos deuenit, nullus (Cãpano auctore) niſi germanus impio p̃fuit, & q̃a Caroli Magnũ germanũ fuiſſe teſtati ſumus, ab ipſo uſq; ad Rudolphũ Habſpurgenſem genealogiã noſtrã deducemus. Poſtq̃ aũt Rudolphus de Habſpurg, rerũ ſumma potitus eſt, & e uiuis exceſſit, imperiũ ad Adolphũ de Naſſau deuenit. Inde iterũ ad duces Auſtriæ per Albertũ filiũ Rudolphi de Habſpurg, poſt quẽ ad Henricũ Lutzelburgen. Paulo poſt ad Bauaros per Ludouicum ducẽ, o̥ mortuo, Guntherus quidã ad imperii ſublimitatem deuenit, comes de Suartzenburg. Inde iterum ad Lutzelburgenſes, ductu Caroli & Vuẽceſlai, poſt o̥rum fata a Palatinis imperiũ interceptũ eſt per Rupertũ. Deinde iterũ ad Lutzelburgenſes imperiũ Sigiſmundus detulit, o̥d duces Auſtriæ inde ductu Alberti, Fœderici, Maximiliani occupaueruut, rexerunt, o̥rũ ductu & fœlici ſydere adhuc moderat. Horũ igit omniũ genealogias poſuimus, excepto Gunthero, cuius ꝓgenies nobis incognita extitit. Eſt p̃terea tã diuerſa genealogiarũ ratio, ut ſæpe cũ earũ ſcriptoribus contulerim, raro cõuenerim, cuius opinionẽ potius ego ducerẽ eſſe mihi imitandã. Quare nolui noſtras arbores euangelicę ueritati pares eſſe datas, o̥d tñ nõ mihi, ſed penuriæ ſcriptorũ, aut diuerſitati imputet. Duxit in coniugẽ Otto Saxonũ dux, pater Henrici primi, ſunt qui Ludouici ultimi filiã ſcribãt, alii uero Cunradi, ut Vrſpergen. Sigifridus. Abbas tñ Tritemiꝰ duas ei uxores tribuit, & neutrã p̃dictarũ, Arnulphi em̃ impatoris filiã. Vnde ſciat lector, q̃ difficile nobis fuerit, p̃ auctorũ diſcrepantia ueras condere genealogias.

Imperiũ ad o̥s germanorũ deuenerit.

Genealogias omnium imperatorum Germanorum, a Carolo Magno, uſq; ad Maximilianum, quomodo de genere in genus deſcenderit. Caput trigeſimum tertium.

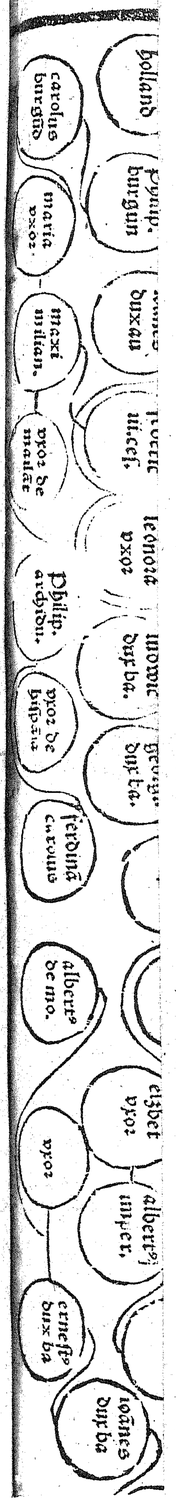

Genealogia Imperatorum

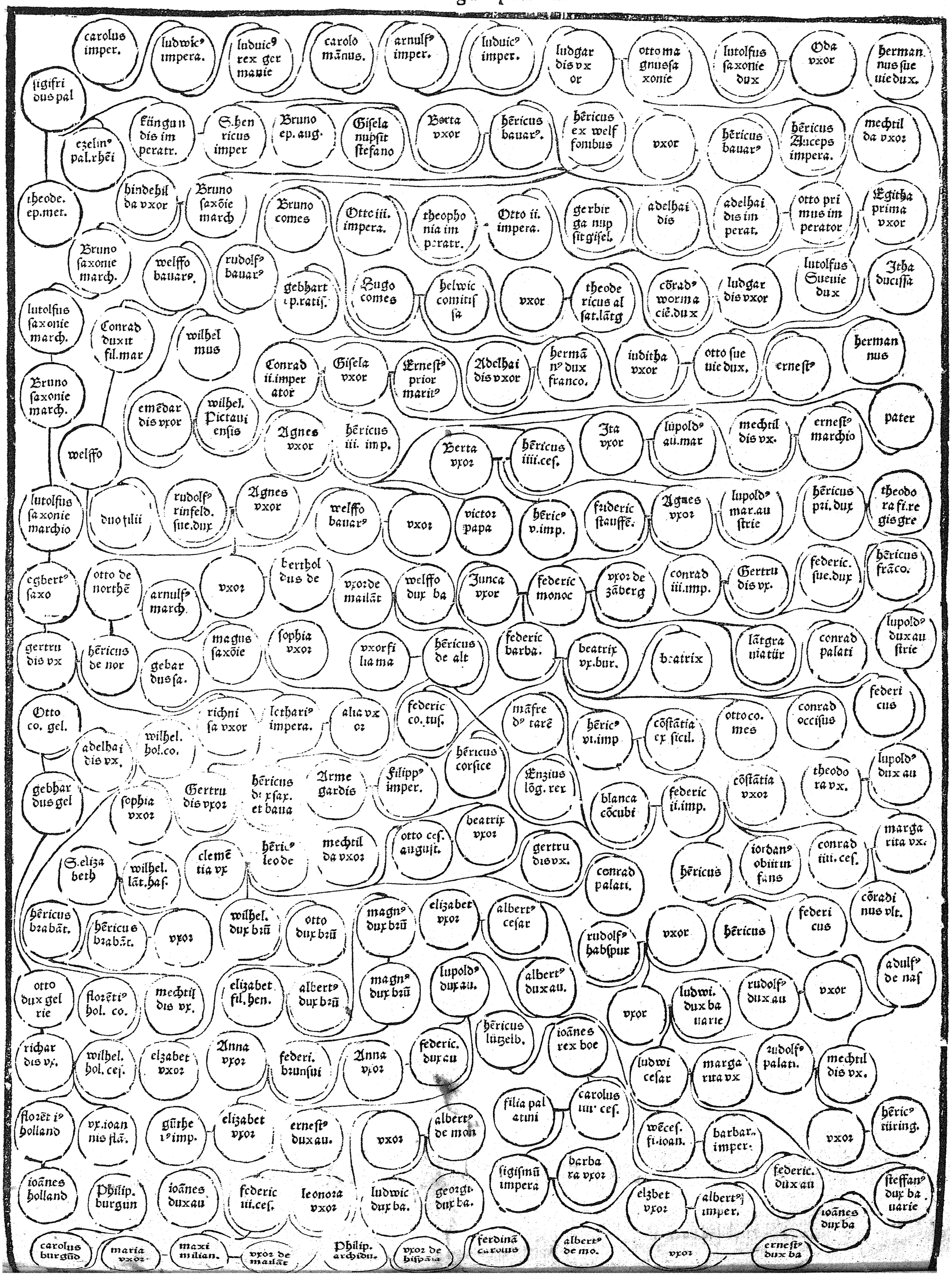

Habes itaq; Lector humaniſſime,impatorum omniũ a translationis æuo uſq; ad Maximilianũ noſtrũ,iuxta & impatricũ genealogias. Quo pacto uidelicet de gñe in genus,& in quas ꝓgenies impialis corona deſcenderit. Caroli uero Magni uſq; ad Henricũ familiã paulo ante deſcripſimus,nunc ad cæteros poſteriores regrediar.In primis aũt ex conſtitutione Gregorii V.ac Ottonis III. lege cautum erat,ut is q uirtute magis excelleret inter principes impio potiret, nec genere impialis apex ꝓpagaret.Quæ res maximas controuerſias inter Hẽricos impatores & Rudolphũ Sueuiæ ducẽ. Inter Philippũ & Ottonẽ IIII. int Albertũ & Adolphum de Naſſau,Ludouicũq; ac Fœdericũ Auſtrię ducem diuerſis tpibus peperit.Nec tm̃ electores aut duces,uerum & comites ad imperii maieſtatẽ ꝓuehebant,ueluti Guntherus Schvuartzenburgeñ.Rudolfus Habſpurgeñ, Vuilhelmus Hollandiæ tunc comes,& Lutzelburgeñ.comites. Oĩs tm̃ eligendi poteſtas ſeptem electoribus conceſſa eſt. Inter q̃s & maximũ ius regi Bohemorũ deferebat,ut is inſtar iudicis diſſentiones electorũ (ſi q̃dã oborirẽt)cõponeret.Cæterorũq; animos in unanimi cõcordia inſtrueret.Verum ut eo diutius impium penes germanos incaleſceret,legẽ dixerunt impatores,ne externus unq̃ rerũ ſumma potiret. Veluti & in orõne Ratiſponenſi Cãpanus noſter innuit.Annales q̃dam totius impii conſtitutionẽ ſub p̃dictis Ottone III.ac Gregorio V.confirmatã fuiſſe tradunt,quattuorq; duces conſeruationi impii ab iiſdẽ fuiſſe conſecratos.In q̃rum numero Brunſuigenſes numerant ac Lotharingos, dum tm̃ ultra ducentos annos poſt impii translationem Brunſuigenſes nondũ in duces euaſerint.Quattuor p̃terea Marchiones,quatuor Lantgrauios,totidẽ Burggrauios ac comites,urbeſq;,imperii tutelæ relictos extitiſſe colligunt.Cuirei fidẽ noſtrã abrogauimus,dum ſciuerimus Ottonum tpibus,exceptis Saxoniæ Marchiõibus, Burggrauiiſq; Magdenburgenſibus,paucis quicq; de reliquis conſtitiſſe.Cæterum poſt Caroli IIII.tpa, quattuor liberis,militibuſq; conceſſum erat genuina nobilitate impii nomen ferre. Hic q̃q; Carolus quatuor pagos totidẽ & ciuitates impio deſignauit,electoribuſq; longe antea initiatis,diuerſa officia tribuit,& ſingula in ordinẽ redegit, ueluti in aurea impii bulla continet,quã Nurenbergæ iu corona principũ anno ſalutis milleſimo ſupra trecenteſimũ quinquageſimo ſeptimo conſtituit. Inter prædictos impatores p̃terea(q̃s genealogiæ inſeruimus)q̃dam excõicationis notã incurrerunt,ueluti Cunradus ille, q, referente Lupoldo, Franconiæ ducatũ affectans,a diuinis ductu papæ relegatus eſt.Nec deſunt qui idem de quodam Henricorum afferant.Ludouicus p̃terea ac Fœdericus II.a ſummis pontificibus damnati ſtatim ſeſe cum eiſdem compoſuerunt.In Lutzenburgẽ ſi familia diuerſi imperatores producti ſũt.Carolus enim multum imperio obfuit, Vuentzeslaus præterea omnium ignauiſſimus imperator, tanti nominis indignus,oĩs factionis ſtudioſus,imperii uires ualde hebetauit.Contra & ab eadem progenie caput proferens Sigiſmundus, longe prudentiſſimus, literarumq; expertiſſimus,ad imperiale faſtigium deuenit.Hẽricum ſecundum imperatorem in diuos abiiſſe miracula oſtendunt.

De origine Curiæ principum,& cæteris ducibus. Ca. xxxiiii.

TRanslato itaq; ad nos impio,eligẽdi potestatẽ ac deponẽdi impatorẽ qbusdã germanię potẽtissimis cõis totius impii cõsensus detulit.Quorũ in c.Venerabilẽ de elect.& in glos.ibidẽ mentio fit,& qlibet ꝓprio officio ꝑuisus est ab impatore,ut dilucide aurea Ro.impii bulla exequitur. Fuerũt.n.ante impii translationẽ principes qdã cõsecrati,ꝙrũ cõditio exilis fuerat. Nõ.n.ullos germaniæ duces ante trãslationẽ meminimus,nisi Sueuorũ,Saxonũ,ac Bauarorũ.Cęterorꝝ ducũ noĩa ac tituli fuerãt sepꝛta.Inẽ electores ob eĩ ꝛ Ro. ĩpiũ fauorẽ primꝰ honor Bohemorꝝ regi allatus est,q & ante ĩpatricẽ locũ meruit,inde archiepis a ꝙrũ memoria ac excellentia nostra initiũ sumet orõ.

Electores imperii.

De ecclesiasticis electoribus imperii,& archiepiscopo Moguntino. Ca. xxxv.

INter ecclesiasticos electores primũ locũ (ut in aurea illa impii bulla continetur) archiepiscopus Moguntinus obtinet. Hic totius Germaniæ præsul maximus cõstitutus est a Pipino rege,q Vuormaciẽsem episcopatum ad Moguntinos transtulit,ob homicidiũ ab Geruilio ultimo Vuormaciensiũ antistite ꝓpetrato.Geruilius ille aũt crimini huic insimulabaꝫ,dũ legitimũ parẽtem suũ occisum ultũ petiit,unde a Gregorio III.sui noĩs pontifice, homicidiæ declaratus est,& in eius locũ Bonifacius constitutus,Heracliti tpibus,qbus uidelicet annus uigesimus septimus supra septingentesimũ agebaꝫ, quẽadmodũ Iacobus Kinghoffensis chronographus testaꝫ.Meminit aũt confirmatiõis Bonifacii canon ꝑcipimus xvi.q.i.Et Nauclerus fol.cx.& Laureacẽsis monasterii annales.Fuit olim Bonifacius ille Fuldẽ.monachus,& plura in Hassię partibꝰ ĩstituit monasteria.Huius episcopi epigrãma adhuc penes Moguntinos tale uideꝫ. Ecce Mogũtinæ dat almæ episcopus urbi Culmen metropolis ꝙd erat tibi Vuormaciẽsis. Carmina illa humilia ac triuialia ob uetustatẽ tm̃ apponere uoluimus.Succesſ'erunt Bonifacio,Cressentius,Martinus,Suffroniꝰ,Eudarbus,Rudhardus,B.Aurius sanctę Iustinę frater,Maximus doctor,Sidoniꝰ Sigismundus,Lutgasus,Rotelinus,Lantuoldus,Sigebertus auũculus Vuilhildis,Tullus,Richardus,Otgarus,Rabanus abbas Fuldẽ.Carolus,Sunderoldꝰ Lintbertus,Heribertus,Heltebertus,Friderꝰ ecclesiæ S.Petri erector,& alii ꝙrum Vrspgensis abbas,Spanheimius,ac plærięq; meminerunt. Ioannes etiã monachus ,ꝑriũ uolumen de primis tredecim archiepis conscripsit,& Gresmundus catalogũ collegit oĩm horꝝ ꝑsulũ.Tẽporibꝰ Ludouici ĩpatoris illius ecclesiæ archipręsul Hatto fuit,quẽ ꝓpere Sabellicus Ottonẽ uocat lib.penul. insignis ,ꝑditor,q Albertũ comitẽ dolo seduxerat.Est & archiꝑsulatus ille ditissimus,oĩa pene ꝙ Vuormaciẽsiũ iuris erant,huic cesserunt. Otto etiã dux Brũsuigensis in regem Neapolitanum cõsecratus,totum eius patrimonium archiepiscopatui huic uendidit,referente Hermanno chronographo, totam enim Ecfeldensem regionem tunc archiepiscopatus ille nactus est.

Initiũ archiepiscopatus moguntineñ

Catalogꝰ episcoporum

De Archiepiscopis Colonienſibus,Electoribus, eiſq; ſubiectis. Caput xxxvi.

SEcũdũ locũ archiepũs Coloniẽ.ille arripuit,ꝙ uero seculo ꝑsulatꝰ ille exorsus fuerit, nulli,nec in eorũ annalibꝰ liquet.Mlti Maternũ primũ ꝑsulem fuisse illic dicunt,ut eorũ catalogus.Id tñ ueritati ꝓximũ est,secundũ archiepm extitisse Seuerum anno dñi ccc.xlii. Constantini tpibus. Interim.n. ob fidei christianę ꝓsecutores,nullũ ꝑfuisse episcopatui huic asserunt.Alii sub Tungrorũ ac Treuirorũ tyare subiectos Colonienses fuisse tũc tpis arbitrabant.Tertius epũs Enegislus referꝫ,Solinus quartus,inde Simoneus,Remedius,Cunibertus,Boraldus,Giso,Adelunius,Anno,Pharamundus, Agilolphꝰ, Regefridus,Hildegerus,Bertelinus,Ricaldus,Hildiboldꝰ,sub ꝙ undecim milia uirginũ desyderata ferunt,licet Damascus papa ac Cosmidromius dissentire uideant.Primus electorio munere Heribertus insignitus erat.Alios adducere uanum putauimus.Ecclesiã Colonieñ.dedicauit Vuillichus xxii.epũs,anno salutis Dccc.lxxxix. Habet aũt sub se archiepatus ille quinq; suffraganeos (ut uocant) ac episcopatus,Iuliacẽsem scilicet,Mindẽsem, Monsteriẽsem, Ossenburgẽsem ac Traiectẽsem.Anno dñicæ incarnationis M.lxxx.dotatus est episcopatus ducatibus de Visnaben ac Engerna Fœderico primo cæsare,ꝙs detraxerat impator Henrico Supbo Saxoniæ duci rebellãti,ac Philippo ẽpo iecerat.Ille etiã Philippꝰ epũs e Mediolão corpa triũ regũ Coloniã detulit,Cõradus epũs ecclesiã nouã illic auspicatus est,anno dñi M.cc.xlviii.& chorũ anno M.ccc.xx.Fœdericus archiepũs Rolantzeneck,Andernacum ac Vuolckenberg castra condidit.Comitatũ Anaspergẽsem archiepiscopo Cononi tribuit Fœdericus de Anasperg anno dñicæ natiuitatis M.ccc.lxxx.Hẽricus de Vuernenberg Vuen,Linsz,ex uillis ciuitates reduxit,ac Hulkenrad archiepiscopatui addidit.Duo etiã archiepi referunt a Colonienſiũ annalibus ,q partim ciuitatem,partĩ alios duces pene exhauserunt,ac patrimoniũ Christi ferme dilapidauerunt.Cætera cuilibet priuato constant.

Archiepi scopatus Coloniẽ sis initiũ

De Treuirensi archiepiscopatu,ac Tungrorum. Ca. xxxvii.

TErtium locum Treuirensis archiepũs ac elector occupauit.Fuit aũt a principio unus episcopatus Tungris ac Treuirẽsibus,& xv. comunes habuerunt epõs,usq; ad annũ dñicæ incarnationis cclxxiii.Et hi pene omnes in sanctos euaserunt,& cœlestibus honoribus ꝑditi sunt,Euchariꝰ primus,Maternus secundus,Valerius tertius,inde Auspicius,Celsus,Fœlix,Mãsuetus,Clemens,Moyses,Martinus,Anastasius, Andreas,Rusticus, Auctor , Mauricius,Fortunatus,Cassianus,Marcus,& ille qndecimus erat,inde diuidebant,Nauitus Treuirẽsis decimus sextus,ac secũdus Tũgrorũ epũs uiguit. Iñ Marcellinus,Metropilus,Seuerinus,Florẽtius,Martinus,Maximinus, Valẽtinus,usq; ad lxxi.pene epõs calculus illius numeri daꝫ.Nec defuit archiepis qui busdã nobilitas,inter illos.n.Dietherus Adolphi regis frater,Balduinus frater Henrici septimi,Erckenbaldus primus in sacratiss. impii electorẽ abiit,Basius Lotharingiæ ducis frater,sancti Ludouici patruus celebratur,Ioannes ac Iacobus Marchiones Badenses extiterant,.Multa de illis Lotharingorum,Treuirorum ac Colonienſium annales referunt.

Archiepãtus treuireñ. ac Tungrenſis

De archiepiſcopatu Magdenburgenſi, Merſpurgenſi, & aliis epiſcopatibus his ſubiectis. Ca. xxxviii.

Archiepiſcopatus Magdenburgēſis

MAgdenburgēſem archiepiſcopatū, ut totius Germaniæ maximū nobilissimūq; mox p̄missis electoribus adiicere in animo erat. Incepit autē episcopatus ille anno ſalutis Dcc.lxxx. a Carolo Magno. Primus epūs Hildegrinus memorat̄. Hunc epātum ad Vueſtualen. tranſtulit Vittikindus Saxoniæ dux, ut Hermannus ſcribit. Henricus inde ſui noīs primus, ad Vuallersflemen, Otto primus atq; eius uxor Aegitha, iterū ad Magdēburgū eū reduxerunt, ut Lupoldus Bubenbergeñ. hiſtoria Francorū atq; eorū annales p̄hibent. Otto primus ſex epiſcopatus huic adiecit, uidelicet Merſpurgēſem, cui tunc p̄erat Boſſo antiſtes, Myſnenſem ep̄o Boggero, Cizenſem p̄ſule Hugōe, Brandenburgēſem ac Hamburgēſem ep̄o Dudone, Porenēſem præſule Iordane. Aegitha imp̄atrix illic monaſteriū S. Mauricii conſtruxit, ad quā Innocētius papa Hilligedonē uirū ſanctū a Roma deſtinauit anno ſalutis Dcccc. xl. q̄ initiauit ſummā eccleſiā in honorē S. Stephani. A principio pontificatus huius uſq; ad annū M.cccc.lxxvi. ep̄i xl. ab eorū annalibus referunt̄. Quo uidelicet tēpore Erneſtus Lantgrauius p̄fuit, q̄s recenſere parui emolumenti ac p̄cii putauimus. Hunifridus eccleſias S. Petri, Nicolai ac Mauricii erexit. Boggerus de Blanckēburg. Henricus de Anhalt, Bernhardus de Brandenburg, plurima beneficia huic epiſcopatui contulerunt. Anno ſalutis Dcccc.lxv. Otto p̄ Dudonē ſacerdotē reliquias (q̄ adhuc illinc extant) deportauit, & S. Gerontiū ab Italia huc detulit. Oſſa Bartholomæi ac brachiū S. Adalberti ac multa alia huc euexit. Præeſt huic noſtra tēpeſtate Albertus e Brandenburgenſiū proſapia ort⁹, cuius laudes tot literatiſſimis carminibus Huttenus poeta egregius explicauit.

Merſpurgenſis epātus

Merſpurgenſem uero epātum Ottones erexerūt. Sunt q̄ id in Carolū Magnum referant. Huic tñ decimas, quæ ad Herſueld p̄tinebant, Otto ſecundus contulit, et ciuitatē ipſam Henricus imp̄ator donauit, ac eandē eccleſiā partim a Cizenſi, Magdenburgenſi, Miſnenſi, epiſcopis occupatam, ditauit, anno M. IIII. epiſcopo tunc Gizelero

De cæterorum epiſcopatuum Saxoniæ origine. Ca. xxxix.

Epātus ſaxoniæ alii

MEmorantur a claris auctoribus multi Saxoniæ epiſcopatus, q̄rum magna pars deſiit. Aliqui uero & uſq; ad noſtrā ætatē deuenerunt, quo Hermannus ac Lupoldus Babenbergenſis mentionem fecerunt.

	Brandenburgenſis	Dccc.lii.	Ottone primo
	Schleſuigenſis		
Epiſcopatus	Miſnenſis	Incepit Dcccc.xxvii.	ince Henrico cæſare
	Cizenſis	ãno dñi	ptore Alii Ottone.
	Porenenſis	Dcclxxxi.	Carolo
	Stagnenſis		Carolo
	Ripenſis	Dccc.lviii.	Ottone primo

De Salinſtidenſi, Halberſtattenſi & Padebornenſi Epiſcopatibus. Ca. xl.

SAlinſtidenſis epātus antiq̄ſſimus erat, cuius eccleſia illic & epātus a S. Lothario caput ſumpſiſſe dicit̄, hūc etiā in honorē S. Stephani cōditū refert Hermannus. Carolus inde in Saxoniā delatus, ut Lupoldus inq̄t, anno dñi Dcc.lxxxi. illū ad Halberſtattenſes trāſtulit, ductu epiſcopi S. Hildegerini, ultimi Salinſtidenſis ac primi Halberſtattenſis epiſcopi. Aliq̄ hunc epātum uolūt nomen Oſteringēſis ſibi deſumpſiſſe, anno Dcc.lxxxvi. Secūdus epūs Halberſtattenſis Nagrinus, iii. Heymo, inde Eumolpus, Otto, Rudolphus, Vlric⁹, Theodericus, Bartoldus, ita uſq; ad Gebhardū, q̄ epiſcopatui p̄fuit anno dñi M.cccc.lviii. numerant̄ xxxviii. epiſcopi. Padebornenſis aūt epātus a Carolo Magno eſt inſtauratus anno M.cc.lxxxiiii. ut Hermannus ſcribit, denotāt illud hæc carmina. Cōdidit hunc Magnus dū Carolus ipſe rebelles Saſſones affli xit Vittikindūq; ferocē. Otto II. huc crucē detulit, et tributo Ligurū cōflatā, ſexcentis libris ac lx. millibus aureorū æſtimatā. Coruſcant in maiori eccleſia S. Liborii & Cenomanni reliquiæ. Habuit urbs hæc multos p̄claros antiſtites p̄ſertim de familia Brunſuigenſi, q̄rum predia illa epiſcopatui ſubiecta Otto Beckmannus poeta illis carminibus interclusit. Teckenburga domus Burnis Steinfordia diues Et Retberga uetus ſoboles Benchemia clara. Fuit aūt primus epiſcopus S. Liborius, ut Lupoldus Babenbergenſis late exequitur.

Epāt⁹ Salinſtideñ. & halberſtatteñ.

De epiſcopatibus Hamburgenſi, & Oldenburgenſi. Ca. xli.

HAmburgenſis ſiue archiepiſcopatus, ut quidam dixerunt, ſiue epiſcopatus initium a Carolo Magno ſumpſit, ut Hermannus ait, q̄ oīb⁹ Sclauis ac Danis hunc conſtituit. Lupoldus uero ca. ix. de zelo id ludouico filio Caroli conceſſit, qui ſalutis anno Dccc.xxxii. S. Anſcarium primū præſulem initiauit. Hermannus uero Helmannum primum archiepiſcopū fuiſſe innotuit. Otto primus huic metropoli tres epiſcopatus in ciſmarina Dania ſubiecit, anno Dccc.lii. & idem Oldenburgum in Sclauonia ſitam urbem prædicto archiepiſcopo ſubdidit, ut Francorum hiſtoriæ continent. Quem epiſcopatum anno ſalutis noningenteſimo quadrageſimo quarto epiſcopo Marco cōſtituto primus Otto exorſus eſt. Henricus Saxoniæ dux eum ad Luizēſem epiſcopatum deuexit anno dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo quarto. Eccleſiam Oldenburgenſem in honorem ſancti Ioānis Baptiſtæ conſecrauit archiepiſcopus Adoligandus Brenenſis. Cæterum ad Luizenſem epiſcopatum orationem dirigam, ubi epiſcopus primus Conradus, ſecundus Henricus, octauus Albertus, uigeſimus Arnoldus, referunt̄. Thomas aūt qui anno dñi M.cccc.lxxix. initiabatur uigeſimus quartus numerabatur.

Hamburgenſis p̄ſulatus.

De epiſcopatibus Bremenſi & Mechelburgenſi, ac aliis Caput quadrageſimum ſecundum.

BRemēſem epiſcopatum anno dñi Dcc.lxxxiiii. a Carolo Magno exorſum Hermannus, Lupoldus, & eorum annales prodiderunt, & primum archiepiſcopum ſanctum Vuilhardum enumerant. Lupoldus Vuilibaldum, & ita facto calculo uſq; ad Henricum, qui anno dominicæ incarnationis milleſimo cccc.lxiii. initiatus eſt, colliguntur tres & q̄draginta ep̄i.

Bremēſis epātus

Mechelburgẽſis aũt epãt⁹ ab Ottone primo anno ſalutis Dcccc.xliii.erect⁹ ẽ, Mechelburgẽ. epãtus. Siliter Ripẽſis ac ſchleſuigẽſis uno quaſi eṕo Anſthario.Illud tñ lectorẽ latere non patior,Henricũ Supbũ uidelicet Saxoniæ ac Bauariæ ducẽ, Mechelburgenſem epãtum p̃ſule Gehettenbero,ſalutis anno M.c.xv.ad Roſenburgẽſem (quẽ ipſe anno natiuitatis M.c.lvii.inſtituerat,p̃ſule Euernoldo) ac ad epãtum Schleſuigẽſem,p̃ſule Bernone (æqualiter ab ipſo fundatũ) tranſtuliſſe. Otto II.eccleſiã Mechelburgenſem in honorẽ S.Petri auſpicabaṫ.Sunt & alii epiſcopatus,ut apud Polonos archiepiſcopatus Ginſuauianus,in Pruſſia Culmenſis, Sambienſis, Vuarmmenſis, in Schleſia Criminenſis,qui & ſoli papæ ſubiect⁹ eſt.Itẽ Remalienſis ac Hapſelienſis in Liuonia,q̃rum partim Aeneas Syluius partim alii meminerunt.In Bohemia Bragenſis,q̃ tp̃ibus Clementis incepit,ut capite proximo oſtendi.In Dania epiſcopales urbes ſunt Viburgenſ. Ripenſ. Schleſuig.Narhuffenſis.

De Hildesheimenſi,Ollenburgenſi,Vuerdenſi epiſcopatibus. Ca. xliii.

Hildes heimẽſis epãtus

HIldesheimenſem epiſcopatũ Ludouicus cæſar auſpicatus eſt,ãno ſalutis Dccc.xvi.ac primus epũs Guntherus nuncupabaṫ.Inde Frẽbertus,Ebo,Alfridus,Marquardus,Vichardus,Vualbortus,Bernhardus,Bruno,Hermannus,Adelgadus,Bernno,Laudarus,Herbertus,Sigefridus,& ita uſq; ad Bertoldũ q̃ erat anno ſalutis in uiuentiũ numero M.cccc.lxxxii cõputaṫ xlii.epiſcopi.Lupoldus Babenbergenſis ca.xiiii.hunc epiſcopatũ de Aulicẽſi eccleſia trãſtuliſſe ſcribit Ludouicũ cẽſ.uidelicet uenatiõi tũc deditũ, miraculoq; puriſſimi fontis inductũ,ut illic epiſcopatũ erigeret.Aulicenſẽ aũt epiſcopatũ Carolus Magnus pater Ludouici erexit,,ut hiſtoria Francorũ lati⁹ exequiṫ. Erat olim Hildesheimẽſis epiſcopatus locupletiſſimus.Daſellẽſem eṁ comitatũ epiſcopatui adiecit Henricus p̃ſul anno incarnationis M.ccc.x.Adde q; Otto poſtremus comes de Noblenburg comitatũ adiũctis ciuitatib⁹ Beckelen,Popenburg,Lutter,ac Barenburg,eccleſiæ metropolitanæ conceſſerit, Henricus q̃q; de Brũſuig Scladẽ,Vuiddẽlaghe,ac Mariẽburgũ huic donauit.

De Mindenſi, Monaſterienſi, Traiectenſi,Rimegenſi epiſcopatibus,Colonienſi archiepiſcopo ſubiectis. Ca. xliiii.

Minden ſis ac Traiectenſis epãtus.

MIndẽſem ac Monaſterienſem, Traiectenſemq; epiſcopat⁹ Carol⁹ magnus anno Dcc.lxxxi.erexit,Hermanno Lupoldoq; referẽtibus.Primus in Monaſteriẽſem eṕm Lotharius initiatus eſt.Traiectenſis uero eccleſiæ . Vuilbrordus primus curã ſuſcepit. Inde Vuilhelmus epũs xxi.traiecteñ.frater Gerlachi ducis Gelriæ fuit.Huic Fœderic⁹ Marchio p̃eſt, quem nup̃ nõ ſine dolore fatis cõceſſiſſe accepim⁹.Ioãnes Nouinian⁹ quatuor libris epõs Traiecteñ.collegit,& xix.epõs uſq; ad S.Lãptũ allegat,q̃ Caroli Magni tẽp̃ibus uixit.Cætera q̃ nobis dicenda ſunt,nec illiteratos fugiunt. Rimegenſẽ aũt epãtum ſub anno dñi Dccc. iii.a Ludouico cæſare inſtitutum accepimus, Alii per Carolũ dicũt.Carolus etiã,ut Lupoldus aiṫ,hunc epiſcopatũ auſpicat⁹ primũ p̃ſulẽ ei cõſtituit Lintherũ fratrẽ Hildegerini Halberſtattẽſis epiſcopi.

De epiſcopatibus Bauariæ,& Saltzburgenſi archiepiſcopatu Ratisponenſi, Eiſtattenſi,Friſingenſi,Patauienſi. Ca. xlv,

Saltzburgenſis archepãtus.

EXactis Saxoniæ epiſcopatibus,ac illis,quæ Colonienſi p̃ſuli ſubiiciunt,ad Bauariã ſtylum conuertã,ubi quinq; epiſcopatus Aeneas Syluius uigere ſcripſit.Primus eſt Saltzburgenſis,cui patriarcha p̃ſidet.S.Hupertus epũs,qui uniuerſam Bauariã ad fidẽ conuertit,eccleſiæ huic p̃fuit.Secũdus Aichſtettenſis ditiſſimus,inceptus a Bonifacio anno dñi dcc.xlv. Aichſtet. memoraṫ illic epũs Gebhardus,qui inde ad papalẽ dignitatẽ euectus, Leoni papæ ſucceſſit,aiunt alii a S.Vuilibaldo inſtructũ hunc epãtum,ut Geblacẽn.

Tertius Ratiſponenſis,ubi Gebhardus,Eberhardus,ac S.Volfgangus primi epiſcopi referunt,Semel etiã deſiit illic epãtus, anno dñi D.cccc.lii. ſomno monitus impator,Gũtherũ monachũ ad cathedralẽ dignitatẽ ſublimauit,teſtãtibus Lupoldo ca.xiiii.ac Francorũ hiſtoria.Eſt aũt Ratiſponenſis epiſcopat⁹ antiquiſſimus,longe ante Carolũ Magnum,licet Hermannus a Carolo inſtitutum hunc probet,ductus ſum hac coniectura,Eberhardus eṁ Carolũ annis multis p̃ceſſit, Ratiſponẽſis tñ præſul,diuã Otiliã baptiſmate abluit.Illic & Albertus Magnus incõparabilis philoſophiæ uir,ſeſe eṕm geſſit.Nunc uero eo Rheni Palatinus p̃ditus eſt.Catalogus horũ epõrum tali ſerie recenſeṫ, Gebhardus,Gebhardus ſecũdus,Gebhardus tertius,qui fuit patruus Henrici III. inde Otto,Gebhardus,& alii.Epãtus ille totã Bohemiam olim occupauit,ſub Ludouico tamen tertio,& Clemente ſexto,Bragenſis archipræſulatus incepit referente Aenea Syluio. Patauienſis epãtus initiũ ſumpſit per Henricũ IIII & Erneſtum quartũ Marchionẽ Auſtrię,Alberti ducis filium,ut annales Auſtriæ continent. In Friſingenſem eṕm Corbicianus alii Corbincianus,alii Corbinitianus dicunt,a Gregorio papa primus declaratus eſt, auſpicio Taſſilonis Bauariæ ducis, qui eum a Roma per uallem Tridentinam proficiſcentem,benigne ac humaniter ſuſcepit.Conſtruxit ille eccleſiam S.Benedicti,cui⁹ Aeneas Syluius,& Otto Friſingenſis illius eccleſiæ epũs lib.v.ca.xxv. meminerunt.Noſtro ſeculo ſedi huic præeſt Ioannes Rheni Palatinus.

Patauienſis epãtus

Friſingẽ. epãtus.

De Rheni epiſcopatibus Baſilienſi,Conſtantienſi,ac Argentinenſi. Ca.xlvi.

BAſilienſem epiſcopatum Carolum condidiſſe Hermannus ſcribit,cui mõ refragor, monuit me plus Lupoldi ratio,id Henrico ſecundo cõcedentis,qui & primum lapidem ædificandæ cathedrali eccleſiæ conſtituerat,non longius epiſcopatus ille ſe dilatat,ut nec ipſa tota potiatur urbe.

Epãt⁹ Baſilienſis.

Conſtantienſem epiſcopatum eo diffuſius ſe extendere uidemus,quo Baſilienſis anguſtius,huic quondam ſanctus Cunradus præfuit. Eorum epiſcopi in quodam catalogo ubiq; circunferuntur,unde nobis prætereundos eos eſſe ſtatuimus. Argẽtinenſis epiſcopatus olim exiguus,nũc uero diffuſior. Tẽporibus,ut plæriſq; placet,Petri ac Pauli exordiebaṫ,Echario,Valerio,& Materno,primis huius præſulibus,primũ tñ alii epm̃ Amandũ uolũt fuiſſe,tp̃ib⁹ Dagoberti regis,q̃ impetrauit reginæ partũ p̃cibus, Vnde in epiſcopum ſublimatus eſt.Huic ſanctus Iuſtus,S.Maximinus,Valẽtin⁹ ac Solari⁹ ſucceſſerũt.

Argenti nenſis epãtus.

Inde Arbogastus,qui ob filiũ Dagoberti a morte reuocatũ, episcopatũ locupletauit,moriens extra ciuitatẽ sepulchrũ suũ habere uolens,ecclesiæ illic construendæ causam p̃stitit,salutis anno dc.lxviii. Cui B.Florentius successit,q̃ui sum filiæ Dagoberti restituens,in ĩmensum Argentinensem epãtum auxerat, quẽ Rudolphus,Henricus & alii secuti sunt,illos Iacobus Vuimphelingius elegantissimo catalogo,descripsit,hũc curiosus lector requirere potest. Lantgrauiatus aũt Alsatię ad epãtum deuenit,ex defectu stirpis uirilis,ultimus em̃ Lãtgrauio stirpi eiꝰ masculo diffidẽs,auro Lãtgrauiatũ epõ Argẽtinẽsi uẽdiderat

De Augspurgensi,Herbipolensi,ac Babenbergensi epãtibus. Ca.xlvii.

Babẽbergensis episcopatus

BAbenbergẽsem epãtum primitus S.Henricus II.natione Bauarus, instituit,ductu ac auspicio Kunigũdis reginæ, ut Francorũ historia ac Lupoldus Babenbergẽ. testant̃,Anno M.VI.natiuitatis dn̄icæ ecclesiã ĩ honorẽ S.Petri & Pauli apostolorũ,ac Georgii martyris dedicauit.Epũs ille multũ episcopatui adiecit,q̃ olim ad ducatũ Voitlandiæ ꝑtinebant,dux em̃ Voitlandiæ a suis militibus occisus,inuadendi pro arbitrio cuicꝫ fecit ptãtem unde epũs ille locupletissimus factus est. Nostro seculo a dn̄is de Lympurg p̃sulibus moderat̃,primus epũs Eberhardus dictus est,inde Sindegerus, q ad papalẽ dignitatẽ ꝓcessit,Poppo,Gũtherus,Hermannus & alii.

Augustẽsis epãtus

Augspurgẽsis aũt epãtus a Carolo initiũ sumpsisse,authore Hermãno,uidet̃.Alii uero Hẽrici primi tp̃ibus, inter primos episcopos Vdalricus diuꝰ enumerat̃,q & ecclesiã illic summã ac cathedralẽ incolit.Bruno q̃qꝫ & Eberhardus ab Vrspergensi inter primos adducunt̃.Inde Fœderici primi tp̃ibus Reinbaldus, Gotfridꝰ, Arnolphus,Cũradus,Ioannes,Gebhardus,ac alii referunt̃.

Herbipolẽn. epãtꝰ

Herbipolẽsem uero episcopatũ instituit Pipinus,postꝫ Frãconię duces defecerant.Vn̄ mortuo Hetano sine uirili semine ultimo Frãconiæ duce,Burkhardũ primũ ep̃m Herbipolẽsem initiauit, ditauit epãtum hũc ducatꝰ Voitlãdię,q ꝑdito ꝓprio duce,a ꝓpriis famulis occiso,bonã partẽ episcopatui Herbipolẽsi reliqt.Huic successerũt Sinerold⁹,Arno,Dieto,Burkhardus,Poppo,Hugo,Berenhardꝰ, Hẽricus,Bruno,Adelbertꝰ,Megin̄hardus,Einhardus,Ertingus, Burkhardꝰ, Boilo,& alii,usqꝫ ad tp̃a nostra,hęc Vrspgen̄. Et Spãheimẽsis ꝓpriũ uolumẽ de istis scripsit.Cętera dũ ducũ Franconiæ mentio erit,resarcientur.

De Spirensi ac Vuormaciensi episcopatibus. Ca. xlviii.

Spirensis epãtus.

SPirẽsem episcopatũ Hẽricũ III.erexisse annales eorũ ac Lupoldꝰ inquunt, Cũradus em̃ II.ecclesiã illic primis fundamẽtis instauraui t,ac cętera filio suo Hẽrico cõmisit,ut ait Geblacensis. Primũ ep̃m Athanasiũ fuisse ferunt. Inde Hildericus Franciæ rex ciuitatẽ donauit episcopo secundo,ut annales quædam profitentur,quare altiorem originem episcopatui afferunt,& Pipini regis tp̃ibus instauratum hunc uolunt,exilẽ uero tũc ab Hẽricis locupleta tũ.Iasinus III.epũs,quartus Iatto,inde Sigebertꝰ,Dauid,Vigeuinus,Otto, Carolus.Bn̄dictꝰ,Gebhardus, Ludouicꝰ seq̃bãt̃,usqꝫ ad Georgiũ palatinũ,q̃ nostro seculo fœlicit̃ ecclesię p̃est.Oppidũ Brusellã Cũradus II.ecclesię donauit. Reliqua Henrici,ductu episcopi Ioãnis addiderũt.Cętera cuicꝫ priuato cõstãt.

Fuit penes priscos, Vuormaciensis pontificatus totius Germanię maximꝰ, quẽ Clodoueum erexisse fama diuulgauit.Primus episcopus Victor extitit. quanꝫ Colonienſiũ annales nullũ epũm illius noĩe reperiri tradant,in Vuormaciẽsiũ catalogo.Secundus epũs Amandus noĩe dictus est,cuius mentio fit in uita S.Seruatii.Inde illis decẽ episcopi successerunt,q̃s Ioãnes monachus in catalogo epõrum Moguntinorũ allegat.Duodecimus epũs Geroldus dicit̃, qui occisus, filio suo Geruilio reliquit episcopatũ,Geruilius patris mortẽ ultũ ꝓfectus,perpetrato homicidio,ꝑdidit episcopatũ.Pipini regis tẽpore siue Heraclii ac Gregorii iii. salutis anno Dcc.xxvii.ob quod facinꝰ a Vuormacia episcopatus in archiepiscopatũ Moguntinũ transmutatus,& Bonifacio delatus ẽ, ut prius indicauimus,nihilominus tn̄ episcopatus,licet exiguus, Vuormaciæ remansit,& Geruilio Carolus successerat.Inde Crotoldus,Amandus,Ruper tus,Bernardus,& alii usqꝫ ad Ioannẽ Dalburgiũ, uirũ in om̃i scientia p̃stantissimum,qui fatis concedens Reinhardo Riepergensi,uiro humanissimo p̃sulatũ reliquit,qui nostro seculo uolentibus fatis diuinã rem ,pspere ac innocẽter distribuit,auspicio Ioannis Vigilii uiri p̃stantissimi.Possedit olim epũs ille q̃c quid pene Moguntinus p̃sul, Palatinus,ac Lantgrauius de Hassia,nũc in diti one eorum continent.

Epãtus Vuormaciensis

De Tullensi,Metensi,Leodiensi ac Morinorũ epãtibus. Ca. xlix.

TVllensis episcopatus in Lotharingiæ partibus uidet̃, primus epũs S.Mansuetus,ab eorũ annalibus allegat̃.Inde Siotus,S.Amon.S.Altha,Celsinus,Auspicius,Vrsus,Aper,Albinꝰ,Esculanꝰ,Bodo,Teufridus,Ebornus,Ermetheus,Magoldus,Dodo,Gerbualdus,Godo, Iacobus, Berno,& alii quos Lotharingorũ annales enumerãt.S. Bertholdus castellum Baudouiller,& alia p̃dia episcopatui adiecit.Leo quoqꝫ papa sui noĩs nonus, illius ecclesiæ epũs xxxvi.bona multa contulit episcopatui huic. Erinna etiam comitissa p̃dium nomine Fontiginacum addidit.

Epãtus Tullensis

Metensis episcopatus ductu B.Clementis incepit,qui ciuitatẽ hanc a Draccone liberauit.Fuerunt episcopi tunc sibi inuicem succesſores Arnulphꝰ,Cleodulphus,Goericus,Theodericus.Præfuit etiam Metẽsi ecclesię S. Adelphus. Aiunt quidã a Dagaberto episcopatũ hunc erectũ esse,uidebat̃ nostro seculo Ioãnes Lotharingiæ dux p̃sul,ante quẽ Marchiones Badenses ad episcopatũ fuerant accersiti. Extiterunt & alii episcopatus,ut Morinorũ,inter p̃sules eorũ Ioannes ac Milo,a Sigiberto Geblacẽsi numerant̃,inter Leodienses Bruno,Einhardus,qui salutis anno.1025.monasteriũ illic erexit,inde Varo,ac alii q̃s eorũ annales adducunt.Celebrat̃ & illius ecclesiæ epũs Obertus,qui castrũ Bulion trecentis ac mille marchis (ut aiũt) a Gotfrido Bulionẽsi redemit.Quẽ admodum annales Lotharingorum sonant.

Epãtus Metensis

De secularibus regibus,ducibus,principibus imperii,& primo de electoribus,ac rege Bohemiæ. Ca. L.

ELaborauimꝰ pro uiriũ captu ecclesiasticorũ Germanorũ nobilitatis exordia,& q̃ horũ amplitudini accędere uidimꝰ.Reliquũ erat,ne &

Electores imperii seculares

seculares principes debito honore priuemus. Libuit igit & eorũ genealogias demonstrandæ sublimitatis gratia recensere. Primum autẽ locum inter principes, Bohemiæ rex obtinuit, cui & ante imperatricẽ honorẽ aurea imperii bulla concessit, ut ꝓximus regi seu impatori Romanorũ semper adhęreat. Et hoc ob huius honorẽ, ut firmior imperio ac stabilior esset, sicuti Platina infit. Bohemia a Bohemo rege nuncupat, qui turri Babylonicæ interfuit, Aenea Syluio referente. Hic tres filias habuit, Libussam, Pressam, & Brelam. A quarũ noĩbus & hodie urbes nuncupatæ sunt. Inde mortuo Bohemo, Brela Primislaum rusticũ in uirũ sibi copulans, ducẽ Bohemiæ iniciauit. Tẽpore Fœderici primi Bohemia in regnũ abiuit, ultimus em̃ dux Spirineus christianã legẽ sequutus primus fidẽ uerã suscepit. Vuenceslaus inde & Boleslaus regnauerunt. Quorꝝ alter est ab altero occisus, non sine impatoris ultione, inde Otto carꝰ regno potitus, a Rudolpho Habspurgensi uictus est. Post quẽ filius eius regnũ iualit, & sine uirili semine discessit, unica relicta filia, quã tunc imperator filio suo tradidit, & tali pacto Lutzelburgenses comites ad regnũ Bohemorũ deuenerunt, quã pene ducentos annos moderabant, usqꝫ ad Vuenceslai regis unde uigesimi tpa, cuius ætate insania illa Hussitana totã regionẽ infecerat. Cui succedit Ladislaus ultimus christianus rex, inde usqꝫ ad nostra tpa, tanta barbaries & infidelitas Bohemiã occupauit, ut fidei ueræ sacramenta penitus destituerint, & tandẽ de Bohemorum rege, cui primas inter electores imperii partes, totius curiæ consensus obtulit.

Catalogꝰ regũ Bohemiæ

De regibus Hungariæ. Ca. li.

Catalogꝰ regũ Hũgariæ.

HVngarorũ reges Germaniæ eo libentius inserui, dũ regnũ illud ab impatore germano reges eius sortiẽt, dũ etiã licet Hungari lingua a nobis abeant in diuersum, coniugia tñ semꝑ pene cũ germanis habuerunt. Fuerunt aũt reges Hungarorũ primi, Ladislaus, & huius filius Andreas. Inde Bela, post quẽ Ladislaus, & Gisa filius eius. Inde Bela, qui cum Helena uxore, Stephanũ & Ladislaũ & Gisam partu edidit, Gisa Stephanũ, cui Bela filius successit, Bela duos filios Emericũ & Andreã reliquit. Emericus adiũcta sibi Constantia, Arragoniæ regis filia, Ladislaũ genuit, Andreas uero ex Gertrude aliũ Andreã, & B. Elizabet peperit. Tertius filius Bela erat Stephani pater, ac Ladislai auus. Ab Andrea uero ꝓdicto Stephanꝰ natus est, cui Stephanꝰ ac Ladislaus successerũt filii, hii unica relicta filia Maria, stirpẽ hãc finierũt, tũc regna Hungariæ ac Bohemiæ coniungebant usqꝫ ad Sigismundi tpa. Inde Ioãnes Huniades uictoriosissimus, qui toties Turcũ bello fregit, fudit, ac ꝑlis grauissimis cõtudit, maxime duobus, in ultimo tñ & ipse ultimũ diẽ clausit, parta tñ prius de Turcis uictoria. Ab illo Matthias rex illustrissimus genitus est, qui & solus toties compescuit barbaros, tot uictorias edidit.

De origine prima Palatinorum tam Rheni ꝙ Bauarorum. Ca. liii.

Palatini unde.

PAlatinos multi Romanos antiquitus fuisse dixerunt, & a monte Palatino dictos. Alii a Hectore q̃ndã Troiano ipsos deducunt, & usqꝫ ad Carolũ Magnũ ꝓferunt, & inde Caroli ꝓgeniẽ usqꝫ ad Hectorẽ. Alii a reliquis

a reliquiis Alexãdri Magni. Et horũ nullus ueritati accedit, mea q̃dem opinionẽ. Grauior sententia illorũ est, qui origine ipsos germanos dixerunt, & a palatio dictos, palatio em̃ ꝓfuerunt, qñ cũ impatoribus militabant, cuius honoris meminit Ammianus Marcellinus li. xx. ubi palatii decurionatũ, non ultimæ dignitatis ordinẽ, fuisse demõstrat, multos aũt Palatinos fuisse cõstat, sicuti Habspurgenses, Tubingenses, Vuipelspachenses, & Schurẽses, q̃s Palatinos Ligu- Palatini
rinus noĩat. Atqꝫ Palatino iuuenis committit Ottoni. De q̃ Ottone ita Otto qui.
Frising. li. v. ca. xx. Otto, inquit, Palatinus (intellige Vuipelspachẽses) ꝑfidi & iniqui patris haud dissimilis hæres, oẽs priores malicia supgrediens, ecclesiam dei usqꝫ ad ꝑsentẽ diẽ ꝑsequi non desinit. Sic em̃ mirabile dictu, diuino q̃dã iudicio, tota pene illa posteritas, in reprobum sensum tradita est, ut uel nulli, uel pauci utriusqꝫ sexus, cuiuscunqꝫ ꝓfessionis seu ordinis in ea inueniãt, q̃ aut aꝑta tyranide non desæuiant, aut aĩo infatuati, ad oẽm ecclesiasticũ q̃ secularem ordinẽ indigni, furtis ac latrociniis, miserã uitã mendicando terant. Hæc Otto Frising. de Ottone de Vuipelspach, qui Philippũ regẽ occidit, non de Palatinis Rheni, innuit, meminerunt horũ Palatinorũ, Vrsperg. Gotfridus, Hermãnus, Entrandus, Nauclerus, & alii. Palatini uero Rheni a palatio Rheni, teu. Palatium
Pfaltz, dicti sunt, loco Rheno circũdato, cuius loci meminit Ligurinus, Am- Rheni
mianus Marcel. li. xviii. ubi de Moguntia loquit & Rheno. Cũ uentũ est, inqt, ad locũ cui capellacii uel palas nomẽ est, ubi terminales Romanorũ et Burgundionũ confinię designabant. Hęc ille. Nuper aũt antiquitatis ꝑscrutator diligẽtissimus, palatiũ Rheni intellexisse Marcellinũ uoluit, quia ultra Rhenũ tunc tpis, oĩa erant Romanorũ, & citra, Burgundiis ascribebant, facile assentior, nisi ꝙ tpis ratio me dubiũ agit, Marcellinus tpibus Valentiniani & Iuliani uixit, quorũ tpibus bene huius loci uestigiũ fuisse persuasum habeo, uideat alius, an hunc aut alium locum uoluerit Marcellinus his uerbis significare.

Catalogus Palatinorum Rheni. Ca. liiii.

SAtis aũt constat nulli, Palatini primi qui fuerint. Alii Carolũ Magnũ Palatinatũ Rheni instituisse referunt, ut Chronica Francorũ. Abbas tamen Tritemius ante Carolũ Anchisi uxorẽ Getrudẽ, cuiusdã Henrici Palati Palatina
ni filiã fuisse ait. Prior opinio nostro iudicio uerior est. Alii translato ad Ger- tus instimanos imperio, primitus Palatinos fuisse institutos dicũt. Cui sententię & nos tutio.
eo libentius subscribimus, quia nullus scriptor, tpibus Carolorũ, Palatinorum meminit. Palatinorũ tñ annales Carolũ Magnũ, filiũ eius Ludouicũ Palatinũ constituisse referunt, & post hunc Ludouicũ regẽ, inde eius filiũ Arnulphum inde Bernherũ quendã in palatinos euasisse. Verũ id nobis non uidet ueritati esse consonũ, id habeo ꝑsuasissimũ, fuisse alicuius nobilitatis, etiã non ultimæ, olim Palatinos, non tñ dictos Palatinos ea tẽpestate, ac nomen illud tunc tpis primitus inoleuisse, postq̃ sacratissimi impii electores constituti sunt, tpe Gre- Henricus
gorii V. papæ scilicet, ac Ottonis III. & tunc primus in imperii electorẽ Henri- palatinus
cus Palatinus abiuit, cuiusdã Henrici filius, cuius maiores a Vuissenburgẽsibꝰ primꝰ elector.
ac Vuormaciẽsibus feudas, ut ita loquar, sortiebant. Hic Henricus ergo ducta

in coniugē Adelheide, mortui cuiusdā Brabantini comitis uxore, tunc uidua, ac prolis carentia, Sigifridū p̄fatæ Adelheidis, ex priori marito filiū palatinatui p̄fecit. Hūc Sigifridū aliq̄ primū Palatinū dixerunt, uerū fallunt̄, ut liquide Lacēsiū ānales testāt̄. Hic Sigifridꝰ II. munere īsignitus electorio, copulata filia sua Kunigunde S. Henrico II. impatori in matrimoniū (q̄ Ottoni III. succesſit) plenus annis, Palatinatum filiis suis Ezelino ac Cunrado tradidit. Ezelino succesſit Lutolphus filius eius, inde Cunradus tp̄e Hēnici V. impatoris, post hūc aliqui palatinatū defeciſſe dicunt, & quendā e gñe Fœderici monoculi Palatinum conſtitutū fuiſſe a patruo suo Cunrado III. impatore, meminit huius Palatini Otto, & Ligurinus. Volūt & Henricū Supbum, qui a Fœderico primo ob inobedientiā Bauaria ac Saxonia priuatus est, Palatinatum obtinuiſſe. Ille plane oīm tunc tp̄is principū maximus, ut ampliſſimis totius Germāiæ duobꝰ ducatibus ac Brunſuigo ac Palatinatus poſſeſſione p̄ditus, amiſſis duobus ducatibus, Palatinatū filio suo Henrico tradidit. Dicūt & eodē tp̄e Engerū quēdam Palatinū fuiſſe, huius fratrē. Poſt hunc Hēricus Palatinorū de uera linea ultimus, dū neſcio an terrā ſanctam, an aliud orbis tentare uoluit, naufragio obiit, relicta unica filia Gertrude, ex tota eiꝰ ꝓgenie ſuperſtite, quā Otto dux Bauariæ, Ottōis illius de Schuren nepos, qui a Fœderico primo Bauarię dux (depoſito Henrico) erat conſtitutus, in coniugē ſibi aſciuit. Hic Otto Palatinatum Bauariæ coniūxit, & ab illo ſolo oēs hodie Palatini ac Bauarorū duces emerſerunt. Non accedo hoc loco Abbati Spanheimenſi, qui ante tot centum annos Palatinatū Bauariæ fuiſſe coniunctū refert. Tempore uidelicet Anchiſi, cuius uxor Gertrudis Ottoni nupſerit, ueritati hæc minus uident̄ conſonare ut prius adduximꝰ. Huic Ottoni ſucceſſit filius eius Ludouicus, cuius uxor Anna erat, regis Poloniæ filia. Inde Ludouicus illius filius, cui filiā ſuā cōiugio copulauit Rudolphus Habſpurgenſis, & tm̄ tp̄is, Bauaria & Palatinatus erāt cōiuncta. Mortuo uero Ludouico, ob pluralitatē filiorū, palatinatus iterū diſiunctus, Rudolpho huius p̄dicti Ludouici filio ceſſit. Oīs aūt Bauaria Ludouico poſtea Romanorū regi obuenit, a q̄ & nr̄ę tēpeſtatis duces Bauarię hæredes origine uera fruunt̄. Ad Palatinos redeo, qui ab illo Rudolpho traxerunt eorum genus & patrimoniū. Rudolpho tres erāt filii, Rudolphus primogenitꝰ, & Rupertus ſenior. Et hi partim inuidia, partim inſcicia electorio honore defraudati, tertio fratri Adolpho iuniori habenas relinquere cogebant̄. Cui ſuccesſit Rupertus, a patre dictus Adolphꝰ. Huic inde Rupertus rex Romanorū cuius tp̄ibus & Palatinatus ob filiorū copiā diuiſus eſt, Stephano filio, gemini pontis regio obuenit, a q̄ & noſtræ tēpeſtatis Ioānes dux gemini pontis emerſit, qui optimo iure tā Bauariæ ducis q̄ Palatini titulū gñis eius antiqtate emeruit. Ioāni uero filio II. Nouifori ꝓuincia erat addicta, & ob eius hęrediū defectionē, Nouiforenſis regio iterū in priſtinā familiā rediit. A Stephano q̄q̄ p̄dicto duces de Hundsruck prodierūt, tertius filius Ruperti regis celebrāt Rupertus, cuius uxor Elizabet de Spanheim, partem de Crutzenau Palatinatui addiderat. Quartus filius Ludouicus, & hic Palatinatui (ut imperii elector) p̄fuit.

Coiūctio palatinatꝰ & bauariæ.

Locꝰ Abbatis Spāheimii.

fuit. Duas habuit uxores, prima Blāca de Anglia, ſecūda Mechtildis de Subaudia, ac inter quatuor filios duos habuit ſpectatæ uirtutis bellicæ, gnatos, Ludouicū (quē tanti faciunt Aeneas Syluius in Germania, ac Campanus) et Fœderi cum, uictorioſum dictum, cuius Sebaſtianus Brant ac Hieronymus Aleander meminerunt, ac Aeneas Syluius in pluribus locis. Hic ille Fœdericus, tutor erat Philippi Palatini, filii Ludouici prædicti, tres principes (ut paulo poſt dicetur) caſtris exuit, Fœderico ſucceſſit Philippus, quem pietate, magnanimitate clementia, ac omnibus uirtutis numeris, tot mortalibus præſtaſſe Rudolphus Agricola, ac Hieronymus Aleander, & Iacobus Vuimphelingius grauiſſimi uiri teſtantur. Fuit ille tum membrorum firmitate, tum coniugii dotibus, tum corporis habitudine, ſpecioſiſſimus, fuiſſet & fœliciſſimus, ſi Germanica bella minus contra eum infremuiſſent. Octo illi ſuperfuerant filii, ſpes tāta nepotū, moriens Ludouico ſeniori tradidit palatinatum, Ruperti defuncti filiis Bauariam, quibus præfecit Fœdericum ducem abſolutiſſimum. Alii tres ſe præſules agunt, cæteri duo maximi præpoſiti. Inter nymphas Elizabeth natu maxīa (ut ait Aleander) Philippo Marchioni Badenſi, Amelia Pomeriæ duci, Helena Megelburgenſi, tres heroides, totidem heroibus, maximiſq̄ in Germania principibus, matrimonio ſunt collocatæ. Katharina uero tali nomine digniſſima, diuæ ſibi cognominis exemplum imitata, ſpretis caducarum rerum illecebris, ſponſum ſibi Chriſtum quæſiuit. Tanta proſapia Palatinorum, tot epiſcopi, ubi quis tantum recenſendis nominibus defatigaretur, tot ex illa progenie Bohemiæ, Daniæ, Vngariæ, ac Romanorum reges, prodierunt, ut ſi opinioē maiorum niti oporteat, nō ſit Germaniæ progenies, cui plus debeat nobilitas.

De quibuſdam Palatinorum bellis & regionibus, eorum iuri addictis. Ca. Lv.

De regionibus & bellis Palatinorū

Prelīū añ Pfedersheim.

LIbuit & paucorum bellorum memoriam huic loco ſubnectere, Fœdericus Auſtriæ dux, comitata lachrymabili diſcordia, magno exercitu contra Rupertum & Ludouicum inſurrexit, ac anno domini M. CCC. XXII. apud Dornberg cum multo diſcrimine Palatinis pœnas dedit, ut Auſtriæ annales habent. Erat & inter Rupertum regem ac Marchiones Badenſes non parua diſcordia, hunc ſecutus eſt Ludouicus, qui dominis Teutonicis opem contra Polonos ferebat. Eius tempore belli ſemina inter Moguntinos ac Palatinos ſerebantur, quorum Pius ſecundus in multis locis meminit, nec deſtiterunt, donec temporibus Fœderici Palatini, a ſuis Moguntia prodita interciperetur. Anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſecūdo. Fœdericus Palatinus ſtrages grauiſſimas ediderat. Anno enim milleſimo quadringēteſimo ſexageſimo, ī die ſancti Vdalrici ante Pfedersheim, ducem Ludouicum ac comites de Lyningen, epiſcopum Moguntinum, magno prelio commiſſo caſtris exuit. Anno ab illo tertio in die commemorationis ſancti Pauli tres principes prelio exhauſtos, multis deſyderatis, in eius poteſtatem redegit, ac totam Ottonis, quam uocant, ſyluæ circunferentiam ac regionem Palatinatui adiecit. Hic anno domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo,

Genealogia Palatinorum rheni, Schurensium & vippelspachē.

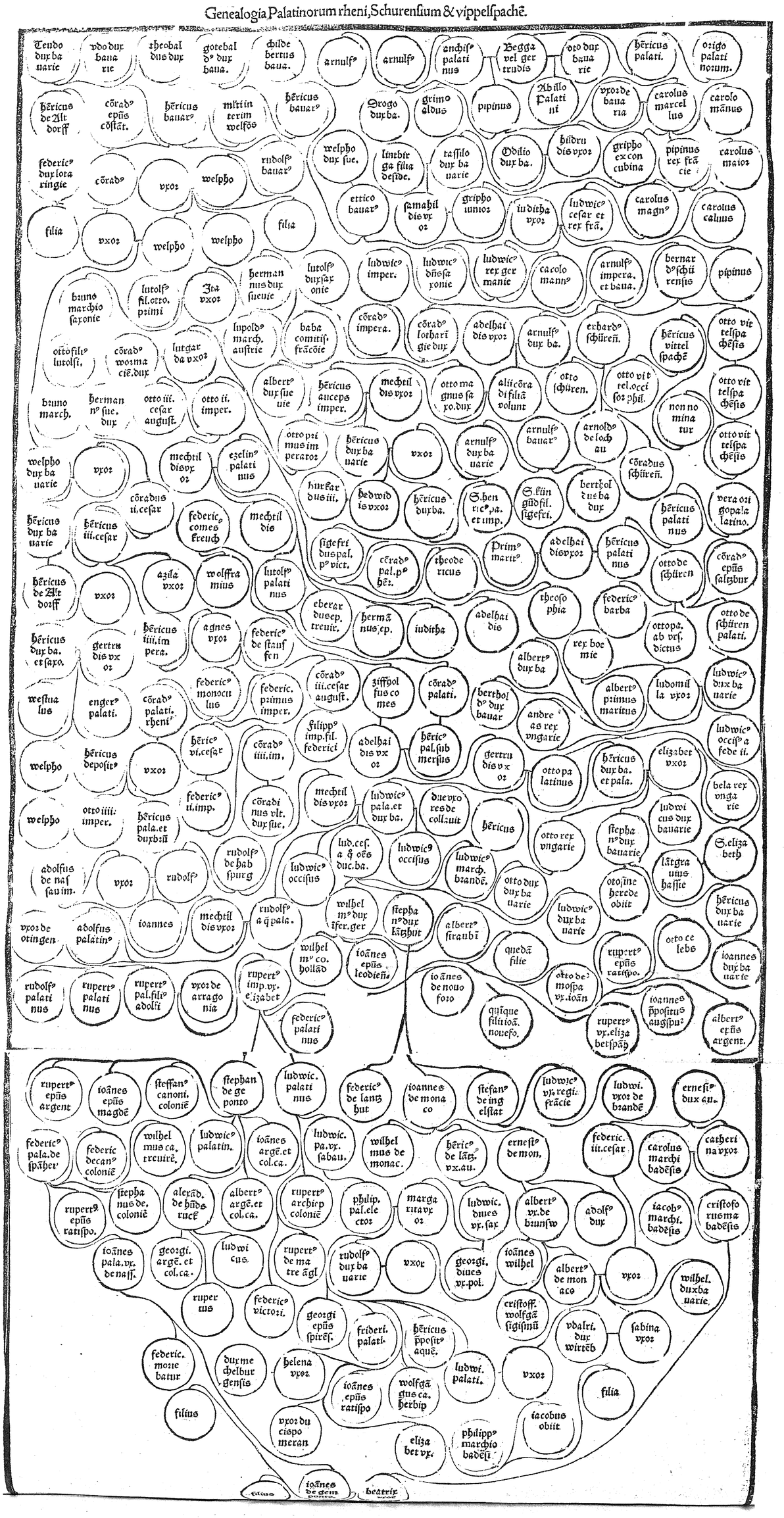

De Marchionibus Brandenburgenſibus. Ca. lvii.

MArchionatus ille olī ducib⁹ Saxōię ſub ii ciebaī, Hēricus uero cęſar ſui noīs prim⁹, habita de Vngaris uictoria Marchiōatū hūc erexit, ac ei quēdā Hēricū noīe ꝓpriū comitē p̄fecit. Hēric⁹ primus Marchio ſublimatus eſt anno dñi Dcccc.xxxiii. hoīem aūt poſtq̄ exuit, ei ſucceſſit Hēric⁹ filius, & nepos inde huius, prim⁹ Ro. īp̄ii elector initiat⁹ ē, a Gregorio v. ac Ottōe iii. Inde alii uſq; ad Hēricū inuicē ſeq̄banī, q̄ uita funct⁹ Marchionatū una cū morte in dubiū expoſuit. Cęterū maſculio gñe deſtitut⁹, ut genero ei⁹ alberto marchionat⁹ cōtingeret cōſentit. Anno igiī M. cxiii. Albert⁹ de Soltueldē ducātu Cōradi iii. cęſ. marchiōatū occupauit, & uſq; ad Vuoldemarū Marchionē in poſterioribus eius reſeruauit. Ab illo igiī Alberto genealogiam ordiemur. Genealogia Marchionum Brandenburgeñ.

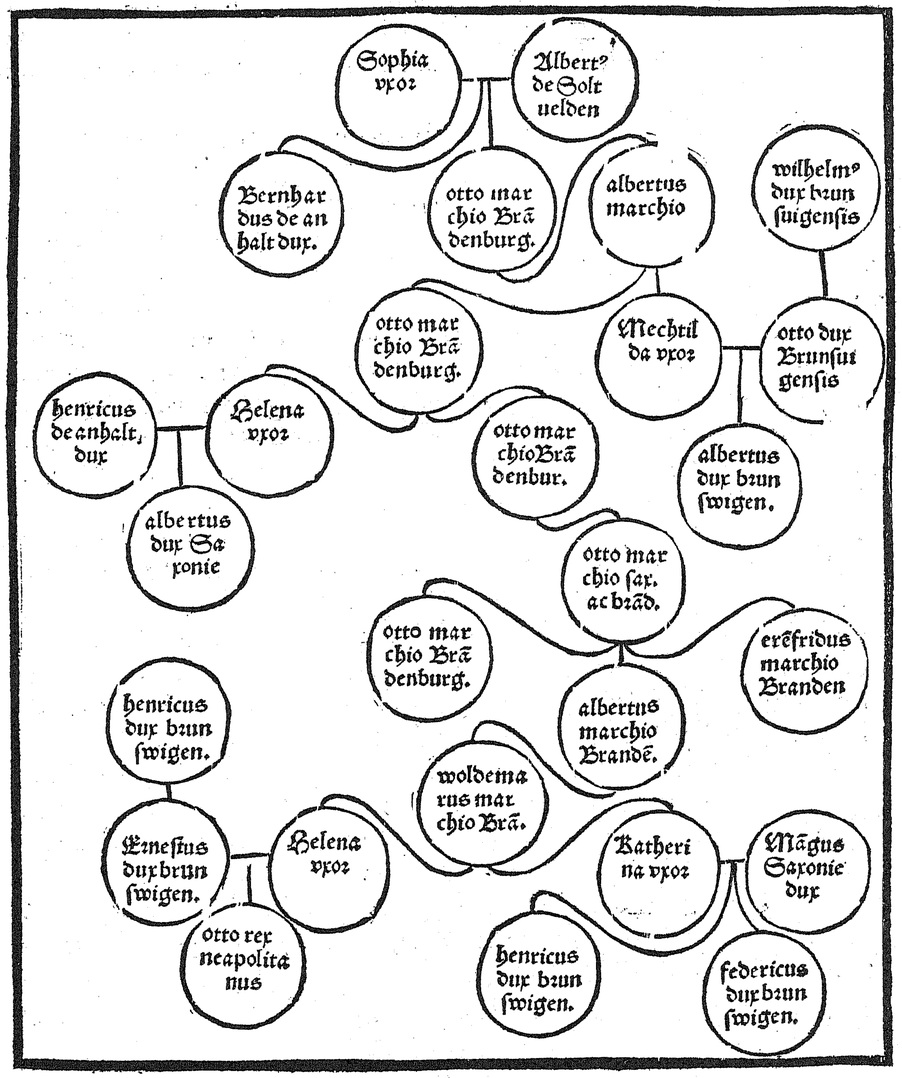

Hæc ſecunda Marchionum defectio erat, tunc Carolus quartus illius ætatis cæſar, Marchionatum Ioanni filio tradidit, atq; ita ad reges Bohemiæ ac Vngariæ ducatus ille peruenit. Ioanne autem e uiuis exeunte, filius eius Marchio factus eſt, Iodocus nomine, qui ex defectu uirilis ſeminis obiit. Id etiam certum eſt, ante Albertum de Soluelden Conradum quendam Marchionem Brandēburgenſem ab auctoribus celebrari, cui uxor contigit Adelheidis, filia Vuelfonis. Qui filiam quoq; eius Gertrudim Ortolpho Saxonię Marchioni, ac inde Fœderico Burggrauio Norinbergenſi in matrimonium tradidit. Fuit & Albertus de Soltuelden Conradi illius ex filia pronepos, cuius genealogiam modo deſcripſimus. Sunt qui tradunt Rudolphum Habſpurgenſem comitibus Zolrenſibus Marchionatum Brandenburgenſem tradidiſſe, ut Eckius theologus. Sigiſmūdus etiam inde imperator Marchionatum Fœderico Burggrauio Norinbergenſi uēdidit, qui iuriſdictionem (quam Norinbergæ habuit) uendens, Marchionatum emit, anno natiuitatis M.cccc. xi. a quo & hodierni Marchiones emerſerunt.

De Burggrauiis Norinbergenſibus, eorum genealogia, ac geſtis nūc Marchionib⁹ Brandenburgenſibus. Ca. lviii.

De Burgrauiis norinbergenſibus.

CAeterum quia ſermo de Burggrauiis illis nobis incidit, quottæ hi fuerint nobilitatis, recenſere conſtitui. Non ultima autem illi nobilitate prædíti fuerunt. Videtur hoc ex eorum connubiis, filius enim Fœderici Burggrauii, Fœdericus nomine, ſibi filiam unā Heduiden Gebhardis, Lotharii imperatoris parentis, coniugio copulauit. Aliam filiam Gertrudem nomine Ortoulpho Saxoniæ Marchioni in coniugem deſtinauit. Contigit autē illi filius Fœdericus, a quo cæteri Burggrauii deſcenderūt, aliquorū nomina in Katelſpurg loco, tribus a Norinberga miliaribus diſtante, continentur, ubi & eorum genealogia ac ſepulchra memoriæ prorogantur. Duxit eorum quidam Irmegardam filiam Kraffti comitis de Hoenloe. Circa q̄ ſecula dux Voitlandiæ a ſuis famulis dolo occiſus eſt, eius ducatus in tres partes diuiſus, Herbipolenſis enim epiſcopus ac Babenbergenſis partem bonam illi⁹ occupauerūt, partem tertiam Burggrauius Norinbergenſis. Rudolphus etiam rex paulo poſt Fœdericum de Zollern inueſtiuit Burggrauiatu, & arce Vuarmſtidel, & Feuda, quam olim habuit Fœdericus Lantgrauius in Liechtenberg. Item Schniglung, Burlachen quæ loca in ditione eorū habuerūt illi de Ortenbach. Et ut iterum ad portū redeam unde egreſſus ſum, multi autumāt Henricū īpat. anno ſalutis M.c.xl. poſtq̄ ciuitatem ac eccleſiam ſancti Egidii conſtruxit, Burggrauiatum conſtituiſſe. Alii anno Dcccc.xi. a Conrado, quo tempore ad imperium uenit Norinberga. Aucti itaq; diuitiis Burggrauii Marchionatum emerunt a Sigiſmundo. Norinbergenſium quidam annales eos comites fuiſſe aſſerunt, inde tamen in principes initiatos, tertio anno Marchionatum nactos. Eſt & Fœderici Burggrauii genealogia illa, qui primus ſuo iuri Marchionatum deſumpſit.

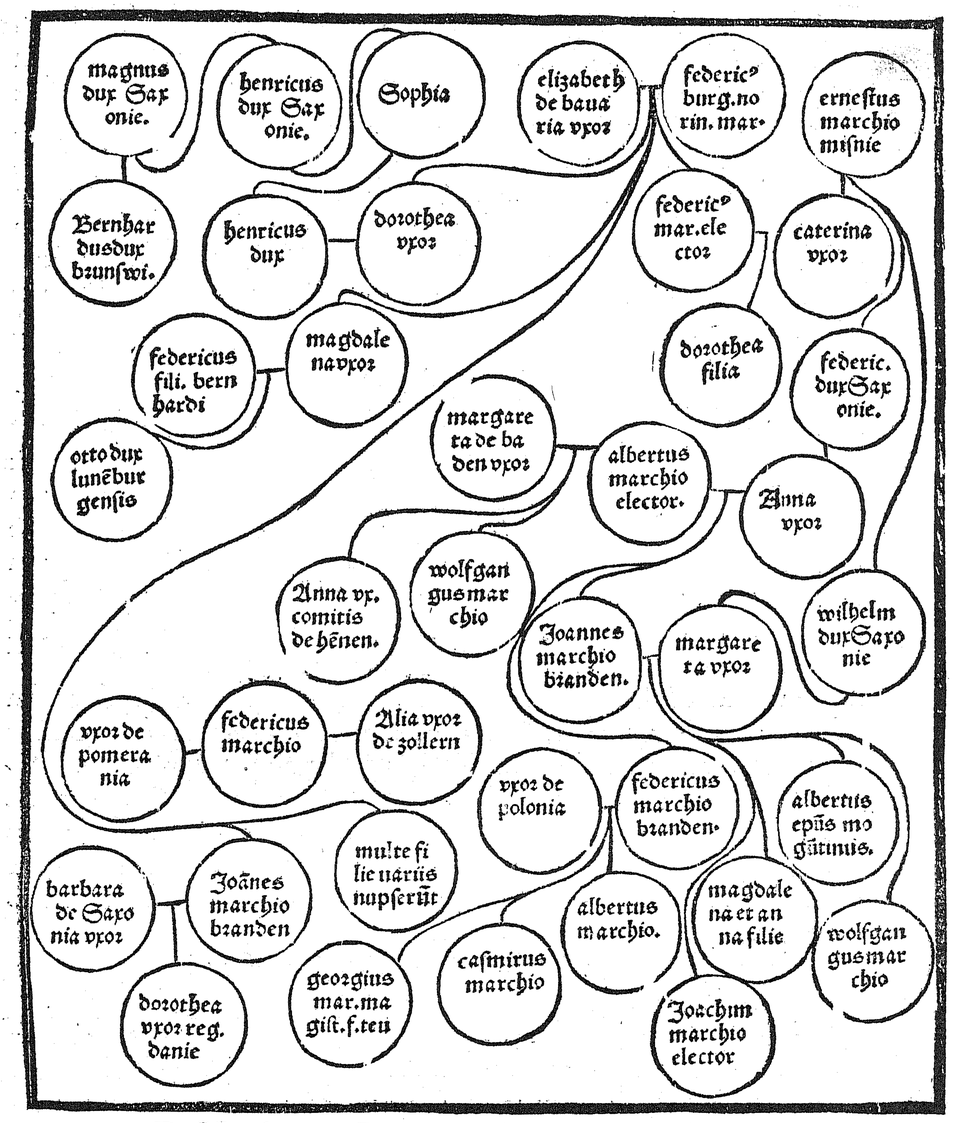

De Marchionatu Brandenburgenſi, & quomodo incrementa, & a quibus ducibus ſumpſerit, & de illorum bellis. Caput lix.

MArchiones Brandenburgenſes, Stetēſium, ac Pomeraniæ duces ſeſe in eorū titulis p̄ferunt, q̄s tamen ſe Daniæ rex atq; Mechelburgēſiū dux titulis eorū ſubſcribunt. Nullā aūt aliā res hæc habet rōnem, niſi q; Otto olim Stetenſiū dux, ſine uirilis ſeminis relicto ſucceſſore, Fęderico tertio cæſari iure imperiali commiſit ducatum, qui cæſar Marchiones iſtiuſmodi ducatibus inueſtiuit. Sæpe Marchiones Polonis conflixerunt, ac uictoriam

retulerunt,unamq; ſemel partem Poloniæ,eorum ditioni ſubiecerunt,quam poſtea Teutonici domini magno precio ab ipſis redemerunt,anno ſaluti mil leſimo ducenteſimo octogeſimo ſexto,comitatum præterea Dornbergenſem

Marchiones brandenburgenſes

anno dominicæ incarnationis milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo octauo, a vuolframio ultimo comite Dornbergenſi corraſerũt,qui relictis duabus filiis, maſculino ſemine deſtitutus,fatali lege concedens,Anſpach (ubi ſedes modo Marchiones intenderunt) Lickelshuſen,& p̃dia oĩa circũiacentia Marchioni bus reliquit.Oſtendit hoc memoria ſepulturæ eius in Anſpach.Cæteræ ciui tates Kreielsheim, Vffeltzen ac Kreglingen olim Hoenloe comitatui ſubiicie bãtur.Tali uero pacto ad Marchiones deuenerũt,una imperatoris cuiuſdam filia,comiti de Hoenloe nupſerat,qui prædictas ciuitates ut regali luxu reſpon dere poſſit, tradidit reginæ proprias,quas illa ut ſtirpi eius debito ſumptui in dulgeret, uẽdiderat. Vidimus huius rei teſtes literas in caſtro Schillingsfurſt Alpinæ uero ciuitates ut ſũt Culmbach atq; alia oppida a duce Voitlandię ac a Burggrauiis Norinbergẽſibus ad Marchionatum acceſſerunt.De politia eo rum quid dicam? non aliud habeo,niſi q; hi ſapientiſſimorum (ut uix uni alte ri principum contigit) ſenatorum conſiliariis ducantur.De eorum ſtrategema tibus, manifeſtum eſt ſæpe ab hoſtibus Marchiones captos, magno ſe pre cio redemiſſe,ut Hermannus Saxonum ſcriptor memoriæ prodidit. Sæpe eti am uictores euaſerunt,multum uirium Sigiſmũdo regi aduerſus Bohemos cõ tulerunt,Aenea Syluio referente,ſæpe contra Pomeranos, ſæpiſſime contra Norinbergenſes inſurrexerunt,ac ſemel non ſine magna utrarumq; parciũ ia ctura,Norinbergenſes ſtrauerũt,ubi uſq; ad urbem fugati oppidani uix in tu tũ ſeſe receperunt. Contra & emeritos ac ueteranos milites nobilesq;,e multis preliis reduces,ac huius militiæ ſacramẽto ſtrenuiſſimos eo bello deſyderatos amiſerũt,quos lachrymabilis cõflictus ille exhauſerat,utraq; pars nũc fœliciter degũt,dum inter Marchiones & eos nulla bella coeunt,nullum diſſidium abo ritur,& tandem de illis.

De Saxoniæ ducum initio ac dilatatione uſq; ad Henricum Superbum. Ca. lx.

Duces ſaxoniæ

SAxones qua nitantur origine,præſentis operis non eſt differere,nam tan tum nobilitati germanorum nunc deſtinatus ad erogãdam nobilitatem Saxoniæ ducum operam noſtram addixi,reliqua in aliud tempus dilatu rus.Saxons,ut Vittikindus ſcribit a reliquiis Alexandri Magni prodierunt. Hermannus uero Vrſpergenſis atque Sigebertus Geblacenſis aliam ipſis pollicentur originem. Nam Valentinianus eos in paludibus ſedentes ac in Francorum regionem meditantes bello fregit,Socrate,Eutropio,Pomponio Læto,ac panegyricis auctoribus.Eorum rex tunc Saxo dict⁹ eſt,ut Methodi⁹ ait,a quo illi Saxonum nomen tulerunt.Inde in Turingorum fines deferebãt, antiquiores enim fuiſſe memorantur Turingi. Varios ortus tunc Saxoniæ du cum ac regum Ioannes Saxo grammaticus in hiſtoria Danorum allegat. Inde Clodouei temporibus contra Ermefridum Turingorum ducem ſurrexerunt.

Quis inde dux eis cõtigerit ul' rex? a nullo ſcriptore recẽſeť,uſq; ad Caroli tp̃a. Quo ſeculo Vitikindus(ut Hermãn⁹ ait)ex Dania ueniẽs anno D.cc.lxx.nati uitatis dñicę,Saxoniã armis occupauit,ac ad xxx. annos Carolo p̃!iis reſpõdit. Ille igit̃ Vitikindus in chriſtianũ ductu Caroli abiuit,primus Saxonię dux ini tiat⁹ eſt,licet ſubſcriptores Euſebii ut Geblacẽſis & alii,Lutolphũ Ottõis Ma gni patrẽ, primũ ducis appellationẽ accepiſſe afferãt. Ad Vitikindũ redeo,q̃ uita ſua defraudatus a Geroldo Sueuoꝝ duce,diẽ obiit ultimũ. Alii Bertholdũ primũ Saxoniæ ducẽ dixerũt,q̃ cõtra Dagobertũ ac Lotharĩũ cõflixit.Secũd⁹ dux poſt Vitikindũ Viptus euaſit,inde Bruno quartus,Lutolphus v.Otto vi. Hẽricus primus cęſar Auguſt⁹,atq; ita uſq; ad Ottonẽ iii.q̃ nullo filio relicto Brunoni(Hẽrici Bauarię ducis filio)Marchiõi Saxõię hęreditatẽ addixit.Nec deſunt q̃ Saxõię ducatũ in Marchionatũ trãſuerſũ fuiſſe cõtẽdãt,illicq; obdu raſſe uſq; ad Lotharĩũ cæſarẽ,Gebhardi marchiõis filiũ,q̃ Marchionatũ lege paterna ſuo iuri aſſeruit,& ob uxorẽ q̃q; Magni Marchiõis Saxõię ducis aliã Marchionatus partẽ ſibi uẽdicauit, atq; ob aliã cõiugẽ Richniſam Henrici de Northẽ filiã comitatũ de Northẽ eius ditiõi deſumẽs.Quare totã Saxoniã ha buiſſe in manib⁹ dicit̃,& tũc Hẽrico Bauarię duci,genero ſuo,collocata in uxo rẽ filia ſua Gertrude,ac iterũ Marchionatu Saxonię p̃ eũ in ducatũ redacto, Saxonię uniuerſę,qua lõge lateq; tẽdit,ducatũ tradidiſſe,ac oẽm Saxoniã uni Hẽrico reliqſſe afferũt.Cui opinioni nõnihil tribuo,null⁹.n.Saxõię dux,ab ullo p̃ſtãtiſſimorũ auctorũ,Hẽricorũ tp̃ib⁹ legit̃,plures uero Marchiões,ut in cap. ſequẽti ſubſcribemus.Nec ultra nec citra etiã mentio Marchionũ Saxõię ulla fit,niſi ſub Ottonũ tp̃ibus,q̃ Bruno int̃ uiuos numerabat̃,uſq; ad Lotharium cæſarẽ,q̃ ultimus marchionũ,ac primus Saxõię dux,erecto Saxõię ducatu de claratus eſt.Lunẽburgẽſis itẽ ducatus ac Brunſuigẽſis,tũc comitat⁹,ob uxorem Magni ad Lotharĩũ cęſarẽ deuenerũt.Et inde munere hęreditario Lotharii, ad Hẽricũ Bauarię ducẽ,tota Saxõia deuoluebat̃,ut ſuo iuri ſubdiderit oĩa,q̃ inter Rhenũ ac Albĩ fuerãt int̃ſita, Bauariã q̃q; hęreditario iure poſſedit.Hic & Rheni Palatinatũ nactus eſt princeps maximus,q̃ maiorẽ ſol in germania nũq̃ ,pduxit,nec uidit.Titulus ei⁹ ſic ĩſcribebat̃.Hẽric⁹ dei gratia toti⁹ Saxonię ac Bauarię dux,rheni Palatinus,Brũſuigi,Lunenburgi,ac de Northẽ,comes, oĩm int̃ Albim ac Rhenũ dñs.Succeſſit huic Hẽricus fili⁹ q̃ cognomen Supbi aſſumpſit.Hic oĩa paterna bona hęreditauit,ac cũ Fœderico primo cęſare,ro mã ſol⁹ cęperũt,Mediolanũ ſol⁹ cũ Fœderico deſtruebãt,ciues Mediolanẽſes cũ eo in gratiã reducti,ille etiã auriis popularibus auſcultãs,ſe impatori geſſit inobedientẽ.Capto Mediolano,impator in ipſum exaſpat⁹,ut ĩobediẽtẽ cõſen ſu principum depoſuit,ac in uno menſe binis ducatib⁹ eum exuit,ut ſequetur.

Titul⁹ hẽ rici ducis

Marchiones ſaxoniæ

De initio Lunẽburgẽſis ac Brunſuigẽſis comitatuũ. Ca. lxi.

Depoſi. henricile onis

NE etiã recta ſcribendi ſeries in nobis deficiat,anteq; cęteros Saxõię du ces,ab Hẽrico in medium adducã,Brunſuigẽſis, Lunẽburgẽſis,Nor thẽſis,Engerẽſis comitatuũ, q̃ uno Hẽrico ſubiiciebãt,ac ſublati ab eo uno fuerũt,mẽtionẽ illic facere ſtatuim⁹.Otto Lunẽburgeñ.comitatũ iſtituit,

ac Hermãno Bilichii filio,ob eius in eũ officiũ,primo comiti Lunẽburgẽſi cõ-
Lunen burgẽſis comitat⁹. tulit,huic ſucceſſit Hermãnus,inde Erno dux,poſtea Ortolfus,inde Magn⁹ co mes,q̃ ob filiã eius Lotharii cõiugẽ,& deficiẽte maſculio gñe Lotharii Lunẽ burge generũ ſuũ p̃fecit. Fuit aũt comitat⁹ ille a bonis Burggrauiat⁹ Mechel burgẽſis inſtitutus,ultimus.n.Mechelburgẽſis comes ſine filio diſcedẽs, Ottõi primo reliqt Burggrauiatũ,q̃ eũ ad comitatũ Lunẽburgẽſem trãſtulit auſpicã dũ. Lotharius aũt Hẽricũ ut diximus eo comitatu donauit. Brunſuigẽſis
Brunſuig comitatus paulo antiq̃or eſt,Hẽric⁹.n.auceps anno dñi.D.ccc.lxi.ut Hermãnus Saxonũ ſcriptor ait.Brunonẽ(a q̃ nomẽ tulit)ac Theomarũ primos cõditores Brũſuigi in comites initiauit fratres ſuos.Ipſis uero ſine ſemĩe obeũtib⁹,Hẽric⁹ Vuilhelmo filio ſuo tradidit comitatũ.Iñ Otto iii.dux,Vuilhelmi fili⁹,huic ſuc cedẽs,ac ſine uirili ſemĩe moriẽs,patruis ſuis Brunonib⁹ Saxonię Marchiõib⁹ reliqt comitatũ.Itaq̃ ſub eiſdẽ remãſit p̃ Rudolphũ Ecbertos,uſq̃ ad unicã filiã Gertrudẽ,q̃ Hẽrico de Northẽ erat addicta,hæc ei Brũſuigẽſem comitatũ detulit.Hẽricus uero ille tradita Richniſa filia ſua Lothario in coniugẽ,ipſum Marchionatu Saxoniæ,ac comitatu Brunſuigeñ. inueſtiuit,Lothari⁹ uero Hẽ ricum Bauariæ ducem (cuius prius mentio erat) in eundem ducatũ collocauit

De comitatibus Northen,& Engern,Gethingen,Ballenſtiden, Suppelirburg,& Arneſpurg. Ca. lxii.

Comita tus de Northen COmitatũ uero de Northẽ multi ac ditiſſimi Saxonũ habuerũt, uolũt aliq̃ ab Ottõibus hũc ĩſtitutũ,ac Ottonẽ Bauarię ducẽ Ottonis p̃em primũ iſtiuſmodi comitatui p̃fuiſſe.Huius igit̃ Ottõis fili⁹ Hẽric⁹, co mitatũ retinuit,& Lothario ſocero ſuo ac Cęſari poſtea,ob filiã Gertrudẽ ei⁹ cõiugẽ,cõceſſit.Lotharius Hẽrico Bauarię duci reliqt. Fuit etiã Hẽricus unus de Northẽ,Palatinus Rheni,q̃ Gertrudis uxoris ei⁹ cũ priori marito filio Sige frido palatinatũ rheni tradidit,ut manifeſte ĩ monaſterio Burſelt(q̃d ab ipſo & Gertrude cõditũ eſt)memorię mãdaꝝ.Iuxta Vueſerã ſitus ille comitatus olĩ uidebaꝝ. Dñatus uero de Engern,oĩm Saxoniæ locorũ antiq̃ſſimus,primi il
Engern lius dñi fuerunt Hengeſtus & Horſtus,ut Hermannus ſcribit ſaxonũ ſcriptor q̃ in occidẽtali Saxonię parte reſidẽtes,a Britãnię ducibus uel regibus euocati ad bellũ,cõtra eorũ hoſtes cõflixerũt,hi ix.millibus ĩſtructi,hoſtes mox deſti tuerũt. Vñ eis cõceſſum eſt,ut terrã q̃tã taurino tergo cõp̃hẽdere poterint,oc cuparẽt.Illi igit̃ multo terrę ſpacio amplexi,ciuitatẽ Oſſenburgũ cõdiderũt, q̃ anglica uoce Caucaſter dicebaꝝ.Angli aũt tãta multitudĩe ad eos cõfugerũt,ut mutato uocabl'o (die Engelſchẽ) nomẽ accepint.Iñ tp̃is diurnitate l in r trãſpo ſito,Engershẽ dicebãt.Paulo poſt Vitikind⁹,Rop⁹,Lutolfus,& antiq̃ſſimi ſa xonũ,de Engern dños ſe dixerũt,& mãſit ſemp̃ penes Saxõiæ ducatũ dñatus
gethingẽ ille,q̃uis alii eã partẽ Marchiões Saxõię obtinuiſſe dicãt. Gethingẽ etiã iuxta Vueſerã ad ducatũ attinebat,Lothari⁹ cęſar hãc ſibi deſũp̃ſerat,ac Hẽrico ge
Suppelir nero una cũ filia Gertrude obiecerat.Suppelirburg atq̃ Arneſpurg Gebhar
burg. dus Lotharii pater,ĩ ditiõe ſua tenuit, uxor eius Ballẽſtidẽ adiũxerat,q̃ oĩa fili⁹ Lotharius hæres ſucceſſori ſuo Henrico ac genero tradidit in dotem.

Quõ Henricus Superbus a Fœderico Cæſare depoſitus fuerit,& quo regiones ac eius poſſeſſiones peruenerint. Ca. lxiii.

Depoſi tio Henri ci Supbi.

OMnes illę p̃dict̃ę facultates uni Hẽrico acceſſerũt,fœlici plane ac oĩm principũ abſolutiſſimo,ſi q̃d in rerũ natura tam abſolutũ fuiſſet, q̃d ſtabilitate quadã modeſta ac fœlicitate niti poſſit,ita q̃d interitu care ret. Vidit unus menſis Henricum horũ dominũ uniuerſorum,ac idem pene nullũ,ac oĩbus ſpoliatũ.Hermannus Haſſiæ princeps optimã partẽ iuxta Al bim ſibi erogauit,ducatus Bauariæ totus ei delatus eſt,ac Ottoni quodam de Schuren addictus.Reliqua ultra Danubiũ pars Henrico Auſtriæ duci deſti nata eſt,dominatũ uel,ut quidã ſcribunt,ducatũ Engerenſẽ,atq̃ Viſuabẽ Phi lippo Colonieñ.p̃ſuli donatũ uolũt.Cętera ĩde Bertholdo de Carinthia,Fœde rico Sueuiæ duci ac cæſari,Vuilhelmo de Gulch,Theoderico de Hochſtetẽ, Henrico Lantgrauio Alſatiæ,Ludouico Marchioni Turingẽſi cõtigerũt. Ita ut nullus in eorũ numero fuerit relatus,q̃ nõ ditior huius miſeria euaſerit.Ac ceſſit Palatinatus Rheni Cunrado,tota Saxonia Bernhardo comiti Anhaldẽſi filio Alberti,eius tñ cõſanguineo.Vnicus atq̃ ſolus Brunſuigẽſis comitatus, nõdũ ducatus,Hẽrico,filiiſq̃,& his q̃dẽ uix remãſerat.Contigit hæc depoſitio Hẽrici ſalutis M.c.lxxxii.Meminerũt Hermãnus chronographus,& Hermãn⁹ alius ſaxonũ ſcriptor,Ligurinus,Otto Friſing.Radeuicus,Otto Beckmannus, et inter oẽs copioſius Vrſperg.abb̃as,q̃ & id maximę miſerię fuiſſe ĩnotuit,q̃d nec ſibi Hẽrico,nec ulli poſterorũ ei⁹ ablata unq̃ cõtigerint .Lunẽburg. bene ducatus,quẽ & pene ſemp̃(recẽti tm̃ facta diuiſione) cuſtodiuerũt, Gotingen q̃q̃ reſeruauerũt,ſaxoniã etiã Magnus dux tenuit,quã tñ in eius iure non diu tutabaꝝ.Ab illo igit̃ Hẽrico nobiliſſimo,nobiliſſimi duces Brunſuigenſes deri uati ſunt,& hæc prima cauſa erat pro tanta nobilitate exiguæ eorum regiõis.

¶De ducibus Brunſuigẽſibus,recta linea ab Henrico depoſito deſcẽdẽtib⁹, & eorũ odio in Sueuorũ duces,& q̃n Brunſuig.duces initiati fuerint. C. lxiii.

MOrtuo Hẽrico Supbo ac depoſito,Brunſuigẽſis comitatus (ut dixi) a a Saxonię ducatu penit⁹ ſe diſcreuit.Vñ tm̃ odiũ int̃ utriuſq̃ regiõis duces emerſit,ut oĩs Fœderici ſueuiæ ducis ,p̃genies,Brũſuigẽ.infẽ ſa habita,ſemp̃ ulciſcẽdi eis p̃buerit occaſionẽ.Claudentibus em̃ oculos Fœ derico I.ac filio ei⁹ Cũrado,maxĩa ,p impio Ro.cõtẽtio & lis orta eſt,int̃ Otto Lis Sue
nẽ ducẽ Brũſuig.ac Philippũ Fœderici filiũ.Papa Innocẽti⁹ utĩ ca. V.enerab. uorum ac
de elect.habeꝝ,atq̃ oẽs pene impii ciuitates,in ſñiam Ottõis pedib⁹ iuerũt.Phi Saxonũ
lipp⁹ aũt uirib⁹ p̃ualuit, & ſup̃ior euaſit,ſed nõ diuti⁹,cõ ab Ottõe de Vuipel ſpach occubuerat, rerũ ſũma potiebaꝝ.Obeũte inde Philippo cæſare, oẽ odiũ principũ diſcuſſũ eſt.Redierũt.n. ĩuicẽ in gratiã utraq̃ pars,Otto in cęſarẽ cõ Fœdus
ſenſu ſueuorũ initiaꝝ,Vuilhelm⁹ q̃q̃ ac Otto Hẽrici ſup̃bi filii,ductu Fœderi inter eoſ
ci II. ĩ duces Brũſuig.& Lunẽburgẽſes ſublimãt,ex comitib⁹ pri⁹. Facta ẽ hæc dem p̃cul
trãſlatio ãno M.cc.xxxviii.Otto primi ducis Brũſuig.nomẽ aſſumpſit.Accedit ſum.
q̃q̃ cp cõnubia int̃ ſe q̃ſiuerũt,Philippi.n.regis filia,Ottõi Cæſ.mr̃imonio co
pulaꝝ,ac Ottoni,nepoti Hẽrici ſup̃bi,Mechilda,Alberti filia,patrui Berhardi
ducis ſaxoniæ addicitur.

Diuiſio & cõiunctio Brũſuig. & lunenburg. ducatuũ

De diuiſione ducatuum Lunenbergenſis,ac Brunſuigenſis, & iterum unione,uſq; ad præſentia ſecula. Ca. lxv.

OTtone Vuilhelmoq; mortuis ac alio Ottone Vuilhelmi ducis Brunſuigenſiũ filio ac ducis Lunenburgẽſis,poſteri Ottonis ob pluralitatem eorum cogebantur inter ſe ducatus ac regiones diuidere. Ioanni igitur Lunenburgũ ceſſit,quem ſecutus eſt in ducatu Otto filiꝰ, inde Vuilhelmus,poſt hunc,ob ſtirpis eius uirilis inopiam,iterum ambo ducatus copulabãtur.Brunſuigum uero ac dominatus de Gotingen Alberto ceſſere, q̃ duobus filiis dotatus,nominibus Albertis,uni Brunſuigum, alteri Gotingen obtulit. Brunſuigenſe duce e uiuis concedente,Magnus filius Alberti de Gotingen Brunſuigẽſem ducatũ hæreditauit,ac Ludouico filio Gotingen,Magno uero Brunſuigũ addixit. Huic Magno,ut Hermãnus tradit,uniuerſa Saxonia contigit poſt obitum fratris. Voluit enim Magnus ob Sophiam Rudolphi Saxõiæ ducis filiam,fratris uxorem,omni potiri Saxonia,ideo inter Ottonem & Ernestum Saxonię duces,ac Magnum,grauiſſimum prelium eſt obortum.Nec deſiit,priuſquam uxorem Magni Katharinam nomine,Albertus Saxoniæ dux, in coniugem ſibi deſumpſerat.Ille etiam Magnus iterum ducatum Lunenburgenſem,mortuo Vuilhelmo ſine liberis,ſibi uẽdicauit.Inde Fœderico ac Bernhardo Brunſuigum,Hẽrico Lunenburgũ addicta ſũt.Filio inde Magni Bernhardo Brunſuigenſi,Otto dux ſucceſſit,ac Fœdericus,Fœderico Otto filius, qui ad ſe traxerunt quaſi proprium,ex abundantia ſtirpis uirilis,ducatum Lunenburgenſem.Henrico autem Magni filio,cui Brunſuigũ addictũ erat,Vuilhelmum filium habuit ſucceſſorem,cui iterum Vuilhelmus,cui Henricus filiꝰ cui iterum Henricus ſucceſſerunt,qui & noſtro ſeculo fœliciter Brunſuigo p̃ fuit.Ottoni autem cui Lunẽburgũ addictũ erat,Fœderici filium in ducatu ſecutus eſt.Celebratur Henricus dux Lunenburgenſis, uir præſtantiſſimus, in bello ſtrenuus,ſine quo nihil egregii a Maximiliano geſtum eſt.

De regionibus,ac ciuitatibus,quæ Brunſuigenſi ducatui acceſſerunt,& eorum bellis. Ca. lxvi.

Regiões Brunſuig additæ.

MAgna etiam ſui incrementa ducatus ille ſumpſit, Otto enim Ioannis filius,comitatum Dauenburgenſem ac Luchanenſem Lunenburgẽſi adiecit,anno ſalutis milleſimo tricenteſimo duodecimo.Otto etiam Henrici filius ducatui obfuit. Nam Eckfelt epiſcopo Moguntino uendidit, poſtquam ipſe rex Neapolitanus initiatus eſt. Vuilhelmus Brunſuigi dux anno incarnationis milleſimo cccc. trigeſimo quinto, Hornbergum, Eſternienſem,& reliquos comitatus recuperauit.De bellis autem eorum, quoniam nobis oratio incidit, grauiſſima ſeptem prelia Vuilhelmus anno ſalutis noſtræ milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto,cõtra Saxões ac Marchiões Miſſnenſes ſtrenue compleuit. Philippus imperator contra Ottonem quartum profectus,Brunſuigum graui obſidione preſſerat. Sæpe etiam ducibus repugnauerunt ciues,ut eſt apud Hermannum. Mox originẽ ducum Saxonię (uti tabula p̃ſens monſtrat) explicabimus.

Hilde gardis vxor
Carol⁹ magn⁹ imper.
garsila vxor
vitikin d⁹ rex et ſa.d.
Sena vxor
Sigifri dus
welffo raueſp. dux ſue.
Judirha vxor
ludwic⁹ impera.
Arm gardis alia vx.
Suada thilda
vibert⁹ dux ſaxo nie
Ertico dux
iuditha vxor
carolus caluus impera.
otharj⁹ rex frã cie
lotharj⁹ rex frã
ludwic⁹ rex ger manie
ludwic⁹ ſaxonie dñs
ſuſanna vxor
Bruno ſaxonie preſes
erinna alii ort iana vx
hẽricus bauarie preſes
theober ta vxor
Ludwi cus rex francie
Carolo mann⁹
Oda vxor
Lutolf⁹ ſaxonie dux
Lutgar dis de vngar
welpho
Lutgar disvx or
arnulf⁹ impera.
ludwic⁹ impera.
Lutga disvxor
Ettico bauar⁹
Cõrad⁹ epũs cõſtãtiẽ
hẽricus Aldorf fenſis
linegar dis vx or
Otto magn⁹ dux ſax.
Otto brũſwi genſis
arnold⁹ alii hen ricus
ſebzotha fil. lutol fi ſueui
Cõrad⁹ ceſar
Cõrad⁹ dux lo thring
mechtil disvxor
hẽricus auceps ceſar
Wilhel m⁹ brũ ſwigẽ.
Helena ex Da nia vx.
herman nus dux ſueuie
ut aiunt marchio badẽſis.
rudolf⁹
federic⁹ lotha n dux
luka vx or
hẽricus bauarie dux
Ita vx or
adelhai dis vx or
welffo
welffo baua rus
Adelhai dis ma. otto.ii.
Otto primus ceſar
Egida prima vxor
lutolf⁹ dux ſue uie
Giſela ſteffani reg.vx.
Bruno epũs auguſt.
Berta vxor
hẽricus bauarie dux
bildehĩ da vxor
Bruno marchi. ſaxonie
Giſela vxor
Ottoii. ceſ.ex adelhai
theoffo nia vxor
Ottoiii. ceſar.
S.hen ricus ii. imper.
baldui nus pri musco.
ind tha fil. aro. Calui
gozba tarelig induit.
widman nus
billichi.
Bruno marchi. ſaxonie
Bruno march. ſaxonie
vxor
Bruno march. ſaxonie
Cõrad⁹ bauar.
azafilia march. vxor
Ezelina vxor
baldui nus co. flãdrie
metilo alii me thilda
hilde gardis vxor
hermã nus lu nẽbur.
Hilda vxor
lutolf⁹ march. ſaxõie
lotharj us
egbert⁹ senior march.
lutolfus ſaxonie dux
Otto bauarie dux.
welffo bauarie dux
Junca vxor
mechtil da vxor
Arnold comes flãdrie.
vxor fil. ducis ſtertẽſis
Benno lunen burgẽſ
vxor
Arnold comes flandrie
mechtil da vxor
baldwin comes flandrie
Junca vxor
Bruno epũs oldẽbur
Berno lunen burgẽſ
Betra da vxor
egbert⁹ march. ſaxonie
vidua
Otto de ſunnen pfurt
Ezelina vxor
welffo filius welffõs
vxor
Richlin da vxor
baldwi nus fil. baldwi.
adelhai dis vxor
Conrad march. brandẽ
Gertru dis vx or
Arnul. filius bernõs
otto de norten.
Bruno march. ſaxonie
ſigefri dus
Cuno baua rus
Conrad dux frã conum
hẽricus iii.imp.
Otto marchi. ſaxonie
arnulf⁹ march. ſaxõie.
hẽricus de Nor
Gertru dis filia egb.ſe.
Prior mari tus
federic. ſtauffeñ
Agnes fil. henri
hẽricus iiii.ceſ.
Berta vxor
conrad⁹ ſaxonie marchi.
gebhar dus ſax march.
magn⁹ vel mai gus
ſophia ladiſlai filia
Albert. de An halt
ſophia vxor
otterex Danie
Gertru dis vx or
conrad ii.ceſar auguſt
vxor de mailãt
welffo bauar. dux
hẽricus de Alt dorff
vxor
vxor fi lia mag
lotarius ceſar
richnisa impera trix
vxor
otto de ſoltuel den
iuditha vxor
bernar dus ſax õie dux
eberar dus ep. Bremẽ
federic. ſucuie dux
alia vx or de z. burg
federic. mono culus
Junca vxor
ſophia marit⁹ de türin
hẽricus bauarie ſa.dux
Gertru dis vxor
adelhai dievx or
Otto march. brandẽ.
albert⁹ march. brãden
Otto march. brandẽ
Otto march. Brandẽ
Otto de An halten
conrad palati nus
beatrix vxor
federic. primus ceſar
hẽricus depoſi t⁹ fil. hẽ
mechtil dis vx. henrici
alexina vxor
albertus brũſwig
Otto brũſwi dux
mechtil da vxor
helena vxor
hẽricus de An halten
Otto de An halten
philipp⁹ rex
cõſtãtia de Sici lia
hẽricus vi ceſar
wilhel m⁹ dux brũſwi.
elizabet vx. du cis bra
Abilló otteet aliibrũ
Agnes vxor
ioãnes duxlu nẽburg
mechtil davxor
albert⁹ ſaxonie dux
wolde marus
albert⁹ de An halten
ſimber tus de anhalt.
Sigiſ mũdus
Agnes vxor
Otto brũſwi dux
albert⁹ ſaxonie dux
adolfus anhaltẽ ſis
rupert. de anh
ioãnes epũs mildeñ
wilhel. cui iiii. mulier.
ludwic⁹ epũs Bremẽ
mechtil da vx or
Otto lnen burgẽ.
albert⁹ de Zerẽ
Rixa vxor
albert⁹ ꝓpoſit⁹ halber.
bernar de an halten.
rudolf⁹ de An
georgi.
mechtil. filia wil hel. vxor
ludwic⁹ de getin gen
hẽricus epũs hildeshẽ
magn⁹ brunſui. dux
Agnes de Tü ringen
hẽricus brunſwi dux
rudolf⁹ ſaxonie dux
Anna fil.pala. vxor
Otto ſaxonie dux
Coſia vxor
Ericus Saxonie

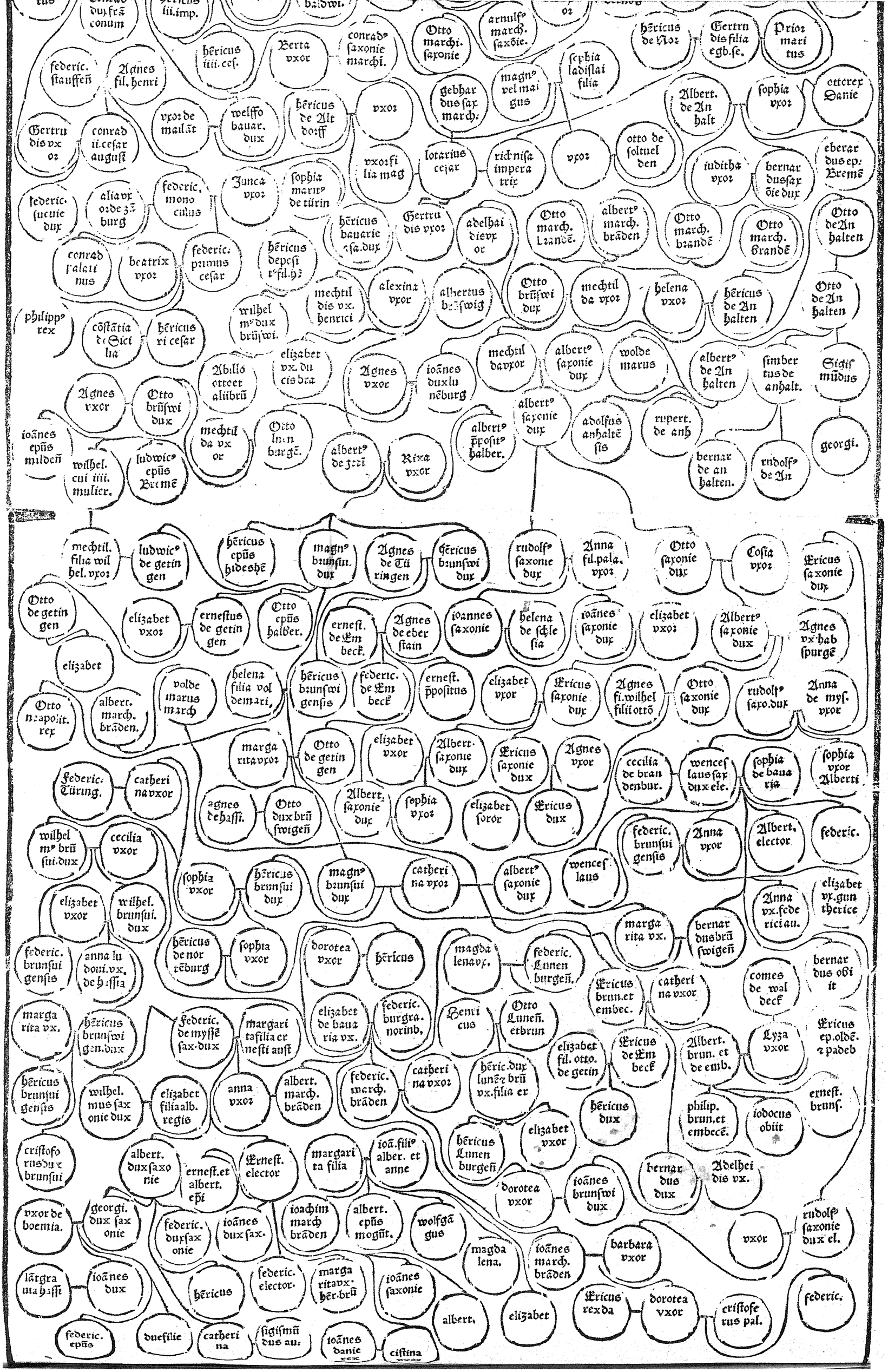
Otto marchi. saxonie
arnulfꝰ marchꝫ. saxõie.
hẽricus de Mor
Gertrn dis filia egb.se.
Priorꝫ mari tus
federic. stauffeñ
Agnes fil. henri
hẽricus iiii. cesꝫ
Berta vxor
conradꝰ saxonie marchi.
gebhar dus sax march.
magnꝰ vel mai gus
sophia ladislai filia
Albert. de An halt
sophia vxor
etterex Danie
vxor de mailãt
welffo bauar. dux
hẽricus de Alt dorff
vxor
Gertru dis vx oꝛ
conrad ii. cesar auguſt
vxor fi lia mag
lotarius cesar
richnisa impera trix
vxor
otto de ſoltuel den
iudithꝫ vxor
bernar dus ſax õie dux
eberar dus epꝰ Bremẽ
federic. ſueuie dux
alia vxor de z̃ burg
federic. mono culus
Junca vxor
ſophia maritꝰ de türin
hẽricus bauarie ſa. dux
Gertru dis vxor
adelhai dis vxor
Otto march. Lzandẽ.
albertꝰ march. brãden
Otto march. brandẽ
Otto march. Brandẽ
Otto de An halten
conrad palatinus
beatrix vxor
federic. primus ceſar
hẽricus depoſi tꝰ fil. hẽ
mechtil dis vx. henrici
alexina vxor
albertus brũſwig
Otto brũſwi dux
mechtil da vxor
helena vxor
hẽricus de An halten
Otto de An halten
philippꝰ rex
cõſtãtia de Sici lia
hẽricus vi ceſar
wilhelmꝰ dux brũſwi.
elizabet vx. du cis bra
Abilló otteet aliibrũ
Agnes vxor
ioãnes duxlu nẽburg
mechtil da vxor
albertꝰ ſaxonie dux
wolde marus
albertꝰ de An halten
ſimber tus de anhalt.
Sigiſ mũdus
Agnes vxor
Otto brũſwi dux
ioãnes epũs mildeñ
wilhel. cui iiii. mulier.
ludwicꝰ epũs Bremẽ
mechtil da vx oꝛ
Otto Inen burgẽ.
albertꝰ de Zeꝛ
Rixa vxor
albertꝰ ꝓpoſitꝰ halber.
albertꝰ ſaxonie dux
adolfus anhaltẽ ſis
rupert. de anh
bernar de an halten.
rudolfꝰ de An
georgi.
mechtil. filia wil hel. vxor
ludwicꝰ de getin gen
hẽricus epũs hideshẽ
magnꝰ brunſui. dux
Agnes de Tü ringen
hẽricus brunſwi dux
rudolfꝰ ſaxonie dux
Anna fil. pala. vxor
Otto ſaxonie dux
Coſia vxor
Ericus ſaxonie dux
Otto de getin gen
elizabet vxor
erneſtus de getin gen
Otto epũs halber.
erneſt. de Em beck.
Agnes de eber ſtain
ioannes ſaxonie
helena de ſchle ſia
ioãnes ſaxonie dux
elizabet vxor
Albertꝰ ſaxonie dux
Agnes vx. hab ſpurge
elizabet
Otto neapolit. rex
albert. march. brãden.
volde marus marcꝫ
helena filia vol demari,
hẽricus brunſwi genſis
federic. de Em beck
erneſt. ꝓpoſitus
elizabet vxor
Ericus ſaxonie dux
Agnes fi. wilhel filii ottõ
Otto ſaxonie dux
rudolfꝰ ſaxo. dux
Anna de myſ. vxor
marga rita vxor
Otto de getin gen
elizabet vxor
Albert. ſaxonie dux
Ericus ſaxonie dux
Agnes vxor
cecilia de bran denbur.
wenceſ laus ſax dux ele.
ſophia de baua ria
ſophia vxor Alberti
Federic. Türing.
catheri na vxor
agnes de haſſi.
Otto dux brũ ſwigeñ
Albert. ſaxonie dux
ſophia vxor
elizabet ſoror
Ericus dux
federic. brunſui genſis
Anna vxor
Albert. elector
federic.
wilhel mꝰ brũ ſui. dux
cecilia vxor
ſophia vxor
hẽricus brunſui dux
magnꝰ brunſui dux
catheri na vxor
albertꝰ ſaxonie dux
wenceſ laus
Anna vx. federi ci au.
elizabet vx. gun therice
elizabet vxor
wilhel. brunſui. dux
federic. brunſui genſis
anna lu doui. vx. de haſſia
hẽricus de nor rẽburg
ſophia vxor
dorotea vxor
hẽricus
magda lena vx.
federic. Lunen burgeñ.
marga rita vx.
bernar dus brũ ſwigeñ
Ericus brun. et embec.
catherina vxor
comes de wal deck
bernar dus obiit
marga rita vx.
hẽricus brunſwi gen. dux
Federic. de myſſe ſax. dux
margari ta filia er neſti auſt
elizabet de bauaria vx.
federic. burgra. norinb.
Henricus
Otto Luneñ. etbrun
elizabet fil. otto. de gerin
Ericus de Em beck
Albert. brun. et de emb.
Lyza vxor
Ericus ep. oldẽ. ⁊ padeb
hẽricus brunſui genſis
wilhel. mus ſax onie dux
elizabet filia alb. regis
anna vxor
albert. marchꝫ brãden
federic. marchꝫ brãden
catheri na vxor
hẽric. dux lunẽ⁊ brũ vx. filia er
hẽricus dux
philip. brun. et embecẽ.
iodocus obiit
erneſt. brunſ.
criſtofo rus dux brunſui
albert. duxſaxo nie
erneſt. et albert. epi
Erneſt. elector
margari ta filia
ioã. filiꝰ alber. et anne
hẽricus Lunen burgeñ
elizabet vxor
dorotea vxor
ioãnes brunſwi dux
bernar dus dux
Adelhei dis vx.
vxor de boemia.
georgi. dux ſax onie
federic. duxſax onie
ioãnes dux ſax.
ioachim marchꝫ brãden
albert. epũs mogũt.
wolfgãgus
magda lena.
ioãnes marchꝫ brãden
barbara vxor
vxor
rudolfꝰ ſaxonie dux el.
lãtgra uia haſſi
ioãnes dux
hẽricus
federic. elector.
marga ritavx. hẽr. brũ
ioãnes ſaxonie
albert.
elizabet
Ericus rexda
dorotea vxor
criſtofe rus pal.
federic.
federic. epũs
duefilie
catheri na
ſigiſmũ dus au.
ioãnes danie
ciſtina

De ducibus Saxoniæ poſt Henricum Superbum, uſq; ad noſtra ſecula. Ca. lxvii.

Saxonia ad comites Anhaldēſes

CAeterū ut redeā unde digreſſus ſum, Saxoniæ duces prius uſq; ad Henricum Supbū reuocauimus, nunc reliq̄s eius ſucceſſores adducamus, Afflictis rebus Hērici Supbi, impatorē Fœdericū ad Saxoniæ ducatū Bernhardū quendā comitē Anhaldēſem ſublimaſſe diximꝰ. Fuit Bernhardus ille affinis Henrici depoſiti, q̄ ſępe etiā multis ac aſſiduis moleſtiis ducatū Saxonię affectabat, nunq̄ tñ id q̄d petiit, impetrare a Lothario quit, niſi tunc tpis cū ſummo Hērici diſpēdio. Bernhardo ſucceſſit Albertus filius, huic Albertus, fratris ſui ex Hērico nepos. Inde filius huius Alberti Albertus, poſt hūc Otto, inde Albertus, mox Rudolphus, poſt quē Vuēceſlaus, inde Rudolphus, & ille ultimꝰ de gñe illo in Saxonū ducatus electorē euaſit. Quo ſine maſculino ſemine diē claudente, Marchiones Miſniæ ab Impatore Sigiſmundo Saxoniā ac electurā uirtute dedita emeruerunt, anno dñi M.cccc.xviii. Primꝰ electorio munere Fœdericus ſueſtitus eſt. Huic ſucceſſit Erneſtus, paulo poſt Albertus, inde Fœdericus, quē & hodierna ſecula ſingulis uirtutū numeris pfectū fata oſtēdūt, uir ſtudioſis oībus dexter, ſuſtētator ac conſeruator, inotuit hoc, in ſolo officio maximo, q̄d Ioanni Capnioni uiro integerrimo ac literarū omnium literatiſſimo, uir literatiſſimus ac integerrimus aduerſus aduerſarios ſuos contulit, & hactenus de illis.

Saxonia ad Marchiones Miſnēſes

De bellis, ſtrategematibus, ac incremento ducū Saxonię. Ca. lxviii.

Strategemata ducū ſaxōiæ

DEferuente odio exitiali inter Saxoniæ ac Brunſuigi duces, ob Hērici Supbi infortuniū, nō habeo, q̄ bella inter eos fuerint oborta. Reſiderūt em̄ ut plurimū ſine oībus bellorū fluctibꝰ q̄eti. Sigiſmūdo etiā cæſari auxiliaribus copiis cōtra Bohemos ſubuenerūt, ut apud Aeneā Syluiū liq̄ de uideť. Albertus etiā Fœderici pater, totā Friſiā armis occupauit, ac comitem Endenſem, pfectum huius conſtituit, q rupta fide, Friſiā ſibi (ut iuſto dño) temere occupauit, grauiſſima p̄lia noſtro ſeculo ob huius ptinaciā comitebanť. Verū maxīa Georgii ducis Saxoniæ iactura. Friſia em̄ pene oīs ei deperiit, ac multa alia loca ſecū traxit in ruinā. Maxima aūt bella q̄ ſub ducibꝰ Saxonię cō miſſa ſūt, ſummū locū hæc ſibi uendicāt, quæ ſub Henrico Leone ac ſui nominis ſeptimo infremuerunt. Habet huius carmen Otto Beckmannus.

Et Leo Brunſuigus tumida dux fronte Superbus
Contemnens ligurum cum cæſare uertere ſigna
Hic timor orbis erat Saſſonum duxq; uerendus,
Quem dominumq; ducem Baiorum caſtra ſecuta,
Vueſtualiiq; ſuum gaudebant eſſe tyrannum,
Angariæ antiquæ moderator & arbiter aulæ.
Principibus certans quondam uictor duodenis,
Amphytrioniade ſimilis. diſcrimina rerum
Biſſena eſt paſſus, dux armis & alter Achilles.

De dominatu Embecēſi. Ca. lxix.

Dñatus de Embeck.

FVit saxonię dominatus Embecēsis olim sub iure dñorum Dasselen sium, principi eorū ciues repugnauerunt, postq̄ Alberto duci Brunsuig. adhęrētes, ditionē eorū in comitatū redegerūt. Soluenti fata Alberto, filius illius Hēricus comitatui p̄fuit, quē secutus est eiusdē noīs Hēricus filius. Huic successit Otto, q̄ rex Neapol. initiatus est, unde dñatus ad eius patruū Ernestū deuenit. Inde Albertus filius eū hęreditario patrimonio excepit, Cui successit filius Ericus, Otto etiā filius Fœderici ducis Lunēburg. & Brunsuigen. se dñm Embeccēsē scripserat, et ita ī eadē stirpe postea p̄seuerauit, usq; ad Philippū ducē, cuius frater Ericus dū in uiuis morabat, Oldenburgensis ac Padebornensis episcopus cōsecrabat, meminit huius Otto Beckmānus poeta

De Archiducatu Austriæ & eius principibus. C. lxxii.

Marchiones austriæ.

AVstria olim Pānonię supioris appellationē tulit, ut li.i. diximus, Tēporibus inde Caroli, sub ei⁹ filiis, sine ꝓprio rege moderabat. Nec me latet proprios reges habuisse Austriam, Drusi & Traiani tēpibus. Verū de illis habita mētio est. Deficiente aūt Carolorū fœlici ꝓsapia, Rudigerus qdā Austriam occupauit, ac sine uirili semine diē obiit. Lupoldo Austriæ Marchionatum igit obiecit Henricus primus impator, ob affinitatem. Nam Lupoldus ille sueuię moderator, eius sororē in matrimoniū sibi desumpserat. Hic Lupoldus primus Austrię Marchio euasit, salutis anno XC. ut Austriæ ānales cōtinēt, q̄ Griphonē a pōte Aeni expulit, e uita inde decedēs, filio Hēri cō hęreditatē destinauit, q̄ fatorū lege oculos claudēs filio Alberto relict Marchionatū. Albertus aūt licet inuitus, ob Cunradi cęsaris auxiliū, fratri suo Ernesto in Marchionatu cessit. Anno salutis M.xviii. cui deinceps Lupoldus patru⁹ eius successit, Alberti filius, pēultimus & octauus Austrię Marchio, illius linęę. Fuit horū signū q̄nq; alaudis in cāpo ceruleo distictū. Inde exuto Hērico supbo tā Bauariæ q̄ saxonię ducatibus, Fœdericus primus impator multa ducatui Bauarico ademit, ac Austrię Marchionatui attulit, totā pene trās Danubianā regionē. Vñ p̄ Fœdericū I. Barbarossam ille Marchionatus in ducatū translatus est. Primus dux Hēricus initiatus est. Secūdus dux memorat filiꝰ Lupoldi p̄dicti, q̄ ducatū rōne filię suę de Stiria Austriæ subiecit. Inde Lupoldus filius eius Austriæ p̄fuit, anno M.cl.xxxix. Otto li.vii. ait Albertū post hūc regnasse Post quē Fœdericus V. dux anno M.cc.xxvi. & hic ultimus sine hęrede obiit, unde Marchionē Hermānū Badēsem Austrię oportuit anno M.cc.l. ducatū administrare, donec ad Rudolphū puenit. Rudolphus aūt Habspurgen. (cuiꝰ Aeneas Syl. mēinit) post Hēricos impator, uel rex electus, ut Platina in uita Vrbani ait, Vdalrico Carinthiorū duce defuncto, & rege Ottocaro supato, Austriā armis ītrabat, Marchiōis mortui cōiugē expulerat. Inde Basileā obsedit, ex cōsensu oīm principū rex Ro. euasit, ānno M.cc.lxxiii. cui Alberti, Lupoldꝰ, & Ernestus successerūt. Illis Fœdericꝰ III. q̄ cū Leonora Portugalliæ regīa, Maximilianū partu edidit. Hic filiā Burgūdię ducis matrimonio sibi delegauit, ex q̄ Philippū & Margaritā suscepit. Philippus aūt cū regīa Hispanię Ferdinādum ducē, & Carolū regē reliqt. Et hi austrię duces. Primus aūt se archiducē Fœdericus III. gessit, reliq̄s sicuti Sigismūdū, & alios, ꝓxīa genealogia monstrabit.

Duces austriæ

Maximilianus

Genealogia ducum & Marchionum Austriæ. Ca. lxxiii.

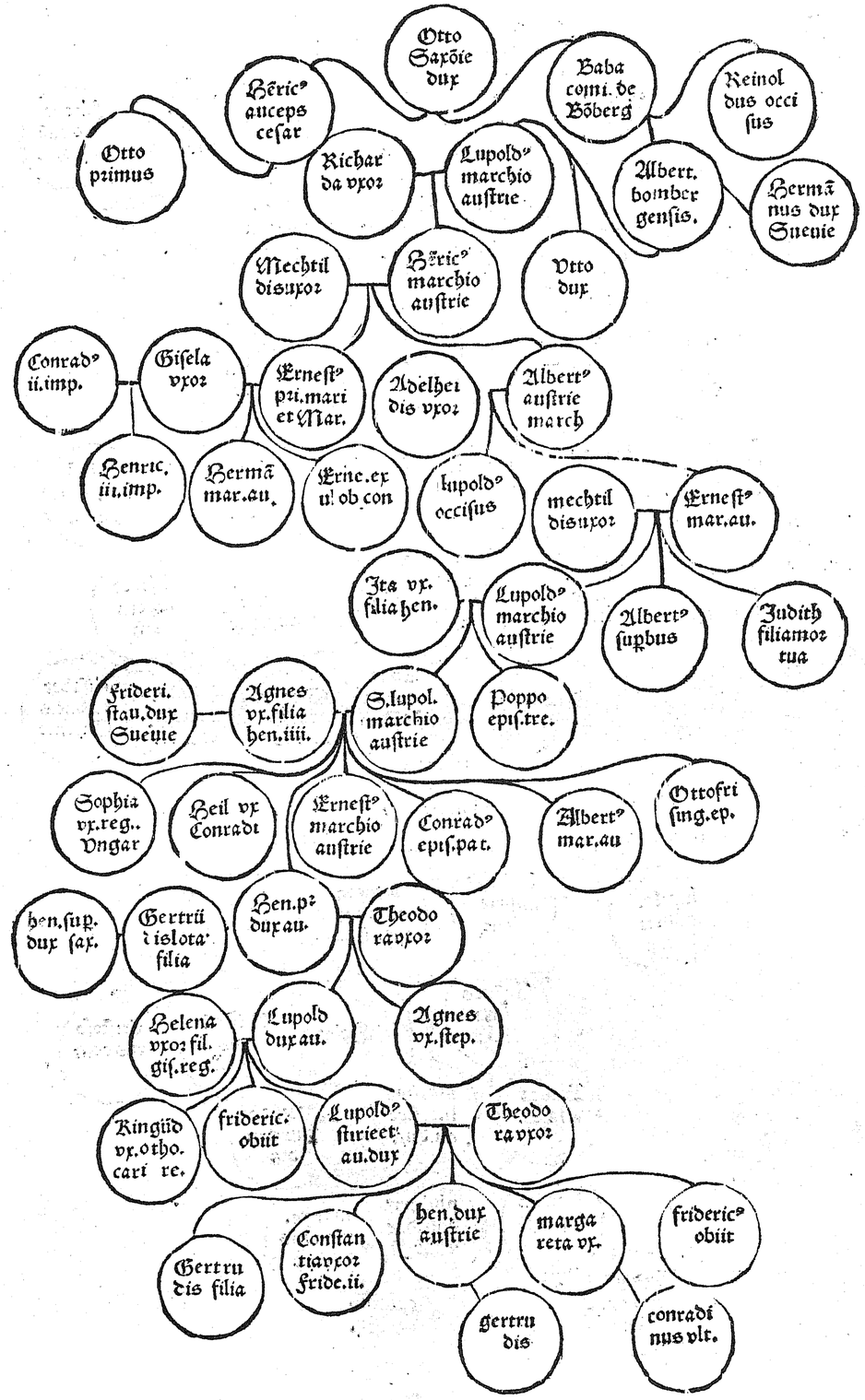

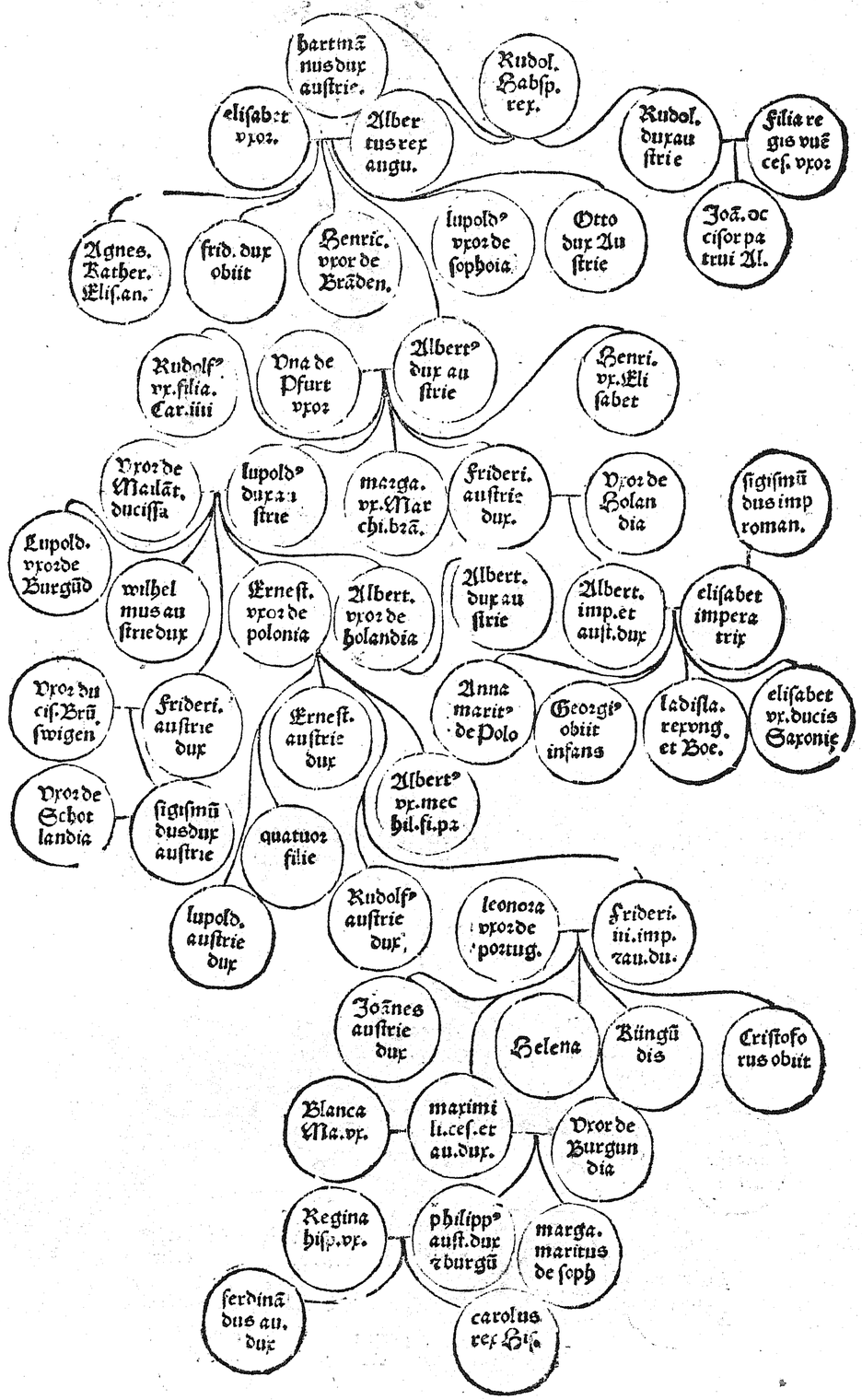

Maximilianus aũt illo ſeculo huius arboris columna maxima ingẽti laude me
reť,cui plus negocii affuit,q̃ nulli ab initio impatorũ. Hic.n.ſine ſuiipſius uel fa Geſta ma
cultatũ eius diſpendio (q̃d nulli unq̃ contigit) Morinos,Eburones,Sycãbros ximiliani.
ad unum contudit,ut de eo laſon,Maius in orõne, Vadianus,& alii aſſerunt.
Philippũ Palatinũ(tunc non minus impatorẽ) inteſtino bello compeſcuit.Ve
netorũ animos ſupbia tumidos,per x.aut plus annos totius orbis impium ma-
riſq; dominiũ aſſumẽtes,adeo confregit,ut nulla ,duabus urbibus demptis,ci
tas eorũ ſuccubuerit impio,nullus eorum iacturæ modus deſinebat,hodierno
q̃q; ſeculo ſine ipſius incõmodo,bellũ renouatũ,auctũ eſt.Qd Mãtua.carmĩe
de fortuna eleganti oñdit.Anglorũ inde theſaurũ aperuit,ſine ſuiipſius iactura
Hac fama impulſi Saraceni, Turci,& oẽs fidei noſtræ inſidiatores,legatos gẽ-
mis & auro , oĩbuſq; monumentis oneratos miſerunt,amicitiæ ſecum conciliã
dæ gratia,nunq̃ auditũ eſt uni impatorũ tot & tãta periculorũ incrementa,tã
tos ubiq; terrarũ fluctus infremuiſſe,& adeo fœliciter,cũ ſumma prudẽtia ab
impatore ,puiſa fuiſſe omnia.Aptiſſimũ de illo q̃d Claudianꝰ de Theodoſio
teſtimoniũ referre poſſumus,q̃d ille poeta paganus,deo & homini ſucciſum
ſed elegans dedit.O nimiũ dilecte deo cui militat æther Et coniurati ueniũt ad
claſſica uenti.Auſtria q̃q; clariſſimos alumnos illuſtrauit.Leopoldus Auſtriæ
Marchio oriẽtalis uir chriſtianiſſimus,clericorũ & pauperũ pater,ut Otto Fri
ſing.vult lib.vii. chronicorũ ca.xii.Hunc hiſtoria Auſtriæ,in numerũ ſancto-
rum retulit .Rudolphus Auſtrus Ro.impator (ut ait laſon) Bononiã & Flami-
niam ſummo donauit pontifici. Abertus Auſtrus tertius Pannoniæ & vi. Ro
man.rex Huſſitanos (ut idẽ aſſerit) interemit.Quis Sigiſmundo Auſtriæ du-
ce prudentior,ut Rudolphus Agricola teſtať. Sic de ipſo ad Gaſparũ loquutꝰ
Viderat iſta Sigiſmundus,quid non uidet iſte?

Inclyta cui rerum eſt gloria,cuiq; decus.
Quo melior terris,quo non eſt iuſtior alter,
Fortis & in duris tã ratione potens. Hic multa ſtrategemata cõtra ve
netos expleuit,q̃rũ Sabellicus,Blondus,& alii orõnem tenuerunt ampliſſimã,
niſi q; & fabuloſiſſima cõmenta pleruncq; effinxerunt. Vt fit ubi auribus mag
natũ grata inſurramus,& plus aſſentationi q̃ueritati relinquimꝰ.Inter cæteras
uirtutes quibus Sigiſmundus meruit,potẽtiſſima fuerat liberalitas ſumma, &
q; plus aliq̃ publicis negociis uacauit,ut reipub.inſeruiret,q̃ priuatæ neceſſi
tati,aditus enim alpium prius inacceſſibiles lapidibus ſtrauit.

De ducatu Stiriæ,Carinthiæ & Tyrolenſium,& quomodo ad ducatum Auſtriæ deuenerint. Ca. lxxv.

FErunt Stiriã olim in numero Marchionatuũ extitiſſe,ut Auſtriæ an Stirię du
nales cõtinẽt,quã tñ inde Fœdericus primus in ducatũ redegit. Alii catus
tñ in poſteriores cęſares id referũt .Erat Hẽrico primo Auſtrię duci
filius noĩe Lupoldus.Cui Kunigũdis filia ſuperat,q̃ Ottocaro ultio Stirię mar
chiõi in cõiugẽ obuenerat,Ottocarus uero ſine uirili ſemine mortuꝰ, cõſenſu

impatoris,Lupoldo p̃dicto Marchionatus mox in ducatū mutatus,primū du cē habuit Lupoldū ſup̃ſcriptū,cui hæres iuſt⁹ fili⁹ ſucceſſit eiuſdē noīs Lupol dus,q̄ cū Theodora uxore Fœdericū,tertiū Stirię ducē filiū genuit.Hic Fœde ricus ſine uirili ſemine decedens,ducatū Henrico Auſtriæ duci cognato reli quit.Obiit & ille ſine hærede maſculino,quare una cū Auſtriæ ducatu ad Ru dolphū Habſpurgenſem deuenit ducatus ille,a q̄ interim ac eius poſteriorib⁹ adhuc moderat̃.Carinthię principatū Rudolphū de Habſpurg Auſtriæ detu liſſe uolūt, uicto Vdalrico Carinthiorū duce.Alii uero i poſteriores referūt. Quis etiā Tyrolenſiū ducatū Auſtriæ cōiūxerit; exacte annales Auſtriæ exe quuntur,id enim in Rudolphum Habſpurgenſem poſuere.

De ducatu Franconum orientalium. Ca. lxxvi.

Frāconū ducatus oriētaliū

FRancos olim Troianos extitiſſe auctorū multitudo & p̃ſtantia rece pta pluribus p̃ſuaſit.Nos q̄bus potuimus argumētis refellimus,elabo rauimuſq̄ ut germāicā originē Francis īponeremus,& Troianū illis ortū tm̄ adulatione aſcriptū ueritate refutarem⁹.Eſt tm̄ multę opiniōis uir Hu nibaldus,cui nō ob ſtyli elegātiā,uerū tm̄ ,ppē antiqtatē libētius auſculto. Hic troianā originē Frācis cōceſſit.Hunibaldus ille inter uiuos numeratus eſt tp̄i bus Clodouei, & pene p̄ quadringentos annos Francorum reges ante Clodo uei tp̄a adducit,dū Gaguinus,Riccius,& alii uix quattuor enumerent. Hic Hu nibaldus decē & octo libros de Francorū regibus cōſcripſit,ſex primos libros a Troianorū tp̄ib⁹ uſq̄ ad mortē Antenoris deduxit, ſubſequētes ſex uſq̄ ad Ferdinādum,ultimos uero ſex ad Clodouei tempora dilatauit.Ad rem redeo, Antenor ante Chriſti natiuitatem quadringenteſimo quadrageſimo anno a Scandianis.i.Gotthis iuxta Danubiū occiſus eſt.Huius filius Marcomirus ora culo monitus,ne temere Gotthos ſollicitaret,Galliam primitus intendit. Inde in Germaniam primus regum Francorum profectus eſt, auſpicio Saxonum, cum Priamo,Antenore,ac aliis adiunctis centum ſeptuaginta quinq̄ millibus puerorum,ac ſexcentis quadraginta octo promptiſſimis uiris ad Rhenum de ferebantur.Huic Marcomiro Antenor ſucceſſit,qui Hollandiam in ditionem occupauit.Huic Priamus,inde Helenus,poſt quem Diocles,Helenus,Baſan⁹, Antherodanus,Clodomirus,Merodatus,Caſſander,Antharus, Francus An thari filius,a quo Franci dicti ſunt.Bene ergo dixerunt,qui nullum Hectoris fi lium Francum dictū crediderunt.Nec ille Hectoris filius fuit.Nō mecū faciūt ergo Sabellicus,Blondus,Mantuanus in Dionyſio,& alii. Potius Riccio cre dendum eſt,qui nec Homerum nec Euripidem,nec Anaxicratem, Franconis mentionē facere aſſerit Hectoris filii.Licet Manetho hiſtoricus manifeſte id profiteatur.Verum de illo plura libro ſecundo in principio adduximus. Hic Francus xvii.rex Clodium habuit ſucceſſorē,cui Herimerus,inde Marcomir⁹ Clodomirus,Antenor,Catherus,Richnimerus,Odomarus,Marcomirus,Fa rabertus,Sūno,Hilderic⁹,Bartherus,Clodius,Dagobertus,Clodi⁹,Vualter⁹, qui an

qui antiquis temporibus Hollandiam,Selandiam,Sycambriam,Traiectum, inhabitauerunt.Et ita demum panegyricorum dicta intelliguntur,qui ſemper iuxta Rhenū poſuerunt Frācones,ita Vuimphelingii dicta et Suidæ,Agathii & aliorum ueritati congrua ſunt,qui totum Rhenum olim Franconibus con ceſſerunt.Hic autem Cleodomirus Rhenum relinquens ſeptimo imperii ſui anno,dominicæ autem natiuitatis tricenteſimo uiceſimo ſexto indictione Ro manorum.14.9.die menſis Aprilis,& ad ſedes a Turingis promiſſas,deuenit, ubi ſcilicet Herbipolis adhuc ſita eſt,numero hominum ingenti. Illic quoq̄ fratrem ſuum totius Menigaugiæ ducem primum,nomine Genebaldum cō ſtituit.Ipſe Galliam rapinis inuaſit.Secūdus dux Frāconum euaſit,prioris fili⁹ Marcomirus appellatus,deinde Priamus,Genebaldus,Sunno.Huc uſq̄ Hu nibaldus ſcripſit.Sunnoni Clodius ſucceſſit,cui Clodomerus,Hugbaldus,He lenus,Gotfridus,Genebaldus tertius, Clodomirus, Heribertus, Clodoueus, Gosbertus,Hoſpertus,Gosbertus iunior,& Hetanus ultimus Francorū dux, temporibus Pipini regis Francorum,qui ſine uirili ſemine emoriēs, regem iu re debito Pipinū conſtituit hęredem,qui ſanctitate beati Burkardi impulſus, conſenſu Gregorii papæ Herbipolenſem urbem redegit in epiſcopalem, ſan ctum Burkardum eccleſiæ p̃fecit.Anno ſalutis ſeptingenteſimo quadrageſi mo nono,ac eum in Franconiæ ducem ſublimauit,cui oīa ducis priuilegia con ceſſit,ita ciuitas ac totus ducatus epiſcopatui ſubiectus eſt.Reliquos epiſcopos in catalogo Abbas Spanhaimēſis allegat.Iuris huius epiſcopi eſt gladio inſtar ſecularis cuiuſdam ducis in altari niti,ac peracto officio armis incedere, ut te ſtatur Aeneas Syluius. Henricus imperator Franconiæ ducatum affectabat, qua de re excommunicationi notatus eſt.Nec quiſquam alius Frāconum du cis titulum retulit,excepto uno epiſcopo illo,qui id iure diuino humanoq̄ ob tinuit.Reges autem Francorū qui Gallias occupauerunt,& Clodomiro ſucceſ ſerunt a noſtra memoria excludere uolui.Licet germani origine fuerint,dum Gaguinus,Michael Rictius,propria uolumina de illis uulgauerint,& tandem de regibus & ducibus Francorum.

Ducatus Frāconię ad epiſco patum,

De ducatu & ducibus Bauariæ. Ca. lxxvii.

Bauariæ duces vñ.

BAuaria tp̄ibus priſcis noricæ regiōis appellationē quæſiuit. quā alii tamen a Bauaro rege nuncupatam, alii a bois Gallis uolunt , qui huc conſederūt.Ego facile a Bohemis autumarem,quos ex Ptolemæi ſen tentia,paulo ſuperiori capite uſq̄ ad Danubium eorum ditionem ,progaſſe diximus.Reſponderet & id opinioni Cornelianæ.Sunt qui Troianos eos uo lunt,ut apud Vuingartenſes & Altdorffenſes in annalibus uidemus. Vrſper genſis uero e reliquiis illis, q̄ Valentiniani temporibus emergebant,proceſ ſiſſe refert.Cui calculum adderē,niſi e Scythia.i.Scādia (ut cæteras Germano rum gentes) eos deueniſſe tenerem.Fuit olim Bauaria obnoxia regibus.Tem poribus Auguſti Boamund⁹,poſtea Ingramius ac Adelgerus,inde Gundoal dus,primi reges Bauariam tutabantur, quorum Methodius & Sigobertus, Geblacenſis meminerunt. Primum ducem Theonem quidā perhibent, qui a

B. Rupto lauacro christiano perfusus, regni Bauarorũ nomẽ commutauit in ducatus appellationẽ. Huius inde filius Theobertꝰ, quẽ alii Theobaldũ uocãt, ducatũ adeptꝰ est, post quẽ Geribaldꝰ, Heribertus, Odilio, rebꝰ potiti sunt. Post quos Tassilo dux, Carolo rebellis, unde cum patre in monasterium detonsi trudebantᵉ, ac Bauaria interim a Caroli posteris moderabatur. Inde Arnulphus Bauariæ dux consecratus, a Cunrado Cæsare in exilium abactus, ab Hẽrico Impa. postlimio restitutus est, post quem proximas sedes tenuit Bertholdus filius, qui deficiente uirili sobole, unicam suam natam, de Ottonum familia uni coniunxit, ac Henrico Ottonis primi fratri Bauariam ob affinitatẽ detulit. Cui alter & alius Henricus successerunt, usqꝫ ad sanctum Henricũ Augustum, qui seruata castitate cum Kunigũda, post obitũ suum, in manus Vuelphorum nobilium ducum Sueuorum Bauariam tradidit. Hi itaqꝫ usqꝫ ad Cũradi quarti tempora Bauariæ præfuerunt. Ab Ottone inde quodam cœlestissimo uiro eo priuati, & ab Agnete impatrice iterũ pristio loco restituti, usqꝫ ad Henrici superbi ducis, de eorum familia potentissimi, tempora, Bauariã retinuerũt, qui dũ se Fœderico cęsari oppositus, propter inobediẽtiã ducatũ amisit. Abeunta se scriptores in diuersum, Vrspergensi enim placet, Ottoni tunc Schurensi Bauariam datam, & eius fratrem Ottonem ob uxorem, Palatinum Rheni constitutum, Palatinatum Rheni ducatui Bauariæ coniunxisse. Naucle rus ꝟo Ottonem nominat, & Ludouici Palatini & ducis Bauariæ parentẽ ait hunc fuisse. Ratio uero temporis nõ discrepat. Nos ergo duos Ottones & duos Ludouicos fecimꝰ, & nepoti Ottõis de Schuren, noïe Ottoni, rõne Gertrudis filiæ, Palatinatum ducatui coniunxisse contendimus. Ad hoc multis rationibus sumus inducti, primo quia tempus est congruentius, deinceps quia ille Otto qui in matrimonium Gertrudi collocatus est, Dux Bauariæ secundum omnes scriptores phibeẽ. Nõ aũt ille frater esse illius potuit, qui primus (depositio Henrico) Bauariam sibi copulauit. Nec nomen a fratre aucupari, postremo quia in Palatini genealogiis uidimus Ottonem, Ottonis Schurensis nepotem, ac primum de ista genealogia Palatinum dictum, ac Ludouici illius (qui Bauariæ dux & Palatinus ferebaᵗ) patrẽ. Libuit ergo illorum sententiã sequi, qui Ottonem Ottonis Bauariæ ducis nepotem, primum in comitem palatinũ euasisse conuincunt, licet alia sententia Vrspergensi secus persuaserit. Videtur etiam anile cõmentum, quod Abbas Trittemius indicat, ante Pipinum, Bauariæ & Palatini ditiones fuisse coniunctas per Gertrudẽ, uidetur contrarium inferri ab omnibus. Olim potentior erat ducatus Bauariæ, nam Fœdericus primus multum Austriæ Marchionatui tunc adiecit, quẽ ducatum fecit, ut Vrspergẽsis, & alii scribunt, & Henricum ducem Austriæ Bauariæ præfecit. Verum Henricus filius Vuelphonis iterum ad ueram lineam Bauariam reduxit. Nunc Genealogiam eorum uideamus.

Cõiũctio Palatinatus ac Bauariæ.

Locꝰ Vrspergẽsis.

Genealogia ducum Bauariæ

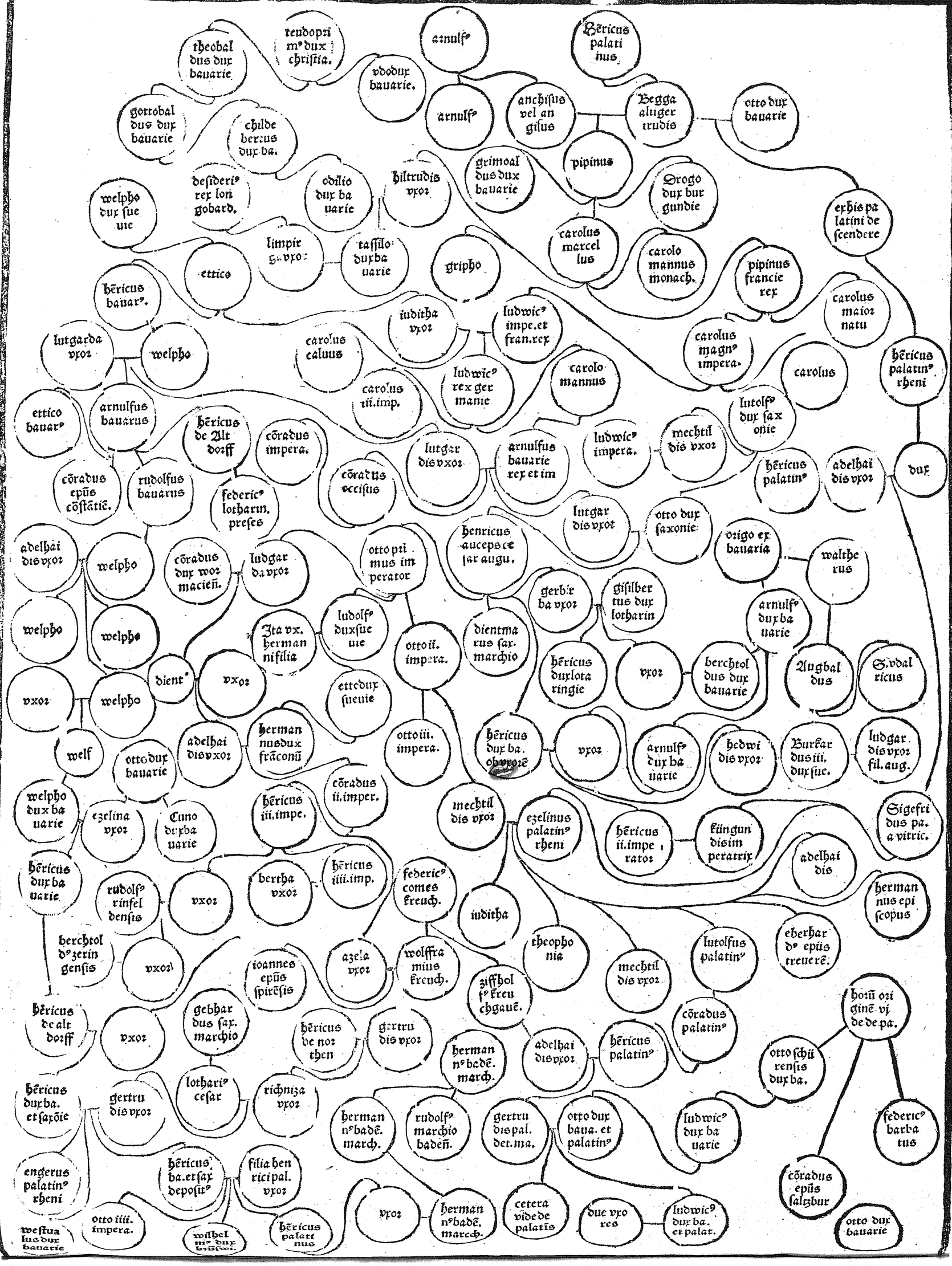

De ducibus Sueuorum,& eorum Catalogus. Ca. lxxx.

POſuimus Lector (quantum noſtra tulit mediocritas) Sueuorum ducum originem,& genealogiam,in magna tamen ſcriptorum diſcrepantia,& paucitate,quæ res omnes hactenus auocauit.Nam adeo a Sueuorum memoria receſſerunt ferme cũcti ſcriptores,ut nullus omnino eos attigerit integre.Multi Sueuorum enarratores a ducibus de Stauffen ingreſſi genealogiam Sueuorum,& uſq; ad Conradinum deflexerunt,altius ire non potuerunt,in tranſitu quaſi per decem forſitan Sueuorum duces excurrerunt, mox in limine deſtiterunt.Sunt præterea qui intentiſſima cura Sueuorum hiſtorias adierunt,ut Vrſpergenſis,Conradus Peutinger,& alii.Naucerus paulo effuſius rem tractauit,uerum nõ per modum genealogiæ,nunc illum, nunc hũc tantum nominando,ſine omni progenierum aut ſtirpium connectione & neceſſitate.Multæ interim ſcriptorum diſſentiones oboriuntur, unus Hermannum ſecundum ab Hermanno primo deducit,cuius filiam Itam duxit Lutolphus filius Ottonis dux Sueuię, Vrſpergenſis uero & Saxonum annales repugnant,alii a Conrado Sapiente,Lupoldi Marchionis Auſtriæ fratre, alii ab Hermanno fratre Erneſti ducis Sueuorum & Auſtriæ,filio Giſelæ imperatricis,illis originem perſuadent. Cuius ductu igitur hunc nobiliſſimum Sueuorum ducem noſtris genealogiis introducemus? quare nobis parcendum erit, ſi in uno ſecus q̃p recepta quorũdam perſuaſio obtinuit,& aliam uiam ab aliis ingreſſi fuerimus. Id ergo ſufficiens ac tutiſſimum noſtro labori præſidium erit,q; nihil proprio uſi capite temere ſubſcripſimus.Ad rem redeam,Sueuia olim ſub regibus moderabatur,& Morauinus rex Sueuorum cõſecrabatur,q; Brennum genuit ducem Sueuorum,non Gallorum,ut Hermanni, Naucleri, Strabonis,& aliorum auctoritatibus confirmauimus.Alludit Ligurinus.Huic ſententiæ etiam acceſſit Gotfridus ,cuius uerba ſunt. Incoluit centũ primæua Sueuia pagos, Nec urbes nec caſtra colens,ſed rura uel agros Brenn9 dux fuit eorum,ſimul Allobrogorum, Sede Byzantinus fuerat,tunc rex Siguinus Condit apud Gallos Senenſem Brennus & urbem,
En igitur Senones,quod nomen Senna parauit,
Ex hac ſunt Senones,qui quondam agmina Romæ
Vicerunt. Nec excluſimus hoc loco Gotfridi (licet non accepti ſcriptoris) ſentẽtiã,ueri tñ,ut ueriſſimi,cui9 auctoritatẽ tm̃ ſtili ei9 ieiuni ac deſoleti rõ cõcuſſit,nobis aũt cũ ueritate nõ elegãtia,ob meliorũ auctorũ inopiã res erit. Tẽpore Cęſaris Arouiſtũ Sueuis ac oĩgermãię p̃fuiſſe uidem9,ętate uero Auguſti Vãnius & Sido a Druſo cõſtituti Sueuię reges,noĩabãt. Tẽpeſtate Tiberii Marebudus Sueuię a Põp.Lęto allegat.Seculo uero Cõſtãtini Thonodorus a Marcellino rex Sueuorũ declarat.Põp.Mela li.iii. & Solinus Celeri Metello a Sueuorũ rege,mercatore Indię ad germaniã appulſos donatos teſtant. Volũt ergo q̃dã Caroli tp̃ibus primitus ĩ ducatũ redactã fuiſſe Sueuiã.Ego q; antiq; ores eorũ duces uidi in auctoribus,haud facile huic opiniõi aſſentior.Legitur Gonſo ſueuorum dux,qui ſanctũ Columbanũ exilio mulctauit,cui Lãgredus

Sueuorũ duces

ſucceſſit,inde Linfridus & Gotfridus,qui filiam Carolo Magno dedit nuptui Inde Enſmerinus & Marſilius Gerardus Caroli temporibus memorãtur.Duces Sueuorum tpe Ludouici Pii Cõradus initiabaſ,Luduici II.Hiltebrandus, cuius filia uocabaſ Hildegardis.Tũc tpis Luduicis uniuerſa germania ſorte obuenit paterna,Luduicus ergo II.impator,Carolũ III.paulo poſt etiã impatorẽ Sueuię p̃fecit,a q̃ principes defecerunt,& Arnulpho Carolomanni filio ei⁹ patruo adhæſerũt,q̃ Sueuiæ dux iuxta & impator Auguſtus,ducatũ Cõrado filio Cõradi impatoris,de gñe Carolorũ ultimi,tradidit.Cõrado uero ſuſpecta erat Alberti nobiliſſimi germanorũ ꝓgenies,q̃ ſe etiã Sueuorũ duces ꝓfeſſa titulũ ac iura Sueuorũ in ſe uertebat,totãq̃ nobilitatẽ Sueuicã affectabaſ. Albertus.n.a Baba filia Ottonis ducis originẽ ſibi pollicebaſ,ut Gotfridus, Vrſp genſis,& multi eruditorũ dixerũt.Patre uero nobiliſſimo Sueuorũ duce a priſcis genus ſuũ trahente nitebaſ. Hic ẽt Albert⁹ ſuę ſtirpis nobilitate frui uoluit Lupoldũ Marchionẽ Auſtriæ,q̃ ſe ducẽ Sueuorũ & oẽm ſuã poſteritatẽ iſcribi fecit, Hermannũ primũ ſocerũ Lupoldi,Ottonis primi filii,ac Cõradũ ſapientẽ ad ſui gñis nobilitatẽ reduxit, q̃ e Baba gen⁹ eorũ deduxiſſe ferebantur, ſicuti Auſtrię annales p̃hibẽt.Alii tñ Lupoldũ,Hermannũ primũ & Cõradũ a q̃dã Rupto parente gloriari teſtãſ,lector ex ſuo ingenio calculũ addat uel demat,ipſe ad lineã unde digreſſus ſum redeã.Cunradus (qa Alberti copiã non habere potuit,Reinoldũ fratrẽ eius occidit,irat⁹ Albertus,fraternæ cædis impatiẽs,& ipſum Cõradũ eodẽ affecit ſupplicio,Luduicus ultimus ſui noĩs rex, Arnulfi Imp.filius (ut fratrẽ temere occiſũ ulciſceret) Albertũ bello p̃ſeq̃baſ, cuius facultate dum nequiuit potiri, ductu & auſpiciis Hattonis Mogũtini archiepiſcopi,dolo & fraude iterceptũ,& ỹbis fallaciis, & ſpe cõponẽdi fœderis lactatũ,acq̃ſiuit,et in ſua iura redegit Albertũ,de q̃ capitis ſupplicĩũ ſumptũ eſt Tũc tp̃is Richardis Sueuorũ dux memoraſ,q̃ natiõe Burgũdio ferebaſ ſecũdũ q̃ſdã anglic⁹,& Erkingerus cũ ſororio ſuo Linfrido in Sueuorũ principes abiuerũt.Verũ hi a Cunrado rege Cõradi occiſi filio decolati ſunt,Semp.n. odia maiorũ in poſteris etiã ſeſe exercebant.Conradus igiſ ut ducatũ iterũ in ſuã ꝓgeniẽ redigeret maſculĩa ꝓle carẽs,ſuã filiã Burkardo Sueuorũ duci copulauit,q̃ Richardi ducis,prius a nobis allegati filius extitit.Hic Burkardus filiã ſuã Berthã Rudolpho tradidit,cui & Sueuię ducatũ reliq̃t.Fuit eadẽ tẽpeſtate ãnis rudolpho æqualis Hermannus Sueuiæ dux,q̃ ducatũ Sueuiæ un iuerſum poſſedit,& Hermãnus primus dict⁹ eſt,frater Lupoldi Marchiõis Auſtrię, & ut prius adduxi,e Baba & priſcis Sueuorũ ducib⁹ originẽ referẽs.His tp̃ibus Ottonis primi,multa p̃lia fœliciter cęſari cõfecit,ſtrenuiſſimus ac multa prudẽtia p̃ditus,& dignitate,vnicã eius filiã(ꝓlis maſculinæ exps)Itam noĩe,Ludolpho Ottõis filio,unaq̃ totũ Sueuię ducatũ tradidit, Vrſpgẽſe teſte.Sic ducat⁹ Sueuiæ ad Saxones deuenit,poſt Ludolphũ Burkardus III.Sueuiæ dux euaſit, ratiõe uxoris eius Hetuidis,q̃ neptis impatoris Hẽrici aucupis,ac filia fratris primi Ottõis memorabaſ.Aiũt q̃dã genitorẽ illi⁹ natiõe bauarũ fuiſſe,& S.Vdalrici affinẽ,cui⁹ mẽtio fit in uita S.Vdalrici,& q̃ nocte in ſõno gladiũ uiderit.

Hic Burkardus ſine prole defunctus,ducatũ Ottoni,filio Lutolphi ducis Sueuorum iam adulto reliquit,cui Cunradus quidam ſucceſſit,inde Hermannus ſecundus,ſecundũ aliq̃s de genere primi Hermanni, qui Gerbirgam Cũradi regis Burgundiæ filiã in coniugẽ duxit,cui ſucceſſit Cunradus filius eius,inde Hermannus tempore imperatoris Cunradi ſecundi,qui illius Hermanni filius,ſecũdũ aliquos Sueuiæ dux erat,a Lutolpho eĩ paternam originẽ duxit, duce Sueuorũ,ac Ottone & Hermanno, maternũ uero genus (non inficior) a Cunrado Vuormacienſiũ duce,qui ab aliquibus Francus fuiſſe conuictus eſt.Bene ergo Platina,Blondus,& Aeneas Syluius, Cunradũ hunc Sueuum probauerunt,licet Otto Friſingeñ. Francũ.Hic Hermannũ uxoris eius ex Erneſto filium ſuum priuignũ Sueuiæ p̃fecit, ut annales Auſtriæ teſtanſ. Inde Otto de Sunẽpfurt, ac Rudolphus de Pfullendorff,alterius generis & ſtirpis aſſertores,Sueuię contigerunt.Poſtq̃ Hermannus p̃dictus ſine prole e uita exceſſit,& iterum ducatus uacabat.Henricus tertius imperator, Rudolpho de Rinfelt,nepoti ſuo ratione filię,quã Cunoni eius parenti coniugio tradiderat, Sueuiam obtulit.Hic patruo ſuo Henrico quarto in multis preliis ſocius affuit poſtremo tamen ipſum bello proſecutus eſt,a quo occiſus , omni prole uirili deſtitutus, unicam filiam Bertholdo de Zeringen copulauit,qui Sueuiæ ducatum expromiſſo imperatricis affectauit,non tamen obtinuit.Fœdericus .n. de Stauffen comes,gener Henrici quarti,ob Agnetem eius uxorem,Bertholdum præuenit.Huic ſucceſſit Fœdericus monoculus filius. Inde Fœderic⁹ primus.Inde Henricus ſextus,cuius fratribus occiſis,Fœderico ſecũdo detulit ducatum,filio ſuo,e quo filii duo qui ex cõcubina nati fuerunt,omnes legitima uxore natos ueneno necauerunt, tantũ ſuperſtite Conrado, poſtea cæſare,qui relicto unico filio Conradino,fatali lege morti conceſſit,Conradinus ultimus Sueuiæ dux,contra Carolum Andegauenſem Siciliæ (quam ratione matris poſſedit) occupatorem,cum Fœderico Marchione Badenſi,ac duce Auſtrię profecti.Neapoli capite tuſi,& ſepulti ſũt,ãno ætatis eorũ xviii.dñicę uero natiuitatis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octauo,& quia in eo omnis ſtirps defecit, nullus hactenus Sueuiæ dux factus eſt; deſierunt ita nobiliſſimi duo ducatus,Sueuiæ uidelicet in Cunradino, atq̃ Auſtriæ ducatus in Fœderico, niſi quod Rudolphus de Habſpurg Auſtrię ducatum reduxit,potuiſſet et Sueuiæ ducatum ſuo generi aſciuiſſe,nullus enim tunc principum eo conſanguinitatis iure,quo Rudolphus,& neceſſitudine,ducibus Sueuiæ fuerat coniunct⁹, ut in genealogia noſtra (quam de Cæſaræ Max.æmiliano deſcripturi ſumus) plene abſoluimus.Multę fuerunt in ducatu Sueuiæ ciuitates,quæ nunc aut imperio,aut Bauariæ ducibus ſubiiciũt,ducatus .n.diuiſus eſt,plurimã partẽ dux Vuirtenbergẽſiũ occupauit,nõ tñ titulũ ducis Sueuorũ ab impatore meruit. Hæc autem(quæ de ducibus Sueuorum poſuimus) ex Gotfrido, Vrſpergenſi,Rheginone, Hermanno, Ligurino,Radeuico,Ottone Friſingenſe,Abbate Spanhaimenſe,Peutigero,Aenea Syluio,& multis annalibus habuimus, niſi q̃ noſtro æuo Nauclerus de Sueuis proprios libros edidit, & Berno qui-

Finis ducatus Sueuiæ.

dam Abbas multa uolumina de ipſis conſcripſit,Sunt & priuati quidam anna
les Sueuorum,qui a Curio Romano ipſos deducunt.Bebelius poeta illud irri
dens,a nullo (inquit)Curionis imperatoris fieri mentionem,& anile commẽ
tum eſſe teſtatur.Nullus imperator a rerum ſcriptoribus appellationem Curi
onis aſſumpſit,ut liquido cõſtat.Legimus tamen Pompeii temporibus Curi
onẽ quendam proconſulem, ad Danubium primum Romanorum imperato
rum omnium profectum;ut Feſtus Ruffus,Aurelius Victor,& Iuſtiniani Cæ
ſaris enarrator,copioſiſſime teſtantur.Ego illorum ſententię libentius accede
rem,qui Sueuorum antiquitatẽ non in Curionẽ,uerũ potius in ipſos Germa
nos referunt.Hęc aũt q̃ cũ ęꝑ attulimus,ueterũ auctoritate nixi,& q̃plurimor
annaliũ rõnibus confirmauimus.Vt aũt materia,quã de Sueuorũ regibus con
cepimus, ſe latius aperiat, non diſſimulãda eſt Iornandis ſcriptoris uigilãtiſſi
mi de ea re ſententia,qui longe clarius Sueuorum reges illuſtrauit,& quorun
dam memoriam prorogauit,a qua reliqui ſcriptores receſſerunt. Dum libris
ueterum nitor,facile conſequor Sueuorum regum memoriam a temporibus
Iulii uſq; ad inclinationem imperii Roma. Qui aũt Theodoſii aut Valentini
ani ſeculo uſq; ad Pipinum numerentur? nullus explicauit, ſecluſo in hoc ſolo
Iornãde.Apud quẽ Theodericus Viſogotthorũ rex,illius Theoderici filius,
qui in bello contra Attilã occubuit,Sueuiæ regẽ contra ſuos hoſtes iuuit.Vñ
claudẽte ultimum diem Sueuorum rege,ipſe regnũ in ſua iura redegit,ac Tu
riſmundũ filiũ huic p̃fecit, ſub cuius poſterioribus plus ducẽtis annis Sueuia
moderabat.. Nunc ad ſtrategemata Sueuorũ digrediór,quę quamuis non du
bitem, quin adamuſſim ab Vſpergenſi ſint elaborata,in tranſcurſu tamẽ quæ
nobis obuientur operi noſtro alligabo.Multas Sueuorum expeditiones cõtra
Danos,Saxo grammaticus affert,in quarum numero octo recenſentur gra
uiſſimę.Cunradus III.ſui noĩs imperator,accepto nuncio de obſeſſiõe ciuitatis
Edeſſę per Saracenos,nomen ſuum in militiam dedit, & adiuncto Ludouico
Francorum regi ac Balduino regi ſuo exercitu, Iconiam intercepit, Damaſcum
Syriæ metropolim recuperauit.Perfidia demum Emanuelis Conſtantinopoli
tani imperatoris in Europam regredi cogebatur. Quid Fœdericum primum
Sueuũ memorem? qui capto Adriani põte,Romam,Mediolanum,Venetias
ſollicitabat,Cremonam ac Galliam ciſalpinam terruit, Anconã ac Philomenã
e iure Turcorum ſuſtulit,Armeniam minorẽ in ſuã ditionem redegit. Quis?
Philippi Sueui regis diſpendia contra Ottonem IIII.ignorat.Erat huic Philip
po frater Cunradus,qui contra Bertholdum Zaringẽſem mouit expeditionẽ,
quem & armis exagitaſſet;niſi repentino fato conceſſiſſet.Omnes etiam impe
ratores,in his quæ uirtutis & claritatis ſunt longe poſt ſe Fœdericus II.reliqt,q
Ancona urbe populata,Damiatam urbem a Soladino captam,& omnes bar
bari conatus fregiſſet,niſi Honorii tertii papę ratio aut potius neqtia,ipſo in li
mine obſtitiſſet,Parmã tamen & Armeniam recuperauit Ruſſiam & Garam
ampliſſimas regiones a Turcorũ incurſiõibus liberauit,totam Italiam Gibelli
norum ac Vuelphorum facta diſcordia caſtigauit. Iã genealogia eorũ ſeqt.

Strategemata Sueuorũ contra Turcos.

Genealogia ducum Sueuorum.

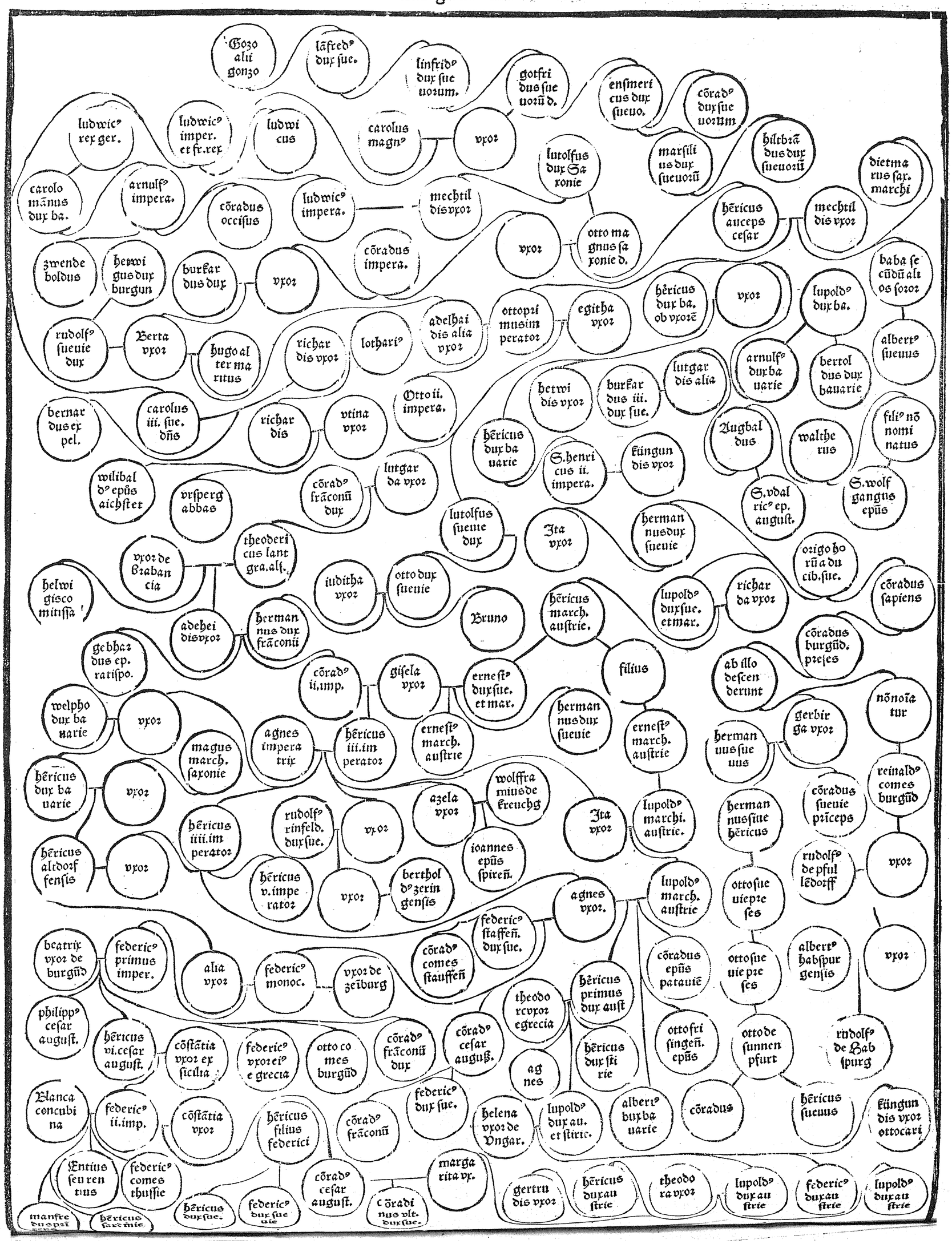

De ducatibus Gelriæ ac Iuliacensi. Ca. lxxx.

GElrenses olim Austrasiæ regibus ,ut qdam uolunt,subiecti fuerūt,id aūt manifestū est, qp postq̄ ad nos imp̄iū deuenit, Vngaris de uictis Henricus in comitatū eā reduxit,anno incarnationis Dcccc.xxxv.Primus comes Begrinus noīabaī,cui tp̄ibus Othonū Mendosus successit,ut monasteriū Gelrię in eius memoriā exequiē,inde multo tp̄e exacto, quis p̄fuerit Gelrięq; nō penes ullos scriptores est,Gerlacus tn̄ (a q̄ Gelriā dictā uolūt) Gelriæ de ferebatur comes,a q̄ nostra genealogia principiū sumptura est,illius posteritas recta linea ac ordine semp̄ subsecuta est,usq; ad Reinoldū ac Eduarū qui sine uirili stemate excedentes, Vuilhelmo de Gulch sororio reliquerunt ducatū. Erat em̄ in ducatū redact9 comitatus ille a Ludouico Cęsare,anno salutis M.ccc.xxix.& primus dux Reinoldus erat,pater Eduari ac Reinoldi prædictorū,ac ultimorū illius ,p̄sapiæ ducū.Erant itaq; coniūcti Menapiorū ducatus Gelrensi ductu Caroli IIII.imp̄atoris anno dn̄i M.cc.lxxiiii. nec diu tamē sub eadē ,p̄sapia incaluerunt,huius em̄ Vuilhelmi filii Reinoldus ac Eduarus, una cū morte uitam & ducatū exposuerūt, uirili ,ple carentes in manus imp̄atorias sepposuerunt,anno īcarnationis M.cccc.xxii.nec plus duodequinqu agin ta annis,sub p̄missa stirpe ducatus p̄mansit.Ambo ducatus ducibus carentes, ad duces Bergenses uenerunt,postea diuisi,Gelria Arnoldo Egmontensi ductu Sigismūdi imp̄atoris,ac salutis anno M.cccc.xxvi.cesserat, post cui9 obitū ad Adolphū, & post hūc ad filium eius Carolum redacta est,qui & hodie eo potit.Imp̄ator.n.ī principū cōsilio,p̄dicto duci ducatū uoluit intercipe,ac ip̄m dominū de Egmont appellari. Verū regio ipsum defendit.Iuliacensis uero ad duces Bergenses,a qbus & nostro æuo tenet,trāslatus est.Id etiā uerū est ,Burgundiæ ducē p̄fuisse Gelrię Carolū,post cuius obitū Katharina uidua, Adolphi ducis soror,ducatū administrauit,usq; Carolus ille capt9, liberatus est,hęc de ducibus illis.Est aūt Egmont dominatus,ac pene pars maxima Gelrię.

Gelriæ comitat9.

De strategematibus ac incremento ducatus Gelriæ. Ca. lxxxii.

NEc a nobis p̄tereūda sunt,ducū illorū strategemata,fuerūt crebra eorū aduersus Brabantinos p̄lia,ut natiuitatis dn̄icæ anno M.ccc.xxxix sępe episcoporū Colonienſiū partiū fuerūt,aduersus ciuitatē,nō sine ingenti iactura. Reinoldus em̄ dux anno dn̄i M.cc.lxxxviii.a Ioanne duce Brabantino captus,Limpurg,Vuasserburg,Zupff, dep̄didit. Arnoldus dux ad xxx.annos Fœderico III.repugnans,depositus est,ac Carolus Burgūdiæ dux, Gelriæ(abacto Arnoldo) cōsecrabaī. Verū operā ac oleū Carol9 p̄didit,inexpugnabilibus em̄ tribus aut quatuor ciuitatibus,Gelriæ dux animatus,dum nihil amittere poterat,toti germanię inferiori rapinis ac incursibus respondit, Successit Arnoldo Carolus,animo ac ferocitate patrē p̄ se ferēs,qui ad tot annos,nullā inferioris Germaniæ ducē,bellorū reliqt immunē,nec hodie bellorū ac conficiendorū hoīm eū pudet. Sumpsit aūt Ottonis Gelriæ ducis tēpestate incremēta ducat9 ille maxīa.Cōes Arnheim.Rugemond,Hadervuick , Gothbamel, Vuagenstige,tunc tp̄is uillas,muro inuestiuit,ac ciuitates conse

Gelria cō tra Brabā tinos.

crauit,ille idem Nimmagen ciuitatem imperialem,anno domini M. cc. xlviii. ductu sororii eius Vuilhelmi imperatoris magno conflato auro redemit. Monasteria plura condiderunt Gelrenses,ueluti Greuental monialium locū, Cistercienſis ordinis,ubi Gelriæ ducum sepulchra uidentur.

De ducatu & ducibus Iuliacensibus. Ca. lxxxiii

Iuliacēses equites aurati & duces.

DAtæ modo satis sunt partes Gelriæ ducibus,quibus statim putabam duces Iuliacenses,ob ducatuum amborum uicinitatem ac unitatem, esse annectendos.Diu enim ab uno duce ambo moderabantur. Hi a Sigifrido episcopo Colonienſi equites aurati olim consecrabantur, ob immensam uirtutem bellicam,Aquensibus præstitam,a quibus lege sanctū tunc erat,ut soli Iuliacenses propositi Aquenses initiarētur. Olim comites fuisse feruntur.Ludouicus Cæsar eos in Marchiones salutis anno millesimo tricentesimo uigesimo nono sublimauit,& paulo post in duces anno ab illo prædicto tricesimo euaserunt.Primus dux Vuilhelmus nominabat,qui Gelriæ ac Iuliacēsib⁹ diu præfuit,inde ut dixi ad comites Bergēses ducatus ille deuenit,penes quos mansit usq; ad nostra secula,annus uidelicet postquam millesimus supra quadringentesimum undecentesimus sextus agebatur.Vuilhelmus inde Iuliacensium dux,unicam filiam suam coniunxit Ioanni,Ioannis ducis Cleuensis unico filio,& ita tres ducatus coniunxerunt,Bergensem uidelicet & Iuliacensem,qui prius erant copulati,& modo Cleuensem.

De ducatu Bergensi. Ca. lxxxiiii.

Bergēses Marchiones

DIximus ad Bergenses deuenisse Iuliacensem ac Gelrensem, ducatus libuit igitur & illorum hic meminisse.Bergenses olim in comites abierunt,exuto inde Henrico Superbo,Bauariæ ac Saxoniæ ducatib⁹ Fœdericus primus ī Bergēsem comitatū Engelbertum eorum præfectū ac comitem Bergensem multis prediis dotatum dimisit.Horū comitatum inde Carolus quartus ī Marchionatum transtulit,anno salutis millesimo tricentesimo quinquagesimo sexto.Primus autem Bergensis dux Vuilhelmus,secūdus Arnoldus,a Vuenceslao cæsare sunt constituti.In bello inde Colonienſi contra episcopum, Ioannes filius Henrici,Linburgensem ac Bergensem ducatus ad ad Brabantinos armis contulit,quia hi partes episcopi secuti fuerāt,anno millesimo tricentesimo lxxxviii.Ita autem Bergensis dominatus ad Iuliacenses deuenit.Theodericus enim Gebhardo Iuliacensi,pro Bergensi dominio mutuo pecuniam dedit,eo pacto,si sine filiis obiret,ut iterum ad episcopatum Bergensis ducatus rediret.Successit autem res,ut huic filius natus fuerat,ita Bergēses Iuliacensibus manserunt. Gelrensium igitur Iuliacensium ac Bergensium,Cleuensium genealogias uno fasce connectendas esse putauimus,quas & tali pacto contulimus.

Genealogia ducum Gelriæ ac Iuliacensium ac Bergensium. Ca. lxxxv.

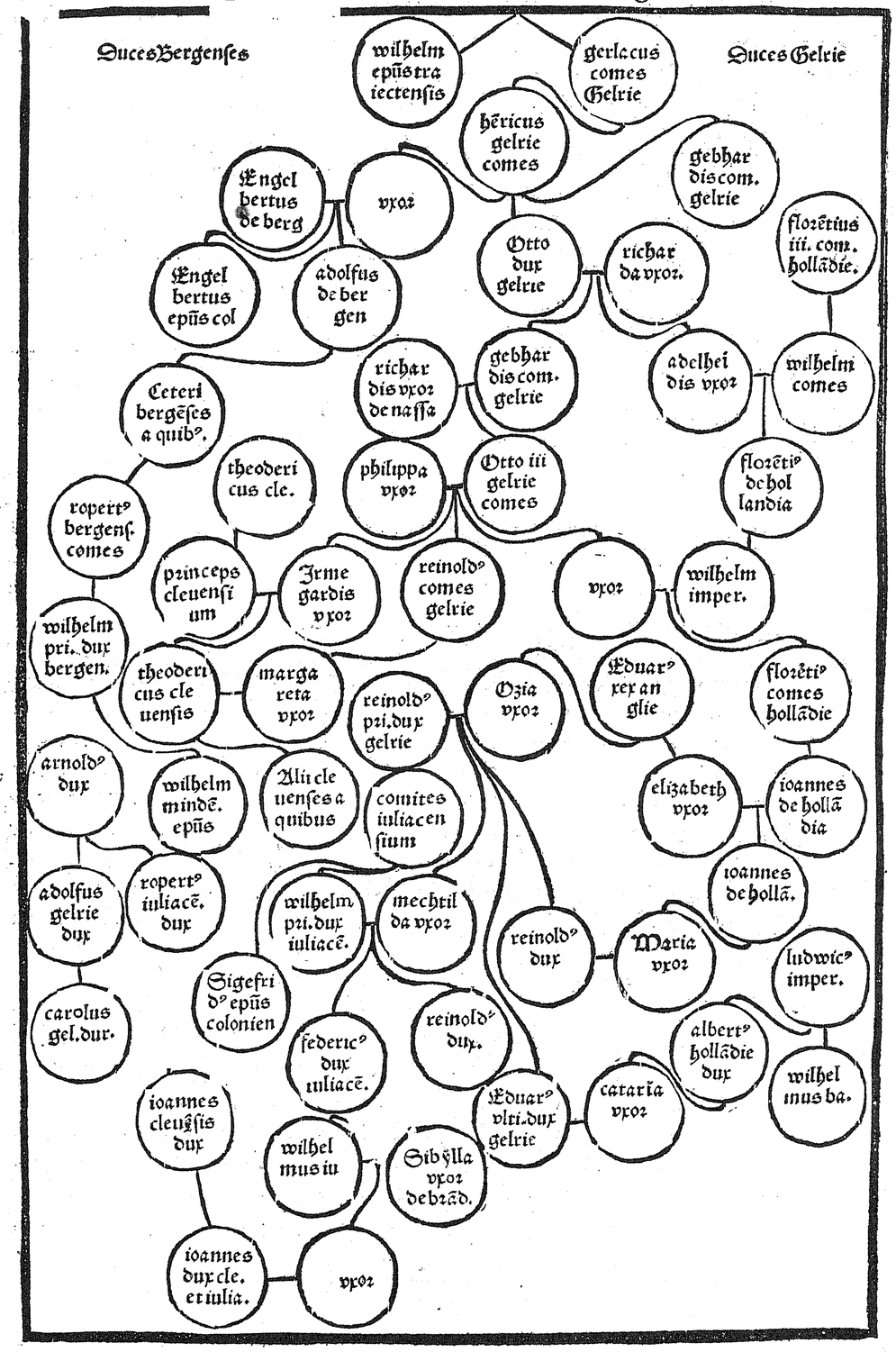

De principibus Cleuensibus. Ca. lxxxvi.

Cleuẽsis ducatus

CLeuenses olim sub regno Austrasię comphendebañ, eorũ dñatus inde sub Ottõibus est institutus,& ut annales Colonieñ.aiũt,in cõcilio Constantiensi, princeps eorum in ducem sublimatus est, anno M.cccc.xviii.ductu Sigismũdi cęsaris,primi ducis nomẽ Theodericus tulit,a q̃ pene oẽs posteriores Theoderici dicti sunt,nũc iũctus est ducatui Iuliacẽsi, p̃ Ioañẽ Cleuẽsem q filiã accepit Vuilhelmi ducis Iuliacen.huius pater etiã Ioannes ferebañ. Alii Adolphũ primũ ducẽ fuisse dicũt,in cõcilio Constantiẽsi cõsecratũ,cuius frater fuerit Gebhard⁹ comes de Marchia,filia eius dña de Bernheim dicebañ, quæ Stephanum Ruperti regis fratrem in maritũ desumpsit.

Alii filiũ

De ducibus Lotharingiæ ac Brabantiæ,& eorum initio. Ca. lxxxvii.

De lotharingia ac Brabãtia.

LOtharingiæ ac Brabãtinus ducatus,olim cõiũcti fuerant sub Austrasię ducibus.Dagobertus inde cæsar anno salutis Dcc.xxiiii.Pipinum primũ Austrasiæ ducẽ seu regẽ cõsecrauit,cui successit Grimoaldus dux,q occidebañ a Leutherio.Inde ducatus ad eius sororẽ Beggã deuenit, uxorẽ Anchisi,q̃ marito eius ducatũ attulit,ac inde ad huius instãtiã,filiũ Pipinum ad eundẽ sublimauit.Inde ꝓxim locũ tenuit in ducatu Carolus Marcell⁹, quẽ secutus est Pipinus,ac inde Carolus Magnus,huic successit Ludouicus fili⁹.Inde Luduicus Lothario filio hũc tradidit,Lotharius duos excepit filios,Lothariũ scil.quẽ ꝓfecit ducatui,a q̃ Lotharingia nomẽ sumpsit.Lotharius inde filiũ Luduicũ in regẽ Frãcię unxit,Carolũ uero in Brabãtiæ ac Lotharingiæ comitẽ initiauit,illi uirili semine carẽtes,tũc Cõrado impatori ac ei⁹ parenti eiusdẽ nois ducatus Lotharingiæ affectãdi causas tribuerũt,referẽte Hermãno.Quibus sine filiis e uiuorũ numero excedẽtibus,Frãciæ reges ducatus illos (ut maioribus eorꝝ subiectos)repetierũt.Otto uero sui nois primus,cęsar,Giselberto collocata sibi i uxorẽ filia sua gerbirga,ducatũ obtulit.Volũt multi tũc primit⁹ Lotharingiã in ducatũ cessisse,ut Gaguinus & Colonięsiũ annales hñt. Giselbertus aũt Ottoni suo socero rebellis iuxta Brisachũ absorptus est, Vrspgẽse teste.Ducat⁹ igit̃ Brabãtinus ac Lotharingię ad filiũ ei⁹ ex Gerbirga susceptũ noie Ottonẽ deuenit.Meminit & eiusdẽ Hẽrici tũc Lotharingiæ comitis Vrspgensis.Otto inde sine semine uirili lumĩa claudẽs,Gotfridũ Barbatiũ, q̃dã cõsãguinitatis gradu sibi necessariũ,hęredẽ declarauit,frater.n.hic erat Falcõis filii Richmiri,ac fratris Giselberti.Memorañ & illius Gotfridi frater Bernard⁹ ambo Ardẽnenses,& hic p̃fatus Gotfridus Lotharingis ac Brabãtinis dux cõtigit,anno Dcccc.lxxxviii.Ottõe e uiuis discesso,& post obitũ ei⁹ anno IIII. auspiciis Ottõis III.cęsaris.Quis huic successerit nisi Gotfridus ille de Buliõ, anno M.lxxxiii.a scriptoribus nõ allegañ.Hermãnus scriptor Saxonũ quẽdã Hermãnũ Lotharingis p̃fuisse tẽpestate illa inuit,Cõradi uidelicet et Hẽrici III.cęsarũ æuo.Idẽ Hẽricus III.impator Hẽrico de Lymburg ducat⁹ illos cõmisit,cui & fili⁹ eiusdẽ nois successit,q̃ sine ꝑle fatis cõcedẽte ducat⁹ Lothorigię ac Brabantinus ad antiq̃s dominos de Leuen,ductu & auspicio Henrici quinti deuenit, & sub

& sub iisdẽ ut Gezilone,Gotfrido secundo,tertio,quarto remansit,usq; ad ultimũ Gotfridũ,salutis anno M.lxxxiii.cuius frater Henricus Brabantinũ tñ ducatũ moderabañ, cui filius Ioannes primus successit,inde Ioãnes II.& III.eiusdẽ nois,qui etiã masculina prole deficiente hoiem exuens,Vuenceslaũ sororium suũ successorẽ sibi delegauit,qui tam diu ducatũ Brabãtiæ in manibus tenuit, q̃ diu in uiuentiũ numero uxor constitit,moriens uero ducatũ cũ uita amisit, ac ducatus Brabantinus ad Ludouicũ Flãdrensem ducẽ redactus est,ob Margaritã uxorẽ,ducis Brabantini filiã,ac uxoris Vuenceslai sororẽ.Alii tñ ut Colonienſiũ annales ad Antoniũ quendã tunc deuenisse uolũt ducatũ,ob uxorẽ Brabantiam Isabellã Vuenceslai filiã,alii hunc Antoniũ de uera linea ducũ Brabantinorũ ad q̃s dicunt,discrutiant alii,id loco ueriſſimi habeo,hunc Antonium Brabantinorum ducẽ fuisse,cui successit Ioannes IIII.huius filius,Brabantię dux.Hic copulatus est Iacobę fœminę,Vuilhelmi ducis Hollandini filiæ unicæ, ex Philippi Burgundiæ ducis filia,ſuꝑfuerat igit̃ ea uxor tñ,ex omni Brabantiæ ducũ affinitate,ac Ioanne duce Brabãtiæ,marito eisdẽ Iacobę,fatis sine ullo semine cõcedente,Iacoba fratrẽ regis Danię matrimonio sibi copulans,spe consequẽdi ducatus.Mox Philippus Burgundię dux anno salutis M.cccc.xxxiiii.bello in ditionẽ suã breui tpe Hollandiã,Selandiã ac Brabantiã redegit.Gaguinus patrẽ huius Philippi Ioannẽ Brabantiæ ducẽ fuisse scribit,alii tñ usq; ad Philippum filiũ eius distulerunt.Philippo succesſit Carolus filius,q sine uirili semine discedens,tradita filia sua Maximiliano regi,permissu Fœderici III.Cęsaris, genero suo reliq̃t tã Burgundię,Hollandię q̃ Brabantiæ ducatus. Maximilianus Philippũ filiũ initiauit in ducẽ Brabãtinũ,qui moriẽs filio suo Carolo hęredi iusto oĩa mortis necessitate relicta cõmendauit,q & hodie Brabantiæ præest.

De ducibus Lotharingis,& eorum catalogus. Ca. lxxxviii

De duci bus Lotharingię

INterim dũ in negocio ducũ Brabantinorꝝ occupati fuimus,pene Lotharingos duces a nostra memoria excluſimus.Diximus capite ꝓximo Lotharingiæ ac Brabantiæ ducatus in principio in unũ ducatũ euasisse, ac Lotharingorũ nomen tunc obtinuisse.Ita q̃ ambo ducatus tm̃ appellatione Lotharingorũ constiterint.Gerbirga simul & Gisilbertus Lotharingorũ ducũ titulũ ꝓtulerunt,licet & Brabantię ꝑfuerint.Itaq; ambo ducatus indiscreti usq; post Gotfridi de Bulion secula ꝓueniebant,q lege fatorũ e uita discedẽs,Vuilhelmo fratri suo Lotharingiã cõmisit.Brabantia uero penes comites de Ardẽnen tũc erat,q̃rũ catalogũ capite priori descripsimus.Ad ducatũ Lotharingorũ redeo,qui ꝓ Gotfridũ a Brabantino seiunctus est.Hic Vuilhelmũ fratrem (ut diximus)p̃fecit.Alii multo ante,ducatibus illis discretionẽ cõtigisse scribũt, Ottonis primi tꝑibus uidelicet.Mortuo,eñ Gisilberto aiunt Raginerũ cũ Lãperto Arnuldũ ac Garneũ ducatus illi⁹ occupatores expulisse, Lotharĩũ inde ac Carolum fratres pro recuperando ducatu laborasse,ac Ottoni filio Caroli eundem donasse. Quo mortuo Gotfrido Ardenensi obuenisse Lotharingiã.Illius sententiæ Geblacensis est,alteri uero accedunt annales Colonięsium. Gotfridus de Ardennen Lotharingiã Eustathio Bulionensi copulata sibi filia

ſua in matrimoniũ tradidit. Euſtathius Gotfrido Bulionenſi filio reliquit ducatum, hic in regẽ Hieroſolymitanũ abiens, fratri ſuo Vuilhelmo cõmiſit Lotharingiã. Cui ſucceſſit Theodericus filius, cui Theobaldus, inde Federicus, Matthæus, Matthæus filius, Fœdericus frater, Theobaldus, Forícus, Rudolphus, Ioãnes, Carolus, inde ob Iſabellã matrẽ Caroli filiã Renatus Siciliẽſis in Lotharingiæ ducẽ ſublimatus eſt, poſt quẽ ſedes ꝓximas tenuit Ioannes filius, hic ſine uirili ſemine mortuus, Renatũ Vaudemontenſẽ comitẽ, agnatũ ſuũ, ad ducatũ hũc accerſiuit. Renato Antonio dux ſucceſſit, quẽ nr̃a ætas adhuc uidet.

Tituli ducũ Lotharingorũ

De ſepulturis & rebus geſtis ducũ Lotharingię, & eorũ titulis. Ca. lxxxix

POſtq̃ a Brabantia, Lotharingia ſemota eſt, creuit in immẽſum ducatus ille, ob crebrã & feſtinatã illorũ principũ mutationẽ. Oſtẽdunt ſe duces ille reges Hieroſolymitanos, quẽ titulũ eis Gotfridi Bulionenſis uirtus conceſſit, regnicꝙ Siciliæ nomen eis Renatus contulit. Vaudemõtenſẽ uero & Barrenſem comitatus comes Antonius, cætera Ioannes, Carolus, Rudolphus, & alii q̃ in Nanſio eorũ ſepulturã erexerunt, ubi & eccleſiã condiderũt, ac dotauerunt. Simon dux Lotharingiæ monaſteriũ bellũ pratũ inſcriptũ fundauit, ſalutis anno M.c.lxxv. indictione xx. tertio Idus Nonii, in die Aſcenſionis dn̄icæ. Cuius inhabitatores Ciſtercien. ſunt. Illic etiã p̃fatus dux ſepulchro conditus eſt. Rudolphus dux in cõflictu contra Anglos periit. Memorant multi epiſcopi a ducũ illorũ ſtirpe profati, p̃ſertim Metenſiũ antiſtites, a q̃rũ memoria modo recedamus. Si em̃ oĩa quę in decus illorũ uerti poſſunt quęrere mus, ſemper a littore remoti nunq̃ ad deſtinati finis terram nauigaremus.

De ſtrategematibus ducum Brabantinorũ ac Lotharingię. Ca. xc.

Bellũ iter Giſilbertũ & Ottonẽ Cęſ.

ORationẽ nunc de ducũ illorũ ſtrategematibus dirigã, Lotharingię duces ante Ottonũ ſecula, nihil memoria dignũ elaborauerunt, Ottõi uero primo Giſilbertus gener ſe rebellẽ geſſit, atcꝙ inita cũ Egberto q̃dã cõiuratione, poſtq̃ imꝑatoris uires intellexit ſuis ualidiores, iuxta Briſacũ in Rheno abſorptus eſt. Hanc hiſtoriã Vrſpergenſis copioſiſſime exequ⁹ eſt. Gotfridus etiã Bulionenſis, Lotharingię dux, Antiochenẽ chriſtianis militib⁹ chriſtianitati adiecit, anno incarnatiõis M.XCVIII. Iñ Hieroſolymitanus rex conſecratus eſt, ut prius indicauimus. Iongo inde tꝑe Ioannes, Brabãtinus dux Reinoldũ Gelrenſem in bello (q̃d contra epiſcopũ Colonienſem geſſit) captiuum abduxit, & Limburgũ, Vuaſſerburgũ, Zupff, & multa ducatui Gelrẽſi ademit, anno dn̄i. M.cc.xciii. Brabantiã inde etiã oĩ uirili ſtirpe deficientẽ Philippus dux Burgundię in ditionẽ excepit. Carolus huius nepos Renato Lotharingiæ duce fugato, rebus Lotharingiæ potiebatur, ꝑ Heluetos tñ repreſſus ac ad ultimũ mortis diſcrimẽ ꝓductus eſt. Interim nulla uel pauca Lotharingorum p̃lia exup̃auerant. Brabantinorũ uero eo plura referunt, Vuenceſla⁹ Brabantiæ dux contra Hollandinos grauiſſima bella confecit, ob id ꝙ Hollãdin⁹ ille, regionẽ ſuã a p̃donibus p̃miſ erat undicꝙ infeſtari. Maximilianus etiã ante imꝑii ſublimationẽ, ſeueriſſime penes Morinos ac Brabantinos ſeſe bellis oſtẽdit. Fuit Nicolaus Calabrię dux, q̃ aſſumpſit uxorẽ Ludouici regis Frãcię filiã,

qua

qua depoſita, filiam unicam ducis Burgundiæ (conſequendi ducatus gratia) in coniugem affectabat, cuius tamen ſpes exitu caruit, prius enim morte preuentus obiuit. Dux igitur Burgundius initiari uolens, in ducem Lotharingẽſem, præuentus eſt a Vaudemontenſibus, ab eorũ comite Renato, ex parte matris Renati Calabriæ ducis, nepote, unde prelia atrociſſima inť Burgũdiæ ducem ac Carolum ſunt oborta. Demũ occiſo Carolo, Vaudemontenſibus ducatus ille remanſit. Plures epiſtolas Philelphi circunferuntur, ad Renatum Lotharingorum ducem conſecratæ.

De ducibus Hollandiæ & Selandiæ. Ca. xci.

Comites Hollãdię

ET Hollandiam olim ſub Auſtraſiæ regibus fuiſſe quidam obtinuerũt, cui⁹ comitatum olim a Carolo Caluo inſtitutum uolunt. Primus eorum comes Theodericus celebratur, ut in ducatu, ita & in ſuo nomine primus euaſit, poſt quem rebus potitus eſt Theodericus ſecundus, cui Arnulphus ſucceſſit, inde Theodericus tertius, Florentius primus, Theodericus quartus, qua tempeſtate Gertrudis Florentii prædicti uxor, ut filiis (ętate imperio minus conuenientibus) res integras conſeruare poterit. Ruperto Baduini ducis Flandrẽſis filio matrimonio ſe addixit. Theodericus quintus inde ratiõe prædítus, poſtquam ad annos diſcretionis peruenit, eiecto Vuilhelmo epiſcopo Traiectenſi, ac Gerlacho Gelrenſi comite, qui uiribus Hollandiã in uaſerant, omnia ſibi reſtituit, ac filium ſuum Florentium ſui nominis ſecundũ, hæredem conſcripſit, quem in comitatu ſubſecutus eſt Theodericus quintus filius, quem Florentius tertius, dein Theodericus ſeptimus. Hic addicta ſibi in coniugem Adelhaide, Theoderici Cleuẽſis filia, unicam gnatã nomine Adã reliquit, hanc Theodericus Leuenſis in uxorem ſibi deuinxit, ac Hollandiam occupauit. Verum non diutius uxore ſua. Poſtquam enim uita defuncta erat Ada, Vuilhelmus eius patruus, hæres uerus, Hollandiam recuperauit, quã iterum iuſto hæredi reſtituit. Inde Florentio quarto filio ſuo in dominatu ceſſit, q̃ hæreditate Florẽtio fatis deſtituto, Vuilhelmus cæſar fũctus eſt, filius prædicti Florentii. Vuilhelmum patrem ſubſecutus eſt Florentius quintus. Inde Ioãnes filius, qui Friſiam totã pene armis ſibi uendicauerat. Ioanni ſucceſſit Vuilhelmus ultimus Hollandiæ comes, qui relictis filiab⁹ Mariã Reinoldo Gelrię duci, Ioannam uero Vuilhelmo Flandriæ duci, ac Margaritam tradidit Ludouico Cæſari, maſculino genere defraudatus. Imperator ergo Ludouicus ſalutis anno milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quinto, Vuilhelmo filio ſuo Hollandiam conceſſit. Vuilhelmo uero ratione orbato, alteri filio ſuo Alberto comitatum eũdem adiunxit, cuius filiam unigenitam Eduarus Gelriæ dux ſibi matrimonio copulauit, hæc Hollandiam uſcꝙ ad extremam ſui ſenectutem ſub iugo ſuo p̃uidit, tandem fatali lege decedens, multos ſpe cõſequẽdi comitat⁹ deluſit. Affectabãt in dõiniũ Hollãdiã duxGelrię, necnõ Bauarię duces, q̃ omnium ueriſſimi dominii referũnť, & eo tꝑe ſimul Selãdiæ, Hanoniæ, Hollãdię ducatus recuperabãt. Vidi ipſe aureum numũ a Vuilhelmo Bauariæ duce cõflatũ, cuius epigrãma ſubſignatũ talẽ formã ſonabat, Vuilhelm⁹ Bauarię,

q

Selãdię,Hanoniæ,Brabãtię ac Hollãdiæ dux. Philippus etiã Burgundiæ dux, q̃ ob matrẽ ſuam Alberti ducis Hollãdiæ uxorem,tum ob filiam quam nuper Vuilhelmo ſexto ac ultimo Hollandiæ duci copulauerat,liti eorũ intercedẽs, anno ſalutis M.cccc.xxxiiii.uniuerſam Hollandiã,Brabantiã ac Selandiã ui oc cupauit,quas in ſua iura redactas inde filio Carolo reliquit.Philipp⁹ inde Au ſtriæ dux ob Mariã matrẽ,Caroli ducis filiã,ducatui initiat̃,multis tñ ac aſperis preliis id redemit,cui & ſucceſſit filius primogenitus Carolus,q̃ & noſtro tp̃e ducatibus illis p̃ditus eſt,& hæc de illo.Vnũ etiã q̃d noſtro æuo ducatui acceſ ſit,licet infauſtiſſimo omine,referre tñ in aĩo eſt.Poſtcp̃ annus ſalutis milleſi mus ſupra quingenteſimũ decimus ſeptimus agebat̃,poſt pentecoſtes celebra tionẽ,grex quidam ex multis hoĩum gñibus conflatus,Hollandiã hoſtiliter in uaſit,optimas q̃ſcp̃ ciuitates ſpoliabat,p̃dis inde onuſtus,diſceſſit,hoĩes occidit nec ad ſacratiſſimũ Saluatoris noſtri corpus,ut ad aſylũ confugientibus peper cit.Miſerrimę plane cõditionis Hollandia, q̃ tantos in uulnera eius ſanguiſu gos inuenit ſatellites,potuit hęc queri de illis,q̃d q̃ndam tota germania de Atti la.Selandia etiã ſemper Hollandiæ ducatui fuerat ſubiecta,ac ſub ea compre henſa, quare nihil de ipſa ſtatuere uoluimus.

De ducatu Limburgenſi ac comitatu Hanoniæ. Ca. xcii.

Limburgenſis ducatus.

LImburgẽſis ducatus,Aquiſgranę uicinus,olim comitatus, ab Hẽricis impatoribus conſecratus dicit̃,hui⁹ comes primus Hẽricus fuiſſe aſ ſerit̃,q̃ filiũ ſuũ Henricũ,poſt Gotfridũ Ardẽnenſem,ductu Henrici quarti impatoris,Lotharingię ducẽ initiauit,cui & ſucceſſit Hẽricus filius,quẽ tamen Hermannum,Hermannus Saxonum ſcriptor nominare uideť,hic ſine maſculina ſobole fata ſoluens,comitibus Leuenſ. hæreditatẽ reliqt. Alii tunc tpis ad comites Gelrenſes eorum comitatum ueniſſe arbitrant̃, quibus & ego ſuffragor.Multo inde tp̃e prætcrito,Ioannes dux Brabantinus.Henrici filius, rẽ contra Reinoldũ Gelriæ comitẽ (qui partes epiſcopi Colonienſis contra ci ues ſecutus fuerat)gerens,uictoriæ compos,ac duce Gelrenſe potitus,eũ captũ abduxit,ſalutis noſtræ anno M.cc.xciii.compoſitis inde ſoluendi ducis conditi onibus,multa ducatus (erat em̃ tunc ducatus) Limburgenſis, Vuaſſerburgũ quoq̃ ac Zupff Gelrenſiũ princeps Brabantinis relinquere compellebatur.

Hanonia ad flãdriã

Hanoniæ uero comitatus multa antiquitate præditus eſt,ac olim amplior,nũc exiguis,argumẽtum ex eo cepimus,olim enim Franciæ reges eorũ connubia nõ aſpernabant. Balduin⁹.n.Flãdriæ comes ex Aliza matre filia regis Francię genit⁹,Richildam Hanoniæ comitis filiam ſibi propriam dicauit.Inde totus co mitatus Flandriæ ad Hanonienſes duces peruenit,per Balduinum Hanoniæ comitem,ob Margaritam uxorem filiam Theoderici,ut Gaguin⁹,& alii teſtã tur. Vnde & hodie coniuncti ſunt. Aliquando diuidebantur,Margarita enim filia Balduini regis Hieroſolymitani,Guidoni filio tradere uolens comitatus ambos,ac Ioannẽ om̃i paterno iure exuere, a Vuilhelmo rege ſocero Ioannis compulſa eſt,ad dandũ Hanoniæ comitatũ Ioanni,Ioanne uero ſine liberis de cedente,Hanonia iterum Flandriæ coniungebatur.

De comitatu Flandrenſi,& eius comitũ Catalogo. Ca. xciii.

Flandria unde.

HActenus inter inferioris Germaniæ ducatus conſtitimus, anteq̃ ab ipſis recedamus morã prius in comitatu Flandrenſi paulũ teneam⁹, q̃ potitus eſt Ludouicus prim⁹ anno Dcc.lxxxii.qui accepit in uxorẽ Lotharii quarti filiã noĩe Flandrã (a q̃ nomen comitatui contigit)poſt quem Antonius,cui filius ſuus ſucceſſit.Inde Andaquercus.Et hi primi p̃fuerunt Flã driæ.Filius aũt Andaquerci Balduin⁹,accepta Iuditha Caroli calui filia in uxo rem,primus Flandriæ comes euaſit,a ſocero inſtitutus, referente Hermanno ſcriptore.Huic ſucceſſit Balduinus Caluus,inde Arnoldus III.comes, cui Ar noldus quartus,inde Balduinus,cui rurſus Balduinus ſextus, qui tres habuit filios,primus Arnoldus,ſecundus Balduinus,& hi contra Flandrenſes pugnã tes comitatũ p̃diderunt. Tertius tñ filius Rupertus eã recup̃auit,extitit hic ſep timus comes,hũc ſecutus eſt octauus noĩe Ruptus,& poſtea filius eius Baldui nus nonus in ordine,ac ultimus ſtirpis huius terminator,inde Flandriã Kanu tus rex Daniæ ſuo iuri ſubiecerat,ut Hermannus egregie exequit̃, alii tñ Bal duinum morbo comitiali affectum,naturã ſoluiſſe phibent, ac Danzenſem ducẽ,ob uxorẽ Balduini prædicti matrẽ,ad comitatũ euaſiſſe.Illius ſententię aſ ſertor eſt Gaguinus in Francorũ hiſtoria.Succeſſit huic Tetricus noĩe dux ac comes Flandrenſis.Inde nomĩs eiuſdẽ Tetricus,q̃ unica relicta filia Margarita Balduino Hanoniæ cõiti hæreditatẽ addixit. Ante Tetricos etiã Carolũ ulti mi Balduini nepotẽ,ac Vuilhelmũ Iprenſem Caroli p̃dicti generũ, comitatui p̃fuiſſe conſtat. Verũ pauciſſimo ſpacio tp̃is,mox em̃ ad comites Hanonię Flã dria deuenerat,Carolus em̃ partes Ludouici regis Franciæ ſecutus,a Bochar do ac Beriopo occidebat̃.Ad Balduinũ Hanonię comitẽ redeo,q̃ Rupto con tra Philippũ adhęrens,obiit,comitatũ Balduino filio reliqt,hic rex Hieroſoly mitan⁹ initiatus ,Ferrando Portugalliæ duci genero ſuo,ac Philippo Namur cẽ. comiti deſtinauit regionẽ.Hic Namurcũ Hanonię ac Flãdrię comitatibus copulauit, Ferrandus uero dux cõtra Philippũ regẽ Francię agẽs,pro Anglię regno,capt⁹ eſt,uxor ei⁹ oppignerato Gotfrido Brabantię cõite obſide,uirũ e carcere redemit. Quo fatis deſtituto,Balduin⁹ q̃dã p̃ſeudo,Balduinũ genui na ,ple prognatũ,ſe falſo ſimulans,a Flãdrenſibus conſecratus eſt in comitem, detecta uero eius malitia,capitali pœna in eũ eſt animaduerſum.Interim Mar garita Balduini regis Hieroſolymitani filia,diu ſola comitatũ p̃uidẽs, Vuilhel mũ Danipetrũ uirũ eius,in tutelã hui⁹ aſſũp̃ſit,cui & duos filios partu edidit; Guidonẽ,cui rerũ ſummã uẽdicabat,& Ioãnẽ,ſibi ob affectãdi comitat⁹ ſuſpici onẽ offenſũ,exilio mulctabat,Ioãnes uero auſpicio Vuilhelmi ſoceri Ro. cęſa ris poſtlimio in patriã rediẽs,ęq̃s cõditiõib⁹,Hanoniã impetrauit a matre,reli cta fratri Guidoni Flãdria.Ira iterũ cõiũcti comitatus illi diſcernebant̃. Guido aũt ac Ruptus,ob ſeditionẽ ab ip̃is motã a Flãdria ſubmouebant̃,poſt quos Ia cobus comes S.Pauli in eũdẽ locũ ſublimatus eſt. Verũ ob q̃tidianã moleſtiã ac tyrannidẽ,qua ciues p̃mebat,ſeditionis cuiuſdã potẽtiſſima cauſa extitit.Nã Ruptũ Bulionię. comitẽ e uiuis ſuſtulerat,q̃ comitatũ expulſo Iacobo recepat.

Hic cū Guidone Namurcē. habenas uſq; ad extremā ſenectutē flexerūt, tunc tertio comitatus ille p̄ſide deſtitutus eſt. Nā Ludouicus Niuernēſis affinitate quadā Rupto p̄fato comiti deuinctus comitatu illo potiri poſtulabat, diu ob ſi multatē (quā aduerſus Philippū pulchrū regē Frāciæ aluerat) eo fruſtratꝰ eſt, demū tuoti cōpos, rerū ſumma potitus, inſtante ultima neceſſitate, Ludouicum Mortēſem filiū declarauit hęredē, ſic Niuernēſis, Mortēſis, Retelēſis, Namurcenſis comitatus copulabant. Ludouicus aūt ille abſq; maſculina ꝓle hoiem exuēs, unicā filiā Margaritā, Philippo Burgūdię duci ioānis Frācorū regis filio oī iure hæreditario addicto, deuinxit, ac oī eius affinitate fatorū lege ſoluente nec quicq; p̄ter uxorē Margaritā in uiuis remanēte, ſuo genero Philippo, ĩua dendæ Brabātię p̄ſtitit occaſionē, nec id exitu caruit, Poſtq;.n. Ludouicꝰ natu ræ opus expleuit, ac nihil ducū Brabātinorū ſobolē plus olebat; Philippus ob matrē, Vuilhelmi ducis Brabātini filiā, ſibi ducatū deſumēs, Lemburgēſem ac Brabantinū ducatus ſuo patrimonio annexuit. Quę oĩa Philippo filio hęreditatis eius cōſorti deſtinauit, Philippus Carolo filio. Carolus (Lutzelburgenſi comitatu ac Lotharingorū ducatibus partis) uirili ꝓgenie carēs, Philippo auſtriæ duci ob filiā Mariā, Maximiliano parenti in matrimoniū locatā, addixit, q̄bus rebus omnibus conſecutis, Philippus ille oĩm, q̄s ſol uidit, ſe maximum principē geſſit, ut in eius panegyrico Rotherodamus noſter oſtendit, proauꝰ eius Hollādiā, Selādiā, Friſiā, & totā Germaniā pene inferiorē, ſalutis anno M. cccc.xxxiiii. in ditionē redegerat, oĩm illorū dñs Philippus conſtitutus eſt. Ac ceſſerat eiꝰ potētiæ Hiſpanię regnū, ob Ferdinādi regis filiā, ac Auſtriæ archiducatus, paterna hęreditate relictus. Adde q̄ Romanorū rex ab electoribus declaratꝰ, oēs (q̄s terra ꝓduxit) diuitiis, firmitate corpis, ac oĩbus boni numeris exceſſit, ueneno necatus, duos filios poſt ſe reliq̄t, unū Hiſpanię p̄fecit, aliū Burgūdię, ac totius Germanię inferiori cōſtituit moderatorē. Miſera mortaliū cōditio eſt, & oĩm miſeriarū generū refertiſſima, & tūc miſerrima, q̄n illos q̄s in altū eūtes, oĩbꝰ fœlicitatis ꝓtibus cōſumatos, repētino caſu deſtituit. Occurrit Philippo illo accerſita ac ſubita mors, ĩ primo honorū ac ętatis eiꝰ ueſtibulo.

De potentia comitum Flandrenſium, & ducum Germaniæ inferioris, eorumq; bellis. Ca. xciiii.

Caroli ducis Burgundiæ geſta

VIbrante adhuc recēti principis Philippi, omniū maximi, memoria, fas uidet maiorū ſuorū potētiā ac uirtutē, qua nitebant, in mediū afferre. Cōtigit Philippo maternus auus Carolus, Burgūdię dux, q̄ terribiliſſimi nomen ob ĩmēſa eius facinora tulit. Regē.n. Anglię in Frācorū regem exaſperauit, paulo poſt Pariſiā ualidiſſima manu obſidione p̄ſſit. Frācię regē e ſuis finibꝰ expulit, quē & e Pariſia excedere cōpulit. Fuit hoc potētiſſimi animi iudiciū, ducē Lotharingorū bis exulē fugauit, impiales quaſdā ciuitates ad extremā ſui deſperationē redegit. Demū tñ in Lotharingia uiribus ſuorū militū deſtitutꝰ, Heluetiis pœnas ſanguine ꝓprio dedit, ſalutis ano M.cccc.lxxvii. ſub Epiphanię dñi feſto. Scripſit huius rei orōnem, teſtē, Rudolphꝰ Agricola, uir in oĩbus eius ſcriptis ſanctus, cuius memoriā non ſine magna admiratione

facere poſſumus. Quis Caroli patrē Philippum ignoratꝰ qui Ropertū Gaguinum uiderit? Fuit Philippo illi parens Ioannes, omnis ſimultatis cauſa, quā ad huc principes noſtri ſeculi inter ſe diuerſi agunt & exercent, demū tñ a cōſanguineo ſuo Luduico occiſus, neq̄tiæ ſuæ pœnas pendit. Cæterū Flandrenſes plurima bella aduerſus reges Franciæ expleuerunt, Balduinus.n. Philippi Namurcenſis cognatus, contra Philippū inſurgens, non tñ ſine ſui detrimento cōcidit. Ferrādus inde comes a rege Franciæ interceptus eſt. Ropertus & Guido grauiſſimis bellis inſultauerunt. Rupt̄us Claromontenſis una cū duobus millibus extremū diē obiuit. Gotfridus brabantinus & Ioannes Hannoniæ comitis filius telis deſtituti ſunt. Aiunt tūc Francorꝝ xii. millia deſyderata cōcidiſſe. Burgenſes ac Flandrenſes uictorię cōpotes, uictoria qua nitebant elati, ſocio eorū comite Guidone, Atrebates ac Gandanū in ditionem eorum redegerunt, ac Philippo Pulchro regi Franciæ diſpendia grauiſſima intulerūt, quorum iactura percitus Philippus, pugnam iterū renouabat, et Flandrenſiū millia xv. apud S. Andomarū caſtris exuit, ac e uiuis ſuſtulit. Regi tñ duo fratres Iacobus atq; Philippus in p̄lio remāſerūt exangues. Inde Valeſii Philippi æuo, octingenti Flammingorum ac Flandrenſium armis nudati, opetierunt.

De comitatu Lutzelburgenſi, & primo de eorum Genealogia. Ca. xcv.

Lutzelburgēn: comitatꝰ.

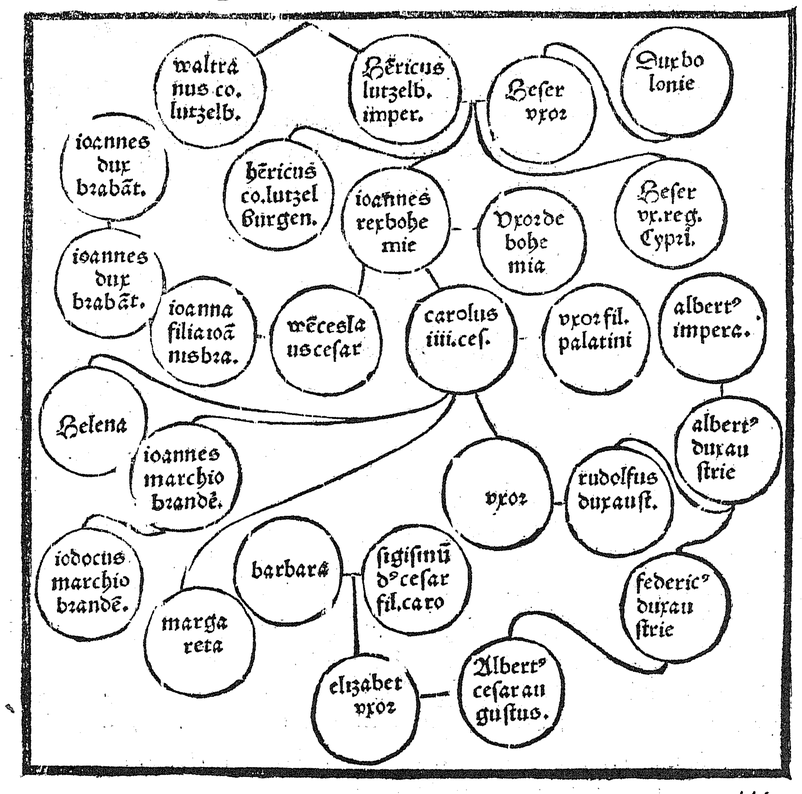

Lutzel burgẽsis comitat9

LVtzelburgenſes quia olim Brabantiam in poteſtatem nacti fuerãt, illis adiicere uolui. Multi ſub Lotharingis olim fuiſſe Lutzelburgenſes uolunt. Multa etiam connubia cum Flandrenſibus coniunxerũt, Guichardus dux Lutzelburgenſis filiam ſuam Erinnam Balduino Barbato adduxerat. Inde poſtq̃ ad eos imperium deuenit, Bohemiæ regnum ad ſe traxerũt cui centum ac triginta annis prefuerunt, referente Aenea Syluio. Inter eorum imperatores, duo eis contigerunt, rationis ac naturarum diuerſarum diuerſiſſimi. Vuenceslaum enim nemo ignauia ſuperauit, cuius & nomẽ ſaltẽ nobis ignauiam uidetur inferre. Receſſerat hic ab omni imperatoria præſtantia, literarum ignarus, imperio plus obfuit q̃ profuit. Contra huius patruus Sigiſmũdus, diuino ingenio præditus, omnes imperatores in diſciplinarum cognitiõe procul poſt ſe reliquit, priſcos ſuperabat, futuros docuit. Præterea benigniſſimus, patientiſſimus. Liberalitate, bellica quoq; uirtute nulli cedens imperio dignus meruit, cuius tempora nullus unquam damnauit. Huſſitanos preterea compeſcuit, orbem pene terrarum peragrauit.

De Boloniæ, Leuenſi ac Ardennenſi comitatibus. Ca. xcvi.

Boloniæ comitat9.

BOlonia inferioris germaniæ comitatus dicebatur. Comites illi nobiliſſimi olim meruerunt, ad quos uniuerſa tam Lotharingia q̃ Brabantia peruenerãt. Quibus demum Hieroſolymæ regnum deſtinabatur. Papam nomine Stephanum ante Fœdericum dictum, aluerunt (ut Platina, Vrſpergenſis, ac alii collegerunt. Ex eorum progenie nobiliſſimus ille Gotfridus proceſſit, ac omnes demum reges Hieroſolymitani. Olim Bolonienſium dominium ad comitatum Flandriæ attinebat, itaq; conueniebant inter ſe, ut ſenioris filio Brabantia cederet, reliquo Bolonia. Hinc eſt, q; Adolphus comes Boloniæ præfuerat Balduini comitis Flandriæ filius. Michael Riccius illos comites de Bulion uocat, quod magis uulgari conſonat. Blondus uero in geſtis Venetum, Gotfridum, Bogliognum corrupto uocabulo nominat. Sabellic9 uero comitem Bononiæ, ambo uocabulorum germãicorum ignari, nomen bolõiæ corruperunt. Lotharingorum annales non bulion, uerum boloniam dominiũ hoc dici debere obtinẽt. Caſtrum bulionenſe a Gotfrido rege Hieroſolymitano, Oberto Leodienſi preſuli uenundatũ eſt mille & trecentis marchis, ut eorũ annales teſtant.

Leuenſis comitat9.

Leuenſis comitatus olim ad Bruſellen. ptinebat. Inde ad comites Ardennenſes deuenit. Gotfridus aũt Ardennenſis nacto brabantiæ ac Lotharingiæ ducatu, Leuẽſem comitatũ brabantino ducatui adiecit, penes quẽ & hodie eſt. Fuit aũt potiſſima Brabãtiæ pars, ita q̃ filii duo in hæredes eligebant, ſeniori brabantia, iuniori Leuenſis comitatus ſubuenerãt.

Ardẽnenſis comitatus

Arden nenſis comitatus inferioris germaniæ celebrat, ad cuius comites brabantiæ ducatus redigebatur, ductu Ottonis III. anno. Dccclxxxix. Fuit autem commune quaſi illis comitibus nomen inditum ut Gotfridi dicerentur.

Genealogia ducum Lymburgenſium, Brabantinorum, Cleuenſium, Lotharingorum, Leuenſium, burgundiæ, Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ comitum Flandrenſium, ac Hannoniæ, Ardennenſium & bulionenſium. Ca. xcvii.

De ducatu Mechelburgẽſi, Vuirtẽbergẽſi & Pomeraniẽſi. Ca. xcviii.

Mechel burgẽſes.

MEchelburgẽſes olĩ comites tm̃ ferũt, ſub Saxoniæ ducatu partĩ, ptim ſub Pomerania cõphẽſi. Hi anno M. ccc. xlix. duces initiati ſunt, a Carolo IIII. Imp. & prim9 dux eorũ Albert9, ſecũdus Ioannes dictus eſt. Fuerũt his noſtro ſeculo multa bella aduerſus eorũ ſubditos Roſtockenſes, duces uero q̃ nuper noſtro uixerũt memorãt Hẽricus, cui9 uxor Iſabella, Burgũdię ducis filia, ac Albertus fratres, q̃rũ memĩt Marſchalcus in epſa quadã. Sororẽ eorũ Annã Vuilhelm9 haſſię Lãtgraui9 in uxorẽ ſibi deſtinauit, Philippi Palatini Rheni filia nup̃ Mechelburgẽſi duci nupſerat.

Vuirtem genſes

VVIRtẽbergẽſis uero comitatus tm̃ uidebaĩ olĩ. Eberardus prim9 dux a Cęſ. Maximiliano cõſtituebaĩ, Hos Gallię comites Otto Friſing. noĩare uidet. Antiqſſimi Vuirtẽbergẽſium Eberardus & Vdalricus ferũt, Eberardus ille ciuitatibus ĩpialib9 repugnabat, q̃a Marchiõe tm̃ Badẽſi cũctis ciuitatibus ſpoliatus eſt. Huius filius Eberardus anno M. ccc. xxv. eccleſiã Stutgardien. dotauit, eicq; erat uxor Irmegardis, Rudolfi Marchiõis Baden. filia. Nobilitaĩ & alius Vuirtẽbergẽſis comes Ioannes dictus, q̃ Rudolfi ſui noĩs primi Marchiõis Baden. filiã ſibi matrimonio iunxit. Ille Ioãnes cõtra totũ impiũ una cũ Fęderico Marchiõe ſe geſſit. Fuit & Vdalricus comes, q̃ anno M. ccc. xlii. Tubingã a Gozone & Vuilhelmo Palatinis redemerat. Oĩm aũt antiqſſimi Hẽricus & Cõradus extiterũt. Genealogiam illorum dum Marchionatũ Badenſium memoria nobis contĩget, aſſignabimus.

De ducatibus Voitlandiæ ac Rotẽburgen. nunc aboletis. Ca. xcix.

Ducatus voitlãdiæ

VOitlãdię ducat9 in mõtib9 Bohemicis ex alia pte uſq; ad Bõbergã olĩ ptẽdebaĩ, q̃rũ princeps ultim9 ſupra Mænũ fluuiũ ditionẽ ſuã tenuit. Verũa ppriis domeſticis oppetiit, ducat9 ille palã expoſit9 ẽ. Potẽtiſſimus q̃ſq; hui9 urbes tũc ĩuaſerat. Aſciuit ſibi Herbipolen. pſul Schliffenfeldiũ, Bãbergen. uero Holfeldiũ, Norinbergen. Burggrauii Habẽbergũ, ſicq; deſiit.

Rotẽburgenſes

ROTẽburgẽſiũ pſides ſupra Tuberã in duces olĩ euaſerãt. Vltim9 eorũ dux Fœderic9 dictus eſt, nepos Fœderici cęſ. q Scheftersheim monaſterium iuxta Vuickersheim dioceſis Herbipolen. cõdidit, & uillas quaſdã Eberhardesbrũnen ſcilicet ac Budelbrũnẽ eidẽ cœnobio cõtulit, pſentib9 Poppone Burggrauio Herbipolẽſi, & Reinardo eiuſdẽ urbis epo, Vigmãnoq; Magdẽburg. pſule, anno M. c. lxxii. ductu & auſpiciis Fęderici primi, dein ad impiũ uenit, ut lr̃æ hñt Fœderici, quas in arce Schillingsfurſt uidim9. Olĩ Rotẽburgẽſis dux q̃nq; filios ſuſcepat, prim9 Einhard9 nũcupabaĩ, ſecũdus Rudigerus, q̃ monaſteriũ Herbipolẽſe & Rotesbergũ ĩ loco Tungẽtal dicto erexerũt. Terti9 fili9 Richardus ferebaĩ, quart9 bernardus Hildesheimẽſis pſul eligebaĩ, quintus uero fili9 Hẽricũ epm Herbipolen. reliq̃t, & Herisbertũ. Hẽricus pterea ille epũs Colonien. fundauit eccleſiã in Anolſpach, & in Hangis & S. Stephani Burckardus de Rotẽburg Cãbergũ molitus eſt, q̃ eccleſia dedicata eſt anno M. lxxxviii. in die S. Thomę. Frater hui9 Hẽric9 S. Egidii erexit monaſteriũ in mõte Cãberg, cui cœnobio tradidit Nuẽburg, Viſbach, Sultzdorff, & plęraq; alia.

Scheftersheim

De ducibus Zeringenſibus. Ca. C.

Duces Zering.

NVnc Zeringẽſiũ ducũ res aggrediar, q̃s Carinthię duces Vrſpgeñ. ppere noīat, hi utrũcꝫ Friburgũ erexerũt, ac pene toti Briſgaugię p̃ fuerũt. Hi Rudolfo ultĩo duce deſinẽte Sueuię ducatũ affectauerunt; unde bella grauiſſima inter eos et totã Fœderici primi ꝓſapiã oborieb̃at. Bertholdo.n.duci eorũ nupta erat filia p̃dicti Rudolphi ducis Sueuie. Meminerũt huius Rudolfi Friſing.li.i.ca.vii. Hermãnus, Nauclerus ac Innocentius de elec. C. venerabilẽ. Illorũ itaqꝫ genealogiam uſqꝫ ad ultimos duces illam referunt

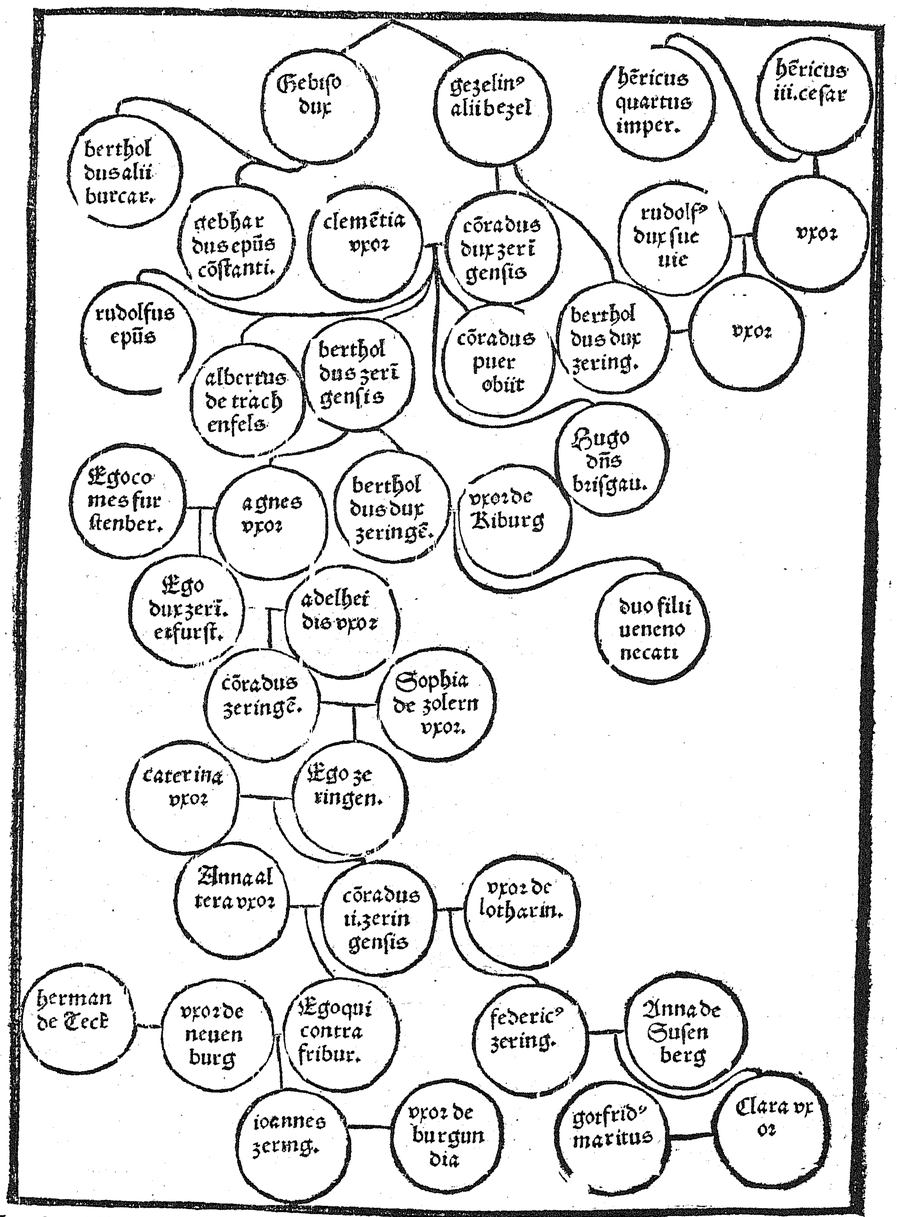

Lectorẽ p̃terea admonere uolui, Bezelinũ ſupraſcriptũ filiis caruiſſe, ut honeſti auctores ꝓdiderũt, & poſteritatẽ eidẽ addictã bertholdo fuiſſe aſcriptam.

De regionibus Zaringorum ducatui ſubditis, & ad quæ dominia deuenerint. Ca. CI.

Duces Zaringię

MAgna inter celebres authores lis eſt, de primo ducatus Zaringorum ortu, nulli inter ſe conueniunt. Volunt quidã a Fœderico primo cæſare primũ ducẽ fuiſſe conſecratũ. Vrſpergenſis aũt Hermannus & alii, Bertholdi Zaringię ducis meminerunt, Henrici III. tp̃ibus. Oli ducat⁹ illorum totã Heluetiã comp̃hendit, Ottlandiã q̃qꝫ. Multa p̃terea in Burgundiis ac Arelatenſi dominio Geben. & Sudin. Aiunt aliq Ruthardũ Alſatiæ Lantgrauiũ, ac Zeringenſiũ ducũ antiqſſimũ extitiſſe, qui cũ uxore Irmefrida, Gegenbachũ erexit, & monaſterium Schuartzach, tp̃e quo milleſimus ſupra ſexageſimũ ſextus agebaī annus. Gebiſo etiã dux Sultzbergenſis, monaſterium illud dotauit. Eo tñ pacto ducatus ille deſiit, Bertholdus dux Fœderico cæſari Burgundiã, Bernã ac multa in Arelatenſi regno reliquit libera. Friburgenſes etiã libertatẽ ab Egone duce xx. millibus marcarum auri (ut uocant) emerunt, Poſtq̃ ꝓgenies ducũ illorum inclinauerat, ac nemo uirilis ſtirpis in ea ſupfuerat, ultim⁹ eor̃ dux Zaringeñ. Bertholdus memoraī, q̃ ſine maſculina ꝓle decedens, ac unica eius filia Agnete Egoni Furſtenbergenſi in matrimoniũ tradita, ducatũ reliq̃t Egoni, cui Cunradus, cui Ego ſui noīs ſecũdus, inde Cunradus ſucceſſerũt. Vltimo Ego III. cuius dominio ciues offenſi, grauiſſima bella cũ ipſo cõpleuerunt, affuit p̃lio Marchio Badenſis, Egonis partes ſecutus. Ego uero intempeſta nocte ac nebula Friburgenſes pene ad unum ꝓfligauit.

EPILOGVS AD LECTOREM

℄ Reddita iam regib⁹, electorib⁹, ducibus Germaniæ, debita ſua portiõe, ad cęterorũ nobilitatẽ orõnem meã dirigã, ut ſumma impii noſtri nobilitas, in unoq̃qꝫ mẽbro eniteat integra. Primo aũt de illorũ amplitudine acturus ſum, q̃ antiquitate ſtirpis eorũ p̃diti, una cũ electoribus impii, ab Ottone ſui nomis tertio cæſare ac Gregorio quinto, in ſacratiſſimi imperii noſtri membra conſecrati ſunt, & primo de Marchionibus.

De Marchionibus Germanię, unde uenerint, & dicti ſint. Ca. CII.

Marchio nes unde.

MArchiones a Marchione q̃dã Troiano filio Antenoris, dictos phibent, atcꝫ Antenoris filio Marchionis nomẽ cõceſſerunt. Qui Marchio condita a patre Venetia, Ticinẽ. urbi dedit principiũ, a cuius reliquiis, germaniæ Marchiones, Bergomenſis ſcriptor deriuaſſe uult. Nõ caret ſentẽtia illa oĩno fide noſtra, potiſſimũ eo periculo, id em̃ uniuerſo liquet, Fœderici primi tp̃ibus ex Italia in Germaniã ꝓfectos eſſe Badenſes, Hochburgẽſes ac Rotelenſes Marchiones. Vidimus literas multa antiquitate p̃ditas, eam originẽ Marchionibus pollicentes. Cæterũ a germanico uocabulo (Marcht) dictos eſſe non incongruũ fuerit. Quẽadmodũ em̃ noīa a cæſaribus aliorũ nationes comp̃henderant, & non niſi germanica, ita & Marchiones nuncupatos fuiſſe a Germãis facile inducor. Nũcupant em̃ quidã Langrauii, quaſi Lãtgrauii, a ditione nomen ferentes. Quidam Palatini Pfaltzgrauii a Palatio. Ita q̃qꝫ a Marcha (Marck) principes huinſmodi traxerũt appellationẽ. Cæterũ

Bergomẽſis atq; Carinus Florentinus, germanorũ uocabulorũ ignari, nomĩa (ut ſe res obtulit) finxerunt. Id q̃q; ueritati proximũ eſt, Brandenburgẽſes ac Miſnenſes Germanię ueriſſimos indigenas extitiſſe, & a ditionis eorũ qualitatibus, ab Ottone primo cæſare, in Marchiones fuiſſe conſecratos. Et hi quidem primi, aliorũ oĩm Marchionũ uetuſtatẽ ac originẽ exceſſerunt, a q̃rũ appellatione noĩa poſterioribus innata ſunt. Dũ itaq; ueritas uariis uulgi ſermonibus diſſipat, atq; quilibet ſymbolũ ſuũ cõdonat, facile contigit in noĩbus uariatio, quemadmodum in Marchionum origine uidemus eueniſſe.

De Marchionibus Badenſibus, & eorum religione. Ca. Ciii.

Marchionum laus.

PRiori loco Badenſium heroas donauimus, non q̃dem antiq̃tatis gratia, qua alii ſupiores ſunt, uerũ tm̃ patriæ neceſſitate inducti, ut debitã illis pietatẽ pro captu uiriũ mearũ expletũ eam, ac eo(q̃d nobis conceſſum eſt) exiguũ ſcio, participes tam egregios non modo diuitiis uerũ & uirtutibus prĩcipes reddã. Si em̃ nulla cũ ipſis mihi neceſſitudo fuiſſet oborta, uel q̃ pietati ſiue beneficio deberet, id tm̃ ſuſcepti muneris officiũ a nobis poſtulaſſet, atq; p̃ſentis opis ratio, ne q̃ ad Marchionũ illorũ cultũ attinere certus fuiſſem, memoriæ noſtræ ſubtraherẽ. Cæterũ illuſtriſſime Princeps PHILIPPE, dũ tuũ in me officiũ indulgentiſſimũ, præ oculis requiro, ac te(excluſo in hoc obediẽtiæ ſacramento tibi debito) oĩbus literatis dextrũ eſſe uideo, nec apud ingratiſſimos rep̃henſione carerẽ, p̃ſertim ſi familiã tuã, tot dignis dignã, inter nobiles primã, inter primas nobiliſſimã, minus memoriæ aſſererem. Quæſiui em̃ a ruditus annis ſemp̃ gn̄is tui gloriã, neſcio q̃q; c̃p uehemẽtiſſimus ſemp̃ affectus opi nr̃o iualuerit, q̃n memoriã ſaltẽ nobiliſſimi ſtirpis tui mẽte ingrediebar. Si uero breuibus hæc abſoluero, non negligentiæ, uerũ uerecũdiæ noſtræ remitteť, dũ te plus amauerim, q̃ arida noſtra orõne explicare uolui. Claris ſtirps tua(ut papa Pius teſtať) illuſtrata eſt titulis, q̃ nullũ unq̃ non egregie ſapiẽtẽ p̃duxit, & idẽ papa in epiſtola ad Martinũ Maier, de Ioanne Marchioni Treuerenſi epiſcopo. Si non, inq̃t, maiorũ ſuorũ claritate niteret, plane cõuincipo terit, ex tali ſtirpe nõ fuiſſe eũ p̃ductũ. Quid potuit honeſtiꝰ de tua p̃genie dici? quis etiã laudatore illo honeſtiorꝫ nobiliorq̃ꝫ laudat oĩs nobilitatis fons, nobilitatis eius uberrimũ riuũ. Patet in illo ſingulare religionis tuæ decus, & anteactæ uitæ ratio maiorũ tuorũ. Erat eiuſdẽ amplitudinis æquali ſacerdotio p̃ditus Innocentius octauus, q̃ in epiſtola ad Fœdericũ tertiũ egregie oſtẽdit, quomodo penitus religioni Marchiones ſeſe dediderĩt, ac ſummo animo ad uerſus Romanum Pontificem uſi fuerint.

De initio Marchionum Badenſium, & eorum catalogus. Ca. ciiii.

Badenſes ab Vrſi ſinis

NVnc in memoriã noſtrã nobiliſſimi ſtirpis Marchionũ ortus cadet. Retulerũt aũt eorũ originẽ Badenſes(ut q̃dam dicunt) a Marchionibus Veronenſibus, anno ſalutis M.cliii. Inde poſteriori ſeculo, Fœdericus primus Romanorũ impator, unũ Veronenſiũ Marchionẽ, ex Vrſinorũ familia proſatũ, capta urbe, ex Italia obſidẽ ſecũ detulit, ut ei per uallẽ Tridentinã liberior pateret regreſſus. Huius poſtea filiũ in caſtrũ Hochburgenſe collocatum

locatũ, armis ac noĩe Marchionis inſigniuit. Qui lumina ſine uirili ſemine claudens, incolas induxit, ad conſtituendũ aliũ Marchionẽ ſui gn̄is, a q̃ Badenſium p̃genies exordiũ ſumpſit. Ea tẽpeſtate comitatus tm̃ regio Badenſis fuiſſe meminerať, ac p̃ feudã (ut uocabulo barbaro loquar) acquiſitus. Hęc ſub Marchionis Ioannis ſigillo literæ ferme continent. Secundũ alios antiq̃ſſimus oĩm Hermãnus in Marchionẽ euaſit, qui primus ſe principẽ geſſit, ſalutis anno M.c.xx. unde antiquior ratio tp̃is Marchionatui illi infertur, & q̃ multos annos ſecula Fœderici impatoris excedit, cui ſententię palmã do, ac calculũ noſtrũ eo libentius adiicio, dũ apud Hermannũ chronographũ in expeditione ad terrã ſanctã Hermannũ Marchionẽ Badẽſem p̃fectũ uiderim. Conueniunt mecũ, q̃ in memoriã eius de eo in eccleſia Backenauenſi conſecranť, cuius prima fundamẽta ipſe iecit. Succeſſit Hermanno primo eiuſdẽ noĩs Hermannus ſecundus, cuius meminerũt Hermãnus, Naucerus & alii. Literæ q̃q; de eo uulgatæ anno M.c.liii. in uiuorũ numero Fœderici temporibus eum floruiſſe teſtantur.

Antiqtas Marchionum.

De Marchionibus aliis ſubſequentibus catalogus. Ca. Cv.

Marchiones Auſtriæ duces

SVblimatus inde ad Marchionatũ eſt tertius ſui noĩs Hermannus, cuius meminit Hermannus Saxonũ ſcriptor. Hic duos filios ſortiebať, unum Hermannũ Auſtrię ducẽ initiauit, ob Margaritã coniugẽ, referẽtibꝰ Auſtrię annalibus. Ex q̃bus p̃ceſſit Fœdericus Auſtrię dux, atq; Marchio Badenſis, cuius Vrſpergenſis ac Peutiger ſupra Ligurinũ memoriã fecerunt. Alter filius Rudolphꝰ noĩabatur, cuius pater monaſteriũ Liechtenau erexit. Rudolpho ſucceſſit quintus Marchio Fœdericus, cui Rudolphus ſecũdus, inde Fœdericus II. Rudolphus III. quẽ ſecutus eſt Bernhardus, q̃s pene oẽs annales Argentinenſiũ collegerunt. Inde Iacobus Marchio, quẽ tanti papa Pius in deſcriptione Rheni fecerat. Poſt quẽ Carolus filius, ab eodẽ pontifice cõmendatus, deinceps Chriſtophorus, ultimo Philippꝰ fœlici ſydere tredecimus Marchio Badenſibus obuenit, ab Hieronymo Aleandro ac Philippo Beroaldo tot laudibus proſecutus, qui & noſtro æuo adminiſtrãdæ reipub. natꝰ, Marchionatũ pace atq; bello inclytꝰ, iuſto faſce, regimĩe ſubditos auſpicatiſſĩo cõſeruat atq; ampliat, cui dies ĩ futurę ętatis ſeceſſus fata p̃gẽt, ac q̃ longiſſime extendant.

De illuſtri familia Marchionum Badenſium, & nobilitate eorum. Ca. Cvi.

Epiſcopi Badẽſiũ Marchionum.

PRoduxit aũt Badenſiũ familia plæroſq; nobilitate inſignes, ac maxĩs ſacerdotiis p̃ditos. Ioannes em̃ Badenſis Marchio, Iacobi Marchiõis filius, ob egregiã gn̄is eius uirtutẽ, ad Treuerenſiũ põtificatũ ſublimabať, referente Aenea Syluio, ac cõpetitorẽ ſuũ Bauarię ducẽ, auctoritate q̃q; Philippi Burgũdiæ ducis potentiſſimi nixũ, ſũmouit, ac in affectando archiepiſcopatu ſupior euaſit. Alio me uocat Iacobus Marchio Badenſis, quo nihil eruditius, ſublimius, innocentius, p̃ſtantius, Germania p̃duxit, oĩbus uirtutũ numeris p̃fectus, in eiuſdẽ eccleſiæ archiepiſcopum abiuit, robuſto ac uirili ingenio iſtructus, ſiue ſubita, ſiue meditata p̃ferret extemporali facultate p̃ditus extitit, ut tm̃ doctrinæ huic Beroaldus noſter p̃ſtiterit, quantũ nec alteri, ut etiã

elegantiſſimũ de philoſophorũ ſymbolo librũ,honori eius diuulgauerit,hunc ante diẽ acerba mors damnauit,quẽ poſtq̃ numero uiuentiũ ſubtraxit,cœleſtibus adiecit,nec quicq̃ inter uulnera totius Marchionatus ingrati⁹ illius caſu intercidere potuiſſet.Dũ em̃ adhuc inter uiuos conſtitit,omni uirtute functus tantos ingenii fructus,tantam de ſe ſpem dedit,qua fœliciter pene tota patria

S.Bernhardus Marchio

noſtra nitebaṫ,trigeſimũ ingreſſus annũ in flore ætatis ab inuidia fatorũ interceptus eſt. Hinc in memoriã diui Bernhardi Marchionis abducor,cuius ſanctitatis exiſtiatio plurimũ apud me ualet.Hic ab oĩ fœditate remot⁹,poſtq̃ mũdi ĩmundi uias ingrediebaṫ,ſolũ ad inuitandũ ſibi Chriſtũ quęſiuit,oẽm anteceſſorũ religionẽ ſupauit,futuris exemplũ reliquit.Huius uita ſimplex,incorrupta,ac nulla uitiorũ prauitate irretita,aut offenſa erat. Hic uniuerſis renunciauit uoluptatibus,ueræ religionis ſacramentũ ſequebaṫ.Quicqd ad diuinæ maieſtatis cultũ attinebat,ab illo nihil uidemus p̃termiſſum, nullus ſomnus huic in delicto mortali ſurrepſit, penitus etiã ſeſe a ſeculari negocio,diuinis muneribus alioqui deſtinatus,ſubtraxit, patrimoniũ amore Chriſti (ut nunq̃ ab eo oculos haberet remotos) libere ſuis fratribus addixit, eo contentus tm̃,q̃ ad uitæ ſuæ ſuſtentationẽ ac tutelã neceſſaria requirebanṫ. Hũc inde p̃ huiꝰ ſeculi tenebras raptũ,uitę ſuæ finis conſentaneus excepit,poſtq̃ ſibi bonis op̃ibus, nobis exẽplo reſpondebat,ac ſatis fecit,memoriã ſuã conſecrauit ſempiternã, in opido Lotharingię (Mumpelir dicto) inæſtimãdis coruſcat miraculis, uiſum cæcis reſtituit,auditũ ſurdis reparat,nulli oculos ad eũ tenenti patrociniũ denegat.Hunc iam uotis expetimus ad noſtrã ſalutẽ ſeuocamus,& quicqd triſtiꝰ accidit,auſpicio eius auſpicaciſſimo,ac omine corrigimus. Cõtigit huic frater eius Georgius tunc Metenſiũ epũs.O fœliciſſime oĩum IACOBE Marchio cui nihil (q̃d fœlicitatis eſſet) defuit,beatus partu, ac beatior fortuna corpis, q̃ animi bonis, beatiſſimus liberis beatiſſimis,& te multo beatioribus.Collocabaṫ,tibi coniugio Caroli Lotharingi ducis filia,thorus ducatu inſignitus,filios ſex fortuna indulſit,unũ cuius nomen inter diuos relatũ eſt, duos epiſcopatibus ampliſſimis inſtructos,tertiũ epiſcopatui Argentinenſi quã ꝓximũ.Ante obitũ q̃q̃ uidere tibi datum eſt,Carolo potentiſſimo (q̃ adhuc extiterunt) Marchioni filio,Fœderici III.Cæſaris ſororẽ,in uxorẽ copulari,unicã filiã Alberto Brandenburgenſi Marchioni ac Imp.Ro. electori deſtinatã.Videbatur ante paucos annos Fœdericus Caroli Marchionis filius conſumatiſſimus Traiectenſis p̃ſul,cui plus Sycambrica uictoria ,q̃ ulli totius Germaniæ inferioris

Badenſes Auſtriæ duces.

principi debet.Si paulo altius rem noſtrã repetamus: Auſtriæ ducatus titulũ ac ius Marchionibus Badenſibus aſcriptũ fuiſſe nobis conſtabit. Exoleta em̃ Lupoldorũ ,ꝓſapia,unica Margarita ſupfuerat,q̃ ab Hermanno Marchione in uxorẽ deſumpta,Marchionibus Auſtriã attulit,ſicuti annales Auſtriæ probant.Erat huic filius Fœdericus Auſtriæ dux,ac Badenſiũ Marchio,q̃ cũ Conradino Sueuiæ duce ultimo,ac Conradi Cęſaris filio ,contra Carolũ Andegauenſẽ Sicilię ocupatorẽ,,ꝓfect⁹,Neapoli pœnã capitis luerũt, Vrſpgenſe,Nauclero referẽtib⁹.Rudolph⁹ etiã Badeñ. Marchio,Veronẽſiũ titulos ſibi deſumpſerat,ut literę adhuc teſtanṫ,q̃ ſub noĩe S.Rudolphi ſubſcribunṫ.

De ſtrategematibus Marchionum. Ca. Cvii.

Marchio nũ bella

STrategematibus plurimis Marchiões illi claruerũt. Prima,q̃ memoriæ ꝓgata ſũt,Hermãnus auſpicat⁹ eſt,q cũ Fœderico I.cęſ.Richardo Anglię rege,Bertholdo de Morauia urbẽ Anconã, tranſmarinã expugnauerũt.Meminit illi⁹ expeditiõis hiſtoria Fœderici I.Vrſpgẽſis, Hermãn⁹ & alii. ſub anno M.C.ſupra triceſimũ ſeptio.Soluẽte naturã Hermanno ſui nois III. Rudolpho Marchiõi Geppingen incẽdebaṫ a Popone, & quarto inde anno Oberkirch a Burkardo de Heyedoch,& Rudolpho Aſſerburgenſi,cõtra q̃s p̃dicti Marchiões ĩſurgẽtes,uictoriã pepererũt.Hermãn⁹ etiã aduerſ⁹ Ottocarũ regẽ Boemię p̃lia lachrymabilia expleuit, ut annales Auſtrię hñt.Dein duces Vuirtẽbergẽſes aucti aĩo atcq̃ opib⁹,ſe Marchiõib⁹ oppoſuerũt,uerũ Hermãni Marchiõis uirtuti cõciderũt, ac arx eorũ penit⁹ expugnabaṫ,dux e ditiõe ſua abact⁹ ẽ,uti Herman. ait.Fuerũt aũt multa eorũ aduerſ⁹ Argẽtinẽſes p̃lia , illos.n.tp̃ib⁹ Cũradi VI.ſollicitabãt.Rudolfus igiṫ Habſpurg. tũc Alſatiæ dñs Durlachũ,Mulbergũ ac Baden armis cepit,turrim Durlachenſem deſtruxit, Marchionẽ cõpeſcuit,q tẽporib⁹ Fœderici II.cũ ep̃o Argẽtinſi Hẽrico de Staheleck totã Alſatiã, Cronẽburgũ, Vuikersheim,Haldẽburg,Andalau,Molburg,Huſen,Ortẽburg,Offenburg,Gengẽbach,& oẽs pene adiacẽtes ciuitates cepant anno dñi M.cc.xxx.Iñ cũ ſucceſſore hui⁹ in epãtu Vualthero de Gerolzeck noĩe Argẽtineñ.ciuitatẽ ualde afflixerũt,ubi Mulhuſen,Colmar cepe rũt,ac ante Husbergẽ ingẽti p̃lo anno M.cc.lxii.ciuib⁹ Argẽtineñ.cõflixerunt. Iñ tp̃ibus Fœderici de Blãckẽſtein ep̃i Argẽtineñ. Marchio ac comes Vuirtẽbergę opẽ ep̃o p̃ſtabãt,cõtra impiales urbes.lũxerũt ſeſe illis comites Marchio Rotelẽſis & Hochburgẽſis. Comites de Dirnſtain, Naſſau,Lutzelſtain, Kiburg,& alii q tũc ĩpugnauerũt Argẽtinã ĩ die B. Marię ỿgĩs.Secũdã uero expeditionẽ ĩ die S.Mauricii habuerũt,ubi Rheni põtẽ ĩ ditionẽ eorũ redegerũt anno M.ccc.xcii.dein bellũ deſiit.Ludouici etiã cęſaris tp̃ib⁹ epũs adiũctis ciuibus,cõtra Marchionẽ & comitẽ Vuirtẽberg.bellũ mouit, anno M. ccc. xxx. in q̃ Reibold⁹ Argẽtineñ.exercit⁹ ductor occubuit. Marchionum q̃q̃ memoria celebraṫ i expeditioe Berbelſteinẽ. anno M.ccc.xiiii.& poſt p̃dictũ tẽp⁹ Berſz ciuitatẽ deſtruxerũt.Egõis etiã Furſtẽbergẽſis comitis p̃tes cõtra Friburgẽſes ſecuti ſũt.In bello q̃q̃ cõtra ciuitateṣ ĩp̃iales geſto,cũ Fœderico & Ioãne Bauarię ducib⁹ ,ꝓceſſerũt,dũ milleſim⁹ ſupra trecẽteſimũ ſeptuageſim⁹ ſeptim⁹ numerabaṫ ann⁹.Paulo poſt Stauffenberg, Geroltzek,Dirſperg afflixerũt. Stolhoffẽ uero & Badẽ ab Argẽtineñ.obſidebãt,nõ tñ expugnabãt. Nec te Bernharde ſilẽtio p̃teream,qui toti⁹ impii inuidiã exaſperatus,cunctorum minas in ludibrium uertiſti,deo ſolo addictus, uniuerſo imperio renunciaſti. Mouebãt aduerſus te primitus Argentinenſes, Colũbarii,Seleſtadienſes,duce nobili q̃dã Zolrenſi,ac ep̃o eorũ Argẽtino,q deſtructarũt oppidũ q̃ddã in Hochburgẽſi dominio,tũc Marchiõi ſubiectũ,uſq̃ ad arcẽ Mulbergũ ,ꝓceſſerũt. Cõiũxit ſe eis tũc Ludouic⁹ Rheni Palatin⁹,ac duces Bauarię,totũ denicq̃ impiũ parturiebãt mõtes,uerũ ridicul⁹ mus naſcebaṫ,nec arci temere munitę ſuffecerũt.

Contra imperiũ

Badenſes cõtra Argẽtinẽſes.

Deſtruebant tũc Muckẽſturm ac Raſtetẽ. Quo turbine ſedato, cõtra Mogun tinos, Iacobus Marchio ꝓfectus, Palatino multa intulit diſpẽdia, adiũcto ſibi filio Ioãni Metẽſi epo, quẽadmodũ Sylui⁹ teſtat. Mortuo Iacobo, cõtra Fœde ricũ Palatinũ rem geſſit Carolus Marchio, uerũ ſiniſtro auſpicio, dolo ac ſuo rũ ꝓditiõe caſtris exutus, captus, & magno auri cũ ciuitatum pcio demũ redẽ ptus, maxia iactura Marchionatũ affecit, quẽ tñ Chriſtophorus Marchio ſub ſequẽs reſarſit. Chriſtophorus inde Marchio, cui ducatus bellicę uirtutis aſcri bit, teſtãte Beroaldo, ſine q̃ nihil adhuc egregii a Maximiliano geſtũ eſt, Lutz elburgẽſem cõitatũ, ab hęredibus iiuſtis occupatũ, armis priſtino iuri reſtituit.

De Marchionatu & ciuitatibus eius antiquitus ac nunc a Marchionibus poſſeſſis. Ca. Cviii.

Sedes & Ciuitates Badenſis Marchio natus.

REgiõis illius noia nũc iterpretaturus, ea q̃ ad ꝓfectum huius affutura uideo, ſubiungã. Marchionatus Badenſis Raphael in vii. cõmẽtario rũ Vrbanorũ iuxta Rhenũ meminit. Marlian⁹ olim a Cheruſcis hũc inhabitatũ exiſtiat, a cuius ſentẽtia q̃ lõgiſſime receſſi, dũ intra Rhenũ Cheru ſci nũq̃ extiterũt, ut li. xi. clari⁹ idicemus. Ad rẽ redeo. Otto ſui noĩs terti⁹, atq; Gregorius v. Marchionatũ primitus cõſtituerũt, ac Vuiſſenburgẽſis abbatis ciuitates aliquas, q̃ int Rhenũ ac Baccenẽ cõſtiterãt, Marchionatui adiecerũt, i q̃rũ numero Badẽ, Stolhoffen, tũc tpis uillę atq; Ettelingiacũ extiterunt. Hñt Etelingiacẽſis adhuc huius antiq̃tatis ueſtigiũ, liberi.n. Vuiſſenburgẽſes ꝓ opi dũ illud res ſuas, ſine oĩ uectigali uehũt atq; euehũt. Mihi pterea puero adhuc i rudib⁹ ãnis cõſtituto, literę oſtẽſę ſũt, in qbus habebat, q̃ pacto Etelingiacum Marchiõib⁹ ſit addictũ. Dagobert⁹ aũt abbati Vuiſſenburgeñ. Rotfrido, Ba dẽ urbẽ (quã Adrianus & Antoninus cõdiderũt) & ſex leucas (ut ita dicã) ultra Rhenũ cõceſſit, ſicuti in literis adhuc penes Vuiſſenburgeñ. reſeruatis, Dago bertus demõſtrat. Durlachũ uero ac Heidelzau Fœdericus II. impio ademit, & Hermãno Marchiõi Badẽſi adiecit. Raſtettẽ ac Cuppenheim opida a dñatu Eberſteinẽſi Marchionatui cõtigerũt, ꝓ Hermãnũ filiũ Rudolfi. Pfortzheim ac Cellã mortuo Cũradino a ducatu Sueuię Marchiõibus obueniſſe uolunt. Beſigheim uero Hermãnus II. ab abbatiſſa Erſteinẽſi recupauit, ductu Fœde rici Imp. ut literę Badeñ. oſtẽdũt. Stukgartẽ q̃q; Bachẽheim, a Marchiõib⁹ cõ ditę ſũt, ac ab eorũ ditiõe ad Vuirtẽbergę cõites uenerũt, ductu Ioãnis Vuir tẽbergę comitis, ob Annã uxorẽ ei⁹, filiã S. Rudolfi. Eppingẽ uero ꝓ Fœdericũ cęſ. Badẽſibus additũ ẽ, a Palatio rheni, cũ Haidelsheim recupabãt. Hochbur gẽſis dñatus ꝓ Bernhardũ Marchionẽ receptus eſt, ultimus.n. dñs abſq; ſobo le decedẽs, Marchionẽ Badeñ. cõſtituit hęredẽ, de hac re ĩ monaſterio q̃dam Hochburgẽſi nõ ꝓcul a Friburgo multa reſeruãt. Spãheimenſẽ dñatũ Rudol phus Fœderici Marchiõis filius adiecit, alii tñ Iacobũ Marchionẽ primũ titu lũ Sſpãheimẽſem uſurpaſſe ferũt. Rotelẽſem uero Marchionatũ Chriſtopho rus Marchio, mortuo ultio Marchiõe Rotelẽſe, a Maximiliano Cęſ. ĩpetrauit. Idẽ Creutzenau magno oppigneratũ pcio, redemit. Hochburgẽſe dñium re cupauit, plura a Palatio rheni ære cõpauit, ac Lutzelburgẽſem cõitatũ ſuis ar mis recuperatum poſſedit.

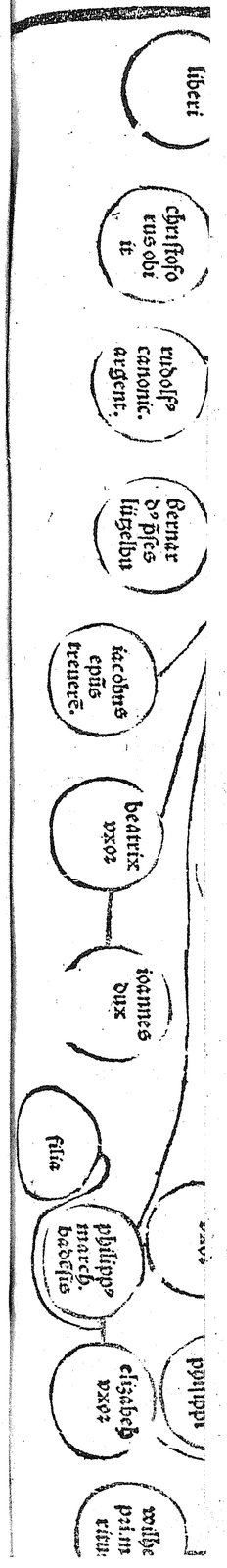

Genealogia Marchionum Badensium.

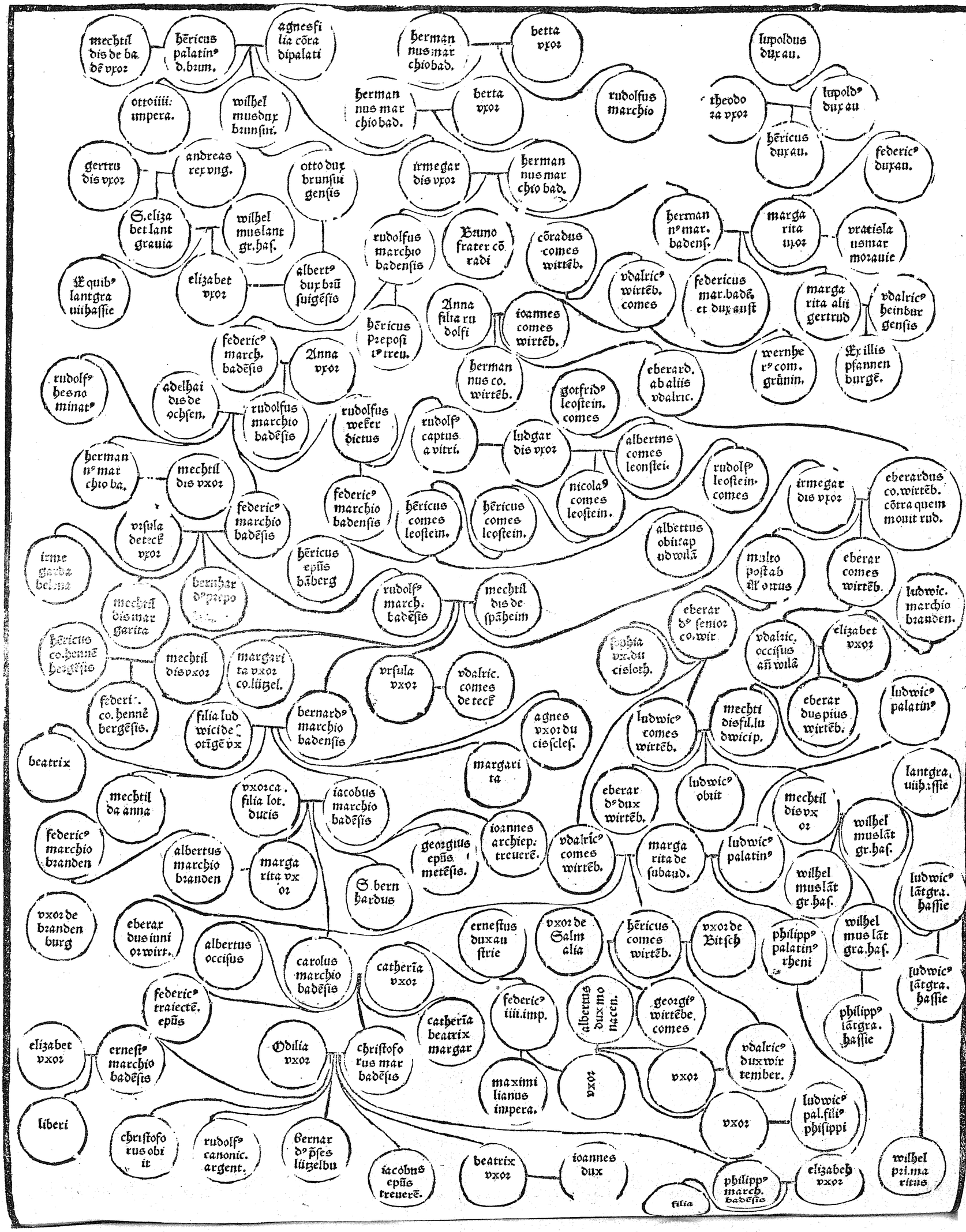

De ſepulturis Marchionum Badenſium,& ſedibus. Ca. Cix.

MArchiones olim in Backenau ſedes tenuerunt,ubi & eorum ſepultura erat,illic enim Hermanni omnes ſua corpora ſepulturæ mandauerunt.Vltimus inde Marchio Rudolphus,ſedem in Badē habuiſſe dicitur,cuius poſteriores in monaſterio Lichtental ſepulti oſſa eorū condierūt, uſq; ad Rudolphum quartum,qui cum reliquis poſterioribus, ad Badenſem urbem ſepulturas eorum tranſtulerunt.Fœdericus Auſtriæ dux Neapoli capite tuſus,illic honeſtiſſime ſepultus eſt. Pater eius Hermānus Viennæ.Sanctus quoq; Bernhardus in ciuitate quadam Lotharingiæ ſe uita exonerauit, ibidem & ſepultus,miraculis coruſcat.Hæc itaq; ob tuā uoluntatē ingreſſ⁹ ſū PHILIPPE princeps maxīe,& q̄ ad noīs tui gloriā attinere uidim⁹. Reliqua q̄ de te cōcepim⁹,duob⁹ libris abſoluim⁹,q poſtq̄ ſatis maturarīt,auſpicato ſy

Sedes & ſepulturę Badenſiū

¶De Lātgrauiis,& Lātgrauio Alſatēſi.Ca. Cx. (dere æq̄ in uulgū abibūt.

ALſatia regio trāſrhenana,quā Eliſatiā.Marlian⁹ uocat,olim a Treuerēſibus,una cū eorū ciuitate Argentinēſi moderabat. Inde reuolutis mille ac ducētis annis,ad Ro.impiū deuenit,ſub cuí⁹ dominio q̄ngentis annis tenebat,& Argētina ideo quaſi argētea tina quaſi Romanorū ærari⁹ appellata ē.Iñ p̄ Clodoueū ad Frācię regnū deuenit,vñ Dagobert⁹ & ei⁹ ſucceſſores plus ducētis annis eorū ſedes in Alſatia tenuerūt.Executus eſt hāc rē honeſtiſſime Peutiger in ſuis cōuiuiis.Childericus inde Frācorū rex ſalutis anno dc.lxxxv.conſanguiniū ſuū Etticonē,quē Adalricū Alſatiæ annales uocāt, Atticū uero Nouietēſiū cronica,Alſatię p̄fecit.Cuius ſedes in Obernehen uidebāt.Idē ex arce Hoēburgēſi monaſteriū diuę Odlię cōſtruxit,ut lati⁹ dicturus ſum,dū Alſatię ſiue Vogeſi mentionem ,progauero.Hic Ettícho filio ſuo Adelberto reliqt Lātgrauiatū,quē alii Adolricū uocāt,cui ſucceſſerūt duo filii fratres,Sūtfridus & Eberhard⁹.Hi a Carolo Marcello Alſatia abacti ſunt, tota itaq; Attici ſiue Eticonis ,pgenies lx.annos Alſatię dñabat.Iñ Marcellū cęteri reges Frācię in Alſatię dominio ſubſecuti ſunt inuicē, uſq; tota pene Caroli poſteritas defecit. Tēporibus Ottonis primi,dñi Kiburgēſes ductu imperatoris Alſatiā recupauerūt.Iñ Ottonis III.ſeculo,ac Gregorii V.in Lātgrauiatū ceſſit Alſatia.Prim⁹ Lātgrauius Theodericus euaſit,q ſe & ducē Lotharīgiæ ſcripſerat,ob ei⁹ parētē,Cūradū Vuormaciēſem dictū.Huic ſucceſſit filiꝰ eius Theoderic⁹ q ſine uirili ſemīe diſcedēs,fratri ſuo Gerardo Lātgrauiatū cōmē dauit.Succeſſerūt huic duo filii,Gerard⁹,cui Alſatia obuenit,& Vdalricus de Egersheim.Horū genealogiā dū de comitatu Hoēloēſi mētionē fecerim⁹,ulteriori memoria colligam⁹.Materna.n.linea comites de Hoēloe nitebāt ex Lātgrauiis illis.Probāt tūc q̄dā ſub Zeringēſib⁹,alii ſub dominio Kiburgēſi Alſatiā remāſiſſe,p̄ſertī ſupiorē.Iñ ad dñium habſpurgēſem deuenit.Albert⁹ Habſpurgēſis poſtea honeſtiſſime Alſatiā ſupiorē rexit.Iñ filius eius Rudolph⁹ ro. rex,eo potiebat.Impatores inde ſupiorē Alſatiā hęreditauere,mortuo ultimo ei⁹ lātgrauio,a qbus ptātem eligēdi p̄ſidē Palatinus obtinuerat.Alſatię uero inferioris dñium ultimus lātrgraui⁹ uirili ,ple defraudatus,ep̄o argētinēſi uēdidit.

Alſatiæ Lātgrauiatus.

Ad quos Alſatia.

De Lantgrauiis Haſſiæ. Ca. Cxi.

Lantgrauii haſſię

LAntgrauiatus Haſſię olim ad Turingorū dominiū attinebat,& ſub Ottone III.ac Gregorio V.in Lātgrauiatū eſt redactus,dū prius tm comitat9 extiterit,multos egregios prīcipes ꝓduxit,q cōnubia ſemp pene cū Saxoniæ duciſſis traxerunt,Vuilhelmus Lātgrauius S.Elizabet Vngariæ reginā fœdere cōiugali ſibi collocabat,ex qua Lantgrauii noſtrę ætatis ꝓceſſerūt.Hērico Lātgrauio olim ultimi comitis de Katzenelbogē ſilia matrimonio obuenerat,q̄ deficiēte maſculino ſemine ſtirpis ei9,comitatū hūcī iura mariti redegit.Memorat celebri memoria Ludouicus Lātgrauius Aeneę Syluii tꝑibus,cui,ut Aeneas ait,Ro.impiū erat delatū,q̄d ipſe ob literarū ignorantiā recuſabat,tāta animi p̄ſentia uir,ut oēs principū fluctus ſol9 cōpeſcuerit,cui tres Vuilhelmi ſucceſſerāt,medio Vuilhelmo mortuo tota ꝓgenies Philippo illo unico puero nōdū xviii.annū ingreſſo delatus eſt,q donec adoleuerit,matri Annę,a Mechelburgēſi nobilitate proſatę,mulieri uirili habenas conſenſu primatū reliqt.Produxit egregios epos regio illa.Hermānus.n.Colonien.p̄ſul uir oībus uirtutū numeris p̄fectus a ſcriptoribus celebrat.Erneſtus q̄q̄ ad archiepiſcopatū Magdenburgen.deuenit. Multi comitat9 Lātgrauio ſubiiciūt, Zigenheimēſis,Nidenſis,q̄rū ille Treiſa,hic uero Nida fluminibus irrigant. Necnō & comitatus Valdek,atq̄ alii.Horū genealogias ubi Marchionū Badenſium habita eſt ratio,poſuimus.

De Burggrauiis olim Magdenburgenſibus,Rotenburgenſibus, Vuirtzburgenſibus. Ca. Cxii.

Burggrauii Magdenburg.

COnſtat Ro.impatores olim in ampliſſimis imp̄ii ciuitatibus cōſtituiſſe Burggrauios,& hos ut plurimū in comites aut Barones cōſecraſſe Vidim9 hui9 rei fidē fuiſſe obſeruatā in Nurēbergēſiū Burggrauiis de q̄bus diximus. Nec p̄tereūdi ſūt nobis ſilētio Magdēburgenſes,q ad epāle faſtigiū ſępe cōſurgebāt,ut de Boggero Burggrauio legimus.Multa etiā hi ecclęſię metropolitanę cōtulerūt.Gero.n.illic Burggrauius, in honorē S. Ciriaci S.Stephano dicatā fundauit eccleſiā.Monialiū etiā monaſteriū ędificauit,cui9 genealogia talis anno dñi Dcccc.lxv.phibebat. Gero Burggrauius, Sigefrido ac Viprocho filiis dotat9 eſt,ac Hetta filia,Viprocho Theomar9 filio ac Gero epūs cōtigerāt. Tertius filius Gerōis eiuſdē noīs Gero ferebat,q ecclęſię S. Ciriaci fundamētū iecit,Hic ex Hetuida uxore Sigifridum filium Burggrauium Magdēburgen.ſuſcepit.Vltimus huius genealogię memorat fuiſſe Hēric9, q ſine liberis decedēs,Boggerū Queuerdēſem conſtituit hęredē,a q̄ reliq Burggrauii ꝓceſſerūt.Hermānus Saxonū ſcriptor,ſemel Burggrauiis illis defectionē cōtigiſſe ſcribit,in Hermāno Burggrauio,& Ottonē cæſ.ſui noīs primum, multa huic Burggrauiatui detraxiſſe,& erecto nouo ducatui Lunēburgēſi adieciſſe.Mēfridus ſeculo Hērici IIII. in Burggrauiatū Magdēburg.elect9,in bello cōtra Saxōes geſto obiit.Rotēburgēſes Burggrauii tpe Fœderici I. Arnoldus & Cunradus ,Arnoldus ac Gualterus,huius filii referūtur. Vuirtzburgēſis uero Poppo.

De comitatu Hoenloenſi, eiuſdemq̄ comitum genealogia. Ca. Cxiii.

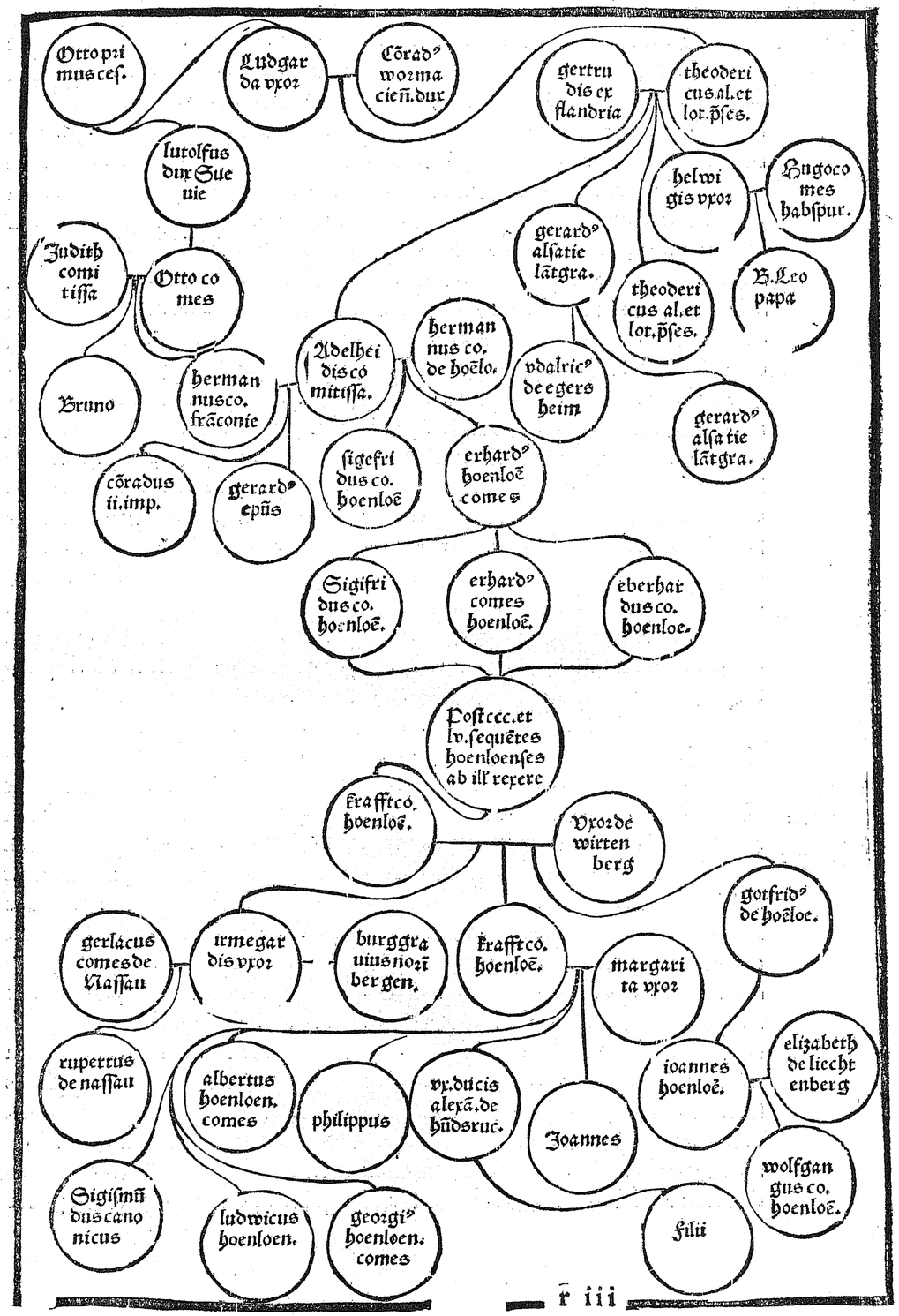

Comites Hoenloē.

HOenloēſis comitat⁹ germanię nō ultimū honorē penes priſcos ſortitus eſt. A Beroaldo de alta flāma dict⁹, int̄ Frāconię comitat⁹ numerādus, olī ditiſſimus, nūc hęredū pluralitate diſtractus, anguſtior redditus eſt. Hos beroaldus ex Pānonię nobiliſſimis originē retuliſſe cōuincit. Ipi tñ e priſcis romanor⁹ ſe ꝓceſſiſſe gloriantur. Alii eos a S. Adelheide emerſos uolūt, q̄ Frācię oriētali p̄fuit, ac anno M. Hermāno Frāconię comiti nupta, Cōradū cęſ. genuiſſe aſſerit, poſtea Gebhardū Ratiſponeñ. ep̄m. Poſuimus etiā in genealogia p̄cedenti, q̄ de illis comitibus habuimus cōpta, ſecus tñ repire rem poteris, unde paucis vñ nobis illa genealogia acceſſerit, dabimus. Fuerūt emū ctiſſimi uiri, q̄bus hiſtoriarū ueterū cognitio nō defuit, q̄ Cōradū II. cęſ. ab hermāno ac Adelheide ꝓgnatū dixerūt. Cuilibet aūt id cognitū eſt, hunc Cōradū maternū genus a Cōrado illo Vuormacieñ. duce reduxiſſe. Vñ opus erat theoderico (quē patrē Adelheidis fuiſſe ſciuim⁹) Cōradū illū Vuormaciē. cognatū ſaltē aſſerere, licet a nullo ſcriptore legat. Hūc etiā paternū gen⁹e Ludolpho Sueuię duce retuliſſe cælo clari⁹ eſt, tu ſi plus nobis uides, ea q̄ tibi arridēt, iurare potes, nobis illa erat ſētētia. Adelheidis aūt illa nō Saltzēſis fuerat Ottōis uidelicet uxor, uerū fundatrix ueteris monaſterii in Spalt, cōſecrati in honorem S. Emeriāi, q̄ & collegiū in Oeringē cōſtituit, ad q̄d multas reliq̄as aduexit, q̄s Cōrado filio ſuo Cōſtātinop. impator tranſmiſerat. Irmegardis p̄terea in arce Schillingsfurſt eccleſiā diuinis muneribus dotauit. Ferē olī comitatus ille fuiſſe ditiſſimus, uerū multa p̄dia ad Marchionē brādēburgeñ. deuenerūt, ut Kreilsheim, Kreglīgē, Vffelē, & oīa mōtana aduerſ⁹ Sultzbachiū, quas uxor una cu iuſdā comitis uēdiderat. Mergental q̄q̄ & pene totus illic circuit⁹ Teutonicis dñis donatus eſt. Nec deſūt q̄ olim Francōiam uniuerſam, partim Herbipolēſi ep̄o, partim comitibus illis aſcripſerunt, & tandem de illis.

De Hennenbergeñ. comitibus. Ca. cxiiii.

Comites Hennenbergēſes.

HEnnenbergū caſtrū memorat̄, a q̄ comites Hēnēbergeñ. nomē tulerūt, q̄ (ut eorū annales hñt) Romāi, a Colūbariis ortū traxerūt. Poſt Attilę uero deuaſtationē in Germaniā ꝓfecti ſunt. Cōdiderūt aūt hi comites mlta monaſteria, ut ſūt Frauuērot, q̄d Otto de Hēnenberg prius iecit fundamentis, cuius filius Bertholdus monaſt. Gotzau erexit. Filius huius Gotēbaldus fundator cœnobii in Vueſero extitit, ānno dñi M. cxxxi. & illic altare anno M. cxxxviii. xix. kal̄. Nouēb. ab ottōe ep̄o bābergeñ. dedicatū eſt, cui gnatus bertholdus ſucceſſit, q̄ anno dñi M. dxvii. monaſt. uirginū cōdidit. Horum nobilitas ex ſolis cōnubiis eorū indagari poteſt, ſummorū. n. prīcipū filias ſibi aſciuerūt uxores, ut bertholdus, q̄ Mechtildē Marchiōis badeñ. filiā ſibi copulauit, vñ multa Marchionat⁹ ſibi deſumpſit, in caſtello Rheni Nuēburg olī Palatinorū Rheni, nūc Marchionū ditiōis, ac in Darlacho & Forcheimio ſedes fixerūt. Vt aūt nobiliſſiorū comitū debita mēoria a nobis exigat̄, catalogū eorū genealogię ītar hūc collegimus. Primus Otto Hēnēbergēſiū comes fuiſſe cōuincit̄, q̄ cū beatrice uxore bertholdū filiū ſuſcepit, bertholdus ille cū Mechtilda Hermāni Marchiōis badeñ. filia ſua cōiuge Ludgardā edidit, quā & palatino rheni collocauit, & bertholdū, q̄ Eberardū Herbipoleñ. p̄ſulē & Popponē filios reliqt. Hic Poppo duas filias ex Elizabeth uxore ꝓſatas, unam Marchiōi Miſnēſi, reliquā Brādēburgēſi cōiugio collocauit, et Hermāno filio comitatū expoſuit, cui Poppo, Bertholdus, Hēricus, Hermānus, Bertholdus, Poppo ſuo ordine ſucceſſerūt. Quos ſecuti ſunt Bertholdus, Hēricus, Ioānes, Hermānus q̄ ex Agnete Hērici electi Ro. cęſaris filia Bertholdū ac Fœdericū pepit, poſt q̄s tres Vuilhelmi ducatu illo fungebāt. Inde Georgius vñ Bertholdū Mogunti nū ep̄m, Hēricū Argēt. Philippū Bāberg. canonicos ꝓceſſiſſe noſtra ętas uidit

De comitatu Leoſteinenſi, & eiuſdem comitibus, ac Marchiōibus Monteferra. Ca. cxv.

Comites Leoſtei nenſes

VEnio nūc ad comitatū Leoſteineñ. quē tñ Levuinſteinēſem literę uetuſtiſſimę nomīant, uenerādę antiq̄tatis regionē, q̄ a Gregorio V. ac Ottōe III. in comitatū abiuerat tp̄e electiōis impii. Nā paulo poſt impii electionē, anno dñi M. xxx. comites extitiſſe Leoſteinēſes annales Elſenſpachenſiū teſtāt̄, cui⁹ fundatores p̄fati comites extitere. Nomē a ſigno, clypeo eorū impreſſo tenuerūt, a leone uidelicet. Prim⁹ huius regiōis comes q̄s fuerit, nemini cōſtat, niſi q̄ Theomarū hūc uocitatū annales eorū p̄hibēt, cui poſt lōga tp̄is interualla ſucceſſit Gotfridus comes Leoſteineñ. q̄ litē inter abbatē Murhardēſem & ep̄m Herbipoleñ. cōpeſcuit, quē Albertus comes ſecut⁹ eſt anno M. ccxc. Inde filius huius Nicolaus, cui inſignis uictoria de Rudolfo Marchiōe Badēſi cōtigit, ductu matris eius Luitgardis, p̄dicti Marchiōis uxoris. Interceptus erat itaq̄ Marchio Rudolfus ac ad arcē Leoſteineñ. delat⁹, cogebat̄ oīb⁹ rebus cōpoſitis iterū comiti ciuitatē, ac arcē Leoſteinēſem, Murhart, Beckingē & cætera p̄dia reſtituere. Tēpore q̄ milleſimus ac ſupra triceteſimū decimus octauus ann⁹ agebat̄. Vidi & ego literas ſigillis comitū Vuirtēbergēſiū, Vuertenſiū, Hoenloenſiū, Eberſteinenſiū, huius euēti teſtes. Inde Nicolaū comitē filius Hēricus ſubſeq̄bat̄, cuius filius eiuſdē noīs Hēric⁹ comitatu potitus eſt. Ad uerſus quē tota pene germania inſurrexit, tuta tñ oīa cuſtodiuit. Memorat̄ huius filius Albertus, q̄ in bello Vuilenſi a ciuitatibus impialibus occidebat̄ anno M. ccc. lxxxviii. Habuit hic fratrē Hēricū Bāberg. eccleſię canonicū, poſt q̄rū fata comitatus illę ad Palatinos Rheni deuenit. Noſtro etiā ſeculo a duce Vuirtēbergenſi interceptus ille comitatus eſt, in bello aduerſus Palatinū geſto. Prę eſt tēpeſtate illa comitatui Luduicus homo ſingularis uirtutis, & oībus doctis ac literatis dexter, corp̄e cū aīo preſtans, cuius fili⁹ Vuolfgāgus optimus aduleſcēs, igne domeſticorū incuria oborto abſumptus eſt, extat de illo Oecolampadii uiri grauiſſimi epitaphiū. Multa de comitibus illis in cœnobio Murhardenſi reponunt̄, ubi & eorū ſepulturæ ſup̄ſunt. Nec ſilētio p̄termittat̄ piiſſimū facinus eorū in cōdēdis monaſteriis, nā Lōgentalenſe cœnobiū Elſenſpachiū nūcupatū inter Saltzburgā ac Raſtettē erexerūt, anno M. xxx. inde centū q̄draginta annis reuolutis, monaſteriū illud ad S. Viti cœnobiū eſt trāslatū. Cæterū comitū illorū genealogias, ſupra, Marchiōib⁹ Badeñ. addidim⁹.

Montiferra.

MOntiferra. inſigni nobilitatis comites ſunt, origīe germāica, prim⁹ eorum prīceps fuit

Almar⁹ Saxõię ducis filius,cuius uxor erat Alaſma Ottõis II.cęſſilia, ꝓxias ſedes tenuit Marchio Vuilhelmus,cęteros ut externorũ principes ꝓteribimus.

De dominis Pfeffingenſibus. Ca. cxvi.

MEreť ꝓterea ſplendida Bauarię ꝓgenies Pfeffingẽſis,ꝗrum genealogiam ad honorẽ ꝑſtantiſſimi dñi Pfeffingenſis illuſtriſſimi ducis Saxoniæ ac electoris a conſiliis,ob ſummã eius erga doctos uoluntatem uolui recenſere.Tum ꝗa non minorẽ gratiã ab illuſtriſſimo Saxõiæ duci mihi parturus ſum,apud quẽ uir ille primas partes habet collocatas.Inter huius ſtirpis antiqſſimos recenſeť Bernardus,cuius uxor Clara,atqꝫ Nicolaus Fœderici primi tꝑibus,poſtcꝫ milleſimus & ſupra centeſimũ ꝗnquageſimus ꝗntus agebať annus. Inde anno M. cc.iii.Vuernherus adiũcta uxore Anna, Othmarũ filiũ habuit ſucceſſorem.Inde Hẽricus ꝗ ex Barbara uxore duos ſuſcepit filios unũ in Ratiſponẽſem ep̃m ſublimauit,alteri nomen Alberti ferenti dominiũ reliqt,cui Vuernherus,Chriſtmannus,Stephanus,Andreas,Vuilhelmus,Caſpar,& reliq ſucceſſerunt,uſqꝫ ad Ioannẽ Degenhardũ ac Bernhardum, quos noſtra ſecula uiderunt longa peregrinatione ac expergentia rerum multarum celebres auratorum equitum titulos deſumpſiſſe.

De nobilitate,præſtantia ac politia Norinbergenſiũ. Ca. cxvii.

EXacta omniũ regum,ducũ, ac primatũ nobilitate,& cuilibet ſua data portiõe,ad priuatarũ urbiũ quarundã amplitudinẽ accedẽs, nõ mihi tẽporare potui,ꝗn aliqd Norinbergenſiũ reipub.ac ꝑſtantiæ aſtruerem. Viſa.n.ẽ urbs illa mihi ſummæ nobilitati accedere,nõ ꝗ imaginibus uetꝰ cõſtãt,ꝗ ue maiorũ opinione tm̃ nitať,aut ſanguine ꝓpageť,cui nihil uel parũ cũ uirtute cõe eſt,uerũ ꝗ ꝓpria uirtute parať,et in ꝓpriis egregiis facinoribꝰ cõſiſtat.Quę.n.genus & ꝓauos,& ꝗ nõ fecimus ipſi,uix ea nr̃a uoco.Ego ꝗ ſo lã uirtutẽ nobilitatis uerũ ſimulacrũ ꝑ ſe ferre agnoſco,ac reliquã gñis notam qualẽcũcꝫ nil niſi uana quadã uulgi opinione foui, ac blãdiri ſibi deuinctis ,in hoc Norinbergẽſiũ egregiã rẽpub.honeſtari nõ deſinã,& ſi ꝗrũdã anagyrim moueã,ꝗ oſtenſa illorũ nobilitate offenduntť.Qui ꝑterea nec egregie ferũt(ꝗd ſoli manifeſtũ eſt) de uerę uirtutis cultoribus ꝗdꝗ honeſtius dici,ego ob ſummũ eorũ in me officiũ,tũ ꝗa ueritati patrocionaturus ſum,quæ mihi ſeſe obtulerũt ad paruũ ſaltẽ tẽpus morã illic detinẽti adiiciam,nec nobiliſſimos illos ciues eorũ claritate defraudari patiar.Viget illic reſpub.nulli germãiæ uniuerſæ cõferẽda,cuius laudi accedit,ꝙ hęc nõ ſutoribꝰ(ut in reliq̃ germãia) ꝗbꝰ ultra crepitã nõ licet,cõſita ſit,uerũ uiris ꝑtim ꝗbus rerũ cognitionẽ expientia ac longa peregrinatio peperit,partim ꝗ ſeſe nobilioribus doctrinis totos deſtinauerunt,& quia primis cunabulis aut tenerioribus annis multorum hoĩm mores uiderũt & urbes .Illic ita ꝙſenatores adminiſtrãdę,cõſeruandę,ꝓpagãdæ, reſpub.cauſa nati, hoc unum agant negocium , hoc unum curent , ut egregie reipublicæ conſulent , nullis aliis addicti negociis. Quibus pene omnibus ingenua pulchritudo ac ſenatorius decor ineſt.Hi ſanctitate morum aut uirtutũ prędantia eligunť, nec nobilitate aut ordine ad ſenatorios honores occurrunt.

Poſtq̃

Poſtquam hæc in animum recepi, nobis egregii ciuis memoriam non potui ſubtrahere,Bilibaldi uidelicet Pirckaimeri,qui tot artibus inſtructus, præter ſummam morum eius ac famæ innocentiam, præter amplam rerum familiarium facultatem,omia ſtudiorum genera tractauit,& maximus fœlicitati Nurenbergenſium calculus acceſſit.Putauimus extra naturæ conditionem eſſe, tantum literarum uni uiro ſupereſſe,inter tot alioqui curas diſtracto,& ꝗ plurimam temporis ſui partem inter iuris ciuilis pugillares trãſmiſit.Pœnitet nos quotidianæ illius moleſtiæ,ꝙ in conſilium ciuitatis rogatus,non literario magis ꝗ publico ocio delegatur, unde uberiora ex eo literariæ palæſtræ emolumenta fluerent.Hic potiſſimũ cæteris germanis in exemplũ aſſumať, ut & ipſi acriori ſtudio literas adiuuẽt,& quẽadmodũ ille, tm̃ lumen linguarũ diuerſitati afferant,ꝗd in futuræ ætatis ſeceſſus excurrat.Nõ poſſũ tm̃ cęteros germanos damnare,quibus ęque bonę literę ſufficiũt.Huic tm̃ pauci accedũt,& nulli niſi ꝗs æquus amauit Iuppiter.Ne lector ægreferat,nos intermiſſo nr̃i opis inſtituto,ad unius uiri memoriã deſcendiſſe,ac pedẽ alieno negocio intuliſſe, uicit me utraꝫ ratio,tum patriæ noſtræ,cui ex animo ob illius uiri præſtantiam faueo,tum priuata pietas,quæ huic uiro ꝓpria debeť,ob immenſam eiꝰ in me uoluntatem,Nã is opem ſuam & bonam partem Germaniæ noſtræ attulit,ductu huius ſtudia noſtra reddidimus alacriora,multa emẽdauimus,plura detulimus,plurima addidimꝰ.Dii ſibi, ſi qua pios reſpectãt numina, ſi quid iuſticiæ eſt,& mens ſibi conſcia recti,præmia digna ferãt.Verũ ne fallẽte trãſitu longior ęquo noſtra oratio proroget,in tranſuerſum agor,nõ uoluntate, non animo,qui ſemper uiro huic par reſeruať,uerum operis neceſſitate,cui & ſua portio debeť.Hæc de Nurẽbergenſibꝰ collegimus,ut honeſta nobis ſaltẽ occaſio ꝑſteť,officii uiri illius meminiſſe,ac munus gratitudinis in hoc ſaltem expleuiſſe.Illis heroibus inueſtiť Nurenbergenſium ſenatus,dignus etiam tali urbe ampliſſima,ambiguum eſſe arbitror,an urbs ſenatuiꝫ an ſenatus urbi ꝓponeťꝫ una illic omnium mẽs,unus animus,una denicꝫ μοναρχία. Videmus ante multos annos nullas partes,ſimultates,inter ciues ac ſenatores obortas,ſenatus plebi congruit,plebs primatibus conuenit,& demum res illa nõ aliam habet rationem, niſi ꝙ uno alteri auſcultante, beatiſſimam ,locupletiſſimam(ex ciuitate ignobili) erexerunt urbem,tantis opificibus ꝓditam,ut quod multis aliis priuatis urbibus proprium, quilibet uni ſoli conceſſum eſt, tantum huic urbi diuinitus relatum,ac ueluti in unum faſcẽ complicatum eſſe uidemus,ſaltem fama indicante.Orabunt alii cauſas melius,cœlicꝫ meatus deſcribunt radiis,excudant alii ſpirãtia mollius ęra. Crede etiam uiuos de marmore ducere uultus.Si uero quicquid hominum manibus elaboratum,& quod natura homini conceſſit inueſtigare in animo tibi eſt.Huc concede,patebunt tibi ædificia,non tantum in foro,uerum in modeſtiſſimis uicis ac triuiis urbis,omnium urbium Germaniæ honeſtiſſima,plus tamen in receſſu cꝫ fronte pollicentia. Nec diuinus illic cultus deliteſcit,tot delubra,tanta ſacerdotum corona, tãtas etiam delicias pratum (Hallerenſe dictum) præ ſe fert,tot cõſitũ tiliis,tot co-

Bilibaldꝰ Pyrkaimer ſenator

Nurenbergẽſiũ monarchia.

Artifices

Ædificia

ruſcãs fontibus, cœleſtis loci ſpeciẽ de ſe p̃bet. Illic latam ac diffuſam planiciẽ natura effinxit, graminibus & fluminibus ſpecioſiſſimis irriguam. Siphunculi horrent plures, a q̃bus clara aquarũ multitudo ſcatet, quæ a cauato lapide ruſus, grato murmure reſonante ſuſcipiť. Eſt p̃terea tanta mercatorũ ſtipatio, tantus negociatorũ numerus, quibus India, ac ultĩa Thule, cognita eſt, tãta ẽt opinio rerũ familiarium de eis obtinuit, ut ſi ſapiẽtem uirum, ſiue diuitiis p̃ditum diffinire uoluerimus: de Nurenbergenſium ordine ꝓfectum eſſe indicamus. Horum amplitudinis argumentũ natura loci expreſſit, q̃ urbi huic ſedem ꝓfectionis, hoc eſt, mediũ ac umbilicũ totius Germanię tribuit. Non eſt in tota urbe q̃d cõtemnas. Ne tñ ab huius urbis origĩe recedamus, cætera q̃ req̃runť annectemus. Vrbs illa, dum Hungari Germaniã inuaſerunt, a uicinis condita diciť, ut Germani eo loco tuto ad tranſuehendas res uterenť. Alii dũ milleſimus ſupra centeſimum quadrageſimus annus agebať, eccleſiam ab Henrico Bauariæ ducẽ conſtructam Nurenberg̃, in honorẽ ſancti Egidii, cum ciuitatis erectione tradunt, ac opus ciuitatis anno ab illo decimo fuiſſe cõpletum. Tũc aũt unica tñ arx muris circũdata ſuꝑfuit. Cũradus cęſar ſui noĩs ſecũdus, anno ſalutis Dcccc. xi. ad imperium hãc ciuitatem detuliſſe fertur. Henricus aũt tertius ipſam graui obſidione anguſtauit, ac cepit, ab incarnationis ſeculo milleſimo ac uigeſimo ſexto, filius huius Cunradi, dum contra patrem mouerat, Nurenbergam pene deleuit. Henricus etiam filius Fœderici ſecundi, nuptias illic celebrauit, qua tẽpeſtate ſex ac quinquaginta uiri, tres ac uiginti mulieres, aqua abſorpti ſunt. Seditio tantum una inter ciues oborta legitur, Caroli quarti imperatoris æuo, & tunc in manus patriciorum ciuitatis iura omnia peruenerunt. Hæc q̃breuiſſime potui de Nurenberga ingreſſus ſum, haberem in promptu plura de illa (aperiẽte ſe latius materia) colligere, niſi me omnia dixiſſe uiderim, dum tantum Nurenbergam nominauerim.

Nurenbergum conditur.

Quando obſeſſa.

F
I N I
S

CAPITA QVARTI LIBRI

Primum de laude bellicæ uirtutis, & q̃p hanc Germani diuinitus quaſi in ſortẽ aſſumpſerint, dum alii aliis ualeant.
II. De ſcriptoribus ſtrategematum Germanorum.
III. Scriptores ſemp germanorũ res deꝑſſiſſe, hoſtiũ uero geſta cœlo ęquaſſe
IIII. De proceritate Germanorum, & eorum magnitudine.
V. De terribilitate, ferocitate, audacia, & immanitate Germanorum.
VI. De fortitudine, impetu, & reſiſtentia Germanorum.
VII. ꝓpetuo attributo ſeptẽtrionalibus illis ſemp ferocitatẽ aſcriptam fuiſſe.
Viii. De barbis Germanorũ, & eorum tonſura.
IX. Vicinitatem Germanorum ſemper fuiſſe odioſam uicinis.
X. De horrido Germanorũ aſpectu, & facie ferocitatẽ eorum ꝺenotante, ac περὶ τῆς κακοφυίας cuiuſdam Scythæ, ac de Hunnorum deformitate.

xi. De bellica fortitudine Germanorum & difficultate uincendi germaniam
xii. De donis illorum qui ſe fortiter in bellis geſſerant.
xiii. De pœna illorum qui uincebantur aut ſuccubuerant.
xiiii. De fortitudine quorundam Germanorum, & noſtros ſemper Romanis imperatoribus renunciaſſe.
xv. De uelocitate Germanorum, & de eis robore innato.
xvi. De contentiõe mortis Germanorũ, & huius rõne naturali & aſtrologica
xvi. De gratia bellica Germanorum apud imperatores.
xviii. Germanos ſemper imperatoribus fuiſſe adhibitos, & nimia familiaritate imperatorũ cum Germanis.
xix. De potentia Germanorum, & auctoritate in bellis, & de nominis eorum ſtudio & obſeruantia.
xx. De laude & præconiiis Romanorum, de Germanis triumphantium. aut ſaltem qui Germa. fugauerint.
xxi. De fortitudine ac induſtria ſaltem Germanorum mulierum.
xxii. De ſtudio libertatis Germanorum, & de laude libertatis.
xxiii. De ira & furore Germanorum.
xxiiii. De lanceis, armis, frameis Germanorum
xxv. Septentrionales Germanorũ maxime uſui ſagittario occupatos fuiſſe.
xxvi. De ſcutis & catheiis Germanorum.
xxvii. De gladiis ac curribus Germanorum in bello.
xxviii. De uariis telorum & armorum generibus, uariis germanis attributis.
xxix. De inuentione bombardæ, & eius fulmine.
xxx. De equitatu Germanorum, & equis eorum.
xxxi. De ſigillis, ſignis, galeis, thoracibus, & reliquis bellorum inſtrumentis ueterum Germanorum.
xxxii. De inſtructione acierũ germanicarũ. & modo eorum ineundi bella.
xxxiii. De aris Germaniæ quibuſdam, ubi pugnæ olim editæ fuerant, & de caſtris Romanorum.
xxxiiii. A multis diuinatas fuiſſe Germanorum irruptiones, ac prodigia eorum uaſtationes præuertiſſe.
xxxv. Germanos faciles ſemp ac promptos fuiſſe in nouandis bellis.
xxxvi. Germanos nũq̃ uirtute a Roma. uictos eſſe, uel dolo uel uino aut auro
xxxvii. Germa. religione aut a diis uictos non Romanorum uirtutibus.
xxxviii. De omnibus preliis in generali deſcriptione Germanorũ cũ Roma. & nos ſemper aut fortuna aut deo, nunq̃ uirtute a Roma. uictos.
xxxix. Requiem Germanis ſemper fuiſſe odioſam.
xl. Germanos ſæpe uictoriam ac triumphum Romanis uendidiſſe.
xli. Germãos a nullis aliis q̃ a Germanis uictos, & ſemper in Roma. exercitibꝰ extitiſſe Germanos.
xlii. De patientia ſitis ac fame Germanorum.
xliii. De ſupplicatiõibus germanorũ eorũ q̃ ſuccubuerãt in p̃liis aut capiebãť.

ENTVM nunc est ad partē longe grauissimā,ad cuius absolutionē oēs eloquentię fontes aperirē,necessum esset,nūe em̄ mihi labor summus plus q̄ in cęteris libris indulgebit,& id q̄d mihi difficilimū,Germanorū uero gloriæ cumulatissimū estante oculos obuersabat,in q̄ totas uirtutes eloquētia (mihi si ulla esset) experiret, dū de Germanorū bellica uirtute differere in animū accepi.Nunc sanguinis ac uenę plurimū nostra sibi postularet eloquētia,ut nobis ad destinatū finē liberior ac expeditior cursus cōcederet.Nunc ut simul plurimorum ingenia subirē necessum esset,nec tn̄ qualicunq; gratia mihi oblata, satis instituto ꝓposito sufficerem.Nec etiā si me Ciceronē totū effinxissem.Non em̄ bellū Troianū,in q̄ tota Homeri industria occupata fuit.Non aurei uelleris raptū exordiemur,q̄ nō tantā speciē difficultatis p̄ se ferebant.Verū de illorū uirtute orōnem dicem⁹,q πολεμιώτατοι toti⁹ terræ uires excesserunt,confregerunt,subegerūt,q̄ inæstimanda uirtute p̄diti summa rerū potiti,sacratissimū Ro. impii titulū ac habitū in eorū iura redegerunt.Qui soli oīm Romā gentiū dn̄am & uictricē ceperunt,exhauserunt,& solo æquerunt.Nonne hoc negociū in oratoria uirtute eminentissimū,ingenio ualidū,magnificū,eloquentia effusissimū,& ꝓpe eloquentiā cæteros docētē, ac in oī scientiarū gn̄e mirabilē requireret? q tantis rebus sublimitatē & cuilibet bellicæ uirtuti debitā dignitatē redderet,cuius grauitate ac nitore tres germanorū surgeret,& pro rerū necessitate uarios uultus indueret,ut & rerū gestarū claritati consentaneus & accōmodatus Homerus responderet. Ne aridítate dicendi,eximia patrię uirtus refrigesceret, uerū accōmodato eloquentiæ colore uoluptati futura esset legentibus.Ita em̄ res illa sese habet, ut Gelli⁹ Saluſtius ac Cato dicere cōsueuere,ut tanta illorū uirtus putaret,q̄ a rerū scriptoribus describit, quantū illorū ingeniū.Potuit egregie Alexander ille Magn⁹ queri de Achille q̄ dignus suæ uirtuti scriptor contigisset, quēadmodū Flauius Vopiscus ī uita Probi testat. Nec tāta belli Troiani existīatio esset,si alteri⁹ q̄ Homeri ingeniū reperisset.Laudare aūt uiros claros et debitā glorię porti onē forti uiro asserere,nō simplicis ingenii opus est,uerū excelsissimi,p̄sertim ubi rerū gestarū magnitudo tanta est,ut fortissimorū uirorū gesta a nobilissimis auctorib⁹ cōmēdata excedere uideat,ac luce sua reliq̄rū facinora egregia tenebris obducere. Inclinata plane esset Homeri gratia illa candidissima,comptissima,nec facile ingenio eius,tot ac tantarū gestarū molē sustinuisset,quē tn̄ in magnis sublimitate in paruis ꝓprietate nemo supauit.Quid ergo ego eniti laborem? qui totius orbis uictorum uirtutes describendas nostræ diligentiæ ac mediocritati desumpserim.Et licet orō nostra humilis depressa humi serpat,non forū tn̄,uerū & urbē formidet,& ad extollendos tantos uiros intempestiuior, ineptior ,paulū sit .Vel in eo tn̄ probabilis erit, q̄ nullo intermisso studio ανχνόβιος id laboris æq̄ aio sustulerit, quod eruditiores uiri excluſissent q̄ nec tantā operā erogandis Germanorū necessitatibus cōtulissent,dū mode stiori labore ea q̄ laudē uberiorē pariūt assequi possunt.Nec nostrū erat institutum

tū,germanorū res exacte demū debita sua memoria ,ꝓseqū,affect⁹ cōdonare,uerum tn̄ laboris summū uoluimus subire,ex mille locis ac authoribus,q̄ germanorū uirtuti accōmodari possunt,quasi e luto expiscari,firma inde ac idonea operi ꝓferendo fundamenta iacere,ut minori cura successores nostri,ea q̄ ad manus eorum libera ac solida magno labore cōportata trademus,patriæ conferant,& ædificiū a nobis relictū ipsi ad summū ꝓducant. Nec historiæ ratio usq; adeo eloquentiæ copias desyderat.Ideo ab oratori eā excusit Fabius, dū mollē iucundumq; succum alat historia,poeticæ parem,dū nihil aliud etiā referat nisi carmen solutū, & ad narrandū scribat,non ad ,ꝓbandum aliquid, tumq; opus non ad intuitū rei pugnāq; referatur, sed ad memoriā posteritatis & ingenii famā.Nec Cicero in libro de oratore Xenophontē nec Thucydidē oratori ꝓmittit . In multa p̄terea genera historiā prisci secuerūt.Erat em̄ q̄ tn̄ in dulcedinē loquendi consistebat,alioqui oībus manifesta,erat & quæ tn̄ ad rei prius inuisę memoriā niteret.Verū ut demū ad rem quā paro redeā,& īstitutū ordinē dicā ,quē ita stare uolumus,ut in proximo libro de Germanor⁹ nobilitate agat. Liber igit subsequēs rei supiori natura cōiūgit,nā p̄sens liber ad bellicā Germanorū uirtutē transibit. Ex qua uere nobilitatis fons in Germanos descendit,unde magna illius uoluminis pars ex priori pēdet. Destinauim⁹ aūt strategematibus Germanorum libros tres succedentes,primus liber & in ordine quartus, tn̄ germanorū bellicositatis, τὰ προκαταςκευάσματα.i.prępara tiones ac expeditæ germanorū uirtutis signa monstrabit.Subsequens uero liber germanorum contra Romanos strategemata & discrimina illata ostendet. Tertium uolumen singularium gentium quarundam germanicarum martem ac expeditiones aduersus totam terram nobis proferet,& ille demum ordo in his libris (quæ bellorū germanicorum enarrationi destinauim⁹) ducēdus est.

Laus bellicæ uirtutis,& q̄ hanc Germani diuinitus in sortē quasi ,ꝓpriā sumpserint,dū alii lingua,aut aliis donis ualuerint. Ca. I.

VAria sunt mortalibus a deo Opt.Max.dona,etiā diuersis p̄posita,referente Homero, ἀνδράσιν οὔτε φυὴν οὔτ' ἄρ φρένας οὔτ' ἀγορὴν. Αλλος μὲν γάρ τ' εἶλος ἀκιδνότοξος πέλῃ ἀνήρ. Αλλὰ θεὸς μορφὴν ἐπέεσιν σέφῃ .i.Alius fortitudinem,alius uires,alius facundiam sortitus est,alius formam lingua cōpensat.Sunt etiā quibus longæuam pacē fata concesserunt,ut æthiopes.Sunt q̄ re uelatione ac cultu diuino cæteris p̄stabant,ut Hebræi. Ingeniū Grais feruens dedit ore rotūdo Musa loqui.Romani etiā p̄ter summā diuitiarū ac impii facultatē,totius terræ dn̄atum assumpserunt,& dū itaq; alii orabunt melius causas,cœlicq; meatus describūt,radiisq; cadētia sydera seruāt.Ac alii uiuos ducūt de marmore uultus.Tu regere imperio populos Germane memento? Hæ tuę erunt artes,pacicq; imponere morem,parcere subiectis,& debellare superbos. Germanis longe excellentissimum contigit,summa uidelicet uirtutis bellicæ opinio,cuius præsidio (quod aliis exclusum est) patriæ libertatem tueri hactenus potuerunt,dum cæteri libertatis iure exuti,in exilio miserrimi degant, aut durissimo seruitutis iugo pressi, uiuant. An ne nihil refert? quo precio

Excusatio auctoris.

quamoptimo a diuina quiſq; ratione prouiſus euadat,& dum deorum mune ra ſint præſentiſſima ac χαρίεντα(ut Homerico uerbo loquar)nil tamen abſo lutius bellica dexteritate quicquam Germanis obueniſſe facile potuiſſet. Plu tarchus grauiſſimus auctor in libro qui inſcribitur, πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πο λεμὸν, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι.i.An Athenienſes plus bello an ingeniis p̃ſtiterit, ex cuiuſdã philoſophi ſententia, Athenienſes τῷ λόγῳ μεγαλόφρονας ſermone grandiloq̃s,bellis uero prorſus nullos calumniabat. Verba Plutarchi pene Li uius lib.ii.expreſſit,ubi tm̃ lingua bonã gentẽ Athenienſes ſcribit.Cæterũ ſedi tioſam & inquietã,& q̃ patriã tutari non poterit.Cõtra Lacedæmones plus bel lo q̃z literis uiguerunt,& Archilochũ poetã exilio mulctauerũt,qa ſcripſerat.

ἀσπίδι μὲν σκίων τὶς ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ
ἐντὸς ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων.

Fuit omni ætati ac populo familiare adagiũ,ubi bellicæ uirtutis ſtudiũ illic & literarũ uſum uigere,fuerunt itaq; ſemper pene diſciplinæ Marti coniunctiſſi mæ.Dum em̃ Roma bellorũ fluctibus aſſiduis conflictabat, plenæ fœlicitatis curſũ tenuit, ac poetas celeberrimos ,pduxit.Non em̃ impium tm̃,uerum & literaturã a Græcis Romani traxerunt.Amiſſa quoq; rerum ſumma, dimidiũ pene literarum Romani amiſerunt,pauci quoq; ante imperii Romani transla tionẽ Germani lr̃is uiguerũt,arcẽ tm̃ eloquẽtiæ nũc una cũ literis occupauerũt.

De ſcriptoribus bellorum Germanorum. Ca. ii.

Scripto res bello rum Ger manorũ

VIdeamus aũt nunc,quanto numero hi autores conſtiterint,q̃bus Ger manorũ bella curæ fuerunt, numero pene totidem ſunt, Thebarum portæ,uel quot ſunt hoſtia Nili.Neſcio plane an altera pars orbis mi nus q̃ Germania elaborata fuerit.Receſſerũt em̃ a memoria patrię noſtræ oẽs quibus ullum ingenii preciũ affuit.Quidã Germaniã profeſſi,inter initium cõ ſtiterunt.Quare nullũ dicimus,dum Germaniæ ſcriptorẽ allegamus.Fuit hæc p̃cipua imo potẽtiſſima Germanię infœlicitatis pars,q̃ hęc penitus ab oĩm ige nio excluſa,nulli unc̃p ſcriptori acceſſerit.Nec quic̃p me admiratione maiori detinet,c̃p uirtutẽ eorũ bellicã, qua nihil abſolutius Germanico decori facile futurũ eſt,tot ãnis in tenebris obambulaſſe.Dũ tm̃ tota uirtutis ratio ac nom̃ẽ male patiat obfuſcari.Et dũ unus memorat qui in deſcribendis noſtris moribꝰ occupatus ſit,dũ & alter q̃ aliquas germanorũ urbes ſua memoria adiuuerit, illuſtrauerit,nullus extiteriit,q̃ in deſcribẽdis bellis ac ſtrategematibus noſtris, quic̃p molitus fuerit. Hi em̃ q̃ Germanię negociũ hactenus egerunt, ſeſe tm̃ uni p̃ti enarrãdę dediderũt,cætera neglexerũt,q̃re ſcriptoris nom̃ẽ hi bñ tule runt,nõ tm̃ ſcriptoris Germanię.Et ne ſimili incuria Germanorũ ſummã uirtu tẽ ſine ulla mẽtione tranſgrediremur,neceſſum erat uigili ſtudio oĩa(q̃ tm̃ bel la ſaperẽt)euoluere.Erãt igit nobis reqrẽdi chronographorũ q̃dã,cuiꝰ ,pfeſſio nis dextimi fuerũt,Euſebiꝰ,Eutropiꝰ,Hierony.Beda.Paulus diaconus,Sigeber tus Geblacenſis,Gualfredus,Rhegino Prunien.Hermãnus,Gotfridus Viter bienſis,Adam Vinenſis,Sabellicus,Blondus Forliuien. Ioſephus, Egeſippus, Fretolphus, Vitikindus,& alii quos ex induſtria p̃tereo.Cõtulerũt hi nobis nõ nihil,uerũ ſi modo uera fatemur,exilia erãt,quæcũq; de Germanis ſcripſerũt.

Perluſtrati ſunt inde a nobis ῥαψῳδικῶς quaſi,panegyrici ac imp̃atorum enar ratores,in q̃rum numero Herodianus,Suidas,Plutarchus,Procopius,Anto ninus,Oneſinus ſcriptor Procli,Marius Maximus,Alexander,Symmachus, Arrianus,Seuerus,Dion Prunienſis,Aelius Cordus,Deuſippus,& hi omnes græci.In latinorũ uero numero Ammianus Marcellinus,Feſtus Ruffus,Aure lius Victor,Hunibaldus,Nazarius Mamertinus,Aelius Spartianus,Trebelli Pollio,Barnefridus,Latinus Pacatus,Scotus,Suetonius,Aelius Lampridius, Iulius Capitolinus,Plynius,Quatuor panegyrici,& Auſonius. Claudius Eu ſthenius aũt quatuor libros de Diocletiano,Maximiano,Galero ac Conſtanti no cæſaribus ſcripſit,q̃ui & a ſecretis Diocletiani fuerat.Inde Fabius Marcelli nus,Gargilius Martialis,FL. Vopiſcus,qui uſq; ad Numerianũ ac Carinũ hi ſtorias ,pduxerunt.Eutropius uero uſq; ad Iouinianũ,a q̃ Diaconus exordit, & uſq; ad Anaſtaſiũ annales ſuos deduxit.Memorat oĩm copioſiſſimus Bima rithius,qui libros quatuor de cæſarũ geſtis diuulgauit,q̃rũ meminit Suidas. Cęſarum enarrato res

¶Scriptores ſemp̃ Germanorũ res dep̃ſſiſſe,Romanorũ cœlo æquaſſe.Ca.iii.

NE id iniuſtiſſimũ,ac prorſus oĩi iure carebat,q̃ ſcriptorũ iniuria ger manos affecit,ac oẽm laudem bello a ueteribus noſtris acquiſitam ſu ſtulerat.Maxima em̃ ſcriptorũ pars adulatione corrupta, Germano rũ egregia facinora ab eorũ ſtudio remiſerũt.Semp̃ em̃ captandę bñuolentiæ gratia,uirtutẽ noſtris meritis detractam Romanis aſſeruerunt. Illis plane igit ſuperorũ inferorũq; mala gratia,ac oẽs maledictionũ ſpecies imp̃cãdæ eſſent illis etiã omne malũ Germania debet,potuiſſet Germania a totius orbis inſidi atoribus incruenta actuta conſtitiſſe,ab his non potuit. Multi em̃ ab imp̃ato ribus alebantur,ut Plutarchus inquit,non ob alium fructum,niſi ut famulante ipſis bono ingenio,facta imperatorum mirarentur.Erat & Iſocratis ſententia, οὐκ πολεῖς περὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν πλησιάζουσιν, οἵτινες οὐνοντες, πρὸς χάριν ὁμιλοῦσι.i. Non multi principibus uerſantur.Qui uero aliquando principibus adſunt,ad gratiam loquuntur.Videamus autem an & id in rebus germanicis contigerit: Cornelius Tacitus libro primo hiſtoriarum.Qui (inquit) Claudii Tiberii ac Neronis res florentibus ipſis deſcripſerunt,ob metum q̃dã falſe indagauerũt poſtquam obierunt,ab aliis recentibus odiis compoſitæ ſunt. Ecce ille Corne lius: qui anteceſſores omnes,imperatorum geſtis quiddam addidiſſe ſcribit, & ſe liberrimum ab eo uitio profitetur,a Tertuliano mendaciſſimus appellat. Oroſius quoq; hiſtoricus Tacitum ſumma adulatione notauit,interfectorum enim numerum Romanorum eum ait cõticuiſſe.Nec ipſe Oroſius ab ipſo cri mine ſe potuit abſtrahere,quo alios inceſſerat.Blondo em̃ ac Sabellico hiſtori cis referẽtibꝰ,capta ab Alarico Roma,ĩterfectorum numerũ a ſua memoria ex cluſit.Sabellicũ aũt & Blõdũ ſũma adulatiõe ĩ rebꝰ Venetorũ priſcos oẽs excel liſſe q̃s ignorat: Et tandẽ hos autores,q̃ ſeſe nobis quaſi p̃ ſucceſſionẽ obuiaue rũt,adulatiõis expoſtulaſſe ac cõuiciſſe ſufficiat.Cęterũ ĩ rebꝰ germãicis adeo illos aſſentationibus ineptiiſſe, parum noſtra interfuiſſet,& an hiſtoriæ maie ſtatem mẽdaciis ac nugis uiolaſſent,an nec: ſi Germaniæ peperciſſent noſtrę. Adulatio ſcriptorũ German.

Quis aũt ex induſtria ac dedita opera Claudianũ inconceſſo adulatiõis uitio non accuſaret? qui Styliconis panegyricũ uiderit? ac pene in aſſentationis cognomen Claudiani appellationẽ non uertet? ut a Sabellico & cęteris æque adulatoribus uellicat̃. Non erãtulli mortalium Sycobii illi plus auerſi ac alieni, q̃s Poſcenio Cæſari apud Aeliũ Sparcianũ, qui grauiter ferebat Domitiani, Callicani, Neronis, & aliorũ Cæſarũ memoriã adeo a rerũ ſcriptorib⁹ celebrari. Trebelius Pollio quoq̃ tam funda aſſentatione immerſus extitit, ut trecenta millia Gotthorũ Claudii Cæſaris ductu iuteriiſſe ſcripſerit, trecẽtorũ millium plagarũ dignus. Ecce Liberianus hiſtoricus ac FL. Vopiſcus, manifeſtiſſimũ ſomnũ in eo Trebellio Pollioni ſubrepſiſſe dicũt, ac mendacio arguunt patentiſſimo. Deniq̃ oẽs (q̃s uidi hactenus) tot occiſorũ millia Germanorũ glomerauerunt, unius Trebelii aſſentatoris ſententiã imitati ſunt oẽs, & demũ uice ueritatis, id obtinuit. Huius cauſa eſt quia non allegãt̃ Liberianus, & FL. Vopiſc⁹ ubi ab aliorũ ſententia diuerſi abeunt. Pauci q̃q̃ illos legũt, & q eos legerunt, incurioſe res Germanorũ p̃terierũt. Ita nobiſcũ ſcriptores ludebant, & tu luſũ putas, uerũ nimis procax luſus ille, eſt famę ac priſtinæ germanorũ uirtutis inclinationẽ trahens. Male de germania actũ ẽ, miſerũ em̃ fuerat, unius hoĩs nugas, penitus imitatione ſcriptorũ in ueritatẽ abiiſſe, ac cæteris huius tm̃ mendacio fuiſſe p̃ſuaſum. Quid de cæteris agemus? Verũ quia recens memoria FL. Vopiſci facta eſt. Libuit eius uerba in Aureliano (q̃m nobis ad rem faciunt) recenſere, ubi oẽs ſcriptores, qualiſcunq̃ modeſtiæ fuerint, ſemp rebus geſtis cæſarũ aliquid addidiſſe refert, & nullũ ſcriptorũ demum extitiſſe, cui nõ adulatio impingi potuerit. Verum de illo proprium caput libro ſequenti auſpicabimur, nunc ad inſtitutum properemus.

De proceritate Germanorum. Ca. iiii.

Proceritas Germanorũ

IN huius libri p̃fatione, tm̃ p̃parationẽ, & q̃ ad bella attinebant p̃mittere uoluimus. Nunc uero de Germanorũ ꝓceritate orõ noſtra ſumat exordiũ. Semp ꝑpetuo attributo ꝓceritas Germanis conceſſa eſt. Vnde Cornelius Tacitus lib. ii. Segeſtẽ germanũ ingentẽ uocat. Sic & Procopius auctor græcus Sclauorũ quendã maxia ſtatura hoĩem deſcribit. Sic Suidas Gallorũ principẽ (q̃s tunc Germanos uocauimus) corpe q̃ aĩo p̃ſtantẽ dixit in dictione Celtarũ. Ouidius in triſtibus ꝓceritatẽ Getarũ oſtendit. Apud Procopiũ germanorum mulieres irridebant eorũ maritos, ꝙ tam grandia eorũ corpa, non exiliora uiciſſent. Iulius Cæſar libro primo commentar. ſcribit. Germanos incredibili corporum magnitudine eſſe. Idem libro quinto. Finito prelio mirifica corpa germanorum uiſa fuiſſe teſtatur. Vegetius quoq̃ lib. i.. Quid, inq̃t, contra proceritatem germanorum breuitas romana ualuiſſet? niſi arte & exercitatione ipſis Romani præſtaſſent. Strabo lib. vii. in principio, & eum ſecutus Perottus ſupra Martialem in primo, corporibus proceros germanos ſcribunt Procæritatis germanorum meminit Cornelius Tacitus libro uigeſimo hiſtoriarum, & Egeſippus illuſtris ſcriptor, qui magnitudine cæteris omnibus gentibus antepoſuit germanos. Idẽ Tacitus. Cecinnã dixit germanũ corpe grãdẽ.

Columella li. iii. altiſſimos & celſiſſimos Germanos dixit. Manilius li. iiii. ingentes eorũ partus ait. Mãtuanus ad Cæſarẽ. Hic uenit excreſcens in maxia corpora gutto. Sic & Florus lib. iii. Teutobochũ ꝓceritatis eximię hoĩem deſcripſit. Plutar. Cymbros nõ agnitos primo refert, dũ Italiã petierũt, uerũ tm̃ ꝓceritatẽ eos Germanos prodidiſſe. Zacharias Lilius & ante ipſum Põpo. Mela lib. iii. de immanitatibus Germanorũ uerba fecerunt. Cornelius in Germania ait oĩbus truces & cærulei oculi ſunt, rutilæ comę, & magna opa. Litera eſt de prauata, nõ em̃ opera, ſed corpa, ſcribendũ eſt, ut in antiquiſſimo codice uidi, & ita eſſe Cornelius teſtat̃, ſic paulo poſt ſcribens, Laboris atq̃ operũ non ea dẽ patientia. Si ergo pri⁹ magna opa, q̃d nec ſenſu nec uerbis quadrat, & poſt ea in opibus patientiã autumaſſet? ſibi ipſi contradixiſſet. Agrippa apud Ioſephũ de bello Iudaico ſecundo, ita Iudæis perſuaſit. Quis ueſtrum non audiuit Germanorũ uirtutẽ? inquit, & magnitudines corporũ? ut arbitror eqdem uidiſtis, cũ Romani illarũ gentiũ ubiq̃ captiuos habeant. Spiritus etiã maiores corpibus gerentes, Hæc ille. Et paulo poſt fortitudinẽ Germanis ut græcis ſapientiã largitã fuiſſe ſcribit. Verba Ioſephi Phili. Beroaldus carmini ita aptauit

Locus Cornelii.

Spiritus German.

Grandes corporis ſpiritu feroces,
Septi robore prodigæq̃ uitæ,
Hoſtes aggrediuntur & laceſſunt.

Herodianus q̃q̃ Germanos ubi de Maximino memoriã facit, corpibus magnos ꝓbauit, ſimiliter & Paulus Diaconus, & Celtes noſter dum inquit.

Nomen nobilibus quod adhuc uenerabile noſtris
Pectoribus, ſimiles ingentes corporis artus
Prodiga cui natura dedit per lactea colla,
Candida proceris tollentes corpora membris.

Ammianus Marcellinus li. xviii. Gallos uniuerſos (cui & Diodorus aſtipulat̃) ſtatura celſiores eſſe ſcribit, q̃s tm̃ germanos eſſe uoluit. Et idẽ li. xvi. Chonodomariũ regẽ Germ. ante alios excelſiores populos ꝓduxiſſe refert, & ip̃m regẽ nitore cõſpicuũ. Procęritatis germanicę rõnem lo. Eſcendenſis ex meatu ſyderũ cõſtare collegit, diſt. viii. ca. v. ubi ait ſecundũ ſentẽtiã Haly in vii. climate, ubi Germanię ſit⁹ eſt, iter latitudines graduũ nimiã frigiditatẽ graſſari, unde corpa grãdiora naſci. Manilius in iiii. aſtronom. iidẽ ſentẽtię acceſſit, poſtq̃ & hęc ſubiũgit. Et ſtupefacta ſuos inter Germania partus. Vide Arrianũ grẽcũ li. i. de reb⁹ Alex. Magni, & Ammoniũ li. i. ca. iii. Liquet & id naturali lumine, ut n. Ply. placet li. ii. c. lxxx. Procęritas ex mixtiõe ignis intrinſeci ac humoris cauſat̃. Nec aliter Ariſtoteli perſuaſum eſt ĩ ꝓblematib. partitione x. Alberti rõ eſt de natura loci ca. iii. id ꝓpẽ cõplexionale frig⁹ in poroſis Germanorũ corpib⁹ euenire, loc⁹ n. germanię frigid⁹ & cõſtringẽs, multũ humidi in corpibus reliqt, vñ carnoſi illic naſcuntur.

De terribilitate, ferocitate, & audacia Germanorum. Ca. V.

Ferocitas German.

PErpetuo epitheto Germãis ab auctorib⁹ aſcribit̃ ferocitas, ĩmanitas uelucanus Rhenicq̃ feroces deſeritis ripas, lib. i. dixit. Strabo lib. vii. abundãtes feritatis Germanos appellauit. Picus itẽ inuictam gentẽ nomiat.

Memoranť Germani fuiſſe tñ adeo terribiles,ut teſtamentaria in exercitu Iulii ſcribebanť,ubi Germanos uiderunt,referentibus Cæſare li.i.cõment.& Floro Cæſar addit tm̃ timorẽ inuaſiſſe ſuos,ut ſui ipſorũ miſererenť Romani.Aequa lis timor Styliconis exercitui parem metũ incuſſerat,nã dũ ſeſe contra Germa nos parauerat Stylico,exercitus ſuus pene defecit,referente Claudiano.

Met⁹ Ro. in germa nos

Perſultat uariis effręna licentia tectis,
Si reducem dominum ſors improuiſa reuexet.

Conſcia ſeruilis præcordia concutit horror. Iuſtinus hiſtoriarũ li.xxxviii. Galatarũ nomen (q̨ tunc Germani erant)ſemp̨ Romanos terruiſſe ,pbat.Et li. xxv.Tantus terror(inq̨t) eorũ noīs erat,ut nullus maieſtatẽ ſuã tutã nec amiſ ſam recupari, ſine Galatarũ auxilio crediderit.Tẽporibus Tiberii Cæſaris idẽ Cor. Tacitus li.i.hiſtoriarũ. Romæ (inquit)nondũ cognito exercitus in Illyri co & legionũ Germanicarũ motu audito,trepida ciuitas, incurſare Tiberiũ cepit,ut ,puideret ne inualida cunctatione plebs ac patres ludificarenť. Simili etiã timore in bello Marcomanis Romani conflictabanť,colligente Iulio Capi tolino in M.Anton. Pio ,ut undiq̨ ſacerdotes impator acciuerit, peregrinos q̨q̨ ritus impleuerit,& Romã ludorũ oī gñe luſtrauerit,ut ſe tutũ a germanis redderet.Itẽ tpe Valentiniani,dũ Marcomani Romanos uicerunt,primo p̃lio maxima trepidatio Romæ oriebať,ne iterũ id fieret,quod tpe Galieni Roma nis obuenerat.ſ.ne iterũ Italiã ita Germani uaſtarent.Hæc FL. Vopiſcus,q̨ & ſacrificia a Roma.iſtituta fuiſſe refert.Iuuenalis Cimbros terribiles dixit.Adeo etiã,ut Punico tpe, Romanos aduentu Cimbrorũ territos ſcripſerũt Florus Plutarchus,& alii.Horatius Sycãbros feroces nũcupauit li.iiii.car.oda ii.& ger maniã ferã in Epodo oda xvi.Iuuenalis q̃q̨ ſaty.xiiii.Sauromates truces,Dio nyſius truces,atroces & bellaces ,pbauerũt.Appianus in Celtico ferociſſimos mores germanorũ recitat,& inſignẽ audaciã. Idẽ Seneca in vi.q̃ſtio.na. Ob fe rocitatẽ erga noſtros agreſtes & beſtiales dixerunt ſcriptores,ut Liſius, Põ ponius Mela li.iii.Appianus in celtico,q̨ beſtiarũ more germanos feruere ſcri bit.Cicero cõtra Piſonẽ īmaniſſimas gentes germanos dixit,& Rhegino Pru nienſis oīm ferociſſimos Hunnos aſſeruit,& horũ pugnã truculentiorẽ aliis. Claudianus q̃q̨ & apud Corneliũ Suetonius Paulinus Germanos attrociſſi mos uocauerunt.Herodianus li.viii.ſimili attributo ut feroces pugnæ Germa nos extollit.Cicero contra Piſonẽ acerrimas Germanorũ nationes eſſe indica bat.Hieronymus oñdit bellicoſa pectora eorũ intumuiſſe.FL. Vopiſcus oīm fortiſſimos Teutonas demonſtrauit.Põp. Mela li.iii.ubi de Germanis loq̨tur. Qui ſunt immanes,inquit,animis corp̨ibus,& ad inſitã feritatem uaſti utraq̨ exercent,bellando aīos,corpa ad cõſuetudines laborũ.Et idẽ li.ii. Danubium ait per īmania multarũ gentiũ loca decurrere,Mantuanus ad Cęſarẽ. Sueuos truces,ardẽtes Marcomanos,& in borealibus partibus(.i.Germanos) habitã tes,truces,potentes aīo & mẽbris & feroces definiuit. Claudianus de Germa. Hunc tamen in primis populos lenire feroces. Et in Stylicone. Ante tubã nobis audax Germania ſeruit. Idẽ. Debilitat ſęuum cognatis uiribus Iſtrum.

Ammianus

Ammianus Marcellinus li.xv. Gallia,inquit,Rheno a feris gẽtibus diſtinguiť, & in fine,Gallos uniuerſos (ubi etiã intelligit tranſrhenanos) terribiles dixit, & lib.xvi.Chonodomarius,ait,pugnaces & ante alios ſæuos populos duxit,& paulo poſt robuſtos Alemanos retulit.Dionyſius. λευκάτε φῦλα νέμονται ἀρειμα νέων γερμανῶν.i.Gentes inde accolũt martiũ germanorũ.Liſtrius tñ Germanos ἀρηιφίλοσ Martis amatores nuncupauit.Egeſippus li.ii.Immanes,inſuꝑabiles,et inacceſſibiles uocat,& li.iii.ubi de Veſpaſiano loquiť feroces noſtros oſtẽdit. Et tandem ut rei huic finem fecero,,pximã orõnẽ ad fortitudinẽ eorũ uertam.

De fortitudine,impetu & reſiſtentia Germanorum. Ca. vi.

Fortitudo Germanorũ

GErmani in bello tali fortitudine dotati referunť, ut ubicunq̨ ſtragem fecerunt,impatores inde quaſi in p̃ſidio ipſos ſepoſuerunt.Iulius Cæſar(ut ait abbreuiator Liuii in epitomatibus) in bello cõtra Põpeiũ Pharſalico Germanorũ cohortes eduxit,qui in effuſos eq̨tes impetũ fecerũt, Eorũ itaq̨ in eodẽ bello meminerunt Appianus & Cornelius,q̨ lib.xix Sidonẽ & Italicũ in acie uerſaſſe ſcribit.Fuerunt aũt hi Germani.Iulius Cęſar in bel lo contra deficientes heduos auxilia Germanorũ rogabat,quibus īmiſſis pug nam cepit lachrymabilẽ.Et ut ipſe Cęſar li.vii.Comment.teſtať.Germanos tũc uſq̨ ad flumen hoſtes fuiſſe perſecutos.Itẽ apud Alexiã oppidũ paucis ſuis eq̨ tibus,Germanos ſubmiſit,contra multitudinẽ hoſtiũ.Germani uero uſq̨ ad in ternitionẽ hoſtes p̨ſequebanť, Hæc idẽ Iulius teſtať.In eodẽ etiã libro ſcribit, cũ oīs Gallia aduerſus eũ ſe apparabat,& dubia uictoria a meridie,uſq̨ ad ue ſperum fuerat,Germani confertis turmis in hoſtes impetũ fecerũt, & Cæſari uictoriã reſtituerunt.Hæc Cęſar.Itẽ in obſidionibus Germanos primo conue nire iuſſit,& uictoriã peperit,ut lib.i.bellorũ ciuiliũ teſtať.Itẽ Iulio ægyptũ ſter nente bello,cũ ripa paulo altior eſſet,Germani aquã tranauerunt,& uicerunt, ut idẽ lib.iiii.bellorũ ciuiliũ tradidit.Hæc ipſe Iulius, q̨ tm̃ ter uictus eſt, bis in Germania,ſemel a Gallis,ut ait Eutropius li.vi.Auguſtus tm̃ in Germania ſuc cubuit,refert Iacobus Carmelitan⁹,et ī capitibus ſequentibus Euſebii,Strabõis Flori,Eutropii,Suetonii autoritatibus ,pbabo.Ioſephus li.xix.Germãis ait mo rem eſſe,importabili uti furore,ſicuti & barbaros ingenio minores,robuſtos corpore,& primo impetu dixit quibuſcũq̨ hoſtibus congreſſos p̃ualere.Hęc Ioſephus.Huius ergo coętaneus Cor.Ta.bellicã gloriã Germanis in hoc eripe re uolens,magna eorũ corpa tm̃ ad impetũ ualida eſſe dixit.Contrariũ Cęſaris oẽs res teſtanť.Hic em̃ ubi de periculo agebať,Germanos īmiſit,& hi facta tur ma,hoſtes fuderunt,ſicuti ſupra probaui.Et idẽ Cor.Ta.cũ uentũ ſit in aciem turpe eſſe principi germano uirtute uinci,militi uero uirtutẽ principis nõ ad æquare.Et hunc uſum Crinitus li.xii.ca.vii.miris laudibus extollit. Appian⁹ tñ in Celtico ferociſſimos in aggrediẽdo hoſtes germanos dixit,& inſignẽ auda ciam eorũ ibidẽ noīat.Plutarchus ſcribit Germanos militib⁹ Ottonis p̃mixtos maximã ſtragẽ edidiſſe,et Batauos inde romanis auxilio ueniſſe & uiciſſe.Sue tonius Paulinus Germanos dixit genus multũ ualens apud hoſtes,ut eſt apud Corneliũ in hiſtoriis.Mantuanus de Germanorũ fortitudine plura retulit, in primo em̃ libro ad chriſtianos principes ſcribit.

Locus Cornelii.

Omnibus his durati auris borealibus artus
Atcꝫ potens animi membriscꝫ,trucescꝫ feroces
Festinant Daci,rigido gens aspera cultu,
Asperior uictu,pugnāti asperrima dextra. Et idē in panegyrico ad Ropertū.

Verum accola Rheni
Gens durata gelu genus insuperabile bello,
Quæ toties Romamcꝫ sua ditione premebat,
Europæ Libyæcꝫ urbes,Asiamcꝫ minorem
Terruit,hi superant Parthos.Thracumcꝫ furores. Herodianus græcus autor,Maximinū Cęsarē semꝑ in aciē instruxisse Germanos li.viii.refert,dicēs ἐβούλερ μεταπέμψαδαι τοὺ γερμανοὺς συμμάχους ὄντας ἐν ῥώμῃ,αὐτάρκεις ἐσομένους ἀν πήνα βοῖς ἐπιβουλεύουσιμ.i.Germāos iussit uenire,qui olim in Roma municipites eius erant, q̄s sufficiētes putabat ad resistēdū p̄torianis militib9.Et paulo supi9 γερμανῶν ἱππέων μεγάλῃ πλήθοσ ἑπήγερ συμμάχους,ἐκείνουσ γὰρ μάλιστα προβάλλερ,ἵν' ἐκσέχωνται τῶν πολεμίων τὰσ πρῶτασ ἐμβολὰσ,θυμοφλεῖς ὄντες καὶ εὐβλμοι ἐν ἀρχομέ νῃ μάχῃ,ἐπ' ἄρα καὶ κινδωνεύειν δεοι εὐκαταφρόνηρι ὡσ βάρβαροι.i. Eqtatu germanico consueuit,q̄rū multitudinē magnā sibi auxiliarem futuram sperabat.Quos eti am germanos p̄ponere hostibus solebat,ut primos impetus pugnę exciperēt, qm̄ feroces audacesꝫ uiri in pugnę exordio existerent.Aut si periculū sibi cō tingeret,potius illud discrimen uilibus barbaris ageret.Hæc ille.Procopius au thor græcus Herulorum ac Sclauorum populos feroces appellauit. Ouidius in Tristibus.Sauromatæcꝫ tenent fera gens.

Perpetuo epitheto Septentrionalibus ferocitatē esse ascriptā. Ca.vii.

APud priscos itaꝫ sempiterno adiectiuo ferocitas septētrionalibus oī bus concessa est.Iulius Firmicus ita rabiē Scythis ascribit. Ita & Oui dius li.iiii.de Pōto germaniā rebellatricē.Idē & ferā dixit,&addit.Sūt circa gētes p̄dā q̄ sanguine quærunt.Nec minus infida terra timet aqua.Illi q̄s audis hoīm gaudere cruore,pene sub iisdē syderis igne iacent.Nec ꝓcula no bis locus est,ubi Taurica dira,cæde pharetratæ spargit ara deæ.Ita Claudian9 Alanos īplacatos,Vindelicos feroces noīabat.Et idē Claudianus de bello got thico,atcꝫ Procopi9 Sclauorū,Herulorū,ac cæterarū gentiū crudelitatē ostē derūt.Ouidius Getas nūc inhumanos, nūc male pacatos, nūc īdomitos uocat.

De barba Germanorū,& eorum tonsura. Ca. viii.

Barbæ German.

BArba etiā Germanorū ac coma hispida horrorē hostibus incussit,lon gam em̄ comā,Cornelio referente,nutriuerunt.Vnde Ouidius in Tri stibus,Getas intonsos uocauit,& cæteri scriptores Hūnorū facies bar bam deformasse scribūt.Nec ferocitati eorū disconueniebat coma.Nā Home rus ut Achiuos bellicosos ostenderet εὐπλοκάμους .i.bene comatos dixit, & Lucian9 Iouē minus Veneri aptū ob id uult,magis seriis rebus accōmodatū Fuerunt septentrionales semꝑ comati,q̄d Ouidius in tristibus ostendit,& Lu cianus in dialogo φιλίας differentiam inter Alanos & Scythas facit his uerbis κοίνα γὰρ ταῦτα ἀλανοῖς καὶ σκύθαις, πλὴν ὅτι οὐ κομῶσιν οἱ ἀλανοὶ ὥσπερ οἱ σκύθαι.i. Simulant Scythæ ac Alani,nisi q̄d Alani min9 comant.Tōsura aūt Germano rum talē

rum talē habebat rōnem.Prisco em̄ instituto hi crinis luxuriem fugierunt,nec patiebant capillū usꝫ quaꝫ ad humeros usꝫ ꝓtendere.Herodianus lib. iiii. Impatorē Romanum instar germanicæ tōsurę caput rasisse refert,his uerbis. πολλάκι γὰρ ἡ τὴν ῥωμαικὴν ἀποθέμενος χλαμύδα,ἀμφιέννυρο τὰ γερμάνων σκυβλήματα ἔντε χλαμύδα,αἷς εἰώθασιν ἀργύρῳ ποικιλομέναις,ἐωρᾶτο.κόμασ τε τῇ κεφαλῇ ἐπιθεῖσ ξανθὰς,καὶ εἰς κορὰν τῶν γερμανῶν ἀσκημένασ.i.Sæpe & Romanā uestē deponens germanicā induebat,atcꝫ in eorū sagulis argento uariatis conspiciebat,flauam etiam cæsariem capiti imponebat,in modum germanorum tonsuræ.

Vicinitatē germanorū semꝑ fuisse odiosam uicinis. Ca. ix.

INtoleranda oībus erat,germanorū uicinitas ob eorū ferocitatē.Nā semꝑ ruptis limitibus uicinos presserunt.Et in primis Franci,q̄rū demū truculē tia erga uicinos in ꝓuerbiū abiit apud Vrspergēsem, ὃν φράγμον φίλον οὐκ εἶρονα ἔχε.Francū uicinū non,sed amicū opta.Oēs em̄ uicinos subegerunt Frāci. Maximinus cęsar iniq̄ aīo ferebat Romanorū regiones a uicinis barbaris deua stari,ut Iulius Capitolinus,& Aelius Cordus asserunt.Alexādri Cæsaris tp̄ib9 uicina loca late germani depopulabant. Ostendit hoc Herodianus li.v.cuius uerba sunt. Postꝫ impator literas de Germanorū insultationibus legebat,& a Persis q̄ Germanis p̄mebat,οὐ γὰρ inquit ὅμοιον ἠγοῦντο,ὃν ἐκ πέρσων κίνδωνον,οἷον ἐκ γερμανῶν.οἱ μὲν μακρᾷ γῇ καὶ εἴρονασ ποιεῖ γερμανοὺσ .i. Nec æquale periculū īmi nere putabat a Persis ac Germanis,dū illi in longinqua terra,hi uero rura uici na accoluerint.Sidonius Apollinaris sæpe in uicinorū loca populantes germa nos expeditionē fecisse refert.Miserrimæ plane conditionis gentiū illi erant, qui uicinos in eorū sanguinē satellites inuenerūt.Siquidē id uerū est q̄d apud Hesiodū ꝓuerbialiter legimus, πῆμα κακὸν γείτων.Vicinū malū pessimum.Exe crabilis Iudæorū aduersus christianos ac amarissima imp̄catio esse consueuit, qm̄ malū uicinū nobis p̄cant συνοικοῦντα.i.cohabitatorē. Non potuissent plane christianæ legis hoībus ullo uoto plus incōmodasse,& si superorū inferorūcꝫ gra tiā malam p̄caturi fuissent,eāꝫ si germanos illis uicinos optassent.Nazarius Mamertinus & cæteri panegyricorū miserā semꝑ Galliam nuncupauerūt,dū nimis in agendis p̄diis accōmodatior Germanis fuerit.Alemani etiā (ut Pro copius author græcus lib.i.de rebus Gotthorū inquit) uicina loca semꝑ popu labant.Et Ouidius in tristibus getarū uicinitatē piculosissimā ostendit,lib.iii.

Protinus æquato siccis aquilonibus Istro
Vicinam late depopulantur humum
Diffugiunt alii,nulliscꝫ tuentibus agros,
Incustoditæ diripiuntur opes. Claudianus poeta pulcherrima usus fi ctione.Siciliā ꝓpinquitatis Gotthorū ꝓtesam esse,ac montes uicinitatis Ger manicæ ostendit impatientes,in bello Gotthico his uerbis de Getis.

Iam iam conscendere pupes
Sardonicos habitare sinus,& inhospita Cypri
Saxa parant.
Ipsa etiam diffusa breui tinacria ponto
Si rerum natura sinat discedere longe

Vicinitas German. odiosa.

Optat,& ionium refluo laxare peloro,
Fultaq; despiciens auro laquearia diues,
Tutior æoliis mallet uixisse cateruis. Olim Turingorũ rex ideo affinitatem cum rege Gotthorũ contraxit,ut speraret pacem suis regionibus a uicinis Germanis,ut scribit Procopius. Verũ spe sua delusus est, bellũ em̃ cruentissimũ inter eos oboriebat̃.Habuerunt Saxones ac Sueui Francorũ uicinitatem semp̃ suspectã,referente Hunibaldo.Nostro q̃q; quo male illis consultũ est,q; sedes fixerũt Heluetiis ꝓpinquiores. Theoderic⁹ Ostrogotthorũ rex nil plus q̃ uicinorũ beneuolentiã postulabat,ut Sabellicus ait,putabat em̃ his artibus ꝑpetuo Italia se potiturũ .Procopi⁹ ĩ primo. Turingi,ait,& Visogotthi germanorum uires auctas ueriti,hi multitudine ,pualebant,adeo ut finitimos om̃es iam aptius uiolarent,Hæc ille.M. Antoninus grauissime germanorũ uicinitatem ferebat,referente Herodiano li.ã. οὐ μετρίως, inquit, Λὲ αὐτὸν ἐτάραττον οἱ γερμανοὶ γιγνιῶντες, οὗσ οὐλέπω πάντας ἐκεχείρωθ,ι. Terrebat cæsarẽ p̃terea non mediocriter,q; Germaniæ sibi uicina gens esset,quã nondũ plane subiecerat, unde in societatẽ asciuerat Germanos,& ab eis arma bellumq; edocuerat.

Faciem ac aspectum Germanorum ferocitatem ostendere,

ꝙ περὶ τῆς κακοφυίας Scythę cuiusdã ac Hũnorũ deformitate. Ca.x.

ET quia de Hunnorũ deformitate nobis sermo incidit,insignia somata cuiusdã incõpositissimi Scytharũ tunc germanorũ,a græcorũ autoribus celebrati,uolui ostendere,tum ut illius inq̃sita deformitate aliorum fœditas nobis rep̃sentet̃,tum q̃ risu digna fabula celebrat̃ a Suida,greçã orõnem remittã ob ,pdigã uerborũ dilatationẽ,latina tñ adducã,q; interptata in hunc sensum redeunt.Cerco natione Scytha,genere Maurusius, Cerci nomen sibi uendicauit ob deformẽ corpis habitudinẽ,ludicrãq; speciẽ. Os huic ridiculũ erat,cæterũ breuiculus ac curtus,pedibus diuaricatis,naso rhoncis sublato,eoq; p̃ter modũ simus uidebat̃.Aspari aũt Ardaburio regi donat⁹ est,eo tp̃e,q; aspar in Libya uersabat̃.Deinde capt⁹ est a barbaris,in Thraciã imissis, ac apud Scythiæ reges alitus.In Attilæ q̃dem conspectũ non admissus. Bleda uero admodũ p̃ter modũ ridiculo eius sermone ac gressu delectabat̃.Ludicri igit̃ gratia aderat ei paranti sibi expeditionẽ, vñ magni faciebat eũ Bleda. Dũ aũt cũ cæteris Romanis captiuis aufugisset,aliis neglectis, Bleda hunc magna cura requiri uoluit.Captũ aũt ac ad se adductũ,dũ in uinculis uidisset,risit,causamq; fugæ quæsiuit: aut cur Romanos Scythis p̃tulerit: Respondit Cerco, delictũ q̃dem fugã esse,sed delicti sibi causam fuisse,q; sibi uxor non sit data , Bleda igit̃ ioco illo adductus, tradidit ei uxorẽ nobilissimã e reginæ Gynęcio ,pductã. Vnde Cerco usq; ad ultimũ uitæ terminũ apud Bledã regẽ remãsit. Successor aũt Bledæ Attila,ipsum Aetio patricio,ac Romanorũ occidẽtalium impatori dono dedit.Aetius aũt Aspari pristino dño restituit. Hactenus Suidas q̃ festiuissime sonuit.Claudian⁹ Hũnos,tali forma descripsit cõtra Rufinũ

Suidas de Cercone.

Hũnorũ deformitas.

Est genus extremas Scythiæ uergentis in oras
Transgelidum Tanaim,quo nec deformius ullum
Arctos

Arctos habet,tristes habitus, obscœnaq; uisu
Corpora,mens duro nunquam cessura labori.
Præda cibus,uitanda ceres,fratresq; secare
Ludus, & occisos pulchrum iurare parentes. Ait em̃ Iornandes usum esse Hunnis q̃primũ nascant̃ ferro genas traiicere,& id nonnihil eorũ deformitati conferre.Idem collegit Diaconus,Apollinaris. Sidonius lib.ix.
Sed Scythiæ fera turba plagæ,feritatis abundans,
Dira,rapax,uehemens.
Hunnus erat.Quis tale solum: iacet axe sub ipsa
Gens animis membrisq; minax,ita uultibus ipsum
Infamem suus horror habet,consurgit in arctum,
Visus adest oculis,est propter prælia natus
Hæc habet,& teretes arcus, sunt spicula cordi,
Terribiles teretq; manus,iaculisq; ferendo. Iornandes ac Rhegino scriptores tm̃ ob deformitatẽ uultus reliq̃s populos deterritos subegisse Hunnos referunt.Postquam enim e Scythia in Gotthos illi exarserunt,cõtinuo Ostrogotthos percitos metu deuicerunt.

De bellica fortitudine Germanorũ,& de eiusdẽ testimonio & difficultate uincendi Germaniam. Ca. xi.

IDetiã Germanicæ fortitudinis peculiare argumentũ est, q; totius orbis impium,tot annis custodiuerint,dicente Cãpano in orõne ad principes, sexcentis ac lx.annis,pene Germani impio potiti,q; Italia uix CCC.septuaginta utebat̃,uos duplo diuturnius impiũ seruastis,& cũ Romani Traianum, Adrianũ, Theodosiũ,Hispanos. Aurelianũ Dacũ,Philippũ Arabũ,Seuerũ Aphrũ,Maximinũ Thracẽ,Diocletianũ Dalmatã, Iouinianũ, Valentinianũ, eligebant,uos inuicti excelsi neminẽ non germanũ p̃tulistis.Hæc ille. Et paulo post.Quid ,inquit,Germania faciat: cum olim exigua portio incognitæ insulæ,collecta in Scãdia,oẽm Europã,Africã & Asię partẽ subiugauerit.Et addit, in germanica igit̃ concordia una christianorũ salus sita est.Plinius ad Traianũ cęsarẽ.An audiant: q; sciant te sedasse ferocissimos populos eo tp̃e,q; illis amicissimũ,nobis difficillimũ fuit.Danubius em̃ gelu ripas iunxit, ingentia tergo bella transportauit,cũ fere hæ gentes,non telis magis q̃ suo sydere armant̃.Et idẽ ad eundẽ, q̃s germãos infinita uastitas,plurimę gẽtes muniunt,& pyrenei alpes dirimunt.Panagyricus ad filiũ Constantini.Facile est,inquit,uincere imbelles Indos,& timidos (q̃s amœna greçia aut orientis delicię educunt) uix bene palliũ & sericũ tolerantes.At trucẽ Francũ, q; ferina sola carne distentus,uitã ꝓpter sui utilitatẽ contemnit,q̃ta molis sit supare: Idẽ Panagyricus ad filium Cõstantini.Alterã terrarũ orbẽ Cęsar pepit,cũ Germaniã debellauerit.Francisc⁹ Philel.li.xxxii.epist.Hungari,inq̃t,adiacent gentibus bellorũ cupidissimis germanis,q; nec rura colũt,uerũ semp̃ armati eq̃ant,incedunt, nulli opificum mores &c.Et idẽ li.xxxiiii.ad Nicolaũ ducẽ Venetũ.Habent,inq̃t,Hungari bellicosissimos populos,q; nihil aliud malunt,q̃ expeditionẽ.Et ad Laurentiũ Me

Diutius Germani romanis impabãt imperio

dicem li.xxxvii.nec mirū cū tot barbarę gentes Vandali,Gotthi,Hunni,Lōgobardi,Germani,Burgundiones,Frāci,Belgæ,linguā ipſam & mores & doctrinā & uires Italorū mutauerīt.Mamertinus ad Maximianū ita alloquit Germanos.Non,inqt,eſtis in ocioſa ac deliciis corrupta regiōe nati,ſed in his quas ad infatigabilem conſuetudinē laboris & patiētiæ uſ9 imbuit, Semp̄ em̄ hoſti oppoſiti eſtis,ſemp̄ inſtructus miles exercet terrā,oīs uita eorū militia eſt, quarū fœminæ cæterarū uiris fortiores ſunt.Egeſippus,qui,inquit li.iii.impacatas gallias germanorū tumultu eriperēt. Et lib.ii.idē inſupabiles dixit Germanos. Arrianus græcus autor lib.i.de geſtis Alexandri,Danubiū,ait,bellicoſiſſimas gentes p̄terfluere.Et paulo poſt elatū aīm ipīs aſcripſit.Ammoni9 ſcriptor frācorū li.i.ca.iii.Germanos p̄eminente uirtute uiros appellat.Plynius epiſt.li.ix. ad Caniniū Ruffum de Traiani triūpho ait.Sup hæc arctos bis triūphauit,q̄rū alter ex inuicta gente,primus etiā e maxima difficultate erogatus eſt.Hæc ille.Cętera q̄ ad hanc lineā requiruntur, uberiori memoria libro ,pximo appendem9.

De ſignis quibuſdā ferocitatis ſeu fortitudinis Germanorū. Ca. xii.

Nomina germāica

MVlta ſigna ferocitatis in Germanis relicta ſunt.Primo noīa eorū tam habēt ferocitatē,ut hi tm̄ noīe terruerint cæteros. Vnde ait Nazarius Mamertinus ad Cōſtantinū.Quid clamoſos Cheruſcos, Vāgiones,Alemanos,Tubantes,memorē; ubi ipſi9 uocabuli barbaries horrorē adhibet. Vox etiā Germanorū minax & metuēda eſt,ut ait Marcellinus hiſtoricus li.xv.Itē armorū uſus q̄tidianus in Germanis exercebaī,ita ut Philelphus in epiſt.contra Turcos ad chriſtianos principes,in bello pace ac agrorū cultu ris nunq̄ inermē fuiſſe germanū oſtendat.Idē Pontanus in orōne Ratiſponen ſi,& Egeſippus armatos ipſos funus cuiuſdā imp̄atoris deduxiſſe, acſi in bella ,pficiſcerēt refert.Idē Nazarius Panagyricus ad Diocletianū demōſtrat.Ouidius de Ponto. Omnia barbarice loca ſunt,uociſq̄ ferinæ, Oīa q̄ poſſunt plena timore ſonant. Celtes q̄q̄ nil muliebre uocē germanorū ſonare dixit. Verū ſpiritū eorū fortia corda ,pdere,& ut demū modū orōni noſtræ impōnā.Ouidius oīa crudelitatis genera reperiri in germanis illo diſticho interdu ſit,de Getis dicens. Vox fera,trux uultus,ueriſſima mortis imago. Non coma,nec ulla barba reſecta manu. Aliud Germanicæ fortitudinis erat inci

Dona uictorū germanorū

tamentū, q̄ donis etiā uiri fortes aliciebanī,dabaī em̄ uictoribus e uiridi gramine decerpta laurea,q̄ obſeſſos liberabant. Nā apud antiq̄s ſignū erat uictoriæ herbā porrigere,quē morē & apud Germanos fuiſſe Plynius li.xxii.ca.iiii teſtaī.Cor.Tacitus equis,frameis,gladiis,aut armis donatos,ſcribit fortes germanorū uiros,& poſt eū Petrus Crinitus li.xii.ca.vi.& Sabelli.li.ii.Enea.vi.

De pœna illorū q̄ ſuccubuerūt,ac ab aliq̄ uincebanī. Ca. xiii.

Pœna uictorū in abſciſiōe manuum

SCythis peculiare fuerat uictis ab eis man9 āputare,quēadmodū Toxaris apud Lucianū oſtendit natione Scytha. ὡς ἐγὼγε πολὺ ἥδιον ἂν μοι δοκῶ μονομαχῶν ἀπ̄οθεῖσ, ἀποτμηθῆναι τὴν δεξιὰν, ὥσπερ τῶν σκυθικῶν ἐπιτιμίων ὄσι .i. Adeo ut ego q̄dē,& ſi ſingulari certamine uictus eſſem; facile paterer mihi amputari dexterā,quēadmodū penes Scythas pœna illorū eſt,q̄ uīcebanī. Apud eundem

eundem Lucianum & Mneſippus contra Toxarim, εἰ γὰρ ὧδε γένοιτο, οὐ τὴν δεξιὰν ἥδιστ᾽ ἂν ὑμῖν, ἀλλὰ τὴν γλῶτταν ἀποτμηθῆναι καλόν.i.Et ſi tunc abs te uincor; non ſolum dexteram nobis,ſed & linguam amputare phas ſit. Cæterum Cornelius Tacitus nō quidquam poſſe infamius Germanis accedere ,q̄ aliquē ea pugna confugiſſe uoluit.

De fortitudine quorundam Germanorum,& noſtros ſemper imperatoribus Ro.repugnaſſe. Ca. xiiii.

VEnio nunc ad unius ſaltem gentis Gotthorum uidelicet uirtutem, cuius fortitudinē Agathius, Ablauius, Iornandes,Diō & multi nominis q̄p̄ animi uiri proſecuti ſunt.Nam Mantuanus ille etiam Baptiſta de eis teſtimonium plenum dedit,cum ait.

Sæuitia Germanorum

Qui Martem genuiſſe ferunt,hi ſpicula torquent
Pantheſilea non inferiora ſecuri. Et optime Mantuanus, Hiſpania enim Libya & Aſia,teſtanī eorū ſæuitiā,ut Methodius martyr,Rhegino Pruniēſis, & Paulus Diaconus ſcribunt,& præcipue Italiæ urbes funditus dirutæ.Claudianus de Gotthorum in Thraciam irruptionibus,ita inſit.

Ex quo iam patrias gens hæc oblita triones
Atq̄p̄ iſtrum tranſgreſſa ſemel,ueſtigia fixit
Thraiicio funeſta ,ſolo ut impegit erinnys
Præcipites per clauſtra ruunt,nec contigit ullis
Amnibus,aut ſcopulis,proprias defendere terras.
Nil rhodope,nil uaſtus athus,nil profuit hęmus.
Odryſiis facili contemnunt ſtrimona ſaltu.
Et fruſtra rapidum damnatq̄p̄ alimonia bellum.
Nubibus intactum macedo miratur olympum
More per erratum campi gemit irrita tempe
Theſſalus,& domitis irriſum cotibus cœnum
Seruati dryopes,nec nubifer actia texit
Littora leucates,ipſe qui durius olim
Reſtiterat Medis,primo conamine ruptæ
Thermypolæ,uallata maris Scyronia ripis
Iſthmos,& anguſti patuerunt clauſtra lycæi.
Culmina Taygeti,trepidæ uidiſtis Amyclæ.
Secum cuncta uehens,a Gadibus uſq̄p̄ Britannum
Terruit Oceanum,& noſtro procul axe remotam
Inſolito belli tremefecit murmure Thylem.

Reliqua iſtiuſmodi cum ad damna Roma. a Germano milite illata peruenero,declarabo. Vtenus poeta egregius i ta loquitur.

Terrent germana Britannos
Auxilia,Hiſpanos arcent pugnatur,ab illis
Splendida Pharſalico parta eſt uictoria campo.

Resistentia germanorum.

Et ut concludam.Otto Frisingensis capite quadragesimo octauo libri secundi ait.Germani omnium fortissimi & bellicosissimi.Qui plura legere desyderat, Suetonium Tranquillum ,Iosephum,Egesippum in oratione Agrippæ ad Iudæos,uideat.Hæc Otto. Iosephus autem libro septimo Titum iuducit, fortitudinem eorum demonstrantem,& xix. antiquitatū libro,robusti corporis gentem dixit Germanos. Egesippus libro quarto.Domitianus ,inquit, fortius indignatos remittit Germanos in Capitolium,qui ferocis immanitate gētis,simul numero ualidiores circunuenerunt.Sabini enim rebellatione facta,prope oēs interfecti sunt.Et libro tertio ingenitam ferocitatem Germanis ostendit, ubi de Domitiano loquitur. Hæc ergo fortitudo ab omni sortis inprosperę casu Germanos custodiuit,ut Roma. pop. omnibus uiribus uix subiicere imperio eos potuerit,ut Picus Iunior scribit.In hoc ergo Claudianus poeta ex decreto adulabatur Styliconi ,cum sine ferro ac nullius belli horrore deuictos Germanos scribit.Quis enim meminit,authore eodem,deuictum sola formidīe Rhenum? Verba Claudiani huiusmodi sunt de Germanis.

Claudiāi locus.

Miramur rapidis hostem succumbere bellis,
Qui solo terrore ruit,nunc classica Francis
Intulimus,iacuere tamen non Marte,Sueuos
Contudimus, quis iura damus.Quis credere possit?
Ante tubam nobis audax Germania seruit. Bene (inquit) quis credere possit? credat hoc Iudæus Apella, Cęsaris Iulii spretores,Augusti uniuersi orbis pene ac diuum arma contemnentes,sine ullius Martis facie oscitantes,Styliconi se dedidisse,præcipue cum omnis res Romanorum temporibus istis in turba fuerit,& continuis calamitatibus agitata memoretur & afflicta.Hieronymo teste.Paulo post idem Claudianus de Germanię sine armis subiugatione loquitur,& addit. Vlla ne prosperitas credet. Sic Nazarius Mamertinus inauditum aliqd se relaturum putat,dum Germanos succubuisse inducit.Huic autem iniuriæ Germanis illatæ a Claudiano Styliconis adulatore ,postea respondemus,cum Styliconis facta retegemus,in quo nihil memorabile,nisi perfidiam,Orosio,Iornande,Paulo Diacono,& aliis authoribus,reperimus.Simili infamia Sidonius Appollinaris Germanos affecit,ita ad Maioranum uenatorem quendam dicens,ut carmen sequens habet.

Et licet aggrederis,quod nullus tempore nostro
Augustus potuit, rigidum septemplicis Istri
Agmen in arma rapis. Verum quid non potuit in assentatione fauor principum? Iniuria igit̄ scriptorum non uirtute uicti sumus.

De uelocitate & innato robore Germanorum in bello. Ca.xv.

Velocitas germanorꝝ.

Belli uirtus sūma est uelocitas,quicquid enim unq̄ ab Alexandro Magno egregie gestum est,id uelocitatis prędidio agebat̄.Vnde Q.Curtius,scriptor facundus,nullam Alexandri uirtutem in tantum extulit, q̄tum summā eius uelocitatem.Verum ut ad Germanos transeā. Cęsar uelocitatis eximię Germāos dixit in primo cōmētario.Quod etiā Sene.in li.de ira an

notauit qñ ait.Quid Germanis aīosius? quid cursu acrius? & optīe.Nam Germanis quid uelocius Asiam,Phalangiam,& totius orientis partes transcurrit? Illud ipsum Hieronymus mirat̄ in epistola ad Eustochiā & Marcellinā,cū tres ultimos libros,inquit,explicassem,barbarorū impetus instar torrentis fluuii ægypti limitē pcurrit,ut uix effugerim.Et idem ad Heliodorū.Nā certe ,inqt, pterito anno ex Caucasi ultimis montibus septentrionales lupi inuaserunt,et tā breui ,puinciā nostrā pcurrerūt.Quod Claudia.innuit his uerbis de germāis.

Innata fortitudo germanis

Ventis ueluti si frena remittat
Aeolus,abrupto gentes sic obiice fudit
Armeniasq; niues inopino milite ducti,
Heu heu quambreuibus pereunt ingentia causis. Nazarius Mamertinus Iuliano qui (.s.germanus) inquit,paulo ante inaudita regionū,fluminū,mōtiū noīa exercitu uictoriæ pagrauerat,per ultimā ferarū regna calcata,regū capita supuolans,in medio Illyrici sinus improuisus astitit. Illa autem uelocitas innata Germanis extitit,referēte Iosepho de bello Iudaico.Campanus in epistola ad Germanos.In primis cunabulis,inquit,priusquam nati esse uidentur, addicti armis sunt.Et idem,Omnes cæsares solos Germāos corporum custodes sibi asciuerunt,ut eos tanq̄ natura ad robur,& ad arma, & fidem genuissent. Procopius græcus in rebus Gotthorum,penes Iustinianum refert Sclauū quēdam uelocissimum ac fortissimum nutritum, qui in uepribus abscondens se, mane exoriente Gotthorum quendā raptū,uiuū in castra Iustiniani detulerit.

De contemptione mortis Germanorum,& ratio cur id fiat. Ca.xvi.

Cōtēptio mortis germanorum.

GErmanos uitæ prodigos Philippus Beroaldus scribit in carmine de Germanorum laude,quod epitheton perpetuo Germaniæ attribuitur,dum nostris ut & Iosephus scriptor testatur lib. de bello Iudaico xvii.animam mortis contēptatricem scriptores concesserint.Cornelius Tacitus infame esse scribit in omnem uitam,& probrosum Germanis, superstitem exacie rediisse.Idem paulo ante,relinquere scutum præcipuum flagicium scribit,cui nec sacris ineesse,aut cōsilium inire phas sit. Et multos addit superstites bello,laqueo uitam finiuisse.His moribus quoq; Heluetii hodie incumbunt. Plura de mortis eorum contēptione Seneca quæstion.vi. naturalium collegit Appianus autem in Celtico,eandem sententiam fouit,& hanc rationem dat. Eorum contemptus mortis,inquit,magnus est,ob reuiuiscendi spem.Egesippus cæteris gentibus in cōtentione mortis ualidiores dixit Germanos. Batauī apud Cornelium missi sunt iterum in Germaniam,ne truculentius quid auderent.Seneca libro de ira tertio. Quid Germanis animosius? quid cursu acrius? mortis cupidius.Mantuanus ad Cæsarem.

Quem sequitur magnis dominans alemania campis.
Gens fera contemptrix animæ. Campanus in oratione ad Germanorum principes,omnia ob patriam cōtempsisse refert Germanos,uocauit mortis contemptores fœlices Mantuanus & bene, audacē enim græci εὐψυχον,audaciam εὐψυχίαν uocant, ab animæ qualitatibus ac conditionibus. Huius au-

Rō aſtrologica ,pdigalitatis uitæ germā.

tem ratio eſt, cur ita mortem contemnant,cœli influentia,& ſyderum bonitas, quæ robur his addunt,& mortis contẽptionem pariunt. Sicuti Ioannes Eſcendenſis,in prima triplicitate,ſub ſeptentrione,& occidentis angulo, ubi Iupiter & Mars imperia exercent, beſtiales,bellicoſos, magnanimos, fortes gigni, ut Germanos,Britannos,authoritate Ptolemæi,Haly,& aliorū approbat.Maternus Firmicus per horoſcopos Martis aliq̄s fieri bellicoſos ſcribit. Alii aſſeruerunt ſub ſeptentrione curru & plauſtro degentes,magnanimos effici in ſeptio climate,ut idem Io.Eſcendeñ.ca.v.diſtinc.viii.Huic opinioni innitit̄ Luca.lib.ii.

Certe populos quos deſpicit arctos
Fœlices errore ſuo,quos ille timorum
Maximus haud urget læti metus,inde ruendi
In ferrum mens prona uiris,animæq̄ capaces
Mortis,& ignauum eſt rediturę parcere uitæ.

Alii tñ q rebus naturæ inſudant,rẽ argutius tractauere,& hanc rõnem collegerũt.Ariſtoteles problematum partitione xiiii.in locis calidis timidos eſſe tenet,in frigidis uero uiriles,qa natura calefigit̄,ſecũdũ naturā em̄ calidi ſunt,& ita caro ,ppter frigus exterius condenſat̄,Hæc ille. Vegetius in primo de re militari militẽ in ſeptentrione eligendũ ſuadet,ex eo,qa mortẽ non timeat,& huius cauſam hanc adducit. In locis frigidis hoĩes plurimi ſanguinis eſſe,unde fieri,ut non timeant uulnerari.Pius in ſecundo hymno.cõmentario ,pbabilius rem ,pſecutus eſt,ſcilicet,plurimum ſanguinis circa p̃cordia conſtipatũ ſeptẽtrionalibus ſupeſſe,& ob frigus aeris cõtinentis calefieri,& ita aĩos & audaciã p̃bere uoluit.Huic ſententiæ aſſertor eſt Ariſtoteles q̄q̄ problematũ ſectiõe xxviii.ubi audaces ſanguine plenos facit,& motũ ita ſurſum tendere.Albertus tñ de natura loci ca. iii. corpora Germanorũ rõne frigiditatis,quæ in eorũ loco eſt,conſtringi ait,& quia multum hi habeant humoris,carnoſos effici,quia uapor in loco digeſtiõis generatus,euaporare non potẽs,conſtrictione reflectitur ad ſtomachum, & generat aqueũ humidũ,ſicut fumus in olla feruente reflectit̄ ad operculum,& generatur aqua.Et quia corda eorum calida ſunt, in audaces tranſmutant̄,calor enim abundat ſpiritu & ſanguine,unde fit ut magis timeant Germani febrem q̄ uulnera.Hæc Albert⁹.Manilius aſtrologus p̃ ſydera ita germãis fortitudinẽ cõce

Scorpius armata uiolenta cuſpide cauda,

(dit li.iiiii.ait enim

Qua ſua cunq̄ phœbi currum per ſydera ducit,
In bellum ardentes animos,& Martia caſtra
Efficit,& multo gaudentem ſanguine ciuem.

Seneca li.ii.de ira,fortiora ingenia ſolidæ naturæ prona eſſe ait,& germanos in exẽplũ aſſumpſit

De gratia bellica Germanorum apud imperatores. Ca. xvii.

POſtq̄ germanor̄ uires romãi expiebãt̄,uix bellũ cõſumatũ eſt,ſine ductu et auſpiciis germanor̄. Tãta eor̄ apud ĩpatores uigebat gratia.Cãpano autore.Iuli⁹,ut Marlian⁹ ait,ĩ ei⁹ exercitu ſp̃ habuit germãos. Iac. Carmel.cohortsi cęſaris ductorẽ germanũ fuiſſe ait,& p̃ſentiã ipſorũ in bello gallico pri⁹ declaraui.In bello aũt ciuili eorũ meminit Appia.et Luca.li.i.dicẽs

Deſeruere cauo tentoria fixa Lemanno
Triſtia quæ Vogeſi curuam ſuper ardua ripam
Pugnaces pictis cohibebant lingones armis.
Soluuntur flaui longa ſtatione Rutheni.

Et addit.

Gratia germanorũ apud impatores.

Tum rura Nemetes
Qui tenet,
Et biturix longiſq̄ leues Axones in armis,

Sulpitius legit Sueſiones.

Optimus excuſſo Leucus,Rhenuſq̄ lacerto
Et docilis rector moniſtranti Belga carini
Vangiones Batauiq̄ truces:
Tu quoq̄ lætatus conuerti prelia Treuir,
Et uos crinigeros belloq̄ arcere Chaicos.
Oppoſiti Romam petitis,Rheniq̄ feroces
Deſeritis ripas,& apertum gentibus orbem

Vbi ſecundũ Sulpitiũ ultro illo uerſiculo totã Germaniã uoluit inferre.Caio inde Cæſari gratiſſimi acceptiſſimiq̄ Germani conuinciebant̄,ut Ioſephus li.xix.antiqtatum ſcribit.Antoninus q̄q̄ Cæſar adeo Germanos dilexit,ut ualidiſſimũ quenq̄ in bello,& ſocios,& cuſtodes ſibi aſciuerit,& aliqñ Germanorũ ueſtẽ indut⁹,Romano cultu dimiſſo,ſi auã capiti cæſariẽ imponens,ad modũ germanicę tonſuræ geſtabat, ut Herodiano placet li.iiii.hiſto.Antoninus Pius q̄q̄ Marcomanos Germãos in exercitu ſuo ſuſtentabat,ut apud Aeliũ Spartianũ uidere eſt.Maximin⁹ q̄q̄ numerũ Germanorũ habuit ſecũ,colligẽtibus Herodiano lib.vii.hiſto.& Iulio Capitolino.Sub Nerone etiã in Syria militabãt Germani,cuius rei Dion Bithinus græcus author eſt. Adriano q̄q̄ p̃cipue gratus erat Maſor Iazigũ un⁹ dux ob id q̄ in eo fuit robur & audacia. Id de Caligula, Cornelius in hiſtoriis,& Suetonius in eius uita referunt,cuius uerba ſunt,admonitus dicit̄ turba Batauorũ q̄s circa ſe habebat.Herodianus oĩes pene impatores τοὺς συμμάχους ſuſtentaſſe germanos aſſerit.Eius uerba ſunt de Maximino libro octauo ita. ἐπανῆλθον δὲ καὶ οἱ ἀπὸ γερμανίας ἐλευθέριοι σύμμαχοι, ἐθάρσει δὲ αὐτῶν τῇ δυνάμει, ἅτε καὶ τῷ ἔθνει ἐπεικῶς πρότερον ἀρξας.i.Proficiſcebant̄ & cũ ipo auxiliares copię Germanorũ,q̄bus maxie cõfidebat,q̄bus & olĩ p̃fuerat.Et in alio loco de eodẽ ἀ φιλίᾳ αὐτῷ γερμανῶν, οὐκ ὀλίγη συμμαχία, πεμφθεῖσα ὑπὸ αὐτῶν κατὰ εὐνοιαν.i. Mitebat̄ etiam Cæſari non paucus auxiliariũ Germanorũ numerus a popularibus bñuolentiæ noĩe,q̄bus olim Maximinus dũ impio p̃fuerat diligẽtiſſime moderabat̄.Idẽ Herodianus li.vi.apud Alexandrum Germanos fuiſſe refert, ὅθεν οἱ νεανίαι ἐν οἷς ἦν τὸ πολὺ πλῆθος παιόνων μάλιστα.Erant & iuuenes apud ipſum q̄rũ bona pars e Pãnonia ueniebat.Iuſtinianus etiã aduerſus Gotthos nullis niſi Germanis utebat̄.Habuit ſemp Narſes apud eũ duo millia Herulorũ.Belizario q̄q̄ ſemp aut Lõgobardi,Sclaui aut Heruli mittebant̄,ut Procopius in omnibus pene libris,quos de rebus Gotthorũ conſcripſit,publice profitetur. Claudianus q̄q̄ penes Styliconem Germanos fuiſſe aſſerit,Et q̄s naſcẽtes explorat gurgite Rhenus.Venit accola ſyluę Bructer⁹ Hercinię,ac Albim liq̄re Cheruſci.Galatę populi in ære Antigoni militabãt, ut Iuſtin⁹ lib.xxv.ſcribit.

Germanos ſemp impatorũ corporibus fuiſſe adhibitos,& de nimia familiaritate impatorum erga Germanos. Ca. xviii.

Germani apud imperatores

TAnta inde gratia Germanorũ obtinuit,ut nulli alii corporibus principum cuſtodiendis adhibiti fuerint, nec ullus impatorũ extitit,qui nõ Germanos in cuſtodes,q̃s græci λυκόσωλες σωμαφυλάκους appellant,ſibi aſciuerit.Cor.Tacitus hiſt.li.i. Germanorũ,inquit,qui tunc impatori cuſtodes aderãt,de Auguſto locutus eſt.Procopius author græcus Iuſtinianũ Cęſarem ſatellite q̃dã Sclauo ingenti ac fortiſſimo fuiſſe ,puiſum aſſerit. Nimium etiã familiaritatis impatores cũ Germanis habuerunt,ut eorũ gratiã uberiorẽ ſibi conciliarent.Quod tñ in Alexandro Lãpridius reꝑhendit,ac nimiã ciuilitatẽ impatoribus non conuenire aſſerit.Herodianus ſcriptor eidẽ impatori tãtam aſcripſit cũ Germanis familiaritatẽ ὠκείωτο δὲ καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ ἐκεῖνα γερμάνους, ἔστε χιλίαν ἐπηγάγετο, ὡς καὶ συμμάχους ἔχ' αὐτῶν λαβεῖν, καὶ τοῦ σώματος ἑαυτῷ φρουροὺς ποιήσασθαι, γενναίοτατε καὶ ὡραίους ἐπιλεξάμενος. Quod illud nobis ſignificat, Adiunxerat aũt ſibi comites Germanos,q̃s & in amicitiã ſibi deuinxit,adeo ut ſocios bellorũ ac corꝑis cuſtodes ualidiſſimũ, quenq̃ & pulcherrimũ ſibi aſciuerit.Addit etiã Herodianus,eũ nonnunq̃ depoſita Germanorũ ueſte,germanica uſum eſſe,& flauũ capillũ capiti impoſuiſſe,ut ſibi Germanorũ beneuolẽtiã cõciliaret.Suidas græcus eãdẽ ciuilitatẽ Antonino Cęſari aſcripſit,ſic inqẽs. ἐπείδε σὺν ἴσχυι κατέλαβε τὴν τῶν ἐκεῖσε γερμάνων ἐφιλοτιμήσατο, ὡς καὶ συμμάχους ἔχ' αὐτῶν λαβεῖν τὴν τοῦ σώματος φρουράν, καὶ ταῖς φορέσαις αὐτῶν χρῆσθαι, οὕτωτε τὴν τῶν βαρβάρων καὶ τὸ τῶν στρατιωτῶν ἠγαπᾶτο, κοινὸς ἦν. πρὸς ἅπαντας, ὡς συστρατιώτης μᾶλλον, ἢ βασιλεὺς ἔχ' αὐτῶν λεγόμενος.i.Inde ad Iſtrũ ꝓfectus Germanos adeo ĩ ſui amorẽ conciliauerat,ut cõmilitones ex ipſis ſibi cõſtituerit,et corꝑis tutores & eis in ſui tutelã uſus fuerit, ob q̃d a barbaris ac toto exercitu diligebaꝫ. Erat em̃ oĩbus familiaris,adeo etiã,ut plus cõmilitonis nomĩe q̃ impatoris appellat⁹ ſit.Cornelius li.xiii. Dũ Romani ad clauſtra Caſpiarũ penetrabant, Germãos pugnę affuiſſe dicit. Et idẽ in alia expeditione q̃ in Albanos parabaꝫ,ait Cor. li.xvii.Itẽ Vitellius Capitoliũ cũ Germanis expugnauit,Ioſepho li.v. antiqtatũ indicante.Itẽ Conſtantinus ſecũ Germanos habuit,aiũt Soſimen⁹,& Aurelius Sextus.Bebelius etiã circa lectũ Herodis filii Germanos fuiſſe ſcribit,autorib⁹ Ioſepho li.vii.& Egeſippo li.i.Itẽ Mithridates ſecũ Germanos tenuit, ut Iuſtinus lib.xxxviii.Itẽ Marcus pater Comodi.Otto q̃q̄, ut ait Plutarch⁹ in uita ei⁹ Batauos & Germanos apud ſe aluit, Galba cuſtodes corꝑis eos habuit, Suetonio referente.Similiter &Nero Caligula & mater ei⁹ Agrippa,ut Ioſephus ſcribit ãtiqtatũ xix.multa ex Cornelio noſtro illic collegi.Germani etiã in cõflictu Gordiani & Maximini fuerunt,ut ſcribit Iulius Capitolinus. Itẽ Lolianus adhibitis Germanis ad bellũ,diu protraxit pugnã,ut in Victorino loqtur Trebellius Pollio.Apud Ruffinũ q̃q̄ Germani egerunt,q̃d Claudia. oſtendit li.i.

Iam gentes Iſtrumq̄ mouent,Scythiamq̄ receptant
Auxilio,traxere ſuis hoſtilibus armis
Relliquias,mixtis deſcendit Sarmata Dacis,
Maſſagetæ,patriumq̄ bibens mæotis orontem.

Fœdericus etiã tertius

auguſtiſſimus,Maximiliano noſtro Cęſari(cũ ad ultimã uitę ſuę deſperationẽ redactus fuerat) dixiſſe ferẽ, ut in primis Germanos coleret,q̃rũ ꝓſidio facile hoſtiũ minas in ludibrium interueꝛteret.Quid uero noſtro ſeculo opinionis apud impatores Germanorũ militib⁹ aſcribaꝫ? cõſtat uniuerſis,ſummorũ em̃ pontificũ hactenus fuit cõſuetudo,Heluetiorũ ꝓſidio uel Doryphororũ ſe facere munitos.Teſtãt hęc Iulii II.Pii II.Alexãdri,et aliorũ ſcriptores.Age quid Gallorũ rex unq̄ ſine Germanis egit? Nã profecto in tota Gallia non continere ſe poſſet,niſi Teutonicorũ ꝓſidio uallareꝫ. Ego ſolido ſenſu loq̃r.Nõ eſt totius orbis regio,ubi non Germanorũ authoritatẽ corã principibus experiaris. Nulla eſt ſimul ,puincia,regio,impiũ, ubi non ſummũ militiæ & authoritatis imperiũ apud principes ſibi ſp uendicent Germani. Vnde factũ eſt, ut nihil egregie unq̄ ſine Germanis geſtũ eſt. Fœderici em̃ Conradi,Henrici, Othones,Lotharii,Gotfridus,& alii,quicquid egerũt,Germanorũ ꝓſidio illud pere gerunt.Longobardos uaſtauerunt,Hieroſolymã penetrauerũt,Græciã popu labant,Hungariã,Bohemiã,Illyricũ trãſmeati ſunt.Taceo bella Neapoli, Galliæ,Hiſpanię,Anglię,geſta,& q̃ q̃tidie Germanorũ ductu & auſpiciis gerunt.

De potentia Germanorum,& authoritate in bellis,& obſeruantia eorum nominis. Ca. xix.

Opinio germanorum.

TAnta Germanorũ apud priſcos potentia fuit, ut reſiſtenti bus q̃buſcunq̄,eorũ ſemp opinio oportuit ꝓferri,unde plures impatores ipi conſtituerunt germani.Vitellius em̃ ab ipſis ad impium euectus eſt. Cornelio,Suetonio,Methodio,Egeſippo li.iiii.Oroſio li vii.autoribus.Veſpaſianus contra eorũ potẽtiam primo dubitauit,an nitendũ ſit,Cornelio autore. Claudiũ impatorẽ Germani initiauerunt,ut Ioſephus li.xix.ſcribit.Maximinus impator effectus eſt a Germanis (ut Symmachus lib.v.hiſto.Iornandes & Capitolinus aiũt) contra ſenat⁹autoritatẽ etiã,ut collegit Herodianus.Seuer⁹ impator a Germanis creabaꝫ.Aelio Spartiano ,pbãte.Clodiũ Albinũ noluerũt Germani in impatorẽ conſecrari,& ita priuatus eſt impio. Conſtantinus q̃q̄ (ut Aurelius ait)ab ipſis impator creabaꝫ.Hæc de Iuliano Cæſare ſcribũt Soſimenus hiſtoricus lib.v.ca.I.Ammianus lib.xv.Platina pontifices & impatores allegat,contra oĩm gentiũ opinionẽ ſolis Germanis inſtantibus,ad talẽ amplitudinẽ aſcendiſſe.Hodie quoq̄ & ſummã authoritatis arcẽ ſibi uẽdicauerũt, ſoli em̃ ſanctiſſimi impii regẽ & dn̄m conſtituendi facultatẽ obtinuerũt. Ecce quanta eorũ potentia? qua Cęſares adducti ſunt,ut q̃libet Germanici nomen ſibi uoluerit aſcire,non enim extremæ fuit laudationis,dicere Germanicum cęſarem aliquem.Quod Martialis in Epigram.lib.ii.oſtendit.

Eſſe germanicum

Creta dedit magnum,maius dedit Aphrica nomen
Scipio quod uictor,quodq̄ Metellus habet,
Nobilius tribuit domito Germania Rheno,
Et puer hic dignus nomine Cæſar eras,
Frater Idumęas meruit cum patre triumphos,
Dicitur ex Cattis gloria tota tua

Vnde Panagyricus ad Maximianũ

Quid maius,inqt,euenire potuit? illa tua in Germaniã transmigratiõe?. Auui dius,ut Iulius Capitolinus ait, Victorinus Germanici cognomẽ tulit, quia etiã Carthos deuicit,lege Cathos. Dracõtius Romanis scribit fuisse decẽs et glorioſissimũ dici Germanicũ,ob insignẽ Germanorũ gloriã, Germani em̃ auctore Egesippo li.ii.totius impiũ orbis sibi semp assumpserũt. Cætera sequentur.

De laude & præconiis Roma. Germanos debellantium. Ca. xx.

NVnc ad amplitudinẽ eorũ descendã,qbus etiã exilis uictoria de Germanis contigerat. Marius ut deus habitus est,quia Teutonas destituerat,ut ex Plutarcho,Iuuenale,Propertio,Floro,Plynio lib.xiii.ca.xi. Valerio in lib.sequenti adducemus. Põpeius apud Lucanũ cęsari iuidebat de Germanis uictoriã & de Gallis. Verebat em̃ hęc obscurare eius triũphos. Maximinus qa prospere rẽ gessit in Germania,impator continuo euasit,ut Otto li.iii.ca.xxxii. Platina in uita Antheri papæ scribunt. Pertinax,qa sub impatore fœliciter gessit,continuo Cæsar consecrabat impatore mortuo,ut Herodian9 li.ii.exequit. Iulianus,ut aiũt Sozimenus lib.v.ca.I.histo. & Ammianus lib.xvi. in fine,quia Germanis fœliciter conflixisset, ausus fuit imperium affectare. Clodium Albinũ magni fecit eius de transrhenanis uictoria,ut Seuerus & Iulius Capitolinus collegerunt. Cæsaris nomen Comodus sibi indidit,& adept9 est ob fusos Germanos stipendii facultatẽ. Victorinus q̃qꝫ cũ tm̃ Catos uicisset sub Antonino Pio,mox impator effectus est. Et qa nobilitant ueteres (ut Claudian9 ait) germanica fœdera Drusos,Quilibet Germanici cognomẽ sibi arrogare uoluit,sicuti de Domitiãno,Druso,Claudio,Vitellio liq̃t. Sicut apud Aeliũ Spartianũ Antoninus Caracalla, apud Iuliũ Capitolinum Gordianus. Tacitus apud FL. Vopiscũ,Iustinianus apud Hunibaldũ,Iornandẽ & alios. Claudianus q̃tę laudis sit uincere Germanos de Stylicõe adducit tm̃ semel de

Laus imperatorũ germãos debellantium.

Qui mihi Germanos solus Francosqꝫ subegit, (germanis uictore.
Cur nondum legitur fastis? cur pagina tantum
Nescit adhuc nomen? quod iam numerare decebat.
Vsqꝫ adeo ne leuis paccati gloria Rheni? Et idẽ Claudianus paulo post maiorẽ laudẽ Germanicũ siue Gotthicũ bello esse scribit,& plus Stylicõi deberi q̃ꝫ Pyrrho, Decio,Fabricio,Mario,Paulo,Achilli,& aliis estimauit,facta.n. horum egregia memoria,subiungit.
Quanto maius opus solo Stylicone peractum
Cernimus,hic ualidam gentem,non Chaonas atqꝫ Molossos
(Quos epirus alit) nec Dodonea subegit.
Agmina. Et idem.
Nil ueris æquale dabant, prohibere rapaces
Scilicet harpyias,suetaqꝫ excludere mensa
Nobilior titulus,quam tot potuisse paratas
In latii prædam geticas auertere sauces.
At ego terrigenas potius mirabor in ipsis
Procubuisse satis,uitæ quibus attulit idem

Principium

Principium, finemqꝫ dies,quam cæsa Getarum
Agmina,quos tantis aluit bellona triumphis. Verũ nec Stylico Germanos adeo armis fregit,uel Getas, ut Claudianus (panagyricorũ more) de ipso testat. Sed Probus impator Germanos solus uicit. Huic quãtus ideo honor delatus fuerit FL. Vopiscus adduxit. Claudianus etiã id testat cum inquit.
Omni nobilior lustro tibi gloria soli
Contigit,exactum nunquam memorata per æuum,
Germãos habuisse duces. Crinit9 li.xii.c.vi. de hui9 triũpho plurib9 edisseruit

De fortitudine & industria Germanicarũ mulierum. Ca. xxi.

FVit hæc igit Germanorũ uirtus bellica obuia ac manifesta oĩb9,ita q̃ non inueniat,quẽ nec ultra primas saltẽ literas ꝓgressum fugiat. Vt aũt nulla pars fortitudinis nostrę remittat,maiorũ nostrorũ mulieres saltẽ in exemplũ assumamus,uideamusqꝫ,cui militiæ sacramento hæ se astrinxerint,in q̃ paternæ libertatis ardore illæ coaluerint. Harũ em̃ uirtutis p̃sidio facile germanicæ fortitudinis periculũ & exẽplar nãcisci possumus. Plutarch9 librũ apud græcos de illustribus mulieribus,& Io.Boccatius apud latinos ediderunt,a germanicarũ uero mulierũ memoria recesserunt, q̃ tm̃ belli uirtute oẽs eiusdẽ gñis fœminas deuicerunt. Cędant in hoc Amazones Germãis,quarũ uirtutẽ germanicę mulieres (Bohemia olim occupata) suis facinorib9 ęquarunt. Bohemiã em̃,ut scribit Aeneas Syluius li.i.hist. Fœminæ olim regebant, & regioni p̃fuerunt,non minoris uirtutis q̃ Amazones æstimatæ. In bello etiã Cimbrico mulieres hostiũ arma sumpserunt,& contra Romanos (uirorũ instar) infremuerunt armis,sicuti ait Plutarchus in uita Marii,& addit,cõmisso p̃lio,& rebus Cimbrorũ afflictis,mulieres se ipsas occidisse,& pueros ultra currus ꝓiecisse,ne in hostiũ uenirent potestatẽ,terribilissimũ tradidisse spectaculum. Val.Max. li.v.ca.i.& cũ ipso Orosius li.vi. mulieres Mariũ rogasse uoluerũt,uti uirginibus uestalibus iũgerẽt,re uero minus impetrata, sibi ipsis mortẽ conscisse,Hæc illi. Verba Valerii inde sequentia illa sunt, Dii melius quid animi hæ uiris eorũ in acie non dederunt? Nã si eorũ mulierũ maluissent seq uirtutẽ, Teutonicæ uictorię trophea reddidissent. Hæc ille. Inde sub bello Iulii mulieres uiros rogabãt flẽtes,ut p̃sisterent,ne se & suos in seruitutẽ redigerẽt, & currus ipsis obuiã reposuerunt,ne effugerent,ut Cęsar li.i.cõment. late ꝓsequit. Tẽpore inde Augusti,q̃ Drusus bello Germaniã tentauit,mulieres cum uiris iuxta Romanis conflixerunt,& telis deficiẽtibus,pueros in faciẽ hostibus iniecerunt,ut Orosius li.vi.ca.xx.& enarrator uitę Iustiniani asseruerunt. Flor9 etiã li.iiii. agmen in eo bello fœminas auertisse hostiũ uoluit,unde puto de eo agmine dictũ hoc esse a Floro,de q̃ Cor. Tacitus mentionẽ facit,scribit em̃ memoriæ esse ꝓditũ,quasdã acies inclinatas,iam & labãtes, a fœminis restitutas, constantia p̃cũ,& obiectu pectorũ,& monstrata cominus captiuitate, quã longe impatiẽtius fœminas timere suorũ nominũ adeo, ut efficacius eorũ obligẽt animi,qbus inter obsides puellæ nobiles imparẽt. Hæc ille. Eutropi9 oĩa iuxta ac Orosius dixit,uerũ Cimbricis temporib9 ea gesta ascripsit. Eusebius tm̃ Oro

Mulierũ germanicarũ fortitudo

sio & Floro in libro temporũ ſuffragat̃,& Rhegino Prunieñ. eandẽ ferocitatẽ refert in Hunnorũ uiris & mulieribus reptam fuiſſe.Iornandes de Gotthorũ fœminis eadẽ ꝓtulit,quas & in acie uerſatas ſcripſit.Lõgobardi (numero uiri li deficiente) fœminas armauerunt,ut Ligurinus de geſtis Fœderici.Paul.Diaconus & alii ſcribũt.Cor. Tacitus fœminas Germanos ſecũ in bellũ adducere teſtatur,ibiq; ullulatus earum, ac infantium uagitus audiri, teſtes ſacratiſſimos illos,ſolitos inde ad has uulnera efferre,& nec illas horũ plagas exigere, aut numerare ac pauere,uerũ cibos & hortamina bellantibus geſtare. Aiunt Vlmẽſes mulieres. Vlmã oppidũ Sueuiæ olim a mulieribus (uiris deficientibus) defenſam, & iñ oẽs uino ciboq; oneratas,dũ res in exitiũ ciuitatis ageretur, igne,proprio more ſe ipſas cõbuſſiſſe.Ego uero quia apud ꝓbatos non legi,nolo argumentis refellere,nec fidẽ habere.Sufficiat nobis id q̃d Cãpanus collegit, ſæpe fœminas germanicas frameã ſuſcipientes,maritis p̃ſtitiſſe,& pro patria pugnaſſe.Et addit.Facite Germani q̃d ueſtræ matres in bello Cimbrico fecerunt .ſ.pueros in hoſtiũ ora iacite.Mamertinꝰ ad Maximianũ de Germanis.Quibus,inquit,oĩs uita militia eſt,q̃rũ fœminæ cęterarũ gentium uiris fortiores ſunt.In exercitu Gotthorũ cõtra Aurelianũ decẽ mulieres bellaciſſimas ſumma uirtute ſub habitu uirili decertaſſe FL. Vopiſcus,Blondus ac alii aſſeruerunt,quas & in triũphum impator traduxit.Amalaſunthã gotthicã mulierẽ Sudas uirilẽ nuncupabat.C.Plynius ll.in li.hiſt. germanię,tradit fœiam ingẽtẽ animi,ſauciis militibꝰ germãis ueſtes ac fomenta largitã.Quod maxie aĩm Tiberii cęſ.cõcuſſerit.Idẽ Cor. Tacitus hiſt.li.i.in fine aſſerit.Bellũ q̃q; a Germanis cõtra Druſum geſtũ germanicæ mulieres potiſſimũ tenuerunt,ut Strabo li.vii.refert,tunc eñ ſum morũ principũ uxores ac filiæ capiebantur.Cimbri q̃q; ac Galli, ut Plutarchꝰ in uita Camilli ait,uxoribus ac filiis comitibus Romanũ imp̃iũ inuaſerunt.Herulorũ mulieres in bello Gotthorũ,digitis Romanos corpore minores monſtrantes,uiros eorũ accuſabant,q; hi multo grandiores ſuccubuiſſent. Poteſt igitur Germanorũ uirtus tm̃ fortitudine mulierũ internoſci. Proculus Cæſar centũ uirgines in Sarmatarũ acie captas,qndecim dierũ ſpacio mulieres reddidit,putauit ſe fortẽ,ſi dẽſitate criminũ caleſceret,ut ipe impator in una epiſtola oſtendit,ac id honori ſuo accedere putabat,ut & de eo FL. Vopiſcus collegit.Claudius etiã cæſar deuictis Sarmatis & Gotthis,ingentẽ mulierũ copiã intercepit,ut ipſiꝰ cęſaris epſa una ad Bochũ oſtendit,in hæc uerba euadens.Deleuimus,inquit,trecenta millia ac uiginti Gotthorũ,duo millia nauiũ ſubmerſimus,tecta ſunt flumina ſprotis & lanceis,cãpi oſſibus tecti lucent. Tot etiam mulieres cœpimus,ut noſtrorũ militũ q̃ſq; ſibi binas aut ternas adiungere poterit.Hæc Trebellius Pollio,Blondus,Sabellicus,& alii repetiuerunt.Nec fortiſſimũ illud facinus & ꝓbe uirile a noſtra memoria excludat̃,q̃d apud Pauſaniã greçũ legimꝰ ἐν τοῖς φωκικοῖς de Galatarũ.i.Germanorũ mulieribus illa oratione,poſtq̃ Galatas occiſos tradidit, γυναῖκες δὲ ἡμῖ ὅσαι,inquit,ἐν ὥρᾳ τῶν πεθέντων, ὅσαι μὲν φρονήματός τι αὐτῶν εἶχον, ἑαυτὰς ἐφῆκαν,ἡ ὅσαι μὲν τῶν γυναικῶν ταῖς μαχείραις γαλατῶν ἐπετύγχανον, αὐχενίαι τὰς ἀχὰς ἀφίεσαν.quod ſaltẽ nobis ſenſum illum faciat

faciat,uerba non curabimus traducere,Galatarũ mulieres inquit,& uirgines q̃ adhuc in flore uiguerunt,q̃ ſaltẽ rõne p̃ditæ erãt rẽ p̃uenerũt, & oẽs ſumptis Galatarũ gladiis,ipſarũ manu ſibipſis cõſciuerũt.Et tãdẽ de germãię mulieribꝰ.

De ſtudio & laude libertatis Germanorum. Ca. xxii.

OMniũ illorũ q̃ uirtute belli nobis cõtingere poſſunt, longe p̃clariſſimum eſt libertas,ob quã ſolã conſeruandã Lacedæmonii,ut Plutarchus ait,totã corpis habitudinẽ direxerũt. Cuius etiã ſentẽtia erat potius liberã caſam inhabitandũ eſſe,q̃ ſeruũ impare oĩbus.Nec potuit Homerꝰ deorũ fœlicitatẽ clariꝰ expriere, niſi q; eos ἐλευθέρους.i.liberos uocaret, & Iouẽ ἐλευθέριον Heſiodus in Theogoniis τὰς ἐν παρῆλιν κρονίδην τέκε πατέρι μιγεῖσα μνημοσύνη γρηνοισιν ἐλευθέρος μεδέοντα,de Muſis loquens,& muſas liberas oñdit. Fuit aũt libertas in ſummo p̃cio apud germanos, unde Tacitus li.ii.hiſt.Arimiũ cumulatius non potuit extollere,niſi q; haud dubie germanię liberatorẽ & libertatis germanicę uindicatorẽ ipſum diceret.Idẽ Arimius fratri ſuo Flauio ob defectionẽ a Germanis nihil grauius potuit infligere,niſi q; ad Amitã libertatẽ negligens, ꝓpter opprobriũ amicorũ ad Romanos defeciſſet,ita ut patriæ ꝓditor iudicari potuerit.Et paulo ante apud eundẽ Cornel.lib.ii.hiſt.maioris eſſe uirtutis mori pro patria q̃ ſeruito iniuſto p̃mi putauit.Oẽs q̃q; ꝓprio libertatis iure exuti ſunt,qui Germanorũ libertati inſidiabant̃. Nã Valentinianus Cæſ. tributa germanis iniungere uolens,pene ad p̃ſoluenda tributa ipſe cõpulſus ẽ. Doluit Lyſimachus rex q; germanorũ libertatẽ q̃tã affecerat.Plutarc.ita ait. λυσίμαχος ἐν θράκῃ κρατηθεὶς ὑπὸ δρομαχέτου, καὶ ἀφ' ἡλίκων ἑαυτὸν καὶ σ' στράτευμα πεζὸν ἀριστεύσας, ὡς ἔφιεν αἰχμάλωτος γενόμενος, ὦ θεοὶ ἔφησεν, ὡς μικρᾶς ἡδονῆς ἕνεκα, λοῦλον ἐμαυτὸν ἐκ βασιλέως πεποίηκα.i.Lyſimachus in Thracia uictus a Dromachete, Gotho.i.germano,cũ ſeſe & exercitũ p̃ſidi tradidiſſet,bibens in captiuitate poſitꝰ, o dii,inquit,ut paruæ uoluptatis gratia,me met ſeruũ ex rege feci.Dromachetes aũt ille germanus extitit,& illa pugna germanis edita fuerat,ut li.iii.ex Strabonis & aliorũ ſententia diximus.Nil ergo hi quibus germanorũ libertas offenſa fuit,niſi pœnitentiã meruerũt.Idathyrſus Scytharũ germanicorũ rex,qm̃ Iſtri loca tenuit,ubi Scythæ Germani erant,ille etiã ſuaſit populis libertatẽ germanicam nulli impune tentandam eſſe Plutarcho referente, cuius eſt oratio. Ἰδάθυρσος ὁ σκυθῶν βασιλεὺς, ἐφ' ὃν Δαρεῖος ἐστράτευσε, ἐπειθε δὴ ἰώνων τυράννους, σπᾶν τὴν ἱστρου ζεῦγμα λύοντας ἀπαλλάττεσθαι, μὴ βουληθέντας δὲ ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς Δαρεῖον πίστιν .i. Idathyrſus Scytharũ rex contra quẽ Darius traieciſſet,ſuadebat Ionũ tyrannis, ut ſoluto Iſtri Germanorũ fluminis iugo effugerent,ac ſeſe in libertatẽ uindicarent.Dũ noluiſſet fidẽ ſuã in Dariũ facere,alii hunc regẽ Agathyrſum uocauerunt, q̃d plus arridet a populis illũ noiari, qui haud dubie Iſtrũ incoluerunt.Tantum penes Germanos libertatis ſtudiũ floruerat.Nullus etiã ſine Galatarũ tũc germanorũ ope libertatẽ ſuã tutã ſperabat,referente Iuſtino hiſtorico li.xxv. Methodius in ſuis annalibus penes Germanos libertatis ſtatuã olim cultã ſcribit. Oſtrogotthi poſt tot editas clades,dũ pene in cineres oẽs reſoluti a Narſete fuerãt.Deniq; ut oẽs eorũ facultates tuto eis liceret aſportare,uſq; ſpiritus artus eorũ dirigeret ſeſe certaturos Romanis uoluerũt, apud Procopiũ li.iiii. Idem

Libertas Germanorum.

Procopius li.i.Sicuti deinceps,inquit,Alemani gens ualida habitãt, liberi oẽs. Seneca de ira li.ii. Vt scias,inquit,an generosi ira aliqd habeat,liberas uidebis gentes,quæ iracundissimæ sunt,ut Germanos & Scythas. Id exẽplo mulierũ germanarũ probari põt.Hæ ut Cęsar li.i.cõment.scribit flentes pueros ostẽtãtes,maritos rogauerunt,ne se in seruitutẽ redigerent.Libertatis ergo eorũ meminit Tacitus in Germania,& in libris historiarũ,ubi Teutheri ad Vbios dicunt.Agimus Marti gratias,ut liberi inter liberos simus.Egesippus Rheni fluenta dixit liberas gentes usq; ad mare inhabitasse. Aeneas Syluius ad hũc diẽ adeo libertatẽ apud ipsos in p̃cio esse scribit.Mulieres Cimbrorũ captiuæ,dũ necp̃ uirginibus uestalibus iungerent,uerũ captiuæ ducerent,se inuicẽ oẽs occiderunt.Val.Max.li.vi.scribit,& Hierony. distin.xii.epist.ad Geruntiam.Qui postq̃ hanc historiã posuit.Quid,inquit,barbaræ castitati non potuit inferre captiuitas? Orosius li.vi.ca.xx.ubi de bello Drusi loquit. Germani,inquit, oẽs confluxerũt undatim,aut suscepturę condictione pacis,si uincerent,uel usuræ (quieta libertate) si uincerent.Getæ q̃q̃ p̃ libertate oĩa exposuerunt,ut scribit Horat.oda.lib. Sic & Lõgobardi legatis Vandalorũ respondebant,poscẽtibus tributũ aut bel.ũ, ob libertatẽ tuendã potiꝰ armis se res cõmissuros esse, ut Paul. Diaconus in fine primi libri habet.Et idẽ .Hactenus apud Baioarios ,inquit,Saxones & alios eiusdẽ linguę hoĩes(intellige Germãos) ea libertas ẽ, ut carminibus celebret. Libertatis studiũ in Frãcis Hunibaldus satis exprimere nescit.Nã cupidissimos libertatis, ideo semp Romanis suspectos Frãcos fuisse scribit.Valentiniano em̃ tributũ postulanti responderunt,se libertatẽ præoĩbus custodire uelle,& si bello contra ipsos insurgat,se sensurũ Frãcos liberrimos,& ipsum seruũ.Hunibaldus a Marcomiro primo usq; ad Clodoueũ libertatẽ eorũ summã recitat.Abbas Spanheimius scribit inuicẽ se salutasse Frãcos, Salue liber France,Est apud nos ꝓuerbiũ,Liberior Franco sum.Tacitus tanq̃ aliqd mirandũ adducens dixit, Germanos adeo ludo aleæ deditos, ut plericp̃ oĩbus amissis pecuniis libertatẽ offerant,& cp uictus uoluntarię seruituti acquiescat.Sic & apud historicũ loquit impatorũ unus,pene concidi,& tãta erat germanorũ libertas.Hodie q̃q̃ libertas penes nostros q̃ta sit? ex clade Suitensiũ scimus,qui semel re infecta,occisis ciuibus extrema (salua libertate) pati nõ denegauerũt. Nec unq̃ tributa aliqua soluisse planũ est Germãos, usq; ad impii translationẽ ad eos,nisi semel Vngaris. Pro libertate tñ cũ duce Hẽrico nolebant soluere,& uicerunt,ut scribit Lupoldus.Bene ergo Cor.Tacitus Arsaci dis regno acriorẽ dixit esse libertatẽ nostrã. Ammianus de Sarmatis lib. xvii. Qui libertatẽ,inqt,sperabant parere impiis,& alias sedes suscipę sunt accensi trãquillas,ut nec bellis uexari, aut seditionibus mutari possint. Ioseph⁹ li.ii.bel li iudaici.Septuaginta annos Germanos ait pro libertate pugnasse,uerũ tantũ ad suũ tempus rẽ est metitus,si diutius uixisset, maiori spacio hãc numerasset.

Frãcorũ libertas.

Ludus aleæ.

De ira & furore Germanorum. Ca. xxiii.

Ira Germanorũ.

NVnc ad irã Germanorũ descendã, q̃ cos fortitudinis a peripateticis esse ferebat.Seneca grauis author, Iracundissimas gẽtes Germanorũ ac septentrionaliũ esse arbitrat. Similiter & Albertus in li. de natura

locorum Lucianus,Scythas septentrionales in dialogo τοξαεις inscripto asserit ἐχθρα μὲν ἀεὶ θυεῖναι, καὶ ὀργὴ ἡ θυμῷ.i.semp malę irę q̃ furori indulgere.Ira olim ut Cor. Tacitus lib.xix.asserit, Germanorum inconsulta erat, ut etiã Iosephus lib. xix.scribit, barbarorum p̃ceps,inquit,subita,& repentina,ira est. Seneca q̃q̃ lib.primo de ira. Quid cursu acrius? inquit,quid induratius ad oẽm patiẽtiam &c.& multa ibidẽ de eorũ ira differuit. Claudianus de Alarici regis Gothorũ ira scribit in Stylicõe.Sed nec euentu,inquit,minus furor caret.Sic etiã de eorũ furore si quis legere cupit Florum lib.iiii.uideat,ubi pugnã & exitium Q.Vari describit.Mamertinus ad Constantinũ,Francorũ furorẽ ultra oceani æstum feruere significauit.Man.ad cæsarẽ.Ecce Carithnos,q̃s furor armauit. Sidonius li.x. Obsequiũ gens una negat quæ nuper ab Istro Turgida plectendas in prælia suggerit iras Rettulit indomitũ solido truculentior agmẽ. Et Panagyricus ad filiũ Constantini,non ueritus gentis Frãcorum inexęcrabiles iras ac odia.Orosius,Eusebius,& Eutropi⁹,de furore mulierũ Germanarũ tm̃ Tiberii & Drusi tpibus plura retulerunt. Taceo furorẽ Cimbrici belli,cui⁹ Otto,Plutarchus,& alii pleniſſimi p̃cones sunt. Furoris Germanorum testes Sunt, utMethodius martyr, Paulus Diaconus in historia Longobardorũ, Rhegino Prunienſis,& Aeneas Syluius aliiq̃ inquiunt,uniuersæ urbes Italiæ,Galliæ,Græciæ,& totius Europæ nunc dirutæ.Quarum in plærisq̃ uestigium adhuc apparet. Testimonium huius perhibet Ammianus Marcellinus lib.xvi.dũ ꝓpter furorẽ Germanorum inter Coloniam & Confluentiam nullam olim ciuitatem uisam testatur.Et idem circa finem.Fremitus,inquit, Alemanorum indignatione mixtus,unanimi conspiratione uociferantium erat,& in oculis eorum furor uidebatur.Id etiam peculiare eorum irę & furoris argumẽtum est,cp semper Germani armati sunt,& armis cincti fuerunt,ut Egesippus probat libro primo,cp & in exequiis etiam militarem ordinem seruauerit germani,ac si in bellum ire uoluerint.Idem Campanus in oratione ad principes testatur.Nec,inquit,maiores uestri templum nisi armati ingrediebantur.

Ira incon sultaGer.

Furor

De armis,lanceis & frameis Germanorum. Ca. xxiiii.

NAtio quasi quælibet propriis decorata armis nitebatur, Romani pilis,alii aliis,Germania uero maxime frameis & hastis.Quam & Cor. Tacitus maioribus lanceis uti dixit.Similiter et Diodorus lib.vi.quas frameas dicimus,angusto & breui ferro ac acri,et ad usum habili,ut eo telo uel eminus uel comínus (ut ratio dirigit) pugnetur, Cornelio in germania libro historiarum uigesimo referẽte, q̃d post eum Sabellicus recitat libro secundo Eneadis sextæ,quorum sententiæ addictus Lucanus ita loquitur.

Arma germanorum.

Aut longis Teutones armis. Idem libro primo.
Et biturix,longisq̃ leues Axones in armis. Et bene leues,quia Tacitus tm̃ missilibus uti germanorum pedites asseruit,& Celtes lib.ii.odarum cum inqt.
Quid ue germanus meditatur armis Dum mouet longa galeatus hasta
Horrida bella. Leuitatem quoq̃ armorũ Germ. Tacitus libro xx.probat. Rhegino monachus Hũnorũ ait esse morẽ,pugnare ꝓcurrẽtib⁹ eqs,& terga

Framea & lancea quid.

dando fugã ſimulare,cominus inde reuerſo equo pugnare,& ſagittarios eſſe. Aſtipulant huic de Hunnorũ more Sidonius Apollinaris, Paulus Diaconus de geſtis Gotthorũ,Claudianus,Iornãdes,& multi alii.Propria etiã Germanis framea concedebat,& origine nõ alia q̃ germana,nos ain pfrym,ita & lancea (Lantz) licet ſint q̃ lanceã hiſpanicũ dixerint nomẽ.Nec tm̃ Germanis ,ppriꝰ erat,lõgarũ haſtarũ uſꝰ,ſiqdẽ Homerꝰ λολίχ᾽ ἔγχεα .i.longa tela Græcis ac Troianis aſcripſerit. Tacitus li.i.hiſto.Barbari,inquit,cecinnę ſtatiões perfregerũt, Sueui aũt & Cheruſci ingentes haſtas ad facienda uulnera ſtrinxerunt.

Septentrionales Germanorũ maxime ſagittis uſos fuiſſe. Ca. xxv.

Qui populi Germanorũ ſagittarii.

ILli aũt q magnã Germaniã incolebãt,ſagittariorũ nomẽ ppetuo attributo ſibi deſumpſerũt.Sycãbri aũt telis Amazonũ uſi ſunt,referente Horatio li.iiii.oda xiii.Te cede gaudẽtes Sycãbri.Cõpoſitis uenerant armis,idẽ Horatiꝰ Vindelicis ſecurim Amazonũ cõceſſit.Mãtuanus,hi ſpicula torquẽt, Panthefilea nõ ĩferiora ſecuri.Cymbri,auctore Plutarcho ĩ Mario,tricuſpide telo utebãt.Daci aũt & Getæ ueneno ſpicula eorũ inũgebãt.Silliꝰ.n.ita ſcribit. Dacus ut armiferis Geticæ telluris in oris, Spicula qui patrio gaudet acuiſſe ueneno. Plura Iornandes.Ouidius etiam in Triſtibus. Pars cadit hamatis miſere confixa ſagittis. Nam uolucri ferro tinctile uirus ineſt. Procopius lib.ii.Maſſagetas ſagittandi peritiſſimos aſſerit.Apud eundẽ Gotthos nõ ſagittarios niſi ex longinq̃ teſtat Bellizarius.Iulius Capitolinus in Maximino ait cęſarẽ Germanis peritis ſagittãdi,ſagittarios Mauros oppoſuiſſe,q̃d & Herodianus refert.Nazarius Mamertinus ad Diocletianũ optios ſagittariorum Bohemos aſſerit.Lucianus in dialogo q τόξαεις inſcribit,de Scythis ſeptẽtrionalibus. οὐ μόνον ἄρα τοξεύειν ἀγαθοὶ ἦσαν σκύθαι, καὶ τὰ πολεμικὰ τῶν ἄλλων ἀμείνους .i. Nõ ſolũ utiq̃ ſagittãdo ualẽt Scythę,uerũ & eos in his q̃ bellicã uirtutem ſpectant,cæteris præſtantiores eſſe uideo.

De ſcutis atq̃ catheiis Germanorum. Ca. xxvi.

Scuta germanorũ

SCuta Germanorum lætiſſimis coloribus diſtincta obducebant, referẽte Cornelio.Plutarch. in Mario ferreis ſcutis uſos refert Cimbros.Fuit aũt peculiaris in bello ſcutorũ cõſuetudo penes eos,ita ut Cornelius Phẽnas populos eo argumento Germanos dixerit, q̃a ſcuta gerũt.Et idẽ Cornel.in hiſtoriis Brunonẽ canenefatũ ſcutũ ſibi impoſuiſſe aſſerit ad morẽ gẽtiũ.Sic aũt obtinuit mos ille cõficiẽdorũ ſcutorũ,ut hęc ex boũ tergis ſicuti ĩ hiſtoriis Tacitus profitetur conſarciebantur.Familiare etiã apud eos fuerat detortis mulierum crinibus ſcuta ac tela eorum imbuere,quem uſum ualidiſſimũ Vegetius, Frõtinus,& alii fecerũt.Maximinꝰ cęſar q utroq̃ parẽte germanus ferebat,fœminarũ crines telis adhibuit,ut Iulius Capitolinus,& Aelius Cordus de eo teſtant.Romani ideo Veneri Caluę tẽplũ cõſtituerũt,ut mulierũ comis uti ipſis liceret,ut Deuſippus ac Arianus græci authores,& Iulius Capitolinus collegerunt.Cæterum Sclaui clypeum ac tela in manibus geſſerunt,Procopio referẽte lib.ii.belli Gotthici.Rugi aũt ac Leuonii rotunda ſcuta, Naharuali uero & Harii Germani nigra induerunt,quemadmodum ait Cornelius in Germania

Campanus in orõne Ratiſponenſi multa ſcutorũ genera inueniſſe Germanos refert,in q̃rũ numero ego cateias puto eſſe referendas, dũ illis alios a Germanis uſos fuiſſe non legat.Huius teli meminit Virgilius,qui in vii.libro tantum μεταφορικῶς quibuſdam aſcripſit aliis. Teutonico ritu ſoliti torquere cateias. Et Sidonius Appollinaris li.xx. Quondã fracte ſubis Cimber gladiiſq̃ graUatus Ante manus ſolas iuſſi portare cateias. Volunt aũt cateias ſcuta fuiſſe p̃longa,pene totã corp̃is inferioris partẽ tegentia.Qualia Boemorũ ſcuta,ſolo (dum p̃liat) infixa referunt (ain Tartz)Locũ hunc Virgilii Seruius q̃ Landinus illotis pedibus tranſeunt,& quorſum id attineat,q̃d ad Gallos referant,non intelligo.Nec p̃mittat q̃d Cornelius ait lib.hiſt. v.exurorũ tergis ſcuta fabricare ſolitos Germanos,& addit eodẽ anno Phryſii tranſrhenani terga boũ,p ĩpẽſis in uſus militares negabãt,donec Olẽnꝰ eorũ prĩceps urorũ terga ipſis tradebat.Hæc ille.

Cateiæ.

De gladiis ac curribus in bello Germanis peculiaribus. Ca. xxvii.

Arma German.

NEc ſemp λοφόφοροι Germãi extiterũt,uerũ gladiis aliqñ res agebat ab ipſis.Bellizarius dux apud Procopiũ græcũ lib.i. tm̃ Gotthos telis ac gladiis cõſueuiſſe refert.Corneliꝰ breues gladios Rugiis ac Leuoniis ,pprios eſſe aſſeruit.Idẽ Cornelius in hiſtoriis nonnihil Germanos ad pedeſtrem pugnã ualere putauit, p̃ſertim dũ contis ac gladiis rem gerant. Camillꝰ conſul uidit uiriũ ſummã Galatarũ tm̃ in agitatiõe ac uſu gladiorũ poſitã,referente Plutarcho,conſtituit igit contos p̃acutiſſimos. Valuerunt & gladii non parũ contra Germanos,Cæſar em̃ cõmẽt.pri.ac Maximinus,referente Herodiano,nuda Germanorũ capita,nullo telorũ gñe plus offendebant q̃ gladiis. Curribus etiã fungebant noſtri in bellis,q̃s Germanorũ mulieres maritis (ne uiri eorũ effugerent) oppoſuerunt,Cæſare,Eutropio,Euſebio,& aliis referẽtibus,Et Scythas ſeptentrionales in exercitu curribus uſos Lucianus refert in dialogo qui ἱππολὰ inſcribitur.

Varia genera armorum

De uariis telorũ & armorũ gñibus,uariis germãis attributis. Ca.xxviii.

ET licet p̃ſcriptis armis Germani in cõmuni acqeuerint, ,ppria tm̃ arma pene cuiq̃ Germanorũ generi a ſcriptoribus ſunt addicta,quibuidelicet plus aliis ualuerint, quod Sidonius illo diſticho oſtendit. Curſu Herulus,Hunnus iaculis,Francuſq̃ rotatu,

Sauromatæ clypeo,ſalius pede,falce Bohemus. Et Claudianus in Stylicõe Nec falſe gelonus, Nec arcu pepulere Getę,nec Sarmata conto. Statius etiã in ii.Achil.lib. Nec q̃q̃ me ulla feri mauortis imago Præteriit,didici q̃ pæones arma rotatu, Maſſagetæ ſua geſta cient,q̃ turbine ceſtũ Sauromatæ,falcẽq̃ getes,arcũq̃ Gelonus. Bilibaldus Birckaimerus uir in oĩbus literis adeo exercitatꝰ ut οὔπω ῥιοῦν ἐγὼ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν in proxima ad me epiſtola ita ſcripſit.Narrabis igitur quomodo Attila militãtibus cum ipo Sueuis pedibus,Hunnis arcu,Alanis graui armatura,Gotthis enſibus &c.Si autẽ proprium quiddam Germaniæ loco attributi concedere uolumus,bombardæ in uentio euiuſq̃ uſus ipſis erit accommodatiſſimus.

De inuentione Bombardarum Ca. ix.

Bombardæ unde.

OMnium q̃ crudelitatis impulsu sibi ipsi mortalitas nostra excogitauit, crudelissimũ Bõbarda locũ obtinuit, cõtra quã nullę ab humano igenio elaboratę, p̃ualent artes, uulla uirt⁹, fulmĩe.n. minati⁹, oĩa obuia ꝓsternit, solo ęquat, nihil hoĩm manib⁹ adeo firmũ ac stabile fũdatũ est, cuius uires non excedãt bombardarũ tonitrua ac faces, quæ mare, quæ terras cœlũ ꝙ ꝓfundum, ꝙppe ferũt rapide secũ, uerrũt ꝙ ꝓ auras. Hui⁹ iuẽtorẽ tot funerib⁹ dignũ, Polydor⁹ de iuẽtiõe rerũ scribit. Stapulẽsis politicã Aristotelis enarrãs cõgruũ fuisse ait, authorẽ tãtę machinę opus ibuisse. Non me latet multarum rerum fontem esse, non tamen auctor memoria debita (ut rei cum rerum natura p̃liãtis reptor) defraudet. Polidorus nomẽ autoris reticuit. Stapulẽsis huius artificii originẽ an Burgũdis? an Germãis ascribat? hęret. Cãpan⁹ ĩ orõne Ratisponẽsi, ac Platia ĩ uita Vrbani VI. germãis ascripserũt, multi id monacho cuidã cõcesserũt, q ex libris philosophi de cœlo uidẽs, ignẽ multo maiꝰ sibi spaciũ ꝙ terrã uẽdicare, ac mixta corpa (ut physici loquũt) in ignẽ redigi, ꝛeã ollã undiq̃ circũseptã, sulphure ac puluere repletã, igne accedente conflauit, agnoscẽs roboribꝰ acernis dẽsissimos ornos cõtusos, bõbardã a sono dictã effinxerat. Alii ꝟo cuidã noĩe Petro tribuerũt, q ꝓspectiua arte ĩbut⁹, ex duabꝰ rebus diuersissimis, nã altera sũmo frigore ex saligno Salpetro, altera calore naturali ĩstincta puluerẽ cõglutĩasse, ac ĩ morẽ fulminis naturali rõne cõstituisse, & sic Bombardam reperisse dicitur. Adrianus Cardinalis in li. de uenatione inquit.

Erat Sycamber,
Forte in tam celebri sodalitate
Audax, prælia tanta qui cieret
Libs cognomine, machinę repertor
Mirandæ, horrificæ, minacis, atræ
Qualem nec Steropes, nec ipse ferẽ
Pater Lemnius inferis cauernis
Informasse Ioui, nec ulla in orbe
Per tot secula excogitauit ætas
Nam truncum teretẽ, æneum cauũq̃
Mitro sulphure puluere & saligni
Carbonis replet, usq̃ ad umbilicum
Includit ꝙ palam, ex liquente plumbo,
Supernę tenue oppido foramen
Spirat, hanc iacit igneam sauillam.
Non sic fulminis impetus trisulci
Nec balarica sic rota fertur.

Multa Naucler⁹, & alii. Nõ aũt hęc de fũda balarica silĩa sunt, q̃ sine sulphure emittebaẽ. Sabellic⁹ germãi nois hostis, denic̃ id nobis reliq̃t, licet sępe fundis & alios populos usos scribat. Tanais Scytharũ rex ĩ epla ad Vexorim regẽ ęgyptiorũ, Parthos olĩ & fragosis uasis cõsueuisse ait, ꝓcul hostes ferire, ĩ modũ ac sonũ tonitruę. Id tñ certo certi⁹, Venetos cõtra Genuẽses primos bõbardis consueuisse, & primo tunc ea tormenta fuisse uisa, ut Platina in loco prędicto asserit, ac germanos huius repertores assignat. Nec non Campanus in Ratisponensi oratione. Nec Beroaldus illo carmine eius inuentione germãos defraudare uoluit. Mensarũ nitidas ære machinasq̃ Ad nos belligeras subinde mittis. Annus aũt tũc millesimus & supra trecentesimũ octuagesimus agebaẽ, quando bombardarum tonitrua a Germanis sunt repta. Et tandẽ de illa. Sũt præterea artifices longe optimi in Germania, qui a grẽcis ῥρνευθλυφαστικὸι dicuntur, quorum artificio nil absolutius alius orbis produxit.

De equitatu Germanorum ac equis eorum. Ca. xxx.

Eqtatus Germanorum.

EQuitatu Germãos ὃν ἀμιλλητικωτάτους plurimũ ualuisse oĩm scripto rum consensus allegauit, repetaẽ oĩs ætas, oñe bellũ Germanorum uirtute cõfectũ, & cõstabit primas uirtutis partes eqtatui germãico fuisse delatas. Bellizarius apud Procopiũ li. ii. asserit Gotthos tm̃ equites telis ac gladiis consueuisse, licet & idẽ Procopius ibidẽ uirtutẽ eqtandi Sclauis adscribit, & eos κατὰ ἀντίφρασιν tm̃ pedib⁹ bonos dixerit. Pausanias græc⁹ in Phocicis pene tm̃ eqtatum Galatis Germanis concessit, quantã pedestriũ multitudinẽ. Maximinus impator Germanorũ eqtatũ semp hostibus anteposuit, Capitolino ac Herodiano referentibus. Idẽ impator summope Germanorũ eqtatum horruit, unde aduersus eũ mauros ἱππότοξους immisit, qui paulum submouerent eqtes hostiũ, ut ait idẽ Herodianus. Cæsar ꝙq̃ in cõmẽtariis Germanorũ equites sæpe stragẽ ingentẽ edidisse asserit. Eqtes Germanorũ scutis ac frameis usos fuisse collegit Cornelius, Procopius gladiis & telis addit, & raro sagittis. Equos ꝓterea Germani ad belli usum alebant, posthabita forma aut corporis uelocitate, ut Tacito placet. Appianus in Celtico Germanorũ eq̃s in necessitate lignis ali posse profiteẽ. Ad natandi etiã consuetudinẽ eq̃s adhibebãt Germani, ad q̃d illud Cor. Taciti attinet, sic dicentis in historiis. His qui ueteri (inquit de Germanis) instituto nobilissimi regebant, erat equus natãdi studio ditus. Idẽ Herodianus li. viii. Ausi, inq̃t, sese Germãi sunt fluminibus ἅμα τοῖς ἵπποις διανήχεσθαι εἰθισμένοις (ut ei⁹ ꝟbis loquar) cũ eqs natare peritis ĩmergere.

De sigillis, signis, galeis, thoracibus, & reliquis bellorum instrumentis ueterum Germanorum. Ca. xxxi.

Signa germanorum.

VAria secundũ gentis diuersitatẽ signa erãt Germãis, Cimbrorꝫ uexilla taurus ĩbuit, ut ait Plutarchus in Mario. Frãcorũ etiã leo retulit, referẽte Hunibaldo. Saxõibus idẽ signũ Hermãn⁹ fuisse ꝓbat. Gotthis uero ursa, Gepidis nauis, Alanis, Burgũdiõib⁹ ac Sueuis Hispaniã inuadẽtib⁹ Cat⁹ in signũ militare assumebaẽ, Methodio colligẽte. Cimbri galeis horrẽdis hiãtiũ aĩaliũ imaginib⁹ lustratis utebãẽ, ut Plutarcho placet. Alii Germanorũ (ut Cornel. ait) pauci galeis aut loricis tegebãẽ. Procopi⁹ etiam Sclauos thoracib⁹ oĩno nõ usos asserit. Et ut rei summã uno dicto teneas, armorũ grauitate offendebãẽ Germãi, leuib⁹ uero semp fungebãẽ, ut Plutar. in uita Camilli ait.

Galeæ & thoraces germanorum.

De instructione acierũ, ac modo ineũdi bella German. Ca. xxxii.

Bellica instructio Germ.

DVm Vegeti⁹, Aelian⁹, & alii cuneos ꝓtim literis, ꝓtim ĩstar τῆ ξυχοβατῆ uarias ĩstruẽdarũ acierũ species assignẽt, Germani ἄτεχνοι furore ꝙdã more barbarorũ uulnera inferebãt, ut Plutarch. de Galatis germãis scribit. Acies tñ ꝓ cuneos cõponebãt, & loco aliq̃ cedebãt. Tacit⁹ eñ lib. i. ubi Drusi pugnã aduersus Cheruscos auspicaẽ. Dirigũẽ, inq̃t, apud germãos acies nõ ut olim disiectę ꝓ catenas & uagis ĩcursib⁹. Pausanias in Phocicis alã Galatarũ tũc Germanorũ ita ĩstructã ĩducit. Primo numerũ eqtũ Galatarũ igẽti numero cõphẽdit, duo, inq̃t, circa unũquẽq̃ eqtẽ mĩstri uersabanẽ, ἀγαθοὶ καὶ αὖθις τὰ ἱππικά, ut ei⁹ uerbis loq̃r, q rerũ equestriũ haud ignari parib⁹ eqs uehebãẽ.

Et a tergo ſecũdũ ſeriẽ ſeq̃bãt,& ad oĩa negocia parãda utiles reqrebãt.Hęc ille. Cæſar in cõment. Germanos multo tumultu bellũ ingredi aſſerit, quẽadmodũ Plutarchus oẽs barbaros ait magno ſublato clamore,bella exordiri. Et Homerus Troianos tumultu,græcos uero tacitos in bella irruere aſſerit.Plurimũ aũt & in cuneos acies noſtri maiores cõponebant,unde merito Cuneos Germanorũ Appianus appellat fortiſſimos.Germãos in prĩcipio pugnæ acerrimos antiqtas dicebat,& Marius,referente Plutarcho,tm̃ acies Cimbrorum ualidas primitus eſſe ad ſuſtinendos impetus indicabat.Repentinus em̃ eorum furor extitit.Cæſar Iulius,teſtante Frontino,Germanos fortiſſime pugnantes emiſit,& ita uictoriæ ſe compotem reddidit,ut idem Plutarchꝰ in Camillo de Cimbris,ac Procopius de Gotthis teſtantur.

Aræ Germaniæ

De aris Germãię,ubi uidelicet pugnæ olĩ editę ſũt,& Ro.caſtris.Ca.xxxiii.

COnfecta aũt pugna qualicunqꝫ fortuna,Germani in huius rei memoriã aras poſuerunt,quas & noĩe ducis appellauerunt. Daci Germani uicto Decio Philippi Cæſ. p̃fecto,aras Decianas conſtruxerũt,ut lornandes de rebus Gotthorũ,Sabellicus,& alii dicunt. Druſo q̃qꝫ inter Salã & Rhenũ aræ fabricatæ ſunt.De quibus illa uerba Cornelii ſunt li.ii.hiſto.Foſſa inde ac aræ Druſinæ,inquit,uidenť.Meminit & earũ Suetonius in Claudio. Duæ p̃terea aræ in Germania uidebanť,q̃ ſingulis annis reuolutis die ſolenni q̃ Cimbri a Germanis uicti ſunt,clangorẽ edebant,ut Dorotheus græcus li.iii. rerũ Italicarũ,ac Plutarchus in lib.περὶ ἀλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαίων teſtãtur. Antoninus in itinerario,ac Itinerarium nup̃ Auguſtæ reptũ ararũ Vbiorum recordanť.Aræ q̃qꝫ Barbonæ ubi Baro occiſus erat apud Cheruſcos,& ubi

Caſtra Ro.

Centuriones Romanorũ a Germanis mactati erant,erigebanť, ut ait Tacitus lib.i.hiſt.in fine.Sic etiã ubi hoſtes Germanorũ hyemabant,eorũ noĩe noſtri caſtra dixerunt,ita a Cornelio uetera caſtra,Romanorum caſtra nuncupabanť & Vbiorum ciuitas Romanorum colonia dicitur.

Dirruptiones Germanorũ diuinatæ.

A multis diuinatas fuiſſe Germanorũ dirruptiões ac uaſtatiões.Ca.xxxiiii.

GAeterę ut et demũ finis uolumini huic eueniat,illud prius annectere uolui,ante multos annos ac ante rei euentũ etiã ſæpe Germanorum fortitudinẽ fuiſſe p̃dictã.Heraclitus em̃ græcus ab Hypboreis Romã capiendã p̃dixerat.Siliter & Ariſtoteles,referẽte Plutarcho in Mario.Valerius etiã q̃dam ꝓdigia Gallorũ ſenonũ dirruptionẽ p̃curriſſe teſtať.Plinius lib.ii.q̃dam ꝓdigia ac pluuias ante Cimbricũ bellũ,ac q̃dã ſpecies armaturarũ in cœlo apparuiſſe aſſerit.Iuſtinꝰ hiſtoricus Philippũ q̃qꝫ hiſtoriarũ uolumine xxix.Romam Gallis ac pœnis prædam futurum prædixiſſe uoluit.

Germanos faciles & prõptos in repetendis bellis. Ca. xxxv.

GErmani ad bella (q̃cunqꝫ modo cõpoſita) renouanda cupidiſſimi fuerunt,ut bene de ipſis Herodianus lib.ā.dixit.ἑρᾷ γὰρ τὸ βάρβαρον καὶ ἐπὶ παῖσ τυχούσαισ ἀφορμαῖς ῥᾳστα κινεῖσθαι.i.Barbarũ.n.eſt in rebus adeo mutabilibus facile ad bella moueri.Ob leuẽ etiã occaſionẽ,Brẽnꝰ germanꝰ a Ro. q̃ſitus,cur Cluſianos bello ĩfeſtaret?apud Plutarchũ ĩ uita Camilli. Paruũ, inquit,ſpacium terræ illis ſufficeret.

Germanos nunq̃ uirtute a Romanis uictos eſſe. Ca. xxxvi.

MAximũ id Germãicę fortitudĩs argumẽtũ, q̃ ſi oĩm auctorũ uolumĩa reqrerenť,nunq̃ uirtute Germanos ſuccubuiſſe conſtaret.Semp̃ em̃ auaritię gratia,aut nimia ebrietate obruti,Romanis uictoriã pepererũt.Reuocẽť oĩa a q̃cũqꝫ ætate bella Germãis inflicta?Galli Senones,Sueui ac Germani poſtq̃ uno ductu Romam eorũ populationibus habuerunt patentẽ uirtute Camilli uicti ſunt,dũ ſomno ac uino ſepulti,ſe hoſtibus nõ ꝓuidebãt, Plutarcho in Camillo,Oroſio ac Frontino authoribus.Conſimili dolo Mariꝰ uſus eſt,q̃ in calida regione Cimbros æſtus impatientiſſimos uicit, triduũ em̃ erat poſt ęſtiuale ſolſtitiũ,ac in die nebuloſiſſima.In arenis q̃qꝫ ut ſe inuicẽ cernere non potuerunt,ut denicqꝫ Germani ob multitudinẽ ſeſe inuicẽ ferirent,uictoriã Romanis reſtituit,Floro,Plutarcho in Mario,Frontino ca.xxii.authoribus.Nec mirũ fuit,toties uirtute Cimbrorũ uictos Romanos,& hos tot dolorum ac inſidiarũ ductu,ſemel uictorię cõpotes euaſiſſe.Alludit Huttenus egregius poetarũ. Contra eſt Marius,data copia pugnę, Quis non ille dolis, qua ſe non fraude tueturꝫ Poſſum aduerſus Roma. id dicere q̃d Val.Maximus li.vii.aduerſus Hãnibalẽ,Ro. denſitate nubilarũ arenarũq̃qꝫ,ac oppoſito ſolis aſpectu uincentẽ.Punica uidelicet, inquiens,fortitudo hęc eſt,dolis & inſidiis ac fallacia inſtructa,q̃ uirtutis noſtræ certiſſima excuſatio eſt,qm̃ magis decepti q̃ uicti ſumus. Tiberius,ut Cornel.ait li.i.hiſto.in uicis Marſorum inermes ac epulis oneratos Germanos ſtrauit, & nulla ætas ei miſerationẽ attulit. Verũ Tiberius Cæſ. æquali nebula oriente,ſummo mane in Germanorũ caſtra irruit,ut idẽ Frontinus li.ii.ſtrategematũ ca.i.oſtendit.Iuſtinianus Cæſar ut Germanos uinceret,meſas in exercitu parabat,uino ac epulis refertiſſimas, inde fugã ſimulans,Germanos epulis inde ac uino κῶμοι παροινίας pene deſyderatos oppreſſit,ut ex græcorũ cõmentariis habemus,q̃d & Suidas in dictione βούλγαροι late exequitur.

Germani tm̃ a diis uincunť

Germanos religione aut a diis uictos,nõ Romanorũ uirtute.Ca.xxxvii.

ALia ratio erat q̃qꝫ uictorię Romanorũ aduerſus Germanos, & maxima,cũ non hoĩes,uerũ deos noſtri habuerint infeſtos, ſæpe em̃ religioni adeo dediti fuerunt Germani,ut certis ſolenniſqꝫ diebus, nulli hoſtiũ ſeſe oppoſuerint.Fuerunt in ſabbathis Hieroſolymæ a Põpeio dirutæ, certũ em̃ ei fuerat,eũ diẽ Iudæos habere ſacrũ.Aequali iudicio Germanorum mulieres uiros eorũ ad pugnã non emittebãt,niſi dũ nouiluniũ p̃teriiſſet.Hęc ſciens C.Cæſar,Germanos opp̃ſſit,& in hac ſola pugna contra Germanos uictor euaſit.Hæc Plutarchus in Iulio,Frontinus li.i.Florus in iii.Marius etiã toties rebus Romanorũ ꝓfligatis a Cymbris,ut uictoria potireť, aut ſaltẽ extrẽa neceſſitate ductꝰ,illos e Latio ꝓpelleret, ſacrificia diis uouit,ut Sylla hiſtoricꝰ Val.Maxi.Plutarchus in Mario,Suetonius in Auguſto,Frontinus,& plęriq̃qꝫ alii teſtanť.Oſtendit & hoc Mantuanus illo carmine. Poſt Cimbrica bella
Barbaricis templum ſpoliis, prædaq̃qꝫ recenti
Struxit,& optato Marius ſacrauit honori. Verum cur non Plutarchi uer

ba in libro qui περὶ Φιλαλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαικῶν .i. de uirtutibus græcorũ & Romanorũ inſcribit adducamus. Qui in hæc uerba prorupit. Μάλιστα πρὸς κύμβρους πόλεμον ἔχων, καὶ κατάμαντος, ὄναρ εἶδεν, ὅτι νικήσει, ἐὰν τὴν θυγατέρα προθύσῃ, ἣν δὲ αὐτῷ καλπουρνία, προκείνας δὲ τῶν φύσεως θεὸν πολίτας, ἔφασε καὶ ἐπὶ καὶ νῦν βωμοὶ εἰσὶ δύο ἐν γερμανίᾳ, οἱ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἵκανοι σαλπίγγων ἀποτέμπουσιν, ὡς λωρόθεος ἐν τετάρτῳ ἰταλικῶν. id nobis hunc ſenſum reddit. Marius a Cymbris in bello ſupatus, ſomno monitus eſt, tunc ſe uictoriæ cõpotẽ futurũ, dũ in uictimã ſuã filiã (quã habuit Calphurniam) diis conſecraret. Præpoſuit ergo ille naturæ legibus reipub. cõmodũ, unde & uictoriã conſecutus eſt. Vidẽtur adhuc duæ aræ in Germania, q̃ reuolutis uictoriæ tpibus clãgorem edunt, ut Dorotheus in iiii. rerũ Itali. teſtat. Idẽ Plutarchus in uita Marii, Catulum refert Marii collegã, fortunæ templũ deuouiſſe, ut in meliorẽ ſtatũ res Romanę redi gerent. Nec oĩm memorabiliſſima illa Antonini cæſaris clades contra germa nos emittat. Fuit tunc tpis Germanis uictoria p̃ſens in manibus. Romani em̃ ſitis ac potus indigentia, terrore q̃q; confecti, iamiam pene (anteqũ hoſtibus cõ flixerunt) deſiderati deficiebant. Interfuerant aũt Romanis milites chriſtiani, q̃ repetito toties Chriſti noĩe, imbrẽ largiſſimũ p̃cibus conſecuti ſunt. Germa ni fulmine territi ac diſſipati, a Romanis circũuenti ſuccubuerũt. Hęc oĩa Oro ſius li. viii. ca ix. Euſebius in tpibus & in hiſtoria eccleſiaſtica li. v. ca. iiii. Tertulia nus in apologetico ca. v. Platina in uita Soteri papę xiii. Marſilius Ficinus in li. de chriſtiana religione ca. xxxv. Nec tm̃ chriſtiani, uerũ pagani, externi, diuinã ꝓuidentiã tunc Romanis adiutricẽ non excluſerunt, ut ipſe impator q̃ unã epi ſtolã de illa clade ad fratrẽ ſuũ ſcripſerat. Appollinaris phũs hanc totã pugnã deſcripſit, & fulmineã nũcupauit. Ad hoc id Athenæi in primo dipnoſophiſta rũ p̃tinere puto, ubi Antoninũ fulmineũ noĩat. Quaſi Germani tunc nõ a Ro manis, ſed fulmine diuinitus miſſo perierint. Multa Iulius Capitolinus in An tonino, Quadratus phũs, Theophilus Sextus, & alii, qui prælium illud totum expoſuerũt. Gratianus etiã Cęſar Chriſti fretus auxilio, multa Germanorũ mil lia caſtris exuit, ut Otto Friſing. li. iiii. ca. xv. oſtendit. Clodoueũ Francorũ regẽ toties a germanis uictũ habita cũ B. Remigio ratione ac uoto p̃ſtito aſſumẽdę legis chriſtianę, ſi uicerit Germãos, ſubegiſſe tñ eos ſacrę canões, tũ Sigebert⁹ Geblacen̄. Lupoldus, & infinitus ſcriptorũ numerus ꝓfiteť. Sumus ergo non uirtute a Romanis ac Francis, ſed a deo uicti. Iuſtinus in hiſtoriis Galatas a Di ana & Apolline ſupatos oſtendit, & quaſdã in acie, ut & Suidas & Pauſanias teſtanť, diuino habitu apparuiſſe, ac Delphis uictoriam retuliſſe.

De⁹ chriſtianos cõtra germanos iuuit.

De oĩbus uictoriis Romanorũ in cõmuni de Germanis, & nos nunc̃p uirtute ab ipſis uictos fuiſſe. Ca. xxxviii.

Romani plus fortuna q̃ ỹtute cõtra Germanos uſi.

DEmũ ut rẽ, gñali oĩm Romanorũ uictoriarũ deſcriptione oſtendã, qua uirtute nos uicerint Roma. Accedat unicus Plutarchi liber περὶ τ῀ ῥωμαικῶν τύχης .i. de Romanorũ fortuna intitulat⁹, plane feſtiuiſſim⁹ niſi q̃ miror cur a nullo hactenus latinæ linguę donatus ſit. Illic Plutarch⁹ pe ne bella oĩa Romanorũ cõtra Germanos adduxit, & ſemp̃ fortunã ſolã Roma nis uictoriam conſtituiſſe concludit, & Romanos fortunæ etiã tẽpla erexiſſe,

ſicuti M. Ancũ & Camillũ καὶ φούριος κάμιλλος, ὅτι δ' κελτικὸν ἐσβέσε πῦρ, καὶ τὴν ῥώμην ἀνιέρωτον χρυσῷ κεκλιμένην ἀπὸ ζυγοῦ καὶ τῆς πλάστιγγος καθεῖλεν, οὔτε δυσχεράσας οὔτε ἀνοσίας, ἀλλὰ φήμης ἐφρόντισε καὶ κλεινόνας ἐκεῖ πρὸ τὴν καινὴν ὁδὸν. Vbi Furiũ Ca millũ, qui flãmas gallici belli extinxit, Romã auro inclinatã, a iugo & p̃ſſura libe raſſe refert, nec bono conſilio, nec uirtute. Sed q̃a fame ædificabat templa, for tuitu Romã in aliã uiã reſtitutã. Idẽ de Decio refert, quẽ a diis monitũ, Gallicũ bellũ paruo tpe cõpoſuiſſe refert. Idẽ Plutarchus de Marcello innuit, quem & uirtuti ac honori ſacrificaſſe ſcribit, & idẽ ſubiũgit. Aemiliũ Scaurũ in Cimbri cis bellis molitũ. Redeat igiť prior oratio ad nos, a diis uidelicet non Romanis noſtros fuiſſe uictos. Interponamus huic libro aliud Plutarchi uolumẽ, in quo Delphis Apollinẽ conſultãtib⁹. Quid cõtra Galatas agerent? ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις mihi hæc curæ erunt, reſpondit, ac cãdidis puellis. ſ. Palladi ac Dianæ. Nam ut Iuſtinus, Pauſanias, ac Plutarchus referunt, dii in bellum pro Delphis p̃ſentibus armis ꝓceſſerunt ac corpibus. Cæterũ ne tm̃ diis, uerũ & excluſa in aliis neceſſitatibus uirtute, nec nos a Romanis uictos oſtẽdã. Redeat in priori uolumine Plutarchus περὶ τῆς ῥωμαίων τύχης inſcripto, fortunã a maxi mis diſpendiis Ro. defenſaſſe referens, Gallis em̃, inqt, Capitoliũ anguſtantib⁹ ac arces Romanas dirripientibus peſtis, in exercitu Gallorum graſſabať. Qua multi mortales perierant. Itẽ dũ nocturnos aditus Romani ignorarẽt, fortuna eis uiã rexit. Quid plus? dũ Capitoliũ iamiam a Gallis clam p̃ſcenderet. Fortu na αὐτόματον ἔκπυσον ut uerbis eius utar. i. Fortuitũ non ꝓuiſum auditũ romãis largiebať. Quid multa? εἰ δὴ ὥσπερ πολύβιος ἐν τῇ λευτέρᾳ βίβλῳ περὶ τῶν τότε τὴν ῥωμαίων πόλιν καταλαβόντων ἱστόρηκε κελτῶν ἀληθὲς ἦν, ὅτι προσκεύσης αὐθὶς ἀγγελίας, φθείρεσθαι τὰ οἴκοι ὑπὸ τῶν προσοίκων βαρβάρων, ἐμβεβληκότων εἰς τὴν χώραν ἡ κραβοῦντων. ἀνεχώρησαν, εἰρήνην θέμενοι πρὸς ὃν κάμιλλον. οὐδὲ ἀμοιβήτησις ὅτι πρὸς τὴν τύχην, ὡς οὐχὶ τῆς σωτηρίας αἰτίαν κατέστη, σοφιστάς. τὸν πολεμίους. μᾶλλον ἢ ἀνδρωτάς. τ῀ ῥώμης ἀπροσλοκήτων. q̃d ita uertimus. Si em̃ uerũ eſt, q̃d de gallis urbẽ Roma norũ tunc occupantibus Polybius in iiii. lib. ꝓdidit, ſcilicet dũ Gallis nuncia ac cidiſſent, eorũ domos ab aduenis Germanis eorũ regionẽ militantibus dirrũ pi ac deuaſtari, ad patriã eorũ redierunt, ꝓcuſſa pace cũ Camillo. Nulla igitur contentio ſit ad fortunã, q̃ ſcilicet non Romanorũ ſaluti affuerit, q̃a eis tot ho ſtes īmiſerit? ſi uerũ dicimus, magis hoſtes a Roma auertit etiã inexpectato. Hactenus Plutarchus. Ibidẽ ſimul maxima fortuna Iuliũ cęſarẽ ſemp̃ uſum aſſe rit, & ſi ꝓgeremus ex eo ſolo libro ea oĩa q̃ nobis ad p̃ſentẽ lineã faciunt acer ſere, opus eſſet totũ uolumen illud ac integrũ ꝓferre. Cæterũ de Romanorũ fortunis audire cupido uel ſatis Athenæus ille facit, ĩ dipnoſop. li. Vbi ex Poſſi donii ac Polybii ſentẽtia plæraq̃ adducit. Videam⁹ q̃nã dolo et Galatę ab An tiocho ſuccubuerint? Lucianus in dialogo ζεῦξις ἢ ἀντίοχος inſcripto. Galatarũ eq̃s aſpectu elephantorũ deterritos (dũ prius elephantos non uiderint) uicto riam Antiocho peperiſſe teſtat. Vnde dũ Macedões (q̃ cũ Antiocho fuerũt) regẽ καλλινικόν honeſtæ uictorię cõpotẽ dixerunt. Reſpõdit rex collachrymãs, αἰχυνόμεθα ὦ σφατιῶται, οἷσγε ἡ σωτηρία ἐν ἑκκαίδεκα θηρίοις ἐγένετο. ὡς εἰ μὴ τὸ κινδυνῶδες τ῀ θεάματος ἀξέπληξε τὸν πολεμίους, τί ἂν ἡμεῖς ἡμῶν πρὸς αὐτοὺς .i. Verecũdiam

Fortunã ſemper Romanis indulſiſſe

habeamus o milites, ꝙ salus nostra tm̃ in sedecim illis bestiis erat sita. Si non nouitas aspectus horũ, hostes terruisset? Quid nos aduersus illos potuissemus.

Requiē semp Germanis fuisse odiosam, & de eorũ tributis. Ca. xxxix.

Germani inquieti & nouitatis cupidi.

HAbuit id Germãia cũ paucis comune, q̃d cẽdis inexhausta, nihil plus ꝙ̃ bella sp excogitauerit. Vt dũ etiã hostis sibi defuerat, in se arma mouebat. Cor. Tacitus li. hist. ii. Sueuos & Cheruscos discessu Romanorũ sese ipsos affecisse testat. Mirũ in una gente illa, tantã ferri fuisse licentiã? tãtã cædis edendæ cupiditatẽ? Procopius autor græcus Herulos Germanos scribit regẽ eorũ habuisse sibi offensissimũ, eo ꝙ animi eorũ assidua pace residerent, ac pene bellorũ desuetudine corrũperent. Alexander Ro. impator pacẽ donis ac muneribus cũ Germanis cauponatus est, ea cõditione, ut a Romanorũ damnis desisteret, tam diu ipse impio p̃esset. Germani egre diuturnitatẽ impatoris ferentes, sese iterũ consueto bellorũ usu in Romanos iniecerunt, ut ait Herodianus lib. vi. de Germanis ἔνιοι δὲ καὶ πρὸς ἀλλήλους πρὸ τοῦ καινοθαμεῖν ἐπιτήδειοι καὶ τὸ μὲν πρὸν τῆ ἀρχῆς. ἔαρι γὰρ λεμῶνος ἥδονται ἀκμῆς δὲ ἥλιος πάσης προανύλωμαφῆς φιλοπολέμους. i. Sunt em̃ Germani suapte natura proni ad res nouandas, & tam longo principatu grauati, minus lucrosum putauerunt, eius diuturnitatẽ omni ambitione consumpta &c. Gotthi simul sub rege deside impatiẽtes, regem eorũ occiderunt, ut testat Aretinus in rebus Gotthorũ. Paulus Diaconꝰ supra Eutropiũ li. xii, Semp ante Theodosii tpa, solo terrore noīs tributa Germanos ab oībus exegisse refert, Gratianus Cæsar, referente Blondo, Alanos pecuniis pellexerat, contra Maximinũ. Eutropius tm̃ uel potius Diaconus supra Eutropiũ li. xi. Inconctanter p̃cio sibi Alanos Gratianũ conciliasse testatur. Ecce Cor. Tacitus li. i. histo. magis uerbis adornasse q̃ specie uirtutis ostẽdisse triumphũ Tiberiũ insit. Ad cætera exequenda nonnihil Procopius ualeret, q in primo tum in tertio libro multa de Germanorum tributis disseruit.

Germanos olim triumphos eorum uendidisse. Ca. xl.

Germanos auro triũphos uẽdidisse

GErmani q̃ studiosi fuerint pecuniis, li. ii. diximus. Victoriã aũt plerũq̃ ꝙ auro uendiderunt, ostendit hoc Iustinus de Galatis Germanis. Quas sauit & id Germanorũ famã nõ mediocriter ꝙ uictoriã consecutam auro uendiderant Germani, ac impensiores ad compandas pecunias q̃ laudes inhiabant. Scriptores inde pecuniã in uictoriarũ descriptione omittentes, absolutã uictoriã Romanis assignauerunt, ut in nullo bene de Germanis meriti sunt, in oībus q̃ ad Germanos spectant iniquiores extiterunt. Traianus Cæsar mãsuetudine ac donis Germanos supauit, ac sibi uictoriã ascripsit. Germani ut fuerant ἀφιλότιμοι libero aio tulerunt. Otto Frising. li. ii. ca. xlviii. Germanos a Iulio cæs. pecunia lactatos titulũ uictoriæ cesari cõcessisse refert. Galli senones tunc Germani capta Roma, ac Romanis deuictis, in agendis p̃dis adeo occupati fuerunt, ut Romanis fugentibus non solũ uitã, uerũ & reparandarũ uirium occasionẽ ac spaciũ reliquerint. Vnde uictoriæ ignaros Plutarchus in Camillo eos ac barbaros appellauit. Datũ igit̃ fuit Germanis uincere (ut uerbis Liuii ad Hannibalẽ dicã) uerũ non uictoria bene uti. Thraces (q̃s ideo Germaniæ ascribere

ascribere soleo, dum pene semper Getæ eam inhabitauerint, ut prius ostendimus, æquali stoliditate diuitias uictoriæ præposuerunt, testante Plutarcho in libro περὶ Ἀλεξάνδρου ἐλληνικῶν καὶ ῥωμαικῶν.

Germanos a nullis nisi Germanis uictos extitisse. Ca. xli.

ETtut demũ Germanicę fortitudinis summã habeas. Germanos nũq̃ nisi a suorũ militũ uirtute destitutos inueneris, qui dũ diuersis partibus studebant, in quãcunq̃ partẽ uictoria inclinauerit, semp Germanorũ fuerit necesse est. Camillꝰ Gallis Gallos strauit, Aemilius Paulus Bastarnis Germanis Germãos supauit. Iulius ac Augustus semp germãis exercitũ eorum instruxerunt ut prius diximus. Id & Antonini ex Suidæ sententia moliebant. Iustinianus cęsar contra Gotthos agens, apud Narsetẽ tantã multitudinẽ habuit, pficiscentẽ, quanta uix Istrum translata unq̃ est, referente Procopio li. ii. Tot quoq̃ Herulorũ millia sibi asciuerat. Ita Claudius cæsar Gotthos Germanis detriuit. Maximinus semp Germanis ad p̃lia usus est, Herodiano autore. Stylico Vãdalorũ auxilio Gotthos destituit. Bellizarius aduersus Gotthos (referente Procopio) Herulos & Alanos habuit cõmilitones, & si ad calculũ res deducenda est, non sustinueris, quin semp Germanorũ armis Germanos succubuisse inuenies. Cor. Tacitus lib. i. hist. Tiberium Cæsarem Germanos, quos apud se habuit, ad aciem contra Cheruscos posuisse affirmat.

Germani tm̃ a Germãis uincuntur.

De patientia sitis & fame Germanorum. Ca. xlii.

VEgetius rei militaris author non spernendus, militẽ ob id e septẽtrione. i. Germania eligendũ suadet, q̃d hi sitis ac fame patientes, laborẽ quẽcunq̃ tolerare poterint. Nec id bellicę uirtutis minimũ in se continet. Ouidius Germanorum patientiæ testimonium tale adhibuit.

Germanorũ frugalitas & parsimonia.

Quodq̃ sitim didicere diu, tolerare famemq̃,
Quodq̃ sequens nullas hostis habebat opes.

Ateas Scytharũ Germanicorũ rex Philippo Macedonum impatori ita apud Plutarchum scripsit, σὺ μὲν ἄρχεις μακεδόνων ἀνθρώπων μεμαθηκότων πολεμεῖν, ἐγὼ δὲ σκύθων, οἳ οὐ λιμῷ οὐδὲ μάχεσθαι δυάνται. i. Tu quidem Macedonibus imperas rerum bellicarꝫ peritis, ego uero Scythis, qui famẽ ac sitim tolerare possunt. Appianus nõ solũ Germanos, uerum & equos eorum tanta continentia assuefieri indicat, ut in necessitate etiam lignis uesci didicerint.

De supplicationibus Germanorũ eorũ qui succubuerunt in præliis, aut captiui ducebantur Ca. xliii.

Modus copiendi German.

DVm aũt deus Opt. Max. præuertit Germanis anchorę iactũ, ita ut & hi conditione rerũ mortaliũ, in arena aliorũ uirtuti succubuerit, raro tm̃ sese dedebãt, nisi rebus saluis, quẽadmodũ apud Procopiũ Gotthi. Septentrionalibus usus erat alio supplicãdi genere, porrecto scil. boum corio εἰς τοὐπίσω παραγαγὼν τὰ χεῖρε, ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν ἀγκώνων δεδεμένοι. i. Reductis in tergum manibus, more illorum qui a cubitis uincti sunt. Hæc Lucianus. Victi pterea ac capti septẽtrionaliũ Zyrym dixerũt, quẽadmodũ antiq̃ saltẽ. i. salutẽ. Zyrym.

FINIS LIBRI QVARTI

GERMANIAE EXEGESEOS
LIBER QVINTVS EXEGESEOS GERMANIAE

De bellis Germanorum in generali & communi,
& continet capita XLVIII.

Primum,De primis Germaniæ bellis.
II.De bello Iulii Cæsaris contra Germanos.
III.De bello Augusti contra Germanos.
IIII.De traductione populorū a Druso,& eius strategematibus.
V.De aliis ductoribus sub Augusto contra Germanos,ut Labieno,Lentulo Pollione,Vibio,Lelio,Varo.&c.
VI.De Tiberio,Claudio,Caio,Nerone contra germanos, & eorum ducib9 Virginio,Ruffo,Strabone,Pompe.Vindice &c.
VII.De Galba,Caligula,Vespasiano,Ottone,Vitellio,contra germanos
viii.De Domitiano,ac eius ductoribus Cornelio Fusco,L.Anto.Appio Sabino,& reliquis contra germanos insurgentibus.
ix.De Traiano ac Hadriano contra germanos proficiscentibus.
x.De Antoninis contra Germ.strategemata agentibus.
xi.De pertinace, Auuidio,Caracalla, Heliogabalo Imp. contra germanos.
xii. De Clodio Albino,Alexandro Seuero,Maximino,Gordiano,Galieno, Postumo,contra germanos militantibus.
xiii.De Galli Hosti. Taciti, Aureliani,Procli præliis contra germanos,& eorum triumphis.
xiiii.De Constantino ac Iuliano Cæs.contra germanos.
xv.De Valentiniano,Valente,Gratiano,aduersus germ.bellantibus.
xvi.De Theodosio,Arcadio,Honorio,Martiano imper.contra germanos
xvii.De damno Romanis a germanis illato.
xviii.De imperatoribus temere de Ger. triumphantibus.
xix.Multos imperatores ignauos tanti a panagyricis factos,& qui nihil in germ. egregie gesserunt
xx.De damno a germ. Iulio & Druso illato.
xxi.Quid germani Augusto dispendii intulerint?
xxii.Quomodo Domitianus,Traianus,Adrianus,Antoninus,Maximinus, Vespasianus,Postumus,a germanis uincebantur.
xxiii.De germanis contra Galienum ac Claudium insurgentibus.
xxiiii.De damno a germanis Constantino ac filio eius,Diocletiano,Iuliano, addicto,& eorum irruptionibus tempore illorum imperatorum.
xxv.De iactura a nostris Theodosio inflicta, & eius tp̄ibus irruptionibus.
xxvi.Catalogus imperatorū contra germ.debellantium,& eorū infortunio.
xxvii.Repetitio oīs dispendii,quo germani Romanos affecerunt.
xxviii. De īcursiōib9 germ. in Ro. ꝓuincias,Augusti,Tiberii ac Nerōis tp̄ib9.
xxix.Quomodo Drusus non sine exitiali discrimine germanos afflixerit,& quæ eius temporibus a germanis uastata sint.
xxx.De irruptionibus germ.in Rhætiā,Illyricū, aliorū imp̄atorum tp̄ibus.

xxxi.De Germanorum populationibus sub Gordiano,ac aliis editis.
xxxii.De irruptionibus Germ.sub Vespasiano cæsare factis.
xxxiii.De uastatiōibus ꝓuinciarū Ro.a nostris sub Galieno, Macrino ac Clau.
xxxiiii.De direptione Tomitanæ urbis a Germanis.
xxxv.De incursiōibus Germ.Aureliani Cæs.& subsequentium imperatorum
xxxvi.De irruptionibus Germ.tp̄ibus Cari,Floriani,Taciti,Bonosii.
xxxvii.De uastationibus Germ.temporibus Gratiani,Theodosii.
xxxviii.De populationib. Germ.Iustiniani tp̄ibus in Ro.imperium.
xxxix.De limitibus Germaniæ,ubi grauissimos sumptus Ro.faciebant,tantū ad custodiendum Romanum imperium.
xl.De custodibus limitum,& Germanorum limitationibus.
xli.Difficultas subigendi Germaniam a Ro.& aliis.
xlii.De subactione omnium prouinciarum Germanicarū a Romanis,& q̄mō Romani Germaniam,& quando subegerint.
xliii.De subactione totius Europæ a Germanis.
xliiii.De Hungarorū strategematibus contra Germanos.
xlv.De subactione Vngariæ a Germanis.
xlvi.De subactione oīm aliarum gentium,& debellatione a germanis.
xlvii.De uirtute dn̄orum Teutonicorum,& subactione Prussiæ.
xlviii.& ultimum.De captione Liuoniæ.

LIBER QVINTVS

ON me latet,magnum ac difficilem laborem nobis esse subeundum,& nos minimam metam laboris attigisse, dum in medio opere nostro,pene principio proximiores paulum a littore recessim9, adhuc longe a destinato fine sum9 remoti.Bene tamen se res habet,dum memoriam aliquam rei nobis difficilimæ in describendis Germanorum bellis excessserimus.Nam libro proximo bellicam in nostris uirtutem exorsi,ad præsentis libri negocium aditum fecimus,ac illa quę ad describenda bella condonabuntur,summis tantum digitis attigimus. Præparatiua quædam ac præfaciones nostri instituti descripsimus.Nunc uero uirtutē bellicam aggrediamur, oīb9 excluſis ambagibus q̄b9 intēdi crescere aut deprimi res nostra potuisset,nudā rei ueritatē cū gestarū rerū magnitudīe,qua poterim9 breuitate trāscurremus.

De primis Germaniæ bellis. Ca. I.

MVltę ac uariæ priscorū germanorū gentes extiterūt,qui ante Germanorū nois cognitionē,totā terrā inuaserunt. Quēadmodum Cimbri Romāos,Galatę Asiā,Getę Scythiā ac Thraciā.Quorū strategemata usq̄ ad sequētis libri memoriā dilatur9 sū,p̄sentis.n.īstituti est nulli9 singularis populi recordari,nec rerū priuatarū,uerū illarū q̄ ad germaniā attinebant, & ī q̄rū fluctib9 fuerat occupata.Habuit germāia nullū bellū aptū añ Iulii tp̄a. Bellum primum germāiæ.

Alexander Magnus a Germanis abstinuit,q̃uis σκύθας οὐκ καταφρονήσεως ἕνεκεν, ut Luciani de eo uerbis utar.i.Scythas nõ contẽnẽdos ac Tanaĩ trãsgressꝰ sit Arrianus græcus author, Campanus ac Ptolemæus Lagus, ob formidinem eũ abstinuisse refert a Germanis.Otto Frising.legatos scribit Germanos conciliandę pacis gratia Alexãdro misisse,in q̃ fide caret,oẽs em̃ diuersi ab eo abeunt.Galli etiã ante cæsaris ætatẽ Germanis p̃stabant uiribus & opibus, ut liq̃t ex ipsius cæsaris testimonio in primo cõmentariorũ.Hæc tm̃ a cæsare scripta credo eiꝰ honoris gratia,ut & setitorũ pp̃orũ potẽtissimorũ uictorẽ oñderet.

De bello Iulii Cæsaris contra Germanos. Ca. ii.

Bellũ Iul. Cęsaris. cũ Germ.

IVliꝰ igit̃ exorto Galliæ tumultu Arouisti Germanorũ regis primũ uires expertus est,exercitũ enim duxit Arouistꝰ cum germanis, in q̃ Trebotes Vangiones,Nemetes,Menapii,& alii militabant.Iuliũ igit̃ Arouistus affectauit,a q̃ & uictus est,ut scribit ipse Cęsar li.i.cõment.Orosius li.vi.ca. vii.et viii.similiter ix.Eusebius in tp̃ibus,Florus,Plutarchus in uita eius,secundũ quẽ cãpũ quadringentis stadiis sanguine sparsit,occisorũ numerus etiã apud hos constat.Inde Heluetios,Tulingos & Latobrigos,in deditionẽ accepit.Rauracos inde & Boios,q̃rũ cclxviii.millia occidit.Vt Cæsar li.i. p̃fiteť. Eutropius li. vi.Belgas,Bellouacos,Caletes,Velomandos,Cõdrusos,Eburones,Cherusc̃os Tamatos,Germanos eũ uicisse scribit,& legatũ suũ Tituriũ Albinũ,Heluetios,Eburones,iterũ destituisse.Cæterũ rẽ executus est Orosius perinde ac Cæsar,altero inde anno Iulio q̃q̃ a G.Trebonio Germania addicta est,unde Cęsar contra Germanos,p̃fectus,prius pontẽ Rheno fecit,ut Plutarchus,Eutropius,Orosius,Suetonius,Diodorus li. vi. Liuius in loco p̃dicto, Sabellicus li. v.Enea.vi.& ipse Cæsar in cõment. testanť. Veriũ bello Britannico impeditus, iterũ a Germania discessit,ad Treuiros uenit,contra iip̃os bellũ gessit, ut libro iiii.comment.& Liuius libro cvii.Florus supra Liuium & Orosius colligerũt, Sueui inde auxilia Treueris præstabant,ut Sabellicus,Orosius,& Cæsar libro iiii.aiunt. Vnde contra ipsos Cæsar profectus est,& non inuento hoste,ut Liuius ibidem asserit,discessit. Orosius tm̃ & Eutropius,tm̃ CCCCxl.Germanorum Cæsarem fudisse dicũr,& totã Galliã a Rheno usq̃ ad Oceanũ subegisse .i.Belgas.Inde Bellouacos uicit,ut Liuius lib.sequenti affirmat.Et idem ait Dalmatas Cæsarem in Illyrico subiugasse. Hæc Iulius in Germania gessit,quã tm̃ non sibi subdidit,q̃d Lucanus ostẽdit,apud quẽ Lelius adulatorie loquitur ad Iulium,teste Sulpitio. Oceani tumidas Rheno compescuit undas Fregit & arctoũ spumanti uertice Rhenum. Nam & Pompeius ipsum a Rheno fugisse testatur apud Lucanum lib.ii. Rheni gelidis quia fugit ab undis.

Germani am non subegit

Et libro primo Lucanus multa in arctoo comparari potuisse ĩdicabat,nisi bella ciuilia inhorruissent,dicens. Heu quantum terræ &c. Ex quo Cæsarẽ Germaniam non subegisse scimus,nec Cæsar ipse profitetur. Arouistum uicit, & Germãos ut libro primo & libro quarto commentariorum dicit ,se castra hostium Germanorum noctu & ex improuiso irruisse,& ipsos fugasse.Hæc bella cum Germanis legimus C.Iulium Cęsarem gessisse.Suetonius quoq̃ Tranquillo & Eusebius uoluerunt,quater Cæsarem triumphasse.Germaniam uero ipsi triumphum peperisse,nullus scriptorũ ,p̃fiteť,& si Catulo & Mario simul Cimbros uincentibus,utriq̃ triũphus decretꝰ fuerit, hostes sternentibꝰ. Cõiectura est cæsarẽ q̃ paruũ de Germanis honorẽ retulisse.Quoties aũt ipse uictꝰ succubuerit,& qua iactura Germaniã tẽtauerit,cap.xxxi.patebit. Gladiũ apud Neruos amisit(ut ipsi gloriant̃)Plutarchus apud Auernos ait,Strabo li. iiii.apud Gallos,Suetonius in Vitellio apud Germanos,bello eum p̃didisse affirmat in templo Martis.Beroaldus uidens tantã dissentionẽ auctorum, duos gladios p̃didisse cæsarẽ innuit,unum apud nos,alterum in Gallia.

Triũphi Cæsaris

De bello Augusti contra Germanos. Ca. iii.

BEllo Cæsaris adhuc ulbrãte Octauiãi strategemata referã,añq̃ Augustus germanico incubuit bello. Sex.Põpeius Dalmatas & Pannones subegit,ut scribit Liuius li.cxxxi. Inde Crassus Salassos alpinas gẽtes subegit,sicuti lib.cxxxv.Liuius collegit,iuxta Florum. Post hos Augustus habenas tẽporans,totius orbis dominus euasit,unde & Germanos bello sollicitauit.Huius tp̃e Curiũ ,p̃consulem primum trans Danubiũ ,p̃fectum Sex. Rufus,Plutarchus & Iustiniani Cæsaris uitæ enarrator indicauerunt, & ibi Noricos & Pãnones eũ strauisse cũ eorũ rege Buchono dicũt.Inde Amãtinos.Hęc illi.Inde p̃ Drusum (dictũ Germanicũ) bella Germaniæ sustinebãt, hic ergo primo Susipedes,Tenteros,Cattos perdomuit,& Marcomanos ad internitionẽ deleuit,Vindelicos & Rhętos,his addidit Strabo li.vii.& hũc Amphianos inde Ampsarios,Catischos,Cheruscos,Catuarios,Subaticos,& Bructeros naturali p̃lio eũ uicisse scribit,& Birchanẽ(ut in dictione eius patebit)Liuius libro cxxxvii.ciuitates circa Rhenũ,& trans rhenũ Iuliũ cepisse ait,multa li.iiii. ab urbe.Hũc etiã Florus li.iii.Vsipetes & Cattos domuisse asserit. Vindelicos, Noricos addit,& quadraginta castella erexisse,huius em̃ uestigiũ adhuc Moguntiæ uideť,ut ait Otto Frising.Idem etiã Florus testať,de eo q̃ Visurgim & Albim fecisse penetrabiles scribit,cuius rei authores etiã sunt Eusebius & Strabo lib.vii.Qui Sueuos ab ipso ultra Albim amotos fuisse ,p̃bauerunt.Multa Suetonius in Augusto,Appianus,Sabellicus lib.xi.Enea.vi.ubi Augustũ Segestiã cepisse refert,cui sententiæ & Strabo li.vii.subscribit.Horatius de Druso multa innuit li.carminũ iii.oda v.& quarto lib.oda ii. Cæsarem, quando trahet hic feroces Per sacrum diuum merita decoros Fronde Sycambros.

Pompeiꝰ Crassus

De traductione populorum a Druso Ca. iiii.

DE qua traductione Suetonius & Luc.Florus,& Horatius multa retulerunt.Nam ut ait Acron & Porphyrio, ad laudes Drusi odas & quartum librum scripsit,ut & libro quarto oda quarta habemus, quæ uerba de Pannonibus & Vindelicis intelliguntur.

Drusi gesta.

Sed diu lateq̃ uictrices cateruæ Consiliis iuuenis reuicti. Et li. iiii.oda xiiii.

Quem leges expertes latinæ, Vindelici didicere nuper
Drusus Gelonos implacidum genus,deiecit plus uici simplici.

Ouidius etiam uictoriæ eius testis est Tristium secundo,ita dicens.

Ausoniumq; ducem solitis circunuolet alis
Ponet & in nuda laurea serta coma,
Nunc tibi Pannonia est,nunc illyris ora domanda.
Nunc te prole tua iuuenem Germania sentit.
Quæ bona progenies digna parente fuit
Drusus in his quondam meruit cognomina terris
Bellaq; pro magno cæsare cæsar habet. Ouidius q̃q; de laude Drusi libellū scripsit getico sermone ut ipse li.iiii. de Ponto testat. Multi collegerunt quadraginta millia captiuorū ipsum ex Germania deduxisse,ut Orosius & Eutropius lib.vii.si bene memini CCCC.referunt,supra Rhenū collocasse.Strabo lib.vii.reges ab ipso captos meminit,q̃rum libro tertio nos mētionē fecim⁹, Cui astipulat & Sex. Aurelius.Otto Frising. lib.iii. ca.x. Germanicū Drusum Drusi filiū,Caligulæ patrem de Germanis triumphasse ait.Idem Orosius lib. vi.ca.xx.Verum ut rei summam breuibus perstringā,Augustus Rhętos,Vindelicos,Cattos,Dalmatas,Sueuos,Sycambros uicit, & in Galliam transmisit, Pannones stipendiariis his adiecit.Getarū populos Basternasq; lacessitos bello ad concordiam contulit.Nec Germaniam tm̄ subegit. Vnde quando euangelista loquitur ut uniuersus describeretur mūd⁹,Augustinus intelligit mundum Ro. Imp.tm̄ subditum,adulatorie ergo Ouidius dixit.
Crinibus en etiam fertur Germania passis
Et ducis inuicti sub pede mœsta sedet. Impugnata bene Germania a Druso est,uerum non expugnata.

De aliis ducibus quorum ductu Augustus Germanis bellum intulit. Ca. v.

Nero Tiberius

Sunt & alii duces quorum auspiciis Augustus Germaniam sollicitauit,ut Nero Tiberius frater Drusi,qui Dalmatas & Pānones subiecit,ut aiūt Liuius & Florus supra ipsū li.cxxxviii. q̃d Hora.lib.iiii.oda xiiii. describit
Maior Neronū mox graue prælium Nilus & ister,te rapidus tigris
Commisit,immanes Rhętos Te cæde gaudentes Sycambri
Auspiciis pepulit secundis. Compositis uenerantur armis.
Vindelicos quoq; Rhætos & Pannones, alpinas gētes imperio subdidit, Suetonio & Strabone libro septimo referētibus,& naualibus pugnis Vindelicos adiit,multa Eusebius,Otto Frisingensis libro tertio cap.decimo, Aurelius Sextus collegerunt.Item per Tiberium Augustus,post Drusum ,Germanica bella gessit,ut tenuiter Strabo tangit.Eusebius fratrem Drusi Pannōes uicisse scribit,contra Germanos xl.millia adduxisse,quindecim legionibus (ut etiam Suetonius testatur) & de illo bello postea dicet. Asinius Pollio q̃q; & Vibius Vindelicos strauerunt,ut Floro placet li.iii.Item Lelius (de quo Suetonius & Orosius) contra Germanos ꝓfectus est. Varus q̃q; tribus cohortib⁹ in Germāia occubuit,de q̃ paulo post mētio habebit̃,ubi de dāno germanorū Italiq; illato sermo erit. August⁹ etiā Dacos Romā aggressos deleuit,trib⁹ ducibus eorū cę sis,ut uoluit Appia.ī parthi. Eutropi⁹ hoc ꝑ Tiberiū sub Augusto cōtigisse as-

serit,& ipos tūc Pānoniā deuastasse. Vñ Hora. li.iii.car.ait.Pene occupatā sedi tiōib⁹ Deleuit urbē Dacus. Itē ꝑ Labienū Augustus Germanos terruit,de q̃ Orosius.lustiniāi uitæ enarrator etiā ꝑ Lētulū iscribit Danubiū Cæsarē sollicitasse.Cęterū ut huic rei modū imponā,Augustus in potestatē Pop.Ro.gentes plurimas redegit,a mari supno usq; ad infernū,ut ait Plynius li.iii.ca.xix.Sicuti Alpinas gentes Nantuantes,Lepōcios,Sedunos,Voragros,Salassos,Caturiges,& alios,non tamen Germaniā subiugauit,ad hoc em̄ Plynii uerba maxīe de Gallis loquentia nihil faciunt,nec Virgilii uerba arrogātia cæsari li.viii.ęne.
Hic Lelegos,carrasq; sagittiferosq; Gelonos
Extremiq; hominum morini Rhenusq; bicornis,
Indomiti Daciq;,& indignatus Araxes. Et Ouidi. li.Meta.ultimo Iouē inducit Veneri dicentem de Augusto.
Quid tibi barbaricas gentes,& utroq; iacentes
Oceano,numerem⁹ quodcunq; habitabile tellus
Sustinet,huius erit. Hæc uerba cū de Germanorū fortitudine agā,falsa rep ta esse ostendam,& præcipue quæ Ouidius in Tristi.iiii.ponit.
Iam fera cæsaribus Germania totus ut orbis
Victa, potes flexo succubuisse genu,
Cornibus hic fractis uiridi male tectus ab ulna
Decolor ipse suo tegmine Rhenus eat. Ouidi.em̄ quibus potuisset adulatiōibus Augusto blanditus fuisset, ut postlimio ab exilio reuocat⁹ esset.

Augustꝰ Germaniam non subegit.

De aliis imperatoribus Tiberio & Claudio. Ca. vi.

POst Augustū,ut Cornelius in historiis ait,quietæ in Germania res fuerant,quia peruulgati erāt triumphi,& ex eo decus plærisq; sperabant, si pacem tm̄ continuassent.Hactenus Cornelius. Tiberius em̄ contra Germanos nullum gessit bellum,sed tantum ad se eos allexit,ut regem Sueuorum Marabudū spe pacis,Suetonio,Orosio,Iustini enarratore, Sex.Aurelio Iornande authoribus.Eusebius tm̄ Dalmatas & Sarmatas subegisse scribit. Et Eutropius li.vii.a Dacis Pannoniā,Galliam & Mœsiam hunc hostibus liberasse,& demum a Claudio quendam Tiberium missum scribit cum Germāis cōflixisse.Claudius enim quoq; Germaniam tentauerat bello suo,ut Sabellicus libro ii.Enea.vi.ait.& CC.milites Germanorū occidit.Eusebius a Claudio Vespasianum missum scribit.Vnde constat, Claudium multa contra Germanos laborasse. Eutropius li.viii.Claudium asserit trās rhenanos subegisse.Inde Daciam a Cibale uictam,inde prouincias Danubianas,ut Teiphalos nūc Victoalos & Turingos dictos uicisse.Iosephus antiquitatum libro xix. scribit ipsum imperatorem a Germanis fuisse initiatum. Assumpserat autem Tiberius bellum Germanicum necessitate ductus,& magis abolendæ infamiæ gratia, ob amissum Quint. Varum,cę cupidine proferendi imperii,ut collegit Cor. Tacitus libro primo.Gessit autem bellum suum Tiberius per Sex.Pompeium,& Sextum Apuleium,& C. Curratium,ut ait Tacit.Duo etiā exercitus eius referunt̃,un⁹ sub Cecinna iuxta Rhenū,alius sub Silio, Iñ Cattos domuit Tiberi⁹.

Tiberius ac Claudius contra German.

Caius Caius Cęsar inde,& ille in germaniã uenit,uerũ nihil ſtrenue moliebaẽ, ut Methodius martyr ſcribit.Ioſephus lib.xix.Germanos ei charos fuiſſe teſtaẽ.Otto

Nero tñ Friſing.Germaniã totã eũ ꝓcurriſſe dixit.Nero impator nunq̃ contra Germanos debellauit,eius tñ tpe Virginius Ruffus germanicũ exercitũ in Gallias duxerat,& tandẽ ab impatore deſciuit,propter eius libidinẽ.Ad ꝙd alludit Iuuenalis ſaty.viii. Quid enim Virginius armis Debuit ulciſci magis.Multa

Virginiꝰ Plutarchus in Galba,& in Ottone de Vindice ac Virginio ſcripſit.Dion etiã græcus ac Frontinus in lib.de aquæductionibus, & inter oẽs maxime Plinius iunior,q̃ lib.ii.epiſt.ad Voconiũ ꝓpriã epiſtolã de illorũ excellentia ac uirtutibus reliqt.Illo tpe etiã Vindex in Germania ſeditionẽ mouit, Virginius uero occiſo Vindice,& Gallorũ circiter xx.millibus cũ Germanis impiũ retinuit,ut Suetonius & Tacitus in hiſtoriis aiunt.Vnde & Epitaphiũ Virginii fuit apud Pliniũ in epiſt. Hic ſitus eſt Ruffus,pulſo qui Vindice quondã Impium aſſeruit,non ſibi,ſed patriæ. Neronis ꝙq̃ tpe Batauí a quartadecima legione digreſſi,in ciuitatẽ Lingonũ poſiti,ad Fabiũ Valentẽ tranſmittebant.Valens timens pfidiã ſepauit alam Treuirorũ,& Tungros circũire iuſſit Galliam Narbonenſem,& Batauorũ partẽ in ſubſidiũ ire,quare irati germani, ipſum lapidibus fugauerunt.Hi ergo ductores tempore Neronis in germania militabant,quorum Cor.Tacitus lib.hiſtoriarum xx.meminit.

De Galba,Caligula,Ottone,& Veſpaſiano contra Germ. Ca.VII.

Galba. Galba Germanos adeo dilexit,ut captos prius in bello dimiſerit,autores ſunt Suetonius & Cornelius.

Caligula. Caligula impator Batauos rebelles aggreſſus eſt,referente Suetonio.Germani inde defecerunt,ipſe ergo ꝓcepta eorũ defectione,conſtituit ad effugiendũ germanos,mare potius ſibi tentandũ eſſe.Eutropius ipſum Sueuiã tñ ingreſſum ſcribit. Cæterũ nihil ſtrenue feciſſe,Oroſius lib.vii.ca.iiii.tm̃ Germaniam percurriſſe eũ aſſeruit.

Otto Otto impator Germanos retinebat ſtudioſiſſime,ut Tacitus in hiſtoriis exequiẽ.Plutarchus in eius uita.Batauos,ait,in exercitu eius militibus iunctos,magnam ſtragẽ dediſſe. Pro impio deinde Vitellius & Veſpaſianus certabant,

Cecinnæ bellum et Heluetiorum cuiꝰ meminit Philoſtratus in uita Thyonæi.Vitellius Germaniã ingreſſꝰ ẽ, ut Cornelio placet, Veſpaſianus dubitauit an impiũ (inuitis Germanis) ſuſcipet: Germani & Heluetii Vitellii partibus fauebant,& ipſum in cæſarẽ elegerũt, cuius meminerunt Methodius martyr,Platina in uita Lini,Otto li.iii.ca.xviii. Corne.Suetonius,& alii.Mauri inde conciliati Vitellio ſunt,ꝓpter Germãos. Veſpaſiano uero Sidon & Italicus,reges Sueuorum fauebant. Ciuilis igiẽ ſolertiſſimus (ut diſſentionẽ moueret) partes alterius tutatꝰ eſt,unde pugnabat

Pugna inter Veſp. & Vitelli. contra Veſpaſianũ adiũctis ſibi Germanis duce Aquilio primipilari, & uictoria potitus eſt,per Turingos iterũ uincebat,cũ Cereali inde & Vocali ſepe cõgreſſus,aliq̃n uictor,aliq̃n uictus euaſit.Cecinna igiẽ mox contra Heluetios ꝓgreſſus eſt.Cauſa pugnæ fuit,q̃a Cecinna pecuniã uiceſimæ legionis Heluetorũ rapuit.Heluetii interceptis literis (q̃ noie germanici exercitus ad Pannonias ferebanẽ) Centurionẽ Cecinnę & q̃ſdã milites in cuſtodia retinebant,Heluetios

uetios ultus inde proficiſcebaẽ Cecinna,& per cohortes Rhętorũ ipſos fugauit.Hæc ex Cor.Tacito lib.xix.hiſt.& aliis.Veſpaſianus tñ adiutoribus Sueuorum regibus,ad impiũ puehebaẽ.Inde dũ Veſpaſianus apud Alexandriã moram traxit,& Iudæã bello tentauit.Petilius Cerealis ſe contra Britãnos ꝓparabat,audita defectione Germanorum,ad germanos ſe uertit. Huius mentio fit apud Corneliũ li.xx.De Vitellio & Veſpaſiano plura li.vii.ca.v.Oroſiꝰ addu cit.Et ut in ſumma res dicaẽ,illis tpibus pene ſolus Veſpaſianus ſemp in Germanos bella geſſit,nõ ſolũ dum ipſe rerũ ſũma potitus eſt, uerũ ut Suidas ait, κλαυδίῳ τῷ βασιλεῖ στρατηγῶν ἐπὶ γερμανοὺς καὶ βρετανοὺς λαμάχας κρατερὰς αἰπυπρεσήκατο Temporibus Claudii Cæſaris fortiter multas pugnas confecit.

De Domitiano & eius ductoribus contra Germanos ſtrategemata ferentibus. Ca. viii.

Domitianus Germanicus

DOmitianus Cæſar maxie Germanorũ gloriã affectauit,eo ut ſibi nomen Germanici imponeret.Sæpius.n.Martialis ipſum noĩat Germanicum.Libro em̃ quinto. Degis germanicæ ripæ. Et lib.viii.

Nec ſunt hæc hominum Germanice gaudia tantum
Q̃z tua Romanus uidit Germanice tibris.

Hęc eſt digna tuis Germanice porta triumphis. Et ſępius &c.Iuuenalis ꝙq̃ & Statius qui in ſyluis lib.primo ita ad ipſum loquitur.

Gallicus es cœlo,dis es Germanice. Et libro ſecundo.
Romuleum referans iterum Germanice limen. Idem.
Summis æquat Germanicus aſtris. Coniectura eſt ſyluas Statium ob honorem eius ſcripſiſſe,unde equo ab ipſo donabatur. Quintilianus quoq̃ lib.x.hunc Germanicum appellauit,& Sillius Italicus lib.ii.

At tu tranſcendens Germanice facta tuorum Germaniam enim bello
tentauit,ut ſcribit Martialis illo carmine.
Solus Iulæas cum iam retineret habenas
Tradidit,incq̃ ſuo tertius orbe fuit. Quidꝰ nomen ſine re poſſidere laudis eſt,unde facta eiꝰ in germania paululũ retegam.Bellũ primũ a L.Antonio mouebaẽ in Germania,ut ait Suetonius. Vnde Domitianus ſe aduerſum Germanos ꝓparauit,& contra Dacos,Pannones & Sarmatas ꝓfectus eſt.Eutropius li.vii.& Euſebius id cõtigiſſe aſſerũt anno Chriſti xcii.Contra Dacos duas fecit expeditiones.Primã,ut ainnt Suetonius,Iornandes & Oroſius li.vii.ca. vii.Appio Sabino adiutore,ſecundã Cornelio Fuſco,authoribus ꝓdictis.Qui occiſi ſunt(ſecundũ Methodiũ) a Dacis in Sarmatia.Vñ de ipſis Martial.li.vi.

Duces Domitiãi

Hic ſitus eſt Fuſcus, licet hæc fortuna fateri
Non timet hoſtiles iam lapis ille minas
Grande iugum domita Dacus ceruice recepit,
Et famulum uictrix poſſidet umbra nemus. Et Iuuenalis ſaty.iiii.

Et qui uulturibus ſeruabat uiſcera Dacis. De Fuſco Cornelius Tacitus lib. xvii.hiſtoriarum. Plynius in epiſtolis. Statius in ſyluis.

Gloria reppoſitam Dacis pereuntibus urbem. Et Silius Italicus lib.ii.

Hic & ab arctoo currus aget axe per urbem
Sarmaticis uictor, compescet sedibus Istrum. Vbi sub arctoo intelligit Dacos Petrus Marsus Silii Italici præco. Martialis li.vii. de eius lorica.

Inuida Sarmaticis dudum lorica sagittis
Et Martis Getico tergore fida magis. Et libro nono.

Cornua Sarmatici ter perfida concutit Istri
Sudantem Getica ter niue lauit equum. Mox secutũ est Pannonicum bellũ, cuius origo ferebat, tpe. n. Domitiani Mœsiaci & Pãnonici exercitus iũcti fuerant contra Romanos. Titus igit̃ Flauianus Pannoniã in ꝓuinciã bello retinebat, Põpeius Syluatius Dalmatiã, ut ait Cornelius li.xvii. hist. Inde Cornelius Fuscus ꝓcurator fuit, ingens ætate, clarꝰ natalibus, prima iuuenta, ꝙtis cupidus, Pannonias aggressus est, & nõ uictoriã obtinuit. Quare Domitiano triũphus non erat decretus, laureã tñ Ioui Capitolino dedit, ut Martialis li.viii. ait, q̃ non minor triumpho censebat. Dũ noua Pannonici narrat gloria belli.

Pannonicũ bellũ

Et idẽ. Hiberna q̃uis Arctous & rude peuce Et ungularũ pulsibꝰ calẽs ister
Bis aũt Rhenũ uicit. i. Cattos, ut dixi secundũ Lactãtiũ Placidũ, semel per Vitelliũ & Vespasianũ, q̃d Statius li.i. Thebai. innuit.

Catticũ bellum

Bisq; iugo Rhenum, bis adactum legibus Istrum
Et coniurato deiectos uertice Dacos. Et idem de Domitiano li.ii. Syl.

Frena tenentem
Rhenus, & attoniti uidit domus ardua Daci
Gallicus es cœlo dis es Germanice, condi
Non uocat arctoas acies, Rhenumq; rebellem. Martialis tñ ter Rhenũ hũc uicisse scribit, ait em̃. Fractusq; cornu iam ter improbe Rhenus, lib.vii. Et idẽ lib.ix. Sũme Rheni domitor, ubi Cattos intelligit, nam sequit̃, ex Cattis gloria tota tua est. De bello aũt Sarmatico, & q̃d contra Marcomanos gestũ est. Statius lib. Syl.ii. multa his uerbis significauit.

Hæc est quæ uictis parcentia fœdera Cattis
Quæq; suam Dacis donat clementia mortem
Quę modo Marcomanos post horrida bella, ferosq;
Sauromatas, latio est non dedignata triumpho Vide Iuuenal. saty. viii.

De triũpho aũt eius & bellis Patauinꝰ erudite satis disseruit. Batauos etiã puer domuit, q̃d Iuuena. saty. xiiii. uult dũ ait. Hic petit Euphratẽ iuuenis domitiq; batani. Et Silius li.ii. Iam puer auricomo performidate batauo. Cætera de eius bello Otto Frisin. li.iii. ca.xx. Orosius li.vii. ca.vii. referũt. Sæpe tñ & uictꝰ ẽ Domitianꝰ adeo, ut ait Diõ grecꝰ, cꝙ tributa soluere Dacis fuerit cõpulsꝰ.

De Traiano ac Adriano cæsarib. contra Germanos. Ca. ix.

TRaianus Cæsar post hos Germanos iterũ in pristinũ statũ reduxit, ut placet Orosio li.vii. Sub illo Plynius Il. cõtra Germãos militauit, sicuti Iunior Plynius ad Macrũ testat̃. Cor. Tacitus Germaniã sub illius imperio demũ uictã uult, uerũ ex tpis successu est delusus, unde uenia dignꝰ est. Traiano em̃ impante fata soluit Cornelius, unde non potuit futura p̃dicere. Iustinian

Plyn. Il. in Germãia militauit.

stiniani uitę enarrator hunc scribit Decebalũ regẽ Dacorũ fudisse. Platina ĩ uita Anacleti papæ transrhenanã germaniã in pristinũ statũ Traianũ reduxisse & Dacos uicisse, Danubianas q̃qꝫ gentes destituisse collegit, cui Otto Frising. li.v. ca.xxi. astipulat̃. Eusebius testat̃ Traianũ in Rheno uectũ Germanos debellasse, unde Martialis Rhenũ ita alloquit̃. Tiberis dominus te Rhene rogat, cæsarẽ ut remittas. Germanicũ ipsum dixit Martialis in xenia. Serus ut æthrea Germanicus impet aula. Sex. Aurelius & Orosius li.vii. ca.viii. cũ Sarmatis bellasse eũ asserũt, q̃d etiã Spartianus scribit. Dion Bithynꝰ scriptor uitę Traiani. Per Luciũ Romanũ cõtra Dacos, inquit, Traianus egit, & uictor bellicas machinas expostulauit, iterũ rebellantes aggressus, lapideũ pontẽ in Istrũ fabricauit, & ita Decebalũ ad mortẽ cõpulit, oĩs Dacia tributaria Romanis facta est & in prouinciã redacta. Hæc Dion. Cãpanus tñ tm̃ mansuetudine uicisse eũ ait Germanos. Adrianus aũt impator, ut Eutropius refert li.viii. in Daciã exercitũ duxit, cui ad uerbũ Dion Prunientis subscribit, qui & Alanos eũ uicisse asseruit, uerũ tm̃ muneribus. Aelius Spartianus hunc Germanis regẽ cõstituisse ꝓbat. Suidas, ὅθεν ἐς παννονίαν ἀφίκετο καὶ τὸν ἴσχον μετὰ τῶν ὅπλων διενίξατο καὶ θῦτο οἱ παρόντες βάρβαροι ἀξεπλάγησαν.

Traianꝰ.

Adrianꝰ contra German.

De Antoninis & eorum contra Germanos strategematibus. Ca. x.

REdeo nunc ad Antoninos, qbus nonnihil Germania debuit, hi em̃ soli licet magnis difficultatibus Germanos cõpescuerũt. Nã ut Suidas inquit, Antoninus πρὶν ἂν ἰδιώτην ὄντα πολύπλειθος χρημάτων κεκτημένος, ἐπειδὴ πρὸς ἦλθεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν, τὴν ἑαυτῆ δωδεσίαν, εἴστε τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν φίλων ἀπανάλωσε δωρεάς, τῶντε λιμοσίων θησαυρῶν πλῆθος παντοδαπῶν ἀπέλιπε χρημάτων .i. Ad propriã uitę sustẽtationẽ multũ pecunię corrasit, postq̃ uero in principẽ Romanũ euasit, propriã facultatẽ in dandis amicis & stipendiariis dissipabat, & publicos thesauros reliqt intactos. Alii eum publico foro res suas uenales habuisse dicunt, in bello cõtra Marcomanos gesto. Fuit aũt bellũ hoc ductu Rutiliani legati gestũ, referente Luciano in dialogo cui nomẽ est ϛευλόμανθος ubi illa eius oratio est, ἔχων φησ, inquit, οὐ μικρὰν ἐπίβασιν ὡς τὰ βασίλεια, ἡ τὴν αὐλὴν, καὶ ὃν ῥᾳδίως ἁλιανὸν θύλοκιμοῦντα πάρεδρον, διαπέμπεται χρησμὸν ἢ ἐν γερμανίᾳ πολέμῳ ἀκμάζοντες, ὅτε θεὸς μάρκος ἦδη τοῖς μαρκομάνοις ἡ κάδοις συνεπολέκερ. i. Dum iam liberũ aditũ in regiã possideret, incꝫ palatia ꝑsertim Rutilano rẽ adiuuãte atcꝫ appropinquante, cũ bellũ (q̃d in Germania gerebat) maxie flagraret, diuꝰ Marcꝰ Antoninꝰ cũ Marcomanis ac Quadis cõferebat. Sudas ad Istrũ uenisse Antoninũ refert cũ exercitu, cæterũ nihil adducit, nec Capitolinus, Eutropiꝰ, & alii plura de illo bello scripserunt. Quare ego q̃ mihi ex grecorũ cõmentariis constant, breuiter transcurrã. In turbine illo Marcomanico, dũ Roma uehemẽter terrebat̃, oraculũ reqrebat̃, cuius hæc erat sententia, ut duos leones Ro. in fines Germanorꝫ Istro tranantes imitterent, sacris magnificis ac uariis odoribꝰ conspicuos. Romani tũ oraculo paruerunt, ac dũ leones in Germanorũ agros Istro tranato deuenissent, Germani eos canes esse cõiicientes, fustibus eos arcebãt. Romani mox subsecuti pene uiginti millia Germanorum extinxerũt. Sed oraculum his uerbis dabatur.

Antoni ni contra German.

Ες Νύασ' ἱερσίο λιπτέοσ ποταμοῖο
ἐμβαλέειν κέλομαι λοιοὺς κυβέλησ θεράποντασ
θῆρασ ὀρειφέασ καὶ ὅσα φέρει ἰνδικοσ ἀνὴρ
ἀνθέα, καὶ βοτάνασ ὀδώλεασ. αὐτίκα δ' ἔστω
νίκη, καὶ μέγα κῦδοσ, ἀμ' εἰρήνη ἐράτειν.

Quod oraculum a Germanorum pſtantiſſimo nobis ita traductum eſt.

Gurgitibus fluuii turgentis ab imbribus Iſtri
Immiſiſſe duos Cybeles edico miniſtros
Monte feras alitas, tum quantum alit Indicus aer
Florum atq; herbarum, bene olentum moxq; futura eſt
Et uictoria pax & amabilis & decus ingens.

Antoninus Pius tñ Alanos & Dacos inde aggreſſus eſt, ut ait Iulius Capitolinus. Ille M. Antoninus Pius (ut idẽ ait) ita pugnauit contra iſpos, ut nullus impatorũ ante eũ, ſpeciali cm̃ bello Marcomanos, Pannones & Sarmatas a Vandalis liberauit & triumphauit. Inde cũ Marcomanis oẽs gentes ab Illyrico uſq; ad Galliã conſpirauerũt. Marcomanni, Variſcæ, Hermonduri, Quadi, Sueui, Sarmatæ, Lotharingi, Burei, Hiali, Soſipedes, Roxolani, Baſtarnæ, Alani, Peucini, Coſtobani hos oẽs uicit.

An. Verꝰ Oroſio li. vii. ca. ix. authore. Antoninus Verus inde contra Germanos ꝓgreſſꝰ eſt, Eutropio li. viii. referente, & q̃ maximũ fuerat, in hoc Sueuos, Vandalos, & alios cõiuratos deſtituit. Multa de eo Iulius Capitolinus. Hũc Oroſius lib. vii. ca. ix. cũ chriſtianis militibus Germanos uiciſſe aſſerit, cũ ſiti periclitaret. Pla-

Ant. Cõmodus. tina in uita Aniceti papæ xii. ærariũ hunc exhauſiſſe ſcripſit. Antoninus Commodus filius Antonini Veri (ut ait Platina in uita Soteri papæ xiii. & Iuſtiniani uitæ enarrator) hunc cũ patre chriſtianorũ ductu uiciſſe germanos author eſt Platina, hic ergo cũ patre bellũ geſſit, & ex patris geſtis triũphauit, ut Marius Maximus, Alexander, Aelius Lãpridius & Platina ſcribunt. Eutropius li. viii. hunc in Germania bellũ fœliciter egiſſe ſcribit, Aelius Spartianus in uita Caracallę, & Aelius Lãpridius in uita eius uolunt ipſum Germanici nomẽ ſibi aſciuiſſe. Otto Friſing. li. iii. ſcribit ſemp ipſum incõmodũ fuiſſe, niſi q̃ de Germanis fœliciter pugnauerit, uide Oroſiũ ca. ix. li. vii. Cõmodus etiã contra germanos Marcellũ p̃fectũ miſit uirũ doctũ & qui multa memoriæ ſcripta reliq̃t

M. Aurelius referente Suida. M. Aurelius contra Germanos inſurrexit, ut ait Oroſius ſub illo Pertinax fortiſſime Germanos uicit, ut Herodiano placet.

De Pertinace, Auuidio, Antonino, Caracalla, & Heliogabalo imperatoribus contra Germanos. Ca. xi.

Pertinax. PErtinax illorũ ſucceſſor anteq̃ impator euaſit, clarꝰ tropheis, & inſignibus Germanorũ egerat, ut ait Herodianus lib. ii. hiſt. in principio, mortuo ergo impatore, Lætus (unus electorũ) ipſum in cæſarẽ initiauit, dicens, Barbaros iã (intellige Germanos) non p̃cio conciliabimus, uerũ metu potius. Hic ut ſcribit Iulius Capitolinus, cũ matre ad Noricos & Dalmatas ꝓgreſſus eſt. Aelius Spartianus a Germanis (poſtq̃ ipſos uicit) impatorẽ hunc factũ aſſerit, addit Iulius Capitolinus hunc Germanicũ fuiſſe, & ex rebꝰ geſtis pepe-

Auuidiꝰ riſſe ſibi impiũ. Auuidius impator adeo Germanos in timore frenabat, ut nec aliquid

aliquid in uita ſua contra ipſum auderent, ait Vulcatius Callicanus, in uita ſua Marius Maximus, & Quadratus hiſtorici. Antoninus Cara calla (ſic eũ Oroſius uocat) de Germãis triũphauit, & dici uoluit Germanus, ut ait Aelius Spartianus. Memoratꝰ & Antoninus Heliogabalus qui cũ Marcomanis congrediens inhibitus eſt, ut Aelius Lãpridius collegit. Antonini Caracallæ meminit Platina in Pontiano papa & Herodianus.

De Clodio Albino, Alexandro Seuero, Maximino, Gordiano, Galieno, Poſtumo, Loliano, imperatoribus contra Germ. Ca. xii.

Clodius Albinus.

CLodius Albinus poſt hos rerum ſumma potitus eſt, q̃ ita ſe geſſit, ut neq; Germani nec Galli æquo aĩo ipſum impatorẽ ſuſtentauerint, ut Herodianus & Iulius Capitolinus uolũt, ſed q̃ opus fuerit aliis principibus. Semel hic tm̃ aliquid magni fecit, ut Seuerus & Iulius ſcribunt, q̃a trãſrhenanas ciuitates ſupauerat, multa de eo Marius Maximus.

Alex. Seuerus.

Alexander Seuerus dũ Germani agros Illyricorũ populabant̃, donis & p̃cio eos cõpeſcuit, ut ait Herodianus li. vi. Aelius tñ Lãpridius Germanos in Galliã irrũpẽtes. eũ frenaſſe ſcribit, & contra eos CCL. millia militũ duxiſſe. Oroſius apud Magũtiacũ interfectũ hunc aſſerit lib. vii. ca. xi. Spartianus ſcribit ipſum a Germanis impatorẽ factũ poſtq̃ ipſos uicerat. De illo Panagyricus Cõſtãtini. Quid aũt fecerit in Germania uno uerbo Herodianus abſoluit dicens. καὶ ὅτι μηδὲν ἀνδρεῖον μήτε νεανικὸν ἔσχοι. i. Nil uirile nec puerile geſtũ eſt.

Maximinus.

Maximinus impator huic ſuccedens, fœliciter bello contra Germanos conflixit, ut Eutropius lib. ix. ꝓfiteꝫ. Iulius Capitolinus hunc Germanorũ auxilio Aglegias cœpiſſe collegit. Herodianus li. vi. adeo Germanos in ſyluis uiciſſe adducit, ut non multi emerſerint, etiã lib. vii. hunc ſine authoritate ſenatus impatorẽ fuiſſe initiatũ ꝓbat. Sed tm̃ q̃a proſpere in Germania bellũ geſſerit. Vide Platinã in uita Antheri papæ. Multa de illo Euſebius, Oroſius li. vii. ca. xii. Otto Friſing. li. iii. ca. xxxii. & Iulius Capitolinus ſcribũt, trecenta ſcilicet millia hunc occidiſſe Germanorum & quadraginta millia p̃das adduxiſſe, & niſi Germani in ſyluas & paludes fugiſſent, totã hunc Germaniã ſubieciſſe, unde Romanis in hunc modũ ſcripſit Maximinus. Fecimus patres cõſcripti q̃tum loqui nõ poſſumus xl. millia germanorũ uincentes incendimus domos, greges abduximus, armatos occidimꝰ, ad paludes uenimus, & niſi eorũ altitudo fuiſſet, totã ſubegiſſemus Germaniã Symmachus li. v. hiſt. de illo plura ſimiliter & Iornandes retulerunt.

Gordianus.

Gordianus Germanos, Sarmatas, Getas, ſupauit, ſed ab Alanis uictus eſt, ut ſcribit Iul. Capitolinus in eius uita, ſicut & eius epitaphiũ ſonuit, meminit huius Põp. Lætus.

Galienus.

Galienus impator Gallos a barbarorũ. i. Germanorũ incurſionibus tutatus eſt, Galli inde ab ipſo deſciuerunt, ut ait Iul. Capitolinus, Platina multa in uita Lucii. Oroſius li. vii. ca. xv. Auſonius, Põp. Lætus cætera exſequuntur.

Poſtumus.

Poſtumus Germanos rebelles iterũ cõpeſcuit, & Gallos, ut Iul. Capitolinus collegit. Germani aũt mox irrũpentes ciuitates Gallię a Poſtumo ædificatas, cœperunt. Oroſi. li. vii. ca. xv. adducẽte.

Lolianus.

Lolianus ciuitates Poſtumi (ut Iul. Capitolinus) iterum reſtituit, a Germanis deſtructas.

De Galli hosti, Taciti, Aureliani, Procli prælijs ac triumphis de Germanis. Ca. xiii.

Aurelianus

AVrelianus impator Gotthos strenuissime uicit. Hic Sarmatas in Illyrico cõpescuit, ut Priscus & FL. Vopiscus dicunt. Theoclytus aũt in libello de nauibus hunc scribit occidisse xlviii. millia germanorũ. Frãcos inde irruentes in galliã tribus exercitibus uel legionibus supauit, trecentos cepit, sexingentos occidit, reliq̃s sub corona uendidit. Hic etiã & de Sueuis uictoriã retulit, ut Priscus & FL. Vopiscus scribunt. Eusebius hunc Romanos ab oĩ metu liberasse ait. Eutropius li. ix. multa de ipso, mirũ tñ q̃ nullũ uerbũ de germanis facit. Platina ĩ Fœlice, ꝓbat hunc iuxta Danubiũ uicisse Gotthos. Cętera uitæ Iustiniani enarrator, Otto Frising. li. iii. ca. xli. Orosius lib. vii. ca. xv. & FL. Vopiscus, Põp. Lætus, Sabellicus, & alii nostræ memoriæ reliquerunt.

Gallꝰ Hosti.

Gallus Hosti, cęsar per Valentinianũ & Licinũ, germãos sollicitauit, ut ait Eutropius li. ix. Platina in uita Lucii papę huius meminit, de illo postea a nobis dicet. Multa Põp. Lætus, & Sabellicus ꝓtulerunt.

Tacitus

Tacitus inde transrhenanas ciuitates afflixit, multas q̃q̃ cœpit, ut ait Priscus & Flauius in uita sua, & in uita Floriani ipsũ nomẽ tulisse Germanici. Fuerat eĩ responso Dacũ ipsum Sarmatas uicturũ, uide Põp. & Sabellicũ & FL. Vopiscũ uitæ eiꝰ enarratores.

Probus

Probus impator demũ Germaniã ditioni Romanorũ pene subegit, ecce tã diu germania uincebat. Eusebius Galliã a uastantibus eripuisse refert. Idẽ Orosius li. vii. ca. xvi. FL. Vopiscus huius uitã descripsit, Probus ille germanos uicit ut Claudianus in Probo scribit, uerba Claudiani sunt.

Audiit & gelido si quem Mæotica pascit,
Et placidi radiant in casside uultus
Qualis lætifera populatus cæde gelonus
Procubat horrendus, getico grandiuus in aruo.
Si tu Roma uelis, bruma tentabimus Istrum.
Annuet sic nobis scythicus famuletur Araxes,
Sic Rhenus per utrunq̃ latus, mediis quod subiacet Indis.
Omni nobilior lustro, tibi gloria soli
Contigit, exactum nunquam memorata per æuum
Germanos habuisse duces.

FL. Vopiscus scriptor egregius de ipso sic loquit. Germania Hollandia sint testes eius uictorię, hic lx. ciuitates Galliã uastantes, Romanorũ mãdauit ditioni. Hic literas huiusmodi Romã misit, diis patres conscripti gratias habeo, q̃ subacta est oĩs quacunq̃ tendit germania. Habui q̃q̃ multos nouos reges ante pedes meos, ĩmo uestros. De triũpho Probi plures plura retulerunt, ut Priscus, Sabell. Põp. Lætus, & Onesinus. Alii scribunt leones, dãmas, gladiatores, arbores inuicẽ annexas, syluæ instar in triumpho fuisse circũlata. Multa Petrus Cri. li. xii. ca. vi. ubi ꝓpriũ caput de illo colligit. Hic eĩ primus Ro. impato. germaniæ partẽ aliquã, non tñ totã supauit, & si ad calculos res est limitãda, primꝰ oĩm Ger. uicit, & quasdã ꝓuincias tributarias fecit, ut eĩ plenius in sequentibus patebit.

Germãię pars subacta & uicta.

Germania

Germania deinde deuicta, lis inter Constantinũ, Constantẽ & Constantiũ orta est, Constantinus germanorũ auxilio euasit. Constans aũt captis ducibus germanię & gallię feris eos obiecit, Germani inde rebelles, ut ait Eutropius li. x. Galliã uastauerunt, Constantinus aũt impator defensis galliæ ciuitatibus lx. millia Alemanorũ strauit, ut Eusebius testat in chronicis. Platina de ipso in uita Marcellini, primo occubuisse prelio Constantinum probat. Secundo uero multa Alemanorum millia uicisse. Sosomenus phũs & historicus doctissimus, iuxta & christianus, Constantinũ Sarmatas (qui nunc & Gotthi dicunt) uicisse refert, & addit signis ei demonstratã in somno fuisse uincẽdi uiam, q̃bꝰ uictis, oẽs circa Istrum in suã potestatẽ redegit. Hæc Sosomenꝰ li. v. hist. ca. vii. multa Otto Frising. Ammianus Marcellinus, Aurelius Sextus, Nazarius Mamertinus, Anonymus q̃dam græcus historicus qui uitam eius collegit, & nup a Capnione traductus latine linguæ restitutus est. Fecit & Constantinus expeditionẽ in Scythiã, dux eius exercitus Apsyrtus ferebat, uir doctissimus cognomine Nicomedes, & dũ iuxta Istrum erat, librũ ἱ ϖϖιατευκὸν scripsit, & aliud opusculũ q̃d φυσικὸν περὶ τῶν αὐτῶν ἀλόγων uulgauit, quemadmodũ Cimon Athenæus librum ἱ ϖϖοσκοπικὸν scripsit, cuius meminit Plato & Suidas, hæc ex cõmẽtariis græcorũ. Iulianus inde Cõstãtino succedens ἀποστάτης ἢ ἀνορθοδόξοτατος .i. infidelissimus, cui ex decreto adeo assentat Ammianus Marcellinus, uerum non ĩmerito, dum Illyrici, Epyri ac Dalmatię ꝓfectus, referente Suida, ab eo cõsecratus sit. Hic Alemãos strauit ꝓlio, & nomen alemanicũ cõmeruit, ut hi grę corũ uersiculi de eo ꝓdũt e cõmẽt. grę corũ exarati ĩ eiꝰ palatii foribꝰ ascripti.

Constantinus Cõstãtiꝰ. Constãs.

Iulianus.

ῥῶμαίων βασιλεὺς ἰσλιανὸς θεοειδὴς
Μαρναμμος ϖόρσων πόλιασ καὶ τείχεα κακρά
ἀγχεμάχων ἀνέπρασε πυρὶ κραταρῶτε σιδήρῳ
Νωλέμμος δ' ἐνέμασε πόλεις τὲ ἠ ἔθνεα ϖολλὰ,
ἄλλα καὶ ἑσπερίων αὐδῶν ἀλαμανικὸν ὅλασ
ὑσμίνασ ϖυκιναῖσιν ἐλων ἀλάϖαξεν ἀρούρασ.

Quæ ita latinitati restituit.

Iulianusq̃ deum referens simul imperii rex
Persarum sternens urbes quoq̃ mœnia lata
Ipse manu præsens ferro populabat & igne
Oppida multa nouus ueniens in prælia miles
Subdidit & multas gentes, alemanica castra
Occidua & crebris pugnis uastauerat arua.

Iulianus Cæsar anteq̃ coronaret, contra germanos ꝓfectus est, belli causa fuit, q̃a Germani in bello apud Cõstãtinũ degẽtes, sine hoste, aliquas urbes depopulati sunt, unde ab impatore missus est Iulianus, barbaros iuxta Rhenũ uicit, alios cepit, ita uictorię magnitudie ĩ germãia a militibꝰ impator ẽ factꝰ, Hęc Sosomenꝰ li. v. ca. l. Eutropiꝰ li. x. ĩ Pãnonia bellũ gestũ, & cõtra Syllanũ dixit. Iñ apud Argẽtariã magnas copias fudisse. Hiero. in Eusebii suppl. ait Badomariũ ducẽ illoꝝ cepisse. Hic itaq̃ Romano impio germaniã iterũ restituit. Multa de illo Nazarius Mamert. eiꝰ panagyricus & Ammianus Marcellinus. Aelius Spartianus Iulianũ quendam superiorẽ et inferiorẽ germaniã cõtudisse scribit, ex eꝰ uerbis aliũ fuisse hẽmus

De Valentiniano, Valente ac Gratiano Imp. contra Germ. Ca. xv.

Valentinianus.

INde floruerunt Valentinianus & Valens impatores, hi (ut in ſupplementis Euſebii Hieronymus & Paulus Diaconus aiunt lib. xi.) Saxones meditantes in Frãcorũ fines deuicit, cui ſubſcribit Sabellicus li. ix. Ene. vii. Otto Friſing. li. iiii. Oroſius li. vii. ca. xix. Hunibaldus & alii. Hic etiã Gotthis terras tri

Valens

buit, hi uero ampliati cõtra impatorẽ, pfecti ſunt, referẽte Socrate hiſtorico li.

Theodericus.

viii. ca. xiiii. & totã Thraciã ſubegerũt. Impator uero (inquit Theodericus epũs & græcus hiſtoriographus doctiſs.) ad Boſphorũ uenit, & beneficio Eudoxi cũ ipſis pacẽ cõpoſuit Socrates eodẽ lib. ca. xv. impatorẽ ait tricesima die Maii menſis, ſexto ſui conſulatus anno, tũc ad urbẽ Conſtantinopolim ueniſſe, hos aũt uſq; ad muros uaſtaſſe oĩa, impatorem uero ad urbem Macedoniæ Adrianopolim ciues duxiſſe, cõmiſſo pl̃io cæſarẽ uiciſſe, ut & Theodericus ſcribit, mox illũ a barbaris igne conſumptũ, nona die mẽſis Auguſti, cc. lxxxix. Olympiadis obiiſſe. Concordat & Socrates. Hic etiã cũ Vandalis commerciũ habuit, ſicuti Platina in uita Sixti Pa. aſſeruit. Huius tpe Germaniã ſubactam fuiſſe Auſonius uult, an igit̃ Valens ipſos ſubegerit? an ſuo tpe adhuc in fide pmanſerint, cæteris relinquã, Danubius. n. apud Auſo. ita loquit̃ ad cæſarẽ illum.

Totus ſub ueſtra iam ditione fluo,
Qua gelidum fontem mediis effundo Sueuis,
Imperio grauidas qua ſeco Pannonias
Auguſto dabitur ſed proxima palma Valenti,
Inuenies fontes hic quoq; Nile meos
Saluere Auguſtos iubeo natumq; parentem,
Armiferis alui quos ego Pannoniis.

Aurelius Sex. paululum diſcordat a Socrate & Theoderico hiſtoricis, ait em̃ bello lachrymabili cõmiſſo cũ Gotthis, Valentẽ ſaucium in caſam uiliſſimã deportatũ, & illic ſuppoſito igne

Gratianꝰ.

Gotthis ſupueniẽtibus crematũ. Iornãdes de geſtis Gotthorũ & Ablauius plura de illo retulerunt, ſimiliter Sabellicus & Pomp. Lætus. Gratianus impator chriſtianus, anno rõę M. c. xxxii. in Germaniã, pfectus, iuxta Argentariãurbem Gallorũ, plus q̃ xxx. millia Alemanorũ occidit, ut Hierony. in ſupplemẽtis ſcribit, & Paulus Diaconus, Otto Friſingeñ. lib. iiii. ca. xv. Oroſius li. vii. ca. xix. Sextus Aurelius & Auſonius.

De Theodoſii, Honorii, Arcadii ac Marciani geſtis contra Germanos. Ca. xvi.

Theodoſius

THeodoſius, ut ait Paulus Diaconus lib. xiiii. contra Vandalos bellauit anno ab urbe condita milleſimo ducenteſimo quarto. De illo Latinus Pacatus, Oroſius lib. vii. ca. xix. Sabellicus, Claudianus, Pomp. Lętꝰ &

Martianꝰ

alii. Martianus huic ſucceſſit, cuius tempore Attila uniuerſam Germaniam ſtrauit, ut aiunt Paulus Diaconus ac Pomp. Lætus. Honorius & Arcadius hunc ſecuti ſunt, ſub quibus Stylico contra Germanos bellauit, huius rei Claudianus proprium opus abſoluit, in quo meminit uictoriæ eius in Gallia factæ, his uerbis de Germania.

Iam ſeſe placidam prebẽt Styliconis habenis
Vt nec præſidiis nudato limite certet
Expoſitum calcare ſolum. Verum maxime adulatur poeta, nec em̃ ipſos adeo deſtituit, quare perfidiæ Stylico arguitur ab Oroſio li. vii. circa finẽ, & a Iornande. Claudianus etiã ſcribit patrem Honorii uiciſſe Germanos, ait enim

Signa triumphato quoties flexiſſet ab iſtro
Acta mox de ſtrage calens, & poſcere patrem
De Scythicis ſpoliis arcus aut rapta Gelonis
Cingula, uel iaculum Daci, uel frœna Sueui
Te naſcente ferox toto Germania Rheno
Intremuit quoq; Dalmaticas proſtrauimus alas
Rhipheaq; ſimul feſſos porreximus artus
In glacie ſtantemq; rota ſulcauimus Iſtrum

Ecce autem quomodo adulatur Styliconi Claudianus.

Et Rhenum (inquit) pacare iubes, uolat ille citatis
Vectus equis, nullaq; latus ſtipante caterua.

Et reges Germaniæ eius ante pedes ieciſſe ſcribit hiſce carminibus.

O quantum doluit Rhenus, quo barbarus ibat,
Q2 te non geminis frueretur iudice ripis.
Inde cathenato gemuit Germania Rheno.
Debilitat ſæuum cognatis uiribus Iſtrum
Barbara fulmineo ſecuit tentoria curſu.
De more uidebam
Barbaricos ardere focos, cum pulcher ab arcto
Aduenit Stylico.
Bella triumphati proculcat Honorius Iſtri.
Hæc Alemanorum ſpoliis, auſtralibus illa
Ditior exuuiis.
Et nullus boreæ motus, Germania ceſſit.
Et lanum pax alta ligat.
Hic tamen in primis populos lenire feroces,
Baſtarnas una potuit delere ruina.
Omne quod Oceanum fontemq; interiacet Iſtri
Vnius incurſu tremuit, ſine cæde ſubactus
Seruitio boreas, exaraticq; triones.
Cornibus infractis adeo miteſcere cogis?
Vt Sueuus iam rura colat, geminaſq; uiator
Cum uiderit ripas, quæ ſint? Romana requirat.

Stylico contra Germaniam.

Hæc Claudianus paſſim & pene centum uerſiculis exequitur, ubi Germaniam etiam ſine cæde ſubegiſſe ſcribit Styliconem. Verum more Panagyricorum loquitur. Nam quis fuerit Stylico Iornandes, Oroſius, Paulus Diaconus & alii uberrime deſcripſere.

De damno Romanis a Germanis illato. Ca. xvii.

HActenus Germaniã ſemp occumbentẽ tradidi,nec eius fortitudinẽ q̃q retexi,quãto damno Romani ,puincia hanc ſibi aſciuerint. Nec utricp parti ſtudens,Germaniæ magis defui q̃p affui. Attẽtiori ergo ſtudio nunc iacturã uincendi Germanos indicabo.Romani ob nullã unq̃ gentem tanto diſpendio obnoxios ſe ipſos fecerunt,quanto germanico bello,Q. Cor.Tacitus his uerbis innuit.Sexcẽteſimum & quadrageſimũ annũ urbs noſtra agebat,cum primũ audita ſunt Cimbrorũ arma,Cecilio Metello & Papyrio coſſ. Ex q̃ ſi alterũ ip̃atoris Traiani cõſulatũ computemus; ducẽti ferme & decem anni colliguntur,tam diu Germania uincitur.Medio autẽ tam longi æui ſpacio multa inuicem mala,non Samnis,non Pœni,non Hiſpanię,Gallię ue,nec Parthi,qui nos ſæpius admonuere. Quippe regno Arſacis acrior eſt Germanorũ libertas.Quid em̃ aliud q̃p cædem Craſſi; amiſſo & ipſo, & ipſe Pacoro infra vendilicũ deiectus oriens abiecerit; At Germani Carbone & Caſſio,Scauro,Seuilio & Cœpione,Marco q̃q Manlio fuſis uel captis,q̃p ſimul conſularis exercitus pop.Ro.Varũ q̃q tribus legionibus occiſum, nec impune C.Marius in Italia,Cæſar in Gallia,Druſus & Nero,& Germanicus, in ſuis ſedibus eos perculſerunt.Mox ingentes C.Cæſaris minę ſunt in ludibrium uerſæ.Inde ociũ donec occaſiõe diſcordiæ noſtræ,& ciuilis belli(expugnatis legionum hybernis)& Gallias affectauere. At rurſus pulſi, proximis inde temporibus triumphati magis q̃p uicti ſunt.Hæc Cornelius romanus,nõ germanus.Hæcuerba etiã lector penſitare,& Germanorũ uirtutẽ agnoſces.Verum o Corneli qui iacturã Romanis illitam a Germanis,punicis bellis(quo nihil terribilius) Samnitico,Parthico p̃tuliſti; annos tm̃ a Cimbris uſq; ad tuam ætatem æſtimans.Quanto p̃tuliſſes; ſi noſtra te ſecula ſuſtinuiſſent. Vnde o Corneli bellum Germaniæ in Traiano,ſub quo fata ſoluiſti,non deſtitit,nec minoris diſpendium Romanis(poſt Traiani fata)illatum priori æſtimo.Quot ergo punicis bellis Germanicũ unũ conferri iuſtum erit; Eleuet ergo aliqs bella punica; ſi in tam breui Cornelii uerba collectione non ſteterat Germanis. Quomodo ergo in tam amplo & diffuſo tempore uſq; ad Carolũ Magnum Maiorem q̃q exercitum Romani ſuſtinuerunt apud Germanos,q̃ ubicunq; gentium.Quod teſtat Agrippa apud Ioſephũ lib.ii.de bello iudaico dicẽs.Galli qui Rhenum in ſeptentrione habent,trecentis quidem gentibus numeroſi, ſeptuaginta annos pro libertate pugnabant,& ſub mille & trcentis militibus Romanorũ cuſtodiunt.Dalmatæ una legione cubant,Illyricum ſub duabus, Thraces ſub duobus milibus militũ.Germãi uero octo legiõib9 domant.Hęc ille.Hęc in Romanũ militẽ Germãia ſtruxit,vñ ſi Italia cupiat,uel ſi min9 id diſpẽdii ſibi uideat,ampli9 iſtigat Germaniã.Egeſip.lib.ii. de germãis ita loq̃t,Romanis,inq̃t,ſupra nubes uiãtib9,& ultra colũnas Herculis impiũ ꝓpagãtib9,nihil ĩmune fuit,tãta fœlicitate hoſti,& q̃ iacebat q̃ fuerit repț9,& q̃ reſiſtebat uictus ẽ,q̃rũ ĩprouiſo aduẽtu cõſediſſe mõtes,germãia credidit,rhenũ exaruiſſe Hęc ille.Ecce Ro.impiũ in litore oceani nõ ſtetit,& in Rheno tm̃ germanorũ uires pertulit,ut Florus inquit.

Iactura Rom. illata a Germanis

De imperatoribus temere de Germanis triũphantibus & q̃ ſe falſe Germanici noiabãt. Ca. xviii.

ID Germanorũ uirtutẽ maxie obſcurauit,quod ficto ſæpe certamine,de Germanis temere triũphati ſunt, licet nec minimũ triũphi meruerint,ac hoſte nunq̃ tacto.Ita de Germanis Caligula triũphauit,q̃d Perſius Satyra ultima de ipſo illo uerſiculo ſignificauit. Miſſa eſt a cæſare laurus; Inſignem ob cladem Germanæ puppis & ore; Sic & Cornelius in uita Agricolæ, Domicianũ emptis crinib9 & habitib9 rõe Germanorũ triũphaſſe refert.Ita laureã temere ignauiſſimi impatores ſibi deſumpſerũt,dũ triũpho tm̃ eorum facta minus reſponderint,quẽ Ioui capitolio offerebant.Illa aũt laurea dabat in lętitia,recuperata uictoria de inimicis.Meminit huius laureæ Latinus Paccatus,ubi Curii Corũcani Fabricii meminit. Et addit ne uirtus q̃te langueſceret; depoſitis in gremio capitolini Iouis laureis triũphales ruſticabant.Et Plinius in panagy.allata erat,inquit, ex Pannonia laurea,id a gentilib9 diis ut inuicti ĩpatoris exortũ uictorię inſigne decorarẽt. Euſebius duplex diſpendiũ Domitianũ militibus dediſſe ſcribit. Ideo hos eũ triũpho dignũ declaraſſe. Dion grecus Domitian9(inquit)ſumẽs in Germãos triumphũ,poſtq̃p nunq̃p bellũ intuitus eſt rediit, ſponte in Dacos, neceſſario in Sarmatas bellũ mouit.Eutropius,Domician9,ait,ſub noĩe de extinctis legionibus triũphauit,quos falſo ſuperauerat.Frontinus li.x. ait Domitianũ tantũ mutaſſe aciem, & id triũpho aſcripſiſſe. Hic triũphus Domiciani aduerſ9 Germanos, æqualis illo quẽ Gallienus cæſar habuit ,qui, ut Trebelius ait, uictas perſonas habitu uictorũ incedentes in capitoliũ deduxit. Domicianus uictus in Pãnonia & Dacia,de Dacis triũphauit falſo,teſtãte Oroſio li.vii.ca.vii. Domicianus (inquit)prauiſſima elat9 iactãtia,ſub noĩe ſupatoꝝ hoſtiũ de extictis legionib9 triũphauit,hæc Oroſius.Dũ etiã de Pãonib9 itidẽ uoluerat, nec ei triũph9 decerneret,q̃a uict9,ne omnino ĩmunis eſſet,laureã Ioui Capitolio deſtinauit, quã Martialis(oĩm adulatorũ corruptiſſim9)triũpho ſimilẽ fuiſſe indicat,dum ait.Dũ noua Pãonici narrat gloria belli. Similiter & Sil.Ita. Da Capitolinis æternũ ſedib9 aurũ.Ita etiã cæteri ĩpatores,dũ nec triumphus nec laurea eis p̃mittebant,ſe Germãicos uocauere, q̃le nomẽ inſolentiſſimum nulli eorũ maiores emeruerãt.Claudi9 ĩpator nihil uirtutis in Germãia geſſit, ſed q̃a a Germãis ĩpator fact9 eſt,Germanic9 eſſe uoluit,ut ait Ioſeph9 li.xix.& xx.in principio antiq̃tatũ,& Suetonius, Vitelli9 q̃q uini plen9,referẽte Plutarcho ,ad milites acceſſit , & ſic Germanicus dictus eſt. Domicianus quoq; ſe Germanicum dici uoluit,& ubiq̃p inſcribi.Manet adhuc ueſtigium Dirrachii in porta, cognoĩe caballĩa, ubi in ſaxo id inciſũ eſt. D. E. D. V. Cæ. Aug. Veſpaſiano Ger.uict. orbis X. cõſeruatori opti. maxi.pietas & religio. Voluit hæc ſcriptura id ſibi. Domicianus edicto deum & hominem eſſe uoluit. cæſar Auguſtus,Germanicus.An autem germanici appellationem ita dici meruerit; Iornandes , Otto Friſingenſis , & Oroſius libro ſeptimo uideantur. Edicto tantum Domicianus ſanxit , ne aliter quã Germanicus nominaretur.

Domicianus emptis crinibus Germãorꝝ triũphauit.

ĩpatores quõ dicti Germa.

Meminit huius decreti Marinus Benchemius,Otto & Suetonio,unde ait Martialis,edictū dñi deiq; mei,& puerū suū in cunis adhuc iacentē Vitellius Germāicū appellauit,tā nihili fecerūt hoc pstātissimū nomē esse germāicū,ita nobilissio illo decori abusi.Legit multo lepore & iucūditate apud Aeliū Spartianū Pertinacis cæsaris dictū aduersus Caracallā cæsarē,q se rhæticū, parthicū, arabū atq; alemanicū dixerat.Adde,inqt,& si placet geticū: fratrē em̄ suū occiderat.Optimū dictū aduersus eū,q̄ studio consequēdę glorię,licet parū egregie egerit,exardet omnia,qui ita minoris tam p̄clarissima cognoīa æstimat

Multos imperatores ignauos tanti a Panagyricis factos, nihilfecisse operis in germania,& contra Panagyricos. Ca. xix.

PArum igit momenti Ro.impatores in germania p̄cipue egerunt,& tm̄ tot p̄coniis,tot cognoībus,sibi ipis blandiebant.Quid adeo dignū relatu opatus est Domitianus: ut nomē germanici assumpserit,expeditionē in galliā,germaniāq; non necessariā & dissuadentibus amicis mouit,ac tm̄ inchoauit,ut tm̄ se honoribus & cognomīe patri æquaret.Poscenius cęsar (ut Aelius Spartianus ait) tm̄ Vespasianū, Traianū,Piū & Antoninos uenerabat, reliqs tm̄ uenatores iudicabat fuisse impatores oēs.Cur ergo tot carminib⁹ celebrati sunt: cur tanta illorū memoria: Nil aliud in causa est,nisi execrabilis & detestanda,panagyricorū adulatio,φιλεγκλήμονι καὶ λωροβόροι,illi em̄ (ut Marin⁹ Benchemius ait) multa q̄ historia nō admittit finxerūt,reliq scriptores ea inde ea acceperunt,& ut uera uendiderūt.Illa igitur assentatorū affectata adulatio in tantū nimis debiliter Germaniam affecit,opera em̄ p̄clarissima Germāorū tantū scriptorū perfidiæ succubuerūt, nostra uirtus delituit,& quod nō uirt⁹ est,Romanis in uirtutē abiuit.Corn.Ta.qui mēdacissimus a Tertulliano dicebatur,numerū superatorū Romanorū conticuit Ottone Frisingense ac Orosio auctoribus,Germanorū uero occisos ampliauit.In eodem numero a Marino Benchemio,& Suetonio,Sillius Italic⁹,Martialis,Pompilius,Fabius (q̄ per ditissime Domiciano adulabant) referunt. Ita Latinus paccatus Theodosiū, Sarmaticum Saxonicū Alemanicū appellauit. Et Ausoni⁹ poeta ad Gratianū, uoca (inquit) dedicatiōe Germanicū,superando Alemanicū,uincēdo Sarmaticū,traductiōe Francicū. Hui: si tantū & hoc addidisset auscultando adulatoribus stultissimū.Ita Marcellinus Sacrilegum illū & Apostatam Iulianum ultra sydera extollit.Apud illū em̄ gloriatur li.xxi.se Francos & Alemanos fregisse Si cecutiem ab oculis remouimus, Semel apud Argentoracos uicit nostros, Panagyricus Maximiani quod falsum (inquit) de imperatoribus priscis putabatur,ille trans rhenum primus barbaris signa intulit. Nunc res salua est: nullus ergo (ex hui⁹ dictis) Germanicus dici ante Maximianū meruit: Stilico perfidia us⁹ ē. Iornande & Orosio auctoribus ,non meruit Claudiani adulationē Verum ut rem componā,Germania ab Honorio,Arcadio,Diocletiāo ,Stylicone secura fuisset,si a perditissimis adulatoribus fuisset remota.

Impato res q̄sdā nihil feci sse i Ger.

De damno a Germanis Iulio & Druso illato. Ca. xx.

SIngula quoq; nūc enarrabo,quantum dispendii aūt nacta Roma fuerat, nūc ad Iulium cæsarē redeam. Iulius in tanto rerū prospero successu, tm̄ ter succubuit.Semel a Gallis, bis a Germanis,ut ait Eutropius li.vi. Liui⁹ & supra eū Flor⁹ li.ciiii. cōtra Neruos ita pugnasse eū scribit,ut Romā maxio discrimine affecerit.Et ita bellum ptraxerunt donec ex sexaginta milibus trecenti superessent, ex senatoribus nonaginta tres. Plutarchus inde in uita eius & ipse in cōmen.testat a Sycābris uict⁹ est. Auerni adhuc gladiū cæsaris hnt, testem uictoriæ eorū ait Plutarchus. Otto li.ii.ca.xlviii.ait cæsarē acri & periculoso nō solū bello,sed & muneribus & puidentia multa uicisse Germanos Quod & Nauclerus scribit,unde Cato sāxit ut hostib⁹ cæsar daret, sicuti Calisius innotuit. Augustus Cæsar sine sūmo detrimento Germanos nō cōtudit Nā ut ait Iacobus Carmelitanus,sol⁹ uisus est apud Germāos succūbere.Florus li..iiii.de Augusto tentauit,& Germaniā (inquit) utinā Germanos tanti nō putasset uincere,qui magis turpiter q̄ glorioſi acquisiti sunt.Cæsarem bis trās uectū fugauernnt.Hæc Florus.In una illorū fuga,crure percussus est Cæsar a lapidis,nō a Dalmatis ut Appian⁹ li.ultimo ait. Drusus itaq; oīm primus post Augustū,eo bello mortuus est.Quod Ouidius in Fastis exequit, & mortē & & nomen Druso Germania fecit.Liuius & supra eū Florus li.ultimo ex equo cecidisse Drusum asserūt,& ex fractione cruris post xxx.dies mortuū, & in se pulchrum C.Cæsaris locatum. Drusū ergo hii omnes in Germania scribunt occubuisse.Sicuti & Plinius li.vii.na.hi.ca.xx. Tiberiū Neronem ad fratrē suū Drusum in Germania ægrotantē uenisse testat. Et Plini⁹ Iunior ad Macrum latissime Germaniæ uictorem ibi occubuisse collegit. Strabo id li.vii.inter Salam & Rhenū fluuios contigisse ,pbauit.Florus li.iiii.cū de Hercinio loquitur Quē Drusum pri⁹ inaccessum planū fecisse & ibi fata soluisse uoluit. Alludit Claudianus illo uersiculo.

Iulius bis uictus in Germāia

Augustꝰ tātum in Germāia succubuit

Mors Drusi

Nobilitant ueteres Germanica fœdera Drusos
Marte sed ancipiti quoq; multis cladibus empta
Quis meminit uictum sola formidine Rhenum:

Alii scriptores indicauerunt Drusum ueneno necatū ut Eusebius Orosius lib. vii.platina in uita Petri.Duo aūt Drusi referuntur,unus pater Tiberii cæsaris, Drusi Neronis filius & Antoniæ,qui Germanici cognomē assūpsit referēte Suetonio in principio uitæ Caligulæ.

Quibus cladibus Augustū cæsarē Germani affecerint. Cap. xxi.

Casus Vari

DVas autē clades grauissimas,Suetonio ac Orosio colligentibus,August⁹ in Germania suscepit.Primā Lollianam maioris ignominii q̄ dispendii,aliam uero Varianā & pene exicialem. Q.em̄ Varus trib⁹ legionibus Germaniā ingressus Cherusc⁹ penā dedit. Nec in hac parte fidē Straboni donabo,qui p̄ insidias Varū a Germanis circūuentū li.vii. collegit. In eadem sentētia Trāqllū in uita Tiberii esse uidemus. Illis aūt fides eo plus abrogatur,q̄ oēs cæteri scriptores ab ipsis in diuersū abeunt,& negligentiam

Locus Strabōis.

tm̃ Romanis impinxit. Adulatio Strabonem a recta uia auertit. Euſebius ait Varum elatũ fuiſſe, ſuperbia & inſolentia. Simul & Florus li.iiii. Methodius martyr Oroſius li. vii. Sabel. li. xi. Ene. vi. Otto Friſin. Nauclerus & alii Germani aũt ſuperbiam eius grauiter ferentes, duce Arimio arma ceperũt, ipſũ negligentiæ deditũ reperientes, tres legiones ad unum ceciderunt, corpus quoq; conſulis e terra effoſſum eſt, q̃d iterũ recenti morte cruciauerũt (abſciſſa lingua) dixerunt uipera tandẽ ſibillare deſine, hæc Florus, Peutinger & alii, Otto Friſingẽ. Oroſius, Sabell. Methodius, Suetonius, Vrſpergenſis. Naucler⁹, Tacit⁹ in Germania meminerũt. Hãc cladẽ apud Cheruſcos editã aſſerit Strabo li. vii. Alii tm̃ apud Vindelicos, ubi adhuc ueſtigia apparent. Conſentit & Otto Turris eſt Perlethurn in urbe Auguſta quę Vrſper. a p̃dita legione noīata ẽ & uilla Catingẽ quam Cato prīipilari dictũ refert. Verũ nil niſi nugas Vſpgẽſis in ea re cõmentat⁹ eſt, & multos ſecũ etiã p̃ſtantiſſimos errare fecit, qui Vſpgenſi ſubſcripſerũt, quos & Cornelii Taciti librorũ inopia nouiter reptorũ in talẽ errorẽ induxit. Reuera apud Cheruſcos pugna illa edebat. Qui iuxta Albim tũc conſederãt, ubi Q. Varus occubuit. Cornelii uerba iſta ſonant. li. i. hiſtoriarũ, L Stertinius agmẽ ad ultimos Bructeros direxit, inter Amiſiam ac Lupiam amnes, haud procul a Teutoburgenſi ſaltu, in quo reliquiæ Vari Legionesq; inſepultę dicebant, hæc ille. Et in alio loco Arimiũ ducẽ Cheruſcorũ. Iam iã penes Albim cũ Romanis decernentem, digitis Vari cadauera oñdiſſe refert. Velim illud ſexies in nouiter inuentis Cornelii libris oñdere. Facta aũt clade Auguſtus q̃tannis lugubrẽ habuit diem, & caput parieti illidẽs corpus humo impegit, ac grauiter impatienterq; Romanorũ cladẽ requiſiuit Vare aiebat, redde legiones, ut Suetonius, Oroſius, Methodi⁹, Euſebius, Peutiger, & Florus ſcribũt. Suetonius ait Auguſtũ excubias fieri iuſſiſſe, p̃ totã ciuitatẽ, ne tumultus fieret, & ludos deo optio maxi. uouiſſe, ut in meliorẽ ſtatũ rem perduceret, & per cũctos menſes barbã uellicaſſe. Picus iunior in Stauroſticho cũ Peutigero uolũt iuxta Vindelicos hãc cladẽ ſuiſſe p̃actã, ait eñ.

Seruitia Germanorum.

Excubiæ Auguſti.

Vindelicus rhætus miratur & aſpera cæde
Romani tremuit quondam prouintia Vari.

Veriſimili⁹ tm̃ eſt hãc apud Cheruſcos cõtigiſſe cladẽ. Verba Ottonis ſũt li. iii. unde notari poteſt, quãti roboris prædicta gens (ſci. Germanorũ) fuerit, quæ in ſũma authoritate Romani impii, tantã ſtragẽ romano militi dedit. Hanc cladẽ etiã Aurelius uictor innuit his uerbis, de Auguſto locutus, huius (inquit) tempore tranſrhenũ uaſtatus eſt Roma. exerci. atq; trib u. & p̃tor. q̃d in tãtũ accidiſſe perdoluit, ut cerebro ac ualido īcurſu parietẽ pulſaret. Tam lamẽtabilẽ pugnã Cornelius tacitus in .i. hiſtoriarũ li. apd ędẽ Saturni arcus Romãos poſuiſſe refert ob cladem Vari. Florus ergo de cæde Variana ita factum eſt ait, ut impiũ quod in littore oceani non ſteterat, in littore Rheni cõtulerit. hęc Florus. Quid ergo diſſidiæ Germanos arguit, Romanorũ ſuꝑbia? Labienũ etiam ab Auguſto miſſum fugauerũt Germani, & Brittaniã, & Angliã interęperũt. Sycãbri q̃q; cẽturiones miſſos ab Auguſto q ad ſtipendia alliciebãtur

crucibus affixere, ut cõmentator Horatii ex Floro elicit. Sueui Vanniũ ducem eis impoſitũ a Druſo occiderunt, ut Cornel. li. xiii. exequit. Tiberius q̃q; maiori diſpendio Germanos uicit, per trienniũ eñ quinq; legionibus conſumptis, res romanas profligauit. Suetonius, Methodius, Euſebius, Oroſius, formidoloſiſſimũ bellũ illud dicũt fuiſſe poſt punicũ. Hæc Auguſtus geſſit, maius etiã diſpendiũ a fœminis q̃ uiris Druſum pertuliſſe Euſebius ait. Ambiguũ ergo ẽ an Germania maiorẽ iacturã a principio belli uſq; ad finẽ deditionis ſuæ, exp̃ta fuerit? An tm̃ Auguſtus p̃ſenti bello? Merito ergo Florus ſcripſit Germanos magis uictos, q̃; domitos, moreſq; Romanorũ magis q̃ arma ab impatore ſumpſiſſe. Hęc ille. Germani igit in flore Imp. Ro. hęc Italis intulerunt. Qui plura de illis uidere cupit, Sabellicũ ac Dracontiũ in deſcriptiõe Rheni legat. Druſum etiã dicant effeciſſe q̃d placuerit? ego Cornelio li. i. hiſt. ſubſcribo, q Germanos in Druſum exarſiſſe refert, & uno impetu præruptum hoſtem cæciditſe, ut pauci euaſerint.

Quanti alii imperatores Germanos uicerint. Ca. xxii.

NVnc aliorũ impatorũ iacturas adducturus ſum, Domitianus uictus tributa Dacis impendebat, ait Dion Bithynius in uita Traiani. Traianus aũt muneribus Germanos deuicit & manſuetudine, referẽte Cãpano. Adrianus itẽ Alanos donis & pecuniis ſurgentes ſedauit, ut Dion late exequit. M. Antoninus Pius adeo Germanos fregit, ut nullus unq̃ impatorũ, tanta uero iactura, ut ærariũ pene exhauſerit, teſte Iulio Capitolino. Hic Germanos Germãis ſtrauit, cuius rei Iulius Capitolinus author eſt, unde nõ agnoſco an p̃ſtantius & magis germanorũ honori adſit? uel uiciſſe uel uinci. Semp eñ Germani uictoriæ capaces fuerũt. Hunibaldus ex relatione Abbatis Spãheimenſis ſcribit, maximo damno Romanos tunc uictos, duce Faraberto Frãcorũ rege, & pulſos iterũ ad Italiã. Domitianus optimos q̃ſq; bello germãico amiſit, ut Appiũ Sabinũ & Corneliũ Fuſcũ, ſicuti prius uidimus, damnũ tm̃ rei pub. intulit, ut Otto lib. iii. ca. xx. & Cornel. aſſerunt, & Oroſius lib. vii. ita, inq̃t, Domitianus aduerſum Germanos & Dacos, per legatos bellũ geſſit, pari rei publ. pernicie, cũ foris malũ circũactũ exercitũ, aſſidua hoſtiũ cæde laniaret, Nam q̃ta regis Dacorũ cũ Fuſco p̃liar? q̃tæ Romanorũ clades euoluerem, niſi Cornelius de interfectorũ numerũ reticuiſſet. Huius opinionis eſt Iornandes gotthus. Antoninus Verus etiã ærariũ exhauſit, & adeo ut poſt bellum uxoris ueſtes, & monumenta in foro Traiani uenderent, ut Platina in uita Aniceti papæ xii. & Põp. Lætus ꝓbauerunt. Eutropius li. viii. hoc bellũ punicis contulit. Nã uniuerſum exercitũ Romanũ tunc periiſſe innotuit. Aurelius Sex. loq̃t de euacuatione ærarii, ſed non noīat q̃ bello id factũ ſit, Iulius tm̃ Capitolinus id bello ait Marcomanico contigiſſe. Maximinus impator adeo celebratus cõtra Germanos profectus germanorũ auxiliis, Aquilegias deuicit, teſte Iulio Capitolino, ab Alanis tm̃ uictus, Germanos germanis deſtituit. Et ut Ael. Cord⁹ ait apud eũdẽ plus ſcripſit Ro. Pop. ſe feciſſe, ac pollicitatũ q̃ ad rem deduxerit, ꝓpter inuidiã ſenatus, q eũ odio p̃ſequebat. Etiã ſi Germanos ſupauit titulus ille

Antoni ni iactura

Domitiãi diſpẽdiũ.

Maximinus

magna ex parte laudis Germa. eſt,nã Gotthus fuit Maximinꝰ,ut uult Symmachus lib.hiſto.v.& licet eos uicerit,tñ Germanos germanis cõtudit,ut Cornel. in hiſtoriis collegit.ſ.Sidone & Italico Sueuorũ regibus ſibi adiuuãtibus,& tñ triginta & duabus pugnis frangere non potuit Germanos,ut placet Ia. Vuimpfelingio. Tẽpore Poſtumi Germani oẽs Gallię ciuitates ab ipſo cõditas deſtruxerunt,ut aiunt Pomp.Lætus & Trebellius Pollio,quas Lolianus in ſolo barbarico,poſtea per vii.annos iterũ ædificauit.Aurelianus ſæpe Germanos uicit,uictus tñ ſemel eſt adeo a Marcomanis,ut Roma in diſcrimine fuerit,ut FL. Vopiſcus ex Theodyto in libello de nauibus probat.

De Galieno & Claudio,ac deuaſtatione totius impii a Germa. Ca.xxiii.

Germani Hiſpaniã & Cilicią cęperunt

GErmani uſqꝫ ad Rauennas ſemel uenerũt,qꝫ pernicioſiſſimũ & pene nomini Romano execrabile fuit,uſqꝫ Hiſpanias, Tarraconiã ciuitatẽ ceperunt,Sueui Sarmatas,& Pannones ſollicitauerunt.Hęc Eutropius li.ix. Hoc tpe Galli Hoſti.factũ autumat Platina.Idẽ tpe Galieni cõtigiſſe idẽ in uita Lucii uult,licet & ibidem Galli Hoſti. meminerit,ut uix aliquis diſcernere queat,quẽ uoluerit. Iuſtiniani tñ enarrator etiã tpe Galieni Germanos Cilitiã uaſtaſſe refert,cui ſuffragat Otto li.iii.ca.xxxix.& Hiſpaniã,Rauennam Parthicã,Meſopotamiã cepiſſe collegit Oroſius li.vii.Iulius Capitolinus Gothos,Macedoniã,Thraciã & Theſſaliã cœpiſſe & deuaſtaſſe refert.His tpibꝰ Scythæ ǫqꝫ uaſtauerunt Aſiã & Cappadociã.Inde & Achaiã, ubi Martianus cũ eis pugnauit.Ego uero crediderim duas expeditiones, tpe Galieni.ſ.unam, & Hoſtiani alterã fuiſſe editã,& tpe Valeriani tertiã.Poſt Galienũ & alios imꝑatores Peucini,Tũgri,Sicobates,Celtę,Eruli,in Romanorum fines irruerũt Scythæ in Cretã,alii in Mœſiã irruperũt,& multa mala intulerũt militi Roma. ǫs poſtea oĩm primus Claudiꝰ uicit,eorũ ccc.xx.millia occidit,duomillia nauiũ cœpit,ut meminit Hermannus chronogra.Põp. Lętꝰ,& Panagyricus ad filiũ Conſtãtini,qui Claudiũ aſſerit ꝑditã diſciplinã & ſolutã primũ reformaſſe.Similiter Oroſius & Trebelius Pollio in Claudio, & ipſe Claudius in epiſt. ad Brochũ teſtat.Iornandes Gotthos Galieni tpe Thraciã adeo populaſſe ſcribit ut intactũ olympũ mirandũ ſit,cuius meminimus in cap.de fortitudine,uniuerſam etiã Aſiã,Ciliciã,Africã & oĩa depopulaſſe,& contra Theodoſiũ ſcribit eoſdẽ Gotthos,duce Alarico,Romã cæpiſſe,Italiã uaſtaſſe,ſimiliter & Hiſpaniam, & conueniſſe in Gallias,etiam Francos regiones illas deuaſtaſſe. Vnde Claudianus in Ruffi. libro ſecundo ſic de eorum incurſionibus inquit.

Iactura gotthorũ in Romanos

Ventis ueluti ſi frena remittat
Aeolus,abrupto gentes ſic obice fudit.
Laxauitqꝫ uiam bellis,ut ne qua maneret
Immunis regio,cladem diuiſit in orbem.
Diſpoſuitqꝫ nephas.Alii per terga ferocis
Danubii ſolidata ruunt,alii & expertaqꝫ remos
Frangunt ſtagna rotis,alii per caſpia clauſtra,
Armeniaſqꝫ niues,inopino milite ducti,

Inuadunt

Inuadunt orientis opes,iam paſcua fumant
Cappadocum,uolucrumqꝫ parens argeus equorum
Iam rubet altus Halis,nec ſe defendit iniquo
Monte cilix,Syriæ tractus uaſtantur amœni,
Hinc planctus Aſiæ,Geticis Europa cateruis.
Ludibrio prædæqꝫ datur,frondentis aduſqꝫ
Dalmatiæ fines,omnis qua mobile ponti
Aequor,& Adriacis tellus interiacet undis.
Theſſalus ardet ager,reticet paſtore fugato
Pælion,æmathias ignis populatur ariſtas
Iam plaga Pannoniæ,miſerandaqꝫ mœnia Thracum.
Heu heu q̃ breuibus pereunt ingentia cauſis.
Imperium tanto quæſitum ſanguine,tanto
Seruatum,quod mille ducum peperere labores.

Gotthorum irruptiones.

Et addit Claudianus Romanos tũc ueſtes oꝑtuiſſe mutare,& geticas(ne cognoſcerẽt)aſſumere,dũ iqt

Nam cum barbaries penitus commota,gementem
Irrueret Rhodopen,& mixto turbine gentes
Iam referta ſuas in nos transfunderet arctos,
Danubii totæ uomerent cum prælia ripæ.
Dum Geticis ingens premeretur Myſia plauſtris.

Et idem.

Gens nulla Scythicos diffuſior ulla triones
Incoluit,cui paruus athos,anguſtaqꝫ Thrace.
Cum tranſiret,erat. Huius & Marcellinus li.xxvi.meminit Pomp.Lætus & Sabellicus.Eorum tpe & Vandali,Alani, Burgundiones, Franci, deturbatis Pannoniis ambabus, ob metũ Gotthorũ iterũ Galliã & alias regiones populabant,teſte Iornãde.Inde Hiſpaniã uaſtabant,ut Nauclerus & Euſebius aiũt, Hunibaldus & Abbas Spanheimius Francos ſcribunt tpe Galieni,duce Barthero cũ reliqs germanis,Saxonibus,Turingis,Alemanis &c.Galliã deuaſtaſſe,oĩa prius ſibi illata ultos.Cõſtantino inde urbes populatę dirruebant, ut Someinus hiſtoricus aſſerit,quantũ uero & gotthi Valentiniano incõmodauerint ex Socrate & Theoderico ꝓbaui.Eleuet aliqs ergo tanta emolumenta & punicis malis inteſtinis maiores germanorũ irruptiones uidebit, toties ærarii euacuationẽ, tot etiã ſumma urbis diſcrimina, tantũ uictorũ Romanorũ acer uũ. agnoſcet.Conſtantinus germanos ſecundo p̃lio uicit.Quoties aũt ſuo tpe illi rebellauerint,li.xiiii.Marcellinus ſcribit,eius tpe limitibus germanos egreſſos fuiſſe,Galliã uaſtaſſe,demũ fœdus cũ Alemanis iniuiſſe cæſarẽ. Idẽ Marcellinus li.xv.imꝑatorẽ germanis cõgreſſum,ab ipſis uictũ fuiſſe collegit,& qꝫ tunc Romanis nihil ſubſidii fuerit q̃ fuga,& numerũ inopinatũ Romanorũ occubuiſſe,decẽ tribunos deſyderatos fuiſſe,& minas germanos intendiſſe.

Conſtantinus.

Qua iactura Conſtantinus,eius filius,Diocletianus & Iulianus Germanos uicerint. Ca. xxiiii.

Qua iactura imperatores Romanorũ Germanos uicerint.

CAeterũ qm̃ nobis ſermo de Cõſtãtino incidit, nullus liber apud Ammianũ eſt, ubi non de Germanorũ irruptionibus huius tẽpeſtate & limitũ tranſgreſſionibus mentio fiat. Conſtantinus primo p̃lio eſt uictus, ut Otto Friſing. ſcribit. Gotfridus & Oroſius li. vii. uix hunc uolunt a ſuis militibus ſurreptũ fuiſſe primo p̃lio, Hunibaldus Richimerũ Conſtantinũ cæſarẽ defugaſſe ait. Vt aũt per oẽ Cõſtantini tẽpus noſtra in Romanos diſpendia reuoluã. Dũ Conſtantinus ſe gerebat adoleſcentẽ ſub Maximiano & Diocletiano Cæſaribus, Franci Batauã irruperunt. Vnde panagyricus ad Maximianũ inquit, multa ille Frãcorũ millia, q̃ Batauã & alias cis Rhenum terras inuaſerant depulit. Verũ Franci non deſtiterunt, ſæpius em̃ cũ illis poſt Maximianũ rebellauerunt. Panagyricus ad filiũ Cõſtantini, terrã (inquit) Batauã a regibus Francorũ occupatã oĩ hoſte purgauit, & in romanas tranſtulit natiões ut nõ arma tm̃, ſed et feritatẽ cogerẽt Frãci deponere. Et idẽ ad eũ, affeciſti pœna temeritatis Franciæ reges, & non dubitaſti eos ultimis punire cruciatibus, nihil ueritus gentis illius odia, & iras inexpiabiles, dũ pacẽ uiolarunt. Et idẽ ad eundẽ, Sciunt poſſe tranſire Rhenũ Frãci, q̃s ad necẽ ſuã libenter admittis, ubi ſemp̃ infida nobilitas: & iã ne ꝓcul audetis Rhenũ attollere: & uix ſecuri flumina ĩteriora petitis: arat terribilẽ ripã aliq̃n inermis agricola, toto noſtri greges bicorni flumine merſant. Ex q̃bus uerbis rarã pacẽ Francorũ uides & Romanorũ amicitiæ interceſſiſſe, ut mirũ ſit, inermẽ litus colere. Idẽ Hunibaldus & Claudianus uolunt, cuius uerba ſunt. Cornibus infractis adeo miteſcere cogis Vt Sueuus iam rura colat. Et addit. Per albim Paſcat Belga pecꝰ. Sic & Mamertinus ad Maximianũ, ab oriente ad mæotidẽ libere nunc licet & extrema ſeptentrionis. Alius etiã panagyricus ad eundẽ. Purgauit (inquit) ille Batauã aduena hoſte depulſo, tibi ex ultima barbarie indigenæ populi ſe dedere, ille Oceanũ claſſe admouit. Hoc tm̃ a Francis Conſtantini primis tp̃ibus geſtũ eſt. Diocletiani etiã ſeculo mirũ in modũ Gallia a Germanis uexabaſ, unde eius panagyricus ad eũ ita inſit. Cũ oẽs barbaræ nationes excidiũ uniuerſæ Galliæ minitarenſ, nec̃ ſolũ Burgundiones & Alemani, ſed & Tubantes & Eruli, uiribus primi, barbarorũ in locis ultimi, p̃cipiti impetu in has ꝓuincias corruiſſent, quis tã inſperatã ſalutẽ attuliſſet: niſi tu affuiſſes. Nazarius Mamertinus ad Maximianũ eadẽ teſtaſ. Dũ uero ipſe Conſtantinus impio p̃fuit, quales uaſtationes editæ fuerint prius retulimus, nec illis tm̃ p̃dictis Germani acquieuerunt. Ammianus Marcellinus li. xvi. Impator audiuit Sueuos & Rhętos q̃ uſq̃ Valeriã Sarmatas, Męſiã, ſup̃iorẽ & ſecundã Pannonias uaſtarent. Et idẽ Chonodomarus, inq̃t, rex Germanorũ, cæſarẽ ſup̃auit, ęq̃ marte cõgreſſus, & ciuitates multas uaſtauit, & opulentas Gallias p̃cultauit. Hæc oĩm adulatorũ corruptiſſimus, dicere tm̃ de Germanis ueritatẽ nõ morabaſ. Nazariꝰ Mamertinus Conſtantino, differamus parũp̃ italicas expediti ones, q̃bus Seguſiẽſiũ ciuitates Italiæ clauſtra refregiſſes. Quid memorẽ Bructeros: Quid damoſos Cheruſcos, Vangiones, Alemanos, Tubantes: ubi ĩmanitas barbariei in ipſis uocabulis horrorẽ exhibet. Hi oẽs ſigillatim armati, cõſpiratiõe fœderatę ſocietatis

Conſtantini diſpẽdia a germanis

ſocietatis exarſerunt. Idẽ Hiſpanos, Francos Germanos armis infeſtis habuiſſe refert Conſtantinũ. Fuit & filius Cõſtãtini in imp̃iũ accitus, hic diſpẽdia etiam multa a germanis p̃tulit. Eius Panagyricus de eo, q̃d memorẽ, inq̃t, ex diuerſis germanorũ populis multitudinẽ: quã duratꝰ gelu Rhenus obduxerat, & eam dẽ inſulã, quã diuertit, ſuis armis cõplectiſ, nauigiis occluſam. Et idẽ ait, totꝰ armatis nauibus Rhenus inſtructus eſt, & ripis oĩbus uſq̃ ad Oceanũ diſpoſitꝰ. Ecce.n. dũ a limite pauliſp̃ abſceſſeras: Quibus ſe terroribus barbarorũ p̃fidia iactauerat. Et alius Panagyricus. Quid opus erat ipſi rheno inſtructis & militibus & claſſibus: Idẽ ad eũdẽ, duxerat magnũ Seuerꝰ exercitũ p̃ alpes, hoſtem uero ſua p̃fidia armauerat, maiores copias inde Maximianus, & ipſe uidebaſ, denic̃ pater credebaſ diſciſſam ab humeris purpurã ſenſerat, & eũ in illud decus ſua fata trãſtuliſſe. Tu uero toto oppleto alueo Rheni, nauibus tantam cladẽ p̃iurę gẽti intuliſti. Alius Panagyricus ad eũdẽ, tpe Galieni truncata erat reſpub. tũc ęgyptꝰ Syria defecerãt, amiſſa Rhętia, Noricũ, Pãnonię q̃ uaſtatę, Italię q̃q̃ excidia ĩminebãt. Nũc aũt nutu Neruorũ & Treuerorũ arua iacẽtia lętus poſtlimio reſtitutus, & in leges receptus Frãcꝰ excoluit. Hęc aũt oĩa dãna tpe Cõſtãtini pacta ſunt. Ad Iulianũ redeo, iactura ęquali a germãis affectum, Nazarius Mamertinus ad Iulianũ. Impator noſter, inq̃t, Gallias nactus nimiũ aduerſus hoſtẽ habuit laboris & diſcriminis. Vno.n. p̃lio germania debellata eſt, ſed difficile luctamen & pericli plenum fuit negocium. Idem ad eundem Iulianus, inquit, Alemaniam domuit, Galliam exfauillis & cineribus exuit. Illę enim prouinciæ obſeſſæ, expugnatæ, uaſtatæ ferro ac igni. Et idem, in ip̃o ſcribit ſaltem limine oppreſſit Germaniam rebellãtem, qui & paulo ante audacia, & inaudita regionum, flumĩnum, montium nomĩa, exercitu uictoriæ peragrauit. per ultima ferarum regna calcata, regum capita ſuperuolans in medio Illirici ſinus improuiſus affuit. Plura etiam Ammianus Marcellinꝰ in decimo nono & uigeſimo libris retulit, & libro decimoſeptimo. Perculcabat, inquit, Illyricum furor hoſtilis, abſentiam noſtram deſpiciens, dum Italos tuemur, & Gallias uariis diſcurſibus uaſtabat, intima limitum peragrans, per licentiam ſcandens ad maiora, ad funeſtas prouinciarum clades erepſit, & crebras communitis aditibus rhęticas peruigili Gallorũ ſecuritate fundatas, terrorem nullo relicto. Idem Marcellinus libro uigeſimo ſexto, Euentus, ait, ſæuiſſimi milites ſibi proximos depopulabantur, Gallias, Rhętias, Alemani proculcant, Sarmatæ, Quadi, Saxões &c. & hęc oĩa Germanorũ in Romãos dãna Panagyrici addu xerũt, in aliis corruptiſſimi, q̃re maiorẽ iacturã, q̃ illi ꝓdiderũt, agnoſcimus.

Iulianꝰ q̃ a Germanis paſſus

De iactura tp̃ibus Theodoſii Romanis a Germanis illata, & demum uictorum imperatorum aduerſus germanos incommodũ. Ca. xxv.

ANte Theodoſium Hieronymi diui temporibus, quid Roma a Germanis ſuſtulerit: ipſe Hieronymus teſtatur ad Euſtochium & Marcellinam ſcribens. Hoc anno, inquit, cum tres libros explicaſſem ultimos, ſubitus barbarorum impetus Aegypti limitem palæſtinę Phœnicis, Syriæ, percurrit, ad inſtar torrentis fluuii, ut uix eorum manus ſubterfugerim.

Idē ad Heliodorū. Quid putas habere Corinthios, Athenienſes, Lacedęmonios, Arcades⁊ & cunctā græciā⁊ qbus barbari imperant. Nā anno p̄terito ex ultimis Caucaſi montibus īmiſſi in nos ſeptentrionales lupi, tantas ꝓuincias, tā breui p̄currerunt, obſeſſa Antiochia, & reliquæ urbes, quas Halis, Cydmus, Aruntes, Euphrates, p̄terfluunt, tracti greges captiuorū Arabia, Phœnix, Palęſtina, ægyptus, Hæc ille. Et idē diſt. xii. epiſto. xxxi. ait, Innumerabiles & fortiſſimæ nationes uniuerſam Galliā uaſtauerunt, Alanus, Sigipedes, Vandali, Sarmatę, Eruli, Saxones. Ibidē Hiſpaniā perire q̄tidie uidemus adiungit, & Romanos ꝓ ſalute non armis, ſed auro pugnare. Ecce Sidonii Apollinaris tpe in impium quā turbā Germani excitauerint, uerba eius ſunt lib. vii. ad Mamertinū. Timor eſt, inquit, in romanū ſolū caſtra mouiſſe Gotthos, huic ſemp irruptioni nos miſeri auerni ianua ſumus, qa dudū terminos ab Oceano in Rhodanū limitauerunt. Idē ad Baſiliū papā. Varix, inqt, rex Gotthorū terribilis ac potens armis ob uirium merita limitem ſui regni egreſſus eſt Eodem tempore imperatori rebellauerunt Germani teſtante eodem cum ait lib. xx.

Theodoſius q̄a germāis paſſus

Bellonothus, Neurus, Hunnus, Geta, Dacus, Alanus,
Pannonius, Rugus, Burgundio, Veſus, Alites,
Biſulta, Oſtrogotthus, Procuſtes, Sarmata, Moſchus,
Poſt aquilas uenere tuas, tibi militat omnis.
Obſequium gens una negat, quæ nuper ab Iſtro
Rettulit indomitum ſolito truculentior agmen,
Quod dominis per bella caret, populoq̄ ſuperbo,
Turgida plectendas in prælia ſuggerit iras,

Cōcludit Campanus in orōne ad principes, antiq ueſtri (intellige Germani) ſemp impia acqrere curauerūt, non ſua amittere, & fecerunt, ne qs unq̄ ſe armis fœliciter aggreſſum Germaniā glorietur, dū Iulii exercitus p̄territus eſt aſpectu, legiones Auguſti eſſe deletas uidimus, & q reliquū orbē ad ortū uſq̄ ſolis ꝓdomuerat, uni exercitui germanorū parē ſe eſſe non poſſe teſtabat. Idē ait. Tiberiū armis aggreſſum Vindelicos, mox diſcedere e Germania coactū. Poſtea xxx. pugnis Veſpaſianū (q̄ totū ſubegit orbē) uincere germaniā nequiuiſſe. Antoninū, Aureliū & reliqs ad conditiones ęquas cōpulſos. Traiano non armis coacti, uerū māſuetudine paruiſtis adiungit. Alexāder fama ueſtra territus, in ripa Danubii ſubſtitit, nec Darius rex olim, nec Pyrrhus, nec Aſiæ reges, auſi fuerunt attingere regionē ueſtrā. Hæc Cāpanus. Latinus Pacatus ad Theodoſiū, an neſcis rē tuā abſumi p̄ momenta⁊ Neſcis qd attulerit Gotthus⁊ rapuerit Hunnus⁊ aufert Alanus⁊ Id olim deſyderabat Arcadius, q ꝓdidit infortunatus gallias. Lugeo Pānonias, Illyrici, Galloruq̄ ſpecto excidiū. Et addit, unde igit exordiar niſi a tuis Gallia malis, q̄ ex oībus terris (quas illa peſtis infederat) haud iniuria tibi uēdicas priuilegiū miſeriarū, cōpulſa uictoriā Maximini interitu retuliſti. Et idē, o res memoratu digna, ſub ducibus uexilliſq̄ Romanis ibat aliquando hoſtis Romanus, & ſigna contra quæ ſteterant ſequebantur, urbes Pannoniæ quas inimica dudū populatione uacantes miles impleuerat Gotthus, Hunnus & Alanus.

Antiqui Ger. ſemp acquiſierunt imperia

Diuus Hieronymus. Horret animus, inquit, noſtrorū temporū ruinas, pſeq, uiginti aūt eo uel amplius anni ſunt, dū inter Conſtantinopolim et Iulias alpes pugnat, & q̄tidie romanus effundit ſanguis. Scythiā, Macedoniā, Theſſaliam, Thraciā, Dardaniā, Daciā, Achaiā, Epyros, Dalmatiā, cunctas Pannonas, Gothus, Alanus, Sarmata, Quadus, Marcomani, uaſtant, trahunt, dirripiūt. Et idē Hieronymus Italiā ferociſſimos hoſtes habuiſſe ait, Pyrrhū uidelicet & Hannibalē, nunc uero ꝓnicioſiſſimos. Quid aūt Honorii & Arcadii tpibus geſtum ſit⁊ Pomp. Lætus, Claudianus, Rhegino, Platina, Otto, Gotfridus, Iornandes, Sabellicus ſatis declarant. At dices, nonne etiam uicerunt germanos⁊ id prius ſcripſimus, quid bello aduerſus germanos emeruerint.

Dirruptio Germanorū tpe Hieron.

Catalogus imperatorū cōtra Ger. bellantiū, & eorū infortunio. Ca. xxvi.

SI aūt ad calculos reuocanda res erit, nullus impator germanos, pſpere decuicit, uel morte īmatura aut dāno grauiſſimo p̄uentus eſt. Cōſtantinus uicit germanos, tñ Oroſio auctore a morte uix ſurreptus eſt, & ut ait Hieronymus ait ad Heliodorū. Dū acrius contra hoſtes pugnat, moriens in uinculo hoſti cū magno dolore reliquit impiū. Poſt eū Iulianus uictor Rhēi, dū tm̄ ſines regni ſui, ꝓpagare uult, ꝓdidit partas, & ſuas, ut ibidē ait Hieronymus. Valens (ut prius diximus) a Gotthis occiſus. Valentinianus, referente Hieron. de contēptu ſeculi epiſt. v. cū contra Sarmatas & Quados, Illyricū uaſtantes contenderat, ſanguine emergente diſcrepuit. Gratianus q auxilio Chriſti, auctoribus Oroſio a Ottone, fretus, Germanos uicit, ab exercitu ſuo, ꝓdit⁹, obuiis uribꝫ nō receptus, hoſti ludibrio fuit, ut aſſeruit Hieron. Id & antiquis impatoribus contigerat, Iulius uictus, Auguſtus mœſtus tēpus triuit, Druſus a Germanis occiſus, Antoninus Maguntiæ gladio traiectus occubuit. Maximin⁹ etiam cęſar in paludibus Scythicis occiſus eſt, ut teſtat Suidas in dictione Θεοδόσιος iuxta Rhennm & Bonoſus imperator ſeſe ſuſpendit. Vides quā fortunā ac euētum rerum illi ceperint⁊ quibus germanorū gloria ac uirtus erat odioſa.

Impatores qui Germaniam de bellauere

Excuſatio auctoris in enumerādis Ro. diſpēdiis a Germ. Ca. xxvii.

AT tu nunc dices, q̄rſum tandē illa tua contra Ro. euadet orō⁊ & an demū conductus in hanc diſputationē deſcēderim, ut ſemp germanicā uirtutē interp̄tando, romanorū nomen impetere ac interuertere ſtudeā, oīa hactenus mihi tuto licuiſſe, ſi ſaltē modus aut finis orōni noſtrę cœperit. Quā iniquę iiuriarū a te expoſtular, tuū ſit iudiciū, q̄ iiuſte & germania noſtra, q̄ aduerſus te queri id poteſt, q̄d de me Romanorꝫ calūnia. Interim. n. dū germanię negociū egimus, aduerſ⁹ nullū quidq̄ ſtatuimus, nec in uēdicādo laudē germanię, in alterius uelitatione occupabar unq̄, ac totum pene opis noſtri curſū, ſine ullius noīs q̄ famę affectatiōe hactenus expleui, nefas eſſet, imo etiā nūc intempeſtiuius, germanię noſtrę laudē alterius detractione parere. Romā ſemp dñam gētiū diximus, de Romanis ut de mortaliū p̄ſtantiſſimis ſenſim⁹, turpe eſſet me nunc noſtrā mutare opinionē, ac noſtrę ſñię toties repetitę obſtrepe. Volo. n. ſi qd unq̄ germāiæ largit⁹ fuero, id aliis ne obſit. Q⁊ aūt germanorꝫ uirtuti romāos ſuccubuiſſe diximꝰ, ueritatis cōſciētia nobis licuit, nō ger-

Querela cuiuſdā Romani cōtra auctorem

mãicę decoris oſtẽtatiõis gr̃a. Duę uię mihi erãt ſubeũdę, aut germãicę ỽtutis titulũ Ro. deferã, aut cõtra, Romanorũ dec⁹ germanis cõcedã, odioſ⁹ pene in utriſq; ,utrũq; piarũ auriũ offenſiuũ, utraq; res etiã aduerſus ,pximũ cõflictaẽ. Et q̃cũq; mihi fugiẽdũ eſt, non auferã, quin crabones in me habuerim exaſpatos. Quid, habuerim? imo habuiſſe noſtrę orõnis exordiũ oſtẽdit. Si Romãis palmã de Germanis tribuero, uereor ne maior ab ipſis q̃ Germanis pugna mihi oboriaẽ. Nec.n. ſolido aĩo a me id dictũ paterent, q̃d ſciuerint ueritati eſſe auerſum, & q̃d ſtupidũ rurſus ac priuatũ hoĩem non fugiat. Dũ uero ,p patriæ aris dimicaturus ſum, acueritati ĩ oĩbus ſuffragaturus, Cur tibi moleſtus ſum? dũ nec facile τὴν παλινῳδίαν feras. Satis me Romanorũ damna exprectũ diciss? cũ tã multa memoriæ noſtræ obuia adhuc a nobis ſunt excitanda, ac operi noſtro inſerenda. Cõponendũ eſſe ſermonẽ noſtrũ putas? quẽ uix auſpicatus ſũ. Si tecũ aũt ſentirẽ, ac nũc in medio curſu orõnem p̃ſcinderẽ, ne amplius in Romanorũ oſtẽdẽdis diſpẽdiis obãbularet, quã rẽ Germanię mecũ eſſe tunc putares? dũ eius uirtutẽ enarrãdã diligẽtię noſtrę collocaſſem, & in iis q̃ nulli⁹ oſtẽtationis eſſent maxĩe occupatus clariora excluſiſſem. Dũ itaq; a Ro. iniuria mihi tẽporarẽ, germaniã iniuria impeterẽ, ac in diuerſi uitii crimẽ abirẽ. Dũ ęqualis peccati ſit, ac pari cẽſura notãdũ, offendere, ac cęteros, cũ poterimus, iniuria nõ ,phibere. Q; aũt admones ut ciuili⁹ paulo rẽ exequar, aut ſi oĩno aĩo noſtro induxerim, adeo mihi in rebus germanoꝝ eſſe laſciuiẽdũ, ut Romanorũ mẽtioni parcã, ac ne priſtinũ uulnus a germãis acceptũ, recẽti memoria renouãdo exulcerẽ, ſatis.ſ. eſſe totã rerã tot ulceribꝰ letalibus a germano ciue iuſſam, ac fuiſſe oſtẽſam. Dii boni q̃lõge a me ipſo tũc abeſſem, q̃ maxĩe rebus abuterer, ſi reclamãte natura ipſa, rẽ p̃ſe effuſiſſimã, anguſtis finibus coarctare p̃gerẽ. Mihi crede, tã egregia a germãis facinora edita ſunt, ut hęc mutuis inť ſe de p̃ſtantia certaminibus collidant. Dic aliq̃d eorũ, q̃ germanoꝝ uirtuti debeať, q̃d excludi potuerit. Plane q̃dcũq; deſyderet, pluris illo eſſe uideť nobis, q̃d memorię aſſertũ ẽ. Oẽm igiť rẽ tuo iudicio ſubmittã, & tu q̃ nullo etiã amore germãiæ duceris, in unũ faſcẽ (q̃ cõtra Ro. geſſim⁹) oĩa cõfer, uide q̃d poti⁹ ſis decãturus? q̃d relicturus. Cęterũ ut agnoſcas me nihil germanię q̃ exťnis natiõibus ĩputare uelle, q̃d uitii aut uirtutis ſit, titulos p̃ntis libri eorũ appellatiõe diſpoliemus, minori uerborũ tenore baptizemus, & uice huiꝰ inſtituti, q̃d de diſpẽdio huic uel alteri gẽtiũ a germãis illato titulos ordinauimus, hos de ludo germanorũ cũ p̃dictis populis ,phemiãtes imbuemus? ,p bello ludũ ponemus? luſerũt germani aduerſus Romanos? ludentes Africã, Europã, Aſiã, Romã, Conſtantino polim, Hieroſolymã interceperunt. Tu igitur ſi loco ludi hæc intellexeris? me alioq; ludis deditũ, & in hac parte q̃cq; ludentẽ habebis riualẽ. Si minus procax ille tibi ludus uideť, q̃ germani rerũ ſumma potiti ſunt, ac quo alea ,pſpere eis cedente toties Romã gentiũ dñam quaſi teſſerarũ iactu uno ductu neceſſitauerunt? Et ne iſtiuſmodi ludus nobis intercidat, dũ prius germanoꝝ in Ro. Imp. dãna oſtendimus. Iam ſimili exẽplo in eorũ ludo obãbulemus, & ob nouę rei ludi uidelicet ĩtroductiõem, a prĩa origĩe rẽ paulo altiori exordio repetam⁹

Excuſatio auctoris.

De Incurſationibus germanorum in Romanos tp̃ibus Auguſti & Tiberii Neronis. Ca. xxviii.

Incurſatio germanorũ in Ro. tpe Auguſti.

PRoximis capitibus demõſtrauimus qua iactura Roma. imp̃atores germanos deuicerint, p̃ſentis aũt libri ratio memoriã exigit diſpendii, a noſtris regionibus Romanorũ illati. Nã quicq̃d hactenus ſcriptũ eſt de romanorũ dãno, tm̃ ad cęſares attinebať? hoc uero q̃d ſeq; penitus ad Ro. im̃ p̃ii inclinationẽ. Auguſti tp̃ibus in ſummo flore uiguit impiũ, poſt uero Auguſtũ, cũ tẽporũ fluxu ſenſim ruinã Romæ fata trahebãt. Florentibus igiť rebus Ro. eodẽ ſeculo germani ruptis limitib⁹ impiũ Ro. inuaſerãt. Oſtẽdit hoc Ouidius li. iiii. de Põto. Protinus æquato ſiccis aquilonibus Iſtro Vicinã late depopulanť humũ. Quæ nequeũt ferre, ſecũ aut abducere p̃dunt Et cremat inſontes hoſtica turba caſas. Inde mox fata Auguſti Pannonicũ bellũ conſecutũ eſt, germani.n. ſeſe putãtes paulo tutiores Tiberii principatũ aſpis bellorũ fluctibus exordiebanť, ut ait Cornel. li. i. in principio. Romani tunc grauiſſima iactura duos exercitus in germaniis ſuſtẽtabãt, unũ in Vbiorũ finibus q̃ ocio corrũpebať. Vñ ſæpe diſtrictis gladiis in ipſos cẽturiones agebãt, aclaniatos ipſos in Rhenũ ,piiciebãt, Hęc Tacit⁹. Mox germani uno ductu Rhętiã ferro ignię populabãť, hinc illud Taciti li. i. ualet, dũ ait. Veterani non multo poſt i Rhętiã mittebãť, defendẽdę ,puincię gratia. Nec ab Illyrico abſtinuerũt germani, unde nũc in alio loco Corneli⁹ intelligiť, dũ ait. At Romę cognito q̃ exercit⁹ legionũ germãicarũ fuiſſet in Illyrico &c. Et addit Cornel. Cęſarẽ xii. millia, ſex legiões ac xx. ſocias cohortes, et octo eq̃tũ alas, huic ſoli bello deſumpſiſſe. Mox Cati, Cheruſci, Angriuarii, tres germãię gẽtes, Tiberio renũciauerũt. Cati Syluiũ p̃fectũ obuiũ necauerũt. Cheruſci a q̃nta hora oriẽtis diei uſq; ad noctẽ cũ ipſo cęſare pugnã ,ptraxerũt, tãta ſtrages edebať, ut illi x. milliaria cadaueri⁹ oppleuerint. C. Sillius iterũ xxx. peditũ trib⁹ eq̃tũ millibus, a Catis exceptus, extremũ diẽ clauſit, ita cum Tiberio cæſare luſerunt germani, quem nouies ad germaniam ſpecie hoſtili deueniſſe Tacitus ait.

Druſus quõ Germanos uicerit, & quæ eius temporibus a noſtris fuerint uaſtata. Ca. xxix.

Druſus contra germani.

POſtq̃ igiť Tiberi⁹ oc̃os clauſit, neceſſũ erat, ut Druſ⁹ bellũ a Tiberio auſpicatũ cõponeret. Vincebãť tũc Agriuarii ac Imp. dedebanť, rebelles inde extiterũt, aduẽtu alteri⁹ ducis. Druſ⁹ igiť parato cõmeatu p̃ma re ſeptẽtrionale ,Germaniã uolẽs ĩcurſare, media uia deuiãs, penit⁹ totũ exercitũ pene p̃didit. Taciti ỽba ſũt li. i. Milites Druſi, inq̃t, ĩ mare eliſi exhauſti fame p̃ierũt, niſi q̃s corpa eq̃rũ alebãt. Sola cęſaris germanici nauis Caucorũ terr̃ã attigit. Vbi cęſar dũ tãti exitii ſe reũ clamaret, uix ſurrept⁹ ẽ ab amicis, q̃ min⁹ mari oppeteret. Multi ad Batauos, multi ad Agriuarios p̃uenere. Quid aũt cũ Germ. Druſ⁹ geſſerit, explicauim⁹. Triũphauit.n. de Cattis, Angriuariis & cheruſcis. Cecinna cũ Cheruſcis res gerẽs, bis fractis ſtatiõib⁹ pene a germãis iterceptꝰ eſt, ſecũdo.n. uict⁹, ut Tacit. ait, auiditati Germ. uix ſurripiebať. Captus.n. extitiſſet, niſi prima legio ſeſe Germanorum furoribus oppoſuiſſet. Dein lati⁹.

De irruptiõe in Rhętiã ac Illyricũ aliorũ Cæsarũ tpibus. Ca. xxx.

Irruptio in Rhętiã & Pannoniam

GErmani quid interim aliorũ uidelicet Cæsarum ætatibus emoliti fuerint in Romanos: antepoſita capita tenebant. Alexandri temporib⁹ Rhętiã ac Illyricũ miſere cædibus onerabant. Et ut Eutropius, Oroſi⁹ & Euſebius aſſerunt, Mœſia tunc a Dacis, Pannoniã a Sarmatis, Gallia a Germanis uexabant. Pannoniã ut li. vii. Eutropius ait Antonin⁹ liberabat, & Antoninũ ad Iſtrũ ueniſſe Suidas aſſerit. Caracalla Rhętiã, referente Spartiano, Alexander Illyricũ, defendebant. Ille mãſuetudine, hic dolo, tertius pecunia. Auctoribus p̃dictis. Alexandri tpibus in Illyricũ Germanorũ irruptionis recordatur Herodianus li. vi. his uerbis. ἐπιχειλάντων αὐτῷ τῶν ἐμπεπιστευμένων τὴν Παννονίαν ἡγεμονίαν· ὅτε ἄρα γερμανοὶ ῥᾴγνυσθαι καὶ ἴσον διαβαίνοντες τὴν ῥωμαίων προθοῦσιν ἀρχὴν καὶ τὰ ὧδε τὰς ὄχθας σφετέρα. i. A procuratoribus Illyricis literæ uenerũt, quippe ſignificabant, Germanos Rhenũ Danubiũq; hoſtiliter tranſgreſſos, oppugnareq; iã exercitus ripis inſidentes. Idẽ Herodianus li. ã. iterũ literas ad Marcum imperatorẽ allatas, ac Germanorũ in Illyricũ limitantiũ furores teſtatos adducit. Idẽ Herodianus li. vii. Maximini tpibus imp. Ro. affectaſſe Germanos refert, cui Capitolinus ſubſcribit, & grauiter imperatorẽ tuliſſe indicat, uicinas gẽtes a barbaris q̃tidie impeti. Impator igit̃ centũ & quinquaginta millibus uirorum aduerſus Germanos adduxit, erat em̃ reipub. grauiſſimũ, cp Gallia Germanorũ uaſtationibus diripiebat. Hæc Lãpridius in Alexandro. Maximinus aũt maiorẽ habuit exercitũ q̃ Alexander, ut Iulius Capitolinus, Aelius Cordus, & alii teſtabant̃. Herodianus oẽs totius impii uires germanico bello cæsarẽ hunc deſtinaſſe refert. Videamus ergo qd non ſine ſummo diſpendio cũ tã copioſo exercitu compato ſuſtentato ac conſeruato Romani pfecerint? In Germaniã uenit Maximinus, nullos germanorũ reperit, uicos incendit (ut Herodiano placet) nõ aureos nec argẽteos nec ligneos, uerũ tm̃ terra lutoq; cõpactos. Vah q̃tũ diſpendiũ Germanis illatũ? Et ille Maximinus in illorũ numero recenſet̃, q̃ potiſſimũ Germaniã afflixerunt? nã dẽpto ſolo Druſo, nullus unq; Germanię ſe credere (qbuſcunq; uiribus confiſus) audebat. Tanti caſas illas cõbuſtas romani emerunt, pacẽ ſibi tot annis pepererunt, q̃t caput ſubſequens oſtendet, nec ſine ſuorũ dãno etiã militũ germãos ſtrauit Maximinus, dicẽte Herodia. li. vii. πολὺ δὲ πλῆθος ἑκατέρωθεν πέσειν καὶ ῥωμαίων ἢ βαρβάρων, & ingens multitudo cecidit Romanorum quam Germanorum.

Maximinus

De Germanorũ populatiõibus ſub Gordiano ac aliis editis. Ca. xxxi.

Gordian⁹

FVncto adhuc uita Maximino, in cæſares Romanorũ Germãi ſe ultũ petierunt, ac uno fœdere Gotthi, Sarmatæ ac Germani cõſpirauerũt q̃s tñ a ſe uictos imperator in tali epigrãmate oſtendebat apud Circeũ penes Perſas iſculpto, Diuo Gordiano uictori Perſarũ, Gotthorũ, Sarmatarũ Germanorũ, uerum non Philipporũ. Per Philippos Alanos Germanos intelligebat, a qbus exercitus ſuus pene ad internitionẽ deletus eſt. Hæc Iulius Capitolinus. Alterius aũt Gordiani tpibus Germani, ut FL. Vopiſcus ait, Scythę Bithyniam, Nicomediam, Siciliam, ac totum orbem inuaſerunt.

Deirru

De irruptionibus ſub Veſpaſiano factis. Ca. xxxii.

Irruptio Ger. ſub Veſpaſi.

VEſpaſiani tpibus a Germanis uix Gallia eſt ſurrepta, Põp. Læto, Campano ac Egeſippo li. iii. referentibus. Poſt aũt Veſpaſianũ, Alani fera ac indomita gens, cũ multis aliis populis Parthiã uaſtauerunt. Abſcõdit ſeſe ab eis Parthorũ rex Tiridates, & rex Armeniæ uulneratus ab ipſis cõcubinas ſuas auro redemit. Hæc Egeſippus lib. v. & Ioſephus de bello Iudaico lib. vii. Cap. xlii. memoria proſequuntur.

De uaſtationibus prouinciarum Romanorum, ſub Galieno, Macrino & Claudio. Ca. xxxiii.

Scythæ Ger. contra Rom.

MAcrino imperatore rerb⁹ potito, Gotthi in Achaiã, Aſiã, Theſſaloniã, Macedoniã, Byzantiũ, & inde Epheſiæ Dianę templũ (ut Trebellio Pollio ait) interceperũt. Inde Germani Galliam depopulati ſunt. Cęſar aũt Iulianus ciuitates a Germanis deſtructas reſtituit. Impante aũt Claudio Virtungi, Oſtrogotthi, Turingi, Sigipedes, Celtæ, Eruli, undiq; impiũ Ro. infeſtis armis petierunt, Trecenta millia aũt gotthorũ Claudiũ deſtituiſſe Trebellius ait. Liberianus uero & Fl. Vopiſcus Trebellũ adulatiõibus corruptũ plura addidiſſe ueritati referũt, qbus ego eo facili⁹ ſubſcribo, dũ excepto Trebellio priſcorũ nullus tot occiſorũ recordet̃. Suidas in dictione σκύθαι in hanc orõnem de Scythis germãicis euaſit, σκύθαι, inquit, Claudii Ro. regis tpibus, ſupbi ob ſecundã expeditionẽ ſub Galieni iunioris cæſaris ſeculo, Erulis, Peucinis, ac gotthis potiti, apud tyrannũ fl uuiũ ſeſe congregauerunt, multis fabricatis nauibus pene xxx. myriadibus naues uiginti cõpleuerunt, & p̃ pontũ traiicientes, capta Tomi urbe ac Martianopoli, p̃ anguſta propõtidis incurſauerũt. Inſtructis denuo nauibus & ſine ſingulari gubernantiũ cura ac robore, puiſis multi fluctibus ſæuientibus perierunt. Qui uero ſupfuerunt, Cyſicũ nauigauerunt, ac uſq; ad Athum montẽ porrexerunt, ubi reſtitutis nauibus Caſſandrã & Theſſaloniã apulerunt, cuius mediterranea irruentes uniuerſam regionẽ p̃dabant̃, maximiſq; calamitatibus regibus illatis, oẽs Romanorũ ſupſtitũ congregauerunt, & ad agriculturã cõpulerunt. Hæc Suidas. Fuerũt aũt hi Scytharum germani, q̃d patet Trebellii Pollionis auctoritate qui ĩ Macrino. Scythę, inqt. i. pars gotthorum Aſiam uaſtabãt, Theſſaloniam obſederũt &c. & pene totam hiſtoriam ordine enarrat. Cætera prius abſoluimus.

Tomitanę urbis dirreptio

De dirreptioue Tomitanæ urbis. Ca. xxxiiii.

CAeterũ qa nobis ſermo intercidit de Toma urbe, quã a Getis & Scythis captã diximus. Subiit tm̃ q̃d ab antiq; ſcriptoribus habuimus, ſæpius getarũ dirreptionibus eã patuiſſe. Inhabitauerunt hanc urbẽ getæ, qui ductu regis eorum ciuitates ab Iſtro uſq; ad mare Euxinum ac Thraciam in ditionẽ ſumpſerunt. Venerunt inde Mileſii & eam occupauerũt, Sunt de illo multa carmina Ouidii de Ponto.

De incurſionibus germanorũ Aureliani cęſaris tpibus. Ca. xxxv.

OſtCq; Claudius cæſar impiũ reliquit, mox Sarmatæ ac Germani Illyri
p. cũ hoſtili manu inuaſerunt, ait FL. Vopiſcus. Aurelianũ tunc trecẽtos

Incursio Ger. tpe Aureliãi.

Sarmatarũ ꝓpria manu interemisse,& eius sententiæ est Theoclitus in libro de nauib9,qui sua manu xlviii.occubuisse Romanorũ refert.Huius tpibus Frãci in Galliã irruperunt,ꝙs tñ Aurelius dicit̃ sustulisse,& trecẽtos eorũ cepisse, septingẽtos occidisse.Hunibaldus nimiũ in diuersum cũ FL. Vopisco abit,ait em̃ tota Francis occisos.Aurelianus ob Sarmatar; germanorũ ac Francorum uictoriã partã Illyrici liberator ac Galliarũ restitutor a FL. Vopisco noiat9 est. Huius etiã tpibus Gotthi Thraciã,ut Iornandes ait,populauerunt. Claudius igit̃ Flauius literas Aureliano istiusmodi mandauerat.Gotthi,inqt,a Thracis amouendi sunt,eorũ em̃ plæricꝙ Europã totã uexauerunt.Ego igit̃ totũ Illyricum,Thraciã,exercitũcꝙ oẽm in ptãtem tuã constituo.Meminerunt illarũ literarũ FL. Vopiscus,Sabellicus,Blondus & alii.Cõpositis rebus gotthorũ Marcomani emerserunt,Mediolanũ ac totã Liguriã ferro igniꝙ populauerũt,aduersus ꝙs dũ impator ꝓficiscit̃,Francos ac Sueuos habuit sibi obuios. Bellum mox utriꝙ partiũ ambiguũ iminebat,uictoria nulli parta nisi cꝑ tandẽ æquali iactura ambo discesserunt.Ecce gotthi duce Comnabã,alii Canabaudẽ uocãt iterũ misere Thraciã ac Illyricũ affecerunt.Dicit Vopiscus v.millia hoium ab Aureliano tunc desyderata fuisse.Methodius uero ac Iornãdes gotthis uictoriam tribuerunt,triumphus tamen Aureliano decretus est,in quo decem mulieres uirili habitu pugnantes captæ circunferebantur.

De irruptionibus Germanorũ sub cæsaribus subsequentibus, ut Tacito,Floriano,Bonoso,Caro. Ca. xxxvi.

Irruptio Ger. sub aliis Imp.

AVreliano Tacitus succesit,cuius ætate barbari e mæotide ueniẽtes, in Ro.Imp.clades ubiꝙ edebãt.Hęc Vopiscus.Alemani inde ac Frãci totã Africã penit9 oib9 bõis exuerũt.Oraculo significatũ est,horũ ultionẽ ad Florianũ attinere,qui & postq̃ rerũ summa potit9 est,oraculo factis respondit.Hæc idẽ Vopiscus.Germani uero Floriano cæsare e uita decedẽte, sese ad Rhętię ruinã inclinauerunt.Sarmatæ Illyricũ,Getæ Thraciã. Ait FL. Vopiscus tunc Rhętias cęsarẽ Probũ cõposuisse,hostes in Illyrico fudisse.Verum Thraciæ tunc non fuisse consultũ.Probo cæsari Saturnius succesit, quiẽt Gallias restituere uoluit ,ac ab hostibus uendicasse. Ex q̃ habemus & Gallias tunc Germanorũ rapinis patuisse.Mortuo itaꝙ Saturno,Proculus ad rem dignitatẽ sublimatus est,cuius ætate Alemani Gallias rursus impetierũt.Quorsum em̃ alioquin illud FL. Vopisci attineret; dũ ait,Proclus nõnihil galliis ꝓfuit.Nam Alemanos non sine gloria attriuit,non alio tñ q̃ latrocinii more pugnans. Bonosus sequens impator luxuriosissimus,qui hostilibus armis Germaniã incessit,ac iuxta Rhenũ desidię studens,a germanis circũuẽtus est.Mox Sarmatæ Pannoniã inuaserunt,Thraciã ac Italiæ ruinã,ut Vopiscus ait,minitabant̃. Carus aũt cęsar xvi. millibus Sarmatarũ.i.gotthorũ occisis,ac xx.millibus captis,Pãoniã tutatus est.Hæc idẽ Vopiscus asserit,Iornandes tñ ac Methodius nullius mortem concedunt.

De Germanorum uastationibus Gratiani cæsaris Theodosii ac subsequentium temporibus. Ca. xxxvii.

IMperiũ tandẽ ad manus Valentiniani cæsaris deuenit,cuius seculo Sarmatæ.i.Gotthi Pannoniã inuadentes,Africã etiã depopulabant̃.Meminerunt huius Paulus Diaconus supra Eutropiũ,Eusebius,Orosius,atꝙ alii Cætera p̃dictis capitibus diximus.Inde Gratianus impio potitus est.De cuius ætate hæc ꝓdidit Paul.Diaconus li.xi.Gratianus,inqt,dũ aiaduerteret Thraciam & Daciã genitales terras a Theiphalis & Gotthis possideri,ac oĩ ꝑnicio atrocioribus Alanis,extremũ ꝑiculũ romano noĩ instare putabat &c.Ex cuius uerbis habeo Thraciã ac Daciã a germanis tunc subiugatã. Quid etiã germãi emoliti fuerint Theodosii tpibus; maxĩe ex illius uerbis habere potes,q̃ li. xii. adducit Diaconus.Theodosius,inqt,magnũ hostẽ,truculẽtũ,solo terrore tributa exigentẽ,germanos uicit.Eodẽ tpe ingens motus Sarmatarũ (ut ait FL. Forliuiẽ.) Ro. ꝓuincias intenderat, contra ꝙs FL. Constantinus missus est. Huius tpis calamitates Hieronỹ.in epist.ad Eustochiũ & Paulã late exequitur. Irã,inquit, dñi bruta etiã sentiunt aialia,& uastatis urbibus, hoibusꝙ interfectis,solitudinẽ ac raritatẽ bestiarũ.Testis Illyricus, Thracia testis est,in qua natus sum Italia.Multa etiã Prosper supꝙ Eusebiũ,de illius ætatis irruptionibus p̃dicauit,& Hieronỹ.ad Marcellinã.Orosius scriptor clades illas non inseruit suis historiis,ne attenuaret Ro.Imp.gloriã.Cætera q̃ illa tẽpestate cõtigere a germanis prius posuimus.

Ger. contra Gratianum

Ger. contra Theodosium

De Germanorũ populationibus tpibus Iustiniani cæs. Ca. xxxviii.

EXcepto infortunatissimo Galieni impio,nunꝙ Ro.Maie.plus a Germanis sustulit,cꝙ Iustiniani tpibus.Tũc.n.Vãdali,Gotthi,Alani,Burgundiones,Franci,Eruli,Sclaui,Longobardi & germani,non nisi romanorũ sãguine alebant̃.Quorũ populationes ad sequentis libri memoriã dilaturus sum,ubi ferociũ germanorũ gentiũ in singulari mentio erit. Nunc aũt ꝙd ad cõe germanię nomen spectat,paulũ adducemus.Procopius lib.i.rerum gotthicarũ,germani habitant,inquit,gens barbara,finitimi illis Arborichi, in orientẽ Turingi,inde Alemani.His tpibus facto in Ro.impiũ tumultu, ptim Pannonias,partim Gallias ultra Rhodanũ fluuiũ,suæ ditioni subactas uectigalesꝙ tenuerunt.Hi erant aũt Arrobochi,ꝙs germani,dũ facere subditos uoluerunt, abegerunt.Idẽ Procopius li.iii.Iustinianũ refert cęsarẽ Galliã germãis totã tradidisse ad inhabitandã, & Massyliã Phocẽsiũ coloniã,& oĩa q̃ mare attingant,Arelatẽsiũ ꝙꝙ terras,& demũ totũ illũ sinũ germanos in ditionẽ eorũ tunc redegisse.Cætera lib.sequenti patebunt. Paulo post Bulgari auares, ut Suidas refert,Ro.impiũ undiqꝙ afflixerunt,a Iustiniano tñ Heraclii filio dolis circũuenti succubuerunt.Tpe eodẽ Fretolph9 epũs ĩ suis chronicis nihil tuti ĩ imperio ait fuisse,tunc.n.maxime imperii inclinationem fata traxerunt.Libuit & id subnectere quod Romanis grauissimum fuit,tempore Sidonii Apollinaris,post omnes illos cæsares.Versiculi Sidonii sunt.

Ger. contra Iustinianum

Armorum semper sonitu cum rupta tumultu
Barbaricas toties in nos transfunderet arctos
Gallia,pugnacem rugum,comitante gelono,

Gepida,trux ſequitur,Scotum Burgundio cogit
Hunnus,Bellonothus,Neurus,Baſtarna,turogus,
Bructerus ulmoſa quem uolucer abluit unda,
Prorumpunt.Francus cecidit,cito ſecta bipenni
Hercynia in lyntres,& Rhenum texuit aluo.
Et iam terrificis diffunderat Attila turmis
Romanas ripas,& utroq; ſuperbus in agro. Et pene mille uerſiculis Apollinaris Germanorum tũc uaſtationes executus eſt,cui ad uerbum pene reſpõdit Claudianus,licet ætate paulo prior.

De limitibus Germaniæ,ubi Romani grauiſſimos ſumptus faciebãt tm̃ ad cuſtodiendos Ro.Imp. fines a Germanis. Ca. xxxix.

VEntũ nunc eſt ad extremã ærarii,& totius Ro.facultatis calamitatem cui ſoli tot bella punica cedant oĩa.Non.n.ſi bella gentiũ oĩm cõgregarent memini,tot fluctus Romã accepiſſe, q̃tos a germanis,ſi aliis diſpendiis limitũ iſtorũ populationes adiunxeris? Sita erat olim Germania in medio Ro. Imp. ſolo,undecunq; etiam non(niſi Ro.finibus) terminabat. Vñ ait Panagyricus ad Conſtantinũ.Iacet in latere ac ſinu tuo p̃fuſa barbaries (intelligit Germaniã)per ſe ipſa potens natio,& poſt Romanã magnitudinẽ ſecũda in terris.In illis ergo confiniis,ubi Germania ſe Imp.Ro.coniunxerat, Ro.p̃ſidia collocauerunt,ne Germani tranſgreſſi limites, ꝓuincias Ro.uaſtarent. Vocabant igit hęc loca q̃ a militibus cuſtodiebant limites.Ammia.Marcel.lib. xvii.furor hoſtilis p̃ſulcabat,inqt,itima limitũ.Et li.xx.deſes legatis ad Conſtãtinũ miſſis in limitẽ Germanię ſecũdæ eſt egreſſus.Et ibidẽ,unde pari celerita te per flumen p̃ſidiaq; limites explorãs diligẽter.Idẽ li.xiiii.q̃rũ (ſcilicet Alemanorũ) crebris excurſationibus confines terræ Galliæ uaſtabant.Et Panagyri. ad Conſtan.filiũ.Ecce em̃ dũ a limite pauliſper abſceſſeras,q̃bus ſe terroribus barbarorũ p̃ſidia iactauerat? Alius panagyricus,cũ tot ſint ꝓuinciæ reſtituturę.Et idẽ,nullo ſiq̃dem certo fine fluminũ aut montiũ tenebant,quẽ diſpoſitæ limitis cuſtodiæ non tuerent.Frequens itaq; apud Trebelliũ, Vopiſcũ,& Feſtũ Ruffum,de illis limitibus mẽtio fit.Claudianus, nudato limite cer tet,externũ calcare ſolũ. Fuerunt aũt multi limites. Primus apud Germaniam Rheni limes ferebat,cuius Hieronymus,Seruius & Seneca meminerunt.Alexander hiſtoricus li. iiii.ait Eugeniũ tyrannũ petiiſſe Rheni limitẽ. Et Eumenꝰ hiſtoricus in Panagyricis.Quid ego aliarũ cohortiũ caſtra,inquit,ꝓtranſeam? toto Rheni,Iſtri & Euphratis limite reſtituto. Alio noĩe is limes germanię inferioris dicebat,cuius meminit Ammia. Marcel.li.xx.in autoritate iã ꝓmiſſa, & Fe.Ruffus.Panagyricus ad Conſtantinũ,& eius filiũ.Porrexiſti,inqt,ad inferioris germaniæ limitẽ,magna tp̃is intercapedine.Auſonius nec Rhenũ gali limitis eſſe loco.Secundus limes Danubii memorat,cuius meminit Eumenꝰ in allegatiõe p̃fata,Appianus & Ambroſius,Limes aũt ille in Rhętię uidebat alpibus,unde & ab aliis limẽ Rhętiæ noĩatur.Ammia. Marcel. li.xxii.Danubiꝰ oriens ꝓpe Rauracos mõtes, Rhętiæq; limites. Et Maximiani Panagyricus, uſq; ad

Germãia in medio impii Ro. ſolo.

Germãię limites.

Limes rhætiæ

uſq; ad Danubiũ Germaniæ caput Rhætiæq; limites,& Nazarius,ꝓtranſeo ,inquit,Rhętiæ limitẽ repentina hoſtiũ clade. Claudia. Prominet hercynię confinis Rhętia ſyluæ Vltraq; romuleo protendens flumina regno.
FL. Vopiſcus in Aureliano,Fului Boi meminit,ducis aut p̃fecti limitis rhętię. Idẽ in Bonoſo,tribunatus,inquit,erat,& dux rhętici limitis.Et in Saturno, in limite rhętico &c.In lege de excuſatione munerũ,Impator militibus impat, q̃r cura limes rhętic erat,ne hęc ſinerent a barbaris capi caſtra.Iulius Capitolin. in Antonino cõpoſuerunt,inquit,oĩa q̃ ad munimen Italię rhętiæq; cõtinerẽt Tertius limes Oceani fuit,cuius Tacitus & Strabo meminerunt.Ferẽ & Pannonię limes,cuius Marcellinus recordat,& Mœſiæ limes apud Põp.Lætũ in cæſaribus,& Sarmatiæ.Iſtiuſmodi limites primus cæſar Auguſtus erexerat,ut de eo Fe. Ruffus teſtat in opuſculo q̃d ad Valentinianũ ſcripſit ca.x.Limes,inquit,ab Auguſto inter Romanos & Barbaros,p Vindelicã & Noricũ,Pãoniã & Mœſiã cõſtitutus ẽ.Poſt Auguſtũ Adrianꝰ cæſar, auctore Spartiano, cuius uerba ſunt.Per ea,inqt,tpa frequenter & in aliis plurimis locis,in quibus barbari nõ fluminibus, ſed limitibus diuidũt,ſtipitibus magnis in modum muralis ſepis funditus iactis & connexis,Barbaros ſeperauit.Hæc ille.

Limitum fundator Auguſtꝰ.

De cuſtodibus limitũ & Germanorũ limitationibus. Ca. xl.

GErmania quãq; exilis fuerat,& undiq; germanis circũdebat,ſemp̃ tm̃ Romanorũ potẽtiã poſthabuit.Vnde Romani libẽter & ex æq̃ a germanis(licet potentiſſimi)abſtinuiſſent,ſi Germani eorꝝ pacẽ non fuiſſent aſpernati.Repoſuerunt igit Ro.p̃ſidia in limites,non ut germaniã capent, uerũ ut tm̃ a populatione ,ꝓuinciarũ a germanis affectarũ,ipſos arcerent. Ex q̃ patet,nunq̃ a Ro.uictos noſtros fuiſſe in patria,dũ nullus, Druſo & Cæſare excepto,Rhenũ tranſcenderit,uerũ ſemp̃ in Illyrico aut in Galliis cũ Ro.confli xerint. Hi autem milites q̃ in limitibus latebant,limitrophi dicti ſunt, a uerbo χέφω q̃d eſt nutrio .Alzatus uero ἀπὸ τοῦ λιμένος.i.a portu dixit,ſunt.n.portuũ cuſtodes,ab Ariſtotele in politicis οἱ λιμενοφυλακοί dicti.Meminerunt huius dictionis iurecõſulti,de fundis limitrophis,latine uero limitanei dicunt.FL.Vopiſcus in Probo,accepit,inquit, xvi.millia tyronũ,q̃s limitaneis interſereret, F.Ruffus Maximianus ut reparato de limitaneis exercitu.Aelius Lãpridius in Alexandro.Sola,inqt,q̃ capta ſunt de hoſtibus,limitaneis militibus donauit. Multi & ꝓuinciales milites illos dixerunt, q̃rũ meminerunt Spartianus in Iuliano,& Panagyricus ad Cõſtant. A grecis etiã hi appellant λιμιτάρχοι liminarchæ,ut apud iurecõſultos in titulo de muneribus & honoribus,& in uolumĩe codicis impatorii xii.mentio eſt de limitaneis ducibus & agris.Agri aũt limitanei dicunt,q̃ in collinitio aut cõfinio collocant.Limentinus deus eſt,q̃ limitibꝰ p̃eſt,aut agris limitaneis,ut in aureo aſino ait Beroal.. Suidas eos milites uocat λιβιταναίσσ, uerba eius ſunt.λιβιταναῖοι οἱ ῥωμαίων βασιλεῖσ ἐν τοῖσ ἄνω χρόνοις, πανταχόσε τῆσ τῶν πολιτείασ ἐχαπῶν,ὠδῆ φυλακὴ τῶ ὀρίων τῶ ῥωμαίων ἀρχῆς,ἡ κατὰ τὴν ἑῶαν μαλιστα μοίραν.ταῦτη τὰς ἐφόδουσ τῶ πδεσῶντεσ ἡ ῥακηνῶν ἀναστέλλοντες,οὕσπερ λιβιταναίσς ἐκαλουν. Quod ita traduximus.Libitanæi ſunt, quos ſuperioribus tpibus Romanorũ reges in præſidia ad cuſtodiendos imperii fines collocabã,& maxĩe ad orientẽ

Germani nunq̃ uicti in germania.

Limitrophi.

Liitanæi

Limentinus deus

Locus Suidæ.

Vt illic Sarmatarũ ac Perſarũ incurſiones coercerent, unde eos Libitanæos uocabãt. Alſatus locũ hũc Suidæ emaculãdũ cẽſet, & λιμιτανεῖοι nõ λιβιτανεῖοι legendũ eſſe putat, cuius ſentẽtiæ nõnihil tribuo. Limitare aũt loco limites deſtruere ac incurſare accipiunt ſcriptores. Ammia. Marcel. li. xvii. Limitãtes q̃q; ſupauimus. Et li. xix. id q̃d nunc maxime formidant, limitantes Sarmatas (ut ſũt uerſatiles) ne aliq̃d mouerent? Idẽ, improuiſi limitãtes, licet ꝓperare ſentirẽt. Germani aũt ſemꝑ limitabãt. i. limites populabãt et ꝓuincias Ro. ſubiugas. Vn de Marcel. li. xv. romano ſanguine parentãtes inſultant barbari, Gallias ruptali mitũ pace. Hac animati fiducia q̃ nos ꝑ diſiũctiſſimas terras arduæ neceſſitates cõſtringunt. Panagyricus ad Diocletianũ, ingreſſus es ad illã (q̃ Rhętis obiecta eſt) Germaniã, limitẽq; ꝓculcatã. Verũ toties iſtiuſmodi ꝓuincias ac limites ruptos, capitibus ſupioribus demonſtrauimus. Id etiã peculiare romanorũ diſcriminis eſt argumentũ, q̃d Romani ſingulis annis octo legionibus iſtiuſmodi limites cuſtodire cogebãt, ut Ioſephus in orõne Agrippæ ad Iudæos in lib. antiq̃tatũ adducit, ut tm̃ germanos in eorũ patria retinerẽt. Verum nec tot legiones germanorum populationibus ſufficiebant, ut ex præcedentibus habuimus. Poſſumus ergo cum Claudiano dicere.

Quot legionibus Ger. fuerint coarctati.

Cædant Druſe tui, cædant Traiane labores,
Veſtra manus quicquid dubio diſcrimine geſſit,
Quis meminit ſola uictum formidine Rhenum?

De difficultate ſubigendę Germaniæ a Ro. Ca. xli.

Difficultas germ.

QVanta igit̃ difficultas fuerit Romanis, eorum iuri ſubdere Germanos? haud enarrare facile eſt. Nã ꝓter oẽm uerborũ licentiã, q̃bus fortitudo ac oĩs difficultas effundit̃, ſolã terrę germanicæ aſpitatẽ memorię noſtrę ſubiiciamus. Vidimus in lib. primo aſpam cultu fuiſſe Germaniã, ex Cornelio & aliis auctoribus, tũ frigore inundatiõibus penitus occupatã. Optime ergo nõ minus telis q̃ ſuo ſydere armatas illas gentes Plynius ſecũdo ad Traianũ cęſarẽ teſtabat̃, & pyreneos mõtes, & infinitã uaſtitatẽ muniri eã. Id & Cãpanus in orõne Ratiſponenſi adducebat. Inde & Egeſippus inacceſſibiles germanos li. ii. inducit, & lib. v. Alanos in locorũ difficultatibus reſidere. Quod & Herodianus in Maximino, & Ioſephus in orõne Agrippę ad Iudęos teſtant̃. Idẽ Agrippa apud Egeſippũ li. v. ait ad iudæos, alpiũ muro germanos ſeptos eſſe, & tm̃ hos uiciſſe romanos. Nec tm̃ illa ſilĩa eſſe Tauri montis accliuis collibus aut canopicis agminibus ægyptiorũ, cũ q̃bus iudæis belli uſus ſit. Sic etiam Panagyricus ad Cõſtant. Nõ eſſe, inq̃t, cũ germanis ut cũ Indis & aliis pugnare. Quod uidens Alexander Indos domuit, a germanis abſtinuit, & eorũ legatos quæſiuit. Quid ne timerent Germani? hi uero ut grandibus corꝑibus ſũt & animi elati, hoc ſolũ reſponderũt, ne cælũ rueret. Hæc Arianus græcus li. i. de geſtis Alexandri, & Ptolemæus Lagi literis mandauerunt. Strabo li. vii. id Getis aſcribit, ſiſiter Ptolemæus Lagi. Arianus tm̃ germanis. Male ergo Otto Friſing. Germanos ait adeo fuiſſe timidos, ut ad Alexandrũ legationes miſerit & ſi uixiſſet Alexander, bello admouiſſet, inq̃t, Germanos. In cõtrarium pene

Munimẽta Germ.

Alexan. a Germ. abſtinuit

ſunt

ſunt ſcriptorũ oĩa. Antoninus Marcus imꝑator donis Herodiano authore, nõ bello contra Germanos uoluit confligere. Sunt & alii imꝑatores moti Germaniæ aſperitate, ut tm̃ eos in Ro. ſolo adorti fuerint, nõ in eorũ patria, ideo Tacitus ait, nec impune cæſar in Gallia, Marius in Italia, Druſus in eorũ finibus, eos laceſſiuerunt. Primus oĩm imꝑatorũ ad Danubiũ cũ exercitu uenit Curio ꝓconſul, Plutarcho auctore in uita Ottõis, & Fe. Ruffo in Valẽtiniano ca. ix. Ille Curius eſt, de q̃ Sueuiæ annales (q̃ circũferunt̃) mendaciis refertiſſimi loquunt̃. Et idẽ Fe. Ruffus ca. x. Romanos imꝑatores ad Gallias, Dalmatas, & Myſos, & demũ uſq; ad Danubiũ ueniſſe uoluit. Cæſar primus Rhenũ tranſgreſſus eſt, primus ad Oceanũ uenit Druſus, Vindelicã Tiberius, nullus in eorum ſede (ut uerbis Taciti in Germania loq̃r) eos pepulit. Cor. Tacitus poſtq̃ in hiſtoriarũ primis libris Druſi iacturã a Germanis ſignificauit, addit, q̃to uiolentior cætero mari Oceanus, tanto cœli truculẽtia Germania p̃ſtat, tm̃ etiam clades illa nouitate & magnitudine exceſſit cæteras, Hæc ille.

Qui primus ad Iſtrum

De ſubactione oĩm prouinciarũ Germaniæ a Ro. Ca. xlii.

ADduximus q̃tũ noſtra tulit mediocritas tã Germanorũ q̃ Romanorũ ruinas, dũ inuicẽ bello inſultauimus. Romãi tm̃ demũ uictores poſt multã acceptã cladẽ, ſuo iuri Germaniã aſcripſerũt. Fuit Germãia oli tm̃ una natio, nec diſtincta, donec Ro. poten. eã dũ bello aperuerat, diſcreuit. Gallią uniuerſam cæſar Romanis adiecit, ſub qua ea nunc Germaniæ pars, q̃ Belga dicit̃, continebat̃. Inde alpinas gentes ab Illyrico uſq; ad Gallias & Oceanũ Auguſtus, ut Plynius ait, uicit, & Ro. imꝑio adiecit. Et quia cæſar Pãonias tributarias Ro. imꝑio fecerat, capto rege eorũ Bãccone, auctore Fe. Ruffo, oĩs Danubii ora Rhetiæ, Norici, Pãnones, Myſiæ in ꝓuincią redactæ ſunt, & ro. paruerunt. Daciã Traianus cæſar utranq; bis adortus eſt (ut Dion Bithynus ait) ſemel de eis uictoriam retulit. Inde hi rebellantes penitus Imp. (capto eorũ rege Decebalo) renunciauerunt. Inde per Galienum cæſarem iterum Dacia amiſſa, per Aurelianum recuperata eſt, ſic & duæ Daciæ factæ ſunt a Romanis, ut Fe. Ruffus teſtatur. Illyricus quo Germanos reſpicit, ſub quo Valeria, Seruia, Mœſiæ, Dalmatæ, comprehenduntur, poſt Auguſtum Romanis ſubditus eſt. Sarmatia ſero imperio obſequebat̃, Domitiani tamen ſucceſſores eã ſubiugauerũt. Illa uero intra Rhenũ & Danubiũ, Oceanum, & Viſtulam germãia, a nullo unq̃ Romãorũ penitꝰ potuit ſubiugari, niſi donec ad Frãcos impiũ fuiſſet trãslatũ, tũc. n. accepto fidei uerę ſacramento, ſua ſpõte paruit. Probus licet imꝑatorũ unꝰ oĩm, ipſos cõpeſcuerit, nõ tm̃ ſubiugauit, ut in capitibus p̃miſſis patuit. Imꝑator. ff. de cẽſibꝰ. l. ultia. Poſtq̃ oẽs ꝓuincias ro. imꝑio ſubditas adducit. In germãia, inq̃t, iferiori & Agrippinẽſiũ ciuitas nobis eſt ſubiecta, ecce tm̃ unã ciuitatẽ enumerat. Tꝑibꝰ Theodoſii (q̃ poſt Probũ floruerat) germãi libertate ꝓpria nitebãt̃, nã Hierony. & alii eiuſdẽ ętatis hoĩes, germãos ſꝑ barbaros uocãt̃, & tũc illi barbari dicebãt̃, q̃ romãis nõ cedebãt̃. Titulꝰ tm̃ Theodoſii germãos cõꝑhendebat, ut xi. q. p. C. volumꝰ, ẏba Theodoſi iſũt. Volumꝰ inq̃t, & p̃cipimꝰ, ut oẽs nr̃ę ditiõi ſubiecti, tã Romani q̃ Frãci, Alemãi, Bauari,

Germãia olim una prouicia.

Germãia q̃n ſubiugata fuerit.

Titulus Theodo.

Burgundiones,Saxones,Turingi,Galli,Longobardi,Guiſcones,Getæ,Bene uentani,Hiſpani &c.Et hoc ideo (ut puto) qa olim uicti a Probo aut ab eiꝰ añ ceſſoribus Germani referunt. Vtimur & hodie largius & plus ęq̃ noſtris titu lis,& quaſdã regiones ſuis titulis inſerũt,ad quas uidẽdas ſolũ uix liber ingreſ ſus patet.Quid ſi & hoc Theodoſii tpibus Germanis cõtigerit? Quantas autẽ turbas germani ſuo tpe excitauerint,ex dictis Hieronymi prius adduximꝰ.Te nendũ ergo putamus Germaniã nõ niſi a Carolo Magno impio ceſſiſſe,ſunt uiri pſtãtiſſimi partim Germani,partim externi,q mecũ ſentiũt,et Carolũ ger manum fuiſſe aſſerũt. Fuit ergo Germania nunc̃ Ro. imperio ſubdita,uerũ potius imperium Ro. ductu Caroli Germaniæ ſubiectum eſt.

De ſubactione prouinciarũ Europæ a Germanis. Ca. xliii.

ANteq̃ rerũ ſumma Germani potiti ſunt,multas ꝓuincias ſibiipſis ſub diderunt. Tẽporibus.n.Iuſtiniãi Arelatẽſes,q poſtea eorũ ditionẽ in regnũ uerterũt,Germanię ceſſerũt,p Pipinũ q̃c̃ & Carolũ Auſtra ſia,ut lib. iii.diximus.Inde tpibus trãslationis impii Burgũdia,Delphinat⁹ q̃c̃ q nũc a Francis occidẽtalibus teneť. Quõ aũt & cuius auſpicio ab impio ger mãico Gallis hi ducatus cõtigerint,li.iii.diximus. Lothoringiã Otto germãis ſubiecit.

De Vngarorum bellis aduerſus Germanos. Ca. xliiii. (lubiecit.

Germani cõtra Vn garos.

DVm oĩm illorũ meminero,qbus uel aliq̃d dãni Germania debet, nul lã gentẽ uideo,cui plus Germania q̃ Vngaris obligeť,a qbus pene ad ſummã deſperationẽ noſtri redacti ſunt,& ab his ſolis.In Vngarorꝝ fortitudine Philelphus,Aeneas Syluius,Luitprãdus,& alii occupati erant.Hi ergo Vngari nõ Hunnorũ reliq̃e,uerũ noua gẽs ſub Carolo Magno ac Lu douico in Germaniã exarſerũt.Papia ab ipſis capta eſt,ſalutis ãno D.cccc.xxiii. quarto Idus Martii inditione Romanorũ xii.feria vi.hora iii.ut ait Luitpran dus lib.iii.cap.primo.Ludouicus Cæſar contra ipſos profectus eſt,ut Rhegino Prunienſis aſſerit,& Luitprãdus innuit cap.xi. Inde Arnulphi Cæſaris tpib⁹ Bauariã miſere deuaſtauerunt Sueuiã ac totã Germaniam,ut placet Geblacen ſi.Idem Caroli Groſſi ſeculo ſecundum Platinam in uita Stephani quinti ſalu tis anno D.cccc.xv.contigit.Conrado regnante iterũ ad Alemaniã Saxoniam ſeſe Vngari contulerunt,iuxta Ottonis Friſing.opinionẽ lib.vi.& tunc Baſileã dirripuiſſe ꝓbat Geblacenſis.Secundo inde anno iterũ Germaniã incurſaue runt,Sergii tpibus,ut teſtať Platina.Iterũ in germãos expeditionem mouerũt. Quo tempore & in Venetos, referente Blondo,incurſauerunt, ac inopinato ductu eos omni pietate,omni humano iure carentes miſere egerunt.Hetruriã ſolo æquauerunt, utriuſq̃ ſexus homines e cæde ſuperſtites, in Pannoniam ſecum tranſuexerunt,ut Placet Sabellico.Iterum in Saxones mouẽtes, uſq̃ ad Merſpurgum deuenerunt,ut aſſerit Platina in Stephano vii. & Agapito.

Quõ Vngaria a Germanis deuicta Imp. Romano ceſſerit. Ca. xlv.

QVantum ego uidere poſſum, Vngaria,Italia,Francia,de Germanis que ri poſſunt,quod olim Greci,Aphri,Macedones de Romanis,poſt enim Argolici regni detractionem,uis & robur ſimul a græcis receſſerũt,

ita & nunc Vngaria,quę ante imperii decorem uictorem non agnouit,poſte rius uero paulo nec uictum. Vngari ergo qui illo tempore Italia pene tota potiti ſunt,ut ait Platina in uita Agapiti,iam patriæ uix conſulere potuerunt. Henricus ergo cęſar dicẽte Lupoldo ca.xii.de zelo Germanorũ, Vngaris bel lo diffidẽs,tributa p nouẽ ãnos inire coactus ẽ Vngaris pſoluere,& ſub anno dñi D.cccc.xxiiii. Anno abhinc ix.habita orõne cũ principibus,ipſos oĩm ger manorũ primꝰ uicit.Hęc prima de ipſis uictoria.Anno dñi D. cccc.lv. tẽpore Vdalrici epiſcopi Vngari uſq̃ ad Auguſtã uenerũt,Otto p̃cibꝰ Vdalrici iꝑos caſtris exuit,ut nõ ſex eorũ ſupſtites euaſerint,ut uoluit Otto Friſing lib.vi.ca. xix.hiſt.Platina in uita Ioãnis xii.tribus grauiſſimis p̃liis hũc Vngaros cõtudiſ ſe ſcribit,tribus eorũ regulis captis.Grauiſſimũ hoc p̃liũ ferebať,ut q̃to uicto ria maior prius,tanto tunc clades exitialior.Multa Vrſpergenſis,Hermannus Sigibertus Geblacenſis addunt.Gotfridus inde dux cũ trãſrhenanis germãis. Vngariã penetrauit.Hęc igiť regio poſtquã per Henricum longo poſt religio nem noſtram ſortita eſt,imperio noſtro ceſſit,ut & die hodierno partes Vn garorum rex a Maximiliano ſortiatur.

Vngaria a Germa nis uicta.

De bellis aliarum gentium & earum ſubactione. Ca. xlvi.

BVlgari Thraciã uaſtabant,occurrentẽ ſibi Cõſtantinũ uicerũt,demũ ut Mœſiã & Pãnoniã eis cõceſſerit impetrauerunt,ut Platina in uita Agapiti ſcribit,itaq̃ & hęc impio tributaria facta eſt. Otto Friſing. li.vi.& Sigibertus Geblacẽſ.ſub anno M.c.xlvi.huius rei euẽtũ collegerũt.Bel gas impio adiecit Otto filius Henrici anno.96z.Nortmãni diu cõtra germãos bellauerũt,ut Platina in multis locis oſtẽdit.Tandẽ p Hẽricũ primũ anno dñi D.cccc.xxvi.armis reddebant obtẽperãtes Lupoldus li.ii.de zelo germanorꝝ & hiſtoria Frãcorũ aſſerũt.De illis plura Rhegino Prunieñ. Otto Friſing. & alii adducũt.Dani p Hẽricũ tributarii facti ſũt anno D.cccc.xv.ut Lupold. ca. ii.de zelo germanorũ ait,rebellãtes inde p eius filiũ Ottonẽ anno dñi D.cccc. lii.impii iugũ ſuſtulerũt,ut hiſtoria Frãcorũ ꝓbat.Sclaui p Hẽricũ & inde p fi liũ eius Ottonẽ uicti,ab impio ſubditi ſunt,ut Lupoldus & hiſtoria Francorũ referũt.Boemos apud antiq̃s ſemp̃ germãi deuicerũt.Hẽricus primus germa norũ Imp.filius Ottonis ducis,mortuo Cũrado Pragam cepit,ait Sigebertus. Poſtea Boemi Spireneo duce Chriſti legẽ induerũt.Huius filius Vuencesla⁹ occiſus eſt a fratre Boleslao.Iratus ergo Otto ipſum ulciſcẽs,Boemiã ad dediti onẽ cõpulit,& tributariã fecit,referẽte Platina in uita Stephani viii. Sæpe aũt rebellauerũt.Rex eorũ ſemel impatori cõgreſſus,pedes eiꝰ detinebat,inde ab uxore redargutꝰ,impatori iterũ cõferẽs occubuit,ut placet Aeneæ ĩ.i.hiſt.Boe micę. Grauiſſimũ tñ bellũ oĩm Huſſorũ ueneno oriebať,Syluio referẽte.Got thi etiã cõtra germãos ꝓceſſerũt,primo Dicengi cõſilio tpibꝰ Syllę & Marii, deiñ tpibꝰ Theodemiri germãi Vualameris regis gotthorum, cõtra gotthos Sueui profecti, & uicti ſũt,nã cõgelato Danubii alueo gotthi trãſierũt,& ui cerũt.Sicilienſes etiã duce Rodigero a lothario duce Saxonũ inde ĩpatore ſub acti ſunt,& Apulię ciuitates liberatæ, Ammo.ca.xxxii.& Gotfrido autoribus.

Variarũ gentium ſubactio,

De uirtute dñorum Teutonicorũ,& ſubactione Pruſſię. Ca. xlvii.

Domini Teutõici

SVnt p̃terea chriſtianiſſimi milites q̃ Teutonicorũ ac Germaniæ nomen uirtute emeruerũt,nobis recẽſendi.Hi olĩ a Ptolemaidę abacti facto periculo ex quercu Marieburgũ caſtrũ condiderunt, quo fortius alterũ nõ fuit,uerũ inſidiis Beatiſs. uirgini Marię a Polonis detractũ eſt,ubi prius dei cultus,nunc eq̃rũ ſtabula uigent,heu religio ſtercore cõpenſata eſt. Aeneas Syl. multa a Polonorũ rege capta ſcribit,& p̃ Sigiſmundũ Hũgarię regẽ,iterũ priſtino dominio mandata,plura capta ego,pauca reſtituta uideo.Nauclerus Hẽricũ cognoie Valpotten anno dñi M.C.xci.ordinẽ Teutonicorũ incepiſſe,& Ottonẽ ſecũdũ & Hermãnũ Bart hoſpitale ex Marieburgo confeciſſe aſſerit, poſtq̃ ex Ptolemaide uenerũt. Cęterũ maior Pruſſiæ pars Polonis remanſit, minimamq̃ partẽ Teutonici fratres retinuerunt.

De ſubiugatione Liuoniæ a militibus Teutonicis. Ca.ultimum.

Liuoniæ ſubiugatio.

PAulo poſt & Liuoniã milites illi ὁμοθαλλόπνοι fidei chriſtiãę ſubmittere tentauerunt,nec caruit eorũ uolũtas exitu.Pauco.n.tpe Liuoniã totam armis occupauerũt,ac eã in fide recta inſtruxerunt.Tantũq̃ terrorem Sarmatis cæteris ĩcuſſerũt,ut ſi Fœderici II.impatoris liuor eos nõ detinuiſſet, tõtã Ruſſiã ac Sarmatiã ferro ſibi & chriſtianis uẽdicaſſent. Cogebãt igit Teutonici (ut Hãnibali a Carthagineñ. euenerat) pãrtã uictoriã e manibus deſere re.In pugna ea cõtra barbaros geſta,ſindõ tũc diuinit9 ſubmiſſa illis apparuit, ac eis poſtmodũ alborũ uelaminũ dedit initiũ.Reliqua in Aenea Syluio lege.

Cõcluſio ad Lectorẽ de cæteris germanię bellis p̃ter iam dictis.

Bella alia germãiæ

NOn me fugit, q̃ multi inique laboribus noſtris reſpõdebunt,ac apud Rhadamanthũ oĩs debiti exceptorẽ,me interpellabũt.Q̃ capitulatim ut ſic loquar,oĩa bella Germanorũ ſummo ſtudio exegerim, illa uero q̃ noſtra ætas aut maiores noſtri uiderũt,ac expti ſunt, penitus excluſerim. Illud Taciti ad me attinere dicturi ſunt,dũ uetera extollimus, recentiorũ incuriоſiores erim9. Nec caret ueritate ſẽtẽtia illa Taciti, uerũ q̃ nobis ea calũnia ĩſidiant̃,ne ſiniſtre mihi rẽ hanc interp̃tent̃,hoc a nobis ſibi reſpõſum deſumãt. Poſtulaſſet ,pfecto hæc noſtra ,pfeſſio,ac p̃ſens negociũ,ut ea,q̃ germanorũ ſunt, pro captu nr̃o germaniæ nõ denegaſſem. Nã id ſcribẽdi genus q̃d nunc noſtro ingenio ceſſit,in me req̃iuit,ut pariter a prima germaniæ origine,uſq̃ ad calcẽ in deducendis hiſtoriis pergerẽ.Multa tñ nos auerterunt,q̃rũ maxim erat,q̃ uidiſſem maximã æque̅uorũ meorũ partẽ,in recentioribus hiſtoriis uehementer occupatã,antiq̃tatis uero penitus nullã habuiſſe rõnem,tot.n.chronici,tot annales,ut nihil in his deſydereť,q̃d ſeculo recentiori contigit.Nec anni,nec horæ deſunt,minutis rem metiti ſunt,ut fit,qñ rerũ nouarũ impẽſiores ſumus.Sunt q̃bus rerũ nouarũ cura erat,qui hiſtorias recentiores effuderũt, ac plenis ſpaciis dilatauerunt,in q̃rũ numero Vrſpergenſis,Hermannus,Rhegino,ac pene tot annales q̃t ſunt Germaniæ urbes ac uici.Illos requirere potes q̃rũ operam ſi ornando nomini meo impendere maluiſſem,ac q̃dq̃d nobis uigilãtia nr̃a tribuit,in unũ cumulũ coaggeraſſem,uoluminiq̃ illi ſuppoſuiſſem

qualis quæſo rerum ſpecies ediditſem? Adde q̃ hi rem tam exacte ,tam enixe proſecuti ſunt,ut ſi labores eorum noſtro operi imitandos aſciuiſſẽ; aut rem prodigialiter mutaſſem,aut eorum orationem intemeratam,integram,recenſuiſſem.Denicq̃ unus ille e multorum numero Iacobus Vuimphelingus in ſtar plurimorum in recentioribus rebus habendus eſt,qui ferme de imperii translatione (ubi noſtra oratio deſiit) exorditur,ac fœlici rer um ſerie ſcribendi ordinem a calce libri noſtri uſq̃ ad ſuam ętatem deduxit ,non parce , non ſucciſe,uerum latis finibus effuſe plena ac abundanti hiſtoria diſſeruit omnia. Hunc noſtro libro coniunge, & dices coniunctiſſimum.Erat ingenium nobis ad reparandam antiquitatem Germanię accitum,ac grauibus ſtudiis intẽtum & ad illa uidelicet quæ ſparſim e tot auctorũ uoluminibus diſſipata ſunt,quõ in ordinem redigenda nobis uenirent,plus accommodatum.Ne tamen ullam aduerſus nos habeas occaſionem,ea quæ bellis debentur,& nunc libro illo detracta ſunt,dum ſingularium gentium, regum, ciuitatum, regionum memoria nobis erit habenda,eo copioſius apten tur.Et hoc tantum ideo adduximus,ut agnoſcat cordatus Lector,nihil quod Germaniæ impu tari poſſit a nobis deſyderari.

FINIS QVINTI

LIBER SEXTVS EXEGESEOS GERMANIAE DE STRATEGEMATIBVS SINgularium populorum Germanorum,& continet in ſe capita Sexaginta duo.

Primũ.Cõtra Leonhardũ Aretinũ, conticentem fortitudinem Germanorũ.
ii.De primis Gotthorũ expeditionibus,& eorum diuiſione.
iii.De geſtis Gotthorũ contra Auguſtum cæſarem,& alios illius tempeſtatis.
iiii.De ſtrategematibus Dromachetis contra Liſymachum.
v.De Gotthorum geſtis contra Macedones.
vi.De bello Luculli,Agrippæ & Domitiani contra Gotthos.
vii.De ſtrategemate Gotthorum contra Philippum, Gordianum,Poſtumũ
viii.De Diocletiano,Maximiano,Mariano,Galieno contra Gotthos.
ix.De Claudii preliis contra Gotthos,& non tot gotthorum tunc occiſos fuiſſe,ut a Trebellio aſſeruntur.
x.De triumpho Aureliani,& premiis eius,eo q̃ gotthos uicerit.
xi.De Valente cæſare,& quæ eius ætate ſibi contigerint a Gotthis,& eius aduſtione ab eiſdem.
xii.De obſidione urbis Conſtantinopolitanæ a gotthis,Valentiniano,ac Theodoſio Cæſaribus,& quomodo ſe cum gotthis geſſerint,
xiii.De motibus iterum obortis inter Roma.& gotthos,& de Styliconis perfidia,ac intoleranda Claudiani adulatione.
xiiii.De Alarico rege gotthorum ,& ſubuerſione urbis Romæ.

xv.De Oſtrogotthis ac Hunnis,& de ſubactione Oſtrogotthorũ ab Hũnis, & Attilæ ac Theoderici p̃liis,captioneq; urbis Romæ ab Attila.
xvi.De Gotthorum ſtrategematibus contra reges Francorum.
xvii.De poſterioribus Attilæ & Odoacro, & eorum profectione denuo in Italiam,& urbis expugnatione.
xviii.de expulſiõe Odoacri a Theoderico,& bello gotthico cõtra Iuſtinianũ.
xix.De reb⁹ geſtis Iuſtiniani p̃ Bellizariũ,& regib⁹ Gotthorũ uſq; ad Totilã.
xx.De duplici ruina urbis Romæ a Totila & totius italiæ excidio a Gotthis.
xxi.De exitu belli Oſtrogotthici & expulſione Gotthorum ab Italia,& quorſum Oſtrogotthi peruenerint.
xxii. De Viſogotthorum exoneratione,& quorſum ſe contulerint,& eorum in totius terræ prouincias incurſiones.
xxiii.De Gotthorum bellis contra alias nationes præterq; Romanas.
xxiiii.De Hunnorum ſtrategemat.contra Romanos & Germanos.
xxv.De Vandalis & eorum bellis,ac ruina urbis Romæ.
xxvi.De Alanis,Burgundiis,ac Sueuis in totum orbem irruentibus
xxvii.De Herulorũ,Gepidarũ,Rugorũ ſtrategematibus cõtra Lõgobardos.
xxviii.De Herulorum & Rugorum irruptionibus contra Romanos.
xxix.De Antibus.Viuidariis.Sclauis. Venetis,& eorũ nominibus,principio ac exitu & populationibus in Ro.Imp.
xxx.De Scyris.Chaibis.Vitungis.Breucis.Aſtringis,& reliquis barbarorũm populis a Gotthis deſcendentibus.
xxxi.De Longobardorum ſtrategematibus in Ro.& alios.
xxxii.De Bulgaris & eorum populationibus.
xxxiii.Genealogia omnium pene Græcorum ac Romanorũ cũ prædictis barbaris gentibus affinitatem trahentium.
xxxiiii.De Francis germanicis & eorum irruptione in Galliam.
xxxv.De Danis ac Normannis,& eorum ſtrategematibus.
xxxvi.De antiqua Sueuorum ac Saxonum ſimultate.
xxxvii.De Sueuis ac Saxonibus Angliam.Britannias,& alia loca inuadẽtibus
xxxviii.De Sueuis ſenonibus,& eorum prima expeditione.
xxxix.Tota Senonum impugnatio contra Ro.Capitolium cuſtodientibus.
xl.Romanos in una die ſæpius a Germanis fuiſſe victos.
xli.Quomodo Senones Sueui a Romanis iterum expulſi fuerint.
xlii.De ſecunda Senonum pugna contra Romanos.
xliii. De Gallis.Geſſetis,& eorum ſtrategematibus.
xliiii.De prima expeditione Galatarum germanorum.
xlv.De Galatarum pugna contra Antiochum.
xlvi.De Galatarũ cõtra Delphos oppugnatiõe,& tẽpli Apollonis dirreptiõe.
xlvii.De galatarum ruina,& eorum contra Pyrrhum bello.
xlviii.De ſtrategematibus Galatarum contra Romanos
xlix.De reliquiis Galatarum quæ ſuperſuerunt,& quorſum hæ peruenerint, & eorum regione.

L.Quomodo Gallogræci imperio demum ceſſerint.
Li.Epilogus terrarum a Germanis ſubditarum.
Lii.De captione urbis Romæ,& q; tm̃ & a ſolis Germanis capta ſit,& q̃ties.
Liii.Quõ germãi non ſolũ urbẽ euerterint,uerum & linguam Ro.affecerint.
Liiii.Quoties Thracia ac Conſtantinopolis Germ.fuerit præda,& quõ euerſæ
Lv.De deſtructione Carthaginis a Germanis.
Lvi.De bello Cimbrico,& prima Cimbrorum expeditione,& Marii,Cæpionis,& aliorum ruina.
Lvii.De ſecundo conflictu Marii & Cimbrorum.
Lviii.De iactura illata romãis a Cimbris,& Marii donis,& laude ob uictoriam
Lix.De Scytharum,Myſiorũ & reliq̃rũ Germ.ĩcurſiõib⁹,& q̃d ſit ἀπροκυδίστως.
Lx.De Baſtarnis Germanis,& eorum bellis.
Lxi.De Bois & eorum incurſionibus.
Lxii.De Bructerorum & aliorum Germanorum præter iam dictorum expeditionibus contra Germanos.
Oratio ad Max.æmilianum Imp.de ſtatu Germaniæ.

AD LECTOREM

Vit nobis longa oratio p̃miſſa hactenus de inſigni in Romanos germanor̃ uictoria ac bellica fortitudine,aduerſum totius orbis nationes.Addidimus p̃terea q̃d longe honeſtiſſimũ fuerat,tot diſpẽdiis hoſtes germanorũ ſemp̃ affectos, ac pene ad ultimã ſuipſorũ deſperationem ab eis fuiſſe redactos.Hæc q̃dẽ diurna partim lectione nobis cõſtabant, partim a doctiſſimis hoĩbus depẽdimus,utinã ea uerborũ lenocinata ac luculenta iunctura materiæ de ſe nobiliſſimæ captus ĩgenii noſtri reſpõdiſſet,qua germanica fortitudo in diſciplinarũ oĩm uiro inſtructo niteret.Si em̃ ex æq̃ conſentaneũ uirtutis enarratorem dii germaniæ noſtræ cõceſſiſſent,opus fuiſſet ut Homero priorẽ,antiq̃orẽq; rebus germanicis deſtinaſſent,& q̃ maiori ſtudio addictũ ſeſe,maius ac p̃ſtantius argumentũ ſibi ad deſcribendũ ſumpſiſſe putaſſet,q̃ q̃ Homericũ ac Troiæ negociũ egiſſet. Ilic em̃ tm̃ ſola ciuitas ab imbelli græcorũ turba ac fallaci cõcidit,q̃ aduerſ⁹ græcorũ illos ὃν λευκωπακτικὸς ut Homerico uerbo utar ſui tutelã adeo comp̃henderat,ut in decimũ ueſtigia retulerit annũ.Oh q̃ta bellorũ turbas parturient mõtes,uaſcet unius ciuitatis Græci q̃. periculũ,ac ne huĩ⁹ q̃dẽ,niſi tot reuolutis annis,tot p̃miſſis cladib⁹.Nec tñ hãc Titides,nec Largyſeus Achilles,nec anni domuere decẽ,nec mille carinæ.Vñ hoc? unde tanta Troianorũ uirtus,q̃ tot annis,tot p̃liis græcis reſpõdit? quia ſpiculis res agebat, φράζαντες λοιὺ λαρί σάκος σάκεϊ προθελυμνῳ, Ασπιδ' ἄρ' ἀσπίς ἔρυ δεκόρυς κόρυν ἀνέρα δ' ἀνήρ Haſtis denſabant haſtas,ſcutiſq; minãt ſcuta,tenet clype⁹ clypeũ galeãq; q̃q; criſtę.Heu q̃ lacrymabile bellũ,græci.n.καλιζώνοι ut homericis attributis utar.i.pulchre cincti θρασυκαρδίοι. corde feroces ὅπλ' ἐν χοροῖσι ἔχοντες,χάλκεια μὲν πρῶτα λοελίχ' ἑὸν ἐγχεα.i.in manibus arma ęnea habuerunt, clauos

ac lõgas haſtas. Erat pulcherria Toxaris apud Lucianũ cõtra græcos oratio: ἐγὼ δέ σοι διηγήσομαι φόνους πολλοὺς καὶ πολέμους καὶ θανάτους ὑπὲρ τῶν φίλων, ἵνα εἰδῇς, ὡς παιδιὰ τὰ ὑμέτερά ἐστι, πρὸς τὰ σκυθικά· ἀλλ' ἐπέζεσθε, οὐδὲ ἀλόγως αὖ πεπόνθατε, ἀλλὰ εἰκότως τὰ μικρὰ ταῦτα ἐπαινεῖτε, οὐδὲ γὰρ εἰσιν ὑμῖν ἀφορμαὶ σοφὸν μεγέθεσ, ἐν εἰρήνῃ ζαθείᾳ βιοῦσι. πρὸς ἡμῖν δέ, συνεχεῖς οἱ πόλεμοι καὶ ἡ ἐπαλύνομεν ἄλλοις ἢ ὑποχωροῦμεν ἐπίοντας ἢ συμπέσοντες, ὥσπερ νομὸς ἢ λείας μαχόμεθα. i. Ego tibi multas cędes enarrabo bella ac mortes pro amicis ſuſceptas, ut agnoſcas ueſtra (ſcili. græcorũ) puerilia eſſe ſi geticis conferantur. Nec ſine rõne temere res ueſtras attollitis, uerum merito parua iſta miramini, dũ grauia uobis nõ ſupſint græcis ſemp in pace ſumma ui uentibus. At apud nos ꝑpetua bella, aut inuadimꝰ alios, aut cędimus, ac ſemp cõcurrentes pro paſcuis ac p̃da pugnamus. Nec plane aliã habet in ſe ſpeciem grecorũ illa turpis armorũ iactatio erga germanorꝝ uirtutẽ q̃ Καταχορευομαχία illa Homeri, ubi milites, θώρακας δ' ἔχον καλαμοστιφέων ἀπὸ βύρσων οὔγαλέην δι/ραντες ἀσπὶς δ' ἦν λύχνοι δ' μεσόμφαλον. Hæc uero non germanorũ extiterunt q̃ rũ nunc bombardarũ uſus eſt, q̃rũ tonitrua triſulca Iouis fulmina deſtituunt, q̃rũ uis repentina cœlũ, terras ac mare, maneſq; infernas, ut Plato de fulmini bus dicere conſueuit, terret, q̃rũ fremitus ac neceſſitas oẽm humanã excedit conditionẽ, a cuius ĩpetu non die una ſe Troia illa ſuſtinuiſſet. Habuiſſet mul to honeſtiorẽ occaſionẽ Homerus quidã, ſaltẽ unicã germanã gẽtẽ, gothicam ſcilicet ſuo uendicare ingenio, q̃ toties Romã, non Aſiæ, uerum totius orbis ca put, gentiũ oĩm caltatricẽ armis occupauit, ac non ſemel ſolo æquauit, q̃ indu ſtriæ ſuæ græcos ὀλιγοπλοκάμους. i. bñ comatos ac Vlyſſem aſtutum, tot carmi nibus mirari, ac ultra cœli ſedes efferre, honoreſq; ꝑter mortales renumerare quẽadmodũ Homerus, & alii q̃ ἀπαυθαδιάζοντο res humi ſerpentes famulante eloquentia ultra rei penſum ac lineã deducũt. Cæterũ ego ἀνορθωτίζων ad illoꝝ ingenia nimis intẽpeſtiuus. Cur germanorũ factis ἀξιοφηγητάτοις debitã digni tatẽ reddi poſſe a me ſperarẽ, dũ uiderim, aliud remi genus germanorũ eſſe q̃ troianorũ, his Homerũ, illis ꝓo nec ante nos Cherilũ contigiſſe. Non tñ ani mi noſtri uoluntas deeſt, licet uiriũ facultas ac explorata imbecillitas, q̃ ut no ſtris nugis (q̃bus Germania indigna eſt) parcã exhortaꝛ, ita patriæ pietas ut eo ĩpẽſior in eiꝰ negocio peruigilẽ admonet, & ne patiar decꝰ eiꝰ ĩ tenebras abire

Contra Leonhardũ Aretinum, & cæteros qui germanis gottho rum gloriam eripere conabantur. Ca. I.

Contra Arietinũ

NVnc in arenã aduerſus pl̃roſq; deſcẽdã, q̃bus necara nec fides unq̃ erga Germanos affuit, ob innatã eis germanici noĩs inuidiã, q̃s iniuri arũ expoſtulare nõ dubitabo, dũ laudi noſtræ ſemp σκοπελίζοντες exi tiũ ac inclinationẽ meditati fuerint. Quos & natura ita finxit, ut noſtrũ decꝰ ini que ferentes, ſemp Germaniæ laudes interuerterent. Hi olim a noĩe germãico gotthos excluſerunt, ut eos ſatis refellimus ac reuicimus in primo uolumĩe, ubi quicqd ad huius rei cognitionẽ conferre uidebaꝛ, ſtudio nõ mediocri ꝓſeque bamur. Id q̃q; ſilentio nequaq̃ nobis remittendũ eſt, Leonhardũ Aretinũ exi tialẽ patrię noſtræ hoſtẽ, dũ Procopiũ cũ oĩm noĩs illius auctoris diſſimulati one latinitate donaret, ea q̃ pene e uerbo tranſtulit, ſuo ingenio, diſſimulato au

ctoris noĩe arrogauit, ac ſe ut Procopiũ latinũ uendi uoluit. Non fuiſſet hoc noſtræ cenſuræ opus, nec noſtra interfuiſſet, nihilq; ſupfuiſſet, q̃d reꝑhẽſiõe noſtra indigeret, ſi Procopiũ ſaltẽ fideliter latinitati reſtituiſſet, nec ſilentio ea (q̃ in ære germanorũ fuerũt) ꝑteriiſſet. Scripſit Procopius græcus de Gottho rũ rebus geſtis uolumina quatuor, Leõhardus uero Aretinus totidẽ cõpoſuit, & liber libro, materia materiæ reſpõdet, ut de eo & Blondus inquit. Nec ulla in ambobus orõnis ſaltẽ alicuiꝰ cõmutatio eſt, q̃ minus liber idẽ unꝰ uel ex uno profectus cẽſeaꝛ, niſi q̃ quæ honeſtius de Germanis Procopius edidit, ea Le onhardus e græco non tranſtulit, cũ tñ cętera curioſa ĩdagine imitatus ſit oĩa, hoc ideo euenit, nã grauiter paſſus eſt quicq̃ honorificẽtiꝰ de germanis audiri

De primis Gotthorum bellis ac diuiſione. Ca. II.

VErũ ut ad rẽ (unde digreſſus ſum) redeã, Gotthorũ illuſtriſſimę ſcil. gẽtis egregia facinora, ac Romã toties ui armiſq; occupatã, ad uires indicabo. Memorant Gotthi olĩ in quatuor partes diuiſi, q̃dã Oſtro gotthi, alii Viſogothi, ſeu hyppogothi, Vandali, ac Gepidæ, ex q̃bus Lõgo/ bardi, & horũ optimi Turcilingi ꝓceſſerunt, pariter ac Auares, Hunni, Alani Sclaui, Antes, Aſtringi, Teiphali, Scyri, Chaibi, Rugi, a nullis aliis originẽ tra xerunt. Fuerunt eñ multi gentiũ illarũ, ut Iornandes ac Barnefridus inquꝫ noĩe tñ diſcreti, cæterũ una gens, de ſingulorũ itaq; ſtrategematibus acturus ſum. Et primo de Gotthis, q̃ tribus antiq̃ſſimis anteq; Ro. impii fama ac titulus increbuiſſet, hoſtibus carẽtes, ſibiipſis bella intulerunt, ac a Scãdia inſula & pa tria, primo ad Vlmerugos caſtra mouerunt. Propulſatis inde ciuibus, eorũ ter rã (rege Bericho) occupauerũt. Inde ad Scythiã Ouim dictã ꝓfecti ſunt duce Filimero, referente Iornande. Inde ad gentẽ Spalorũ, auctore Ablauio, reſede runt, q̃bus deuictis gotthi ſeſe diuiſerunt, alii totam ægyptũ ſubegerunt, cuius rei & Herodotus Halicarnaſſeus meminit, alii orientẽ duce Amalo, alii occidẽ tem Vualtho duce conceſſerũt. Ex illis ad orientẽ delatis, Scythis fugatis, reli qui Scytharũ reges emerſerunt. Rex eorũ Veſoſis alii Vexoris dicũt, Betorici regi ægyptiorũ bella intulit ac uicit, ut Iornandes, Iuſtinus, & Trogus in prĩo Bonifacius Symoneta, ac alii deſcribũt. Succeſſit huic Tomyra regia quę Xer xem bello egerat. Philippus inde rex Macedonũ Gotthilã, a q̃ gotthi ſunt, Scy thiæ regis filiã, matrimonio ſibi copulabat. Alexãder inde eos bello ſolicitabat uerũ expertis eorũ uiribꝰ pacẽ cũ ipſis cõpoſuit, ut ẽ apud Strabonẽ li. vii. Arria num in primo Ottonẽ Friſing. licet Q. Curtius diſcrepet paululũ ab aliorũ ſen tentia. Dariꝰ. n. rebꝰ Perſarũ potitus, Antriregiri Scythiæ regis filiã matrimo nio ſibi addixit. Huc uſq; Gotthi Scythæ dicti ſunt, ut eos manifeſte Diõ, ſcho laſticus Smyrnæus, Agathius, Iornandes, & alii uocant, non q̃ a Scythis uene rint, ut Italis quibuſdã ꝓſuaſum eſt. Verũ qa expulſis Scythis eorũ potiti fue rint impio, aũt potius Scythæ ab ipſis originẽ ſumpſerit. Nã Trebellius Pollio Scythas gotthorũ partẽ fuiſſe dixit. Aliã gotthorũ turbã aggrediar, q̃ occidẽtẽ inuaſit, hi populata gręcia ſe in Aſiã cõtulerũt, Troianis auxilio uenerunt, eorũ reges, ut Dion gręcus ſcribit, referunt, Euripilus ac Thelephus qui Caſſandrã occidit, ac ab Achille telis deſtituebatur.

Gotthorum diuiſio

Prima gotthorũ bella

De Gotthorum geſtis contra Auguſtum Cæſarem. Ca. iii.

Gotthorũ geſta cõtra Auguſtum

INde Auguſti tpibus Byrebiſtas Getarũ rex floruit, Aelius Cato tunc ex Tranſiſtrana regione, quinquaginta getarũ millia in Thraciã habitatura deuexerat, rex aũt eorũ eos nunc exercitatione corporũ, nunc ſobrietate ac edicto ita rexit, ut latũ adeptus fuerat impiũ, ſubiecitq; finitimos plurimos, audacter Traiecto Iſtro, Thraciã, Macedoniã ac Illyricũ depopulatus eſt, Romaniſq; magnũ terrorẽ icuſſerat. Decq; Gallis finitimis Thracibus ac Illyricis ꝑdas ingentes reportauit. Boios etiã ſubditos Critaſius populos funditus deleuit, ſimiliter & Tauriſcos. Auguſtus igit coactus, contra eum quinquaginta millium exercitum miſit, hæc Strabo libro ſeptimo geographiæ.

De Dromachetis ſtrategem. contra Liſymachum. Ca. iiii.

Droma chetes cõtra Liſymachum.

FVit & pene eodẽ tpe Dromachetes rex Gotthorũ q̃ Liſymachũ regẽ ſecũ in Iſtro occurrentẽ intercepit, ut Cãpanns in orõne Ratiſponenſi, Strabo li. vii. Plutarchus in lib. τῶν ἀποφθεγμάτων aſſerunt, cuius uerba li. iiii. Ca. de libertate appoſuimus. Et idem Plutarchus in uita Demetrii idem infit, cuius uerba ſunt. Trux barbarorum dux Dromachetes, q̃ paulo ante Liſymachũ captũ tãta liberalitate dimiſerat. Hunc Dromachetẽ Thraciæ regẽ Oroſius li. iii. noiat, & hiſtoriã recenſet. Similiter Liuius, Eutropius, Euſebius, & alii, tñ Strabo ac Iornandes Getã dicunt, q̃d & ueritati ꝓximi⁹ eſt Ideo aũt ꝑſtantiſſimi illi Thracẽ eũ fecerunt, dũ Getę pene ſemꝑ Thraciã ſubdiderint. Aiunt & adhuc locũ in Thraciis noĩe Liſymachiã, ab illa pugna noĩatũ, cuius meminere Plynius li. iiii. ca. na. hiſt. Stephanus Byzãti⁹ & Ptolemęus.

De Gotthorum geſtis contra Macedones. Ca. v.

Gotthi cõtra Macedones

GOtthi multa bella aduerſus Macedones cõpleuerunt, Sopyrionẽ em̃ Magni Alexandri legatũ, cũ xxx. millibus armatorum deleuerunt, ac Philippũ regẽ paulo ante domuerunt, ut ait Iuſtinus li. xxviii. & Scythas noĩat. Iornandes tñ & alii id Gotthis aſcripſerunt, q̃s antiq̃tas Scytharum noĩe comꝑhẽderat. Alexander Magnus pacẽ cũ Getis non reſpuit, nec Getæ cũ ipſo pacẽ excluſerũt, referentib⁹ Strabone, Arriano, Ptolemæo Lagi, Campano. Iuſtinus tñ fœliciter uictos Getas ab Alexandro ꝓhibet, cui alioqui nemo ſubſcribit, potes & uidere Plutarchum in libro περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης quę fortuna Alexandro in cęteris arriſerit.

De bello Luculli ac Auguſti, Domitiani, Agrippę contra Gotthos, ac aliorum. Ca. vi.

Auguſti ac Domitiani bellũ contra Gotthos.

BLondus ſcriptor diligens in primo de indinatione impii Ro. uolumĩe, a Lucullo etiã Gotthos uictos oſtẽdit, cuius rei tñ nec Methodius nec Iornandes meminerunt. Inde Iſtrũ tranſire uolentes Gotthi, ab Agrippa remorati ſunt, ut ſcribit Agathius, conuenit & Methodius. Auguſti tpib⁹ oẽs ꝓuincias impio ſubditas Gotthi uaſtauerunt. Sunt de illo uerſiculi Ouid. qui eo tempore penes Getas egerat, ita enim infit lib. primo de Ponto.

Maxima pars hominum nec te pulcherrima curat
Roma, nec Auſonii militis arma timet.

Dant

Dant illis animos arcus, plenęq; pharetræ.
Quęq; ſequens nullas hoſtis habebat opes. Multas ꝑterea urbes ac regiones eo tpe Romanis Getæ detraxerũt, q̃d ibidẽ Ouid. his carminibus oſtẽdit.

Stat uetus urbs ripæ uicina binominis Iſtri
Mœnibus & poſitu uix adeunda loco
Caſpius Egypſus (de ſe ſi creditur ipſis)
Condidit, & proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus odryſiis inopino Marte peremptis
Cepit, & in regem ſuſtulit arma getes.

Domitiani tpibus maximas ſtrages undiq; in Ro. imperio edebant Getæ. Blondus ait ob numerum interemptorum Romanorũ Cor. Tacitũ conticuiſſe hiſtoriã. Inde Baſſianus & Caracalla grauiſſimis damnis Getis cõflixerũt, referentibus Flauio ac Methodio.

De Gotthorũ bellis contra Philippũ, Gordianũ, Poſtumũ. Ca. vii.

Gotthi contra Imperatores

TErtia Gotthorũ pars in inſula Vlmerugorũ huc uſq; remanſit, cæteris Gotthis cõiuncta, inde Pannoniã, referente Methodio, occupauit. Tũc Sitalcus eorũ dux centũ ac quinquaginta uirorũ milibus Athenienſibus conflixit, in q̃ ꝓlio de Romanorũ potẽtia exptus, cum ipſis fœdera iniuit. Inde ad Domitiana tpa, q̃ primus Ianũ rupit, Põpeio ac Agrippa ducib⁹ Gotthi ambobus ꝓfligatis agminibus, capitibus eos tuſerunt, Iornande auctore. Inde diuidebant Gotthi, una pars Mœſiã ac Thraciã intendit, ex q̃rum ꝓgenie paterna linea Maximinus ꝓceſſit. Symmacho græco hiſtorico, Iulio Capitolino ac Iornande teſtibus. Reliqua pars contra Philippũ cęſarẽ Ro. egit. Argumentũ huius diſcordiæ erat, q̃a ſub ære Philippi Gotthi olim militauerunt, hic uero denegato eis ſtipendio ac intercluſo, eorũ ſentit bellũ, q̃d geſtũ erat ductu Decii ſenatoris. Defecit in eo ꝑlio pater Decius ac filius, adiunctis triginta milibus occiſorũ. Gotthi igit Mœſiã occupauerũt. Oſtẽdit hoc ara in Mœſia filio Decio dedicata. Meminit huius belli Sabellicus, Blondus, Iornandes, Oroſius, Gotfridus, atq; alii, copioſiſſime tñ Põp. Lętus, q̃ cũ patre filium ſponte ꝑcipitatos oſtendit, ut ueterũ Deciorũ exẽplũ imitati, ſe ꝓ futura uictoria deuouerent. Euſebius ac Sabellicus li. vii. Ene. vii. illos ſimul ꝓiiſſe dicunt. Iñ Gordianus cæſar impio potitus eſt, cuius ætate Gotthi Pontũ, Aſiã, Macedoniã ac Græciã populati ſunt, ut Blondus, Euſebius, Eutropius, Sabellicus indicant. Trebellius Pollio rẽ diffuſius enarrat, ac diuerſus ab Euſebio abit. Macrinũ em̃ ait impatoris filiũ tunc occiſum. Succeſſit Galieno Poſtumus, q̃ tẽpore Gotthi Thracia occupata, Macedoniã populati ſunt, Theſſalonia nõnihil oppugnata, ꝑ Aſiã inde euagati, ut Trebellius ait, Dianæ Epheſii tẽplũ oppugnauerunt. Byzantiũ tunc, referentibus Trebellio, Sabellico & Blondo, cæteris coloniis æquatũ eſt, adeo ꝑdiis exhauſtũ uidebat. Gotthi etiã Euxio occulte enauigato, Iſtri oſtia ingreſſi, accolas inopinato acceſſu ꝑculſos, uariis cladib⁹ affecerunt, donec Cleochanus ac Athenæus Byzantię ꝑſides, uicti tñ, Barbaros cõpeſcuerunt. Occiſus eſt Venerianus ꝑfectus, unde Gotthi elati, Cyzycenã inuaſerunt, Aſiã ac totã græciã occupauerũt, hæc Deuſippus græcus auctor, illi⁹

Clades ſub Galieno & Philippo.

tẽpestatis scriptor,late exequit,ac Epyrũ Hęmoniã simul & Boetiã ꝓuagatos Gotthos ait.Sabellicus ac Blõdus ob Germani noĩs inuidiã,hæc Scythas ꝓpe/trasse scripserunt,uide Suidã in dictione σκύθαι.Cũ tñ eos Scythas Trebellius Pollio in Mariano, totius enarrator historię gotthorum populos fuisse dicat

De Diocletiano,Maximiano contra Gotthos,ac Mariano,Galie no,usq; ad Valentem Cæsarem. Ca. viii.

Diocletianus inde Cæsar Gunthericũ ac Argaicũ Gotthorũ reges,Ior nande referente,habuit hostes.Hi aũt castris Romanis exutis, Mar cianopolim Mœsiæ urbẽ ceperunt,Blondo ac Põp.Læto referẽtib9 Volusianus inde cũ Gotthorũ regibus pacẽ conciliauit,cui successit Galienus cuius tpib9 uniuersa respub.romanorũ laborabat,afficiebaťq;.Gotthi em̃ qua tuor eorũ ducibus Venducone, Thurone ac Varone,Asiã,Hellespõtũ,Ephe sum,Bithyniã,Chalcedoniã uastantes,Anchialem (Hœmi montis) ciuitatẽ de struxerunt.Sabellicus,Blondus.& alii obtestanť. Tũc em̃ Gotthi oẽs, ut Põp. Lætus testať,conspirauerunt.Probãt hoc Calphurnius suras scriptor, Iunius Cordus,Deusippus,Arianus,& alii qui historias de tẽporũ illorũ cæsaribus descripserunt.Et inter oẽs maxĩe Trebellius Pollio in Mariano,ubi Achaiam Thraciã,Macedoniã,Thessaliã uastatas scribit,ac in Byzantio tot cædes pas/sim editas fuisse,ut nulla illic antiq;or ,ꝑsapia inueniať,& nullũ nisi q peregrina tus fuerit euasisse.Hæc uidens Maximianus pacẽ cẽꝑ arma magis in Gotthis re quirens,primus oĩm eos in auxiliares milites ꝑcio uocauit,ferebať tũc Gotthorũ dux Gebericus,q Scythas,Thuidos,Bubengetas,Vasmabrõtas,ac Caldas ditioni eius astrinxit,ut memoriæ Iornandes tradidit.

Diocletianus ac Maximianus cõtra Gotthos.

De Claudii contra Gotthos prælíis. Ca. ix.

IMperante Claudio cæsare desyderata barbarorũ ccc.xx.millia.i.gotthor; fuisse tradunť,q arma induerũt.Duo.n.millia saltẽ nauiũ submersa nume rabanť,sicuti literæ ad senatũ Claudii apud Trebelliũ ac Põp.Lætũ signi ficant, ac epistola ad Iuniũ Bocchũ Illyrici ꝑfectũ denotat, ubi a Claudio in Thessalonia ac in Dacia & Mysia iuxta Marcianopolim, ac circa Byzãtiũ pu gnatũ fuisse ostendit,ac Gotthos Cretã simul & Cyprũ igne ferroq; deuastas se,Claudiũ uero Gotthos deuicisse. Ob tam insignẽ uictoriã clypeum in curia aureũ decreuit senat9 Claudio, ac statuã aureã in Capitolio ante templũ,ecce q̃tũ munus uictoriæ aduersus Germanos; Verũ hæc Trebellius de Claudio e familia Constantini ,ꝓgnato,adulatione plena oĩa scripsit,ut Sabellicus ait, Eutropius etiã tunc cc.germanorũ millia desyderata fuisse asseruit,q̃d tñ ꝑter Eutropiũ nullus scriptorũ unq̃ memoriæ ,ꝓtulit, scribente de hoc Sabellico, hoĩe Italo,non germano,Eutropiũ uidelicet fide tunc caruisse. Ecce Eutropii iniuria Germanis illata; executus est officiũ Germanorũ tm̃ in eo Sabellicus ac ueritati patrocinatus,germanos defendit,cæterũ æque de germanis male meritus.Eius tñ purgationẽ contra Eutropiũ eo libẽtius assumimus,quẽadmo dũ ab hoste noĩs germanici,in eo ueritati addicto,cuius testimonio nihil acce ptius est,q̃ q̃d ab hoste in hostis defensionẽ diuulgať.Suppſſerũt itaq; Itali illi

Loc9 Eutropii

Romanorũ excidia,ac dũ nihil habuerunt de Germanis succũbentibus uerita te testari,finxerunt q̃cunq; falsissima. Tũc aũt tpis si Germani soli (quẽadmo dũ Gotthi)in Romanos fuissent debacchati,imperium Romanum ultimũ diẽ clausisset,ut refert Trebellius Pollio in Loliano.

De Aureliani premiis,eo q; Gotthos uicerit,& eius triũpho. Ca. x.

NEc facile huic assentior,q̃d uere oĩs scriptorum grex de Aureliani in gotthos uictoria exclamat,apud Nicopolim uidelicet impatorẽ uicis se gotthos,numerus em̃ interfector; ignorať.Quantũ aũt gotthi tũc Ro.impiũ affecerint; ac quantũ ad gloriã germanorũ ob uictoriã Gotthorũ ꝑconii acceserit; ex solis donis ac epĩa senatus ad Aurelianũ (referẽte Flauio Vopisco) poterimus agnoscere.Gratias tibi,inquit,Aureliane senatus agit,ut sese a Getarũ potestate subtraxeris,abũdamus per te p̃diis,abũdamus gloria. Accipe igiť ,ꝑ rebus a te gestis coronas murales quattuor,uallares q̃q;,naua les duas,puras hastas x.sellã eburneã. Antonianos etiã aureos ccc.Philippeo/rũ argenteorũ tria millia,minutorũ q̃nquagies ęris.x.lineas ægyptiacas.xx.mã telia,Cypria paria,duos tapetes Afros.x.stragula Maura.x.cẽtum sues, totidẽ oues.Illis itaq; donis circensiũ ludorũ constitit apparatus. Sabellicus quinq; Gotthorũ millia uno p̃lio Aurelianũ peremisse scribit.FL. Vopiscus ex sentẽ tia Theoditi græci auctoris,tot gotthorũ ab Aureliano desyderata scribit,tre centos tm̃ p̃sidiarios,ac Sarmatas in Illyrico fusas,ac cũ duce Gotthorũ Cãna bo siue Cãnabaudo trans Danubiũ quinq; gotthorũ millia destituta fuisse,ac multos in triumphũ actos, ob id restitutor Galliarũ,liberator Illyrici noiatus est Aurelianus.Quod plane falsissimũ esse q̃s ignorať; q Iornandẽ ac alios ui derit.Adulať Aureliano FL. Vopiscus (ut Italorũ moris existit) numerũ tm̃ occisorũ laudi Aureliani adiicere uoluit,& ipse Vopiscus in principio de rer; scriptorib9 ,ꝓfiteť peculiare scriptoribus,esse gloriam imperatoribus de quib9 scribunt,occisorum multitudine augere.

Donata Aurelia. ob uictoriam contra Gotthos.

De Valente,& quæ eius tpibus a Gotthis contigerint; & eius ab eisdem adustione. Ca. xi.

GOtthi ẽt, Sabel.ac Blõdo referẽtib9,a Cõstantino uicti sunt,q̃d Iornã des negat.Id tm̃ ꝓsuasissimũ hẽo,Gotthos circiť lxx. annos ꝑcusso cũ romãis fœdere,nihil emolitos cõtra romãos usq; ad Valẽtis tpa,ubi ab Hunnis expulsi,ad Ro.imperii exitium nascebãtur. Valens olim eos in fœ dera accepit,nec armis ademptis,ut commodius in officio suo eos contineret. Tunc temporis sese Visogotthi ac Ostrogotthi diuidebant. Hi em̃ q magis occidui erant,& illi sole ,ꝓpinquiores,ideo dicebantur illi Ostrogotthi,hi Vi sogotthi.Ablauius scriptor a patria eos ita dictos asserit. Diaconus tamen su/pra Eutropiũ ait illos q Fridigernũ seq̃baťVisogotthos,Atalaricũ ꝙo ostro/gotthos dictos,ii.n.inť se dissidebãt.Fridigern9 auxiliũ a Valẽte cõtra atalaricũ postulãs,supior euasit,ut ait Socrates li.viii.ca.xiiii.Valẽs q̃q; Thraciã ei ad in habitãdã cõcessit,ideo ob puersã Valẽtis fidẽ,gotthi ĩ arrianos euaserũt.Vual filas gotthorũ sacerdos tũc tpis,ut ait theoderic9,ĩ puersa fide eos ĩformabat.

Visogotthi & Ostrogotthi vñ dicti, & eorum diuisio

Multa illic ſcriptorũ diſcordia eſt, Sabellicus li. ix. Ene. vii. Viſogothos ab Hũnis pulſos fuiſſe, ac Valentẽ ad occupandã Myſiã interpellaſſe refert. Eiuſdem ſentẽtiæ Oroſius aſſertor eſt. Vrſpergenſis ſcriptor uero ac Iornandes Thraciã, Myſiã ac Daciã a Valente petiiſſe dicunt, & in oblata Thracia illic conſediſſe. Socrates hiſtoricus idẽ teſtat. Methodius tñ ui ac armis thraciã gotthos inuaſiſſe ait, & impatorẽ metus gratia ne hoſtiliter poſthac in Ro. impiũ deſæuirent, Thraciã ultro eis obieciſſe, quẽ & inuitũ aſſerit. Valens itaq; Lupicinũ ac Maximum duces gotthis addidit, q̃rũ ductu melioribus potirent. Nec in eo ſcriptores conueniũt, quõ inimicicię ac ſimultates inter Viſogotthos ac Valentẽ cęſarẽ fuerant ortę. At fatis impii Ro. exitũ trahentibus, Lupicinus ac Maximus (quẽ tñ Iornandes Lupitiũ uocauit) grauiter Gotthis moderantes, ac tyrannidẽ exercentes, fame gotthos afflixerũt, Vrſpgenſe ac Sabellico referentibus, alii tamẽ Fridigerno Gotthorum regi inſidiatũ Lupicinum aſſerũt, ac ueneno ipſum ab eodẽ petitũ fuiſſe, alii ĩopia gotthos ad arma redactos ſcribunt. Rupto igit̃ tumultu, gotthi duce Fridigerno Romanos in armis obuios aggreſſi ſunt, ſolutos fuderũt, fuſos partim in fugã uerterũt, partĩ morte excruciauerunt. Valẽs ſagitta petitus, ac ęgritudie aduerſa correptus, in caſam quãdã cõportat⁹, ſuppoſito ab iualeſcẽtib⁹ gotthis igne cõbuſt⁹ eſt. Iornãdes id ignorãter a Gotthis ꝑpetratũ ait. Theodericus tñ epũs apud Boſporũ pri⁹ gotthos cũ Valẽte cõflixiſſe refert, et parto bello, ut Socrates dicit li. viii. ca. xv. xxxiii. die Maii mẽſis ſexto cõſulatus eius anno uſq; ad Cõſtãtinopolĩ barbaros expeditionẽ ſubmouiſſe. Inde ad Adrianopolĩ romanos actos trucidaſſe gotthos, impatorẽ in caſam deportatũ, igne cõſumpſiſſe. Fuit aũt Valẽti exitus in anno altero & octogeſimo ſupra trecẽteſimũ ſalutis annũ, q̃ milleſimus fuit romanę urbis, tertiuſq; ac trigeſim⁹ ab urbe cõdita, octogeſimus ſupra qngẽteſimũ ac qnqes milleſimũ, annus uero Valẽtis impii quartus decimus agebat̃. Theodericus grẽcus nona die mẽſis Auguſti olympiadis cc. lxxxix. impatorẽ e uita exceſſiſſe arbitrat̃. Soſomenus hiſtoricus merito id Valenti ſcribit ob peruerſam fidem contigiſſe, ac ab Eudoxo quodam (niſi fœdus cum gotthis iniuerit) mortem hanc ſibi fuiſſe prædictam.

Diſſidiũ inter Ro. & Got.

Valẽs uictus et cõbuſtus.

De obſidione urbis Conſtantinopolitanæ a Gotthis, Valentiniano ac Theodoſio & eorum pace cum Gotthis percuſſa. Ca. xii.

Conſtantinopolis obſidet

VAlente cõcremato Gotthi ſeſe urbi Cõſtãtinopoli obuios obtulerũt & urbẽ grauiſſima obſeſſiõe p̃ſſ'erũt. Dñica uero Valẽtis uxor militibus cõmeatũ diſtribuit, vñ hęc ſola urbi tũc ſaluti fuerat, Blondo, Sabellico, & cæteris auctoribus. Socrates tamen uiuente adhuc Valente, a Gotthis obſeſſam refert Conſtantinopolim, niſi forte bis a Gotthis impugnata ſit, Cætera autem in Myſia ac Thracia a gotthis illa tempeſtate perpetrata Platina in Syricio. Hieronymus in Euſebio, ac Proſper in ſuis receſſis copioſiſſime mõſtrauerũt. Licet a ſe inuicẽ maxie in diuerſũ abeãt, plus tñ Hieronymo concedo, q̃ alũn⁹ tẽpeſtatis illi⁹ extitit, q̃ oĩa hęc cõtigerũt. Poſt Valẽtẽ ſũma rerũ Valẽtinian⁹ potit⁹ eſt, ac Ro. neceſſitatẽ cũ theodoſio cõtra gotthos tutabant̃.

Nobilitabat̃ eodem tpe Atalaricus Gotthorũ rex, qui icto cũ Græcis fœdere, Conſtantinopolim cõceſſit, q̃d non tam bonũ q̃ neceſſariũ fuerat. Actũ em̃ de impio fuiſſet, ſi tunc ullã ſimultatẽ Gotthus cõmouiſſet. Barbarus ille principẽ romanũ admiratus, ac eius circa eũ officia, nõ dubiũ eſt, aiebat, impatorem terrenum eſſe deum, cui ſi quis intenderit, cõfeſtim ſui ſceleris luat pœnas neceſſe eſt. Defuncti barbari funus ipſe Theodoſius ſubſequutus mira beneuolentia ſibi Gotthos deuinxit.

Impatoris & barbari bene uolentia

De motibus iterum ortis a Gotthis, Honorii ac Arcadii tpibus, ꝑfidia Stylicõis ac Ruffini, ac de Claudiani intoleranda adulatiõe. Ca. xiii.

Ruffini et Styliconis ꝑfidia

REbus cõpoſitis ac in ſumma pace conſiſtentibus, Ianũ duorũ ꝑfidiſſimi mortales ruperunt, ac nephario conſilio ſtruxerant necẽ impatoribus. ſpe conſequendi impii. Ruffinus Arcadii tutelæ ac patrocinio. Stylico honori, p̃ficiebat̃, oues innocentes lupis rapaciſſimis cõmittebant̃. Ruffinus Hunnos in Romanũ impiũ, Stylico Gotthos inuitauit, ac Vandalos ad inuadendã Galliã excitabat. Nec caruit exitu res utraq;, niſi q; detecto Ruffini flagitio, Ruffinus morte ab Honorio pœna iuſtiſſima petitus eſt. Stylico uero regni affectationẽ noĩe belli diſſimulans, uitæ Honorii inſidiabat̃. Gotthi tũc poſt regẽ Atalaricũ annos xxv. ductore carentes, impatore Romano ſub quo æra meruerunt contenti, e Thracia demũ ſoluentes, Viſogotthi Alaricum regẽ ex Balthorũ familia conſtituunt. Iunxit ſe Alarico Radagaſus rex, q̃ terribilior non alter erat Oroſio, Claudiano, Eutropio, Blondo teſtãtibus. Ablauius hunc inopinato exercitu cc. millibus hoĩum apparuiſſe ſcribit ac conflixiſſe. Quibus fretus Alaricus, Thraciã, Pannoniã, Illyricũ ac Noricũ ferro igniq; depopulabant̃, oĩa tunc direpta, cædes oñi ſexui ac ætati paſſim edebat̃, ut Platina in Innocentio teſtat̃. Radagaſus ꝑditas res molitus, interficit̃, tanta uis hominũ capta eſt, ut ſeruorũ greges, uno aureo licitarent̃. Interim Stylico incautos hoſtes (ut Iornandes ait) aggreſſus eſt. Veniebat aũt ex Hiſpania Alaricus quã xiii. annis cũ gotthis poſſedit, referẽte Claudiãno in ei⁹ ꝑſona. Si numero nõ fallor ait triceſima currit Bruma, fere rapidũ poſtq̃ tranauimus Iſtrũ Romanãq; manũ tãtis illudimus annis. Blõdus ĩ lib. de indinatione impii Ro. rauẽnã, Cãdianũ, Aq̃legiã, Ferrariã, ac totã Italiã gotthos tũc dirripuiſſe ſcribit & ex Hieronymo de obitu Marcellinę plura adducit. Additq; Oroſiũ cõticuiſſe cladẽ illã maximã, ne attenuaret impiũ Ro. Cætera Sabel. & Otto Fri. li. iiii

Italiæ deſtructio ab alarico

De Alarico & urbis Romæ populatione. Ca. xiiii.

CLaudianũ ꝑfidum imitatus Sabellicus ait, non ꝑcul a Polẽtia fuiſſe Styliconẽ gotthos aggreſſũ, & numero pauciori uictoriq; cõpotẽ euaſiſſe, cęteros fame ac ferro delere potuiſſe, niſi ex ĩduſtria bellum trahere uoluiſſet. Cognitis itaq; eius inſidiis, Honorius Alarico Galliã a Sueuis Alanis ac Burgũdiõib⁹ occupatã, cõceſſit, ictoq; cum Alarico fœdere, ita Italia exceſſurũ putabat Alaricũ, q̃d & factũ eſt ex ſentẽtia. Stylico aũt ĩuadẽdi impii ſpectãs occaſionẽ, ſubita ui gotthos aggredit̃. Illi relicta Gallia Italiã repetiuerũt, Lucaniã, Siciliam, Apuliam, Neapolim, Campaniam, Brutios inceſſerũt.

Roma capitur ab Alarico.

Romã gentiũ dñam,rapinis incendiis ꝑdiſq; onuſtam ,ꝓſtrauerunt, capta eſt urbs die Aprilis ſalutis humanæ ſeculo q̃ annus duodecimus ac quadringẽteſimus,& ab eius exordio milleſimus centeſimus quartus ac ſexageſimus agebaꝫ Meminerũt huius capturę Hieronymus,Auguſtinus,Sabellicus,Blõdꝰ,Scholaſticus Smyrnęus græcus & alii. Hæc facta memoriæ digna Stylico ꝓpetrauit,quare nõ miror, ſi a Claudiano illo ad adulãdũ nato adeo extolliꝫ. Meruit hic adoreã Romanorũ ducũ longe maximã,ſi nobis cũ ꝓfidia res erit.Decreto itaq; ex induſtria Claudianus ubiq; de eo fabulaꝫ.Cæterũ Roma ſpoliata,Placidia filia Theodoſii imꝑatoris captiua abducta eſt, & in uxorẽ ab Aiſtulpho Alarici filio aſſumpta.Capta deniq; urbe Aiſtulphus Romã gothicã nuncupare decreuit,ac Romanos Gotthos dixiſſet,niſi a Placidia uxore monitus ab incepto deſtitiſſet.Hæc prima urbis ruina,q̃ pene linguã ac nomen cũ re ſe cum traxiſſet.Illud etiã addere uolui, & ſi Stylico uicit Gotthos,hoc tñ nõ niſi germanorum auxilio eum feciſſe conſtat liquido. Verba Claudiani ſunt.

Accurrit uicina manus,quam Rhœtia nuper
Vandalicis,auctam ſpoliis defenſa probauit
Venit & extremis legio pertenta Britannis.
Inde truces flauo comitantur uertice galli,
Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus.

De Oſtrogotthis & Hunnis,eorumq; ab Hunnis ſubactione,& Attilæ ſtrategema. contra Romanos & Germanos. Ca. xv.

Oſtrogotthi Hunnis ſubiiciũt.

EXpeditis(q̃tũ opis ratio ꝓmiſerat)Viſogotthis,ad Oſtrogotthos trãſeundũ nobis erit. Tẽporibꝰ Valẽtis Viſogotthi ſeſe ab Oſtrogotthis ſeiũxerũt,acambo ab Hũnis repulſam patiebanꝫ. Viſogotthi ꝓterea Hunnorũ metu a Valẽte (ut diximꝰ) Thraciã ac Myſiã ꝑetrauerũt.Oſtrogotthi uero Hũnis bello reſpõdere ſtatuerũt,ac armis eorũ incurſiões ,ꝓpulſare tẽtantes,ut Iornãdes ait a rege Hũnorũ Vinitharo ipſorũ impio ceſſerũt. Iñ Attila rebꝰ potitus,Herulorũ,Gepidarũ, Alanorũ, Turcilingorũ regibus in cõmilitiũ aſſũptis,in Galliã cõtinuo ꝑetũ mouit.Iñ mortuo Valentiniano & a fatis erepto Theodoſio iuniori Martianus ſucceſſit,cuius tꝑibus ut Diaconꝰ in Eutropii ſupplemẽtis teſtaꝫ Attila bello ĩfremuit,q̃ ad q̃ngẽta millia exercitꝰ cõflauit.Burgũdiões itẽ Frãci ac Saxões auxiliũ Atilę pollicebanꝫ. Attila dolorẽ agẽs,Aetio patricio ſcripſerat,rẽ ſibi aduerſꝰ gotthos eſſe. Et cõtra gotthis,

Attila cõtra Viſogotthos

in Aetiũ romanũ ſe arma moturũ. Detecta eiꝰ ꝓfidia ac dolo, Theodericus ſe Aetio cõiũxit,pugnatũ eſt,ad c.lxxx.millia.hoĩm deſyderata fuiſſe Sabel. Ene. viii.li.i.memorię cõmẽdauit. Attila uictꝰ tãdẽ diſceſſit, Thedericꝰ occiſus eſt. Attila inde Dalmatię ĩſidiebaꝫ,Myſiã, Thraciã, Macedoniã ferro igniq; populatus,ac anno ſalutis D.cccc.xix.Italiã ĩgreſſus,Brixiã,Mãtuã,Cremonã,Bergomũ,pari clade affecit.Iñ ad Aqlegiã manus uerterat,xxxvii.M.hoĩm,Celio autore deſtituit. Romę iã ,ꝓximꝰ ĩſultabat,actũ de roma eſſet,niſi Leo pontifex obuiã Attilę ,ꝓceſſiſſet.Et hęc ſecũda romanę urbis gẽtiũ dñæ a Germanis occupatio,potuit plane ad pñs decus,nil pulchriꝰ ad poſteros ant memorabilius

in tãta rerũ geſtarũ gloria excurrere ac Germãis cõtigiſſe,niſi tunc añ pedes illos q̃ oli totiꝰ orbis dñi ſupplices iacuerunt habuiſſe.Suidas in dictione κέρκιος ait Bledã ac Attilã Hũnorũ reges Thraciã ĩuaſiſſe,et Aetii patricii Aſparis & oĩm ducũ illorũ ibidẽ meminit. Totã q̃q; Attilę hiſtoriã ꝑter Sabel.Blõdũ & alios.Otto Friſing.li.iiii.ca.xxvi.latiſſime ,ꝓſequiꝫ,uſq; ad caput xxxix. Celius q̃q; Donatus ſingulari uolumine res Attilę cõpleuit.Nec loco illo ꝑtereũdus nobis eſt Suidas in dictiõe ἀρσακοῦριος q̃ Ardaburiũ Aſparis filiũ tunc tpis generoſum uirꝫ barbaros(ĩtelligit Viſogotthos)in Thraciã irrtiẽtes cõpeſcuiſſe ac expulſiſſe ſcribit,ob q̃d uictoriali p̃mio a Martiano cæſare donatꝰ,ac orientalis exercitus dux cõſtitutus tribunitiã ptãtem cõſecutus εὐλυσφιῶτης μίανσφος ac reliquum uitæ ad ociũ ac deſidiã cõtulit ,leuibuſq; hominibꝰ cõuerſatꝰ a patre Aſpare honore ſuo abdicatꝰ eſt,& in eius locũ Leo p̃ordinatꝰ,hęc Suidas

Franci contra Gotthos

De Gotthorum contra Francorũ reges ſtrategematibus. Ca. xvi.

GOtthi cũ regibus Frãcię ſemꝑ bella habuerũt cruenta,nã Gotthi Hiſpaniã traiiciẽtes pulſi a Frãcis,iterũ regrediebanꝫ. Tẽporibus Marcelli duce Meroneo alii Marauio irruẽtes,plurias Gallię ciuitates interceperũt.Marcellus duce Luiprãdo cũ ipſis conflixit.Iiſdẽ tpibus &Abidiramus Francorũ rex gotthos ſollicitauit, Hæc Gaguinus li.iii.& hęc añ Attilę in Italiã aduẽtum,poſt Attilã uero,pax pene ſemper interceſſit inter Gotthos q̃q; Francos,ut apud Procopium,Ablauium,& cæteros habemus.

De Attilæ poſteritoribus,& Odoacro,& eorum in urbem profectione. Ca. xvii.

Oſtro got.cõtra Hunnos.

ATtila iã e uiuis diſcedẽte filii eius res Hũnorũ adminiſtrauerũt, uerũ ſũmo ĩfortunio.Traxit.n.ruinã ſecũ Hũnorũ ſola Attilæ mors,& ut nil ſtabile ẽ cõditiõe rerꝫ mortaliũ,attila ſuffocato regnũ totũ ĩ ꝓniciẽ indinauerat.Oẽs igiť q̃ prius Attilę ſeſe penitus dediderãt,nũc fortuna ĩ tranſuerſum nutanti ,ab eiꝰ ,ꝓgenie deſciuerunt. Filios itaq; Attilę Oſtrogotthi e Pãnonia ac Myſia ,ꝓpulſantes,Illyricũ uaſtabãt,a Leone pactis cõditiõibꝰ terras armis occupatas ĩpetrauerunt,dato eis in obſidẽ, Theoderico regepoſtea Italię.Interĩ roma ĩ paucis annis tot imꝑatoribꝰ p̃mebaꝫ,uenit Richimerus,Baſiliſcus,Anthenius,Zeno,Marcus,Leones,Olymbrius,Glicerius,Oreſtes,ac filius eius Auguſtulus.Quo pacto aũt iſ rebus ro.potiti fuerũt,Blõdus,Sabel. li. ii.Ene.viii. Põp.Lętus,Io.Monachus ad unguẽ executi ſũt. Ego q̃ germãicę hiſtoriæ addictus ſũ,q̃ ad opis huius neceſſitatẽ req̃runť,cęteris p̃termiſſis eo attẽtius q̃ alia remiſſiꝰ ĩueſtigabo.Pręſidẽte romãis Auguſtulo Odoacer Rugorum rex adiunctis filiis Attilæ,uictus ab Oſtrogotthis ac expulſus, præcipiti ductu ſeſe Italię iniecit, Tauriſinos ac Vicetinos ac Braxianum depopulatꝰ, Ticinum uiribus cepit.Scribit Sabellicus tunc uno in loco cruoris Romanorum tantum hauſtum eſſe,quantum non alibi,ex quo Romano imperio cepit inclinatio. Cætera Otto Friſingenſis libro quarto cap.xxxi.Oreſtes ſimul ac Auguſtulus Imꝑatores Ro.miſere occiſi,diem clauſerunt, cæteris exemplum præſtiterunt,ne quis ſibi imperatoris nomen facile arroget.

Italia capitur ab odoacro.

De expulsione Odoacri a Theoderico,& initio belli Iustiniani contra Gotthos. Ca. xviii.

Theoderici ac Odoacri bella

QVis tibi hæc Romaꝫ unde augustorũ tuorũ nomen uniuerso orbi uenerabilissimũ,exitũ tam miserandũ,uniuerso orbi horrendissimũ,anno salutis D.xv.traxitꝫ In duobus ferme annis xii.impatoribꝰ partim occisis orbata,impatoris nomen adeo odiosum feciſti,ut nullus ſibi uendicare id ausus fuerit.Hæc tibi Germanus intulit,hæc Odoacer,quẽ germanũ lib. iii.ac Rugũ diximus.Huius Odoacri terribilitate ꝓculsa est tota urbs,& obuia facta honores exquisitissimos ac ultra mortales germano homini ostẽdit, regemq; eũ salutauit.Meruitq; iterũ Danubius ante suos pedes Romanorũ senatores pro salute orantes aspicere,& in ptãtem suã terrestres dæmones redegisse.Et ꝙd nulli unq; contigit, ꝓcessit Odoacer contra Felteũ,ut ait Sabellicus,scribe Feletũ,relicta Roma.Vrbẽ inde uictoriæ cõpos,iterũ ingressus est tã ociose, quantũ nullus e romanorũ impatoribus honestissima functus uictoria. Id honoris Odoacri Theodericus Ostrogotthorũ rex iniꝙ ferens aĩo,a Zenone inductus est ad expellendũ Odoacrũ ab Italia. Theodericus ad Padũ hũc sibi occurrentẽ grauissimo ꝓlio uictũ contudit,ter pugnatũ est,uictus Odoacer, Rauennã ꝓfugit,triũ annorũ spacio obsessus,æquis cõditionibus se dedidit.Inde dolo Theodorici Odoacer occisus est.Theodericus itaq; oĩi potiebaꝫ Italia Ecce iterũ Italia Germanis cessitꝫ Hic Theodericus,ut Procopius græcus innuit,Italiã ædificauit,ac ut eã tenere posſit,affinitatẽ multorũ conflauit,sed tm̃ xxxviii.annis Italiæ potitus,periit,ac Italiæ quietẽ morte tm̃ sua dissoluit.Iustinianus em̃ cæsar fiducia Belizarii,q Vãdalos ab Africa expulerat,recuꝑãdæ Italiæ intentus,Gotthis lanũ aperuit,ꝑsertim dũ a rege timido Italia tueretur, ut Procopius,Otto Frising.li.v.chronicorum,Leonhardus Aretinus, acplæriq; alii ostenderunt,maxime Pius papa in commentario supra Blondum.

Loco Sabellici

Iustinianus contra Gothos

De Iustiniano cæsare contra Gotthos,& eorum reges Theodatum Vitigin ac Totilam. Ca. xix.

Scriptores belli Gotthici in Italia.

SCriptores uero ꝙs in bello illo Iustiniani sumus imitaturi,fuerunt Procopius græcus,qui libros quatuor de illo tm̃ bello fœliciſſime diuulgauit, Guido Rauennas,Leonhardus Aretinus,Blondus, Platina, Bernardus Iustinianus,ac Sabelli. Ene.viii.Copiosius tm̃ oĩbus de hoccine bello Scholasticus Smyrnęus post Procopiũ librũ τὸν καισαρέα reliqt,in q̃ oĩa ꝑ Belizariũ q̃ Narsetẽ bella effuse tradidit Silentiano ac Tribuniciano Macedonio consulibus,cuius meminit etiã Suidas. Belizarius primus e Sicilia Gotthos expulit, Theodatũ fugauit Gotthorum regẽ.Neapolis a Belizario recuꝑat. Mortuo Theodato,Vitigis gotthorũ res turatus est,cuius tpe tota Italia ac Gallia Germani potiebant.Franci.n.usq; ad alpes intenderũt,& in ditionẽ eorũ oĩa citra, ultra uero alpes Ostrogotthi,redegerunt.Belizarius Italiã ingressus,ultro Romæ interceptus est.Gotthi aũt pontẽ a Belizario instructã eiecerunt,pugna instauraꝫ,Romanorũ optimus q̃q; cõcidit,Romani fuga salutẽ sibi q̃siuerunt. Gotthi eos usq; ad portã pinciariã ꝓsecuti sunt,tota die pugnatũ est, Referũt

tunc primas belli partes in Vrsidũ gotthũ quendã,q Romanis multis adeo uiribus acuirtute p̃stiterit.Romani rebus afflictis in tutũ sese receperunt, gotthi Romã grauissima obsidione cinxerũt,denuo ac Romanorũ plus ducenta milia obsidũ necauerunt.Fit iterũ conflictus,optimi ac ueterani Romanorũ milites ceciderunt.Demũ fame urbs ita angustata est,ut mulieres ac pueri, senes, ac alii Neapolim adducebãt.Hęc ex primo Procopii ac Aretini libro. Gotthi inde Comũ ac Arimiũ igne cõsumpserũt,ac Ioannẽ ducẽ ad famẽ cõpulserũt Mediolanũ misere cœperunt & deleuerunt,ita ut Procopius refert multi mortales utriusq; sexus desyderati ,ac urbs penitꝰ exhausta,ferro cõsumpta fuerit. Dacius antistes ac Barnefridus licet de urbe Mediolanensi dades scripserint, illius tñ calamitatis nõ meminerunt.Atalaricus inde rex Salinã portã Romæ penitus diluit,Beneuentũ,Cumã,Lucaniã,Calabriã,Apuliã,in eorũ ditionem redegerunt Gotthi rege Totila,q & oẽs Demetrii naues urbis fame subueniẽtes destituit,ac Maximini naues Hunnorũ p̃sidio defensas in ditionẽ redegit, Neapolim cepit,Auximũ,Arimiũ destruxit,Spolietũ,Asculũ recupauit.Hæc oĩa etiã Otto li.iiii.Suidas historiis accõmodatissimus auctor,penitus nihil de eorũ gestis scripsit,q̃uis Belizarii,Narsetis,Iustiniani, Atalarici, Theoderici, & aliorũ meminerit,ut credo ne imperium Ro. attenuaret ac græcorum maiestatem,ita scriptorum iniuria res Germanorum exaruerunt.

Italia & Mediolanũ a Gothis dirripiuntur

De afflictione urbis Romæ a Totila rege,eiusq; bis ereptione ac captura. Ca. xx.

Inedia romanorũ

NVnc ad Romæ extremã desperationẽ ac necessitudinẽ accedo.Interi dũ Rauenna,Cesenna ac Petra oppidũ nunc Bretinorũ,a Totila rege ac pene tota Italia fuerat occupata, Totilas Romã grauissima obsidione cinxit.Vrbs uero tunc fame ultra naturæ cõditionẽ laborabat adeo ut radices,mures ac herbas loco cibi assumpserit.Vigilius papa urbis miserꝰ,extremæ necessitati consulere uolẽs,frumentũ ciuitati aduexit,ꝙd a Totila rege interceptũ erat.Miserunt igiꝫ oratorẽ Pelagiũ Romani ad Totilã,q æq̃s conditionibus exoraret regẽ.Rebus infectis,mortaliũ multi fame perierũt. Interi noctu clam uia inuenta, Totilas urbem inscendit,mane exorto plateas oẽs gladiis strictis ac sanguine obuolutis plũstrat,obuios oẽs Romanos penitus deleuit,xx.M.græcorũ (q ꝑsidio Italiæ urbi interfuerant) ad internitionẽ occidit. Tertia q̃q; murorũ pars euersa est,Capitoliũ igne cõcrematũ,suburbia ferro exhausta,solo æquata sunt.Quirinalis ac Auentinus mõtes penitus depopulati facibus,ita ferro Roma penitus debellata,ac rapinis acta est.Egressus Roma Totilas,totã urbẽ reliqt uacuã. O ROMA gentiũ dñaꝫ sp̃ Germanis infesta, q̃s te afflixitꝫ unde totius orbis parens tanta dispendia sumpsistiꝫan ne a Germãis ? Cur ergo uirtutẽ Germanorũ ac fortitudinẽ toties exp̃ta,ac solius illoꝝ debitã germanis belli portionẽ denegasꝫ Fuerũt ex te historici q plus aliis terrarũ populis (q̃ belli fuerant) q̃q germanis cõcesserunt,germanos inuidia ducti etiã opinione belli exuerunt.Quis te autẽ toties uacuã reddiditꝫ ac penitus ciuibus euiduauitꝫ Non antea Parthi,non Pœnus,nulli licuit penitus Romam

Roma ardet & dirripitur a Gothis

diſcindere ferro,& Germanis id datũ eſt.Reliqs dare ſalutẽ conſueuiſti, a germanis nec tuã ſeruare.Ad inſtitutũ redeo.Totilas Roma cõculcata Lucanos, Brutios,ac Calabros in ditionẽ redegit,ac ultra ducentos milites Ioanni ducto-
Secunda deſtructio Romæ ri ſubiectos occidit,pauci fuga uitæ conſulentes,in Ruſticanũ opidũ ſeſe receperunt.Totilas Ruſticano ac Peruſia captis,Cyprũ atq; Acarnaniã Romanis detraxit.Mox Roma a Belizario inſtaurata eſt,Totilas iterũ urbe potit,& hęc ſecunda urbis inclinatio a Totila trahebatur.

De exitu belli illius,& expulſione Gotthorum ab Italia,& quorſum Gotthi peruenerint,& eorum fine. Ca, xxi.

IAm aũt (ut Procopius ait) Gotthi Siciliã oẽm ac Italiã poſſidebant,Rauẽna,Achori,Hidrũto,in hoc excluſis. Iuſtinianꝰ aũt imperii inclinationem iniq; aio ferẽs,Narſetẽ eunuchum uniuerſis copiis p̃fecit,q; accitis Longobardorũ v.millibus,tribus Herulorũ,quatuor Gepidarũ millibus,Gotthos aggreſſus eſt,ac ſine intermiſſione p̃ duos dies p̃liatũ tunc eſt ab utriſq;. Oſtrogotthi demũ uidentes,nil cũ ipſis niſi p̃liũ ſupeſſe,Italiæ occupationi renunciauerunt,ſi cætera (q̃ ad eos attinerent) eis tranſportari liceret,ſi nõ: q̃diu uegetans in corp̃e ſpiritꝰ ſup̃eſſet,pugnis eos eſſe romãis reſpõſuros.Impetrato eo q̃d uoluerunt,ab Italia exceſſerunt, q̃s tunc ad eas conditiões aſſumẽdas Gothos redegit: an ne græci: an ne Romani: parũ eorũ agnoſco,dũ prius non potuerint,uerũ Lõgobardi,Heruli,Gepidę,Germani.Quibuſcũq; igit uictoria cõſtitiſſet,ſemp̃ germanorũ fuiſſet.Nec Belizarius Græcis ac Romanis ad-
Gotthi expelluñ ab Italia iuuantibus unq; Gotthos uicit,cui Hunni,Heruli,ſemp̃ auxilio uenerunt. Et hæc Procopius græcus memoriæ tradidit.Aretinus ꝓcul dubio Germanorũ odio ac Gotthorũ multa q̃ uirtuti eorũ debent remiſit,tm̃ ruinas Gotthorũ deſcripſit,plæraq; etiã domeſtica dãna occultauit.Procopius etiã q̃ bello interfuit,nulli dubiũ,dũ partiũ Iuſtiniani fuerit,q̃n plæraq; intermiſerit,q̃ græcorum uirtuti obfuerint.Certũ eſt ſi nullus hiſtoriæ maieſtatẽ fictionibus ac delineamentis adhibitis corrupiſſet,honeſtiora de Gotthis memoriæ fuiſſẽt cõmẽdata,q̃uis hæc ſatis ſint quæ ab illis uulgabant.Scripſerunt hi tm̃ ea q̃ negligere nefas toti orbi manifeſta fuerãt.Si.n.Procopius ac tota gręcorũ Italorũq; grex conticuiſſet, Roma ſaltem ac tota Italia ueritati ueſtigiis ſuis patrocinata fuiſſet,nec paſſa facile hæc ullo tp̃e obfuſcari q̃ generoſiſſima Gotthorũ ꝓgenies ac germana poſt ſe reliquit,a q̃bꝰ tm̃ cruoris romanorũ hauſtũ eſt. Vix hodie urbs ædificiis repata eſt,Methodio ac Barnefrido referentibus.Fuit aũt bellũ hoc Iuſtiniani uſq; ad annũ ultimũ extremaq; fata ꝓtractũ,& paulo etiã lõgiꝰ.
Oſtrogotthi in q̃s abiuerint. Nã Gotthi ſe diuiſerũt,una pars ſe Burgundiis ac Francis addidit,q̃ cõtra Ro. iterũ inſurrexerunt.Alia pars tranſportatis ſuis ad reliq̃s gentes deſcenderũt, Tertia pars q̃ bello ſuperfuerat,ex Oſtrogotthis in nomẽ Italorum abiuit, ut ait Sabel.Italus li.v.Ene.viii.Tã ueneranda italorũ antiqtas Itali germanos barbaros ſemp̃ ac Gotthos appellare conſueuerũt,cũ tñ ipſi nihil aliud fuerint ex uerbis Sabellici,q̃ fęx & colluuies ac reliquiæ barbarorum.i.Gotthor,& illorum qui bello ſuperfuerant.

De Viſogotthorum exoneratione,& quorſum hi peruenerint, & huius de Gotthis concluſio. Ca. xxii.

SAtis nunc oſtendimus Oſtrogotthorũ,ut puto,exonerationẽ,& in q̃s eorũ nomen tranſiuerit,ad reliqua nos conferã. Viſogotthi altera pars Gothorũ ad Hiſpanos ꝓfecta eſt,nomenq; Hiſpanorũ aſſumpſit,& hiſpãię pulſis Vandalis,tot annis p̃fuit,ut exq̃ſitiſſime Michael Riccius oſtendit.Eoꝝ inde reges atq; e ſanguine eorũ deſcendentes,ad noſtra quaſi tp̃a defluxerũt, ac uirtute belli ſemp̃ Hiſpanias retinuerunt,poſtq; Galliã Francis reliquerunt. Hæc de Gotthis utriſq; dicere in aio erat,ut de illis q̃ Romã ter armis occupauerunt.Lector cordatus conferat an hæc Alexã.Magni,Cyri aut Hannibalis op̃a fuerint: q̃bus nec ſemel urbe potiri datũ eſt.Contigit toties illis Hiſpania ter.uel quater Gallia,bis Pãonia,ter Myſia,ſepties Thracia,ac totus demum oriens.Quomodo autem id ſibi uẽdicauerint,Claudianus poeta Gotthis alio qui infenſiſſimus,tamen ea de eorum uirtute bellica poſteritati reliquit
Viſogothi in Hiſpanos
Gotthorum uirtus.

Irrumpunt Phrygiam,Geticis populatibus uri
Permiſere dei Romam,contemnere ſueti
Gentes,ſin Hunnus feriat: ſin Sarmata portas:
Iam uaga pallentem denſis terroribus orbem
Fama quatit,ſtratas acies,deleta canebant
Agmina,Mæonios fœdari cædibus agros,
Pamphilias,Piſidaſq; rapi,metuendus ab omni
In Galatas,modo Bithynis incumbere fertur.
Sunt qui per cylicas rupto deſcendere Tauro,
Sunt qui correptis ratibus terraq; mariq;
Aduentare ferant. Et in alio loco.
Auſi Danubium quondam tranſnare Gotthini,
In lyntres fregere nemus,ubi mille ruebant
Per fluuium.
Nonne uidebantur quamuis adamante rigentes
Turribus inualidis fragiles procumbere muri,
Ferratæq; Getis ultro ſe pandere portæ.
Nec uallum,denſæq; ſudes,arcere uolantes
Cornipedum ſaltus.Iamiam conſcendere puppes,
Sardonicos habitare ſinus,& in hoſpita Cypri
Saxa parant.
Inde Lycaonia paulatim expulſus ab arcto
Crine uago getici fœdauit ſydera plauſtri. Et reliqua quæ poeta

ille cæterũ adulantiſſimus de Germanis ſcripſit,q̃s aũt Viſogotthos uicerit hactenus: legi neminẽ. Videt Claudianus ſignificare Styliconẽ eos uiciſſe, uerũ omnes Claudiano q̃s uidi repugnant, niſi Sabellicus qui huic auſcultat.Claudianus etiã Gotthos ita deuictos ſcribit,ut oĩa tuta iam ſint,q̃ prius q̃tidianis eorum incurſibus patuerunt,Verba eius ſunt.

Gallus agit grates,quod milite tutus inermi,
Et metuens hostile nihil,noua culmina totis
Aedificat ripis,& sæuum gentibus amnem.
Oppida laxatis ausus iam pandere portis,
Rursus cote nouat nigras rubigine falces.
Quantum te principe possim.
Non longinqua docent,domito quod Saxone thetis
Mitior,aut fracto secura Britannia picto. Poteris ex illis Claudiani uerbis uidere,q̃ta Gotthi semp̃ bella ĩ Romãos exercuerint:ut tam rara pax apud eos constiterit, ꝙ admirationis loco ceperint:semel pace eos frui.Nã q̃n saltẽ a Gotthis & aliis germanis oculos remotos aliq̃tulũ Romani habuerunt: continuo a Germanis afficiebañ.Claudianus. Adueniat: Germania tota ferat: Pallida translatum iam sentiet Aphrica Rhenum:

De bellis Gotthorum contra alias gentes,præter q̃ Romanos aut Romanis subiectos. Ca. xxiii.

Gotthi cõtra Vãdalos.

FVerunt & alia Gotthorũ bella,exceptis in hoc Romanis.Anteq̃ em̃ diuidebañ Gotthi,in Vandalos expeditionẽ mouerunt,ac duce Gebericho Visimarũ Vandalorũ regẽ ꝓfligauerũt.Meminit huius belli Deuxippus grẽcus author. Inde Alarico rege contra Herulos ꝓfecti sunt, Venetos ac Astrorũ regionem incursauerunt,ut Iornandes ait.Theodericus Rhiothinũ Britonũ regẽ supauit,ac Burgundiones strauit. Tẽpore Iustiniani Germani ac Gotthi Burgundias interceperunt,inde apud Tarcassiũ montem Alaricũ regẽ Visogotthorũ obtruncabãt,eiusq̃ exercitũ deleuere.Postq̃ aũt opibus eius insidiebãt,Galliã oẽm inter Rhodanũ & Oceanũ in ditionẽ assum pserunt.Hẽc Procopius li.ii.& Scholasticus Smyrnẽus lib.iii.retulerunt.

Gotthi contra Gallos

De Hunnorum bellis aduersus Romanos & Germanos. Ca.xxiiii.

Hũni vñ & q̃ sint.

ORiginẽ Hunnorũ priscus historicus a dæmõibus ait deductã,utcũq̃, Germanos fuisse in primo lib.diximus.Hi primitus contra Alanos et Boistos insurgentes,de eis uictoriã retulerũt, ac sola uultus terribilitate uicerunt,ut ait Iornandes.Memorabañ facies eorũ nigræ,magis offæ q̃ faciẽrũ similitudinẽ referentes,puncta non lumina oculorũ loco ferebant, maribus ferro genæ secabantur. Claudianus in primo libro contra Ruffinum.

Est gens extremas Scythiæ uergentis in oras,
Trans gelidum Tanaim,quo non deformius ullum
Arctos alit,tristes habitus,obscœnaq̃ uisu
Corpora,mens duro nunquam cessura labori.
Pro dapibus uitanda ceres,fratremq̃ secare
Ludus,& occisos pulchrumq̃ uorare parentes. Hos inde Ostrogotthos uicisse diximus,rege eorũ Balãbero.Attila inde gepidas ac pene oẽs germãos in ditionẽ redegit.Huius p̃terea cũ Theoderico ac Aetio bella prius indicauimus.Mortuo Attila Mysiã ac Thraciam Hunni occupauerũt,expulsi inde ab Ostrogotthis,Pannoniã receperunt.Fugati tñ sunt a Gepidis,unde Iustiniano

Hunnorũ sedes.

cæsari

cæsari auxilio uenerunt.Iustinianus ut Procopius li.i.ait,Martino ac Valerião ducibus,Hunnorũ sexcentos ac mille contra Ostrogotthos direxit,Italiã possidentes.Reliqua pars Hunnorũ cũ Sclauis & Antaris traiecto Istro Romã in satiabilibus malis affecerunt,ut idẽ Procopius lib.iii.innotuit.Inde penitus nomen eorũ deletũ est,reliquiæ Hunnorũ ad locũ uenerũt teut. Hundsruck.Sabellicus ac Riccius in Vngarorũ nomẽ eos abiisse referũt, uerũ alia aliorum ratio & opinio est,q̃s & ego imitatus sum,ut Ottonis Frising.li.iiii.chronicor:

De Vandalis & eorũ bellis,atq̃ Ro.urbis populatione. Ca. xxv.

Vandali unde & eorum sedes.

AD Vandalos stylũ conuertã,ob ꝓximitatẽ quã cũ gotthis habuerũt. Fuerunt Vandali ueri Gotthi ab una origine, ut Barnefridus ait,deriuati,cũ ipsis q̃q̃ sꝑissime cõflixerunt.Pria Vandalorũ bella cõtra Geberichũ gotthorũ regẽ Visimar egit.Itaq̃ expulsi Vãdali a Danubio,Pannoniã a Constantino impetrauerũt,quã lx.annos reseruauerũt.Inde a patricio Stylicone fraudẽ intendenti imꝑatori acciti sunt.Fert & ipse Stylico Vandalo Sabellico ac Blondo referentibus.Hi ergo mox adiunctis sibi Suevis ac Alãis Galliã occupauerunt.Supuenerũt inde in Romanos Ostrogotthi,q̃ ab Honorio galliã (si Vandalos abigerent) impetrauerunt.Vandali tunc cõtra Honoriũ rege Rhadagasio cc.mil.mouentes,Galliã occupauerunt,ut ait Põp. Lætꝰ. Sabellicus uero ccc.mil.sibr & Blondus eorum extitisse dicunt.Vandali igit̃ expulsi illic a Visogotthis,in Hispaniã uenerunt,& Hispolim, Vandalusticã,ab eorũ noie dictã, interceperunt,Galliã anno xliiii.in eorũ ditionẽ redegerũt.Fugati inde ab Hispania a Gotthis,& metu Gotthorũ cõtra Romanos insurrexerunt.Victi sunt primo a Basilisco imꝑatore ac Richimero,postq̃ Venetias ac Istriã inuaserant.Demũ hi se in Bithyniã receperunt,quã & circiter annos xxx retinuerunt.Mauritaniã inde ductu Bonifacii transfretauerunt,Bonalicã,Salã Tamanusidã,Banasam,Tingendã receperunt.Inde Siciliã misere afflixerunt, nec habuerũt quicq̃ aduersus eos agere Theodosii duces,ob hunnicũ tumultũ.Valentinianus inde bellũ in Africa debitis cõditionibus cũ ipsis cõposuit, Gensericus uero aliq̃diu in fide ꝑmanens cũ romanis iterũ Africã inuasit.Carthagine capta, in Siciliã, Scotiã ac Britanniam transiuit,ubi se retinuerat,usq̃ Attilę supbia deferbuerat.Eudoxia inde imꝑatrix Gensericũ ad capiendã Romã induxit,cui obuiã ꝓdiit Leo põtifex, ꝓ salute urbis ĩterc̃sit.Ille aũt orthodoxæ fidei infestus,ac Arrianæ hæresis ueneno imbutus, in agenda p̃da dies xiiii. consumpsit, omnia sacra ꝓmiscua habebat,& ita a germanis denuo urbs capta est.De illa Gensenci uastatione Sidonius Apollinaris. Hinc Vandalus hostis Vrget,& in nostrũ numerosa classe quotannis Militat exitiũ,conuersoq̃ ordine fati. Successit Gensenco,Hunricus,inde Ganamundus, Trasimundus,ultimo Hildericus. Quo tꝑe Iustinianus ꝑ Belizarium Vandalos ex Africa eiecit.Fuerũt aũt multa Vãdalorũ cũ Gotthis in Hispania p̃lia, Athaulphus Gotthus tres annos cõsumpsit,donec eos expelleret. Cætera de Vandalorũ reb9 Otto Frisin.li.iii.ca.xxxi.et ca.xxviii.Vltimo demũ expulsi Vãdali ab Africa in regionẽ se receperũt quã adhuc Vãdalicã (die Vuindischẽ) dicim9.

Vandalorũ populationes

Roma capit̃ a Genserico.

Alani in Galliam

De Alanorũ,Burgundionũ,& Sueuorum ſtrategematibus. Ca. xxvi.

TRanſeo nunc ad Alanos Burgũdiones ac Sueuos ueriſſimos origie Gotthos,tꝑibus ac noĩbus ſaltẽ diſcretos. Tũ quia expeditiones multas cũ Vandalis fecerunt.Nã in Galliã ſimul ac e Gallia in Africã traiecerũt,ut Barnefridus ait.Fuerũt noĩa eorũ cæteris barbarorũ antiqora,Cornelius eñ Tacitus Burgundionũ meminit,a Burgis dictorũ, q̃d caſtrũ apud nos ſonat.Alanorũ græci ac latini uetuſtiſſimi recordañt.Contra Alanos Domitianus,Traianus ac Imp.ueterrimi conflixerunt.Valẽtinianus a Barbogaſte rege Alanorũ ſtrangulatus eſt.Tẽpore Decii Alani Cõſtãtinopolim ceperũt, Inde cũ Vandalorũ ꝓpꝛis duce Sangibano,adiũctis Burgundiõib⁹ Galliã occupauerunt,rege eorũ Breuco anno xlviii.Inde in Africã traiecerũt,ac ſemper cũ Vandalis ꝓmanſerunt.Poſtea Attilæ ſe cõiunxerunt,contra Viſogotthos ,ꝓfecti,poſt Attilã Mœſiã inferiorẽ occupauerũt,ab Oſtrogotthis expulſi,cũ Odoacro rege Rugorũ Italiã traiecerunt.Burgundiones uero q̃s a Vandalis ueniſſe Plynius ait,Heduorũ,Lingonũ,Veſuntiorũ & Tabilonenſiũ,terras ſibi deſtinauerunt,poſtq̃ a Francis expulſi ſunt,ut ait Procopius.Inde rebus eorum Gundoildus potiebaĩ,cuius frater Chilpericus,cui filia Crotohildis,quæ Clodoueo regi Franciæ nupſit,quẽ & chriſtianæ legis diſciplinis imbuit.Poſt q̃s & Burgundia in ditionẽ regũ Franciæ deuenit.Verũ nihil ad hunc bacchũ Nec memorię noſtrę intercidat grauiſſima illa eruptio Alanorũ prima,ubi paleſtinã,ægyptũ, ac Iudæã pene totã ſubuerterunt,cuius meminerunt Ioſephus li.vii.belli iudaici ca.xlii.& Egeſippus li.v. Alanos ἀλκίμους .i.fortes dixit Dionyſius,& φίλον ἀλανῶν.i.equorum amatores Alani.

Alanorũ irruptiones.

De Herulorum Rugorum ac Gepidarum ſtrategematibus contra Longobardos. Ca. xxvii.

Heruli a Lõgoba. uincunt

HErulorũ ac Rugorũ originẽ e Gotthis ,ꝓfectã li.i.eruditorũ ꝓſuaſiõe aſſeruimus,q̃rũ bella prima cõtra Longobardos infremuerunt,terrarũ eorũ occupatores,indicante hoc Ablauio ſcriptore. Herulorũ rex Rudolphus cũ Totone Longobardo bellũ iniuit,ob occiſum fratrẽ ſuum a filia eius,a q̃ & occiſus obiit.Felichius etiã Rugorũ rex,contra Gedeochum Longobardorũ regẽ geſſit ſimultatẽ.Sic & Chunimundus rex Gepidarũ,contra Alboinũ (q̃s ꝓpere Sabellicus Cuniadũ & Andoinum uocat) euaſit uictor Alboinus,& aſſumpta in uxorẽ Chunimundi filiã Roſimunda,Gepidarũ reb⁹ potitus eſt. Ita demũ una gens Longobardi & Gepidi efficiebant, ut Barnefridus,Diaconus,Blondus,Sabellicus, Vrſpergenſis,& cæteri teſtant. Antecꝫ aũt ſubiecti ſunt Longobardis Heruli Iuſtiniani tꝑibus Sirmiũ,& totã Dalmatiam in ditionẽ eorũ receperũt,Romanos captiuos abduxerũt, & ,ꝓgrediẽdo ſemꝑ Ro.impiũ depopulabant. Vnde adductus Iuſtinianus,illis uectigalia denegabat,ſuerant eñ in eius ære prius.Hæc Procop.li.iii.Inde duce Chariſmo Heruli totã terrã inuaſerunt,referente eodẽ Procopio.Mox inter Herulos ac Lõgobardos bellũ exortũ eſt,utracꝫ gens Iuſtinianũ uocabat in auxiliũ.Longobardorũ ꝑces ꝑualuerunt.Nã Iuſtinianus eis x.millia auxiliariũ copiarũ adminiſtrauit

Loc⁹ Sabellici

miniſtrauit.Heruli uero duce eorũ Aordo,ac mille quingẽtis militibus ſuccubuerũt.Hæc Procopius lib.iii.Meminit Herulorũ Suidas in dictione σκύθαι, ubi olim a Scythis tꝑib⁹ Claudii Cæſaris ac Galieni iunioris eos uictos oñdit.

De Herulorum ac Rugorum ſtrategematibus in Romanos, & eorum fine. Ca. xxviii.

Herulorũ mores

CAeterũ quæ in Romanũ impium emoliti fuerint Heruli,ꝑ paucis dabo,placuit tñ prius aliq̃d de eorũ moribus adiicere.Heruli ea credulitate olim ducebañ, ut nephas putarẽt,plures deos arbitrari,ne cami cũ ſeneſcere patiebañ,amico eñ ꝓſuaſerunt mortẽ,et prius ut mori mallet eũ induxerũt,q̃ dolore uitę reliquũ tranſigere.Senio cõfectos amicos occiderũt. Fœmina charior cũ uiro ſibi ipſi deſciuerat,q̃ uero uitæ ſuę pepcerat,ignominiis notabatur.Olim hi cæteris barbaris ſuperiores extiterunt,Anaſtaſii enim ſeculo, dum dux eorũ Rudolphus reſides eos,nullo belli uſu exerceret,effœminati nomen ſibi peperit.Semel Longobardos uicerunt,inde ſpretis eorum legatis,bellum maluerunt.Verum non caruit pœnitentia bellum hoc,nã adeo a Longobardis frãgebañ,ut ſedibus ac patrię renunciatum iuerint.Quare ad Iſtrum conſederunt,ac ſe Romanis conflandæ pecuniæ gratia obærati addixerunt. Narſes inde Iuſtiniani Eunuchus,comitantibus illis contra Gotthos ,ꝓceſſit.Facta uero diſcordia inter Belizariũ ac Narſetẽ,Narſes a Iuſtiniano reuocatus eſt,Heruli pacta cũ Gotthos fœdere,ac pecuniis acceptis quieti diſceſſerunt. Seminata ex illo inter ipſos ac Iuſtinianũ ſimultate,Heruli Dalmatiam depopulati circa Sigidonum loca cuncta occupauerunt,illic ad tempus habitãtes,Illyricum, Thraciam,ac loca uicina penitus deleuerunt.Hęc omnia ex Procopio græco autore li.i.Si aũt demũ q̃rſum deuenerint, agnoſcere cupis. Procopius alios poſt illã expeditionẽ ad Thylẽ ueniſſe ſcribit,& ad patriã antiq̃. Nicolaus aũt Marſcalc⁹ hõ doctus,ad Mechelburgẽſes q̃ſdã eorũ deueniſſe inuit,et duces noſtri ſeculi Mechelburgẽſes ab illis deſcẽdiſſe iudicat.Horũ etiã bonã partẽ ſiſr & Rugorũ in Italicũ nomẽ abiiſſe ſcio.Secuti.n.fuerũt Attilã, q̃ defuncto cũ rege eorũ Odoacro Italiã in ditionẽ ceperũt, q̃s Theodericus partim occidit,partim in Italia ſiuit indeletos,Odoacrum uero Rugum eſſe ex ultimis Pannoniæ finibus Otto Friſingus teſtatur lib.iiii.ca.xxxi.

Herulorũ irruptiones

De Antibus, Viuidariis,Sclauis,Venetis,eorum nomin bus ſtrategematibus,& exoneratione. Ca. xxix.

DEſcẽderũt & a Gotthorũ origie Viuidarii,Antes & Sclaui,Iornande dicẽte,ac olĩ iuxta Viſtulã amnẽ cõſedebãt, uno uocabl⁹ ſic dicebañ. Iñ uſq̃ ad Ruminẽſẽ lacũ deſcẽderũt.An ab hinc pulſi inde,ſiue non fuerint, nõ hẽo.Id tñ certũ ẽ trãs iſtrũ i ripis ,ꝓxis eos habitaſſe,ut in Procop. li.i.uideĩ,& li.iii.ex Valeriãi ſcriptoris ſñia,prio Herulis cõflixerũt Sclaui,ac uicti ſunt. Sicuti etiam Hunni ita & Antharumq̃ Sclauorumq̃ gentes,flumine Iſtro traiecto,inſatiabilibus malis Romanos affecerũt.Iuſtinianus iiii.impii ſui anno,Childibũ ad tuendum Danubium conſtituit,q̃ a Sclauis occiſus eſt, ac barbari inde liberi Iſtrũ fluuium traiecerunt,ac romanorum uires cõcuſſerũt.

Anteri

viuidarii.

Sclaui

Hæc Procopius li.iii. Antheri inde cũ Sclauis ꝑliati ſũt & uicti, unde Antheri Thraciã inuaſerũt depopulaturi. Cęterũ una gẽs cũ Sclauis Antheri ſunt, niſi q̃ diuerſis ducibus moderabãt. Oẽs ꝓlixiori ſtatura, uiribus idẽ ualuerũt, nõ cãdidi, nec rutili, ſed ſubrutili, uitã ut duriorẽ ita neglectã ducũt. Sacerdotes eorũ ſporas uocãt, q̃a priuatĩ ſinguli habitant. Ruptis ſemel Danubii limitibus in Illyricũ traiecerũt Sclaui ac in thraciã, illic ĩpatorẽ Aſbalũ cõcremauerũt, uſq̃ ad mare ferro ignicq̃ oĩa populabanť. Tũc urbs Thraciæ metropolis, a Byzantio xii. miliaribus diſtãs, a Sclauis direpta eſt. Quindecim millia Romanorũ occiſa ferunť. Primo nulli ętati pepcerunt, Illyricorũ Thracũq̃ terra inſepultis cadaueribus repleta tũc penit9 obducebať. Obuios ỹo q̃ſcũq̃ habuerũt, nõ enſe aut cõſueto gñe armorũ necauerũt, ſed palis infigẽtes, ſũma ui miſeros ſuppoſuerũt, ſummũq̃ pali & id ꝑacutũ, ꝑ inferiorẽ partẽ, pudẽdãq̃ trudẽdo, ac ferrũ ꝑ uiſcera adigẽdo, ĩteriora captiuorũ excruciauere. Hęc Procopi9. Et addit in alio loco. Sclauorũ, inq̃t, ingẽs uis, ac q̃ta nõ alias unq̃ Iſtro fluuio ꝑtrãſito apparuit, loca Romanorũ circũuagati, Theſſaloniã inuaſerunt. Et idem. Sclaui ac Anterũ gẽtes, Iuſtini ęuo magnis copiis thracũ agrum uaſtauerũt. Germanus patricius Thraciæ tunc præfuit, illoſq̃ deleuit, unde nomen ĩmortale ſibi peperit. Et idem Procopius, Sclaui iterum (ait) Europam malis inſatiabilib9 affecere, ꝑdas ubicq̃ agẽtes, agros depopulati, circa Adrianopolĩ quinq̃ a Cõſtantinopoli dierum ſpacio conſtiterunt. Occurrerunt eis Aratius Narazaras & Iuſtin9. Barbari illis deuictis, Aſycum agrum populati, ingenti præda nacta ad muros urbis prouenerunt. Hæc omnia ſuo tantum tempore a Sclauis germanis (quia Gotthis) Romam perpeſſam eſſe oſtendit Procopius. Poſtq̃ autẽ ſatis in Romanos debacchabanť, inde diuiſi, pars Poloniam, alia pars Bohemiã occupauerunt, ubi & hodie degunt, ut Sabellicus ait, & in horum nomen abierunt. Sunt qui Sclauos a germanico nomine excluſerint, ob linguæ eorum diuerſitatem. Nos Iornandi ac Methodio in hac parte ſubſcripſimus.

Sclaui in Thraciã.

De reliquis germanis a Gotthis deſcendentibus, & eorum ſtrategematibus. Ca. xxx.

Variæ germanorũ gentes e gotthis.

FVerunt olim Germani Arborichi dicti, qui finitimi germanis, romanis parebant, ait Procopius. Alii tamen & hos Germanos fuiſſe & cũ his coniugia eos iunxiſſe dicebãt, utroſq̃ tũc ſectatos fidei chriſtiãæ legem uolunt. Marcomani etiam Quadi, Sycobates, Baſtarnæ cum Antonino Cæſare confixerunt. Turingi quoq̃ nomen antiquiſſimum habent. Hi cę ſaris Auguſti permiſſu ſedes occupauerunt, ac ſemper finitimas regiones ſpoliabant, ut ait Procopius. Meminit & horum Eutropius, fuerunt & Taiphilorum, Aſtringorum, Breucorum, Chaiboum, Vitungorum, Scyrorum, Carporum, Mundulorum, Turcilingorum gentes Germanę. quorum Panagyrici memĩerũt. Turcilingos aũt & Auares e Lõgobardis exiiſſe mihi Pyrckaimer grauis auctor oſtendit. Auares poſtea Pannoniam in ditionẽ acceperunt, poſt Hunnorum receſſum, ut Otto Friſing. teſtať. Inde in Bauariam ſeſe illi exonerauerunt, & addita litera. B. Bauari dicti ſunt, ait Sabellicus.

De Longobardorum ſtrategematibus. Ca. xxxi.

Longobardi vñ, & eorum expeditio

CAeterũ qm̃ Turcilingos ac Auares ex Lõgobardis ꝓceſſiſſe diximus, de Lõgobardorũ ſtrategematib9 dicere libuit. Lõgobardos e Scãdia ꝓfectos fuiſſe cõis auctorũ ſententia eſt, crebro inde mutati, i Scoringã primitus ſoluerũt, Vinili dicti. Iñ in Rugorũ patriã, poſtea Iſtrũ, rege Godoocho, inde rege Albuino Pãnoniã adepti ſũt, q̃a Narſete adduct9, Italiã adort9 eſt, ĩclinatiõis impii Romãi poſtq̃ cẽteſimus ſextus ac q̃nquageſim9 annus agebať, ut Platina in Bñdicto ac Blõdus uolũt. Breui itaq̃ Cremona, Mantua, Patauio, ceſarea Rauẽna, Venetia, Tauriſio, Verona potiti, Arimiũ in ditionẽ redegerũt. Iuſtino ceſare impãte Verona etiã impii caput ĩpis ceſſiſſet, niſi morte a cõiuge illatę Albuin9 fuiſſet ꝑuẽtus. Clephus inde magna Italię ꝑte potitus eſt, cuius poſteri ſucceſſores Neapoli adiecerũt, inducię cõtinuo pactę inť Ro. & lõgobardos indicebãt. Frãcos lõgobardi. n. tũc ſollicitauerũt, ac cũ ipſis Burgũdiões ac galli pene oẽs. Lõgobardi cõpotes uictorię in fugã hoſtes ỹterũt, inde Ebreduẽſes penitus populati ſunt. Succeſſit Clepho Antaris fili9, qui Brixellũ opidũ regno ſuo adiecit. Inde Agilulphus, q̃ diſcordia ſemĩata inť ro. & Mauriciũ, urbes obſedit. Lõgobardorũ hiſtoriã Barnefridus, Otto Friſin. li.iiii. & Blõd. de inclinatiõe impii, & ſupra Blõdũ Pi9 papa li.viii, ꝓfeſſi ſunt.

Bulgari vñ, & eorum irruptio

De Bulgaris, & eorum populatione in Romanos. Ca. xxxii.

BVlgari etiã e Scãdia ueniẽtes, ad Pomericũ mare primitus cõſederũt. Inde egreſſi tumultuoſius, Thraciã adorti ſunt, oĩacq̃ terrore cõpleuerãt. Cõflixit cũ illis Cõſtãtinus cęſar, in Pãnonię ac ſupioris Myſię cõfinio, infœliciſſima gręcorũ pugna, uictis. n. romãis, uictoria Bulgaris remãſit. Iñ ęq̃s cõditiõibus oblatis, Myſia utraq̃ illis cõceſſa eſt, quã terrã iuxta Danubiũ & hodie gẽs illa poſſidet, oĩum etiam potẽtiſſima ad ĩfringẽdos Turcorũ conatus a Platina dicit. Cyrillus illos chriſtiana fide initiauit, q̃ nihil tã neceſſe erat. Hæc ex Blõdo, Sabel. lib. vi. Ene. viii. Rheginone, & aliis. Dicebať rex eorũ chriſtianus primus Terbelis, q̃ monaſticã uitã iduct9, filio uno regnũ reliqt. Filius aũt ille ſucceſſor, patris religionẽ aſpnatus, in aliũ cultũ Bulgaros uolẽs traducere, a patre oculis orbat9 ẽ. Cętera Blõd. li.i. & ii. de ĩclinatiõe, & Otto li.iiii. q̃ Zenonis tꝑe Thraciã dicũt Bulgaros uaſtaſſe. Suidas in dictioue Βούλγαροι, olim Bulgaros ait Auarũ terrã ĩcurſaſſe, & Auares pene oẽs ad internitionem deleuiſſe. Cõtigit tũc Bulgaris dux noĩe Terbelis, tꝑe Iuſtiniani Rhinotmetæ.

Auari a Bulgaris uincunť

Ipſe autem Iuſtinianus atq̃ Conſtantinus Heraclii filius, tributarii eorum extiterũt. Parta aũt uictoria de Auaribus, q̃rebat horũ captiuos, quõ eueniſſet, ut totus eorũ exercitus periiſſet. Reſpõderũt captiui, id partĩ ob mutuas accuſationes ac diſcordias cõtigiſſe, tũ q̃a ipſi ſapiẽtiores ac ſtrenuiores occiderant, furesq̃ & maleficos ĩ cõitatem iudiciorũ aſciuerãt. Tũ ob largitiões ac mercaturas q̃rũ cupidie inuicẽ dolos ſtruxerũt. Vltio ꝓ ebrietatẽ, qua q̃tidie obruti fuiſſent. Quibus ꝓceptis, rex oẽs Bulgaros cõuocabat, ac legẽ tulit, ut ſi q̃s accuſet, cõtinuo ꝓſcrutet, ſi fur aut neq̃ repť fuerit, mox occidať. Vineas ãputabat, cuilibet ciuiũ tenuẽ uictũ, ad uitæ tm̃ ſufficientiã dare iuſſit. Hæc breuiť ex Suida.

Genealogia q̃rũdã impatorũ cũ p̃dictis Gotthis affinitatẽ trahẽtiũ. Ca.xxxiii.

SCio qd amplius a nobis curiosus lector expostulabit,necessitudinẽ uide licet,qua impatores Ro.Gotthis ac Germãis deuinciebant,qua & ducto res græci impatoribꝰ.Vidi p̃terea id nõ ultimũ fructũ lectioni Procopii, Barnefridi,& historicorũ alaturũ.Nõ curiosa ĩdagie tñ,uerũ ut sese nobis res ista accurrerit apiet.Belizariꝰ uxoris Iustiniãi cęsaris sororiꝰ ferebat,germanꝰ dux uero fratruelis Iustiniani, Amalasuntham Theoderici Ostrogotthorũ regis ex filia neptĩ, Vitigis Gotthorũ regis mortui uiduã,coniugio sibi asciue rat.Tale uinculũ matrimonii inter græcos tñ & gotthos intercessit;ea itaque Amalasuntha,Amalasunthę filię Theoderici regis,& Eucharii Visogotthoꝝ regis gnata,Vitigi regi duos filios ꝓcreauerat,q̃s Belizariꝰ captos Iustiniano tradidit.Germão uero alteri marito,filiã sustulit,quã Ioãnes dux grecorũ,Vitaliani ducis patruelis in cõiugẽ sibi copulauit.Theodericus itaq; ostrogotthoꝝ impator,theodomiri filiꝰ,Italię rex,affinitatẽ pene cũ oĩbꝰ traxit,ut eo tutiꝰ Italię p̃esset.Amalafredã sororẽ Hunerico Vãdalo,Gẽserici regis filio tradidit Affinitas Theoderici cum græcis Ipe Clodouei regis Frãcię ac Crotildis Hilperici Burgũdię ducis filię gnatam duxit,ex q̃ Teudusã filiã ꝓgnatã,Almarico Visogotthorũ regi tradidit. Aliã filiã Amalasũthã Eucharío visogottho,& itaq; Ostrogotthorũ q̃ Visogotthorũ stirps olĩ diuersa in unũ rediit. Tertiã filiã Amalabergã Mernefrido Turingię duci addixit.Ex q̃rta filia Amalafreda Amalasunthã neptĩ suscepit,quã Theodato regi gotthoꝝ despõsauit.Tota etiã pene Theodosii ꝓsapia germanorũ cõiugia.i.gotthorũ & vãdalorũ nõ est aspnata.Huius.n.filiꝰ Honoriꝰ cæsar Termatiã Stylicõis vãdali sibi gnatam collocabat.Sororẽq; eius Placidiam Aistulpho Visogotthorũ regi,Alarici filio dicabat.Hęc Placidia mortuo Aistulpho,Cõstãtino iũcta est,ex q̃ Valẽtinianũ excepit,q cũ Eudoxa Theodosii iunioris filia,Eudoxã ꝓcreauit,Trasimũdi vãdalorũ regis uxorẽ,q̃ Hilderi cũ ultimũ vãdalorũ regẽ partu ediderat.Theodosii p̃terea iunioris filiꝰ,Gẽserici vãdalorũ regis fratris filiã,matrimonio sibi cõiũxit.Et hæc tandẽ,ut agnoscamus,quã necessitudinẽ etiã Ro. imperatores cum barbaris habuerint. Affinitas Theodosii.

De Francis germanicis,& eorũ in Galliã irruptione. Ca. xxxiiii.

FRãcos ỹo germãos palã oẽs scriptores fuisse testãt,et ĩ primis Procopius,q eos Frãcos nõ alio uocabꝫo q̃ germãos noĩauit,sĩr Gaguinꝰ. Cõsederũt aũtem Frãci primitꝰ ad Rhenũ fluuiũ,ubi Hollãdiã,Selandiã ac Brabãtiã ĩ ditione eoꝝ tenuerũt,ut in prĩo lib.adduximꝰ.Quid aũt uirtutis tũc Frãci gesserĩt; Hunibaldꝰ libris xxviii.scripsit.Sępe galliã ingressi sũt,sp tñ repulsã patiebãt.Traiani etiã tpibꝰ galliã affectabãt, ueꝝ frustrabãt.In Batauã ĩsulã Maximinꝰ eos fugauit,ut Panagy.eiꝰ iis ỹbis oñdit.Multa ille Frãcoꝝ millia(q Batauã ac alias cis Rhenũ terras inuaserũt)depulit,abduxit,Britanni asq; ab ipis liberauit.Cõstãtinꝰ mlto disĉrimĩe eos a gallię p̃da cohercuit,Panagyrico eiꝰ testãte. Facile,inqt,uincere est ibelles ac timidos,q̃s amœna grecia trãsportat,aut oriẽtis delitię.Sed trucẽ Frãcũ,q ferina sola carne distẽtꝰ,uitã cõtẽnit.Et aliꝰ Panagy.terrã batauã a Frãcoꝝ regibꝰ occupatã,oĩ hoste purgauit. Franci & germani idem Franci in Batauiã & Galliã.

Valẽtiniani inde tpibus ruptis limitibus Galliã ingressi sunt,motiꝰ rebꝰ Vãdalorũ tã ꝓspere successis,Clodionis ac Meronei regũ ductu,referẽte Sabellico. Procopius grecus Germãos tũc Frãcos scribit in prĩo libro,& Germãos.i. Frãcos cũ gotthis primitus Burgũdiã cepisse. Visogotthis etiã e gallia expulsis,eoꝝq; rege Atalarico occiso,eã inter Rhodanũ ac Oceanũ Galliã Frãcos ĩ ditionẽ asciuisse.Mortuo aũt Theoderico gottho,Frãci cõtra Turĩgos,Germãi cõtra Burgũdos ꝓficiscebant,adeo timor tũc Atalaricũ iuasit,ut spe cõseq̃ndæ pacis sororẽ Theodiberti in cõiugẽ sibi adduxerit.Ipse aũt dũ arriani ueneno ĩfectus,uxore tñ dedita orthodoxę fidei,diffidii int ipm & germãos dedit exordiũ.Vincebãt gotthi tũc magna iactura,Galliãq; Frãci ita in ditionẽ accepe rũt.Gotthi tunc cũ q̃bus res aduersus Iustinianũ erat,uiginti millibus aureoꝝ pacẽ ab ipsis redemerũt.Iustinianꝰ uero galliã ę̃q aĩo germãis reliqt,ne sibi occasionẽ p̃staret oĩbus suis rebus renũciari,si secus ageret. Germani tñ (itellige Frãci) Massyliã,Focẽtiũ coloniã,Arelatẽ. regnũ cũ oĩ maritĩa ora ĩ ditionẽ eorũ redegerũt.Hęc Procop.in pri.ac iii.de gotthoꝝ bello lib.de Frãcis,q̃s et tũc licet in Galliis habitauerint germãos noĩat.Postea ỹo in gallorum nomẽ abierũt Frãci.Quid aũt interĩ,Gallorũ appellatiõe functi,egregie gesserint; Germaniæ destinatus,nõ gallię,in p̃senti negocio supsedere uolui,licet origĩe uerissimi germãi extiterint. Cętera Otto Frising.li.iiii.ca.xxxii.Gaguinus,Turonensis,Ammonius,Riccius, & alii propriis uoluminibus absoluerunt. Franconꝝ strategemata

De Danis ac Nortmannis,& eorum strategematibus. Ca. xxxv.

DAnos etiã ac Normannos opi nostro inserere uolui,qa uerissimã originẽ germãicã e Scãdia insula(Iornãde referẽte) duxerũt. Dani inde Herulos ab eorũ regiõe depulerũt,ac duce Dano regionẽ eorũ Daniã dixerũt,ut Saxo grãmaticus eoꝝ scriptor testat.Hi multa bella cũ Saxõibꝰ cruẽta habuere.Cæterũ nõ multũ circa bellicã rẽ ỹsati,cõtra Bastarnas olĩ (ueru infœliciẽ)pugnauerũt,ait Iustinus.Nortmanni uero,ut Gaguino placet,pirate ex Dania existẽtes in Flãdriã,Neustriã ac Aqtaniã ꝓfecti sũt,obsessi inde apud Andegauiã.Lothrotus rex eorũ Biergosã,Lothrotã, Hastinconẽ iterce pit.Tẽporibus Caroli Calui Burdegalã,Sanctonã,Parisios,Turonũ,Nouiomagũ,Aurelianos,Pictacos afflixerũt,ceperũtq; Aqtaniã.Carolus aũt dũ eos sine sũmo discrimĩe delere nõ potuit,partẽ Galliæ eis concessit,q̃ ab eorũ nomine Nortmãnia dicta est.Adrianus etiã ut Sabellicus asserit,eorũ uiribus ex territus,a bello abstinuit,licet Blondus cũ ipsis longe ante Adrianũ cõflixisse scribat.Arnulphus inde impator eos uix domuit,sæpe uincebat. Oĩa aũt bella reliqua eorũ contra imperatores Ro.Rheginꝰ Pruniensis(cuius monasteriũ etiã cõbusserunt) exactissima diligẽtia collegit,& post eũ Gaguinus.Sabellicus uero Blondus ac alii illotis manibus rẽ p̃terierunt.Certũ est etiã Treuerim anno 883.& Metim a Nortmannis exhaustas,Corbeiã,Cameracũ,Morinos, duce Gotfrido usq; ad Scaldim inde incursibus eorum patuisse Tungros Argentinam & Lothoringiã.Anno tñ salutis.882.Gila Lotharii filia Nortmannorum duci christiano nupta,omnem litem sustulit. Dani ac Nortmãni quos uicerint.

De Sueuorũ cõtra Saxões strategemat. ante trãslationẽ impii. Ca.xxxvi.

Sueui cõtra Saxones

SAxones Hermannus scriptor in Turingiã uenientes grauissima cũ Turingis p̃lia cõpleuisse scribit, uicti semel, inde sæpius in uictores euaserunt. Turingi aũt auxilio Francorũ regũ uicerunt Saxones, ut penes Vrspgen sem liquet. Inde Saxones cũ Lõgobardis ad occupandã Italiã, p̃fecti sunt, itineris inde penitentes, ad loca prius relicta concesserunt, q̃ a Sueuis inuenerũt occupata. Primitus igit̃ ut loco cederent Sueuos interpellabant, illis aũt primo tertiam partẽ, inde dimidiã offerẽtibus, nec oĩno e loco occupato cedentibus, p̃liũ indixerunt. Sueui inde superiores euaserunt, peneq; dimidiũ Saxonum deleuerunt, numerus occisorũ a Barnefrido collectus est. Meminit & huius cõflictus Hermannus scriptor. Sueui olim inita cũ Vãdalis ac Burgũdiõib⁹ societate, Galliã occupauerunt, ac Hispaniã uastauerunt. Diuisi inde, Vandali Beticã Gotthi Hispaniã, Sueui Lusitaniã obtinuerunt. Postea p̃lia grauissima contra Gotthos aluerunt. Theodericus em̃ Theoderici regis Ostrogotthorũ filius, Turismundi frater, cũ exercitu Sueuis deuictis, regẽ illis Rinardũ constituit, q̃ repugnans iterũ uictus est. Inde Athaulphus rex, eodẽ pacto cõcidit, q̃rũ stratagema. Sabellicus, Iornandes, Blõdus & alii meminerunt. Sidonius Apollinaris de Sueuorum irruptionibus inquit. Romano exuerat populato trux alemannus. In prædas centum naues diuiserat hostis, Cætera Sueuorũ p̃lia partim lib.iii. præmisimus, partim usq; ad librum duodecimum reseruemus.

De priuatis quibusdã Saxoniæ ac Sueuiæ populis, qui Angliã, Britanniam, ac cætera loca remotiora interceperunt. Ca. xxxvii.

Saxões et Sueui britanniam ceperunt

EX gentibus p̃dictis Picti (licet Sabellicus Pictones uocitet) ac Scoti, p̃cesserunt, q̃s Germaniæ populos Põp. Lætus esse indicauit. Hi facta cõiuratione, Scotiã occupauerũt, tũc Britãniã dictã. Claud. testãte

Quantum te principe possum?
Non longinqua docent, domito quod Saxone Tethis
Mitior, aut fracto secura Britannia picto.

Et alibi adulatorie.

Ignotumq; fretum maduerunt Saxone fuso,
Orcades incaluit Pictorum sanguine cæso.
Scotorum tumulos fleuit glatialis hybernæ.

Et Britannia (inquit) apud Claudianum ad cæteras terras de Stylicone.

Me quoq; uicinis pereuntem gentibus (inquit)
Erexit Stylico totam.
Illius effectum est curis, ne bella timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne littora tota
Prospicerem notis uenturum Saxona uentis.

Anglia et Britannia unde

Hi aũt Saxones etiã Anglii dicti sunt, ut eos Sabellicus, Ammonius, & alii interp̃tãt, q̃a inopinato ductu in Angliã traiecerunt, Valentiniani tp̃ibus, ac romanos oẽs ad interẽptionem occiderunt. Exercuerunt p̃terea Saxones crudeliter in rebelles uictoriã, cœperunt. n. per oẽm sexũ ac ætatẽ ĩ tota insula cædes euagari, q̃ metu Britannii adacti populariter in Galliã transiere, Britanniæq; nomen adepta insula est, ut tertio ac

tio ac lx. anno, q̃ Ro. impiũ labefactari ceperat, nõ solũ possessionẽ, uerũ & nomen insula amiserit, ita ut a Saxõibus Anglis Anglia dicta sit. Claudian⁹ huiꝰ meminit. Quæ Scoto dat frena truci, ferroq; notatas
Perlegit exanimes picto moriente figuras.

Adulat aũt Claudianus Styliconi, qui eos a Britannia expellere uoluit, uerum operam ac oleum perdidit.

De Sueuis senonibus, qui postea Galli dicti sunt. Ca. xxxviii.

Sueui Senones

ET quia nunc Sueuorũ memoriã ingressus sum, quædam de Sueuis ueris simis, inde Senones dictis, adiicere uolui. Hos Germanos extitisse, satis lib. i. indicauimus. Illi ut Plutarchus in Camillo ait, primitus ad Oceanũ confederunt. Inde Thyrrenos (Liuio, Orosio & Eusebio referẽtibus) occupauerunt. Et in Clusinos mouerunt, ducti suauitate uini, mox p̃lio cõcurrerũt, Sueui aũt, iuxta Plutar. sentẽtiã, uictores euaserunt, fugatis inde cõsulibus Romã intrauerunt, anno urbis C. lx. Heraclito referente. Aristoteles hoc p̃dixit, ut idem Plutarchus ait. Maximã em̃ hãc romę capturam clades illa apud Alliã lacrymabilis p̃cesserat, ubi lxxx. millia Romanorũ perierunt, Liuio Floro, Orosio ac aliis referentibus. Romani hunc diẽ ideo inter nephastos ponebant. Loquit̃ de diebus illis Ouid. in Fastis, Plutarchus in Numa, in Romulo, in Camillo, & in Romicis, Tibullus in elegiis, Orosius, Floruslib. i. de bello Gallico asserunt. Dicit Plutarchus tunc romanos incursasse ciuitatẽ, & in foro sacrificasse, in subselliis consedisse, uerũ multos eorũ occisos, & iuxta Liuii ac Flori sententiã uix mille hoĩm Capitoliũ duce Manlio insederunt, q̃ soli romã saluauerũt. De captione urbis Theopõp⁹, Ply. li. iiii. ca. v. na. hi. plura scripserũt

Clades apud Alliam.

Senonũ impugnatio cõtra Romanos Capitoliũ seruãtib⁹. Ca. xxxix.

LIbuit nunc mihi totã galatarz Senonũ historiã a fronte recẽsere, quã nudeo tenus Plutarchus in li. περὶ τ⁹ ῥωμαίων τύχης. i. de Romanorũ fortuna, p̃sequit̃, cuius uerba greca ob loci illius diffusam dilatationẽ ne tedio uos afficerẽ, excluſi. Latina uero integra & q̃cunq; nobis ad albũ p̃sentẽ faciunt, eo libentius adducemus, q̃ liber ille a nullo hactenus quem uidimus translatus, aut latinæ linguæ donatus est. Græca si q̃s desyderat, ipsum auctorẽ uideat. Sonat aũt interp̃tatio nostra sic. Post magnã illã apud Alliã Romanorz interẽptionẽ, Galli se sub fuga Romanorũ una in urbẽ receperunt, ac turbationibus oĩa repleuerunt, populũ Ro. terruerunt ac dissipauerunt, paucis in Capitoliũ imissis, ac sese a Gallis defendentibus. Alii uero Romanorũ sese ex uariis locis ac plateis colligentes, Furiũ Camillũ dictatorẽ petierunt, quẽ P. R. dũ fœliciter ac glorioſe adhuc degeret, iudicio publici furti dãnatũ, expulsum, in exilium miserat. Vbi uero terrore illo concussus humiliabat̃, amissa apud Alliam pugna, manũ Camillo p̃buit, eidẽ ut innocenti principatũ Ro. cõmendauit. Vt aũt Camillus uideret̃, nõ data occasiõe ex necessitate, uerũ lege pricipatũ assumere, ne etiã Romanos in desperationẽ redigeret, armisq; sparsi acuagi exercitus potestatẽ ac electionẽ peteret, oportuit illos q̃ Capitolium inhabitabant, collectis ductorũ suffragiis honores istiusmodi continentes, ei decernere. Erat tunc penes Camillũ G. Pontius non ignarus uir q̃ nũcius declaratus erat, ut de

Senonũ impugnatio cõtra Ro.

ferret decreta illis q̄ in Capitolio obſidebant, hic magnū periculū aggreſſus ē. Erat em̄ uia p̄ hoſtes, quā uallo ac cuſtodiis fines ī circuitu circundabāt, poſtq̄ hic ad flumen puenit, latis ſcopulis innixus, & demū corpus eius leui cymbæ appoſuit, ac fluxū hunc traiecit. Conſeq̄bat em̄ manſuetā ac q̄ gradatim traiice ret nauim. Tute itaq̄ ulteriorē ripā tetigit, inde a flumine diſcedens in quandā ſolitudinē deuenit, quā ob nebulas ac ſilentiū coniecturatus fuerat. Inde p̄cipi tio inhærēs, ad hos puenit q̄ montis radices obſeruabāt, ac p̄ſidiū feſſis militib⁹ pugnantibus ferebant, ubi difficultati petræ ſeſe credens ac rē enitens ad ulte riores p̄ſidiarios euaſit. A q̄bus continuo receptus, Capitolinis decreta reuela bat, a q̄bus inde ſuffragiū ſumens, ad Camillū detulit. Die aūt exorto Gallorū q̄dam caſu loca ea p̄luſtrans, aīaduertit pedū ueſtigia ἀκρώνυχα nocte intēpeſta ſignata ac elapſus, corraſione ſq̄ ac confractiōes ac poas (ut uocāt) e terra emer ſiſſe, continuo rem ſuis ꝓdidit. Galli igīt putātes uiā nunc ſibi ab hoſtibus oſtē ſam, tentabant oīa experiri, & noctu ſolitudinē ingreſſi Capitoliū inuaſerunt. Non tm̄ id cuſtodes excubantes, uerū ꝓprios ſocios reliq̄s θωρηχούς, ac canes Capitolii cuſtodes latente, q̄ oēs ſomno obruebant. Nec tūc tm̄ Ro. fortuna ad p̄ueniendū ac ſignificādū tā ingens malū clamore indigebat. Erāt anſeres ſacri apud ædē Iunonis educati, cultuiq̄ deę adhibiti. Natura aūt aīal hoc ὐπερφύβη ὂν tumultus p̄ceptiuū impatiēs ac formidoloſum eſt. Hi etiā tunc negligebant, ob penuriā rerū breuiter in Capitolio graſſantē. His anſeribus tunc ſomnus ma ceratus, ac famelicus ſubrepſit. Q̄ primū igīt hoſtiū fulgētes galeas p̄ceperūt, clamauerunt, ac inexpectato demū hoſtes ꝓdiderunt. Inde armorum aſpectu plus exterriti, uocis eorū clangorē edebāt. Romani aſſurgētes ac συφρονήσαντες unanimi auxilio inuicē iuuantes, tā imminens malū auertebant, ac hoſtes præci pitauerunt. Hactenus nobis Plutarchus latine ſonuit.

Romani q̄ties uicti a Germ. die uno

Romanos in una die ſępius a Germanis fuiſſe uictos. Ca. xl.

FVit illa dies nimis atra & cruenta Romanis, q̄ apud Alliā fluuiū uince bant a Gallis. Vnde Virg. lib. vi. & infauſtū nomen Alliā dixit. Luca nus etiā damnoſum. Plutarchus tanq̄ inter miracula refert, hūc diem pene ſemp ro. extitiſſe īfœlicē, in uita Camilli. Cuius opiniōis etiā Calliſthenes Damaſtes, ac Philarchus græci auctores ſunt, q̄ eadē die, q̄ Romāi a Gallis ſūt ꝓfligati. & a Cimbris olim uicti teſtant. Oſtēdit hoc in pluribus locis Plutar chus in uita Camilli, in uita Marii, in uita Luculli. Tū etiā in lib. τῶ ἀποφθεγμάτων cuius uerba illa ſūt. Poſtq̄ Lucillū in Armenia cū decē millibus peditū & mil le eq̄tibus contra Tigranē centū ac q̄nquaginta hoīm in expeditione habentē ꝓceſſiſſe ſcribit, adiungit τῆ, inquit, πρὸ μιᾶς νώνων ὀκτωκαιέκατον ἐν ᾗ πρότερον ἔδοξε κίμ βρων ἡμὲν σκιτώνος ἀνεφθάρη δύναμις. ἑπόνησε δέ τινος, ὅτι ῥωμαῖοι τὴν ἡμέραν ἀφοσιοῦνται ᾗ σφᾶς ἱκάσιν, οὐκοῦν ἔφη σήμερον ἀγωνισώμεθα προθύμως, ἵνα καὶ ταύτην ἀζήμιος καὶ σκύθρωπος ποιήσωμεν ἱλαρὰν ᾗ προσφιλῆ ῥωμαίοις. i. Pridie aūt nonas octobris is dies erat, in q̄ Scipionis copię a Cimbris conſumptę erant, quare cū q̄dam ei dixiſſet, hūc diē eſſe Romanis nefaſtū, & formidabilē, inq̄t, ideo pugnemus, ut ex atro & triſti diem hilarem Romanis faciamus.

Quomodo

Quō Senones a Romanis expulſi fuerint. Ca. xli.

SEnones Germani itaq̄ Capitoliū graui obſidione undiq̄ anguſtiauerūt Romanos pene fame ac ſiti macerauerunt. Capitolini aūt poſtq̄ ſuipſorū tutelā comp̄hendere nequerunt, ad dolos ſunt conuerſi. Scribit Frontin⁹ panem tunc e Capitolio fuiſſe ꝓiectū, ut Gallos eorum penuria lateret. Man lius inde Gallos noctu Capitoliū cōſcendētes, ꝓditione anſeris auertit. Camil lus Gallos incautos aggreſſus eſt, & eos fudit. Florus & Liuius tunc pecuniā a Romanis ob receſſum ſenones expoſtulaſſe ſcribunt, & Sulpitium Romanū eis connumeraſſe, Brēnū aūt pecunia cuſtodita, Romāis denuo obſtrepuiſſe. Verba Plutarchi ſunt in uita Camilli. εἶτα δόξαν τοῖς κρατίστοις συνελθεῖν εἰς λόγους ὡμολογήθη, τὸν μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβαλεῖν τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆ πόλεως καὶ τῆ χώρας αὐτίκα ἀπελθεῖν. ὡς δ' οὐτος μὲν ὁμνύντων ὅρκων καὶ τῆ χρυσίου κομιδῆ σήμου, τῶν βαρβάρων περὶ τὸν σταθμὸν ἀγορανόμουντων κρύφα δ' πρᾶγμα. ἠγανάκτησαν οἱ ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ βρεννος καταγελῶν ἀπροσδοκήτως τὴν μαχαίραν ἅμα ζωστῆρα προσέθηκεν τοῖς σάθμοις, πυθανομένου δέ τι συνέβαινε τὸ δεινόν; τί μᾶλλον εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη. Poſtq̄ uero optimū uidebāt principibus, in unū cōuenerunt, concluſum eſt, ut Roma ni Gallis mille libras auri dependerent, hi uero accepto auro e regione Italica diſcederent, dato iuramento, ac auro numerato, dū Galli lancē palā detorq̄rēt & Romani iraſcerent, Brennus eos ludens, enſem cū balteo deponens, lancib⁹ appoſuit. Querētiq̄ Sulpitio, q̄d ſibi ille uelit? quid aliud, inq̄t, q̄ uictis dolorē.

Senones

De ſecūda Senonū pugna, & quō Italia pulſi fuerint. Ca. xlii.

SEnones inde ut Plutarch⁹ in lib. de Romanorū fortuna teſtat, nunciū ac ceperunt a finitimis eorū ſedes deuaſtari. Ad Danubiū igīt facta pace cū Camillo redierūt. Mox poſtq̄ ab Italia exceſſerūt, ſumptis uiribus, denuo Romā bello tentauerunt. Quos Camilli uirtus ꝓſtratos, denuo Italia exegit, & concordię templū prius uoto ꝓmiſſum cōpata uictoria erexit, referente Plu tarcho in Camillo, & in Mario. Idē Senones Galli paulo poſt Italiā iterū īgreſ ſi, a Manlio Torquato uicti ſunt, q̄ ideo torquatus dictus eſt, referente Suida, dū Gallorū ducē ὃν μεγαλησθρούμονα. i. magna ꝓfitentē, & primates Romāos in ſingulare certamen allicientē, ſuſtulerit, σκυλεύσασθαι τε ὃν νεκρὸν καὶ ὃν περὶ ὃν ζάχη λον σχέπλον ἀνελόμενον ut Suidæ uerbis loquar, & mortuo e collo torquē detra xit, hos ibidē Suidas ueluti Plutarch⁹ κέλτους. i. Celtas uocat, & idē ī dictiōe κέλτοι Senones Celtas dixit, unde illos fuiſſe conſtat, q̄ cū Camillo rē habuerunt. No ſtræ q̄q̄ ſentētię aſtipulaī Florus li. i. de bello Gallico in fine. Eoſdē etiā illos Se nonas fuiſſe ibidē Florus aſſerit, q̄s Valerius Coruinus cōſul Ro. uicit, & eor⁹ ducē ſingulari certamine ἐν τῆ μονομαχίᾳ auxilio corui (unde & nomen ſumpſit) uita priuauit. Gallos p̄terea illos Celtas ac Germanos & Senones extitiſſe, oī luce clarius Suidas in dictione κέλτοι ꝓfiteī, cuius uerba lectori cupido græca latinis cōiuncta lib. i. ca. xxxvi. appoſuimus, ubi & hos germanos fuiſſe dixim⁹. Florus ac Plutarchus tunc penitus interiiſſe in Hetruria iuxta lacū Vadimo nis Senonū reliq̄as aſſerit, ita q̄ nullus extet ex ea gente, q̄ incē ſam a ſe urbem gloriareī, adeo a Dolobella penitus illos fuiſſe ad interēptionē deletos. Poſſē ego nunc multa ex Liuio, Plutarcho, Iuſtino, Floro, Oroſio, & cæteris adduce

Senonū pugna

Senonū extinctio

re,q̃to discrimine Romã concusserint Galli Senones,tũc germani. Verũ satis mihi sit Germanos eos ꝓbasse,& Germanis id debere, q̃d præfati scriptores Gallis concesserunt,& tandem de illis.

De Gallis Gessetis. Ca. xliii.

Galli Gessetæ

SVnt & Galli a Suida γεωτάται dicti,q̃s Orosius li.iii.Eutropius ac Eusebi⁹ non a gente sic uocatos uolũt,uerũ a mercenariis,nescio q̃b⁹.Hos & germanos aliq̃ uoluerunt,alii ueros gallos.Ideo dũ nihil certi habeã,laconica breuitate eorũ res ꝓtranseã,& Fabiũ historicũ assumã,q̃ bello eorũ cõtra Ro. interfuit.Hic(si ei fidẽ damus)d.ccc.millia eorũ ab Attilio Regulo desyderata refert,bello inde secũdo L.Aemilio Catulo ac Torquato & Fuluio Flacco cõsulibus octo millia occisa ferunt,plane ingens occisorũ numerus ab auctorib⁹ relatus est.Possemus conuincere eos non fuisse germanos ,uel tantum numero succũbentium,si.n.cunctas rerum historias euolueris,non facile repies,unq̃ tot nr̃m ulli⁹ fortitudie cõcidisse.Flor⁹ ac Iustin⁹ eos tm̃ Gallos noiant,Plutarchus tm̃ in uita Marcelli,eis & Gessatarũ nomen tribuit.Hæc tantum ideo sub scripsimus,ut successoribus nostris ansam præberemus lectionis ulterioris.

De Galatis Germanis,& eorum prima expeditione. Ca. xliiii.

Expeditio Galatarũ Germanorũ

GAlatas Germanos ex Plutarchi ac multorũ sententia li.i.diximus,hos Florus Gallogræcos uocauit ob mixtas eorũ linguas.Antiochus rex eos in ære suo aluit,unde ꝓuinciarũ romanarũ nõ ignari, sese ad diripiendũ Illyricũ contulerunt,trecentorũ milliũ hoim numero exercitũ cõpleuerunt.Pannoniis domitis,in Macedoniã traiecerunt.Prima(ut Iustinus li.xx. ait) eorũ expeditio contra Ptolemæũ mouebat,quẽ uirtutis eorũ contẽptorẽ maximis uulneribus confectũ,capite tulerunt,caputq̃ eius lancea affixum,ad terrorẽ hostiũ circũferebant.Hos tm̃ Sosthenes Macedonũ unus primatum, e Macedonia expulit.Habet & hoc Plutarchus in lib.τῶν ἀποφθεγμάτων ĩscripto αὐτίοχος μὲ ,inquit ,ὁ ἐπικληθεὶς ἱέραξ ἐπολέμει πρὸ̀ βασιλείας πρὸς τὸν ἀδελφὸν σέλευκον, ἐπεὶ μὲ σέλευκος ὑπ᾽ ἦθεὶς ὑπὸ γαλατῶν ὀνόμαυ φανερὸς ἦν, ἀλλ᾽ ἐλόκει καπακόφθαι κῶ τὰ λοίπα.Antiochus cognomento accipiter,contra Seleucũ fratrẽ bellũ gerebat, Verũ ubi Seleucus a Gallogr̃cis uictus,nunq̃ apparuit, sed trucidatus est &c. Galatæ interim se recolligentes duce Brenno mox Macedoniam uno ductu incursauerunt,ut ait Iustinus.Fuerunt apud Brennũ ex oĩ exercitu,peditũ lxv.millia,Pausanias tm̃ paulũ a Iustino dissentit,ac multo plures Brẽno asciꝑsit.Delphi Apollinis Dianæ ac Mineruæ auxilio supiores euaserãt,ut placet Iustino & Plutarcho incollectaneis adagiorum, a q̃ nõ in diuersum Pausanias abiit ,qui templum ab ipsis spoliatum asserit.

Galatæ cõtra Antiochum.

De bello Galatarum contra Antiochum regem. Ca. xlv.

CAeterũ qa nobis mentio belli Antiochici incidit , oꝑẽpciũ uidebat totã huius historiã igredi,maxime dũ uiderim,latinorũ scriptores tã angusto pede rẽ illã ꝓtransisse,ad græcos historicos descendã.Iustin⁹ Galatas ait contra Antiochũ insurexisse,eundẽq̃ eorũ uirtute succubuisse,dũ tm̃ & Antiochus Gallos uicerit,& grauissimo bello ,cuius nec Pausanias nec Plutarchus

Plutarchus plurimũ meminere,paululũ tm̃ Iustinus huic lineæ imorat̃.Athenæus penitus conticuit,nisi q̃d in dipnosop.lib.Antiochũ a Galatis uictũ ostẽdit, libro tm̃.ε.dipno.ubi Antiochi triũphos adducit, eos eisdẽ triũphis interfuisse refert,ait.n.μεθ᾽ οὓς μῦσοὶ πεντακισχίλιοι ζυνεχεῖσ ἦσαν. κίλικες δ᾽ εἰς ἐν τῶν ὀιζώνων ζόλον καθωπλισμένοι ζιχίλιοι ,χρυσοὺς ἔχοντες στεφάνους. ὧδε ὀιθῖσ θρᾷκες ζιχίλιοι ϗ πελάται πεντακισχίλιοι.i.Post q̃s frequentiũ Mysorũ quinq̃ millia sequebant. Cilicũ autẽ tria millia,inter etiã strenuos armati ,ꝓcedebant,aureas portantes coronas,cũ q̃bus & Thracũ tria millia,& Galatarũ q̃nq̃ millia fuerãt. Vbi satis Antiochi uictoriã aduersꝰ Galatas ostendit.Lucianus uero in pluribus dialogis apte cõtrariũ,Galatas scilicet ab Antiocho uictos refert.Tũ in uolumine ὑπὲρ τὸν ἐν τῇ προσαγορεύσει παλαισμάτων.i.de cõpellatiõe erroris,diffusius tm̃ in dialogo ζεῦξις ἢ αὐτίοχος inscripto,cuius uerba græca ob diffusam materię extensionẽ ac dilatationẽ sinã,ne tedio lectori si futur⁹.Latia tm̃ oronẽ q̃cũq̃ ad lineã ꝑsentẽ nobis faciunt,afferã,ob dialogi illius penes latinos raritatẽ,q eũ eũ trãstulerit hactenus uidi neminẽ.Sufficiat nobis ita sensum historiæ exꝑssisse. Antiochus,inqt q̃ soter appellatus est,simile q̃ddã pati dicebat̃,in pugna aduersus Galatas. Si igit̃ uobis placuerit,& hanc enarrabo,q̃ nã modo hæc fuerit edita.Nec latuit Antiochũ Galatarũ fortitudo.Vidit & eorũ ingentẽ multitudinẽ esse,eorũq̃ phalangas strenue ,puisas ac congruentes,q̃rũ frontẽ ærei thoraces ,ꝓtegebãt, cũ quatuor acuiginti armatis a tergo ꝓordinatis.Cornua uero eqtatus,ifinit⁹, in medio ac corꝑe exercitus eorũ currus uidit octoginta falciferos,apti ad insiliendũ hostes,& in q̃libet curru bis totidẽ eq̃s coniugales. Hæc itaq̃ animaduertens Antiochus,oĩ spe destitutus dũ hostes inexpugnabiles existerent.Ipse uero neq̃ magnifice nec secundũ debitũ belli apparatũ ,ꝓficisceret̃, ac ualde modicũ duceret exercitũ,peltis cõsuetũ,ac leuis armaturæ ꝓditũ,in cæteris nudũ,ut pene uix dimidiũ eius exercitus fuerat.Optimũ igit̃ sibi uidebat̃, fœdus pacisci,ac oportunas quasdã belli inducias cũ hostibus ꝓcutere. Verũ Theodotus natione Rhodius,uir nobilis,ac rerũ militariũ non ignarus,cũ huic consilio interuenisset,regi ademit mœsticiã. Erant regi aũt xvi. elephanti,illos interim ut absconderent̃,iussit,nec exercitui hostiũ manifestarẽt.Et postq̃ tibicẽ classicũ cecinerit,ac confligere hostibus ac manibus conferere opus fuerit, & dũ eqtatus hostiũ accurrerit,ac Galatæ ad apiendas ac diuidendas phalanges currus ĩmiserint.Tunc quatuor elephantos ex oĩ parte eq̃s esse immittendos, ac octo illis q curribus p̃fuer nt,equisq̃ cõiugalibus obuiã impellẽdos.Quo facto eq̃s hostiũ ꝓterrefieri dicebat,& reuerso cursu in ipsorũ dños fugiẽdo,ĩpetũ facturos.Nec caruit hoc cõsiliũ effectu,nã Galatæ ac Galatarũ equi,prius elephantes non uiderant,unde ex inopinato eorũ aspectu cõturbabant̃, licet etiã longe ab illis abessent.Postq̃.n. tm̃ barritũ elephantorũ audiuerũt, ac dentes eorũ insigni canditate resplendentes uiderunt, e fusco alioq̃ corꝑe,ac τὰς προνομαίας.i.elephantorũ rostra,in eorũ p̃dã populatura ꝓceperũt,priusq̃ iaculũ attingerent,retrocedentes,cũ summo dedecore aufugerũt.Pedites aũt Galatarũ alternis spiculis cõfodebant̃ ac hastis,alii ab eq̃rũ ungulis cõculcabãt̃ Et quẽadmodũ in illis rebus fieri solet,eq̃ in eorũ socios inciderunt,ac currus

Galatæ in triũpho Antiochi

Antiochi dolus in uincẽdis Galatis.

Galatæ ab inopinato elephãtorũ uisu deterrunt̃.

uice uersa retrouertẽtes, οὐκ αἱματωτὶ non sine sanguine, in se ipsos ac dños eorum diuerterunt. Et ut uerbo Homerico loquar, currus cum sonitu uerso sunt tramite ducti. Equi uero postq̃ a recta uia deuiauerũt, elephantis cedentes, cõsessores deiecerunt in terrã, ac repugnacula strepebant, incidebantq; ac p̃ louẽ falcib⁹ eorũ exercitũ diuiserũt, oẽsq; socios (q̃scunq; obuios habuerũt) p̃dide runt. Multi Galatarũ in tãta turba desyderabant̃. Adde q; elephãtes hostes in sequentes conculcauerunt, ac ῥαψῳδοῦντες unũ sup̃ aliũ cõglomerauerũt in aggeres, ac rostris eorũ discerpserunt, q̃s in uia comp̃henderunt, & finaliter cũ maiestate uictoriã Antiocho pepererunt. Galatarũ uero alii in tanta clade edita desyderabant̃, alii capiebant̃, pauci reduces euaserunt, & tm̃ hi supfuerant, q̃ ad montes aufugerant. Hactenus nostra interp̃tatione Lucianus, & addit. Dũ Antiochi principes cõueniss̃ent, et uictoriosum regẽ nuncupass̃ent, regẽ respõ disse, Verecũdiã habem⁹ milites q; nostra salus tm̃ in quatuordecim aĩalium terrore sita fuerat. Si aũt rẽ copiosius tractare uolumus, diuina uirtute galli cõciderunt. Nã ut Lucianus in alio dialogo ἀτὰρ ἐν τῇ προγραφῇ πλάσματος in hæc uerba prupit. αὐτόχος δὲ ὁ στρατὴρ, ὅτε θεῖος παλάτης ῥυάπτειν ἐμελλεν, ἔλοξεν ὄναρ, ἐπισάντα οἱ σὺν ἀλεξάνδρῳ, κελεύειν σύνθημα πρὸ τῆς μάχης παλαιοῦναι τῇ στρατιᾷ τὸ ὑγιαίνειν. καὶ τοῦτο θέσθαι ῥυθματι, τὴν θαυμασὴν ἐκείνην νίκην ἐνίκησε. i. Antiochus Soter dictus, Galatis confligere uolens, somnũ uidit, Alexandrũ sibi assistere, ac iubere, ut exercitui in tesserã bellicã ὑγιαίνειν hoc est salutẽ p̃staret. Et illa tessera mirabilẽ uictoriã sibi peperit. Hæc ille. Dũ aũt hęc p̃transeo, incidit mihi IOANNIS CAPNIONIS uiri grauissimi festiuiss̃imus locus, quẽ in tertio Cabalisticarũ uolumine ad Luciani enodationẽ adduxit. Vbi se monetã uidisse testat̃ noĩe Antiochi conflatã, pentagoni symbolũ tale retulisse, cuius pentagoni & Lucianus recordat̃, dũ dicit, ξιφολοῦν ξίγωνον ἀλλήλων ἐπιτάγεμμον. Triplex triangulus inter se quinq; linearis. Fuiss̃et locus ille Cassiotico nodo intricabilior, nisi opam suã huic CAPNION cõdonass̃et. Cæterũ ex Luciani dialogo ἀλέξανδρος inscripto, græca carmina adduximus, quibus oraculũ in bello Marcomanico cæsare Antonino gesto ostendit, quo nam pacto Germani ess̃ent debellandi. Nobis itaq; dii non imperatores uictoriam præripuerunt.

Galatæ monitu somni uincunt̃

De Galatarum expeditionibus contra Athenienses, Macedones & Delphos. Ca. xlvi.

Galatarũ cõtra uarias gẽtes expeditiones

VIdeor tenuiter pro ea copia, q̃busdã curiosis forsitan, Galatarũ res ingredi, quare altiori exordio paululũ memoriã eorũ reuocemus. Sũt q; Galatas Scordiscas dixerũt, ueluti Athenæus, sunt q; Sueuos. Hi cupiditate auri ut Athenæus inqt, lstrũ relinquentes, & ut Trogus li. xxxiii. ac Iustinus Galatas scribũt abundanti multitudine trecenta millia hoĩm ad q̃rendas sedes nouas comites sibi asciuisse. Illi studio augurandi primitus ad Illyricos pfecti. Inde ĩ Pãnoniis cõsederũt. Gens aspa, bellicosa, audax, hi primi post Herculẽ alpiũ iuga frigore intractabilia conscenderunt. Inde in Macedoniam ac in Greciã delati, reges Asię terruerũt, q; ab ipsis lacess̃iti, pacẽ pecuniis mercari coacti sunt, aut rebus oĩbus ipsorũ renunciare. Profectionis Galatarũ in asiã p̃ter

p̃ter Suidã & ceteros Plutarchus meminit in lib. περὶ πυθαγόρου ἐγκρατικῶν ψυχῶν μακκῶν, ubi in talẽ orõnem euadit, βρέννος γαλατῶν βασιλεύς λεοντίου τὴν ἀσίαν ἐπῆλθε ἐφέσου ἄχρι. Brennus Galatarũ dux deuastans Asiã, cõtra Ephesos pfectus est. Oẽs aũt Galatarũ expeditiones nemo copiosius Pausania græco authore colligit, q; ἐν τοῖς φωκικοῖς p̃ tres ferme pagellas galatarũ strategemata effuse excurrit, a cuius græca orõne recedam⁹, ueluti lectori tediosa. Ea tm̃ q̃ ad rẽ nobis faciunt, breui nostra interpretatiõe desyderanti eo pacto latina elocuti sumus. Incursus Galatarũ, inquit, in græciã illã post se reliqt memoriã, quã in Buleuterio at ticæ loco subscriptio tradit, quẽadmodum & apud Delphos manifeste etiã ostendit̃, ut in loco, ubi græcis potiss̃imũ res erãt aduersus barbaros. Celtę primã expeditionẽ extra regionẽ eorũ (duce Cambaulo) confecerunt, in qua Thraciã usq; mouerunt, uerũ sub regiõis limine subsistẽtes, nõ audebãt arma Thracibus inferre, ob eorũ paucitatẽ. Nec Galatæ expediti satis erãt aduersũ tm̃ numerũ græcorũ. In secunda aũt (quã fecerũt) expeditione, optimũ ipsis uidebat̃ aliis gẽtibus bella inferre. Proficiscebant̃ igit̃ una cũ duce eorũ Cambaulo, populãtes, ac demũ insaciabilitate eorũ saturabant̃. Postq̃ ad Eurotã fluuiũ castra mouerunt, multus tũc illis ac nõ uulgaris q̃q; erat pedestris exercit⁹ cõgregatus. Eqtatũ etiã in tres partes diuiserunt ductores agminũ, aduersus Triballorũ gẽtes Thracię. Futurus etiã impator Cerethri⁹ expectabat̃. Gallis q̃q; in Pannoniã pficiscentibus Brẽnus ac Acichorius p̃fuerũt. Bolgius apud Macedones ac Illyricos p̃das agebat, ac cũ Ptolemęo certabat, tunc tpis possidẽte Macedonũ regna. Ptolemęus aũt p̃dictus ille extitit, q; Antiochũ noĩe Seleucũ dolo inẽmit. Hic e regiõe sua expuls⁹, postea supplex auxiliũ petiit. Erat & ei cognomẽ inditũ ob nimiã audaciam Ceraono, occubuit tm̃ in ea pugna, nõ sine magna suorũ iactura ac Macedonũ. Deniq; Celtę nullo pacto in Greciã audebãt traiicere, usq; totus pene exercitus in castra descẽdẽs, a Brẽno duce multis cõueniẽtiis adductis p̃suaderet̃. Enarrabat. n. Brẽnus in p̃sentia exercit⁹ ĩpotentiã græcorũ, ac pecunię mlt̃itudinẽ in grariis publicis, plura deniq; ornamẽta sidue holocausta, argẽtũ ac aurũ in tẽplis græcorũ reseruari, q̃bus p̃suasit Galatis ĩ greciã expeditionẽ. ac ductorib⁹ cęteris, q̃ cũ ipo exercitui p̃fuerãt. Cõgregato igit̃ exercitu pedestriũ, cũ ipso militabãt myriades xvii. accedẽtibus ipsis duob⁹ millibus. Eqtũ uero cccc. ac xx. millia, tot & eq̃ q̃ semp in ope p̃ati cõstiterũt. Et ut uerũ numerũ adducã, ducẽtis ac mille adiũctis sex myriadibus numer⁹ cõsistebat. Prętereriũt aũt pũtẽ Galatę, ac iuxta littus castrametabãt̃, p̃dã aũt e delphici Apolliis tẽplo ad uota & e græcia egerũt. Hęc ille, ibidẽ Pausanias Galatarũ cũ Athenieñ. p̃lia enarrat, & quõ Gala. Kydiam eor⁊ impatorẽ fuderit, cui & græcum epitaphium in huius rei testimoniũ sanxerunt, ac ad tẽplũ Eleutherii iouis posuerunt, adduximus epigramma illud li. ii. Inde Termypolas ferro præda acigne populabãtur Galatæ. Meminit huius belli Adon Vinensis episcopus, & græcorum præstantiss̃imi, in quorum numero Athenæus oĩum copiosiss̃imus scriptor Dipnosophi. lib. v. ubi eos Galatas uocat, & eorum ducem Brennum, ac irruptionis eorum in Delphos recordatur.

Galatarũ strategemata.

De Galatarũ ruina,ac eorũ contra Pyrrhũ bella. Ca. xlvii.

Galatæ contra Pyrrhũ

FActa aũt clade Galatarũ Brennũ in ſe manus uertiſſe Plutarchꝰ,Pauſanias,Iuſtinus ac Val.Max.li.i.c.de neglecta religiõe teſtãt. Reliquiq; aũt Galatarũ,q̃ bello ſupfuerãt,romanorũ fines icurſauerũt,numero xv.millia peditũ,eqtũ uero millia tria.Mox Getis ac Tribalis cõflixerũt,qbꝰ deuictis,ut Iuſtinꝰ ait,ad Antigonũ cõfugierũt,eiuſq; auro ac ſupellectile illecti, Antigono renũciauerũt,a q̃ teſtãte Plutarcho uicti ſunt.Pyrrhus tũc tp̃is ſeſe contra Galatas geſſit,eiſq; deuictis adeo inſolens Pyrrhus factus eſt, ut ad ſui laudem Galatarum uictoriam aſſeruerit,& iſtiuſmodi carmina ſuo titulo Plutarcho dicente aſcripſerit. Hæc de pugnata Galatarum munera gente Molloſſæ Pyrrhus fixit captiua Mineruæ.

De ſtrategematibus Galatarum aduerſus Romanos. Ca. xlviii.

Scripto res rerũ Galatarũ

BRẽno occiſo,Galatarũ reliq̃æ,ut diximꝰ,Antigono cõflixerũt,a q̃ uicti,in aſiã ſeſe cõtulerũt,ut ait Iuſti. Florus ỹo ac Liui.eos tũc Mãlio occurriſſe referũt.Cæterũ nulli latinorũ res geſtas eorũ cũ Ro.deſcripſerunt.Fugiẽdũ igit̃ erat nobis ad græcorũ cõmẽtaria.Multi aũt græcorũ Galatarũ res poſteritati mãdauerũt.Clitophõ.n.ac Diaphorꝰ plura uolumĩa de iis ediderũt,ut a Plutar.in lib.πρὸς ἀλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαικῶν allegãt.Anaxippꝰ p̃terea comicꝰ fabulas q̃ſdã de antigono & Demetrio luſit,q̃rũ Suidas & athenæus meminerũt,qbꝰ miſta de Galatis ĩtroduſũ eſt.Demetriꝰ q̃q; Byzãtiꝰ,Galatarũ incurſũ in Aſiã,ac Antiochi geſta,octo libris cõplexꝰ eſt, teſtãte Diog. Laertio.Hos inde Pauſanias,Plutarchꝰ,& alii imitati,pluribꝰ Galatarũ res abſoluerũt.Cæterũ ut ad rẽ redeã,Plutar.galatarꝝ cõtra Ro.ĩcurſiõis meminit in lib.τῶν γυναικῶν ἀρετὰς ĩſcripto,in uita τῆς χιομάρας. χιομαρᾶν δὲ Ρωμαῖοι τὴν ὀρπάζουσαι αἰχμάλωτον γενέσθαι μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν, ὅτε ῥωμαῖοι καὶ γαλάται ἐνίκησαν μάχῃ τὴν ἐσω πελάτας.i. Chiomarã ex eadẽ regiõe Galatia natã,Ortiagõtis uxorẽ cũ aliis mulieribꝰ captã ferũt,eo tp̃e q̃ Ro.Galatas (q̃ĩ Aſia ſũt)bello ſupabãt.Nec ad hãc lineã Suidas aſpernandus eſt, q̃ in dictiõe πελάτης nobis illa ſonat.Tp̃ibꝰ,inq̃t, Galatę cõtra Rom. Scipiõis Ro.ducis ac Hãnibalis,Carthaginẽſiũ,Romãi Galatas ĩ Aſia debellabãt. Fuerũt aũt hi galatę p̃s illorũ,q̃ in occidẽtẽ uergũt,q̃ olĩ relicta patria eorꝝ,Brẽno duce iſurgẽtes.λ`.Myriadũ numero eſtĩabãt.Mox a ſe inuicẽ diſcreti ſũt,q̃dã p̃ ĩteriora grecię clauſtra,alii p̃ Thracias,alii p̃ Aſiã curſauerunt, q̃rũ pene duę Myriades ad ſummum extiterunt,quę illato bello,omnes inferioris Aſiæ cultores,ac Taurum montem inhabitantes,uicerunt, ac tributarios ſibi ipſis fecerunt. Illi quoq; Galatæ loca quę circa Alyn fluuium ſunt,ſubegerũt, & loca intra Cappadociam ac Bithyniam ſita inhabitauerunt, contra quos Romani bella mouebant. Hi igitur in pugna iuxta Sipylum edita,ſeſe Antiocho coniunxerunt,inde a Romanis uicti,duce Manlio,Ancyram ciuitatem expugnauerunt,ubi ingenti manu iuuenum fortium occiſa,reliquos non reſiſtentes ad eorum deditionem compulerũt. Meminit huius Plutarchus,licet pauciorib⁹ pene uerbis.Hæc ferme nobis Suidas latine facit,imitatus ut puto Liuium de illa re copioſiſſime differentem.

De reliquiis Galatarũ q̃ a p̃liis ſupfuerãt,& q̃rſum p̃uenerint. Ca. xlix.

QVi uero denuo bello illo ſupfuerant,alii Iſtrũ antiquã eorũ patriã,repetiuerunt,referentibus Athenæo græco dipnoſop. v. & Iuſtino lib. hiſt. xxxiii.& ad Danubium habitantes,Scordiſcæ dicti ſunt. Alii uero in Aſia conſidentes regionem quandam in ditionem eorũ ſumpſerunt,quam Gallogręciam dixerũt. Habuit tunc plura nomina locus ille,uocabatur enim πελατίκη, παλλογραικία, Γουκελαεῖων χώρα, ἑλληνογαλατία auctore Suida.i. magna græcia,Galatia,Gallogræcia,bucellariorũ regio,& Hellenogalatia.Scordiſcæ aũt Germanorũ ueriſſimi fuerũt,ut in libro primo dictũ eſt.Hi olim Macedoniã,cum tributarii Macedonũ fuerãt, incurſabant.Theſſaliã,Dalmatiam q̃q; tentauerunt,uſq; ad mare uenerunt,contorta in ip̃as aquas tela miſerunt,Catonis exercitum profligabãt. Didius eos compeſcuit,inde Druſus,ne Danubiũ tranſirent,retinuit.Hæc ex Floro lib.iii.Euſebio &aliis.

Galatæ quorſum

Scordiſcarum ſtratege.

Quõ Gallogræci imperio Romano demum ceſſerint. Ca. l.

CAeterũ quia Gallogręcos illos germanos fuiſſe conuicimus,& eorꝝ bella hactenus q̃ nobis lectione aſſidua conſtabant reteximus,uoluimus ut nihil q̃d Germanorũ ſit,penitus deſyderet. Quare ut effuſe ac pleno calamo oĩa dicãt,quõ ad Ro.impiũ deuenerint Galatæ,adiicere huic libro in aĩo erat.Galatæ(ut Iuſtinus ait) totã pene Aſiã cũ Bithyniæ rege ceperunt,q̃ tp̃e tantus terror erat in Aſia gallici noĩs,ut nemo putaret maieſtatẽ ſuã ſe poſſe tueri,nec amiſſam recuperare,niſi eorũ auſpicio.Quęcunq; illi aũt interceperunt,regi Bithyniæ reliq̃runt,ipſi tm̃ Galatiã ſeruauerunt,Inde Mithridates rex Gallogræcia & eis potitus eſt.Cauſa belli Mithridatici cõtra galatas hæc ferebat.Mithridates lx.ex optimatibus Galatarũ ſimulata amicicię gratia p̃gamũ accerſiuit,aſpere inde ac ſuperbe illos exagitans,uehemẽter eorũ aĩos cõtra ſe irritauit,Thoredorax uero uir τότε σῶμα ῥώμαλέος καὶ τὴν ψυχὴν μεγαλόφρων ut Plutarchi uerbis loquar,corporis q̃ animi fortitudine p̃ſtãs,uitæ regis cum cæteris inſidiabat.Prodita aũt Galatarũ coniuratione, Mithridates ſingulos conſpiratores,ſingulis tortoribns trucidandos tradidit.Hęc nobis Plutarchus in libro γυναικῶν ἀρετὰς intitulato.Galatæ inde ſuos ſocios ulciſcentes,a rege ſuperabant.Druſus poſtea,quia Antiocho contra Romanos auxiliaribus copiis acceſſerant Galatæ,eos debellauit,ut ait F.Ruffus.Inde Munius p̃cõſul cõtra eos miſſus eſt.Rex etiã Diotharus Galatas ſubdidiſſe dicit̃.Auguſtꝰ Gallogræciam in prouinciã redegit, & Lollio adminiſtrãdã tradidit.Paulo poſt a diuo Paulo legẽ chriſtianam aſſumpſerunt,& hi ſunt,quos Hieronymo referente Paulus Galatas uocauit.Sub Traiano iterũ a lege noſtra defecerũt,tp̃ibus Galieni Cęſaris a Romanis intercepti,a Poſthumo (ut Oroſius libro quarto ait) reſtituti,inde ad imperium Conſtantinopolitanum deuenerũt,& a Turco,ut Aeneas Syluius collegit,ſubiugati,a libertatis iure deſtituebãtur. Cætera prętereamus,dum enim Germani erant, ut germanorũ meminimus,nũc ſucceſſu temporis dũ tũc nomen q̃ius Germanorum amputauerunt,illis eos cõmitto qui in deſcribenda Aſia horas eorum collocaturi ſunt.

Galatę cõtra Mithridatẽ

Epilogus terrarum a Germanis subditarum. Ca. li.

POsuimus ꝓxio uolumine ꝑmisso, Lector æqssime, publicã germanorũ uirtutẽ, cui data sua portiõe, ad priuatarũ gẽtiũ fortitudinẽ in ꝑsenti libro descẽdim⁹, ut tã cõium germanorũ, q̃ etiã singulariũ popl'orũ uirtus eluceret, qua nõ unũ terrarũ orbẽ sibi q̃siuerũt. Id lõge maxim fuerat, q̃d nihil q̃d uirtuti bellicæ debeẽ, germanorũ maiestati detractũ uideẽ. Gẽtes difficilimas actã terra mariq; q̃ armis armatas, germanorũ uirtute cõcidisse admiratiõis fama diuulgauit. Vñ si uelim⁹ cũ oi priscorũ tẽporũ necessitate cõcertare; ac oẽs terrarũ popl'os uno fasce cõplecti; ac eorũ res gestas tm̃ rheno cõferre, egregie fateor, numerosa testimonia nobis Roma saltẽ toties a nobis demolita cõferret, aut qua tota patet Italia olĩ exanimata, Hispania cõsũpta, q̃ miseriarũ priuilegiũ, ex tã crebro & inopinato germanorũ ductu ac icursiõe, sibi haud iniuria uẽdicauerũt. Differamus aũt cæteras germanorũ expeditiões, ac inẽmissa ea qua Europã, Africã ac asiã fortitudĩe calcauerũt. Id memoriæ repetamus, triplicẽ huius orbis discretionẽ ab eorũ populis, ut a locupletissĩo mari inundatã. De Asia testis accedit Iustinus, q̃ solos Galatas (q̃s Germanos ĩ multis locis extitisse ꝓbauimus) multitudĩe Asiam uniuersam repleuisse intendit. Quis rogo Saxones, Sueuos, Anglos, Pictões, Scotos, q̃ in Britãniã exarserũt, illis sedib⁹ depulit; Quis gotthos ab Hispania reuocauit; Quis Vãdalos ultro ductu ĩ Africã limitãtes deleuit; q̃s Frãcos germãos Gallię totius uẽdicatores exegit; q̃s Tectosages ac alios, q̃ Bellouago duce, referẽte Liuio, Veronę, Brixię cõditores, ut diluuio q̃dã, totã Asiã armis occupãtes, eor; regione inẽdixit; q̃s Ostrogotthos Italia expulit; nõ Belizari⁹, nõ Narses, siq̃dẽ Sabel. referẽte, multi & cæteri ꝑlio supstites, in Italorũ nomen abierũt; Quorsum tãdẽ Fœderici saltẽ secũdi Germanorũ cęsaris inæstimãda turba, Italiæ illata, ꝓfluxit; q̃s Manfredorũ inũdationẽ; q̃s Tuscos, Sardiniam, Siciliam, Neapolim a Fœderici illius filiis ex concubina susceptis moderatas ignorat;

Gentes a Germãis ortæ.

De captione urbis Romæ, & q̃ tantum a solis Germanis capta semper fuerit, & quoties. Ca. lii.

Romę captio a germanis

AD Romãę urbis excidia me cõuertã, q̃ gl'ia solis germãis ac illis tm̃ debeẽ, nec ulla ętate hactenus ab illis data ẽ aliis. Nec germãico splẽdori q̃dq̃ uenerabili⁹ cõtigisse potuisset, q̃ terrar; dn̄am, terrẽos deos añ pedes habuisse subiectos, a q̃rũ ꝓpagatiõe null⁹ hostis adeo delituit, q̃n rept⁹ fuerit, q̃b⁹ mare patẽtissimũ cessit, nubes q̃ię patuerũt. Fatis itaq; Ro. urbis ruinã trahẽtib⁹, Senõib⁹ Sueuis, inde gotthis primit⁹ domitę romę gl'ia asserta ẽ. Alaricus em̃ ut diximus mœnia urbis demoluit. Meminit huius Claudianus.

Heu regio funesta Getis; heu terra siniſtris
Auspiciis calcata mihi; ſaciare nocentem
Cladibus, & tandẽ nostris iflectere pœnis.
Aspice q̃ rarũ refer as ĩglori⁹ agmẽ;
Aspice romanũ iã uertice celsior hostẽ
Italia detrus⁹ eat; q̃tũq; priori
Dissilis. Tu cuncta sibi ceſſura ruẽti
Pollicitus; patrii nomẽ iurauerat Istri.
O rerũ fatiq; uices, q̃ fœda ꝑabat
Romãos ad strupra nurus, sua pignora uidit
Coniugibus permixta trahi. Quæ mente profunda

Romę ex cidiũ ab Alarico

Hauserat urbis opus, ultro uictoribus ipsa
Præda fuit.

Et reliqua, ubi Claudianus Romæ incendia lachrymabilia ꝓclamat. Et ille tñ Alaricus, inter oẽs destructores Romę mitissimi ex cõi scriptorum sñia nomẽ accepit. Quãti tulisset Claudian⁹; si Totilę, Gẽserici, ac alior; populatiões descripsisset. Secũda urbis ἀπώλεια attilæ ascribiť, q̃ Roma potit⁹ ꝑcibus sũmi Pont. adductus, ab urbis ruina abstinuit. Tertia Gẽserico Vãdalo destructio debeẽ, q̃ ob hæresim Arrianã, qua imbutus, humana diuinaq; agebat ꝓmiscua. Hic penitus urbe populata, oiq; ꝑda acta, Romã misere dãnauit. Quartũ Romę excidiũ Totilę regi cõcesserũt, qui Capitolinis mõtibus incẽsis, ac tertia murorũ ꝑte demolita, oiq; ꝑda abducta, Romã penit⁹ uacuã, Procop. testãte, reliq̃t. Quinto loco iterũ Totilã referẽdũ puto, q̃ ędificata denuo roma a Belizario repẽtino icursu denuo urbẽ iuaserat Fuit & Odoacer Rug⁹ ergo germanus ut li. iii. ostẽdimus, sĩliter Theodericus Ostrogotthorũ rex, q̃ bellica uirtute, Romã gẽtiũ dn̄am ĩ eorũ ptãtem redegerũt. Quid Ottonẽ sui noĩs primũ memorẽ; q̃ cõtra Cressentiũ romãę urbis patriciũ insurgẽs, portas romanas iuenit clausas, ꝟ tute aꝑuit, Roma potit⁹ est, sicuti Platina in Ioãne Placẽtio, ac Sabel. li. ii. Ene. ix. adducit. Adde q; Arnulph⁹ Bauarię rex, añ Ottonẽ ob papã Formosũ cõtra Ro. exercitũ duxerat, mltosq; romanorũ gladio sustulerat. Ludouic⁹ impator de Caroli ꝓsapia, Romã a Saracenis occupatã, liberauit. Otto II. diu Romãos obsidiõe ac fame ad retinẽdũ Leonẽ papã cõpulit. Fœdericus etiã prim⁹ nõ nisi armis Romã occupauit, ductu tñ Hẽrici ducis Bauarię ac Saxõię, referẽte Hermãno. Aiũt & Henricũ III. ob Suiggerũ papã, quẽ ĩ locũ Gregorii locauit, Romãos coegisse, ut xxiii. dist. c. in noĩe dn̄i in glossa. Et si ueritati nõ deesse uolum⁹, primi oĩm urbẽ Sueui senones occupauerũt, q̃ duce Brẽno Romam inceperũt anno urbis ccc. lx. testãte Plutarcho, & hi Germani erant, ut in primo uolumine dictum est.

Romę destruit ab Attila

Germani impatores cõtra Romãos.

Quõ Germãi linguã Ro. corruperint, nõ solũ urbem. Ca. liii.

NEc tm̃ urbẽ, uerũ & linguã ꝑcipuũ Italię dec⁹ eor; incursiõibus adeo corruperũt, ut uix idiomatis ueteris uestigiũ sapiat. Aistulph⁹ gothorũ rex, urbe in ptãtem redacta, Ro. noĩe eorũ dispoliatos, Gotthos nũcupare uoluit, ac Romam Gotthiam. Et nisi a Placidia uxore fuisset in transuersũ act⁹, ultia Romãis trãsisset noĩs ætas. Theodericus etiã Italię titulũ nact⁹ Romãis arma inẽdixit. Arbitrabať in desidiã eo ductu Romãos uẽturos, ut & nomẽ eorũ in discrimẽ redigereť. Probat & hoc de Alarico Claudian⁹. De linguæ romãæ deprauatiõe Blondus, Aeneas, Volateranus & Philelph⁹ multa scripserũt, cuius uerba sunt xxxvii. epist. ad Laurẽtiũ Medicẽ. Nec mirũ, inq̃t, cũ tot barbarę natiões Vãdali, Gotthi, Hũni, Lõgobardi, Germãi, Burgũdiones, Frãci, linguã ipam & mores & doctrinã Italorũ mutauerint. Hæc ille. Ita Romã oĩb⁹ mẽbris, bracchiis, comis dilaceratã, cũctis reb⁹ priuauerũt. Lucan⁹ nulli, inq̃t, fas erat ferro penit⁹ distinguere Romã. Et Claudianus deos ꝓ urbe pugnare dixit, fulmiaq; ad cõseruãdã urbẽ cadere. Verũ tũc somno Romanorũ dii obruebanť, nec ab eius ꝑda germãos ac ruina arcere potuerũt, fulmia nõ hostẽ, uerũ ipsam urbẽ concusserunt.

Lingua Romano rũ depraua ť a germanis

De Thraciæ uaſtationibus & Conſtantinopolitanæ urbis, direptione a Germanis. Ca. liiii.

Thracia q̃ties deuaſtata

SAepe in Thraciã Germanos fuiſſe delatos olim auctorũ conſenſ9 prodit. Strabo li.vii. Dromachetẽ Thraciã ſcribit armis admonuiſſe, Getarũq; regem armis exuiſſe. Cętera Ouidius in lib. de Ponto, Suidas in dictione κέρκιος. Athenæus in Dipno. Stephanus græcus in dictione Συσκυπικοί & in dictione γότθοι. Et nos octo incurſiones ſaltẽ unius gentis gotthicę in Thraciã, q̃nq; Sclauorũ, ſex Germanorũ, duas Herulorũ, quatuor Sarmatarũ libris p̃miſſis adduximus. A Romanorũ ueterũ memoria ad nouæ Romę direptionẽ me cõferã, ac Thraciæ regionis caput, quo ueluti Roma Italia circũdat. Fuit Thracia ſemp Germanis infeſta, poſtq; etiã Gotthorum nomen primitus adoleuit, in Thracũ ſanguinẽ educabat. Gotthi olim a Valente cęſare impetrata Thracia nunq; pedẽ ab ea ſubmouerunt, ſeminata inde ſimultate, uniuerſam Thraciã, ut ꝓpriã, armis ſibi deſtinauerũt, ut Sozomenus, Socrates hiſtorici ac Theodericus epũs memoriæ mãdauerunt. Oſtendit hoc Claudianus li.i. contra Ruffinũ. Ex q̃ iam patrias gens hæc oblita triones Thraicio funeſta ſolo ueſtigia fixit. Valente cõcremato, Gotthi Conſtantinopolim cinxerunt, parum affuit quin intercepta fuiſſet, niſi Dñica impatrix, ſuorũ uirtutẽ pecuniis correxiſſet. Iacuit inde Galieni tpibus Thracia penitus exanimata. Theodoſii uero

Vos gratia teſtor (afflicta. Sunt Claudiani uerba.
Flumina, quæ largo mutaſtis ſanguine fluctus.
Tot barbara ſolus:
Millia, iam pridem miſerum uaſtantia Thracem.
Ecce autem flauis grandæuus & uſq; gelonis
Arua cruentato repetebat Thracia curru.
Qua populis a ſtirpe metis, molire tumultus.
Nunc miſerum Thracum nimium Macedumq; ruinæ
Tædet, & in gentes iterum ſæuire ſepultas.
Damna minus conſueta mouent.
Non tibi rhyphæis hoſtis quærendus ab oris:
Oſtrogotthis colitur iamiam mixtiſq; Gotthinis
Phryx ager, hos paruæ poſſunt impellere cauſæ

Conſtantinopolis dirripit

In ſcelus, ad mores faciles natura reuerti. Conſtantinopolim aũt Thraciæ urbẽ ſępi9 Germãi adorti ſũt, tũ etiã Theodoſii ſeculo, indicãte Claudia. lib. ii.

Vrbs etiam magnæ quæ dicitur æmula Romæ,
Et quæ calcedonas contra deſpectat harenas,
Iamiam finitimo Martis terrore mouetur,
Sed propius lucere faces, & rauca ſonare
Cornua, uibratiſq; peti faſtigia telis
Aſpicit. Hi uigili muros ſtatione tueri,
Hi iunctis properant portus munire Charinis,
Impia uicini cernit certamina campi,

Victas ire nurus, hunc per uada cęrula mergi,
Nec canos prodeſſe ſeni, pueriq; cruore
Maternas nudare ſinus. Hæc ille. Verũ tandẽ deſinã, & a Germanorũ populationibus deſiſtã, Romanorũ ac totius orbis miſeriæ modũ imponam, tempus abire mihi eſt, ne potum largius æquo rideas, ac ne unquam modum orationem noſtram inuenturam putes.

De deſtructione Carthaginis a Germanis. Ca. lv.

Cartha go dirri pitur

AD Africam nunc orõnem dirigã, q̃ toties Germanorũ dirruptionib9 patuit. Vandali a Gotthis Gallia pulſi, ad Aphricã traiecerunt. Genſericus igit motis ad eã caſtris, primo ductu urbe potitus eſt. Vt p̃ter Oroſium Paulus Diaconus ſupra Eutropium lib. xiii. teſtatur. Gotthi Claudiani temporibus totam Africam prædis agebant, ut ipſe teſtatur poeta.

De bello Cimbrico, & prima eorum expeditione. Ca. lvi.

Bellũ cimbricum

INterim in recenſendis Gotthorũ ſtrategematibus occupatus, pene cæterorũ illuſtriũ Germanorũ uirtutes p̃teriui. Nec tñ Cimbrorũ fortitudo diſſimulanda eſt, quã nunc noſtra orõne ingreſſus, cui potuero breuitati me alligabo. Cimbri olim Oceano inſidentes, anno D. LIX. ab urbis ortu, ut ait Euſebius, Romã admonuerunt. Hi Cimbri primo Celticã inhabitauerũt terrã, ut ſcribit Plutarchus in Mario, & Sabel. li.ii. Ene.vi. Ducti ea cõiectura q̃ Celtæ Scythæ dicti ſint, & ita ueniſſe uſq; ad Mæotidẽ. Alii duce Lidanio primo a Cimericis deueniſſe Cimbros aſſerunt idẽ Plutarchus & Sabelli. li.ii. Ene.vi. Alii facta inundatione maris ex patria eos fugiſſe collegerunt, ut Strabo li. ii. geog. Et Ephorus magis illis cum aqua q̃ armis periculũ fuiſſe adducit, Clitarchus q̃q; inundationis eorũ meminit. Conſentit Florus li.iii. & Plutarchus. Solinus ca.xxvi. uidet ex gẽte Amazonũ ipſos deducere. Hæ opiniones tñ magis ꝓbabiles, q̃ a Cimericis eos ueniſſe teſtãt, ſicuti & ex Dionyſio elicimus, & græci eos τοὺς κιμμερικοὺς dixerũt, & ab ipſis nomĩatus eſt Cimericus Boſphorus, ut Strabo li.vii. ait, ex ſententia Poſſidonii & Herodoti. Sed hęc remitto uſq; ad dictionẽ Cimbrorũ q̃uenero. Hi ergo ccc. millia hoĩm erogauerunt, & uſq; ad Hercyniũ deuenerunt, illic pulſi, ad Iſtrũ conſederunt. Scordiſcas ſecũ ſumpſerunt, ut Sabel. & Plutar. ſcribunt. Heluetios inde petentes Tigyrenos & Toygenos ſollicitauerunt. Inde Tauriſcos, ut Strabo li.vii. ait, & trans Pyrenem uenientes, ut placet Sabellico, Hiſpaniã depopulabãt. Appianus in Celtico Galatiã q̃q; eos cœpiſſe ſcribit. Inde uicti a Celtiberis, Ambiones & Teutonas ſecũ ſumpſere in Galliã, totã uaſtauerunt galliã, exceptis Bellouacibus ipſis reſiſtentibus, Cæſare & Strabone lib.iiii. authoribus. Italiæ inde renũciantes, magnos Romanorũ exercitus ultra Galliã uenientes fuderũt, ĩdicatore Plutarcho. Papyriũ igit Carbonẽ primo ipſis occurrentẽ ſuſtulerunt, ut ait Sabel. li.i. Ene.vi. Hoc aũt factũ eſt DC. XL. anno urbis conditæ, Cecilio Metello & Papyrio Carbone Coſs. ut uoluit Cornelius in Germania, & paulo poſt addit, Carbonẽ occiſum, cuius etiã Cęſar in cõmentariis meminit. Inde per Noricos deſcenderunt Cimbri, & obuiũ habuerũt Syllanũ, illũ q̃q; fuderunt. Poſt hunc

Numerꝰ Cimbrorum.

Manlius (ut Cornelius ſcribit & Liuius li.lxxvii.Florus tñ li.iii.Oroſius li.v.ca. xv.C.Manliū,Eutropius li.v.Malliū uocant,uerū liber eſt deprauatus.Antias indicant C.Manilio & Q.Cæpione coſs.M. æmiliū cū duobus filiis conſulis lxxx.Romanorū millia occiſa extitiſſe,& lx.millibus Calonū in eo bello deſideratis,ita uictū ut uix x.hoīes euaſerint. Huiuſmodi ſententiæ aſſertor eſt Oroſius in p̃allegato loco.Florus tñ Manilio,Liuius & Corne.Mālio id tribuerūt. Cimbri inde reb⁹ fœliciter geſtis (qa ſecūdū Corneliū Mālius,Caſſius,Scaurus,Aurelius,Seruilius,Cæpio, cōſulares exercitus po.ro.fuſi fuerant) ſtatuerunt,non (niſi Roma diruta) ſedes ponere,ut ait Plutarchus.Cæpionis q̄q; ſingulariter Florus & Eutropius meminerunt,& addit ille,actū de Roma fuiſſe, niſi Mariū ea ſecula cōtuliſſent.Marius igit̄ ſecundo cōſul ſecūdū Plutarchū, ſecundū uero Florū,Eutropiū,Oroſium quarto cōſul,ex Libya accerſitus, ad Rhodanū ſedit.Barbari aūt ſex dieb⁹ tranſierunt cōtinuo,et nunciauerunt Romanis,an uxoribus eorū quid ſignificare uelint: cito ipſos Romæ futuros. Cæpionē ,pfligatū a Cimbris Plutarchus in uita Camilli,in uita Marii,in uita Luculli,ac in apophthegmatibus adduxit.Mox Catulus Cimbris occurrit,eorum multitudine deterritus,ſeſe ad dolos cōuertit,poſtq̄ eos uincere poſſe diffidit, referente Plutarcho in lib. ἀποφθεγμάτων.κάτλος λουκτάκιος ἐν τῷ κιμβρικῷ πολέμῳ πρὶν ἢ συνάψαι ποταμὸν διαβῆναι, ἐπεὶ δὲ βαρβάρους ὁρῶντες οἱ ῥωμαῖοι διαβαίνειν ἐπὶ χειροῦντας, ἀνεχώρουν, μὴ δυναμένους αὐτοὺς κατασχεῖν, ὥρμησεν εἰς δὲ πρώτους τῶν ἀποφεύγοντ ὅπως λοκῶσι μὴ φεύγειν μᾶλλον πολεμίους, ἀλλὰ τῷ στρατηγῷ κατακολουθεῖν, q̄d hūc nobis ſenſum reddit.Catulus Luctatius in bello contra Cimbros geſto ad Atiſtoēm flumē caſtra poſuit.Poſtq̄ aūt Romani intelligebant, barbaros ad tranſitū fluuii tendere,enitebaī ut illis cedere Romāi poterint,ſi barbaros detinere nōualeret.Contendit igit̄ ad primū curſum abſcedentiū barbarorū,ne Romāi fugere uerū potius inſeq hoſtes uiderent̄.Hæc ille.Nec Marius cōſul eos a flumīe potuit arcere,ipſe igit̄ Marius cogebaī caſtra in ſiccis locis ponere.Quod cum Romani uidiſſent,grauiter ferebant,ac ſiti eos affici dixerūt.Marius uero mōſtrato illis flumīe,q̄d uallū hoſtiū defluxerat,ἐκεῖθεν ὑμῖν ὕδωρ εἴπερ πιτὸν ὠνιον αἷμα ,ppe,inqt,nobis potus eſt,uerū mercād⁹ ſanguine,hæc Plutar.in apophthegtū in uita Marii nobis reliqt,quē Val.Maxi. Oroſius,Frōtinus,& alii ſecuti ſūt

Numer⁹ occiſorū

Catuli dolus in cimbros

De eodem & conflictu Marii & Cimbrorum. Ca. lvii.

Pugna Catuli & Marii cū Cimbris.

BArbari inde ſtoliditate flumē tranſgreſſi ſunt,ut ait Florus, Catulus a Thiſone amne & ſcala ,phibere uoluit barbaros,p̃liū ibi cōmiſſum eſt.Catulus defeciſſet,niſi ei iunctus fuiſſet Marius,ut ait Plutarch⁹. Cōmiſſo primo p̃lio x.myriades. i.ſupra centū millia hoſtiū ſtrauit Marius,ut ait Sabellicus,μύρεια τὰ ἑπ decē millia,uel μυριάς.ἄλλοι fœmininū μύριοι uero decē millia maſculini gñis apud grecos,licet apud latinos neutrū ſit,& hæc ad intellectionē Plutarchi.Eutropius(ſed nimis corruptus eſt)ccc.millia occiſa aſſerit,ducē uero eorū Teutomodū captū cū lxxx.millibus.Liui⁹ li.lxviii. & ſupra ipſum Florus,& Oroſius cc.millia occiſa,noningenta capta Cimbrorū collegerunt.Hoc aūt factū eſt apud aquas Sextias,ut ,pbant Liuius,Sabellicus & Florus,Oro

rus.Oroſius uero iuxta Iſarim & Rhodanū.Re uera nō lōge a Saltzburga hāc conflictionē fuiſſe chronographia non uulgaris noſtri tp̄is teſtaī,& ibi adhuc ueſtigiū uideri.Hieronymus ad Geruntiā epiſt. xxxi.diſt.xii. hanc hiſtoriā recitat,& apud Sextias aquas in cāpo Saudio indicat, cui ſubſcribit Florus.Sabellicus Caudio dixit,Lucanus iuxta Arimium hanc cladem editam profitetur: Claudianus uero illic ubi Stylico olim Getas uicit,ait enim.

Vbi conflictus fuerit.

Memorabile buſtum
Barbaricæ,nam ſæpe locis & finibus illis
Plena laceſſito rediit uindicta quirino.
Illinc Oceani ſtagnis excita ſupremis
Cimbrica tempeſtas,& eiſdem procidit armis.
Hic Cimbros,forteſq̄ Getas,Stylicone peremptos
Et Mario (claris ducibus) tegit Itala tellus.

Secundo uero p̃lio Cimbri petierunt a Romāis ſedes ut a fratribus,ueluti ait Plutarchus,q̄bus abnegatis iterū Romanis cōflixerunt,iuxta flumen Atheſim,ut Liuius & Florus collegerunt,q̄ ex Tridētinis alpibus effluxit.Atiſtonē Plutarchus & Appianus hunc noīant.Cōmiſſo p̃lio Cimbrorū ſupra lx.M.capta,occiſa bis totidē ſūt,Sabel. referēte. Liui.c.xl.M.occiſa.lx.capta.Eutrop.c.lx.M.cecidiſſe,capta lx.millia numerauerunt.Oroſius cū Liuio.Eutropius aūt ſcribit tria millia & xxx.ſignorū Cimbris ablata fuiſſe.Apud Plutarchū tñ unū numerū occiſorū inuenio, vi. myriades hoſtiū captas,bis totidē occiſas,neſcio an toto bello an ſingulo dixerit: Florus q̄q; tm̄ lx.milliū occiſorū meminit.Euſebius cc.millia occiſa,lxxx.capta dixit.In toto autē Barbarorū bello Cimbrorū ccc.lx.millia occiſa, capta xl. millia(præter fœminas) Oroſius & Eutrop.collegerūt.Multa Ply.li.vii.ca.xxii.

Secunda pugna

De iactura illata Romanis a Cimbris,& defenſio Cimbrorum ac Teutonum. Ca. lviii.

Iactura belli Cimbrici

NOn ſine ſummo diſpēdio Cimbros & Teutonas Roma expulit,ſicuti iam quinq̄ cōſularibus,tot & tantis ante Mariū Romanis occiſis,ut æquare liquido poſſemus, horū & illorū mortuorū multitudinē. Bellum Cimbricū Eutropius ita formidoloſum ut Punicū dixit,quia actum quaſi de Roma fuerat,quod Iuuenalis uidit illo carmine de Mario.

Hic tamen & Cimbros,& ſumma pericula rerum
Excipit,& ſolus trepidantem protegit urbem
Atq̄ ideo poſtq̄ ad Cimbros ſtragemq̄ uolabant,
Qui nunq̄ attigerant maiora cadauera corui. Et Propertius.
Cimbrorum minas & benefacta mari. Plutarchus ob hoc Mariū tertiū Romæ cōditorē dictū uult.Multa Florus. Tanti Romani putabāt uincere germanos: & ei ultro quintū conſulatū obtulerunt.Marius q̄q; aureis uaſis poſt bellū utebaī,ut Val.Maximo placet,& Plynius li.xiii.ca.xi.ipſum auro & annulis poſthac uſum ſcripſit.Verū non uirtute Germanos p̃id tp̄is Marius deuicit,ſed dolo ac fallaciis,ut li.iiii.diximus.Marius etiā milites maxīe coluit, q̄bus ad compandā Cimbricā uictoriā utebaī,& ut Plutarchus ait,Egregia uirtute

p̃ditos uiros ad Cimbricū bellum delegit, atq; uniuersos ciuitate donauit, licet externi prius fuerint. Et dū id facti q̃dam accusabant, respondit, τῶν νόμων οὐκ ἀκούσει ἀλλ' ὧν τῶν ὅπλων φόβον. i. Se nō potuisse audire uerba legū, ꝓpter armorū strepitū. Hæc debes Plutarcho. Honesta plane sententia, egregia de illorū intẽpestiuitate, q̃ credunt in summis bellorū fluctibus, non secus q̃ in pace legibus eẽ auscultandū. Methodius martyr tūc sūmis uiribus ac oēs Ro. maiestatis uires Mariū excitasse asserit, oēsq; Romani noīs socios sollicitasse, grariūq; romanū pene in conducendis militibus euacuasse, externos ciuitate donasse, Mariū p̃ter legẽ urbis, profugosq; latrões exulesq; sublimio in urbẽ inuitasse, ut tm̃ a discrimine illo Romã exciperet. Nunq̃ em̃ maius periculū urbi cõtigit se Huttenus Germanorū illustrissimus poeta in Panagyrico suo prodit.

Difficultas belli Cimbrici

Carbo fugit, capitur Scaurus, Syllanus in hostem
Frustra agit, ostensæ pœnam dat Cassius iræ.
Cæpio succubuit, contra est Marius, data copia pugnæ
Quis non ille dolis? qua non se fraude tueturꝰ

Otto Frising. li. ii. ca. xliiii. ait Germanorū bellū acerrimū fuit, tam miserabiliter ac īmaniter est actū, ut i uno p̃dictis gẽtibus bello lxxx. millia Ro. & xl. millia Calonū & Lixarū cecidere. C. Manlio & Q. Scepio. cos. cū duobus consulis filiis fusis, q̃to igit detrimento uicti sint Romani? dicere necesse non est, cū tanta damna processerint. Cæterum qui plura de Cymbrico bello cupit uidere, Plutarchum uideat in Mario.

De Scytharum Mysiorum, & reliq̃rum germanorū incursiõibus & moribus, & quid sit ἀποσκυθίσαι. Ca. lviii.

Scytharꝝ expeditio in Ro.

NVnc ad Scytharū populationes descendã, & tm̃ ad hos, q̃ Germãis ascribunt, quẽadmodū hi fuerunt, q̃ Claudii tpibus & Galieni Rom. Imp. diripuerunt, q̃s germanos fuisse ex Trebelio Pollione, & aliis diximus. Hi, ut Suidas ait, Thessaliã, Macedoniã, Tomi, Martinopolim uastauerunt. Constat autẽ illos semp non nisi e raptu uitã eorū sustinuisse, ut Ouid. in trist. ostendit. Horum ferocitatis meminit Lucianus in dialogo Chelidonii & Drosæ, & Aelianus græcus in epist. ἐσῳσοί τοίνυν ἡ ἀπὸ σκυθῶν λεγομένη ἀποκεισθω αὕτη. ἐγὼ μαίνομαι, καὶ μισῶ σ' τῶν ἀνθρώπων γένος. Sit tibi hoc a Scythis respõsum Ego insanio & odi genus hoīm. Florus li. iii. idẽ de Scordiscis Germanis innuit ubi ius sit ferociꝰ agere, ac hoīes odire, sanguineq; hoīm lætari. Mysi (q̃s & priꝰ origine germanos ꝓbauimus) omnes iniuria affecerunt, & maxie ꝓximos, ut πρὸ οἰμιαζόμενος κατὰ σ' νόμον. puerbialiter dixerit Aristoteles rhetoricorū prio. Ὁ παὶ ὁ σὸ πολλῶν ἀδικηθέντας, καὶ μὴ ἐπεξελθόντας ὡς ὄντας κατὰ τὴν πρὸ οἰμίαν μυσῶν λεῖαν. i. eos q̃ a pluribus iniuria affecti non curant ulcisci, p̃da Mysorum sunt.

Myforū insolentia

Scytharū insolentia

Athenæus græcorum copiosissimus in βιβλ. δειπνοσο. ιβ. ex Clearchi græci sīnia de Scythis septẽrionalib9. μόνον δὲ νόμοις κοινοῖς πρῶτον ἔθνος ἐχρήσαντο σ' σκυθῶν, εἶτα πάλιν ἐτέρους πάντων ἀθλιώτατοι Θρᾳττῶν ἁπάντων τὴν ὕβριν. Olim Scythę cõe uiuendi lege fruebant, postea aũt oīm miserrimi ob insolẽtiã facti sunt, & addit, oēs. n. reliq̃ Scythæ superbia ac diuitiis iniuria affecerunt ac uestibus deliniebant, contumeliis ꝑpetierũt cęteros, ὥς τε πάντων ἀνθρώπων εἰσ οὓς ἀφίκοντο ἱκετηρίαζον τὰς χεῖρας.

In oēs

In oēs in quos inciderunt nasum mutilauerunt, q̃d crimen & eorū posteris in cognomen inditū est. Horū etiã mulieres Thraciæq; fœminę utriusq; tã ad septentrionẽ q̃ occasum uergentis, corpa eorū ita ornauerũt. Et demū adiungit Athenęꝰ, illi in oēs gẽtiū q̃ Scytharꝝ īsolẽtias illas excludũt, ἀποσκυθίσας dixerũt.

De Bastarnis Germanis, & eorum strategematibus. Ca. lx.

Bastarnę cõtra Ro.

BAstarnas germanos lib. i. ꝓbauimus. Hi primã expeditionẽ eorū cõtra Dacos mouerũt, ac fœliciter pugnauerũt, ut Iustinꝰ ait. Inde cõtra Aemiliū Paulū insurrexerunt, q̃ x. millia eqtum eius gentis destituit, ut asserit Plutarchus in Aemilio, & postea in eius ære eos aluit. Inde & Persa auctore, Lepido consule Bastarnarū ferocissima gẽs, ab Istro sese extulit, iterꝝ (ut uoluit Orosius li. iiii. Eutropius & alii) Romanum impiū inuasit. Postea cū Claudio Bastarnas pugnasse refert Trebel. Pollio. Bastarnas q̃q; Gn. Põpeius & Cæsar uicere, auctore Diodoro. Inde ab Augusto cęsare defecerũt, ut scribit Florus. Plutarchus uero asserit, tunc maxīo discrimine cū Ro. fuisse actū, q̃n Mithridates contra Ro. ꝓficiscebaī, nisi Bastarnæ irruissent. Verba eius sunt in lib περὶ τ' ῥωμαίων τύχης. i. de Romanorū fortuna, μιθριδάτην ὁ Ῥωμαϊκὸν πολέμου τὸν ῥωμαίων ἐπιφλέγοντος, οἱ Ῥωμαϊκοὶ ὁ Βαστάρνικοὶ πολέμιοι κατεῖχον. i. In Marsico bello, Roma flagrãte, Mithridatẽ Sarmatæ ac Bastarni hostes lacessiuerũt.

Bastarnę cõtra Mithridatẽ

De insolentia Bructerorum contra Romanos. Ca. lxi.

Bructerorũ cõtra Ro. p̃lia

BRucteros p̃terea ad calcẽ opis nostri appendere uolui, q̃ germanico more uictorias strenue in Roma. uictos exercuerunt. Hi sub Tiberio lx. millia Romanorū ceciderunt, referente Cor. Tacito. Mortua Velida sub Domitiano recusauerunt Ro. iura. Tẽporibus Neronis a Iulio Auito debellabant, testãte Plynio li. ii. epist. ad Macrinū, cuius & Martialis & Iuuenalis mentionẽ fecerunt, ideo filio suo Coccio statuã senatus decreuit. Aiunt & Cornelium Fontonẽ grauissimū uirū, p̃lio Bructeros tunc excepisse, cuius Fontonis Vlpia. ff. de pœnis, Dion græcus in Adriano, Cecilius, & alii recordãt. Traianus inde, Plynio ac Dione referẽtibus, per Vestricium Spurīam Bructeros compescuit. Reliqua pauca prelia Bructerorum a priscis colliguntur.

Conclusio huius ad MAXIMILIANVM.

Maximiliani p̃cla ra bella

AD te nunc nostra recurrat oratio Serenissime Imꝑatorū, q̃ ad augendã bellicã Germanorū uirtutẽ p̃cipuū decꝰ patrię cõtulisti, maiorꝝq; tuorū opinionẽ longo p̃coniarꝝ iactu, oī functus uirtute excessisti, ut nullū credã ueterū in eruendis uirtutibus altius transiuisse. In oībus q̃ hoīs conditio cõsummauerat adulescentiã imbuisti. Vix xix. īgressus annū Morinos, Sycãbros deletos ad unū concussisti. Bello Venetorū (pudet dicere) a cunctis desertus, solus rẽ gerens, & nunc plus x. annis cõtinuando bellū, sine auxilio Germanorū, uel ꝓprio dispendio Venetos ꝓsecutus es, non Troiano bello tot occisi ferunt, nõ Hierosolymitano, nullus uictorū numerus, nullus dispendii modus. Demū illa Venetia, Italiæ totius columẽ, armis Lacedęmõia, opibus Corinthia, literis Athenæ, maris totius dña et domitrix, cūcto colono spoliata, deserta, & quasi (cunctis brachiis abrasis) detrita corruit. Polonorū, Hungarorū

regib⁹,iã Maximiliano cõciliatis, uereor nec fundũ cõstiturũ illius urbis. Proh dii ĩmortales Colophonia q̃ iniuria Maximilanum affecit? Francigenæ pauperrimũ & exoletæ crumenæ (ut ita loquar) mercatoris nomen ei indulserũt, hoc & Germanorũ multi, q̃rũ noĩa lector facile intelligit. Verũ exoleta illa crumena, sine eius dispendio, quot uicibus Francię, Anglię, Papæ, Venetum thesauros apuit? nũc Heluetios impio sæpius reluctãtes Francis ulciscit, Frãcos Heluetiis, Venetos Frãcis, Francos Venetis. Ego libero & solido sensu dico, nullũ (Carolo dẽpto) ĩpatorẽ legi penes scriptores, cui plus incõmodi acciderit, fœlicioris exitus res fuerit, maiores gẽtes sine suiipsius dispendio cõcusserit, ut in Maximiliano uidemus. Quare o Principes Germaniæ, uestrũ agnoscite cæsarẽ, colite ĩpatorẽ, caput uestrũ defendite, ciuiles discordias refutate, in gratiã mutuã redite, ut ĩpiũ q̃d magis ꝓnũ q̃ cõdũ est, ꝓpetua hæreditate tutari uobis liceat. Nil tã firmũ q̃ fragile a mortali conatu elaboratũ est, q̃d nõ q̃diutissime cõcordia cõstiterit, citissime discordia resoluat & tumultuet. Nil præterea humanũ tã absolutum est, q̃d suo nixu insistere sine alterius ope potuerit. Nec alia ratio erat, cur a Bulgaris Auares frãgebant, Suida referẽte, nisi mutuę principũ simultates, q̃ postq̃ in prauũ indurãt, actũ erit. Romula etiã barbarico dat iter discordia bello. Verũ nõ morabor in hac ꝑte, tm̃ ut cõcordẽ animũ gerentis uos obtestor, & ĩpiũ tanto sanguine q̃d mille ducũ peperere labores, mutua beneuolẽtia custodite, & satis studiis nostris Germaniæ ꝑstitisse uidebor, si id q̃d nõ magis pulchrũ q̃ necessariũ est, uobis ꝓsuasero. Sexti finis.

Apostrophe ad principes Germãię.

LIBER SEPTIMVS GERMANIAE EXEGESEOS

De fertilitate Terræ, & Montibus Ger. habens capita xxvi.

Primum, De fructu & arboribus Germaniæ.
ii. De fabula Phaetontis unde electrum natum sit.
iii. Vbi terrarum nascatur electrum.
iiii. Electrum solum in Germania nasci.
v. De antiqtate electri, inuentione succini, similiter de p̃stãtia & opinione eiꝰ.
vi. De electri noĩbus. ſ. Lyncurio, Sualterno, Falerno & electri uirtute.
vii. Quomodo nascatur succinum. i. electrum.
viii. De aliis metallis Germaniæ. ſ. gemmis, crystallo, ceraunio, iaspide, gallico, adamante, smaragdo,
ix. De auro Germanorum.
x. De artificibus Germaniæ, & argento, plumbo, ferro, ære germanorum.
xi. De animalibus Germaniæ, & pecoribus. ſ. uisontibus.
xii. De equis, & lupis.
xiii. De uris germanicis.
xiiii. De alce, mustelis, iubatis.
xv. De auibus germ. Bonaso & anseribꝰ.
xvi. De syluis, & syluæ Hercynii magnitudine, origine, fine & initio
xvii. De rebꝰ in hercynia crescẽtibꝰ. ſ. sale, arboribꝰ, lignis, mõtibusq̃ flagrãtibꝰ
xviii. De Adula, Arduenna.
xix. De bacena, Cetio, Bohemico, pinifero, Carpatho, montibus & syluis.

xx. De Oddonis, picearia, obnobiis, syluis & montibus.
xxi. De Vogeso & alpibus.
xxii. De montibus Germãię Rhętiis, Ocdoro, Iura, rhyphæis, Gabrete.
xxiii. De quibusdam herbis in Germania crescentibus.
xxiiii. De quibusdam montibus mirabilibus Germaniæ.
xxv. De montibus aliis Germaniæ præter iam dictos
xxvi. ac ultimum, mathematicalis est descriptio montiũ ac alpiũ germanorum

PROOEMIVM IN LIBRVM Septimum.

Iam paulatim e terræ gremio Germania exeat, paululũ accrescat, uiscera eius aperiat, gemmas, flores, nemora ꝓducat ac se prorsus comis brachiis florentissimæ regioni parẽ effingat. Tradita em̃ ꝓximis libris sua portione Germanis & eisdẽ intentissima cura q̃ ad oẽs uirtutũ numeros ꝓuisis, reliquendũ nobis erat ab ulteriori Germanorũ memoria, ad patrię illorũ cultũ. Admonuit nos ꝑterea opis nostri necessitas, q̃ iusto ordini statuit uoluit oĩa, & mediũ huius itineris cursũ sex libris ĩ traditiõe Germanorũ occupata cõpleuit. Reliqs sex uoluminibus, æqua ꝓtitiõe, patrię formationẽ ĩgredi, æqualẽq; librorũ numerũ tã patrię q̃ ciuibus ĩpartire. Ipse igit in medio huius pelagi freto cõstitutꝰ, tã arduã (qua functꝰ sũ) uiã redeũdo obuiã hẽo. Nec altiꝰ ibo, ad sũmũ. n. tẽdi. Nec ulteriꝰ uela dãda sũt, uerũ oĩbꝰ remis intẽtus, ne nauis lõgiori ꝑegrinatiõe tumultuet, ꝑ ęqualẽ librorũ numerũ ac spaciũ festinant ad littora nauigabo. Latẽte. n. trãsitu, sine oĩ redit⁹ cura, lõgiꝰ ęq̃ incõsyderate porreximus, nihilq; erat q̃d nos a destinato cursu abduxerat, nisi dũ modo mihi tanto spacio a littore semoto mare terram ex oculis eripuit, & tenuit oĩa põtus. Ad ibecillitatẽ igit meã ubi redii, uiresq; nostras cõsulatꝰ, finẽ ulteriori nauigationi ĩponẽs, reditu uitę nostrę ꝓspiciã. Nõ tñ sic onus redeũdo ac ĩgrediẽdo põtũ nostris humeris ĩponit. Multo. n. expeditiꝰ germãos q̃ germaniã ꝓfitemur. Illic. n. plura auctorũ mltitudie ac p̃stãtia tuta nobis obuiabãt. Hic ẏo nobis ꝑ solitudies q̃sdã ablato illo p̃sidio uelificandũ est. Sũt ꝑterea absolutissimi uiri q̃ nobis añactũ cursũ ibuerũt, hoc est, q̃ de moribus germanorũ q̃dã collegerũt. Veluti huiꝰ nauticę artis ꝓtitissimꝰ antistes Cor. Taci. q̃ istructa naui hoc mare ĩgressus nos p̃uertit, ac uiã alioq; difficilẽ sua nauigatiõe leuauit. Sunt & alii bellicę artis describẽdæ diligẽtissimi auctores, q̃ peculiarit germanorũ uirtutes ac bellica sacramẽta demõstrabãt. Hi tñ in nascẽdis patrię nostrę fructibꝰ resederũt, qualitates terrę q̃ polorũ germãię excluserũt. Vñ ii bñ ad nostrã metã deferebãt, reditu tñ carẽtes, ab iis q̃ patrię nostrę auspicatissima sũt recesserũt. Quare nimis deposita occulta ac solitaria uia hęc erit, quã ĩ seqntibus sex libris ratibus ingrediemur, in q̃ si pede lapsi fuerimꝰ, aut errore q̃dã ducemur, añq̃ ad destinata littora deuenerimꝰ, id nõ nobis, uerũ uiæ tã ũbratili ĩ iudiciũ ueniat, q̃ raro hactenꝰ uiatore nixa, oĩbꝰ signis ac diuerticulis caruit, & uerę tramitẽ iuralescẽtibꝰ spinis aut fluctibꝰ dãnauit, maioresq; occasiões errãti q̃ fceli-

cit transeunti reliqt. Satis igit mihi sit per qualescumq necessitates, ad tutum salua saltē uita euadere,& successori nro,ut studio meo adiut9,cādidi9 p id itine

De fructu & arboribus Germaniæ. Ca. i.

ris uehat iponere.

Arbores & fruct9 germanię

ANteq̄ Germanię fructuū genera ingrediar,pauca nobis prius de fertilitate eius dicenda sunt. Prisci omni pene fertilitate Germaniā exuerunt,annos nescio.Quā uero iam speciē de se p̄beat Germania:sensu su patet.Celtes germanus poeta neotericus,qm̄ nobis antiq̄rum allegatio aufertur,hisce carminibus patriæ nostræ fœlicitatem ostendit.

Terra hominum pecudumq; ferax,quoq; ubere glebo,
Spiciferam cererem,multo cum fœnore reddit,
Pascua florigeris extendens pinguia pratis,
Ingentes lacus,uarias uastasq; paludes. Et Beroaldus in car.de Germania.
Fœlix frugibus inclyta & metallis
Et diues pecoris. Mantuanus in Dionysio ita loquitur.
Et uada Teutonici tangit uastissima Rheni
Terra hominum frugumq; ferax, armenta gregesq;,
Vberibus pascens glebis,non languida cœlo. Cor.Tacitus terrā hanc syluis horridam,aut paludibus fœtidā scribit,&humidiorē qua Gallias,uētosiorē qua Pannonicam & Noricā aspicit terram.Idem Cornelius informem,aspam cœlo,tristem cultu & aspectu Germaniam formauit,Hęc Cornelius,ex quib9 sterilitatem inferre nititur.Eum secutus ē Sabellic9 lib.ii.Ene.vi. Forsitan apud antiquos eius terræ cultus intempestiuior q̄ nunc uidebat,ut lib.ii.cap.de Agricultura diximus.Iam uero satis fructuum capax est.Sordidiores partes Germaniæ sunt Polonia & Gotthia,ubi raro fructus nascitur,ut in alpibus Rhæticis. Item Cauchos Plyni.li.xvi.ca.ii.na.hi.immunes fructuum esse scripsit.Sic & getæ terram colunt.De qua ita Ouidius libro primo de Ponto.

Orbis in extremis iacio desertus arenis,
Fert ubi perpetuas obruta terra niues.
Non ager hic pomum,non dulces educat uuas,
Non salices ripa robore monte uirent.
Neue fretum laudes:terræ magis æquora semper
Ventorum rabie solibus orba tument.
Quocunq; aspicies:campi cultore carentes,
Vastaq; (quæ nemo uendicet)arua iacent. Cōtra & Austria tāto fertilior agit,q̄to hęc steriliora loca sordēt.Quid Alsatico uino & cerere fœlicius:cuius meminit Rigmannus Philesius illo carmine de Vogeso dicens.

Munera cum liquido præbet cerealia Baccho,
Ipsaq; frondescit floribus omnigenis,
Hunc Bauari,Sueui,prædulcia dona lyei
Potum,teutoniæ maxima parsq; capit. Nolo Bauarię & Sueuię mētionē facere,uerū uni9 tm̄ regiōis Prussię,qua beatior terra non agnoscitur,si e cœlo luppiter delaberetur,nullam potiorem Prussia terram facile attig eret Pabulis etiā Germania apud priscos ualuit,cuius rei testis est Plynius lib.xvii.

ca.iiii.licet Germaniā arboribus frugiferis impatientē dixerit Cornelius,uerę fallit.Ex cœli etiā coniectura Plynius rationē affert li.xvii.ca.ii.na.hist.in septē trione,inquit,arbores fructiferas conseri posse,& de Gallia ,p̄bat.Dracontius Rhenū abundare scripsit arboribus fœcundissimis,castaneis,amygdalis,& nihil q̄d utile sit,huic abesse,baccho p̄terea ditissimū. Territorio etiā Vāgionū nil fertilius arbitrant,alii ciuitatē Rosteck maritimā,& Viēnam Austriq urbē ac Argentinā cōferre uolunt,hæc de fertilitate germāię,nūc de gēmis agem9.

De fictione & fabula Phaetontis,unde electrū natum sit. Ca. ii.

Fabula Phaetontis

ANili cōmento poetæ electrū ex Phaetontis sororū lachrymis aiunt ,p̄creatū,& iuxta Eridanū nasci,ut Euripides in Phaetonte,& Ouid. lib.ii.Metamor. Occasio mentiendi græcis fuit,q̄a Phaetontis tp̄e incendiū increbuit,Beroso li.ii.& Eusebio authoribus,& quia,ut Cato in fragmētis ait,omibus liguribus parens fuit Phaeton,unde iuxta Eridanū succubuisse Phaetontē ferunt,& ex lachrymis sororū Electrū inde natum, ideo q̄dam electrum a sole torridū,suo sponte nasci dixerūt.Huic opinioni Leōtius Thessalus,Higinius et Paulus Perusinus accedunt,q̄rum mystica in hoc ,p̄bo.Sol em̄ apud Homerū vi.Illi.dicit ἠλεκτωρ. Ait etm̄ Homerus Ilia.τ.κάλλει παμφαίνων ὡς τ' ἠλέκτωρ ὑπερφέρον. Pulchritudine splendens sicut indefessus hyperion.Plynius q̄q̄ subscribit priori opinioni solē dici ἠλέκτρα,alii probant ex eo,quia homines suscitet,& dicat quasi ἀνὰ ἀλέκτους.i.sine lecto hoies faciat surgere.Cōcordat Suidas q ἀπὸ τ̄ λαμπρότητος τ̄ ἠλέκτρου.i.a splēdore electri,aut quia ἀλληκτος καὶ ἀκάμας indefessꝰ ac iceſſans stella sol ē.Idē Hesichy9 exponit solē ob substantiā electri,uel formā sic appellari.Quod aūt e filiabus solis ex lachrymis ortum sit electrū:non conuincit,hæc enim ob nominis cōuenientiam in sole & electro e solis filiabus electrum stillasse autumauerunt.

Vbi nascatur electrum terrarum. Ca. iii.

Electrū in pado nasci

SCriptores in hoc maxime discordant,ubi nam terrarum electrū crescat: Alii iuxta Eridanū.i.Padū nasci dixerunt electrū (ut iam dixi) cuius reites sunt Aeschylus,Philoxenes,Nicander,Satyrus ,& Lucian9,cui9 hęc sunt uerba louis ad solē de Phaetonte,ὡς ἐκεῖνον μὲν,αἱ ἀδελφαὶ θαπέτωσαν ὧδε ἐφ' ἁρπάλου ἵνα πρ ἔπεσεν ἐκ δίφρευσεὶς ἠλέκτρου ὧδε αὐτοῦ λακρύσασα,καὶ αἴγειρον γενέσθω ὧδε πάθη .i.Ideo hūc sorores sepeliant in Pado,ubi lapsus est auriga,electrū ob ipsum lachrymantes,& succinum fiat præ passione.Ouidius secundo maioris hunc secutus est,in hæc uerba prorumpens.

Inde fluunt lachrymæ stillataq; soleq; rigescunt
De ramis electra nouis,quæ lucidus amnis
Excipit,& nuribus mittit gestanda latinis. Virgi.primo Georg.
Et mœstum lachrymat templis ebur æraq; sudat
Eridanus. Hoc aūt falsum esse Italiæ testimonio Plynius li.xxxvii.ca. xii.ait,& alii,ac nusq; apud Padū electrū inueniri scribunt.Plynius eodem ca. tertio.Hoc græcis occasionē mētiēdi dedisse putat,q̄a Veneti primi rei famā fecerunt,q̄ ,p̄xim Pānonię id accipiētes circa mare Adriaticū detulerūt,& ibi

uendiderunt,unde Pado annexa eſt fabula,ait eꝫ Plyni.centũ millib9 paſſuũ Carnuntum abeſſe a littore Pannonię, quo electrum inuehatur.Alii quia primũ apud Eridanum arbores uiſas legerunt,hanc fabulam finxerunt,ut ait Solinus.Alii cum uiderũt non inueniri electrum iuxta Padum, dixerunt electrídas inſulas eſſe in Adriatico,quo Padus diuertatur,ibi enim Rhodanum et Padum confluere,huiuſmodi opinioni incubuerunt, Euripides & Apollonius. Theophraſtus in Liguria ait naſci electrũ & Phaetõtẽ obiiſſe in æthiopia Hãmonis,ob id ibi delubrũ eſſe.Huius opinionis & Sudines & Metrodor9 erãt. Hi rationẽ ex eo cœperunt,qa Ligures a Phaetonte orti,genus eorũ deduxerunt,ut Cato in fragmentis aſſerit,unde qa apud ipſos Phaetontẽ floruiſſe ſciuerunt,mentiẽdi facultatẽ ſibiipſis fecerunt.Alii in Britannia ſtillari electrũ putabant,ut Sotades ſcripſit,huic aſtipulaꝫ Strabo li.iii. & Dionyſius in περι.& ni fallar Solinus.In Scythia q̃q̃ naſci alii dixerũt,ut Philon,& foſſile electrũ eſſe indicauerunt.Alii iuxta lacũ Sicyonẽ hoc naſci uoluerunt,ut Mneſias.Alii iuxta Atlanticũ mare,iuxta Cephiſidã illud oboriri annuerũt,ut Aſarubas in India,alii & in ægypto dicũt,ut Nicias.Solinus quoq̃ cap.xxix.Indiæ meminit. Alii in inſula Baſilica ut Timæus,& Diodorus Siculus li.vi.obteſtati ſunt. Ply. li.iiii.na.hiſt.ita ait ex inſulis ante Scythiã quas Pãonias dicũt, uno abeſſe aiũt a Scythia diei curſu,in qua ueris tpe fluctibus electrũ eiiciaꝫ. Huius opinionis Xenophon Lãpſacenus fuit,q(ut idẽ Ply.li.iiii.ait) a littore Scytharũ triduæ nauigationis eſſe arbitraꝫ inſulã ĩmẽſæ magnitudinis,quã Baltiam noĩant.Pytheas eã Baſileã uocat,& ab inſula aliqua triũ dierum nauigatione abeſſe uult. Huic opinioni ſubſcripſit etiã Metrodorus Scepſius,qui in inſula Baliſca ſuccinum creſcere æſtimat,apud Plyniũ lib.xxxvii.ca.iiii. Hermolaus Barbarus legit in Baltia uel baſilia,non Baliſca. Verũ hi græcorũ oẽs electri meminerunt, non de electro ſuccino dicto locuti ſunt,uerũ tm̃ de illo q̃d ἀλλότυπον χρυσίον μεμιγμένον eſt,ut Plynius lib.xxx.ca.iiii.innuit,quintã argenti portionẽ electrũ uocat,cuius & Homerus meminit dũ.λ.Odyſſ.Menelai domũ deſcribit pulchrã χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος ἤνωγ' ὁλυμπίου ἐνδοθεν αὐλή Auro uel ebore argento ſimul & electro Qualis olympiaci Iouis intus emicat aula. Hæc ideo ſcripſimus,ut dũ Plynius ſuccini mentionẽ facit,& ibidẽ tm̃ tot authoribus pene ubiq̃ electrũ naſci dixit,ſane intelligaꝫ aut poti9 refellaꝫ

Electrũ ſolũ in Germania naſci,q̃d dicitur ſuccinum. Ca. iiii.

Verior ergo opinio eſt in Germania tm̃ naſci electrũ, cui9 rei teſtis eſt Beroaldus in laude Germaniæ & Zacharias Lilius.Cornelius Taci. in germania apud æſtiorũ,inquit,gẽtes iuxta Suitici maris littora electrum eiiciũ. Solinus cap.xix. poſt Scythas apud Ingæuones hoc oriri ſcribit. Plynius lib.xxxvii.ca.iii.Certũ,ait,eſt ipſum gigni in inſulis ſeptentrionalibus Oceani,in inſula Gleſſaria a noſtris,Auſterania a barbaris dicta, cuius etiã lib. iiii. ca.xiii.meminit,Celtes iuxta Codoneum electrum colligi ſignificauit.Danda ergo uenia eſt illis qui eum iuxta germaniam naſci dixerunt.Mithridates in Germanica inſula Cedro dicta, Nicias quoq̃ in partibus Oceani electrum in

Electri fons

ueniri ,pbauerunt.Pytheas apud Guttones germanorũ accolas ſpacio ab Oceano ſtadiorũ ſex milliũ electri copiã ſcatere putauit.Hæc Plynius lib.xxxvii.ca. ii.Metrodorus etiã, ut dixi,in Baliſca inſula germanica electri fontes collegit. Vt aũt grẽcorũ error pateat,ſolũ apud Germanos naſciꝫ electrũ, q̃d Cornel. his uerbis dixit de germãis.At ſoli oĩum Gleſſum (q̃d uocãt ſuccinũ) inꝫ uada atq̃ ipſo littore legunt.Et Celtes. Et capit ĩnumeras codouea p̃ æq̃ra naues, Quę Gleſſum eiiciũt,q̃d ſuccinus ore latino Dicit,& noſtris tm̃ reperit ĩ oris De illo multa apud Solinũ ca.xxix.Crederẽ & in aliis regiõibus electrũ ĩueniri ſub mari,uerũ rariſſime. Inueniꝫ tm̃ in littore Pruteno tm̃, quod aliq̃ ex maris altitudine cõſueuiſſe uolũt,& uẽtorũ tẽpeſtate, q̃ ex aliis regiõibus ſuccinũ ad littora Prutenorum appellant.

De noĩbus & generibus electri,& q̃ electrũ ſit ſuccinum. Ca. v.

Succinũ latine,grẽce ἤλεκτρον dicit,Euſtathio & Luciano auctoribus, de q̃ iã mẽtio erit.Dionyſius grẽc9 κεῖθι δ' ἠλεκτῆς παῖδες ὑφ' ἁμὸν αἰγείροισι. δάκρυ' ἀμέλγοντα χρυσαόρεος ἠλέκτροιο,Succina Celtarũ pueri ſtiliãtia legũt.Hoc nos gleſſum,Cornelio,Celte, Plynio, auctoribus uocamus ,inde Gleſſaria inſula dicta (teuto. Sudau) ubi gleſſum (teuto.augſtein) naſciꝫ.Legi apud Lucianũ ἤλεκτρον ,p electro.Suidas huius dictiõis in nullo meminit.Heſichyus tm̃ ἤλεκτρος ἔλλος δένδρου ἐστι ingt.i.ægir9 ſpẽs arboris eſt.Succinũ aũt grẽci uocãt attica lingua ἤλεκτρον nos electrũ,& idẽ eſt cũ ſuccino ,q̃uis aliq̃ negẽt.Audiãt hi Beroaldi doctiſs.uiri carmẽ de laudib. germanię. Et diues pecoris fœlixq̃ gẽmæ Quod gleſſum uocitãt,tui parẽtes Electrũ attici,ſuccinũ latini. Plyni.q̃q̃ li.xxxvii. ca.iii, ex ſcriptoris grẽci unius authoritate electrũ dixit.i.aureũ colorẽ.Et paulo poſt ῥῆba Plynii illa ſũt.Hoc lyncuriũ dici cogit authorũ p̃tinacia. Quippe etiã ſi nõ electrũ id eſſet,lyncuriũ tm̃ germanicũ eſſe cõtẽdũt,fieri tm̃ ex urina cuiuſdã lyncis,nã λυγκουρίον lyncis urina eſt ἀπὸ τοῦ οὐρεῖν,i.a mingendo,& adſe nõ tantum rapere folia & ſtramẽta, ſed & æris & ferri laminas,ut ſcribũt Diocles & Theophraſtus.Hęc Plynius.Ex cuius uerbis tm̃ nõnihil habemus,ſuccinũ eſſe electrũ,qa ait Plynius,& ſi non electrũ eſſet.Id electrũ Lucia.& Heſichyus putãt dici & ſuccinũ,q̃d phaetõtis ſorores ſudauerĩt lachrymis.Dionyſius q̃q̃ in geographia ubi de pado loquiꝫ,electri meminit,a ſororib9 Phaetõtis fuſi & illud ſuccinũ dici ait.Martialis etiã uideꝫ electrũ & ſuccinũ idẽ dicere, canit eꝫ de electro,quia fabulã Phaetontis allegat,& poſtea ſuccinũ uocat lib.iiii.

Et latet & lucet phaetontide concida gutta
Vt uideatur apis nectare clauſa ſuo. Et idem.
Flentibus Eliadum ramis dum uipera ſerpit,
Fluxit in obſtantem ſuccina gemma feram,
Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri,
Concreto riguit uincta repente gelu. Idem libro vi.
Dum phaetontea formica uagatur in umbra,
Implicuit tenuem ſuccina gutta feram. Illis etiam carminibus Martialis lector ſpeciem ſuccini uidet,hoc eſt Dionyſius quem poſtea allegabo.

Varia electri gña

De aliis nominibus electri & succini generibus, & uirtute eorꝝ. Ca. vi.

Lyncurium

NVnc aũt aliis gñibus siue succini siue electri inseruire uolo. Demonstratus grẽcus electrũ λυγκουρίον uocauit, et ex urina lyncis fieri ait, vñ nomen habet λύγξ græce. i. lynx. Plyni⁹ li. xxxvii. ca. ii. & iii. Diocles & Theophrasti authoritatibus, folia & stramenta electrũ rapere ait, & æris & ferri laminas, & multa de illo Plynius ubi de succino disputauit. Sunt aũt duo ei⁹ gña. Fuluũ, q̃d e maribus lyncũ nascit. Languidius uero et candidius ex urina fœminarũ, ut Demonstratus & Plynius collegerũt. Cẽterũ id nihil ad bacchũ hũc. Electrũ scripsit Philon fossile esse, & erui fuluũ, candidũ, & cerei coloris,

Locus Plynii

hoc electrũ dici. Fuluũ uero Sualternum, ut uidet apud Plyniũ lib. xxxvii. ca. ii. Idẽ Ply. lib. xiii. ca. iiii. na. hist. asserit electri uirtutẽ hãc esse, ut ad lucernarũ lumina argento clarius splendeat. Idẽ Ply. li. xxxvii. ca. iii. ex authoritate Thisonis grẽci succinũ contra febres utilẽ esse ꝓbat. Callistratus contra lymphaticos ualere putat. Plynius ibidẽ, nec his nec tetris p̃ciũ est, textus est corruptus, nec his nec cereis p̃cium est legit Hermolaus Barbarus, cui ego adhæreo, authoritate Philonis, & Plynii ca p̃cedente. Dionysius (cuius uerba sequũt) paleos rapere dixit electrũ. Succinũ p̃terea dũ primo nascit, ex specie camelorũ salernũ dicit, ut ait Solinus ca. xxix. Virtus succini est (ut Cornel. ait) si ignẽ admoueas in modũ tedæ accendit, alitq; flammã pinguẽ & olentẽ, in picẽ lentescit. Solinus capeait folia succinum. Plynius. lib. xxxvii. c. iii. subscribit Cornelio, ait em̃. Radimẽ ta succini oleo addito flagrare dilucidi⁹ diutiusq; lynci medulla. Credo id luuenalẽ uolusse, cũ scribit saty. In cuius manib⁹ ceu pinguia succina tinctos Cernis. Martialis q̃q; li. iiii. pinguẽ rorẽ dixit succinũ, Iuuenalis est locutus de fœminis. Fœminæ em̃ Romanorũ illo succino illecti gestabant, ut apud Martialẽ legit. Ouid. q̃q; secundo maioris id ostẽdit. Nero (ut ait Solinus) uoluptatẽ sibi futurã sine succino negabat, huic ergo Germaniæ dux xiii. millia librarum donauit. Plynius transpadanas mulieres succino uti scripsit. Martialis epigrã. li. vi. de sepulchro Cleopatræ. Nec tibi regali placeas Cleopatra sepulchro: Vipera si tumulo nobiliore iacet. Tanta gratia, tanta nobilitas, succini apud priscos fuit. Claudianus dũ meminit gẽmarũ Probi cæsaris, inq;t. Et bellica uictrix Electro Tyberis, pinus formaẽ in auro Cingũt æra lupã, mauors adamante choruscat. Gña eius duo sunt secundũ Plyniũ, Candidũ & id q̃dem p̃stãtissimũ, fuluis uero maior est auctoritas, des gelen augstains. Verũ nulla ad candidũ cõpatio, oẽs em̃ succini uirtutes in cãdido latent. Accedit q̃d aureo uno plus fuluii emaẽ, q̃ xx. aureis candidi. Re ergo uera uirtutes eius sunt, adhibito naribus succino puerperũ, igne paululũ obusto, continuo partũ reportat. Itẽ ex eius odore uirgines cognoscunt, nam nisi inuiolatæ fuerint, urinã emittunt, subetaneæ mortis quoq; remediũ auferre succinum dicunt.

Succini uirtus & ꝓstantia.

Quomodo nascatur Succinum & Electrum. Ca. vii.

NIcias apud Plyniũ ex radiis solis electrũ pinguẽ sudorẽ relinq̃re, & in æstate in Germanorũ littora eiici testabat. Plynius. Nascit, inquit, de fluente succinũ medulla, pineæ arboris, ut gũmii, cesalis, resina pineis

erũpit, humoris abundantia densat rigore, uel tẽpore, aut mari, hæc Plynius, textus est deprauatus, Hermolaus Barbarus legit densat frigore aut tẽpore autumnali. Quod uerũ esse ex Solino cognoscimus, cuius hæc sunt uerba, arbor est succinus pinei gñis, cuius meridionale tẽpus autũni succinũ lachrymat. Addit Plynius, tum uero intumescens, æstus rapuit, ex insulis certe non littora expellit, ita uolubile, ut pendere uideat, q̃d arboris succinũ etiã ueteres dixerũt, ob id succinũ appellantes, Hæc Plynius. Cornelius a luxuria Romanorũ ita nomen succino contigisse scribit. Solinus primo corticosum hunc nasci ait. Cor. ita loquitur, rude succinum legit, informe, ꝓfert, p̃ciumq; mirantes accipiunt, diu inter cætera maris eiectamenta iacebat, donec nostra luxuria id quæsiuit, Hæc Cornelius. Martialis de eius crescendi natura. Vera minus flauo radiant electra metallo. Dionysius in περιηγ. ita dixit interprete Prisciano.

Locus Plynii

Species succini

Eridani fontis contingens rauca fluenta.
Hic electra legunt alnis stillantia celtæ
Succina, quæ memorant mellis uinicq; colore
Quæ paleas rapiunt, tractu frondesq; caducas
Nascitur electrum præfulgens luce nitenti
Mense solet primo qualis splendescere luna.

Succinũ quo colligat

Reuera ut ab ocularibus testib⁹ accepi, nascit in mari germãico, in insula Austrania (teuto. in dẽ strom) eo pacto. Oriẽte maris & uentorũ tẽpestate, Pruteni uiri pariẽ & mulieres edicto principũ ad mare tendunt, uiri nudi mare intrantes ut fasciculos piscium, maris stercus circa littus accipiunt, pueri electra inde sepant, fœminæ ignibus & pellibus nudos uiros frigore affectos obseruant, & ita uiri iuramento a principe astricti, ei collecta succina deferunt.

De aliis metallis & gemmis Germaniæ. Ca. viii.

CEraunior ũ etiã gña diuersa sunt, ut ait Solinus ca. xxii. Germanicũ cãdidũ est, splendet aũt ceruleo fulgore, & folia rapit. De ceraunio germanico plura etiã Zach. Lilius. Plynius aũt ceraunii meminit, nihil tñ de germanico ceraunio. Celtes in Hercynii montibus iaspides, & diuersa marmorũ gña esse dicit, Crystallũq;, uulcaneas, glessarias, picearias, uitrearias, carbonarias, Cyclopũ officinas, & in plurimũ Hornbergenses ciues illarũ dños esse. Fluuiis etiã margaritarũ & auri feracibus plenã germaniã. Hęc ille. Gallica etiã reperit in Germaniæ cõtinentibus, quã gemmã Arabicis añponunt, & tm̃ in saxis reperit. Solinus ca. xxix. & Zach. Lilius uiridũ hunc gallicũ in Germania nasci dixerunt, Plynius dum de gallico loquit Germaniæ non meminit.

Ceraunio

Adamas q̃q; in Germania orit (q̃ melior est arabico) Anthidẽ dixerunt, cõtra lymphaticos ualet, ut Metrodorus Scepsius, & Plynius na. hist. li. xxxvii. ca. iiii. collegerunt. Dionysius iuxta Agathyrsos nasci dixit, cui astipulat Ammianus Marcel. li. x. Crystallũ q̃q; in Germania reperit, auctore Zach. Lilio, Smaragdus pallida, q̃ nihil iucũdius in germania uirere a Solino scribit. Rhenum etiã abundare auro & cæteris metallis & gẽmis Dracontius affert, nec Tago nec Gangi cedere. Et licet reliquę regiones smaragdis myrrha abunda

Adamas.

Cryſtallũ

rint,illic tñ ut in Arabia India ſolis feruorẽ aut aĩaliũ ferocitatẽ,apud Scythas frigiditatẽ tantã graſſari,ut illis uti uix deẽ,Hæc ille,Truſilam etiã paruam alio qui aquam Haſſiæ,gemmas reportaſſe fama uulgauit. Onychen lapidẽ p̃ci oſiſſimũ in Germania oriri Plynius auctor eſt li.xxxvi.na.hiſt.ca.vii. Naſcunt & aliæ gẽmæ in germaniis,q̃ p̃ſtãtiores & nobiliores illis ſunt,q̃ in Arabia aut India creſcũt,ueluti Calaidę & Topatii,ut ibidẽ Ply.ait lib.xxxvi.cap.viii.

De Auro Germanorum. Ca. ix,

De auro germãiæ.

NEc aureæ uenæ Germaniæ deſunt,p̃ſertim in mõtibus ac fluminibus Totus em̃ ferme Rhen⁹ illis adeo ſcatet, ut egregie ei⁹ ripã Homeri co uerbo ἀργυροδίνην appellare poſſemus.Aiunt & in aurifero fluuio aliq̃ edera dicto,in partibus Haſſię,maxie tpe hyemali auroꝝ cruſtas reperiri. Poteſt Germania id laudis ſibi ꝓmittere,ꝙ plus auri ex ea ſola erũpat,ubi Bohemiã reſpicit,iuxta Cremitz,& in locis inter Marcomanos, Vngariã ac Saxoniã,q̃ i tota Gallia,ac Hiſpania.Quis aurifodinas apud Tyrolẽſes ignoratq̃ quẽ Lotharingorũ fodinæ p̃tereunt.Antiq̃ uero oĩ auro Germaniã exuerũt,quẽadmodũ Cor.Tacitus in Germania et Sabellicus.Ita & in Scordiſtarũ germanorũ regiõe,q̃ Galatę dicti erãt,aurũ nõ repiri Athenę⁹ li 5.his ỹbis ꝓdidit. τῶν δὲ πλατῶν οἱ κορδίσκοι καλούμενοι, χρυσὸν μὲν οὐκ εἰσάγουσιν εἰς τὴν αὑτῶν χώραν,λιπὲ ζόμενοι δὲ τὴν ἀλλοτρίαν καὶ ἀσκοῦντες οὐ πρὸς ἀλλοδαπούς, ἀλλ' ἔθνος αὐτῶν ὅτι μὲν λείπανον τῶν μετὰ βρεννίου στρατευσαμένων ὧδέ ἐ πολλὸν μανθάνον, πλατῶν δὲ πρὸς βαθυάπους ἡγεμὼν αὐτοὺς ἀνώκησεν ὧδε ὅτι περὶ ἓν ἱερὸν τόπους ἀφ' ἧς καὶ τὴν ὁδὸν ἀπ' ἧς ἐνόσησαν βαθυάπους ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύουσιν. ἀφωσιώκασι δὲ ὅτι ἐν χρυσὸν. καὶ οὐκ εἰς φέρουσιν εἰς τὰς στρατείας,ἀπ' ὃν πολλὰ κῆ ἄλλα ἐ πάσθον.ἀργύρῳ δὲ χρῶνται καὶ θυμιῶ πολλὰ ἄλλα ποιοῦσι, ꝙd hunc nobis ſenſum facit. Galatæ q̃ Scordiſtæ nuncupant,aurũ in regionẽ eoꝝ non inferũt,populantes uero alienã regionẽ ac uiolentãtes,non negligũt. Hi aũt Scordiſtæ ſunt uocati,q̃ reliqæ Galatarũ extiterunt,q̃ cũ Brenno duce tunc tpis militauerunt,qñ Delphos diripuerunt.Deinde Galatarũ dux Bathanati⁹ quiſpiã ſic dictus eſt,q̃ eos in regione(q̃ circa Iſtrũ eſt)collegit,ſedeſcę capere iuſſit,unde & uiã qua ad Iſtrũ redierant,Bathanatũ & hodie uocant. Qꝝ aũt ſacrilegio aurũ diripuerunt,cõtigit eis,ut non in patriã intulerint,uerũ ei⁹ gratia plurima duriſſimaq̃ paterent.Cæterũ argẽto utunt,& cauſa argẽti grauia pericula ſubeunt.Hæc ille,cui Iuſtinus hiſtoricus ad uerba reſponde t.

Bathanatũ

De uariis metallis Germaniæ & artificibus. Ca. x.

æra Ger.

GErmãiæ nec alia q̃q̃ metalla deſunt,in comitatu.n.Vualdeckenſi ſubditione Haſſię Lantgrauii,plumbum optimum effodi dicunt. Gretz latine Sauaria,Carinthiorũ ciuitas,cultellis fabricãdis nobiliſſima eſt Norici uero fabricatura ferrea cæteris p̃ſtant.Vnde Martia.li.iiii. Seuo bilbilin optimã metallo, Quæ uincit chalybaſq̃ noricoſq̃. Aurifabrorũ uſus rarus erat apud Germanos,nã auro caruerunt Germani,aut raro auro utebant. Cornelio & Sabellico authoribus.Etiã Strabo lib.vii.multos germanorũ indigentia auri laborare dixit.Et Ply.li.xiii. de auri cõtẽptione ipſorũ(ait)nullos annulos apud maiores hoim impio degentiũ partes ſuo etiã tpe repiri. Cornelio & Sabellicus,aureis uaſis germãos ab imꝑatorib⁹ uel ducibus donatis ſcribũt ꝓpuiſos

ꝓpuiſos,cæterum fictilibus uſos.Habuit tñ argenti uenas & auri. Strabo em̃ li.iiii.Heluetios magnã auri uim poſſidere aſſerit.Polybius ſcribit ſuo tpe in Noricis & Tauriſcis aurum inueniri,ut foſſæ id gerant duorum tñ pedũ ſpatio ſi foderent.Strabo huic li.iiii.cõſentit.Cor.Tacitus q̃q̃ nõ negare uelim oĩno (inqt) nullã argenti uenã apud Germanos eſſe.Plynius & ſuo tpe uenas argẽti in Germania reptas innuit li.na.hiſt.xiiii.ca.i.Sunt & ꝓfecto multę noſtra tẽpeſtate uenæ apud nos. Quis em̃ apud Goſlarianas ignorat uenas? quas Otto primus erexerat,ut placet Otto Friſing.li.vi.ca.xx.& ampliſſimo fœnore radices apud Lotharingos,Saxones.Itẽ in introitu Bohemiæ apud Hungaros, Carnos,iuxta Saltzburg, copioſiſſimis uenis argẽtũ ſcatet.Aeneas Syluius ad Martinũ Maier. Audi uenas auri quas ignorauere priſci, apud uos reptas, i Bohemia montes Cuthini Cuttenberg,in Saxonia Stansbergii, in Miſnia Fribergii, Vulturnicq̃ Niualeſcq̃ montes Sneberg.Inexhauſtas p̃terea oſtẽderũt argenti mineras duces Auſtrię in Aeni & Amaſi uallib⁹,& in Stiria apud ſanctũ Leonhardũ non lõge a Volſpergia argentũ effodiũt.Rhenus aureas euoluit arenas,in Bohemia montes uident & fluuiĩ,in qbus ad magnitudinẽ ciceris aureæ granę fluunt.Inueniunt & Thaboritę in Hungaria,aurũ apud Cremetiã reperiũt.Hæc Aeneas Syluius.Martialis Rheni caput aureũ dixit,ſecundum Calderinũ ex eo,qa aureã harenã ꝓducit. Celtes in Hercynio arces æreas inexpugnabiles argenti auri & uniuerſi gñis metalli uenas inexhauſtas referre collegit,ut in carminibus idem adducit,dum inquit.

Rheni aurea harena.

Prinde metalliferos extollens undiq̃ montes
Argentiq̃ auriq̃ ferax uariiſq̃ metallis,
Plurima perpetuis effundens munera uenis,
Fornaceſq̃ cauas liquidus quibus æſtuat ignis,
Brontis opus,Steropiſq̃ gerens liquefacta metallo,
Extendit uarias(ubi ferri lamina)formas. Plũbi uero laminas copioſiſſimas iuxta Polonos reperiri ſcribũt.Coruinus iuxta Cracouiam ait illo carmine.

Plumbũ.

Terra fœcundis nimium dehiſcit fera metallis
Aera inexhauſtis tenebroſa uenis
Et ſimul ſurgit rudis impoliti
Lamina plũbi. Nõ lõge iuxta Quados uidelicet minera ferri eẽ Ptol.ait li.c. ὑπὸ δὲ ὄρκίνιον δρυμὸν κούαδοι ὑφ' οὗσ τὰ σιδηρεικία.i.Sup uero Hercyniam ſyluã Quadi apud q̃s ferri minera effodiũt.De germanorũ auri uena Ply.li.xxiiii.ca.i.

De aĩalibus & pecoribus Germanię. Ca. xi.

Pecora Germãię.

GErmaniã pecorũ feracẽ Celtes dixit,& Tacitus,cuius ſunt hæc uerba Pecorũ fœcũda,ſed plerũq̃ ĩprocera,hæc Cornel.in principio libri In fine q̃q̃ Fennos germanos eſſe augurat ex eo,qa pecoribus & pnicitate gaudeãt,ex q̃ habeo,germaniã olim pecoꝝ curã ſuſcepiſſe.Nã eq̃ꝝq̃ lęta pabula illic patẽt,de qbus Plynius li.xvii. ca.iiii.na.hi.Sunt tñ aliq̃ regiões Germãię ubi pecorũ penuria graſſat,ut apud Cauchos,teſtis eſt Plyni.li. xvi. ca.ii.na.hiſt.& econtra Pruſſię Heluetiorũ,Hũgarorũ pecoribus nihil fœlici⁹.

Boues illic ſunt ceruis ſimiles, qui unū cornu excelſum gerunt, ut Zach. Lilius & Cæſar li. vi. belli Gallici teſtant. Polybius hos boues peculiaris formę eſſe tradit, ad ſaturā cerui, collo tm excepto & uillis ſeu ſetis, in qbus plus aſſimulāt apro, gerūtq; ſub mento carnis globū ad magnitudinē palmi, capilloſum q̄q; craſſitudine, & equi pulli caudā. Multa de illo Strabo li. iiii. Plyni. li. viii. ca. xv. na, hiſt. Qui ceruice quadā ſilitudine eos eſſe ꝓbat, textus eſt deprauatus cerui ſilitudine legit Hermolaus Barbarus. Solinus ca. xxix. hos ſetoſum collū habere ĩdicat, ultra taurorū magnitudinē, horribili ꝓnicitate uigere, & captos nō aſue ſcere. Sunt & Viſontes feræ in Germania, ut uult Zach. Lilius. Solinus Viſontes feris ſimiles dicit uilloſa colla gerētibus. Plynius li. viii. ca. xv. Biſontes uocat, uerū textus menda notādus eſt. Celtes ſcribit trans Viſtulā a Sarmatis hos uenari, alii uolunt hos eſſe ceruos (de qbus diximus) alii negant Plynio authore q̄ de Biſontibus & bobus ceruis ſimilibus loquit̄. Celtes in Germania ſcribit in Hercynio circa Sarmatiā Viſontes oberrare. Diuerſaq; feras uolucres ĩ ſaltibus abdens Per Maſouina truces abſcondens rura uiſontes. De oĩbus illis animalibus Ammonius Francorum hiſtoricus lib. i. ca. ii. copioſe diſſeruit.

Locus Plynii

De equis & lupis Germanicis. Ca. xii.

PLinius na. hiſt. li. viii. ca. xv. Scythiā pauciſſima aĩalia gignere ꝓfiteť, & huic conterminā Germaniā. Antigtatē ego ꝓfecto neſcio, noſtro uero ſeculo uerba Plynii decoxerūt, niſi forte de ſylueſtrib⁹ loquit̄ feris. Audiamus Tacitū ita dicentē de Germania. Fœcundiora, inquit, nemora lucoſq; ſicut in orientis ſyluis ubi thura balſamaq; ſudant̄, ita occidentis inſulis ineſſe crediderim terris, q̄ uicini ſolis radiis exp̄ſſa atq; liquentia in proximū mare labunt̄, ac ui tēpeſtatū in aduerſa littora exūdant. Hæc Cornelius. Hæc aĩalia aūt magis etiā iuxta Oceanū degunt, ut in Con. Celte cernit̄. Germania ergo non adeo feris deſtituta eſt, unde & maiora plęrunq; aĩalia in Germania naſcūtur, q̄ in aliis regionibus. Huius rōnem uideť afferre Ariſt. in ꝓblematib. ſectione x. & Albertus in naturalib. Conſtat id de lupis q̄ in frigidioribus regionibus degentes, truculentiores & acriores ſunt, ut aſſerere Plynius li. viii. ca. xxii. uideť. Eq; etiā agreſtes in Germanis alunt̄, ut Plynius uult li. viii. na. hiſt. ca. xv. & Cæſar in cōmentariis. Appianus ita Germanorū eq̄s aſſuetos ſcribit, ut lignis ali poterint in neceſſitate. Stephanus Byzantius in dictione γελωνόν ait, Gelonos Sarmatiæ pop̄los eſſe ĩ Europa, & a filio Herculis gelono Agathyrſi fratre dictos indicat, & addit, ὅτι ἦν πόλις ξυλίνη, κειμένη ἐν Γαλίνοις ἔθνει μεγάλῳ ὡσ ἡρόδοτος. ἐκεῖθι ξῶον θαυμάσιον ὃ ὀνομάζεται παρανλυσ, μεταβαλλει τὰσ χρόασ τῶν τειχῶν καθ' ὃν τροπον ἡ, ὅτι δὲ λυδήρατον ἀφ' τὴν μεταβολὴν. i. Xyline ciuitas eſt, in Budinis ſita, regione ampla ut Herodoto placet, illic Tarandys eſt nuncupatū mirę naturæ aĩal, q̄d ſecundū loci qualitatē, ubi nutrit̄, colores ſetarū cōmutat, qua ꝓpter non facile capi a uenatoribus pōt. Ibidē Stephanus Chamæleonis meminit, q̄ ab Auicenna ſtellio dicit̄, licet Hieronymus in leui. diuerſum faciat Chamæleonē a ſtellione. Solū hoc aĩal nec cibo nec potu alit̄, latet in hyeme ut lacerta, diuerſa uarietate cōſperſum, ut pardus, & ad colores q̄s uidit conuerſione facili ma ua

Aĩalia Germāię

Tarādys

Chamæleon.

ma uariat̄, iuxta opinionē Alberti, unde iſtiuſmodi gn̄is aĩal eſſe facile crediderim, q̄d a Stephano græco deſcribit̄. Crura chamæleōis recta & excelſiora ſūt latera uentri leonis inſtar iungunt̄, unde & nomen ſortit̄ chamæleonis. Corp⁹ alioq; & oculi concolores ueluti crocodilli uident̄, ex ſententia Ariſtotelis. Suidas huiuſmodi aĩal in oēs colores ſe transformare aſſerit, p̄terq̄ in albū. Plyni⁹ Indię aĩal illud aſcripſit. Stephan⁹ tm & alii Budinis germanię accolis, ſi qbuſdā

De Vris Germanicis. Ca. xiii.

SVnt & uri taurorū maximi in Germania, pene oēm tauri ſpeciē habētes, niſi q̄ barbas longiſſimas nutriunt, ac cornibus breuiuſculis apparent, alioqui ꝓ tāta corpis mole. Meminit horū Ariſto. in v. τῶν θαυμασίων ἀκουσμάτων & Stephanus in dictione γελωνόν. Suidas græcus uros boues eſſe tradit aut cornu auro ſplēdidiori confectum. Dicuntur aūt uri ἀπὸ τῶν ὀρέων. i. a montibus ubi potiſſimū uerſant̄. Cæſar illos ut elephantes eſſe lib. vi. ſcribit, ſpecie & colore ut tauros, nemini parcentes, magna uelocitate. Plynius lib. viii. ca. xv. excellentiui & uelocitate ait uros ab auctoribus ſcribi. Horū ex Polybii ſententia Strabo li. iiii. geogic. uidet̄ meminiſſe. Celtes in Maſouiæ finibus tm uros repiri ait, a qua Fœdericus III. maternū genus duxit. Cæſar hos in ſpelūcis capi aſſerit, hos nos barbare bubalos dicimus, ut Solinus ca. xxix. & Plynius in p̄allegato colle gerunt. Cæſar & Solinus ex eorū labris pocula fieri indicant, multa de illis Virgilii enarratores li, ii. georg. ibi. Sylueſtres uri aſſidue capręq; ſequaces Illudunt. Et idē li. iii. Quæſitis ad ſacra bouis Iunonis & uris. Seruius in ſecundo cōmentario Galliæ aĩalia uros dixit, & plura de eis ſcripſit. Re uera in Sarmatia aut Maſouia capiūt̄ (teut. Vrochſen) oĩm taurorū maximi & fortiſſimi, & eos currus cornibus erigiſſe dicunt. Albertus Mag. li. xxiii. uros hoĩem cum eq̄ cornibus uētilare poſſe aſſerit. Capiunt̄ aūt ex fortiſſimis trabib⁹ facta ſpelunca anguſtiſſima. Nā ſi uires ſuas in patenti loco exercere ualeret, nihil tā firmū foret, q̄d non calce infringeret. Solent uenatores fœno undiq; ſparſo eos decipere, & poſtq̄ ſagittam uri ſentiunt recepto ex fortitudine ſpiritu in altum ſpicula retorquent ſufflato uentre.

Vri germaniæ.

De alce, muſtelis, iubatis Germaniæ. Ca. xiiii.

GErmania q̄q; in hercynio alcē aluit, ut ait Zac. Lilius. Solinus ꝓpēſo labro ipſas ſcribit, ut niſi in poſteriora recederent, ali non poſſent. Cę ſar li. vi. ut capras eſſe putat. Plynius li. viii. ca. xv. iumēto aut alio aĩali cōpauit, ceruicis tm & auriū ꝓceritate diſtingui a iumento. Has in Hercynio Cæſar ponit. Plynius in Scandinauia, Solinus in Gangenia, Hermol. Barb⁹ in Gallia tranſalpina, & medium tenere inter cerui & cameli magnitudinē ait. Multa Iulius Capitolinus & Pauſanias. Hermolaus alces inuētu raras eſſe ſcribit, q̄d & Plynius nunq̄ in hoc orbe uiſas putat. Capitur aūt ſomno, arbore deciſa, ut Solinus & Plynius aſſerunt. Hermolaus olfactu e longinq̄ uenatorē eas ſentire æſtimat, & mares illarum cornua habere. Zach. Lilius uariis pelli bus eas formauit, & magnitudine capras antecellere, crura earū ſine nodis rigere, ut cū ceciderint eleuari non poſſint. Sunt & muſtelę apud Germanos ma

Alces

Muſtelæ

gnitudine ut muri,ait Plynius li.ix.na.hiſt.ca.xvii.& has tm̃ generat ſeptẽtrionalis & occidẽtalis Oceani uicina regio.Hæc Plynius.Idẽ q̃q; iubatorũ aĩaliũ Germaniæ meminit li.viii.na.hiſt.ca.xv.Sunt & alia aĩalium gña,q̃rũ ꝓprietas & ratio cuiq̃ priuato hoĩ conſtat,unde horũ mentionẽ uanã duxi,niſi q; Mardi uel mardri teuto.mardel, & Sabelli aĩalia e Germanię partibus euehunt̃.Ex q̃rz ſetis p̃cioſiſſimę pelles efficiunt̃, capiunt̃ aũt iuxta Oceanũ germanicum, de illis Cunradus Celtes ſic. Venantes Mardos,& molles pelle Sabellos
Et noſtri fugiunt rigidi commertia mundi.

Mardi et Sabelli.

De Auibus Germaniæ. Ca. xv.

Multitudo mellis in Germ.

VTapiũ ingens multitudo in Germania eſt,ita & mellis.Vnde Plynius ait lib.xi.ca.xiiii.Alibi,inqt,mellis copia eſt,ut in Creta,in Septentrionalibus uero,uident̃ octo pedũ longitudine faui.Aliis etiã nec minus auibus Germania illuſtrata eſt. Sũt aues ibi mira ꝓprietate,quas Hercynias Methodius & Lilius uocant,q̃uis apud hos aliq̃n legerim Hircanias, ego Hercynias puto,authoribus Cæſare & Plynio li.i.ca.xlvii.na.hiſt.Albertus Lucidas,Iſidorus emerias eas noĩant,harũ pennæ noctu collucent,Plynio,Alberto, Lilio aſſertoribus.Solinus ita eas ſplendere refert, ut flexas uias demonſtrent uiatoribus. Dionyſius Lyb. de ipſis ſcripſit, In Germaniæ mentione. Et paſcit uolucres mirũ fulgentibus alis Quis ducibus noctu cernunt̃ flexa uiarz
Celtes ita de ip̃is loquit̃,de uoluc̃ribus aũt ut apud grauiſſimos authores nihil comptũ habeo,multa em̃ deſiiſſe q̃ hodie non ſunt,& multa renaſci in rerum natura q̃ olim nõ fuerunt conſtat,noua cœleſtiũ corporũ (ſi q̃d in mundo nouũ aliq̃d emergere poteſt) factũ configuratione crediderim.Hæc Celtes,qui q̃nq; annis uniuerſam pluſtrauit germaniã.De illis auibus & Cornelius in germania,ubi de ſuccino ſcribit,plura adducit.Ammianus Marcellinus li.xxii. de Sarmatia ſcribens apud Agathyrſos ſiue Achillis dromõ huiuſmodi aues eſſe halcyonibus ſiſes phibet.Bonaſus etiã Germaniæ incultor eſt,ex Plynio li.xvii elicimus,& idem lib.viii.in mœnia ferã (q̃ bonaſus dicit̃) Hermolaus in Pœonia legit,ex uetuſtiſſimis libris, Pauſania q̃q; & Ariſto.authoribus, in mõte Meſapo(q Pœoniæ & mediæ finis eſt) inueniri, a Pœonibus dici Menapõ, Ab Aeliano Pœonius moneps,Hæc Hermolaus. Anſeres q̃q; Plyni.li.x.referente,uellunt̃ bis in anno,& iterũ ueſtiunt̃ in regiõibus Germãiæ,ſunt & cã didi e germania laudatiſſima,q̃s Ganzas uocant,Hæc Plynius. Turdi etiã in germania ſub hyeme maximi cernunt̃,uere aũt occultant̃,atq; pennas amittũt Hæc Plynius lib.x.ca.xxiiii.nat.hiſtoriæ.

Diuerſæ aues ger.

De ſyluis,& ſyluæ hercyniæ magnitudine. Ca. xvi.

Solitudo Germãię ueteris

POllicitus ſum in p̃ſenti albo terræ fertilitatẽ retegere,uideor noſtræ ꝓfeſſioni uicẽ minus retuliſſe,niſi etiã in montiũ relatione labor noſter et ſyluarũ defudauerit.Germaniã ſyluis denſiſſimis itercluſam ueteres ꝓtulerunt.Cor.Tacitus ſyluis horridã dixit.Herodianus li.vi.& Cæſar li.iiii.cõment.ſatis de eius ſyluis differuerunt. Cornelius in lib.hiſt.in ſyluis Friſios habitaſſe refert.Et idẽ li.xx.multa de ſolitudine eius collegit,& eã cauſam ſcribit cur ger

cur Germani ſemꝑ Gallias affectauerint bello. Pomp.Mela lib.iii. Germaniã horridã ſyluis effecit. Maximinus Cæſar cũ contra Germanos ꝓficiſcereť,in ſyluis ipſos uicit,ut Herodiano & Iulio Capitolino placet.Itẽ Ammianus Marcellinus li.xvii. ubi de exercitu Iuliani in Germaniã ueniente loquit̃,hoc ꝓgreſſu ſecutus,inquit,exercitus celſarũ arborũ obſiſtente concedecłitera eſt deprauata,lege congerie) ire ꝓtinus uetebať.Totius aũt Europę ſylua maxima hercynia memorať,unde non immerito dixit Ptolemæus lib. β. ὑφ' ἃ ἔστιν ἡ παβρίτα ὕλη ὧν μεταξὺ καὶ τῶν Γερματικῶν ἔστιν ὁ ὀρκυνιὸς δρυμὸς,ubi inter Sarmaticorum etiam montes refert ſyluam Hercyniam. Dionyſius in Perier.

Loco. ammia. Marcellini.

ἑρκωιοῦ δρυμοῖο πεδαφοῶσκοντες &c Et ſubdit
λευκάτε φῦλα νέμοντα ἀρειμανέων γερμανῶν.

Priſcianus hæc carmina ſic uertit.

Saltibus Hercynię germania ſubiacet atrox
Qua ſunt germani bellaces atq; Britani.

Hanc Solinus capite uigeſimo nono. Hyrcynium uocat, ſed textus eſt deprauatus,græci em̃ hanc ὀρκυνιόν appellant,ut Ptolemæus,inde & Capnion noſter lib.primo Verbi Mirifici Orcynium nominat.Similiter Boccatius.Hius græcorũ doctiſſimi meminerunt,ut Eratoſthenes,Dionyſius,Apollonii interpres,& alii.Cæſar nouẽ dierum lib.vi. commentariorũ expedito patere hũc uoluit. Pomp.Mela lib.iii.dierum ſexaginta ait,addit tm̃ & Cæſar,& ſi ſexaginta dierũ iter ꝓceſſerit.Strabo lib. vii.ſupra trecenta & ducenta ſtadia Hercyniũ dilatari ſe et extendere dixit.Verum paulo maior eſſe perhibetur, nullꝰ.n. eſt qui ſe initiũ huius audiuiſſe,uel finem dicat,ut ait Cæſar libro ſexto,& Boccatius in libro de ſyluis.Vnde Marlianus tota Gallia,tota Italia Hercyniã maiorem dixit.Lucillus Tarræus libro quarto ſupra Apollonium ſcribit Hercyniam ſyluam Celtarum eſſe, & multa de ip̃o adiũgit,Claudia.eius meminit.

Vaſtitas Hercynii.

Hercyniæ confinis Rhætia ſyluæ Et idem.
Hercyniæ per alta ſilentia ſyluæ.
Venari tuto liceat. Raphael Valateranus libro ſeptimo corrupto eam nominat uocabulo.Celtes in nullo famam ſuam immortalitati plus mandabat niſi in Hercyniæ ſyluæ abſolutione,in eo enim tantum labore ſuo profecit, quantum omnes quorum cura fuit Hercynii.Huius magnitudinẽ ita exp̃ſſit.
Sed nemus Hercynium montes & ab alpibus orti,
Cum ramis totam ſe diffudere per oram,
Iamq; ſub occiduum tendentes brachia ſolum
Hinc auſtrum Boreamq; petunt,Eurumq; ſonorum
Donec in Euxinum procumbat uertice pontum
Quaq; Byzantinas anguſtat Boſphorus undas.
Conradus quoq; Celtes per Greciam hunc uagari ſcribit,& quemadmodum Taurus per Aſiam,inquit, Atlas per Aphricam, ita Hercynia per Europam, ſe ſpargit.Originem Hercynio Heluetorum,Nemetum & Taurinorum montes uel fines præſtant,ut ait Cęſar libro ſexto belli Gallici,& Zacharias Lilio.

Celtis ſtudium

Celtes a monte Adula Hercyniã deducit. Strabo li.vii. ab eo diſſentit, ait.n.in
Locus Strabõis. medio Hercynii habitabilẽ eſſe orã, cui Iſtri & Rheni fontes proximi ſint. Rheni autẽ fontes & Danubii ex Adula originem referunt. Non ergo in medio (cũ Celtes harũ expertꝰ rerũ in prĩcipio ponat) Hercynio illoꝝ fõtes auſpicãt Hercyniã Daci terminant, ut Cæſari et Lilio placet. Celtes uero Boſphorũ Euxiniũqꝫ apud Conſtantinopolĩ metas eius deſcribere ſignificauit.

De rebus in Hercynia creſcentibus. Ca. xvii.

ARbores ꝓceras in Hercynia creſcere, author eſt Strabo li.vii. Plyni.li.xvi.na.hiſt.ca.ii. Hercynię ſyluæ ait roborũ uaſtitas ĩacta & ingenita mũdo, ꝓpe ĩmortali ſorte miracula excedit. Cõſtat eñ attolli ibi col
Denſitas arborum Hercynii les occurſantiũ inter ſe radicũ repcuſſu, ita, ut ſecura tellus non ſit. Hęc Plyniꝰ. mira de arboribus eius diſſeruit. Denſitas eiꝰ arborũ, ſatis Herodiani teſtimonio patet. Lignis tñ uario modo utebant Germani. Arbores.n.ad inuicẽ alligabant, & deſup contenta uchebant, cuius Plynius meminit li.xvi. Sunt ẽt & regiones germanorũ in qbus ligna non cõburunt, uerũ terra ligni loco, ut Hermolaus & ipſe Ply.li.xvi.ca.i. ſcribunt. Salis q̃qꝫ multitudinẽ in lacubus Hercyniæ emergere dixerunt, ut hodie apud Carnos ferunt. Nihil etiã Lotharingorum
Salinæ German. ſale fœlicius eſt. Coruinus ſcripſit iuxta Cracouiã Poloniæ ſales detrahi e latebris, dicẽs. Huiꝰ e terris latebris amarę Exeũt rupes ſales, & ſub auras Turbinis, magni ſuperans innata Mole trahunt. Iuxta Saltzburg duo miliaria. Itẽ in cõitatu Hanau. in oppido Orba, ſalinas dicunt uideri copioſas. Alii & in inſula Islandia in ſeptentrione remotiſſima fodinas ſalis uolunt patere. Celtes in Hercynia ſalis fontes eſſe ſcribit, & ſalẽ lapideũ ueluti ſaxũ non niſi ſub ter-
Flagratio montium raneis montibus hauriri. Sunt & montes diu noctuqꝫ continuo feruore flagrãtes, ſicuti apud Siculos Ethna memorat, & hi (ut Celtes ſcribit) montes Saxonum ſunt, ſub habenis Fœderici ducis. Vnde aũt ille ignis incendat, diuerſi authores diuerſa ꝓtulerunt, ut Philoſtratus lib.v. uitæ Apollonii, Plynius li.ii.na.hiſt. ca.ix. Aul. Gellius li.xvi.noct.atti. Diodorus li.vi. Strabo li.i. & vii. Apud græcos Timæus, Gnidius, Cteſias, Trogus, Iuſtinus lib.iiii. & Aeneas Syluius in epiſt. ad Martinũ Maier plura de illis diſſerũt mõtibus. Aiunt & picis multitudinẽ in Hercynia creſcere, unde Celtes Hercyniã ſyluã dictã uult, patrio.n. ſermone (Hartzvuald) Alii ex Cornelio ab Hercyno quondam Tuiſconum rege nuncupatam ferunt. Marlianus aliam nominis rationem affert

De Adula, Arduenna. Ca. xviii.

Adula SEd ut Hercynię magnitudo cõſtet, Hercynię ramos & brachia, ſines q̃qꝫ expediã. Incipit, ut dixi, a mõte Adula, hũc Strabo li.iiii. Aduallã dicit. Hic hodie ꝑ heluetos uſqꝫ ad Cõſtãtiã deſcẽdit, et eſt radix alpiũ, teſte Celte

Primum eſt immani dorſo quod ſpectat ad arcton,
Germanos, Galloſqꝫ uidens, Italoſqꝫ potentes,
Quod Rheni Rhodaniqꝫ parens, æniqꝫ ſonantis,
Quod ueteres priſci dixerunt nomine Adulam,
Atqꝫ ſuis ramis nũc procreat[illegible]es. Huius meminit Bocca. & Cornel.

Qꝫ aũt Rheni parẽs ſit li.viii. dicet. Hũc a filio Iſtri Beroſus dicit inhabitatum Moyſes adulã Adurã uocat, Beroſus & Annius Viterbien. Adulã. In Gallię fi Arduẽna
nibus inde ab illo Arduenna ſylua initiũ ſumit, ut ſcribit Celtes. Marlianꝰ hãc maximã dicit, Aqſgranũ.n. Menapios, Leodiẽſes. Cõdruſos, & Aduaticos attigit. Cęſar li.vi. Arduennã ad Neruos & Treuiros ꝓuenire ait, amplius qngẽtis millibus in longitudinẽ patere. Alii tñ millibus ſtadiis quaternis dilatatã dixerũt. Strabo li.iiii.tñ ꝓſſius & adductius eã deſcripſit. Idẽ Strabo, ꝓceris arboribus ipſam horrere ait, & ſpinoſis dumorũ ramis, cõtra belli ĩpetus. Boccatiꝰ in lõgitudinẽ milliũ paſſuũ amplius D.c. Arduẽnã patere dicit. Reuera ſylua illa eſt, q̃ a Metenſibus uſqꝫ ad Aqſgranũ porrigit, dicta (Achtervuald) ut Ligurinus uoluit li.i. illo carmine. Inde per Arduennæ ſaltus peruenit ad illum
Vſqꝫ locum, cui nomen aquis poſuere priores.

De Bacena, Cetio, Ardua, Bohemica, Pinifero, Carpatho, montibus & ſyluis. Ca. xix.

HErcynia ubi Gallias ſpectat, has quas noſtraui ſyluas cõplectit, inde lõgius euagata cisrhenanas ciuitates circundat, & bacenis dicit, nos eã Bacena
nigrã, ſyluã nũcupamus, ut ait Celtes in Germania, & li. Odarũ ubi infit. Bacenis illa dicta prioribus Sed modo atrę nomẽ habet. Boccatius infinitę magnitudĩs hãc eſſe ſcribit. Cæſar idẽ li.vi. in principio & lõgo meatu, ꝓ nati uo muro obiecto, Sueuos a Cheruſcis diuidere. Cheruſcos a Sueuis ꝓhibere uult, vñ nõ illa iuxta Friburgũ ſylua eſt, q̃ nigra ſylua dicit, q̃ mꝛta opida includit, & monaſteria, & lõgo tractu ad auſtrũ tẽdit, ꝑ totã Sueuiã ſe diffundit, & uſqꝫ ad Necchari fõtes, ut ait Celtes. Verũ potiꝰ Turingenſiũ ſeu Bohemię nemus cõiectat, q̃d plus placeret, dũ hi nõ Cheruſci ſint, q̃s Chreuchgaugios uocamus, ut latius li.x. dicemus. Capnion noſter li.i. Verbi Mirifici Phorcen Bacenæ ciuitatẽ dixit, & enarrator Ptolemęi hãc a Badẽſibus inf Atheſim Necharũ Rhenũ, Mogũ & Danubiũ eſſe ſcribit Bacenã. Verũ hi Celtis opiniõi ſubſcripſerũt diuerſæ a noſtra ſentẽtia. Celtes.n.li.i. odarũ, oda prĩa inqt. Hic ubi cãpis Atheſis receptus, Perpeti curſu rapior per alpes Inde Rhenũ repetẽs gelato Fõte cadentẽ. Poſt caput magni ueniẽs ad Iſtri Sylua bacenis uaga ibi pateſcit Saltibus, multa inſinuãs reductos Arbore calles. Alterius tñ ſentẽtiæ ego ſum, nec Bacenã nigrã ſyluã facile cõcedã, & q̃dq̃ id eſt, lectori relinquam, cui ſufficiat me ãſam dediſſe. Hercynia inde per Vindelicos dilatat, cuius Claudia. meminit in Stylicõe, Vindelicos ſaltus & norica rura tene Cetius
bat. Iñ ꝑ Lycũ & Iſarę porrecta (ut Celtes ait) ad Danubii ripas humiliori uirgulta, Friſingã, Ratiſponã, Patauiũ attĩgit. Iñ ad Auſtriã ipſum Cetiũ mõtẽ circũſepſit. Cetius mõs (ut Celtes ait) Caluus dicit. Iuxta itẽ Viẽnã Pãnoniæ, & norices finẽ ĩponit, hic teut. Calẽberg noiat, unde & Cetiũ uinũ. Inde morã apud Danubiũ retinet Hercynia, donec in Francos ſe uertit, ubi & piniſer appellat. Piniſer nõ ſine naturæ admiratiõe q̃tuor flumĩa remittit ad q̃tuor angulos terræ ut in Germania Celtes, & Peutinger in antiquitatibus aſſerunt. Nam in arcton defert & in Turogos Sala, quæ in Albim fluit. Mænus ad zephyrum

in Frãcos,ad Eurũ egrũ,Nabꝰ ad noricos.Idẽ Celtes in car.de hercynia ſylua.

Piniſer. Ex qbus ingenti dorſo ſtans piniſer atrũ Tollit in aſtra caput,liquidoqꝫ a uertice quattuor Quattuor ad mundi fudit uaga flumina partes. Et in amoribꝰ. Piniferi cuius de uertice flumina quattuor Quattuor in partes orbis amœna cadũt. Multa idẽ Celtes li.ii. odarũ de piniſero ſcripſit,& nos ubi de flumi/nibus dicemꝰ.Inde hercynia ſylua ꝓ Frãcos cũ Mæno ꝓgrediẽs,Ardua appel

Ardua ſylua lat̃ ſylua (Steigervuald)ut ait Cel.ramoſcꝫ diuidit,ab Euro.n.cũ Aegra ad Bohemiã diuertit̃,& nũcupat̃ (Behemer vuald)& illos q̃ſi natiuo muro circũdat, ut Celtes,Aeneas Sylui⁹ in hiſt.Bohemica ꝓfitẽt̃,& idẽ Celtes de hercy.ſylua. Mox Frãcos Turgoſcꝫ petit Bœmoſcꝫ feroces Tãq̃ natiuo q̃s claudit undicꝫ muro. Alia ꝑte ad flumẽ Limagũ uſcꝫ a Mæno ꝓpe Cõfluẽtiã diuertit,& uo

Bohemi ca ſylua cat̃ occidẽtalis ſylua(Vueſtervuald).Meridionale aũt lacꝰ eius Carpathũ attigit,ut Celtes aſſerit.Carpathus mõs eſt iuxta Pomeros, hic ab antiqs dictꝰ eſt Sueuus,hẽt aũt nomẽ a Sueuo rege Tuiſconũ,ut placet Beroſo lib.v.cuiꝰ hęc ſũt ỿba. Apud Tuiſcões regnat Sueuus,& apud Celtas Celta,a q̃ noſa illi mõtes habuerũt.Re uera mõs eſt Polonię,Poloniã a Germãia diuidẽs.Celtes ĩ carmĩe. Aſt aliud Carpathus hẽt,q ſpectat in Eurũ Auſpiciũ noſtris niueo dãs

Carpathꝰ uertice terris. Quẽ Sueuũ priſcis memini dictũ eſſe libellis. Boccatius hunc Germãiæ initiũ p̃bere collegit ab ortu ſolis,& adeo magnũ ut Cimbrorũ uſcꝫ tẽdat̃ ꝓmõtoriũ,cuí Marlianus aſtipulat̃ ĩ dictiõe Sueſii.Iñ ꝓ Sarmatas ꝓtẽdit̃ .i.ad Pruſſiã,Agathyrſos uergit.Poſtcꝫ hercynia ſylua itacꝫ ſe ad orientẽ flexit,diuiſit Frãconiã ab Haſſia,& Turinga,in medio ſe aperit,& patetur in ſinũ nodi q̃ Bohemiã recipit,ad montes Morauię deuenit,Pannoniam a dextro,& ſiniſtro Poloniam relinquit,ad Dacos & Getas diuertit

De Oddonis picearia,obnobiis,ſyluis & montibus. Ca. xx.

Sylua Oddonis HErcynia inde a ſeptentrione Oddonis ſylua dicit̃ iuxta Heidelbergã, hęc ſylua Frãcos a Sarrabis,& Cattos a Cheruſcis diuidit,autore Celte.Nauclerus Frãcos a Sueuis diuidere dixit,& triũ dierũ lõgitudine patere,& ut idẽ Celtes ait teuto. Odenvualt dicit̃. Bilibaldus Pyrckaimer uir in oĩ diſciplinarũ gñe inſtructiſſimus,in ꝓxia ad me epiſtola Oddonis ſyluã nõ eſſe hunc arbitrabat̃,quẽ nos Celtis auctoritate ducti(Oſternvuald) nũcupamus(Odenvualt)ſiue ex Ottonis imꝑatoris donatiõe Amborbacẽſis cœnobii,ſiue ex loco nõ ignobili Oddonoheim.Sylua illa latronũ feritate piculoſiſſima,rudes q̃cꝫ hoĩes aluit,ut uice ꝓuerbii apud noſtrates celebratum ſit,Lebe

Prouer bium. ride incultiorem,Oddonis ſyluę colonũ dicere.Hercynia inde ſylua iuxta Moguntiã dilatata,picarię ſyluę retinet appellationem(Speishart) a picis multitudine dicta.Peruenit inde ad Obnobios,qmontes Haſſonũ ſunt,Celte ac ęnea Syluio authoribus,ad Rhenũ ac Vueſualos ꝓtrahunt̃.Ptolemęus ὀβνοβίους Obnobios ipſos dixit, ex qbus Amaſis fluuius orit̃,li.ii.ca.x.& iiii.Sunt qui nigrã ſyluã dicant,qbus non auſculto.Dũ itacꝫ Hercynia ſylua ſe flectit ad orien

Sylua tu rmgorũ tem,diuidit Franconiam ab Haſſia, eandẽcꝫ a Turingia, Turingorum ſyluæ nomẽ aſſumit.Inde ad Sycambros per Cattos & Buſactores,ad Buchoniam,

inde iterum ad Turogos & Sarabos.Nũc etiam alio itinere me accingam,& ꝑ alios montes pedẽ moturus ſum,q cũ hercynia ſylua nullã ducunt neceſſitatẽ.

De montibus Germaniæ Vogeſo ac alpibus. Ca. xxi.

Altiſſimi Germãię montes MOntes Germanię altiſſimi ſunt,ſicuti ꝓdũt ſcriptores,& niuibus maxime onuſti.Ariſtoteles naturali lumĩe id indagauit, dũ rõne uẽtorũ id fieri dixit,ut in ꝓblematib. ſectiõe xxv.cõſtat. luxta Rhętias alpes principiũ Vogeſus mõs ſumit,q a Rhęticis alpibus orit̃,lõgo inde tractu ꝑ duos ramos cornuũ inſtar,ad Metẽſes & Treuiros porrigit̃. Lingonũ montem hũc eſſe putat Cęſar li.iiii.multa Marlianus.Luca.li.i.Qui curuã Vogeſi ſuper ardua ripã.Huius meminimus in Odilia noſtra,q in uertice mõtis illius miraculis choruſcat.Mõs ille Altitona ante dictus eſt,ut annales Nouientẽſiũ dicũt, & Altitona

Rhiphęi montes prius ibi arx regũ Frãcorũ fundatũ fuerat.Childericus inde Frãciæ rex ducatũ hũc æthiconi ſeu Attico, diuæ Odiliæ patri addixit,q̃ mortuo,S.Odilia monaſteriũ illic cõdidit,q̃d & hodie a monialibus inhabitat̃,de q̃ tres libros nuꝑ ſcripſimus. Boccatius huius q̃cꝫ mõtis meminit.Phileſius in carmĩe de ipo Vogeſo. Mons Vogeſus ſumit Rhętis ex alpibus ortũ Et uiridi coſta te q̃cꝫ treuir adit, Gallica Teutonicis q ſeparat arua colonis Et Mediomatricæ mox uidet urbis agros. Odilia in ſummo requieſcit uertice montis, Odilia Alſatici gloria ſumma ſoli. Alpes multæ ſunt ſecundũ Marlianũ , q̃dã Tarẽtaſi. dicti,ĩ qbus Cæſar in Galliã uenit,de his Amoniꝰ,Liui.Dec.ii.Plutarchus,Plynius li.iii.Strabo li.iiii.in fine.Sũt & alpes Rhęticę q̃s Heluetii nũc ſiue Suitẽſes colũt,de illis Ptolemęus,Strabo li.iiii.Ply.li.iii.& iiii. Et Claudia. in Stylicone. Et latus heſperiæ quo Rhętia iungitur orę Preruptis ferit aſtra iugis,pãditcꝫ tremendam Vix æſtate uiam,multi ſeu Gorgone uiſa Obriguere gelu. Alpes

De Iura,Gabrete,ac Rhiphęis montibus Ca. xxii.

Iura. IVra mõs diuidit Sequanos et Heluetos ait Cęſ.li.i.bel.Gallici iuxta Vogeſum. Hũc Boccatiꝰ manifeſto errore ductus,apud Sequanos mõtẽ Lurã dixit,ꝑ l.putaſſem textũ negligẽtia librariorũ corruptũ,niſi de litera.l.etiã Lurã poſuiſſet.Marlianus in finibus Cõſtãtienſiũ & Baſiliẽſiũ incipe lurã ait, & ad Sebuſianos uſcꝫ ꝓtẽdere,nunc Bellicenſes.Hũc teuto. ex uno latere Blãberg dici,in alio uero Leberberg uolũt.Strabo li.iiii.geo.Oeuraſagũ mõtẽ illũ dici putat,& ĩ fine eiuſdẽ libri etiã luṛã uocat. Verba Strabõis ſũt,cũ Rhodanũ traiiciet̃ lacũ ue Lemãnũ,in Heluetiorũ cãpos trãſitꝰ eſt ꝑ lurã mõtẽ.Hęc Strabo.Ptole.li.ii. ca.viii.Iuraſſum noĩat,ubi Heluetii ſunt. Verba Ptolemæi ſunt. καὶ μετὰ δ' Ὠτοκείμενον αὐτῆσ ὄροσ ὁ καλεῖται ἰοῦραοσον ἐλουήτιοι μὲν πλὰ ὃν ῥῆνον πρ. ὧν πόλις ραννόβαρον.Rhiphęi mõtes termios germãię Picꝰ ait,Rhipheo germãia ꝓxia ccelo in hymnis,dicũt ἀπὸ τῆ ῥιπίζειν.i.a flãdo,grece.n. ῥιπεύς dicit̃, τὸ ῥιπόσ Latini uero.π.in ſuã aſpiratã.φ.ph trãsferũt,ut etiã accidit in dictiõe φόπωον tropheũ,de illis Euſtathius,Põpo.li.ii.Herodotus li.iiii.Strabo li.v.& xi. Solinus, Plynius,Val.Flaccus,& alii. Bilibaldus tñ Pyrckaimer undecunqꝫ hõ doctiſſimus,non eſſe nec fuiſſe unquam Rhiphęos mõtes in epiſtola una mihi nuper ſignificaut,cui eo libẽtiꝰ auſculto,cꝫ nulli iuniorũ penitus de eis q̃cq̃ cõſtiterit

Gabrete. Gabrete ſylua eſt ingens Sueuorũ,ut ait Strabo li.vii.Ptolemęus li.ii.ca.iiii. & x.aſſerit eius mediũ eſſe Hercyniã cuius uerba prius poſui,plura de illa Tacitus,non tñ eã noīat.Eſt (inqt) mons & montiũ iugũ, q̃d Sueuiã dirimit ſcinditq;.Vltra q̃d plurimę gentes agũt.Hęc ille.Ego niſi Carpathus fuerit:q; Sueuus dictus eſt,& accolæ Sueui antiqtus fuerunt(ut lib.ultimo dicã)uix coniicerẽ.Sunt & alii montes & ſyluæ in Germania.Boccatius Matracenos montes non longe ab Iſtro eẽ ait.Ptolemęus Sarmaticarũ montiũ li.ii.ca.x.& iiii.memi nit,orientale latus Germaniæ explicare.Forſitan Sarmaticos montes putauit, hi hodie Kemũtz dicũt.Mẽinit & Selibati mõtis,& Sẽanæ ſyluę,tanta noīum uarietas,ut nulli coniectura ea colligere liceat,q̃ ſint:q; Pomp. Mela etiam tres montes nominat, q̃rum noīa interierunt. Mons iuxta danubium incipit,qui in orientẽ uergens,latitudine xx.millia paſſuum,longitudine magna,in capite Scherra dicitur,inde alpes,inde Albvuoch,inde Hertfeld, ubi Leovuingen, Vlma,Vuerdea,& aliæ ciuitates Sueuię ſunt,de illo mõte multa Nauclerus.

Mons Sueuiæ

De quibuſdam herbis in Germania creſcentibus. Ca. xxiii.

NEc ſingulariũ herbar:q; Germania caruit,q̃d naturali indagine habere poſſumus,cũ ita paludinoſa antiqtus Germania ferebat. Raphanus in germania puerorũ infantiũ magnitudine reperit, propter frigus ait Ply.in na.hiſt.li.xix.ca.v.Eſt & aliud genus incultius aſparago ac mitius cor ruda,q̃d paſſim in montibus naſcens refertis ſupioris germanię cãpis.Hęc Plinius li.eodẽ ca,viii. Iſta itaq; ob antiqtatẽ adduximus.De herba etiã glaſca ſeu britãnica ſeu germãica li.ii.i fine diſſeruim⁹.Cętera herbar:q; gña cuiq; priuato

Herba Glaſca

De q̃buſdã montibus mirabilibus Germanię. Ca. xxiiii. (cognita ſũt.

MVlti p̃terea Germanorũ montiũ ſunt,q̃s miris ſpeciebus ac uariis rerũ ſcatere cõp̃tũ habemus.Memorat mõs in Turingię partib⁹,haud pcul ab Iſanacho,quẽ ideo horriſonũ Eobanus dixit,teu.Hirſelberg ubi ſyluanos ſatyroſq; inhabitare fama diuulgauit.Mons Martis in Vueſtualia fert(zum Berg)dict⁹,ubi tria altaria olī Marti dicata ferunt adhuc ſup̃eſſe, ac nocturnis tp̃ibus locũ ſatis horrẽdũ uarias rerũ ſpecies referre.Eſt & Calu⁹ mons iuxta Haſſos,ubi Caroli Magni ueſtigium adhuc cernit. In alpibus Suiticis plæroſq; aditus ſubterraneos patere aſſerũt.Vidi ipſe multos q̃ ſe pene deuiaſſe dixerunt,totũq; diẽ in illis tenebroſis ſpeluncis oberraſſe.Rettulit mihi nup̃ Ioannes Virdung aſtrologus doctiſs. e Daniæ p̃tibus rediens,in Norꝫ uegia formidoloſiſſimũ mõtiũ oīm cõſpici(Hechelberg) dictũ,ubi tm̃ damorẽ exoriri eiulantiũ aſſeruit,ut pene integrũ miliare tumultus dilatet,fonteſq; duos diuerſiſſimos ſcatere retulit,unũ intollerãdę frigiditatis,aliũ intenſiſſimi caloris feruere,in parua tñ diſtãtia,coruoſq; nigerrimos crudeliſſimo damore montem ſine intermiſſione circunſonare,ut accolis religioni deditiſſimis p̃ſuaſum ſit,purgatorii ſpeciem montem hunc præ ſe ferre.

Horriſonus.

Mõs noruegiæ

De aliis montibus & ſyluis p̃ter iam dicta Ca. xxv

Taunus

EST et Taun⁹ germãię mõs iuxta Cattos,ubi Cecĩna olī germãos dolo ſtrauerat. Sylua etiã inter locũ uaſtatũ dictũ, Teutẽburgẽſis noīat, in qua Vari legiões a Germanis deſyderabãt, Tacito teſtãte li.i. hiſt.

Deſcriptio montium germanicorum quorundam,ſecundum longitudinem & latitudinem. Ca. xxvi.

VEnio nũc ad mathematices diſciplinę dimẽſiones,ut & uideamus mõtiũ germanicorũ extẽſiões. Hercyniã pri⁹ deſcripſim⁹,prudẽs lector ſi inqſitiori ſtudio tenet,Ptolemęũ uideat,q̃ pene totã hercyniã per gradus ac minuta deſcripſit.Dicearchus gręcus montẽ altiſſimũ totius terrę Pelion. eſſe tradit,et eius altitudini M.cc.l,paſſus cõceſſit.At Plynius li.ii.ca.xlvii Alpes Suitenſiũ q̃nquaginta M.paſ. aſſurgere ſe non ignorare ſcribit,li.ii.na. hiſt.ca.lxvii.Sunt & alpes a ſupo mari ad inferũ,quæ Germaniã ab Italia diuidunt, in paſſus decem mil. extenſæ a Celio referunt. Timagenes græcus xxii. M.paſ.in latitudine continere eas refert,Cornel.uero Nepos c.M. Ti. Liuius tria M. ſtadiorum. Plynius li.iii.na.hiſt.cap.xviii.tria M.ipſis tribuit.Montem etiam iuxta Danubium q̃ Scherra dict⁹ uſq; ad Vlmam, Vuerdeam,& in tota eius longitudine xx.M. paſ. poſſidere ſcribit Nauclerus.

Dimẽſio montium Germãię

FINIS SEPTIMI

CAPITA LIBRI OCTAVI

Exegeſeos Germaniæ.

Primum.De ſcriptoribus fluminum Germaniæ.
ii.De Germaniæ humiditate.
iii.De piſcibus Germaniæ,Siluro & aliis.
iiii.De fontibus germaniæ. v. De Germaniæ lacubus.
vi.De Oceano germanico,Suitico,Codoneo,Arctoo.
vii.De mari Cimbrico,Chronico,Axono.
viii.Contra Strabonem,qui dixit mare Arctoum congelatum.
ix. De quibuſdam mirabilibus mari germanici.
x.Rationẽ habet naturalem ac aſtrologicã,cur mare germanicum adeo inflet
xi.De periculis maris germanici. xii.De uariis ſpeciebus maris germãici.
xiii.De dimenſionibus maris germanici.
xiiii.Flumina germanica facile congelari.
xv.De fluminibus germanicis,& eorum dimenſionibus.
xvi.Dimenſio Boſphori Cimmerici.
xvii.An Nilus Danubio præſtet:q; an Danubius Nilo:
xviii.Danubium finem ſemper Ro. Imp. terminaſſe.
xix.De qualitate Danubii ,& eius incremento.
xx.De Danubii fluuii nominibus & dimenſione.
xxi.De origine Danubii. xxii.De hoſtiis Danubii & exitu.
xxiii.De fluminibus germ. Danubiũ petentibus. xxiiii.De eodem.
xxv.De fluminibus e Scythia,Pãonia,ac alio in Danubium currentibus.
xxvi.De æno,Ilſo,Nabo. xxvii.De Lyco,Sao,Drao.
xxviii.De Rheno fluuio. xix.De Rheni ortu.
xxx.De Rheni exitu,& hoſtiis ac dimenſione.

xxx.De Mosa,Mosella & Schaldi. xxxi.De Meno & Regneso.
xxxii.De Pegneso & tubera in Menum transeuntibus.
xxxiiii.De Neccharo,& fluminibus in eum labantibus.
xxxv.De aliis fluminibus in Rhenum euntibus.
xxxvi.De Amisio, Visurgo,Lupia,Odera.
xxxvii.De Vistula & Albi. xxxviii.De Sala & Aegra
xxxix.De externis fluminibus Germaniam petentibus.
xl.De Arare,Athesi,Matrona, e Germania currentibus in alias regiones.
xli.De aliis fluminibus præter iam dicta.
xlii.De balneis Germanicis,& eorum ratio naturalis
xliii.& ultimum,de fluminibus in Visurgum deferentibus

De scriptoribus fluminum germaniæ. Ca. i.

Scripto res flumi num qui.

Roxímo uolumíe pro concessa nobis facultate, terrã ipsam Germaniæ,& q̃ ex ea ꝓducunt descripsímus. Nunc fœlici rerũ serie iusto obseruato ordine,ad flumina germanica & eorũ q̃ flumíbus alunt me contuli,maiori auctorum fiducia animatus, q̃ libro p̃mísso. Tãto em̃ attẽtius fluminũ germanicorũ memoria est a rerũ scriptoribus exacta, q̃to remissi⁹ terræ germanicæ. Illi itaq; q formare Germaniã ingressi sunt,plus honoris fluminibus q̃ ipsi solo tribuerunt. Nullus.n. ueterũ etiã tã ꝓcul a rerũ cõgnitiõe recessit,cui nõ de Istro ac Rheno cõstiterit. Eratosthenes Homerũ ideo litera rũ parẽtẽ uellicat,q; dũ xl.flumia ad mare ꝓperãtia posuerit,Istri oblit⁹ fuerit.

De humiditate Germaniæ. Ca. ii.

Humidi tas Ger.

GErmaniã flumíbus impeditã maxími scriptores ꝓtulerũt. Cor. Tacit⁹ uniuersam germaniã aut syluis horridã,aut paludib⁹ fœtidã dixit. Idẽ Põp. Mela & ipsum secutus Lilius in geog. Hic inquã Mela li.iii.maxime flumíbus germaniã impeditã afferuit,& paulo post, Melsiagũ in Germania locũ esse ait terrã uidelicet fluctibus undiq; circũdatã. Claudianus in Panagyri. Germanorũq; paludes eruis,cui et ego eo libẽtius auscultо,q̃ nullã regionẽ solã tot fluminibus oneratã(ut Germaniã)legerí. Cor. Tacitus li.xx. germanos suetos flumíbus scripsit,hoc .n. in pluribus germaniæ gentibus notum est euenire,quas uis aquæ ꝓpria sede pulsarit. Cauchos germaniæ gẽtes(ut ait Pli. li.xvi.& ii.) Oceanus ita inundat ut nec pecoris,nec suorũ ipsorũ curã ac tutelã cõphẽdere possínt. Frisos in paludibus duce Mulorige cõsedisse collegit Cor. in lib.hist. Rhegino Prunien.iuxta Mosam in paludibus Nortmãnos scribit secõtinuisse. Cornelius li.xx.ideo uenisse Germanos in Galliã affirmat,ut e paludibus & solitudinibus eorũ fœcũdissimũ solũ Galliæ attingerẽt. Paul. Diaconus,Sabel.& Orosi.li. vii. Valẽtinianũ Saxones domuisse in inuiis paludibus indicabant. Ptole.li.ii. Saxones in paludibus iuxta Cimbros habitare ꝓfitetur. Cimbri etiã uexabant a mari. Mantuanus. Impetu p̃cipitat uada cærula cõcita cimber. Idem. Repulit instantes uelut æq̃ra concita cimbros. Et Claudi. in Honorio. Latisq; paludibus exit Cimber. Cimbros em̃ gẽtes inũdatione

Paludes Germãiæ.

pulsos,Floro,Strabone,& aliis authoribus roboraui lib.vi. Ephorus mai⁹ scripsit Cimbris cũ aqua q̃ hostibus p̃liũ esse,& necessitatẽ. Clitarchus q̃q; adducit Cimbros eq̃s insidẽtes,uix posse inundatiões maris effugere,licet a Possídonio refellat. Multa de illo Strabo li.vii. Tantæ q̃q; aliarũ germaniæ nationũ incursiones aquarũ sæpe creuerũt,ut magis extremæ necessitati q̃ saluti cõsultũ sit. Duæ Argentinensiũ inũdatiões p̃ ceteris famosissimæ,aquarũ eruptiõe ciuitatem ita quassarũt(ut eorũ annales dicũt) q̃ de piculo ciuitatis actũ fuerit. Aq̃rum ergo germaniæ harena satis argumentũ est,harenosa.n.regio p̃cipue in inferioribus ꝓtibus est. Plyni.li.xvii.ca.iiii. Quid,inqt,pabulis germaniæ laudati⁹? & tñ subest statim harena. Idẽ Ply.li.xvi.ca.ii.na.hi. miraculi loco hæc refert,ei⁹ uerba sunt,aliud in syluis miraculũ (intellige germanorũ) q̃d in totã reliquã referunt Germaniã,frigoris.n.umbras littora ipsa obtinẽt,q̃rcus maxia auiditate nascendi,suffossæq; fluctibus,aut ꝓpulsæ flatibus,uastas cõplexu radicũ insulas secũ afferunt, ut nauale p̃liũ contra arbores inferant,Hæc Ply. Quib⁹ uerbis syluarũ inũdationes habemus. Plynio Herodianus subscribit li.vi. de Maximío agens,ubi impatorẽ asserit uicisse Germanos in syluis & flumíbus. Drus⁹ q̃q; & Tiberius nauali bello plus pedestri egerunt,ut apud Strabonẽ li.vi. uidet. Tẽpore q̃ Maximinus debellauit Germanos,Germani(ut Herodian⁹ ait) se abscõderunt,iuxta paludes,q̃ si nõ Romanos ꝑpediuissent,totã Germaniam subiecisset,ut & Iulius Capitoli. collegit. Alludit Sido. Apollinaris li.iiii. Si q̃s (inqt) deportaret philosophaturus,aut ad paludes Sycambris aut Getis, Alanis &c. Panagyricus ad filiũ Cõstantíni. Feci⁹ti,ait,ímensam uastationẽ Bructeris,q̃ natio paludibus plena est. Iosephus li.vii.ca.xlii. Alani Mæotidas paludes sedes hñtes terrã eorũ ꝓundãtes &c. Et tãdem hæc de humiditate Germaniæ

Cimbro rũ inun dationes

Germãia harenosa

De piscibus Germaniæ. Ca. iii.

Silurus

CAeterũ q̃m humiditatis Germaniæ memoria hic nos admonuit,pauca nobis de piscibus,fontibus & lacubus dicenda sunt. Plura aũt referre (q̃ cuiuscunq; plebeiarii hoïs iuditio cõstant) uanũ duxi,ueluti seríe quadã uniuersa & singla piscíũ gña recẽsere. Verũ ut tm̃ rarissimæ sortis pisces enumerẽ. Silurus piscis(cuius meminerũt Albertus,Plyni.li.i.ca.xvi.na.hi.) p̃cipue in Mæno Germaniæ amne,ꝓpter Lisbonũ,& in Danubio uersat̃,mari inde extrahit̃. Hic similat̃ porculo marino,grassat̃ ubicũq; est,om̃e aĩal appetens,sæpe natantes dimergens. Hæc Plynius. Hermol. Barbarus fulgure eũ spirí ait,& male legi apud Plyniũ fulgore. Nã Aristot. dixit τὸ βροντᾶς καρσοῦται. Silurũ Arist. in li. de aĩalibus τὴν γλάνιν uocat,similiter Oppian⁹ in li. ἁλιευτικῶν dicto. Suidas q̃q; glanin genus piscis esse dixit,cuius uerba sunt. γλάνις εἶδος ἰχθύος καὶ χερσαιολόγος Θάκιος ἀδελφός. Idẽ Hesichyus refert. Stephanus γλάνις ποταμὸς κύμασι ὡς λυκίφρων,γλανὶς ὁ ῥείθροισι λέξεται τέγγυον χθόνα. ἢ ἀπὸ αὐτῆς ἰχθὺς γλάνις Vbi fluuiũ esse ꝓbat ex Lycophrõte poeta lyrico glanin,et piscẽ. Athenæus li.v. dipno. ex philosopho in v.ani. splendida q̃q; adducit. Ambrosi⁹ in li. Exa. captus est silurus & inutilis p̃da detecta est. Et idẽ,& silurũ q̃ minorũ piscíũ uisceribus aliũ replet. Hunc silurũ q̃dã sturionẽ appellãt. Scribit aũt p.i.nã sylur⁹

Locus Plynii

Glanis

ꝑ.y.nomẽ uiri eſt apud Plutarchũ,& Silurus inſula dicit referente Solino. Tri
Trichiæ chiæ q̃q̄ ſolũ Danubiũ intrant,inde ſubterraneis uenis in Adriaticũ fluunt,ut
ait Ply.li.ix.na.hiſt.ca.xvi. Her.Barbarus ex Speuſippo græco germ.gña piſciũ
plura allegat.Sunt.n. paria gña (inqt)pſitta,bugloſſus,eſcharus q & coris dicit,
tænia,dorion.Et addit,Accedit q̃d ad Oceanũ germanicũ & Belgicũ nõ aliter
uocari piſcẽ ſoleã aduerti q̄ tongẽ,ſignificante linguæ uocabulo,Hęc Hermo
laus ex Ariſtot. & Archelao allegauit. Haleces q̃q̄ in Germania piſcari uo
luerunt,q̃ apud Ariſtot. ſecuudũ aliq̃s τὰ μαινίδια dicunt, has Scandia inſula
Oceani nutrit,dicente Celte. Oceanũ Codanũq̄ uidens,ubi Scandia diues
Haleces totũ mittit piſcoſa per orbẽ. Alii e Gotlãdia haleces,& illos piſces q̃s
Cõſtãtia. Strumulos uocamus deferri uoluerunt,alii ab Iſlandia dicũt. Nec Conſtantia
Sueuiæ urbs ſuo honore defraudanda eſt,hęc.n.totius Germãiæ piſcoſior ur
bibus,tãta illic piſciũ magnitudo,tantũ decus,ut hæc ſola totius Germaniæ li
mitibus piſces ſufficeret,illic ditiſſimi piſcatores,tanta retia,ut centũ aureis cõ
parent,octo aut plus,robuſtiſſimis hoĩbus in naui ꝑ tenaciſſimas machĩas agã
tur,q̃d Picus noſter miratus carmini ſuo Stauroſt. inſeruit dicens. Viditq̄
lacus,q̃ molle ꝑrrans Muros piſcoſæ ſubiectos pluit urbis, Quos Cõſtanti
ni ꝓples oriente ſubacto Condidit,& ꝓprio ſignauit nomine. Celtes in Ger
mania lacus uaſtos inexcluſos,& ꝑpetuos,piſcoſoſq̄ horrere aſſeruit,diuerſo
piſciũ gñe.Almonus etiã Bauariæ fluuius ditiſſimus p̃ſtantioribus memorat
piſcibus,q̃d idẽ Celtes oſtendit li.ii.odarũ. Abundat Almonus cuncta ſupans
Almonꝰ. ſaporo Flumina piſce. Ply.li.xxxi.ca.ii.refert in Danubio eſſe nigros piſces,
& hos mortẽ afferre hoĩbus eos cõmedẽtibꝰ, donec ueniat ad fontẽ alueo op
poſitũ,illic id piſciũ genus deſinere.Dracũtius in Rheno Delphinos Marinos
repiri uoluit,& anguillas,& uaria piſciũ gña, Nauclerus anguillas in Rheno
repiri dixit,& in oĩbus fuminibus Rhenũ petẽtibus,in Danubiũ uero amnes
ſe exonerantes carere anguillis.

De fontibus Germaniæ. Ca. iiii.

NVnc nobis cũ fontibus germanicis res erit,q̃s æq̃ ſpectabiles,nec mi
noris admiratiõis germãia q̄ cęterę terrarũ natiões ,ꝓduxit.Celebra
Fõs Tun bat fons penes Tungros,olim Galliæ ,nũc Germanię populos,q̃ cor
grorum. pora leuat,& uitia calculorũ deprimit,ut Ply.li.xxx.ſcribit. Eſt & fons Geppin
ge ſupra amnẽ Philiſiũ, uini colore ſimilis,ut Capnion aſſerit uir oĩbus nume
ris uirtutũ & ſpaciis ꝑfectus,li.i. Verbi Mirifici.Sũt & Mattiatici fontes in ger
Geppingẽ mania trans Rhenũ calidi,q̃rum hauſtus triduo feruet circa margines ueri, ut
placet Ply.xxxi.na.hi.ca.ii.Mattiaticũ aũt nõ longe a Belgis & Rheno ſtadiis a
Maguntiaco plus M.cccc.ſitũ eſt,ut ex Ptole.habemus.Martialis pilas Mattia
ticas ,ꝑ ſapõe dixit.Ferebat & fons in Germania dulcis aq̃,pota aũt ultra bien
nium dentes extrahit,& cõpages in genubus ſoluit,ei tñ malo Germanica her
Fõs Mat ba medet,cuius meminimus li.ii.ca.xxvi.Hęc Plyni.li.xxv.& Zacha.Lilius.Sũt
tiaticus. noſtro ſeculo alii memorabiles fontes in Germania,fons apud Heluetos non
longe a Turicẽſibus,et Sunderuallis,q̃ poto,maſſam carneam circa collũ bibẽ
tibus

tibus efficit, ꝓpriũ aũt illius nationis eſt habere maſſam,iſta uero carẽtes aliis
ludibrio ſunt.Eſt & fons apud eoſdẽ non longe a Turicẽſibꝰ,ubi ſtultos aquę Mira de
ꝓprietatẽ imbuere fama eſt,nec domũ ĩmunẽ adeo eſſe,q̃ non tres aut q̃ttuor fontibus.
aluerit fatuos.Memorat noſtrę tẽpeſtatis fons apud Rapenſteinenſes in p̃dio
Alſatię,q̃ morbos expellit,curas leuigat,ita,ut ibi hoĩes diutiſſime uiuant,et no
naginta annos excedant,dũ uix q̃nquaginta ingreſſi uideant.Iuxta Rhenũ ſa
lubres Celtes eſſe fontes & Dracũtius collegerunt. Varias plane uires natura
in fontibus cæteris germãicis oſtẽdit,ad quas tradendas ſi occuparer,maiores
haberẽ occaſiões pene q̃ Ply.& ęq̃ mirabiles.Nũc ad lacuũ memoriã deſcẽdã

De lacubus Germaniæ. Ca. v.

LAcus multi & uaſtiſſimi penes Germanos horrẽt,& p̃cipue q̃ Galli Lacꝰ Cõ
as reſpicit,ut ait Cornel.humidior eſt germania. Maximi tñ oĩm lacꝰ ſtantien.
penes Heluetios illo ſeculo,& p̃cipue Cõſtantienſes ferunt,de q̃bus
Strabo li iiii.Rhenũ ꝑ ipm fluere Cerethes cũ Vandalignis eũ inhabitare aſſe
rit,& li.vii. Geog. in Hercynio lacũ poſuit,cuius perimetron ſupra trecenta ſta
dia,ſpacioq̄ cc.dilatari uoluit,quẽ Vindelici,Heluetii,et Rhętæ accolant,Hęc
ille.Cõiectura eſt Strabonẽ Cõſtantiẽſem lacũ hũc putaſſe,teuto.der bodmer
ſee,a dominio Bodmeorũ dictũ,quẽ alii Lemannũ uocant,uel Gebennã,de q̃
re li.i.c.añpenul.diſſeruimus,Picus in carmine Stauroſt. Viditq̄ lacus q̃ molli
ꝑrrans Muros piſcoſę ſubiectos pluit urbis. Audiit & timidi iã ditior acco
la Rheni Quicq̄ lacu miſſus leni ſub murmurat unda. Ammianus Marcel.
li.xvi.de lacu iſto hmõi ꝓtulit.Brigantię,inqt,inter montiũ celſorũ anfractus
ĩpulſu ĩmani Rheni tendit uaſtus et rotũdus lacꝰ ,quẽ Murigaugiã accola rhę
tus appellat,ꝑ quẽ quadraginta & lx.ſtadia longũ pariq̄ ſpacio late diffuſum
horrere aiũt. Tigurinorũ lacus inde dicit,q̃ apud Turogos eſt,ait Marlianꝰ.
Alii Heluetiorũ lacꝰ noĩa ab accolis accipiũt,de illis multa ſcribũt Naucleꝰ & Tigurinꝰ
Dracũtius. Verũ q̃a parum a ſcriptoribus cæteri lacus celebrati ſunt,remitto. lacus
Fleuus lacus eſt Germãię inferioris,quẽ Rhenus intrans,aquarũ copiã trahẽs
de ſe ipſo longũ poſt diſcurſum inſulã parat Fleuã,inde iterũ exit,ut ait Bocca.
Ply.q̃q̄ hunc Fleuũ uocat li.iiii.na.hiſt.ca.xv.ſiſr & Põp.Mela li.iii.& alii.Lacꝰ
q̃s Rhenus efficit dicunt Acromũ & Venetũ, ut Põ.Melę li.iii.placet. Boccati Fleuus
us idẽ Metrã & Sueuiã Germãiæ lacus tradit.Limagus lacus germãię aſcribit
cuius meminit Volateranus li.vii.cõmẽtariorũ.Sunt q̃ hunc fluuiũ dicant eſſe Limagꝰ.
Lemannũ.Bebelius negat,pluribus onuſtus auctoritatibus,influit aũt Rhenũ.
Cęteros lacꝰ p̃tereo, Bauaria.n.ita irrigua ẽ,ut hęc ſola iuſto uolumĩi ſufficeret

De Oceano Germanico. Ca. vi.

FOntibus lacubuſq̄ germaniæ expeditis,flumia ſe offerũt,q̃to aũt cę
teris flumibꝰ nobilior p̃ſtat Oceanꝰ,tãto penes cõſentaneã rerũ ſeriẽ
prior aliis illuſtrabit.Vt ſcriptores honeſtiſſie mẽinerũt,unũ tñ mare Oceanus
eẽ dicit,ut ait Dionyſius,uerꝫ plura hẽre noĩa .Pomp. Mela li.i.ca.i.id adeo ma
gnũ eſt, & infinitũ pelagus,ut totã terrã ab illo circũfluã dixerit,ſicuti Ptole.li.
i. ὡς καὶ ἀφ' τὰ πλαῦτα τὴν περὶ ἅ ωκεανὸν ἐκδοσεῖσαι τὴν γὴν ὅλην ἔχ ὠκεανῷ.i. Vt & undiq̄

Quatuor maria.

totã terrã mensurando cinxerunt Oceano. In eadẽ sentẽtia fuit Homerus ut de eo testat M. Cicero in li. de somno. Dionysii uerba sunt hæc. Nam terra solo p̃cingit oĩs Paruaq; ceruleo caput effert īsula põto. Alii quatuor maria inde ex Oceano fecerũt, ut Põ. Mela in pri. & Strabo li. iii. uoluerũt, de germanico nihil meminerunt. Nã Strabo in loco p̃allegato, similiter Dionysius oĩa quasi Oceani genera posuerunt, nihil de nostro. A septentrione igitur scriptores dixerunt esse mare Caspium, uel Hyrcanium. Sed ut aliquid lectori de eo constet, germanicũ mare plura sortitũ est noĩa, secundũ diuersas germãicas nationes. Illud em̃ q̃d apud Liuoniã seu Prussiã horret, Balthẽũ mare dicit, authore Aenea Syluio teuto. das Pomerisch mer. Celtes illud in Odis lib. iii. totũ fere his explicauit uerbis. Baltheus dictus sinus a latratu Clauserat nostrũ glacialis orbẽ. Cornelius in Germania in fine Suitiũ siue Suiticũ mare uocat, loquitur. n. de Gleſſo in Germania crescẽte, ergo iam dextro, ingt, Suetici maris littore æstiuorũ gentes adluunt, q̃bus ritus habitusq; Sueuorũ est. Multa Volateranus li. vii. & Ligurinus lib. v. ubi de Polonis agit. Tangit ab arctoo Suitici maris æstuat ora. Hoc mare & Codoneũ dicit. Celtes in carmine Hercynii. Sed mare Codoneũ germano noĩe dictũ. Hoc mare est in baltheo sinu. Alii uolunt esse sinũ, ut Põp. Mela, Hiero. in supplementis Eusebii. Ptole. Arctoũ mare hoc uocat li. ii. Ply. li. iiii. ca. iii. post Parmã insulã scribit Germaniæ ꝓxĩum mõtẽ ibi Codoneũ refertũ insulis, quarũ maxĩa sit Scãdinauia, & Codanũ esse in mari Gallico. Volaterranus li. vii. cõment. Codauũ uocat noĩe corrupto & male. Põp. Mela Codauoniã hanc noĩauit insulã, & Teutonas suo tpe adhuc hanc incoluisse regionẽ. Plura Iornandes de rebus Gotthorũ li. i. (ubi de Scãdia loquit) Hui⁹ maris meminit Lilius q Codanũ sinũ in Oceano germanico posuit. Nescio in eo loco q̃d de Plynio sentiã. Celtes q̃q; in mari germanico Scandiã ait, & Codanũ loca ubi succinus nascat li. i. Odarũ xv. Non tot ꝓcellis Codanus æstuat Ferox sonoris q̃n aq̃lonibus, Luctat Eurus, succinumq; Littore colligit Pruteno. Ex q̃b⁹ uerbis iuxta Prutenos esse Codanũ habemus, et prius germãico noĩe dictũ mare Codoneũ. Zacharias Lilius Codoneum mare a Seuo seu Seno monte dixit denominatum. Hæc de illo.

Suiticum

Locus Volaterani

Locus Lilii

De mari Cimbrico & maris diuisione. Ca. vii.

Cimbricum

ALterũ mare Cimbros habet, & germanicũ est, licet lac⁹ appellationẽ sumpserit. Celtes Cimbricũ mare dixit a Cimbris. Tandẽ & Cimbricu uagus exonerat in æq̃r A Cimbris q̃d nomen hẽt, ubi ꝓxĩa Dacis Cheronesus adest rigidũ porrecta sub axem. Ab aliis hoc mare Accianũ dicit, q̃d mari nusq̃ sile esse, uerũ aqs passim interfluẽtibus, uagũ et diffusum spargi, aiunt Põp. Mela & Lilius, ibi Teutones & Axenũ q̃q; mare dixerunt esse scriptores. Illius meminit Orpheus in Argonaut. cuius uerba latina sunt, Axena p freta colchos denicq; delatus adhæsit laſon, uerba eius greca allegat in q̃dã ope Plutarchus. Theocrytus in odyl. ν. πεζὸς δ' ἐς κολχούς τε καὶ ἄξενον ἵκεν φάσιν. In Colchim phasim pedibus & in Axena uenit. Val. Flaccus li. viii. ac Apollonius Rhodius in Argonaut. Lucia. in dialogo Φιλία, ὅτι ἄξενος ἐκαλεῖτο,

Axenum

διὰ δίμαι ἀγρίων ἐθμῶν περὶ οἰκοῦντων. i. Ideo Axenus dicebat, quia feroces gẽtes alueret, nunc aũt Euxinus dicit, referente Plynio. Strabo lib. vii. Ouid. in Trist. de Euxino. Dictus ab antiqs Axenus ille fuit. Et Dionysius in descriptione orbis ita inquit. Post hos Cercecii, iuxta q̃s Axenus altis, Fluctuat æq̃ribus. Ptolemæus ciuitatis li. iii. ἀξιοῦ meminit per i. Dictus aũt est Axenus, quasi inhospitalis, ἄξενος. n. (ut ait Strabo li. vii.) ꝓpter raritatẽ nauigatiõiis, plura Eustathi⁹ Strabo etiã paulo post a Scythis id dictũ ita uult, ob eorum inhumanitatem erga hospites. Est em̃ pelagus Scytharum. Capnion in epistola ad Fœdericũ Saxoniæ ducẽ plura de illo, & Saxones illic consediſſe uult. Vnde q̃uis nõ me fugat, Axenũ pontũ a longinquo ad Germaniã attinere, libro tñ huic id inferere uolui, ob frequentiã Scytharũ & Germanorũ id mare incolentiũ. Verum ut rem cõponã, unũ est mare q̃d germanicũ dicit, hoc ergo mare finẽ ponit sub Arcton, ultra tñ Britannia & Thyle est, & ea q̃ nup̃ Portugalliæ rex reperit, in alio loco dicit Codoneũ & Baltheũ. Inde ad Cimbros uenit, & Cimbricũ noĩat, ibi em̃ Cheronesus est, ac mare ita diuiditur, ꝓ duo spacia, Cimbrici et Codonei marium. Hęc tumultuarie ex Celte, cui subscribit Claudianus in Stylicone illis uerbis. Nec Cimbrica Tethis Diuisum bifido consumit sæpe meatu. Lilius Codoneũ sinũ a monte seuo usq; ad Cimbrorũ promontorium extendi scribit. Vocatur autem nunc Cimbricus Cheronesus teuto. das land von Holstain, ubi semper regis Daniæ primogenitus resident.

Axenus

Maris germãici diuisio

Contra Strabonem qui mare Arctoum dixit frigoris gratia congelatum eo ut nauigari non possit. Ca. viii.

STrabo boreale pelagus gelu ita rigidũ dixit, ut enauigari non possit, Scythicum idem, hunc secutus est Dionysius Lib. cuius translata uerba hæc sunt, interprete Prisciano. Oceanum boreo contingit frigore durum. Et Picus in Staurosticho huic sententiæ proximus, ait. Senserunt amnes, senserunt æquora longe, Aequora torpẽti glacie concreta sub axe. Peutinger tñ summo ingenio maioris opinionis maxiẽ p̃stantiq; uir, & añ eũ Aeneas Syl. huic opiniõi nigrũ adiecerũt calculũ. Solin⁹ oĩe mare ab Indico usq; nauigabile esse scribit. Mꝛta etiã de mari Arctoo ca. xxxi. Plynii ẏba sũt li. ii. ca. lxix. septẽtrionalis (inqt) Ocean⁹ maiori exꝑte nauigatus est, auspiciis diui Augusti nauigãtis, & circũuehẽtis germaniã classe, ad Cimbrorũ usq; ꝓmõtoriũ. Hæc Ply. Lusitani (Peutingero & Solino authoribus) ut & Põp. Mela ait lib. iii. ab India, usq; ad Germaniã uenerunt. Otto Frising. Indiæ negociatores Germaniã tetigisse affirmat. Ply. ī loco p̃dicto, & Cor. Nepos scribũt mercatores Indiæ in Germaniã delatos, celeri Metello a rege Sueuorum donatos, quanq̃ in libris Pompeianis a rege Lydorum legatur, q̃bus subscribit Hermolaus Barbarus, Verum ut & de nostro seculo loquar a rege Hyperboreo satis supq; plustratum est illud pelagus, & a mercatoribus in dies imbuit. Veniæ locum Strabo meruit, quia ei mare hoc incognitum tradit. Verum maiores fluctus Strabo concitauit de Albi. Verba Strabonis sunt ex libro septimo geographiæ. Germanorum regio q̃ ab exitu Rheni usq; ad Albim, cognita est, quę uero trans

Boreale pelagus nauigabile.

Albim ſpectat,prorſus incognita.Nullū em̄ priorū ad orientē uſq; ad Caſpii maris hoſtiū peregiſſe nauigationē p̄cepimus. Neq; Romani Albim tranſcēderunt.Et ſubdit,nec illos ſupra Pontum nouimus habitantes,nec quantū ab Attlātico remoti ſint pelago,neq; an huic propinqui fuerint.Hæc Stra.Et idē lib.ii.Polibyū & Pytheā ſcripſiſſe profitet̄,totam Europā ab ipſis menſuratā,a Gadib⁹ uſq; ad Tanaim,& Eratoſthenē q̄ndam totū ſpectaſſe ſeptentrionē. Strabōis locus Adiungit Strabo,Hermi illa afferenti non credere t̄.Ecce contra Polibyum & Eratoſthenē in ea re q̄; pertinaci contentione Strabo conflictat̄,qui dignior magis ſui ipſius obtrectationis eſſet.Veniā tribuit ob ignorantiā cōfeſſam Eratoſtheni,non in eo albo erranti,q̄ pacto igit̄ errori Strabonis ignoſcamus? in eo p̄ſeueranti & reo.Partes Strabonis Iornandes gotthus uidet̄ tueri in principio,aliiq; plures,ſecus tamen eruditis perſuaſum eſt.

De quibuſdam Germanici maris nouitatibus. Ca. ix.

Nouitates Ger. VErū quia a mari germanico admonemur,quędā miratu digna nobis dicenda ueniunt. Vt em̄ ſcribit Methodius martyr hiſtoriæ indagator,q̄ ad occidentalē polū pars eſt in mari illo,q̄d umbelicū uocant. Ibi (ait)bis fluctus abſorbere pontū nimia celeritate,& eſſe in eo uoraginē inſtar Vergilii charybdis in freto Syculo feruentis.Hoc & horridū mare a laruis eſſe ſcripſerunt hiſtorici. Picus iunior de ſupſtitioſa p̄notione li.iiii.ca.viii. In inſula Noruegia ad Oceanū germanicū (ſcripſit)umbras hoīb⁹ ſępe occurrere,& ſigno crucis inde effugere.Quod & Claudianus uerſibus illis ,ptulit li. pri.ad Ruffinū.Eſt locus extremū pandit qua Gallia littus, Oceani p̄tētus aq; q̄ fert̄ Vlyſſes Sanguine libato populū uouiſſe,ſilentū Illic umbrarum tenui ſtridore uolantū Flebilis audit̄ q̄ſtus,ſimulachra coloni Pallida,defunctaſq; uident migrare figuras. Eſt & illic antrū (ut Paul.Diaconus lib.i.& Methodius martyr ſcribunt)ſub eminenti littore, ubi ſeptē uiri iacuerūt,ſopiti longo tē Septem dormientes. pore,ſine ulla corruptione,& ſæpe populos ad ipſos lædendū egreſſos continuo fuiſſe contractos. Denicq; accolas pœna p̄ſenti cautos,ab ipſorū læſiōe deſtitiſſe aiunt,& ibi hoīes carnibus humanis ueſci ſcribunt,inſulā Stritobim incolētes,hirtis pellibus ueſtiri,ex ceruorū exuuiis, in modū tunicæ genu tenus aptatis,& ibi in locis circa æſtiuale ſolſticiū p̄ aliquot dies,noctu q̄q; lucem da riſſimam cerni,multoq; dies noſtris diuturniores,circa hyemale ſolſticium hyemale præſentem lucem non poſſe uideri.

Ratio naturalis ac aſtrologica,cur mare germanicū adeo infleť Ca. x.

Mare germanicum cur adeo infletur. MOtū aūt illius maris Gellius oſtendit li.iii.ca. xxx.noct.atti.Cauſa motus eſt,inquit, cp uenti ſeptentrionales ex altiore cœli parte ī mare decidētes,dehorſū ſub aq̄rū fluctib⁹ q̄ſi p̄cipites deferūt̄,undaſq; faciūt,nō ,pr⁹ ipulſas,ſed ui cōmotas,q̄ tātiſp erutæ uoluunt̄,dū illis īfuſi deſup ſpirit⁹ & uis maneāt.Hęc ille. Vñ notādū ſeptētrionale pelag⁹ plus aliis feruere q̄ boreas illic imperium exercet,q̄d Apollonius primo argonauticor? oſtendit dicens. ζεὺς δ' αὖτε βορέαο ἀϊόμενος κίνησεν· Id eſt. Iuppiter inſpirans boreā excitauerat auram. Vbi paulo poſt de ira Boreæ multa ac uaria diſſeruit.

Motus marium Cur aūt maria talē habeant impetū & feruorē,uarias naturaliū rerū cauſas indagauerunt ſcriptores, aliq; em̄ lunā in cauſa dixerunt,ut Plato,Albertus,Ply. li.ii.ca.ii.& lib.eodē cap.ſequenti,& lib.eodē ca.xcix.ac Ariſtotel.li.ii.metheororū,& alii,in q̄rū ſententiā iurauit Silius Italicus lib.iii. Regina uagæ pelagiq; labores Luna mouet,luna immiſſis per cærula bigis Fertq; refertq; fretū,ſequiturq; reciproca Thetis. Pomp.Mela li.iii.Oceanus,inquit,infinitū pelag⁹ eſt, magnis æſtibus concitū,ita em̄ motus eius appellant,modo inūdat cāpos,modo late inundat,& refugit,nunc alios alioſq; inuicē,& alternis acceſſibus, nūc in hos nunc in illos irruit &c.Et ſubdit,aliq̄s lunā cauſam eſſe uoluiſſe.Multa Strabo li.iii.Pli.li.ii.na.hi.ca.xcix.Lucanus Venerē cām dixit Macrobius,Martianus Capella,Aulus Gel.li.iii.ca.xxx.noct.atti.Philoſtratus etiā cauſam dicere nitit̄ concitandorū fluctuū marinorū, τὴν δὲ αἰτίαν ,inquit,ἐπιπολὺ εἰκάζω, ὅτι ἦν ἄπορον οὗ τὸ πέλαγος ἐπιχωρεῖται καὶ ἀναπαύεται. λοκῶμοι δὴ ἀπορρώνιον ἐπισκεύφται δ' ἐν μέσῳ τῶν πρὸς ἑῴαν τοὺς ἐπισολᾶν, δν ὠκεανὸν φασὶν ὑφ' ὕδασιν ἐλαυνόμενον πνεύμασιν ἐκ πολλῶν χασμάτων, ἃ ὑπ' αὐτῷ τε καὶ πρὸ αὐδὴν ἡγοῦ πρέχεται, χωρεῖν ἐς ἔξω, καὶ ἀναχωρεῖν πάλιν.i.Cauſam ſæpe ego p̄ſcrutatus ſum ob q̄d pelagus tā uaſtū accedat ac ſufflet̄,mea ſentētia cauſam Apollonius in una epiſtola ad Indorū ſapientes honeſte tradidit,ubi mare a ſpiritibus ſub aqua exiſtentibus,ex multis hiatib⁹ īpulſum q̄ partī in ipſis ſubſunt,& ad terrā diffundunt̄,& ſæpe accurrunt atq; iterū recedunt.Plura legere cupiens de illo,uideat Plutarchū in libro inſcripto Διότι ἄλλων ὑγρῶν ἐν θερμῷ κινεῖσθαι τὸ ψυχομένῳ τὴν θαλάτ͂ταν ὁρῶμεν ἐν θερμῷ κυμαινομένην θερμοτέραν γινομένην, cuius uerba neceſſitate opis noſtri adducti p̄teriuimus.Quod aūt Germanicū mare fluctibus uſq; adeo intumeſcat. Alii cauſam æſtus ei⁹ q̄ fert̄ in boreā reiiciūt,qui in regionibus ſeptentrionalibus grauior appareat,ut enarrator Apollonii græci inquit.Ventus em̄ ille ſeptentrionalis πόντῳ ἐμπνεύσας ὦρινε,μέμυκε δὲ πᾶσα Θρῄκη, πολλὰς δὲ φρένας ὑπεκόμισε Et cætera ut Heſiodi uerbis utar.Ponto incidens turbat,gementem terram acnemora impellit,arbores alticomas ac pinus refertas concutit.

De periculis maris Germanici. Ca. xi.

Difficultas maris germāici. NVllū eſt mare non p̄iculoſū,ac πολυφλοίσβιον,ut Homerico attributo loquar,lōge tñ cætera maria Germanicū pelagus terrore ac p̄iculis excedit,& dū raro incolumes ac reduces nauigatores reſtituerit. Vñ a Strabone ἀπλωτόν .i.innauigabile dicebatur.Difficultatē illius maris Ouid.ī primo triſtiū tot elegiis explicauit.Cor.Taciti uerba ſunt in initio libri hiſtor. ubi de Druſo loquit̄.Quanto uiolētior,inq̄t,cętero mari Oceanus,ita truculē tia cœli p̄ſtat cæteris Germania terris.Mare aūt illud tā uaſtū & ,pfundū eſt, ut nouiſſimū credat̄,& ſine fine mare.Et ibidem mlta de difficultate maris germanici diſſeruit, multa ſimul ibidem de maris illius formidine ſcripſit.Herodotus quoq; libro quarto,Plynius,& alii,pontum maxime admirabile mare dixerunt.Minus autem id mare ſaſſum eſt,lenius ac dulcius cęteris,quia plures exhalationes ſunt circa meridiem q̄ ſeptentrionem,ut placet Alberto ac Plynio lib.nat. hiſt.ſecūdo ca.xcix. Q. Curtius Caſpium mare cæteris dulcius eſſe dicat,& id ſeptentrionale eſt.

De aliis maris Germanici ſpeciebus. Ca. xii.

Miracła maris germanici

STrabo grauiſſimus auctor lib.vii.Geo. de miraculis Ponti et maris germanici tacendũ putat eſſe, ob uariã ac mirã ſcriptorũ de eo memoriam. Plynius em̃ li. xvi.na.hiſt.ca.ii.Pythias Maſſilienſis,Clearchus,& alii,ſtupenda oĩbus de mari germanico cecinerunt.Cor.Tacitus in libro de Germãia illic Helluſios eſſe ſcribit (q̃s Ammianus li.xxii.Heillios noĩat)& Oxionas,qui ſub uultu humano mẽbra reliqua beſtiis æqualia gerunt. Solinus mare illud inhabitantes tam patulas aures habere putat,ut reliquũ corpus tegant illorum ꝓpendiculo. Cor.Tacitus in hiſtoriis Druſi milites germanico pelago deuiaſſe indicat,& uaria rerũ miracula in mari uiſa teſtatos,uim ſcilicet turbinũ, inauditas uolucrũ ſpecies,monſtra maris,ambiguas formas hoĩum q̃ꝫ aĩalium. Cætera maris illi⁹ miracula uſq; ad librũ decimũ reſeruauimus,donec de inſulis Germanicis agemus.Pytheas Maſſylienſis græcus mare illud intumeſcere aliq̃n in octingentorũ cubitorũ eleuationẽ ſcribit,referente Ply.li.ii.ca.xcix.

De dimenſionibus maris Germanici. Ca. xiii.

Longitudo & latitudo põti

REdeo nunc ad dimenſionẽ maris germanici,cuius longitudinẽ ac latitudinem colligere nulli facile eſt.Pauci etiã hactenus tentauerũt. Tñ ut aditum noſtris ſucceſſoribus p̃ſtitero, quæ mihi uident cognitioni huic poſſe cõdonari,aſcripturus ſum.Herodotus lib.iiii.Ponti maris longitudinem eſſe xi.Mil.ac centũ ſtadiorũ,latitudinẽ uero trium mil.ac ducentorũ Cuius ſententiã ob id ꝓbo,expedita em̃ nauis oĩbus rebus prouiſa, ſub longo die lxx. mil.paſ. meat,noctu uero lx.A Ponto aũt ad Phaſim,octo noctium ac nouem dierũ ſpacio nauigari poſſe comptum habeo,q̃ ſunt mille centũ ac decem mil.paſ. hoc eſt,ſtadiorum xi.Mil. ac centum.Et hæc maris longitudo.Latitudo uero a Scythia ad Teſmyarũ,trium dierũ,duarumq; noctiũ nauigatio eſt.Paſſuũ igit̃ cccc.& tria mil. Stadiorum aũt tria millia & trecenta.Sic Herodotus ſuas dimẽſiones ſub tali forma proſequit̃,& nos hæc ex Martiano,Plynio,Strabone,ac Herodoto collegimus.Sunt quidam mathematicorum, qui diſtantiam maris longius extendũt. Hi enim qui maris germanici initium ſub tali longitudinis ac latitudinis ſecundum gradus & minuta .19.0.6.0. depinxerunt Zuuaniam.14.0.10.0. Alexandriam uero.18.30. 32.20. deſcripſerunt.Item mari iuxta Brugim .9. 40.68.20.aſſignauerunt dimenſionẽ,Traiecto talem appinxerunt.5.40.44.20. Item qui mathematicali diſciplina Suetici maris initium ſub dimenſione.26.30.93.0.ſubſcripſerunt. Stokolm.21.10.95.0.Hamburgo.24 30.78.0.Lubeco uero .21.40.78.30. conceſſerunt.Ex quo pene totius Cimbrici Cherroneſi dimenſio elici poteſt. Dandano etiam (Dantz).15.40.82.0.& Cõfluentiq; uiſtulq; in mari.13.50.82.40.dimenſionis ſpacium conſtituerunt.Oſtendente mihi nuper Ioanne Virdung Hasfurdenſi Mathematicorum principe. Hæc ideo uolui luci proferre,ut huius præſidio qui poſt me germanicas res tractabunt,latiorem maris huius deſcriptionem componerent.

Dimẽſio maris germanici

Flumina Germaniæ facile congelari.
Caput decimumquartum.

AMari ad aliorũ fluminum memoriã deſcendã. Ea tñ prius ſubiũgam q̃ cũ mari etiã flumina habent cõia,ut facile congelant̃.Gellius.n.hoc mare congelatũ ſcripſit,& Herodotus Boſphorũ ſtringi ac gelu cõſiſtere dixit.Pomp.Mela & partẽ maris frigoribus obdurari aſſerit. Vñ Ouidius in Triſt. Vidimus ingentẽ glacie conſiſtere pontũ, Lubricaq; ĩmotas teſta p̃mebat aquas. Nec uidiſſe ſat eſt,durũ calcauimus q̃r, Vndaq; non vdo ſub pede ſumma fuit. Vidimus in glacie puppes hærere ligatas, Nec poterat rigidas cudere remus aquas. Et nos prius ex Strabone ꝓbauimus,mare illud frigore conſtringi,uerũ non adeo,ut penitus nullo tpe fuerit nauigabile,ideo rõnem Strabonis impugnauimus.Ad flumina germanica me conferã q̃bus ut cum cæteris Germaniæ fluuiis cõmunis eſt congelatio, ita & ꝓpria. Herodianus lib.vi.poſtq̃ de Rheno ac Danubio differuit, adiecit,eos æſtate q̃dẽ nauigabiles,in hyeme uero adeo cõcretos,ut ἐν πολλῷ χιόνι καταπαγέντα in morẽ ca mporũ equitent̃. Eſt aũt (inquit)glacies eorũ tam ſolida,ut non tm̃ eq̃rum ungulis, ἢ πόσιν ἀνθρώπων αἰτέχειν (ut uerbis eius loquar) uerũ & hoĩm pedibus ſubſiſtat,& qui hauſturi ex eo ſint,non tm̃ urnas aut uaſa ſecum afferant,ſed & ſecures ac dolubras,aquãq; concretã ueluti lapidẽ ſecũ deferãt. Et addit φύσιν γὰρ ἔχει τῶν ποταμῶν αὕτη hæc em̃ natura illorũ amniũ præ cæteris eſt. Dion quoq; græcus author tantam obduratam glaciem Danubio contingere ait,ut eo congelato per ipſum transfugientes laziges Antoninus proſtrauerit, ut idem Dion in Traiano teſtat̃.Exequit̃ & illud Ouidius in pri.de Ponto.

Cæruleas uentis latices durantibus Iſter
Congelat,& tectis in mare ſerpit aquis.
Quaq; rates ierant,pedibus nunc itur,& undas
Frigore concretas ungula pulſat equi.

Strabo Mithridatem in glacie uicisſe barbaros aſſerit, & Iuſtin⁹ Scythas a Philippo rege glaciato Iſtro uictos oſtendit.Virgi.etiã de illo hoc innuit.Cõcreſcũt ſubitę curręti in flumĩe cruſtę

æq̃r Germanicum congelat̃.

Danubi⁹ & rhen⁹ congelãt̃.

De fluminibus germanicis,& eorum dimenſionibus. Ca. xv.

VOlui nuq; rem a paucis hactenus expeditã lectori ſtudioſo conficere uidi etiã eam a me operis noſtri neceſſitatem ac officiũ nũc ſuſceptũ expoſtulare.Fuerunt em̃ qui fluminibus ꝓprias latitudines,longitudines ꝑ grad⁹ ac minuta ac demũ ſigna aſcripſerãt,& multo ꝑfecti⁹ iudicio noſtro,multo abſolutius Ptolemæo,hoĩ alioq; ad naturã inueſtigãdã nato. Tm̃q; itineris in eo negocio ꝑfeci,ut mĩtis mathematices diſciplĩæ libris collectis,quatuor ex oĩb⁹ mihi delegauerĩ,q̃ mihi ſatis regiõibus ab ipſis deſcriptis ac ſibi ſe ciſſe uidebãt.Añſignan⁹ erat Schenoth Bãbergẽſis mathematic⁹,ſecũdas ꝑtes Ioãni Eſcẽdẽſi tribui.Nec alii defuerãt rerũ ſciẽtia ac eruditiõe illis cõferendi. Gaudebam primo frõte auctorũ,ſperabãq; dimẽſiõib⁹ illis nõnihil ſplẽdoris noſtris enarratiũculis accedere poſſe,p̃ſertĩ dũ illorũ additione nihil penitus ſupeſſe exiſtimabã,q̃d ullo pacto Germãiæ inſeri aut intrudi potuerit. Verũ dũ oculati⁹ rẽ ipſã aſſumpſi,tantã uidi auctorũ inẽ ſe ĩ collocãdis dimẽſiõib⁹ litẽ,ut germãię p̃ſtiterit cõticuiſſe poti⁹,q̃ obſcuritates ei⁹ obſcuriſſias itricaſſe.

Dimẽſio fluminũ germãiæ.

Fuisset ꝓfecto potissimū opus ꝙd ullo pacto patriæ nostrę ĩputari potuisset,si ullius studio ad tantā descriptiōis fœlicitatē potuisset euexisse. Vñ non sine dolore id ꝓteriuimus. Sꝙe experiri uolui,an ullo pacto aliꝙd in eo descriptionis gñe patriæ poterim ĩpartiri. Sæpius in transuersū actꝰ,iterū atꝙ iterū intermissum institutū,repetiui. Bis conatꝰ erā,ter nostrę cecidere manus. Demū postꝙ ad me redii,& quā rē agerē uidi,certus erā,nihil mihi emoliendū in ea re esse si etiā germanię cōsultū uoluerī. Si.n.cuiuscūꝙ opinioni subscripsissem: continuo alterius gladiū in me habuissem directū,si uero oīm circa hūc albū sentētias ascripsissem,fallor,an nō Sardonicū risum mouissem,tot capita ꝙt sensus, uel rē planā ac nudā tā uariis opiniōibus distraxissem,aut rē ꝓ se solidā ac īcorruptā ꝓrsus tenebris obduxissem. Cæterum excusandi mei partim, partim eorū discōueniētiæ ostēdendę causa,fluminū ꝙrundā dimēsiōes adeo discrepantes,& ꝙ a se tā longe absunt uolui ꝓferre,ut liqdo constet,oleū hūc ꝓditurū,ꝙ cunꝙ se honestius quidꝙ in rebus illis putabit cōsecuturū. Rheni initiū ꝙdā tali dimensione descripserūt.510.24.30.alii.26.50.54.20.alii.5.50.40.30. Finē uero .28. 20.49.30.alii.13.10.50.0. Męni originē.2.10.40.0.20.alii.4.25.10.46.0. Finē uero .3.14.0.62.0.alii.4.27.0.58.0.alii.3.29.0.50.10.alii.3.14.0.65.25. Aenū etiam.5.8.0.39.0 alii.5.1.15.43.30. originē sumere dixerūt,hostia uero eius iuxta Patauiū.4.23.40. 44.30. secundū alios.0.26.0.16.0. Cū & alii gradus in Patauio.31.30.48.30.alii. 48. .0.64.20. ascribāt. Et demū nullus fluuiorū est,ubi in uno gradu eruditissimi cō ueniant. Adde ꝙ & Ptolemęi descriptio ab aliis longe diuersissima est,experiatur igit quisꝙ suū ingenium. Ego ductu Ioānis Virdung Hassurdensis docti astrologorū nonnihil emolitus fuerā in traditione Germaniæ,quod scriptorę dissensiones mihi abstulerunt.

Dimēsio fluminū German.

Dimensio Bosphori Cimmerici. Ca. xvi.

MVltos uidi hactenꝰ de Cimmerico Bosphoro scriptores,unus in Scythia eū reposuit,alii in Sarmatiis,alii ad Tanaim. Re uera hodie Holstadiensis regio,ꝙ ad Daniā attinet,ubi regis Daniæ primogenitus, semꝑ sedes tenet,cuius ossa.M.pas. Plynius metitus est. Hermol. uero Barbarus iuxta Plyniū tria M. asserit,cui eo libentius auscultо,dū xxx. stadiorū Polybyus dicat. A bosphoro igit illo ad Thraciā Polibyus D.c.pas. in circuitu ponti habere indicat,& uicies semel millia Plyn. ac Varro ei assignant. Martianus tñ Capella uicies semel ꝙnquagīta millia scribit,cuius sententię multū tribuo,dū Herodotus xi.mil.& centū stadiorū pontum esse dixerit. Potes & Strabonem li.ii.reqrere,cuius opinio nō multū diuersa est. Cornel. Nepos ccc.M.l. adiicit. Artemidorus uero uicies nouies decē & nouē mil. Agrippa aūt xxiii.lx.M. Mutianus xxviii.& lxv.mil. Cæterū li.x.ꝓ latitud. lōgitud. gradus totū Cimmericū Bosphorū mathematicali descriptione trademus,ubi rē lector uberiꝰ reperiet

Dimēsio Bosphori Cimmerici.

An Nilus Danubio,an Danubius Nilo maior sit. Ca. xvii.

MAgna inter scriptores cōtrouersia est,an Danubius Nilo ꝓstet: an Nilꝰ Danubio? Cōis tñ auctorū cōsensus est,Nilo solo inferiorem esse Danubiū,in oībus fluminibus extra impiū Ro. tumescētibus,ut ex

Salustii sentētia Aul. Gel. noct. atti. li.x.ca.vii. ꝓbat,cui dicto astipulat Ausoniꝰ illo distícho: Illyricis regnator aqs tibi Nile secundus Danubius,lętū ꝓfero fonte caput. Pōp. Mela solo Nilo cedere ait Danubiū,eiusꝙ sententię comitē habet Iornandē in lib. de regibus Gotthorū. Claudianus idē loquit. Herodotus ꝙꝙ li.ii. νεῖλος γὰρ Ἴστρῳ ἐκ τῶν Ἱσσηδόνων ἀρμάτων inqt.i. Ister Nilo assimulat. Et in li.4. ἐπὶ ὕδατι γε πρὸς ἕν συμβάλλειν, ὁ νεῖλος πλήθει ἐστὶ κρατέων, ἐς ὃν οὐδὲ ποταμὸς οὐδεὶς οὐδαμὸς ἐστὶ μέγας. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἄλλοῦς ἐς πλήθος οἱ συμβάλλεται. Si.n. conferendi sunt Nilus copia aquarū añcellet,dū in eū nec fons nec flumen incidat,ad eius incrementū conferens. Arrianus græcus li.viii. Danubiū e fonte paruū exire ait,ac multa flumina sibi admittere,tñ nec numero nec magnitudīe Indicis amnibus ęqlia flumia suscipe. Horū maxīa esse Aenū ac Sabū (alii Saū) ꝙ e Noricorū ac Rhętorū finibus sese Danubio adiungūt. Cętera uero flumia nō multū nauigabilia sūt, Hæc ille. Qz tū aūt dictū illius tū a priscorū sententia,tū a uero abstꝰ nullū latet Alii tñ Istrū nō minorē Nilo scripserunt,ut Celtes. Cōsentit Ouid. in li. de trist. Ipse papyrifero ꝙ non angustior amne Miscet uasto multa per ora freto. Idē in lib. de Ponto. Innumerićꝙ alii inter ꝙs maximus amnes Cedere Danubius se tibi Nile negat. Copia tot laticū,quas auget adulterat undas ,Nec patitur uires æquor habere suas.

Danubiū finem Ro. imperii apud priscos terminasse. Ca. xviii.

FVit peculiaris oīm scriptorū sententia,Danubiū Ro. impio metas posuisse,ut Appianus,Alexādrinus,Dion græcus,Ambrosius in hexametris,Seneca,& alii dixerūt. Fuit & Gellio ea sententia sacra ī noct. at. li.x.ca.vii. Sīliter Varroni,Lelio,Salustio ac Ammonio. Ouid. in Tristibus. Hactenus Euxini pars est Romana siniſtri, Proxima Bastarnæ Sauromatęꝙ tenent. Hęc est Ausonio sub iure nouissima,uixꝙ Hæsit in imperii margīe terra tui. Et paulo post Getas ultra Danubiū Romanorū terras inuadere dixit. Ausonius tñ & totū Danubiū Romanis ascribere nitit,adulatiōe corruptꝰ. Qua gelidū fontē mediis effundo Sueuis Impio grauidas qua seco Pannonias. Augusto dabit sed ꝓxima palma ualenti, Inuenies fontes hic ꝙꝙ Nile meos. Cætera Suidas gręcus in dictione ζεῦγμα,ad uires executus est,de Rheni & Danubii limitibus ꝙ pontibus plura adducens.

Finꝭ Ro. imperii

De qualitate Danubii & eius incremento. Ca. xix.

CAeterū qm̄ nostrę memorię Danubius accessit,breui indagine qualitates eiꝰ excurramus. Variā Danubii naturā auctores ostenderūt. Herodotus semꝑ sibi sisem esse ꝓdidit,uerba eius sunt libro quarto, ἴσος γὰρ ἀεὶ ῥέει, ἔν τε θέρει καὶ χειμῶνι ὁ ἴστρος, κατὰ πρόσλεπτά, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ μὲν γὰρ χειμῶνος ὑπερτῷ καὶ πάντα χωρεῖται, τὸ δὲ θέρεος ἐλάσσων ἐστὶ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα ἀμβλακήσας, τηκομένη πάντοθεν, ἐς δὲ δοκεῖ ἐς αὐξήν, σύμβολη δή. i. Qz aūt semꝑ sibi sisis fluit Ister,tā in æstate ꝙ hyeme,ob id fit,ut mihi uidet. In hyeme.n. ningit ac pluit ubiꝙ,in æstate uero nix in hyeme delata,tūc liquefit ūdiꝙ. Niues igit in Istrū ueniētes,ipsum iplent. Et addit. Imbres ꝙꝙ multi ac uehementes cū niue ipsum augent. Qz to aūt plus ꝓ æstatē pluit,& ꝙ to plus aquę sol trahit,tā in æstate ꝙꝑ in hyeme, tm̄

Qualitas Danubii.

etiã Istro miscet. Itaq; cũ semp paria faciat Ister æstate q̃ hyeme, datis aq; & acceptis semp sibi similis esse apparet. Philostratus aũt li. iii. uitę Apollonii ex arboribꝰ iuxta Istrũ unguentũ nasci uoluit, facit eñ compationem cũ Hyp a/side, arbores, inquit, similes in eis ripis nascuntur, his quæ apud Istrum crescũt, a quibus unguentum distillat, Hæc ille.

Danubii magnitudo & fluxus

De Danubii fluuii noibus & dimensionibus. Ca. xx.

TAm frequens ac peculiare nomẽ Danubii nobilitat, ut nullus scriptorũ qualiscunq; antiqtatis fuerit facile reperiat, q nõ danubii mentionẽ faciat. Eratosthenes ideo ac Apollodorus in ii. de nauibus Homerũ uellicauerũt, q multos fluuios oceano scripserit imergi, ac Istri cõti cuerit. Ister fluuius maximꝰ oĩm ẽ. Philostratus li. iii. εὖρος δὲ αὐτῷ κατὰ σὺν ἶσον, ποταμῶν δὲ οὔ τος λοκεῖ μέγιστος ὑποσυρίσσει δὲ ὑδρώπικα ῥέουσι. Latitudine q̃dẽ Istrũ æquat, q oĩm q in Europa fluunt, fluuiorũ maximus est. Sic & Arrianus, Dion, Apollonius, Strabo li. vii. Hipparchus, Polibyus, & alii græcor; ꝓtulerũt. Latinorũ uero Ammianus Marcel. Seneca li. iii. Ambrosius in hexametris, Val. Flac. li. viii. Orosiꝰ li. pri. ca. xxv. Ammonius in hist. Francorũ li. i. Hic multos Scythię locos ac mlt as gẽtes irrigat ꝑ Germaniã, Austriã, Vngariã, & Peucen, usq; in Græciã, ut Strabo li. vii. & Celtes asserunt, labit, et ad ꝓpontidẽ usq; excurrit. Ab occidente ut idẽ ait, & in Austrũ uergit. Primo ut Tacito placet, molli fluxu, demẽter fluit, hæc Picus in carmine suo ita affert Hic & Danubius non magnis deuehit undis, Montibus arnobę uix fusus, pluria nondũ Flumĩa surripuit, nondũq; binomĩs ingens Aluit elysios, arioscq; & pæonis orã, & ligyos. Quod pane gyricus Maximiani Nazarius ita adducit, qua extrema septentrionis (inquit) plaga feruidũ caput porrigit Danubius. Iornandes ducẽtorũ pedũ altitudinẽ & ꝓfunditatẽ eius esse scribit in pluribus locis. Dicit Danubius secundũ aliq̃s a sono, secundũ cæteros a Dunis gẽtibus eius accolis, ut Catoni placet in prio fragmento. Nuncupat alio noĩe Ister, ut a Statio, Lucano in ii. Horat. oda. iiii. oda ultĩa & penul. Strabo. in pri. Et secũdũ aliq̃s ab Istro rege, ut uidet Berosо, q Istri meminit. Pomp. Mela li. ii. Danubiũ dici in ortu suo indicat, & inde post lõgas eius dilatatiões ab accolis Istrũ appellari. Iornandes uero Bessorũ lingua hũc Istri nomẽ ferre asserit. Vt aũt priuatis scriptoribus ꝑsuasum est tpe Augusti nomen Istri primũ sortitus est Danubius, q̃d falsum esse quẽ fugit; cum Argonautarũ ęuo Ister noiatꝰ sit, vñ Iustinꝰ & Trogus li. xxxii. Istriã ab ipso dixerũt, & Portius Cato, q ante Augustũ uiguit, huius meminit. Græci ἴστρον ipm uocant, quare bene Tortelius sine aspiratione eũ scribi, & enũciari putat. Nõ sine rõne etiã Annius Viterbieñ. chaldæũ id esse collegit, & Moysen ipsum uocare Ictim. Stephanus Byzantius matoan Istrũ appellat, uerba eius hęc sũt. Λαγουβιστίνες, ἴστρος ὁ ποταμός πόλις ματόας καλοῦ μθνος. Ideo etiã binomĩs nomen hunc sortitũ uolũt. Picus. n. ac Sillius Italicus li. i. Oui. in pri. de Ponto Istrę binomiũ faciunt. Apud ripas binomĩs Istri, ripæ uicina binominis. Istri Stephanus græcus supiores flumĩs partes uersus fontes usq; ad p̃cipites eius Catarractas uocat. Suidas κατάῤῥακτα πέτρα ἐν τῷ ἴστρῳ ποταμῷ. ὄρους ξόανον τινὰ ὑπὸ

Danubii

Quare dictus Danubius.

alii danis

Ister vñ

Binomiꝰ Ister

Matoas.

τῷ ῥεύματι ὑπὸ πέντε ἢ τρία ὑδατος ὑποπεφυκός. αἷς ἀπαντᾷ ὁ ποταμὸς ἐμπίπτων μετὰ μεγίστου πατάγου αἰνακόπτεται καὶ καγχλάζων περὶ ταῖς πέτραις. i. Catarractæ petræ sunt in Danubio fluuio, latis ita tumulis ac monticulis in locis q̃busdã sub aqua existentibꝰ. Sup̃ quas fluuius ille incidens, cũ magno sonitu repcutit scopulos circũsonãs. Catarractas alii cõchas dicũt, loca uidelicet septa asseribus, ut apud Ply. li. ix. Diodorus Nili Catarractas nauigabiles altitudine stad. x. ait. Cęter; latissimũ fluminũ Danubiũ Polibyus scribit, & Herodianus hũc latissimũ altissimũq; ꝓdidit. Nullus aũt oĩm ita Istrũ exꝑsit, sicuti Dion græcus in Traiano, ubi cæsarẽ põte Danubiũ alligasse refert, multis passibus. Ipsum aũt Danubiũ aquarũ multitudine nulli fluuiorũ cedere, semp copiosissimũ, nulli inferiorem nullũ etiã altitudinẽ & latitudinẽ eiꝰ enarrare posse ait, & spaciosum amnem. Multaq; adducit Ammonius Francorum historicus lib. i. ca. ii. Arrianus autor græcus lib. i. de gestis Alexandri maximum Europæ fluminum esse Danubiũ retulit. Nunc ad eius originem conscendamus.

Catarractæ.

De origine Danubii. Ca. xxi.

VErũ ut ab origine eius loquar. Multũ in ea re scriptores dissentiunt, Cor. Taci. in monte Arnoba oriri eũ, ꝓfiteť, quẽ secutus est Sabellicꝰ li. ii. Enea. vi. Picus in carmĩe de cruce. Propius cõspexit Danubii fõs Alii ex montibus Sueticis ut Aene. in una epist. alii in germanicis oris oriri scribunt, ut in monte q̃ in Scauros Gallię aspectat, sicut Solinꝰ ca. xxii. Petrus Marsus, & Lilius Rauricũ aduersus Danubiũ oboriri aiunt. Marlianus ex monte non longe a Rhętiis alpibus inter Triden. & Noricensem dioceses, alii Danubiũ ex limitibus Rhætiæ apud Rauracos scatere uolũt, ut Ammia. Marcel. lib. xxii. & Ply. li. xiii. Eratosthenes græcus nõ lõge a mõtibus põti originẽ Danubio pollicet, ubi fallit cũ Strabone. Nã idẽ Strabo li. i. geog. Eratosthenẽ refellęs, a montibus supra Adriaticũ Danubii fontem uideri putat, circiter stad. M. Dionysius nõ longe a Rheni hostiis ait Istrũ oriri, his uerbis (a Prisciano trãslatis) postq̃ de Rheni loquutus est origine, subiunxit ῥεῖνος δ' ἐξείης ἐπιτέλλεται ἠδὲ ἴστρος: Hic ꝓpe consurgit fons istri flumine largo. Strabo etiã li. vii. fontes Rheni & Istri non multũ differre a se inuicẽ asseruit. Boccatius in iugis Noricis initiũ Istro concessit, & in cæteris cũ Solino sentit. Claudia. pro Stylicone ex Rhętiis montibus cũ Marliano Istrũ deducit. Prominet Hercyniæ cõfinis Rhętia syluæ Quæ se Danubii iactat Rhenicq; parentẽ. Re ergo uera ab Arnoba monte, cuius meminimus lib. ꝓterito, Ister descendit, ut prior oĩm opinio fuit, non longe utputa quatuor miliaribus a Rheni origine. In hanc sentẽtiã descendit Dracõtius. Nauclerus a lacu Lemanno Tiberiũ cęsarẽ ex Solini auctoritate, uno diei cursu ad Danubii fõtẽ pueniſſe refert, q ueritati ꝓxius accessit. Eustathius etiã græcus Dionysii locũ exponẽs nunc allegatũ, ἄρχεται δὲ, inquit, ἐκ κελτῶν, ῥέῃ δὲ πάσης δύρώπης. i. Orit aũt Danubiꝰ apud Celtas et ꝓterfluit Europã

Danubii ortus

Locꝰ Strabonis & Eratosth.

De hostiis Danubii & exitu. Ca. xxiii.

DE exitu uero Danubii ęqualis authorũ cõtrouersia increbescit. Eratosthenes & Ephorus in utrunq; mare Danubiũ se exonerare dixerũt alii in Pontũ seu Euxinũ, cuius opiniõis est Strabo li. vii. Lilius, Petrꝰ

Exitꝰ Danubii

Marsus,Appianus,Vibius sequester,Picus,Celtes,Cor.Tacitus, & Lucanus cuius uerba sunt li.ii.pharsal.Nec minor hic Istro, nisi q̄ dū pmeat orbē Ister casur⁹ in q̄libet æq̄ra,fontes Accipit, & Scythicas exit non solus in undas. Val.Flaccus li.viii.Haud ꝓcul hīc ingens Scythici ruit exitus Istri. Theopō⁹ & Eratosthenes,apud Strabonē etiā in Adriaticū mergi Danubiū scripserūt. Cuius sentētiæ dubios Polibyus & Strabo satis se ostēdūt,unde æquali cēsura & illi notādi sūt.De hostiis uero Danubii opiniōes his nō minores nūero sūt.

Hostia Danubii.

Arrianus li.i.de gestis Alexandri,Ephorus & Eratosthenes q̄nq̄ Danubii hostia ponūt,& Claudianus in Stylicone Thracia q̄nq̄ uadis Istrū uorat.Et Dionysius græcus q̄nq̄ hostiis tm̄ Istrū iuestiuit,interp̄te Prisciano. Qui poscēs ortus Euxini ꝓuenit undas Irriguā peucē cōplectēs gurgite quīto.Vbi Eustathius eius enarrator καὶ ὁ αὐτὸς πεντάστομον αὐτὸν ἱστορεῖ.i.ideo ei Dionysi⁹ q̄nq̄ hostia ascripsit.Alii sex meatib⁹,ut Pet.Marsus.Quo ꝓ̄o industria & opinio ꝓbabilior est,septē hostiis Dauubiū Pōto īmisceri scribunt,sex nauigabilibus,septīm uero paludibus cōseptū.Huiusmodi opinionis sunt assertores Pōp.Mela,Vibius Seq̄ster.Solinus ca.xxii.Strabo li.vii.Zachar.Lilius. Picus in carmine de cruce huic opinioni īcubuit. Tandērapto tumefactus aquarū Euxinūingredit bis terno gurgite pontū, Extremūq̄ caput limosa perdit in ulna. Silr & Ammianus Marcel.li.xxii.& Celtes in Hercynio. Solus germanas sed Ister deserit oras Septenis tandem qui faucibus exit in æq̄r. Pomp.Mela lib.ii.ait tot hostia ipm hēre q̄t Nilū,& paulo post,ille (inq̄t) sex hostia habet,peucē,ex his maximū,cuius meminit Ptole.li.γ. τῶν δὲ ἀνατολικῶν τὰ μὲν ἄνω τὸ σῶμα τὴν πεύκην ἔσχλωσται. τὰ δὲ σώματα τευκῖνοι.i.Inferioris Mysię corū q̄ ad ortū uergūt sub hostio Peuces troglodytæ sunt,hostia uero Peucini habitant.Ouidi.Sol⁹ ad ingressus missus septēplicis Istri, Parthasiæ gelido uirginis axe premor. Haud secus Val.Fla.septē hostiis hūc ditauit. Fūdere nō uno tm̄ q̄ flumīa cornu Accepim⁹,septē exit aq̄s,septē hostia pādit. Hostia aūt Danubii ut placet Ammia.Marcel.li.xxii.sunt illa.Primū Peuce,secundū Nauzocusoma, tertiū Calostoma,alii Calaustuma,ut Boccatius ait,quartū Pseudostoma.Ammianus Pseudostomō dixit,quintū Baryostoma,sextū Spireostoma, q̄d dicit ab Ammiano Stenostoma. Et illa tria cū septimo fragilia sunt,priora uero eo maiora ut ꝓ longinqtatē xl.mil.pas.non misceant æq̄ri,& dulcē haustū seruāt. Septim⁹ aūt meatus sine noīe ī paludibus delitescit,Hæc ex Solino,& Boccatio.Strabo li.vii.dissentit ab illis,inter maxīa em̄ Istri hostia Hierostoma dixit.i.sacrū ostium,ab illo usq̄ ad Peucē stad.c.ac xx.enumerat,ubi Darius pōtē struxit,ab eo septimū hostiū distat ccc.stadiis.Hæc Strabo. Ego uero uela detracturus sum in hoc aliis ꝓuinciā hanc relicturus,maxīe ob scriptorū diuersitatē,in nullo.n. de hostiis memorantes cōueniunt,q̄d Solinus uocat Baristoma,Boccatius Banostoma,q̄d ille Spireostoma,hic Spirebostoma,q̄d ille Calestoma,hic calaustoma,Ammianus Calonstoma.Amborū etiā exēplaria excussis dētib⁹,ora tm̄ ferunt,ita etiā deprauata ut auctorē uix agnoscas.Adde q̄d D.c.mil.decurrere danubiū ait Albertus ex sentētia Augusti,Tortellius ex Aristot.ii.meteororū

Numer⁹ hostiorū.

singula

singula ora Istri tantæ esse magnitudinis,ut mare uincant in lx.mil.pas.nescio quam latitudinem Martianus Fœlix Capella afferat. Verum de illo satis,ad flumina Danubio se iungentia accessuri sumus.

De fluminibus Germaniæ,Danubium petentibus. Ca. xxiii.

Flumina Danubiū petentia.

SExaginta flumina pene nauigabilia Danubio admiscent̄,ut pene oēs q̄rū auctoritas in p̄cio est,asserunt.Boccatius,F.Ruffus,Ammia.Marcel.li.zz. Solinus ca.xxii.Albertus Magnus,& Martianus.Iornandes & p mille ducentorū pas.millia a fonte Istrū usq̄ ad Pontū defluere collegit.Nec mirū,dū p tot loca labat̄ barbara. Val.Flac.lib.viii. Toruus ubi & ripa semp metuēdus utraq̄ In freta p seuos Ister descendit alūnos. Vñ & multo plura flumina suscipit.Corteras fluuius (ut Strabo ait) apud Lugeū & Tergestū Sabū intrat,Sabus Drabora, Drabora Noarā, Noara apud Scordiscas Danubiū. Regus fluuius apud Noricos in Danubiū,ut Celtes li.ii.odarū scribit teuto.die Regel,apud Ratisponā transmittit̄. Vñ ait Celtes li.ii.odarū. Sed nunc oris Vrsula noricis Qua Reg⁹ Istro se sociat uago.Itē Almonus fluuius Aureatensis, meminit Celtes in Germania & in odis, Baccuntius fluuius cuius Boccati⁹ & Ply.lib.iii.ca.xxvi.recordāt iuxta Sirmiū in Saū influit,

Regus.

Almon⁹.

De aliis fluminibus Danubium petentibus. Ca. xxiiii.

Igla.

SVnt & alia flumina q̄ Danubio appropant,ut Igla, q̄ caput non ꝓcul a Marscheck loco ꝓducēs,in Danubiū se inter Trebetzick ac Petronel ab scōdit.Cursus eius inter orientē ac meridiē est.Mura fluuius suo cōpleto cursu iuxta Tresnitz Iglā intrat.Almonius fluuius sapore pisciū p̄stantissimus iuxta Kelheim sese in Istrū cōmutat.Cæterū Bernicus fluuius (quē alii Bernesum uocant,a q̄ partim,partim etiā ab Almono Tretfurt,Herden, Guntzēhusen,Dinckelspihel,Otingen irrigant̄.Bernicū non ꝓcul a Vuerd in Danubiū remittunt.Isarus etiā fluuius haud ꝓcul a Pletlingio ortū deducens,se Istro associat,oppida quæ transit Pletlingiū,Landau, Lantzhutta, Sindelfingium, Monacum,Mosburgum,Mittenvualdium.

Mura

Bernicus

Isarus

De fluminibus e Scythia in Danubium delatis. Ca. xxv.

MVlta p̄terea flumīa sunt,q̄rū Herodotus meminit, q̄ p Scythyæ ptes ita olim uocatas,ad Danubiū ducunt̄. Verū cur uerba græca ei⁹ non adducam⁹ dū corruptissima habeant̄ latina,p̄sertim in noīb⁹ ꝓpriis ob quorum restitutionē uerba Herodoti qua licebit breuitate transcurram. πέντε μὲν οἱ ῥέοντες. ὧν δὲ σκύθαι πρατὰ καλέουσι, ἕλληνες δὲ πύρετον, καὶ ἄλλος παραπὸς καὶ ἄραρός τε καὶ νάπαις, καὶ ὄρδηισσος. ὅμῳ πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν, μέγας καὶ πρὸς ἠῶ ῥέων αὐτοκοινοῦται τῷ ἵστρῳ ὕδωρ, ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς παραντὸς πρὸς ἑσπέρης τὰ μάλλον ἐλάσσων ὁ δὲ μὴ ἄραρός τε καὶ ὁ νάπαις καὶ ὁ ὀρδήισσος, ἀπὸ μέσου σφέων ῥέοντες, ἐσβάλλουσι ἐς ὃν ἵστρον ὄροι μὲν αὐτοπγένεες πταμοὶ σκυθικοί.i.Quinq̄ aūt p Scythiā flumīa decurrūt,primū Porata uocant Scythæ,græci uero Pyretū.Secūd⁹ Tyrannus,tertius Ararus,quartus Naparis,qntus Ordessus dictus est.Primus illorū ingens fit,& ad Aurorā fluēs cū Istro cōicat.Secūdus Tiarantus dict⁹,ad occidentē magis uergit.Cæteri tres p mediū illorū fluētes,in Istro se imergūt.

Idē Herodotus. Inde, inqt, ex Agathyrsis μάρις fluuius, Inde αὖρας καὶ τύβησις Auras & Tybesis, p Thraciā uero ἄθρης καὶ νόης Athres & Noes, ἡ ἀτάρνης Atarnes. Ex Pæonia uero ac mōte Rhodope κῖος Cius, mediū eum interscindit. Ab Illyriis autē ad aglonē ἀγγρος Angr⁹, q planiciē Triballorū p̄currēs, in σύρον Brongū incidit, Brongus uero in Istrū, q̄s ingentes utroq; Danubius recipit. Inde ex regione Ombricorū καρπις Carpis fluuius, & alius ἄλπις Alpis dict⁹ uersus Boreā uentū tendunt, & Istro miscent. Hæc Herodotus, cuius uerba eo libentius adduxi, ut restituantur. Nil em̄ uidi nominibus illis deprauatius. Sūt & alii q̄s Huttenus poeta egregius in suo panegyrico includit. Paruus iber curuusq; Lycus inus Ister Eser, Bemus, Nabus, Aenus, Igla, Thesia &c. Item Parthiscus fluuius Sarmatiæ Istro miscet, ut ait Ammian⁹ Marcellinus lib. vii. q dū solus licentius fluit, spacia longa & lata sensim p̄terlabēs, ꝓpe exitū in angustias accolarꝝ ab impetu (lege impio) Romanorū alueo Danubii defendit. Hæc Ammianus. Arabō fluuius inferioris Pannoniæ in Danubiū defert uersus montem Cecium, iuxta Corroduum, & iuxta Curtā fluit, ut Ptolemęus ait ἔχει θέσιν ῥιαύτην μετὰ σύαρα ποτ' κατὰ κούρταν. Est & Tibisus fluuius quie Carpatho oritur in Danubium defertur, ut Nauclerus indicat.

Loc⁹ amiani.

De Aeno, Ilso, & Nabo. Ca. xxvi.

Aeni ortus

HVmillimæ sortis & noīs fluminibus relatis in Danubiū ꝓperātibus uicē relaturus nunc sum diuitioribus. Primo ergo Aeno. Aenus fluuius orit in alpibus, q̄d Picus illo carmini inseruit. Atq; sub aeriis p̄labit alpibus ænus Aenus cæsariis ardentia tecta caminis Ducturus &c. Celtes q̄q; li. ii. oda ii. huic suffragat. Re aūt uera, ex Adula monte irrumpit, q̄d Celtes ita scribit de Adula loquens. Qui Rheni Rhodanicq; parens, ænicq; sonantis. Multa Aeneas Syluius in epist. ad Camp. Descēdit aūt inde usq; ad Aeni pontē. Quod Celtes notauit in odis de eius turbine. Natus excelsis ubi scindit alpes Aenus, & saxis rapidus sonoris Impiger, celsum ferit insolenti Murmure cœlū. Dat itaq; nomē urbi, unde ænipons dicit teuto. Inspruck, non ysbruck, ut male legit, & Picus in crucis carmine loquit. Aeni concutit pons, illius accola nudis Incessit pedibus. Huius urbis meminit Antonin⁹ Pius in Itinerario. Inde Noricos a Vindelicis sepans. Bauariā petit, usq; ad Patauiū urbē episcopalē (teuto. Passau) Confluū fluuiū Ilsum a septentrione recipiens, in Danubiū transmutat. Aeneas. Syluius ibi pōtem scribit ligneā sedeci arcubus. Celtes id ita ad Codē odarū ii. attestat. Vrbs Patauia Cocles modo te tenet, insita colli Quæ tria flumina Conflua iungit Nā celer austrinis decendit ab alpibus Aenus. Ciuitates aūt quæ nō ꝓcul ab Aeno uident, sunt Scherdigen, Obērbergū, Otingū, Muldorffiū, Hehēnaugia, Rosenheimium, Kopffensteiniū, Vuasserburgiū. Fluuiū aliū quē Aen⁹ recipit. Iuuarus est, quē Saltzam uocāt, q supra Iuuauiā oriens in loco (zum Hellen) dicto, p Iuuauiam Lauffen, Titmanigū ac Burckhusē p̄terfluēs, Aeno miscet, nō ꝓcul ab Otingē ac Praunau. Ilsus aūt fluui⁹ descēdit a locis supra Sefeldiū, non longo interuallo a Monaco, Kopffēsteinio, Lantzhutta, Danubio īmergit. Celtes. Ilsus &

Ciuitates Aeni.

Iuuarus

Ilsus

a Borea niger exit Danubii medios q̄s accipit alueus amnes Crescit & impetuosior undis. De Aeno & eius origine ca. xvii. Otto Frising. scribit lib. vii. & Volateranus li. vii. Nabus in pinifero orit, Celte testāte in amorib⁹, odis, germania & Hercynio, & mox ad orientē se uertit. Nāq; ait. Nab⁹ exit in Austrū Inde in Danubiū se abscōdit, dicente poeta Germ. in amoribus. Nabus Istrinis insidiatur aquis. Ptolemæus Nabi, postq̄ orationem de Vindelicis habuit, non meminit, sed Aeni, ita inquiens lib. ii. Secundū scissionē fluuii ad meridiē uergentis fluuius est q uocat, αἶνος, Aenus. His uerbis ductus ego Aenus per æscripsi, meminit huius & Dionysius. Nab⁹ aūt p Neustadiū ad meridiē se flectit & iuxta Ratisponā Danubio iungit. Vilsum aūt in Hercynio Celtes allegat. Obliqua ad Vilsi, ptendēs cornua ripas Vilsus in Histrinis q tandē p̄di tur undis. Et idē Celtes ex Pinifero Vilsum uidet & Nabū deducere, q̄s & in Danubio se abdere ait secūdo odarū. Qui Nabū uitreis fontib⁹ egerit. Et uilsum socio flumīe concipit, Qui magnum sociati patrem Danubium petunt.

Nabus

Vilsus

De Lyco, Sao, & Drao. Ca. xxvii.

LYcus Vindelicorū fluuius (ut ait Peutinger) urbē Augustā trib⁹ uicibus dirimit, de q̄ Aeneas Syluius. Sigebert⁹ Geblacēlis hūc scribit Bauariā ab Alamanis, i. Sueuis diuidere (teuto. der Lecht) cāpus Lyci (Lechtfeld) Lycacii populi Vindelicorū ut Strabo li. iiii. ait a Lyco dicunt. Referūt hunc apud Valkyrū oriri, alii in alpibus. Celtes odarū ii. li. Qua multa inundans prata Rapax Lycus ex alpiū radice Fusus, Danubii sociat undis Et li. iii. Augustā Lyci margine cōditā ait. De illo Volater. li. vii. Hutten⁹ ī pan. Ligurinus aūt corrip. & ꝓduxit primā illius, ait. n. li. i. Quas Lycus, & li. ii. Rura Lycus. Lechū hūc noīat Paul. Diaconus li. ii. ca. xiii. de rebus Lōgobardorū, et iuxta hūc fluuiū Virdā, Vuertach, græce λύκιος a Ptole. dicit, κατὰ, inqt, τὴν ἀρχὴν τ̄ λυκίου ποτ. τ̄ εἰσ σὺν Λαυσβίορ ἐμβάλλοντος, ὃς δ' ὀλίζει τὴν ῥαιτιαν ἀπὸ τ̄ δινδελικίας .i. Iuxta principiū Lycii amnis q̄ in Danubiū exit, qua Rhętiā a Vindelicis terminat. Posteaq̄ igit Reynū, Augustā, Lantzspergū p̄terfluit, inter Nuenburgū atq; Vuerdt in Danubiū exit. Saus & Draus flumina Pannoniā cōplectūt, ut uitæ Iustiniani enarrator scribit. Plynius tn̄ li. iii. ca. xxvi. Dalmatiā interuallum putat esse C. xv. mil. pas. Celtes li. ii. odarū. Aureā terrā colitis beati Quā rigat pulcher Saus, & recuruo Defluēs cursu Draus. Hic recipit fluuiū (secundū Stabonē li. iiii. in fine) Ogdolapē, & inde Danubiū petit (teuto. die Sau) oritur aūt ex alpib⁹ Carnicis, & placidior emergit. Distat a Drao C. xvi. mil. pas. p Lapiōes & Breucos labit, Flumīa plura recipit, ut uoluit Plyni. ubi supra, Strabo li. iiii. Pōportū amnē ex Illyricis nauigabilē circa Segesticā, hūc in se abscōdere asseruit. Colaphis ut Ply. ait circa Istriā gemino alueo Saū petit. Hui⁹ meminit Lili⁹, & inde ī Istrū fluit. In Saū Baccūti⁹ fluui⁹ labit iuxta Syrinthiū. Dra⁹ aūt e Noricis trāsit, uiolent p̄ Serapilos, Iasos, Scandezetes Dalmatiarū popl'os, ut Ply. placet li. 3. De Sao etiā & Drao satis Alber. & Arrian⁹ li. i. de gest. Alexād. & Ptole. Lagi. Hi ergo fluuii in Danubium sese exonerantes maximi habent. Nunc ad alios fluuios generales castra posituru sum.

Lyci

Campus Lyci

Saus

Draus

De Rheno fluuio. Ca. xxviii.

NEc Rhenus degenerauit,pari opulẽtia fluminũ Danubio assimulatꝰ, pari q̃q; scriptorũ industria celebratus est. Herodianus maximum hunc fluuiũ & germanos p̃terfluere dixit,æstate nauigabilẽ, hyeme concretũ lib.vi.hist.& li.vii.tantã Rheno tribuit ꝓfunditatẽ,& latitudinẽ,ut irremeabilis uideat.Multa Claudianus de bello gothico,de rheno collegit.Cæsar lib.i.Rhenũ altissimũ & latissimũ fecit.Plutarchus in Cæsare rapidissimũ,& ĩmensæ latitudinis.Mantuanus. Vt rhenus cursu uiolẽtus & unda. De eiꝰ uero fluxu (post fontẽ testãte Naudero) mox duos lacus conficere eũ Põp.Mela li.iii.scribit.Inde longo spacio per fines Nantuantiũ,Heluetiorum Sequanorũ, Mediomatricũ & Tribochũ citatus fert,ut ait Cæsar li. iiii. belli gallici.Re uera tenui flumine ab ortu labit,& modo flexu in occidẽtẽ,modo ad septentrionẽ (referente Cornelio) a Schafhusen eructat,multo strepitu,ut Leonhardus Arietinus scripsit,per lacus Nantuantiũ ꝓpria seruata aqua effundit,cuius lacus & Strabo li.iiii.meminit.De eiꝰ fluxu sic Picus in Staurosticho. Qua rhenus tenui rhętis ex alpibus orsu Fũdit,& maior suppostis influit aruis Quiq; lacu ĩmissus leni submurmurat unda, Mox aliũ ꝓfertq; lacũ,q̃ denicq; fusus, Inde humilis timiduscq; uorax euoluit,inde Plenus,& exiguus rectus sinuosus in urbẽ Labit,hic sumptis Basileã fontibus urbẽ Diuidit, & uasto defert gurgite,& alti Vorticibus magnis contingit tecta Brisachi. Multa de Rheno Celtes li.iii.odarũ oda xvii.ubi de eius fluxu,flumĩbus,& tota huius ꝓprietate loquit,Græci hunc αὐ ῥῆνον uocant. Suidas in dictione γερμανικὸς,ἀμφὶ inquit, οἱ ῥῆνον ποταμόν ἐστιν.Ammianus Marcellinus lib.xv. inter celsorũ montiũ rhætiæ lacũ esse scribit Brigantiæ, ubi rhenus incurrat, spumosis uorticibus, quietem undarũ permeans,& pugnã mediã ueluti finali intersecet libramẽto, tanq̃ elementũ perenni discordia seperatũ,nec aucto,nec ĩminuto agmine,q̃d intulerit uocabulo,donec Oceanum gurgitibus intimat,Hæc ille.Et profecto dictum Ammiani ueritatem & hodie tenet.Nisi ut litera nimis est deprauata, per undam mediam,non pugnam lege.Multa de Rheno Dracontius qui hũc Gange,Ibero,Tago,& omnibus fluminibus prætulit,auro,piscium, & aliarũ multitudine rerum, qui & totum Rhenum descripsit,sicut & Philesius in Regestis supra Ptolemæum.Cæterum Rhenus multos habet meatus,& loca consueta relinquens,multos secessus facit,a græcis dictos πλαταυῶνες.Vnde & aer circa ipsum minus salubrior est.Cornelius in secundo historiarum libro,Rhenum ad Galliam latiorem acplacidiorem fluere indicat,& uerso cognomine Vahalem uocabulum sumi,antequam Mosam intret.

Fluxus Rheni

Locus Ammiãi.

De Rheni ortu. Ca. xxix.

NVmero nec minores de rheni origine authorum dissensiones extãt, Cæsar lib.quarto ex Leopõtiis alpibꝰ rhenũ oriri dixit.Similiter Boccatius, uerbo tñ omnem rem abstulit,iuxta Mediomatrices dicens. Marlianꝰ inẽ fines Curiẽsis & Tridẽtin. dioceſiũ rheni fontẽ scripsit, nõ lõge ab Italia.Strabo li.4.ex adualla mõte hũc deriuari attulit,q̃ ẽ aduersꝰ Ieopõtiis,

opinioni huic Conr. Celtes subscribit de Adula (qui & Adualla male dicitur) Qd' Rheni Rhodanicq; parens,æniq; sonantis Quod ueteres prisco dixerũt noĩe Adulam. Alii non ꝓcul a Danubii fonte Rheno initiũ p̃stant,ut Dracõtius,Plynius li.iii.ca.xix.Sauromates accolas fontis Rheni dicere uideri. De illo alii sententiã ferãt,alii ex alpibus Rhęticis,ut Marlianus,emergi eũ dixerũt.Huius opinionis assertores fuerunt Sabellicus li.ii.Enea.vi.Cor.Tacitus,& Picus cuius ista uerba sunt. Atq; sub aeriis perlabit alpibus Aenus Hanc Rhenus liq̃dam deuoluit fluminis undã. Et idem. Qua Rhenus tenui Rhętis ex alpibꝰ orsu Fundit. Otto Frinsingeñ.concordat ca.xvii.chronicorũ libri septimi,et Claudianus ꝓ Stylicone. Hercyniæ cõfinis Rhætia syluæ Quæ se Danubii iactat Renicq; parentẽ. Pomp.Mela li.iii.ex alpibus Galliæ Rhenũ decidere collegit. Dionysius Lyb. in geographia tm̃ ex alpibus,nihil addens,uerba eiꝰ sunt. Incipiunt alpes,quibus exit gurgite uasto Oceani rumpens glacialis littora Rhenꝰ. Mantuanus ab alpibus Teutonicis hunc ortũ cape indicat. Et alpes Teutonicas genus unde trahunt & Rhenus & Ister.Horum oĩm opinionibus remotis solius sentẽtiã Cęsaris ueneror. Thomas Vuolphius de Rheni scaturigine Mutianũ Ruffum consuluit,cui ille respondit,oriri Rhenũ ex Leopontiis alpibus,& se uidisse,unde oculatæ fidei credendum esse,cui Dracontius suffragatur,& ego doctissimorum hominum & testium ocularium animatus iudicio, hæc de Rheni ortu adduxi,quamuis nimiæ sedulitatis erat de re ꝓ se nota ac omnibus manifesta,tot afferre opiniones.

Duo Rheni

De exitu Rheni,& hostiis.& dimensione. Ca. xxx.

DE eius uero exoneratione pene omnes auctores consentiũt, & æq̃ri, tamen diuersimode,hunc destinant. Alii in germanicũ eũ transmutari dixerunt,ut Cæsar,Marlianus,Pomp.lib.iii.Cornelius,Plynius lib. iiiii.ca.xiiii.Picus,Dionysius.Celtes æq̃ri externo hũc iungi scripsit. Appianus Rhenum ad Borealem ibidem Oceanum se exonerare conuicit. Strabo li.iiii. Rhenum iuxta Segesticam urbem in Istrum transmutari asseruit,& paulo ante in lacum Larium Italiæ iuxta Comum intrare,cuius sententiã calculo notasse nigro,nisi rationem de pluribus Rhenis habuissem,& Plynius li.iiii.ca.xv. Rhenum a septentrione in lacum,ab occidente in Mosam spargi dixit.Ego uero duos Rhenos legi,maximum Germaniæ flumen,minorem Bononiæ in Italia,de quo Sillius li.viii.Hac ni prisca domus paruicq; Bononia Rheni Quicq; graui remo,limosis segniter undis Lenta paludosæ perscindit stagna Rauennæ. Vbi Petrus Marsus paruum dixit ad alterius Rheni differentiam, ecce ibi & Sillius cũ Strabone rhenũ in lacũ effluere dixit.Sed q; in Danubiũ iuxta Segesticam: id negarem.Plynius lib. iiii.ca.xv.Colaphim scribit iuxta Segesticam intrare Danubium.Ad Plynium redeo,qui in lacum Rhenum effluere dixit, recte loq̃t. Lacus enim Fleuus dicitur,ibi insulam Fleuam Rhenus facit,statim tamen iterum digreditur.Author est Boccatius in lib.de lacubus, Cornelius lib.ii.historiarum,& ipse Plynius lib.iiii.Pomp.Mela li.iii.Nõ tamẽ se in Mosam spargit,uerũ potius Mosa in ipm,nam Cęsar lib iiii. belli Gallici,

Exitus Rheni

Fleuus

& Sabel.li.v.Enea.vi.Mosam scribunt longius millibus pas.lxxx.in Rhenũ flue
Locus Plynii re.Plynius in eo sibi ipsi contrariat,libro em̃ iiii.ca.xiiii.na.hist.Mosam in Oce
anũ se spargere ait,q̃d & Cæsar,hoc tñ ob arctissimũ spaciũ inter Oceanũ &
in Rhenũ confluxũ Mosæ fuisse puto ab illis scriptum.Sed hæc sino,nec tñ &
partẽ Rheni a Mosa recipi ignoro,q̃ Vuallis dicit,quã partẽ occupat Mosa an
Alii No magũ uel nouagiũ. teq̃ in Oceanũ Rhenus & ad Batauos deuenit,diocœsis Traiectẽsis,ꝑpe No
uiomagũ in Gelria,ut ait Marlianus.Cæsar Vuellis,Ptole.& Ply.li.iiii.ca.xviii
Venellis dixerũt.Multa Her.Barbar9.Cor.Taci.li.xx.Mosæ flumĩs os Rhenũ
in Oceanũ spargere asserit.Nũc de Rheni hostiis dicẽdũ est.Rhenus aquarũ
Hostia Rheni multitudĩe tumefactus,germanicũ mare petit,& hostiis biphidis in mare labit̃
ut ait Cęsar.Vñ Virgil.in viii. & Egesippus li.ii.bicornis Rheno appellationẽ
ĩposuerũt.Alii trib9 hostiis ut Ply.& Celtes illo carmĩe. Pulcher ab occiduo
q̃s claudit gurgite Rhen9 Qui tandẽ externũ triplici cadit ore ꝑ æq̃r. Et oda
pri.li.i. Hic ubi pulchras rapit̃ ꝑ urbes Rhenus,& salsũ ubi trinus ore Spu
mat in æq̃r. Sabel.li.v.Ene.vi.Multis,inq̃t,hostiis Rhenũ effluere in Oceanũ
Idẽ Põp. Mela li.iii. Draconti9 cũ Celte scribit Rhenũ post q̃ Germaniã ꝑmea
Loc9 Au guſti. uerit,in Oceanũ mergi tribus hostiis,cui auscultauit Naucler9,& alii.Augusti9
cæsar in geographia.Rhenum ad mare Tyrrhenũ sese exonerando festinare
indicat,citra tñ expientiã, q̃a aduersus septentrionẽ in mare Anglicũ se abdit,
auctore Alberto Magno in topographia,post q̃ D.ccc.lii.miliaria,cursu cõple
uerit.Nescio q̃d Seruius in viii.cõment.hallucinet̃, ob id Rhenũ bicornẽ dici
q̃a duob9 cornib9 ĩ mare acceleret, uno q̃ barbaros ꝑfluat,alio q̃ Ro.Imp.diui

De Mosa,& Mosella,Schaldi. Ca. xxxi.

(dat.

DEscriptis Rheni fontibus,finibusq̃ eius fœliciter adductis,incremẽta
q̃q̃ fluminis illius speciosissimi ꝑditia his annectere statui,q̃rũ nume
ro & spacio Rhenus donatus,non extremã aucupatus est sortẽ.Non
multũ Danubio minor,& q̃a priori capitulo Mosæ meminerã,ut memoria il
la recens eo magis calescat,q̃ nouius ꝑsto fuit,primo in Mosam uela nostra di
rigã.Mosa igit̃ (cuius Marcellinus lib.vii.& Cæsar li.vi.meminerũt) ex Voge
Mosa. so ortũ habet,& Batauorũ insulã efficit.Marlianus Mosam in finib9 Lingonũ
oriri collegit,non longe a Matronæ ortu.& ꝑ Belgas flumina agere.Boccati9
cum Cæsare & Marliano cõuenit.Philesius q̃q̃ Mosæ initiũ traxit ex Voge
so. Et Mosam & Mortã,Mortanã,te q̃q̃ Sella Immittit gallis diuite fonte pla
Schaldis gis. Schaldis fluuius in Mosã transmutat̃,ut ait Cæsar li.vi.Marlian9,& Ply
ni9 li.iiii.ca.xiii.ab ipso Germaniã incipiũt,Plutarch9 in Mario,teut.die Schel,
Mosella aũt alius fluuius est,orit̃ tñ etiã ex Vogeso,q̃d Philesius illo carmine
Mosella innotuit. Et Mosella unũ gemino de noie nomẽ Ingredit̃ Rhenũ,pluribus
auctus aquis. Hic diuidit Germaniam superiorem ab inferiori,& dicitur a
Mosa & Sella fluuius,q̃d Philesi9 prędicto uoluit carmine.Marlianus ait hũc
in finibus Lingonum oriri apud Celtas,Metẽses,Treueros,usq̃ ad Cõfluen
tiam cursum agere,& ibi Rheno cõmisceri,teuto.die Musel. Multa Boccatius
de fluminibus,meminerũt fluuii huius Volateranus & Ausonius poeta.

De Mæno. Ca. xxxii.

MAenus fluui9 germãiæ,ut Ply.li.ix.scribit (der May) hũc Moganũ di
cũt,Ligurin9 Mogũ,Gresmũd9 Monagũ,alii Mosgũ,uel Mogasum Mænus
eodẽ authore.Põp.Mela li.iii.Męuim hũc uocat,Her. Barbarus legit
Męnim ꝑ n,nõ ꝑ v,ex sentẽtia Taciti dicẽtis.Int̃ Hercyniũ Rhenũ & Mænim
Heluetii sũt.Plyni9 Męnion dixit authore Hermolao supra Plyniũ.Idẽ Ply. ca.
xv.li.ix.Męnim,ut ait Hermol.Ego tñ Męnũ legi,ẏba Plynii sũt,in Męno flu- Locus
uio germãię.Illa diaphonia delusi9 est Boccati9 ĩ li.de flumĩbus,q̃ Męnũ ait ger Boccatii
mãiæ flumẽ,& inde Męui q̃q̃ meminit,unũ fluuiũ in duos diuidẽs scriptorũ
discrepãtia,nũc Męnũ,nũc Mæuim,nũc Mænĩ dici putauit.Hermol.ꝑ æ diph
thõgõ Męnũ scripsit,ex Taciti autoritate,ego remitto,nõ.n.memini apud gręcos hui9 fluuii mẽtionẽ fieri,nec apud Strabonẽ,nec Dionysiũ.Ptole.hũc noĩat Obrũca.
Obrũcã fluuiũ,secũdũ Aeneã Syl.cui ego nõ adhęreo,nã Mosellã Obrũcã dici
magis ꝑbarẽ,Obrũca.n.germaniã supiorẽ ab ĩferiori diuidit,ut placet Ptol. li.
ii.ca.viii.Quod & de Mosella pri9 ꝑbauim9,nõ aũt hoc de Męno iudiciũ erit Locus
fil̃e.Orit̃ aũt Mæn9 (ut placet Syluio)ex mõtibus Bohemicis,iterq̃ fallit̃,nã ex Syluii
pinifero mõte oriẽtalis Frãciæ descẽdit,ut Peutiger & Celtes aiũt.Verba Cel
tis hęc sũt. Quã mediã Mæn9 plãbit uitifer orã Cuius q̃drifluo nascit̃ una iu
go, Piniferi cui9 de ẏtice flumĩa q̃ttuor, Quattuor ad ꝑtes orbis amœna ca
dũt, Męn9 ad occasũ Frãcorũ fert̃ ad oras. Idẽ Celtes ĩ Hercynio refert,ex pi
nifero initiũ Mæno cõtigisse,& ĩ Frãcos eũ relabi.Et idẽ in li. mõtiũ de pinife
ro. Quattuor ad mũdi fundit uaga flumĩa ꝑtes Mæn9 ad occiduũ festinat
currere Rhenũ. Mænus itaq̃ ex pinifero labit̃,iuxta Hercyniũ,inde amba
gibus plurimis (oĩ germanorũ fluuio curuior) usq̃ ad Herbipolĩ,inde ad Mil
denburgũ,Franconiã,inde iuxta Mogũtiã,in Rheno se exonerat,vñ Mogũtia
nomẽ hẽt.Dicit̃ aũt a Celte Mænus Bacchifer in germania,& od.i.li.i.Vitifer.

De Pegneso,Regneso a c Tubera flumĩbus in Męnũ abeũtib9 Ca.xxxiii.

PEgnesus fluuius est q̃ Grauenbergũ.Lauffen,Norinbergã attingit,
Regnesus inde teuto.Regnetz,Radiãtia ab Aenea Syluio,ab aliis Tra
maricus noĩatur.Gotfrid. Viterb. Tramaricus fluuius uulgo radiãtia Pegnes9
dictus. Montis pauonis urbis amœna colit. Hic deinde ad Bõbergã fluct9 Trãaric9
agit,& ibi in Męnũ trãsmutat̃,q̃d Celtes innotuit illo carmĩe li.iii.oda.ad Ianũ.
Iane Bõberga genitus uetusta, Quę fuit q̃ndã ambitiosa sedes Cæsarũ,Reg Regnes9
nesus ubi subintrat Gurgite Mænum. Tubera aũt iuxta Veteringẽ ortus,
magni noĩs fluuius,cæterũ exiguus,inauigabilis,ad Rotẽburgũ descẽdit,cui et Tubera
nomen tribuit.Inde Krecklingen,Retingẽ,Landẽ,Vuickersheimiũ,Mergen
tal,Bischoffen irrigãs,iuxta Vuerdẽ Mæno infert̃.Mænus itaq̃ multis aq̃s au
ctus ꝑ ꝓpinquas urbes fluctus cõcitat.Post q̃ sup̃ Culmachiũ e pinifero descẽ
dens, ꝑterfluit Lucipetrã,Vadũ leporis,Suinfordiã, Pernetum Lor, Vueis
senau, Vadũ bouis, Bõbergã, Volkachum, Kutzingẽ,Herbipolim,Caroli ci
uitatem,Berthem,Miltenburgum,Cineriburgum (Oschenburg)Francofor
diam relinquens,iuxta Moguntiam Rheno immiscetur.

De Neccharo,& fluminibus in eũ deſcendentibus. Ca. xxxiiii.

Necharꝰ

CAeterũ Neccharus inter maxios fluuios q̃ Rheno approximãt con numerandus eſt.Hic.n.Taxagetũ,Rotenburgã,Tubingã,Eſslingen, Canſtadiũ,Marpachiũ,Lauffen,Hailprun,Vuimpinã,Peilſteiniũ, Heidelbergã,Laudenburgũ p̃teriens,iuxta Manheim Rheno ĩmergit.Maximi aũt fluminũ q̃ Neccharũ petunt tria ſunt,q̃rũ duo Coquus & Iaguſta,nũq̃ uno miliari aſe inuicẽ abſunt,pene xiii.miliaria currẽtes.Coquus non ꝓcul ab Alen orit,p̃ Hallim,Ingelfingiũ,Forchenbergiũ, Sinderingiũ, Nouã ciuitatẽ delatꝰ, in loco (Kochẽdorff dicto) ad Neccharũ trãſit.Iaguſta uero (die Iagſt) non longe a Zebingen exortus,per Lauchen dñorum Teutonicorũ oppidũ, Elevuangiũ,Kreltzheimiũ,Landenburgiũ,Krauten,Scheutern, Vuidern p̃terfluens.Iuxta Iaxfeldiũ Neccharo ĩmergit. Aeneas q̃q̃ fluuius (die Entz) a Capnione noſtro noĩatus,iuxta Portã,uel q̃d alii Pfortzheimiũ dicũt,Nagol tam ſuſcipiens, ꝓpe Beſicken in Neccharũ abit, Nagolta uero ab oppido ſui noĩs delatꝰ,ad Calbiũ oppidũ deſcẽdẽs,ſeſe in Aeneũ iuxta Pfortzhẽ abſcõdit

Coquus

Iaguſta

Aeneas

Nagolta.

De aliis fluminibus Rhenum intrantibus. Ca. xxxv.

SVnt & alii fluuii Rhenum ingredientes,q̃rũ noĩa habemus in hoc Phileſii carmine. Et Moſam & Mortã,Mortanã te q̃q̃ ſella Immittit Gallis diuite fonte plagis, Hinc Bruſcha,hinc Matra,& decurrit origie Sara Alſa hinc cũ uico,tu q̃q̃ Schara fluis. Rora fluuius eſt,non longe a Noueſio,cui nomen Rorici filius Clodouei Francorũ regis dedit,q̃ in eo ſubmerſus eſt,ut ex Hunibaldo Abbas Spãheimius ſcribit.Phileſius oĩa flumĩa ĩ Rheno ſe exonerantia collegit in regeſtis ſupra Ptolemæum,ubi dãt uideri Rheni opes.De flumĩbus Rhenũ petentibus ita panegyricus ad Cõſtantini filiũ.Rhenus,inq̃t,ſupioribꝰ locis uadoſus,exiguus,iuxta fontẽ,ubi uero totus eſt maxie creſcit.Hic amnes plurimos,quos Nicer & Mænus inuexerũt,recipit. Per Nicerũ uero Neccharũ putauit,uocabulo hactenus nõ multum audito.Et tandẽ de Rheno,& eiꝰ mixtura.Nũc de alis fluuiis mare petẽtibus.

Rora.

Nicer

De Amiſio, Viſurgo,Lupia,ac Odera. Ca. xxxvi.

RHeni Danubiiq̃ & eorũ incremẽti fluminũ facta mentione,in alios Oceani riuos deducentes fluuios,uela paſſurus ſum.Sunt.n.ampliſſima flumĩa,p̃dictis non multũ humiliora in Oceanũ fines ſuos terminantia. Vt in primis Amaſius fluuius apud Friſios & Bructeros Ptole.li.ii.ca.x. & iiii.ſcribente.Fluit aũt in Oceanũ,Põp.Mela li.iii.Ply.li.iiii.cap.xiiii.Boccatio authoribus,& Ptolemæus ipſum ad Oceanũ poſuit. In eo Druſus Bructeros uicit,ut ait Strabo li.vii.A Põp.Mela Amiſius dicit,a Ptole.amaſius,ſi bñ memini.Amaſus a Strabone,ſecũdũ Her.Barbarũ Amaſias.Ego uero apud Strabonẽ lego,Hamaſia,li.vii.p̃ aſpirationẽ ἁμασὸς.Boccatius Amiſſim uocat. Ply. Amiſſiũ, ſi codex non ẽ mãcus,fluuius ille a monte Melibato deſcendit, Friſiã aluit,ut Volateranus aſſerit li.vii.cõment.orit apud Padebornã & mari germanico terminat.Viſurgus clariſſimus Germaniæ fluuius a Põp.Mela lib.iii. noĩat.Strabo li.vii.& Rhegino Prunieñ.Biſurgi.Ply.li.iiii.ca.xiiii.Ptole.li.ii.ca. x.& ca. iiii. Viſurgũ dixerũt,& Viſurgim Celtes cum Ptole. Boccatius uero

Amiſius

Viſurgꝰ

Vrgim ipſum appellat dictione corrupta,fluit aũt in Oceanũ, Plynio, Põpo. Boccatio authoribus.Strabo li.vii. hũc ad Amaſiũ labi dixit,ſtad.d.c.a Rheno ſemotũ p̃ Bructeros minores,& Ptole.apud Cauchos minores ipſum poſuit, orit in Hercynio Celte auctore.Eſt aũt fluuius nunc Veſera dictus(die Vueſer)ut Volaterranus li.vii.cõment. ait,Huttenus in carmĩe panegyrico, Viſurgis Vueſtiphalos humectat agros,græce οὐισουργός Celtes in amoribꝰ. Veſera Saxonicis amnis dariſſimus oris Sedibus e ſeptẽ qua breuis una micat.

Lupia (der Lon) fluuius Germaniæ in Oceanũ ſe exonerat,ut ſcribit Põp. Mela li.iii.Strabo li.vii.hũc cũ Viſurgo ait p̃ Bructeros minores ad Amaſim deferri,& a Rhẽo ſtad.dc.diſtare. Plyniꝰ tñ & alii ĩ Rhenũ.Mlta Rheg.Prun. & Volater. li.vii.cõment.Corneliꝰ q̃q̃ li.xx.eius mentionẽ facit,ubi de cereali loquit. Odera fluuius Ollã,Muſam,Luſſam,Bariſiũ,Brabũ,fluuios aſſumit, in Hercynia orit(ut ait Celtes) a Bohemiæ mõtibꝰ.Idẽ Celtes in Hercynii carmine ita loquit,ubi de Bohemorũ ſylua ſcribit. Plurima Germanis q̃ ĩmittit flumina terris Albim Oderã,q̃ nigra fuit memorata uetuſtis. Huius memi nerunt Volaterranus & Huttenus. Oderam ergo in Schleſia ponit Aeneas Syluius,& uſq̃ ad mare Baltheum uenire Oderam. Celtes in Poloniã hunc labi aſſerit,p̃ Brandenburgũ & Nuſſam ſiue Niſſam.Diuidit aũt Poloniam a Schleſiis uel germanis,q̃d Ligurinus illo carmine dixit li.vi.Odera germanos q̃ ſepat atq̃ Polonos. Hunc fluuiũ Sueuũ antiq̃,Celte authore,& Guttalũ di xerũt,Ptole.li.ii.ca.& ca.iiii.Sueuũ noĩat,licet alii Spresbonã Sueuũ dici uelint Boccatius Sueui fluuii meminit,Ply.li.iiii.ca.xiiii.Guttalum uocat,alii Viadum græce σουήβος.Sueuꝰ dicitur Drauenna amnis p̃ Lubecũ fluit,& in mare ſe abſcondit.Celtes. Non longe a portu,qua ſe Drauenna ſub æquor Vol uit,& in rigidas it taciturnus aquas.

Lupia

Odera

Sueuus

Guttalus.

Viadus

Drauẽna

De fluminibus deſcendentibus in Viſurgim. Ca. xxxvii.

SVnt p̃terea nobiliſſima flumina Haſſiæ,q̃ in Viſurgũ influũt.Fulda fluuius non ꝓcul a Fulda loco orit,ipſã Fuldã p̃labit,Caſſulã Bredenau monaſteriũ relinquẽs,demũ iuxta Minden urbẽ ſeſe in Viſurgũ ĩmergit.Recipit aũt iuxta Caſſulã Anã & Truſilã. Edera fluuius Haſſiæ (die Eder) ab Eobano Aurifer dictus,nõ lõge a Franckbergo orit,p̃ Bericũ monaſteriũ moniale deſcẽdens,demũ in Fuldã exit,poſtq̃ locũ doctrina pacis dictũ teutonice (Friczlar) irrigauerit. Lanꝰ fluuius(der Lan) p̃ Marckburgũ dilabit. Truſila fluuius locũ Haſſiæ quendã p̃teriens,circa ſyluã ubi olim urbs uidebat,a Iulio Cæſare debellata,quã chronici principũ dicũt Nuenſtat uocitatã,adhuc ueſtigiũ illius relictũ eſt. Vuerra fluuius p̃ Creutzẽburgũ,Altendorffiũ,demũ iuxta Minden in Viſurgũ ꝓperat. Nida fluuius Haſſiæ iuxta Grauẽbergiũ,Heynau,comitatui Nidenſi nomẽ tribuit. Schalmus fluuius,cuius flumina ſinuoſa Euritius dixit,p̃ Treyſſã iuxta Friczlariã in Ederam deſcendit.Cęterum Viſurgus non procul a Getingen,Vuerden,Brenen,& per uarias ambages circummeans,in Hollandicum mare excurrit.

Fulda

Lanus

Truſila

Vuerra

Nida

Schalmꝰ

De Viſtula & Albi. Ca. xxxviii.

Viſtula

Viſtula fluuiꝰ ab Hercynio, Celte auctore, originẽ habet. Iornãdes hũc in Sarmaticis montibus oriri dixit, Sarmatiã irrigat, Germaniã a Polonis ſeꝑat (der Vuiſel) Huncalii Iſtulã dicũt, ut Ptole. li.ii.ca.x. & ca. iiii. quẽ & apud Rũdios fluere aſſeruit. Idẽ paulo añ Viſtulę meminit, ꝑ v ꝓferendo. Plynius indifferẽter Viſtillã ſiue Inſtillã eũ appellauit, lib.iiii.ca.xiiii. nahiſt. Idẽ Ply. li.iiii.ca.xii. Viſthiã. Strabo, Hermolaus, Celtes, Coruinus Viſtulã nuncupabãt. Hic Cracouiã diuidit, Coruino & Celte authorib. cuius uerba ſũt oda viii. li.i. Viſtulã recto deinde pede poſcẽs, Sarmatis latos ubi terra campos Pandit, & celſis ubi Craca terris Regia ſurgit. Inde mari miſceꝫ tribꝰ hoſtiis, poſtq̃ꝫ Poloniã irrigauit. Quod Celtes illo carmini inſeruit, imitatꝰ Iornãdem ꝙ li.i. Triphidũ uocat Viſtulã. Viſtula Sarmaticis ꝙ famoſiſſimus oris In Codanũ triphidis effundens faucibus ora. Ptole. οὐίσουλαν noĩauit, eiꝰ uerba ſunt ἀπὸ δὲ λυσμῶν οὐίσουλα ποτ. i. ab occidente Sarmatiæ Viſtula flumen eſt. Huttenus & Volaterranus li.vii. huius meminerũt, & copioſe Iornandes li.i. ꝙ hunc apud Scandiã ſerꝑ ſcribit. Idẽ in uno loco Viſlã uocat. Terminat autẽ

Viſtulæ hoſtia

Albis

Germaniã & Scythiã referẽte Iornãde. Albis (die Elb) fluuius ex Hercynio oriꝫ, ut ait Celtes, in mõtibus Bohemicis, Cor. Taci. Indytũ appellat, & in finib. Hermũdurorũ originẽ referre dixit. Hic ergo a Bohemia, ut Aeneę Syl. placet ꝑ Saxoniã fluit. De illo Lucanus. Albis, & indomitũ Rheni caput oibꝰ hoſtis. Sulpitius & Boccatius Sueuos a Ceruetiis hũc diuidere aſſerũt. Strabo hunc Albim nũc Albũ noĩat, Ply. li.iiii.ca.xiii. Aluũ (ut Her. Barb. teſtaꝫ) Põp. Mela Cornelius, Celtes, Albim. Intrat aũt Oceanũ, nõ Rheno minor, ut ait Strabo, Celtes de eo ſic. Sed maximus Albis Qui rapidus mediã fluuius ꝓlabiꝫ oraã Et ꝙtũ Rhenus, ſic Viſtula diſtat ab ortu, Tandẽ & Cymbriacũ uagus exonerat in æq̃r. Strabo li.i. Germaniã in duo ſpacia diuidere Albi collegit, unũ trans Iſtrũ uideri ad Tyrã amnẽ, aliud uſq̃ꝫ ad Mæotidẽ. Multa lib.x. & in pri. ex ſentẽtia Nazarii, ꝓbaui. Ptol. li.ii.ca.x. et ca.iiii. Cauchos maiores ipſum alluere uoluit. Huic miſcentur, ut Huttenus ſcribit, Mulctauia, Nuſicus, Hanelus.

De Sala & ægra. Ca. xxxix.

Sala

Aegra

SAla fluuius ex pinifero deſcẽdit, Celte & Peutingero authorib. Fluit aũt uerſus Arcton, iuxta hercyniũ, auctore Celte, Sigibertus Geblacen. hũc fluuiũ Turingos & Sarabos ait diuidere. Donatus uero uir doctꝰ, ꝙ Caroli Magni uitã deſcripſit, Sarã uocat, iuxta Sarabos. i. Saxones, ut Sigiberto Geblacẽſi uideꝫ. Sala aũt tandẽ in albi cõcitaꝫ, vñ Celtes. Sala ſed arctois ꝓdiꝫ Albis aqs. Et idẽ in Hercynio. Et Sala q̃ Druſi geſtat p̃clara trophea Algentes petit albis aquas. Ad cuius uerſiculi explanationẽ Strabo cõducit, hic Bruc̃teros ꝑ Salã a Druſo debellatos ſcripſit li.vii. & ibidẽ Druſum mortuũ inter Salã & Albim. Aegra fluuius eſt a pinifero ortus, Celte & Peutingero auctoribus. Qui ad ortũ uergẽs Bohemiã ꝑterlabit, Syluio referẽte, q̃d & Celtes ait Aegra ſed Eoi petit ardua regna Bohemi. In hercynio. Aegra ſed Eoos flectit ſua cornua ĩ ortꝰ. Fluit aũt ægra in Albi, ut Sylui ait. Et ſic ꝑ nr̃a mediocritate oĩa germãię flumĩa oñdimꝰ, q̃ alicuiꝰ opiniõis ac memorię fuerũt, nũc ad ea deſcẽdã, q̃ germaniã, licet externa, ingrediũt, aut germãica, deficiũt ab eorꝝ patria.

De fluminibus externis Germaniã petentibus, & econtra Ca. xl.

SVnt & flumina externa Germaniã petentia, q̃q̃ꝫ & ecõtra, Danubius. n. ut dixi a germãis ad Scythas fluctus agit, quẽ Celtes ait ſolũ inter flumĩa Germaniã deſerere, ait em̃. Solus Germanas Iſter, ſed deſerit oras La Rhodanꝰ ta ꝓgrinis inducens flumina terris Germano concepta ſolo, quæ ue Vngarꝰ acri Barbarus ore bibit, metanaſtaq̃ꝫ teutonus haurit. Rhodanus fluuius Galliæ, ortu germanico gaudens, oriꝫ. n. ex montibus Heluetiorũ. Strabo li.iiii. ex Nantuantiũ lacu originẽ referre dixit, a cuius ſentẽtia recedo. Ammia. Mar. li.xv. ab Apenninis alpibus hunc fluere uult, & ꝓcliuo impetu ꝓgredientem pleniora ꝑculcare loca & ripas, ac in Lemannũ uenire. Fluit aũt apud Normanenſes, ut ait Oroſius li.i.ca.xxvii. Cæſar in principio inter fines Heluetiorum & Allobrogũ hũc labi aſſeruit. Solinus in collectaneis ca.ix. illum ꝑ Heluetios decurrere teſtaꝫ, & maximũ inter tres Europæ fluuios. Cui aſtipulat Sil. Italicꝰ Põp. Mela li.ii. Celtes ex Adula mõte Rhodanũ deduxit. Propat in mare mediterraneũ, ſecundũ Oroſiũ in mare iuxta Normanenſes, & ibi uarię authorũ diſſentiões. Timęus q̃nq̃ꝫ hoſtia huic aſcripſit. Artemidorus et Marlianus (q̃rꝝ ego riualis ero) tria tm̃ hoſtia. Polybius & Strabo li.iiii. his cõſentire uidẽt, niſi q̃ꝫ duo hoſtia ei tribuunt. Nec deſunt q̃ ſeptẽ enumerant, Sabis fluuiꝰ galliæ Sabis Belgicæ, nunc Sambia diciꝫ, apud Moſam iuxta Cõdruſos, Mamurtũ oppidũ ꝑterfluit, ut ait Marlianus. Enarrator Ptolemęi etiã Neruos irrigari dixit ab Sambia. eo q̃ (ut Marlia. & Zach. Lilius ſcribunt) Samarobrinę dicunt, quã Camara cenſem urbẽ ferũt, ubi Sabis ꝑterfluit. Illic Cæſar conſiliũ habuit, ut ipſe in cõmentariis teſtaꝫ. Luca. li.ii. & iũctus Sabis Iſauro. Sulpitius legit Sapis, & gallię Iſara flumẽ dixit tranſalpinæ, An illeꝫ an alius ſit fluuius ꝫ aliis relinq̃ diſcutiendum. Iſara aũt in Rhodanũ deferꝫ, Lucano, Sulpitio & Strabone authoribus.

De Arare, Atheſi & Matrona. Ca. xli.

ARar Burgundiæ fluuius eſt, Rhodanũ influit. Marlianus hunc dixit Aſſonũ, opida Burgundię Cabilonem & Heduorum irrigare. Strabo li.iiii. ex alpibꝰ eũ defluere ait, & Sequanos, Heduos, Lincaſios diſcernere. Idẽ Cæſar li.i. bel. gallici innuit, ex q̃ habemus, non Bernẽſem hũc eſſe fluuiũ, q̃ in Rhenũ deferꝫ, ille. n. in Rhodano ſe mergit, Strabone li.iiii. Plynio, Sulpitio, Pet. Marſo, authoribus. Quod & Luca. li.i. ſciuit dicens. Qua Rhodanus raptũ uelocibus undis In mare fert Ararim. Et Sil. Itali. li.i. de Rhodano. Arares Mixtus Arar q̃ gurgitibus cõplexus anhelis Cunctantẽ ĩmergit pelago, raptũq̃ꝫ ꝑ arua &c. Claudianus in bello gotthico, & Marcellinus li.xv. ubi inter primã germaniã eſſe ſcribit. Albertus Mag. ex Vogeſo ipſum oriri ait. Verũ duo Ararꝫ ferũt, alius. n. Bernẽſiũ fluuius memoraꝫ. Atheſis fluuius Etſthlã- Atheſis diæ, cui nomen dedit, originẽ ex alpibus hẽt, huius meminimus li. vi. Inde ꝑ alpes in mare Venetũ nunc Adriaticũ fluit, q̃d Celtes carmine notauit illo. Hic ubi nũc rapidis Atheſis ſe concitat undis Adriaco miſcere ſalo Venetiſq̃ꝫ ſuꝑbis. Multa de illo Mãtuanus in li. ad Rubertũ Seuerinatẽ, Huttenus in paneg. Et germanus adhuc Atheſis, quanq̃ꝫ ſub alpibus erret, Et ruat in Venetos de

ſerto teutone cãpos. Mantuanus in laude ducis Venetorũ. Hic Atheſis ſyluis oneratus & abiete rauco. Liui. & Florus ſupra liuiũ li. lxviii. ex Tridẽtinis alpibus effluere Atheſim dixit. Panegyricus ad Cõſtantini filiũ hunc ſaxis aſperũ uocat, gurgitibus uerticoſum, ĩpetu ferocẽ. Matrona ex eodẽ Vogeſo orit, ut Matrona Phileſio placet, non lõge a Moſæ fonte, ut teſtat Marlianus, Catalauniũ interfluit Frãciæ epiſcopalẽ urbẽ, inde ſequano miſcet, alii Celtas a Belgis eũ diuidere dixerunt. Attentiori indagine q̃to nota & domeſtica flumina enarrauimus, eo remiſſiori externa ſiue a patria noſtra deficientia diximus.

De aliis fluminibus iam non dictis. Ca. xlii.

SVnt & alia flumĩa a q̃rũ memoria mihi ipſi pepci, tũ ꝓpter ſortẽ eorũ hu-
nabalthe. milimã, tũ ob dubiũ eorũ exitũ. Nabalthe fluui⁹ eſt, teſte Marliano, trãs rhenũ, qui Gelrenſes & Phriſiã aluit, de q̃ Tacitus. Vidius q̃q; amnis in
Vidius Hercynio naſcit, non longe a Viſurgo, refert Celtes. Chronus fluuius Sarma-
Chronus tiæ ẽp oſt, Viſtulã Ptole. Ammiano li. xxii. authorib⁹. Solinus, Dionyſius, Cro-
Sileſus nũ, Plynius Crenũ li. iiii. ca. xiii. dixit, uide Her. Barb. Syleſus fluuius nõ multũ
Chalau- a Sarmatia diſtat, cuius meminit Celtes li. i. Od. Ptole. li. ii. ca. x. & ca. iiii. Chalauſtus. ſtum fluuiũ allegat. Hodie fluuius ille penes Roſtockenſes eſſe cõuincitur.

De balneis Germaniæ, & eorum ratio naturalis Ca. xliii.

EXpeditis in proximis capitibus fluuiis, balnea Germanica ingrediar. Celebrant aũt balnea natura calida, admiratiõe p̃cipua, ꝓſeq; digna,
penes germãos. Inter hęc nõ extremæ nobilitatis, & opiniõis thermę
Therma- Badẽſiũ Marchiona. clarẽt, quas M. Aurelius Anton. Imp. anno. z14. licet alii
rum Ba- annorũ plus æſtimẽt, inuenit, ut lr̃æ pene nũc exoletę teſtant, lapide ibidẽ inciden- ſæ, & Beroald⁹ in epiſt. ad Illuſtriſs. principẽ Iacobũ Badẽſem. Eſt & aliud Ba-
fundator denſe balneũ nõ minoris ſortis, iã ſub Heluetiorũ ditiõe, de q̃ Pogius Florent. epl̃am hmõi ad Leõhardũ Arietinũ ſcripſit. Multa dicũt ab antiqs rer̃ ſcriptoribus de balneis Puteolanis, ad q̃ uniuerſus populus Ro. uoluptatis cauſa confluebat. Sed ad hor̃ uoluptates illa accedere nõ puto. Itur ex Cõſtãtia mil. paſ. & xxiiii. ad Schafhuſen, deiñ Cæſaris ſedes (Kaiſerſtul) ob amœnitatẽ dicta.
Kaiſer- Iñ Badẽ opidũ alemãnorũ lingua, ſitũ in cõualli mõtib⁹ circũeminẽtibus. Fluſtul. uius ab urbe mil. paſ. eſt, & uilla ſupra flumen in uſũ balneatorũ fabricata. Singulæ domus ibi ſua habent balnea, eorũ publica & priuata numero xxx. publica duo, ubi ĩnuptę puellæ, matres, pueri & oẽs deſcẽdũt, ridiculũ eſt decrepitas mulieres & aduleſcẽtes nudos uidere, nates oĩbus oſtentantes. At domorũ balnea ꝓpolita, uiris fœmiſq; cõia, tabulata, ubi feneſtrellę ſunt, q̃bus colloq; & potare licet, ſæpe fœminæ nudę, uiro nudo obuiã ire, nulla ſuſpicio ĩhoneſti. Hęc & alia Pogius Florẽt. in epl̃a ĩnuit, q̃ & li. ii. adduximus. Fuerũt & antiqtus thermæ iuxta Aqſgranũ, quas aqua ſcaturiẽte olĩ imꝑatores cõdiderũt, ſecũdũ aliq̃s Druſus uel Agrippa, alii Tiberiũ Neronẽ dicũt. Carolus cognomẽto Magnus illas uenatiõi illic incũbẽs, repit, amœnitate loci captus, urbẽ condidit, ut
Cellenſe annales Argentineñ. ſcribunt. Eſt & iuxta Mogũtiã balneũ, de q̃ Celtes lib. iii. balneum. oda xiii. plura adduxit, Nec poſtremũ laudis habet Cellẽſe balneũ, nõ longe a Phorcen

Phorcen, in conualli duobus altiſſimis mõtibus p̃eminentibus ſitũ, olim dictũ Scylla, forſitan ab aliq̃ romanorũ. Capnion Sueuię decus & columẽ li. i. Verbi Mirifici, a Phorce Troiano (q̃ Phorcẽ condidit) hoc balneũ noĩatũ uult, olim Scyllam, iam uero Scellã. Pares amœnitate q̃ uſu rerũ Baię penes Sueuos celebrant, cui loco nomẽ Ferini eſt. Huic uoluptas illa balnearũ penes confluẽtiã accedere põt. Cõtuli olĩ cũ doctis, q̃d in re eſſe putarẽt, q̃ plęraq; balnea germanorũ aq̃s ſua ſpõte ac natura calidis feruerẽt, aut vñ ea caliditas aquarũ ꝓfi- Ratio aq̃-
ciſcerẽt. Quidã rõne Strabõis nitebãt li. v. ubi auernũ calidis fontib⁹ ebulliẽtẽ rum cali-
deſcripſit. Igneſq; ethnæas, ueluti Cteſias, aqua illa incẽdi, & terra diſtingui di darum
xerũt, cui aſtipulãt Ply. li. iii. ca. viii. Trogus & Iuſti. li. iiii. hiſt. aquarũ cõcurſum natura
ſpiritũ ſecũ trahere, inde fundũ tã diu tenere, donec p̃ ſpiramẽta terræ diffuſ⁹ creſcẽtiũ.
nutrimẽta ignis accẽdat. Hęc illi. Nec (ni fallor) alterius eſt opinionis Solinus ca. xlvi. Ply. li. ii. ca. cix. Multi naturalis lumis indagatores alia rõne cauſam illam ꝑſcrutati ſũt, aiebãt. n. aquã ſulphure & bitumĩe accẽdi, ſicuti Ethnã Philoſtrat. li. v. in uita Apol. & Stra. li. vii. Hanc opinionẽ tutat Celtes li. iii. odarũ oda xiii. ubi de aqua natura feruente ita loq̃t. Sulphureo q̃ calefacta flatu Exiliit cauernis. Meo tñ iudicio aqua illa thermarũ elemẽtaria eſt, ut oĩ cõſtat, cõgregata in uno loco bitumĩoſo, ebulliẽs uirtute ignis circũſtãtis, & cõſeruatiõe a loco ſulphureo. Generat itaq; a ſtellis & ab igne eueniẽte p̃ portas terrę. Ignis. n. nõ põt eſſe ſine euẽtatiõe (ut phiſicorũ uerbis utar) ueluti Zeno p̃hus aſſerit, vñ ĩ oĩbus partibus terræ, q̃ ſtupẽda nobis dicunt, generat ignis. Habet hoc Ariſtoteles xxiiii. ſectiõe ꝓblematũ, & id oĩ notũ eſt, mixta generari poſſe ſub terra, uirtute ſolis, ſtellarũq; ĩ loco p̃diſpoſito, ut Ariſt. de auro exẽplificat, ita Ethnã ardere Ply. li. ii. ca. cix. ait. In mõtib⁹, inq̃t, Ethna ardet, tot noctib⁹, oĩq; ꝙo igni materia ſufficit, niualis hybernis tp̃ib⁹ egeſtũ cinerẽ bruma opiens. Varia aũt de hui⁹ aquę rõne p̃horum opinio ẽ, Albert⁹ ac Auicẽna cũ Ariſtotele rõne ignis ĩcluſi ĩ terrę uiſcerib⁹, in loco bitumĩoſo hãc calefieri dixerũt, ut dixm⁹. Democrit⁹ uero neſcio quã cãm uẽtis aſcripſerit, alteri⁹ opiniõis Zeno ſtoic⁹ eſt. Et hæc de illo. FINIS OCTAVI

LIBER NONVS EXEGESEOS GERMANIAE

declarationem Ptolemæi, Strabonis, Plynii, circa noĩa Germanica ac urbes Germaniæ continet, Capitaq; habet xx.

Primum. De uarietate noĩm germanicorum, & huius cauſa.
ii. Varietatẽ noĩm germãicorũ cauſã eſſe cur tã p̃ce ſcriptores de Germ. egerit
iii. Errores Sabellici ac Stephani circa res germanicas.
iiii. Somnia Volaterrani, Arriani, ac aliorum circa res germanicas.
v. Declaratio Ptolemæi in aliquibus iuxta ſententiam cuiuſdã Ptole. interp̃tis.
vi. Declaratio quorundam uocabulorum Ptolemæi extra opinionem interpretum, & enodatio in Antoninum.
vii. De q̃dã itinerario Auguſtano, & ei⁹ noĩm, ciuitatumq; declaratio.
viii. Quorundã noĩm diſcuſſio in Cęſare ac Cornelio, p̃ter Marliani ſentẽtiã

ix. De nonnullis in Conrado Celte repertis, quæ emendari poterint
x. De eodem, & quædam emendatio in uarios auctores.
xi. De perpera fictione multarum rerum germanicarum, in Plynio, Cæsare, Herodoto, ac Strabone animaduersa.
xii. Alia enodatio auctoris in omnes Ptolemæi, Strabonis, Cornelii, ac Cæsaris libros, quæ ad Germanas spectant ciuitates ac nationes.
xiii. Declaratio nominum quorundam montium ac syluarum Germ.
xiiii. Discussio fluuiorum quorundam germanicorum.
xv. De urbibus germanicis, & ꝙ olim domos Germani fixerint.
xvi De pagis Sueuorum a Cæsare nominatis.
xvii. Quomodo Germanorum ciuitates ac regiones nomina sortitę sint.
xviii. De cõditorib⁹ urbiũ germanicarũ, & earũ destructiõib⁹ ac ĩstauratiõib⁹
xix. De pluralitate nationum germanicarum.
xx. De ciuitatibus nationũ ac gentiũ Germaniæ, & de eorum noĩbus ac situ

PRAEFATIO

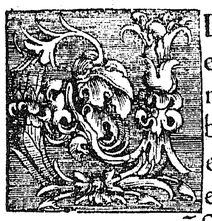

Ltimũ adhuc restat, in laboribus uero exandandis primũ, q̃ expedito, tãdẽ ad destinatũ finẽ ꝓgrediemur. Quę. n. ad germaniæ cꝫ germãorũ habitudinẽ attinent, ꝓximis libris a nobis sunt interꝑtata oĩa. Extremũ adhuc superest, de urbibus .s. earũcꝫ ætatibus oratio, q̃ cꝫto fine ꝓximior, tanto in suscipiendis laboribus maior, ac plus neruorũ sibi desumit. Mirum ꝙ pene tota rerũ series ac librorũ semꝑ magnitudĩe sudoris, ut pluralitate uoluminũ surgat, & augmentet, & q̃d sequit semꝑ laboribus grandioribus simili⁹ sit. Verũ adhuc est q̃d grece dicit̃ ἐχατα τὰ χαλεπὰ, tantus nunc labor, tantę difficultates nostris humeris ad sustinendũ ĩpositæ sunt, ut id q̃d prius difficilimũ fuerat, compatione huius oĩ ꝓrsus careat difficultate. Arduã uiã prius ingressi sumus, fateor, uerũ quicq̃d illic ꝑtulimus, pluralitate auctorꝝ leuauimus q̃s & uia lapsos intelligere ac restituere potuimus. Et ut rei summã dicã, inæstimabilẽ sudorẽ, et nil a sudore alienũ tulimus, qdq̃d tñ id erat, labore nobis mercandũ fuerat, labore retaliandũ, labore demũ cõfrigendũ. Præsens uero negociũ longe laboriosissimum, nullo studio cedit, nulla uigilantia mitigat̃. Desyderat̃ pene oĩs labor ĩ ea re laboriosissima, laboris alpha, uel potius labore carẽte, id est labori nulli cedente. Posset plane ea sola res cupidissimũ ac laboriosissimũ etiã ingeniũ & hoc, quod oẽs horas ac oleũ Germanię destinasset in transuersum egisse. Et eo maxime, dũ uidisset, nullũ tã absolutũ, aut in refringendis ænigmatibus adeo exercitũ, soluendis inextricabilibus nodis adeo nobilẽ, q̃ & si oẽm suã ætatẽ soli p̃senti negocio addixisset, aut erogandæ ꝑplexitati illi dessumpsisset, nullo filo e labyrintho illo germaniã extrahere ualuisse. Nihil. n. si modo uera fatemur, obscurius literæ ꝓduxerũt. Deberet̃ igit̃ negocio illo nõ hoĩs unius ætas, nõ ꝙ tantã difficultatẽ res illa p̃ se ferat. Nihil. n. tã arduũ, tam incompabilis naturę extat, q̃d nõ assidu⁹ labor, sedulaq̃ uirtus expugnauerit. Nihil manib⁹ mortaliũ adeoue suis uirib⁹ cõfisũ ẽ, tãta difficultate elaboratũ, aduersus

aduersus q̃d non humanus p̃ualeat conatus. Illã aũt materia p̃sens rõnem hẽt, utꝑ se in tanta obscuritate circumsepta, nulli labori cedat, nec Apollo delphicus ille ea potiret̃. Et hoc eo euenit, qa multa antiqtate nobilissima fuerunt, q̃ nostris ętatibus adeo exoleuerũt, ut & harenã funditus ĩmutauerit. Ptolemęo nostrã confer ætatẽ, rogo: q̃d antiqtatis simulacrũ: q̃d uestigiũ retulit: Accedit ꝙ Ptolemæi seculo Germãia exilis fuerit, aut oĩno nulla. Ptolemęus casas illas noĩbus istis quibus scatet & uocabulis cõsecrauit. Rogo ubi Heidelbergũ tunc incolebat̃, hoc tñ Buderinũ dixisse Ptolemæũ uolumus. Vbi tunc Brunsuigũ: q̃d tꝑe Ottonũ cõdebat̃, & tñ a Ptolemæo Tubisurgũ dicit̃. Ego annis qngentis nil nisi heremũ retulisse Heidelbergã expientia habeo. Collige Ptolemęi et Antonini secla, q̃s eadẽ ætas uidit, & ab illis millesimũ additis plus trecentis annũ nunc agi agnosces. Potuit igit̃ ille de Germãię urbibus quidcꝫ scribere: q̃ tñ non nisi casæ ferebant̃ Maximini tempibus, qui multo Antonino posterior extitit. Tubisurgũ nõ nisi casa tunc, & nec casa, si Hermãno historico Saxonũ credimus. δοκεῖ δέ μοι ἔμμεναι ἀνὴρ. Hic igit̃ mihi uidet̃ cordatus esse, & homis captũ excessisse, qcunqꝫ superstícioſum Ptolemæi nucleũ fregerit, eiusqꝫ noĩa p̃sertim ciuitatibus germanicis ĩpositа, nostri seculi tenori restituerit, q̃d tam facile, q̃ integrũ est aliquẽ illius gallinatii haustorẽ repire. Fuerunt emunctissimi uiri q adhibuerunt Ptolemæũ externis regiõibus & calculũ penes doctos inuenerunt. Postcꝫ aũt Germanię appropinquarunt: laudẽ foris quæsitã pene amiserunt. Nec id eorũ studio uel negligentiæ imputandũ est, uerũ Ptolemæo, q in reliq̃ orbe describendo officiosissimus, Germaniã adeo tenebris obduxit, ut satius cõducibiliusqꝫ patriæ nostræ fuisset, penitus in obscuro transisse, nec uncꝫ Ptolemæo usã fuisse illustratore, uel potius obscuratore. Solide loq̃r, nihil unq̃ Germaniæ grauius aliud accidisse potuisset, cui plus germaniæ ĩfelicitas debuisset. Exiguũ. n. eẽt Germãię daritatẽ abstulisse. Cessissent. n. alii q̃s nostra saltẽ ætas uidit, q̃s germãia ad sui memoriã asserẽdã ĩuitasset. Id uero ĩtolerabile, germaniã illos penitus sibi dissimilẽ adeo reddidisse, ut nec sibi ipi patria nostra satis cognita, nunquam ad pristinam claritatem redire ualeat.

Varietatẽ noĩm ciuitatũ germanicarũ causam esse ignorantiæ Germaniæ ac negligentiæ scriptorum. Ca. primum.

SVmma igit̃ rõ ignorãtię germãię ac scriptorꝝ negligẽtię, ꝓdigiosa illa nominũ uariatio eẽ ferebat̃, q̃ scribẽdi ẏ tutẽ auctorib⁹ p̃stãtissimis q̃sqꝫ etiã ademit, q uero scriptores posthabita tã inqsita noĩm uarietate, scribẽdi de germãis cupiditate, aut ꝓfessiõis eorũ necessitate ducebãt, uariãdo noĩa tãta sõnia effinxerũt, ac ĩ ĩponẽdis noĩb⁹ intẽpestiui, adeo a se inuicẽ abierũt, dũ cuilibet suo ĩgenio duct⁹, ἐλευθεροστομῶν oĩa sibi iuxta ei⁹ opinionẽ fingere licere putabat, ac ĩ fingẽdis mõstris ita sibi ipsi placebat. Et ut Ptolemęi ac Itinerariorũ obscuritates conticeam⁹. Rogo q sũt Claudenacii: Vennões, Estiões, q̃rũ ciuitas Cãdebonũ Vindelicorũ gẽtiũ apud Strabonẽ li. iiii.: q̃s apud eũdẽ li. 7. Zunnios, Mugilios, Sabinios Sueuorũ gẽtes putas fuisse noĩatas: q apud eũ dẽ Bisurci, Capsiani, Gãmabruci, Oygeni, germãorũ esse dicũt: Põp. Mela nul

Noĩm germ. urbium obscuritas.

Alii Mugilones Sabinos

lĩ⁹ urbis, nullorũ populorũ germãicorũ, niſi tm̃ Meſſiagũ meminit. Et nẽ a germanię mentione ſibi penitus temporaret, ac incruenta ei noſtra patria abiret, fingere quiddam nititur, uel ut ſolus aliqd ſapere uideatur, ꝙ cæteros fugiat. Trebellius Pollio in Claudio Nurtingos (niſi hos Turingos fuiſſe exiſtimes) Sigypedes germanos allegat. Eutropius li. vi. Coſtobates, Tamatos. Iulius Capitolin⁹ Bulanos, Trinomanes. Oroſius li. vi. Machomates, Bõbates. Plutarch⁹ Rinuceros germanos, ꝓdunt. Taceo Plyniũ, Cornelĩũ, Strabonẽ, & cæteros, ĩ ꝗrũ recenſendis noĩbus fatigaremur, q oẽs ex decreto noĩa finxerunt. Quæ tm̃ cũctis collatis paulũ reſtituimus, ac ſingulis ciuitatibus pene ſingla noĩa tribuim⁹. Quę ĩterp̃tari potes, tuo ductus ĩgenio. Nemo. n. adeo cordat⁹, adeo ſubdu ctas rõnes hẽt, q ablata cõiectura, ueri loco qdꝫ audiat ĩ iſtis tenebris aſſerere.

Noĩa germãica nõ cõuenire ſcriptoribus.

Varietatẽ noĩm germanicorũ ſcriptorũ negligẽtię cauſam eſſe. Ca. ii.

MVlti ideo oẽm de germania curã excluſerũt. Q ẽ eius noĩa adeo intorta ac alendis ingeniis tã intẽpeſtiua fuerint, ut pene nulli literarꝝ generi cõuenerint. Quod Strabo li. vii. conq̃rit, ubi de Tyregetis agit. Plynius etiã ſecũdus, ſi uerũ dicimus in rebus germãiæ primus, ſępe in cauſam ducit negligẽtię ſuę, germanorũ noĩm inoportunitatẽ, ꝓuitatẽqꝫ. Põp. ꝗqꝫ Mela romano ore noĩa germanorũ tã incõpoſita ac rudia enunciari nõ poſſe teſtat. Idẽ ferme aſſerit Ammia. Marcel. li. hiſt. xxii. ubi Sarmatarũ uocabula non forum tm̃, uerũ & urbes Romanorũ, ac egregiũ cuiuſcũqꝫ elegantioris ingeniũ formidare indicat. Guntherus Ligurinus poeta natiõe germanus, ĩ formãdis tm̃ noĩbus impar, nec ea in numeros redigi poſſe ꝓhibet uolumĩe qnto, ubi de Polonis mentionẽ facit. Quorũ nec barbara noſtris noĩa legitime poſſunt accedere libris. Et dein. Quarũ nec barbara nobis noĩa, nec rigidi poſſunt noteſcere mores. Cæterũ Ouidius Triſtium primo in eadẽ ſententia eſt. Boſphor⁹ & Tanais ſupant Scythięqꝫ paludes, Vixqꝫ ſatis noti noĩa pauca loci. Sauromatæ cingunt (fera gens) Beſſiqꝫ Getęqꝫ, Sunt nec ingenio noĩa digna meo. Idem Ouidius in primo de Ponto. Non uacat in qua ſim poſitus regione tomite Quærere, finitĩo nec loca nota Getę. Martialis quoqꝫ libro quarto. Nos Celtis genitos & ex Iberis Noſtræ nomina duriora terræ Grato non pudeat referre uerſu. Quin mauis Ptolemæum in hanc ſententiam rapi, qui in lib. ß. tum ob nominum uarietatem, tum ob locorum uiciſſitudinem nomina integra cuiqꝫ rei reddi non poſſe conuincit, & hac excuſatione nititur. Aptiſſima ad id Plynii Cecilii uerba conducunt, qui in hanc orationẽ libro nono ad Caninium Ruffum euaſit, poſtquam de cladibus Traiani Cæſaris, Dacis. i. Germanis illatis uerba fecerat. Vna (inquit) ſed maxima difficultas eſt, hæc æquare dicendo, arduum, immenſum etiam tuo ingenio. Quãquam altiſſime aſſurgat, & ampliſſimis operibus increſcat. Nonnullus enim & in illo labor eſt, ut barbara & fera nomina in primis regis ipſius græcis uerſibus non reſultent. Habes igitur lector, quid auctores optimos a traditione Germaniæ auocauerit? Quando enim eorum operam patriæ noſtræ addixerunt, uideruntqꝫ tantam in nominibus ſaltem prauitatem, procul ab eius cura receſſerunt

Sõnia Sabellici, Stephani greci, ac aliorum in rebus Germanicis. Ca. iii

AN ne ĩpune id latur⁹ ſũ: in q̃ nõ dubito ꝗrũdã ĩ me crabrões excitaturũ, dũ a ſcriptorũ ignorãtia in Germanicis ad doctorũ ſõnia deſcẽdero, ita tm̃ certũ eſt abydũ hoc cuiuſcũqꝫ horroris, ueritatis conſcientia tẽtare. Inter cæteras Germanię infœlicitates id lõge maxim recenſeẽ, quod ſolũ cũ cęteris regiõib⁹ cõmune hẽt patria noſtra, ut auctorꝝ exẽplaria corruptiſſima habeãt, ꝓſertĩ ubi res germanas attingũt. Quid oro Cor. Tacito corruptius? & maxie ubi res germãicas ſapit, ueluti dũ de Vindice logt, et orta ĩ Germania ſeditiõe. Quid Marcellino deprauatius? potiſſimũ uolumĩe xv. ubi germanorũ loca attigit. Ad neotericos me cõferã. Sabellicus hõ doct⁹, q̃incurioſe res germãicas, ꝓſeq̃t, licet cætera curioſiſſime. In uno. n. loco ab Alamanis Alanos deducit, nũc Vngaros ab Hũnis deriuat. Nũc gotthos & Getas ſcythas, ꝓbat, & gotthos a Dacis ſepat. Quid multa? uideat Sabellic⁹ uel in ſolo quarto uolumine. Nonarii undecimi, cui⁹ ỿba ſunt. Guilielmi ducis Auſtriæ, inqt, filiũ cui Boemũdi filia nupſerat. Poteſt illud dictũ puer ſubuertere. Ecce ĩ alio loco ubi de Alberto Marchiõe Brãdẽburg. egit mẽtionẽ, huius fratrẽ fuiſſe ſcribit Fœdericũ III. Imp. Ingẽs ſomn⁹ ignorare impatorẽ. Idẽ li. ii. exẽplariũ diuæ Ottiliæ mõtẽ ĩ Bauarię locis poſuit. Idẽ Hattonẽ ep̃m Mogũtinũ Ottonẽ noĩat. Et plæraqꝫ fingit, a ꝗrũ memoria q̃breuiſſime nos abſoluamus. Satis. n. eſt ſucceſſori demõſtraſſe p̃ſtãtiſſimos, & ſi nullibi alioq, in germaniis tm̃ lapſos. Quid Stephanus Byzantius græcus? q φράγκους Frãcos Ἰταλίας Italiæ populos dixit, & auctorẽ huius Parthenium adduxit, Idem Stephanus Viennam oppidum Galilæi dixit pro Galatiæ.

Somnia Volaterani, Arriani, ac aliorum, circa res germãicas. Ca. iiii.

VOlaterranus in oĩ diſciplinarũ gñe inſtructiſſimus auctor, tm̃ in germanicis rebus ſuccubuiſſe uideẽ. Quã. n. nos Auſteraniã dicimus, ille li. vii. cõmẽt. Auſtriã dixit, q̃s nos Auares, ille Sauaros. Lucernã ꝗqꝫ Nanſiũ dici affirmat. Et Plyniũ Bernẽſiũ Heluetiorũ populorũ memoriã habere, dũ Bernẽſes a Bertholdo Zaringẽſi primitus fuerint, ꝓducti. Taceo prudẽs mille ſomnia q̃ ĩ Blõdo ac cęteris uidim⁹ aptiſſima, & nõ niſi ubi de germania agit. Arrianus græcus li. viii. nõ, ꝓcul ab Ionio Germanorũ ſedes eſſe aſſerit. Tertia pars ueritati diſcrepat illorũ, q̃ Oroſius (cęterum diligẽs auctor) de germanorũ regiõib⁹ diſſeruit. Notaẽ ingẽs lapſus Dionyſii, ubi de Pyrenæis mõtib⁹ loqt, dũ pene Hiſpaniã totã aut negat, aut germãię detrahat. Cętera dũ ſingularẽ rei cuiuſcqꝫ rõnem habuero, allegabo. Nec me latet qd ĩ hos lapſ⁹ tã egregios uiros traduxerit? Partĩ. n. fama, ꝓtĩ mercatorũ relatu, partĩ cõueniẽtia noĩm labebãt, ut facile cõtigerat, dũ penes nullũ priſcorũ mẽtionẽ de Auſtria uiderũt, uerũ Auſteranię. Auſtriã, ꝓ auſterania dixerũt. Cõſtãti exẽplo Sabel. li. exẽplariũ ii. diuæ Odiliæ montẽ in partibus Bauariæ poſuit, ut ſciuerat in Bauariis multorum diuorum reliquias choruſcare.

Somnia q̃rundam auctorũ

Locus Volaterani

Locus Arriani

Locus Dionyſii.

IN enarratorẽ quendã Ptolemæi, & ꝗrundã noĩm declaratio. Ca. v.

INter plures Ptolemæi enarratores calculũ unus penes me reꝑit, q alioq ἀνώνυμος quadã feſtiuitate operã ſuam nõ ſine laude poſteris participauit.

Nos tñ attẽtiori indagine ac ſtudio acriori q̃dã uidimus emendari potuiſſe, no luimus piũ lectorẽ illis defraudare. Verũ potius ei anſam p̃bere, cuius auxilio latius ipſe rẽ uideat, an mihi an huic ſubſcribendũ ſit: quis noſtrũ ſaniori ſentẽtiæ plus affuerit. Ille itaq; enarrator Aretiſſlauiã Nerlingẽ, Cancicœbim Amberg, Gammanodurũ Saltzburg. Murocla Moreck, Bolentum Pachelſpurg, Phileũ Groningẽ, Phabiramũ Bremẽ, Leuphanã Hanofer, Liruniri Mulbẽ, Tuderiũ Palbrun, Stereõtũ Caſſel, Latiburgũ Roſteck, Rugiũ Colburg, Buritiũ Sundt, Munitiũ Gettingẽ, Aſcalingiũ Hildesheim, Galegia Vittenburg, Mœniũ Magdenburg, Pheugarũ Halberſtat, Trimona Neumarckt, Budorinũ Heidelberg, Biturdiũ Erphort, Arctauiũ Vuirtzburg, Aliſiũ Harnſtain, Caſurgim Brag, Locoritũ Forcheim, Arſicuã Brũ, Aſancã Clepern, Attuatucũ Antdorff, Anaxã Naſſau putauit, & pleraq; optĩa (ſec9. n. nõ licet) cõiectura executus eſt. Nec ullus ꝓpius Ptolemæo hactenus acceſſit. Plura tñ incuria tranſgreſſus uidetur, quæ emendari poſſunt, quibus noſtram operam addiximus, ac partim relatu doctorum uirorum illam de his ſententiã tulimus.

Declara tio Ptole mæi

Alii Aliſtũ Budorim.

Declaratio q̃rũdam noĩm germanicorũ iuxta Ptolemæũ & Antoninũ extra comunem enarratorum eius opinionem. Ca. vi.

QVæ uero in enarratoribus Ptolemæi correximus illa ſunt, quibus & in Antonini Itinerariũ enodationes coniũximus. Elcebus Mulhuſen uel Enzen. Breucomagus Colmar uel Schletſtat. Vangiones, Spyr, & nõ Vurms, ita & Nemetes Vurms, & non Spyr, hac rõne ducti coniecta-mur, q̃a apud Ptole. in tabulis & ubiq; dũ Rhenũ deſcribit, a meridie ad ſeptẽtrionẽ decurrere, primitus meminit Vangionũ, inde latius ad ſeptẽtrionẽ Nemetũ. Hęc nõ ꝓtinaci cõtentiõe tutari uolui, uerũ tm̃ ſucceſſoribus occaſionem relinq̃re. Rufiniana urbs inter Vuormaciã & Spirã, ubi ego nullã repio, quę mediũ inter ciuitates p̃dictas occupet, & alicui9 noĩs ſit. Borromag9 Hagenau uel Curia. Neomagus Oppẽheim. Bingũ Bingẽ, huius meminit Taci. Ptol. Ant. & Itinera. Auguſta Traiana legio Cõfluẽtz. Noueſiũ Nuſz. Battanodurũ Gelria. Rabona der Rab fluui9 ĩ Danubiũ. Chercobalus Heimburg. Phlexum Vuyn. Sacarbantia S. Pultẽ, huius loci Antonin9 ac Itinerariũ Auguſt. facere mẽtionẽ. Carn9 Melb. Auguſta ex altera ꝑte Lyci deſcribit a Ptole. unde aliq nõ vindelicos uolũt. Ab Antonino uero ſecũda urbs ab Amberga perhibet. 23. 27. uideãt alii q̃d ſentiãt. Sauaria Stein an der Angern, nõ Gretz, ut q̃dã uolũt, Antonino, Ptole. ac Itine. Auguſt. teſtãtibus. Iuliobona Linx. Aredata Peuerſpach. Boccodurũ Paſſau, nõ Burckhuſen. Artobrigã Lechsgmind, a Ptole. ac Itiner. Auguſtano dici ꝑſuaſiſſimũ hẽo, nõ Ratiſponã. Teutoburgũ Seua ubi ingredit fluui9 Daros ĩ Danubiũ, de eo loco Ptole. Anto. & Itine. Auguſtanũ. Daros die Trab. Sauaria fluuius Mur. Taurarũ Belgrad, ubi influit Saus. Sirmiũ Agria apud Anto. & Itiner. Auguſt. Tornacũ Tornach. Vindones Vindiſch, ubi ſepulti ſunt duces Auſtrię. Quintianis Cũtzingẽiuxta Filiſchofen. Vetera caſtra Xangẽ. Comagenis a Ptole. & ſcriptore uitæ S. Seuerini loc9 nõ ꝓcula Viẽna eſſe uidet. Sũt q̃ Cãbergũ id uolũt. Canipadũ alii Kẽptẽ, alii ꝓximã dicũt ciuitatẽ. Brigantia Bregẽtz ab Antonino dicit.

Alii Vilobona.

Alii Draos uel Drabus.

Alii Cãpidonũ

Curtam etiã Budã nunc dicere uident oẽs, Hungariæ metropolim, teut. Ofen Budã eſſe. Virunium Indelburg dicũt, noui q̃ Friſingum eſſe uoluerunt. Ego uero multa ratiõe ductus, Curtam Gran eſſe puto, & Salmũ apud Ptole.

De quodam antiquo Itinerario Auguſtano Danubii ciuitates declarante, eiuſdemq; enodatio. Ca. vii.

PEruenit nup̃ ad nos Itinerariũ q̃ddã, ut antiquũ, ita feſtiuiſſimũ, q̃d Auguſtanũ uocabant, ubi reptũ fuiſſe dixerunt. In q̃ ciuitates Danubianę cõtinebant, quaſcũq; uetuſtas uiderat. Huius igit̃ uocabula q̃dã urbib9 germanicis ipoſita, licet obſcuriſſima, habita rõne ac ſupputatiõe ita luci ꝓtulimus, Regelſpurg primitus Rhegino ab ipſo dicit. Patauiũ uero caſtellũ Bolodurũ. Lambach p̃terea monaſteriũ nõ lõge a flumĩe Drao Ouilia ab eo appellat, ab Antonini uero itinerario Ouilabis. Carnunto p̃terea Peternel eſſe iuxta Hamburgũ cõiectauimus. Taurinũ ſimul ab ipſo Męſiã ſupiorẽ noĩari putamus. Vetomanis q̃q; penes eũ Pettau ualuit, uel locus nõ lõge a Petauione, licet paulo poſt ubi Pannoniã ſupiorẽ deſcribit, Petauiõis meminerit. Vindoniſſam inde Kingsfeld ſignificare uidet. Seleſtadiũ uero nunc Hellũ, nunc Heluetũ nũcupauit, cuius uocabuli & Antonin9 meminit. Põtes p̃terea Saroi Sarbruck, Argẽtaria Colmar, Tabernis Zabern, Matricorũ Metz, Argẽtorace Argẽtinã, Auenticũ Habelſpurg, luuauiã Saltzburgã, Solidurnũ Soldurn, coniectura optima ab ipſo dici uidimus, q̃rũ uocabulorũ uſus tam apud Ptolemæũ q̃ Antoninũ frequens eſt. Noĩa p̃terea ciuitatũ collegit, q̃ et noſtri ſeculi rigorẽ ſeruant. Veluti ſunt Colonia, Argentorace, Iuliacũ, Fleuio, Noueſum Bingiũ, Aſciburgũ, Nouiomagũ, Auguſta Treuirorũ, Auguſta Rauricorum Cõfluẽtia, Bonna, Rigomag9, Mogũtiacũ, Bregetomagũ, Auguſta Lyci, Arisflauis, Lacus Bigrantinus, Sirmiũ, Murſa, Põte Druſi, Tridentũ, Brigãtia, Vlmo, & reliquarũ urbiũ appellationes, q̃ cuilibet priuato cõſtant, q̃ ideo adduximus: ut earũ antiq̃tatẽ exigeremus, & has toti9 germanię uetuſtiſſimas facere mus. Reliqua in illo Itinerario ſepoſita, ſucceſſoribus noſtris relinquamus.

Itinerariũ Auguſtanũ, & eiuſdẽ enodatio.

Declaratio quorundam noĩm germanicorũ in Cæſar, Cornelio, ac Strabone, præter Marliani ſententiam. Ca. viii.

DVm nup̃ Marliani alioq; curioſi ſcriptoris in Cæſarẽ uidebamus lucubratiũculas, primo intuitu, ut fit, hunc ꝓbauimus. Multa tñ uidebamus aliter doctis nunc ꝑſuaſa fuiſſe. Seductus pene Marliano auſcultaſſem, niſi Conradi Peutingeri uiri doctiſſimi literæ nup̃ ad nos miſſæ, meĩ trãſuerſum egiſſent. Nolumus igit̃ ſtudioſũ lectorẽ illis deſtituere, p̃ſertĩ quate nus noſtra ꝓfeſſio ac ſuſcepti muneris officiũ ꝓpoſcis neceſſitate ſuadebit. Vñ q̃ in trãſcurſu memorię digna ſentimus adducã, ne cæteri in iſtiuſmodi laq̃os irretiant ac cadant. In primis noĩm uarietatẽ miratus Marlianus, q̃ ſint rogat illi germani: q̃s Greg. iii. papa Bonifacio Mogũtino p̃ſuli literis inſeruit, dicens, ut uniuerſis optiatib9 ac popl̃o germãicarũ ꝓuinciarũ Turrigenis, Heſſis, Viſtreſſis, & Vedreſſis, Longuadis, Sudrodis, & cæteris in orientali plaga conſtitutis. Tanquam nomina eorũ omnino uariata, nihil noſtri ſeculi ſapuiſſent:

Contrã marlianũ

Turrigeni ꝙs iã Turingos uocamus appellanť. Heſſoꝝ nomẽ adhuc remanet.

Dani Viſtrelſi ab aliis Vedreſſi ferũt illi ꝙ Vuedergau ĩcolũt, ita Lõguados ac Sud

Daci rodos cęteros dicimus. Bacenã ꝑterea ſyluã Tranſrhenẽſem eſſe ſcribit, non lõ ge ab opido Baden. Sunt ꝙ Turingenſiũ ſyluã dicãt, ꝙrũ opinioni plus tribuo. Dacos etiã eos putat ꝙs nunc Danos dicimus, Strabonẽ forſitan ac Sabellicũ imitatus. Verũ eius ratio non teneť a melioribus. Daciã.n. Suida referẽte, iuxta Danubiũ eſſe, ꝙs ignoratꝰ ꝙ Dionẽ grẽcũ in uita Traiani uiderit. Romani etiã qñcũcꝫ dacos uiciſſe dicunť, iuxta danubiũ eos afflixerũt. In alia pagella Dacos olī apud Danubiũ cõſediſſe, motiſcꝫ ſedibus ad Daniã porrexiſſe refert. Cæte rũ auctorẽ quẽ habeatꝰ uidi neminẽ, niſi Strabonẽ ac Italos ꝙſdã, rerũ ger mãi carũ inſcios, ꝙ noīs conueniẽtia ducti, Dacos Danos eſſe arbitrabanť. Id ꝑſua ſiſſimũ habeo, Dacos nõ niſi iuxta Danubiũ repiri. Reliquas rõnes quas addu cunt, li. pri. expugnauimus. Heluetios ſimul Baſilienſi, Cõſtantienſi, Gebẽnẽſi

Heluetii. ac Sedunenſi termino circũſcribit, ꝙs longius extenſos Cæſar ipſe ĩnuit, manet adhuc ueſtigiũ in Alſatia, inter Argentariã et Argentoracũ, ꝙd Heluetum ab Ant. Pio dictũ ẽ. Vnde adducti recẽtiores, pene oẽs Alſates ac Suitẽſes Helue tos dixerũt. Alſatiã ab oppido Alſeto in Burgũdienſi ducatu ſito noīatam ſcri

Alſatia bit; quã ab Alſa fluuio dictã opinio uerior uulgauit. Vſipetes etiã iuxta Friſos eſſe putat, dũ multi inter Neccharũ, Rhenũ ac Mænũ ipſos comꝑhendãt, ue luti Ply. ac Cornelius. Adde cꝑ multa de ueteribus caſtris allegat, ꝙ hodie Xã gen dicunť. Cheruſcos ipſe Ceruſos uocat, iuxta Bacenã populũ, & ut Ptole.

Cheruſci enarrator ait, inter rhenũ neccharũ ac Bacenã, ſecutꝰ ẽ eos Celtes, ꝙ hodie eſſe putat Chreuchgauiẽſes, dũ nihil minus fuerīt, dormierunt oẽs in ea ſola dictio ne. Potuiſſet eos Strabo li. vii. a lapſu illo ſuſtuliſſe. Claudianus in paneg. iuxta Albim Cheruſcos ſedes habuiſſe refert, uerba eius ſunt hæc. Venit accola ſyl uæ Bructerus Hercyniæ latiſcꝫ paludibus exit Cymbrus, et ingentes Albim liquere Cheruſci. Verba aũt Cor. Taciti cœlo clariora ſunt, ꝙ li. ii. hiſt. Viſur gim fluuiũ Romanos a Cheruſcis diuiſiſſe ſcribit. Sunt ergo Cheruſci Saxo nes ab aliis Brunſuigenſes, a cæteris Bohemi dicti.

De nonnullis in Con. Celte repertis, q̃ emendari poſſunt. Ca. ix.

ET quia Celtis poetæ mentio hic nos admonuit, q̃dã contra receptas eruditorũ ꝑſuaſiões ſcripta illius refellemus. Iaziges illos ꝙs modo Se ptẽ caſtrenſes dicimus, hic a Ptole. fuiſſe appellatos cęteris ꝑſuaſit. Ha bet ꝑterea ſentẽtiæ ſuæ riualẽ Zach. Liliũ. Ego ꝙ repugnare mihi difficile du

Iaziges co, cõſentire difficilius, rẽ aliorũ ſentẽtiæ oblaturus ſum. Maxĩe dũ ſciã, Iaziges Vngarię populos fuiſſe, & hos, ꝙs hodie Iazos uocãt. Scio Germaniæ ſũmos ꝙ pedibus in ſententiã noſtrã eũt. Sed ꝙd id ẽ cõtrouerſię, dũ ſatis ad hui⁹ rei fidẽ ſolus Ptolemę. li. iii. cõferat. Hæc ſunt q̃ ſine oĩi affectata lectione, obiter πλεοναζω ſeſe nobis obuia tulerunt in Marliano, & q̃ nec nobis ſatis fecerunt, placuit auditorẽ amicũ iudicem rerũ illarum conſtituere, ut ipſe nobis calculũ addat, uel demat, ſuo (non noſtro) ingenio duct⁹. Licet quęcunꝫ deſcripſeri mus, non temere ac ſine præſtantiſſimorũ uirorum ductu a nobis exarata ſint.

Caſtigationes quædam aliæ in Celtẽ in rebus germanicis. Ca. x.

CEltes aũt licet Germaniã egregie metitus fuerit, maiorẽcꝫ partẽ pere grinatus ſit, multa tñ memoriæ tradidit, ꝙ nunc ſecus a doctis ꝑſuadẽť Vt de Cheruſcis modo ac Iazigibus patuit. Poſuit ille Oſtervualt ꝑ ſylua Ottonis. Rhiphęos ꝙcꝫ montes in Sarmatiæ partibus eſſe cõtẽdit ex pri ſcorũ autoritate, cũ tñ nec ſint, nec unꝙ in rerũ natura cõſtiterint. Electrũ etiã more ſcriptorũ fluere ex arborũ medullis canit, nõ dam me eſt, in illo ſcripto res doctiſſimos ac abſolutiſſimos imitatũ fuiſſe Celtẽ, a ꝙbus ob germanicarꝝ rerũ ignorantiã, & ipſe ſeductus eſt. Dacos ꝙcꝫ Cimbros exiſtimat, acꝑter ꝙd germanos indigenas arbitraťr, grẽce adelphos noīari īdicat, cũ tñ a Ptolemęo, Arriano, Herodiano, Dionyſio, & aliis græcis autoribus γερμανοὶ uocitenť. Ca tos etiã Haſſos dicere uideť, iuxta mõtes Obnobios, Marlianus aũt Vngaros. Catti Ego ꝙ ſcio Catos olim inter Salã & Albim, ac in loco ubi nunc Turingi ſunt cõ ſediſſe, penituſcꝫ deletos eſſe, in diuerſum abeo. Sic etiã Oſtrogotthorũ ac Vi ſogotthorũ mentionẽ facit in deſcriptiõe Hercynii, ꝙ penitus aut extirpati ſũt, aut in nomen Hiſpanorũ ac danorũ abierunt. Multa alia in Celte uidimus, in curia quadã ac ſecus cꝫ nunc doctis ꝑſuaſum eſt, enarrata, ꝙrũ mẽtionẽ diſtuli mus, uſcꝫ ad libros nouiſſimos, ubi rerũ illarꝝ accõmodatior nobis locus erit.

De ꝑpera fictiõe rerũ mĩtarũ, Plynii, Cęſaris, Herodoti ac Strabõis. Ca. xi.

NEc minia admiratione ꝓſequẽdũ eſt, græcos ꝙ latinos abſolutiſſimos in tãtis tenebris uerſatos fuiſſe, quẽadmodũ Plyniũ, Herodotũ, Stra bonẽ, & multos antiqtatis ꝓceres. Strabo li. iiii. non ꝓcul ab Adriati co labi dixit, ac oriri Iſtrum illũ noīatiſſimũ fluuiorũ, a cuius tñ fontibus tanta eſt diſtãtia ad mare Adriaticũ. Herodotus fabulator (qa ad Iſtrũ uenim⁹) Iſtrꝝ Locus ab Heſpero fluere dixit, & oriri apud Celtas, ꝙ oĩm in Europa extremi ſint. Strabõis. Nõne hoc maximus, a maximo auctore ſomn⁹ꝰ ignorare Celtasꝰ ac Iſtrũ ĩ extrema Europæ parte oriri. Sed ne putes Herodoti uerba latina eſſe corrupta græca adducamus ex li. iiii. q̃ illa ſunt, ῥέει γὰρ ἀπὸ τῆς ἄρκτου ὁ Ἴστρος διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ἀρξάμενος ἐκ κελτῶν, οἵ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ & cętera Locꝰ He ſi. Fluit aũt ꝑ totã Europã Iſter, incipiẽs ortũ ex Celtis (ꝙ ad occaſum ſolis oĩum rodoti extremi ſunt) poſt Cynetas. Et addit totum cꝫ ꝑmenſus Europã, ad Scythiam ingrediť. Verũ ne Herodotũ & in eò loco incuria deprauatũ putes, eius ῥῆba ex lib. ii. ꝙ θυτέρων inſcribiť, illa adducturus ſum, Ἴστρος τε καὶ ὁ Νεῖλος ἀρξάμενοι ἐκ κέλ των καὶ τοῦ ῥοῦ μήκεος, ῥέει μέσον χώρων τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ κελτοί εἰσι ἔξω Ἡρακληίων στηλέων, ὁμουρέοντες δὲ κυνησίοις. οἱ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ καρικοὺντ. τελεῦτα δὲ ὁ Ἴστρος. Aequalis ſomnus Plynio aſcribiť, ubi de Schaldi fluuio men tionẽ facit in Oceanũ ꝓperãte, cũ tñ Rheno Schaldis ſe ĩmergat. Neſcio qd in Cæſare uiderim Vogeſum montẽ in finibus Lingonũ ponẽte, niſi Lingões Locus Lotharingos dici uolueris, cuius copioſior ſermo li. xii. habebiť. Satis itaqꝫ no Plynii bis ſit in uno quoqꝫ ꝑſtãtiſſimorũ aliqd corripuiſſe. Cætera ſi ſcire tibi animꝰ eſtꝰ Strabonẽ ꝙquirito, quẽ in vii. libro ſcribentẽ repies, Lupiã ac Viſurgi ad Hamaſiã deferri. In utroqꝫ refellẽdus Strabo eſt. Lupias.n. (der Lon) Rheno miſceť. Viſurgis mari exoneraťr. Verũ tãdẽ uela ab illis detrahẽs, magis q̃ ad eo rũ enodationẽ q̃ calumniã accedere uidebunť, ꝓ captu ingenii nr̃i explicabo.

Enodatio noīm Germanicorū apud Cæsarē, Cor. Tacitum, ac Strabonem & Ptolemæum. Ca. xii.

Enuclea tio dictio nū uaria rū regio nū penes diuersos auctores.

TAnta aūt noīm obscuritas in illis auctoribus cotinet, ut non facile admiratione adducar, multos in illis inuestigandis oleū ꝑdidisse. Volui & ego, ꝓ concessa nobis facultate, ea q̄ coniectura aut ꝑstantissimorū relatu habem⁹, lectori insinuare. Nō ꝙ ueluti Apollinis oraculo illis inhęreat: Verū tm̄ uideat, an sententiā nostrā corrigere possit. Ad Cor. Tacitū itaq; adiuncto sibi Ptolemæo accedo, & serie quadā urbes eorū transcurrā, Angili Saxōes sunt. Asciburgū locus Rheni nūc Emerich. Angriuarios Brunsuigēses, alii Saxones esse putant. Nitriones, Vargiones, Turogos, Carithios, Frā coniæ populos asserunt, alii tn̄ Turogos Polonos dixerunt. Busactori minores Vuestuali sunt, loānes uero Schonet mathematicus Frisos esse contēdit, sunt etiā q̄ eos Clemanos esse dicant. Nerteani, Casuarii, Maringi, nunc Turingi dicuntur. Cherusci Saxones esse ex Cornelio liq̄dissime ostendit, sunt tn̄ q̄ eos Marchiones antiq̄s fecerint. Tentonarii Saxones sunt uel Brunsuigenses. Chennos dicūt q̄dā Vuestualos, alii Turingos. Camptę, Dandicti, Mansfeldenses, Voitlādos ac Misnēses ferunt Varistę, Adrabi, Bohemi coniectant. Cauchi maiores Saxones sunt. Cauchi minores Frisii. Chalos, Phundusios, & Carudes Dacos, alii Holfacios esse contendūt. Digulones, Habaligenos Holfacios dicunt. Oqueni, Lōgobardi Hassiæ ac Vuedergeuge incolas asserunt, ut loānes Schonet mathematicus, unus tn̄ Germaniæ non infim⁹, Ocquenos Vuestualos. Lōgobardos Misnenses dicit. Illud magis Cornelio, Hoc uero Ptolemæo respondet. Marlianus uero Vuestualos Longobardos asserere uidet, ego & si Marchiones Badēses ob Rheni uicinitatē dicerēt Lōgobardi, nō errorē putarē. Erasios Iuliacenses esse coniectura est. Mattiaticos Schonet mathematicus Selandos putat, alii Batauos, unde Martialis pilos Mattiaticos, ꝓ sapone batauo dixit. Videt Hermol. Barb. supra Plynium probare ex Ptolemæo, plus. M. cccc. stadiis a Moguntiaco Mattiaticos abesse, uide de litera M. lib. ultimo. Caumani Marchiōes antiq̄ feruntur, Marlianus (nescio q̄d) Frisos dicat. Sueui olim, nūc Vuestuali sunt, Ptole. utrāq; ꝓtē eos Albim inhabitasse ait, unde multi Saxones opinant esse, cui sentētiæ multū tribuo, Eusebio, Eutropio auctoribus aīatus, q̄ Augustū ab Albi Sueuos sūmouisse dixerūt. Lucanus. Fūdit ab extremo flauos aq̄lone sueuos Albis. Strabo li. i. ac vii. Enarrator aūt Lucani maxīe hallucinatus est, dū Sueuos comatæ galliæ populos dixerit, cuius somnū & Trebellius hō doctus aīaduertit. Cogni & Corconcii Schlesii sunt. Tubantes, Cati Frāconiæ populi dicūt, licet Catos Celtes Hassos, Schonet mathematicus Saxones, Marlianus Vngaros, Cocle⁹ etiā Hassos dicere uideāt. Ego relatu doctorū ac expientia illos desciuisse nunc scio, aut potius Cattos Turingos ꝓbarem. Rundii, Eluones, nūc Pomeri dicunt. Seligni Marchiones noui sunt. Senones nūc Lusatii. Pharodini Mechelburgenses dicuntur, ait Marscalcus. Sidini Pomeros esse opinio cōis inualuit, Schonet mathematicus Mechelburgenses dici putat. Corcontii, Latobrigi

Alii Varagros uł Varagrones. Carithnos.

Alii Ocuentii uel Oquemi

Latobrigi, Bardini, Dandati, Marchiones noui esse ꝓhibent. Quados Moranos ꝓbat Schonet, Cocleus uero Schlesos. Chetaori umbri supiores referūtur, sicuti & Sudini & Adropocāpi. Thiriocheni Bohemi æstimant. Gothōes Prutenos dici plurimi uoluerunt, Claudianus Guthones dicere uidet illos (nisi fallor) q̄s Gotthos dicimus, in aliis locis Cuthunos lego, Cornelius tn̄ Gothōes Neuria, Samogitia, ac Samogetia, Littuania nūc esse cōuincit. Carcothæ, Pagirithæ, Leuoni, Varini Liuoni coniectant. Marcomanos Morauos fuisse turba uniuersa scriptorū asserit. Tyrrigethas apud Strabonē Capnion Turīgos nunc appellari testat. Theiphalos ac Victoalos, nūc Turingos Eutropius affirmat. Codri, Visburgi, Marmoncii, Dulgoni, Didoni, Hemoni, nunc Poloni ferunt. Tentheri, Filcini, Marchionatū Badēsem incolētes dicimus, si Cornelio ac Ptole. satis facere uolum⁹ ac nobis, ut ex Hermol. Barbaro ac aliis auctoribus in libris posterioribus ꝓbemus. Virones, Saxones sunt, secus est de Virunis, iidē & Auarpi putant. Cheracatriæ ac Bemi, Austri sunt, Bemos tn̄ Celtes & alii nūc Bohemos fuisse aiūt, uide ī libris posteriorib⁹ de litera B.

Churiones ac Paumecāpos Vmbros supiores dici uidemus. Monethani Lusnitzenses, Lusnitzer dicimus. Nagethe, Marchiones noui sunt. Brigunthi Selignæ siue Lignæ Marchiones antiq̄ cōiciunt, similiter & Caulecones.

Holfaciā ac Daniam ꝑterea dicunt, das landt von Holstain, ubi primogenitus regis Daniæ sicuti Delphinus in Francia morat. Hermandui Cocleus Bohemos dici asserit. Hermiones Pruteni uel Poloni iuxta mare sūt. Cumi ꝑter ea Vuestuali æstimant. Sycābros oēs Gelrēses dicunt, Marlianus etiā eos Iuliacenses dictos putat, ego ueriori pacto monasterienses esse coniectarer. Interī lector cogitet, nullū tā absolutæ doctrinæ extitisse, q̄ ueritatis loco q̄sdā saltem populos illos, ad nostri seculi gētes audeat referre, nisi cōiectura utat, ac eo argumento, q̄ ego ac cæteri fungebamur, tu si nobis oculatior es, ac multo acuti⁹ uides, id in quod te tua sententia induxerit, retineas, nos nobis ceciniſſe puta.

Declaratio q̄rūdā noīm montibus, & cæteris germanicis rebus impositorū, a Cornelio, Strabone, Ptolemæo ac aliis. Ca. xiii.

Montiū enodatio

DIscussa q̄rūdā noīm germanicarꝝ gentiū uarietate ac obscuritate, libuit simili honore montes ac flumiua dignari, ac eorū obscuritatē ad uires luce cōdonare. Mōtes Sarmatici, nūc Kemuntz dicūt, de illis Ptolemæus, Obnobii mōtes sunt Hassiæ, ut q̄dā sicuti Aeneas Syl. ac Celtes arguunt, sed magis accederet, si Turingenses aut Sax. mōtes & syluas dicerem⁹. Eremus Heluetiorū Vuestervualt. Semiania sylua Hartvualt, alii Semitiana Gabrete Bohemervualt coniectat. Goreta sylua iuxta Patauiū æstimat. Ceti⁹ mons Srepuschluck, alii Calenberg dicunt, inter Viennam & Linx. Melibocūs Duringervualt dici ferunt. Ardenna sylua Eichelvualt, alii Achervuald dicunt. Carpatus & Sueuus ille maximus mons nō lōge a Prussia putatur.

Fluminū declaratio.

Declaratio quorundam fluminum germaniæ. Ca. xiiii.

NUnc ad flumina Germanica descendo q̄rū in uariandis noībus æq̄ obscuritas est. Chalaustus fluuius a Ptolem. hodie flumen est apud

Boryſthenes. Roſtock,q̃d ibidē mari inferť.Amaſꝰ die Emps.Vrgis ſiue Viſurgis der Vueſer.Viadus Oder.Lupia der Lon.Trabus die Trab. Sueuus Spret.Schaldis die Schel iuxta Antdorff. Narua die Narn. Boryſthenes der Neper.Iornandes hūc eundem facit cum Danubio,alii eos diſcreuerunt,ut Herodotus dicit. τέταρτος δὲ ὁ Ἴστρος ποταμός, ὅσ ἐστι μέγιστος μετὰ Νεῖλον καὶ πολυαρκέστατος, κατὰ γνώμας τὰς ἐμέτερας, οὔτι μοῦνον τῶν σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πλὴν νείλου τοῦ Αἰγύπτιος.i.Quartus fluuius maximus poſt Iſtrū Boryſthenes eſt ac copioſiſſimus noſtra ſentētia, qui non ſolū Scythicis fluminibus p̄ſtat,uerum & oībus aliis, Nilo excepto.Hæc eadē Stephanus,Strabo,Eratoſthenes,Dionyſius,& alii, Iſtrū a Boryſthene diſtinxerūt.Obruncā Aeneas Mænum dici putat,ſed fallitur,re uera Moſella eſt,qa mediam Germaniam diuidit.

De urbibus germanicis,& quō olim germani domos fixerint. Ca.xv.

Germani ſine urbibus EXacta memoria de germanicorū noīm obſcuritate, ipſas urbes nūc ingreſſurus ſum,q̃bus noſtra tēpeſtate nihil nobiliꝰ eſt honeſtiuſq;. Dū aūt uetuſtā Germaniæ ſpeciē intueamur,inueniemus ipſam cęlo aſperā,terra informē,Tacito referente,ac nullā germaniæ ciuitatē, tm̄ caſulas quaſdā olim cōpactas.Ait.n.Cornelius,germanos iunctas inter ſe ſedes nō pati.Et habet ſentētiæ ſuæ riualē Sabellicum li.ii. Enea.vi.Cæſar q̃q; li. cōment. primo,ante xiiii.annos germanos non ſubiiſſe tectis indicat. Cæterum cur nō Herodiani ſentētiā in teſtimoniū trahimꝰ? potiſſimū in hac re nobiſcū faciētē lib.vii.cuius uerba ſunt. Regionē aūt Germanorū Cæſar depopulabať,maturis tā ſegetibus,uicoſq; oēs incēdendos diripiēdoſq; militibus tradebat. Raro aūt apud Germanos e lapide lapidibus ue coctilibus aut lateribꝰ ędificia ſunt, denſis etiā ſyluis,q̃rū cōfixis augmentatiſq; lignis q̃dā quaſi tabernacula ædificant.Hęc ille.Idē Herodianus lib.vi.in ſyluis Maximinū contra eos pugnaſſe refert.Ex eo ſolo Germaniæ ignorātia ꝓfecta eſt,nulli.n.ciuitatū eorū q̃dq̃ cōſtiterat.Sic & Pōp.Mela li. ii.nihil de germanorū ciuitatibus dicere conſueuit, Multi germanorū olim ī ſpecubꝰ habitauerūt,unuſq;q; etiā domū ſuā ſpacio circūdabat,& aduerſus ignis caſum,aut inſticia ædificandi.Nullus.n.cęmentorū aut tegularū uſus apud illos fuit.Hæc oīa Cornel.in Germania. Franci etiā (ut Hunibaldo placet)uſq; ad Hildegaſti tempa,rariſſimas urbes poſſederūt ut in ꝓuerbiū abiuerit(das iſt ain altes frenckes gebeue) Cæterū Ammianꝰ Marcel.li.xviii.iuxta Rhenū in ulterioribus ripis pene nullā ciuitatē uideri aſſeruit.Nec id remittendū eſt quaſdā ciuitates Germaniæ domos eorū fixiſſe. Vnde Cornelius ꝓbat in germania ſua fennos eſſe germanos,dū domos fixerint,quod penes Sarmatas in uſum non fuerat receptum.Et idem in hiſtoriis. apud Friſos ædes fictas teſtatur.Cętera Baptiſta Leo li.iii.de ædificiis exequit.

Fictio domorum penes germāos.

De pagis Sueuorum. Ca. xvi.

ANtiquitus igit̄ nō urbes,tm̄ pagi penes germanos extiterant,q̃rū centū erant Sueuorū tm̄,referente Iulio Cęſare in cōmen.li.iiii.cuius ỹba ſūt.Centū pagi Sueuorū referunť,ex q̃bus multa millia militū q̃tānis bello partim,partim agriculturæ dedunť.Eutropius li.vi.Oroſi.li.vi.aliiq; plura de illis retulerūt.Itinerariū etiā nup Auguſtæ reptū decē pagorū memínit.

Horū

Horū aūt pagorū finalis terminatio in γ̃ græcā dictionē exibat,quā Germani in geu uerterunt.Extant adhuc Sueuorū pagorū illorū noīa penes nos, ut ſūt Algau quaſi alpium γ̃ geu, Briſgau laudis γ̃ uel pagus. Suntgau quaſi ſolis pagus ob amcenitatem,Ergau honoris pagum,Heugau quaſi fœni pagus.Nortgau noricorū pagus,& hi pagi Sueuorū dicebanť,cuſtodito adhuc nomine eorum Geu.

A quo germanorū ciuitates ac regiones noīa ſortitæ ſunt. Ca. xvii.

ET q̃a capite p̄cedenti de Sueuorū pagorū appellatione unde noīa ſibi deſumpſerint,docuimus,noſtro iure nos facturos æſtimauimus,ſi & reliquarū urbiū regionūq; uocabula exigeremus.Sūt germanię oppida q̃ in,Heim,deſinūt,q̃d patriā penes nos denotat,ut Phortzheim, Hildeſheim,Vuickersheim. Alia in pagus,Brun,ut Heiligbrun,nos Hailbrun, Balē brun, Thieffenbrun a ꝓfunditate.Et hoc nō ſine re,dicēte.n.Seruio p̄dia qua ideo pagi dicūt,qa antiqtus iuxta fontes ruſtici tabernacula ædificabāt.Eiuſdē farinæ noīa ſunt,q̃ in aquā Bach terminanť,ſicuti Amelſpach a fluuio dicta illic p̄terlabente,nos Anſpach.Arnſpach,Alberſpach,Alberti aquā. Alia ī grę cā dictionē πύργον quā turrim uel burgū tranſtulimus ,ut Capnion noſter in codice epiſtolari oſtendit,manēte in utraq; lingua cōuenientia,ut πύξος buxꝰ,π in β,ita μαριαπύργον Marięburgū.Altūpyrgū Hochburgū,Regelſpurgū, ab aqua illic in Danubiū ſe exonerante noīe accepto,Rotēburgū, Mechelburgū,Nurēburgū,Heidelburgū,Friburgū. Alia in.En.uocē dimittūt,q̃ latini in acū deducūt,ut Ettlingen Ettelingiacū,teſtante Peutingero q datis nup ad me literis Ettelingiacēſem uocitabat.Et ego comptū hēo oēs penē totius Auſtraſię urbes,olim in acū exiuiſſe,ut latius in libris ſequentibus patebit.Alia in uallem eorū appellationē finiunt,nos.Tal,qa ualle circūdata,ut Mergental,Murgētal Sunt & aliæ noīm germanicæ natiōis rōnes,multæ.n.urbes a diis olim ibidem cultis nūcupationē nactæ ſunt,ſicuti Lunēburgū a luna,in cuius honorē urbs cōdita dicit̄.Mersburgū a Marte,Magdenburgū a Venere,& ut Capnion in quit,uel ab ancillis Veneris,græci Ἀμωίδων πύργος dictum,Ἀμωὶς.n.ancilla eſt. Ilenburgū a Ioue,Saterburgū a Saturno,Iuliana teuto.Vuolgaſt a Mercurio, ut aít Hermannus Saxonū ſcriptor.Soltueldē a ſole ibidē culto,Hamburg a Iue hamonio,Almanhofen ab Alemanno,Etelingen olim Neptingē a Neptuno,ita & Oldenburg ac alia.Oſtendit hoc clarius Hermannus ſcriptor.Carolus olim Magnꝰ plura illorꝝ idola ſuſtulit,aliqua uero ob antiqtatē uſq; ad noſtra tpa excurrerūt.Poſtq̃ uero religiōis noſtræ honos inualuit,a ſanctorū nominibus ciuitates exorſi imbuimus,ut Portus Nicolai,Petershuſen,Mariębur gū.Alia oppida etiā a fluminibus inuenio nuncupata,ut Amelſpach,Mogūtia Cōfluentia,Iuuauia,Regelſpurg.Alia a cōditoribus,ut Treueris ,Brunſuigū, Viruniū,Dinckelſpuhel,Auguſta.Alia ab auſpiciis & ſortibus,ut Tribotes a tribus quercubus.Herbipolis quaſi heribi polis(referente Celte)cui tm̄ minus aſſētior.Alia a rerū ꝓprietatibꝰ,ut Eichſtadiū quaſi Oedſtat,Monacū,Lantzhutta,Ottlandia,Iechtlandt,Mediomatrices,Quadrata.Alia noibꝰ terrę uoca

Noīa ciuitatibus germanicis īpoſita unde

bant̃,ut Vangiones a terra ꝓxima Vunckeugiis,ubi ſita eſt urbs.Batui Hollandt.Nemetes a montibus.Alia a qualitatibus terræ & uentorũ,ut Oſterich, Vueſterich,Baden.Alia a ſignis,ut Bern,Baſilea.Ridebũt forſitan qdã noſtrã ſedulitatẽ in exigendis noĩbus germãicis.Cęterũ q Germaniã,nõ de bñ dicẽdi facultate iſtructionẽ igreſſi ſum⁹,has tricas ueluti ſũma nr̃i iſtituti ueneramur.

De conditoribus urbium germanicarum,earumq; deſtructionibus,& iterum inſtauratione. Ca. xviii.

Deſtructio ac reſtauratio urbium Germ.

PRæmiſſo capite a cõditoribus plurima Germanorũ loca traxiſſe noĩa teſtati ſumus,uerũ qa ſępius deſtructa ſunt,noĩm pluralitatẽ aſſumpſerunt.Tẽporibus conſulũ nulla urbs alicuius opinionis aut nobilitatis Germãiæ exuꝑauerat,quẽadmodũ ĩ ſupiori capite retexim⁹.Q; aũt de Trebotibus,Vangiõibus,Nemetib⁹,apud Cæſarẽ legim⁹ nulla alia ratio eſt.niſi q; huius tẽpeſtatis populi id appellationis tulerint, non ciuitates,uerũ uillas incolentes.Nec deſunt ſcriptores,q Iuliũ cæſarẽ multas & nobiliſſimas urbes in Germania auſpicatũ ſcripſerunt,ut Hermannus,q Lunẽburgũ,Sũdfeldiũ Merſpurgũ,Magdẽburgũ,Ilenburgũ,Saterburgũ,Volgaſt,atq; nobiliſſima Saxoniæ oppida inſtauraſſe Cæſarem cõuincit.Noſtri etiam tempis annales Oppenheim,Indelburg,& Rheni ciuitates a cæſare exorſas finxerunt.Et iſ oẽs apud me fide carent. Fuit.n. cæſar popularibus auris ac opinioni uulgi ſtudioſiſſimus ambitioſiſſimuſq;,q & cætera in germanicis egregie geſta ab obliuione deperiri nõ paſſus eſt.Si igit̃ uel aliqd ab ipſo elaboratũ fuiſſet; q̊d memoria dignũ extitiſſet, ꝓcul dubio cõmentariis ſuis inſeruiſſet. Non pauci etiam ſunt,q tot urbes germãicas ab Auguſto,alii a Druſo Nerone,alii a q̊dã grano eius fratre,alii Coloniã a Traiano ſumpſiſſe exordia hallucinãt̃.Ego uero uſq; ad Antonini Pii tꝑa nullã alicuius p̃ſtãtię ciuitatẽ fuiſſe noui,niſi Coloniã,Soliturniũ,Zabernas,Treuerim,& Auſtraſiæ oppida q̃dã,q̊rũ meminit ipſe cęſar in Itinerario,& CL.Ptole.eiuſdẽ tꝑis aſſertor in ſua geographia.Hẽo q̊q; ꝑſuaſiſſimũ ea ætate non ciuitates extitiſſe, uix uillas ac pagos retuliſſe. Dũ.n. Argentinenſiũ literas antiqtate etiã modeſta p̃ditas plegimus,uidemus eã urbẽ uix tm̃ ſpacii in receſſu habuiſſe Ottonũ tꝑibus q̃tũ oppidũ ignobile.Eadẽ ratio de Moguntia,Vuormacia,Spira,Nurenberga uulgat̃,q̃ tm̃ Henricorũ tꝑibus incrementa ſumpſerũt. Traianus ut Dion Prunieñ. auctor græcus teſtat̃,duas copioſiſſimas urbes Dacię,q̃ & hodie Danubio adiacent exorſ⁹ eſt, facile inducor illas primas danubii ciuitates extitiſſe.Inde Cõſtantini ac Iuliani tꝑibus,ut annales fide digni afferunt,a ducibus Sueuię oppida temere munita ſunt.Quæ nũc impio parent,in q̊rũ numero Rauenſpurg, Vlma, & alia. Inde Attila uniuerſæ Germãiæ deſtructor,Baſileã,Vuormatiã,Argẽtinã,Ratiſponã,Nurenbergã,Iuuauiã,Coloniã,Iuliacũ,& alia oppida penitus deſtruxit,q̃ partim a S.Rupto ep̃o auſpiciis Theodonis Bauarię ducis, & aliorũ ep̃orum reſtituebant̃. Pipinus inde atq; Carolus Magnus ciuitates in tm̃ auxerunt,tot epiſcopatib⁹ p̃ditas effecerũt,quẽadmodũ ante eos Dagobertus.Maior itaq; pars totius germaniæ a Frãcorũ regibus,ſub q̊rũ impio erat,a ca Caroli ꝓgenie ger

nie germanica incremẽtum ac initium ſumpſit,ut priuatim de qualibet ciuitate dum mentio erit copioſius exequemur. Tempore etiam translationis imperii ad nos,ciuitates Germaniæ copioſiores redditæ ſunt.Huius autem argumẽtum id ferebatur.Vngari enim Henrici primi ſeculo,totam germaniam populationibus ac incurſionibus depredantes,ampliſſimarum urbium erigendarũ cauſæ extiterunt .Quælibet ẽim natio ob metum Vngarorum perculſa, oẽs eorum facultates ad inſtructionem unius urbis,& ut ad ſedes illas tutiores res eorũ tranſportarẽt,contulerunt.Itaq; oppida primo exigua,eor; inſcenſu locupletiora euaſerunt.Omnes tunc Norici ad Nurẽbergã ut ad unicum refugiũ ac aſylum,relictis paruis coloniis aufugerũt.Bauari uero ad Auguſtã Iuuauiã Ratiſponã.Alſates in Argentinã,Conſtantiam,ut ad anchoram ſeſe recipientes,ſui tutelam comprehenderunt,aduectis illis quæ ad ſalutem requirebãtur. Ea igitur tempeſtate,nullum erat temere munitum oppidum,quod ab Vngaris manſerit incolũme.Deuictis inde Vngaris,Otto primus Saxonię ciuitates erexit,multos germaniæ duces atq; Marchiones initiauit,inter quos Henric⁹ primus Brandenburgenſis Marchio,Bruno ſimiliter frater Ottonis Brũſuigũ auſpicatus eſt.Inde a diuerſis germaniæ principibus,diuerſa oppida ſunt condita.Ludouicus Bauarię dux Lantzhut,Ingolſtat exordiebatur.Erneſtus Monacum,Hermannus oppidum Baden,Eppingen,Backenau.Bertholdus de zeringen duo Friburga,unum in Otlandia,alterum inBriſgaugia.Fœdericus primus Sueuię oppida.Fœdericus ſui nominis ſecundus,Elſelingen,Hailprun & Reutlingen muro inueſtiuit,& tunc pagos in ciuitates deduxit.Sic demum urbes Germaniæ pene omnes eſſe recentes conſtat,nec uetuſtate quadam,ut Indiæ,Græciæ præditas. Licet etiam germanica natio cunctis antiquitate prior,totum mundum pene,ſi cum priſcorum æuo decertamus,prꝫceſſerit,ĩ ſtrudis tamen urbibus pene poſterior eſſe cognoſcitur.

Erigẽdarũ urbiũ germ.cauſæ.

De nationum Germaniæ pluralitate. Ca. xix.

Nationũ Ger.pluralitas

AB urbib⁹ germãiæ nũc ad natiões aſcẽdam⁹. Germãia aũt q̃ tã ampla a ſcriptorib⁹ memorat̃,mltas natiões ac regiões in ſe recepit.Gña germanorũ qnq; Ply.li.4.ca.14.poſuit,Vãdalos,Burgũdiões,Varinos,q̊rũ pars Cimbri mediterranei ſunt.Hermiões,q̊rũ ꝑs Sueui,Hermũduri,Catti Cheruſci.Quinta ꝑs Peucini,Baſtarnę cõtermini dacis.Alii qnq̃ginta q̃ttuor gẽtes germaniã ĩcolere dicũt,Carnos,Carinthios,Styrios,Auſtros,Morauos Schleſos, Saxões,Friſos,Hollãdos,Bauaros,Sueuos,Cibros, Sycãbros, Teutones,Vindelicos,Flãdros,Iuliacẽſes,Vueſtualos,Haſſos,Brabãtinos,Francones,Alſates,Briſgaugios,Sũdgauios,Heluetios,Lotharĩgos,Vueſteranos, Pomeranos,& reliquos,quorũ Cocleus in ſua germania meminerat. Cornel. uero & alii tm̃ tria germãorũ gña Iſtæuões,Hermiões ac Ingeuões enumerãt

Alii Vueſtranos

De ciuitatibus nationum & gentium Germaniæ. Ca. xx.

NObiliores etiam tantum germanicarum nationum ciuitates adiicere uolui,ut eo perfectius a nobis profeſſio noſtra tradatur. Finibus Auſtrię haud dubie Vienna.Linxa.Ipſia.Chreuſa. Lauriacum.S.Lupol

Vrbes Germãię

dus.Noua ciuitas.Petau.Indelburg.Villacum adiiciuntur. Bauariæ oppida nobiliora Ambergum.Chrysopolis.Monacum.Lantzhutta.Iuuauia, Otinga. Nouum forum.Aichstadium.Frisingum.Burckhusen.Aquęburgũ.Landoia. Popenheimium.Reinum.Nouiburgum.Rosenheimium.Copffsteiniũ.Lauffen.Ratispona.Patauium.Schiltern.Garstadium.Straubingen.Deckendorff referuntur. Tyrolensium uero regioni subiectæ sunt Hallis.Eniportus. Brixia.Verona.Tridentum. Sueuiæ urbes insigniores nobilitant, Vlma.Augusta.Rauenspurgum.Stutgardia.Schonga.Vuerdea.Laubingen.Dinckelspuhel.Memmingen.Nerlingen.Gengen.Biberacum.Reutlingen,Tubingẽ Rotenburgum.Esselingen.Hailbrunna.Vuimpina.Constantia. Algaugiam uero Kempten.Fiessen. Hegaugiam autem Stullingum.Nuenburgum. Ad nigram Syluam Baden.Seckingen.Rhenicampum.Lauffenburgum. Ad lacum uero Lindauium.Puchornum.Merspurgum.Vberlingum.Zella.Est & alia Sueuiæ pars Riesza dicta,cuius urbes Vuendigen. Ottingen. Nerlingen. Bopffingen.Lauchen. Franconiæ urbes superiores,Bomberga.Herbipolis.Choburgum.Chronacum.Anolspachium.Suabachium.Mons regius.Hamelburgum.Rotenburgum.Bischoffen.Vuerd.Caroli polis. Miltenburgum Cineriburgum.Frãcofordia,Vadum bouis,Chietsingum,Vadũ leporis,Sũtfordia,Lucipetra,& aliæ quæ partim in Franconiæ partibus,partim ipsam attingunt. Contigua illis regionibus Nurenberga est dubium an Franconibus ac Bauaris ascribemus.Montana autem ad oriẽtem Amberga,Egra,Herisportus,Salcipagus,Salicetum,Nouum castrum. Hassiæ urbes &circa ipsa Schonbergum,Fridental,Feltzbergum,Putzspachium,Marckburgũ,Cassula,Gebhusen,Fulda,Forcheim,Melsingen,Alsfeld,Hennenbergũ, Altdorff, Crutzenburgum orba, Vualdeckum. In Turingia haud dubie Erphordium,Aristadium,Gena,Nuenburgum,Northusia,Gotta siue Gottinga,Vinaria,Mulhusen,Isenacum,Schuartzenburgum,Sangerhusen uidentur. Mysniæ urbes Lyps, Merspurgum, & aduersus Bohemiam Tresen, Friburgum,Mons terroris,Mons niuis, Zuibicca,uersus Turingiam Neuẽburgũ, ad Saxoniam autem Zerbis.Aliæ ciuitates Zeicza,Torga,Aregenia,Marsipolis,Curia. Saxonię urbes Vitenburgum,Parthenopolis,Goslaria,Brunsuigum,Lubecum,Lunenburgum,Hanonis burgum,Ripen,Vuerden,Minden,Grisualdia.Brandenburgum,Mechelburgum,Stetinum,Vismaria,Sundis,nam prisci omnes usq; ad littora Saxones dixerunt. Marchiæ utriusq; ciuitates,Stendalum,Gardeolum,Soltueldium,Osterburgum,Auelspurgũ.

Zuicka.

Olmitza

Morauiam incolunt,Olmitza,Zuouonia,Stolliburgum,Bruna,Trebetia Schlesiam uero Vratislauia,Fristadium,Glauconia,Nouum forum,Gerlicium, Punicium. Iuxta Oderam Francofordia,Hamelburgum,Ortello, Vilsnacum,Furstenbergum,Strasen,Prigeru.Sprode. Berlinum. Prussiæ insunt Dantiscum,Mariæburgum,Mons regalis, Culmen, Sãbien, Vuarmen,urbes, episcopales,Graduicum,Nuenburgum, aliæq; plurimæ urbes.

Liuoniæ uero Riegum.Namalia.Hapselia episcopales urbes. Flandriæ autem Gandanum,Brugis.Callas.Aras. Hannoniæ Valentinos. Selandiæ Mittelburgum. Brabantiæ Bruxella.Mechellina.Leua.Antuerpia.Berga. Traiectum. Vuestualiæ,Susatum.Tremonia.Paleborna.Monasterium. Iuliacensium,Bonna.Iuliacum.Thuren.Aquisgranum.Leodium. Gelriæ Nouiomagum.Sutuonia.Ruremondis.Arnia. Vuestriæ,Cruciacum, Cæsaris Laterna.Serapontum.Vuidersdorff. Metis. Treueris. Lucelburgum.

Alii Leuonia

Hollandiæ,Traiectum. Dordatum. Panniodelana teutonice Amsterdam. Brielum.Harlia. Frisiæ,Smollis.Greningen.Emde.Dauentria.Campen. Alsatiæ,Zabernia.Hagenoia.Kaltenhusen.Neuvuiler.Andelau.Argentina. Brischię Friburgum.Offenburgum.Gengenbachum.Elza. Pomeraniæ, Sangardum, Goltianum.Rostiueldium. Holfaciæ,Hamburgum,Schlesnicum.Flensburgum. In Palatinatu Rheni et Marchionatu Badensi,Baden.Etelingiacum.Durlachum.Pfortzhemium.Heidelbergum.Laudenburgum.Oppenheimium.Bretheimium. Rhenum procul dubio accolant,Curia,Vualtzhut,Hauenstain,Stokacum,Lauffenburg,Seckingen,Veldkirch,Basilea,Rynecum,Neuenburg,Prenitzæ,Schaffhusen,Constantia,Brisacum,Rinaugiũ, Argentina,Salza, Spira,Vuormacia,Moguntia,Pingum,Confluẽtia,Cuba, Colonia &c. Has urbes fini uoluminis huius noni annectere uolui,ut tantum nobiliores,alios uero nullius opinionis & præstantiæ uicos,ac temere munita oppida ex decreto excluſimus.

Alii Nouiomagium.

FINIS

LIBER DECIMVS EXEGESEOS GERMANIAE DE MATHEMATICALI descriptione totius Germaniæ.

Continet Capita XXI.

Primum.De parallelis climatibus ac zonis,& quot sint eorum.
Secundum.De climatibus zonis ac parallelis Germaniæ.
Tertium.De syderibus Germaniæ.
Quartum.De utraq; ursa,& earum nominibus & stellis.
Quintum.De aliis Germaniæ syderibus,ut Arcturo,Cepheo.Lyra,Serpente,Ophiulco,Perseo,Andromade &c.
Sextum.Quomodo illa sydera super Germaniam sint posita.
Septimum.De triplicitate germaniæ,& quibus planetis regatur.
Octauum.De Horoscopis Germaniæ.
Nonum.De dilatatione horarum Germaniæ,& quælibet eius nationis.
Decimum.Paræneſis est lectori,in descriptionem totius Germaniæ,secundũ longitudinem & latitudinem grad.& min.
xi.De dimensione Germaniæ totius
xii.De lateribus & medietate,vmbilico,& terminis Germaniæ.
xiii.Quantum se Germania magna in septentrionem dilatet.

xiiii. Vbi lingua germanica terminetur.
xv. De insulis germanicis, & earum ignorantia.
xvi. De Scandia, & quibusdam rebus circa Scandiam repertis
xvii. De Baltia, Bataua, Islandia, Saxonicis ac aliis insulis.
xviii. De Noruegia, & prodigiis, mirabilibusq; rebus in ea.
xix. De Thyle, Grolandia terræ termino, & aliis insulis.
xx. Descriptio Daniæ, Cimbriciq; Cheronesi, & adiacentium insularum.
xxi. De plærisq; insulis germanicis nondũ dictis, & ciuitatibus earum.

AD LECTOREM

Ltimos quattuor libros describendis ciuitatibus destinaui, ut prius diximus, ordo tñ ita nobis ducendus est. In primo libro et p̃senti p̃misso, uobis noĩm uariationẽ auctorꝫ circa ciuitates germãicas, & earũ quousq; licuit enodationẽ, regionũq; germanicarꝫ pluralitatẽ ac earũ magnitudinẽ, & q̃dq; ad Germaniæ urbes attinet expediuimus. Nũc uero ad mathematices ac astrologiæ rõnes descendimus, & sydera germaniã attingentia, planetarũ germanicorũ numerũ ac cursus, insularũ demũ germanicarũ descriptiones libro p̃senti addiximus. Vltimis uero reliquis iuxta seriẽ alpha et beta oẽs Germanorũ ciuitates, monasteria, & reliqua q̃ sup̃sunt includemus, & demũ sacram anchorã ut dicit̃ patem⁹, sed ut ad instututũ præsens digrediamur.

De parallelis ac zonis climatibus totius terræ, & in quo numero sint. Cap. primum.

Terrã habitabilẽ græci in climata diuiserunt, ut Chrysippus lib. ii. Apollodorus, Antipater, Zeno, Boethus, & Laertius li. vii. asserũt. Cæterũ Martian⁹ li. viii. octo ponit climata, diamæroes, Diasyenes, Dialexandrias, Diarhodi, Diaromes, Diahellesponti, Diaborysthenes, & ultimũ p̃ Mæotidẽ, uide Plyniũ li. v. na. hist. ca. xxxiii. Zonas q̃q; retulerũt quinq;, ut in primo transforma. Ouidius, Boccatius, Polybius, Eratosthenes iuxta Strabonẽ li. ii. Martianus li. vi. ca. iii. Gellius li. ii. ca. xxii. Higinius ca. v. Tibullus ad Messalam, Macrobius li. ii. de somno, Ply. li. ii. ca. vii. & alii, q̃ dicũt̃ arctica. i. septẽtriõalis, Thermæa æstiualis, Isomerine equinoctialis, Chimerine hyemalis ultima est. Itẽ xii. parallelis terram distinxerunt Artemidorus, Euclides, Strabo, & alii. Triplicitates q̃q; terræ tres Ioannes Escendensis posuit, q̃s & e Ptolemæo elicit

Climata quot

Zonæ

Parallelę quot.

Triplicitates.

Climata germãiæ.

De climatibus parallelis & Zonis Germaniæ. Ca. ii.

Nunc ad Germaniam descendo, hãc scriptores partim in sexto ac septimo climate recensuerũt. Sextum em̃ clima Diahellespõti ductũ, p̃ Thraciã & Germaniã supiorẽ sese extendit. Septimũ uero p̃ Borysthenẽ p̃ Ponticũ mare, & supra Germaniã magnã dilatat̃. Zona aũt germãica arctica. i. septentrionalis est, habitabilis & temperata, ultra uero Germaniam regio frigidissima horret inhabitabilis. Quod Oui. his carminib⁹ explicauit:

Lõgius his nihil est, nisi tm̃ frigus & hostis, Et maris astricto q̃ coit unda gelu. Et ibidẽ Oui. in li. de trist. apud Getas Germãos morã trahẽs. Vlterius nihil est nisi nõ habitabile frig⁹ Heu q̃q; uicina est ultima terra mihi. Parallelarum autẽ decima a Tanai p̃ Mæotim & Sarmatas, usq; ad Borysthenem, p̃ Dacos germaniã uniuersam Galliã Oceanũ usq; ꝓpagat̃. Quid aũt ꝓprietatis climata parallelæ ac zonæ habeant̃ paulo post exequetur.

De Syderibus Germaniæ. Ca. iii.

Circulus Germaniæ

Nunc sydera nobis accedunt dicenda oĩa, q̃ septentrionalia sunt. Circulus Germanię arcticus est. i. septẽtriõalis uel borealis, & antarctico contrariat̃, ut Cleomenes & Higinius in primo testant̃. In eo circulo caput draconis, Cepheus, pedes ursæ maioris, sedile Cassiopeę cũ pedibus & digitis. Engonasis cũ sinistra manu continent̃. Inclusit Celtes poeta breuib⁹ uersiculis oĩa Germanię sydera. Qualia ab herculeis memorant̃ pectora stellis,
Perseo Andromedeq; uago descẽdere olympo, Quiq; sub extremo mõstrãtur cardĩe Cepheus Et Bacchi Phœbiq; dec⁹, rigidusq; Bootes, Enioch⁹q; Vrsa minor maiorq; trucẽ cõplexa Draconẽ, Sydera germãas radios iaculãtur in oras. Hæc igit̃ sydera germaniæ totus astrologorũ consensus detulit. Claudianus etiã in Stylicõe. Qua micat astrigena senior cũ cõiuge Cepheus, Iñ lycaonia paulatĩ expuls⁹ ab arcto, Crine uago getici fędauit sydera plaustri.

De ursa utraq;, & eorum noĩbus & stellis. Ca. iiii.

Arctos

Omnes rerũ scriptores q̃bus cordi erat germaniæ descriptio, eã sub ursa comphenderũt. i. sub arcto, ἡ ἄρκτος. n. ursa est, uel potius tria significat, ursam terrestrẽ, ut Lucianus sumpsit in dialogo Galatę, ἔφερε δὲ ὁ ἑπτέρασσον ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀνυρμάτη) τὴν ἄρκτον. Tulit aũt amator in ulnis ludicrum q̃ddã, ursam uidelicet. Aristoteles τὴν ἄρκτον piscẽ marinũ noĩat, in libro de naturis aĩaliũ. Pro cœlesti Homeri uerba sunt. Ἄρκτον τὴν κ' ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν οἵη δ' ἄμμορος ἔστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. Arctos. i. ursa, quã & cognomento currũ uocamus Sola expers est fluminũ Oceani. Scripserũt poetę arcton nunq; mergi Oceano, ut Lucanus li. viii. Manilius, Hesiodus in georg. Põtanus in vrania Ouid. in ii. metamor. Quare aũt id cõtingat̃ multi uoluere indagare, maxime Theon Arati interp̃s, Eustathi⁹, & Crates apud Strabonẽ li. i. Heraclitus mel litus ita Homerũ est interp̃tatus. Aurorę, ingt, & uesp̃e terminus ursa est, & sereni Iouis terminus p̃ ursam & plaustrũ. Per oceanũ aũt uoluit Homerus intelligere horizontẽ, in quẽ & a q̃ ipsos occas⁹ ortusq; conficit, dũ se ip̃m inundat Oceanus. Ego uero in circũferẽtias eã causam trãsferrẽ. Nã sydera q̃ in arctico polo sunt, habent maiorẽ circũductionẽ sphæræ, q̃q; q̃ in aliis lucẽt. In aliis aũt circulis sydera cito occidũt, q̃a maiorẽ habẽt collationẽ sub terra, q̃ q̃ in boreali polo est finita. Meæ sententię & Higinius est. Facit & hoc ad sydera germanica. Ad ursas redeo, duæ aũt ferunt̃ ursæ, maior & minor, illa Helice, hæc Cynosura dicta est. Val. Flaccus lib. i. iuxta Bœthi ac Arati sententiam drñam int̃ (eas facit.

Cur ursa non mergat Oceano

Parte poli in tyrias neq; & Cynosura carinas
Certior, aut Helice grais seruanda magistris.

Helice urbs.

Megista.

Calisto.

Arctur⁹.

Ophiulcus.

Serpens.

Septẽtriones.

Marcus Manilius poeta. Angusto cynosura breues torquet in orbes. Iã spacio iam luce minor, sed iudice uincit maiorẽ Tyrio. Helicen ab urbe Pelopõnesi cuius Homerus lib. ß. Ilia. meminit, dictã uolunt. Est & Thessalię urbs sic appellata, ut apud Heraclitũ, Strabonẽ li. viii. & Stephanũ. Est & Achaiæ urbs Helice terrę motu obruta, ut ait Pausanias. Alii helicẽ ἀπὸ τῆ ἑλίσσω. i. a uertẽdo deducunt, ut Theon enarrator Arati. Inde ἑλικώπιδες dicti q eã obseruant nauigando, referente Eustathio. Hiethus Tegeates hanc Megistã uocat. Calisto aũt a Permenseo, Lucano in viii. Ouidio in ii. nũcupat. Ibidẽ Ouidius & Parthasiã eã noiat. Secundã Vrsam κωδοσουραν louis olim nutricẽ Agloasthenes græc⁹ q Naxica scripsit, pbat, alii quasi caninã caudã interptant. Higin. hãc ab urbe Cynosura a Nicostrato constituta nomen assumpsisse asserit. Aratus ipsam unã ex Idæis nymphis esse testat. Bœthus græcus Phœnicẽ appellat. Hanc Thales Milesius inuenit Herodoto, Callimacho ac Laertio referentibus.

De aliis syderibus supra Germaniam. Ca. v.

Sydera germãiæ.

Corona

Engonasis.

Lyra.

Ophiulcus. anguitenens est, ut Higi

Cepheus (ut Euripedes ait) cũ Cassiopeia Andromadẽ genuerunt, ut ex Sophocle Higinius allegat, hi inde inter sydera trãslati sunt. Eniochus auriga latine dicit, ab Eratosthene erichthonius, totã huius fabulam Bocca. Ouid. in maioribus, Euripedes, Lactanti. li. i. & Higinius declarant. Columella vii. idus Iuli. uespe orit, & tẽpestatẽ significat. Corona etiã supra germaniã uires exercet, q̃d Celtes intelligit cũ ait. Et Bacchi phœbiq decus. Aliq hãc Engonasim uocãt. Totã historiã Higi. li. ii. ca. vii. Aratus. Aspice ceu rutilis uibret lux Gnosia flãmis ,Hoc q̃ndã Bacchi monumẽtũ fulget amoris, Hæc Ariadnei capitis testat honorẽ. Lyra Thesei (secundũ Anacreontẽ) alii Tamyræ ut Sappho asserit, alii Promethei ut Aeschyl⁹ ait. Põtanus Orphei esse uoluit cũ īqt. Attollit sese illa lyra est Quę q̃ndã custode herebi nigrantiaditis Atria, crudelẽ & potuit placare tyrannũ Threicius uates, supasq redire Multa Higinius li. ii. ca. ix. ex Eratosthene ,pbat. Arcturus frater Calistonis fuisse scribit, q telo eã in ursam mutatã fixit, ab Hesiodo ἀρκτοῦρος dictus ab Arato ἀρκτοφυλαξ. i. custos ursæ, alio noie bootes noiat, de eius ortu Colu. Higin⁹ li. iii. ca. iii. Hesiod⁹, Amphis græcus & alii. Ophiulcus anguitenens est, ut Higinius ex Policeo græco & Eratosthene allegat, hic secundũ Columellã ii. Kalẽ. Iuli. occidit, & xxiii. stellas habet. Victruuius li. ii. serpentẽ in manibus hunc cõtinere asserit, & leuo pede calcare frontẽ scorpionis. Martianus Fœlix Cap. li. viii. Pontanus & Manilius plura de illo retulerunt. Serpens ille fuit custos malorum hesperiæ, ut Pherecidi & Eratostheni placet.

Quõ oia illa sydera p̃dicta supra Germaniã sint posita. Ca. vi.

Septẽtriones.

TRansgressus sum limites (lector cãdide) & plus æq̃mo diffusius q̃ decuit, sydera illa attigi, ut ꝓfessionis nostrę oblitus, astrologiã nõ Germaniã scripsisse uidear. Verẽ opẽpciũ uidebat mihi germaniam scribenti, etiã syderũ recordanti, potius silendũ esse q̃ pauca dicẽdũ. Redeo ad ꝓpositũ. In circulo arctico & supra germaniã tali ordine sydera illa p̃dicta locãt. In arctico septẽ stellæ radiant, q̃bus plaustri nomẽ ipositũ est, & hi septẽtriões dicunt, & sunt boues quasi teriones, ut aiunt Lelius, Varro & Aul. Gel. li. ii. ca.

xxi. Sequit hos Bootes, q̃ auriga fert, unde a Iuuenale piger dicit, a Lucano li. ii. fessus, tardus ab Ouid. li. ii. luxta hos serpens est collocatus, inter duas arctos, maiorẽ ita concludit, ut pedes eius uideat attingere, cauda tñ flexa caput maioris retinet. Vnde Manilius. Has interfusus circũq amplexus utranq Diuidit, & cingit stellis ardentibus anguis Ne coeant, abeantq suis hæ sedibus. Iuxta hunc Ophiulcus est, q̃ anguẽ cõtinet, ut Victruuius ait li. ii. In capite serpentis corona (secundũ Aratũ) & lyra figurãt. Cepheus inde a tergo minoris arcti porrectis manibus lucet, & secundũ Higiniũ stellas xix. habet. Vnde Aratus. Illũ q̃netiã rutilũ pater intulit ęther, Donauitq polo tergo Cynosuridis ursæ Post habitat, geminasq manus a pectore tẽdit. Iuxta Andromada est q̃ stellas xx. possidet, de qua Aratus. Et summis lux æstuat ignea plantis. Iñ Perseus, q̃ dextra manu arcticũ circulũ amplectit, & pede dextro Cassiopeiã tãgit, ut Aratus scribit. Iuxta Erichthonius, de q̃ ita Aratus. Ille q̃dẽ in spaciũ mẽbra explicat, at capra leonis Fixa humero. Hęc sydera omnia, Celte auctore, Germaniam illuminant, quam autem uim habeant ꝛ in sequentibus dicetur.

Andromada.

Perseus.

De triplicitate Germaniæ, hoc est, q̃bus planetis regatur. Ca. vii.

Influẽtia cœli

Triplicitas Ger.

ET q̃a Iulius Firmicus astrologiæ peritissimus, inferiora illa p̃ mutuas rerũ uicissitudines disponi a syderibus scripsit, ut q̃ horoscopũ in q̃rta parte Mercurii habuerit, eloquentiã consequat. Qui uero in septima parte arietis, auriga efficiet. Ea re adduct⁹, planetas Germaniæ rectecturus ex ordior. Germaniã sub prima triplicitate posuimus, in angulo inter septẽtrionẽ & occidentem, ubi primo Iuppiter regit (q̃ est septentrionalis) in cuius domo Mars ei sociatur (qui est orientalis) ut Ioannes Escendensis, authoritate Ptolemæi li. xxiiii. ca. iii. ꝓbat, & in Germania ob Martis ac Iouis impia mulierũ esse contẽptionẽ asserit. Ptolemæus q̃q Germaniã Marti ac arieti addictã scribit. Albunah. li. iiii. differẽtia ultima terrã diuidens, sub circulo Cõstantinopolitão Germaniã comꝑhendit, quã & arieti signo destinauit. Ioannes uero Escẽdẽsis illis q̃ sub Cõstantinopoli in partibus septẽtrionalibus comꝑhendunt, arietem taurũ, geminas cõcessit, planetas uero Mercuriũ ac Venerẽ. Id etiã certũ est, lunã maximã in Germãia habere facultatẽ, dũ hæc septimo climati addicta sit. Cętera signa, planetę q̃ sydera germãię, nulli facile cõstãt, nec etiã doctissimis Alludit ad hoc M. Manilius li. iiii. astron. Sed q̃d fert gallia diues? Tecq feris dignã tm̃ Germania matrẽ Asserit ambiguum sydus terræq mariue.

De Horoscopis Germanorum. Ca. viii.

Horoscopi Germ.

HOroscopus Germaniæ tm̃ elicit ex q̃litatibus, Cornelius germanos aliæ cupidissimos facit, hi ergo horoscopũ in tertia libræ parte continent. Itẽ uenatores germãi dicũt, his ergo q̃rta pars librę oriẽte cani cula concedit. Sic & de aliis eadẽ ratio est, quare uos ad Iuliũ Firmicũ remitto, huiusmodi rerum indagatorem primarium.

De dilatatione horarum germanicarum. Ca. ix.

Dilatatio horarum Germ.

HOrę Germanicę nõnihil extendunt. Vnde Angelus Clarouellẽsis in Itinerario ca. xxxix. In septentrione, inqt, mox xiii. horarũ dies, nũc xi.

ingrediente Iulio uſq; ad Octobrē. Terra hæc imbre ac pluuia fere cōtinua in meridie exurgit, nebula q̄ cœlū inumbrat, ſupra terram multum colligit in ſub
Dies ſex ti climatis ſolanū. Iuxta Rigā & in partibus Pruſſiæ xx. horarū diē eſſe ſcim⁹, dū poli ele uatio lxiiii. fuerit. Quod idē Fran. Biſius homo doct⁹ in Ruſcia fieri aſſerit. Ply nius uero li. ii. ca. xcix. expientiā ait ſignificare in Brittāniis ac Thyle inſula xvii. horarū diē eē, & p̄ ſenos dies lucē cōtinuā. Credo Plyniū corruptū, dū pene in noſtris regiōibus dies xiiii. & xv. horarū extendant. Beda autē xx. horarū dies thyli aſcripſe. at. Claudius niger mathematicorū p̄ſtantiſſ. ex Noruegia oriun dus, ad ſeptentrionalē Noruegiæ partē iuxta ꝓmōtoriū, yſenegk, ut Dani uo cant, cuius gradus xli. lxvi. ferunt, dies xxiiii. horarū lucere teſtat. Scriptores p̄ſa ti diē climatibus menſurabant, cuius rei teſtis eſt Ply. li. ii. ca. lxxvi. & li. vi. ca. 33. in fine. Martianus et alii. In medio ſexti igit climatis a Tanai p̄ Męotidē uſq; ad Boryſthenē, p̄ Germaniā, & partē Galliæ, ad Oceani littora, dies horarū xii. cū dimidio inueniunt, Lilio, & Plynio authoribus in loco iā oſtenſo. Ioannes ỹo Eſcēdenſis diſt. viii. ca. i. ꝓlixiorē diē, xv. horarū dicit, & in medio eiuſdē clima tis polū eleuari p̄ quartū gradū, & ab extremo quinti, lōgitudine uſq; ad ſextū extenſiorē diē eſſe xv. uidelicet horarū, cū dimidio, et unius quarta, et hoc Pto lemæi authoritate adducit. In medio aūt ſeptimi climatis p̄ Riphæos montes diē xvi. horarū Lilius ponit, & cōcordat Ioan. Eſcendēſis in loco iā memorato Addidit q̄q; polū in medio illius climatis eleuari p̄ xliiii. gradus, & xxiii. Ptole. de horis Germaniæ li. x. ca. xxiii. copioſiſſime diſſeruit, p̄ ꝓuinciā. n. ad ꝓuinciā dies metit. Scandiæ dies horarū tribuit xviii. Amaſiæ uero diē xvi. horarū. Bri gantio diē horarū xv. cū tribus ſemiminutis. Auguſtæ urbi Vindelicorū xvi. horarū diē. Arelatæ uero horarū xv. adiunctis q̄buſdā minutis diē ꝓgauit. Paulus Diaconus li. i. de rebus Lōgobardorū, & ante ipſum Methodius mar tyr de diebus aliquarū Germaniæ regionū mira narrauerūt, aiūt. n. In extremis germāię finib⁹ circa Oceanū in q̄buſdā locis circa ſolſtitiū ęſtiuale p̄ aliq̄s dies,
Noctes Ger. frigi diores aliis. & noctu q̄q; clariſſimā lucē cerni, nocteſq; dieb⁹ lōgiores exiſtere, hęc ille. Ca lidiores aūt noctes ſunt apud alias gentes q̄ apud Germanos dies. Ariſtoteles huius rōnem dat in ꝓblematib. particula xxvii. q̄a ſol ꝓpinq̄or eſt, & aer mo ueat, nihilominus q̄ poſt diē. Higinius lib. ult. Sol, inquit, ab ariete tranſiens ad Chelas, extendit ſex menſiū diē his q̄ inter arctos ſunt. Itē uſq; ad Arietē, efficit his locis ſex menſibus, econtra illis q̄ in boreali polo ſunt, ubi ſex menſibus no ctē cōponit. Nec mirandū hoc eſt, cū Homerus ī odyſſ. ſcribat, ubi Leſtrygonū meminit, paſtores audiri poſſe, q̄rū un⁹ mane exeat, alius ſimul intret, tā paruo ſpacio illic noctē & diē diſtare. Higinius ca. v. horas noctis dieiq; longitudinē etiā penes zonas oſtēdit, ita ut ſol q̄n eſt ī thermęis, efficiat hyemē ſeptētriona libus. i. Germanis. Et addit circulū quē græci χειμερινόν uocant brumalē uel hye malē dici, ex eo, q̄a cū ſol ad eū ueniat, hyemē afferat ſeptentriōalibus. i. Germa nis. Huic ſententiæ M. Manilius adhæret, qui inter cętera ſubdit. Circulus ad boreā fulgētē ſuſtinet axē In q̄ cōſumit phœb⁹ lucēq; morāq;. Et tādē de illo.

Paræneſis lectori in deſcriptionem totius Germaniæ, ſecundum longitudinem, & latitudinem per grad. & min. Ca. x.

SVpeſt adhuc Germanię noſtræ longe honeſtiſſimū, neſcio an magis ne ceſſariū, & ſine q̄ p̄fecta patriæ noſtræ ratio cōſtare nulli pōt. Debita. ſ. iuxta longitudinis altitudiniſq; p̄ gradus ac minuta dimenſio, quā nobi les ac defęcato ingenio uiri exq̄ſita traditione in cæteris formādis orbibus no bis demōſtrauerunt, in germaniæ aūt officio reſederunt. Abduxit eos (ut opi nor) a cura Germaniæ Ptolemæi ratio, aut potius negligentia, q̄ tm̄ lumē uni uerſo orbi intulit, lumen uero (q̄ bonitate naturę Germania nitebat) excuſſit, ſinuoſiſq; & accerſitis uocabul ciuitatib⁹ illatis ī tenebras ỹtit. Fuere tm̄ Ger Schoner
mani ad hanc lineā ducendā non intēpeſtiui, q̄ Ptolemæo altius iuerūt, orbiſq; negociū (in q̄ Ptolemæus cōſtitit) xii. ſignorū diſcretione exegerunt, ueluti Io. Eſcendenſis. Inter primipilares Io. Schoner mathematicus Bōberg. ſacer & mi rabilis uidebat. Erant & alii boni, his ut doctrina, ita ſana traditiōe in nullo po ſteriores, q̄s oculis noſtris Io. Virdung Hasfurd. ſubiecit, uir cordat⁹, & cui nō uulgarē expientiā rerū uſus, longa p̄egrinatio, ac ætas cōceſſit. Cæterū his ad Hasfurt
formationē Germanię adductis, exiſtimabā iter manifeſtiſſimū ad patrię lumē ab illis oſtendi, nihilq; ſupeſſe, q̄d ad eius abſolutionē ꝓfuturū ſit. Niſi q̄ tan tas inter eos cōtroverſias dep̄hendebā, ut hi nec in paucis elemētis cōuenirēt tā ꝓcul ab inuicē ſeiūcti. Mox uires noſtras conſulatus erā, dubitabāq;, an cu iuſcunq; p̄ſuaſiones introducerē: lectorēq; ad nullius ſentētiā alligarē: q̄d am bitioſi tm̄ hoīs eſſe credidi. Aut tm̄ uni⁹ iudiciū cōfirmaturus, a cæterorū per ſuaſione nō ſine riſu abirē: Tunc q̄q; opinionē iactātiæ ueritus. Securus itaq; oēm in illo ſcribendi gn̄e curā excludā. Vt tn̄ curioſo lectori cōſilio ſaltē nō de ſim: uidet nobis Io. Schoner in ope nup̄ diuulgato fœlici traditiōe ꝓcul a ſe cę teros reliqſſe, ac in eo albo ad ſummū tēdiſſe. Hic. n. nup̄ libros in man⁹ hoīm q̄emendatiſſimos emiſit, in q̄bus p̄dicto dimētiendi gn̄e fœliciter totā germa niā aggreſſus, multo clarius cæteris geographię opus illuſtrauit. Hunc ſolū no ſtro opi cōiunge, & cōiunctiſſimū dices. Nihilq; reliq̄ plus ſpectandū ī utriſq; in primis in illo, q̄d ad cognitionē Germaniæ ſuis numeris non fuerit abſolutū

De dimenſione totius Germaniæ. Ca. xi.

VT tn̄ his, q̄ ab illo ſunt p̄termiſſa, lectorē non defraudem, p̄ ſtadia ac paſſus iuxta priſcorū dimēſiones Germaniā excurrā. Eſt aūt germa nia in latitudinē maxīe extēſa. Vnde Ply. iunior in epl̄a ad Macrū ger maniā facit latiſſimā, q̄d cognomen p̄ter Beroaldū panegyrici germāiæ dona Latitudo
uerunt. Eius p̄terea uaſtitatē Mantuanus explicat dicens. Cæſar & īmenſis do & uaſti minans germāia cāpis. Idē. Ampliſſima cerne regna Sueuorū. Idē. Tot cōplexa tas germ.
ſinu īmenſo excurrentia longe. Dionyſius græcus terras Dacorū patentes no minauit. Vn̄ difficile eſt metire Germaniā, maxīe ꝓpter rerum uiciſſitudines Accedit q̄ ſcriptores adeo a ſe inuicē diuerſi abeāt. Strabo ideo li. iii. in rebus germaniæ deſtitit, cū tm̄ in eo uolumīe totius terræ dimēſiones ſcripſerit. Mar tianus Capella li. vi. ab Iſtro ad Oceanū p̄ oēs germaniæ tractus bis decies cen tena mil. paſ. collegit a ſcriptoribus cōputata. Ammonius hiſtoricus germaniā deſcribere uolēs, medietatē uix attigit, multo. n. circūſcriptius adductiuſq; hoc

geometrices munus ingreſſus eſt,centū em̄ et xlviii.tm̄ mil.miliariorū longitū dinē Germaniæ cōtulit.Quod ſatis ex eo liquet,dū cęſar Auguſtus in ſua geographia rhenū Dccc.miliaribus deſcribat.Qui tm̄ in eo nec mecū nec cū Alberto Magno cap.iiii.ſatis cōuenit.Albertus.500.miliaria ſaltē Danubio conceſſit. Sex.Ruffus ca.ix.& Dion gręcus Daciā centena mil.paſ.continere aſſeruerūt, Solā etiā Batauam inſulā in circuitu ad Dccc.in longitudinē,ad cc.in latitudinē excurrere Albertus ſcribit. Cæterū ego id ꝓbabiliſſimū habeo,ſolā Noruegiā inſulā germanicā ultra triū mil.miliariū ſpacia occupare.Auſtriæ tm̄ lōgitudo ſex dierū & latitudo duorū arrogat.Schleſiæ uero cc.mil.paſ.latitudo lxxx. adiciť. Agrippa latitudinē inter Iſtrū & Viſtulā iiii.mil.& cccc. paſ. æſtimauit, & Rhętiā cum Norico cc.mil.paſ.adiunctis lxxxvi.ultra ſeptētrionem in longitudine,latitudinē uero Dc. xlviii.mil.patere. Vide Ply.li.iiii.ca.xiii.na.hi.Auguſtus cæſar adhuc c.& lx.addidit.Nec eſſet uſq; q̄q; tā difficile regiones germaniæ dimetiri,totā ꝙo ut pulchrū ita difficilimū eſt.Nā id ſpaciū q̄d germāię cōceſſum eſt,pene ſolæ germanorū inſulę cōplectunť.Plynius etiā putat a nullo unq; Germaniā bñ mēſuratā,lib.tm̄ iiii.ca.xiii.et germanorū oīa xxv.mil.paſ.cō ꝓhendenda putat,iudicet alius,ſufficiat in his me ſaltē admonuiſſe cæteros

Dimēſio Germāię

Rheni dimenſio.

De lateribus & medietate ac terminis Germaniæ. Ca. xii.

OMnis Europæ regio penes antiq̄s Romanorū erat, excluſa in hoc ſola germania,limites.n.Ro.impii Germaniā undiq; attigerunt. Celtes germaniæ quattuor angulos aſcripſit li.iii.odarū Viſtulā,Rhenū,Codanū,& in Getas currentē Danubiū.Verū anguſtioribus finibus plus iuſto Germaniā arctauit,ut in li.pri.oſtendimus.Mediū uero totius germaniæ Nurenbergā dicūt,quā umbilicū germāię Aeneas ac Celtes dixerūt,q̄rū ſentētię nōnihil tribuo.Fiat.n.ꝑiculū ęqua diſtātia a Nurēberga ad Viennā, eadē q̄ & ad Antuerpienſes,nobis rēpſentabiť.Antiq uero Albim fluuiū germaniā mediā diuidere tuebanť,ut Strabo li.i.q in duo ſpacia germaniā Albi diuidere collegit.Et Celtes li.iiii.car.Arctous Albis Teutoniā mediā pagrās. Nazarię Mamert.ad Maximianū.Qua horridus Albis (inqt) ſecat germaniā.Verum germania circa Nurēbergā altiſſima eſt,& p̄cipue uerſus ꝑtes ubi arx Schillingsfurſt cerniť,quē locū totius Germaniæ eminētiſſimū altiſſimūq; puto. Quod nō ſolū rōne aquarū,aeris,uentorū,uerū & naturali expientia pōt īdagari.Cæterū totā ſeptētrionē germaniā lib.pri.diximus.Erat & ſignū germāiæ termino cōſtitutū ϖιτυοῦσ,referēte Suida,ϖιτυοῦσ πολύχνιον ἐν πέρατι μὲν θαλάττης κατὰ πομπικῆς καὶ ἀξιὸν κείμενον,τέλος ὃ τῶν ῥωμαίων ἀρχῆς νενόμικον εἶναι βαρβάροις γὰρ ὁμοῖς ἔθνεσι ϖλανᾶσθαι .i.Pityus ueſtigiū in termīo maris pōtici conſtitutū ad dexterā,erat.n. illic finis ac limes Ro.impii coarctans deſignatus barbaris ac crudelibus gentibus.

Anguli & latera Germāię

Quantum ſe dilatet Germania magna. Ca. xiii.

VT aūt demū uideamus,q̄uſq; ſeſe germania magna extēdat,ſumamꝰ in ꝓſentia priſcorū rōnes. Artemidorꝰ ultra Tanaim incōpta tradit eſſe. Tm̄ Iſidorus grecus xii.mil.ſtad.uſq; ad Thylē allegat.Martianus uero Capella xii.cētena q̄nquaginta mil.adiicit.Plynius aūt īnumerabiles gētes in tā longo tractu illic degere ſcribit,q̄ & ſedes q̄tidie mutēt.Pythias Maſſyl. a

Dilatatio Germ. in ſeptentrionem.

Britannia uero in ſeptentrionē ſex dierū nauigationē eſſe ꝓfiteť.Vnde liquet priſcos maxie erraſſe,dū ultra Iſtrū ad ſeptētrionē nihil poſuerīt. Quos Oui. in li.de Pōto ac Triſt.tot ꝙſicul ſecutus eſt. Vltra,inqt,nihil eſt q̄ nō habitabile frigus.Et ſe terræ terminis uicinū eſſe aſſerit inter Getas tm̄ uerſatus. Totū aūt illud ſpaciū ſeptentrionis Germania occupauit.Sarmatiā,Scythiā,Tauricā longi.Dcccc.lxxx.M.latitud. Dcc.xvii.M.explere dixit Agrippa.Auguſtus cæſar in ſua geogra.his adhuc centū adiecit.Plyniū laudo,q li.4.ca.13. nulli huius dimenſionē cōſtitiſſe refert.Nec me latet maxia illa latitudo Ruſciæ,a Frāciſco Biſio uiro doctiſs. deſcripta,cui uni ſi auſcultare uolumus,illam pene deſcriptionem ſoli Ruſciæ largiemur neceſſum erit.Hæ autem regiones ſeptentrionales Germaniæ ſecundum multorum ſententiam aſcribuntur,ut lib.i. diximus.

Vbi lingua germanica terminetur. Ca. xiiii.

VErū lingua germanica nō in tm̄ ſeſe diſſipās termīos citeriores q̄rit. Poſuerunt alii alpes illos maxīos a ſupo ad inferum mare porrigentes,linguæ germanicę terminos.Verū hęc ꝓbabilio mīnꝰ recepta eſt, aliq̄n.n.citra ac ultra germanici ſermōis tenor ualet.Id uerū ē ſub p̄dictis ꝓtibꝰ in Ottlandia Friburgū,ex alia parte Lotharingiā,ex tertia parte Atheſim,ubi Tridentū,ex quarta ꝑte alpes illos q̄ Styriā,nō oēm,uerū tm̄ ubi Drao irrigať noſtri idiomatis termīos deſcribere.Cæterū ī oriēte Vngaria,ī aliis ꝓtibꝰ Sclesia trans fluuiū.Odera q̄q; iuxta Ligurini ſententiā Polonicā linguā rēpſentat

Finis linguæ ger.

De inſulis Germanicis,& earum ignorantia. Ca. xv.

BEne ſe habet,maior.n.labor exactus eſt.Supeſt ut anteq̄ manꝰ extrēa opi ſiue libro p̄ſenti inſerať,æqua inſularū germāicarū memoria uolumini noſtro adiiciať,quarū agnitio nulli priſcorū cōſtitit.Vt ergo de antiqſſimis memoria remittať,ad Plynii ꝑa ſermonē noſtrū collaturus ſum. Ply.na.hiſt.li.ii.ca.ultīo ſiue penul. inſularū germanicarū penitus nullā rōnem uetuſtis cōceſſit.Nec huius ꝑibus cognitas fuiſſe nobis Ptole.argumēto eſt,q licet Scandiā ac inſulas quaſdā Saxonicas internouerit,nihil tm̄ oīno de Danię Noruegię,Grolandiæ,dicere habuit.Viſum itaq; nobis eſt rei p̄cium non de futurum,ſi ea quæ priſcos latuere,recentiores fugerunt, apponerem. Sūt aūt germanorum inſulæ numero non magno,etiam non exiguo.

Ignorātia inſularū Germ.

De q̄buſdā rebꝰ circa Scandiā reptis,& de ipſa inſula Scādia. Ca. xvi.

SCandia inſula germanię in mari Arctoo ſecundū Ptole.ſententiā li.6. q ſi litera nō eſt deprauata σκανδλείαν uocat,καὶ αὕτη σκανδλείας,inqt,οὗ λυτικὰ κατέχουσι χαμαιεικοί.Et Scandiæ partē occidentalē habitāt Chędini.Pōp.Mela Hierony.in ſupple.in mari Codoneo ſitā ſcribūt.Habet aūt a principio Scādia Viſtulā,ab uno brachio diſtenſo germanicū mare uerſus ſeptētrionē,ab oriēte lacū uaſtiſſimū,ab occidēte pelago circūdať.Hæc Iornādes ſcriptor,q & tm̄ frigus illic graſſari ſcribit,ut nullæ apes illic degere poſſint.Ply.li.iii.Scandizonā uocat hāc inſulā.Illius q̄q; meminit Paulus Barnefridus,Rhegino prunieñ. Ligurinus,Beda in hiſtoriis Anglicis,& alii. Quæ aūt iuxta illā repiri lectiōe aſſidua cōpta habemus,ea ſunt.Pergē ciuitas celebrať,cuiꝰ dimēſio .4.9.9.80.45.

Scandia

phibeť esse,ubi magnes lapis infinitæ magnitudis oⁿe ferrū ui ad se trahere narrať.Illinc etiã pisces euehūť a barbaris strumuli dicti Stockfisch. Nec ꝓcul ab illo locus , Anharung, dicitur,cuius dimensio est.3.10.30.61.0. ubi zobelli pelliū optimæ in summo p̃cio habeť ac euehunť,quẽadmodū & mardi,memi nit huius Celtes poeta.E Scãdia etiã haleces asportari idẽ Celtes ꝓfiteť.Nõ ꝓ cul etiã ab illa insula electrū siue succinū,augstain,colligi,libro septimo diximꝰ.

De Islandia,Baltia Saxonicis,ac aliis insulis. Ca. xvii.

Islandia

PRima etiã insula a septẽtrione ultra Noruegiã Islandia est, Ptolemæo incognita,ꝓpetua glacie cõgelata,ut ait Io.Schoner,eius lõgitudo.90.la titudo.65.30.hic cristallus,fodinęq; salis repiunť.Sūt & insulæ Saxõicæ (Dintmars dictæ)quas nũc Danias uocamus. Est & Baltia insula germanica, cuius meminit Pythias Massylieñ.Xenophõ Lãpsacenꝰ,Timæus,Metrodorꝰ Sceptius,Ply.li.4.ca.13.& nos li.vii.supius.Sunt & in Rheno insulæ ut Sena,cu ius meminit Corn.in hist.Itẽ Battaua,uerũ illarũ mẽtio usq; ad lib.ult.defereť.

Insulę Saxonicæ

Baltia

Sena

De Noruegia,mirabilibusq; rebus in ipsa Ca. xviii.

OMnes q̃s studio nostro indagare potui rerũ scriptores,q; saltẽ CC.an nis nostrã ætatẽ excesserũt,de uastissimis Germãię insulis ꝓrsus oⁿi scientia,uel saltẽ noie caruerũt.Et q̃d miserãdũ est,ulteriora tetigerãt ac semotiora,citeriorũ ignari.Insula Thyle ob Augusti laudem nobilissima, a scriptorũ ingenio celebrata est.Dania uero (q̃ uicinior est)neglecta ac omissa in tenebris uolutabať.Miratu multo dignius est,q; uniuerso mũdo ultimus ter minus Thyle ĩponebať,ultra quã nullius hoĩs ĩgeniũ potuit q̃dq̃ asseq;. Vbi in terim Noruegia insula,circuitu plus triũ mil.miliariorꝫ longitudinẽ cõtinens, & tñ a scriptorũ industria desyderata delituit,tanq̃ nunq; sub rerũ natura cõ tẽta fuisset.Hãc.n.res hæc habet rõnem.Mũdi insularũ Thyle ultĩa dicta est,q̃ mediũ pene inter Daniã ac Noruegiã locũ occupauit.Mirũ dũ extrema aucto rũ indagine functa nõ fuerint,q̃ pacto interiora illorũ tanta memoria ꝓsecu ta extiterint.Verũ iniqua nobis cũ antiqs luctatio est,qbus tẽporũ necessitas ac loci ĩopportunitas,cognitionẽ illarũ rerũ denegauit. Cũ iunioribus nobis res sit,q̃rũ industrię ac exq̃sitæ sedulitatis me nũc pœnitet, q; ad describẽdas germanias q̃dã sydere allecti,naticq; uidebanť,qbus Germania in summa eiꝰ ãplitudine uideri cõtigit,& tñ ab his nihil adhuc egregie de germãicis insulis ela boratũ est.Quare ego adductus,ea q̃ partim relatu Ioan. Hasfurt habemꝰ, q nup ab insulis illis primo pedẽ retulit,partĩ assidua lectiõe nobis cõpata sunt , laconicismo q̃dã enarrare statuimus. Vltimꝰ p̃terea locꝰ illic est cruce Christi signatus,ubi nec christiani audent sine regis facta facultate longius ꝓficisci, & hoc nõ nisi adiũcto comitatu magno.Ab illo inde loco(ut Nicolaus niger ma thematicꝰ ꝓfiteť)uersus occasum lõgissimo ambitu terrę habitãt primo Vuild lappmãni,q̃rũ gradꝰ.44.30.66.20.referunť,hoĩes syluestres,Danorũ tñ regi tri butarii.Post illos uersus occasum Pygmæos agere,exiguos mortales,lõgitudi nis cubitalis,Nicolaus niger mathematicus collegit.Ioãni Escendensi p̃terea p̃ suasum est,dæmones uarii gñis hoĩm seruituti subiectos,in Noruegia repiri.

Norue giæ igno rantia

Mirãda in Nor uegia

Mons

Mons mari Noruegico circũseptus(Hechelberg dictus)inferni aut purgatorii speciẽ repsentat.Hunc horrendo clamore instincti uultures ac corui nigerri mi circũuolando terrefaciunt.Totus p̃terea mons eiulatu lachrymabili into nat,clamor ad unũ miliare dilatatus diffundiť.Duo q̃q; fontes illic horrent di uersissimi,primus intensissimo frigore,alius calore intractabili p̃ditus, cætera elementa longe excedunt.Nec ultra octo pedũ spacio a se inuicem absunt.Tu multu illo itaq; admoniti accolæ,cultui diuino plus cæteris mortalibus dedun tur.In meridionalibus etiã Noruegiæ Nadhegrin ꝓmõtoriũ est, cuius grad. .39.35.63.ubi malignus spiritus aereo corpore in p̃sentia cerniť ab oibꝰ. Haud ꝓcul Lisce ꝓmõtoriũ Noruegię,ubi candidi falcones capiũť, cuius dimensio .35.62.10.æstimatur.

Hechel berg.

Falcones albi

De Thyle Grolandia terræ termino,& aliis insulis. Ca. xix.

THyle Noruegiæ pars est,inter Daniã et Noruegiam.Nec reputatur insula,licet limite uel tractu maris sepeť a terra; glacies tñ eã ad octo menses terræ conglutinat.Quẽadmodũ mare q̃d a Danis Nardlim baduch dicit,longissimo tractu Vuildlappenland ab Vermenland diuidit,p petua tamen glacie p:ne eã cõstringẽte.Cęterũ mare congelatũ a Danis iuxta Ynesegk ꝓmontoriũ horrere phibeť,cuius aqua Gotlandiæ uersus orientem & septentrionem perlongum tractum mare ingreditur,sub grad.41.66.ubi & diem xxiiii.horarum esse asserunt. Grolandiæ præterea insulæ Chersõesus dependet a terra inaccessibi,a parte septentrionẽ uel ignota propter glaciem. Proficiscuntur tamen Caroli infideles q̃tidie cũ exercitu in Grolandiã,& hoc absq; dubio ex altera parte poli septentrionalis.Nõ igitur Oceanus alluit limẽ terræ recte sub polo,ut omnes priscorum auctores profitẽtur,ueluti honestis sime nobis Niger mathematicus ostendit.Grolandiam etiam cærarum refer tissimam testatur Ioannes Escendensis.Nobilitať & fœminarũ insula,ubi nũq; mares partu eduntur,cuius gradus.26.63.referuntur.

Thyle

Grolãdia

Descriptio Daniæ,Cimbr.q; Cherseneſi,& adiacentium insularum,a ueteribus prætermissa. Ca. xx.

NVnc ad mathematicas ratões trãscẽdã,qbꝰ & germaniã nostrã breui traditiõe excurrã,& maxię ĩsulas,a quarũ formatione Ptole.Marinꝰ, Hipparchus,aliiq; greci iuxta & latini ꝓcul abierũt. Protulerũt.n.se hoĩm ĩgenia ĩ cęteris regiõibꝰ germãię,nemo tñ ĩsularꝫ germanicarꝫ piculũ fe cerat,nisi nup Claudiꝰ Niger,q; totiꝰ Cimbr. Cherseneſi extẽsionẽ hactenus oibꝰ ignotã,multa expiẽtia tradidit,q̃ ĩpulsu Io.Virdung Hasfurdensis mathe matici nobilis posteritate ac successoribus reddere uoluimus.Ab occidentali itaq; parte post Albim Cherssõesi illius descriptionẽ aũspicatus est Hambur go cui longitud.& latitud.32.0.26.20.tribuit.Inde Holfatiæ littori.32.57. Frisiæ inferiori.33.57.20.Burglanensi uero ciuitati.36.58.20. Inde ad septentrionalem eiꝰ partẽ Vendissisel ciuitatẽ sub gra.39.59.40.posuit,duobꝰ ei adiũctis littoribꝰ. Ad oriẽtẽ uero Skane ꝓmontoriũ grad.40.35.59.55.& Viburgũ urbem parũ a mari distantẽ grad.40.39.20.adiunctis ipsis littoribus ac sinubus. Inde Sclauo

Dimẽsio nes insula rum

rum extenſiones aduerſus ſeptẽtrionẽ Lubeco regni Danorũ capiti 34.30.56.
Extenſio Pruſſiæ Sclauoniæ & Liuoniæ
grad.conceſſit.Pruſſię duas inſulas ignobiles quatuor littora duos ſinus tribuit.Primo littori.54.30.57.20.Vltimo uero.55.40.58.10.Liuoniæ p̃terea ſeptẽ inſulas,ſinuſq; ſeptẽ adiecit,primũ ſinũ Oſtrogotthiã nũcupabat,cuius gradus.59.20.59.55.allegauit,ultimi ſinus uero.59.20.64.Orientalis aũt Viſogotthiæ ſinũ primũ Hunnorũ dixit,ubi ruptura maris Oceani longo tractu intrat deNorẽbodhẽ ut ipſi eorũ lingua dicunt mar[illegible]olandię,& gradus continet.58.20.64.Huic & quinq; inſulas aſcripſit,& urbẽ Sthokolm magnã ſub grad.53.30.62.
Dimẽſio Daniæ
Poſtea ipſius Daniæ deſcriptionẽ ſubiit,cui ad partẽ orientalẽ quatuor ꝓmontoria tribuit.Primo grad9.51.25.60.Vltimo.48.25.58.35.Ad meridiẽ uero Iſchede ciuitati grad.48.25.58.35.Helſenberg urbi.44.50.58.35.per quinq; & quattuor ſinus diſtinxit.

De quibuſdã inſulis Daniæ nõdũ dictis,& ciuitatibus eorundẽ Ca. xxi.

Inſulæ daniæ regni
REferuntur præterea inſulæ licet ignobiles plures in Daniæ partib9, ueluti Heildſtlandis,quæ ſola in circunferentia xv.inſulas cõplectit. Promontorium præterea Neu dictum,cuius grad.14.69.39.ultim9 ẽ terræ terminus nobis cognitus,duodecim inſulas poſſidet.Necnon decem et octo inſulas ſoli Noruegiæ conceſſerunt.Islandiæ uero xiiii. Ciuitates autem totius regni Danorum maximę ſunt,Hoppenhagen,ubi rex reſidet,cui9 grad.44.40.57.78.Othonia urbs in quo corpus S.Kanuti regis choruſcat.In Norue
Termin9 terræ.
gia Berga urbs maxia & emporium,grad.33.5.63.15.Falſterbod.Calmarii ciuitas magna grad.52.40.61.5.Itẽ Kumtzhone,pmõtoriũ occidẽtalis Daniæ, ubi fodiũt auri mineræ anno ſalutis.425.reptę,cuius gradus ferunt.44.59.30.Hæc itaq; traditiõe Claudii Nigri doctiſs.mathematici ex Danię partibus oriundi, ipulſuq; p̃terea Ioãnis Virdũg nup̃ e Dania redeuntis ingreſſus ſũ,ut Daniæ eiuſq; inſularũ ignorantiã pari diſcrimĩe doctis q̃ hebetibus indultã diſcuterẽ, ac ſucceſſoribus noſtris huius queſtu,uberiorẽ ulterioris exq̃ſitiõis anſam p̃berem.Id aũt q̃dq̃d eſt,Claudio Nigro debetur,qui precibus regis Danorũ impulſus,totius Daniæ deſcriptionẽ ſibi deſumpſit,quã ob nullã eius editionem hactenus uiſã,curioſo ſucceſſori cõicare uoluimus.Interĩ uale,& iis boni cõſule.

FINIS DECIMI

LIBER VNDECIMVS EXEgeſeos Germaniæ de ciuitatibus eius.

AD LECTOREM

Icite Io pæan & Io bis dicite pęan: Finis & haud longe quã peto port9 abeſt,Finis inſtat,laboris q̃dq̃d ſuperat pene ſuperatũ eſt,modicũ ſudoris adhuc uacat, et rerũ q̃ tm̃ actu ac uiſu cõſtãt.Cætera trãſacta ſunt,de ciuitatibus Germãię oro adhuc reſtat,cui & nobiliora cœnobia,& q̃dq̃d germãia poſſidet admiſcuimus.Nec p̃ capita in iis vltis libris decurrem9,ob incõpoſitã rerũ ſeriẽ.Nec,ut

plæriq; geometri,q iuxta regionũ qualitates ac p̃tes ordinẽ ſequũtur,uelut inup̃ in ſua geographia Aeneas Syl.ac Cocleus emoliti ſũt.Verũ inſtar Marliani ac Lilii iuxta literarum ſeriem ciuitates,earũq; enarrationẽ ingrediemur. Vidi id Plynio familiare eſſe,q eundẽ curſum in traditione morborũ,lapidum gemmarũ tenuit,& p̃ alpha & beta rerũ ordinẽ faciliori traductione ꝓſequit. Nec in iudiciũ mihi ueniat,ſi Gallię aut Sarmatię Italię q̃q; urbiũ memoriam una germãicis miſcuero.Induxit.n.me ad id CL.Ptolemęi ratio,q in hãc euaſit ſententiã.Quẽadmodũ dum ſolũ caput pingemus,non tm̃ ea q̃ ſolius capitis ſũt aut manus ea q̃ tm̃ ad manũ requirũt,adiiciemus.Nec; tm̃ q̃ capitis ac man9 ſimul ſunt,dum hoiem deſcribimus.Ita nihil ꝓhibet,aliq̃n augere aut minuere materiã.Et addit,ita cõtingit in deſcriptione partiũ, quas augere poſſumus aut circunſcribere ob mutationes ac τ9 θνρυχωρίας locorum frequentiam.

DE LITERA A

ADVATICI populi,ut Marlianus & enarrator Ptolemæi ſcribũt,regno Eburonũ finitimi ſunt & Neruorũ.Opidũ Beamundt colũt,q̃d in monte ſitũ eſt comitatus Hanoniæ.Alii uolunt ipſos Donacũ inhabitare,non ꝓcul a Cameraco urbe Atrebatenſis dioceſis.Alii Brabantinos eſſe dixerunt,iuxta oppidum Niuellũ comitat9 Hanonię iuxta Bintiũ & Canetũ,Cameracẽſis dioceſis urbes.Sabel.li.v.Ene.vi.a Cimbris & Teutonis illos ꝓgnatos ſcribit,cui aſtipulatur Marlianus.Multa de his Cæſar.Eutropius li.vi. hos Aduatigos noĩat,et a Cæſare uictos oſtendit,græci τοὺς ἀδουατικούς, Galli Bosleduc eos uocant. Aduatici

AGRIPPINA a Suetone in Ottone(nunc Colonia)Coln,ab Agrippa genero Octauiani dicta,unde Agrippæ meminit Strabo li.4.et adulteriorẽ ripã prius cõſediſſe hos ab Agrippa reductos ſcribit,ut manifeſte in Cęſare uideť. Sichardus uero Cremonẽſis ab Agrippina Claudii uxore hãc urbẽ dictã uult. Marlian9 illã primo ab Agrippa ædificatã aſſerit,& tp̃e Iulii cęſaris Marchionatũ Cleuẽſem ſortitos fuiſſe Agrippinẽſes,q̃s Ptole.lib.ii.ca.viii.ta.iii.Agrippinenſes appellat.Conuicit hanc ciuitatẽ Agrippinæ nomẽ aſſumpſiſſe Peutiger authoritate Cornel.li.xii.hiſt.ab Agrippa Claudii uxore. Plynius lib.4. ca. xvii.Agrippinã Coloniã hanc facit.Similiter Rhegino,Ammianus Marcel.li. xv.hãc in ſecũda Germãia ampli noĩs urbẽ eſſe putat.Cornel.li.xii. ita loq̃tur Agrippina,q̃ uim ſuã oſtẽtaret ſociis & nationibus,in oppidũ Vbiorũ (in q̃ genita erat)ueteranas colonias deduci iubet, cui nomen ex uocabulo ſuo inditũ eſt.Et forte accidit,ut eã gentẽ Rheno trãſgreſſam,auus agrippa in fidẽ ac ciperet,iiſdẽ tp̃ibus aduentu Cauchorũ latrocinia agentẽ,Hæc Cornel.Sextus q̃q; Aurelius Agrippinã eſſe aſſerit nobilẽ Galliæ urbẽ.Strabo li.4.hos Vbios & Vibios dixit. Vbios Cornel.Peutinger,Cæſar,& Ptole.Ply.uero lib.4. ca.xv.na.hiſt.illos Incubos uocat.Hermol.Barbarus ad hodiernũ diẽ ait uicum ibi Vbiũ dictũ (a q̃ forſitan dicti ſunt Vbii)uideri.Cornel.in hiſt.lubonũ ciui tas malo ĩprouiſo igne conſumpta nobis ſocia,ſcribe Vbiorę,textus eſt deprauatus,& in ſequẽti lib. Virbiorũ Treuerorũq; ſcribe vbiorũ,& ĩ li.penul.Et ĩ Virbiis q̃d germãicę origis enũciata patria Roma.noĩe agrippinẽſes uocaret. Agrippia Cornelii locus

Colonia. Dicit Colonia (ſecūdū Sicardū Cremonēſem) a q̄dā Troiano colono, alii Coloniā Romanorū dixerūt, ut Peutinger & Chronica argentinenſiū uolunt, ab Hilderico rege q̄ huc Romanos deduxerat, ut & Otto ſcribit lib.4.ca.xxxii. Hi Rhenū ingreſſi, ut eos arcerēt, nō ut cuſtodirent. Eſt aūt ad ripam Rheni ſita urbs illa lunæ ſimilis imp̄fectæ. Otto li.vii.chronic.ca.xii. Coloniā magnitudie diuitiis, ædificiis, oībus Galliæ & Germāiæ ciuitatibus p̄tulit, ex q̄ Treueris defecit. Cæſar li.4. florentē & amplā ciuitatē teſtat, & caput Germanorū. Olim a Sueuis Vbii p̄mebant, poſtq̄ tñ ſubacti ſunt a Romanis, nunq̄ a fide receſſerunt, ut idē Cęſar li.vi. ſcribit. Henricus IIII. donis ipſam (poſt lōgā obſeſſionē) ſibi cōciliauit, ut Otto ait. Alii Henricū V. dicūt anno dñi M.c.xiiii. Coloniā afflixiſſe. Vrbs hæc nomē beatæ ſibi aſciuit, q̄a reliquiis nulla ꝓfecto ſanctior ciuitas eſt. Hic.n. S. Gereon ſub Maximiano & Diocletiano martyr euadēs choruſcat. Hic diua Vrſula cū uirginibus occiſa q̄eſcit iuxta Rhenū. Mātuanus parthenices primæ lib.ii. de Vrſula. Et gelidi faciles pugnas gens accola Rheni,
Dulciaq̄ arrecto cernet ſpectacula uultu, Huc & tres reges translati ſunt anno a Sigeberto, & aliis aſſignato. Huius urbis etiā Ant. Pius meminit, & Vlpi. .ff. de cenſibus. l.ult. ubi & gloſſa, Volaterranus, & multi panegyricorū. Epiſcopatum illorū a San. Materno initiū ſumpſiſſe q̄dā annales referunt, & uſq̄ ad Heribertū ep̄i xxxi. numerant. Illic uiget ſtudiū uniuerſale, q̄d ꝓincepit anno M. CCC. XC. ab Vrbano papa. Eccleſię illic numero lxxx. referūt, S. Helena Gereonis eccleſiā fundauit.

Aquiſgranum AQVISGRANVM ciuitas (Ach) dicta, Granus frater Nerōis balnea illic cōſtituit, inuēta aq̄rū calidarū ſcaturigīe, vñ ab aq̄s & ſuo noīe Aq̄ſgranū dixit. Cuius opiniōis eſt Liguri. dicēs li.i. Peruenit ad illū Vſq̄ locū, cui nomē Aq̄s poſuere priores. Carolus.n. Magnus reptis thermis Aq̄ſgranū muro cinxit, ut Frācorū hiſt. teſtat. Tēplū inde Mariæ conſtituit, de q̄ Celtes amo.iii. Quaq̄ patēt celſę genitricis tēpla tonātis Sāctius in noſtro q̄s nihil orbe micat. Multa Geblacēſis, Ptol.li.ii. ca.viii. ta.iii. Veterrā noīauit, ubi ei⁹ enarrator Carolū illic ſcribit tria mil. hoīm cōuertiſſe. Lupold⁹ ca.xiiii. de zelo Germ. aſſerit cæcos, claudos, mortuos illic Carolū reſuſcitaſſe. Illic p̄terea cōciliū Carolus cōuocauit, teſtātib⁹ Lupoldo ca.xi. & Platina ī uita Stephani IIII. Illic reliq̄æ uidēt p̄cioſiſſimę, Carol⁹ Magnus.n. poſtq̄ terrā ſanctā recup̄auit, a Saracenis, patriarchis, & Imp̄atore Cōſtātinopolitano aurum offerētib⁹ renuit, uerū reliq̄as poſtulauit, vñ de corona dñi, unū clauū paſſiōis p̄tē crucis dñicę, ſudariū dñi, camiſiū B. Virginis, faſcia Ieſū ī cunabulis tegētē & paria monumēta in baſilicā B. Virgīs Aq̄ſgranē. cōtulit. Idē Carol. ex auro argētoq̄ & ſolido ære cācellos & ianuas ornauit, marmoreaſq̄ colūnas ex roma huc deuehi fecit. Hic imp̄ator ferreā & primā coronā ab ep̄o Coloniēſi ſumit, ſecūdū ſcribētes & gloſ. in C. Romāi par. pri. de iureiur. in Clemēt. In ea Carol⁹ Mag. ſedē tenuit, illicq̄ ſp̄ morabat, uer⁹ hodie nec ueſtigiū apparet. Nortmāni.n. Carolo īfenſiſſimi, ut eor⁹ deletori, poſt ei⁹ nepotes, ſub Carolo caluo ī germaniā irruētes, oīa demoliti ſūt fūdit⁹, eccleſiā q̄q̄ B. ✠ gīs igne aggreſſi diſceſſerunt, uerū ignis ob arctiſſimā lapidū congeriē nec quidq̄ operari potuit.

Alii Vetera ca ſtra

Reliquiæ Aq̄ſgran.

AMANTINOS populos, Vngaros uolūt, ex eo q̄a inter Saū & Draū degunt, ut Iuſtiniani uitę enarrator ſcribit, Sex. Ruffus ca.x. illos oſtēdit uictos ab Auguſto p̄ Curiū ꝓcōſulē, ego Vngaros dicerē, q̄a Ptole.li.ß. ubi de inferiori (Vngaria ſcil.) Pānonia loquit, κατέχουσι, inq̄t, ὑπὸ λύσεως ἀμαντῖνοι. i. Occidētalia tenent Amātini. Amantini

ARENATII ut ait Marlia. inter Coloniā & Traiectū urbes epiſcopales, ultra Noueſiū Rheno adiacēt, cōſentit & Ptole. enarrator, de illis Cor. Tacitus. Alii Areuatii.

AVSTERANIA inſula Germāiæ apud Pruſſiā, teuto. (Sudau) dicta, alio nomīe a barbaris Gleſſaria a gleſſo. i. ſuccino (augſtein) ibidē naſcēte, Ply.li.iiii.ca.xiii. iuxta Cimbros illos ſitos ait eſſe, multa ibidē Ply.lib. vlt. i. xxxvii. ca.iii. & nos libr. viii. & ix. Hermolaus ſupra Plynium ſcribit a Plynio dictā auſtraniā, & alibi auſteraniā. Volaterranus ignar⁹ germaniæ, alioq̄ hō doctiſs. deluſus eſt noīs cōuenientia, Auſteraniā auſtriā nunc dici affirmando li.vii. cōment. q̄ tñ in tm̄ diſtant. Auſteranía

AMBIANI Germaniæ populi, ꝓximi Menapiis ad Oceanū ait Strabo li.4. geog. hodie iuxta Atrebates ſunt. Ply. a Scalde ad Rhenū ſitos Ambianos dixit li.4. na. hiſt. ca.xvii. Cæſar q̄q̄ eorum meminit, & Eutrop. li.vi. a cæſare illos uictos ſcribit. Oroſius, ſimiliter & Liui⁹ hos Belgarū populos aſſeruerūt, & Florus ſupra Liuiū lib.4. Hierony. diſt.xii. epiſt.xxxi. multa incōmoda ip̄os ſuſtinuiſſe ꝓbat. Oroſius li.vi.ca.vii. Abianos noīauit. Marlian⁹ eorū in oībus ut atrebatū meminit. Ptole. poſtq̄ de Belloua cis ſcripſit li.ß. addit, μεθ' οὓς ὁμοίως ἀμβιανοι, ὧν πόλις σκμαρο βριτα. i. Supra hos ſimiliter ambiani ſunt, q̄rū ciuitas eſt Samarobriga. De ipſis Ant. Pius, Galli ambieus ambianos appellant. Ambiani

AMBVIARII ut ait Marlia. & enarrator Ptolemæi cū Vſipetibus, Menapios olim expulerūt. Ex eo aliq̄ hos ambianos eſſe dixerunt, id negarē, ideo, q̄a apud Cæſarē illorū & ambianorū mentio eſt. Hi hodie circa Rhenū & Moſam habitāt. Alii eos Brabantiæ ciuitates incoluiſſe uolunt, ubi Leua, Bergis oppida ſunt, dioceſis Leodienſis. Cornelins in hiſt. Ampſinariorū meminit, & hos a Cattis & Cheruſcis exactos dixit & uenundatos. Idē Cornel. in Germania angriuariorū. Prudens lector uideat, nec ambuiarios, ampſinarios & angriuarios unā gentē dicerē, rōne ductus Cornelii, quā in Germania dat, angriuarii em̄ Brunſuigenſes, ab aliis noīant ambuiarii uero Brabantini. Ambuiarii

AVSTRIA olim Pannonia ſuperior dicta eſt, ut li. pri. cap. de Pannonia retuli ſecundū æneā Syluiū. Ab oriente Vngariā habet, ab occidente Bauariā, a ſeptentrione Bohemiā, ab aliis Styriæ montes, ubi primo Romani ipſam occupauerunt, nomen accepit orientalis germaniæ, ſicut Syluius ait. Inde tp̄e Francorū ubi totā Germaniā pene in ditionē eorū redegerunt Franci, a uento aut poſitione auſtriæ appellationē huic ip̄oſuerunt, q̄ ad oriētē uergeret. Vueſtriæ uero q̄ ad occaſum, ut Bilibal. Pyrckaimer ac Cunr. Peutinger teſtāt. Regio illa fœcūdiſſima, ſp̄ lætiſſimis pabulis referta uiguit, oli Marchiōat⁹ ab Hērico duce ductu Fœderici pri. n ducatū redigebat, a fœder. IIII. archiducatū Austría

ATREBATES Gallię pop̄li, ab Eutropio li.vi. Ply.li.4.ca.xvii. Floro, Liuio, & Strabo. li.4. ferunt, inter Scaldim & Rhenū, Ambianis ac Tornacenſibus, Moriniſq̄ ꝓximi. Vnde a multis Burgūdiones credunt. Hierony. Atrebates

dist.xii.epist.xxxi.Atrebites eos uocat.Strabo Atrebatos in secūdo ordine,Ptolemęus Atribatios li.ß.ἀτριβατίους,ad Sequanā,inqt,fluuiū Atribatii sunt.Galli Atrebates Arras eorū ligua noīant. Est aūt urbs eorū Atreba,cuius meminit
Antdorf. Sabel.li.v.nonarii sexti,a qua eos dictos uolunt. ANTVVERPIVM ultra Coloniā noīatissima ciuitas mercatoribus est,Rud.Agricola referēte,diocœsis Cameracēsis,iuxta Ambuiarios in Brabātia teut.Antdorff. Cuius nūdinæ totius Germāię maxię a Morinorū urbe trāslatæ sunt,ductu Maximiliani cęsaris.Gręce ciuitas eorę ἀρυάτουκον dicit a Ptole.lib.ς.εἶτα μετὰ δὲν ταβούλλαν πρ. τουγγροι καὶ πόλις αὐτῶν ἀρυασθυκον.i.Postea ad Tabullā fluuiū Tungri sunt,q̄rum urbs dicit Atuatucū. ALTDORFFIVM Bauarię oppidū,nō ꝓcul a Nu
Altdorff rēberga temere in ædificiis ornatū,muris tn mediocrib⁹. Olim sub Adulfi comitis de Nassau Romanorū cęsa,manibus moderatū,a q̄ & priuilegiis honestissimis honoratū est.Inde ad Bauariæ ducatū deuenit tpibus Ludouici,tūc a Nurēbergēsibus īpugnatū,uerū nō expugnatū est.In Otto ultimus eorū dux postq̄ diē extremū clausit,Philippus Palatinus Rheni oppido potitus est,cui a Nurēbergen.oppidū illud est detractū in bello germaniæ contra Palatinum.
Arbori chi ARBORICHI populi germanis olim finitimi,Romanis parebāt,& in orientē Turingos habuerūt,ex alia parte Alemanos.Hęc Procop.li.i.de bel.Gothico. Sub germanorū noīe Frācos intellexit, vñ nō possum agnoscere q̄ter Turingos Frācos & Sueuos habitēt,nisi Hassos uelis,q̄ ab oriēte Turingos ha
Arelatū bent. ARELATVM oppidū,a q̄ regnū Arelatēse dictū est.Strabo Arelatos hos populos uocat li.iiii.Cōtinebāt aūt Allobrogos,Heduos,Sequanos et Heluetios.Hui⁹ regni meminit Aeneas Syl.q̄ sub ꝓuincia Treuerēsi sitū esse scripsit.Pōp.Mela li.ii.Sextanorū,inqt,Arelate &c.Plynius Vocontiorū ciuitatis fœderatę,ait,duo capita Vasius & Lucus Augusti in mediterraneo Arelate sextanorū.Ligurinus li.v.claudit Arelatū.De Arelatēn.Paul.Diaconus li.iiii.ca.viii.rerū Lōgobardorū.Abbas Spāheimius in hist.Frācorū.Plura de il
Loc⁹ am lis ꝓtulit Ammia.Marcel.li.xiiii.Dū hęc agunt in oriēte Borelate hyemē agēs
miani. Cōstantinus,textus est corruptus,Arelate.n.scribit.Idē,& cęsaris iterū egressi⁹ Harelate Valentiā petit.Huius loci sæpe meminit Anto.Pius in Itiner. Suidas
Augusta. & Philostratus in uita φαβοείνα. AVGVSTA ciuitas Vindelicorum (ut Peutinger,Ptole.ca.xx.ta.v.li.ii.scribūt) a Vindelicis originē hēt.Fuit & dicta Ciphroim.Hāc urbē Drusus instaurauit,& de noīe Augusti augustā dixit, ut placet Ottoni Frising.li.iii.ca.iiii.q̄ & Rhętiæ urbē illā noīauit. Sūt tn annales q̄ ante Drusum M.cc.xx.anno augustā primā inchoatā testant.Illic Lycus(der Lech) ꝓterlabit,q̄d Celtes illo carmine innotuit li.iii.odarū. Augusta Lyci cō dita margine Claris abū dās inclyta ciuibus.Augustā alii (ut altius insurgam⁹) a Iaphet primo habitatā dicūt,ꝓpter æreē,& vindę,& Lyci flumīa.Alii Zisam
Zisaria. a qua Zisaria dicta est,ciuitatis illius fundamēta iecisse asserūt. Alii deā uidelicet Zisam,cuius tēplū uestigiū retulit,& hodie colles uident,ubi uersiculi isti usmodi repti sunt,apud Vrspgēsem. Quē male polluerat cultura nepharia diuū Gall⁹ mōticulū hūc nūc tibi Zisa tulit.Multa urbs illa ꝓtulit,ab Attila.n.
destructa

destructa,inde ab Vngaris obsessa ē.Anno dñi Dcccc.lv.ab Ottone liberata Inde a Vuelphone duce Bauarię capta,anno M.xxiiii.& anno M.lxxxviii. destructa a Sueuis corruit.Hic ecclesia S.Afræ horret,quā Vdalricus illic epūs instaurauit.Similiter S.Ioannis & Stephani.Hic Philippus epūs sub Ant.Imp. martyr euasit.Hic S.Afra,Hilaria,Quiriacus, Euria martyres chorusc ant.H⁹ alii eyria.
Rhegino Prunien.Volaterranus li.vii.meminerūt.Ligurinus & Paul. Diaconus li.ii.ca.xiii.de reb⁹ Lōgobardorū,q̄ Virdā & Lechū(nos Lycū)fluuios diuidere hanc aiūt urbē.Totā hāc ciuitatē explicauerūt Abbas Vrspgēsis,Nauclerus,& Ant.Pius in Itiner. Monasteriū S.Stephani a B.Vdalrico auspicatū uolunt,anno dñi Dcccc.lxiiii.Ab eo inde xxvi.anno.ædē beatis.Virginis ductu Vdalgeri ēpi exordiū sumpsisse ferūt.A q̄ anno postea xi.religiosos ordinē S.Bñdicti referētes,primū Augustā ingressos asserūt.Beati Petri uero ecclesiā Suigerus comes seculo salutis nostræ postq̄ millesimus supra sexagesimū sextus annus agebat,exorsus est.Ab eo anno inde C.ll.diui Georgii monasteriū fundabat.Inde ingēti turbine uentorū excitato,ecclesia S.Vdalrici penitus corruit,anno incarnatiōis millesimo supra quadringētesimū lxxiiii. Maxīa sui incrementa urbs illa sumit,aliāq̄ Nurēbergā nobis refert,clarorū uirorū prudentia adiuta,in primis Cūradi Peutingeri in oī disciplinarū gne īstructissimi.
Argentu aria ARGENTVARIA (Colmar)huius Anto.in Itiner.suo meminit,& Ptole. li.ii.ca.iii.ta.iii.Argentuariū dixit,ubi enarrator Argentinā putat, q̄ me riualē non habet.Argētuariā,n.Colmar putauit,cōiecturā talē capio,qa Ptole.ciuitates suporis Germāiæ enumerans.Est,inqt,Nemetorū Neouagus,Rufiniana, Berbetomagus,Argētoracū,Brētomagus,Iubonū,Rauricū,Argētuaria. Ecce Ptole.prius argentoracū noīat,deinde aliā ciuitatē argētuariā,ex q̄ patet,nō argentoracū argētuariā uocari.Argētuariæ meminit Iustiniani cęs.enarrator, & Doctor in supple.Eusebii,Eutrop.li.xi.ubi de Gratiano loq̄t,apud Argētuariā occubuisse multa millia germanoręasserit.Apud alios argētoria inuenio,incuria scriptorū.Cæterū Colmar secūdū alios,ab auspicio colūbarū,secūdū alios a clava Herculis(quā temulētus ibi ꝓdidit)dictā uolūt.Hāc alii ex debita suppu
Colum barium tatione esse Selestadiū ferūt,ex eo,qa sex ab argētina distet miliaribus,tn Cōradus Leōtorius,Io.Stabius,I.Collaurius & Ia.Spiegel Colūbarię (ut nos dicimus) huic urbi nomē īposuerūt.In Colūbario monasteriū S.Petri ab Adelheide conditum est,ut annales quorundam loquuntur,anno Dccc. & xxxii.
Anſuarii Angriua rii. ANSVARII (ut ait Marlianus)Germanię populi sunt inferiores,iuxta Frisos.Idē & Ptole.enarrator.Cor. Tacitus in germāia iuxta Frisos Thasuarios (si liber nō est mēdosus) & Angriuarios ponit.Et idē in lib.hist.ualidiorē gētē Anſuariorū dixit,nō modo copia sui sed & miseratiōe adiacētiū populorū(qa pulsi a Cauchis,& sedis inopes)tutū auxiliū postulabāt. Hos aūt angriuarios eē certū ē.Ptole.ỹba sūt li.α.ἀνγριουάριοι,īqt,inf cauchos.n.maiores et sueuos sūt.
Alberſpachium ALBERSPachiū Seuiæ cœnobiū,Vuirtēbergēsi duci paret,ab alberto comite de Zollern dictū,hic cū comite de Sultz extitit fundator,& religionē inde petiit. ASCHAV monasteriū,q̄d tpe Caroli Magni epūs argētinensis Aſchau

xxv.Remigius Sophiæ,Spei,Fidei & Charitati consecrauit. Sophiæ corpus ab Adriano papa missū est propriis humeris,e Roma.& ab Hezelone locupletatū,ut Ia.Vuimphelingius in catalogo ,pbat, chronica Argentinen.anno Dccc.III.constructū illud fuisse uolūt.

Auleriti alii auler cii.

AVLERITI Belgæ,,pximi Lixouiis & Velocassibus(ut enarrator Ptole.ait)de his Cæsar plura in cōment. hodie iuxta Mediolanēses habitare dicunt,ubi est ducatus,prius Hetoredia dictus.

Vuyssen burg

ALBVM Castrū. Vuissenburg,trāsrhenana ciuitas.a loco noīata Vuissenburg,ait Peutinger.Dagobertus illic ecclesiā constructit in honorē Trinitatis, B,Virginis,Petri & Pauli apl'orum anno Christi Dc.xxiii. in die Mai.Ibi corona quā Dagobertus detulit reseruat,cui9 metallū nemo agnouit.Vrbs illa multū a Palatino ptulit.Est & monasteriū extra ciuitatē,q̄ opulentius in Germāia non fuit, illud Pirimius epūs fundauit anno Dcc.xxiiii.(ut Chronica argentinensium testant)olim sub abbatis iurisdictione ipsa ciuitas, multa quoq̄ Marchionis Badēsis,& Palatini oppida extiterūt.Manet adhuc uestigiū apud Etlingenses,ubi libere sine oīm uectigali & stipendio Vuissenburgenses puehūt.

Heren alb

Dagobertus dū illud regale monasteriū cōstruxit,eis anno Dc. xxxiiii. multa p̄dia cōtulit,q̄ apud Abbatē Spāheimiū legunt.

Frauen alb

ALBA Dn̄orum (Heren alb)cœnobiū duobus ab Etlingen miliaribus disiūs,ab aqua Alba illic subter labente nomen sortitū.Huius monasterii erectores extiterūt comites de Eberstain,q̄ illic sepulti sunt.Est & Alba Dominarum non longe ab eodē condita.

Alba basilica

ALBA Basilica. Vrbs Vngariæ,ubi reges coronant,ac ossa eorū condūt, (Stulvuissenburg)hanc urbē Stephanus Vngarorum rex dū contra Sclauos & Bulgaros bellū gessit.cōdidit,ut Michael Riccius li.i. regū Franciæ scribit.

Alba græca

ALBA Græca (Krichischvuissenburg) ubi C.L.mil. hoīm Turcus adduxit,ad oppugnandum, ut Syluius ait in Europa & in historia Bohemica lib.v. sed non expugnauit,fugatus p̄ Capistranū,q̄ & illa scripsit papæ(ut idē Sylui9 ad Nicolaū S.Petri Cardinalē testat)adeo ab Huniade Turcus fusus est,ut sp̄ q̄ uixit maledixerit huic diei,quo ad Albā uenerat. Aeneas urbē hāc Taurinū uocari putat.

Aquæburgū

AQVAEBVRgū ad ænum fluuiū sita urbs Bauariæ,a multitudine aquarū dicta,teuto.Vuasserburg.

Adolfi cāpus

ADOLPHI Campus. Alsfelt, ab Adolpho noīatus, gñe Caroli Magni,ut eorū annales dicūt.Est aūt Hassię urbs,ubi statua literis græcis signata est.Inhabitat urbē hāc Schorpachius insignis rerū naturaliū inuestigator.

Altēdorf

ALTENDORF Hassiæ locus & ciuitas a S.Bonifacio cōdita,uti ferunt.Illic salina salis supra Vuerram fluuium scatet.

Anoltzspachium

ANOLTZSPachiū, Anspach,corrupto uocabulo dicit, ciuitas quīq̄ a Nurenberga miliaribus distans,inter Francones & Bauaros,sedes Marchiōis Brandenburg.a fluuio paruo q̄dā noīata,q̄ ciuitatē p̄terlabit Anolspach dicto. Fuit urbs hęc olī sub dominio de Dornberg,a qbus ad Marchionatū deuenit, ecclesiā hic S.Humbertus cōdidit & erexit,q̄ & illic ultimū diē claudēs,suas reliquas seposuit:

Achillis dromos

ACHILLIS Dromos,apud Scythas non longe a Borysthene insula est,q̄ ad solē uergit,& nudus locus Achilli sacer,inter mare porrect9 ut ferūt Strabo li.vii. & Eustathius,Dionysius hunc iuxta Borysthenē esse ait,

eīn ταῦροι δὲ ναίσιν ἀχιλλῆος δρόμον αἰπύν.Reuera apud Tauroschytas locus ille situs est.De qbus Euripedes & Vopiscꝰ in Aureliano. Dromꝰ autē ille porrigit usq̄ ad Chersonesum & Tauroscythas.Verba Strabonis sunt. τὴν δὲ παρὲ σκυτῆς χερσονήσου μεχρὶ βοϊσμοῦ καὶ τ̄ κόλπου τ̄ καρπινίτου ταῦροι σκυθικόν ἔθνος.i.Proximā inde partē Cheronesi usq̄ ad Istmū & sinū Carpinitū (Guarinꝰ legit Carpineitē) Tauri inhabitant Scythica gens.Alii Carcinitē ,pferūt,cuius in litera C. mentio erit. Põp.Mela li.ii.Achillē infesta classe mare põticū ingressum refert,& ludicro certamīe celebrasse uictoriā.Inde armis se & suos cursu excitas se ideo dictū locū Achillis Dromon.Multa Ammia.Marcel.li.xxii.ubi de insulis Sarmatię scribit.Eustathius supra Dionysiū ibi ideo Achilli sacrū hūc locū putat esse,illic.n.litatā fuisse Iphigeniā Agamēnonis filiā ,Achillis amatricē,& bouē pro ipsa īmolatū.Volaterranus li.vii.cōment.huius loci & Procopiꝰ meminerūt. Vñ hi Tauri dicūt,Eustathiꝰ ex fabula ,pbat,Osiridē illic aratra primitus monstrasse.Ply.multa li.xxx. Strabo etiā li.xi. sacellum asserit Achilli illic sacratū.Ply.insulā hanc testat esse Achillis ad formā gladii figuratā.Accedit q̄q̄ Iornandes de rebus Gotthorū,& ni fallor Val.Flaccus in ultimis libris argonau.q̄ plura memorię digna de dromo Achillis ,ptulerūt.

ASCIBVRgiū (ut ait Cor. Tacitus)ab Vlysse cōditū est,supra Rhenū,ubi & nostro seculo ara & literæ græcæ ostēdunt,hęc Cornel.Marlianus apud Geldubā esse dixit, nō longe a Rheno in Cleuēsi ducatu,nunc dicit teuto.Emerich,ab Emerico.Enarrator Ptolemæi iuxta uetera castra hūc locū uideri putat,Nussię ,pximū. Volaterran.li.vii.de illa urbe,& Cornel.li.xix.grece dicit ἀσκιβούργον uel ἀσκιβύργιον.

Aſcibur gium

Emerich.

ARGENTORACVM ἀργεντόρατον per.t.Ptolemęus,si integer est,scripsit Argentoraci meminerūt Eutropius in uita Cōstātini,Ammia.Marcel.li.xv.in fine & xvi.similiter & Orosius.Ab aliis Argentina quasi argentea tina nuncupat,q̄a cēsus ibi colligebat,Antoninus argentoracū dixit.Marcellinus li.xvii.in principio argentoracēsem pugnā uocat. Dicunt & Trebotes ab Eutrop.li.vi. Plynio li.4.ca.xv.Strabo Tribocchos.Luca.li.i.Cor.Taci.Cæsar uero Trebores posuerūt,Ptol. τευβωνι Triboni.Celtes a quercubus tribus noīatissimis eos noīatos scribit in Germania.Ego uero a Trebeta puto,q̄ primo Treuerim,deinde Trebotes,Moguntiā & Vuormatiā cōdidit,ut Gresmūdus collegit.Hos primū a Sicābros & Sueuis ortos uult Peutinger, Traiectoq̄ Rheno olī illic cōsedisse refert,ante illū Strabo lib.4.eos natiōe germanos antiqtus fuisse ait Clodoueus Hilderici filius (quē Remigius baptizauit)primo regni sui anno dn̄icę uero natiuitatis CCCC.lxxxiiii. e ligno tn̄ ecclesiā fundauit,ut annales eorū & Ia.Vuimphelingius in catalogo testant.Sed tp̄e inde Bernardi ep̄i anno Christi M.xvi.lapideū factū est fūdamētū.Nono inde anno erigebat. Turris summi tēpli incepta est anno christi M.cc.lxxvii.Inde usq̄ ad galeā pducta M.ccc.v.desiit,hæc partim ex Vuimphelīg.partim ex eorū chronicis hausim9. Vrbs hæc egregiis ciuib9 ornata est,in primis Nicolao Gerbellio, Ia.Sturmo Iacobo Oslario,uiro literatis oībus sedulo,cui & rerū experientiā multarū lōga & inæstimanda peregrinatio cōcessit.Nec sua laude defraudet Eruinus de

Sraſburg Argento racum

Tribochi

Eccleſiæ fundator

Stainbach,q̄ turrim primus fundauit,ut epitaphiū illic teſtať.Eſt aūt turris hęc ꝓfecto inter miracula mundi recenſenda,caput inter nubila cōdit, ut Aeneas ait. Vrbē hanc Hieron.diſt.xii.epſa xxxii.ad Geruntiā Argentoratū uocat,& multa ſuſtinuiſſe mala ſuo tpe aſſerit.Monaſteriū.n.illic cōbuſtū eſt anno M. vii.& inde reædificatū anno M.xv.ut annales eorū ferunt.Attila rex Hunnorꝝ totā ipſam deſtruxit,ita ut libere uia egredientibus ubiq̄ pateret,unde Straſz burg dicta eſt.Henricus tñ II.ipſam iterꝝ anno M.IIII.erexit.Philippus Ro.rex contra Ottonē IIII.mouēs argentinā ꝑpugnauit,ſed nō expugnauit. Anno M. C.xcviii.inundatio grauiſſima iactura ipſam ferme peſſundabat. Deinde M. ccc.xliii.circa feſtū Iacobi grauior paulo aquarū uis urbē cōcuſſit.Hanc ciuitatē a regibus Franciæ frater Ludouici regis abſtraxit,ſterilis.n.factus B.Virgini Marię ciuitatē deuouit,referente Vuimphelingio.Prudētiſſimus illic ſenatus eſt cuius poteſtas olim apud nobiles uigebat,facto inde tumultu ad ciues priuatos ꝓducta eſt,ānо M.ccc.xxxii.De illa ciuitate Volaterranꝰ li.vii.& Dracū tiꝰ. Huic urbi celſæ metiunť mœnia turris, Nā mihi ꝑcupide nunc argētaria cordi eſt, Teutōicis ꝑſtat grādi q̄uertice tēplis, Vrbs ꝑclara ſitu rheni cōter
Alſatia mina ripis Gloria ꝑcipue rhenanis maxīa terris. ALSATIA Elſas,ab Alſa flumine nomen habet,ut in Odilia noſtra ſcripſimus,q̄d Phileſius illo carmine oſtendit de Alſatia. Q̄uis ornet nemoroſis uallibus atq̄ Arboribus uariis floreat oīs apex, Munera cū liq̄do ꝑbet cerealia baccho, Ipſaq̄ fron deſcit floribus oīmigenis, Mitis in apricis ibi creſcit collibus uua Alſaticā di cunt nomen ei Alſa facit.Alii Iſſatiā uocant,flumen.n.hodie (die Yll dicit) latiſſime ſe illa ꝓuincia extēdit, q̄d æneas Syluius teſtať,ubi hāc ꝓuinciā plus uno
Heluetia dioceſi oſtēdit ualere,Baſilienſi uidelicet & Argentinenſi,dicit Heluetia, uide in eius dictione.Volaterranus li.vii.Rhegino abbas,quā Alſatiā in uno loco noīat,in alio (ſi liber non eſt deprauatus)cū Caroli mentionē facit & Seleſtadii,Eliſatiā appellat. Marlianus in dictiōe Nemetes Helſatiā dixit.i.Heluetiam & a ciuitate ducatus Burgūdiæ Alſeti dictā,ultraq̄ Spiram Alſatiā extendit,& Iac.Vuimpheling.in ſua germania c.xxiiii.oīmes Rheni accolas olim Alſates & Francos dictos ait.Nā ſub Francorū impio olim Alſatia ſubiiciebať,inde ꝑ Ottonē primū in Marchionatū euaſit,& ꝑ eius filiū gubernata eſt uſq̄ ad duces Auentinos deuenit.Eſt aūt duplex Alſatia,inferior.ſ.quā epo Argētinenſi tradidit ultimus Marchio.Superioris uero ciuitates quaſdam Dagobertus tradidit
Augia Arbogaſto & Florētio. AVGIA MAIOR (Rychen au)a rerū copia nominať,hanc cōuertit Oſophon Anglię alūnus, quā Sueuorū impator cōdidit. Abbas tñ Spāhei. a Primínio ſcribit auſpicatā fuiſſe primitꝰ Augiā,ditiſſimū
Andelau olim cœnobiū totius Germaniæ monaſteriis. ANDELAV oppidulū alſatiæ,iuxta Vogeſum,non lōge ab Hohenburg,ubi nobiliſſimi ſacri impii eq̄tes degunt,ibi monaſteriū a Richarde impatrice fundatū eſt,anno dñi Dccc. lxxx.ut annales Argentinenſium dicūt,ibi & Lazarus reqieſcit,& unus clauorū,caſtrū illic ſemel deſtruebať ꝑ Henricū de Staheleck epm Argentinenſem anno M.ccc.lxxxvii.Rhegino Prunieñ refert impatorē contra Nortmannos expeditiō

expeditionē feciſſe,inde rediiſſe in Alemaniā,Limphardū epm Vercellēſem ſibi in publicis conſiliis unicū conſiliariū arguiſſe adulterii ſuæ cōiugis Richardæ,eo q̄ epus familiariꝰ q̄ oportebat reginę miniſtraret.Pro eadē re q̄q̄ concionē uocauit impator,& mira dictu publice teſtabať nunq̄ ſe carnali coitu eā tentaſſe,cū plus q̄ decennio legitimi matrimonii fœdere ei fuiſſet copulatus.Illa ab oī cōmixtione īmunē & ſe eſſe ꝓfitebať,idq̄ approbauit dei oīpotētis iudicio,ignitorū carbonū hauſtu.Facto inde diſſidio monaſteriū q̄d in ſua regione conſtruxerat,famulatura deo deceſſit. Hæc Rhegino Prunieñ. monaſteriū aiť,ſed non nominat. AVREATENSES Bauari ſunt incolæ regionis Aurea
iuxta Eichſtadiū,ubi reliq̄æ S.Vualpurgæ ſunt.Sic Celtes li.ii.odarū. Aurea tenſis decus oīme terræ Virgo,qua pulchra rigat arua ualle Almonus, cunctos exuperās ſaporo Flumine piſces. Aeneas hanc ciuitatē uocat Dryoſpoli Aichſtat ἀπὸ τ̃ δρυὸς καὶ τ̃ πόλεος in epſa de laude Germāorū,q̄d & Con.Celtes in Germania ait.Alii Eichſtadiū quaſi Edtſtadiū a ſolitudine dixerunt, & a S. Vuilibaldo in deſerto degēte principiū ſūpſiſſe.Illic oī ꝓmiracło B. Vualpurgis clarior choruſcat,e cuiꝰ ſepulchro oleū diſtillat.Epiſcopatꝰ illic oīm Bauarię longe potentiſſimus eſt,cuius lib.iii.meminimus. ALLOBROGI Subau- allobrogi
diēſes ſunt ultra Heluetios,ut Platina in uita Nicolai V.ſcribit, & Sabel.Liguri nus li.i. Allobrogoſq̄ duces coeunt Germania Rheno. Allobrogorū Tacitus meminit in lib.hiſt.Pōp.Mela li.ii.In ducatū aūt redigebatur ꝑ Sigiſmundū impatorē. AREDATA ut Ptol.li.ii.ca.i.ta.iiii.Linx diciť ciuitas Auſtrię Aredata
græce ἀρελάτη Rhętiæ urbs olim non longe a Vienna. ASANca nūc a Ptolemęo ibidem Clepern fertur germanię ciuitas,gręce ἀσανκα. ARESFLA Aſanca
uiane Nerlingen,a Flauio impatore parta uictoria ipſam cōdente dicta. Alii Nerlingē
Aretisflauiā uocitant,urbs Sueuiæ in partibus Rhizæ,impio paret. ALGI Algiones
ONES populi ubi Rhenus oriť in Heluetia,ut uult Celtes. AMBERGA a Amberg
Ptolemęo li.ii.ca.i.ta.4.Cancioebis diciť. AVRELIANA Enff,ab Aurelio aureliana
dicta. ANDEGAVIA Gallię ducatus apud Turiones & Bituriēſes, ꝓ- Andega
ximꝰ Oceano,ait Lilius. AMERBACHum monaſteriū a Primínio cōſtruuia
ctū eſt,dioceſis Herbipolenſis,ut refert Abbas Spanheimius. AVARI popu- Amerba
li trans Rhenū & Danubiū in Hercynio (ut ait Marlianus) horū meminit Pla- chium
tina in uita Stephani V. Ptole.& Rhegino Prunieñ.hi ergo olī Vngari fuere Auari
& a Plynio lib.4.ca.xiii. & Cor. Tacito in germāia Varini dicuntur, authore Her.Barbaro.Obdormiuit ergo Volaterra.li.vii.in hoc,q̄ Varinos,nūc Varmos,& Varmenſes dici ait.Auaros uero,q̄ olim Sauari dicti ſunt,cum tñ una gens ſit.Enarrator Ptolemęi Auartios hos uocat,Otto Friſing. Auares noīat, Locꝰ Vo
& optime noſtro iudicio,græce.n.ἀβαρεσ a Suida in dictiōe βουλγαροι appellant. laterrani.
Hos & a Gepidis ortū habuiſſe refert Otto.Roſuita monialis eodē noīe eos nūcupauit,& hodie Vngaros eſſe dixit.Similiter & Paul.Diaconus in Mauricio,& in geſtis Lōgobardorū li.i.ca.ult.a ducis unius eorū noīe Hunnos prius nunc Auaros appellari conuincit,cui tñ non auſculto,ut in pri.lib.adduximus. Mantuanus Auarinnos duplo.nn.cauſa metri ꝓtulit ad cæſarē.Ecce ſagittife-

ros auarinnos,ecce Carithnos.Ptole.eos Sarmatiæ populos ,ꝑbat,uerba eius
ſunt lib.γ.poſtq̄ de Phennis mentionē facit, ὑφ' οὓς,inqt,αὐαρῖνοί πρὸς τὴν κεφαλὴν
τῆς ἰσούλ. ποταμοῦ .i.Supra hos Auarini ſunt ad caput Iſtulę fluuii.Ego ,ꝑfecto fa-
cile dixiſſē Auaros Vngaros, Varinos uel Auarinos Pruſſiæ populos, ſed
aliis relinquā,nec temere contra Hermolaū agā.Sūtq̄ Auares in Bauaros abiiſ
Armarii. ſe dicūt,addito.B.eorū noī. ARMARII olim dicti ſunt Franci q̄ iuxta rhe
nū conſederunt,ut ait Marcellinus,uerba eius ſunt li.xx.Appropinquabat rhe
no,& inde tranſmiſſa legione ſubito inuaſit Francorū q̄ſdā,q̄s Arthuarios uo
cant,Bebelius legit armarios. ALTHA in Bauaria monaſteria dicunt duo
Altha eſſe ſic nuncupata ordinis S.Bñdicti.Inferius Odilio dux pater Taſſilonis cō-
didit.Supi⁹ uero Priminius epūs,ut amborū hiſtorię dicūt,cōſentit & Abbas
Albani. Spanheimius in hiſt.Francorū. ALBANI de q̄bus Marcelli.li.xix.in prin-
cipio,Aeneas Syluius & alii Taurini ſunt.Suidas græcus Albanos Galatarum
Ambro populos iuxta Iſtrū eſſe ,ꝑbat & terram eorum fertiliſſimam pabuliſq̄ lætis.
nes Sunt & populi Sarmatiæ ad Iſtulā fluuiū ſecundū Ptole.iuxta Auarinos Ἀμβρό-
νες εἶτα ἀναρτοφράκται ἀρουῆται & alii Ambrones Anartophracti Arſyetæ.
Altonis ALTENMINSTER latine altonis monaſterīū dictū,ab Altone hic reg̨e
monaſte ſcente auſpicatū eſt.Monachos illuc tranſtulit Henricus filius Ethiconis de ge
rium nere Vuelphonū q̄ prius in Auergau fuerunt,ait Vrſpgenſis. ASCHAF
Aſchaffē FENBVRG canonicalis eccleſia dioc̨eſis Moguntiacæ Otto cōdidit Bruno-
burg nis pater. AVGIAM Cæſaris, Kaiſers vuerd, duobus a Noueſo miliari
Augia cę bus iuxta rhenum ſtruxit Ezelinus frater Kungundis Palatinus Rheni.
ſaris ABACHVM ciuitas Bauariæ a Ludouico patre regis Ludouici condita
Abachū. eſt,ut eorū annales hñt. AMERTAL locus Bauariæ ab Ottone & Fœde
Amartal. rico ducibus condit⁹.Otto.n.dux de Amartal,ex Sophia filia Fœdericum de
Amartal habuit & Bertholdū nepotes.Bertholdo filius Otto cognomine ſan
ctus contigit,qui Bambergæ ſepulchro prouiſus eſt.

DE LITERA B.

Bructeri. BRucteri,Prutheni,Pruſſii, Vlmigeri,Sarmatiæ populi ſunt a Mamerti
no ad Cōſtantinū,Strabone li.vii.& Cornelio nuncupati, q̄s Pruſſios
Celtes, Vlmigeros Aeneas uocant,Ptolemęus Amaxobios, legi apud
vlm geri Vlmanes Ply. Vlmanetes li.4.na.hiſt.ca.xvii.Ptole. Vlbanectes gallos,nō idē cū Vlmige
ris apud Ptole.nā Bructeros ad Oceanū ſitos memini me legere,q̄s alii Vl-
merugos appellabant. Hi aūt Pruſſiā Preuſſen,olim ,ꝓuincīā tenuerunt,ut lor
nandes ait natione gotthus,& eos Vlmerugos noīat,a Rugiis forſitan.Gotthi
uero ipſos expulerunt,ut ſcribit Aeneas,nunc dictū Hieronymi intelligīt ī ſup
plemētis Euſebii,q̄ ad Viſtulā conſediſſe Gotthos ſcribit.Cor. Tacitus in Ger
mania Bructeros iuxta Tentheros ponit,q̄s & Chamanos, Angriuarios,&
Bructeros expuliſſe indicat ab eorū ſede,uicinarū cōſenſu nationū,ſeu ſuꝑbia
uel odio aut ꝑdæ dulcedīe,Hæc Cornel.Marlianus Bructeros a Cāmanis &
Agriuariis pulſos oſtēdit.Noſtro ſeculo(ut dixi li.iii.hanc ,ꝓuincīā fratres Teu
tonicorū habitant,q̄ eā armis acq̄ſiuerunt,a manu infideliū.Illic dū pugna am-
bigua

bigua fuit candidæ crucis ſimulachrū chriſtianis apparuit,a cuius aſpectu mul
ti ſanabant,ſicuti eorū annales dicunt. Vnde in habitu eorū candidæ crucis ra
tio conſtat.Habitant aūt illi iuxta mare baltheū,ibi & Viſtula ꝑterlabit,nec fę
licior terra ſub cœlo eſt,piſcibus,carne,& oībus humanæ uitæ neceſſariis.Vn
de Celtes de ipſis in Hercynio. Quoc̨ manet pulchro dies iam Pruſſia por
tu Sarmaticis obducta plagis,q̄c̨ ultimus orbis. Et Claudian⁹ in panegyrico
Honorii. Venit accola ſyluæ Bructerus Hercyniæ. Ciuitates eorū Parme- Ciuitates
nenſis,Sambienſis,Dantz.Eſt & caſtrū Mariæburgū, q̄d Carinthiorum rex Pruſſiæ
Vdalricus ſemel cœpit,ut Aeneas in deſcriptione Bohemiæ teſtat.Poloni no
ſtro tꝑe meliores ciuitates chriſtianiſſimis militibus abſtulerūt,hos olim Au
guſtus deuicit per Amaſum fluuiū, ut ait Strabo li.vii.Et idem Strabo ad Oce
anum uergere ipſos dixit.Cornelius in hiſtoriis hos olim a Cattis & cheruſcis
exactos & uenundatos ſcripſit.Ligurinus eos lib.vi.Bruſcos nuncupat,in aliis
libris Briſcos.Cornelius tamen in primo hiſtoriarū duplices ait Bructeros eſſe
ultimos in Amiſiā & Lupiā amnes uictos.Reliqua uide lib.ultimo in dictione
Pruteni. BATTANODVRVM gens Belgica,inter Coloniam & Tra Battano
iectenſem urbes epiſcopales,ultra Noueſium, in finibus ducatus Cliuenſis ſi- durum
tum,Rheno adiacet,ut ait Marlianus,& Ptolemæi enarrator,de illa Cornelio
Tacitus in libro hiſtoriarum. BRVXELLA oppidum Sueuiæ (ut Rudol Bruxella.
phus Agricola in una epiſtola ſcribit)licet ibi lingua ipſos non eſſe Sueuos ar
guat.Hic canonici olim religioſi (tantum ex nobilibus) eliguntur. De hoc op-
pido multa enarrator Ptolemęi,paret nunc epiſcopo Nemetum.Eſt & Bruxel
la nobile oppidum Brabantiæ non longe ab Antuerpiis,cuius plures memine
runt.Hoc uero oppidum Sueuiæ olim ſub imperio Vuormacienſium fuerat,
Hi autem illud Conrado duci Vuormacienſium,qui in bello cōtra Vngaros
occubuit,tradiderunt,ut omne ius quod Vuormacienſes haberent,& nomen
deponeret.Inde Conradus II.cæſar hæres illius oppidi, nepos prioris conradi
totum oppidum Sigebaldo epiſcopo Spirenſi donauit. BVSA ctori Friſi buſactori
ſunt,ubi nunc ciuitas eſt Groningen,acriter impugnata a duce Saxonū noſtro
tempore.Hæc regio & Friſia dicitur,cuius incolas Friſos Aeneas Syluius,Iaco
bus carmelitanus,cornelius Tacitus,Marlianus,Hermolaus Barbarus, Ptole-
mæus Friſiabones,Plinius libro quarto capite decimo ſeptimo naturalis hiſto
riæ Friſiauomes nominant.Sępe tñ Plynius in aliis locis cū Ptolemęo diſſētit.
Eſt autem ſita Friſia ad Oceanum Germanicum,ab oriente habet Saxoniam,
a meridie Vueſtualos, ab occidente Traiectenſes,ut Aeneas Syluius ait,caret
& lignis,plantis ac agris omnino paluſtris,& uaſta iacet.Cornelius Tacitus au
thor grauiſſimus ſimul & doctiſſimus, in Germāia ſcribit eos inter Bructeros
Dulgilinos,& Thaſuarios habitare,& ad Oceanum uergere,cum Rheno ad
loca ubi columnæ Herculis uidentur. Conradus celtes poeta egregius Friſos
Bubulcos uocat.Marlianus autem ipſos poſuit iuxta Brabantiam & Gelriam.
Alii Buſactoros uolunt,terram non longe a Fulden, ubi & die hodierno ue-
ſtigia apparent,& dicitur Buchonia Buſacterorum, ſi fidem adhibere uelis.

Dicit aũt Frisia a Friſone Clodionis filio regis Francorũ,ut Abbas Spanheimi9 ex Hunibaldo ꝓbat.Ptole. κατέχουσι δὲ τῆς γερμανίας ὅσης μὲν πρὸς ἕω ῥῆνον ποτα μὸν ἀρχομένης ἀπ' ἄρκτων οἵπερ σκάκτορεσι.i.Tenent aũt Germaniã ad Rhenũ fluuium a ſeptentrione incipientes Buſactori. Et idẽ. Iuxta Buſacteros Friſi ſunt uſq; ad Amaſum fluuiũ. Ex q̃ plures illos non Friſos eſſe uolũt,niſi q̃ Ptole. addit.Minores aũt gentes q̃ inter cauchos paruos atq; Sueuos iacent Buſacto

Breuci ri ſunt. BREVCI populi alpini referente Plynio li.iiii.ca.xix.& ab Auguſto uincebant,ut & Strabo teſtat lib.4.Dicunt aũt ſecundũ cæteros populi Nori corũ.Sunt & Bruni populi apud Plynium alpini lib.iii.ca.xxvi.p̃ q̃s Saus fluit. Ego hos Brunos & Breucos eſſe auguror Vngaros, Ptole. ubi de Pannonia inferiori loquit, ἀρκτικώτερα ἀναρίσκοι εἶτα βρεῦκοι ἐν ῥῖς ἀνατολικοῖς.i.Septentrio

Blau9 fõs nales Auariſci ſunt breuci orientales. BLAVBYREN blauus fons dicitur a q̃ nomen habet in Sueuia p̃dium ibidẽ monaſteriũ. BAMBVRGVM ſi

Babenberg ue Babenberga a Ptolemæo li.ii.ca.i.ta.4.Gramonariũ dicit, a Baba filia Ottonis nomen accepit.Hanc urbem Pauonis uocat Gotfridus Viterbiẽſis, cuius illa carmina ſunt. Tramaricus fluuius uulgo radiantia dictus, Mõtis Pauonis urbis amœna colit. Noĩe mutato mons Babẽberga uocat, Montis ab urbe tñ culmina clerus habet. Hanc ciuitatẽ Baba,ut dixi,erexit,epiſcopatũ Henricus II.anno M,vi.ut Lupold9 ait ca.ix.de zelo in honorẽ S.Petri & Pauli apoſtolorũ,& Georgii martyris auſpicatus eſt.Hunc p̃diis multis ditauit,ut Otto Friſin.li.vi.Platina in uita Benedicti viii.& alii ferunt.Inde,ut Lupoldus ibidẽ aſſerit,S.Stephani illic collegiũ,& monaſteriũ S.Bñdicti orſus eſt. Hæc oĩa in hiſtoria Francorũ,& in ſupplemẽtis Euſebii,in Gotfrido Viterbienſi cõcludũtur.Henricus q̃q; II.de cruce,& parte clauis dñicæ paſſionis,& alia Babenbergenſibus cõmiſit,teſtante Lupoldo ca.xii.Berengarius anno Dcccc.lxiii.ab Ottone captus,illic delituit.Henricus q̃q; cũ Kungunda ſepulti ſunt in Babenberga,miraculis coruſcant,ut Sigeberto Geblacenſi,& Lupoldo ca.v.placet. Hãc ciuitatem inde ampliauit Albertus tempore Ludouici,illic gladium eſſe contendunt,q̃ Malcho Petrus aurẽ abſcidit.Celtes de ea lib.iii.odarũ ſic. Iane Bãberga genitus uetuſta, Quæ fuit q̃ndã ambitioſa ſedes Cæſarũ,Regnes9 ubi ſubintrat Gurgite Mænũ. Primus illic epũs fuit Eberhardus, Benedictus papa eccleſiã cõſecrauit,ut ait Geblacẽſis,multa Volaterranus li.vii.Illic Albert9 comes ab Hattone inſidiis ꝓditus eſt Ludouico impatori.Illicq; Philippus rex

Bethaſii contra Ottonẽ IIII.bellũ mouẽs,ab Ottone Palatino ꝓditus eſt. BETHASII ut ait Marlianus,inter Celtas, ꝓxĩ Caninefatib9, Tũgris,& Marſacis,Traiectẽſibus,ad utrãq; Moſæ ripã cis Rhenũ ſiti ſũt in dioceſi Leodiẽſi,de his enarra

Bacchãricum tor Pto.cũ Marliano & aliis. BACHARACVM Rhenana ciuitas ſub Palatini ditiõe.Rudolfus Agricola optimũ ibi uinum naſci ſcribit. Vnde ſe putare a Baccho dictũ (teuto.Bacharach),paruit olĩ epõ Colonienſi,uerum anno dñi M.c.lxxxix.Cũrado Palatino rheni addictũ eſt. BATAVI inferioris ger-

Bataui manię popli.Ply.li.4.ca.xv.eos Butauos dixit.Hermol.& Ptole.batauos uocãt. Marlianus illos a Cattis ortos aſſerit,& a tranſrhenanis,Ceruſis & Ligiis Pani

nicæ populis,& ultra Hercyniũ ſediſſe,domeſtica tñ ſeditione pulſis, inſulã illam occupaſſe,Hæc ex Cornelio,Marlianus,Plutarchus in Ottone batauos nobiliſſimos ait eqtes hãc iſulã habitare. Aeneas Syluius paluſtrẽ & paſcuoſam regionẽ Batauã putat eſſe,& ab oriente Friſiã,a meridie Vueſtualiã, a ſeptẽtrione Oceanũ habere,eorum inſulã Batuã uocat Petrus Marſus. Aeneas duas ciuitates enumerat p̃cipuas,Doltratenſem et Brielẽſem, ambas mercatoribus aptas in Hollandia.Sunt aũt Holandi Batui, non tm̃ hi Holandi q̃ incolunt mare baltheũ,aut Daniã,ut Marlianus ait.Hi a cauitate (ut ita loquar) aquarũ dicunt Holãdi.Q. Volaterranus uult,& Celtes illo uerſiculo in amoribus dixit. Illicq; Batui, Hollãdicq; cauis habitant ubi littora terris Suſpẽſi Holandi. dubio per freta ſæua metu. Videt igit Tortelius optime Batauos p̃ th ſcripſiſſe,& a græco βαθύ.i. ꝓferendo deducere,concordat græca uox germanico rigori,Hollandt.De Spuma Batua li.ii.in fine diſputauimus apud Martialem. Quid aũt Auris Batua ſit enarratores eiuſdẽ, melius tñ Eraſmus enodauit. Nec deſunt,q̃ appellationẽ Batauæ in Gelrenſes referant,& hac cõiectura nitunt.Veſtigiũ.n.huius in Gelria dicunt reſpondere ex loco Bedaue dicto,receptior tñ ſentẽtia illorũ eſt,q̃ græcũ uocabulũ Batauiã putant,a βαθύ,& i Hollandos reiiciunt.Corripit aũt uel ꝓducit penultimam Batauia Iuuenalis.Hic petit Euphratẽ iuuenis domitoſq; batauos.Et Syllius li.ii.Iam puer auricomo p̃formidate batauo.Lucanus.Vangiones batauiq; truces.Mãtuanus ꝓduxit,Tardat mora nulla batauos Enarrator Ptolemęi eos octoginta mil.paſ.ab Oceano diſtare ,dioceſis Traiectenſis,proximos Friſis dixit. Tacitus p̃cipuos uirtute omniũ Rhenenſiũ eſſe ſcribit,ex illa inſula hi legati fuerunt, quos ſolos (Pompeius apud Tacitũ) fide & bello oĩbus p̃ſtare teſtatus eſt,ex illa inſula columẽ & tuba totius Germaniæ Eraſmus noſter Roterodamus ꝓdiit. BONNA Bonna oppidũ ad interiores Rheni ripas ſitũ eſt,Coloniæ & Cõfluentiæ proximũ,& Belgis aſcribẽdũ cõuincit Marlianus.Hoc oppidũ obtinuit batauorũ p̃ceps Herennius Gallus ut Tacitus li.xx.hiſt.& Peutinger ſcribũt,& idem Tacitus li.xix.hiſt.Ptol.li.c.βόμμαν appellat.Antonin9 Pius uero Bõnã. BVRGVN burgũdia DIAE eo libentius uolo mentionẽ facere,quia Germanos Plynius lib.4.ca.14. dixit.Hos e Scandia ueniſſe recepta ꝑſuaſio obtinuit,& inter Galliã germaniã inde ultra Rhodanũ & Rhenũ ꝓfectos Burgos condidiſſe,a q̃bus dicti ſunt. Poſtea a Clodoueo rege Franciæ ſubiugabant,ut Michael Riccius collegit.Tẽpore inde Fœlicis III.regnũ eorũ in ducatũ ceſſit.Alii illos Romanos fuiſſe uolunt.Cæſar in cõment.hos Heduos & Sequanos indicat,Peutiger ipſos Francos expuliſſe primitus,& ſedẽ poſuiſſe refert apud Heduos & Lingonas,Cabilonenſes Blondus a germanis Burgũdiões ortos aſſerit,Oroſi.li.vii. Paulus Diac.& alii multa de ortu eorũ adduxerũt. BVRI tergora Marcomanorũ Buri & Quadorũ claudere & ſermone Sueuos eſſe Tacit9 æſtimat. Iulius Capitolinus iſtos Bureos uocat in uita Antonini Pii. Ptolo.ad Iſtulam ponit,ait.n.lib.c. Buri ſunt uſq; ad caput Viſtulæ fluuii,quare Poloni eſſe cõiectãt. BRAN Branden DENBVRgẽſes Saxõię olĩ popli fuerũt,ut ait Sylui9,&nos li.iii dixim9,duo burgẽſes.

Marchionatus ſunt,nouum & ueterem Albis fluuius interſecat, ubi Gardilenum,Soltueldium & Oſterburgum ciuitates uidentur,multa Aeneas Syluius. Eſt & Hamburgum pontificalis ciuitas, de illis Volaterranus li.vii.Francꝰ Frã corũ rex primꝰ in hac regiõe q̃ndã conſedit,q̃ habet ab oriẽte Sarmatas, a meridie Sclauos Bohemiæ,ab occidente Saxoniam & Teutones, ab aq̃lone Cimbros,ut Hunibaldus ait,Abbas Spanheimius brãdenburg eſſe elicit. Hi dicti ſunt Marcomeri a Marcomero,& inde ab eius filio Brandone,q & brandenburg condidit,brandẽburgẽſes. Hęc abbas Spanheimius ex Hunibaldo elicit,

Belloua ci. A Ptole. Seligni Senones Pharodini appellant. BELLOVACOS oĩum Gallorũ Cæſar li.viii.uocat p̃ſtantiſſimos,unde Cimbri totã Galliã uaſtabant p̃ter hos,ut lib.vi. ꝓbaui. Quod & Marlianus ac Strabo lib.4. indicauerunt, Oroſius li.vi.lx.millia illos contra cæſarẽ ait miſiſſe.Strabo belloacos,Cæſar tñ Liuius,& ſupra Liuiũ Florus li.cxiii.Eutropius li.vi.Marlianus,Oroſius,& alii bellouacos eos appellãt.Memini apud Plyniũ li.4.ca.xvii.& bellouacos legere. Sunt aũt Menapiis ꝓximi ad Oceanũ,referente Strabone li.4. Marlianus in ꝓuincia Rhenẽſi,in Francia eos habitare ſcribit,& urbem epiſcopalẽ incolere, Ptol.li.ii.ca.viii.ta.iii.Cæſaromagũ Bellouaci ciuitatẽ noĩat.Oroſius li.vi.ca.vii. cęteros uirtute & p̃ſtantia eos anteire dixit.Galli eorũ lingua eos beãnois uoca

birchanis bant. BIRCHANIS locus germaniæ quẽ Druſus cępit,ſemp Roma.infeſtus,ſæpius captus,ſemp deſciuit,demũ ſedes illic ciues reliquerunt, ut placet Straboni lib.vii.Hermolaus Burchaim dixit ex ſentẽtia Strabonis. Ply.li.4.cap. xiii. Burchanã fabariã noĩauit. Eſt aũt regio poſt Codoneũ & Cĩbros, ut Ply. ait,Zach.Lilius in mari germanico hanc ſitã,& a frugibus dictam conuincit.

Bingia BINGIAM (Bingen) nunc Pingiã Belgarũ oppidũ & Germaniæ, inter Moguntiã & Confluentiã cis Rhenũ eius ripis finitimũ,aiũt Marlianꝰ & enarrator Ptolemæi,de illa ciuitate Cornelius in lib.hiſto.Cœnobiũ non longe ab hac S.Rupti Hildegardis regina erexit,ut annales Argentineñ. dicunt. Huius

Briſachũ. urbis meminit Anto.Pius in Itinerario. BRISACHVM (Briſach) caſtellũ Briſgaugiæ,cuius Sigibertus Geblacenſis,& Briſaci montis Antoninus Pius meminerunt,Otto lib.vi.ca.xix.chronicorum Breſacum dixit.Annales Suitenſium & Iacobus Spiegel briſagum,Picus tamen Mirandulæ comes briſacum Olim hoc oppidum Harenlingorum (neſcio quorum) fuit, ut Geblacenſi placet.ego Zæringorum aſſererem.Illic Eberhardus tempore Henrici & Ottonis primi anno incarnationis M. XL.occidebatur, obſeſſꝰ ab Ottone rege. Arx ibi a Bertholdo de Zæringen conſtructa eſt,ut annales Suitẽſium dicũt, Otto uero Friſing.ab Henrico caſtrum ibi (ut aſylum pauperum) cõſtitutum eſſe teſtatur lib.vi.cap.xix.& lib.vii.cap.ultimo.Chronica Suitenſium Briſachũ per regem Franciæ fuiſſe captum,regem autem Francię Ottonẽ fugaſſe uſq̃ ad Lucetias,& illam prouinciam Alſatiæ duci Friburgẽſi ſcil.ducibus de Zæringen tradidiſſe.Inde ad comites de Habſpurg deueniſſe aſſerunt,& ad domum Auſtriæ.Illic Rhenus præterlabitur,oppidum illud in monte ſitum, q̃d Picus in carmie de cruce ſic exp̃ſſit. Vorticibus magnis cõtingit tecta Briſachi

BITVRIGES populi Galliæ metropolis,ubi eſt Turo Aq̃taniæ pars.Soli hi(ut ait Hermol.Barb.)indigenæ ſunt inter Aq̃tanos,illic S.Vrſinus epũs mi Bituriges grauit ad cœlũ,hos S.Auſtragiſillus conuertit,ut Ptolemæi enarrator aſſerit. Hos bituriges uocat Cęſar in cõment.belli gallici,& Ptol.li.ii.ca.vi.ta.iii.eiuſq̃ enarrator,Hermol.Barb.bituriges uel bituros dici cõuincit,Plynius li.4.ca.xix. cognoĩe ipſos Sexignatios dixit, Vbiſcos Ptolemęus, βιβουργεσ.n.inq̃t, οὐβισκοι. Strabo li.4.bituriges Loſcos dictos p̃hibet,meminit horũ Plynius. BERN Berna ciuitas Heluetiorũ poſt Friburgũ anno xii.condita eſt,ut teſtant eorũ annales. Sunt qui hanc urbem Arctopoli uocant. ἀπὸ τῆσ ἀρκτου.i. ad Vrſa. Annales uero Suitenſium probatiſſimi anno domini.1086.aiunt Bertholdum fugato rege Francorũ ab Ottone Suitenſiũ tellurẽ in ditionẽ accepiſſe,rõne cõiugis eiꝰ itaq̃ anno p̃dicto .xiiii.poſtq̃ Friburgũ Ottlandiæ ciuitatẽ condidit,Bernã extruxiſſe.Illic prudentiſſimus ſenatus ab oĩbus eſt appellatus.Huius ciuitatis meminit Aeneas Syl.et multa in bello poſſe indicat,q̃d & in ꝓpatulo eſt.Illic Prędicatores ante paucos annos de hæreſi cõuicti cõburebant,q̃rũ Faber Stapulenſis theologus in trãslatione ſua meminit,Eſt & alia ciuitas Italiæ Verona di Verona cta in Italia,a Theoderico rege Gotthorũm,q̃ ciuitas a Gallis ſenonibus condita eſt,ut Polycrates,Iuſtinus,Peutiger ,blõdus & Iac.Carmelitanus ſcribũt.

BADEN latine Thermæ inferiores,opidũ inter montes ſitũ, a balneis ibi Baden dictũ,de illo oppido ita Philippus Beroald.in una epiſt.ſcribit.Quid referã ciuitatẽ indytã inter latiſſimæ Germaniæ ciuitates, haud longe a Rheno ſitã,duarũ arciũ munitiſſimã,his ꝓpe inexpugnabilis conſpicit,illic thermæ ſunt ſalutares.Ibi literis pene exoletis ſcriptũ eſt,Antoninũ imꝑatorẽ urbis conditorẽ Balnearũ extitiſſe.Hæc beroaldus.Sunt ibi balnea opinione & p̃ſtantia reliq̃s thermis inuentor ꝓferenda,q̃ a M.Aurelio Antonino anno dñi.c.xxvi.ſecundũ alios citra uł ultra inuenta ſunt.Huius urbis meminerũt Volaterranus li.vii.cõment. & Naucerus,ſemel obſeſſa ꝑ Argentinenſes baden ferẽt,ſed non expugnata. BOI populi a Cæſare li.i.Oroſio,Celte,ſiliter Ammiano Marcellino,Iornãde,Stra Boi bone,& Paulo Diacono referunt.Boioarios Peutiger & Aeneas uocant, nos bauaros.Aeneas hanc ꝓuinciã primo ait Noricos inhabitaſſe, alii ab Auaris Boioarii. Vngaris dictos uolunt,ut Roſuita monialis,q̃ Ottonis uitã ſcripſit,& addita litera.b.bauaros nũcupatos.Alii a Bois gentibus Gallię,hoc Aeneas negat,uerę maiori indagine utar.Marli. ſcribit Boos cæſarẽ uiciſſe,& locaſſe ad alia loca. Sabel.q̃q̃ li.v.Enea.vi.qui olim boi dicti ſunt a cæſare uicti,nunc bauari dicũt unde & hodierno die boos dictos iuenio,ut Celtes q̃ boos uocat illos,q̃s nos bauaros appellamus,& Cæſar li.i.Noricorũ agros boos uaſtaſſe indicat, & illuc cõſediſſe.Quid ergo dubitandũ in eo eſt, a bois ueniſſe bauaros. Audiamus Cornelium Tacitũ in Germania ita ſcribentem. Inter Hercyniã ſyluam, Rhenum & Mænũ,amnes Heluetii,ulteriora boii,Gallica utraq̃ gẽs tenuere. Manet adhuc Bohemi ueſtigiũ,ſignatq̃ loci ueterẽ memoriã,q̃uis mutatis cultoribus,Hæc Cornel.Ex cuius uerbis habeo olim Boios ubi nunc Bohemi ſũt fuiſſe,q̃d maioris admirationis loco recẽſeẽt,q̃ bauaros a Bois ueniſſe,q̃a muta

tis(inqt)ſedibus & ueſtigiũ ibi remanere. Nec & magna ibi diſtantia, occidẽtẽ .n. Bauari tenent, ut Aeneas ait. Annales Argentinenſiũ non pœnitẽdi ab Armenis Bauaros deueniſſe aſſerunt, aliis id remitto. Habet aũt bauaria ad unã partem Francones, ad meridiẽ alpes Italiæ, ad occidentem Sueuiã, ad Auſtrũ Bohemos, ait Ia. Carmelitanus. Illic Danubius & Lycus diuidunt Sueuos a ba
Bauariæ uaris. Quinq; epiſcopatibus numeraẽ illa regio ab Aenea, ornamenta eccleſiæ
epãtus q̃t pulcherria ſepoſita ſunt in bauaria, q̃ olim tpe Henrici Arnulfus deſtruxit cru deliter. Diffuſiora illis apud Ottonẽ li. vi. ca. xviii. chronicorũ extant. Tẽpore Theodonis chriſtiana lege bauaria ĩbuta eſt, ductu Rupti epi Saltzburgẽſis.

Burſfelt BVRSFELT in Saxonia monaſteriũ, a Gertrude ac Henrico de Northẽ
Billikaim conditũ eſt, ait Hermannus. BILLIKAIMENSE monialiũ monaſterium inter Neccharũ & Odenvualt, ab Erneſto de Hirſperg erectũ eſt, ut annales eorũ loquunt. BERICVM Haſſiæ monaſteriũ ſupra auriferã a monialib⁹
Bericum inhabitaẽ, ubi crux ex terra creuit. BELLVM PRATVN monaſterium
Bellum in Lotharingia, Simon Lotharingiæ dux anno dñi. M. c. lxxv. indictione Ro.
pratum xxi. tertio Idus Iunii, in die Aſceſiõis cõdidit, ordinis Ciſtercien. BVDOnis
Budonis monaſteriũ, Bodo epũs Tullenſis in honorẽ B. Virgis fundamentis ornatiſſimis iecit. BEDERAV monaſteriũ Haſſiæ inter Fuldã & Ederã, nõ ꝑcul a
Bederau. Caſſula, ubi Fulda & Vuerra cõfluunt ab Vuernhero anno dñi M. c. xx. erector aut a latitudine prati dictũ, a comitibus Gelrenſibus conditũ eſt. Primus
Bohemia Abbas B. Henricus ferebaẽ. Bohemia, Germaniæ regnũ eſt, ut lib. i. indicauimus, a Bohemo rege dictũ fuerat, ut uolumĩe iii. adduxim⁹, tota pene flatib⁹ aq̃lonibus expoſita, Albi ægra & Mulctauia fluminibus irrigua, opulẽtiſſima arboribus & pecudibus, ut Lilius ait. Hermolaus Bohemos legi putat deberi apud Põp. Melã lib. iii. & apud Cor. Tac. Ego utrũq; legi nõ nefas eſſe puto, licet Cornelius magnã uicinitatẽ inter boios & bohemos tradat. Ptole. illos bæmos uocat, καὶ ἡ λοῦνα ὕλη ὑφ' ἣν μέγα ἔθνος οἱ Βαῖμοι μέχρι τ. Δανουβίου. Et luna ſylua eſt ſup quã gens bæmi ſunt uſq; ad Danubiũ. Quibus uerbis & bohemos oli in ſedibus Bauarorũ cõſediſſe innuit. Nazarius Mamertinus in li. ad Maximia nũ bohemorũ meminit. Plura diligẽs lector apud Volaterranũ li. vii. cõment. & Platinã in uita Ioãnis xxii. repiet. Aeneas Syluius quĩq; uolumĩa rerũ bohemicarum conſcripſit. Fuit regio illa hæreſi Huſſitana infecta, de qua eplam ꝑpriã Poggius Florẽtinus ſcripſit, q̃ interfuit eorũ concioni. Primos ꝑterea ha
Braga bitatores Bohemiæ & q̃ reqrebant ad huius lineæ cognitionẽ lib. i. & iii. collegimus. BRAGA Bohemiæ metropolis, & totius Germaniæ urbs maxima, ut placet Aeneæ. Hanc urbẽ Primislaus primus bohemiæ dux cõdidit. Libuſſa uxor eius q̃rebat q̃d ageret; & ciuitati nomẽ dedit, illud .n. penes eos Braga ſonat. Hanc urbẽ Mulctauiã flutuius interſecat, nunc epiſcopalis urbs, olim ſub Ratiſponẽſi dioceſi comphẽſa, colunt nunc quatuor religiones illic corruptiſſimæ. Celtes poeta, ꝑpriũ carmẽ de ea cõſcripſit li. car. oda xxvii. Viſa nõ urbs eſt meliore cœlo, Fertili gleba tua Braga cincta eſt. Explicat ſeptẽ hæc ſpacioſa colles Quã rapax ſcindit fluuius ꝑ Albim Ambitu muroꝝ, imitata magnæ

gnæ mœnia Romæ Exiens, nomen ſocios petentes fluctibus e q̃r. Ptole. urbẽ Brunſui
hanc li. ß. ca. 4. ta. 4. Caſturgim noĩat. BRVNSVIGVM nobiliſſimũ oppi gum
dũ, a duobus fratribus Brunone ac Theoderico ab aliis Theomaro dicto, Lutolphi ducis Saxoniæ filiis conditũ, ſalutis anno Dccc. lxi. ut eorũ hiſtoric⁹ Hermannus teſtaẽ. Monaſteriũ illic in honorẽ S. Egidii anno dñi. M. c. xiii. Gertrudis condidit, & a Treueri S. Auctorẽ detulit pacto põlio. Cętera de ducibus & eius eccleſiis li. iii. diximus a Ptole. Tubiſurgiũ dicit. BVRITIVM a Ptole. Balbron
Sundis eſt, Sund nuncupaẽ. BALBRVN ciuitas a Ptole. Tuderiũ noĩatur Brabãtia

BREGETIVM ab eodẽ Preſpurg appellaẽ. BRABANTIA amœniſſima ac potentiſſima ꝑuincia Germanię, habet ad occaſum Flandriã, auſtrũ galliã, ortũ Gelriã, ad aq̃lonẽ Hollandiã. Nobiliſſimas ciuitates tenet, Traiectum Buda
Bruxellã, Bergã, Mechelinũ, Antvuerpiã, cętera li. iii. diximus. BVDA urbs Vngarię regia ſedes apud Danubiũ ſita, habet ab oriente Mœſiã, ab occiden Curta
te Noricos, a ſeptentrione Danubiũ, ad auſtrũ montes Illyricos. Hanc ciuitatẽ Ptol. li. ii. ca. xv. ta. v. Curtã uocat, κοῦρτιον, illic Paulus hieremita oſſa ſua cõdidit, Brun
ut aũt doctioribus ꝓſuaſum eſt, Buda a Ptol. Salmũ dicit, nõ Curta. BRVN Bremen
Arſicuã uocat Ptole. li. ii. ca. x. ta. 4. apud Morauos. BREMEN a Ptole. Habiramum dicit, urbs Vueſtualiæ epiſcopalis, quæ ab Hamburgenſibus huc trãſ S. Blaſius.
lata eſt, primus epũs fuit S. Anſcarius. S. BLASII monaſteriũ in Hercynio Baſãburg
fundatũ eſt anno M. lxxxiiii. ut annales Argentineñ. aſſerũt. BASANburg caſtellũ ſupra Moſam inſtructũ eſt a rege Baſano Francorũ, a q̃ & nomen ha Bruntes
bet, ut ex Hunibaldo abbas Spanheimius ꝓbat. BRVNTESHOFEN hoffen
monaſteriũ uirginũ in Saxonia, ordinis S. Benedicti, a Nicolao primo pontifice & Lutolpho duce Saxoniæ conditũ eſt, ut eorũ annales habent. BALLENSTAT Halberſtadiẽſis dioceſis monaſteriũ exordiebaẽ Otto, ſitũ eſt in Saxonia, hæc ex eorũ annalibus. Ballẽſtat.

DE LITERA C

CAſſula Caſſel urbs Haſſiæ dicta quaſi caſtellũ, olim .n. tm̃ illic arcẽ extitiſſe uolunt, Fulda, Ana & Truſula fluminibus irrigua. Illic liliũ aureũ Caſſula
e Roma ꝑ Lãtgrauiũ delatũ uideẽ, nuncupaẽ autẽ ciuitas illa a Ptole. Stereontiũ. Mons Cucullę Cuttenberg. CAPELLA monaſteriũ Haſſię Capella
Ciſtercien. ordinis, tria miliaria diſtãs a Bederau, ſic a Cardinali q̃dã appellata.

CALB oppidũ Sueuiæ, ducibus Vuirtẽbergen. ſubiectũ, olim ꝑprios comites habuit, & antiq̃ſſimos, ut Erlafridus comes, q̃ hoc oppidũ incoluit, anno Calb
dñi Dccc. xxxviii. tẽporibus Ludouici Pii. q̃ cũ Nottungo Vercellenſi epo Hirſaugiã monaſteriũ erexit, cui Erlafridus filius ſucceſſit. Longo inde tpis interuallo, Adelbertus comes de Calb uiguit, q̃ monaſteriũ Sindelfingenſe condidit, cuius neptis Vuelphoni ultio nupſit, uxor eius Vuilia uocabaẽ. Habuit ille Adelbertus Brunonẽ, Adelbertũ & Gotfridũ filios, q̃ Palatinus erat Tubingenſis. filias uero Vtã & Hirmegardẽ. CLIVENSIS ciuitas inferioris ger Cliuenſis
maniæ (Cleff) olim inter Sycãbros numerata, nũc ducatus, quẽ erexit Sigiſmũ ducatus.
dus imperator, & primũ ducẽ fecit Adolfum. CAMPVS Regis, condidit Kingſfelt

Richardis ſoror Vuilhelmi regis Romanorũ de Hollãdia. CONSTAN
Cõſtãtia tia (Coſtentz) Sueuiæ urbs, a Conſtãtino Magni Cõſtãtini auo dicta ẽ, ut Le
onhardo Are. uidet q eã muro cinxit. Secus Pic⁹ illo carmĩe introduxit. Quos
Conſtantini ꝓles oriente ſubacto Occiduas repetens ſtellanti murice terras
Condidit, & ꝓprio ſignauit noĩe. Vbi Picus a Cõſtantini filio hanc auſpicatã
dixit. Hæc urbs prius Vitudura nũcupata eſt, ut aiũt Aretin⁹ & Anto. Pius in
Itinerario. Ptole. Gannodurũ li. ii. ca. viii. ta. iiii. uocat, epiſcopatus pleniſſimus, il
lic S. Conradus olim epũs claruit, illic S. Pelagius requieſcit. Eſt & ara illic ĩſtru
ctiſſima, qua nobilior & p̃cioſior nõ repit. Hic cõciliũ fuit maximũ anno. 1414
de q̃ Platina in Ioanne, & Poggius Florentinus in epiſt. ad Leonardũ Areti
nũ. Eſt & tabula ibi antiqtatẽ p̃ ſe ferens, cuius Aretinus memĩt. Hæc refertiſ
Comitũ de Vuer ſima piſcibus urbs eſt, ut li. viii. diximus. Diu inſolentias Heluetiorũ ſuſtinuit
denberg extra ciuitatem illius S. Gebhard⁹ confeſſor iuxta & martyr oſſa cõdidit, ubi
origo .40. ſtadiis Heiligẽberg locus noiatur, unde comites orti ſunt de Vuerdẽberg
Ibi & lacus Lemãnus, cuius meminimus li. viii. & li. i. Hi aũt q circa lacũ & Cõ
ſtantiã morabant, anteq̃ a Cõſtantino reſtituta fuerat Cõſtantia, Nantuantes
dicebant ab antiqs, ſecundũ aliqs Natuantes. Horũ Peutiger & Strabo li. 4. me
minerunt. Marlianus Nantuantes iuxta Heluetios eſſe & Seq̃nos ſcribit. Ply.
Caleti li. iii. ca. xix. neſcio qd inferat, alpinas eſſe gẽtes. CALETI populi iuxta Me
napios ad Oceanũ, ut Strabo li. 4. refert. Horũ meminit Sabel li. v. Ene. vi. Eu
tropius li. vi. Hodie iuxta Rhenũ ſunt, Oroſius lib. vi. cap. vii. Galetos g. g. dixit.
Marlianus hos ſcribit Ambianis, Atrebatibus, Morinis & Oceano ꝓximos.
Ceruſii. Meminit horũ Plynius in iiii. & li. xix. ca. primo. CERVSII Germaniæ po
puli apud Cæſarẽ in bello gallico, ꝓximi Hermõduris, Cattis, & Ligiis, ait Ta
citus hos ſylua bacenis a Sueuis diuidit. Multa Eutrop. li. vi. & Oroſius. CHE
RVSCI a Celte & Cornelio dicebãt. Et ſic Claudian. Quæq̃ domãt cattos in
Cheruſci manſuetoſq̃ cheruſcos. Strabo hos indigentia laborare dixit li. 4. Cornel. olim
hos laudauit ut bonos, nunc uero ut malos inceſſit, eo q̃ bellũ inlaceſſiti ſemp
nutriunt. Euſebius in chronicis ubi de Auguſto mentionẽ facit fortiſſimas gẽ
tes illas eſſe, q̃bus natura uires & cõſuetudo experientiaq̃ dederit. Mantu. ad
Cæſarẽ. Et inertia arantes littora cherruſcos, ubi primã ꝓduxit contra morẽ
aliorũ duplicando. rr. Marlianus Cheruſcos a baſilea uſq̃ ad bruxellã deducit
ibi nõ lõge nr̃o tpe ueſtigiũ manet, ĩter bruxellã & Heidelbergũ (Kreichgau)
Celtes. Heluetiis porrecta iugis diriſq̃ Cheruſcis. Vñ multi opinati ſunt cheru
ſcos a Friburgo uſq̃ Bruxellã, & ultra uſq̃ Heidelbergã ſe extendere, uerũ hi
oẽs a meliori ſententia aufugerũt, referẽte Claudiano. Ingentẽ Albim liquere
cheruſci. Et prius ꝓbaui ex Cornelii ſententia Cheruſcos Ligiis ꝓxĩos. i. Vnga
ris, & Cattis. i. Turingis eſſe. Voluit & germanię unus p̃ſtãtiſſimus incola, che
ruſcos ab antiq̃ fuiſſe, partĩ Saxones, partĩ Marchianos antiqs, nec diſcrepãt
libri Cornelii nuper inuenti, & id mihi placet, cuius meminimus libro nono.
Carnutes CARNVTES apud Cæſarẽ legi, Strabo Carnutos uocat, & p̃ſtãtiſſimas
gentes li. 4. ad Ararim, & uerſus ſeptentrionẽ Allobrogibus, & Auernis uicĩas

& hi

& hi Galli ſunt. Ptole. li. 6. πρὸς δὲ, inqt, σηκυάνα καρνοντων τῇ πόλις αὐτεικόν. i. Ad Se
quanã uero Carnontæ ſunt, q̃rũ ciuitas eſt Autricon. Galli eorũ lingua (Char
tres) appellant. Michael Riccius q̃q̃ Carnutũ oppidũ allegat, & Oroſius li. vi.
ca. vii. Marlianus Turonibus & Andegauenſib⁹ ꝓxios eos ait. Tibullus elegia
vii. de ea. Paul. Diaconus li. v. ca. xxii. ſcribit Carnutũ corrupte nũc Carantanũ
dici. CARVNTI uero Sarmatiæ populi, non Galli, alia gens, a Carnunto Carunti
oppido dicti, ubi olim Germaniæ finis fuit, iã uero germanię aſcribunt. Ply. li.
xxxvii. ca. iii. centũ aũt mil. paſ. abeſt a Carunto littus Pãnoniæ, a q̃ a Germania
ſuccinũ portat. Idẽ Ply. li. 4. ſupiora ait inter Danubiũ & Hercyniũ Caruntii te
nent, germanorũ ibi confiniũ. Ply. li. 4. ca. xii. Carnuntes dixit, Hermol. Barbar⁹
Caruntios legit. Ptole. & Hieronymus in chronicis xxxviii. mil. paſ. a Sacarbã
tia (ut Antonin⁹ ait) q̃ media eſt inter Caruntũ & Sabariã. Hæc ideo, ne Car
nutes & Caruntes unã gentẽ, adeo diuerſas putemus, illas Gallos, has Sarma
tas. Cor. Tacitus ubi Sarmatiæ meminit, gentes Manumiorũ allegat, uideãt
alii, an hos an alios uelit? CANENEFATES alii p ph ſcribunt, populi infe Canene
rioris germãię Rheni accolę, ut placet Ply. li. 4. ca. xv. Marli. iuxta Batauos ipſos fates
ponit, in eadẽ inſula & lingua & uirtute Batauis pares. Volaterranus li. vii. de
illis. Tacitus in hiſtoriis Canenefates (inqt) partẽ inſulæ (intellige batauorũ) co
lunt origine lingua pares batauis, ſupant̃ numero, re uera & Hollandi ſunt.

CRACOVIA metropolis Poloniæ, ubi & regalis ſedes eſt, dicta a Craco
rege, Zechii ſucceſſore, ait Aeneas. Craco. n. arcẽ illic cõdidit, alii Gracchũ Ro Cracouia
manũ uolunt, ut Coruinus illo carmine de Viſtula. Ceruleũ caput a limoſa ru
pe, Regiæ celſus ſinuoſus urbis Preterit, & muros ubi Gracchus horũ Au
ctor, agreſti ſtatuiſſe ferẽt Iura colono. Dotata inde ab Vratislauio, hic Viſtu
la fluctus agit, illicq̃ S. Florinus ſepultus eſt, maximũ gymnaſiũ uiget. Ptole. li.
ii. hanc urbẽ nuncupat Corrodunũ. Aeneas Polonici Iuris ciuitatẽ illã eſſe ſcri
bit trans Viſtulã poſitã in ſolo Sarmatico. Mantua. ad Cæſarẽ, uenient ad bella
Croaci Coruinicq̃ genus (ſi uera eſt fama) Valachi. CATTI populi germa
nie, de q̃bus Iulius Capitolinus in uita Antonini Cæſaris, Stra li. vii. indigentia Catti
eos laborare dixit. Cornel. in Hercynio ſaltu ſedes tenere aſſerit, & non palu
ſtrẽ regionẽ, Tenteris ꝓximos. Enarrator Ptolemæi iuxta Ligios. i. Vngaros
Cornelius in germania ſcribit Batauorũ ſedes olim trãſgreſſos Cattos, ſeditio
ne domeſtica, ubi nuc batauí teneãt, & honorẽ ueteris cõſortii adhuc manere,
quare non ꝓpere ſcripſerunt inferioris germaniæ populos fuiſſe. Alii tñ Sue
uorũ gentes quaſdã ubi nunc eſt Herrenberg (ſicuti ibi ueſtigiũ huius manere
repi) ueriſſime dictos putant Cattos. Plura de illis Ply. li. 4. ca. xv. Cornel. ĩ hi
ſtoriis ſcribit hos cũ Hermõduris bellaſſe, & uictos fuiſſe, inde cũ Cheruſcis,
Ampſuarios, Bructeros & Tenteros exegiſſe, ac uenũdaſſe. Idẽ in aliis hiſtor.
libris ſcribit, Cattos ſeditiõe domeſtica pulſos, inſulã quã dixerũt Sitã occupaſ
ſe (quã mare Oceanũ a fronte, Rhen⁹ amnis a tergo, lateraq̃ cõuoluit) nec opi
bus Romãis ſocietateq̃ aliis aſtrictos, diu germanicis bellis exercitatos. Vnus
nup exptiſſimus rerũ germanicarũ Francos eſſe dicebat Cattos, nec abſurdũ

mihi uideẽ,ſi nec Haſſi iuxta Celtis opinionẽ.Sed Turingi dicerenẽ,uerũ tota
Caniman ni. eorũ ꝓgenies deſiit, ut alibi diximus. CANIMANNI inferioris germãię populi iuxta Friſos partẽ Rheni Oceani attingentes,illic lacus uberrimi,paludibus & ſaltibus horrent,ut aiunt Marlianus,enarrator Ptolemæi & Cornelius
Cenomã ni. Oroſius li.vi.ca.vii.Cecominos dixit. CENOMANNI populi q̃s cenanos Strabo li.vii.uocat apud Breucos in alpibus ſunt.De illis enarrator Ptolemęi, hic S.Iulianus epũs floruit.Horũ meminit Oroſius li.4.ca.xix.ibi ab Hannibale uictos ipſos dixit.Marlianꝰ Cenimagnorũ meminit Anglico mari ꝓximorũ. Ptole.li.ć.ϐ'ϑις ἐφεξῆς αὐλιορκοι οἱ καὶ κενομάννοι ὧν πόλις ουινδινον,ubi Galliæ populos dixit,cui ego aſſentior,Galli eorũ lingua eos Semans dicũt.
Caturi ges. CATVRIges populi alpini ab Auguſto uicti,ut Strabo li.4.Ply.li.iii.ca.xix.Ptolemæus et alii dicunt.Sunt aũt Galli ultra Heluetios hodie(teuto.Saphoier)dicunt. Strabo poſt Salaſſos Centrones & Caturiges ait.Cæſar caturigum meminit.Ptolemæus Caturgos uocat,multa Hermolaus.Anto.Pius caturcos uel caturiços
Cẽtrones dixit,cadurcos Galli(caors)dicunt. CENTRONES Ptolemęus & Cęſar. Ceutrones tñ Strabo lib.4. & Ply.lib.xi.Ceutroniam uocant regionem, vnde caſci p̃ſtantiores deferunt.Antoninus ceutronũ,inq̃t,opidũ Tarantaſiæ eſt, ꝙ hos trans alpes in Galliã ex Italia cõmode ꝓficiſciť,ꝙ iuga pęonica.Celius(Liuio authore) Hannibalẽ ꝙ centronũ iuga ꝓfectũ aſſerit.Hi aũt reuera ſũt Galli Belgæ (ut ait Marlianus) ſub impio Neruorũ,alii Gordiacenſes in Flandria eos ꝓbant,dioceſis Tornacenſis,ut uult Ptolemæi enarrator,hic tñ Centrões
Locus e narrato ris Ptole. ubi apud Gebennam eſſe aſſerit,& deinde ponit Ceutrones nunc nuncupari Gordiacenſes,deluſus cũ neſcit ceutrones ab aliis centrones dici,authore Hermolao Barbaro,uel Tarantaſii ſunt,authore Antonino. Centrones uocãt Galli(ſaitron aupais de liege)
Cauchi. CAVCHI populi iuxta Rhenũ habitant,ut Ply. lib.4.ca.xv.teſtaťMarlianus apud Friſos tranſrhenanos eos poſuit,Strabo lib. vii.ad Oceanũ,Plyniꝰ q̃ꝙ li.xvi.ca.ii.Oceanũ eos degere ꝓbat ut miſerrimos & Oceanũ ſæpe caſulas eorũ ſecũ uehere,ut nauale ipſis p̃liũ plus cũ arboribꝰ ſit.Cornelius & enarrator Ptole.iuxta Friſos.Ptole.li.ii.ca.viii.Cauchos minores uſq̃ ad Viſurgũ ſeſe extẽdere collegit,& Cauchos maiores ad Albim.Du
Locus Ptolemęi as ideo Cauchorꝫ gentes ponit,ego uero ꝙ cauchos bructeros iuxta Ptolemęũ intelligo,minores.n.ad Viſurgũ,maiores ad Albim ſe extendunt, authoribus pluribus.Hi ergo Cauchi,ut Tacitus li.xxx.ſcribit,duce Gannaſto,q̃ Canenefas erat,poſt mortẽ Antiq̃nii inferiorẽ germaniã occurſauerũt.Horũ etiã meminit Mantua, ad Cæſ.Cornelius imẽſum ſpaciũ ipſos iplere & tenere dixit,et populos Germaniæ nobiliſſimos,q̃ magnitudinẽ ſuã iuſticia malint tueri, ſine cupiditate,nulla bella ꝓuocent,nullis raptis aut latrociniis populanť. Illud p̃cipuũ uirtutis & uiriũ eorũ argumentũ eſt,q̃d nihil ꝙ iniurias aſſequunť. Hæc Cornelius.Ply.li.xvi.ca.ii.miſerã gentẽ cauchos tumulos poſſidere indicat,non pecudibus,non lacte ueſci,ſed terrã ipſis cibũ p̃bere.Horũ Aelius Spartianus in uita luliani meminit,& iuxta Albim ipſos ponit. Tacitus in hiſto.ait,hos & Cattos debellaſſe,Bructeros,Tenteros & Ampſuarios, & ipſos uenundaſſe, ergo cauchos maiores Saxones,minores Friſos.

CONFLVENTIA oppidũ Galliæ(Coblentz)inter Moguntiã & Coloniã,eꝑo Treuerenſi paret,hic Moſella in Rhenũ influit,ut ait Rudolfus Agri
Cõfluentia. cola in una epiſtola,ex eo dictã uolunt Confluentiã.Plura de illa ciuitate Otto lib.i.de rebus Fœderici ca.xxii.& enarrator Ptolemæi,& idẽ Otto li.v. chronicarũ,Rhegino Prunienſ.& Marcellinus li.xvi.cuius hæc ſũt uerba, niſi q̃d apd' Confluentiã locũ ita noiatũ,ubi Moſella amnis rheno infundit.Meminit huiꝰ loci Antoninus Pius in Itinerario. CERACATES populi ſunt (ut Marlianus ait)apud Vangiones & Trebotes tranſrhenani,de q̃bus & Tacitus. Alii
Ceracates ciſrhenanos & ſyluã incolere teuto.Odenvualt dicunt.Ply.li.iii.ca.xxvi.Dalmatiæ populos dixit.Tacitus illorũ meminit li.hiſt.xix.& q̃ nihil certi apud autores inuenire de ipſis poſſum,p̃termittam. CARESII populi numero & gñe
Careſii germani,ciſrhenũ,proximi Eburonibus & Cõdruſis,Leodiẽſis dioceſis Marlianus ait. De illis Cæſar,Oroſius lib.vi.cap.vii.q̃ Cerceſos ipſos nuncupant.
CARINI Ply.li.iiii.ca.xxx.Ptole.Carithni li.ii.ca.x.ait.Germani ſunt,non lõ
Carini gea Rheno & Obnobiis montibus iuxta Veſpos.Heluetiorũ heremum eſſe, & ſeptentrionalẽ germãiæ partẽ habere ait idẽ Ptolemęꝰ,vñ hos eſſe Sueuos uoluerunt iuxta Neccharũ. Appianus Carinnos dixit ꝙ duplex n,& ab Auguſto uictos.Mantuanus ad Cęſarẽ Carithnos dixit. Ecce Carithnis q̃s furor armauit.Ego uero Francos eſſe coniector,non ſine ſummi uiri unius opinione.
CHAETAORI populi apud Ptole.li.ii.ca.x.iuxta Danubiũ phibenť,vñ alii
Chętaori eos Auſtriæ populos eſſe uoluerũt,teuto.Kemnat. Verba eius ſunt. χαϊτάωροι καὶ μέχρι Δανουβίου ποταμοῦ.Alii Vmbros ſupiores ipſos fuiſſe coniectanť.
CHENITERI populi,Druſomagi a Ptole.li.ii.ca.xi.ta.v.dicunť,teuto.Kem
cheniteri pten,græce ϕρουσόμαγοι.Meminit & huius loci Itinerarius Auguſtanus,alii Canipedũ appellauerunt. CATVACI Neruiis,Caletis contermini,Veromã
Catuaci dis,Condruſis proximi,Donacũ urbẽ colunt,Atrebatenſis dioceſis ait enarrator Ptolemæi,Sabel.lib.v.Enea.vi.nunc Siduacos dici aſſerit, uide Marlianũ.
CHLOMBVRG a Ptolemæo Rugiũ dicit,ῥούγιον. CHOBVRGA a
Clõburg Ptole.Melomabus li.ii.ca.i.ta.4.μηλόμαβος. CLOSTERNEVENBVRG
Coburg. a Ptole.Claudonium lib.ii.ca.xiii.ta.v.dicit,græce κλαυδόνιον,locus Auſtriæ.
Cloſternuẽburg. CARINTHIA (Kernten) Ligurinus li.i. Atq̃ carentinis populos q̃s collinat Auſtria cãpis.Et idẽ li.vii.Quiq̃ carintinis populos uerſať in oris.Hui
Carĩthia. regionis meminerunt Aeneas & Volaterranus.Eſt aũt ſub ducibus Auſtrię, habetq̃ ad ortũ Carnos,ad meridiẽ alpes,ad aq̃lonẽ Stiriã, maxĩe mõtana regio ut li.iii.Nonarii decimi Sabellicus infert. CARCINITES populi inter Peu
carcinites cinos & Baſtarnas,olim Pannonię (ut ait Ptole,a Carcina opido dicti,Ply.li.4. ca.xii.Garcinites eos noĩat,Hermol.Barb.teſtimonio Põponii Melę legit Carcinites,& ego authore Marcellino li.xxii.Hecatæus urbẽ eorũ Carcinitẽ dixit Ptole.carcinã,Põp.Mela li.ii.Gerrã & Hiparim uno hoſtio hos attingere infert.Plura de illo Volaterranus adduxit. CAICI Germani comati ſunt, ac
Caici colæ Rheni,ego Briſtiæ cõterminos putarẽ eſſe,niſi forſitan alii cauchos de q̃ bus dixi uelint eſſe,q̃d tñ non temere dicerẽ.Sulpitius hos Gaucos dici ait,ne-

scio q̄s Lucanus li.i. Et uos crinigeros bellocꝫ arcere caicos. Claudianus in Stilicone. Vt iam trans fluuium non iudicante caico Pascat belga pecus.

Cõdrusi. CONDRVSI sunt gñe & numero germani. Cæsar li.vi.inter Eburones & Treueros. Marlianus ait oppidũ eorũ Boiũ nuncupatũ, ad ripasq̄ Mosę situ, ab Ant. Pio dictũ, in ducatu Lucẽburgensi, Leodiensis diocęsis uoluit, uide Orosiũ de illis.

Cella monachorũ. CELLA MONAchorũ Ettenheim minster, condita ab Vngero epõ Argentinensi, ut in testamẽtariis Heddonis legit, q̄ ecclesiã illic B. Mariæ cõsecrauit. Heddo inde Habspurgensis comes epũs Argentinensis xxiii. cõsentiente Pipino rege, monachos S. Benedicti huc transtulit. Primꝰ abbas Haldolfus initiatus est, ubi dux mortuus, extructũ xxx. fratribus, inde adeo spoliabat ab Ottone epõ argentineñ. ut uix xii. fratres illic se sustentare potuerunt.

Cluniacẽses CLVNIACENSE monasteriũ in fundo Burgundiæ Masicensi pago Guilielmus Pius dux Aqtaniæ inchoauit, & Bernonẽ primũ abbatẽ constituit, inde Elbo comes illud ampliauit, Hæc Platina in uita Hadriani III. & Rhegino Prunieñ. ac Hermannus chronographus.

Costobates COSTOBATES populi Sarmatiæ sunt, ut Ammianus Marcel. li.xxii. ait. Horũ meminit Capitolinus in Pio Antonino, Eutropius & alii. Ptole. iuxta Sudinos eos habitare asserit, horũ meminit lib. v. cũ inqt, Sup hos & Gylliones sunt, inde Cystobocos & transmontanos usq̄ ad Peucinos montes. Illic & Ptole. ὃν κυστοβώκουσ dixit cystobocos in secũda declinatione, & p̄ ypsilon. Quidã eos Castrenses fuisse indicauerunt. Sunt & Sarmatiæ populi multi ut usq̄ ad Alanos κασίωνες. Sunt apud Ptole. & Cariotæ, carbones, & alii.

Cãburg CAMBVRG monasteriũ S. Bñdicti, cõradus rex fundauit, alii tñ a comite de Rotenburg id cõditũ aiunt, monachi monasteriũ reliq̄runt, ut Nauclerus asserit, anno M.cccc.lxxxix. & p̄ Innocentium VIII. in canonicos seculares euaserunt.

Curia hugonis. CVRIA Hugonis Haug in dẽ vuilertal, quã Albertus Auentinorũ comes condidit, ut eorũ annales uolunt, sunt illic antiquitates pulcherrimæ.

Corbeia CORBEIAM monasteriũ iussu Lotharii S. Anstarus primus epũs Brenẽsis struxit, prius in Hamburgo sub Colonia cõtinebat.

Clingenminster. CLINGENMINSTER monasteriũ olim, diocęsis Spireñ. nunc canonici regulares, erexit Dagobertus, ut habẽt eorũ annales.

Creuchgaugia CREVCHgaugia Rheno, Neccharo, Odenvualdo adscribit, cuius accolæ nõ cheruſci dicunt, ut plærisq̄ psuasum est. Hæc plaga olim ppriis comitibus moderabatur. Cunradus II. hanc puinciã in comitatũ redegit, ppter suos maiores, q̄ in oppido Brusella residebant. Hic nobilẽ quendã Fœdericũ huic comitatui pfecit. a q̄ Vuolfranius pcessit, comes Kreuchgaugiensis, & Zeiffholdus. Vuolfranius recepta a Zela cõiuge, filia Henrici III. Ioannẽ epm Spireñ. xxxiii, partu edidit. Qui S. Germani ædẽ Spirẽsem locupletauit. Zeiffholdus uero uncarelicta filia Adelheida, eadẽq̄ Henrico Palatino addicta, comitatũ impio reliqt. Fœdericus sui noīs II. Epingũ, Heidelsheim, Hermanno Marchioni Badensi reliqt, q̄ oppida successu tpis inde ad Palatinatũ rheni deuenerũt. Brusella olim iuris Vuormaciensiũ p̄ Conradũ ducẽ Vuormaciensem Kreuchgaugiis restituta a Ioanne epõ & Cõrado II. Spirensi ecclesiæ donabat.

CENOGIVM Labẽberg siue Labenburg.

DE LITERA D

Dalmatia DALMATIA pars Illyrii est, contermina Liburnię, ut placet Zachariæ Lilio, duobus fluminibus irrigua Sao & Drao. Plynius libro tertio cap. xxvi. eorum gentes perhibet Hercuniates, Tornacates, Tauriferos. Olim hæc Flauonia dicta est. Orosius libro pri. cap. xxvi. illã ab oriente Macedoniam, ab aquilone Dardaniam, a septentrione Mœsiam, ab occasu Istriam continere asserit. Dicta autem est a Dalmate, cuius meminit Berosus libro secundo historiarum, qui fuit filius Istri. Hos Carolus debellauit, referente Peutingero. Pollio quoq̄ ut Eusebius & alii testantur, Dalmatiã adortꝰ est. Horatius libro secundo carminum oda prima. Cui laurus æternos honores Dalmatico peperit triumpho. Strabo libro septimo, Ardeos, Plereos, Daorizos populos huiꝰ collegit.

Denodurum DINODVRVM alii Denodurum, nunc Theonis uilla Metensis ciuitatis est. i. Belgarum locus (ut uidetur enarratori Ptolemæi) Cornelius Dinodurum oppidum esse Mediomatricum in historiis conuincit, Rhegino Prunensis Theonis uillam uocat. Antoninus tamen in Itinerario Diuodurum, & per u protulit, uerum litera est deprauata.

Dornberg DORNBERG a Ptolemæo Acmonia dicitur libro tertio capite octauo tabula nona.

DORSTET Achantinopolis dicta est oppidum Sueuiæ.

disiboldi. DISIBOLDI siue Disiboti monasterium sanctus Disibotus condidit in loco prope Sobernheim, ubi Nabus & Glanus confluunt, ut Abbas Spanheimius indicat.

Dockenberg DOCKENBERG a quadam muliere Docka appellatum, chronica nostri tẽporis uulgata habẽt.

Durlachum DVRLACHVM oppidum diocęsis Nemetensis in Marchionatu Badensi, dictum a turri, cuius magnus apud priscos honor fuit, Huius oppidi meminere abbas Vrspergensis & Conradus Peutinger uir doctissimus supra Ligurinum. Hoc oppidum Fœdericus II. Marchioni Badensi Hermanno tradidit, ut Hermannus chronographus, & quidam annales Marchionum continent, & nos literas Fœderici uidimus. In historia præterea Fœderici primi legimus, in prædicto oppido Cunradum Fœderici primi cæsaris fratrẽ occisum ob adulterium, dum contra Bertholdum de Zeringẽ proficiscebatur. Rudolphus Habspurgensis bellum in Marchionem mouens, Durlachum turrimq̄ illic destruxit. Hæc ex annalibus Argentinensium.

Digulões DIGVLONES populi sunt Germaniæ, de quibus ita asserit Ptolemæus, αὐτὴν δὲ τὴν χερσόνησον ὑπὲρ μὲν τοῖς αὐξονας Διγύλωνες. i. ipsum autem Chersonesum supra Saxones ad occidentem Digulones habitant. Alii Holfacios esse & optie illos putauerunt.

Duglumi DVGLVMI populi sunt secundum alios inferioris Germaniæ iuxta Longobardos. Nam Ptolemæus postq̄ de Longobardis & Angriuariis agit, qui inter Cauchos & Sueuos habitabãt, addit li. α. ὑφ' οὓς Λυγλοῦμοι. i. supra hos Duglumi. Ego uero Polonos esse facile cõiector, & non discrepãt Ptolemæi uerba. Sunt enim iuxta Angriuarios. i. Brunsuigenses, & Cauchos. i. Saxones, uide Cornelium.

Monast. apud Delegiam Monasterium sancti Mauricii Treuerensis diocęsis, Primínius construxit apud Delegiam in Lotharingia, & sanctum Vuandalinum discipulum suum instituit abbatem.

DE LITERA H

Etlingen. ETLINGIACVM oppidū Rhenense Marchioni Badensi militans, olim a Troianis cōditū est. Phorcys. n. Troian⁹ (de q̄ Homerus) Phorcen ciuitatē condidit & adiacentia p̄dia, inuēto flumine hic Aenea, au

Phorce gurio putauit de noīe ducis sui Aeneæ, ut Capnion noster de Verbo Mirifico li. i. ait. urbis fundamenta iecit. Hic inde & eius posteri, ꝑficiscentes duo miliaria, fluuiū aliū inuenerunt, iuxta & pastorē, sciscitabāt q̄ fluuius ille noīe gauderet; q̄bus pastor Albæ cognomento dixit. Altero illic augurio delectatus, Phorcys, ducis sui Ascanii Aeneæ filii memor (q̄ Albā lōgā cōdidit) ope p̄ciū se facturū putabat, si ut Aeneæ augurio monitus, ita nunc altero omine, filio suo uicē relaturus sit. Cōdidit ergo oppidū trans Albā eo lōgitudīe maiorē, q̄ minorem latitudine, & Albam lōgam dixit. Huius adhuc manet uestigium, lōgitudo. n. oppidi belli tēpe in latitudinem translata, & ad utranq̄ ripam Albæ oppidū porrectū est, maiorq̄ pars murorū in bello cōtra Fridericū Palatinū demolita est a ciuib⁹. Idē Phorcys nō lōge ab Ettlingen eodē noīe uillā. s. Lan

Neptin gen. gen Alb exordiebat, cui⁹ Capnion nr̄ meminit. Inde & laboris eius & Aeneæ memor, in montis uertice delubrū Neptuno cōstituit, unde ciuitas ab illis posidonopolis dicta est .i. Neptuni ciuitas. Simulachrum Neptuni nostro seculo publice uidebat (a q̄ ciuitas nomē sumpsit) ductu tñ imperatoris Maximi. ablatū est, huic q̄q̄ rei tēpla cāpana p̄ciosa nunc apud Ettlingenses testimonio uenit, Inde cū Romanorū ditioni urbs illa incubuit, romano noīe Neptingen, a Neptuno dictū est. Facta aūt orthodoxæ fidei obnoxia, templo et castro montis, teuto. Burgstadel, fundit⁹ deletis, cāpana & aliis ethnicorū monumētis religioni nostræ mādatis, nomē mutauit, & ne christiana religiōe ībuta ethnicū nomē retineret, pro Neptingen Etlingē dicta est, mihi patria. Olim Vuissenburgen sib⁹ paruit, cui⁹ uestigiū hodie manet, illoꝝ. n. uectores liberrimi ab oī uectiga li īmunes, nihil pendūt, ꝑ Marchiones inde Badenses oppidū detractū est, q̄rz

Eburōes. domīio adhuc gaudet. EBVRONES uel Eburonenses, de q̄bus Cæsar lib. vi. Lucanus in primo, Eutropius li. vi. Suetonius & Orosius in Iulio, Belgę fuerunt. Marlianus hos numero & noīe in germanos abiuisse dixit, apud syluā Ardennā, nunc Leodienses nuncupati, die Luiticher, ꝓximi Sycābris, ad eos Aqlegia attinebat episcopalis, ꝓuincię Colonienſis. Galli eorū lingua (die Liege) uocant. ERSTENHEIMIVM monasteriū uirginū collegiatarū īsti

Erſten heim tutum anno Dccc.xxx. tempore Adelachi episcopi Argentinēsis xxix. ab Hirmelgarde uxore Lotharii primi, huc Leo papa quintus S. Ceciliæ caput, & Iosephum suum misit, Abbatissa per discordiam electa (ut eligeretur) episcopo Mogūtino caput diuę Ceciliæ tradidit. Huc a Leone papa corpa Sixti, Felicis & audacti martyrū trāsmittebāt. lā diabolicā rē illic Hermānus & Ia. Vuimfel. increbuisse asserūt, nec ullā antiq̄ religionis uestigium nostro æuo obtinuisse.

Eslingen. ESLINGIACVM olī uilla, anno M.cc.lxxxv. a Fœderico II. muro circundata, imp⁹o cessit, ut nostri annales dicūt. Respōdēt illis Hermān⁹ & Vrspgēſ. Comes Vuirtēbergē. iꝑam cinxit agmīe anno M.ccc.lxxvii. Verum per imperiales ciuitates Sueuiæ occubuit, hanc urbem præterfluit Neccharus.

ERPHORDIA corrupto uocabulo, integro Hercinīphordia dicta est, ab hercynio, ut Celtes in hercynio putat, alii a Francis, & Clodoueo ex transitu cu Erfordia iusdā Erphetis dictā uolūt. Ptole. Biturdiū dixit li. ii. ca. x. ta. 4. Est aūt Turingię ciuitas & caput, magnitudine non minor Colonia. Erphordiā nostri annales cōditā ferunt, anno xxxviii. tpe Theodosii imperatoris sub Arcadio & Hērico, & anno CCCC. molitorē iuxta flumen Gerā (q̄ diuidit urbē) domum habuisse (Erfft noīe) aliis remitto. Dagobertus ipsam ampliauit. Studiū incepit illic anno M.ccc.xcii. Verū plura incōmoda sustulit, semel desiit, inde iterū renouabat. In festo Geruasii anno M.CCCC.lxxii. incendio pene urbs illa periit. Anno Henrici III. bello maxīe quassata est, semp cū ducibus Turingorū bella gessit, ius non minimū epūs Mogūtinus illic habuit, illicq̄ S. Seueri & plurimorū diuorū ossa seponūt. ELEGIVM Asatiæ p̄diū, supra Alsam conditū teut. Elegium. Eel) Aliq̄ ab amne illic (Yl) quē Alsam dicimus dictū uolūt. Nouietēsiū uero annales ob misericordiā censent, ἀπὸ τοῦ ἐλεγεῖν, i. a miserando nomen sibi uendicasse, illic. n. Maternus defunctus obiit, ꝑ Eucharīū & Valerīū ex potestate S. Petri suscitatus reuixit, araſq̄ Mercurii fregit, adhuc uestigiū ibi monstrat, ut Ehenheimium in Odilia nostra li. i. scripsimus. EHENHEIMIVM Henricus de Stalēeck constituxit, ut Argentinenses annales ꝓhibent. EVENTVM ut ait Marli Euentum anus, alii Auentū & Auenticū, ciuitas & caput est gentis Heluetiorum teuto Habspurg, cuius comites olim Brisgauiā & Heluetorū gētes plures in ditione retinuerunt. Rudolphus eorū comes rex declaratus, ut Sigeberto & Platinæ placet, toto comitatui p̄fuit, e cuius sanguine Maximilianus & cęteri principes Austriæ ꝓcesserunt, sicuti Aeneas Syluius ꝓbat. Cor. Tacit. in hist. ubi posuit conflictū Heluetorū & Cecinnæ. Heluetii, inq̄t, in Auentinū gentis suæ caput diuertunt. Horū posteritatē & genealogiā de ducibus Austriæ posuimus li. iii. Gotfridus Viterbien. olim urbē hanc ut Romā magnitudine a Sueuis demoli tam collegit his carminibus de Auentico. Quæ fuit urbs grandis q̄ndā uelut altera Roma Marte Sueuorū periit. Vocabulo corrupto Heluetorū locū illū appellat Ant. in Itinerario. ENINGIA insula iuxta sinū Codoncū & Istu Eningia lā sita, olim a Sarmatis, Styris inhabitata. Ply. li. iiii. & Zach. Lilius plura de illa adducunt. EBERBVRGVM abbatia, ut ita loquar, Bauariæ, quā cōstituit Eberber maritus Richardæ filiæ Henrici de genere Vuelphonum, ubi & sepult⁹ est. gum

ELVMENSE monasteriū a Dagoberto constructū est, primus abbas S. Elumēse Amandus nobilitat. ECMVNENSE monasteriū in Hollandia, molitus monaſt. est Adolbertus. EPPINGEN ciuitas Creuchgauiæ, syluis, pabulis, cerere Ecmun bacchoq̄ refertissima. Hoc oppidū olim comitibus Creuchgauiēsibus paruit, denſe mo ut in eorū dictione annotauimus, inde a Fœderico II. marchioni Hermanno nasteriū. donatū est. Hodie Palatino subiugat, decimas eorū Spirensi ecclesiæ Henric⁹ Eppingē. quartus cōtulit, hęc partim ex catalogo epōrum Spirensiū, partim ex annalib⁹ Marchionum Badensium. ETTENHEIMIVM monasterium condidit Ettenhei Aug abbas Eto nomine, Argentinæ in episcopum consecratus, anno incarna mium tionis dominicæ DCC. XXXIIII. ut placet Sigeberto Geblacensi.

Eriſtalliũ ERISTALLIVM locus eſt iuxta Aquiſgranũ,in ducatu Limburgẽſi.De illo loco iuniores uaria differuerunt,ut Vrſpgenſis,& alii,Carolus.n.ſæpe illic

Ebracum pascha celebrauit. EBRACVM monaſt.anno ſalutis M.c.xxvi. erectũ fe-

Egra. runt. EGRA urbs a fluuio dicta eſt,a Ptole.Monoſgada.

Eburum. EBVRVM a Ptolemæo Olmuntz nominatur.

F

Francen bergium FRANCENBERGVM urbs Haſſiæ,tria miliaria a Marckburgo diſtans,quã Carolus cõdidit.Illic Aurifer odera p̃terlabit̃,haud ,pcul etiã rotę aquã p̃ montẽ deducunt.Hanc urbẽ Eobanus poeta patriam

Fritzlaris doctrina pacis noiat. FRITZLARIS (Fritzler) latine doctrina pacis dicta,ep̃o Mogũtino ſubiecta eſt,ubi S.Bonifacio morabat̃,illicq; S.Lullus obiit,

Fridberg FRIDBERGVM monaſteriũ,Ludouicus Bauariæ dux frater Ottonis cõdidit,anno M.cc.xlviii.ob Mariã uxorẽ eius quã ſuſpitionis gratia capite in Suebiſchẽ

Frãconia. vuerdt priuauerat. FRANCONIA regio germanię eſt,a meridie Sueuis,ortum Bohemis,ſeptentrione Turingis,occaſum Rheno & Haſſis circunſcripta.Sũt aũt dicti Franci,ſecundũ aliq̃s a Franco rege,ut Aeneas,Hunibaldus,& alii aſ ferunt.Aliq̃ a ferocitate,ſecundũ Hieronymũ in ſuppl.Euſebii,nã Valentinianus audita eorũ terribilitate magis feroces q̃ liberos eſſe dixit Francos.Frãcorũ meminerũt tm̃ recẽtiores,ut fuerunt Trebellius Pollio in Claudio,Hieronymus in uita Hilarii,Nazarius Mamertinus,Paccatus,Iornandes,Vopiſcus in Aureliano.Video tñ & ſcriptores eiuſdẽ tpis alũnos nõ aliter Frãcos q̃ germanos dicere,audi Hieronymũ in uita Hilarionis.Inter Saxoniã (inqt) & Alemaniã terra tã lata q̃ ualida eſt dicta Francia,nũc germãia,ſimile niſi fallor apd̃ Iornãdẽ legimus,q̃d tm̃ Romanorũ inuidia euenit.

Fulda. FVLDA monaſteriũ in Buchonia ſylua ordinis S.Benedicti,fundatũ eſt tpe Bonifacii,ut ſcribit abbas Spanheimius.Huius monaſterii Rhegino,Hermannus & alii meminerũt.

Friſingẽ FRISINGEN ciuitas eſt epãlis Bauariæ,ut Aeneas ait,illic B. Corbinianꝰ in cella habitauit,a Gregorio ep̃us factus,p̃ Tridẽtinã uallẽ deſcendens,a Taſſilone duce ſuſceptus,montẽ Friſingẽſem occupauit,ibi eccleſiã S.Bñdicti conſtruxit,& monaſteriũ,locus ibi amœniſſimus,Yſarę cõſpicuus,Yſara & Ambra flumĩbꝰ intercluſus,Hæc Otto Friſing.illic ep̃us li.v.ca.xxv. Poſt mortem Ottõis ep̃i eccleſia illic pene cõſumpta fuit igne,ut ait Radeuicus canonicus de rebus Fœderici li.i.ca.xiii.Aeneas eccleſiã S.Corbiniani in mõte ſitã ſcribit,cuius radices lãbeat Yſara.Multa ibidẽ de Ottõe chronographo.

Flandria. FLANdria olĩ belgicæ gallię pars,differt p̃ mare tm̃ ab Anglia,q̃ xxx.paſ.latũ eſt,ait Syluius.Sũt aũt Oceano ſeptẽtrionali ,pximi Flãdrẽſes,hos Ambianos noiauimꝰ, alii & Morinos eos appellãt,q̃s Maximilianꝰ uicit,ut Iaſon & Politianꝰ teſtãt.

Forchen. Illic p̃cioſiſſimi pãni cõficiũt̃,ait Zach.Lilius. FORCHEN locus eſt inter Franconiã Nurenbergã & Bãbergã,ut placet Aeneæ.Geblacẽſis & Vrſpgenſis multa de illo ,ptulerũt.Hic Carolus Magnus ſępius paſchę feſtũ celebrauit

Faneſii. FANESII in Oceano ſeptẽtrionali,q̃rũ nuda corp̃a (teſte Ply.lib.iiii.)pgrãdes aures tegunt.Pomp.Mela hos uocat Satmalos,ut ait Zacharias Lilius.

Franco fordia FRANCOFORDIA dicit̃ quaſi Francorũ pfort.i.uadũ,illic.n. ut uoluit Michael Riccius li.i.de regibus Franciæ,a Francorũ digreſſione nomẽ habet Otto ſcribit Carolũ Saxones debellantẽ huc Frãcos deduxiſſe.Eſt aũt nobiliſſimũ totius germanię & maximũ emporiũ,illicq; impator eligit̃,ut teſtat̃ æneas.Guntherus hãc uocat Franconefurt,illic Męnus fluuius,authore Celte,p̃ter fluit,ibi conciliũ anno dñi Dcc.xciiii.a Carolo,ut Lupoldus ca.xi.ait,& ab Henrico II.anno M.vii.celebrabat̃.Celtes li.iii.odarũ Francophorã illã appellat.Ligurinus li.i.Frãcofordiã. Rapido q̃ ,pxĩa Mogo Clara ſitu,popl'oq; frequẽs uiriſq; decora, Sed rude nomẽ habet,nã teutonus incola dixit Frãconefurt liceat ſermone latino Francorũ dixiſſe uadũ.Hunibaldus Francũ Francorum regẽ hãc urbẽ erexiſſe aſſerit,& eã ab eorũ tranſitu dixiſſe,prius dicta fuit Helenopolis.De Francofordia Entrandus q̃dã diaconus ſeptẽ libros ſcripſit, q̃s in q̃dã monaſterio uidimus.

Friburgũ FRIBVRGVM iuxta hercyniũ nobile opidũ, riuos ducens p̃ oẽs plateas,a pulchritudine dictũ,cuius laudes Celtes odarũ li.iii.Eckius,& nup̃ Philip.Engedinus explicauerũt.Oppidũ illud olim a ducibꝰ de Zeringen conſtructũ ferebat̃ ab annalibus Suitẽſiũ,conditore Bertholdo, ad quẽ Venerabilẽ de electis Innocentius III.ſcripſit,q̃ & illic apud S.Petrum nõlõge a Friburgo ſepultus eſt,inde duci paruit Zæringenſi,donec facto tumultu p̃ eorũ ducẽ Egonẽ anno dñi M.ccc.lxvii.cũ duce cõflixerũt.Illic florentiſſimũ gymnaſiũ,chorus marmore cõflatus,anno ſupiori pene cõiuratorũ in ſolentia urbs illa ,pdita fuit.

Friburgũ ĩ Otlãdia Eſt & Friburgũ Otlandiæ ciuitas (in Ychtlandt) ab eodẽ Bertholdo conditũ,poſtq̃ regis Arelatẽſis filiã ſibi copulauit,anno M.xci.hanc nobilẽ Auſtriæ domus ciuitatẽ Aeneas Syl.uocauit,uerũ q̃a impoſſibilẽ pecuniã Auſtriæ dux Luduico Subaudienſiũ duci debuit,ad Subaudienſes deuenit,Hæc Aeneas.Hodie Heluetiorũ impio ſubiugat̃. Illic in una turri hæ antiquę literę inuentæ ſunt,ut Nauclerus ait.Dũ bis ſexcẽtis ter ſenis iũgit̃ annus In Friburg morit̃ Bertholdus dux alemannus.

Foſſenſe monaſte. FOSSENSE monaſteriũ S.Bñdicti in honorẽ S.Gertrudis,Fullanus fundauit,teſtãte Spãheimio.

Fiſcini Francorę uallis FISCINI alii Fiſtini populi Marchionatus Badẽſis incolę putant̃,meminit eorũ Ptole.& Tacitus. FRANCENTAL ab aliis Franconũ uallis dicta, uno noĩe cõplectũt̃ duo monaſteria,iuxta Vuormaciã,utriuſq; ſexus,q̃ Erckẽbertus Camerarius Dalburgẽſis cõdidit,anno dñi M.c.ix.ductu Bugonis ep̃i Vuormacien̄.xxv.Illic ferebat̃ primus p̃poſitus Bertholdus Spregẽbergenſis Hæc ex eorum annalibus.

G

Geloni GELONI Scythiæ popli apud Dionyſiũ & Celtẽ,hodie Ruſſanos putãt. Hos Hora.li.iiii.oda xiiii.ĩplacitũ genꝰ eſtimat,& li.ii.in fine ultios & li.iii.oda 4.pharetratos.Luca.li.iii.uolucres,ibidẽ & acres gelonos dixit. Claudia.in prio ad Ruffinũ.Mẽbraq; q̃ ferro gaudẽt pixiſſe geloni.Solinus ca.xxiiii.ex hoſtiũ pellibꝰ eos tegumẽta ait formare ipſorũ eqs.De illis Eſtathius ſupra Dionyſiũ,Procopius,Volaterranus.Val.Flac.Victores patriũ cõtra pęana geloni cõgeminant,uide Marcellinũ li.xxii. A ptole.γελῶνοι dicũt.

GEDVLBA alii Gelduba locus Germaniæ, inter Moguntiã & Coloniã iuxta Rhenũ, ut Marlianus & enarrator Ptole. asserunt. Tacitus li. hist. xix. inducit Vocalẽ dicentẽ tot bellorũ uictores apud Geldubã, idẽ illic romanos ꝓfidia habuisse refert, apud eundẽ hunc locũ cœpit. Meminit huius Ant. Pius in Itinerario. GEPPINGEN comes de Stauffen cõdidit, ut annales nostri tꝑis uulgares tradunt. Huius mẽinit Capnion in libro de Verbo Mirifico fontẽ ui delicet illic esse mirabilẽ saporis uinei. GEPIDAE uno ꝑ Pannonię inferioris populi, Sarmatiã uersus, non longe a Iazigibus. Celtes Gepidasq; petit Iazigesq; potentes. Hi ut Hieron. ait a Scandia uenerunt, ad Vngariã sederũt, ibi & hodie sunt. Reuera olim Gotthi fuerunt, q̃ duce Berich tribus tm̃ nauib⁹ ad Oceanũ allati. Sunt quarũ una triũ nauiũ tardius ueniebat, nomen gẽti dedit. Nã lingua eorũ gepanda pigritiẽ significat. Hi inde cõmigrabãt ad insulã quã Vistula amnis circũdat, & gepidã dixerunt, et inde ad meliores sedes se cõtulerunt, eorũ insulã gens vandalica nũc incolit. Rex gepidarum noie Fastidia Burgundiones deleuit, uictus inde a Gotthis obiit. Hæc ex Iornande gottho habemus, & illuc confederunt. GVGERINI populi germaniæ prope rhenũ, & Gedulbiãi, ab aliis Eugerini dicti, Batauis proximi, Marlianus & enarrator Ptole. Multa Tacitus, teuto. Engern ducatus. GENGEN Ptole. Riusia uã uocat, opidũ Sueuiæ, Ptole. li. ii. ca. i. ta. 4. ϛισσαούα, & iuxta Danubiũ. GRONINGEN oppidũ Frisię a Ptole. Phileũ dicit, maxĩe impugnatũ illo seculo ꝑ ducẽ Saxonię. Hoc oppidũ cõstruxit Grunnus Anthenoris regis Francorũ frater, & a suo noie dixit, anno ante incarnationẽ christi ccc. lxxvii. ut Hunibald⁹ scribit. GRVNES ut Marlianus & enarrator Ptole. aiunt, inter Coloniam & Traiectũ, ultra Noueſiũ oppidũ Rheno adiacet, cõiectura est cliuẽ eẽ (clet) unde cliuẽsis ducatus dicit, de illo Tacitus. Ego ut dixi Frisiã dicerẽ & Groningũ ciuitatẽ, cuius uocabulũ adhuc ueteris noīs sonũ seruat. GVNTIVM Vngarię oppidũ, a q̃ Gunthiaci p̃dones dicti sunt, q̃ Austriã populabant, rꝑssi tn̄ ꝑ Fœdericũ Imp. Ant. Pius Gũtii meminit. Gengenbach oppidum Brisgauiæ. Illic monast. unũ inter excellẽtiora Germaniæ, olim a Priminio eꝑo Argentinẽsi cõditũ, circa annũ Dcc. xxiiii. (ut placet Spanheimio) Nauclerus uero Richardũ Sueuię ducẽ & ei⁹ filiũ cũ uxore Irmefreda fundasse refert cœnobiũ. SANCTI GALLI monast. Heluetiorũ, ut Ottoni Frising. uidet li. v. chron. S. Gallus q̃ in Sueuia & in territorio Cõstantiensi resedit, erexit. Nũc Almansvuyler, uel Almanshofen noīatur. Primus abbas illic S. Othmarus extitit, anno Dcc. lix. Gualfred⁹ de illo ꝓpriũ uolumẽ scripsit. GVTTONES germani ferunt, apud Ply. lib. 4. ca. xiiii. Ptole. gythones ait. Tacitus in germania gothones. Sunt aũt populi iuxta Morauiã & Pannoniã. Alii gotthos uolũt, ut de Volaterranũ li. vii. Dicti aũt sunt a Gythone filio Herculis, cuius meminit Berosus li. ii. Mantua. ad cæsarẽ. Hic uenit excrescens in magna corpa Gutto. Guttones antiqtus germanorũ accolæ, sex millia stadiorũ ab Oceano distabãt, ut Pythias græcus & Ply. li. xxxvii. ca. ii. asserũt. Iã aũt germani sunt, nõ longe a Prussia, alii Prussię gentes dixerunt. Meminit & illorum Cornelius Tacitus.

Gedulba
Gepingẽ
Gepidæ.
Gugerini
Gengen.
Gronin gen
Grunes
Guntium
Gengenbach
S. Gallus.
Guttões

GENSORIACVS locus est Germaniæ inferioris apud Ptole. Pomp. & Ply. li. iiii. ca. xvii. Hermol. Barb. hunc locũ in urbẽ translatũ putat, quã Burgim dicimus, nouẽ M. pas. a mari distantẽ in portu nobili, quas Clusias uocant. Ioannes uero Schoner tractũ hunc dici putat illũ in Flandria ubi in Angliã tẽdit.

Gesoriaci

GISENFELT monasteriũ Bauariæ, maritus Richardis filiæ Henrici, de gñe Vuelphonũ hgrede destitut⁹, cõdidit, ut ait vrspgeñ. GE DEI Gotzau quã barbare dicimus Auua dei, monasteriũ inẽ Rhenũ & Albã, in dioceſi Spirensi, cõditũ a Bertholdo de Hennenberg comite, anno dñi M. lxiiii. Inde anno salutis M. c. viii. quarto nonas Noueb. dedicata est ecclesia ab eꝑo Cõstantiẽsi Gebhardo, primus abbas Vuolpotto, inde Burkardus & Bruno referuntur.

Gisenfelt
Ge dei

GAVDERSHEIM monast. uirginũ in Saxonia Bruno dux condidit, filia inde Lutolphi Hadẽdis abbatissa huic ꝓficit, cui Gerbirga atq; Tistia Ludolphi filia successerunt. Monasteriũ Gandani in monte Blandinio cõstruxit Dagobertus primus abbas, aliud monasteriũ Gandani nunc Budonis dicit q̃d Colũbari⁹ cõstruxit. GNESEN urbs epãlis Poloniæ, illic S. Aldobertus salutis anno Dcccc. xcviii. inhabitauit. Otto III. huic urbi eꝑm p̃fecit. GEVENTRVDE monast. uirginũ in Saxonia a Geuone Madenburgẽsi Burggrauio conditũ est, referente Hermãno. GEMELACENSE monast. S. Vumtherus fundauit, auctore Sigeberto Gemelacense chronographo. GANDAVVM (Gent) urbs Brabantiæ a Iulio cæsare cõdita est, & a suo noie Caio ut chronici Brabantini loquunt dicta. Sichardus uero Cremonẽsis nescio a q̃ colono dicat hanc inchoatam fuisse.

Gaudersheimium
Gandani
Gnesen
Geuentrude.
Gemelacense
Gandauũ

H

HERMONDVRVM ciuitas fida Romanis & splẽdidissima, ubi orit Albis fluuius, hæc Cornel. Marlianus ait hos transrhenanos esse populos Ligiis, Vngaris, Cattis, Cheruscis, & Hercyniæ syluæ ꝓximos. Ply. li. iiii. ca. xxx. Hermolaus & Iulius Capito. Hermodorũ, Strabo Eumodurę dixit. Iulius Capito. in uita Anto. Pii inter Illyricũ & Galliã eos habitare putat inuenio. Mantua. Emuduros eos noīat ad Cæsarẽ. Hinc Emuduri q̃s ꝑterlabit Albis. Capitolinus Hermũdurorũ in Anto. Pio recordat, & paulo post Hermyndurorũ. HELLEVIORI populi post Codoueũ mõtẽ i. ultra Prussiã insulã colunt, qngentis pagis, unde alterũ terrarũ orbẽ dicunt, hos alii ad Vistulã amnẽ habitare uoluerunt usq; ad Sarmatas. Idẽ Ply. li. 4. ca. xiii. Hos ego coniecto olim in Scandia insula ubi Gotthos, Getas, Gepidas, Dacos, Vandalos fuisse diximus habitasse, q̃ e Scandia (insula Codonei sinus) egressi sunt, & ad Vistulã consederũt, ut ait Hieronymus Sunt enim secundũ Plyniũ in Codoueo. Cornelius Hellusiorũ meminit, ora hoim & artus ferarũ gerentiũ, coniectura est hos esse. Alii a Ptole. incognitã terrã dictã uolunt. HELVI Celtarũ populi, Auernorũ fines cõtingũt, mons Gebenna ipsos ab Auernis diuidit, ꝓximi Gaballis, Rhutenis, Cadurcis. Eusеb. M. T. Ciceroīs p̃cem ab his natũ dixit, multa Marlianus. Reuera inter Burgundiones hodie sunt, ut Zacharias Lilius scribit, Heluorum meminit Plynius lib. quarto cap. xv. naturalis historiæ.

Hermondurum
Helleuiori.
Helui

Hugonis monaste.

HVGONIS monasteriū in Vogeso (teuto.Hughofen) extructū est anno M.c.xx.ex cōfirmatione papæ Callisti a comite Vuernhero de Habspurg, de inde anno Christi M.c.xxxvii.a papa Innocentio II.ampliatū,a Fœderico ī defensionē acceptum,anno M.c.lxii.ut ait Iacobus Vuimphelingius in catalogo.

Heluetii.

HELVETII olim tres nationes habuerunt,quarū una semel deleta est per militiā,ubi aduersꝰ Cæsarē iuerūt circiť cccc.millia hoīm ceciderūt, & viii. mil. captos cepit, ne germanis finitimis agrū uacuū relinq̄ret. Ibidē eorū potentiā satis Cæsar in cōment.declarauit. Vide Cor. Tacitū li.xvii.hist.Sunt aūt Heluetii inter Rhenū,Mænū & hercyniā syluā,authore Cornelio.Hęc uerba & Hermolaus Barb.in annotatiōibus in Pōp.Melā recitat,ex q̄ lector pōt cōsyderare longitudinē regiōis eorū. Cæsar li.i.heluetios Rheno & Iura monte circūscripsit,Florus Rhodano,Rheno & hercynio.Orosius tm̄ Rheno a germāis separari li.vi.ca.vii.scribit.Marlianus a Iura usq; ad Rhodanū,a Constantia ad Basiliē ses illos ꝓbauit. Ptolemeus.li.ii.ca.viii.ta.iii.iuxta Iurassum montē ipsos ponit. Sabellicus q̄q; li.v.Ene.vi.Rheno,Sequanis,Rhodano et Lemanno illos circū scripsit,longitudine cc.xx.mil.pas.regionē illorū cōplere & octoginta supra cē tū latitudine.Reuera hodie sunt Suitenses & Alsatici,ut ex cōment.Cæsaris ꝓbare possumus.Ia. Vuimphelingius in catalogi principio consentit,extat uetusti giū in Alsatia.In antiqssimis.n.geographiæ tabulis Heluetii urbis Alsatiæ mentio fit.Multi putant esse Selestadiū,eo q̄ Heluetū ab Argētoraco (ut ego ipe uidi) distet sex miliariboꝰ,a Colūbaria tribus.Nullā aūt penitus repire possumꝰ ciuitatē,nisi Selestadiū.Illo nos adducti sumus in Ottilia nostra,heluetū Selestadiū & Heluetos Alsates diximus.Beatus Rhenanus Selestatinus,uir doctissimus in epīs sæpissime se noīat Heluetēsem.Suitensiū tm̄ heluetia ad ortū Brigantinos & Aduallā habet,ad meridiē Insubres,alpes Hannibalis,Gebennam, ad occidentē Burgundiā,Iurassum,ad septentrionē Basileā.Iulius bis senas urbes,quadringentos uicos eorū in.4.pagos distribuit,priꝰ Duras,secūdus Doggius,Cella S.Galli,Limagus &c.Cornelius in hist.gallicā gentē & turbidū ige niū dixit Heluetiorū.Cecinna cū Rhętis cōtra ipsos bellās,fudit & fugauit eos apud eundē.Orosius tm̄ fortissimos eorū aīos appellat,oīm gallorū gentiū ꝓpter uicinitatē germanię li.vi.ca.vii.Ply.li.4.ca.xvii.Mantua.heluetiis aīos alpes dare scripsit. Heluetiis montes ubi regna colonis Dura in rupe sedens ridet armēta minasq; Oiaq; eludit Martis molimina & arma.

Alsatici Suitenses

Hermiones

HERMIONES populi germaniæ,inter germanorū gn̄a principaliora existunt,ut Ply.li.4.cap.xiiii.Pōp.Mela li.iii.germāiæ ultios esse populos dixit,sed Hermolaus ad Vistulā eos sitos scribit,ubi germaniæ finis est,& Sarmatiæ principiū.Plynius gētes eorū Sueuos,Hermoduros,Cattos,Cheruscos adducit,ego hos cōiectarē germaniā magnā incolentes.Dicunt Hermiones(ut Tacitus ait) a Hermione filio Mannonis,cui subscribit Sabel.li.ii.Ene.vi.& Berosus lib.ii.hist.Ptole.hos Elmeones uocat,alii etiā Bohemos uolunt inter ipsos numerari,q̄d & ego.Albi.n.,ppinq̄s Pōp.Mela dixit.Mantua.ad Cæsarē Elmeones dixit,& optime sītū eius descripsit scil.sub ursa,ait.n. Adde sub arctoo positas gelidaq; sub ursa Elmeones.

Halbrun.

HAILBRVN ciuitas sueuiæ iuxta Neccharū,olim uilla,ab impatoribus circa annū M.lxxxv.muro cincta est,ut annales nostri dicūt.Alii sacrū fontem noīant Hailigbrun.

Herbipolis

HERBIPOLIs a Ligurino li.vi.dicta Varia domus appellať,multo apparatu & sumptu extructa,nūcupata quasi herebi polis, teste Celte in amorib.uel a herbis(teuto.Vuirtzburg) Hæc a Ptole.Arctauiū asserit.Alii Marcopolim dixerūt,ut abbas Spāheimius,hic ut collegit enarrator eius Lotharius regnū suū resignauit,ubi Moganus fluuius iuxta Celtis sententia p̄terfluit.Vrbē hanc cœpit IIII.Henrici filius,ut Otto Frising.li.vi.ait.Primꝰ etiā ibi epūs fuit Burkardus anno dn̄i Dcc.xlix.Lupoldus de zelo scribit ca.vi. Fuit illic concilū anno M.c.xxx.p̄ Lotharīū,ubi Innocentius II. fuit electus ait Lupoldus.Cōcordant Argentinēsiū annales,q̄ dicunt Burkardū a Bonifacio primū cōstitutū fuisse reliq̄s ep̄os ab eo,habet abbas Tritemius.

Hanofer.

HANOFER a Ptole.Leuphana dicit,Saxonię ciuitas.

Halberstat.

HALBERSTAT a Ptole. Pheugarū,ibi epātus,quē erexit Carolus Mag.ut Lupoldus ca.ix.de zelo dicit

HARNSTEIN a Ptole.Alisiū,græce tn̄ ἀλισὸν lego.

Heidelberg

HEIDELBERG iuxta Neccharū & hercyniū,a Ptole.dicit Budoris teuto.Heidelberg,a nigrorū uacinioꝝ ul'brunorū (teut.Heidelber) multitudie. Olim Vangionū impio subdita, urbs hęc fuit Palatini comitis,uerū partes ab his sumpserunt, & adeo creuerunt ut eorū iuri ascribit nunc.Est & florentissimū Heidelberge gymnasiū a Marsilio primo rectore primitus institutū,& a Rupto Palatino anno M.ccc.xlvi.multis priuilegiis donatū.Mons illic oīm sanctorū,olim arcē p̄ se tulit, referunt templū illic fuisse q̄d græci uocant ὁ πάνθεον,sicuti olim Romę fuerat, q̄d Bonifacius V.a B.Gregorio donū accipiēs a Phoca cæsare in templū oīm sanctorū conuertit,ut Platina scribit,πάνθεον.n.templū,ubi antiqtus oēs dii colebanť,dicebať. Oppidū hoc Volaterranus lib.vii.Ettelburg uocat,corrupto noīe linguæ germanicæ ignarus.

Budoris

Hiaspalis Regenspurg

HIASPALIS Regenspurg,ob ruditatē populorū agrestiū dicta,Imbripolis ob latinā rōnem,vn̄ teuto.Regenspurg,a ponendis ratibus (ut aliq̄ uolūt)Ratispona appellať,alii q̄ ratibus conueniat asserunt,in q̄rū numero est Ligurinus li.i.his uerbis. Inde Ratisponæ uetus ex hoc nomē habenti Quod bona sit ratibus q̄dq̄d cōsueuit in illa. Ob frequētia populorū Reginopolis nūcupať.A cōditore Tiberina,Tiberius.n.tpe dn̄icæ passionis ipsam struxit.Ego in Odilia mea li.ii.Quadratā, a forma quā hēt. Illic Dionysius req̄escit,translatus anno M.lii.in octobri,ut Peutiger ait. Hic sedes epālis secundū Aeneā in hist.Bohemica,& olim Bohemiā & Pragā complectebať.Hic S.Volfgangus & Albertus Magnus episcopatui p̄fuerūt,testāte Syluio.Hic & Erhardus epūs,q̄ somno monitus,beatā Odiliā baptizauit,cuius meminimus in Odilia li.ii.Conradus ibi ex suasu S.Bn̄dicti Bernardi extruxit monasteriū,ut Otto scribit,aliud monasteriū martyris cuiusdā illic erectū est.Danubius hic flumen recipit Regū,ut Celtes ait.Hanc urbē olim filius IIII. Henrici in deditionē accepit,referēte Ottone li.vi.& contra patrē, Robertūq; illic constituit p̄fectū.Conradus uero filiū p̄sequens,aliū constituit,ut Geblacensis asserit.Lupoldus filius III.S.Lupoldi Austriæ Marchiōis Ratisponā in-

cendit,facta trepidatione per Ottonẽ Palatinũ,ut annales Auſtriæ dicunt,tpe
etiã Fœderici III.impatoris.Albertus dux Bauariæ ipſam pene occupauit.Ca-
rolus Magnus Ratiſponã olim cœpit,& chriſtiana lege ĩbuit,cui⁹ rei hodie ue
ſtigiũ apparet.Aelius Spartianus Hialos populos germãię noĩat,neſcio an hos
an alios exiſtimet.Ratiſpona Noricorũ ciuitas,licet Ptole.Vindelicorũ dicat,
Otto illic multas reliqas tranſtulit,ut ait Lupoldus, Aeneas Syl.Ratiſponam
clariſſimã urbẽ appellat,ad Danubii ripã in Bauaria ſitã.Alberti Magni ſedem
olim fuiſſe ſummi philoſophi,illic S. Emer. monaſterium,in q̃ Leo pontifex
B.Dionyſiũ ex Pariſiis tranſmiſit,illic ſępius principũ conuentus fuit,ſemel de
Hildeshẽ ſtructa iacuit,ut Hermãnus chronicus ſcribit. HILDESHEIM Aſcalingiũ
a Ptole.dicit,epãtus ibi quẽ Carolus Magnus erexit,ut ſcribit Lupoldus ca. ix.
de zelo,primus epũs Guntherus ut idẽ Lupoldus refert,& hiſtoria Francorũ,
Ludouicus Pius Caroli Magni filius huc epãtum detulit. HERLYSEN
Herlyſen pdiũ Aſſatiæ,ubi olim nobiliſſimi milites ſedes habuerunt,deſtructũ p pſides
Hãburg Argentinenſes anno M.ccc.lxxiii.ut eorũ annales dicunt, HAMBVRgum
latine dicit Hanonis burgũ,ab Hanone q̃ eã inſtaurauit, ſecundũ Hermannũ
a Ioue Hamone,cuius idola ſuſtulit Carolus,Celtes poeta.Inde ad Cimbriacũ
contendit Cherroneſum Ad cuius ſurgit pulchra hoſtia Cimbrica q̃ndam,
Sed nunc Hamonis noĩe dicta polis.Hanc urbẽ Ludouicus Franciæ rex ſemel
Harudes deſtruxit,anno dñi M.cc.lxxxi.pene igne conſumpta eſt. HARVDES po
puli,ut Marlianus ait,circa Sequanorũ & Heduorũ fines,reuera Celtæ ſunt et
Burgundiones ſecundum q̃ſdam,Galli hos eorum lingua (Cõſtante)dicunt.
Horb HORB Rudolphus de Hohenburg condidit,ut annales Sueuiæ dicunt.
Hegau HEGAVGIA (Hegau) a q̃dã hegone dictã,chronica noſtri tpis uulgata
teſtatur. Alii a dumis,ego uero ab auena dictam uolo,teuto.des heus gau.
Hirsfelt HIRSFELDRIA in Buchonia ſylua monaſt. tpe Bonifacii conditũ eſt, ut
Hagenau abbas Spanheimius refert. HAGENAV ciuitas Alſatię,inter Matram &
Sornã,a Fœderico (ut eorũ annales dicunt) primo ãpliata eſt,a papa unũ de
dauis dñicæ paſſiõis,partẽ q̃ cp crucis huc delata,q̃ poſtmodũ negligentia co-
lonũ iterũ ablata ſunt,unde & hodierna ſolenne feſtũ (ut ita loquar)S.Crucis
uenerat. Hæc ex eorũ annalibus collegi ,partim relatu hoĩm fide dignor⁹ hau
ſi.Monaſteriũ S.Fidis iuxta Hagenoiã & Vualpurgis Fœdericus Imp. cõſtru
Hallis xit,alii a Fœderico de Stauffen uolunt,q̃,ut Nauclerus ait,eccleſiã Hagenoiæ
erexit,dictã antiquũ hoſpitale. HALLIS urbs Saxõiæ olim uilla,muris ue
Helmen ro inſtructa eſt anno Dcccc.lxxxii.ut ait hermãnus. HELMENSTIder mo
ſtider. naſt-Saxoniæ locus a S.Lothario cõditus,in honorẽ S.Stephani,ipſe S.Lotha
Hatterſt rius illic primus abbas. HATTERSTLAVEN monaſt.Agnes de Lan-
lauen dersſperg condidit,uxor olim Conradi Palatini comitis. HASSIA regio
Haſſia germanię a monte Haſſo dicta,ab oriente Turingiã habet,ab aliis partib⁹ Frã
Hãhuſen coniã,Sueuiã,Saxoniã. HANHVSEN non longe a Franckẽbergo locus
apud Ederã fluuiũ in haſſia,a Ioue hamone nuncupatus,q olim ſub ſpecie arie
Halprun tis illic apparet.Adhuc loc⁹ ille formidoloſiſſimus horret. HAILBRVN
monaſt. monaſt.anno M.c.xxxii, exordium ſumpſit.

HASLOCH Alſatiæ pdiũ,ubi reliqæ S.Florentii condunt̃,a Mechtilde Hasloch
regina duciſſa Saxonũ & uxore eius Dagoberto rege Franciæ delatæ, anno
Dc. & lxxii. HASINGEN monaſt. erexit Sigifridus epũs Moguntinus Haſingẽ
ut aiunt eorũ annales. HAFLINGEN in Brabantia,comes Brabãtinus cõ Haflingẽ
didit,tribus a Bruxella miliaribus,primus abbas fuit Fulgẽtius. HIRSAV Hirſau
anno dñi Dccc.xxxviii.ſub impio Luduici Pii inſtitutũ eſt ab Erlafrido comi
te de Calb,& Nottungo Vercellẽſi epo. Prim⁹ abbas Lutpus extitit,hæc ex
annalibus habemus.Parũ aũt illorũ agnoſco,q̃ cęteri ſcriptores tradũt,de Hẽ
rico III. & Cũrado. Plura abbas Spanheimius, q duo ampliſſima uoluminã de
illo monaſteria ſcripſit.Dicit aũt a multitudine ceruorũ,referente Ia.Vuimfel.
HIRSFELT .Tullus Moguntinus epũs,Bonifacii ſucceſſor anno Dcc.iiii.
condidit.Eſt aũt in Haſſiæ partibus monaſt.illud ſupra Fuldã.Illic marmoreæ Hirsfelt
colũnæ penitus in modũ ſcirpi integrę,nõ coarctatis lapidibus ex uno integro alii Iullus
lapide formatæ,illic caput S.Barbaræ cõdit,aiũt q̃dã S.Bonifaciũ hui⁹ nois ci
DE LITERA I uitatẽ cõdidiſſe.
IAZIGES de qbus multa Dionyſius græcus & Martianus ἐν περίπλῳ re- Iaziges.
ferũt,ſũt populi Vngariæ ſecundũ q̃ſdã,& nõ illi qs ſeptẽ caſtra dicimus
& hodie Iazi dicunt̃,alii tñ ſeptẽ caſtra eſſe uolunt.Ouid.in triſt. Iaziges
& colchi meteroeacp turba Getęcp.Val.Flac.Increpat & ſtricto ſic urget Iazi
gas enſe.Idẽ.Neurus & expertes canentis Iaziges æui.Strabo li.vii.hos Baſile
as & Vrgos dici ait. Sũt aũt germani,ut ex Celte & aliis li.i. ꝓbauimus,hodie Locus
ſeptẽ caſtra incolũt ultra Vngariã (die Siber Birgen) ut Lilius & alii uolunt. Cornelii.
Strabo Sarmatiæ populos nũcupauit,Cor.Taci.li.xiiii.hiſt.Eſarmatis Largizi
bus,ſcribe Iazigibus,& idẽ,Iaziges obſidiõis ipatientes,qa lingnis ingruerat,
ſcribe Iaziges obſidionis &c.Multa de illis Volaterranus li.vii.Ptole.Sarmatię
populos fecit,quorum ſedes eius ſunt, καὶ περὶ ὄλιν τὸν μοιμὸ-πλοσίαζυγες καὶ ῥοξολανοὶ.i.et uſcp
ad totã mæotidẽ Iaziges ſunt & Rhoxolani.Horũ meminerunt etiã Dion,Bi
thynus in uita Adriani,Ptole.Lagi & Arrian⁹ græci li.i.de geſtis Alex. Mag.
IVLIOBONA a Ptole.lib.ii.ca.iiii.ta.iii.alii textus habent Viliobona ,Au Iulioboã.
ſtriæ metropolis,nũc Vienna dicit,hanc urbẽ Aeneas Syl.Flauioflauiã uocat
in epla ad Io.Capiſtranũ,ex eo qa ipſam Flaui⁹ reſtauratit,alii inde Vien cor Vienna
rupto uocabulo dicũt,ut Iacobus Philippi Carmelitanus ait.Nã ex Flabien pri
ma deciſa ſyllaba nomẽ ſũpſit. Quattuor illic mẽdicãtiũ cœnobia,oli dioceſis
Patauieñ.nunc ,pprium epũm retinet.Eſt & Vienna in Gallia, cuius cæſar in
cõment.Ouid.in triſt.Marlianus & alii meminerũt. Strabo iuxta Allobrogos
Galliæ ſitos uoluit,de his iã nihil agemus.Volaterranus li.vii. Aeneas q̃cp in
epla ad Martinũ Maier ſcribit Flauianã dictã ab aris flauianis,de qbus Ptole.
Illic ſtudiũ celeberrimũ cõſtituit primit⁹ Albert⁹ filius Alberti,nepos Rudol-
phi Habſpurgeñ.ductu Bonifacii papę anno M.ccc.xcv.Illic eccleſia S.Stefani
memorabiliſcp turris,quã legati Boſnenſiũ pluris uẽdi poſſe dixerũt,q̃ Boſnẽſe
regnũ,ubi Caroli IIII.filia uxor Rudolphi Alberti filii collegiũ cõſtituit, pluri
b⁹ etiã bonis exornauit.Lego apud Antoninũ de urbe Vindobona,itẽ Flauio
Iulia,uideant alii an huic urbi alii hæc poterint reſpondere.

Iccius portus

ICCIVS PORtus inter Belgas est,ut Marlianus ait,ꝓxius Oceano, Atrebatibus & Ambianis,ab Anglia xxx.mil.pas.distat,ad dextrã Selandiã habet,

Ingelheim

Holandiã & Flandriã a sinistra,enarrator Ptole.Caletũ esse dixit. INGELheim Carolus Mag.struxit,ut Geblacẽsis ait,illic cõciliũ fuit anno Dcccc.xlviii. ut historia Francorũ & Lupoldus uolunt.Est aũt locus non longe a Mogũtia.

Ingeuões

Illic Carolus sępe pascha celebrauit,Vrspgense teste. INGEVONES Plynius li.4.ca.xiii.inter gña Germãiæ principaliora noīat,& Cimbros & Teutonas eos cõplecti scribit.Cornel.,ꝓxios Oceano,Solinus q̃q; iuxta fontẽ succini dicit,cõiectura est hos esse Sarmatas.i.Polonos,Liuonos,Bructeros,Littuanos, & qdqd ultra Vistulã est,inde Chersonesum q̃q; habitãtes,ut Danos,q̃s modo (Denmarcker) dicimus,nominati ab ingeuone filio Mannonis ut Cornel.in germania & Berosus li.ii.hist.referunt.Mantuanus. Ingeuones rapido

Isteuões

gens ,ꝓxia Rheno Strenue in arma ualet. ISTEVONES tertiũ genꝰ germanorũ,ut Ply.li.4.ca.xiiii.scribit.Cornel.alios germanos Isteuones dici, ꝑter Hermiões & Ingeuones putat. Ply.Rheno ,ꝓxios esse & Cimbris mediterraneis. Hos ergo cõiectura est esse Rhenanos,hi aũt dicti sunt ab Istheuone filio Mannonis,author est Tacitus.Sabel.li.ii.Ene.vi.& Berosus lib.ii.historiarũ

Iuuauia Salzburg

IVVAVIA(Saltzburg) dicit,a iuuãdo,eo q̃ sal iuuet,alii a Iuuaro fluuio

Petreia

(teuto.die Saltz) vñ Otto li.v.ca.xxxiii.Virgiliũ quẽdã uocat eꝑm Iuuauiẽsem.

Gamanodurum.

dicit & Petreia,a Ptol.Gamanodurũ nũcupat.Hãc ciuitatẽ Iulius,uictis germanis,ac secundũ aliq̃s arcẽ ibi teuto.Helffenburg cõdidit,Attila hanc destruxit, uerũ a Ruberto eorũ eꝑo anno dñi octuagesimo supra q̃ngentesimũ instaurata est.Hic epũs quẽ patriarchã nos uocamꝰ,residet,& altare cuius sise nõ uideri credũt cernitur.Aeneas Iuuauietensẽ,& Arnimensem dici ait,Metropolicã insignẽ inter Bauaros opibus & auctoritate memorabilẽ urbẽ.Anto.Piꝰ in itinerario huius ciuitatis meminit,eã Iuuauiã dicẽdo,alii etiã hãc urbẽ Budacũ

Iuliacẽses

dictã fuisse asserũt a Ptole. IVLIACENSES Gulcher.Iuliaci recordat Antoninus,cætera uide in dictiõe Menapii.Duplices aũt sunt,ultra Rhenum ad

Monast. S.Iusti

Vuestualiã Pergẽses uel mõtenses,& citra Rhenũ ad Galliã Iuliacẽses. S.Iusti monast.in alpibus,struxerũt Marchiões de Mõteferato. S.Iacobi monast.,ꝑ

Monast. S.Iacobi

pe Moguntiã,erexit Lupoldus epũs. IVLIANA tento.Vuolgast,a Iulio

Iuliana

condita est in honorem Mercurii,cuius simulacra Carolus Magnus sustulit.

Idistauisꝰ.

IDISTAVIsus(si litera nõ est deprauata)a Cornel.in pri.hist.locus dicit inter Visurgi & colles ,ꝓxios. ISENACHVM ciuitas Turingiæ ab Isfide

Isenacum

noīat,cuius meminit Eobanus,nõ ,ꝓcul a monte Hirselberg,q̃ ab eodẽ poeta

Istros

Horrisonus dicit. ISTROS urbs Thraciæ est iuxta Istrũ,ut Ply.li.iiii.ca.xi. Strabo,Ouidius in Trist.Pomp.& Ptole.asserunt.Alii Istriopolim dicunt,Ar

Inders dorff.

rianus græcus Histropolim Istriam dictã putat. INDERSDORF monast. a Palatino Ottone de Vibelspach anno dñi M.c.lvi.auspicatum est.

FINIS

LIBER DVODECIMVS ET VLTIMVS Exegeseos Germaniæ.

Lubecũ

VBECVM (Lubeck) dictũ,quasi angulꝰ laudis,Lobek, Celte & Aenea testi. Est aũt urbs hęc tribꝰ regnis cõtraria, secũdũ Aeneã,a Vicboldo duce condita,a Vãdalis Baccena noīat,a Kitto principe aucta,anno Christi M.c.iiii.Bractusa & Trano flumĩbus irrigua,epãtus ibi incepit anno M.c. lii. multa urbs hæc diuersitate principũ ptulit.Celtes.Inde urbs clara nitet de lumine noīe dicta Et Lobicũ Codani fama decusq̃ sui, Angulus hęc laudis dicta est urbs noīe prisco Angulũ in hũc fert fluuiꝰ Drauenna

Lucipe tra.

ꝑ æquor. LVCIPETra Lichtẽfels,ciuitas nõ ,ꝓcul a Mæno. LEOPOntii iuxta Curiẽses sunt,teste Marliano & Seduniẽses,Suiceri uocant,hic(ut Cęsar scribit) rhenus orit.Multa Strabo li.4.Ply.li.iii.Luca.li.i. LEVCI iuxta Lin

Leopõtii

gones Celtę sunt,Seq̃nis,Mediomatricibꝰ & Treueris finitimi,ciuitas eorum

Leuci

epãlis est in lotharingia,Hec Marlia.& enarrator Ptole.teuto.die von Thol, Peutiger iuxta Mediolãos esse uult.Strabo supra Heluetios,Heduos,Seq̃nos & lingões habitare asserit, & li.vii.cũ Vindelicis in mõtibꝰ cãpos hẽre scribit Lucanus li.i.Ply.li.4.ca.xvii.LIGII populi ferunt iuxta Marcomanos, Hermõ

Ligii

duros & Cattos,ait Cornelius.Reuera hodie Vngari sunt Marlianus author, Picus in carmine de cruce,ubi de Danubio loq̃t.Et Ligios tandẽ raptu tumefactus aquarũ. LAPONES germanos Ply.li.iii.ca.xxvi. apud Saũ fluuium

Lapones

esse ait,& lapiones dixit.Strabo li.4.iuxta eos sublimia domicilia, & in Illyrico habitare,Gallis commixtos,ab Augusto uictos,eorum oppida Arupenũ,Metulum,Monetuum,Vendũ esse,& paulo post iuxta Istrum eos posuit.De his ita Celtes qui non longe a Codano ipsos abesse uult,ait enim.Vltima concreti qui cernunt sydera cœli Aestatis uerisq̃ inopes, hyememq̃ perennem Perpetuas niues cœlo patiuntur inerti Inter quos memorant lapones nomine dictos Qui uitam specubus ducunt,syluisq̃ Cerusćis. Secundum sententiam Celtis in mari non longe ab insulis nuper a rege Hiperboreo inuentis es se putarem,uerum illud sentẽtiam auertit,quia ab Augusto uicti sunt, iudicẽt alii,ut forsitan hos lapones illos Lapões crediderim,hos gallos illos sarmatas.

Lituauia

LITTVAVIA (Littua) Sarmatiæ regio,nũc maxie Polonorũ regi militat,ab oriente,secundũ Aeneã,Polonos hẽt,regio agrestis,palustris & numerosa,usus pecunię ualde ignotus,Hæc Aeneas.Carolus Magnus hos deuicit, horũ etiã Hermannus meminit. LIMPVRGVM in territorio Spirensi si

Lipurg.

tũ ẽ,nõ lõge a Landau,monasteriũ in dominio de Lyningen. Hoc Lotharioꝰ dux Saxonum cũ Alberto eꝑo cinxit,ut Otto Frising.li.i.ca.xiiii.testat. Cõradꝰ secundus erexit & dotauit,ait Lupoldus ca.ix.de zelo.Barones de Lyningen annis superioribus diruerunt illud. LINGVOnes uel Lingões Heduis &

Lingões.

Seq̃nis finitimi,ut Marlianꝰ vult. Luca.li.i.Pugnaces pictis cohibebat lingões armis.Cæsar eis prohibuit primo cõment.ne Heluetiis auxilia mitterent,multa Ptolemæus,Strabo libro quarto,Plynius libro quarto cap.xxxi.natu. histo.

Hos alii Burgũdiones aduerſus Germaniã, alii montẽ Peligardi Mumpelgart uolũt. Sulpitius confœderatos eſſe Suitenſes credidit, & Belgas, montiſq; Peligardi meminit. Sũt q Lotharingos, pbauerint, ut Sabellicus & Aeneas ſyl. in epl̃is ubi de Delphino Frãcorũ regis filio loq̃t, q ciuitatẽ eorũ deſtruxit. De his Volaterranus lib. vii. & Cornelius in hiſt. Galli lingua eorũ (Langros) uocãt. Nup germanice illos (die von langen docken) eſſe qdã aiebat p̃ſtantiſſimus, cui fidem non dedi, dum referente Cæſare Vogeſus moris Lingonum ſit.

Lãtzhut. LANTZHVTTA (Landzhut) ciuitas Bauariæ, a Ptole. li. ii. ta. v. & Vindelicorũ urbs dicit Inutrũ. Eſt aũt condita anno dñi M.cc.viii. a Ludouico duce Bauariæ. Alii arcẽ illic a Ludouico Ottonis filio ſalutis anno M.c.lxxviii. auſpicatã referunt. Et. M.cc.iiii. urbẽ hanc muro fuiſſe inueſtitã.

Lutzelburga. LVTZELburga defectione ſtirpis ad cæſarẽ deuenit, ubi marchio Badenſis Bernhardus nunc habenas flexit, ante annos maxĩe cõbuſta, dicit aũt a Ptole. li. ii. ca. 8. ta. iii. Romandiſſa. Hęc olim pene nobiliſſimos duces habuit, quatuor reges ſiue imperatores Ro. q etiã, Aenea authore, plus q̃ p annos centũ & xx. Bohemiæ p̃fuerunt, ſicuti fuit Ioannes rex Bohemię, Carolus, Venzeſlaus, & Sigiſmundus ultim⁹ dux, in q̃ defecit, qa ſine liberis exceſſit e uita, niſi una relicta filia Elizabet quã Albertus Ro. rex duxit.

Lunenburg LVNENBVRgũ nobilis ſaxonię urbs, olim uilla, in ciuitatẽ redacta, poſtq̃ Bardeiugũ erat deſtructũ. Villa aũt a Iulio Cæſare condita eſt, & a luna dicta. Lunæ em̃ ſimulachrũ uſq; ad Caroli magni tẽpora illic remanſerat. Carolus aũt ſtatuã hanc ſuſtulit, inde Ottonũ tẽporibus Hermannus prĩus dux illic monaſteriũ S. Michaelis erexit.

Lotharingia LOTHAringia regio Rheno & Sequano olim diffiniebat.

Liechtenau LIECHTENAV oppidũ olim ab epiſcopis Argentinenſibus muro circundatum eſt, ut annales eorum uolunt. Eſt & eiuſdem nominis arx Nurenbergenſiũ inſtructiſſima, uno miliari ab Eiſtad diſtans.

Longobardi LONGOBARDI olim e Scandia inſula uenerunt, q̃ in mari Codoneo eſt, ut Methodius martyr in eorũ hiſtoria, & Diaconus ſcribũt, Ibor & Aigone ducibus. Primo dicti ſunt Vinnili, & tũc tp̃is Vãdali uicinas gentes p̃mebant. Agelmũdus fœminas eorum armauit, Ligurino citante. Crinibus ad mẽtũ p̃ſſis ſub caſſide torua Cęruleaq; coma barbã ſimulare uirilẽ. Inde in Pannoniã uenerũt, ſupatis alpib⁹, rex eorũ Albunus ut Liliius ait, Alboinus ut Otto ſcribit Vincẽtiã, Veronã, Mediolanũ cepit, an. cc.iiii. in Italia regnauit, ut Zach. Lilius, Otto li. v. ca. 4. & alii collegerũt. Hi a longis barbis dicunt, Sũt aũt Lõgobardi, p̃ximi Cheruſcis, Cauchis, Cattis ĩferioris germãiæ popl̃is, nõ lõge a Caninefatib⁹, & Friſiis, ut Marlia. ait, vñ qdã Vueſtualos & Haſſos eos dixerũt, alii Pãnonię ppſũ. Diacon. in uita Mauricii cęſ. ſueuoꝝ gẽtes exiſtiauit, Ptol. huic alludit li. ii. ca. x. Lilius Italię hoĩes eſſe p̃tulit, ubi metropolis ẽ Mediolanũ, nũc (Lõbardy) dictã orã eorũ refert, uide Blõdũ. Verũ ut autores cõcordes reddidero, rhenũ oli coluerũt uſq; ad Druſi tẽpora (ut ait Viterb. li. ii.) & eorũ ciuitas Noueſiũ fuit, inde lõgobardiã ihabitauerũt, deiñ ſedes mutauerũt. Otto li. 3. ex Gepidis eorũ originẽ p̃bat. Pruniẽſis totã hiſtoriam hẽt, quõ a Numulo uicti ſint, etiam quõ anno D. xx. ſub ducibus fuerint.

LIGNAE alii Seligną Marchiones noui ſunt. Lignæ

LVICENSE monaſterium in oppoſito Coloniæ, fundauit Herisbertus epũs coloniẽſis. Luicenſe

LACEnſe monaſterium Treuereñ. dioceſis, uno miliari diſtans ab Anderach, tribus a Confluentia, condidit Henricus Palatinus Rheni anno dñi M.lx. cũ uxore ſua Adelheide. Hic Hẽricus Sigefridum comitẽ Brabantię, uxoris eius ex marito priori filiũ, hæredẽ cõſtituit, qui monaſt. ad lacum condidit, & primus abbas Giſelbertus fuit de Hafflingen, Hæc ex eorum annalibus habemus. monaſt. Lacenſe monaſt.

Lickelſheym. Monaſterium Lickelsheim Theogerus conſtruxit, diſtans quinq; miliaribus a ſancto Georgio Conſtantieñ. dioceſis.

Leua LEVA ciuitas Brabantiæ, ubi uniuerſale ſtudium incepit autẽ anno ſalutis Dcccc.xxvi. a Ioanne duce Brabantiæ, ciuitas hęc ſatis ornata ẽ nõ lõge a Bruxella & Antvuerpio.

Leodiũ LEODIVM Lutich, epiſcopalis urbs, ubi monaſteriũ S. Laurentii Bruno dux & Reinhardus epiſcopus anno ſalutis .1025. fundauerunt, & Stephanus primus abbas extitit, illic ciues ſeptennio ferunt furore percitos, ut tres dies in armis conſiſtant. Fuit & urbs illa a Carolo duce Burgundienſium impugnata, multa de hac Geblac.

Lorch LAVREACEnſe monaſteriũ Sueuiæ (Lorch) habitatio ducum Sueuię ubi in reliquiis ſacris argenteum q̃ddã tabernaculũ grę̃cis literis ita inſcribit. ἱλλῆσ δ' λαμπρὸν καὶ σφὸν δ' ἔρ τέχνης κάλλους τὸ τέρπνον, χήματος τὸ ποικίλον & multo pluribus, quæ ob earum pluralitatem omittam.

DE LITERA M

Minden MINDEn urbs epãlis, a Vitikindo duce ſaxonũ ac Carolo Magno cõſtructa, nomẽ hẽt, teſte Hermãno, germãicũ a Vitikindo inditũ. Hãc urbẽ epãlem Carolus fecit, eccleſiãq; in honorẽ ſancti Petri initiauit.

Marcburgum MARCBVRgũ urbs Haſſię metropolis a Marte dicta, olĩ uilla, ut hiſtoria B. Elizabet mõſtrat, in cuius honore eccleſia dedicata eſt, Lanus p̃terfluit. Ab bas Spãhei. Marcburgũ a Marcomero marcomeri xxvi. regis Francorũ filio noĩatũ & erectũ fuiſſe collegit, memĩt & illius Hunibaldus. Ptole. hãc Amiſiã noĩauit.

Mõs martis. MONS Martis Zum Berg, Vueſtualię urbs, a marte dicta, olim tm̃ ab armigeris inhabitata ẽ, tria illic altaria ad noſtra ſecula p̃uenerũt, q̃ olim marti erãt initiata.

Mogũtia MOGVNTIA (Mentz) a Celte, Peutigero, Ligurĩo. ac Ottone dicit, Mogũtiacũ Hermola⁹. Et diuus Hierony. Ammianus li. xvi. & Tacitus uocãt. Ptole. Neouagũ li. ii. ca. 8. ta. 3. appellat. Dicit aũt a mogano fluuio & Cia, q̃d Aeneas Syluius, Greſmũd⁹ & Ligurin⁹ uoluerunt. Celtes li. 3. odarũ. In urbe cui nomẽ dedere Moganus & Cia patruus ãnis. Idẽ li. ii. Rhenus antiquã rigat altus urbẽ Quæ micat multis opibus uetuſtis Cui mænus rheni ſociatus undis Noĩa p̃ſtat. Vrbs hæc multa aduerſa habuit, ab Hẽrico ſemel obſeſſa ẽ, q in uĩcula eorũ ep̃m iecit. Diu⁹ Hierony. ait mogũtiacũ nobil' q̃ndã ciuitas capta & ſubuerſa ẽ, & in eccleſia multa hoĩm millia trucidata legũtur. Ferũt S. Bernardũ rheno appuliſſe, nõ uero urbẽ ĩtraſſe, uerũ ſępius ip̃am caſuram p̃dixiſſe. Hæc ab ep̃o & ducib⁹ capiebat, ac oĩs eorũ ptãs iuri ſacerdotũ ſuccubuit. Hãc troian⁹ q̃dã Mogũti⁹ cõdidit (Carino ſcribẽte) deĩn a Druſo debellata eſt, q eã poſtea reſtaurauit, ut adhuc in modũ piræ machĩa oſtendit.

Aliineomagum

VPut Otto li.iii.ca.4.Peutiger.Cornelius molē ſcribit ad roborādū Rhenū ibi factā ſub imperio Neronis.Celtes huius meminit ī amorum libro. Inter quæ Druſi ſtant ardua buſta Neronis Clara a Germanis nomina primus habes. Molē hanc inceptā a Druſo,reſtaurauit Luethus ductor Ro. exercitus, poſt tres & lx.annos,ut Cornel.collegit.De repatione Moguntiæ etiā Hunibaldus multa ſcripſit.Carolus q̄q; trans Rhenū pontē illic cōſtruxit,ut Geblacenſis aſſerit,quingentorum paſſ.lōgitudine,q̄ incendio paulo poſt periit.Fuit illic concilīū dum aduerſus Francos Carolus meditabat,ut Rhegino Prunieñ.Geblacenſis & Lupoldus indicauerunt.Eſt aūt urbs illa Rheno appoſita,ea parte q̄ Galliæ Belgicę attribuit,ait Hermolaus.Eſt & magna ciuitas,fortis & ſpiſſa,tū populoſa,ea parte quā Rhenus cingit,ex alio uero latere rarū habitatorē hēt, in īmenſa longitudine,in lato anguſtior,neceſſitas.n.latū deſignauit.Hęc Otto Friſing.de rebus Fœderici li.i.ca.xiii.cuius uerba noſtro æuo decoxerunt. Illic conciliū celebrabat anno dñi Dccc.xlviii p Ludouicū,ubi Gotſcalcus hæreticus eſt cōuictus.Et poſtea alterū āno Dccc.lii.Inde Leo papa x.& Hēricus III.anno M.li.ibidē conciliū habuerunt,referēte Lupoldo ca.xi.de zelo.Plura Volaterranus li.vii.Eſt ciuitas apud Antoninū Pīū in Itinerario dicta Nouiomagum, Inter Argētoracū & Bingiā,quā doctus auctor moguntiā cōiectauit, licet alii Nouiomagū in Gelria poſuerunt. MARCOD Vrū Vbiorū uicum apud Cornelīū Tacitum in hiſtoriis legi,Marlianus tranſrhenanum eſſe perhibet.

Alii Nomōagiū.

Marco durum

MASONIS monaſterium prope Rhenum (ut Conradus Peutinger uir apprime peritus ſentit)a maſone duce Sueuorum conditū ē.Vallis autem maſonis ab alio dicitur,cuius in Odilia noſtra mentionem habuimus.

Maſonis monaſt.

MORAuia regnum olim,Vngaros,Bohemos,Ruſſanos complectebatur,ibi marcomani Sudini habitabant, ut ex Ptolemæo Aeneas elicit in Europa ſua.In hiſtoria Bohemica Morauiam trans Danubium eſſe ait,& ad oriētem Vngaros & Carpatum,ad meridiem Auſtriam,ad occidentem Bohemiam,et Schleſos ad ſeptentrionē tenere affirmat.Populus illic ferox,& rapinę auidus,teu.merher, a mora ſecundum aliquos dicitur,Aeneas iam marchionatum ſcribit eſſe ,epiſcopatus illic ſummus Olomicenſis eſt.Rhegino Pruniēſis regni morenenſiū (ut ipſe ait) ſæpius meminit,urbs illic Bruntia & Olmuntium,ſiue Olmicenſis urbs Volgradenſis dicta.

Morauia

Mulbrun

MVLBRVN Sueuiæ monaſterium ditiſſimū, extructum olim a fratribus de Neuenburg,qui huc translati ſunt,unde adhuc abbas Noui caſtri huius uiſitator(ut ita loquar)exiſtit.Hęc Iacobus Vuimphelingius.

Moſmunſter

MOSMINSTER monaſterium Alſatiæ a Priminio extructum aiunt annales Argentinenſium,qui fuit illic epiſcopus,referente Abbate Spāheimio.

Miſna

MISNA ciuitas miſnenſium,a quo nomen regio habet,Aenea autore,ibi cathedralis eccleſia. Ptolemæus Lupfurdū dixit.Peutinger (ſi bene memini) ex Orobiorum ſtirpe ipſos deducit,epiſcopatum hunc Otto primus fundauit,ut ait Lupoldus capite nono de zelo.Hanc ciuitatem Albis diuidit.

Moreck

MORECK a Ptole.Morecla dicitur.

Mars ſigni

MARS ſigni terga marcomanorę & Quadorū claudunt,ait Taci.hos Vngaros putāt.Ptol.marīgos eos nomīat.

MARSACES (ut Marlia.ait) Batauis & Caninefatibus, Tungris ,pximi, multa Cornelius.Enarrator Ptole.Marſacos dixit,Plyni9 Marſacios li.4.ca.xv.

Marſaces

MONTEregiū (Kungſpurg)Franconię urbs,ab Vdalrico duce Carinthiorū cōditū ē,ſupatis Vngaris & Tartaris,ait Aeneas ī hiſtoria Bohemica.

Monte Regium

MVLHVSEN deſtructū eſt p Argētinēſes & Rudolphū anno M.cc.lxi. ut eorū annales dicūt.

Mulhuſē

METIS cinitas olī galliæ,nūc germāię(Metz)ut Celtes iii.odarū lib.ſcribit.Antonin9 Metēſes uocat,Marcellinus li.xvi.Mediomatrices uocat.Rudolf9 Agricola in epīs,& Lotharingię clarū oppidū(ait)natura munitū,ſilr & Peutiger.Strabo li.viii.Ply.li.4.ca.xvii.Cæſar eā Mediomatricā noīat,& galliæ urbē.Ptole.li.ii.Dinoduro nomē ei tribuit.Marlianus inter Belgas & Treuerēſes urbes eſſe uoluit.Dicta aūt eſt a Mœtio q̄ eā fundauit, a Iulio cęſare deuicta ē.Hui9 uerſiculi inciſionē aiunt apud ipſos fuiſſe. Tēpe q̄ Gallis Cęſarq; ſua ītulit arma Tūc Mediomatricam deuicit Mœti9 urbem

Metis

Medio matrices.

Alii a tribus ciuitatibus ei nomen Mediomatricę,quia media ſit inē Treuerī & Tullum, ut annales noſtri dicūt.Hic olī Frāci habuerūt māſiōes,ut Cremonenſis ait,Hieronymus in ſup.Euſebii filium Clodouei regno partito,huc cōſediſſe ſcribit.Hēric9 hāc urbē obſedit āno M.xi.ut Geblacēn.placet,prim9 eorū epūs Clemēs fuit,q̄ ex Clemētis papę iuſſu ibi p̄dicauit.Alii a Frōtōe chriſtianos factos dicūt(ut Cremonēſis)Alii theodericū primū ep̄m illic aſſerūt.Clemēs eccleſiā S.Petri & Stephani extra portas cōſtituit.

Alii Tullium.

MARCOMANI uno.m.qa a Celte oda ii.corripīt.Statius.Quo modo marcomanos poſt horrida bella.Celtes Marcomanos Gepidaſq; petit.Claudia.in Stylicone marcomanos ſueuoſq; notet.Plura de illis Eutropius,Iulius Capitolinus in uita Antonini Pii.Strabo li.vii.Cæſar lib.i.Euſebius in Auguſti uita.Cornelius olim Boios eorū uirtute expuliſſe,nouaſq; ſedes acq̄ſiuiſſe collegit.Hi aūt ſunt iuxta Hermōduros & Variſcos ſecūdū Cornelīū,unde authores Pānoniæ populos eos arbitrati ſunt.Ptole.ipſos poſt Rhenū li.ii.ca.x.poſuit,cuius dicto ductus Aeneas Syluius putat,ubi nūc Morauī ſunt(die Merher)olim marcomanos dictos. Marlianus econtrario iuxta Heluetios ipſos ponit,& mōti Iuræ ,pxīos. Eutropius li.vi. Volaterranus li.vii.Mantua.contra uſum aliorū ſecundā & tertiā producit,m & n aliqñ duplicando,ait.n.Quot ardentes tibi marcōmanna iuuēt9.

Marco mani

Hi olim a Cæſare detrudebāt inter Draū & Danubiū,ubi hodie ſunt,ex q̄ patet eos alia loca olim inhabitaſſe.

Menapii.

MENAPII populi germaniæ inferioris,ſi mul cū Vſipetibus exacti ſunt,ut Cæſar lib.4.refert,Cæſar hos uicit,ut lib. iii. ſcribit.Sunt autem Belgæ Treueris,Condruſis,& Arduennæ ſyluæ proximi Vbiis & Sycambris,ut ait Marlianus,Strabo libro quarto ad utranq; Rheni ripam illos ſitos eſſe aſſerit. Cęſar libro ſexto comment.Eburonibus finitimos uult,Strabo nouiſſimos. Ex cęſare ergo & Marliano Iuliacēſes eſſe collegim9, (Gulcher) & ex ſtrabone,q̄a nouiſſios dixit Brabātios faceremus.Ply.eor̄ meminit li.4.ca.xvii.Sabel.li.v.Ene.vi.Volaterra.li.vii.De illis Oroſius lib.vi.ca.vii & quia ad utranq; Rheni ripam ex Strabonis ſententia conſederunt; Cleuenſes,Iuliacenſes ac Gelrenſes dici merentur.

Mona

MONA insula Rheni (ut Marlianus ait) ꝓxīa Holādię & Frisiæ tū Gelrię, alii Monasterienſē putāt, uide Tacitū. Lilius Britāniæ & Angliæ insulā refert ſic dictā, epātum huic Carolus aduexit, refert Lupol. ca. ix. de zelo. Cornelius ī hiſtoriis Monā insulā incolis ualidū receptaculū dixit, hos Paulinus Suetonio

murbach

debellauit, dū contra Britānos ꝓfectus fuerat. MVRBACH monaſt. in alſatiæ finibus, dioceſis (ſi bñ memini) Baſilienſis, Priminius cōſtruxit, teſte Spāheimio. MASSAGETAE populi Scythiæ, Claudia. in Ruffinū primo. Et

Maſſagetæ

q̄ cornipedes in pocula uulnerat audax Maſſagetes, hos nūc eſſe Alanos Ammianus Marcel. ait. Valerius. Flaccus Thyrſagetes dixit, Tum uada Thyrſagetas gelida liq̄ſſe ſub arcto. Ammianus q̄ eos Alanos eſſe dixit, ſequutus eſt Pharaſmanū græcū auctorē apud Dionē Bithynum in uita Adriani cæſaris.

Magdenburg

MAGDENBVRGum Saxōiæ metropolis eſt, a Ioanne Capnione, uiro undecunq̄ doctiſſimo Dmoadū Pirgū dictū, in epla ad Ioannē ex Lupis de Hermeſgrun. Dicit aūt a grēca dictione, dmoades. n. puellas ancillares grēci ferunt, q̄s ꝑ aphæreſim ſeu Endiā prima litera ſublata Maid dicimus, & πύργος pyrgū Burgū, ut πύξος buxus. Hæc ille. Ecce q̄ pulcherria utriuſq̄ linguæ conuenientia in illo nomie, Δμωή Δμωῆς ancilla dicit, uel Δμωΐς Δμωΐδος καὶ Δμωάδες miniſtræ ſunt. Aeneas Syl. Magdenburgē ſem uocat, & Virginopolim metropolicā inſignē urbē inter Saxones, opibus & authoritate memorabilē ſcribit. Magdēburgū Otto primus cōdidit, ductu eiꝰ coniugis Edithæ reginæ regis Echtmundi Anglorū filiæ, ibi & ſepulta eſt, īgt Lupoldus ca. xiii. Magdaburg dicta etiā eſt Parthenopolis, a Venere (q̄ ibi parthen. colebat) urbs Saxōiæ ad Albim ſita, Otto ciuitatē auxit, & ibi requieſcit, ut uult Otto Friſin. li. vi. ca. xx Ligurinus Virginis urbē dixit, ἀπὸ τῆ παρθενικῆς ἢ παρθένου. i. a uirgine, ἢ ἀπὸ τῆ παρθενῶνος uirginū habitatione, ἢ τῆ πόλιος ciuitate. Ptole. μαγεδοῦρον (ſi litera nō eſt falſa) li. ii. hāc urbē Moeuiū dixit, illic ſedes epālis a Carolo fundabat. Albertus primꝰ epūs, ab Ottone anno Chriſti CCC. ſupra noningēteſimū trāslatus eſt epātus ex Lipſia. Hic Otto (ut Aeneas ait) eccleſiā condidit, ubi corpus S. Innocētii recubat. Lupoldus ca. ix. de zelo Ottonē filiū Henrici primi epātum hic fundaſſe aſſerit, & p̄diis multis ditaſſe, Et cap. xii. idē Lup. Ottonē (ſcribit) a Rudolpho rege Galliæ & Francię impetraſſe corpus S. Innocētii martyris, & huc detuliſſe, etiā corpꝰ S. Mauricii. Inde anno Dcccc. lxiii. corpus S. Gerontii huc trāſtulit. Sequenti inde anno auro & gēmis ciuitatē auxit, Hæc Lupoldus. Celtes ī amoribus. Eius & ad ripas Magdeburgū nobile ſplēdet. De ſeptē ſacris ædibꝰ una nitens. Condidit hanc Cæſar primus q̄ dicit Otto.

Morini

MORINI (teutoni. Terrenſenſer) Marlianus ipſos Atrebatibus ꝓximos eſſe ſcribit, & Ambianis. Strabo li. iiii. Menapiis. Pōp. Mela li. iii. hos Gallos eſſe īfert, & in ultio termio ſitos ſinus Genſoriaci, vñ Virg. viii. ęnei. Extrēicq̄ hoīm Morini, horū urbs teruana dicit. De illis Iaſon Maius in orōnibus Lilius, & Ptole. lib. ii. Taruantiā & Brugim ciuitates enumerat, Sabel. li. v. Ene. vi. hos ait uocari Tornacos. Hieronymꝰ multa mala eos ſuſtinuiſſe refert, nec pauca Pōp. Me. li. iii. Ptol. οἱ μορίνοι uocat.

Martinopolis

MARTINOPOLIS Saxoniæ ciuitas, hæc ab Hunnis uaſtata, ab

Henrico II. anno dñi IIII. iterū erecta eſt. Aeneas Syl. a Marte hanc appellatio nē ſumpſiſſe uult. Ligurinus li. primo. Ad illā Quā Martinopolim uocat incola teutonus urbē. MYSIA uł Mœſia (auctore Oroſi. li. i. ca. xxvi. a meridie Macedoniā, ab Africo Dalmatiā, ab occaſu Iſtriā, a Circio Pānoniā continet. Hꝰ accolę a religiōe nō amoti ſūt, ut Strabo li. vii. & Poſſidoniꝰ ſcribūt, cibo, caſeo & lacte ueſcunt, ob deorū culturā dicti ſunt οἱ καπνόβαραι fumi conſenſores. Poſſidonius ab animātibus abſtinere ipſos aſſerit. Homerus eminus pugnare eos & enſiferos noīat. Poſſidonius uero cominus. Homerꝰ & Dionyſiꝰ Thracię populos Myſos aſcripſerunt, uide Strabonē. Pōp. Mela li. iii. fluctibus ipe ditos aſſeruit. Eſt aūt duplex Myſia, ſupior q̄ Seruia nūcupat, iacet ad orā Pōti, cuius ſecundū Ptole. ciuitas rhetiaria. Bulgaria uero inferior ut Lilio placet, et illa Turcia hodie appellat, eius ciuitates Odeſſus & Oeſtus. Myſi a Cimbris originē habuerunt, ut ait Capniō noſter in epla ad Fœdericū III. Hi inde Troianis auxilio uenerunt, ut apud Homerū li. x. Iliad. liquet, qui Homerus ibidem ἀγχεμάχους uocat, ἀγερώχους. i. ſtrenuos. Idē eorū ꝓprietates declarauit li. xiii. cū ait

Myſia

Seruia.

Bulgaria.

θρηκῶν καθοπλισμένος ἄριον Μυσῶν τ' ἀρχεμάχων, καὶ ἀπριάων ἱππομολγῶν, γλακτοφάγων, ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων.

Thracū reſpiciens terrā Myſorū cominus pugnantiū, illuſtriū eq̄s mulgentiū Lac comedentiū, non ſumptuoſorū. ſ. tenuis uitæ & duri uictus, iuſtiſſimorū hoīm. Iornandes in li. de Getis ſcribit, Telephū Herculis filiū Mœſiā primo īcoluiſſe, & Mœſiā hēre ab oriēte Danubii hoſtia, a meridie Macedoniā, ab occaſu Iſtriā, a ſeptentrione Danubiū, & paulo pꝰ hanc appellari minorē Scythiā. Dion hiſtoricus græcus in rebus Geticis ſæpius huius regiōis meminit. Val. Flac. Comitūq̄ celer imitator eq̄rū Mœſiꝰ.

Monacū.

MONACVM (Munchē) urbs Bauariæ, ab Atterno cōdita, a Luduico quarto ampliata eſt, iuxta Iſarū ſita, reducta inde ꝑ Erneſtū. Ptole. hanc Abadiacū uocat. Huius urbis meminit Sigebertus. Tēpe Ottonis primi ꝑ Henricum Bauariæ ducē Monacū inceptū eſt, tpe uero Alberti epi duo parrochia habuit. Vrbs hæc ſub germāiæ ciuitatibus principibus ſubiectis, pulchritudine arcē ſibi uendicat. Sunt tñ q̄ primitus ſalutis anno M. c. lxxv. muro hanc urbē inueſtiā fuiſſe ab Ottone duce Bauariæ ſcribant. Xenodochiū uero illiꝰ anno M. cc. viii. auſpicatū fuiſſe ferūt.

Mediolanum

MEDIOLANVM a Plynio dicit, urbs Italię, ſecundū Ligurinum ac alios a Sueuis Senonibus cōdita, ut Liuius li. v. dec. i. aſſerit, q̄ cū Bellouęſo Gallorū regi ꝓfecti ſunt. Gotfridus Viterb. tpe Troiāi excidii hāc iitiū ſūpſiſſe refert. Alii a Iano filio Inſubris, alii a rege Perſarū. Peutinger a Gallis, cū Liuio, multa Blōdus, grēce μεδιολάνιον non Italiæ ſed germaniæ ciuitas eſt, nō illa de qua nunc dicitur. In inferiori. n. germāia q̄dam in loco olim ſita fuerat, ut nup ex literis Peutingeri ad me datis accepi. Sunt q̄ hāc uulgari lingua Minſter nuncupent.

Marcēſe. monaſt.

MARCENSE monaſt. S. Amandus ſtruxit, ut eorū habent annales.

Mōs gratiæ.

MONS gratiæ monaſt. ordinis S. Brigittæ nō ꝓcul ab Altdorffenſi Nōricorū ciuitate, a Catharina de Pomeria extructū eſt Illic eccleſia ſatis ampla, q̄ moniales ac fratres ſepat. Inhabitat. n. monaſt. illud ab utroq̄ ſexu, uerū maius ius monialibus eſt cōceſſum. Horū monaſteria pauca in Germania ferunt.

MARTIANOPOLIS famosissima urbs,Mœsiæ metropolis,a Traiano
Martianopolis Marię viridarium Mediolanense monasteriū
ędificata,ac noīata ē a Martia ſororis eiꝰ puella,q̄ lauās illic pdidit annulū.Hęc Iornandes,& Dion græcus meminere,& illius urbis Suidas in dictione σκύθαι.

MARIAE Viridariū,Marien vuerdt,monaſt.p̄monſtratenſe, in honorē B.Virginis conditū ē āno M.c.xxviii.ab Hermanno de Knick,ꝓpter occiſionē ducis Gelriæ Florentii primi, uenerunt huc fratres de Lauduneñ. MEDIOLANENſe monaſt.in Lotharingia ſan.Luduinꝰ dux,& poſtea monachꝰ fundauit,ut eorū annales hñt,fuit hic Luduinꝰ epūs Treuereñ. & poſtea mo

DE LITERA N

(nachus.

NOVA TROIA(teuto Feldtkirch) Alſatiæ locus,olim magnitudie non inferior Argētina,tpe Dagoberti,q̄ illic horas ſuas deſcripſit, cō ſtruebaī.Hęc anno M.xxii.ab Henrico deſtructa eſt,& ſemel a Caro lo,ut Geblacēſi placet. NERVI Galliæ populi,magnæ uirtutis & ferocitatis,ait Cæſar li.ii.belli Gallici,apud hos Cęſar in tā magno diſcrimīe fuit,ut prius nunq̄ ſicuti li.vi.de ſe aſſerit.Luca.in primo. Nimiūq̄ rebelles Neruius, & cæſi pollutus ſanguine coctæ.Cæſar,Lucanus,Oroſius,Liuius,& ſupra Liuiū Florus li.c.iiii. Neruios dixerunt.Strabo & Ptole.Ruſios,Plynius li.4.cap.xvii.cū Cæſare.Silꝰ Hermolaus,niſi fallor Eutropius li.vi.Tornacos a Cęſare uictos ſcribit,Sunt.n.Tornacenſes in regno Frācorū,authoribus Marliano & Sabellico li.v.Enea.vi.Sulpitius iuxta Triuſgros illos poſuit.Strabo lib.4.iuxta Menapios,& Germanos noīauit,Cornelius de illis li.xix.hiſt.Oroſius li.vi.ca.7

Noua Troia Nerui.

Niſſa.

NISSA urbs Schleſiæ, ad Niſum fluuium cōdita,unde appellationē ſumpſit.De Niſiis Appianus in bello ciuili,an hos an alios uelit:curioſi diſcutiant, ego apud Appianū Myſi legerē. NIGRVM Caſtrū (Schvuartzenburg) a Ptole.Tiraſpolis dictū eſt. NEVVYLER monaſt.anno Dc.fundabaī,a Sigebaldo epō Metenſe ordinis S.Bñdicti,inde anno M.cccc.xcvii.tpibus Alberti epi Argentineñ.& Alexandri VI.papæ authoritatibus,in eccleſiā collegiatā translatū eſt,Hæc Iac.Vuimphelingius,Abbas tñ Spanheimius a Primi/nio cōditū uult. NEVENBVRGENſiū p̄dia multa ſunt, eſt.n. monaſterium Ciſtercieñ.ordinis,in fundo Lutzēburgeñ.ſitū,anno dñi M. c. xxviii. cōſtructū,ut Vuimphe.aīt,cuius fūdator extitit Hēricus cōes.Eſt & Auſtriæ locus ita dictus,quē filius Lupoldi condidit.Nuenburg monaſt.apud Heidelbergā,Anshelmus abbas Lauriſſenſis ductu Palatinorū erexit. NETVuyſſenburg Turīgiæ caſtrū,a Netuigo duce fundatū eſt,ut eorū annales aſſerūt

Nigrum Caſtrum Neuvuyler.

Neuenburg

Netvuyſſenburg

NOVIENTVM Eberſteinmunſter,locus Alſatiæ,cuius ſitū in Odilia noſtra deſcripſimus.Horū annales dicūt locū hūc noīatum oli Steinbach.Iuliꝰ cōpoſitis Gallorū rebꝰ,hic aras Mercurio cōſtruxit,quas S.Maternus dirruit, & ita Nouientū dictū eſt.Inde eremus illic ſanctiſſima horruit.Dagobertꝰ eos affecit multis diſpēdiis,unde filiū in uenatiōe pdidit.S.Theodatus epūs amœnitate loci captus,illic cōſedit,& Ethiconē diuæ Odiliæ patrē,furore pcitū, & filii ,pprii interfectorē,ad pœnitentiā cōpulit,unde Ethico eccleſiā illic S. Mauricio fundauit,dotauitq̄,monaſteriū,cuius ferebaī primus abbas Childericꝰ, Franciæ

Nouientum.

Francię rex, huius opibus monaſteriū fuit auſpicatū,inde Erhardus,cuius tpe S.Odilia non minori ſumptu illud locupletauit,inde Benedictus abbas multa priuilegia a Carolo & Pipino nactus eſt. NVRTINGEN caſtrū Rudolphus Habſpurgeñ.erexit,ut Hermānus ſcribit. NOVESIVMalii Noue ſum ciuitas rhenana,quatuor miliaribus a Colonia diſtans,teuto.Neuſz,Marlianus Nuſſiā uocat in Cleuenſi ducatu,cuius & Tacitus memīt.Enarrator Ptole.Colonieñ.dioceſis eſſe ſcribit.Illic filiā Burgundiæ regis ſibi copulauit Maximilianus matrimonio,Tacitus li.xix.hiſt.de illo oppido.Apud eundē nō ſōge ,pſpere certauit Ciuilis ductor.Meminit huius loci Anto.Pius,Ptole. νοουμαγον dicit,latine p æ. NANTIVM (Nanſen) Lotharigiæ ciuitas,ubi dux Burgundiæ occiſus eſt,ut ſcribit Rud.Agricola,Anto.Pius Naſiū dixit in itinerar.

Nurtingen

Noueſium.

Nantium

NIDERMINSTER a Mantuano epō cōſecratū eſt,ſedis apſtolicæ legato, anno dñi M.c.lxxxiiii.ibi crux ex lamiis argenteis,multa laco.Vuimfeling. in catalo.Eſt aūt in radice Vogeſi conditū illud monialiū cœnobiū ab Ethicōis poſteris,a diua odilia locupletatū,Guitlinda ibi abbatiſſa prima floruit.Multa in Odilia noſtra de illo. NASSAV Anaxona a Ptole.dicīt,nobiliſſima ꝓ genies,imatoribus etiā decorata. NORTHVSEN monaſt.Mechtildis regia cōdidit in honorē genitricis Mariæ,& S.Crucis,ubi & ſepulta eſt,ut placet Lupoldo ca.xiii. NEOBVRGVM teuto.Minchen Neuenburg in honorē S.Martini in Colonia Gero epūs Colonieñ.ſtruxit,ut eorū annales hñt.

Nider minſter

Naſſau

Northuſen

Neoburgum

Monaſt.i nigra ſylua.

Monaſteriū in Nigra ſylua S.Georgii erexit Hezilo,cū fratre Heſſone,in dioceſi Cōſtantienſi,primus abbas Vuilhelmus ferebaī. S.Nazarii monaſt. in Loriſſa dioceſis Moguntineñ.ſtruxit Camber nomīe comes tēpore Caroli.

S.Nazarii monaſ.

NICOPOLIS Mœſiæ urbs iuxta lacriū fluuiū conſtituta,notiſſima deuictis Sarmatis a Traiano inſtaurata,& a uictoria dicta νικόπολις,hęc Iornādes.

Nicopol

DE LITERA O

OTTENBVREN monaſt.Sueuiæ ,ppe Memingen, ab Ottone Sueuiæ duce cōſtructum eſt,a q̄ nomē habet, alii Itenburen,haud pauca Vuimfelin.de illo collegit. OSOPHONIS Caſtrū (Offenburg) ab Oſophone Anglo cōditore nūcupaī oppidū,uidimus huiꝰ monetas noſtro ſeculo adhuc ſupeſſe. OGDOLAPIS Pannonię urbs,a Strabone li.4.colligiī,ubi Saū fluuiū accipit. ONAE inſulæ maris ſeptentrionalis,de q̄bus Ply.li.4.& Lilius plura referunt. ODEMERSHEIM dioceſis Traiectēſis eccleſiæ eſt, ab Odemaro Francorū rege nomē accepit,a q̄ & cōdebaī, Hunibaldo teſte. OESBRVCH monaſt.S.Laurentii cōdidit Gotebaldus epūs Traiectenſis. OSSENBVRgū Saxonię ciuitas,a comitibus de Engern erigebaī,auctore Hermāno.Alii a Iulio cæſare hāc urbē inceptā eſſe p̄hibent, ut annales ſaxonū.Carolus illic eccleſiā in honorē S.Petri,Criſpini ac Criſpiniāi cōdidit.Ferunt hanc a pelle bouina dictam,q̄bus urbs hæc fuerat circundata.

Otēburē.

Oſophonis caſtrū

Ogdolapis

Onæ

Odemerſheim

Oesbruch

Oſſenburgum.

OLDENBVRGum ſaxoniæ urbs,a Carolo inſtaurabaī,eccleſiā illic ī honorē Sā.Ioānis Baptiſtę dedicatam,Adalgargus epūs ſacrauit,Ferebaī ciuitas hæc olim inter Vādalos iuxta mare,multa de iſta Hermānus ſaxonū ſcriptor.

Olden burgum

DE LITERA P

Polonia

POLOnia ſarmatiæ pars a Boleslao duce clariſſimo nomen accepit, q̃ primi Ottonis tp̃ibus regioni huic p̃fuerat, referente Aenea. Hæc ꝓuincia primitus a Zechio eius fratre ĩhabitabaꝫ. Cõtinet aũt Polonia ab oriente Viſtulã, a ſeptẽtrione Rhoxãos & mare ſcythicũ, a meridie ſyluas Bohemiæ. Eſt aũt huius terrę natura munitiſſima, ut placet Radeuico in prĩo de geſtis Fœderici lib. Ligurinus Schleſos a Polonis Oderã diſcernere ſcribit et paulo poſt addit. Hos populos (ut fama tenet) a cardie primo Solis et eſti uo phœbeæ lãpadis ortu Hãc rapidã curſu plabit Odera partẽ Tangit, ab arctoo Suitici maris æſtuat ora Fluctus, & indomiti ſedem poſuere Rhuteni,

Anchiale

Hæc regio Sclauos amplectit̃ atq; Polonos. Aiunt poloniã Anchialẽ dictã ab Appolloniatis, & p̃cipue ubi mare geticũ reſpicit. Ouid. uecta p Anchiali mœ nia findat iter. Meminerunt & huius loci Ammianus, Ptole. Põpo. ac Strabo.

Pomeria

POMERIA ducatus eſt, cuius meminimus li. iii. in cap. de marchiõib⁹ Brã denburgeñ. cuius ciuitates ſunt Gripſualdia, Roſtochiũ. Fuit hæc regio primi tus a Zechio inhabitata, cætera Aeneas hẽt.

Patauiũ

PATAVIVM germaniæ, Paſſau, Bauariæ urbs epãlis p̃clara, inter Danubiũ & Aenũ ſita. Sup̃ Aenum pons eſt q̃ngentis paſ. ligne⁹, ſedeci arcus cõtinens, urbiſq; partes annectens In medio diui Stephani tẽplũ poſſidet, ubi epi ædes trans Danubiũ. Duę arces unũ in cacumine, alterũ in radicibus ſitũ. Hæc oĩa Aeneas in epĩa ad Capiſtra.

Pforcen

PFORTZHElmiũ alii Portã dicũt (Pfortzen) Sueuiæ urbs p̃clara ĩ mar chionatu Badenſi, a Phorce phorcys ex Eurial. filio nomẽ hẽt, cuius Homer⁹ memĩt ita dicẽs. Phorcys ille phrygũ ductor fuit Aſcaniuſq;. Hic ergo Phor cys Curſicę rex, inter hercyniũ & Danubiũ ꝓfectus, tuguriũ a ſene inhabitatũ repit, a q̃ certus erat, flumen ꝓximũ Aeneæ (nos die Ens) noĩe dici. Oraculo itaq; gaudens, ob amorẽ Aeneæ ducis urbẽ ad flumẽ cõſtituit, quã & Pforcẽ dixit. Hæc Capnion Pforcenſis p̃ſtantiſſimus auctor, primo de Verbo Miriſi co uolumine ſignificauit, ob cuius p̃ſtantiã Picus ille mentionẽ illius urbis fecit illo diſtícho. Et Phorcen latiæ donatus lumine linguæ Cui ſacrũ triplici cele bratũ eſt dogmate nomen. Scripſit de urbe illa Hermannus chronicus. In illa ciuitate Rudolphus Sueuiæ dux contra Henricũ IIII. electꝰ eſt in regẽ. Olim hæc etiã ad Sueuiæ ducatũ attinebat, mortuo uero Cõradino ultimo Sueuorũ duce, ad marchionatũ deuenit, alii Fœdericũ primũ Hermanno marchioni ur bẽ illã contuliſſe uolunt.

Porrenẽſis Padeborn.

PORRENENſis urbs Vãdalorũ in Sclauonia ab Ottone prĩo epãtui dotata eſt. PADEBORNEN. ciuitas Vueſtualię epãlis a Pada fluuio ſub altari ſcaturiẽte appellationẽ retinet, ut ait Hermãn⁹ Becmã nus. Fuit illic incẽdiũ maxĩm anno M.D.vi. Crucẽ huc Otto II. detulit, lx. mil. au reorũ æſtimatã ſexcentarũ librarũ grauitate menſuratã. Hic reliq̃æ S. Liborii

Plitburg. Phenni

Cenomãni, & aliorũ choruſcant. PLINTBVRG caſtrũ regis Vngarię iu xta Budã dictũ fuerat. PHENNI (Cornel. ſcribit Fenni) iuxta ſarmatiã ſũt, teſte Tacito ĩ germãia, q̃ dubitat an germãis an ſarmatis eos aſcribat. Hodie uero germãi & Pruteni ſũt, die võ Preuſſen, teſte Volaterrano li. vii. Sunt qui Bohemos illos ſiue Morauos uelint.

PHARODINI Meckelburgẽſes eſſe p̃hibentur a Marſcalco doctore. Alii Pha redani

PEGAVMENSE monaſt. teuto. Pegau, Egbertus Marchio Saxoniæ, in honorẽ S. Iacobi auſpicatus eſt. Pegaumẽ ſe mona.

PETRI Dom⁹, Petershuſen, cõſtruxit Geb hardus epũs Cõſtantieñ. frater Bertholdi de Zeringen, ut Nauclerus & Tri temius uolunt. Petri do mus

PRISNIZA a Ptole. Arſeniũ. Priſniza.

PACHELburg Boleatũ Pachel burg

PHANESII Oceani ſeptẽtrionalis populi, q̃rũ aures, ut Solinus ait, in effu ſam adeo magnitudinẽ dilatant̃, ut reliqua uiſcera tegant, de his Zach. Lilius. Phaneſii

PEMANI germani ſunt inferiores, dioceſis Leodieñ. ut enarrator Ptole. aſſerit. Marlianus illos numero ac uoce Condruſis ac Eburonibus ſiles finxit Pemani

PANNIO de Lana, Amſterdam, urbs Holãdię mercatorib⁹ nomĩatiſſima Pannio de Lana.

DE LITERA Q

QVADI a Cæſare, Eutropio, Spartiano & aliis Morauis referunt̃. Habitãt .n. Quadi iuxta Marcomanos, nec degenerant, ut Tacitus ait. Eutropi⁹ li. vi. Iuliũ cæſarẽ Bibulo cõſule debellaſſe ſcribit Quados Heluetior& & galliæ gentes iuxta Vocõtios & Sallyos. Verba plana ſunt Eutropii ut nĩla opus ſit coniectura hos eſſe Heluetios. Ego igit̃ ob multas ac uarias Quado rũ ſedes hos olim in Gallia conſediſſe puto, galliæq; populos extitiſſe, deinde Morauiã petiiſſe. Induxit me ad eã ſententiã Feſt. Ruffus q ca. x. Quadi (inq;t) in ter Danubiũ & Draũ truſi ſunt, ex q̃ habemus ante Cęſaris tpa nõ fuiſſe Mo rauos, De illis multa Sidonius, Hierony. ad Geruntiã & Mantuanus ad cęſarẽ. Quadi

QVINDELBVRG ubi Otto filius Hẽrici primi corpa S. martyrũ Fabia ani, Euſtachii, Pantaleõis, Hyppoliti, & corpus S. Laurẽtiæ uirginis detulit an no Dcccc. xii. Mechtildis illic monaſt. cõdidit uirginũ ueſtaliũ, in honore Dio nyſii & Seruaſii. Hęc Lupoldus in lib. de zelo. Cœnobiũ illud anno M.cccc.76. a Marchiõibus Miſnẽſib⁹ ĩterceptũ erat, ob diſſentionẽ cũ illis Vuilhelmi du cis Brunſuigẽſis. Quindel burg

DE LITERA R

ROTVVIL a Ptol. Taxagetũ dicit̃, & eſt Rhetiæ ciuitas, ut idẽ ait, an no M.cc.xc. maxĩe exuſta, ut Hermannus refert. RIBVARIA loc⁹ ſa xoniæ eſt. Ligurinus. Saxones & q̃rũ Ribuaria noĩe tellus: Hui⁹ loci Geblacẽſis & alii mentionẽ fecerũt. Rotvuil Ribuaria

RVBIACVM (Rufach) Alſatię urbs ab Antonino dicta eſt, illic S. Valẽtini caput, ad q̃d maior q̃ ad totũ corp⁹ con curſus eſt, illic Dagobertus Auſtraſiæ rex horas ſuas deſcripſit, cuius & hodie ueſtigiũ manet, p̃dito filio ſuo uenando, & illo iterũ reſtituto p S. Arbogaſtũ, oppidũ hoc Argentinen. epãtui cõceſſit, cæterũ antiq̃ſſia urbs. Rubiacũ.

RHOXANI populi a Straboẽ dicunt̃, iuxta Baſtarnas habitantes, magis tñ ad aq̃lonẽ tẽdi, & li. iii. Rhoxolani nouiſſimi Scytharũ (ait) populi in auſtrũ, ultio cognoſcũt̃, Aelius Spartianus, & in uita Pii Capitolinus, FL. Vopiſcus in Aureliano eos Rhoxolanos faciũt. Ply. lib. 4. ca. xii. Toxolanos, Troxolanos Ptole. Strabo q̃q; rhaxnalos li. vii. ultra germaniã eſſe ſcripſit, & ſeptentrionales. Mithridatẽ eos debellaſſe, & nudos ipſos uiciſſe, q̃nquagintaq; eorũ millia & lix. trucidaſſe. Et ſubiũgit, hos Thoracibus uti ex boũ coriis & ſcutis. Iac. Carmelitanus inſulam eorũ Rhuſſiã uocat. Aeneas rhuſanã, Põp. Lætus Poloniã putat dici rhoxiam. Rhoxani.

Reuera hodie Scythæ ſunt & infideles,ſecundū alios Tartari nuncupati,teut. die vuyſſē Reiuſſen, nō lōge a Liuonia,alii Sarmatas dicūt. Aeneas a Zechio hanc ꝓuinciā primo inhabitatā collegit.Cornelius in hiſto.Roſolanos Sarmaticā gentē,ꝑdæ magis ꝙ pugnę intentā aſſerit,q̄rū ꝓnicitate uelut uincti cedebant,lege eq̄rū non q̄rū,textus eſt deprauatus,græce ῥοξολανοὶ appellant,Ptol. καὶ πρὸ ὀλίγου δὲ μαιώτιδος ἰάζυγες καὶ ῥοξολανοὶ.i.Supra Mæotidē totā Iazyges & rhoxolani ſūt.Cętera de illis excludā.Franciſcus .n.Biſius tot annis in Ruſſia degens,eorū res deſcripſit,& nup Cracouienſis q̄dā utranq; Sarmatiā copioſe tradidit. RHVTENI uero alii a Rhoxolanis populi ſunt,Galliæ.ſ.Belgicę, non longe ab Auernis & Sātonibus,teſte Lilio.De q̄bus Luca.li.i. Soluūtur flaui longa ſtatione Rhuteni,ubi Sulpitius Narbonenſi ꝓuincię illos ꝓxīos fecit.Fabius Allobrogus eos ſupauit.Eſt.n.ciuitas Rhutenorū una ex Allobrogibus,teuto.Sopphoier,alii in Biturigenſi ꝓuincia eos dixerūt.Hæc ideo nē rhoxani rhuteni credant.De rhutenis Pōp.Mela li.ii.q̄re Ligurinus meo iudicio hic fallit,cū rhutenos ꝓ rhoxanis carmini adaptauit,ait .n.li.v.ubi de polōis loquit. Fluctus,& indomiti ſedē poſuere rhuteni. Idē. Pomerios Pruſcos,Parchos,ſimul atq; rhutenos.Licet & apud Marlianū rhutenos legerim q̄ſdam in baltheo mari eſſe ꝓxīos Noruegię.Ptole.gallos ῥουτάνους rhutanos appellauit ꝑ a niſi litera deprauata ſit,galli hos eorū lingua(Rodes)uocant. RIGOdolum locus,ut Marlianus ait,Belgæ ſupra Moſellā,ubi Petilius legatus Ro.magis uicit germanos caſu q̄ prudētia,non lōge a Treueri,cuius Tacitus meminit,& enarrator Ptole.Cornelius hiſt.li.xix.Rigodolū,inq̄t,magna Treuerorū manu Valentinus inſederat,Moſella & montibus ſeptū. RHEMI hodie cō fœderati ſunt,aiunt Hermol.& Ptole.Cæſar Remios,Ply.li.4.ca.xvi.Rhenos, uerū in antiq̄ſſimis codicibus & remos legimus.Peutiger celeberrimā urbem eorū deſcripſit.Hæc nō longe a Treueri & Metenſiū urbibus circa Arduēnā eſt,urbē rhemorū ꝓpotentē,& ſubuerſam ſuo tpe Hierony.diſt.xii.epi.31.collegit. RHVDII populi iuxta Viſtulā,aliq; polonos,aliq; Bructeros uolunt, Ptol.li.ii.ca.x.ta.4. RINVTII iuxta rhenū populi,Ply.li.4.ca.xvii. RAVRACES apud Eutropiū li.vi.Oroſiū,Plyniū li.4.c.xvii.Peutigerū,Beatū Rhenanū,Cæſarē & alios Baſilienſes ferunt.Ptole.tñ li.ii.ca.viii,ῥαυρίκων δὲ,inquit, ἡ πόλις αὐγουστὰ ῥαυρίκων hos nuncupauit Rauricos &rauricū eorū urbē.Plyni⁹ (licet Rauraces dicat)tñ & aliq̄n rauricos,authore Hermolao.Hermola⁹ q̄q; Barbarus raurariсā urbē hāc appellatā autūat.Olī hęc Auxta ferebat,ut adhuc ueſtigiū manet,teſtāte Anto.Pio.Ego.n.apud Antoninū i Itinere a Cauillano ad Treuiros Baſileā eſſe uideo, & inde Auxenā locum. Marlianus inter Seq̄nos ipſos comꝑhendit,reuera Baſilea hodie dicit(Baſel)ut Sabel.Enea.vi.ꝓſequitur.Ligurinus Baſileæ li.i.fecit mentionē,ſiſr & Otto,nec tñ apud antiq̄ores Baſileæ noīs ratio conſtitit.Nuncupata forſitan a baſiliſco,cuius formā moneta p̄ ſe fert,ſecundū alios βασιλεία regina dicit,ἀπὸ τῆ βασιλεύειν,hic rhenus mira ꝓnicitate p̄terfluit,multa ciuitas illa incōmoda ſuſtulit,a Rudolfo Habſpurgenſi ipugnata eſt,ab Vngaris tpe Cunradi,etiā terræ motu pene corruit,āno

Rhuteni

Rigodolum

Rhemi

Alii Rhūdii.

Rinutii

Alii Rauraci

M.ccc.lvi.in feſto S.Lucę,ut annales Argentineñ.dicūt. Vrbē hanc primitus Trebetā cōdidiſſe referūt,poſt Abrahę tpa,teſte Greſmūdo.Henricus II.illic eccleſiā inſtauravit,& multas reliqas huc detulit,referēte Lupoldo ca.xii. olim Auſtriæ ducib⁹ paruit.Inſigne illic gymnaſiū uiget,q̄d āno M.cccc.lxiiii.icepit

REVTLINGEN Sueuiæ urbs,olim uilla,ab impatoribus muro cincta anno dñi M.cc.lxxxii.igne noſtro tpe pene conſumpta eſt. Huius oppidi meminit Hermānus hiſtoricus,impio paret,uno a Tubingeñ.diſtās miliari,leproſorū illic domus ampliſſima eſt,conflictus uero ille famoſiſſimus anno M.ccc. lxxiiii.iuxta urbē hanc agebat. ROSTECK urbs maritima Saxoniā attingens Latiburgū dicta ē a Ptol.li.ii.ca.x.Ego uero lego apud græcū Ptolemæū κακιβούργιον Laciburgiū, duci Mechelburgēſi ſubdit, populis ac diuitiis opulētiſſima,vniuerſitas hic initiū ſumpſit anno M.cccc.xxiiii. ROTENBVRgū ciuitas Sueuiæ ubi tpe Luduici īpatoris āno dñi Dcccc.xiiii.tertio kaleñ.ſeptē. illic epūs Argētinus occiſus ē,āno M.ccc.lxviii.a ciuibus Argentineñ.diruebat, ut Vuimpheling.placet.Alii hāc ciuitatē τὴν ἐρυθρόπολιν dixerunt, ἀπὸ τ ἐρυθροῦ καὶ τ πόλεος.i.rubeā ciuitatē.Glarianus.Prendit erythropolitanos curuo agere muros Hic olim pugnās regno Arouiſtus auito, Teutonicas rexit caulas, gentēq; ſupbā, Germanos. Illa nunc apud Neccharū uno miliari a Tubingē diſtat,q̄ pene terræmotu concidit,quā Albertus q̄dā de Hohenburg condidiſſe fertur,anno M.cc.lxxi.prius Landtſort dicebat,hæc Nauclerus.Eſt & alia urbs eiuſdē noīs iuxta Tubera,q̄ olim ꝓpriis ducibus paruit, nunc impio poſt Fœderici primi ſecula acceſſit,a rubore turrium & tegularū nomen habens.

RVGI populi a Iornande,Hieronymo,Eutropio appellāt.Sunt aūt hi qui incolunt Rugorū patriā(teuto.Rugilant)de q̄b⁹ Diaconus li.i.in rebus longobardorū.Cætera li.iii.explicauimus. Sunt q̄ eos in Mechelburgenſis abiiſſe dicant,niſi ꝙ apud Danubiū eos uiderim ſe continuiſſe. RAVENSPVrg comes q̄dā Sueuiæ Saturnius dictus condidit. RIGOMAGVM oppidū ē ꝓpe coloniā,ut ſcribit Marcellinus li.xvi.Meminit huius & Ant.Pius in Itinerario,alii Rigomagiū ferunt. RAPERSTAIN p̄diū Alſatiæ,latine Rockſpoletū,unus Spoletanorū comitū erexit,ut annales eorū uolūt. RICHENbach monaſt.in honorē S.Gregorii conſtitutū eſt,ab Vuilhelmo abbate duplicis Aquæ,ut Spāheimius aſſerit.Anno tñ M.lxxxiii.in prioratū euaſit,& eccleſia illic fundata eſt RIMEGEN monaſt.Carolus Magnus condidit in honorē S.Petri & Pauli,& illic ep̄m conſtituit,neſcio q̄ Hermannus de Theodorico ſaxoniæ duce eiuſdē cōſtructore ferat. RISA Sueuiæ pars inter Danubiū & Altmonū,ubi Ottingen,Norlingen,Bobfingen,Lauchen patria Ioānis Secerii,urbes colunt,alii hunc locū a Rhetis appellationē ſumpſiſſe ferūt,ſedes olim illic tenentibus. PRAEPOSITVrā in Ringaugio nō lōge a Vinicella & Gyſenheim in monte Biſchoffenberg S.Ioanni dicatū ſtruxit,Richardus epūs,ampliatū etiā eſt ꝑ Richardū Rheni comitē ,ut hñt eorum annales.

RITERSHVSē monaſt.S.Bñdicti ordinis a Lutolpho duce Saxoīę exordiebat,& a Riddacho nomen tulit hui⁹habitatore,vñ ab aliis Riddageshuſen in tegra appellatione nuncupat.

Rutlingē.

Rotēburgum

Rauen ſpurg.

Rigomagum

Rapſtein

Richenbach

Rimegen

Riſa.

Rittershuſen.

Sueui

SVEVOrũ gẽs,Germaniæ populis longe optima,toto orbi agnita, qb⁹ nec deos imortales esse pares Vsipetes apud Cæsarẽ li.4.testãt,bellicosissimos & ferocissimos populos.Quẽ secuti inde sunt Orosi. & Florus,illi.n.fortissimi hic ualidissimi cognomẽ sueuis indiderũt,a Mantuano gentiũ truciũ appellati onẽ tulerũt.Reliqua li.iii.& vi.copiose dedimus.Nobilissimi aũt sueuorũ senones ferebant,Cornelio ac Ptol.testãtibus.Hos aliqui nũc Galatas esse dixerũt, cui sentẽtię nõ multũ tribuo,Hierony.n.in epla ii.ad galatas,in gallias trãslatos esse asserit.Eusebius in chronicis,Orosi.& Suetoni⁹ sueuos & sycãbros ad gallias Augustũ traduxisse referũt.Cõcordat strabo li.vii.Eutropius id Drusum fecisse testat.Hi igit postea in Tigurinos partim in Galatas abiuerũt,sed senones Floro authore penitus desierunt diu ante Augustũ.Nec me fugit senones olim galliã Italiãq intercepisse,uerũ non illius farinæ extiterunt,cuius illi q a Druso traducebant.Facit mecũ Plutarchus, nobilissimi.n. scriptores senones partim Celtas partim gallos nũcupauerũt.Senones Volater.Polybii & Plynii autoritate meminit,olim Brixiã & Veronã cõdidisse.Ego apud Polybiũ lego olim potẽtissimos fuisse,ad mare scil.Adriaticũ uscq cõsedisse Vsentẽ, uel ad Athesim.Mantua.de ipsis ita ad Cæsarẽ.Sennones his adiunge qbus ꝓlegi⁹ arma.Fuit & ciuitas Galliæ senonũ dicta,a senonibus,iuxta Treueros,ut Marcelli.li.xvi.asserit,dũ tn Italiæ urbs sit,cuius ꝑter Nauclerũ & Viterb. Ptol.li.ii. recordat illo dicto ἀνατολικώτεροι αὐτῶν σεννονες ὧν πόλις ἀγκῶνα.i. Orientales sueuorũ senones sunt,qrũ & ciuitas Agedecũ.Meminerũt urbis Senę Cornelius,Polybius,Ply.li.iii.ca.v.& Luca.ii.Sillius Italicus.Et Glanis & Rubicon Senonũ de noie Sena,& qoptime iuxta Rubiconẽ.n.describebat. Vnde Strabo σῆνα πρὸς τῷ ῥουβίκωνι ποταμῷ.i.Sena ad Rubiconem fluuiũ.Vt aũt qdã de sueuorũ extensione dicã, primo Ptolemęi uerba afferã.Interiora (inqt) & mediterranea Sueui tenẽt Anglici,& magis tn orietales.Lõgobardi uero ptẽdunt ad septentrionẽ ad mediũ Albis fluuii.Hi aduersus senones habitãt post Albim uersus orientẽ,& subdit.Mugootos sueuos Vistulã uscq dilatari. Strabo ĩ hoc Ptolemęo astipulat,q sueuorũ sedes ad utrãq Albis ripã posuit.Inde intelligũ tur historici q Drusũ & Augustũ sueuos ab Albi submouisse testabãt. Luca. Fudit ab extremo flauos aqlone sueuos Albis.Corneli⁹ Cheruscos Albis cultores sueuos ,ꝑbat.Sueuiæ ꝑterea extẽsionẽ satis Mãtua.ad cæsarem indicauit. Amplissima cerne Regna sueuorũ qs Vistula claudit & ingens Ocean⁹,uada Danubii cõfinia gẽtis, Tot cõplexa sinu ĩmẽso excurrẽtia lõge. Iornãdes sueuiã Dalmatis uicinã,& nec lõge a Pãonia eos distare dixit,ꝑtertĩ ubi nũc gotthi sunt.Audiat Corneli⁹ cũ infit.Sueui toti⁹ germãiæ gẽtes maxię & latissimę,ꝓpriis noib⁹ nũcupati sũt,ut Catti,Teuceri &c.uscq ad mare Suiticũ,ꝑtẽ dunt.Hęc Tacitus,ex qb⁹ uerbis hẽmus Prussiã & sarmatię maiorẽ partẽ olim sueuiã fuisse.Orosius LIIII.sueuorũ gẽtes collegit li.i.ca.ii. Vñ Cornel.Marcomanos,Quados,Marsignos,Buros,Ligios sueuos ,ꝑbat,qs nũc Morauos vngaroscq nũcupam⁹.Iornãdes ab oriẽte Bauaros,ab occidẽte Frãcos,a meridie Burgũdiões,a septẽtrioẽ Turingos sueuiã cõtinere asserit.Lilius,Cæsar lib.4. Marlia.Eutrop.li.4.Eusebius,Methodi⁹.Marcel.cẽtũ pagos sueuorũ numerãt.

Alii ãglii.

Marlianus Bauariã,Austriã & Badẽses qq Sueuos ,ꝑbat.Ptole.ciuitates Heluetiorũ multas sueuis attribuit.Merito ergo Cæsar potẽtia hoĩm & frequẽtia cæteros hos anteire dixit.Nũc de eorũ moribus dicã ex singulis pagis,singula millia armatorũ qttannis bellãdi causa finibus suis educũt,nec agricultura, nec belli ratio,ab illis ptermittit,nõ plus anno in uno loco remãserũt,nõ multũ frumento,sed lacte uiuebant,qtidiana exercitatiõe assuefacti.Nec in multis locis uestitum habuerunt,nisi pelles.Nihil turpius apud ipsos fuit q ephippiis uti. Cornelius horrẽdũ capillũ uscq ad caniciẽ sueuos nutrire indicat,& multa Eusebius in uita Augusti de fortissimis expientia uiriũ q exercitatione sueuis addu cit.Plutarch⁹ ĩ cæsare hos pstantissimos germanorũ noiauit.Horũ uirtutis testimoniũ ex Gotfrido Viterb.adducunt dicẽte. Iudicio cæli dominant in orbe sueui Nuncubicũqꝫ geri respublica plia qrit Ordine primus erit,gladio uult primus haberi. Marlia.& Boccatius a sueuo mõte dictos uolũt,alii a flumine,qrũ mẽtio facta est,ego a Sueuo rege filio Gambriuii nomẽ sortitos existimo,testibus Beroso li.ii.Peutigero & Nauclero. SCLESIA germaniæ addicit,qa citra fluuiũ lingua ualet germanica.Habet hæc regio ab oriẽte Vngariã,a septentrione Poloniam,ab occidente Mysa meridie Bohemiã. Sclesiã ita descripsit Gaguinus. Huius ad occiduũ ꝯ currẽs sclesia phœbũ, Odera qs inter gelido de mõte fragrosus, Præcipitans sese nemorũ ꝑ opaca recuruo, Amne ruit, uolucrũqꝫ in obesis carmina ripis Audit, olerini uelut alta fluenta Caistri, Erygonẽ triplici qs Vratislauia muro, Oderæ,& alueolis munita bicornibus oẽs Cellit & excelsi pendẽtia nubila cæli. Ligurinus schlesiã a sclesio fluuio noiauit,alii a rege sic dicto,multa Aeneas syluius, urbes eius sunt Nisa, Vratislauia,Nouũ forũ,Gorlitium,Pancerium &c. Schlesia

SEGENBERgũ monast.in agro Colonienśi a qdã epo ibidẽ condebatur, q & Salaueldiã erexit,& a Sala flumĩe dixit,cui Ezo primus pfuit abbas.In mõte uero Segenbergũ monast.tribus a Bõna miliaribus distãs,Eduarus rex Angliæ fundauit. Monasteriũ Spanheimense anno M.c.xxiiii.Meginhard⁹ & Rudolphus de Spãheim cõites cõdiderũt, primus abbas eorũ nobilitat Bernhelm⁹.Horũ annales scripsit Ioannes Tritemius nostræ tẽpestatis eorum abbas,q nup diẽ extremũ obiuit. SCHAFHVsen Heluetiorũ ciuitas,Platina Scaphusam uocat,ac Austriæ oppidũ,in uita Ioãnis xxii.Monasteriũ nõ ,pcul ab illo exordiũ sumpsit anno M.lxxxiiii.ut annales Argentinen.dicũt.Meminit huius oppidi Poggius ad Aretinũ Leonhardũ in epist.Glarianus hanc Arietis urbẽ uocauit. STIRIA Styr marck,a meridie regio montosa,a septẽtrione Austriã hẽt,ab occidẽte Carnos,teste Aenea.Celtes lib.ii.odarũ. Ortę de Carnis generose terris, Illyris qua se Venetisq iungit, Et suas pandit sinuosa pulchras Stiria ualles. Alii Valeriã hanc nũcupatã a Valerio referũt,ꝓpe Vngariã.dicẽte Syluio. Valeriã Marcelli.li.xix. dictam uult.a filia Diocletiani, noie Valeria, q Stiriã condidit. Regio est mõtana,nisi ab oriẽte ubi in planũ prorogat.Hãc Dra⁹ & Mura irrigũt,Mura Drao postea infundit,omnes germana lingua utuntur,præter Drai accolæ quibus Illyrica familiarior est. Segẽbergum Monast. Spanheimense. Schaffhusen Stiria.

Sylla Sergẽtal Suitenſes

SYLLA urbs olim Syllaceũ nũcupabaſ,in Stiria a Pub.Sylla retinet appella tionẽ,multa illic Romanorũ ueterũ ueſtigia horrent,hæc Sabel.lib.iii.Enei.x. SERGENTAL monaſt.haud lõge ab Oſtroſylua a monialib⁹ inhabitatũ & a nobilibus de Thurn cõditũ legiť,dioceſis Mogũtineñ. SVITENSes ſiue a ſuedis deriuati aut a ſueuis,ſiue uilla eorũ(Suytz)anno dñi M.ccc.vi.tres tm̃ partes tenuerunt,ut eorum annales aiũt.Aucti iã in imenſũ,de q̊rũ ciuitati b⁹ parũ Sabe.li.v.Ene.vi.collegit.Sũt aũt iuxta Cõſtãtienſes,ſedunẽſes & Baſilie ſes Sueſi,ut Marlia. ꝓſeq̃.Põp.Mela li.iii.ſueſiã uocat horũ urbẽ.Luca.Et Bi turix lõgiſq̃ leues axones in armis,Bebelius legit Axones,Neſtor ſaxões,Sul pitius Sueſiones.De illis Liui⁹,& ſupra ip̃m Florus li.c.iiii. Marlianus diuerſas gẽtes Sueſios & ſueſiões uult,hos Celtas,hos Belgas.Aeneas Syl.ſuitẽſes illos nũcupat. Lilius ſueſiões.Ply.li.4.ca.xvii.& Cęſar ſueſionũ meminerũt.Ptole.& Strabo Veſſionũ.Ammonius inde & ſtrabo q̃nq̃ cũ Plynio.At ego cũ Her molao dubitabo,an de Heluetiis,an ſarmatiæ populis iuxta Pruſciam hæc ſcri ptores innuerit? Hi(ut Aeneas ait)a Delphino ſemel uicti ſunt.Alia prius dixi

Schuart zach

SCHVARTZAch anno Chriſti Dcc.xlix.fundatum eſt monaſt.ſan.Be nedicti,inde Heddo uel Hebdo epũs Habſpurgeñ.comes ius exercendi pon tificatũ eis tribuit.Hoc monaſt. Vttonis ep̃i xxvii.Argentineñ.anno Dccc.xlv in aliũ locũ translatũ eſt,trans rhenũ uidelicet,ut Vuimfeling.& annales Argẽ tineñ.collegerũt.Sigebertus anno Dccc.xv.tpe Ludouici Imp.monaſt. hoc ex ordiũ ſumpſiſſe putat.Primus abbas F.Bñdictus noĩaſ.Priminiũ dotaſſe illud

Sboci

cœnobium Spanheimius ſcribit & ampliaſſe. SBOCII alii Suatii ſuacenſes ſunt,u in b & a in o uertẽdo,ut Iac.Spiegel indicat,Picus Miran.in Cruce. Va ſto popul⁹ dũ Sbotius antro Effoſſum uarios argentũ mittit in uſus.Sũt autẽ

Sycãbri

populi Etſtlandiæ,q̊rũ meminit Plutarch⁹ in Ottone SYCAMBRI a Iuue nale,Celte,Pico & Martiali torui dicũť,ſilr a Cęſare,Peutigero,&aliis.Strabo ſugãbros uocat,qa grẽci p.v.ſcribũt ,q̊d latine in.y.uel in.v.trãsferť.Sycambros primo ſcythas fuiſſe clari autores teſtãť,vñ telis Amazonũ utebãtur.Hoc Ho ratianus iterp̃s uoluit.Venerũt ide ab Amazõib⁹ in Thraciã, poſtea ad Albĩ ſederũt.Iñ p̃ Druſũ ab Albi traducebanť ad Rhenũ.Quod Hora.indicat lib.4. oda.ii. Cõcines maiori poeta plectro Cęſarẽ,qñq̃ trahet feroces Per ſacr̃ cliuũ merita decoro Frõde ſycãbros.Strabo hos rheni accolas fecit.Ptole.Bu ſacteros hic habitaſſe & ſycãbros dictos cõuincit.Noĩanť aũt a ciuitate ſycam bria,quã Frãci cõdiderũt,teſte Hierony.in Euſebii ſuppl.Hunibaldus uero ſy cãbros primo dictos uult ex regia Cãbra,uxore Antenoris aſtutiſſima, & cũ aſtũ itelligere hoĩes uoluerũt, ꝓuerbii loco dixerũt,Ecce cãber(teut.ſich cam ber,vñ cõpoſito noĩe poſtea ſycãbris id nomẽ remãſit.Euſebi⁹ ipſos extollit ut fortiſſimos,& uiriũ belliq̃ exptiſſimos.Cæſar li.iiii.belli gallici multa de ipſis collegit. Hodie autẽ,ut Lilius & Sabellicus ſcribunt,dicunť Flamminii & Gel renſes,q̊d ita Celtes in amoribus notauit. Hæc bataui matidiq̃ habitant nota locaſycãbri Quos non Gelrenſes Flaminioſq̃ uocant.Eorũ Ptole.lib.ii.ca.x. ta.ii. memĩt.Itaq̃ ſemp iferioris germãiæ rhenani ſycãbri noĩanť,Cęſare teſte.

Sebuſiãi.

SEBVSIANI populi galliæ,nunc Bellicẽſes dicũtur,Marliano ſcribente. Multa Cęſar,Hos (ni fallor) ſecuſanos Hermol.uocat.Ply.li.4.ca.xviii.ſecuſios Marlianus ſeguſianos.Sũt aũt galli trans rhenenſes ꝓximi Allobrogibus,ſe quanis & Heduis,Galli hos (breſſe) uocãt. SALSA Rhenana (Seltz) ab

Salſa

aqua illic & rheno appellaſ,ab Adelheide imꝑatrice locupletata,q̃ ibi reqeſcit, hæc monaſt.ibi cõdidit,q̊d Vulderolphus epũs conſecrauit.Tẽpore ſixti IIII. eccleſia illic in collegiatã abiit,.Hæc Vuimphelin.Adelheidis facta Odilio ab bas Cluniacẽſis copioſe ſcripſit,ſilr Hermãnus hiſtoricus,& nup̃ q̊dã carmine res ei⁹ notauit,& poſt ipſum Lupoldus de zelo ca.xiii.Fuit aũt urbs hæc de ſtructa anno M.ccc.lvii.Hęc annales Argẽtineñ. STOLHOFEN in Mar

ſtolhofen

chionatu Badẽſi oppidulũ,anno M.ccc.xxx.p Bertholdũ & ciues Argentineñ. obſeſſum,nõ tm̃ expugnatũ eſt. SALATII Frãci ſunt,ut aiunt Marcellin⁹

Salatii

& Peutiger,ille Marcellin⁹ li.vii.Frãcos(inq̃t) petit q̃s cõſuetudo ſalios uocat, Hermola⁹ legit ſalatios,Auſos olĩ in romano ſolo apud Toxrãdriã locũ habi tacula fixiſſe,Hermolaus legit Toxãdrã.Ply.li.iii.ca.xix.ex ſentẽtia Catonis ſcri bit hos Tauriſcorũ gẽtes eſſe.Strabo Auguſtũ funditus deleuiſſe eos collegit, ubi triginta ſex & octo millia uel occidit,uel ſub corona uẽdidit.Multa Liui⁹ lib.cxxxv.& ſupra eũ Florus,q̃ hos alpinas gentes a Craſſo domitas uolunt.

Salaſſi

SALASSI alpinæ gentes,Bois Heluetiis cõtermini ferunť,hodie Medio lanẽſes & Tarentaſii nũcupanť. SORRABI alii uno r,alii ſarabi ſaxões ſũt

Sorrabi.

ſecũdũ Geblacẽſem,iuxta Turingos tm̃ flumĩe Sala (ſecũdũ alios Sara) diuiſi. Celtes in germãia,multa Spãheimius in hiſt.Frãcorũ,ubi de Dagoberto loq̃t. ſorabos Bohemos dixit,cui nõ accedo,uerũ Turingos dici fortius affererem.

Saxones.

SAXONES ut Geblacenſis ex hiſt.eorũ ,ptulit,a Danis,alii Nortmannis originẽ hẽre uolunt,græci uero a reliquiis Alex.Magni,q̃bus annales Argẽ tineſiũ aſtipulanť,alii ab Anglis.Hi ergo in germaniã uenerunt in locũ Hatho loga dictũ,eo tpe q̊ Theodericus Frãcus,ducẽ Turingorũ ſollicitauit. Paulus Diac.li.xi.& Sabel.añ Theodericũ ſaxões ĩ germaniã ꝓfectos collegerũt.Va lẽtinianũ.n.cęſarẽ ſaxões(gentẽ ferociſſimã in littore ſitã Oceani,uirtute &agi tatione in Francorũ fines meditantẽ) uiciſſe.Martianus aũt cęſar (ſub q̃ The oderic⁹ fuit)poſterior erat Valẽtiniano, ſed ad rẽ ut redeã Turĩgi grauiť ferẽ tes eorũ aduẽtũ,aitGeblaceñ.bello coacti ipſos admiſerũt,demum ſaxões cõci liati theoderico hãc oram interceperũt. Hęc ex eorũ ãnalib⁹.Ptol.li.ii.nõ lõge ab Oceano uel Cimbricis littorib⁹ habitare ſaxões ſcribit. Mihi p̃terea ꝓualũ eſt cibric. cherſoneſũ ſaxões poſſediſſe,vñ inſulas ſaxõicas adhuc Dientmars noĩatas Ptol.uocat.Hodie uero ſaxõia cõtinet,Aenea teſte,ab aq̃lone Danos, a meridie Frãcos & Bauaros,a tergo Bructeros.Capniõ in epĩa ad Fœderi.ait ipſos originẽ hẽre cũ Turĩgis,a Cimmericis,nũc cimbris,olĩ iuxta Thraciã ſe cõtinuiſſe,inde ad põtũ Axenũ cõſediſſe,a q̃ dicti axeni.Axenos.n.a Gallis ſa xones dici,ſicuti grẽci ἕπτα nos ſeptẽ ferim⁹,& e in o ueluti appollenẽ,ſẽpe nos Appollonẽ. Capniõ tm̃ ĩ epiſt.ad Fœd.ducẽ axões legere uideť,& ſaxões dice re,grẽci ἄξονες dicũt.Ptolemæ⁹.ἐφεξῆς ὑ ὧν ἔθνη τὰ κιμβρικῆς χερσονήσου ἄξονες.

Multi aũt populi noĩe Saxonũ comprehendunt, ut Friſi, Vueſtuali, Turingi, Brandẽburgenſes, Pomerani, & nobiliſſimę ciuitates Magdenburg, Lubeck, Hãburgũ, Leoburgũ, uſq; ad Oceanũ & utrunq; mare. Saxonũ res ꝓpriis hiſtoriis cõplexi ſunt, Vindichild⁹ Adalberio, q uſq; ad Theodericũ ſcripſit ad annũ. 953. Vitikindus etiã ac Hermãnus diligentiſſimi ſaxonũ hiſtorici, multa memoria ſaxonũ res ſunt ꝓſecuti. Eſt & Henricus Erphordienſis ſaxonũ enarrator, q inter cætera illã ſaxoniã ab Albi ad Vueſerã Oſtroſaxoniã, a Vueſero uero ad rhenũ Viſoſaxoniã nũcupauit. Cocleus quiq; linguas ſaxonũ adducit. Nec id ꝓtereundũ nobis eſt, ꝗd Paulus Diac. allegat, ſaxones uidelicet olim ubi Sueui habitant, ſedes tenuiſſe, & cũ Lõgobardis Italiã intercepiſſe. Reuerſos inde eorũ ſedes a ſueuis occupatas armis expoſtulaſſe, dimidiãq; pene ꝑtẽ

Surburg. eorũ, ſueuorũ marte cõcidiſſe. Cætera li. iii. adnotauimus. SVRBVRGEn ſe collegiũ a Childeberto Francoꝝ rege conſtructũ eſt, a Dagaberto dotatũ Illiç reliquiæ Sanc. Arbogaſti choruſcant. Decanus huius Vitus Geisfel, præter ſummã moꝝ innocentiã uir cõſumatiſſimus, in tribus linguis ſacer & mirabilis meret.

Sita ĩſula. Sita inſula eſt maris Oceani q̃ a fronte rhenũ retro & a lateri⁹ hẽt, ut inquit Cornel. in hiſto. hanc Catti olim occupabant, ſunt q Holandiam

Sunnõia uelint alii ſelandiã. SVNNONIA fecũdũ alios Sunda ſupra Oderã a Frãco Francorũ rege conſtituta eſt, ait Hunibaldus, hanc urbẽ Ptole. Buricinum

Stutgartẽ noĩat. STVTGARDIA ciuitas Sueuiæ in ducatu Vuirtẽbergẽſi, quã Rudolphus Habſpurgẽ. muro uallauit, anno dñi M. cc. lxxxvi. ſecundũ ſententiã Hermãni hiſtorici, Eberhardus comes Vuirtẽbergẽn. illic eccleſiã dotauit anno M. ccc. xxv. Sunt q olim ad Marchionatũ Badẽſem hanc urbẽ attinuiſſe ferũt, & ꝑ rudolphũ comitibus Vuirtẽbergẽn. additã, atq; ꝑ cõnubia a marchionatu ad ꝓdictos comites deueniſſe ſcribunt. Habet urbs hæc nunc Capnionẽ

Sacconiũ totius germaniæ columen. SACCONIVM Seckingen rheni ciuitas, nõ longe a Baſilea, ubi S. Fridlinus ſepultus eſt, meminit huius oppidi Glarianus

Solidur nium poeta. SOLIDVRniũ in alpibus Suiticis locus, teuto. Soldurn dicit, quaſi ſola turris, locus uetuſtiſſimus, cũ Treueri cõdit⁹ ẽ, ut epigrammata hęc denotant. Solidurnia regna ꝑagrat Regna ſub Habramo tam fauſto ſydere nata, Vrbs Treueris ſoror & Romæ, quã ſcindit & ambit Cultus Arar. Rhegino Coſmã & Damianũ in Galliis uerſatos fuiſſe ait in caſtro Solidurnio, ꝗd ſupra Arolã eſt, mãcus eſt liber, lege ſupra Ararim. Meminere hui⁹ urbis Antonin⁹

Spira Pius & Auguſtanũ Itinerariũ. SPIRA ciuitas epãlis germaniæ ampla, quã Rudigerus xxx. eiuſdẽ urbis epũs ciuitati addidit, alii uero altiorẽ originẽ afferunt. Cunradus II. eccleſiã ibi fundauit, & filio ſuo Hẽrico ad ꝑficiendũ reliquũ opus reliqt. Eſt aũt hæc ciuitas pene ab oĩbus impatoribus dotata, multi etiam impatores illic eorũ oſſa condiderũt, ueluti Henrici, Conradus, Rudolph⁹ & alii ꝗrũ memoria in quadã tabula choro infixa ꝓgat, & ab Ottone Friſing. in chronicis adducunt. Lotharius hãc urbẽ obſedit, anno M. c. xxvi. authore Sigeberto. Eccleſia illic poſt mortẽ Ottonis epi Friſing. igne populabat, ut collegit Radeuicus lib. ii. ca. iii. de geſtis Fœderici. Plura ꝑterea de eius flagratione

Aeneas Syluius ꝓtulit. Conradus II. eccleſiã Guidonis cõſtruxit, prius ad S. Ioannẽ dictã, & reliqas eius huc traduxit, autore epo eorũ Sigebaldo. Eſt & illic eccleſia S. Germani, cui⁹ canonici olim in Sintzheim Vuormacien. dioceſis reſidebãt, a Dagaberto conſtituti, hos Ioannes epũs Spireñ. huc traduxit. Venit tpe Cunradi III. S. Bernhardus ad Spirenſes, cuius ueſtigia in eccleſia adhuc ſuꝑſunt. Recens aũt nomen eſt Spira, & ꝙ nulli ueterũ conſtabat ante Hẽricorũ & Ottonũ tpa, Otto. n. Friſing. li. vii. ca. xvi. & Ligurinus inter antiqſſimos referunt, q Spiræ mentionẽ fecerunt, priſcorũ. n. oẽs ſpirenſes Nemetes dixerũt, quẽadmodũ Cæſar in primo, Cornelius, Marcel. li. xvi. Ply. li. 4. cap. xvii. Ptole. li. ii. ca. viii. Strabo. Etiã recentiores ueluti Oroſius, Euſebius, Hierony. diſt. xii. epi. xxxi. nunc uero Spira, ut Peutiger aſſerit, a mola nuncupat, unde Sebaſtianus Brant. Inter germanos ꝗndã celeberria ſpira Quondã hęc a molis nomẽ habere ſtudens. Vnũ quaſi inter mundi miracula recẽſendũ adducere placuit, ut opus in germania non alibi uiſum, oliueti montẽ & Chriſti paſſionẽ referrentẽ, ꝗd plane tanto ſumptu indigebat, cũꝑto olim aliq̃d paruũ oppidũ. SE-

Seleſtadium LESTADIũ Schletſtat, alii Argentariã ſiue Argentuariã, alii Heluetũ dixerunt, uide in eorũ dictiõibus, Eckius noĩat eã Seleucã, Vuimphelingius Seleutiam, Capnion Seleſtadiũ. Monaſte. S. Fidis erexit Fœdericus dux ſueuiæ anno dñi M. lxxxvii. Hanc a Bertholdo anno M. ccc. lii. & inde ꝑ Ioannẽ de Liechtenberg anno M. ccc. lx. obſeſſam annales Argẽtineñ. tradũt. Eraſmus Roterodamus de ea ciuitate nup carmen fecit. SEGNI Belgarũ populi germa-

Segni ni, finitimi Cõdruſis, inter Eburones & Treuiros, iuxta Moſam, ut placet Marliano, ſunt germani numero & gñe. SEGESTICA urbs Pannonię ubi plu-

Segeſtica ra flumina cõcurrunt, Strabo li. vii. Ply. li. iii. ca. xxvi. colaphim in Saũ illic effluere conuincit. Cicero & Pto. hãc ſegeſtã & ſegeſtanos, Græci Egeſtanos ꝑ aſpirationẽ ꝓferũt, quã nos in. s. uel. v. uertimus, ut ἐλευθέρα nos ueſpa, ἑπτὰ nos ſeptẽ, Appianus Segeſtã noĩat in bellis ciuilibus, & ab Auguſto uictã. Lycophron Thucydides, Diodorus, Strabo ἐγεστικὴν ſegeſticã uocãt, ab Egeſto Troiano

Stragona ut ait Polibyus. STRAGONA Boſna dicit regio iter Vngariã & Illyricũ.

Suborini SVBORINI populi Iſtriæ ferunt. SCHLAVONIA Illyriũ eſt & Li-

Sclauõia. burnia, ait Lilius, Ligurinus in Polonia ipſos habitare ſcribit. Iornandes de ipſis in li. de rebus Gotthorũ, & ego libris prioribus plura retuli. STEPHAni

Stephani campus (Stechsfeldt) quaſi ſtephesfeld a ſtephano Alſatiæ Lantgrauio ꝗdã conditus, q illic ſepultus eſt. Collegiũ S. ſpiritus, haud longe ab Hagenoia. SV-

Sudini DINOS populos iuxta Marcomanos poſuit Ptole. li. ii. ca. x. ta. 4. Aeneas Syl. hos eſſe putat Morauos (die Merher (alii Sidini dicũt, & meli⁹ qa grẽce σιδήνοι Ptole. εἶτα σειδῖνοι μέχρι τῶν ἰαζύγων τῶν παμούν, ubi per e ſcripſit, Sidini uſq; ad Iduã ſiue Iaduã fluuiũ, ſunt, ergo ſarmatiæ populi ferunt. Alii Vmbros ſupiores eẽ dixerunt, ſidunos uero Pomeranos, ſudinos aũt Polonos. SCHVTTern-

Schutern mona. latine Oſophonis cella, ab Oſophone, q & Offenburgũ cõdidit, dictũ, anno ſexageſimo tertio natiuitatis Chriſti, in Trinitatis & B. Mariæ bonorem labit ibi flumen (Schuttern) a ꝗ nomen ſumpſit, hic & ſepultus oſſa ſua condi

dit Oſophon,Multa Vuimpheling.in catalogo.Annales Argentineñ.tpe Priminii epi incœptũ eſſe uolunt.Quod & abbas ſpãheimius q non Oſiphonem
Soſipetes ſed Priminiũ hoc cõdidiſſe aſſeruit. SOSIPETES Iuli⁹ Capitol.in uita Anton. Pii,Euſebius,Oroſi.li.vi.Germãos dicũt,nõ addunt ubi terrarũ ſint,unde
nec cõiectare poſſum⁹,niſi ſycãbros uelint,q̃d tñ uix dicerẽ.Trebellius Pollio
ſultzberg illos Sigipedes noãt,fuere aũt Pãnonię populi & ſycobates. SVLTZberg
monialiũ cœnobiũ conſtructũ Naucler⁹ refert,a Hetzelino & Gebiſone fratribus,ubi & ſepulti ſunt,q & S.Petri monaſt.in Nigra ſylua fundauerunt.
Sindelfin SINDELFINGEN monaſt.erexit Adelbertus,cuius neptis nupta eſt Vuel
gen phoni ultõ,teſte Nauclero.Fuit aũt ille Adelbert⁹ de Calb dñs,uxor ei⁹ Vuilica,ut ſcribit Spanheimius in chronicis Hirſaugienſ.Anno dñi M.cccc.lxxvii.
ad inſtantias Eberhardi Vuirtẽbergenſ.comitis.Mechtildis genitrix eccleſiam
ibi diui Georgii ad Tubingã tranſtulit. SABACI Subaudienſes ſunt, autore Philelpho in epiſtis. STRAVBINGEN Bauariæ oppidũ cõditũ ẽ a ludStraubin
gen uico duce Bauariæ,anno M.cc.viii.ut annales Bauarię teſtant. STAGNen
Stagnen. nõ ꝑcula ſclauonia locus,ab antiqs ſaxoniæ ducibus conditũ dicit.Sunt q a lu
Staden lio cæſare uolunt,inde a Carolo Magno inſtaurabat. STADEN antiqſſima Saxoniæ urbs tunc tpis a ſaxonibus ſtruebat, q̃ contra Turingos primitus
Sleſuigiũ inſurrexerũt,ut uideꝫ Hermanno ſcriptori ſaxonũ & Vitikindo. SLESVIgiũ urbs,a Carolo Magno inſtaurata a Iulio Cæſare primitus fundata eſt,hęc
Steinin Hermannus,Otto inde cæſar illic epãtum auſpicatus eſt. STEININGum
gum cæſar Cõradus erexit ſui noĩs primus,refert Hermannus. SOLTFELDIlũ
Soltfeldi Iuli⁹ cęſar in Saxõia cõdidit,& a ſole nũcupauit ut illic reliqę e ſolis ſtatua oſtẽ
um dunt. Carolus autẽ penitus idolatra illic deſtruxit ueluti Hermannus ſcriptor
Saluato mĩta memoria exeqtur. SALVATORIS monaſt.in Vogeſo molitus eſt
ris mona. S.Berthildus epũs Tungrenſis. SCHONTAl monaſt.dioceſis Herbipolẽ
Schontal. ſis ſupra laguſtã fluminũ haud ꝑcul ab Odenvualt,a Conrado q illic ordinem induit exordium ſumpſit.

DE LITERA T

Teutſch. TEVTSZ locus e cõſpectu Coloniæ in ripa Rheni ubi monaſt.in honorẽ Mariæ Heribertus epũs exordiebat,q̃d ſępe a ciuib⁹ Colonienſibus deſtructũ eſt. TREVERIS Trier,ſupba & ſupſtitioſa ciui-
Treueris tas ait Põp.li.iii.cõdita eſt tpe Abrahę,autore Gotfrido Viterb.ante aduentũ Chriſti.1947.Quidã a Trebeta auſpicatã dicũt Treueri,ut eorũ annales habẽt. Cham (diluuio ceſſante) genuit Thus,Thus Mẽroth,q turrim Babylõię ſtruxit,hic Aſtur & Ninũ ſuſcepit,Ninus duxit Semiramim,cũ qua Trebetã edidit,Nino fulminato,Semiramis capta amore filii Trebetæ incõceſſam venerẽ meditabat.Trebeta rerũ ꝑuidus effugit,oraculo monitus ubi ceruorũ multitudinẽ uideret,urbẽ erigeret,itaq ad Moſellã uenit,urbẽ extruxit,quã a ceruorum copia Treuerim dixit, Hæc Vrſpgenſis,Ἔλαφος .n.ceruus.Illud aũt falſũ eſſe quẽ fugit,nondũ.n.græcarũ linguarũ ratio tũc hoĩbus cõſtabat, unde ab ipſius noĩe dictã Treuerim puto,ita.n.milleſimo ſupra centeſimũ poſt diluuiũ exordiũ

exordiũ ſumpſit Treueris,Hæc ex eorũ annalibus,inde treueris ſemꝑ ꝑriũ ducẽ habuit,a Iulio expugnata,ut in cõment.habemus. A Materno lege chriſtiana imbuta eſt,inde ab Attila diruta concidit. Vltim⁹ eorũ dux luxurioſiſſim⁹ a Lucio occiſus ẽ,& Clodoueo Francorũ regi urbs tradebat.Inde tpe Ioui
niani iterũ deſtruebat,& ꝑ Ottones & Hẽricos ad impiũ redacta eſt. Ante Iuliũ ſemꝑ in amicitia romanorũ degit,ut Cæſar li.ii.ſcribit, inde Neruis auxiliũ miſerunt contra cæſarẽ,iratus Iulius T.Labienũ cũ eqtatu cõtra ipſos deputauit,& dũ Cæſar e Gallia egreſſus eſt,Treueri ſollicitabant ciſrhenanos,tũc duos duces habuerũt,Cingentoricẽ cæſaris amicũ & Induciomarũ,ut li.v.cõmẽt. teſtatus eſt ipſe Cæſar. Vltimo aũt Labienus ipſos cepit,duabus adiunctis legionibus,& xv.auxiliarib⁹ copiis germanorũ ut li.vi.Cæſar aſſerit. Frãci etiã Treuerim incẽderunt tpe Theodomiri Frãcorũ regis,Hunibaldo teſte.Marlianus ex Põp.Melæ ſententia nobiliſſimã ipſam fuiſſe elicit,& legatũ impii romani habuiſſe,a Iulio cæſare ſibi deſtinatũ uſq ad inclinationẽ impii.Cæſar ꝑpter germaniæ uicinitatẽ,q̃tidianis exercitatã bellis Treuerim ꝑbauit, & eius incolas cultu ac feritate a germanis nõ alienos.Idẽ li.ii.ſingularis uirtutis apud Gallos treuiros eſſe ſcribit.Põp.li.iii.clariſſimũ Galliæ belgicæ oppidũ noãt, Lucanus. Tu q̃q lætatus cõuerti ꝑlia treuir, Rudolfus Agricola in epiſtis ſupra Moſellã ipſam ſitã aſſerit,rerũ magnitudine geſtarũ & uetuſtate urbis ꝑclarã.Cornelius in germania ait treuerim circa antiqtatẽ germanię diu ambitioſam fuiſſe,tanq̃ ꝑ hoc ab inertia & ſiſitudine gallorũ ſeꝑareꝫ.Ptole.triberos eos nũcupat li.ii.ca.viii.ta.iii.Sabel.de illis li.v.Ene.vi.Ply.li.4.ca.xvii.Liuius & ſupra ipſum Florus li.c.vii.Marcellinus lib.xv.totã hiſtoriã treuerorũ ſiſr Otto Friſing.li.i.ca.viii.exequunt,ubi florẽtiſſimã opibus,refertiſſimãq̃,tũ & nobiliſſimã urbẽ totiuſq̃ galliæ caput eſſe eã indicauerũt,& tales uerſiculos in treueri reꝑtos fuiſſe. Nini Semiramis q̃ tanto cõiuge fœlix Non contenta ſuis nec totis finibus orbis, Expulit a patrio priuignũ Trebeta regno Inſignẽ ꝑfugus noſtrã q condidit urbẽ. Et Auſonius poeta id teſtimonii treueri cõceſſit.Armipotens dudũ celebrari gallia geſtis Treuericæq̃ urbis ſolũ,q̃ ꝑxia rheno Pacis & in medio gremio ſecura quieſcit Impii uireſq̃ alit hæc & ueſtit & ornat Largus tranqllo ꝓlabit amne Moſella. Aeneas Syluius trecẽtis & mille annis ante Romã treueris antiqtatẽ ꝑſcrutat⁹ eſt,a Trebate Nini filio & Semiramis conditore.Cœnobiũ ſeruorũ dei treueri inchoabat tpe Conſtãtini anno Chriſti cc.xliii.epũs tũc Agritius,poſt hũc Maximinus,inde Paulin⁹ q exulabat apud Phrygiã,inde Germanus Seuerus & alii.Hæc ex Rheginone Prunienſ.Apud treuerim cœnobiũ S.Simphoriani ſancti patres cõſtruxerunt, & monaſt.in uetuſto palatio q̃d Horreũ dicit,q̃rũ meminit Spãheim.Aeneas ſupra Moſellã poſitã hanc urbẽ recitat,ueterẽ & uenerabilẽ ſedẽ,quã uiuente Petro,apſtorum principe,mittendo Ruſticũ Eleutheriũ chriſtianã religionem recepiſſe refert.Meminit huius urbis Spanheimius, græci incolas αὐτὴ Φριβκρους dicunt,unde ſecundam producit Ptolemæus TRANSYLuani populi ſunt Transſyluani
ultra Danubiũ,ubi nunc Valachi,Daci,Getæ morant,& Teutones,referente

Aenea habitauerũt. Celtes. Vngarus acri Barbarus ore bibit, metanaſtaq; teutonus haurit Hic ibi nunc pulchro ſtat transſyluania tractu. Ptole. libro γ. τοὺς ϝανομωντανοὺς dixit, poſtq; n. mẽtionẽ de ſudinis facit addit, ὑφ' οὓς ϝανομωντανοὶ μέχρι τῶν πευκινῶν ὀρέων. i. Transſyluani ſupra hos ſunt uſq; ad Peucinos
Traiectũ montes. Hodie ſeptẽ caſtra coniectant. TRAIECTVM alii Holandiæ ciuitatẽ uolũt, q̃d Aeneas negat, ait. n. Friſiæ urbẽ, habet riualẽ Ottonẽ Friſing. li. i. ca. xv. q Freſię urbẽ ſcribit eſſe Traiectũ, ꝑ friſiæ, alii teut. Iterich dicunt, rheno aũt fluuio undiq; circundata eſt, ingt Aeneas. Aliq in ſolo Batauico ſitã, alii
Triuſgri. Friſico. De illa Volater. li. vii. TRIVSGRI Belgarũ popli, iuxta trebochos cõſederunt, ubi Romani imperatores bellantes pontẽ fecerunt, refert Strabo li. 4. & ſunt cõtigui Neruis, hęc Ligurinus. TVNGRI Belgarũ populi inter
Tungri. Eburones rhenum & Moſam, olim urbs epãlis Lotharingiæ, iam ad Leodicenſes translata eſt, ut Marlia. & Ptole. enarrator teſtant. Cornel. in Germãia hos ſcribit olim gallos expuliſſe, & inter ſe germanos dictos, unde germani nomen acceperint, ita gentis, non nationis nomen ꝓualuiſſe. De illis Ply. li. 4. ca. 17. Marcellinus li. xvii. Ptolemæus uerba ſuut li. β. εἶτα μετὰ δὲ ταῦτα τὰ. Τυγγροὶ ἢ πόλις αὐτῶν ἀτουάτικον. i. Poſt Tabullã fluuiũ Tungri ſunt, ciuitas eorũ Atua-
Tauciati. tucũ. TAVCIATI ſiti ſunt ubi Hercynia oriť, iuxta Nemetes, ut Marlian⁹ Cæſar li. vi. Lilius & alii referunt. Enarrator Ptole. hos putat eſſe Baſilienſes, et tautiacos, nunc Rauracos dici, cui ego aſtipulor. Q; enĩ a Rauracis nihil ba-
Tegerin⁹ ſilienſes diſtent, cuiq; priuato conſtat. TEGERINVS locus apud vindelicos ẽ quẽ multi in Rhetia montẽ ſanctũ uocãt. Tegeranorũ Hunibaldus meminit inter Saxoniã & Moguntinenſes habitãtiũ ciſrhenanorũ ſub p̃ſidio treuerorũ Cũ his ergo Tegeranis bella geſſit Baſanus, ipſoſq; deuicit, unde in eius me-
moriã caſtellũ cõdidit Thaborinũ (teuto. Mõthabur) ut Spãheimius ſcribit,
Tridẽtini Multa de illo Nauclerus addidit. TRIDENTINI Leopontii ſunt ut uidẽtur Straboni. Peutiger hos a gallis deducit & tridenſes uocat. Strabo li. 4. ex altera ꝑte Rheni radicis eſſe illos, & ſuo tẽpe latrones fuiſſe ait, Alii Tigurinos eſſe uolunt inter Nãtuantes & Luſanẽſes, ubi ſecundũ Marlianũ Turegũ eſt cuius meminit Volateranus dictũ quaſi duorũ regũ, ut Marlianus & enarrator Ptole. indicant. Sabel. li. v. Enei. vi. Suritiã (niſi fallor) hanc urbem appellat. Olim obſeſſa hæc ciuitas fuit ꝑ Albertũ auſtriæ ducẽ, anno M. ccc. li. Volater.
Tenteri li. vii. Marliano ſuffragat Turegũ tugerinũ dicens, quã & Ligurinus turegum appellat. TENTERI a Cæſare & Tacito dicunt. Appianus & Florus tancheros eos uocant, Plutarchus in Cæſare tenteritos. Liuius & Florus ſupra Liuiũ Cẽteros, licet antiq̃ſſimi codices dicant tenteros. Euſebius Chetteros, Strabo (autor eſt Ioãnes camers) ceretos, q̃ nec refello, nec aſſero. Cereti. n. ſiue ceretes illi cõiectant, q lacũ Cõſtantiẽſem incoluerunt, ut ex lib. quarto Strabonis habeo. Tenteri uero iuxta Vſipetes & Cattos eſſe Cornel. author eſt. Marlianus hos tenchateros dixit. Hi a ſueuis diu agitati ſunt, triennioq; Rhenũ trãſierunt, & Menapiorũ fines occupauerunt, ut Cæſar adducit li. vi. belli Gallici. Marlianus ꝑe Veſpaſiani Vbios eos ita ſollicitaſſe aſſerit, ut pene deceſſerĩt.

Quod

Quod & Tacitus affirmat, multa de illis Põp. Mela li. iii. Hi olim a ſueuis uexati, ad Oceanũ ſederunt, cuius Cæſar, & Sabel. li. v. Ene. vi. mẽinere Tacitus hos eqtatu ualere teſtat, & iuxta Vſipetes circa Rhenũ, & in hiſtoriis q̃q; illorum recordat, olim exactos ipſos dicens a Cattis & Cheruſcis, ac uenundatos.

TAVRISCI Noricorũ gentes, a Ply. li. i. ca. xix. ferunt. Strabo eos tãtiſcos Tauriſci
noĩat, Cauriſcos Polybi⁹. Hos etiã Strabo Noricorũ populos, ꝓbat. Hermolaus Tetiſcos ait, rõnem affert hanc, oẽs quaſi germanos ibidẽ ita uocitatos. Eratoſthenes teriſcorũ meminit, ait Hermol. in hoc Stephanũ Byzantiũ imitatus, Cęterũ Strabo li. vii. thauriſcas et ligyriſtas tauriſcos dici uult. Ammia. Marcellinus li. xv. cuiuſdã Tauriſci memĩt in Galliis ab Hercule occiſi, unde ab illo tauriſcos nomen tuliſſe recepta q̃rundã opinio eſt. Reuera hodie ſunt regiõis in colæ, quã (teuto. Kernten) dicimus, Noricos. n. Strabo li. 4. Plynius olim Carnos nunc Noricos dictos aſſerit. Eorũ incurſiões cõpeſcuerũt Tiberi⁹ & Brutus, Strab. autore. Hos puto Iuliũ Capitolinũ ſic uocaſſe, enumeratis. n. germanorũ populis, nõ meminit tauriſcorũ, uerũ variſcarũ, unde multi Variſcos uarinos eſſe dixerunt, q̃s Hermolaus Auaros dixit, uide de litera A. Legi apud Ptol. in li. γ. ubi de dacia loquit, ἀρκτικωτάτην μὲν ἀπὸ Δυσμῶν τευρίσκοι κατέχουσι. Septentrioualẽ partẽ Dacię Teuriſci tenent, dicunt aũt tauriſci ab api. i. tauro uel oſiride, ait Viterb. ex Diodoro. TECTOSAGES iuxta Hercyniũ primo ſederunt, iuſticiæ & belli ſummã opinionẽ habentes, in egeſtate & patiẽtia (ut germani) manentes, ait Cæſar li. vi. Marlian⁹ in Galliã ipſos ueniſſe, & hos eſſe teſtat q̃s Manl. Torquatus ſtrauit in græcia. Strabo olim illos a phalangia Cappadocia et Phrygia pulſos ſcribit. Liui. li. viii. dec. 4. eorũ meminit & comitantibus ſecũ galliæ gentibus in Aſiã eos ueniſſe. Adhuc tectoſagũ ciuitas in Aſia extat ueſtigiũ huius ait Strabo, nũc uero (ſecundũ aliq̃s) galliæ auſtrale latus tenent, & penitus in nomen gallorũ abiuerunt. Secũdũ alios ut Straboně iuxta pyreneos montes habitant. Tectoſagũ urbẽ in Gallia Narbonen. putat Põp. Mela li. ii. TERGESTVM Strabo li. vii, apud Danubiũ eſſe ſcribit, Tergeſtum
ibi Corcorus intrat Saũ. TVBANTES Friſiæ populi ferũt, q ꝓxima partẽ mari Oceano & Rheno incolunt, ut placet Marliano. Tacit⁹ Clumãi inquit Tubãtes.
Tubantes Vſipetibus fuiſſe traduntť, ſicuti diis cælũ li. xv. hiſt. Ptole. poſtq̃ de Maringis ſcripſit, ὑφ' οὓς καύχαι, ingt, ϑ τϑαμτοι quare aliq Frãcones eſſe dixerunt. Meminit horũ Mamertinus in paneg. ad Cõſtãtinũ. TORBIACI in Torbiaci
finibus Agrippineñ. ſunt, Marliano teſte. Tacitus li. ix. hiſt. Torbiaci, ingt, germani epulis & uino ſepultos, clauſis foribus cremauere ſeſe. TVRINGI Turingi.
Turinger, q̃r; mẽtio fit apud Tacitũ ſępe, Celtes Turogos illos noĩat. Brachia longa iacit ſueuos Frãcoſq; turogos. Eutrop. tñ li. vi. turingos Victoalos & trifalos dici putauit, Nazarius Panegyricus ad Maximianũ trifalos allegat dicẽs Nunc pro uictis armant Alemani, & alia gens gotthorũ adaucta manu trifalorũ aduerſum vãdalos, Hęc ille. Ammianus li. vii. trifali ꝓxias ſuis ſedibus occupauerãt liberi terras obtinebantq;. Meminit p̃terea trifalorũ Diacon⁹ ſuꝑ Eutropiũ li. xi. Turingos Strabo tyregetas appellat li. vii. & eos iuxta Albi poſuit.

Turingorũ origo eſt a Cimmeriis (q̃s nunc Cimbros dicimus) q̨ olim iuxta Thraciã habitauerunt. Pulſi deinde, huc demũ conſederunt, ut pulcherrie Capnion noſter in epſa ad Fœdericũ III., p̃bat. Eutropius hos decies cẽtena millia in circuitu habere ſcribit. Oroſius li. vi. ca. vii. Turingorũ recordaẽ, ubi in marginibus poſitũ eſt turingi, nũc Lotharingi, ſed falſo, Tulingi. n. p̨ lueteres Lotharingos dixerunt, non turingos, unde uel litera eſt deprauata, uel male ſcripta. Greci hos ut dixi τυρμγκτας dixerũt, apud Strabonẽ. Turingorũ Trebellꝰ in Claudio & Procopius meminerũt, vñ non recens nomen eorũ erat. Proco. li. i. p̃miſſu cæſaris Auguſti loca ad notũ uergẽtia occupaſſe refert turingos.

Tubingẽ TVBINGEN oppidũ Sueuiæ ſub Palatinis Tubingẽſibus, q̃rũ plurimã orõnẽ habuit Abbas Vrſpgen. & hodie eorũ ueſtigia habemus. Horũ ultimi Gozo & Guilelmus Palatini comites Tubingen. hoc uendiderũt Vdalrico comiti Vuirtẽberg. anno dñi M.ccc.xlii. ut Herma. aſſerit. Nobile gymnaſiũ illic celebraẽ, eccleſia a Sindelfingenſibus ductu & auſpicio Eberhardi comitis de Vuirtẽberg. & Mechtildis eius genitricis huc translata eſt, anno dñi. M.cccc. lxxviii. exordium ſumpſit.

DE LITERA V

Vueſtria VVESTRIA (Vueſtrich) dicit, ut Peutiger ſcribit. Neuſtriã hãc alii uocant, a Fraconibus nomen habet, q̨ dũ germaniæ infinitã portionẽ poſſederunt, lingua eorũ auſtriã dixerũt terrã in orientẽ uergẽtẽ, ſub eorũ ditiõe & Vueſtriã in occidentẽ. Bilibaldus tñ Pyrckheimer ab Hunnis totã Germaniam poſſidentibus appellari nup̃ in una epiſtola nobis innotuit.

viuidaria VIVIDARIA gens eſt barbara inſulã Gepidã inhabitat, quã Viſtula amnis habet, & Gepidi olim incoluerunt, Hæc Iornandes.

Vuinhuſen VVINHVSEN monaſt. Agnes de Landerſperg uxor Palatini comitis noie Conradi cõdidit.

Vinderhuſen VINDERSHuſen monaſt. Vuiptus Saxõię dux erexit, & a ſuo noie dixit ut Hermãnus ſcriptor collegit.

Vuingarten VVINGARten monaſt. in Brabãtia Adelheidis ſtruxit uxor Pipini, ut Emondus teſtaẽ.

Voitlant. VOITLANDIA olim ducatus, nunc ſub diuerſis ducibus ciuitates eius moderanẽ, ut Plaſſenburg, Potẽſtein, Cronachum, Scheſlicz, Culmbachũ, Habenburgũ, Holfelt. Piniter etiã mõs Voitlandię intercenſeẽ, noſtri geographi ſub Franconię noie eũ comp̃hendere. Meminit huius Ioãnes Schoner mathematicus.

Vittiburga VITTIBVRga Vuittenburga Saxoniæ oppidũ, ubi ſtudiũ uniuerſale tp̃ibus noſtris eſt incepti ductu Fœdericí ducis germanorũ oĩm p̃ſtantiſſimi eruditiſſimiq̨. Dicta aũt eſt urbs hęc a Vittikindo Saxonũ duce, eius primo cõditore, referẽte Hermanno. Huc doctiſſimi uiri ex diuerſis orbis totius regionibus euocanẽ, theologiæ p̃eſt Martinus Lutherus uir incõp̃abilis eruditiõis.

Vũingarten VVINGARtẽ monaſt. Conſtantienſ. dioceſis ab eõ Cõſtantiẽſi auſpicatũ eſt, deſtructũ inde & a Burchardo Francone rurſus reſtitutũ eſt.

Vtorm holt VVORMHOLT monaſt. in uilla Flandriæ Tornacenſis dioceſis, S. Vuinotus frater B. Iodoci impulſu beati Bertini exordiebaẽ, ut eorũ annales ferũt.

Vuerdẽ VVERDEN oppidulũ Franconiæ ſub dñatu de Vuerden a fluuiorũ Mæni & Tubere Cõfluẽtia nomen ferens.

Valachia VALACHIA a Tranſyluanis inhabitabaẽ, non ꝓcul ab Euxino, tota plana regio, a meridie Iſtrũ, a ſeptentrione Rhoxanos continet, ut placet Syluio. Secundũ multos a Flacco noiata eſt, hodie Dacią eſſe uolunt, alii Tranſyluaniã. Nec tñ ueritati conſonũ eſt, q̃d q̃dam ſcripſerunt, q̨ eã bulgariam putant, dũ valachi iuxta Danubiũ ſint, cuius hoſtia in Mœſia uidenẽ, referente Ptolemæo. Reuera ultra Septẽ caſtra Turcis approximant Pauli dogmata ſequẽtes Turcoſq̨ a chriſtianis diuidũt.

Vuormacia VVORMACIA urbs Rheni a ſuo ortu ſp̃ aduerſitate ſũma fluctitata, Hieronymi tp̃ib⁹ miſeriis plena extitit, ut ipſe teſtaẽ Hieronymus. Attila urbẽ hanc deſtruxit, S. Brunhildis uero reſtituit, reſtitutã cęſares ſolo æquauerũt, ut German⁹ epũs in hiſtoria S. Genoueuę aſſerit. Collegiũ in Nuẽhuſen in honorẽ S. Dionyſii olim Dagaberti palatiũ uocitatũ, Samuel epũs cõſecrauit, nunc in decorẽ B. Ciriaci. Collegiũ uero S. Pauli Cunradi ducis Vuormaciẽſis ferebaẽ caſtrũ, q̨ in bello cõtra Vngaros cũ Ottõe primo obiit. Hic facta cõmutatione, Bruſellã oppidũ ipetrauit a Vuormaciẽſib⁹, reſignato oĩ iure illis q̃d habuit penes eos. Hoc oppidũ nepos eius Cunrad⁹ II. cęſar Spirenſibus donauit. Eccleſia illic dedicabaẽ anno M.c.xviii. tertio Idus Iunii, in p̃ſentia Brunõis Treuerẽſis, Eberhardi Eiſtattenſis, Albuini Merſpgenſis, Bugonis Vuormaciẽſis eꝓrũ. Fuit apud Vuormaciẽſes S. Martinus icarceratus a Iuliano apoſtata, quẽadmodũ teſtaẽ Sulpi. Seuerus in Martino, carcer adhuc cerniẽ. Extitit & olim dux vuormaciẽſis Otto dictus, cuius meminit ſcriptor in hiſtoria S. Burchardi. Palatiũ in foro ciuitatis penitus igne populabaẽ Caroli tp̃ibus. Multæ ſimultates illic inter eꝓm & ciues oboriebanẽ, duę ſopitæ & recõciliatæ ceſſauerunt, tertia adhuc uibrat. Olim vangiones hi dicebanẽ, ut aliq̨ uolunt germanico noie, nã finitima regio Fungau dicitẽ, unde Fungaugiorũ noie parũ uariato uocabulo vangiões græci dixerũt. Eorũ meminit Marcellinus li. xv. & xvi. Ply. li. 4. ca. xvii. Cęſar li. i. & alii. Hos ut Greſmũdus ait Trebeta prius ſic nũcupauit. Pic⁹i cruce. Vãgiones cernunt latebroſa ſilentia ſyluę. Luca. Vãgiões batauicq̨. Hæc ciuitas poſtcq̨ ſacerdotes abegit, parũ fortunæ habuit, ut q̃tidie uidẽus. Eſt ibi eꝓatus antiq̨tate cũ oĩbus germãię certãs, Ciuitatẽ vãgionũ Ptole. Brethomagũ lib. ii. c. viii. uocat. Multa Tacitus lib. xiiii. Hierony. diſt. xii. epſa xxxi. ait vãgiones longa obſidiõe pene deletos. Vuormacią hãc dixit Ligurin⁹ li. v. Vormatiãq̨ petit medio quã gurgite rhenus Gallica germanis ſepauit rura colonis. Paſſi aũt ſunt grauiſſima Vuormacienſes a Frãciſco q̃dã noſtro æuo nobiliſſimo, ut pene de eis actũ fuerat

Vireduũ VIREDVum (ut uult Marlian⁹) ciuitas epãlis ẽ, ꝓuinciæ Treuereñ. in ducatu Barẽſi, huius meminit Tacitus in hiſtoria.

Vsbium VSBIVM locus Rheno ꝓpinquat, iuxta Tẽteros, referente Hermolao, οὖισβιον Ptolemæus Viſbiũ appellat, Martialis viſipios propter metrum. Sic leue flauorum ualeat gen⁹ viſipiorum Quiſquis & Auſonium non amat imperium. Opidum eorum Lisboum, Plynius lib. ix. ca. xv. nuncupauit, hos Cornel. viſpios uocat, & nup̃ germaniã reliqſſe, & nunc hiſt. viſipos noiat, & lib. penul. viſipiſuranis exercitũ ait, alii hos Iuliacẽſes dicũt, & nũc viſipetes dictos, de qb⁹ ſequiẽ. Anto. ciuitatẽ viſſubiũ viſipiorũ adducit.

Vãgiões

Vetera Castra

VETERA CAstra Romanorũ Hiberna sunt, inter Coloniã & Traiectum, in sitv Cliuensi, ut Marlianus & enarrator Ptole. ꝓdũt. Tacitus in hist. li. xix. inqt, Incubuere Germani, nec refugiũ in castris erat, q̃ Vetera dicunt. Et idẽ, ubi de ciuili, scribit. Abbas Spãheimius & Antoninus in Itinerario ueteris urbis meminerunt. Sunt qui nunc ea inhabitare Aquenses coniectura affirma

vataſtica. Varagrę

uerunt. VATASTICA insula Rheni, finitima Batauis & Frisis, diocęsis Traiectensis, cuius rei Marlianus, Tacitus, & Lilius authores sunt. VARAGRI alpini populi, ab Augusto uicti ferunt, ut Ply. li. iii. ca. xix. & Strabo lib. 4. inquiunt. Orosius li. vi. ca. vii. hos Veragrados dixit. In uico, inqt. veragradorum Galli illos eorũ noie (Sau Mauricii) uocant.

Viducaſſes

VIDVCASSES & vadicasses Ptole. dixit. Hermolaus & Antoninus Durocassum urbẽ adducũt. Plynius uero li. 4. ca. xviii. Inducasses & Badicasses. Eutrop. li. vi. Velocasses. Sũt aũt Castlenses in comitatu Flandriæ, ut enarrator Ptole. & Sabel. li. v. Ene. vi. collegerunt. Orosi. li. vi. ca. vii. volocassiũ meminit ꝓ o. Sifr Marlianus & Eutro. lib. vi.

Vidouiſſe

Ptole. ὃϑ οὐαδικασσίους notat. VIDOVISSE locus iuxta Mogũtiã, ut Marlianus, enarrator Ptole. & Tacitus aiunt.

Verbigenus

VERBIGEnus Heluetiorę pagus est referẽte Marliano.

Volcæ

VOLCAE uel volgæ galli iuxta Rhodanũ habitãt Sillius li. i. Volcarũ populat iter, timidiq; minaces Accedit Rhodani, festiuo mslite ripas. Strabo iuxta Sallyes esse hos ait, nunc Arauiscos dici, de qbus li. pri. scripsimus, q̃d hodie esse non potest, cũ Arouisci Pãnonię populi sint, nõ Galliæ, sed Vngarię, ait Ptole. ἀρκτικώτεροι, inqt, κατέχουσι ἀραουισκοι. cꝰ ptẽ septẽtrionalẽ tenẽt Arouisci.

Vẽnões.

VENNONES Vindelicorũ populi sũt. Strabo li. 4. Ptole. οὐέννονες.

Vſipetes

VSIPETES Iuliacenses enarrator Ptolemæi probat, a Druso supatos. De illis Florus li. iii. & Peutiger. Hi (ut Cæsar li. 4. inqt) a Sueuis ꝓmebant, igit ad Romanos fugerũt. Marlianus Cliuẽses agros illos possidere asserit. Cornelius vsipetes iuxta Cattos ponit, olim (secundũ Sabel. li. v. Ene. vi. a Sueuis actos dixi, secundũq; Cęsarẽ ad Oceanũ cõsedisse. Cornel. iuxta Teuterios ipsos locauit ad Rhenum, Galli eos uocant (Franefors) eorum lingua.

Vlma

VLMA ciuitas Sueuiæ, olim sub dominio (in Rychenau) Hic Hilarus & Blauus flumĩa ꝓterlabunt. Dicta est aũt ab vlmis uel ulligine, ut hi uersus notãt

Vlma decus Sueuiæ, quia prima ab origine ducat
Principium; nullis stat certum annalibus, extat
Nomen, quod latio desumptum est fonte, q̃p apta
Vlmeis posita est plena hæc vligine terra.

Picus huius urbis meminit.

Spectarunt fontes ipsis sub mœnibus Vlmę. Volaterranus lib. vii. commẽ. de illa urbe, & Ligurinus li. v. Totus apud nostram fruitq; exercitus vlmam. Hoc oppidum obsedit Lotharius contra Conradum bellum mouens, ut Hermannus chronographus asserit. Vide Celtem in amoribus, Antoninus Pius i Itinerario, postq̃ de Augusta ac Treueri differuit, ciuitatis meminit, cuius nomen Vlmos est, ex supputatione quadraret istam fuisse urbem, nisi ratio au-

Villacũ

tiquitatis subsisteret. VILLACVM a Ptolemæo Vacoritum dictum est libro tertio capite tertio tabula tertia. Alii Vacorium.

Vãdalia

VANDALIA septentrionalis pars septima est, a Vandalo flumine nomẽ ferens, ait Lilius. Vandali. n. olim fugati a germania, ut Peutinger collegit, ite rũq; reuersi Franconiã uastabãt, Inde Aqtaniã ad interiorẽ Hispaniã uenerũt cũ gotthis. Inde tpe Theodosii Africã populati sunt, capta Carthagine & Sicilia (authore Platina in uita Celestini) tpe Valẽtiniãi, anno cccc. lxxxiii. Leo cõtra Genserĩcũ (ibidẽ Platina in uita Hilarii testat) debellauit & uicit. Inde Genserico succesſit Hunericus, quẽ Platina & Eutropius li. xvi. Hunricũ uocãt, tpe Theoderici & Clodouei. Inde Transimundus (ut Platina in uita Simplicii asserit) & Hildericus succesſerũt, q̃ a Iustiniano uictus ẽ.

Viruniũ.

VIRVNIVM (Indelburg) Pannoniæ urbs, Plynius viruniũ oppidũ noĩat Noricorũ li. iii. ca. 24 Dicit aũt Virunũ quasi uir unus, ut inqt Suidas græcus. Sus. n. Bauariã deuastans, a nullo ꝓter uno uiro expellebat, ut li. primo ĩ cap. de Noricis, greca uerba Suidę attulimus, meminit huius urbis Antoninus.

Vattacũ.

VATTACũ Gulch de q̃ Tacitus.

Vratiſla uia

VRATISLAVIA urbs Sclesiæ amplissima, aureo episcopatu donata est, authore Syluio. Illic post festũ Michaelis anno M. cccc. lxxxiii. hęretici consules christianos eiecerunt ꝓ fenestras, sudibusq; eos rursus excepe-

Vueſtualia.

runt, unde a Sigismundo securi ꝓcussi sunt. Dicta aũt est secundũ Aeneã urbs hæc ab Vratislao, olim ciuitas illa Budorgis appellabat. Vratislaus secundus rex Bohemiæ hanc condidit inter duos montes, ut Aeneas in historica Bohemica collegit.

VVESTVALIA Germaniæ, ꝓuincia, Colonienſi epo ſub dita est, ab occidente flumine claudit, a septẽtrione Frisiã habet et Traiectum, meridiẽ Hassię mõtes excipiũt, alii Vuestualdos & Ostueldos, nũc alii alio nomine eos Sycãbros uocant, unde lex sycãbrica ꝓ vuestualica sumit. Ligurinus. Vuestualæq; urbes & norica rura tenentes. Dicuntur Vuestuali secundum authores, quia fuerunt Stxones qui cum Longobardis in Italiam uenerunt, et cum redierunt, Vuestuali dicti sunt. i. occidentales Galli. Insunt aũt vuestualis quatuor episcopatus Mindensis, Monasterienſis Bremensis & Padebornẽsis.

S. Vual purgis monaſt.

S. Vualpurgis monasteriũ, a Theoderico comite montis Peligardi extructum est, tempore Gregorii vii. & Henrici iii. Habent hi ordinẽ S. Benedicti.

DE LITERA Z

Zuifaltẽ.

ZVIFALT in alpibus monasterium est, ut Ottoni placet li. primo. de rebus Fœderici cap. ix. destructum, & inde a Vuilhelmo precibus Bertholdi restitutum est, uide Hermãnum & Nauclerum.

Zeringẽ.

ZERINGEN Brisgauiæ loc9 ẽ iuxta Friburgũ, a q̃ duces Zeringenses dicti sunt, uti lib. iii. adduximus.

Ad nobilem Vniuersitatem Heidelbergensem, eiusq; heroas,
Francisci Irenici Etelingiacen. carmẽ, in opis cõclusionem.

Porticus haud opus est graia ut spectetur, Athenas
Dum similes graiis Neccharus amnis alat
Nobilis omnigenis plus Heiddelberga meretur
Artibus, haud ullis interhabenda scholis
Vos proceres latos hos ne auersetis honores
Prodiit e uestro dos liber ille penu.

EPISTOLA
CLARISSIMO VT DIVITIARVM ITA ET VIR TVTVM PRINCIPI PHILIPPO BADENSIVM MARCHIONI, EIVSDEMQVE CANCELLARIO HIERONYMO VEHO DE SE
& literis benemerito, Franciscus Irenicus Etelingiacensis fœlicitatem optat.

VELLEM mihi longe optime Princeps maioris meriti locum exuperare, quo maxima tua merita nobis delata, officio quodam magis cõposito, honori uoluptatiq; tuæ futuro adæquarẽ, nouisq; beneficiis sublato ueteri tuo obsequio aliud gratificandi munus diu ante remuneratum emererer, q̃ leui istiusmodi dono tẽ potius in decorem utilitatẽq; nostrã quærere, nitoremq; ex te operi nostro spectare. Nec (mihi crede) uoluntas, uerũ amplior rerum nostrarum facultas nobis deest. Volũtati itaq; quiddam dedimus, dedimus inquã q̃d licuit, opibus nihil licuit, q̃d sæpe dẽpcatus sum, q̃ nõ licuit. Si qñ em̃ laboraui, nunc maxime laboro animo, ut beneuolo, ita mœstissimo, dum beneuolentiam nostram pleniori officio tibi, quem tam corp̃is q̃ rerum familiarium terrestrem dæmonem intueor, & non secus q̃ animę nostrę partem obseruo, consecrare non possim. Cuncta tñ ad tuam prudentiã refero, q̃ exiguos honores illos a me tibi delegatos, ueluti summos ueneraberis. Exiguos dixi, dum tñ in te ueluti in maximũ Principẽ, nihil q̃d exigui nomen ferat, cõpetat. Et q̃uis itaq; satis ex hac qua usus sum uoluntate tui muneris esse credã, manifestissimũ tñ habeo, hæc ingenii dona, haud scio quæ, sed laboriosissima, laboriq; nulla ex parte cedentia, tibi, quatenus & mihi placitura. Et eo maxime, dũ pietatis calorẽ, & talẽ nõ corporis externarũq; rerũ, uerũ ingenii bonis p̃stiterim, ac ultra q̃ obedientiæ uidelicet sacramento tibi obligatus sum, pietati nostræ & tibi concesserim. Nam te tantũ ueluti corp̃is fortunæq; bonorũ dominũ conspicio, q̃rum iura tibi uendicare potes. In ingeniũ uero nostrũ tibi non licet, cuius causa non ex te, sed e cœlo est. Si igit quantum p̃ciosissimo te donassem munere, q̃d ab opũ liberalitate defluxisset, tuo, nõ meo te donassem, dũ diuitiæ ita nostræ sint q̃ tuæ, q̃ amicorum, multo plus principis amicorũ. Potior igit multoq; peculiarior donandi ratio uidet, tecũ cũ ingenii dotibus concertare, nõ diuitiis, q̃bus ipsi egemus, tu uero abundas. Sed muneribus q̃ (ut Isocratis orõne loquar ad Niocl ẽ regẽ) μάλιστα πρέπουσιν ἐμοί τε λοῦκα νῷ σοὶ λάβῃν, hoc est te accipiẽtẽ & me donantẽ potissimũ decẽt. Nec te solũ qualicũq; etiã officio illo p̃secutus sum, uerum antiquã tuã p̃genie totã, q̃ talis est, qualis fortasse adhuc nemo fuit. Si.n. multorũ instar fratris tm̃ tui IACOBI uiri oñi laude cõsũmati, ac facile ad oĩa dicẽda locupletissimi memoriã nõ citra dolorẽ renouabo, nõnihil me tuor̃ spes exercet. Dii faxit ut talia sępe de ueteri tua Badensiũ p̃sapia dicã, q̃ iam de illo uiro literatissimo concepi, publico eruditorũ noĩe numerando. Hic.n. formatos ingenii fructus, magnãq; spem ac ornamẽtũ lr̃is p̃buit, multum ueneratiõis, multum studii & honoris lr̃is q̃ lr̃atis habuit,

ut sua tẽpestate cæteris germaniæ principibus probę eruditionis nomẽ abstulerit. Ad archip̃sulatus honores accurrit, in summoq; literarũ fastigio constitutus, uir nunq̃ satis laudatus, non satis laudandus, Florentẽ, in qua & raptus est, ætatem ingressus, mortis censuram obiuit. Ad te nunc PHILIPPE candidissime nostra oratio transibit, qui administratiõi negociorum prouincialium ac commodatus, tuorum diligentissimus, commode ac fœliciter delegatum tibi munus exequeris, qñ tibi reparandi animi gratia, curarum pluralitatẽ literaria uoluptate leuare, ac operi cedere locus dat. Has nugas nostras, quas reuerẽter cum p̃fatione noĩs tui finiuimus, illustrissimiq; principis LVDOVICI Palatini Electoris auspicio iniciabam, obuias excipe. Ad q̃d emoliendũ Platonico ac ꝓpe diuino oraculo instincti sumus, primasq; conatus nostri partes patriæ asseruimus. Reliquas quibus amicis oppigneratus fueram, magnificentiæ tuæ detuli. Non amicorum tm̃, uerũ nostræ salutis parentisq; patriæ nomine appellandę. Et ut nec temeritatis aut priuatę iactantiæ opinionẽ uererer, fiduciã mihi recepta prisc orũ consuetudo imposuit. Vidi.n. ad augendas principũ laudes penes maiores ratũ fuisse, ut magni ac cõsummatissimi uiri, quidq̃d peperissent, ne eo citius conditione mortalitatis deperiret, noĩbus heroũ imbuerĩt. A græcis exordiar, Diaphanes rusticarũ rerũ p̃co nõ pœnitẽdus, Deiotharo regi monumenta sua cõmunicauit. Aesopus ille Phrygius dialogos sub noĩe Cyri regis in uulgũ emisit. Nicander qui instructissimi poetarum a Macrobio nomẽ assũpsit τὰ ἀλεξιφάρμακα sub honore Attali regis auspicat9 est. Clitarch9 profectionem Alexandri Magni ad Nicodorũ Athenien sem exordiebat. Aelianus strategemata sua cultissĩa Q. Ferdinando addixit. Isocrates ac Diaconus τῶν πραγματικῶν diligentissimi scriptores nobilitantur, quorũ ille Nicoclis, hic Iustiniani memoriã librorum suorum exordiis ueluti sempiternam prorogauerunt. Taceo Victruuii architecturam, Manilii astronomiam Augusto Cæsari consecratas. Quis nescit naturam potius q̃ naturalem Plynii historiam? Plutarchiq; τὰ ἀποφθέγματα, Traiano imperatori fuisse delata? licet fuerint q̃ Vespasiano dixerint. Socrates præterea Theodericus, Sidonius, atq; Sozomen9 historiarum suarum uoluminibus Theodosium donauerunt. Quemadmodũ Valentinianum Ausonius ac F. Ruffus. Prætereo prudens Ammianum Marcellinum, Nazarium Mamertinum, Acacium, Libanium, & cæteros, q̃ rhetoricas eorum cum præfatione Iuliani apostatæ auspicabantur. Traianus Arabicus Apsini discipulus libros quinq; περὶ στασέως. Latinus Paccatus, & plæriq; panegyricorum Maximino, Maximiano & Gordiano eorũ opera destinauerunt. Nec secus Aristides Eudemonis filius Herodis auditor, Quadratus Serenus, Aristides Atheniẽsis, Aspasius Bibli9, Onosander strategematũ scriptor, Adrianũ cæs. scriptis eorũ fecere participẽ. Nec morabor in hac parte nimia sedulitate multa gẽtiliũ scripta ad nostræ rei p̃bationẽ facientia exigendo. Cũ tot christianor̃ doctorũ monumẽta supsint, magnis clarisq; impatoribus dela ta. In primis Theophili sexti, Meliti Asiani philosophi, Athenagoræ legatio Syri Gardazanis dialectici, iuxta & mathematici Marcelli, Apollinaris Mil- Alii Bardazanis

cibiadis,Iustini philosophi & martyris in libro κατὰ τῶν ἑλλήνων, & aliorum,qui diuina opera christianæ legis fundamina Antoninis imperatoribus p̃stiterãt. Quibus & ἁλιευτικόν Oppiani græci ac Philostrati gentilium opera cõiungere poteris,qui consimili exemplo Antonini Commodi honoribus prædictis libris deseruierũt.Si μελέτας Gymnasii Sidonii,Iunii Cordi, Spartianiq; historias Aecii Paulini Alexãdrini,Hilarii Pictauiensis,Apollinariiq; Laodicei gręcorum,lacteiq; Lactantii latini sacrosancta uolumina intuemur. Agnoscemus Magni Constantini gloriam,ad omnes ætatis secessus excursuram,cuius honori tã casta ac proba op̃a Christianissimi uiri illi imbuerunt. Cæterum quorsum attinet tam prolixæ ac pertinaci contẽtioni insistere? priscorũq; proceres ad obtinenda q̃ uolumus detorquere? Cũ tu solus mei amantissime VEHE multorum instar emulationem nobis prescripsisses.Qui nuper operam tuam bello Bohemico accommodatam, ingẽti de palma cum cæteris Germanis cõtentione conflictatus non sine sũmo CHRISTOPHORI Marchionis decore prohemiabaris.Vnde uolui & tibi uiro in omni literarum uirtute eminentissimo,propagandæ amiciciæ gratia,quantum amplissimum potui astruere, cum tamen nil amplius tibi præstare possim nostra amicicia.Aut mihi tua,quã sola industria tua mihi conciliauit,& me tibi commendabat. Auget præterea charitatis affectum,q; ambo legitimis disciplinis immorabamur,licet ĩpari fructu. Nam quæ tu a tenerioribus annis adiisti literarum studia, ita disposuisti, ut una in illorum occupatione ueluti annis adoleueris,longoq; iactu me poste reliqueris.Dum igitur seueriorib9 curis solutus,nouarũq; rerum cupidita te tentus,ocia tua negociosissima lætioris studii uoluptate condis,hasce πλυκυθυμίας nostras,quas quantum ratio ac ætas permiserat ante annos collegimus, excipe,& uelut amiciciæ nr̃æ simulachro illis blandiaris. Nec elegantiam per omnes delicias defluẽtem in nobis expecta,quam in te tam ad subita q̃ meditata proferenda prompto animaduertisti, uerum ut in illo qui porticus atq; gymnasia sectatur. Cæterum nescio quorsum nos Vehi nostri memoria uexerit integerrime ac illustrissime Princeps PHILIPPE obuio uultu his,quæ ad augendam gloriæ tuæ famam accommodata celeriori emissione occupauimus boni consule, compositio res ingenii nostri riuos te solum spectantes, aperiente se latius ætate nostra uisurus. Cętera uerecũ dię nostrę statuam,liberum modo mihi tantum sit,omnem quem ex ingenio habere potui conatum,tibi exhibuisse. Vale Princeps ornatissime,& Frãciscum tuum in cõiuratorum subditorum tuorũ numerum collocato.

VALE EX HEIDELBERGA.

ORATIO PROTREPTICA EIVSDEM IN AMOrem germaniæ,cum excusatione præsentis operis,ad illustrissimi Principis Palatini Electoris Cancellarium Florentium de Phenningen,utriusq; censuræ Doctorem.

OMnes mortales (FLORENTI Florentissime) in hos uitæ scopulos incidentes,nudos & expositos, in biuiũ q̃ddã recepti auctores collocauere.Quo duæ uiæ alioq; dissiũctissimę coeunt.Prima q̃ ad dexterã nitit̃, uirtutis,q̃ uero ad sinistrã,uoluptatis cognomen tulerunt.Illa aspera ac solitaria inualescentibns spinis obducta,horridã specie eã tenentib9 p̃bet,demũ tñ ptinaciter ip̃i ĩmorantibus,q̃tẽ.Hæc uero trita ac cõpendiaria in foribus q̃dẽ ingredientibus,uariis uoluptatẽ generibus blandit̃,et tranqllita tẽ primo pollicet̃,in fine uero lachrymas & exitiũ.Quæ res nobis in q̃stionem nũc cecidit,ut pateat nobis habita utriusq; uiæ ratiõe,q̃ potior cõducibiliorq; ipsi inhærenti contingat? Sunt q̃ sedulitatẽ meã forsitan ridebunt,& eo maxie dũ in re p̃se obuia ac manifesta quærendũ ac dubitandũ putauerim. Pręsertĩ dũ & nemo rerũ adeo imprudẽs fuerit,q̃ nõ subito iudicio ĩmeditatus ad uirtutẽ potius desudandũ esse p̃suaserit.Atq; Herculẽ uidemus? cuius uirtutes nullus adæquare potuit,in primo pueritiæ gradu constitutũ,suspenso pede multũ ac diu pensitatũ hæsisse,multoq; secius secũ cõuenisse,in quã partẽ liberius declĩaret? Ast ubi ille uirtutẽ uitiũq; inter se pugnare,ac uoluptates a uirtute confici anĩaduerterat,libero ac solido aĩo ad dextrã transiuit,ac in altissimũ destinati finis domiciliũ euasit,uirtutis tramitẽ successorib9 aperuit,antecessores supauit,posteriores instruxit.Cæterũ ad q̃d attinet Herculis exẽpla reqrere? Quorsum hæc nobis fabula tendit̃? Ad te iustissime hæc transferri possunt FLORENTI, q̃ te in studio uirtutis totũ Herculẽ usq; adeo effinxisti,ut mutato noĩe de te hui9 fabula narret̃.Si rõnem saltẽ florentissimi tui noĩs exigerimus? Agnoscemus tibi in florẽtissima uirtutis uia diu fuisse laboratũ,ac te alitõto altius Hercule uirtutẽ adiisse.Immo supuolasse,ut ex uera nobilitate tua, literis cõiunctissima,q̃ ex uera uirtutis radice ,p̃ficiscit̃,in te,non Herculis,uere florentissimi phœnicis appellatio obtinuerit. Vtigit̃ ab Herculis exẽplo recedã,q̃m ille in consiliũ rogari non põt,tuo iudicio me submittã.Tibi q̃stiõis nostræ summã offero ap̃iendã,q̃ oĩa honesta studia tractasti,aca rudibus annis nunq̃ a uirtutis uia recessisti.Videor uidere q̃ tua tendat sententia,nẽpe ad defensionẽ uirtutis.Nec ego opinioni tuæ cõtraria dicã,nec possim plane, etiãsi secus sentirẽ,aut posse meũ potius ĩpotentiæ nomen assumeret.Nec.n.me fugit q̃ parũ circũspecte agerẽ,si tot clarorũ uirorũ p̃suasione reclamante, tritã uoluptatis uiã calculo approbarẽ,& cæteris,q̃d mihi nõ,suaderẽ. Nec temere ac obstinate illorũ opinionẽ & incõsiderate demũ ineã facile,q̃ ,p̃ uirtutis tramite nitebant̃.Qui.n.hunc hactenus cõmendauere,opinionẽ longe a uero facientẽ tutabant̃.Plus.n.uirtutis uiæ cõcesserũt,plus in ea pollicebãt̃,q̃ p̃stare potuerũt.Hesiodus ille maximus uirtutis assertor,& q̃ uirtutis solitudines toties

conculcauit. Via(inqt,uirtutis καὶ ἔκχυσιν πεζῶν. ἐπὶμὲν εἰς ἄκρον ἱκνεῖται μικρὰ δ' ἄπειτα πέλει χαλεπόπερ ἐοῦσα. Primo qdē aſpectu ſe difficilē ac laboriosam exhibet. Poſtq uero in altū uentū erit; grauitatē facilitate cōpenſat. In eadē ſententia & Iſocratē fuiſſe uidem⁹, ut crediderit pactū laborē, ſolius uirtutis amore ſuſceptū, nil p̄ter gaudiū ac dulcē anteactæ uitę memoriā manere, ut oli hęc nos meminiſſe iuuerit. Quid audio? gaudiū? & uerū gaudiū, ſi id, q̄ nihil a gaudere tam ꝓcul abeſt, gaudiū dici meret. Immo plus pœnitentiæ ac doloris locū reliquere, qcunq; uirtutibus indulſerunt. Quare non facile eorū ſententiæ cedā, q uirtutis p̄miū delectationē poſuerūt. Nec etiā tantorū heroū opinionem facile labefactatū ire uoluimus. Non.n. in hos quidq̄ nobis licet, q extra omnē ingeniorū aleā ſeponunt. Atq non licet ueritatis conſcientia? an ne plus apud nos ualere debet autoritatis rō, q̄ publica & manifeſta oīm ꝓſuaſio. Videmus etiā uirtuti deditos, nihil aliud extam honeſtiſſimo conatu, niſi æmulationis ſtimulos uenari, & tanto inſolētiores q̄ maior uirtus. Vel tu igit exiſtima quale delectationis genus ſit? ubi in limine uirtutis miſeria, in medio labor, in fine liuor delectātibus obſtrepat. Nec alia inuidiæ ratio eſt indulta, niſi ut in bonos detorqueat. Virtutē ergo ſeq tale eſt q̄le inuidiā q̄rere illis, q ad uirtutē nitunt? Quēadmodū.n. umbra niſi a ſolido corpe reflecti non poteſt, aut potius ſicuti umbrā de ſe firmioris naturæ res exhibent, ita in uirtute ratū eſt, ſtudioſis eius una liuorē comitē amariſſimū accerſere, ut ignē fum⁹, ita gloriā calumnia ꝛmulat. Neceſſum igit oī eſt aut metu futurę detractionis uirtuti renunciare, aut una calūniæ inſepabili uinculo uirtuti annexę locū dare. Quō igit illorū ſtabit opinio? q in ultimū uirtutis p̄miū gaudiū collocabāt? dū nihil fuerit min⁹. Aut ergo illi uirtutis tramitē (quē ignorabant) non ſeq potuerunt, licet ita uidebāt, aut eū ſecuti ſunt, qa approbauerunt, & tñ effugerunt uirtutē, qa periculū formidabant, & ſi non uiderent effugiſſe, dū uirtutis curſum ſimularent. Multi.n. plus laudibus extollere uirtutē, q̄p ſeq maluerūt. Nec rep̄hendo illos q loco delectationis inuidia funguntur, aut ita rep̄hendo q̄d laudo. Sicuti de Hercule memoriæ ꝓditū eſt, cui glorię cupiditas laborē, labor uirtutē, uirtus inuidiā pepe rit. Inuidiā tñ ille magna ex parte inuidia uindicabat, pœnāq; pœna repulit, q̄d potius gladiatorū q̄p eruditorū eſt. Cæterū q̄s tā purgatæ patiētiæ mortalis ē? q ad cōcitandā in ſe inuidiā, in anxio ac inq̄ſito literarū negocio anxius ſecedere cupiat? aut q potu ciboq; parcere, debitū ſomno officiū adimere, oculoſq; ſomno defraudare, oculorū demū uigorē excauare, oēm ætatē aſſiduo ſtudio conſūere, & totā corpis habitudinē afficere, ut reliquū uitæ nouis curis fatigaret? ut oſorū dētes in ſe traheret? aut ſi nulli eſſent? ſedulo ſtudio ſibi pareret. Ingenue fateor id laboris tā ꝓcul a noſtra ſententia abeſſe? q̄p tū delectatio ab inuidia diſtare poteſt, aut q̄p tū hi a uero ſenſu receſſerunt, q uirtutē uoluptatē manere uoluerunt. Quod etiā de germania ſcripſimus opuſculū prorſus oīm inuidia carituru putauimus, non ob illius fœlicitatē, uerū potius tenuitatē. Aut ſi olim (q̄d religioſiſſime p̄cor) contingeret, ut id naſutorū hoīm calumniā mereret, non tenuitati, īmo fœlicitati eius deſtinaret. Nec ampli⁹ quidq̄ malignā-

tium cal

gnantium calculo nobis facile obuenire poſſet. Inuidi.n. dū ſatis teſtimonii nōbis ſaltē ob inuidiā p̄ſtarent, in eū numerū nomen noſtrū redigerēt, in quem Zoili Homerū collocauerunt. At nunc omiſſo quæramus ſeria ludo ut Horatii triuiali illo dicto loquar. Ludus aūt ille nimis ꝓcax eſt, & indignus ut ludi nomen ferat, ubi paſſim honeſtiſſimis ſudoribus ab æmulis ita illudit. Vides nunc FLORENTI in q̄ euentu tota quæſiti noſtri ratio conſiſtat, dū obtinere conat, uidelicet arctiorē neceſſitatē inter iuidiā ac uirtutē q̄ uoluptatē interceſſiſſe, nec uirtutē ſummū humani gñis p̄ciū æmulationi uitiorū radici obſtare, q̄ minus ſummū malū non poſſit eſſe, non ſine ſummo bono. Nā dū p̄ſens negociū penitus inſpicimus? agnoſcemus duo in primo limīe diuerſa ut diuerſiſſima, ἐκ διαμέτρου repugnantia, & ſi eorū rōnem exegeris? cōiunctiſſima in eū dēbiuiū coire. Collidant neceſſe eſt, q̄rū ratio nedū diuerſa, uerū alieniſſima eſt. Oportet.n. q̄dlibet contrariorū ſuo debito ſpacio repugnātiæ niti. Nā ſi qs rerū adeo īprudens, inter repugnātia uicinitatē ſerere uelit, q̄d rogo aliud moliret? q̄p ſi ex harena (ut dicit) funiculū necteret. Cæterū malitiæ noſtræ rerū natūra cedit, q̄ poſſibilitati uniuerſę ac ſtatæ rerū legi repugnāt, q̄ rōni humanæ refragant, noſtra mortalitas excogitauit. Et ut nulla uirtus tā candida & tā incruenta ſit, hanc concordē diſcordiā reclamante rerū natura cōpoſuit. Tam ſtupida p̄terea ac moroſa res inuidia eſt, ut nō tam alterno q̄ ſuo malo mede atur. Nō.n. a ꝓprio detrimento abſtinet, ut aliis obeſſe poſſit, ſicut .n. in prīo epigrāmatū græcorū uolumine uidemus, φθονερῶν ὄμματα καὶ καρδίαν πλήσει ſui ipſi⁹ cor atq; oculos conſumit. Inuidorū uſus eſt periclitari uelle, ut alios in pīculū ducāt, dū a ſe ipſis ad ſumma p̄iculorū tormenta ducant, cum nos ducere neq̄ant. Nec ulli tā modeſta fœlicitatis pars obuiat, cui non obuerſet, ac obſtet liuor. Et ſi non tā multis q̄ oībus æmulatio deroget, potiſſimū tñ honeſtis functionibus. Nā ut Sophoclis illo alludā, πρὸς γὰρ ἔχοντα φθονερὸς ἔρπει. Non niſi ad uirtutes habentē ſerpit calūnia. Non aliā res hæc uiā habet, nec eſt q primis ſaltē labris uirtutis opa attigerit, ab inuidentiū imp̄catiōibus recedere poſſit. Frā gereret.n. potius res ipſa, q̄ emendaret. Nec potuit primus legis noſtræ doctor IESVS CHRISTVS ab inuidia longe acerbiſſima abeſſe, q tñ nil famæ q̄ ambitionis agebat, ut expeditius uirtutis difficultates ingrediret, ſibi tñ expoſitū plus aliis experiebat liuorē. Epicharmus ille Chous, ut poeta, ſic p̄hūs, dum Phalarī Agrigentinorū tyrannū indies ſibi inſidiari ſenſiſſet, cur id q̄rentib⁹? reſpondit iſtiuſmodi ſenario, poſtea a Menandro in uſū recepto, γυνὰξ γὰρ ἀεὶ λίαν ὀλὴ κρείττονα. Cuius ſenſum Ouidius ſic exp̄ſſit. Sūma petit liuor, p̄flant altiſſima uenti. Nec ab re erit philoſophi cuiuſdā apud Laertiū ſententiā recenſere, q a familiaribus interpellat⁹, q̄d nā ſtudio ſuo demeruiſſet? φθόνον, inqt, calūniā. Atq tā longe exēpla petant? q̄rū tanta copia in foribus q̄tidie experiuntur. CAPNION ille fumus illuminatiſſimus & uere fumus, fumi inſtar ab oībus niſi inuidentiū oculis egregie ferebat, q a teneriōribus annis, ſine offenſa, ſumma humanitate inſtinctus, nulli noxius, pluribus utilis ac bon⁹, uitæ ſuæ ſpaciū deduxit. Cur ab his q̄bus ꝓfuit, q̄rū uineā plantauit, quotidie in ius rapit? inui

dia ac ſtimulis onerat? Vides q̄ iniquā legē his, q̄ auxiliaribus copiis literas iu
uerunt, ſtatuimus? Vides quale uirtutis p̄ciū bene merētes maneat? Quis aūt
id uoluptatē eſſe facile dixerit? Cōmouit id non parū multor̄ aīos, pluria ho
neſta ſtudia excuſſit, plurimor̄ conat⁹ attriuit, & ita exemit, ut multi eiuratis
laboribus, ſine literar̄. Sciētia ſine inuidia, ocioſi, ſecuri, quietis amore ceſſe
rint poti⁹, q̄ ut metu ac ſuſpicione futuræ inuidię laboribus obnoxios ſeſe face
rent. Ita fit iactura optimor̄ ſtudior̄ ac oper̄, dum inuidiæ p̄da futura ſunt.
Quid.n., pdeſt ſtudiū q̄ periclitamur? q̄ multor̄ offenſas obimus? q̄bus me
remur ſemp armati in foribus ſtare? ac in harenā cū incerto hoſte (quē ſors
obtulerit) deſcendere. Actius, ut Cicero grauis auctor aſſerit, rogatus, cur fo
rū abhorreret? dū tñ tragœdias longe peritiſſime tractaret. Vereor (inquit)
dū illic q̄ placuerint dico, in foro aduerſarios dicturos, q̄ non uolo. Galli ut in
uidiā p̄uerterent, animū ab oī literar̄ editione, pcul ſubmouerunt, referēte Iu
lio Cæſare li, vi. In eadē ſententia Plato fuerat, q̄ ut inuidiæ cederet, oē q̄d ī uul
gū edidit, noīe Socratis diuulgauit, ut ipſe in epſa ad Dionyſiū Tyrannū edita
late exequī. Nec in ulla pagella ſuor̄ libror̄ Plato meminit, niſi in uolumie
de īmortalitate aīæ, & ne id q̄dē, niſi tenuiter, ut Laertio placet. Audi q̄d inui
diæ? q̄d huic tyrannidi literaria politia debeat? Quanto etiā ſatius eſt ex labo
ris tēperantia hoīm aures & officia demeruiſſe, q̄ ex labor̄ licentia offendiſ
ſe. Aut ſaltē eruditionē diſſimulaſſe, ſi diſſimulare mō uirtutis eſſet? ſuadente
Homero, inuidię exptiſſimo, ἀλλ' ὄφρ' σιγῇ λαὸς θεῶν ἔχοι ὀπὶ λιδοῖεν, cuius hexame
trū ita pene nobis Tibullus exp̄ſſit. Nil opus iuidia eſt, diſcedat gloria uulgi:
Qui ſapit in tacito gaudeat ille ſinu? Eſt ꝓfecto p̄ ſe labor odioſus ac grauis,
nec opus eſſet, ut partē oneris q̄ grauiſſimā liuor labori uēdicet. Miſerū plane
q̄ ὃν πόνος πρὸ πόνοιο κακὸν πόνος ὃν καὶ ἄλλος. Eſt de ſe durus labor, neſcio an iu
ſtus? uerū iuſtus eſſe non p̄ōt, cui ſumma iniuſticia adhæret, dū tñ alioq̄ fuerit
iuſtiſſimus. Fuiſset etiā alicuius uſus ſtudio infudaſſe, literis uel q̄ p̄tinaciter in
dulſiſſe. Valeret. n. id ociū plurimū ad ingenii cultū, ad egregios mores, multū
ſementi conferret, ſi p̄acto laboris curſu, labor totus ſine lucro emoreret, aut
tēpori cederet. Inſipientis animi argumētū eſſet, ideo p̄cii gratia mare formida
re, q̄a laborioſum. Inſipientiſſimus is mihi uideī, q̄ dū aduerſis luctaī uentis or
ta ſecuritate ad portū nauigat. Cōſimili exēplo nomen apud me p̄dit, q̄ multo
rū inuidiā īgreſſus. Dū plato liuore gloria approximat, tuta petit. Alia tñ ratio
inuidiæ daī illis q̄ adminiſtratione bona reipub. aut alio uirtutis op̄e ſe inuidię
obnoxios p̄bent q̄ literario. Ab illis. n. dū ſatis deferbuerit liuor recedit, ac ue
luti tēpeſtatē tranq̄llitas manere conſueuit, ita emulatio forti p̄ſeuerantia dete
rit aut uiciſſitudine. Subducat. n. aliq̄s materiā igni, et ignē p̄det. Ita dū uirtus ab
op̄e ſeceſſerit, inuidia uacabit. Secus aūt in illis cōtingit, q̄ literario negocio accō
modanī, in q̄bus nunq̄ ſubſidit obtrectatio, aut cū laruis luctaī, q̄ñ ultra mortē
uirtus excurrerit. Parui igit̄ referret (ſi paruitas in ſtudiū cadere p̄ōt) & ſi fru
ctus ille qualicunq̄ etiā labore ſuſceptus, ingrator̄ hoīm officio careret, ſi nō
uſq̄ ad extremā mortis neceſſitatē inuidiā ſuboleret, ſi non cineres & demum
manes

manes nr̄os, poſtq̄ etiā ultimi fati imaginē ceperim⁹? p̄dita calūniādi licētia fati
garet. Dii dii boni? an ne in mortuū, a q̄ ſua fulmina rer̄ natura ſuſtulit, q̄dq̄
licet? Nēpe licet, & ideo in ſedes inferas inuidiæ domum magni auctores po
ſuere. Nihil eſt p̄terea, q̄ tibi tres tm̄ furias (dū uirtuti īdulſeris) compares ac
ſibilatores. Immo tot millia anguiū ſuppullulabunt, q̄r̄ū q̄libet inſtar lernęi ſer
pentis, tot calumniar̄ capita, pferet, q̄ uigilas tuas in peſtis rapient, conatuſq̄
honeſtos in æmulationē diſtrahēt. Speret igit̄ neceſſe eſt pro uoluptate lachry
mas, q̄cunq̄ uirtutis negociū egerit. Eruditi monumētis eor̄ nō ſecus q̄ filiis
blandiunt. Nec. n. doctis alia poſteritas definita eſt q̄ literaria, referente Ariſto
tele. Nā q̄ literis merent, uultus eor̄ rōnem ac uiuas ſpecies ip̄or̄ uoluminibus
ueluti liberis ineſſe uoluerunt. His gaudent, hor̄ ſimulachris p̄acto labore re
ſpirant, ab illor̄ imagine uoluptatē paſcunt, ac pectora tot curis reuolutis ſo
luta eor̄ memoria leuant, iuuāt q̄, & anteacti laboris ſudorē amplexu libror̄
miteſcunt, p̄ſertim dū ſperant illor̄ meritis ſe tot ſecula ſupuicturos. Nullo p̄
terea alio p̄cio auocant diſciplinar̄ pceres ad laborē, niſi ut pſint, & ut nos
ipſis bene ſaltē p̄cemur poſtq̄ a fatis erepti fuerint, dū hæc q̄bus pfuer̄t no
bis uoluptati, tū & cōmodo futura ſenſerimus. Quid uero tunc doloris eos in
aīm recepturos putas, dū agnouerīt, ſedulitatē eor̄ ac pulcherrimos ſudores
in ſtupidis inſipientiū pectoribus citra ſuccū exaruiſſe, et p̄clara eor̄ monumē
ta, q̄bus ad gremiū reuocatis ueluti nouis fœtibus deſeruiere, in q̄s unicā labo
ris eor̄ ſpem ſepoſuer̄t, iacturā pati aīaduerterīt. Et ne tuū iudiciū nobis ſub
trahā, p tuas uigilias te appello florentiſſimas FLORENTI? q̄d inter tua uul
nera ingratius tibi incidere facile poſſet? q̄ dū ingenii tui ac ſedulitatis fruct⁹
ex q̄bus tantā ſpem dudū decerpſeras, refrigerari ac labari, extremūq̄ labori
tuo calculū inuidiā accedere experireris. Aut te (niſi ultra hoīem) non noui, aut
te nec æq̄ aīo iſtiuſmodi laturū p̄ſuaſiſſimū habeo. Verū ut ad q̄ſtionē paulo
ſupius motā noſtra recurrat orō, & ſi q̄rendū putauerim rurſus, cui uiar̄ libe
rius inſiſtēdū ſit? an q̄ uirtuti appropinquat? an q̄ ad uoluptatē deflectit? Nec
facile tñ ob hoc uirtutis tramitē non eſſe tentandū ſuadeo, nec meā ſentētiam
illis interponā q̄ laudandæ uirtutis uiæ ſtudio tenent. Aliud. n. eſt uiā uirtutis
reuincere, aliud q̄dā in ea grauia aut facilia oſtēdere. Vellē Heſiodū ab inferis
reuocari, ac in huius rei iudiciū rapi, nec facile inficiari poſſet ſcio, uirtutis ſtu
dioſos ī exordio eor̄ uitę, p uarios laboris ſcopulos nō deferri, ac ī fine deſtīa
ti curſus difficultatib⁹ arduiſſimis nō ībui. Niſi ſuo ſeculo nullā exibilaſſe inui
diā uelit, q̄ ſemp, & in huius mundi ortu inauſpicatiſſimos lapides inter deū ac
hoīem interiecit, e cuius diſſidio ſūma humani gn̄is miſeria, uſq̄ ad p̄ſentis ęta
tis ſeceſſus excurrit. Satis aūt (ut opinor) in hac cōtrouerſia argumēta, ppoſui,
ſupeſt ut meū de re illa, q̄d cōcepi, iudiciū ferā. Non potero nō laudare eos, q̄
pba eruditione publicum munus amore uirtutis, pſecuti ſunt, & apud quos
plus ualuit cōis utilitas, q̄ ſuip̄ſor̄ odiū, q̄ demū pœnas inuidentiū magno ho
nore eſtimant. Illis. n. & ſi inuidia obſtiterit? gratulant, ac daritatē eor̄ his a q̄
bus lædunt p̄fer̄t, ipſi ocia ſua cōſolant, ac malor̄ detractiōibus plus acuūt.

q̃ frangunt. Nullius rei plus q̃ somni imaginẽ liuor expſſit,q licet animũ grauiter trãſuerberet,nil obeſt tñ.Ipſe ego(ut nec amplius animũ meũ diſſimulẽ) licet graues ut grauiſſimos labores egerim,ac ſtudia mea ſæpe dep̃catus fuerĩ, poſtq̃ in animũ cõceperã,in oĩ diſciplinarũ gñe multos abſolutiſſimis inſidiari Sæpe nimis debiliter afficiebar,penec̃ deſidioſus reddebar,cũ nihil fuerĩ minus.Ita ingenii noſtri conatũ oẽm,pene poſterioris inuidię metus retũdiſſet,inſtitutũc̃ curſum cõmodo patriæ deſtinatũ ip̃ediuiſſet,niſi me peculiaris qdã calor denuo in patriæ ſtudiũ (q̃ ſemp̃ me tenuit poſſeditc̃) exacuiſſet,& abhorrenti eq̃ calcaria adegiſſet.Si.n.tm̃ aĩo reſũerẽ,q̃ poſtc̃ germanię res conati ſum⁹,nobis obuenere⁊ tot ſtimuli,tot ĩdignorũ hoĩm flagella ĩpatienter ĩ dolorẽ nouũ me reducerẽ.Tot denic̃ dãdeſtũa aculea,q̃rũdã maleuolorũ hoĩm cũ qbus hactenus egerã,& ob nullã aliã rẽ,niſi q̃a fructum ingenio tuleram,q̃a laboris patientior ipſis,ſudoris deditior,& in patriæ negocio ĩpenſior cõſenuiſſem.Potuiſſem plane illos(niſi e caucaſo corda eorum ꝓtuliſſent)tot laboribus tot obſequiis ꝓmeruiſſe,ac repugnantes in mei amorẽ rapuiſſe. Verũ nihil illorũ interfuerat,qualẽcũc̃ gratiã ipſis,q ea uti maluiſſent,fuiſſem impar⁊ Si frena ſtudio noſtro reduxiſſe⁊ ſi in patriã deſideriũ nobis emortuũ, incidiſſet deperiiſſetc̃,ĩuidos oẽs æq̃ores mihi parauiſſem,uotiſc̃ oĩm accreuiſſem.Id tñ nõ eo p̃tinet,q̃ ueli oĩno in ꝓprio dicẽdi labore occupari,aut laudãdi mei arrogãtia teneri,famãc̃ ſordidã ſpectare,q̃d ꝓcula nobis abeat.Deũ in teſtẽ aducã,patriæ gloriã plus q̃ circulatoriã uoluptatẽ q̃ſiuiſſe, ac ocia noſtra eo diſpoſuiſſe,ut ſaltẽ cõſcientiæ fructũ ferrẽ,ſi famæ non liceret.Nec gloriã mereri,uerũ crimẽ diſſidiæ effugere uolui.Et uerecũdia ꝓprię ibecillitatis primũ inhibitus,mox Germanię editionẽ tumultuariã accelerabã,aliorũ negligẽtia ꝓuocatus.Germaniãc̃ ꝓfeſſus ſum,non ut ederẽ.Verũ potius eã edidi, ut hæc ꝓſiterer,ut aduerſus germaniã amori,imo dolori ſatisfacerẽ.In illo debitũ munus patriæ exoluerẽ in hoc cõtra deſides agerẽ.Nõ idẽ igit̃ ſonat,inſolens nomen ex labore petere⁊ & reliquos ad laborẽ inuitare.Id.n.ĩpendio nos agitabat,ac occulto q̃dã dolore animũ noſtrũ plus ę̃q̃ exulcerauit,q̃d uidebam errorẽ ſummũ germaniæ inoleſcere,eiuſc̃ theſauros a qbuſdã germanis abſtruſos,& ne in hoĩm memoriã uenirent ſemotos,unde multa ignorãtiæ incõmoda patriæ acciderant.Hi.n.qbus aliq̃d de Germania cõſtabat,ſibiipſis blanditi ſunt,ut ſe ſolos aliq̃d a cõi hoĩm faba poſſidere gloriarent̃ In q̃s iuſtiſſime id trãſferri põt, q̃ in Tireſiã detorſit Home. οἷοις πεπύσθαι, τοῖ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν ut ſoli ſapent reliqs uolitãtibus umbris.Incipit p̃terea in germãis primit⁹ mihi diſplicere,q̃ hi in oĩ diſciplinarũ gñe altius ꝓficiſcebant̃,ac fœliciſſimi in oĩ literarũ negocio euaſerant,adeo,ut plæric̃ de Nili ortu occupati fuerint,ita ĩ externis reb⁹ ſeduli,in germãicis cũctatiores, aliena,nõ ſua negocia fungebãt. In aliis terrarũ orbibus effuſi ac treatrales,in patriæ uero maligni ac remiſſiores cõticuerunt.Cæterũ in toto ope noſtro,ſine oĩ maledicentia cautus ambulabã & incruentus,neminẽc̃ reꝑhendebã niſi me ipſum.Nunc uero iure contra illos cõtendere hẽo & liberius,muneris noſtri gr̃a,q̃ cõtrario naturæ ac ę̃q̃

tatis cur

tatis curſu,tantã oꝑam externis rebus impenderũt,a patriæ uero cura q̃ſlõgiſſime receſſerunt.Vnde eos accuſare citra iniuria non poſſumus,q̃rũ ingeniũ ita rotundũ eſt,ut maioris uirtutis molẽ ſuſtinuerit,q̃ ſi germaniæ munus ꝓrogaſſet.Nec etiã ignorantia illi uerũ negligentia ducebant̃. Potuiſſent plane patriæ noſtræ nonnihil aſtruxiſſe,ſi uoluiſſent,uerũ tã ꝓcul ab illis abfuit uoluiſſe,q̃ non potuiſſe.Non.n.ideo noluerunt,q̃a non poterint,dum eruditiſſimi ſint,uerũ potius ut quę poterint,non potuiſſe uiderent̃, q̃n uellent.Quare & nos germani πολλάκι ἐσμὲν, οἷον ἔσμὲν, οὐκ ἐρῶ κακόν. Tenendi mihi ſunt in his Romani,q̃ in patrię ꝓfectum nituntur̃.Hi.n.oẽm quẽ ex labore potuerunt habere conatum,patriæ ac eorũ nomini deſtinauerũt.Sed q̃rſum attinet hæc de romanis interſerere⁊ dum aĩalia,& ſi irrationabilia,nidos tñ moliri ac cubilia texere,& ſeduliſſime in ædificandis ſeptis proficiſci uideantur. Quanto potior ratio homini propoſita mihi uidetur.Quem & naturã (ut magn⁹ ille Plato uoluit) ob patriæ uſum effinxit,ut primam uirium ſuarum partem patriæ uendicet.Nec uererer acerbius hui⁹ cauſam agere,niſi alio inſtituti operis ratio me auocaret.Admoniſſe tñ ſaltem cæteros uelim,ut debitum officium germãię ſolum perſoluerent. Quod ſi ab ipſis obtinerem,licet ingenio nõ,ſtudio tamẽ ac conſilio patriam iuuiſſe uiderer,& ſatis ſtudiis noſtris germãiæ pręſtitiſſe. Et ſi nec illis hac monitione patrię curam perſuaſerimus⁊ demum meo exẽplo inductum iri cæteros uelim,q̃ ſcholaſticis controuerſiis huc uſc̃ addictus, tot annos ad inſtituendos elementarios pueros deſtinatus,ea q̃ curſim ac ſuſpẽſo labore (quo cęteris & mihi oppignorabar) e ſucciſiuis opis aſſeq̃ potuimus,ad patriæ cultum detorſimus.Exiſtima tu quæ nunc requies meа⁊ ubi temp⁹ q̃d reſpirando animo debetur,acriori ſtudio fatigat̃. Vbi in tam labore c̃ requie nil niſi labor obambulat,his epulis germanias noſtras condiuimus. Quid interim autem laboris exanclauerimus⁊ non ad oſtentationem,aut retegendæ induſtriæ ſiue ſedulitatis noſtræ gratia,uerum potius ideo præferam, ut magis æquum propiciumc̃ mihi reddam lectorem. Quamuis laboris ſummam dixiſſe uidear,dum tantũ germaniã nominauerim.Tum etiam ut eo magis emulatione caremus,ac cæteris calcaria affigamus,ut q̃ diligenter curſum in rebus patrię impleant,paululum in dicendo labore noſtro obambulabo,dempto eo, q̃ nullum tempus uacare cura patriæ nobis permiſerim.Exordium laboris noſtri bonorum auctorum penuria tenuit,quæ res difficultates noſtras eo grauius intendit,quo numero plus magis exiguo nomina eorum comprehendebãt. Nulla ætas p̃terea,huius uię duces æmulandos nobis tulerat. Antiq̃ſſimi.n.hiſtorici ignorantia germaniæ ducebant̃,aut tortis atc̃ accerſitis fabulis puerili ter iuuenabant̃.Contra & recentiores nil antiq̃,nil eloquentiæ ſapientes,arida traditione potius ſubruerunt,q̃ aſtruxerunt germaniæ opus.Claſſici p̃terea auctores tam procul a ſe ipſis in diuerſum abiuerunt,nomina regionibus impoſita tam affectanter nouis fictionibus adulterabantur,ut in his diſſoluendis ſingularis hominis ætas uix ſufficeret. Nullus inter emunctiſſimos authores tanti cenſeri potuit, quanti Ptolemæus , qui præcipuus geographiæ diſcipli-

næ antiſtes,omnibus ſcriptoribus in ea re,in qua uerſatus eſt,nomen abſtulit. Satis ſibi ac toto mundo dedit,delphico potius oraculo,ut cū Fabio loquar,q̄ hoīs ingenio inſtinctus,naturæ non humanū opus executus eſt. Hic totū orbē ſibi addixit ad deſcribēdū, et cæteris copioſe ac enucleatī expeditis,nulla ps minus q̄ Germania ab ipſo eſt elaborata. Debuit germaniæ ille ex ꝓfeſſione ſua q̄ddā. In tranſcurſu igit toti⁹ orbis,q̄dcūq; nomen alienum ſibi occurrerat germāię īpoſuit,& tanta fingēdi licētia ſibi indulſit,ut ꝓ oēs ętatis ſeceſſus non fuerint,q̄ e labyrintho illo germaniā q̄q̄ filo porrecto extraxerint. Licet multi id uoluerint,plures cōiecturis aliq̄d conati,plurimi in illis ænigmatibus reliquū uitę tēpus exegerint: nulli tn̄ citra coniecturā quidq̄ potuerunt. Ita penit⁹ germanicā claritatē coacta noīm uariatio amoliebat. Sunt p̄terea q̄ ſe obſcuritatibus Ptolemæi penitus ſubmiſerūt,ac eius tenebras extricare conabant. Tam ꝓcul tn̄ a rei euētu receſſerūt. Sæpe.n. quadā uiolētia noīa ciuitatū germanicarū neceſſitabant. Quædā collo ac ui arrepta coacta,ſine diſcrimine ad hāc uel aliā urbē detorſerūt. Neceſſumq; fuit,non alio q̄ illo uocabulo(q̄d ipſis temere in memoriā obuenerat) hanc aut aliā germaniæ partē a Ptolemęo fuiſſe nūcupatā,reclamāte licet totius uocabuli rōne ac eruditorū ſententia,ꝓſuaſio tn̄ eorū poſtq̄ in uſum uulgo recepta eſt,ita obtinuit,ut nulli cuiuſcūq; eminētiæ,tutū ſit,calculū aliquē īterponere. Igni.n. tā aqua huic interdiceret,q̄ aliis Ptolemæi appellatiōibus eorū ꝓſuaſiōes mutare conaret. Vellē Ptolemæo ſedulitatē hāc ſi quā habuit,in germāicis noībus deperiiſſe,multo plus q̄buſdā eius enarratoribus,& īpendio clarior ratio patriæ noſtræ cōtigiſſet. Qui.n. hanc uiā ꝑuerterunt,aut ſi uis ꝑuerterunt,cæteris ociū q̄d educēdæ e tenebris germaniæ condonaſſent,ſuſtulerunt. Facilius.n. nouā Germaniā traderemus,q̄ traditā ab illis reſtitueremus. De cæteris germaniæ ſcriptoribus(ſi q̄ ſunt q̄bus nomen illud inſolentiſſimū debet) q̄d ſentiam: incertior reddor. Fuere q̄ in tranſcurſu operum ſuorū tenui ac pene nulla memoria aliq̄n ad germāiæ cāpū deſcēdere,ueluti panegyrici. Verū excuſſorū uitio tam deprauata eorū monumenta poſteritati reliquerunt,ut excuſſis dentibus uix ora referant. Plæraq̄.n. tam manca, q̄ ad nos ꝓnenere,tot errores ſubolebant,ut tota ratio ſingularis hoīs ſi oībus intenta neruis huic uni uacaret,ut reſtitueret,toto uitę ſpacio occuparet. Scio me ſtomachum plurimorū offenſurū,dum p̄ter q̄rundā morē,priuatę opinionis aūtoribus,hoc negociū egero,ac olores coruis miſcuero. Hi tn̄ ſciant germaniā non Troiā nobis cōtigiſſe,ad quā nihil nobis Homerus p̄ſtare potuit. Dū itaq̄ nobis rota defuerat,mihi inopia meliorū cōpulſo,pede ꝓ iſtiuſmodi triuiales uia carpēda erat,& per illos maxime,qui ab omni eloquentia recedētes,ad augēdam dicendi facultatē minus locupletes euaſerunt. Velim plane ſecus de germania noſtra agi,& ut conditiōis noſtræ fuiſſet,auctoribus lōge cōſumatiſſimis in iſtiuſmodi ope moliendo niti,nonnihil.n. laboris id nobis ademiſſet,& modeſtiori ſudore ad deſtinati opis finem,facilioriq̄ curſu elabi notis datū fuiſſet. Nec magni interfuiſſet ſonuiſſe q̄ſdā aduerſus me μάζαν μεμαγκότα τὴν ἐκ τῶν ἄλλων μεμαγμένην. i. maſſam me ab aliis piſtam tractaſſe,dum tantum

idoneos authores,non literarum mōētanos mecum faciētes in teſtimonium rapere potuiſſem. Verum neceſſe erat ſine itineris huius ductoribus,hāc tentare uiam,penitus procacibus undis,perq̄ undas trepidante ſolo,per inuia ſaxa deferri,donec per mare longum huius Germāię difficultates ſequeremur. Nemo hoc opus añ noſtram ætatē ībuit,nemo ueterū q̄ nouorum noſtro conatui copiis auxiliarib⁹ arriſit,totū onus noſtris humeris īpoſitū eſt,cūcta nobis ferēda obuia cōtigerūt. Nobis uniuerſa erāt euoluēda,etiā incerta(ſi quā de uno authore habuim⁹) ſuſpicio,q̄ locupletior noſter liber redderet, adīplēda cōtigerat. Cūcta demū viritī cōpilata,mutilatī corraſa,& ab oīb⁹ cōgeſta,in unū redigere laborauim⁹,& ſūmis uelis uſi,hoc āpliſſimū pelag⁹,q̄ lōge lateq̄ patet,ꝑmēſi ſumus,uſq̄ in tantā molē op⁹ illud īſurgeret. Si India: ſi ultimi hoīm Morini: ſi q̄ iacet extra ſydera tellus: noſtro labori ceſſiſſent: facilior ꝓuincia nobis obueniſſet. Et quēadmodū hæ a noſtro ſydere remotiſſimę,ita auctorū p̄ſidio accōmodatiſſimę fuiſſēt,maior p̄terea pariēdi loc⁹ noſtrū īgeniū manſiſſet. Nec defuiſſent,q̄ nos laboris quadā ꝑte añuertiſſent,ac anſam nobis ſequētibus p̄buiſſent. Cęterū nullū ex labore noſtro lucrū niſi hoc añferemus,q̄(q̄ uitio pauci caruere)nulla uēdicatę laudis ex meſſe alteri⁹ ſuſpicio ī nos cadere p̄t,aut q̄ ex alteri⁹ ſtudio elaborata ꝓ noſtris ſūpſerī,licet uix autorē a noſtra mēoria uideris p̄termiſſū. Grāmatica ars certis terminis ac finitis limitibus circūſcripta ītercludit,hētq̄ ꝓfeſſiōis eius autores certiſſimos,ultra q̄s q̄tū ad ei⁹ rōnem p̄tinet,inq̄rere ambitioſū eſſet. Sūt mīti q̄ in bñ dicēdi facultate erudite iſtituerūt. Sūt q̄ iuris ciuilis ſtudio īdulgēt. Sūt q̄s agitat mūdi labor. Verū ii nō parē laborē nobiſcū īpartierunt. Habuerūt.n. p̄curſores q̄bus ſe tuebant,iterq̄ eis ab añceſſoribus planior patuit,ut ꝓ agitatiōe mētis primo conamīe q̄d aīo iſtituerūt,p̄cedētiū ſubſidio ad calcē deducerēt. Nec anctorū officio ac īdagię geographia caruit,licet grauior ꝓfeſſio,& q̄ ꝓximior naturæ,q̄ hoī accedit, alioq̄ humanū conatū excedit,hāc tn̄ humanus ſibi arrogauit ītellectus. Nūllus orbis a mūdi cōione adeo peregrinus,a ſyderibus adeo abſtruſus recēſeat,quē nō hoīs rō cōſumauerit,excluſa ſola Germania,cuius locus īgeniis adhuc uacauit. Sūt tn̄ q̄ ad mores germanorū,uberoribus ꝓtibus relictis,deſcēderūt. Sūt q̄ tm̄ urbiū noīa q̄ſiuerūt,a moriḃ⁹ ac bellica eorū ῾tute q̄lōgiſſime recedētes Denicq̄ nullus ſe huic pōderi exacte ſubiecit,nemo totū ſaxū illud Siſyphiū uoluturus acceſſit. Oēs de illa tabula manū ſūmouerūt,& dū illa ꝓuincia nemini intrudi potuit,ad me itū eſt,ut ego Καρυσυμφοριώτατος ad hoc natus eſſem,q̄ intētiōe cōſequēdæ iuidię,tātę molis ac oneris magnitudinē ſine ducibus obirē,ut bonos uitę meæ dies huic ſarcinæ deberē,ac tramitē ὃν οὔπω ποσὶ βάλεν ἀνήρ quem nemo ali⁹ tētauit,pleraq̄ lectiōe prius tenerē. Primā lineā illā q̄ duxerit ego fui Spero igitur citra rep̄henſionem,uiam cæteris plananti non obſtare lapſum, & maxie huic,qui tm̄ ſuo nixu,nō aliorū ope adiutus aut ſtudiis,inuētioni inſiſtit. Nec ad parē legē rerū inuētores & dilatatores alligabo. Ille.n. paulo licētius p̄ceptorū limites,inuētiōis onere p̄ſſus,trāſire p̄t,p̄t īmo,nec id in culpā ſibi recedit,ſi illud q̄d excogitat,remotioriḃ⁹ p̄ceptis excurrerit. Hic ῾o ab inuētiōe

tutus, quã p̃cedentiũ traditiõe hæreditauit, ad op̃is absolutionem tm̃ obligaꝝ. Si fides mihi dari põt, nõ aus⁹ fuissem post Liuiũ Romãas cõdidisse historias aut ad aliud scribẽdi gen⁹ me cõposuisse, cui tãti Ro. eruditiõis, pceres ĩcubuisset. Nec uerebor q̃buscũq; successoríb⁹ germãiq; limẽ patefacere, ut.n. illud ambitiosi⁹, ita hoc magis pi⁹ m̃toq; laudabili⁹ est. Nec plane inuidẽ mihi tit'los laboriosissimi hoís, qm̃ iterũ hic me ĩuidia admonuit, si id q̃d ego inuideo, alterius ĩuidia exueret. Quærere itaq; ĩuidiã solebã, nõ desyderare. Ant etiã desyderare, ut aliq̃d ĩnuidia dignũ agerẽ, si patriã nostrã uigilãtiq; meq; asserere, aut saltẽ reliq̃s ad cõdẽda sikia exacuerẽ. Sũma.n. nostri ĩstituti eo tm̃ tẽdit, ut ῥ/ηνἐγὼ ὁλὸν ἡγεμονεύον nostro p̃cursu adiuti, ceteri capescãt, fatigatũq; equum soluãt, & me lõga patiẽtia pene obduratũ, laboríb⁹ eximãt. Sis igit̃ fœlix nostrũ leuas q̃ cũq; laborẽ. Cõfide semĩa tibi iecim⁹, massam p̃libauim⁹, nec q̃q̃li modio rẽ metu dimensurus accesseris. Nã te nucle⁹ q̃stu laboris nostri, quẽadmodum nos nux ac herculei labores manebit, tibi dec⁹ sempiternũ orieꝝ, ὃ μετὰ πάνα ἀλεὺ πόνου ἄθλον ἀποίσῃς. Si.n. q̃dq̃ hoĩm memorię debeꝝ, maxie tibi atq; aliis ĩponeꝝ, q̃ collapsę patrię nostrę necessitates restitueris. Cęterũ diis grãs agimus, q̃ labor noster παρεξηυλήμμοσ desiit. & q̃ cursũ quẽ dederas nobis fortuna pegerimus. Cęteris modo habenas ac lãpada, usi nostro cursu relinq̃m⁹, nil ex tãto labore petẽtes, nisi ut successorẽ emereamur, q̃ edificiũ illud a nobis auspicatũ, ad sum mũ p̃ducat, nec ĩuidiã dep̃camur, quã diu p̃sũpsim⁹, ominariq; lõge añ soleba mus. Et hãc legẽ successoríb⁹ nostris dixim⁹, ut eiusdẽ rei euẽtũ spectẽt. Sed lõ gi⁹ (q̃ par est) expaciati sum⁹, & satis, ut opinor, inuidię respõdim⁹, uirtutisq; p̃ cĩũ q̃ amarissimũ eẽ cõuicim⁹. Nũc ad hoc orõnẽ nostrã p̃ducam⁹, a q̃ ĩuidię ra dix, pficiscit, difficile dictu ẽ, q̃ uaria hoĩum gña, tã uarias rõnes sequãt, & stu dia. Et tot pene capita, q̃t sens⁹, dũ q̃libet, pprio suo capite us⁹, soli⁹ ipsi⁹ iudicio nitit, suũ cõsiliũ init, nõ alteri⁹. In tria tm̃ gña classiũ partitũ eẽ, q̃dq̃d literario no mismate signatũ ẽ, honesti autores colligũt. Quidã legitis disciplis instincti, ad sũmũ iuerũt, ut & literarũ impiũ aspserit. Hi ut & ipsi mũdo egregiis monu mẽtis, pfuerũt, bonas literas nõ sũt posi, aliorũq; conat⁹, & si a saliua eorũ dis crepẽt, q̃ uenerãt. Cũcta.n. illi necessitatis cõditiõe metiũt, operis q̃litates, materiãq; scribẽtis agnoscũt, scriptorũ m̃titudinẽ aut penuriã circa eũ albũ ῥ̃ santiũ p̃pẽdũt. Nec etiã oẽs idẽ ualemus, nec pares esse possum⁹, nihil tm̃ obstat, q̃n uaria a uariis, pmittãt. Aequali gnomone a doctis infimi ac deplorati ingenii hoíes absunt, q̃ dũ n̄lius ligulæ digna, agẽtes, insanabili ignorãtiæ morbo cõfli ctãt, extra lineã bonorũ ponũt. Vñ esto, q̃ doctioribus repugnauerit; ἀμήχα νοι τῆ ἀκεστόμυθοι, q̃n reꝑhẽsionẽ eruditorũ sequũt, suã ignorãtiã cõfitẽt. Sermo .n. illos elidit, q̃re nec ego existiationẽ mihi ab illis fieri q̃lẽcũq; etiã molestę ferrẽ. Nec nobis cõtra hos agẽdũ ẽ, sufficit illis tãdẽ cognita ignorãtia, ppria se sibi ipsis manifestasse, ac ridículos p̃buisse, dũ id q̃d ipsis placuit, sibi solis placuisse agnoscunt. Illi etiã aliquando dum de claris authoribus audiunt, nullum collophonium suffragium facere possunt. Et si ex obtuso ac semoto pectore q̃d euomuerint; ob fundam eorum ignorantiam, οὐκ τετράρωμ ὀβολῶν putantur.

Tertiũ locũ possidẽt hoíes (nõ inficior) cuiusdã eruditiõis, & q̃b⁹ salcitas aliq̃ est, ꝓriores tm̃ hebetib⁹ q̃ acutis. Quos cõuerso naturę cursu, mediũ (uirtutis hospitiũ) falso occupasse putam⁹. Magis.n. ueritati accederet, si illos nec doctis nec semotę rõnis hoíb⁹ assimularem⁹; uerũ illis mediũ ob id deberi uelim⁹, q̃ nec digni cẽseant, in cordatorũ nec abiectorũ uirorũ classem reponi, & dũ ĩui dia ac detractiõib⁹ pectora eorũ offusa sint, bestiarũ (q̃b⁹ ꝓpriũ est) nõ hoĩm cõuersatiõe poti⁹ niterẽt. Nil iis insolẽti⁹ est (ut eximi⁹ orator dicit) q̃ ultra pri mas literas, pgressi, falsã eruditiõis p̃suasionẽ ĩduerũt. Adeo.n. ṗtinaciter praui tati inhęrẽt, ut nulla uia nulla rõne facile ab eorũ opiniõe abducãt, adeo genus hoc hoĩm falsę eruditiõis p̃ceptę ambitiõe intumescit. Bonorũ etiã autorũ p̃sa gia illi in cõtrariũ uertũt, & alio uirib⁹ nõ rõne detorquẽt. Q̃to inde maior au tor, tãto grauior insolẽtia eorũ tumultuaꝝ. Gestiũt.n. ex cõsumatorũ uirorũ ca lũnia, uberiorẽ falsæ doctrię susp̃itionẽ ĩ se trahere. Nõ est q̃d isti nõ cõtẽnãt, studiorũ gen⁹, tela eorũ ac uenena in eruditissimũ quẽq; cõtorquet, monumẽ ta q̃liacũq; amoliũt, dũ ocasionẽ alterius noís affectãt, q̃rũt. Vñ laudes alior⁊ decãtari ineq̃ssimis auríb⁹ excipiũt, ne hę noí eorũ obstent, & nõ ob aliã rẽ, nisi ut p̃ora hoĩm ferãt, illicq; uideãt, q̃ tã doctor⁊ hoĩm sõnia excusserit, dũ itaq; ꝓ gl'ia nitũt, infirmioríb⁹ ĩgeniis, ppriũ ẽ nulli⁹ p̃stãtię cedere. Adde q̃ circa illos plerũq; sordida ac abiecta sũt oĩa, & ipi dũ inẽ umbras Tiresio siles ῥsant, ocu latissimi inẽ lnscos uideri conãt. Eorũ p̃terea sentẽtiæ plus eminet, plurimũ ad miratiõis ob ignobilis uulgi subscriptionẽ acq̃rũt. Afferũt.n. illis opinionẽ mul torũ suffragia, facilẽq; fidẽ inẽ cęcos strab⁹ mereꝝ, q̃b⁹ indulgenẽ ad p̃suasionẽ eorũ receptis obtinẽt, ac m̃titudinẽ errãtiũ q̃ libuerit; ducũt. lp̃is itaq; nũero plebeior⁊ p̃stãtię suffragiorũ põdus accedit, uulg⁹ inde p̃suadeꝝ. dũ arrectis au ribus p̃cipit ea q̃ ipse dicere maluit. Literatores cõiurant, ac nõ aliꝝ, ꝓ corydo eorũ q̃q; si q̃s totã rẽ literariã ui armisq; occupasset, ṗtinaci cõtentiõe digladiũt, Noui ipe cuiusdã corydi insolẽtiã, tot tm̃ plebeiorũ uotis adultã, q̃ dũ sup̃cilíosa argumẽtorũ cõtrouersia cęteror⁊ p̃suasionẽ refutat, nomẽ insolẽtissimũ sibi ar rogat. Et dũ in diuersis dicẽdi gñibus minus ualet, q̃d nescit in aliis refellere co naꝝ, dũ nil minus possit. Nec a risu me defendere possũ, dũ uideo q̃sdã tã pecu liariꝝ in hui⁹ admiratiõe occupari, ut ei⁹ argutias ueluti oracula uenerenẽ. Ne scio an siles tunc inueniãt labra? Ferũt Momũ oli, dũ nihil in reꝑhẽsionẽ in Ve nere dea rapi potuerat, sandaliũ ei⁹ saltẽ affectasse. Nec id aliud retæ gen⁹ est dũ.n. nil in excelsis scriptorib⁹ expiscari possunt q̃d in ius trahãt, uel hic ex alte rius segete uindemiã fecerit necesse est. Aut ordinẽ rerũ p̃postere est, ꝓsecut⁹, aut copiosi⁹ remissiusq; rẽ tradidit. Nec secus si autori q̃ddã exciderit, q̃d ipo rũ genio nõ arridet, in q̃ semel pede exorbitauerit, hoc unũ tenẽt, fusi fluẽtesq; rimarũ pleni, in modũ Datilis Cãtilenę oĩbus decãtant, ac repẽtino murmure instincti ueluti classico leuata manu urgẽt, & q̃dcũq; uerbũ uel odiosissimũ oc currerit, euomũt. Mox incõcitatissimũ iudiciũ de illo autore ruũt, nulla habita rõne illor⁊ in q̃bus autor ille p̃ualuerit. Tali cõtumelia salsi ĩmo falsi illi homi nes, doctorũ meritis insidiãt, q̃ ob pauca minus cãdide posita singula bona ob

ruũt. Nec tutũ eſt cõtra illos inſurgere, q̃ magis pugnã q̃ uictoriã (ut Seneca in gt) malũt. Si.n. q̃dcp̃ cõtra ipſos ſtatuerem⁹, nil niſi cõduplicata inuidia noſtrũ crimẽ intẽderẽ⁹. Nec ignorãtię morb⁹ eor̃ quẽ φρενοπαθον uocãt, ullo remedio leuare põt. Dũ.n. ſenſu laboram⁹ oĩs in nobis inclinat medicĩa, q̃a uitia noſtra nos fugiunt. Inde eſt ut lethargicis phreneticiſq̃, multo ſerius conſulitur. Vẽ lim igitur ſciolos illos ſe ipſos ſanitati reſtituere, aut ſe ſanos nõ eſſe agnoſcere. Et tu FLORENTI immorandũ adhuc uirtutis difficultatibus putas? & huic uiæ inſiſtendũ? quã p̃ oẽs gradus qua longe lateq̃ patet, arduis neceſſitatibus ſummus labor dãnauit. Facile tuo cedã iudicio, & eo libẽtius, q̃ ſciã me remoto oĩ dubio, in p̃ſentis libri tranſitu arduiſſimã uiã intercepiſſe, neſcio plane an uirtutis q̃dẽ. Hacten⁹ aũt nil aliud q̃ laborẽ, quẽ ſuſtulim⁹, expoſuimus. Supeſt ut nunc his q̃ noſtras uigilias plurimis telorũ gn̄ibus oppugnabunt, reſpõdeam⁹. Sunt q̃ a nobis eloquentiã poſtulabũt, q̃s eo plus miror, q̃ magis id q̃d deſyderant, intelligo, cuius ſaltẽ nomen (ueluti barbarũ) eloquentiæ delitias nõ ſolũ non intelligit, nedũ etiã fugit. Si.n. Tullius atcp̃ Lucreti⁹ in philoſopho, Manilio in aſtronomo, Strabo in geographo, Eraſmus in adagiographo, nullas eloquẽtiæ copias petunt. Si nec Thucydidẽ, nec Xenophontẽ ob facundiã atticæ muſæ nomen ferentẽ, oratori p̃mittit Cicero? q̃rũ intereſt uenuſtate orõnis res extollere, ac ſucũ orõni accõmodare, q̃ demũ de ratione dicendi differũt, extra p̃ſcriptos eloquẽtiæ termios regredi poſſunt. Quis nobis ſuccenſet? q̃n licẽtius a ſtilo pauſũ abiuerimus, & ſi in materia oĩs candoris ĩpatiẽte nobis facũdia ſubſiderit. Dũ hiſtoricorũ ſit, liberioribus (ut Fabius inq̃t) uerbis, ac remotioribus figuris narrandi tediũ euitare, oẽſcp̃ ad memoriã deniq̃ poſteritatis & ingenii famam hiſtorias componere, non ad rei intuitum. Addẽ q̃ nullius ſtili tanta fœlicitas ſupereſt, quæ nõ toties uariato orõnis ſilo refrigeſcat, ubi nulla cõtinua orõne teneẽ. Modo multa nobis obuenere, q̃ eloquẽtiæ riuũ tot ac tã uariis rerũ ſpeciebus oblatis, mutauerunt, ac nitorẽ oẽm p̃uerterunt. Primo triũ linguarũ uſ⁹ aſſiduus, & p̃cipue germanus color. Multa.n. e nullo ſatis idoneo auctore latio q̃ græco nixi adduximus, q̃ ex germanico ſermone reducta latino cãpo donauimus. Tot p̃terea ieiuni ſcriptores germanicas res tradiderunt, ueluti Entrãdus, & chronographi, q̃ ab oĩ eloquẽtia receſſerunt, plus exigendæ ueritatis, q̃ aurium uoluptatis ſtudio tribuerunt, alioq̃ ad nullã b̃ndicendi facultatem regrediẽbant, potiorẽq̃ hiſtoriæ partẽ elegerũt. Nã poſthabitis eloquẽtiæ uiribus, ad formandã materiã ipſis oblatã ſe totos penituſq̃ tradiderunt. Eorũ linguã igit̃ aridã ſanguine ac uenis implere nobis erat opus, ut uoluptati paululũ futura hæc legentibus eſſent. Ne (ut plæriq̃ cõſueuere) orõnis dulcedine capti, poſtq̃ uenuſtatẽ ſermõis in noſtro ope inclinatã uidiſſent, animũ eor̃ auertiſſent. Sed in tanto numero auctorũ, nullus uidebat̃, a q̃ dicendi copiã ac ueritatẽ germanicã poſtulaſſem. Qui ergo potuiſſem ĩtegrã ſuis numeris eloquẽtiã defendiſſe? quã ſi in ꝓſpectu ad uota ueluti ꝓpriã habuiſſem? neceſſum fuiſſet, ut in tã uulgata & crebra triũ linguarũ ac priuatorũ auctorũ traditiõe nobis de

bis deperiiſſet. Nõ igit̃ me ad eloquẽtiæ regulas alligabo, quẽadmodũ illi, q̃b⁹ materiæ claritas orõnem illuminauit, eloquẽtiãq̃ ſuppeditabat, ac p̃ ſe pollicebat̃. Nos uero in barbara regione occupati, nõ q̃ nos delectus uerborũ (quẽ materia nr̃a fugit in prĩo ueſtibulo) uocat, tendere potuim⁹, uerũ q̃ nos rei natura tulerat. Horret.n. non minus in ſermone q̃ in regione barbarica prauitas, & quẽadmodũ germanicus rigor in ſe dulcis, expeditiori linguæ cõpatus horridior apparet, ita & dũ incertis uocibus nos deterſo etiã paululũ barbarici idiomatis ſquallore loq̃ tentabimus, a romano eloquio abeſſe uidemur. Non tñ a curioſis ideo reꝑhendar facile. Vt.n. nullus cenſurã meret̃, q̃ inter Gotthos uerſatus, non negligẽter nec incõpoſite gotthicũ ꝓtulerit uocabulũ, ita nec ĩmprobet̃, ſi q̃s recte dicta de illis q̃rũ mentionẽ facit ſub eorũ lingua in pubicũ emiſerit. Non põt magis naturaliter cuiuſcũq̃ rei ꝓprietas exprimi, q̃p̃ ꝓprio eius dicendi colore & ſermone, ubi ꝓpriũ ſaporẽ cuſtodit. Vnũq̃dq̃ .n. plus in eo q̃d a natura recepit, ualet, acriora nãq̃ ſunt q̃ ex ui ac genuina uirtute trahunt̃. Quõ igit̃ barbaricã regionẽ iuxta oẽs numeros exacte tradere poſſum⁹ uec aliq̃n ſaltẽ ex cõſuetudine ꝓceptę barbariei, uoce barbara labi? Nec ergo in iudiciũ tubę ueniat, q̃n hęc barbaricis ſtridoribus imbuta ac numeris, aliq̃n barbaricũ clangorẽ emiſerit, ac uagitũ ediderit. Impoſſibile ꝓfecto eſt, ꝓ aliq̃s barbarorũ literas quendã legendo ſaltẽ ſecurũ ſine labe deferri. Taceo de illo q̃ cuſtodito eloquẽtiæ fluxu non ſolũ mores, bella, ambitiões, inſolentias, terrores, uerũ & noĩa barbarorũ poſteritati mãdaturus, ſine contagiõe elabi conat̃. Permittã igit̃ mihi libero aĩo barbariẽ tantiſp̃, donec a barbarica regione ſtilũ noſtrũ auertã. Liuius lacteæ eloquentię fons, quãdã patauinitatẽ (ut in eo Pollio reꝑhendit) ãnexã ſibi tenebat. Neſcio q̃d ſimile in Cicerone, romanæ linguę fulminatore, aniaduerterit Fabius? Et in nobis odioſe req̃ris? q̃n ꝓ exigentia materiæ in tã ꝓcaci ope, facundiæ paululũ negligentiores ſeceſſerimus, dũ excellentiſſimi uiri aliq̃n loco ac oneri pepercerit, paulũq̃ reſpirauerint, ac ſuſpẽſis ſæpius eloquentiæ p̃ceptis reſederint. Veniã igit̃ nobis cõcedẽt Lectores, dũmodo non uoluntatis, uerũ neceſſitatis ĩbecillitatiſq̃ iactura laborauerim⁹ non noſtri cauſa, uerũ materiæ nobis ſubiectæ, q̃ pene prauitate ſua, noſtrum ſtilũ corrupit, & adeo expugnauit, ut nõnihil fœditatis barbaricę (qua caruit) frequẽtia ac uſu traxerit. Cecilius in epĩa ad Caniniũ Ruffum, extra ordinarias ac ſtatas orõnis leges tranſitũ huic indulſit, q̃ in rebus barbaricis teneẽ. Canini oq̃ ultro in deſcriptionẽ Daciæ licẽtiã aſſerit. Præterea (inq̃t) ſi dat̃ Homero & mollia uocabula & græca ad beneuolentiã uerſus cõtrahere? extendere, inflectere. Cur tibi ſimile audenti p̃ſertim nõ delegata, ſed neceſſaria facultas nõ det̃? quaſi ſubaudire uellet neceſſum eſſe in barbaris ϭαρϭαριζειν. Et addit, una ſed maxima difficultas eſt, hæc dicendo æquare, plane arduũ ĩmenſumq̃ etiã tuo ingenio. Nõnullus.n. labor ẽ, q̃p barbara & fera noĩa uerſibus nõ reſultẽt. Cæterũ noĩa q̃ nõ publicã latini rigoris formã ſeq̃banẽ, q̃ſq̃ decor patiebat̃, moneta romana, licet barbara fuerint, ſignauimus. Nec id indulgenter, uerũ q̃ uſq̃ ratio poſtulabat. Quæ uero publicã ſpeciẽ translata uidebãt̃ amittere, nu

da penitus ac integra & ꝓrsus barbara adduximus. Nec id infra nostrū erat officiū, nam non nemini liquet, qd a Tuscis ac Pœnis Romani mutuauerint? Et si mihi hanc neglectæ eloquentiæ causam subuerteris? Nos nonnihil materiæ nostræ tenuitas excusat, q̄ per eloquentiæ cunabula nec uagari nos patiebat. Opus.n. erat ut plus inq̄sitioni q̄ stilo tēpus nostrū daret, ac cū inuentione nobis pugnandū erat potius, q̄ auriū uoluptati indulgendū. Quintilianus grauis auctor materiā scriptori ī primis latā ac abūdantē tribuit, etiā ultra q̄ oportet. Multū.n. anni decoquēt & nōnihil humana ratio limabit, plura uel usu ipō deterunt, pluria circūscriptius adductiusq; adhibita enarrādi luce circūscindūt. Ipse uero nullius scriptoris studio adiutus, ꝓuinciā hanc uel potius solitudinē uacuā ingressus, nil repi q̄d ullo pacto nostrū laborē iuuasse potuisset. Nec describere uerū parere materiā primitus uidebar, ut exilē, ita difficilimā. Inuētiōis igit onere ꝑssus, oēm ꝓfusioris eloquentiæ curā excluſimus, nisi q̄ si qua dulcedine ꝑ elegantiarū delitias q̄ddā effluxerat, id tñ nō affectanter, uerū calore q̄dā cōsueto ꝓlabat. Est ꝓterea q̄ddā hoc hoīm genus, q̄d peculiariter grēcaꝝ literarū eruditione delectat. Quas si q̄dā ꝓ ea copia ut in grammaticis ac adagiographis non in nobis inuenerint? id nō in me, uerū in auctorū ignorantiā cōpetant, q̄bus nihil cū germania cōe fuit. Nēpe & q̄ nostrū opus informat, id sine grēcarū literarū testimonio deducat necesse est. Nō ultima ipse teneor admiratione, unde tot nobis grēca suppeditauerint? dū tñ nulli græcorū operam eoꝝ germāiē accōmodauerit. Cēterū tumultuaria editione opꝰ nostrū matura bā, tpis exiguitate destitutꝰ, nil q̄d ultra q̄tidianū sermonē se attollere uidebat, affectauimus, ac repētino conatu opus hoc nostrū temere p̄cipitatū acceleraui mus. & calore q̄dē iuuenili cōfisus, me cœlo terræ mariq; ꝓmisi, ut id q̄d uiribꝰ tutari neqrem, fiduciæ credere. Parū uires nostræ ante cōsului, q̄d ferre hę seu polliceri possint? experiebar. At q̄ opus erat expiri, dū non germaniā formā dā, uerū eā formantibus ansam tñ me p̄biturū diu spopōderim. Non potuit germaniē ratio ab uno hoīe p̄fecta ostēdi, sine adminiculo alterius. Multi p̄ter ea ad id q̄d elaborauimus scribendi genus se cōposuerūt, arduā tñ, q̄d scio, ptē ipse obiui, & q̄ ad ꝓfectū germāiæ conferre uidi, nō sub noīe germaniæ, uerꝫ potius opi huic ut occasiōis aut ansæ p̄bendæ titulū ꝓ ὑπομνήσεως. i. cōmētariorū desumpsi. Nemo aūt ignorat, nō ad eloquētię lasciuiā, seu ad capiēdas aures cōmētaria tradi, dū plus hæc ad enodādos authores, tpa, & facta scribant, ac ab historia eo discrepent, q̄a licētius a stilo alioq; ieiuna facultate cōdita, secedant. Ita Didymus græcus uolumina ꝓ ὑπομνήσεως εἰς πίνδαρον. i. cōmentariorū in Pindarꝫ reliqt. Et ut totā rē dicā, ad nullas eloquentiæ leges me alligare uolui, ad obtinenda ea q̄ modo tradidimus. Nā si facundiā spectassem fuisset in me pariēdorū aliorū usus multo locupletior uberiorq; in aliis (q̄ cōmētariorū) studiorum ac operū gñibus, ubi res ipsa materiæ ingeniū iuuasset, ac eloquētiæ facultates ultro admisisset. In p̄senti uero negocio, potius uoluntatē animi, ac materiæ recessum, q̄ ambiendo ꝓdigiosam eloquentiā noīa interp̄tari uolui, & ut ῥῆμα materiæ uinculis solutæ, nō materia uerbis seruiret. Inde ut cæteris germāis faces sub

ces subderē, ad attollendas patrię eorū curas, aut si q̄ tergiuersarēt, a nostra ob iurgatiōe morderēt. Necessū itaq; erat ex iduſtria assimulata ignorātia poste ris antepositā q̄dā relinq̄sse, ne animi eorū a re oīno exacte elaborata auocarēt. Respirauimus igit aliq̄n, ac nos interdū q̄ete tradidimus, licentiæ q̄ddā indulsi mꝰ. Si ob id merebor obiurgari? nec dep̄cabor cuiusc̄uq; admonitionē, īmo loco obseq̄i id habebo. Si cōuincor errore lapsus? eūdē libenter sine stomacho agnoscā, cæteris gratias dicā, q̄ mihi in tenebris illis uolutanti manū porrexerit ac germaniā iuuerit ueritate. Veniā forsitan inde cōsecuturus sum, dū nondū uigesimā tertiā ætatē ingressus, in rudibus annis adhuc cōstitutus, hoc mare instructo naui primus ibuerim, & q̄plōgissime tenderim, repētino ductu emissi onē occupauerim. Quā olim curiosiori examine recogniturus nouabo, & quę neglecta sunt, accuratius reqrā. Remittendū itaq; aliq̄d erit aduleſcētię nostræ cui ut Euripedes in hicetidibus ait ἀνὴλὲ ἐνεστι. συγγνώμην ἔχειν χρεών. i. Licētia q̄dā ineſt & cui uenia tribuere opus est. Sumus p̄terea plus ęq̄ in ꝓferendis ingeniis celeriores ac repētini, & plærūq; uelut ex Thucydide Lucianus ī epistolis, Cecilius & Plutarchus eliciunt. Optima & excelsa ingenia uerecūdia reprimit, ἡ ἀπαιδευσία θρασεῖς ἀπεργάζεται, & ignorātia nobis audaciā subministrat. Venio nūc ad id q̄d ad ueritatē historiæ ac integritatē uideꝫ attinere, in q̄ pluribus telis noster labor forsitan cōfodet. Hic.n. inqt, ciuitatē germanię alicuius opinionis emisit. Alius receptas uulgi ꝓsuasiōes tā diu obtētas, me mutatū iuisse calūniat. Alius, hic, ait, illius regionis antiqtates executus, nullā turriū, fossarꝫ originē, aut primi habitoris, herbarūq; in uilla nostra crescentiū, mentionē tenuit. Ne illi maligni igit censent, q̄ rerū naturas interuertētes, id ad chronographi officiū aut potius geographi spectare putāt, q̄d chorographorū est. Nec ultia tñ inter illas diuersas partes discrepantia interserit, q̄m (ut Ptolemęi ῥῆσις loquar) Chorographia particulatius loca a toto abscindens, ꝑ se de unoq̄q; ipsorū agit. Describit.n. ferme singula ac minima, ut portus, uillas, populos ac fluuiorū scissiones, aut his silia. Geographiæ uero ꝓpriū est, unā & eandē habitabilē terrā cognitā oīdere, quō illa sese situ naturaq; habeat. Et tñ circa ea uersat. q̄ ꝑ gñales descriptiōes ipsi cōiungunt, ueluti circa opulentiora oppida montes & nobiliores fluuios, & q̄ ad singula eorū reqrunt. Nec igit ad ꝓposi tū destinati opis tā exacta rerū enodatio ꝑtinebat, īmo a natura instituti opis recedebat. Si.n. nūc ad medicinā descēdissemus, q̄ties herbæ germanicæ memoria nos admonuisset, inde ad rōnes naturales nos transtulissemus, pene in infinitū opus nostrū euasisset. Vidimus alioq; in tantā molē ac pondus uolumina nostra adulescere, ut si maior pariendi uoluptas nobis accedisset, cui & uerborꝫ ac rerū licentiā supstitiose indulsissemus, nescio an apiente se latius materia in colossi magnitudinē id q̄dq̄d est insurrexisset. Progressus.n. sum alioq; lōgius decipiente transitu, q̄ historiæ ratio a nobis desyderabat, lōgiusq; tēdimꝰ q̄ destinauimus. Dū.n. primitus in altum uela uentis dedimus, calore q̄dā iuuenili animosiores excitati, sine ulla reditus memoria, extra p̄scriptos ac certos pene limites excessimus. Nec satis astuti eramus, ubi carbasa nostra alligaremus.

Donec q̃ longiſſime a littore remoti, iã mediũ pelagi occupantes, deſtinati finis terminos amiſeramus. Tunc primitus ad nos ipſos regreſſi, negocii arduitatẽ pẽſitantes, oĩ conatu ſecuritatẽ iterũ p̃cabamur. Egregie fateor poſtq̃ medias huius opis difficultates p̃tergrediebamur, maiori ſtudio uela retrahere q̃ pãdere nitebamur. Nullus geographicæ ꝓfeſſionis copia rerũ Stabonẽ ſupauit. Cedat aũt Strabonis op⁹ effuſiſſimũ, totiq̃ orbi deſtinatũ, magnitudĩe germaniæ noſtræ, q̃ tñ ab ingenio doctiſſimorũ q̃rũcunq̃ ꝓcul receſſit. Superſtitioſa ẽt & q̃ priuato cuiq̃ cõſtant, exĩduſtria ꝓ opis noſtri neceſſitate omiſim⁹. Nec em̃ expedit p omẽs rerũ minutarũ (ut eximius orator ait) rõnes trahi, ac oẽs cuiuſcunq̃ rei tractus excurrere, ab unoq̃q̃ argumẽta ſumi, & ex qua cauſa fluant. Inde mores inceſſere, & q̃ in malã cõſuetudinẽ recepta ſunt, refutare, & deniq̃ uniuſcuiuſq̃ ſtomacho inſeruire. Ipſe inter primas hiſtorici uirtutes puto, aliq̃d neſciuiſſe, nec oĩa ſectari, uerũ tm̃ & maxĩe neceſſaria. Si.n. huic inſtituto uiueremus, ut nihil a nobis in ſcribendis opibus p̃termitteret, cæteris ĩgeniã occaſionẽ ac conatũ auferemus. Nec facile poſſemus cũcta exeq̃, tã infinita.n. ſunt q̃ dicere deberemus, q̃ꝫta ipſarũ rerũ uarietas. Cæterũ oĩa q̃ memoria noſtra ꝓgauimus, idoneis auctoribus nixi, ubi potuimus, ubi nõ, q̃tũ lectionis ratio, ac recepta aliorũ p̃ſuaſio in nobis exigebat, appoſuimus. Plerũq̃ oculari teſtimonio alioq̃ inerudito fidẽ abrogauimus, ſæpe doctorũ hoĩm iudicio, & q̃ regiões ignorabant nitebamur, ac cõfidentiori plærunq̃ aĩo. Nõ.n. tutũ ſemp̃ eſt, ea q̃ piculo luminũ nobis conſtant, licet & ueritate foueant, in lucẽ ſpargere. Nã multa extant q̃ oẽm de ſe memoriã fugiunt, omittiq̃ cupiũt, plura, q̃ ut tenuiora exiſtunt, uim afferendã ipſis ac colorẽ accõmodãdũ poſtulant. Vſus ergo hiſtorici eſt, in formandis rebus, ſparſa ac minus idonea (ne aſſerãt) tranſgredi, q̃dã uero uenuſtatis gratia fuco illinire, q̃uſq̃ rei decus patit. Ea tm̃ modeſtia, ut plus in omittẽdis q̃ fingendis rebus laboret. Quare nec illis accedo, q̃ ea ueritate res, qua actæ ſunt, enarrandas putant. Narrandæ q̃dẽ ſunt, nõ ut actæ, uerũ ut narrare expedit, itaq̃ depoſitã materię occultãq̃ uim rebus erogare opus eſt. Nã intentiſſimus geographiæ labor non ſolũ in rerũ inſpectiõe uerũ ĩ eſtimatione conſiſtit, ac maius p̃ciũ habet, dũ a uiſu remotus, ab ingenio ac aĩæ habitibus, plus q̃ a corpis ſenſibus ꝓcedit. Quia in hiſtoriis ac in cæteris monumẽtis animus cõtẽplatione recti informat & exẽplis, q̃ in oĩbus diſciplĩs potentiora ſunt expientia. Quorſum.n. attinet Achillis fortitudinẽ intelligere: niſi eã ad uitæ tuæ imitationẽ tranſtuleris. Nec eo tẽdebat Homeri intẽtio, ut tm̃ in cultu corpis ac exp̃ſſione Achillis occuparet: uerũ magis q̃ uirtutẽ illius nobis in exẽplũ formaret. Nõ igit̃ ueritati Homerus nec mendacio patrocinabat̃, q̃tieſcunq̃ falſa, ad fingendos tm̃ bonos mores recepta nobis p̃ponit. Nã plura heroibus cõceſſit, q̃ finxit, & illis q̃ finxit, ꝓximã ueri imaginẽ reddidit. Nimiæ igit̃ ſedulitatis ac ſuꝑſtitioſi hoĩs eſſe puto, Homeri narrationẽ oraculi ueritate uenerari, quẽ multo ante mẽdaciſſimũ futurũ Sibylla p̃dixit, a cui⁹ q̃q̃ de Troiæ ſententia tã doctiſſimi abſunt. Nimiæ q̃q̃ temeritatis eſſe coniecto Homerũ mendaciis inſimulare, & a uero receſſiſſe calumniari, dũ nihil uerius illo q̃d

illo, q̃d ueriſſime ad mores bonos tranſumi p̃ot. Et ſi falſi q̃ddã in ipſo cõuictũ fuerit, dũmodo a fide hiſtorica nõ exciderit, & ad bonã uitę inſtitutionẽ trãſire p̃ot, ita falſum eſt, q̃ uerũ. Cauẽdũ tibi erit, ne tu q̃ id falſi loco habueris: falleris. Non igit̃ ubiq̃ frigidũ & putridũ eſt, q̃d nõ p̃ciſam rei ueritatẽ explet, dũ modo tm̃ a ueriſimilibus cõiecturis ducat̃, & utilib⁹, nõ uice mẽdacii explodat̃. Nec ueritas exp̃ſſa p̃tinaciter tuenda eſt, ubi falſitatẽ cõis utilitas & melior ratio, pudicęq̃ aures exigũt. Videmus plura a rerũ natura ꝓduci, q̃rũ memoriã ex induſtria auctores daſſici excluſerũt. Non q̃a ueritate id aſſeri nõ poſſit, uerũ q̃a aut ab ĩpudica rõne ꝓfectũ fuerat, aut in ſuſpitionẽ ĩcredulitatis cecidérat, aut pias aures offenderat, ſiue ĩuidiæ materiã ſuppeditabat. Multa.n. a rerũ natura occultant̃, q̃ ſi q̃s luci ꝓduceret: inſaniret. Quare dũ plerũq̃ literarum ꝓceres nugãt̃, id cogites, tibi ita nugari nõ datũ eſſe, nec te poſſe. Refellẽdi igit̃ ſunt q̃ id nugandi genus ſummouerũt. Et q̃a hæc firmiora ſunt, dũ exẽplis demonſtrant̃. Nonne q̃ hoĩem ſibi ad pingendũ deſumit, ea q̃ ſuadente rõne cõ ſũmare p̃ot, excurrit. Arcana q̃dã & ĩpudica remittit, ac mẽbra ab oculis rẽota occultat. Haud ſecus iſta in hiſtoricũ cõpetunt, cuius opa ſunt, non coactis & accerſitis, uerũ cõceſſis ac fictis deſcriptiõibus, moribuſq̃ cõducibilibus aliq̃n decurrere. Nũc q̃ memoriæ repugnãt, poſthabere, plæraq̃ incõpoſita enarrã di luce formare. Nec magni refert: ſi mendaciũ dicat ſcriptor, dũmodo nõ mẽtiat̃. Aut mentiat̃ etiã, dũmodo nõ mendacii id ſpeciẽ gerat. Immo Fabius noſter oratori alioq̃ uiro bono ac p̃fecto mẽdaciũ p̃mittit, ſi illud ad honeſtatem aut p̃ſuaſionẽ duci p̃ot. Cur nos id in hiſtorico explodimus? Adde q̃ tã longe a ſe inuicẽ ſcriptores in diuerſum abeũt, ut difficilimũ ſit diſcutere, cui⁹ iudicio potius cedam⁹. Nec dimidia pars illorũ ueritate defendi p̃ot, q̃ principũ genealogiis interſerunt. Multi.n. ad gratiã locuti, principũ uoluntati arriſerũt, & his q̃ laudi eorũ cõueniunt pluribus fictiõibus annexis, principũ auribus inſeruiunt. Ex q̃ totũ ſanctorũ numerũ q̃libet genealogia ſibi arrogauit, tãtũq̃ bonos principes, & q̃ ad uirtutẽ nitebãt̃ cõplectit̃. Hebetes uero excludit. Quare nec ægreferas, ſi aliq̃n in ſerẽdis ducũ arboribus, a tua ſentẽtia receſſerim⁹. Pro tẽporũ.n. q̃litate, loci oꝑtunitate, p̃habita cuiuſcũq̃ rei debita dignitate, & his ſingulis in chronographis emẽſis, multũ ac diu penſitati, tandẽ digniorẽ uiã ĩgrediebamur, ac genealogias noſtras ꝓ rei neceſſitate, nõ aſſentatiõe imbuti, formauimus. Quod negociũ non uulgarẽ laborẽ nobis attulit. Seria.n. res agit̃, q̃ties de rõne nobilitatis diſſerit̃, ubi niſi cautę ac diligenter explorata cũcta fuerit, actũ erit de totius genealogiæ ueritate. Nã uno ſaltẽ gradu eius deſyderato, totius arboris ſumma p̃uertit̃. In aliis rebus occaſione aliq̃n error admittit̃, ĩ illo uero tota gñis ratio deturbat̃. Videm⁹ p̃terea nullã ciuitatẽ tã exilẽ & priuatã q̃ non anile cõmentũ de eius origine, qua ſibi blandiebat̃, effinxerit. Eueniunt, etiã naturę rebus tã mutuæ ac uarię uiciſſitudines, ut pene decocta ſint oĩa illorũ, q̃ antiq̃tate uenerãda, aut recepta uetuſtate memorabãt̃. Subſidũt.n. mõtes, & pal⁹ aptaq̃ remis uicinas urbes alit, & graue ſentit aratrũ. Vbi p̃terea olim

terra,nūc maria horrēt.Et dū ita ſe res habeat,ut CL. Ptolemęus aſſerit,ꝙ ob mutationes,corruptioneſꝙ rerū,multa corruiſſe agnoſcant,neceſſe eſt nouas noui tpis traditiones intēdere.Librāda tn̄ eſt ſcriptorū ſentētia, τὸ ἀξιόπιστον,ꝙd fide dignū: Verū ꝙa loca oīa aut ob infinitā eorū magnitudinē, τὴν μεγάλην ὑπερβολήν,ut eius uerbis loquar,aut ꝙa nō ſemꝑ ſe eodē modo habent. Nemo hæc explorare tā exacte pōt,ꝙn ſp tpa futura eius rōnē nō fecerint manifeſtio rē.Hæc ille. Videor plura in defenſione noſtra exegiſſe,cū ꝓ rei neceſſitas patie bat̄,haberē & adhuc plures,ꝙbus opus eſſet,occaſiones ad tuēdas copias nr̄as, nō intēpeſtiuas,niſi ꝙ ꝑ hæc ad defenſionē recepta trāſire,nō hærere uolui. Sū tn̄ ea partim ob tuā uoluntatē ingreſſus FLORENTI,partim ut cōtra ua niloquētiā (in qua multi ſe erudiūt)agēdo,aliq̄to liberius expaciarer,onerię cederē parūꝑ,donec animū in tā anxio negocio,q̄d germaniæ cognitiōi impē dimus,reſpirando parūꝑ reparārē.Effugerēcꝙ deſidiā,ac cæteros germanos q̄s deſidiæ natura dānauit,cōpellerē.Tenuit me ꝑterea dignitatis tuæ in omni literatura literatiſſimę ratio.Vltimo & ſumma tua in me ſedulitas FLORenti ut hæc,q̄ ad defenſionē noſtrā cōceperā,cū noīs tui florētiſſimi ꝓfatione ꝓra rē,& in q̄ſtione a nobis mota,honeſta mutuę charitatis noſtræ cōtentiōe,tecū decertarē.Quā (dū ab arduis principis negociis animū tuū curis ſolutum uolu ptas aliq̄n auerterit) inſpicias,ac noſtris illis q̄cunꝙ ſint,boni conſulas rogo, unacꝙ BERNARDVM Vurmtzerū alterū iuuētutis meę ſpem,his nugis ꝑ ticipē facias,uirū(inq̄)q altiſſimā iuris eruditionē ex ītimis penetralib⁹ repetitā politioribꝰ ſtudiis cōiūxit. Vale,& dii tibi plene felicitatis optatū curſū offerāt.

οὖλέπε καὶ μέγα χαῖρε θεός λέτοι ὄλβια δοίη.

FRANCISCVS IRENICVS
Ad Oſorem.

Si carpenda uides: tibi nunc eſt Mome facultas
Aude: oculis coram quæ modo carpis habes
Excidium fera Troia tulit,deſcriptor Homerus
Inuidiam,liuor non niſi ſumma petit
Plaude ſinu,nec inuidiæ germania cedas
Nancꝙ eris in numero quo fera Troia fuit
Id decori accedet noſtro,quum ſortis Homeri
Compos,& in numerum ponar Homere tuum
Percꝙ deos liceat duce te mihi gloria: Homero
Dicar ut æquales ipſe tuliſſe uices.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν.

Παύεσθον φθονεροί μοι ἀκέρδεα μηχανάεσθαι,
Μίμνετε, μὴ χαλεπὸν ϛίϛλος ἔοντα φοβεῖσθε,
Οὐδὲν ἔοικε τεῶν ἐπακοῦσαι ἐπέων ἀποβλήτων,
Χάρεο, οὐκ ἀλέγει ϛίϛλος ὀλόντα κακῶν,
Τόφρα λοχησάμενος φθονερὸς ἴδηι δίϊλος εἶσται,
Ημέας ὑβρίζων ὡς ἀπόλοιτο κενός
Αλλ' ἄγε θύμενέτην, μ' ἀγαθοὶ τῶν χρῆσθαι ἔλοιμεν,
Βάλλετε, ὣς ἐσθλοὶς μνήματα ταῦτα θέλω.

FINIS

De littera A

Abacū conditē fo,lxxvii,&,cciii,
Abſyrtus Nicomedes ductor cō tra germa.uir doctus. cxxvii.
Abudiacum ccxviii,
Acynacis quis xxix.
Achaia diripiē a Gothis & cxxxi.
Achillis dromos cci.
Acarnania deſtruiē a ger. cxlviii
Acmonia ccx.
Adula mons. clxix
Adrianus cōtra ger. cxi.&.cxxv.
Adrabi clxxxviii.
Adropocampi. cxc.
Aduatici cxcix.
Adamas in germa.naſciē cxlvi.
Aeneas Syl. quid in reb⁹ ger.fo.i.
Aegyrum clxv.
Aera germanorū clxvi.
Aenus fluuius clxxx.
Aeneas fluuius clxxxii.
Aegra fluuius clxxxiii
Affinitas græcorū & Romano/ rum cum germanis. clii.
Agathius auctor fo.i.
Agrippina ciuitas Roma.cxxxix
Agrippina cxcix.
Aichſtat. ccii.
Aichſtatē.eptus ei⁹ origo lxxiiii
Alani germanicā originem ha/ bent. xvii.
Alani a Gotthis uenere xx.
Alanorū lingua eadē cū got. ibi.
Alanorū ſigna cxvii.
Alanorū Strategemata in gallos & oēs eorū excurſiones cl.
Eorū regū Catalogus lxii.
Alemania vnde dicta ſit xxiii.
Alſates qñ chriſtiani xxx.
Alſatiæ lātgrauiat⁹ ad q̄s. xcviii.
Alſatia duplex. ibidē.
Alſatiæ fertilitas. clxiiii.
Alſatia vnde dicta,& ꝙ Heluecia ſit. clxxxviii.&.ccxiii.&.ccii
Alſatiæ oppida cxciii
Algiones,Altha,Albani. cciii.
Allobrogi ccii.
Alba greta,alba dominorū,alba basilica alrendorff. cci.
Alexander apud ſe habuit ger/ manos. cxi.
Alexan.quid contra germa.cxxi. &.cxxxviii.& contra getas.
Alexan.ſeuerus cōtra Ger. cxxvi.
Alaricus Romam & totam Itali am cœpit. cxlvi.
Alces in Germania clxviii.
altitona,alpes. clxxii.
almonus fluuius. clxxiiii &.clxxx.&.ccii.
algaugiæ oppida cxcii.
amalaſuntha & ei⁹ uirtutes lix.
amantini,ambiani,ambiuarii.cc
amiſius uel amaſus flu. clxxxii.
amerbacu m,amberga ,amertal, ambiones,amaxobii, ccii .
anaxona,uel amaxona, ibidem
antiquorū pauci in gemania .iii.
antiquorum ignorātia in rebus germanicis ibidem.
ancona a Ger.capiē. lxxxvii.
antiochia a Germa.capiē.lxxxix.
antigonus galatas apud ſe habu/ it. cxi.
Cōtra eundē galatæ uict⁹ .clvii.
antoninus pius ger.dilexit. cxi.
auxilio dei hic uicit eoſdē. cxviii
antonini ꝙ tra Marcoma. cxxiii
antoninis damna illata a germa nis. fo.cxxxi.
antiochus contra Galatas. cxix. &.clv.&.clvi.
antes qui ſint,& unde. cli.
anglia a Sueuis capiē. cliii
angros fluuius. clxxx.
anſeres germanorū. clxviii
anguille i qbus fluuiis ger.clxxiii
andromade. cxciiii.
angili. clxxxviii.
antuuerpium. cc
andelau cc.
andegauia ccii.
anchiale ccxx
ana fluuius clxxxiii
angulus laudis. ccxvi.
anſpach,anolſbach. cciii.
apulegius ſex. cōtra Ger. cxxiii.
app.Sabinus cōtra germa.cxxiiii. & idē occiſus ab eiſdē. cxxxi.
apes in germania. clxviii.
aqlegia capiē a germa. clxvi.
ἀποσκυθίσαι clx.ii.
aquiſgranū. cxcix.
aqueburgū. cci.
argonautæ in Iſtro xiii.
argentina ccii.
argentinēſis epatus. lxxiiii.
arnesburg lxxx.
armenia a gothis diripiē. lxxxvii cxxxi.
arcadius cōtra Germa. cxxvii.
arelaten germa.ceperūt.cxxxvii. &.cxxxix.
arelatenſe regnū. cc. &.lxi.&.lxviii.
ardaburi⁹ cōtra barbaros. cxlvii.
arimiū a gotthis diripiē cxlviii.
arborichi. cli.&.cc
ardua ſylua clxxi.
arares duo clxxxiiii.
aredara. clxxxvii. &.ccii.
argentuaria,argentaria ibidem
arſicua. ccvii
argentoracum ccii.
areſflauiane,armarii. cciii
arctopolis ccvi
arctauium ccxiiii.
arſenium ccxxi
arminenſes ccxv.
ardennenſes comites. cxiii.
aſinius pollio cōtra ger. cxxii.
aſciburgium iii.&.lxxxviii.
aſia populaē a germa. cxxxi.
aſia populaē galatis. lvi.& ſequē.
aſtringi. xiii.&.cli.
aſchau cci
aſcalingium ccxv
athenæus uictus a gotthis.cxliii.

INDEX

athalarici manſuetudo clvi
Attila germaniã deſtruxit cxl.
Eius genealogia. lxi.
atheniẽſes uincũt a galatis clvii
atheſis fluuius clxxxiiii
attuatucum. ccv
audit⁹ pualet uiſu in geographia
& huic teſtiõm dandũ. vi.&.v.
auariſci xiiii.
auares unde xvii.
Idem uincunt a Bulgaris. clii.
augſpurgẽſis epatus lxxiiii.
Auguſta cc.
auuidius contra germa. cxxiiii.
Aurelianus cõtra germanos,& victus ab ipis cxxxi.
Idem contra gotthos. cxlv.
Auguſtus cõtra germa. cxxii.
Idẽ ab ipis uictus eſt,& q̃ damna acceperit. cxxxi
Idem contra gotthos cxliii.
aues germaniæ clxviii.
auerpi cxc
Auſtria cc.Eius urbes. cxcii.
auſtriæ longitudo cxcvii.
auentinũ,uel auenticũ ccxi.
Auſterania cc
Augia Cæſaris cciii
augia maior. ibidem.
Aureatenſes idem.
Auxta ccxxi.
Auſtraſiæ regũ catalogus lxiiii.
Auſtraſia,& ubi ſit lxiii.

De littera B

Baſtarnæ ger.& galatæ.xx.&xiiii
Hi cõtra mithridatẽ & rom. clxii
Bardi ſacerdotes qui. xxx.
Bauari qũ chriani xxxi.
q̃s reges & duces habuit lxxxv.
Eadẽ ad Ottonẽ ſchurẽſem. lxxxi
Barbari qui. cci.
Batauiqui. cciiii.
Spuma batauia lii.
Eius dimenſio. cxcvi.
Baſilienſis epatus lxxiiii.
Bamberga. cciiii
Babẽbergenſis epatus. ibidem,
Bacharacũ, cciiii.
Et quõ ad palatinos. lxxvii.
Ballenſtiden lxxx.
Badeñ.marchionatus unde & ex quibus xciiii.
Eorũ ſtrategemata. Sedes ſepul/ tura, ciuitates,& oia ibidem.
Baden ciuitas. xcvii
Balnea badenſiũ clxxxiiii.
Backenheim xcvii.
Barbonæ aræ cxvii.
Bathanatus clxvi.
Bacena ſylua clxxi
Baltheũ mare clxxiiii
Bacuntius fluuius clxxix
Batanodurũ. clxxxvii. &.cciiii.
Balbrun ccvii.
Bardini cxc.
Baltia cxcviiii
Ballenſtat ccvii
Belgarũ deſcriptio,& an x.&.xi.
ni ſint,& quõ ad germa. &.cxlviii.
Bretthen ad palatinũ. lxxvii
Bergenſes in marchiones, in duces,& quõ ad Iuliacenſes deuenerint lxxxix.&.cci.
Bellum pratum. xcvii.
Beſickeim clxxix
Bernicus fluuius cci.
Bederau clxxix
Bericus fluuius cxc.
Bemi bethaſii cciiii.
Bellouaci ccv. berna.cci.
Bizantiũ deſtruit a gott. cxliiii.
Birchanis ccv.
Bingium. ibidem.
Bituriges. cci.
Bilickeim ibidem
Blauus fons cciiii.
Boi & boarii. cci.
Bithynia diruit a ger. cxxxv
Et a gotthis. cxlix.
dalis. cl
Bohemia cci.&xxi
Bohemi ſagittarii. cxv.
Vincunt a germanis, cxl. lxxxix.
Rex bohemiæ lxxv.
bohemica ſylua clxxi.
bombarda cxvi
bonaſus in germania clxviii.
boſphorus cimericus clxxvii.
borromagus clxxxviii.
boccodurũ ibidem.
boleatum cxxi
bonna ccv.
bootes ſydus cxcv.
britannia a Sueuis,& a ſaxonib⁹ diripitur, cliii.
britannica herba lii
bruſellæ duæ cciiii.
bruſella ad epiſcopũ lxxiiii
bruviler ad epm tullen. lxxv.
brunſuigum ccvii.
Illius comitatus initiũ lxxx
Dẽ ducibus eius lxxix
Ibidem oñia cætera cõtinentẽ
brabantia. ccvii.
brabãtiæ ducatus initiũ. lxxxviii.
Quõ ad Flandrẽſes, burgundiones, Auſtros, & eorum ducum ſtrategemata lxxxix.
Et eius ps quõ cecina cõtra ger.& helue. cxxiii.
Idẽ bis uictus eſt ab eis. cxxxv.
cerauniũ. cxvi.
cecius mons. cxc. &.clxxi.
cellenſe balneũ. lxxxiiii.
cepheus cxciiii.
cenomanni ccviii.
centrones ibidem.
ceruſii ccvii.
ceracates. ccix.
cella monachorũ ibidem
choa quid. xxxv.
chali clxxxix
chetaori cxc.
churones charcotæ ibidem.
cheracatriæ churiones ibidẽ.
cheruſci. ccvii.&.clxxi.&.clxxxix.
chamælcon. clxvii
chronus.fl. clxxxiii
chalauſtus. cxc.&.clxxxiiii.
chercobalus clxxxvii.
chenni clxxxix.
cheniteri ccix.
cheniſci clxxxviii.
choburgum ccix
cycyzena a gotthis diruit. cxliiii
cyprus a gotthis vaſtat. cxxxviii.
cilicia eripit a gotthis. cxxxi.
Et a germanis.. cxlix.
cius fluui⁹ in Danubiũ. clxxix.
cius fl.in Mænum. ibidem
cimbriũ mare. clxxiiii.
cimbrorũ inũdatio clx.&.clxxii
&.clxxiii. &.xx.
cimbri undẽ,& eorũ ſedes. xx.
cimbros eſſe germa. ibidẽ.
cimmeric⁹ boſphorus. xx.
cimbrorũ antiquitas. xxvii
cimbri.mulerũ caſtitas. xxxviii.
Et earũ induſtria. cxiii.
cimbri terribiliſſimi. cv.
Idem ſagittarii cxv.
De eorũ galeis. ibidẽ.
cimbrorũ aræ cxvii.
Eorum vexilla. ibidem.
cimbricũ bellũ horrẽda præceſſerunt. ibidem.
cimbri a diis uicti ſunt. cxix.
cimbrica bella oñia. clix.clviii.
ciphroim cc.
cizenſis epatus qñ & a quo initiũ ſumpſerit lxxii.
claudianus adulator. cix.&
cciii.&.cxxvlii.
claudius.a ger.imp.fact⁹ eſt cxii
clodius Albinus impeditus eſt a germanis. cxii.
clodius ob uictoriam cõtra germanos gloriosus. ibidem.
Idem cõtra germa cxxvi
cleochanus uictus a ger cxliiii.
clades apud Aliam. clii.
climata quot cxciii.
cliuenſes duces & marchiones.ſolio. lxxxviii.
cliuenſis ciuitas ccvii
cloſternuenburg ccix
clingen munſter ibidem
claudouium. ibidem.
cluniacenſes. ibidem.
colonię.archiepatus eiuſq origo & catalogus archiepſulũ. lxxii.
colonia.cxcix.Qñ chriania xxx.
coraci qui ſint. xxxii.
cõſcii iudices Vueſtualiæ. xxxvi.
coras ſcriptor. clvi.
cõſtantinus ex pte mris ger. lxx.
Idẽ a ger.factus impator. cxiii.
Eius geſta cõtra ger. cxxvii.
Vincit a germa. cxxxii.
Eius mors. cxxxiiii.
cornelius Fuſcus eõtra ger. cxxiiii
Ab eiſdem occiſus. cxxxi
contra Leonardũ aretinũ cxlii.
cõſtantinopolis obſidet a germanis. cxlv.&.lxix.
comũ diruit ab alarico. cxlvi.
cõſtantia piſcoſa urbs clxxiii.
codanus clxxiiii.
carcerus.fl. clxxix.
colaphis. clxxx.eoquun.fl. clxxxii

OPERIS

buda urbs clxxxvii.& ccvii.
buſacrori. clxxxix.& cciiii.
bruntefhoffen ccvii.
budoris. ccxiiii.
budonis mõ.burffelt cci.

De litera C

Carni q̃ ſint fo.xi.&.clxxxvii.
Caibos a germa.xviii. Reliq̃.cli.
Capniõis eruditio & fortuna.xlii.
Caracalla uoluit eſſe ger. lxx.
Ipe cõtra germa. cxxv.
Catzenelenbogen quõ ad lantgrauiũ xcviii.Et eius ps quõ ad Palatinũ lxxvii.
Carolũ magnũ fuiſſe ger. lxiiii.
Tota Caroli genealogia lxvii.
Caroli Burgũdiæ ducis geſta.xci.
Ca.Caligula ſecũ ger.habuit. cxi.
Ipe cõtra germanos. cxxiii.
Careiæ germa. cxv.
Camillus fortuna ſola uſus eſt cõtra germanos. cxix.
Capitolii expugnatio a Senonibus. cxix.
Catti vincunt a Druſo cxxii.
C.Curatius cõtra germa. cxxiii.
Caius cõtra germanos ibidem
Cappadocia diripit a ger. cxxxi
Caſſandra deſtruit a ger. cxxxvi.
Cãpania deſtruit a germ. cxlvi.
Calabria deſtruit a gott. cxlviii.
Carpi. cli.
Carthago diripit a Vãdalis. clix.
Cauchorũ ſterilitas frugũ. clxiii.
& in pecoribus clxvii.
Carpatus cxc.&.clxxi.
Catarractæ in Danubio clxxix.
Carpis fluuius. ibidem.
Carnunto. clxxix.
Catti. clxxx.&.ccviii.
Caruntii. ccviii.
Caturiges. ibidem.
Camburg ccix.
Carcinites Carini Caici. ccix.
Careſii ibidem.
Caninefates. ccviii.
Caſuarii Carithni clxxxix.
Camptæ Carudes ibidem.
Caumani. ibidẽ. &.ccviii.
Caſſiopeia. cxciii.
Caliſto ibidem
Caclonebis cciii.

Comagenis clxxxvii.
Corconcii clxxxix
Corona ſydus cxciiii.
Columbaria ibidem.
Corroduũ ccviii.
Condruſi coſtobates. ccix.
Corbeia ibidẽ.
Criminẽſis ep̃atus lxxiii.
Craſſus alpinos domuit cxxii.
Cryſtallus naſcit̃ in germa. cxvi.
Cracouia ccviii
Culmenſis ep̃atus. lxxiii.
Curia cclxxxvii. & ccvii.
Cucullæ mons ccvii.
Curia Hugonis ccix.

De litera D

Daci Germani & qui xv. & cliii.
Daci ſemp iuxta Iſtrũ, & duæ Da ciæ. xvi. Hi cõtra roma. cxxv.
Cõtra eos germani. cxxxvii.
Datia in ꝓuinciam. cxxxix.
Dani a germanis xviii.
qñ chriſiani. xxxi. Cætera. clxxxviii
Eorũ regũ genealo. & Catal. lxv.
Das Cattis Daciſq; fidem. xxxiii.
Danẽburgũ ad Lunẽburgẽ. lxxxi.
Daſſel. ibidem.
Danubii limes. cxxxii.
Idem cõgelatur clxxvii.
Eiuſdẽ ipetus & q̃litas & rõ. 178.
Danubii ort⁹ & exit⁹ oſtiarũ. 179
Sexaginta fluuia in Danu. clxxx
Eiuſdẽ longi. & latitu. cxcvi
Dandicti Dandati clxxxix.
Dalmatia ccx.
Dãna roma. illata bello cim. clxi.
Denodurũ Delegia ccx.
Decianæ aræ. cxvii.
Delphi cõtra gala. cxix. & clviii.
Deccœbalus a traiano uict⁹. cxxv.
Delphinatus olim ad germanos ſpectabat cxxxix. & lxviii.
Decius contra germa cxliiii.
Diocletianus cõtra gotthos ibi.
Idem german⁹ eſſe uoluit. lxx.
Digulones. clxxxix. & ccx.
Didoni cxc
Diglumi ibidem.
Dmoadũ pyrgũ. ccxviii.
Dornbergũ. lxxvii. & ccx.
Dona a diis mortalibus. ciii.
Dona germanis a diis oblata. ibi.
Dona germano. qui uicerũt. cviii
Domitianus germanicus eſſe uo luit. cxxiiii.
Domicianus vincit̃ a ger. cxxxi
Idem cõtra gotthos cxliiii.
Domitianus emptis crinibus de germanis triũphauit. cxxix
Dockẽbergũ ccx.
Doctrina pacis. ibidem.
Donis germani tñ uicti ſunt.
Drauenna fluuius. clxxxiii.
Draos fluuius. clxxxvii.
Draus flu. Drabona flu. clxxx.
dryades xviii.
druſinæ foſſæ & ſtructuræ. clix.
druſi geſta cõtra germa. cxxiiii.
druſus uincit̃ ab eiſdem cxxxi.
dromachetis geſta. cxliii.
durlacum. cxvii. & ccx.
duldoni. cxc.

De litera E

Ebrios non ſolũ germanos, ſed & omes gentes fo. xxxiiii.
Eburones ccx.
Eberbergũ. ccxi.
Eburum ibidem.
Eberſteinmunſter ccxix
Ecmundenſe monaſte. ccxi.
Edera fluuius clxxxiii.
Egeſtani ccxxv.
Aegyptii oẽs barbaros dixerũt. cxc
Egra ccxi
Ehenheim. ccxi.
Eluones. ibidẽ.
Eluneñ. monaſteriũ clxxxix.
Elmeones. ccxiiii.
Electrũ eius noĩa, virtus, & ꝑſtantia, & ubi naſcat̃ clxiiii.
Elegium ccxi.
Electores imperii & electio lxxv.
Embeccenſis dñatus. lxxxii
Engern & eius domini. lxxx. & ſe.
Engonaſis. cxciiii.
Eningia. Eppingen. ccxi.
ἐπισκοπαὶ xxxiiii
Equi germanorũ cxvii
Eraſii clxxxix.
Eremus Heluetiorũ cxc.
Eriſia clxxxix.
Erſtenheim ccx
Eriſtalliũ. Erphordia ccxi.
Eraſmi eruditio. xli
Erythropolis ccxxiii
Eſlingen. ccx.
Ettlingen ibidem. & xcvii.
Ettenheimiũ ibi.
Euentũ. ccxi.
Eumodurũ. ccxiii.

De litera F

Fabulæ phaetõtis declaratio 164
Falcones albi in iſulis ger. cxcviii
Faneſii. ccxi.
Fœderici primi cæſaris habit⁹ 70
Fœderici ſecũdi ſtrategemata cõtra turcos & italos lxxxvii.
Flãdria ad danos hanoniam ma mortenſes ibidem
Flandria in comitatũ & comitũ eius Catalogus xc.
Flãdria ad danos hanoniam ma mortenſes ibidem
Fluuius fons clxxiiii
Fluuius lacus cxxxi.
Flaminii ccxxiii.
Flauiana, Flauioflauia. ccxv.
Fontinagũ. lxxv.
Foſſenſe monaſteriũ ccxi.
Forchen ibidem.
Franci Germani ſunt. xix. & clii.
Quando chriſtiani xxxi.
Fabulæ phaetõtis declaratio 164
Falcones albi in iſulis ger. cxcviii
Faneſii. ccxi.
Fœderici primi cæſaris habit⁹ 70
Fœderici ſecũdi ſtrategemata cõtra turcos & italos lxxxvii.
Friburga duo. ccxii.
Fridbergũ ccxi
Friczlaris. ibidem
Franckfordia. ccxii.
Francorũ uallis ibidem.
Friſingen. ccxi.
eius epiſcopatus lxxiiii
Fulda fluuius clxxxiii.
Fulda ciuitas ccxi.

De littera G

Galatia quæ vi. & clix
Qui ad Roma. imperiũ. ibidẽ.
Galatæ germani vi. & xix.
Galatarũ literæ ad græcas. clix
Galatarũ mulieres cxiii.
Galatarũ equites & acies cxvii
Galatæ ab Apolline & delphis vi cunẽ. clvii. & ab elephãtis. cxix.
Galatæ cõtra Macedones, Pãnonios, Antiochũ, & oĩa. clv. clvi.
Galatæ Scordiſtæ dicunt̃ clvi.
Galatæ uincũt̃ a pirrho. & roma. fo. clvii. & a Mithridate. clviii.
Gãderſheim ccxiiii.
Galliæ diuiſio. x.
Gallorũ multi germani xix
Gallicanus xxiiii.
Gallorũ germanorũq; drũia. ibi.
Galli effœminati ibidẽ
Gallorũ ebrietas. xxxiiii.
Gallia uaſtat̃ a germanis folio cxxxii. & cxxxiiii. & ſequẽtib⁹ & ab alanis. cl. & a ſueuis. cliii.
Galli geſſetæ clv.
Gandanũ ccxiiii.
Gratia bellica Germanorũ apud imperatores. cxi.
Galba cõtra germa. cxxiiii.
& ſecũ habuit germa. cxi.
Gallus hoſti. cõtra germa. cxxvi.
Sanctus Gallus ccxiii.
Gammanodurũ. ccxv.
Galatinus. vi.
Galienus uictus a gotthis cxliiii.
Et idem cõtra germa. cxxvi.
Geographi antiquiſſimi. ii.
Geographi nõ ẽ oĩa explicare. 6.
Germani galatæ dicti ſunt vi.
Germa. Celtæ nomiabant̃ & Belgæ. folio vii.
Germania cõprehẽſa eſt ſub Scythia & Sarmatia ibidẽ.
Germaniæ ſit⁹, latera, & periphraſis, viii. & cxcvi.
Germania ſuperior, inferior, magna, parua. ibidem
Ger. oli indiſtincta. & qñ diuiſa. ix
Ger. ſubiugat̃ & iterũ reſtituit̃. x.
Germa. plures gentes e ſcãdia ueniſſe, xx. & eorũ arbor. xxi.
Germaniæ fœcunditas. xxii.
Germa. calliditas ibidẽ.
Germaniæ ſimplicitas xxii.
Germaniæ frigora xxii
Germanorũ multitudo & populi ab ipis xxiii. & lviii.
Regiones & urbes a ſolis germanis cõditæ & repletæ. xxiii
Germani unde dicti ibidem.
Germania dicit̃ teutonia & alemania xxiiii.
Germanitianus
Germanicus menſis. ibidem
Germania in Hiſpania.
Germani apud Perſas xxiiii
Germanic⁹ animal
Aer germanicus
germani longæui .li
germani an indigenæ? cxvi
Origo eorum. lvi.
germa. antiqtas & reges. xxvi.
germania receris qualis? ibidẽ.
ger. cultus & theoſophia xxviii.
germanorũ dii, ſuꝑſtitiones, ſortes, & auſpicia. ibidẽ.
germanorũ ſacrificia. xxix.
Germa. ſanguine litabant. xxviii & xxix. & aliquãdo tauris. xxix
ger. iuramẽtũ militare. xix.
Sacerdotes germanorũ. ibidẽ.
germa. oĩbus religioſiores. xxx.
Germa. qũ chriani⁹ & ꝙ nũc chriſtianiſſimi & eorũ perſeueran tia in fide ibidem.
manorũ ſunt. lxviii.
Franconia cxi.
Eius ciuitates. cxcii.
Eius ciuitates. cxciii.
Friſi quãdo chriſtiani. xxxi.
Friburgenſes contra Egonem & Marchionem. xci. & xcvii.
Friburgeñ. ſub zaringẽſibus. ibi.
germano. ebrietas. ibidem.
Germanorũ exercitatiõ & ſtudiũ in uenatu & flumibus. xxvi.
ger. gymnaſia & ludꝰ aleæ. xxxvii
Ger. ueterũ numiſmata, cõiugia, & matrimonia. ibidem.
germanica, mũlie. caſtitas. xxxviii.
ger. lingua vñ originẽ ſũpſe. ibi.
Nomia germanica quõ græce di cant̃, & eorũ origo. 39. & xlvi.
germa. nõ eſſe barbaros. xl.
germa. illuſtres q̃ obierũt. xl.
ger. recentiũ eruditio. xli. & ſe.
germano. theologi, mathemati ci, aſtrolo. & grãmatici. xlv.
ger. oli inter grecos. uerſatos. xlvi
germa. theologi & iuriſtæ. xliiii.
ger. inuenerũt phiam, & liras græcis tradiderũt. xliiii.
galli & germani liarum gratia in græciam tranſmigrabãt. ibi.
germãi lõgobardã inuenere. ibi.
germa. uectura & plauſtra. xlix.
ger. ueſtes & lanæ, baccæ, ſagæ. l.
ger. mercatura, uſura, diuitiæ. ibi.
germano. cupiditas donorũ inſa ciabiliſq; auiditas pecuniæ li.
germa. dimenſio ætatis, ſenectutis, & puericiæ li.
germanorũ funera ibidem
ger. nõ e troia. aut roma. ortos, lvi
germa. ſynceros eſſe ab oi aliorũ mixtiõe, & eorũ origo. ibidẽ.
ger. imperiũ aq̃ſuerũt, & ger. ius eligẽdi papã. ibi. & lxvi.
ger. frãcia oriẽtalis dicebat̃. lxvi.
ger. ꝓceritas & ſtatura ciiii.
germano. ſpũs in bello. cv.
ger. ꝓpetuo epiteto feroces fũt ib.
ger. fermidoloſiſſimi. cv.
Fortitudo ger. ibi. & ſequẽ.
Et illa ipis innata eſt, cx.
ger. ſp primi in acie ſtragem fecerunt. cvi.
germa. ſemp barbati. ibidẽ.
germanica tonſura cvii. & li.
ger. uicinitat̃ fuiſſe odio. cvii.
germano. bellicoſitas. cviii.
germa, ocli, crines, colores, comæ ora, uox. li.
ger. ſe oblinebãt glaſca. lii.

germa.ornamenta liii.
germa.eſt difficilis captu cviii.
germa.facies,habitꝰ, noía,os,feri tatem,referre. cviii.&.cix.
germa.reſiſtétia & uelocitas cix.
germa.morté cótemnút cx
ger.ſatellites apud impatores. cxi
germa.opinio bellica, & ꝙ roma ni ab illis uicti ſint. cxii.&.cxx
germanicarú mlierú uirtus. cxiii
germa.libertas cxiiii.
germa.ira & furor. cxv.
germani ſemp armati ſunt. ibi.
germauorú lanceæ, Framiæ arma,ſcuta,Catheiæ. ibi.
germa.ex crinibus mulierú ſcuta fabricabant. ibidé.
germani λοφόφοροι ſunt.cxvi.
Variis Germanorú uaria telorú gña a ſcriptoribꝰ eé addicta.ib.
germa.equites & ſagittarii. cxvii.
ger.galeæ & thoraces aræ acies.ib
ger.diruptiões fuiſſe diuíatas.ibi.
ger.pmptos ad renouã. bella.ibi.
ger.uirtu.nũq̃ uſtos ſp dolo. 118
g.a deo nó hoíbꝰ ſuccubuiſſe.ibi.
germa.requies odioſa eſt. cxix
ger.eorú triũphos uédidiſſe ibi.
ger.fame & ſitı paciétiſſimi. ibi.
germá.q̃ damna romanis intuleſ rint.cxxviii.& per q̃ttuor ſolia
ger.totú orbé affli xerũt.cxxxi.ſe.
germanicarú gentiũ incurſiones cxxxiii.&.cxxxv. & ſequé.
ger.ſp acqſiuerı,nil pdideŕt.133.
ger.imp.ro.inceſſerũt. cxxxv.
ger.nũq̃ uincebanť in ger. 138.
germa.quot legionibꝰ cuſtoditi ſint ne romá inuaderét. ibi.
germaniá nullos gẽtiũ unq̃ ſubiug aſſe. cxxxix.
ger.totá Europá ſubiecerũt. ibi.
ger.ſubdiderũt Vngariá. cxxxv.
germani ſubdiderũt bulgaros & ſclauos. cxl.
ger.regio. quõ in puincias. cxlix.
ger.bello Troianis pſtant. ibi.
ger.deuaſtaé ab Attila. cxlix.
Et a Nortmánis. cliii.
ger.una die ſepe uicerũt ro.cliii.
ger.ip.ſtíes romá uaſtauerit.clix.
germaniæ arbores & fructꝰ. 163.
In germa. gẽmæ & iaſpides.clxvi.
In ger.aurũ & argentũ fodiť. ibi.
ger.pecora,aíalia,& equi. clxvii.
germa.ueteris facies clxviii.
germania arenoſa clxxii.
germa.piſces & fontes. clxxiii.
germa.flumía cõgelanť. clxxvii.
germa. fluminũ dimenſio. ibi.
germa.noím uarietas. clxxxvi
ger.noía ñ rñdere latís nũéris.ib.
germa.noía interptata ab enaratore ptolemæi. clxxxvii.
ger.noía ſecus interptata. ibi,
ger.ueteris urbes & ædificia. cxc.
Germa regiones unde dicanť, & nomina habuerint cxci.
ger.urbiũ cõditores & q̃ tpe. ibi.
ger.nationũ pluralitas. cxcii.
Quot ſint regiones aut nationes germa,& de earũ ſingulis. ibi.
germa.ſydera,circulus poli,paralleli,climata,zonæ, cxciiii.
g.horarũ & dierũ dilatatio.cxcv.
germa.longi.et latitudo. cxcvi.
ger.ubi altiſſima et media. ibi.
ger.linguæ dilatatio et finis. 197.
ger.inſulæ et earũ ignorátia. ibi.
germa.inſularũ dimẽſio. cxcix.
Getæ et gotthi una gens. xv.
Cætera de getis req.i dic. gotthi.
Gebẽna.xxiii.germaſchen.lxxvii.
Getingeñ.comitatus lxxx.
Gelrẽ.in comites,vñ dicti, et quó ad egmõtẽſes, Iuliaceñ,et Bergeñ.de eorú ícremto & oía.83.
Getzbamel in ciuitaté lxxxviii.
Geppingé incendiť.xcvii. clxxiiii
Gengenbachũ,gerolczeck. ibi.
Gelduba. ccxiii.
gebellinorú et vuelphonũ diſcordia in Italia. lxxxvii.
Gepidæ germani et vñ dicti.xvii.
Eorú ſigna. cxvii.&.ccxiiii.
Gepidarũ reges & bella. lxii.
Eius mors. cxxxiiii.
Geloni,gelduba,gengen ccxiii
Gengenbachũ. ibidem.
Gemelaceñ.monaſte. ccxiii.
Geuentruden,ge dei, ibidem.
Genſoriacus ibidem.
Gleſſus. clxv.
Gleſſaria cc.&.clxv
Glanis piſcis clxxiii.
Glaſca herba clxxii.
Gneſen. ccxiiii.
Gotthos eſſe ger. xv.&.cxliii.
An gotthi idẽ ſint cũ dacisť ibi
Gotthi minꝰ cogniti q̃ getæ.ibi.
An gotti Scythæ ſintť xvi.
Gotthos nõ eſſe Thraces,ſed Germanos xvii.
Gotthi e Scãdia & eorum lingua & gentes a gotthis deſcendẽtes. xvii.&.cxliii.&.cli.
Gotthorũ antiquitas. xxvii
Gotthi quádo chriſtia. xxxi.
Gotthorũ ſacerdotes. xix.
Gotthorũ caſtitas. xxxvii.
Gotthi eqtes & ſagittarii, cxvii.
Gotthorũ in Thraciá, & in totã terrá irruptio. cix.&.cxxxii.& cxxxiiii.& ſequé. cxxviii. et.cxliii.&.cxlix.
Gotthorũ tela uenẽo ibuũť.cxv.
Gotthorum diuiſio in oſtrogothos, Viſogothos.& Vandalos. cxliii.&.cxlv.
g.horarũ & dierũ dilatatio.cxcv.
germa.longi.et latitudo. cxcvi.
ger.ubi altiſſima et media. ibi.
Gotthi cõtra auguſtũ & Macedones. ibidem.
Gotthi contra francos. cxlvii.
Gotthi cõtra Iuſtinianũ ibidé.
Gotthi pelluntť ab Italia. cxlviii.
Gotthones cxc.&.ccxiii.
Gotthorũ impatores,& reges, eorundemq̃ genealogiæ. lix.lx
Gordianus cõtra germa. cxvi.
Et ſecũ habuit germanos. cxi.
Græci cur ab hebræis abſtinue .i.
Eorú error in externis. iiii.
Et ꝙ in tabulis errauerint.ibidé.
Eorú timiditas & irriſio. cxliiii.
Grolandiá cxcviii.
Gramonariũ cciii.
Gruningen. ccxiii.
Grunes ibidem.
Gratianus cõtra germa. cxxvii.
Gutalus fluuius clxxxiii.
Gugerini. ccxiii
Guntiũ,gutones ibidem

De litera H

Hanonia comitatus ad Flandré. & eius diuiſio ac cõiunctio. cx.
Haſſia. ccxiiii.

Eius urbes cxcii.
Haſſiæ lantgrauiatꝰ & oía.xcviii.
Harorú ſcuta,gladia.cxv. &.cxvi.
Halberſtat ccxiiii.
Halberſtateñ.epatus. lxxiii.
Haldenburg xcvii.
Halleces germá. clxxii
Hanhuſen. ccxv.
Hatterſlauen ibidem
Hagenau clxxxvii.
Habſelienſis epatus. lxxii.
Halbrun. ccxiiii
Honofer ibidem.
Hamburgum ibidem.
Harudes ibidé.
Hallis ibidem
Haſloch ccxv.
Haſingen. ibidem.
Hafflingen ibidem
Hadering. lxxxviii
Hercules in germania ii.
Duo Hercules in germania.xxvii
Heruloru regú Catalogus lxii.
Heruli a germa.orti xvii.&.cl.
Heruli quádo chriani? xxxi.
Hi cõtra longobardos. cl.
Eorum irruptiones. cli.
Quorſum euaſerint. ibidé.
Hegaugia. ccxiiii.
Eius oppida. cxcii.
Helice,helicopides. cxciiii.
Herbipoleñ.epatus. lxxiiii.
Herbipolis ccxiiii.
Heidelberga lxxvii.&.ccxiiii.
Henrici Leonis depoſitio & titulus lxxx.&.lxxxi.
Heidoch. xcvii.
Herodes ger.ſecũ habuit. cxi.
Hercynia ſylua, & omnia quæ in ea ſunt clxix.
Heimburg. clxxxvii.
Hellum uel heluetũ. ibidem.
Heluecii.ccii.&.ccxiii.&.clxxxvii.
Hemonii,hermandui. cxc.
Hermiones,herliſſen cxc
Heiméſtider. ibidem.
Hechelberg. cxcviii.
Hermonduri ccxiii.
Helleuiori ibidem
Hiſpania a gotthis diripiť. cxxx.
A Sueuis clii.
Hiſpania a germa.capiť. cxxxi
Hiſpania incoliť a regibus Germanis,& eorũ Catalogus lxi.
Hieronymi ætate,qd germa.cõtra Romam: cxxxiiii
Hiaſpolis ccxiiii.
Hildeſheim. ibidem.
Eius epiſcopatus lxxiii.
hirſav,hirſfelt, ccxv.
hieroſolyma capiť a germanis & regum eius Catalogus,& genealogia lxv
hornbergũ ad brunſuigeñ. lxxx
hollandia. ccv.
Eius oppida. cxciii.
hollandia in comitatũ ad Traie cteñ.Leueñ. & Bauaros. cx.
hollandi Friſiam ſubegerť. ibi.
hochburgum xcvii.
holſatia.cxc. Eius oppida.cxciii
horoſcopi germanorũ. cxcv.
horb ccxiiii.
hoenloenſis comitatus,& eorum Catalogus. xcix.
hugonis monaſte. ccxiii.&.cxlix.
hũni germani e gotthis. xviii.
Eorũ ſtratege. xix. &.cxlvi.
hunni yincunť. cxlvii.& ſequé.
hunni quorſum uenerint. cl.
hũnorũ reges & eorũ Catalo. lxi.

De litera I

Iazyges ccxv. &.ccvi.
Iapones ccxvi
Iaguſta clxxxii.
Iccius portus. ccv
Idiſtauiſus ibidem
Igla,Iſus. clxxx.
Illyriun diripiť a ger.cxxxv.& ſe.
A galatis.clv.Ab Alarico. cxlvi
Illyrii diuiſio,& quottuplex. xii.
Imbripolis. ccxiiii.
Impatorũ romanorũ familiarítas cũ germanis. cxi.
Impa.ro.voluerũt eſſe ger. cxii.
Impa.q̃lis honor vincere germa. aut ſaltem fugare ibidé.
Impatores temere de Germanis triũphaſſe. cxxix.
Impatores romanorũ falſo ſe dixiſſe germanos,& crines in trumpho emiſſe ibidem.
Impatores romanorũ falſos titulos ſibi aſcripſiſſe de ger. ibi.
Impato.roma.cõtra ger. pugnãtes ſp fuiſſe infœlices cxxxiiii.
Imperii ſublimitas lxvi.
Eius dilatatio,& ꝙ oñs reges ſubipo ſint. lxvii.
Imperium tñ chriſtianos & illos oñes cõphendi. lxviii.
Impato.rõanorũ quis primus ad Iſtrũ & Rhenum cxxxix.
Impa.ſtructuræ in germa. xlix
Impato.romano.tñ pecunia ſibi germanos cõciaſſe. li.
Imperiũ ad ger.qñť lxix.&.lxvi.
Impa.primus germa. & imperii electores. lxix.
Impa.multos roma.extitiſſe ger. ante tranſlationem. lxx.
Imperiũ quõ a gñe ad genus. lxx.
Imperiũ primo ad ſaxones. ibi.
Ad Sueuos & Bauaros. ibi.
Imperiũ ſemp litteris coniunctũ erat ciii.
Impe.diutius apud Germanos q̃ nullibi cviii.
Impator nullus ger.cõpulit. cix.
Nullus niſi germanꝰ ad imperiũ venit. lxxi.&.cviii.
Electores imperii quiť. lxxi.
Impſſoria ars a ger.inuẽta. xlvii
Inutrũ,alii inutriũ ccxvi
Inderſheim. ccxv.
Ingæuones. Ingelheim ibidé.
Ineſegh promontoriũ cxcviii
Iouinianus cæſar germanos apd ſe habuit. lxx.
S.Iacobi monaſte. xcv.
Iſtria an germa.colonia xiii.
Iſter Danubius eſt. clxxviii.
Iſtros urbs. ccxv. Iſarus. clxxx.
Iſenacũ ccxv Iſtæuones. ibi.
Iſlandia. cxcvii.
Iſarus. clxxxiiii.
Itinerarlũ auguſtanũ. clxxxviii.
Italia deſtruiť a gotthis. cxxxviii.
ab Alarico cxlvi.
a Totila. cxlvii.cxxxvi.& ſeq.
a Longobardis. clii.
Iulius dilexit germanos, quos & apud ſe habuit cxi.
Idem vicit ger.donis. cxix.& ſeq.
Iulii geſta cõtra germa. cxxi.
Eius triumphi. cxxii.

INDEX OPERIS

Iustinia,apud se herulos hũit. cxi.
Idem uincit a germa. cxxxvii.
Idem cõtra gotthos. cxlvii. & seq.
Iulianus cõtra germa. cxxvii.
Idem uincit a germa. cxxxiii.
Iuliaceũ. in eqtes aurati, & curp- / positi aquẽses fuerint. lxxxviii.
Iuliacẽ. ad cleueñ. & gelreñ. ibi.
Iuliacũ. ccxv. oppida eius. cxciii.
Iurassus, Iura montes. clxxii
Iuuarus fluuius clxxx.
Iurare per acynacẽ & uentũ. xxix.
Iuramentũ germa. ibidem
S. Iusti. Monasteriũ. ccxv.
Iuliana, iuuauia. ibidem
Iuliobona ccxv. & clxxxvii.

De litera L

Lancea quid cxv.
Labienus cõtra germa. cxxiii.
Lanus fluuius clxxxiiii.
Latobrogi cxc.
Laureacẽse monaste. ccxvii.
Lacense, ad lacũ ibi. & lxxvii.
Lantzhutta, laciburgiũ. ccxvi.
Lapones. ccxvi.
Lantgrauii unde. xciiii. & xcviii.
Leuonorũ scuta. xvi. & cxc.
Leuci, leopontii, leuphana ccxvi.
Leodiũ. ccxvii. Eius epatus xxv.
Leua. ccxvii. Comites eorũ. xciii
Lemannus lacus. xxiii
Lentulus cõtra germa cxxiii.
Leonsteiné. comit. Catalo. c.
Ligurinus germanus ii
Liuoni quãdo christia. xxxi
Liuonia xxii.
Liuoniæ urbes. cxcii.
Liuonia a germa. subdit. cxxxix.
Liuoniæ extensio cxcviii.
Lingua germanica, & quæ ad eã requirantur. xxxviii.
Leiningensiũ comites lxxvi.
Linburgũ lxxxviii.
Idem in comitatũ. cxv. & ibi.
In ducatũ ad Lotharingos & brabantinos. cx.
Limburgũ monasteriũ. ccvi.
Libertas quid. cxiiii.
Lis inter cõstantiũ, cõstantinũ, & cõstantem. cxxvii.
Lis iter Saxones & Sueuos & pax iterum. lxxxi
Limites germa. & quot. cxxxvii.
Limitare quid & limẽtinus deus
limentini agri, limitanæi, limitrophi, linienophilaci. clxxxviii
Limitũ primus fundator ibidẽ
Lynciriũ quid clxv.
Limagus clxxiiii
Lycus fluuius clxxx.
Lynx. clxxxvii.
Lyra sydus germa. cxciii.
Lignæ, lickelsheim. ccxvii.
Littuauia ccxvi. & xxii.
Ligii, lingones ccxvi.
Longobardorũ regũ genealogia & Catalogus lxii.
Longobardi germani sunt. xvii.
Eorũ strategę. clii. & clxxxix.
Iollianus cõtra ger. cxi. & cxxvi.
Iotharingia ad ger. clix. & clxvii.
Masonis mona. marsigni. ibi.
Ad brabantinos & bulieñ. arden neñ. vaudemõtenses, bella eiꝰ & oñia. lxxxix. & ccxvi.
Ducatus illius initiũ. xxxviii.
Iorch. ccxvi,
Iupia. clxxxiii.
Iucius Anto. cõtra germa. cxxiii.
Iuiceñ. monaste. ccxvii.
Iucipetra. ccxvi
Iunenburgẽ. ciuitas ibidem
Iunẽburgũ ducatus qñ & comitatus lxxx. & lxxxi.
Quomõ ad brunsuigeñ. & iterũ diuisio eius ibidem.
Iuetus ductor cõtra germa. Dusi machinas restituit. clix
Iuthaneñ. ad Iunẽburg. lxxxi.
Iutzelburgũ. ccxvi.
Eorũ comites & Catalogus. xcii.
Ad Marchionẽ xcvii.
Iucania a germa. diripit. cxlvi.
Iunã esse causam motuũ marino rum. clxxv.

De litera M

Maximinus cõtra gotthos. cxliiii
Maximi. fuit ger. lxx. & cxxxi.
Idẽ a ger. impator factus est. cxii.
Dãna eidẽ illata a ger. cxxxi.
Mors eius. cxxxiiii.
Martia & mattiacæ pilæ. liii.
Fontes mattiaci. lxxiii.
Marchiones unde xciiii.
Marchia duplex. xcii.
Marcomani formidolosiss. cv.
Marius ut deus habitus est. cxii.
Maciauopolis. cxxxv. & ccxix.
Messalia diripit a ger. cxxxvii.
Macedonia diripit a ger. cxx.
Maximianꝰ cõtra gotthos. cxliiii
Maximiliani gesta. clxii
Mardi clxviii.
Mare ger. & quot illorũ. clxxiiii
Maris germa. diuisio. clxxv
Maris germa. miracula. ibidẽ.
Maris germa. difficultas clxxvi.
Mare germa cõgelari clxxvii.
Matoas nomẽ danubii clxxviii
Maris fluuius. cxxix
Matrona, 184. maringi 189.
Marmõtii. cxc. mackburg. ccxvii
Masonis mona. marsigni. ibi.
Marsaces ibidem.
Masagetæ, martinopolis. ccxviii
Marcẽ. mona. Marie viri, ccxxix.
matra. clxxxii.
Magdẽburg. ccxviii.
Eius archie. 72. Eius burggra. 98.
Mænus, moganꝰ, vel mosgꝰ. 182.
Mersipurgesis pfulatus. lxxii.
Metis uel medionatricũ ccxviii.
Eius epatus lxxv.
Mechelburgeñ. burggra. 82.
Mechelburgeñ. duces. cxiii,
Mesopotania rũpit a ger. cxxxi.
Mœsiæ limes. cxxxviii.
Et in prouinciã redigit. cxxxix.
A gotthis diripit. cxliiii.
Misorũ insolentia. clxi.
Mediolanũ uastat. cxlviii.
Mediolaniũ ccxix.
Mel germaniæ clxviii.
Monethani cxc.
megista. cxciiii.
menapii ccxviii
mediolanũ. monasteriũ ccxix.
misneñ. marchiões saxoniã recu. perauerũt. lxxxii.
Maximi. fuit ger. lxx. & cxxxi.
Idẽ a ger. impator factus est. cxii.
Eorũ bella cõtra frisos. ibidẽ.
misnia & eius oppida. cxcii.
misnensis epatus. lxxii.
De misia, vide in dictione mæsia
Fontes mattiaci. lxxiii.
muilhusen. cxcvii.
minden. ccxvii.
Eius epatus lxxiii
Morini ccxviii.
eorum epatus lxxv.
Moguntiacũ ccxvii
eius archiepatus. lxxii. & pful.
eius Catalogus & pditio. lxxvii.
Molsen xcvii.
Montes Saxoniæ & Boe. clxvii
Montes germaniæ. clxix. & sc.
Montes germa. altissimi. clxxii.
Mons Turingiæ ibidem.
Mons martis. ibi. & ccxvii.
Montiũ germa. dimẽsio. clxxii.
Mons Norvuegiæ ibidem.
Morauia ccxvii.
Oppida eius cxcii.
Moreck ccxvii.
Monteregium ccxviii.
Mona Moeuium ibidẽ.
Monacum ccxix.
Mons gratiæ ibidem.
Mosa. Mosella. clxxxi
Monasterienſis pfulatus lxxiii
Mulbrun. xcvii. & ccxvii.
Munimenta germa. cxxxviii.
Murra fluuius clxxix.
Mustelæ in germa. clxviii.
Murbach. ccxviii.

De litera N

Narses gotthos expulit ab Italia fo. cxi. & cxx. & cxlviii.
Naharualorũ scuta. cxv.
Naparus clxxix
Nabus clxxx.
Nagalta. clxxxii.
Nabalthæ clxxxiii
Nagetæ. cxc
Nassauv. ccxx.
S. Nazarii monasteriũ ibidem
Nansium ccxx.
Neptunus apud ettlingen. xxviii.
Nemetes xl. & clxxxvii. & zz4.
Muvẽburgũ monaste. lxxvii.
Neubur gũ. ccxix. & ccxx.
Nero cõtra germa. cxx.
Neapolis capit ab Alarico. cxl. vi. & a Totila. cxlviii.
Neccharus. clxxxii.
Neomagus. clxxxvii. & ccxvii.
Nerteani. clxxxix.
Neuria. cxc.
Nerui. ccxix.
Neuviler ibidem.
Netvuiffenburg ibidem
Neptingen. ccx
Nicetẽ fuisse in germa xlix.
Nimagen. lxxxviii
Norinberga, & quicquid ad eam attinet. c. & sequẽ.
Nicer. clxxii.
Nida fluuius clxxxiii.
Nitriones clxxxix.
Nidensis comitatus clxxxiii.
& xcviii.
Nisa ccxix.
Nidermynster ccxx
Mona. in nigra sylua. ccxx.
Nicopolis ibidem
Nicomedia diripit a ger. cxxxv.
Norici an germani? xi.
& qꝰ hodie bauari sunt.
Norici in puinciã. cxxxix
Vastat ab Alarico cxlvi
eius dimensio cxcv.
Nortmãni a danis. xviii. & cliii.
Quãdo christiani xxxi.
A germa. cxc.
Oñia corũ gesta. cliii.
Northen. lxxx.
Noara fluuius. clxxix.
Nois ibidem
Nouesiũ. clxxxvii. & ccxx.
Noruegia ibidem.
eius dimensio & miracula. cxcv.
Noua Troia ccvix.
Nouientũ ibidem.
Northusen ccxx
Nouiomagiũ ccxvii.
Nouiomagũ. ibidem.
Nurtingen. ccxx.

de litera O

Obnobii montes. cxc. & clxx.
Obrunca fluuiꝰ. clxxxi. & cxc.
Oceanus germanicus. clxxiiii.
Occidentalis sylua germa. clxx.
Oceani limes cxxxxii
Octapodes. xlix.
Oderspheim ccxx.
Odera flu. clxxxiii. & cxc.
Oddonis sylua. clxx
Oesbruck ccxx
Ofenburgũ. ibi. & xcvii.
Ogdolapis ibidem.
Oldenburgũ. ccvx.
eius episcopatus lxxiii.
Odoacer cxlvii.
Olmũcza ccx. Onæ insulæ. ccxx.
Ony margarita. clxvi. & xxxv. & clxvi.
Ophiulcus. cxciiii
Oppenheim. clxxxvii.
Oqueni clxxxix.
Orba ciuitas. clxix.
Ordessus fluuius. clxxix,
Ortenberg. xcvii.
Osyris iuxta danubiũ. iiii.
Osi xiiii
Ostrogotthi xvii. & lx. lxi. & cxlvi. & cxlvii. & cxvliii.
Osophonis castrũ. ccxx.
Osophonis monasteriũ ibidẽ.
Ossenburg. ibidem.
Otto germanos secũ hũit. cxi.
Idem cõtra germanos. cxxiii.
Ottonis Cæsaris gladius apd ger manos. xlix.
Ottenburen. ccxx.
Ouilia siue ouilapis. clxxxviii.

de litera P

Pãnonia duplex, & oia de ea. xiiii
Quãdo christiana. xxxi.
eadẽ diripit a germa. cxxxv.
a Gotthis cxliiii. ab Alarico vii. a longobardis. clii. a aG latis. clv.
Pannonia in puinciam, cxxxix.
Papæ qui germani fuerint? lxvi.
Patauium. clxxxvii.
eius episcopatus. lxxiiii.
Palatinatus, palatini vnde. cxiiii.
Rheni palatinatus & oñia de eo lxxvi. & pcedenti, sequẽtiq; so lio usq; ad fol. cxciiii.
Parma capit a germa. lxxxvii.
Parthia capit a germa. cxxxi.
ab Alanis. cxxxvi.
Pãphilia a gotthis diripit. cxlix.
Paumecampi. cxc.
Paralleli quot. cxciii.
Pauonis urbs. cciiii.
Padeborna ccxx.
eius episcopatus lxxiii.
Pachelsburg ccxxi
Paniodelana ibidem.
Parrhenopolis ccxviii.
Petri domus. ccxxi.

INDEX

Pegneſus clxxxii.
Peucini ibidem
Pertinax ob uictoriã contra ger-
nos cæſar euaſit. cxii.
Idem cõtra germa. cxxv.
Peruſia a gotthis diripiẽ. cxlix.
Petauia. clxxxviii.
Pegaumẽſe monaſteriũ. ccxxi.
Pemani. ibidem.
Peruiũ ab Hadriatico ĩ Iſtrũ. xiii.
Pfortzen ccxvii.&.ccxx.
Pfederſheim. cxciii.
Pfeffingenſes domini. c.
Phia a germa. inuẽta eſt. xlviii
Phenni germa. xv.&.ccxx.
Philippus uictus eſt a gott. cxliii.
Phrygia a gotthis diripiẽ. cxlix
Phlexum clxxxvii.
Phunduſii pharodini clxxxix.
Phabiramũ. ccvii.
Phileũ ccxii.
Phaneſii ccxxi.
Pictones uel picti. clviii.
Pinifer clxx.
πιτυοῦς cxcvi.
Plynius fuit in germania. v.
Polonia. ccxx.& qñ chriia, xxxi.
Pomerania. ccxx.
Quando chriſtiana xxxi.
Oppida eius. cxciii
Pomericũ mare clxxiiii.
Pompeiꝰ cõtra Dalmatas. ccxxii.
Pom. Sextus cõtra ger. cxxiii.
Pomp. Syluanꝰ cõtra ger. cxxiiii.
Porrenenſis urbs. ccxx.
Eius epiſcopatus lxxii
Poſtumus cõtra ger. cxxvi.
Pontes Saroi. clxxxviii.
Poſſidonopolis. ccx.
Pruſſia xxi.
Eius oppida. cxcii.
Eius fœlicitas in pecorib9. clxvii.
In frugib9. clxiii. eiꝰ extẽſio. 198.
Probus contra germa. lxx.
Eius honor ob uictos ger. cxiii
Prinitza. ccxxi.

De litera Q.

Quor urſa nõ occidat. cxciiii.
Quadi cxi.&.ccxxi.
Quadrata. ccxiiii.
Quindelburgũ ccxxi.

De litera R.

Ratio erroris ſcriptorum in ger manicis. fo.i.ii.&.iiii.
Rõ cur noia germanica adeo fuerint mutata vi.
Ratio cum germa. albi. lii.
Rõ ꝓcæritatis germanorũ cv
Rõ cõtẽptiõis mortis ger. cx.
Rõ cur balnea q̃dam ſua ſponte calida ferueant. clxxv
Rõ cur germa. mare iſlet. clxxv.
Rõ cur germani galliã ſemp ua-
ſtauerint. clxviii.
Ratiſpona. ccxiiii.
Ratiſponẽ. ep̃atus & origo lxxiiii
Rhadagaſus rex gotthorũ. clxvi.
Raphanus in germania. clxxii.
Rappenſteinẽſiũ fontes. clxxiiii.
Radiantia. lxxxii. Rauraces. zz1.
Rauenſpurgum. ccxiii.
Regũ germano. inſtitutio. lxvii.
Reges germa. antiqſſimi. lvii.
Reges germa. tpe Auguſti. lviii.
Reges ger. q̃d differẽt a plebe. 67
Reges oẽs ſub impatore lxvii.
Reges bauarorũ lxxxv
Reges Sueuorũ lxxxvii.
Vngarorũ. lxxv. Bohemorũ, ibi.
Remalienſis ep̃atus lxxiiii.
Regus fluuius. clxxx.
Regneſus. clxxxii.
Reginopolis. ccxiiii.
Rhenus flu. galaciæ. vi.
Rheni limes. clxxxvii.
De aurea eius harena. clxvii.
De congelatione. clxxvii.
De toto fluxu, meatu, & eiꝰ ꝓprie
tate. clxxx.
De ortu, oſtiis, & exitu. clxxxi.
Rheni oppida cxcliii
Rhenus flu. Italiæ. clxxxi.
Rheni dimenſio. cxcvi.
Rhætia. xii.&.xiii.
Rhætiæ limes. clxxxvii.
Rhætia diripiẽ a ger. cxxxv.&
duobus ſequẽtibus
Rhætia ĩ ꝓuinciã redigiẽ. cxxxix
Rhætiæ dimenſio. cxcvi.
Rhodanus clxxxiiii.
Rhoxani, rhoxolani, ccxxi.
Rhuteni, Rhemi. ibidẽ.
Rhinſiniana, rimagen. ccxxii.
Ritterſhuſen, ringauv. ccxxii.
Ripeñ. & rimegẽ. ep̃atus. lxxiii.
Rhiſa. cxc.&ii.ccxxii.
Riphæi montes clxxii.
Rigomagiũ ccxxii.
Roma gothica dicta eſt. cxlvi.
Roma capiẽ ab alarico. ibidẽ.
Romanorũ fortuna in bellis con
tra germanos. cxix
Romano. metus ob germa. cv.
Romão. lĩgua deprauaẽ a ger. clix
Rappenſteinẽſiũ fontes. clxxiiii.
Rotenburgũ. ccxxii.
Eorũ duces. xciii. burggra. xcix.
Rofteck. ccxxii
Rotel. xcvii. Rotvuil ccxxi.
Romandiſſa ccxvi
Roſenburgeñ. olim ep̃atus. lxxiii.
Ruffinus cõtra germa. cxl.
Ruffinus cõtra gotthos. cxlvi.
Rutilianus cõtra ger. ruſſia. cxxv
Ruſſia recupaẽ a ger. clxxxvii.
Rugos eſſe germa. xvii.&.ccxiii.
Eorũ reges & ſcuta. cxv.
Rugi cõtra Italiã & eorũ ſtrate. cli
Rugorũ regũ genealogia. lxii.
Rugiũ. ccix. Rundii. clxxxix. ccxxi
Rubiacũ. ccxxi. Rutlingẽ. ccxx.

De litera S

Sarmatia. 7 ſarmatici mõtes. cxc.
Sapo q̃d. lii. Saltzburgẽ. ep̃a. 74.
Saxouia ad dños de anhalt. 81.
Turingos & eorũ ſtratege. ibidẽ
Saxonia zz4. Eius urbes. cxcii.
Saxo. inſulæ. 197. Qñ chriia. ccxi
Origo ducatus illius. lxxix.
Sabelli in germa, clxviii
Sal germa. & ſalinæ clxix
Saus fl. clxxx. Sala, Sara. clxxxiii.
Sabis, Sambia. clxxxiiii.
Salmũ. clxxxviii. Sacarbãtia. 187.
Sauaria ibi. Saluatoris mõa. zz9
Salſa rhenana. ccxxiiii.
Salatii, Salaſſi, Saconiũ. ibidẽ.
Samogitia cxc.
Salinſtideñ. p̃ſulatus, lxxiii.
Sambieñ. p̃ſulaus. lxxiii.
Scriptorũ errores. clxxxvii.
Sbocii ccxxiii.
Scriptores rerũ græcarũ, Roma
narũ & totius orbis. fo.i.
Scriptores rerũ galatarũ. clvi.
Scriptores monarcharũ v
Scripto. adulatio & mendacia dẽ
germa. xxxii.&.cxxix.&.cxliiii.
Scripto. germa. & q̃ lĩgua germa
nica ſcripſerit fo.i.&.xxxviii.
Scriptores cæſarũ. ciiii.
Scripto. fluminũ germa. clxxii
Scytharũ origo ex germ. xvii.
Eorũ ſacrificia & iuramẽta xxix
Eorũ aĩcitia & uirꝰ. xxxii. xxxiii.
Ebrietas & abſtinentia. ibidem.
matrimonia xxxvii.
plauſtra, boues, currus. xlix.
Fame & ſiti patientia cxx.
Sterilitas. clxiii. Inſolẽtia eo. clxi.
Scythæ in græciã xlviii.
In totũ orbẽ eorũ incurſio. xxxv.
Sclauos germanos eſſe xvii.
Eorũ ſacerdotes, xxx. Qñ chriani
xxxi. eorũ tela. cxv. Thoraces.
cxvii. Strategemata. clii.
Sclauonia ccxxv.
Eius dimenſio. cxviii
Scordicas eſſe ger. & galatas. xx.
Scholaſticus ſmyrnæus cxlii.
Scyri. clii. Scherra mons clxxii.
Scaldis. clxxxi. Schleſia. ccxxiii.
Eius oppida. cxcii Eius lõgitu. &
dimenſio. cxcvi.
Scandia Scandinauia. cxcvii.
Schaffhuſen ccxxiii.
Schontal Schutern ccxxv.
Schleſuigũ ccxxv.
Epiſcopatus illic. lxxii.
Schalmus. 183. Schuarzah, zz3.
Septẽtrionales feroces. vi,
Sagittarii, cxv. q̃ albi. lii. q̃ germ.
xiii. Eorũ dilatatio. cxcvii,
Septentrio. cxciiii,
Septẽ dormiẽ. in Scãdia. clxxvi.
Sena inſula cxcviii.
Seuerꝰ impator a ger, factꝰ. cxil.
seruia. ccxix. seligni. clxxxix. cxc.
senones. clxxxix.&.cliii,&.cxcii.
selandiæ oppida cxciii.
serpens ſydus cxciiii.
segenbergũ ccxxiii,
sebuſiani, seguſiani ccxxiiii
seleſtadiũ, segni, segeſtica. ccxv.
Sicilia diripiẽ a ger. cl.&.cxlix.
Sicilia ſub iure olim germa. ibi.
syria diripiẽ a germ. cxxxii.
sycambrorũ paludes clxxiii
sycambri. cxc.&.ccxxiii,
sagittarii, sidini. ibidem.
sylla ccxxiii. syllaceũ. ibidẽ.
sita. ccxxiiii. sigipedes ccxxv.
sindelfingen ibidem.
sirmiũ clxxxvii. sylurus. clxxiii
sycambrica lex xxxvi.&.cxciii,
sol. clxiiii. sorabi. ccxxiii.
solidurniũ ibidem
soltfeldt ccxxv.
ſoſipedes ibidem sphori. xxx.
spuma bataua & cauſtica lii.
spanheim xcvii.
spira. ccxxiiii.
strubingẽ stragona. ccxxv.
streptophori lii.
strauburg. stolburg lxxvii.
structuræ impato. in ger. xlix.
statii pater germanus. xlvi.
stollhoffen xcvii.
stucgurdiũ. xcvii,&.ccxxiiii.
styliconis perfidia cxlvi.
styria ccxxiii.
styria ad Auſtriam & oĩa quæ ad
ipam requiruntẽ lxxxv.
steinigum. ccxxv.
srephani campus ccxxv.
stereontiũ ccvii
stagnen ccxxv.
Eius epiſcopatus lxxii.
staden ccxxv.
ſuccinũ clxv.&.clxvi.
sueuiæ oppida cxcii.
sueuia clxxxv. Eius pagi. cxc.
sueuiæ ducatus initiũ lxxxvi.
sueui Chriſtiani. xxxi.
Ducum eorũ Catalogus. lxxxvi.
sueuia in ducatũ lxxxviii.
Eorum ſigna cxvii.
sueui a Druſo traducti ſunt. cxxii.
strategemata, cxxx.&.cliii.&.clv.
sueuus mons clxxxiii.
sus uaſtauit bauariam xii.
supellierburg xxxi
suiticiũ mare. clxxiiii. sudini. cxc
suitenſes. ccxiii.&.ccxxii.
saborinũ ccxxv.
surburgũ. ccxxiiii. suatii ccxxiiii

OPERIS

De litera T

Tacitus fuit in germa, vi
Tacitus impator cõtra ger, cxxvi.
Tamanuſida a ger. diripiẽ cl.
Taboritæ montes clxxvii.
Tarandys animal clxvii,
Taunus mons clxxii,
Taxagetũ ccxxi
Tautiaci ccxxvi.
Teſtes oculati iiii.&.v.
Tectoſages. xix.&.ccxxii
Teutones. xxiiii
Teutonus deus. xxvi.&.xxviii,
Teſtimonia italorũ de ger. xlvi.
Teodericus rex oſtro. lix.
Theodoſius cõtra ger. 127.
Eius titulus cxxxix.
Teſſalia capiẽ a germa. cxxvii.&
cxxxvi. & cxvxvii.&. c xliiii.&
&.clviii.&.clix.
Teutonici fratres cxl.
Theoderic9 Italiã occupat cxlvii.
Teiphali. cli,&.cxe
Termipolæ diruunt clvii
Teutenbergẽſis ſylua ibidem.
Theſia. clxxx
Teutoburgũ clxxxvi.
Tentonarii clxxxix.
Tenteri cxc.&.ccxxvi.
Teriones cxciiii.
Teutz ccxxv. Tegerin9 lac9, zz6.
Tergeſtũ ccxxii
Teriſti, ibidem
Thratia diripiẽ a gotthis. cxliiii.
Ab alarico. cxlvi. A ſclauis. cli.
A gotthis. cxlviii.&.clix.
Thyle cxcviii Thirietheni. cxc.
Tiberius ꝙ tra ger. cxxii. & ſequẽ.
Titus flauian9 cõtra ger. cxxiiii.
Tigurini ccxxii.
Tigeretæ ccxxii.&.cxc
Tigurinus lacus. clxxiii.
tirantus fluuius. clxxx.
tybeſis fluuius. ibidem.
tyrol xiii.
tyrolenſiũ oppida. cxcii.
Et hæc quomodo ad Auſtriã de
uenerint, lxxxv.

INDEX OPERIS

Torna & eius direptio. cxxxvi
&.clix.
Tornacū clxxxvii.& ccix.
Toxolani. ccxxi.
Torbiaci. ccxxii.
Traiectum ccxxvi.
Eius ꝑpatus lxxiii.
Triuſgri ccxxvi
Tranſſyluania ibidem
Tridentini ibidem
Triphali ccxxii
Trox olani ccxxi
Triplicitates quot cxciii.
Tramaricus clxxxii.
Trichiæ in germania clxxiii
Treueri. xi. qñ Chriſtiani xxx.
Cætera .ccxxvi. &.ccxxv.
De eorū archiꝑſulatu. lxxii.
Truſila fluuius. clxxxiii.
Tribochi xxxix.&.ccii.
Traianus pontē ſtruxit ſupra Danubium lxix.
Idem uicit germa. penuria. cxix.
Idem contra Dacos. cxxiiii
Troianorū nobilitas. lvi
Tranſrhenani belgæ vi.
Trāſrhenani galli qñ & ger. ix
Turciſingi xviii.&cli.
Tungri. xxx.
Eorū fons clxxiii.&.ccxxvi
Tūgrorū ẽpatus, origo,& oia ad eum requiſita lxxii.
Turdi in Germa clxviii.
Turicenſes. clxxiiii.
Turegū uel turogū, ccxxii.
Tubera clxxxii.
Turogi clxxxix.
Tubantes ibidem. &.ccxxii.
Turingia. ccxxvii.
Turingiæ marchiones lxxxi.
Saxonia ad turingēſes, & eorum ſtrategemata ibidem.
Turingiæ oppida, cxcii,
Tubingen ccxxii.
Tubiſurgum, ccvii.

De littera V

Valeria. ccxxiii.& xii.
Vandali germani ſunt. xviii
Vandali expelluntᵉ. cxlix.
Vandalorū regū catalogus. lxi.
Vādalia.ccxxvi Vahalē.cclxxxi
Vangiones. xxxix.&clxxxvii. & &.ccxxv.
Valentinianus fuit germ. lxx.
Eius mors cxxxiiii.&.cxxvii.
Vagenſtige, lxxxviii.
Varus cōtra ger.occubuit cxxii.
Valens cōtra gotthos. cxxvii.
Vuallis rheni pars. clxxx.
Vargiōes Variſcæ. clxxxix.
Varini. cxc.
S.Valpurgis.Vuartacū. ccxxvi.
valachia,varagri,vataſtica.ccxv
Vuaſſerburg. lxxxviii.
Valachia. ccxxv. vbii. ccix.
Veneti ger.cli Verra flu.clxxxii
Vetera caſtra.clxxxvii &.cxcix.&
Ventus qd xxix. (&.ccxxv
Veſpaſianus cōtra ger. cxxiii.
Veſtigia imꝑatorū in ger. xlix,
Vueſtualia. ccxxvi..Eiꝰ op,cxciii.
Vueſtria.ccxxvii. Eiꝰ oppi.cxciii.
Vuerdēbergenſiū origo. ccvii.
Verona, ccvi. Vuerdē.ccxxvii.
Vuerdenſis ẽpatus. lxxiii.
Vēnones,verbigenꝰ. ccxxv.
Velomādi,veromādi. ccxxv.
Virumū.xii.&.clxxxviii. &.zz6.
Vindelici. xii.q Sagittarii cxv. &.xciii.
Vincunt a Druſo.. cxv.
Vuiſſenlōch lxxvii.
Vitellius cōtra germa. cxxiii.
Et ipē a germa. fit impator.cxii.
Victorini ꝑmiū a victis ger. cxii.
Vii ginius ruffus. cxxiii.
Vibius cōtra uindelicos cxxii.
Vindex cōtra ger. cxxi.
Viuidarii cli.&.ccxxvii.
Viburgēſis ẽpatus lxxiii.
Vitūgi.clx. viſogotthi. cxxxix.
Viſogotthi Hiſpaniam recuperauerunt, lxi.
Viſoſaxones,viſontes clxvii.
Viſurgus.clxxxii viadꝰ.clxxxiii.
Viſtula ibidē.Vidius. clxxiiii.
Vuien. clxxxvii.&.ccxv.
Vindones. clxxvii.
Vuinhuſen. cxxvii,
vuingarten in Brabantia. ibidē.
vuingarten in Sueuia ibidem.
vuittenburga ibidem.
vireduum ccxxv
viſbium ibidem.
viducaſſes. ibidem
vidouiſſe. clxxxviii.
villacum cxxv.
vſbium ibidem.
vifnaben lxxxi.
vittikindus ſaxoniæ dux. lxxx.
vilſus fluuius. clxxx.
viſurgi cxc,
virones ibidem
vinuli ccxvi.
viliobona. ccvi.
victoali ibidem
vlmigeri. ccii.
vlbanectes ibidem
vlma ccxxv.
vlmenſiū mulierū facinus. cxiii.
vngarorū origo. xiii.
vngari, xxx i,
virtutes horū contra turcū lxxv.
vngarorū fortitudo. clxii.
Eorum boues, clxvii.
Eorū ꝓlia cōtra germa. cxxxix
Eorū ꝓlia cōtra germa. cxxxix
vngērū apd Iſtrū naſciē.clxxviii.
vrbes a ger. papis donatas xxx.
volgæ xix.&,ccxv.
vocabula ger.monaſylla.xxxviii
voirlandia ducatus. lxxiiii.
vormacienſes. ccxxv.
vormatiēſis epiſcopatus. lxxv.
vocalis cōtra germa. cxxiii.
vogeſus clxxii.vuormholt.zz7.
volcæ ccxxv.
vri clxviii. vrſæ.cxciiii.
vrgis. clxxxiii.
vratiſlauia, ccxxvi
vſipetes.cxxii vſpii.ccxxv.
vſſubium ibidem.
vuarmēſis epiſcopatus lxxiii.
vuirtenbergenſiū ducatus, & eorum Catalogus. xciii.

De littera X.

Xangen. clxxxvii.

De littera Z.

Zuifalt,Zeringen ccxx.
Zupff. lxxxviii.
Zeringēſiū ducū catalogꝰ xciiii.
Zeringēſes ad furſtēbergē. ibidē.
Zyrim quid. cxx.
Zonæ quot. cxcii.
Zonæ germaniæ cxciiii,
Ziſaria,Ziſa. cc.
Zubicca. cxciiii.

¶ Excluſimus ꝓterea lector humane ab Indice noſtro,paparum,imꝑatorū,regum,ducum marchionū, lantgrauiorū,plurimorūq; comitū genealogias,quorū memoria debita in ſolo libro tertio eſt exacta Multa quoq; loca honeſtiſſimorū auctorū emēdata paſſim reſtituimus. Nec id noſtro indici interſeruimus,in qbus ſeipm ſedulus lector iuuare poteſt. Quæ uero incuria in hac excuſſione prolapſa obiter recognouimus,illa ſūt .Folio primo.ubi ponit gallorū,ſcribe galatarū.Ibidē peloponeſiacarū, ſcribe,peloponneſicarū. Foł.ii.συγγνώσοι ſcribe συγγνώσοί,ſi πωαρχος,ſi πωαρχοσ Fo.iii.datiui græci carent ſubſcriptiōe,ibi.πραλαλία ἀράκλῆσ,ſcribe,πραλαία ἀράκλῆσ.fo.4.ἱρα.ſcri. ἱρὰ ibi.πὰπολύπως πὰπολύ πῖσ.Fo.7.vindeni.ſcri. Videlici.fo.ix.Sex.Ruf.Feſtꝰ,ibi.duas belgas,lege belgicas.ibi.ῥέθρισ ſcribe.ῥέθροις.Ibi.tecto rheno,lege tectos.Fo.x.Sabellico in Aenei.lege Enei.Ibi.bis friſios poſitum eſt, potes Friſos legere.Fo.xi.belgæ ſcriptū eſt.lege belgicæ.Ibi, Aenei,lege Enei.Fo.xii.Sexto Ruffo in lib. ad Valentianū,lege Feſto Ruffo in libro quē ad Valentinianū.Ibi. in ſtillicone,lege Stylicone.Fo.xiii. rhæticū,lege rhætiā,pariturus.partur⁹,ſine diſſimilatione,lege diſſimulatione.Totā ſeptentrionē.lege totū ſeptētrionē.Fo.xviii.Vngaria & Vngari ſine aſpiratione ſcribanᵗ.Ibi tēpeſtate,lege tēpeſtate,hunnis,lege hunnis.Et in margibus,Hungaros nec ab auaribus,nec homies,ſcri. Vngaros nec ab auaribus, nec hunnis.fo.xxi.in genealogia Scīr Rulgari hūni.ſcri.Styri Bulgari hūni.fo.xxv.in margi.In aliquibus exēpla.germanicū aīal,ſcri.germanic⁹.fo.xlii.ultimū verſiculū Euripidis ita legere potes ὑμεῖς δ' ἔχηθ' ὅμοιαι τοῖς βουλεύμαϲιν ſit tranſlatus.Vos uero ſilia vīs inſtitutis agitis.Fo.xlii. ſub quo ferulas ſubduximus,lege ferulis.Ibi Erhardo liſtrio.ſcri.Gerardo.Fo.xlviii.ꝓ deos græcos,ſcri.græcorū.fo.liii. auguſtinēſi,ſcri.auguſtenſi.Fo.lxii.in margi.heruiorū,lege herulorū.Fo.lxix.quiſq;lio, potes & quiſquīliis dicere.Ibi debita opa,lege dedita.Fo.lxxiiii.huptus,lege Ruptus.Fo.cix.patrias,lege triones pſios. Fo.cx.euſtochiā,le.euſtochiū.Fo.clxxxix.iſara,iſaurus.Fo.clxii.apoſtrophe, anaſtrophe, Foł.cvii.æoliis mallet uixiſſe cateruis,lege cauernis,uel ſub antris. Fo.cxvi.in aliqbus exēpla.λογόφοροι λοφόφοροιFo. cxviii.ῥὠμαικῶν ῥὠμαίων.Fo.cxix.Polybius in.iiii.lib.lege.ii.Fo.cxvii.ῥὠμαίων lege ῥωμαικῶν. Fo.cx.hymno cōmentario,lege hymni.Fo.ccxxviii.Nō Hiſpaniæ galliæue,lege Hiſpani Galliue.Iꝑe,l.ipo. ſtetrat,lege ſteterāt.qui fuerit,lege quin fuerit.Illita,lege illata.Fo.cxxxiiii.in aliqbus exēpla. crabones. crabrones.Cūctas Pānonas.ſcri.pānonias.bonoſus,ſcri.bonoſius. Fo.clvii.in aliqbus exēpla. Gaatarū. le.Galatarū.Fo.clxxxvii.Stereontū Laciburgū,lege Stereontiū Latiburgiū. areſiſſlauia, areſſlauianæ. Fo.clxxxix.pomeri,pomerani.Fo.cxxviii.quā Cato.le.quā a Cato.Ibi in littore rheni contulerit.ſcri. cōcubuerit.& in margine ſeruicia,lege ſeuitia.Fo.cxxix.duplex diſpendiū,lege ſtipendiū.Fo.cxcv.Andromada,andromade.Fo.ccxii.pinxiſſe,leg,fixiſſe.Foł.xxiii.lii.&.clxxxix. mattiaticū, mattiaticæ pilæ. & mattiatici,lege mattiacū,mattiacæ pilæ.licet & utrumq; tutari poſſit.Sicuti & fo.cxciii. parallelæ in fœminino genere ponit,receptior tamē uſus auctorū.in maſculino protulit.

In protreptica noſtra oratione.fo.iii.notis,ſcribe nobis. Numerꝰ præterea foliorū a folio clvii.uſq; ad.clxii. & a.ccxxi.ad.ccxxvi.traſpoſitus eſt.Perpere quoq; folium excviii.numero.cc.ſignatum eſt.Nec te primi uoluminis capita a fo.xxv.uſq.xl.in ſolo numero peccantia moueant debita eīm ac ſyncera ordinis ſeries permanſit.

T

VRBIS NORINBERGAE
CONRADI CELTIS PROTVCII GERMANI, IMPERATO-
riis manibus poetæ laureati, de origine, ſitu, moribus, & inſtitutis.
Norinbergæ libellus incipit fœliciter. Cap. Primū.

Præfatio ad Senatū.

CVM NVPER RELAXANDI ANIMI GRATIA in urbem ueſtrā ornatiſſimi ac fœliciſſimi Senatores cōceſſiſſem, ueſtrāq; florentiſſimā rempublicā, ordinē prudētiſſimi ſenatꝰ, modeſtiſſimos ciues, religionis ſuperūq; curam, ſacras ædes, cæteraq; urbis ueſtræ ornamenta diligentius contēplatus fuiſſem, cœpi mīta apud me tacito animo cogitare, quonā pacto & ego ueſtris uirtutibus monumētum aliquod relinquerē, & in ærariū ueſtrū uectigal aliquod non uulgare inferrem. Perſuaſus igit quantū anguſtia tēporis paſſa eſt, ut aliqd de urbis ueſtrę origīe, ſitu, inſtitutis, & moribus ſcriberē, litteriſq; cōmendarē, ut quēadmodū nomē ueſtrū, q̄d iam fere totū orbē ſua fama īpleuit, per cūctaſq;, terras, maria & emporia circūferē. Ita q̄q; in libris & bibliothecis a latinis & eruditis hoībus legi, admirariq; poſſit, maximeq; germaniæ noſtræ & eius inclytis urbibus, earumq; prīcipibus & rectoribꝰ exēplar & ſpeculū quoddā imitabile fore, quo imperiū Romani noīs cuius uos ſpecimē, decus, & ornamentū eſtis reuireſceret, reſurgeretq;, diui Maximiliani auſpiciis, de quo (ut ille iam prīdē animos noſtros multorū fœlicitate bellorū & gloria ſuſtulerat. Ita nūc piiſſimo patre Cæſare Fœderico ex hūanis ſublato, ipſoq; ad īperii habenas ſubfecto, pias & iuſtas ſpes noſtras quas cōcœpimꝰ, haud dubio dii patrii noſtraq; Germana numina fruſtrari nō p̄mittent. Quocirca ad ueſtræ fœlicitatis cumulū nihil ego egregius laudabiliuſq; accedere poſſe exiſtimaui, q̄ p̄ q̄ ueſtrę urbis laudes & annales illuſtrē hodie aliquem ſcriptorē fortirent, qui nomē ueſtrū & famā eloquētia romana extolleret, poſteritatiq; cōſecraret, muro diuturniore & penniore, quiq; a morte tueri uos poſſit cingens. Qua in re meminiſſe uos maxime decet Græciæ & Italię urbiū, quæ & ſi hodie magna ruina ſepultæ & collapſæ cōſpiciunt, tam celebri tn̄ noīe, & recenti quadā fama apud nos non ſupeſſent, niſi ut illorū ciues ęternitatis fuerant appetētiſſimi, ſua facta, dicta, & geſta litteris cōmendaſſent, liberos ſuos non in queſtuoſis tantū & ſeruilibus artibus inſtituētes, ſed longe ſpecioſius rati, ſi in philoſophia, & ingenuis diſciplinis eruditi, patriā ſuam ingenio, doctrina, litterarūq; claritate illuſtrarent. Sciētes ſe ſuaſq; urbes, opes, & familias eluuionibus, incēdiis, bellis, terrę motibꝰ, aliiſq; mūdi accidētibus, aliqn̄ euerti iterireq; poſſe. Ideoq; ſolis lr̄is (q̄bus ſub cælo nihil æternius & per uniuerſum orbē uolantibus) gloriā ſuam & famā in longū æuū, p̄rogare debere. Quorū hodie noīa nō trabibus aut ſaxis (quādoq̄dem & in illa tēpus uires ſuas habet) ſed monumētis æternæ laudis inciſa uidemus. In q̄bus, id eſt in illorū libris & hiſtoriis, dū eorū facta & ſapiēter dicta legimus & audimus, & quantū illi hūano generi p̄fuerūt nō ſatis uenerari & admirari poſſumus, dū in hodiernū uſq; diem p̄ficit per

illos uniuerſus orbis, & nedū reges & prīcipes ī illorꝝ libris & ſapīa ſe oblectāt & cōſolant, uerū oēm R.P. & totiꝰ uitæ ſerīē & imaginē ad illorꝝ emulationē, & tanq; ad ſpeculū q̄ddā imitabile cōponere enituntꝰ. O magna lr̄arꝝ bn̄ficia. O diuina mortalibus cōceſſa mūera, per q̄ ab ignorātia & obliuiōe īteritucq; uendicare nos poſſumꝰ mēoriā nr̄am in lōgū æuū & ſæcla trāſmiſſuri. Sed neq; ego iccirco hæc dixerim, q̄ uos ab hoīe germano, & ī medio hercynię ſaltu nato aliqd tale. i. eloquētiā, q̄ urbē vr̄am digne p̄dicaret, expectare debebitis. Quæ & ſi tāta ī me foret, q̄ uel nullli unq̄ mortaliū cōtigiſſet, tn̄ magnitudo & āplitudo laudū vr̄arꝝ, publicæ ac priuatæ ỹtutes, facile orōnē & oēm dicēdi ornatū extenuarēt & uincerēt. Satis ego mihi feciſſe arbitrabor, dū amicorꝝ p̄cibus parueri. Quo ego obſeruantiā & amorē meū in illos & erga R.P. vr̄am q̄dā teſtimonio nō uulgari cōprobarē. Apd' q̄s oro iudiciū dictionis noſtræ ſit, ut qd' illi me iuſſerint, examinēt, & dein laudēt aut cōtēnant. Neq; illorꝝ iudiciū q̄lecūq; futurū eſt ab iſtituto me reuocare debet, dū cōtra officiū minime facturū aut feciſſe me arbitror, ſi germaniæ meæ p̄ has nr̄as lucubratiūculas, (tanq̄ aliq̄ mūere) cōgratulatū ire cupio, q̄d talē hodie & nr̄a ętate urbē fortunatiſſimā, & pinde pulcherrimū īperii nr̄i domiciliū, in q̄ & nos q̄ndā imꝑator īſigniuiſſet, nacta ſit, q̄ ſua pulchritudīe & moderādæ. r.p. ſcia, nedū noſtris, ſed externis gētibꝰ admiratiōnē uiſendicq; deſideriū & amorē iniecit. lōq; famā eiꝰ & nomē, laudeſq; aliq̄s & ſi nō oēs, q̄d tn̄ fieri potuerit ab hoīe germano tētatas, nēo fortaſſe icōſultū, temere aut friuole factū exiſtiet. Accedebat ēt ut libētius huius rei aſſumeremus ꝓuinciā, tanq̄ pręludiū q̄ddā & ingenii expimentū ante editionē illuſtratæ germaniæ, q̄ in manibꝰ eſt, beniuolis lectoribꝰ p̄mitteremꝰ. Sed ne diutius hic īmoremur, ita urbis ſitū exordior.

De origine & ſitu, & regione urbis in gn̄e. Cap. ii.

EST locus in Hercynia. xl. M. p. patēs. Cuius tota terrę ſupficies q̄d nuſq̄ alīs in īteriori germāia cōperi, puluerulēta harena ſqualet, malignos & īfœcūdos undicq; colles a radicibꝰ alpiū & molli deuexitate, ī modū ſellę germanicę in hercyniū iugū uſq; ꝓcurrētes erigēs. Paſſim caſtellis, uicis, arcibꝰ, pagis, ꝓut ſolū fons, cāpus, aut paſcua inuitauerit, refertꝰ. Syluę tn̄ īexciduæ ſuus honos & ꝓpe tua frondis & tacti roboris glīa manet, q̄ uariarꝝ ferarꝝ & uolucrꝝ altrix in diuerſas cæli ptes lōgos ramos, ingētes & ętnos lucos, ueluti q̄ſdā maris ſinus expandit. Sed haud fœlici limo, uel ubere gleba, lœtaue uligīe, benigna aut obſeq̄nte tellure, uerū ieiuna & infœcūda glarea q̄ reluctāte natura īcolæ, ut ingeniū & hoīm īduſtria eſt, ad ptū fœcūditatēq; ſuſcepti ſemis cogūt, ubi fimo mergoq; & ſarmētis arborū intſtratis arena īpinguata, ſuccū alimētūq; uegetalis aīæ attraxerit, Parciſſime tn̄ & admodū tenui fœnore uotis rn̄det, neq; q̄tānis, ſed duobꝰ tribuſue annis ocioſis. Amnes duo nō ignobiles. Pegneſus, & Regneſus in eiꝰ regiōis tractu ſurgūt. Qui ubi ſe ꝑ bibulas arenas & ſterile carectū euoluerīt haud ꝓcul ab urbe, cuiꝰ ſitū dicemus, miſcent. Sed alt' ubi in fluēs ꝑ mediū illā abluit, diuiditq;. Ratiū tn̄ & nauigii utcūq; ſolutis niuibꝰ aut effuſis imbribꝰ ſociæ undę & cōfluus hūor ītumuerit, ꝓrſus īpatiens eſt. Quē illi arte facile ratiferū facerē, niſi curruū magis q̄ nauiū cōmoda aniaduerterēt. Piſcoſus alias & fertilis amnis ſapidoq; & uario gn̄e piſciū ubertim ſcatēs, q̄rꝝ noia nō facile dixeri, temulas, drutas, q̄s & uarias a coloris uarietate dicūt, aſchias, fundulā. Priſcis uocabulis affirmare fortaſſis nō auſim, In eius regionis harenoſæ ferme centro collis natiuus & arduus, qui urbi nūc īminet erigīt, ſaxoſus & ut natura ītræ eſt in unā petrā ex harenarū mole cōcretus, clemēti tn̄ cliuo ſenſim & leniter

aſſurgẽs,et placido aſcẽſu ſe faſtigiãs,in cui⁹ ſũmitatẽ et cacumẽ cũ puẽtũ eſt,ceſpitẽ amplũ mĩta arbore umbroſũ in ſiſtitudinẽ theatri circũducit æſtuãte ſyrio gratũ p fugiũ.In q̃ dũ circũlatis lumĩbus p̃ſtiteris urbis ſitũ ĩpamq; hercinĩã ad primũ ab urbe lapidẽ,& q̃ſi portis ei⁹ undiq; ĩminentẽ,& ĩſtar coronæ circũduci ĩtueberis. Sed ubi ſylua ſterilitate harenę exaruerit illã,q̃d mireris lucis ſatiuis reparãt,q̃nquidẽ ſe rendarũ ſyluarũ ſcientia noſtrorũ hoĩm ſolertia nup inuenta eſt,tantus amor nemorum Germanis eſt. Syluæ πεύμης sedecim milium eſt.Norici quondã a quibus nomen colli qui principis uenationi cubiculum erat, & urbi eſt dum ab Hunnis premerent,ut grauiſſimi autores prodũt,ea natura loci perſpecta,& cp eſſet ab ĩcurſionib⁹ tutiſſim⁹,& ob amnis uicinitatẽ ad inhabitãdũ accõmod⁹. In eo caſtellũ rudi ope cõmuniere.Ad amniſq; ripas,liq̃torias & ferrarias elaborãdi molliẽdiq; ferri officinas,q̃ arte gens illa ab antiq̃ claruiſſe mẽorat,extruxerũt,rotaſq; ĩpetu & rapiditate amnis circũactas machinaſq; ad uarios uſus & artes inuẽtas fabricauere. Aucta dehĩc ſobole,ut hoĩm ſocietate fit influẽtibuſq; aſſidue Herciniæ paſtorib⁹, eiuſq; loci aborigĩbus,hi cõgeſtis temere ſaxis & roborib⁹,foſſaq; oppidũ cinxere. In q̃d diuerſarũ artiũ & morũ hoĩes colluuie q̃dã ſine duce & legib⁹ collecti coiere latrociniis & rapinis ferarę more diti,infeſtã aliq; diu reddebãt Germaniã. Quãobrẽ p imp̃atores Cõrados & Henricos caſtellũ cũ arce ſua direptũ & expugnatũ legim⁹.Neq; a latrociniis,ab ĩdomitis et ſylueſtrib⁹ hoĩb⁹ tẽperatũ ẽ,donec imp̃ator exercitũ colli admouerit,muros erexerit,& coloniã deduxerit,domiciliũ ſibi in arce firmiſſima cõſtruẽs,ueterãiſq; et emeritis ibi relictis,q̃b⁹ regẽdę urbis gubernacula cõmiſerat,p̃cipiẽs ut uaſtũ nem⁹ ob rerũ cõmercia a latrociniis purgarẽt,tutũq; redderẽt,cui⁹ rei ĩ hodiernũ uſq; diẽ urbs ſtudioſiſſima eſt,& ad hãc rem emiſſarios ſp eqtes & pedites plres hẽt,q̃ oĩa nemoris latibula & luſtra a latronib⁹ inſeſſa, diligẽti indagĩe p̃grũt,tutãq; & ſecurã negociatorib⁹ uiã faciũt,hi publicis ſũptibus & ſtipẽdiis alunt.In eũ igĩt modũ urbs cœpta eſt,q̃ dein imp̃atorę nr̃orę freq̃ntia & crebris cõuẽtibus germanię p̃cipũ,q̃bus illa ſitu & loco,ut dicem⁹,p̃optuna eſt,ĩcredibile mẽoratu,in q̃s diuitias & opes ordinẽq; ſenat⁹ (quẽ hodie uidem⁹) breui coaluerit. Sed priuſq̃ de urbis ſitu dicam⁹,nõ incõmode putaui aliq̃d de Hercinia ſylua inſerere,q̃nquidẽ,p obſcuritate rerę germanię p̃timeq; itinerũ & pegrinationũ difficultate,p̃tim ẽt ignauia & nr̃orę hoĩm inertia,q̃bus illas res,hoc ẽ naturæ maieſtatẽ ingrere ludibrio eſt,a nullo hactenꝰ ſcriptore hũc locũ plene abſolutũ repio. Id ego non iniucũdũ literarum ſtudioſis futurũ ſpo,ſi ita ut illã labore & cura nĩa aliq̃t annis p̃mẽſi ſum⁹,hic breuit̃ abſoluem⁹.Nõ ſine maleuolorę hoĩm obtrectatiõibus, eorę ẽt q ſe ſũmas ſapiæ p̃tes attigiſſe arbitrant̃,uano nos q̃dã & uẽtoſo ſpũ parũq; ſtabili aĩo Vlixis errore teneri cauillãtes,Ego aũt int̃ difficiles illos pegrinationũ mea rũ labores & erũnas,q̃ peculiũ meũ bonãq; corp̃is ualetudinẽ nõ mediocrit̃ attriuerãt,eo oẽm anĩ cogitatũ cõuerti in eã ſane ſpem adduct⁹,ut ſi nõ patrianis & germanis meis,q̃ ut Cornelii ỹbũ eſt hoſpitib⁹ tm̃ fauẽt,placerẽ,exẽnis tm̃ & doctis hoĩb⁹ ad mai⁹ aliq̃d excudẽdũ laborioſa illa mea doctrĩa occaſio & ĩuitamentũ eſſet. Impiorũ illorę & barbarorę hoĩm iudicia de nr̃is reb⁹, p̃inde ac febricitãtiũ guſtũ exiſtimãs,neq; dignos de q̃bus aliq̃s ſermo hñdus ſit.Eos igĩt cõgerones & ỹberones ab honeſtis literis & eorę cultorib⁹ (ut eorę ỹbo utar excoĩcamus & cũ ſua ignorãtia relinq̃mus. De Herciniæ ſyluæ magnitudĩe,& de ei⁹ in Europa definitiõe.Ca.iii.

e St ſylua in Europa q̃ in Boreã ſpectat,q̃ ſe Rheni,Danubii,Albis,Viſurgi,

& Oderę,quẽ Sueuũ & guttulã a priſcis uocatũ reperio, Viſtulæq; & alioꝝ indytũ amniũ parentẽ iactat,græcis & latinis mẽorata ſcriptorib⁹,hãc germani,per q̃s fines ſe maxĩe extẽdit,Hercĩniã a pice,quã p̃ria lingua hartz uocam⁹,dixere.Hę igĩt ut taurus ſe per Aſiã,& Atlas p Africã,ita illa ſe p uniuerſam Europã ſpargẽs in gallię finib⁹ ab Ardenia ſylua,q̃ & hoc noĩe hodie gaudet initiũ originẽq; ſumẽs,dein p Germaniã & Sarmatiã in ultimũ Europę angulũ,& in ĩp̃os cæli ỹtices ſempit̃nis iugis cõcreatiſq; mũdo roborib⁹ ſe ,ppagat,ubi tranſrhenanas urbes,Friburgũ,Paduã,Heidelbergã,Franckonofordiãq; Mæni attigerit,diuerſa noĩa ſibi cõſciſcit,a Rhenicq; ripis ingẽtes ſaltus ĩmanes truceſq; ueteri religiõe lucos,p innũeros germanię & Sarmatię popl̃os efficit,q̃s nos hic ſũmatim p̃ſtringem⁹. A Friburgo igĩt in ortũ & ſeptẽtrionẽ uaſto & ppetuo tractu occurſantes int̃ ſe colles excipiẽs & ĩplicãs, hinc ad rheni latus, & in ĩp̃is radicib⁹ alpiũ poſitos Rhetos, Vindelicoſq; attingit,citra Oenũ,Lycũ,& Iſarũ lõgiſſimo dorſo ad Danubii uſq; ripas porrecta,rariore tm̃ & hũiliore ỹgulto,ut a frequẽti hĩtatore exciſa ẽ,Friſingẽ,Ratiſponã,Patauiũ Noricas urbes,ĩpmq; Ceciũ (q̃ & mõs caluus) norici ẽminũ,& Viẽnã Pãnoniæ attingẽs. Illic ad fontẽ Danubii & Necari p totã Sueuiã ſe late uaſteq; diffundẽs nigrã ſyluã,q̃ & bacenis a maiorib⁹ dicta ẽ,efficit,ut q̃ illa.c.colĩ pagis,ita hodie.c.haud cõtẽnendis ſueuiæ urbib⁹ referta eſt, donec ad Eichiſtodiũ uſq; urbẽ,a q̃rceto ſyluæ noĩatã,& almani amnis ripas attingat, q̃s aliq̃diu ſequẽs,donec circa fauces danubianas ab his p Norinbergẽſiũ harenas & trãſdanubianũ noricũ hercynio iugo,q̃ p̃s germaniæ editior eſt,ingẽti & ęno dorſo cõmittat̃. A q̃,hoc ẽ a piniſero mõte,ut ille q̃ttuor inclytos, & dites amnes ĩtra ſpaciũ duũ ferme M.p.nõ ſine admiratiõe & naturę maieſtate effũdit,ita ab eo mõte amniũ & ſyluarũ p̃nte q̃ttuor ramos ueluti ĩmania cornua in diuerſas orbis p̃tes porrigit, ỹſus actũ p Curiones cũ Sala fluuio,q̃ in Albin defert̃,in Turogos ad Zephyrũ,cũ Mæno bachifero ĩ Frãcos,q̃ tractu ſylua cũ amne ,pgrediẽs,mox nomẽ a collib⁹,q̃ ſe in leuã faſtigiat,accipit.Frãciſceq; ſteigervualt.i.ardua ſylua dicit̃.Deiñ ubi ,ppior rheno mæn⁹ fact⁹ eſt,uetuſtiſſima urbe ἐρεσ/ωλι Frãcorę metropoli irrigata,vñ & nob̃ origo ẽ ad Mildeburgũ oppidũ ſuis ripis ſylueſtrib⁹,ſyluæ duo noĩa ĩponit,ut dicem⁹ Ab Euro aũt cũ Egra fluuio,nabo p noricũ trãſdanubianũ fluẽte in Boemos ſe erigit, q̃s cũ undiq; tanq̃ natiuo muro cĩxerit ad ſeptẽtrionalia ei⁹ Albin & Oderã emittit,ad meridionale & oriẽtale ei⁹ lat⁹ marcomãnos & quados attingẽs,& ab his ĩ Carpathũ germaię caput,q̃ & ſueu⁹ eſt,cõſurgẽs, laſigib⁹,baſtarnis,dacis getiſq; cõtermĩa gẽtibus,ſed ad carpathi mõtis (q̃ frons germaniæ) radices reducto in ſeptẽtrionẽ ĩpetu, ſup̃ Iſtulæ & Oderæ,memuli,tibiſci,neſtri,boryſthenis,& tunuri,& tanais (q̃ europę & Aſiæ limes) fontes p ſarmatiã europæ,p agathirſos,& Sauromatas.i.poloniã, Lytiſaniã,maſouiã,bruſſiã,liuoniã ĩmenſo ſpacio & infinito tractu ad europæ uſq; fines diuagat̃,cũ ĩp̃o terrarũ orbe deſinẽs,& is q̃dẽ oriẽtalis ei⁹ tract⁹ a rheno eſt,nũc ſeptẽtrionalẽ p̃ſequamur. Ab heidelberga igĩt palatini rheni regia,ubi cattos a cheruſcis, & frãcos a ſorabis diuidit.Oddonis ſylua ab ĩcolis dicit̃,ſiue ex oddonis imp̃atoris do natione Amberbacẽſis cœnobii,ſiue ex loco nõ ignobili Odonoheim ubi Oddo in ue natiõibus p̃nox agebat.Ex alt̃a aũt Mæni ripa ubi Frãconofordiã & Aſtiburgiũ urbes mõteſq; e regiõe Magũdinę urbis,q̃ p̃ria ſculp̃ſit ſolidos ære characteres,& ỹſis docuit ſcribere lr̃is,attingit,ab abũdantia picis,germanice ſpeiſ hartz,hoc eſt picearia ſylua dicit̃.Ibiq; uaſtiſſime ſe iterũ dilatãs,donec flexo in ſeptentrionẽ tergo in obnoxios,q̃ alpiũ p̃ticula ſunt,& Cattorę ſeu Haſſiæ mõtes,& ab his uſq; ad Sycãbros,hoc eſt gelr̃eſes lõgis lateribus obtẽdit.Quo ẽt loco tribochos;ę a trib⁹ q̃rcub⁹ antiq̃ religio-

ne nymphis cõsecratis icludit,q cũ germani in galliã erũperẽt,in alẽa rheni ripa expul sis gallis cõsedere. Triboteſcp corrupto uocabulo q & Argẽtineñ.dicti sũt. Verũ ubi se ſylua,ut diximꝰp cattos & obnobios & buſſactores,qrꝝ uetꝰ & i hũc uſcp diẽ nomẽ & familia extat,extẽderit,mox Buchoniã regionẽ a ꝓceritate fagorũ dictã apd' iſigne Druidũ cœnobiũ Fuldã attingit. Abiis ad Viſurgi & vidri Amaſi & ſale fontes in ſaxo nes ad goſloriã,alberſtodiũ & brũſuigũ clariſſimas urbes ſe reflectit ỽſus ſeptẽtrionẽ & oceanũ nr̃m, q̃uis gẽtes ẽt ſine arbore uiuãt,lõge latecp uaſtis ſolitudibus diffuſa, ubi ẽtueterẽ ſui uocabuli ſignificationẽ adhuc ſeruat. Ab iiſcp iterꝝ in turogos & So rabos ſe recuruãs,inclytãcp urbẽ a noïe ſuo hercynofordiã dictã ꝓteriẽs,donec in her cyniũ iugũ a q̃ tantã ꝑegrinationẽ fecerat ingẽti fronte & cornu ſe attollat. Opulẽtas undicp urbes.xv.publicis gymnaſiis ornatas,diteſcp ppl'os,arces æreas & inexpugna biles,argẽti & auri,uniuerſicp gñis metalli diuites & ĩexhauſtas uenas mõtibus,iaſpi de,alabaſtro,& diuerſo marmorꝝ gñe,cryſtallocp nobiles uulcanias,picearias,uitriari as,& carbonarias,cyclopũ officinas,q̃rꝝ ut in pl'imũ Norinbergẽſes ciues dñi sũt. Sal' ẽt fontibꝰ,& ſubtraneis mõtibus,ſale lapideo ueluti ſaxo cõcretis. Fluuiis ẽt margarita rũ & auri feracibꝰ. Hoc efficit ut ſyluę ſicut & ẽrę,nõ eadẽ apd' oẽs popl'os facies ſit,ut .n.illa glebã ſabulũcp arenãue ſolo ſtrauerit,ita uerſus ſeptẽtrionẽ maxĩe taxũ & pinũ ꝓducit,obſcuris uallibꝰ,ſonoris torrẽtibus & ꝑ ſaxa ſe p̃cipitantibꝰ parũ lucida ĩferni ſpẽm p̃bens,ỽſus meridẽ aũt q̃rcuũ magis & fago uiburniſcp fida,ut ẽra ſaxea & lapi doſa ẽ maxĩe ad rhenũ,neccharũ,mænũ,& danubiũ. Pecorꝝ aũt & nobiliũ ferarũ ĩ ea ingẽs & ĩnumerabil' copia. Armẽta ẽt eq̃rũ mlta q̃ publice alunt nullo mortali opẽ cõ tacti Thermarũ etiã & ſaluberrimarꝝ aq̃ꝝ fontes, maxĩe ubi rhenũ attingit,lacꝰ etiã uaſtos ĩexcluſos & ꝓpetuos piſcoſoſcp,& diuerſo gñe piſciũ ſcatẽtes,ut in germania dicemꝰ. Deuolucribꝰ aũt & de ſyluro ĩ mæno fluuio (ut apd' autores ẽ) nihil cõpertũ habeo. Mlta em̃ deſiiſſe q̃ hodie nõ ſint,& multa renaſci in rerũ natura q̃ olim nõ fue rint noua cœleſtiũ corporꝝ,ſi qd in mũdo nouũ aliqd emergere põt,cõfiguratiõe cre dideri,ſed nihil ĩ hac ſylua druidũ cœnobiis illuſtriꝰ ẽ. Genꝰ illd' pſhorꝝ apd' gallos græ canice uiuẽtiũ erat,q̃s πὰ ν φευός. i. a q̃rcubus noïauere,inẽ q̃s ut ab ill' antiqtꝰ,ut abrag & gedeonis q̃rcus teſtis ẽ oracla effundi credebãt. Ita illi ueluti oraculorꝝ & ſortiũ ful minũcp q̃rꝝ illa arbor obnoxia interp̃tes,tales cõſedebãt q̃les nudiꝰuidimꝰ,dũ ioãnes θεόφιλοσ uir ſũma eruditiõe & ĩgenio nos in pr̃iam ſuã ad radices piniferi ſecũ adduce ret,hic dũ forte ĩ cœnobiũ diuertiſſemꝰ,imagines lapideas ſex uetuſtiſſimo ſaxo ad fo res tẽpli ꝓieti iſertas cõſpeximꝰ,ſeptẽ pedũ ſingl'æ nudis pedibꝰ,capita ĩtecti,græcani co pallio & cucullato,perulacp & barba ad inguina uſcp ,ꝓmiſſa,& circa naris fiſtulas bifurcata in manibꝰ liber & bacꝰus diogenicus ſæuera fronte & triſti ſupcilio,obſtipo capite,figẽtes lumĩa ẽris,hi q̃ndã apd' gallos,ſiue interp̃tãdæ religiõis,ſiue ſolitudinis gr̃a q̃ expeditiores ĩ inqrendis rerũ cauſis eẽnt in nemoribꝰ & ſaltibꝰ cõſedere, multi tudinẽcp uulgi ad ſe pellexere,Poſtea aũt cp Tiberiꝰ cæſar iꝑos ,ꝓpt' factiões q̃rꝝ du ces erãt galliis excedere iuſſiſſet,illi in germaniã cõmigrauere,& ſub Carolis, Arnol phis,& Oddonibꝰ chr̃ianã religionẽ interp̃tãtes,totã hercyniã in amœnis & irriguis uallibꝰ,& aprorũ & ceruorꝝ ſaltibꝰ,ſub ãnoſis & nigris q̃rcubꝰ,a q̃bus cœnobiorꝝ ſuo rũ noïa sũt,occupauere. Qui nũc diuitiis & opibꝰ ita creuere,ut regibus & pr̃icipibus nr̃is nõ ĩferiores sũt,ſeu luxũ,ſeu arma cõſideres. Mlti ex his ut diuitiis & urbibꝰ aucti fuiſſent,& ut illis dynaſtiã cõiungerẽt,excuſſo religiõis ſeueriõris iugo,abiecto cp cu cullo,quẽ adhuc ſtatis ãni tp̃ibus ferũt licẽtioris uitæ habitu popl'ariẽ uiuere cœperũt. Cudiẽ adhuc apud frãcos nũmi genꝰ,apd' q̃s Burgardꝰ & Kilianꝰ Britanni,a q̃ religio

ortũ hũit docuerãt,q̃d a druidũ noïe druidẽſues dr̃. Magna ,pfecto græcis nũc & ſem pitẽno a noꝭ gĩa hñda eſt,q ppl'm olĩ efferũ,& quẽ nll'a arma domare uncp potuerũt. Nũc illi religiõe & uitæ ſctitate ad mitiora ſtudia & ĩgenia cõuerterũt,& q priꝰ ĩ nẽo ribꝰ & ſyluis uagi iã ꝑ illos ĩ cœtũ & ſocietatẽ cõgregati clariſſimo impio,ſctis legibꝰ, & optis moribꝰ ,pbe degũt. Cęterꝝ ſylua iꝑa trãs fiſtulã Viſontes,q̃rꝝ uenatio ſarma tis gl'oſa & uros hẽt. Sed in Maſſouię tm̃ finibꝰ,a q̃ imꝑator Fridericꝰ.iii.matñũ genꝰ duxit. Mõtes ẽt in friderici ſaxonie pr̃icipis ẽra, q veſuuiũ & ethnã ſempiẽnis ignibus imitãt. Illud aũt in eiꝰ nẽoris mõtibꝰ,q ab alpibꝰ ut diximꝰ ꝑ germaniã & ſarmatiã ppe tuo dorſo ĩ carpathũ uſcp excurrũt,mira naturæ ,puidẽtia accidit,ut flumia a medio il lorꝝ ſpia decidẽtia hĩc in oceanũ & ſinũ codonũ a gotthis accolis dictũ p̃cipitent. Hinc ꝑ danubiũ ĩ põtũ ſe euoluãt,tãtę ẽrę ſæpiꝰ anguſtia,ut q̃dã arces & ruſticorꝝ caſulę dũ ibres ſuſcipiũt ĩ diuerſa ꝓmaria,ſicut in apẽnino fit,ac uno tecto trãſmittant. Caro. Mag. dũ apd' frãcos ageret pulcherrimũ facinꝰ Herculẽ & Xerxẽ ęmulaturꝰ,aĩo agitauerat dũ ꝑſuaſũ ſibi fuerat poſſe ꝑcõmode de rheno in danubiũ nauigare,& ,pinde ab Eu xino ĩ externũ oceanũ copias traiicere,ſi in Regneſũ & almonũ fluuios,q.x.milibꝰ tm̃ diſtãt eiuſmõi foſſa duceret,q̃ cẽt nauiũ capax. Cõfeſtim rex cũ oĩ militũ mltitudine ĩ eo labore totũ autũni tp̃s conſũpſit,ductacp eſt foſſa cuiꝰ ueſtigia adhuc cernimꝰ,quã & hodie accolæ traiectũ dicũt,duorꝝ M.p. longitudine. &. ccc. pedũ latitudĩe, ſed inua nũ labor oĩs ceſſit. Nã ,ppt' iuges pluuias, & terrã q̃ ſabuloſa erat opꝰ fieri nõ potuit, q̃tũ. n. terræ a militibꝰ interdũ egeſtũ erat,tantũ noctibꝰ humo iterũ relabẽte ſubſide bat. Acceſſit ad tã pulcherrimi opis retardationẽ oĩmoda & vltima Saxonũ defectio. Hac igit̃ ſyluę digeſtiõe definita eiꝰ q̃dẽ lõgitudo ĩ europæ finibꝰ a moſa gallię fluuio in tanais uſcp fontes accipiẽda ẽ,latitudĩe ab alpibꝰ in oceanũ ferme germanicũ porre cta. Milliaria ſiqs rem curioſius inqrere uelit,ex ſupputatiõe cæleſtiũ circulorꝝ & gra duũ colligat,in q̃ tractu hoc eſt ſeptẽtrionali tres nobiliſſimas gẽtes,ſueuos,frãcos,& Boemos ſylua ſuis ſaltibꝰ claudit. Moribꝰ tm̃ & lingua religionecp differẽtes,regiões iꝑæ admodũ lætæ & opimæ ꝑennibuſcp fontibꝰ & flumĩbus ĩpeditæ. Gẽtes iꝑæ pu gnaces regũ & ĩperatorꝝ nr̃orꝝ parẽtes & nutrices,facileq̃ geſtarũ rerꝝ gl'ia hodie inẽ cæteros germaniæ ppl'os pr̃icipes iꝑe ꝑ hercyniã & eiꝰ colles ĩ morẽ theſſalicorꝝ tẽpe undicp circũſeptę,itus glebulẽtę,uini & frugũ feraces. De q̃bꝰ ĩ germãia q̃ χωρογραφίαν attinere uiſa sũt diffuſius ſcripſimꝰ. De imagĩe & deſcriptiõe Norinbergæ. Ca.iiii.

VRbs igit̃ Norinberga negociatrix tota & q̃ſtuaria opꝑoſam quãdã cõgerĩẽ & negociationẽ cõtinẽs,& quã ex cõiectura lõgitudinũ et latitudinũ ſegodonũ a CL. Ptolemæo noïatã iuenio. In mediis eius regiis & nemoris harenis ædi ficata ſpacio murorꝝ octo milibꝰ patet,tr̃iplici muro & foſſa una ſupbiſſime cincta,ue terẽ ẽt foſſã & antiq̃ urb̃ ueſtigia itus hñs, ỽſus meridiẽ ut ab amne recedit latior,ĩ ſe ptẽtrionẽ adductior,nec oĩno rotũda,ſed de ĩduſtria aliqñ reducto ſinu,ut oppugna tu difficilior foret ãguloſa,lapide murorꝝ undicp ſecto & harẽulẽto quẽ paſſim in eiꝰ regiõis collibꝰ & cãpeſtribꝰ locis terrã effodiũt,cuĩ peculiaris q̃dã mollitũdo eſt,& ut coagulatę harenę natura facile ferro cedẽs. Qui ubi ad auras expoſitꝰ ẽ ſole & uẽtorũ flabris uelut igne cõcoctꝰ idureſcit,p̃iñ ſtruẽdis ędibꝰ aliiſcp ędificiis p̃idoneꝰ,foſſa urb̃ latitudĩe. xx. cubitorꝝ patet,altitudĩe ferme totidẽ eminẽs,inẽ .ii. muros ꝓpendiculariẽ erectos inẽlabẽte riuulo & ceſpite herbido,quẽ ferarꝝ greges,cerui,hĩnulicp depaſcũt Turres in ĩteriori muro q editior ẽ q̃drãgulę & ſecti lapidis p circuitũ eminẽtes pari ſpacio diſpoſitę ducẽte erigũt,q̃bus uigiles ad excubias urb̃ ĩpoſiti q ululãtibꝰ cornibꝰ & clãgẽtibꝰ cõciſo & cõtinuo cãtu tub̃ ingrediẽtes hoſpites iꝑmcp ſydꝰ exoriẽs ſalutãt

& excipiũt. Vtq; lux occiderit, cãtu illã ex antiq religiõe & ueteri instituto, ꝓsequũt. Prę cone ẽt noctis horario & excubitore, q ꝑ statiões urb, excubias noctis, ut ille ĩ turrib⁹ singlas uoce denũciat, horis diei & noctis ad ãnuã syderis declinationẽ, & ei⁹ sup orizõtẽ morã, i. umbrę & lucis q̃titatẽ nõ sine sol' accedẽtis & recedẽtis obseruatiõe inęqliẽ discretis, singlisq; horis ĩ q̃rtas ꝑ pulsũ mallei diuisis. Et in q̃ttuor urb regiõib⁹ a q̃tuor excelsis turrib⁹ ordie denũciatis. Tãta apd' fœlicissimos ciues tpis usura ẽ, cui⁹ nlla honestior auaricia & grauior iactura. In añmurali aũt q̃d fossę urb iminet fere turres totidẽ, hũiliores tñ, & ubi muri flex⁹ poscit teretes & rotũdę, singlę machis, & tormẽtis, balistis & muralib⁹, & armis, uarioq; mlto gñe telorũ oppletę, & tãq; ad ꝓsentaneã ex pugnationẽ istructę. Mœnia pinata coctili latere tecta. Muri aũt interioris crassitudo tãta ẽ, ut bini armati ꝑ circuitũ isertis mutuo brachiis sine ꝓiculo cõmeare pñt. In añmurali idẽtidẽ, portas ingẽtes ĩ diuersas germaię ptes ducẽtes. vi. hẽt & duas angustas, singulę arduis turrib⁹ & fortissimis ꝓpugnacl̃is p̃munitę, in q̃rũ frõtispiciis cernere ẽ aq̃las bicipites mlto auro uestitas, opa nrorũ ipatorũ de romãis q̃ndã spolia & iã portis nr̃is, ut q̃ndã romão foro locata rostra, ꝑ portas aũt cõsulto nõ recta, sed ĩ obliquũ flexa ducit ĩ urbẽ uia, locũ ãplũ & mltorũ hoĩm capacẽ, mœniaq; ãbicioſa hñtes, q̃ uel ꝑ sidio portę dũ ipetus exigit eẽ possint, aut irrũpẽtes hostes desup saxis telisq; obruere. Portę aũt catẽis, uectib⁹ ferreis cõcellatis & pẽsilib⁹ clatris seu cataractis obfirmatę, ab imo p̃acuta cuspide & ferreis lãceis obductę & aculeatę, q̃ dimissę ingressũ hostiũ arcẽt, aut subito decidẽtes imꝑssores ꝓsternũt & cõfodiũt. Aq̃ductũ urbs a meridie hẽt abluẽdis deuehẽdisq; sordib⁹ ĩ diuersas plateas coact⁹, q cęcis tandẽ cuniculi in amnis alueũ defert. Amnis aũt ubi ab ortu ꝑ patẽtes arcus clatris & fortaliciis mũitos, ubi ĩsulas efficit. Pria ut arte fcã est a cõgesta tra & harẽa nomẽ hẽt. Scd'a angustior, sed illa prior latissima amœnissimũ ãbulaciũ ꝑ circuitũ circũducẽs dẽsum & plenũ ĩ speciẽ nẽoris comata arbore æstiuis umbris ꝑamœnũ arborib⁹ ad utrãq; amnis ripã ueluti colũnis porticũ efficiẽtib⁹, loco itus patẽtissimo & ad solẽ apto, ĩ q̃ lineã uestẽ q̃ germãę mlieres frequẽti⁹ utũt ad solẽ undarũ aspgine, albore cãdoreq; illiciũt. Hũc illi locũ a pallore nos collybiũ aut cõditoriũ, si ita liceret loq dicerem⁹, Quẽ circũ ut ęstiuis lauatiõib⁹ amnis psalubris ẽ ad lucis occasũ & nocte itẽpesta mltitudo hoĩm calorẽ releuãtiũ cõfluit submissis cãtib⁹, & dulci murmure ꝑ opacas & tacitas umbras gradiẽtiũ, audires tũc uarios adulescẽtiũ & iuuenũ puellarũq; cõcent⁹, blãdęq; se salutantiũ & excipiẽtiũ mirũq; dictu, nullã unq̃ hic factã cędẽ aut ortã cõtrouersiã aut rixã tãta aiorũ & naturę cõsensu ad amorẽ & aicicliã ꝓperantiũ. Adiacẽt Thermę medẽdis releuãdisq; corporũ ęgritudib⁹ saluberrię, salutaris unda ubi uerno tpe ab accessu syderis teporẽ spiramẽtũq; uiuificũ accepit, uenãq; suã largi⁹ apuerit mltitudinẽ languẽtiũ in cõe diuersoriũ recipit, uires & uigorẽ sensificũ mẽbris & artub⁹ ĩ prauũ delapsis restituẽs, maxie sole ꝑ taurũ & gemĩos ☿nalia sydera trãseũte medic⁹, & ad sanãdũ efficax liq̃r, amnis aũt ubi ꝑ. xii. põtes sublicios & secti lapidis, qb⁹ urb ptes cõiungũt & ꝑ innũeras rotas pq; arcus duos regios ferreo septo clatratos sese euoluerit extra urb muros ad ripã suã locũ publicũ & ꝑamœnũ hẽt, quẽ pratũ alleriũ ipi dicũt. In hoc die festo iuuẽt⁹ & oĩs ętas effusa ☿no tpe uelut in cõe theatrũ cõfluit. Iuuẽes ĩ palęstra, lucta, saltu saxorũ, stipitũ phalãgę & hastarũ iaculatiõe, aliisq; exercitiis & ludis cõtẽdũt, uiresq; & mẽbrorũ robur expiunt, uarioq; applausu & cachĩno uacãti ppl'o p̃bẽt spectaculũ. Loc⁹ is. ccccc. pas. lõgitudie patet, latitudie angustior. Int⁹ q̃terna serie arborũ iusto intuallo distẽtiũ consitus, sub q̃bus q̃ttuor fontes irrigui oriunt. Tres in altũ singuli q̃ttuor fistulis & cãnis æneis garrulũ liq̃rem effundũt, in morẽq; imbriũ spargũt

amplis lauacris colimbis & natatoriis teretis, & cauati lapidis suppositis. Quart⁹ peri feria secti lapidis ad imũ ꝓspicuus in ipo prato erũpit uena uberrima, largissima, & saluberria haustu, pegasũ & libetridẽ putares, si musarũ imagies, aut phœbi simulacrũ exꝑssum hiet tam lœta facie, uiridi & ꝓdigo herbarũ cespite & odora dũ florẽt arborũ opacitate, adstrepẽtib⁹ ꝓximi amnis ripis, uariocq; & dulci cõcentu uolucrũ ex colle q adiacet frugiferis arborib⁹ & uitib⁹ amict⁹, q in arcẽ usq; cęsareã porrigit. Vbi ab occasu arx p̃rupta petra, fossę urbis altitudie. c. cubitorũ ambicioſissime imminet.

De arce impiali, fontibus, ædificiisq;, & foris urbis, ortis, & officinis metallariis. Cap. v.

VRbs igit in eũ modũ sita ad utrãq; amnis ripã ꝓna est, tectaq; & ædificia sua hũiliat, molas machĩarias, & papyrianas, frãgendę frugis, formãdi æris secturas & stridẽtis serrę rotas uariasq; metallarias officinas amplectẽs, q̃ incredibili arte & miro ingenio, arma, enses, cuspides, loricas, frameas, tela, cultros, nouacl̃as, caldaria, pelues, patellas, acus, forpices, sartagies, giros, filaq; ferrea & ænea, & honestæ supellectilis uaria uasa, escaria, lotoria, & potoria cudunt & expoliũt, rotis ipsis malleisq; & machis uelut in officia Brõtis & Steropis intẽ se cõsonãtibus, ipisq; aq̃rũ nymphis de tãta seruitute & laborib⁹ suis conq̃rẽtibus, Ferũt ibi primũ artẽ extenuãdi ducẽdiq; radii ꝑ rotarũ labores inuẽtũ a q̃dã Rudolfo, q dũ artẽ uelut arcanũ occultaret, magnasq; ex ea diuitias conqreret, ob hoc cæcis ciuib⁹ (quẽadmodũ usu uenit in lucrosis ꝓuẽtibus maxie apd' auctionarios) ingrędę eius artis cupidinẽ inieciſſe, q filiũ eius induxerãt & corruperãt, ut interiorũ rotularũ labores & tenellas q̃ ferreã bracteolã ꝑ angustũ foramẽ prendũt, sicq; ꝑtinacit̃ trahẽdo extenuãt archethypo aliq̃ exprimeret, q̃d factũ dũ pat' cõperit uelut in isaniã & furorẽ actus, filiũ trucidare statuisse ferũt, nisi se ille aspectui suo subtraxisset, manibusq; elapsus abstigisset. Ab amne aũt urbs sensim & lenit' assurgẽs ☿sus Boreã, Eurũ & occasũ pomeria suburbana uiridaria, hospitiua uoluptuariosq; ortos inũeros extẽdẽs uario gñe fructuũ, florũ, & herbarũ, ꝑgriniscq; arboribus cõsitos oleribus, caulibus, rapis, cæterisq; fructibus p̃cocib⁹. In hortis iterstructis ædicl̃is captãdis, umbris, ęstiuis, delitiis, aucupiis, & dedinãdis imbribus accõmodis, uiuariis piscĩũ & auiariis, ĩtus capacissimis uinisq; feracib⁹. Oppidulũ ẽt oriẽtali portę adiacet, q ☿ Verdã a saliceto amnis dicunt ad sagittæ ferme iactũ, in q̃d tanq; coloniã mltos ciues oparios, fullones, & diuersarũ artiũ mgros urbs ipa deduxit. Et extra q̃dẽ urbis imago cũ arte sua sacrisq; ædibus pulcherria specie ingrediẽtiũ se ocl̃is infert, & cõtẽplatiõi p̃bet. Ingressos maiori admiratiõe rapiẽs. Plateæ amplæ & mũdæ, & ad solẽ aptæ saxo durissimo undiq; ꝓꝑ onerarios curr⁹ stratæ. Catheniscq; ingẽtibus maxio sũptu obseratis, ut si qñ seditio principũ orta eẽt, aut exercitus ꝑ urbẽ iturus, ciuitas tuta & occlusa foret. Puteis publicis. c. & xx. Cãnalib⁹ aũt & fistularĩis tribus sup̃. xx. optunis locis ꝑ urbẽ ob incẽdia & necessarios usus extructis, duob⁹ ẽt fontib⁹ subterraneis uenulis erũpẽtibus, aq̃ ut ꝑ harenas colata est dilutissima & suauissima potu. Fora mlta habet, rapariũ, porcoriũ, lactariũ, uinariũ, frumẽtariũ, caballariũ, oporionũ, ul' obsoniũ a fructibus sic dictũ, ex illis q̃d spaciosius est negociatorũ fontẽ hẽt secto lapide multo auro uarioq; genere sculpturæ ornatũ, uirorũ fortium imaginibus circũpositis. Materia eius instar piramidis erigit̃ opere mirabili ferrea & cancellato septo. Intus lauacro amplissimo subposito, in quod sedecim cannis aurati profluens liquor se colligit. Adiacet diuæ uirginis phanũ per Carolum quartũ magnifico opere cõstructum,

opibuſq; regiis dotatũ. Expulſis ab eo loco Iudeis q oẽs fõtes urbis ueneno ifeciſſe cauſabãt, excidẽda, pfecto gẽs aut ad Caucaſũ & ultro Saurõ atas ꝓpetuo exilio relegãda, q̃ ꝓ uniuerſũ orbẽ i ſe totiẽs irã numinũ cõcitat, hũani gñis ſocietatẽ uiolãs & cõturbãs. Aedificia aũt publica urbis & ædes ei⁹ priuatæ & publicæ ingẽti ſũptu & lõgo labore exornatæ tectaq; largis ifuſa diuitiis, duplici latere rubẽtia, a baſe cubica & tetragona i trigonũ, pdiuatis tectis (ut dũ ibris niueſcẽ ſolutæ fuerit deducant) in arctũ liberaliſſime cõſurgũt. Parietes oĩm ferme ædiũ ſecto lapide oli ruderib⁹ & ỽgultis, ꝓ ſimplicitate illi⁹ ſæcli argilla obliti, cretaq; aut gypſo cemẽtario ope obducti, a fũdamẽto largiſſimis ipenſis in ſũmitatẽ erecti eluceſcũt, ut plane nõ ad ciuiũ, ſed ad regis & pricipis hũani gñis, & iperii domiciliũ cõſtructa exiſtimẽt. Feneſtrę patẽtes & colũnulis poſtibuſq; fulcitæ, mlto ferro circũſeptæ rotuliſq; uitreis, ꝓ aeris intẽperie obcluſæ, ante q̃s multorũ gña florũ & peregrinę herbę teſtaceis uaſis uernãt & redolẽt, q̃ ubi aura ſpũ agitata fuerit, cubicula & ædes, ut patulæ & pflabiles ſũt odore ſuo iplent. In ædib⁹ penetralia & meditullia mlta, in hiſq; mũda uariaq; ſupellex auro, argẽto, cæteriſq; theſauris & metall' referta. Maĩfeſtior tñ nulla ſupellex q̃ framea, camiſea ferrea, claua, equos, eaq; ad priſcæ nobilitatis & antiq̃ ſuæ ſtirpis, & gñis claritudinẽ in oſtẽtatione hñt, ad quẽ armorũ apparatũ tenues etiam oparii cogunt̃ tanq; ad neceſſariã ſupellectilẽ, ut ad quẽcunq; motũ & trepidationẽ (externã aut domeſticã) manus ꝓmpta & expedita ſit. Collis aũt cuius meminim⁹ latera ſua in ortũ & occaſũ circũducit, urbẽq; ipam extẽdit, mlto undiq; & frequẽti habitatore circũ radices ſuas dom⁹ regias, & diuerſoria ſpacioſa ample xus, q̃ cæſaris familiã & eius aĩcos magnificẽtiſſime recipe poſſũt. In collis ỽtice duę arces egregię. Maior in occaſũ reſpiciẽs ex urbe anguſtũ aditũ ꝓ petrã exciſam admittit, q̃ regias aulas & cęnationes laq̃atas magnitudĩe patẽtes, & ornatu locupletes habẽt. Illaq; cæſaris & Romanorũ regũ domiciliũ eſt. Cæſar Fridric⁹ ut ortis plurimũ ſe oblectare ſolebat in ea arce pẽſiles ſibi ortos fieri fecit, pilis onus ſuſtinẽt, altitudinẽ muri ęquãs, ſolũq; ſup ſtratũ herbarę & arbuſtulorę patiẽs ẽ. Altera aũt arx q̃ huic ab ortu adiacet (a q̃ comitib⁹ illius loci q̃ndã titul⁹ erat) nũc pene exciſa & demolita eſt, ꝓxio bello, & in eius locũ publica dom⁹ frumẽtaria cõſtructa, ꝓpugnaculũ ad urbis excubias habẽs, ꝓ q̃d porta in pomeria ỽſus ἄρκτον ducit, q̃ utriuſq; arcis pietes ꝓ exciſam rupẽ ad ꝓpendiculũ. xl. cubitis ſurgũt foſſa uelut ĩmenſa dehiſcẽte, & ſe laxãte ualle, pfũdiſſima & latiſſima, ambicioſũ ſane opus & uiolatæ naturę pulchrũ ſpectaculũ. Collis delubra tria, & ornata habet, duo loco publico ciuib⁹ ſp patentia diuæ Margaritæ, & Vualpurgi dicata. Tertiũ in impiali arce anguſtius, quo Cæſar rei diuinæ, & ſacrificiis cæremoniiſq; adſiſtit, ferũt uulgo illud q̃ndã Dianæ fuiſſe phanũ, eiuſq; rei argumẽtũ adducũt εἴλωλον uetereſcq; quaſdã & incogniti ſimulacri imagies, q̃d ego ut mlta in Germania incõperta habeo, ſic an hoc ita ſit nec ne, nõ q̃dẽ affirmauerĩ. Puteos duos collis hẽt, unũ mõtis radici & turri ueteri adiacentẽ, alterũ in uertice exciſũ, cuius pfunditas uiſũ fruſtrat̃, aq̃ machina miro ingenio & facilitate hauritur. Turres aũt q̃ttuor in circuitu collis, uaſta & ardua mole circũpoſitæ eminẽt, duæ ad Cæſaris arcem urbẽ ipam deſpiciũt, reliq̃ ad ortũ ſolis adiacent in Auſtrũ & Boream, ꝓſpectantes, una ex illis altior, & q̃ in magnũ cæli terræq; tractum uiſum admittat, longo latoq; ꝓſpectu patens, regionũ ſpecula ab illis uocatur, fama eſt hanc diui Sigiſmundi imperiali tempore tumultuario opere conſtructam, dum ciues aliquorum Germaniæ principum fœlicitati urbis, auctui &

opulẽtiæ inuidentiũ, impotentiã, dominationẽq; ſuſpectam haberẽt, uerit i nẽ aliquẽ ſubitũ motũ aut ſeditionẽ (ut nouarũ rerum cupidi ſunt) in urbe excitarent. Ideoq; prẽs Cæſarẽ adiiſſe rogaſſeq;, ut urbi & arci ſuæ præſidiũ tutã mencq; aliq̃d ponere ꝓmitteret, at Cæſar quicq̃d, inq̃t, in lunæ cõuerſione extruere poteritis uobis ꝓmiſſum ſit. Illi priuſq̃ ſydus ſe impleret, & ad ſecundũ coitũ rediret, tantã molem in auras erexerãt, multorũ ſane hoĩm & ꝓperantium opus. Altera turris uenerãda antiq̃tate cõſpicua eſt, religioſeq; a ciuib⁹ uetus Norinberga noĩatur, ſcabro lapide, & fœda ſitu, ut ab imbribus tẽpeſtati buſq; exeſa eſt, longi æui, & mutati ſæculi euidens ſignũ, figura eius non rotũda, neq; tetragona, ſed præter conſuetudinẽ ędificiorũ noſtrorũ longa abſidẽ deformata.

De uerticalibus urbis, ſyderibus, & qualitatẽ, aeris ualetudine, & habitu populi. Cap. vi.

SYdera uerticalia duæ de prima magnitudine ſtellæ urbem ferme intuẽtur, & una quã in lyra, & altera quã in auriga cõſpicimus, quæq; in latitudine eius inclinationis mũdi intra circulũ arcticũ, & æſtiuũ cõuerſorẽ in cæli imaginibus declarant̃, ut genua herculis, hũerus Boẽtis, alia ſiniſtra oloris, Andromedæ pedes, poplitesq; Caſſiopeæ, Perſei umbilicus, flexuraq; poſteriorũ pedũ maioris urſæ. Ex ſignifero ỽo maxĩe ỽginis ſydus imitat̃, q̃d & ingenia & ſigna urbis aquila uirgineo capite deformata teſtant̃, ex quorũ naturis, q̃d cuiq; ingenio, arte, ſeu cõiectura licet, & q̃d uelit & poteſt eliciat. Urbis paralellus, qui & ꝓ Boryſthenis fluuii oſtia ducit̃, & latitudo ſeptimi climatis, quæ ex terræ deuexitate accipit̃, q̃draginta nouẽ ptibus & aliquot minutis ab æquatore abeſt, diem habẽs minorẽ paulo horarũ ſedecim lõgitudine Europæ ferme media. Quo fit, ut urbs nõ modo uniuerſæ Germaniæ, ſed totius Europæ medio cẽtro cõdita ſit. Quippe quæ tantũ a Codono & Hadriatico ſinu diſtat, & ab Oceano externo & Tanais ripis pari fere ſpacio. Quãobrem Ioãnes de Mõte Regio cõterraneus noſter aſtronomorũ & mathematicorũ noſtræ ætatis facile princeps, ꝓpter uniuerſalẽ cõuerſationẽ hanc ſibi urbem in ꝓpetuũ domiciliũ elegit, ut cũ uiris mathematice ſtudioſis cõmercia & obſeruatiões ſuas cęleſtes opportune hĩre poſſet. Sed cæleſtia forſan odia hũc uirũ (dũ plura poſteritati pararet) ſuſtulerunt. Regio urbis neq; caloribus, neq; frigoribus nimis infeſtat̃, aeriſq; & cæli illius clemẽtia, & qua nõ benignior in germania eſt, ſumma tẽperies & benignitas eſt. Quippe quæ in arena ſita eſt, amneſq; duo q̃s diximus neq; paluſtribus uliginoſis, aut ſtagnãtibus locis profluant, illud maxĩe efficit, ut terra ipa halitũ puriorẽ ſpiret, & uaporẽ ſiccioręm exhalet, hĩc aer purgatior & a uẽto trãqllior, ipaq; corpa ualidiora, animiq; uigor cæleſtior, igeniaq; eleuatiora & ꝓſpicatiora. Et quẽadmodũ alia ibi terrę ſupficies, ita illi a cæteris germaniæ populis moribus, ingenio, lingua, & habitu diſcrepãt, ꝓpter terræ exhalationẽ ſiccã, & q̃lis Mercurii eſt, quẽ ego in eo tractu primũ e terra ꝓgreſſum crediderim, ſi (ut Heſiodo & doctiſſimis placet) terra deorũ parẽs extitit, nec fidẽ quis detrectet, cum (ut apud Cornelĩũ

ẽſt)Germani antiquitus Mercurio & Iſidi ſacrificarũt,ut in germania illuſtrata dicemus.Qualitas igit aeris & telluris huiuſmodi eſt,ꝙ longe ſecus ad Danubii ripas ꝓpter humidiorẽ cœli diſpoſitionẽ & alpiũ ꝓpinquitatem,ob alimenti etiã naturam accidere uidemus,ut ex illorũ hominũ lineamentis,ſermone & ingenio deprendit,ldꝙ mirũ ut ad q̃ttuor urbis portas & plateas diuerſa & uaria ciues inter ſe lingua loquant,Sueuice,Franciſce,Bauarice,& mõtane prout cũ diuerſis hoſpitibus urbẽ frequentantibus lingua corrũpunt & aſſueſcunt,frequentes tamen nebulas urbs,ꝓpter ſyluæ uicinitatem circa æquinoctia habet ut in omnibus regiõibus ſeptentrionalibus accidit.Peſtes lueſꝙ corporũ rariſſime(niſi dũ uniuerſales ſunt)patit.Quas magis corporũ contagione in tanta hominũ multitudine q̃ aliqua cœli iniuria accidere affirmare auſim,ſed ubi peſtis illa & humani generis grauiſſimus hoſtis euolutis decem aut duodecim annis(ut fit per germaniã)ſeuire incipit ſeu occulta q̃dã cœli terrgue repugnantia.Seu alimenti corruptiõe.Seu regionũ inigtate ſyderumue paſſione,ſeu infauſta cæleſtiũ uirtutũ cõmixtione,deorumꝙ ira,ſeu ꝙ natura ad certũ numerꝝ mortaliũ per hanc luem reducat,dũ ſeipſam purgat & ſupua caneũ tollit & reſecat ſeu ut in aliis aĩalibus peculiares quædã plagæ & morbi ſunt,ita q̃ꝙ in hoĩm gñe accidit.Sed quis oĩm eorũ quæ natura fiũt cauſas certas reddiderit,coniectura nr̃a tenuis eſt & inuẽtio timida & incerta utcũꝙ ſit,dũ plaga illa inualuerit mẽbraꝙ & corpa incendio ſuo depaſcit,& ne cõtagio ad alios ſerpat ſingulari cura & ꝓuidentia ad amnis ripã extra urbẽ conſtructa publica domus eſt(lazaretũ itali uocant)ſpacioſa & aeroſa incꝙ uarias cellas digeſta,in quam aurigæ & baiuli cũ ſellis geſtatoriis illos quos lues corripuit euehunt & abducunt,ſeruis proſelitis,operariis,& cuiuſcꝙ conditionis hominibus hęc pietas fit,domus ea diuo Sebaſtiano cõſecrata eſt,ab eocꝙ nomen habet.Populus igitur Norinbergenſis ut cœli terræcꝙ tractus eſt,& pro germanorum natura corpore ualidus,laborũ frigorum & æſtus patiens,neruis & oſſibus ſolidis,ſtatura eleganti,vultu liberali,& proſpera ualetudine,niſi quam intemperantia & non merentis ſtomachi accuſatio(ut noſtrorum ſæculorum luxuria eſt)induxerit in libidinem uentriſcꝙ gaudia effuſi,animo læto & hilari & quod multum decoris apud illos eſt in uariarum linguarum loquelis gnari & prompti,nouitatum & rumorum auidi,ingenio uafro & ſolerti lucrioſo elato & iactabundo,quicꝙ ad affectiones facile commoueantur & cito reſiliant,naturam arenæ crederes,quæ facile a uento tollit & diſſipat,elegantia morum,& ciuilibus uirtutib⁹,alias conſpicui.habitus corporis plerũcꝙ nigro & ueſtium forma ſæpe mutabili,ut ab extremis gentibus,quibus cũ negociat corrupti fuerint,utcꝙ diuerſæ natiões influũt,p̃bentibus maxime principibus noſtris occaſionẽ,qui ut iam in multis aliis a priſca germanorũ uirtute deſciuerunt,ita quoꝙ nedum a patrũ ſuorũ,uerumetiam a patriq morib⁹ degenerauerũt,linguãꝙ nouã ueſtẽcꝙ ſequunt,& patriæ meminiſſe piget,uitæ cꝙ prioris,dum paxatꝙ fides fuit & cõſtantia rebus,nunc Sarmatarũ more laxa & ſinuoſa ueſte uitta caput redimit, pendentꝙ a corpore pelles, nunc

Pannoniæ

Pãnoniæ haſucũ,& Italiæ cucullũ patria ueſte cõmutantes,nũc gallorꝝ more limbatas chlamydes,& manicatas tunicellas induũt,nũc corp⁹,caliga,& tunicella ĩterũ la ſtrictiſſime ſingꝝlacꝙ mẽbra exprimẽte ſtringũt,caputio poſteriore pte phalerato & caudiculato ſup̃iecto palliolo ad dexterã apto,uixꝙ ſup inguina ꝓducto,calceis quõdã roſtratis,nũc uero obtuſis,& circa talos zonatis,crepidis & ſoleis ſubſtratis in gallicanũ morẽ ferũt.Senatorib⁹ tñ & honeſtis aliis ciuib⁹ patrius hactenus amictus mãſit,incincti tunica ad talos uſcꝙ demiſſa & ampliter manicata circa collũ latũ limbũ circũducẽs, & a pectore ad pedes uſcꝙ nodis fibulata,pileocꝙ ſuæ libertatis indice capta tecti,annulus aureus in leua, ſignaculo aut gemma incluſo, Dextera aũt zona oraria cum ampulla oliaria tereti ambitu formata.

De ingeniis & moratione uirorũ & mulierũ. Cap.vii.

VIri in armis expediti & exercitati (qppe qui ut plurimũ iuuenes bella ſe quant externa) q̃d ut in habitũ cõſuetudinẽcꝙ adducã exercitia bellorũ ſemp hñt,die feſto nõ ingurgitatiõibus aut ingluuie uacãt,vino,ſomno, epulisꝙ ſepulti,ſed ubi mane ſacris interfuere cibiſcꝙ refecti,cõfeſtim bombardarii & ſagittarii ante urbis portas aut foſſas coeũt, mũeribus p̃miſcꝙ iuuentutẽ ad certamẽ inuitãtes,quicꝙ peritior,& ad ſignũ certior fuerit,primũ ille munus cõſequit,cæteri ex ordine (ut ſinguli uirtute p̃ſtiterint)inter ſe alia munuſcula diſtribuunt,hæc ſũt annulus aureus,aut aliqd argento fabrefactũ,arma etiã & framea,cantarus,ſcutellacꝙ ſtãnea,patera,phiola,lagena,& alia q̃ ſupellectilẽ ditare & ornare poſſunt. At parte in alia cẽturiones (qui longo uſu bellorũ in re militari excellũt peditatus,cohortiũcꝙ p̃fecti collectã ingenuã & plebeiã (ꝓut ſors quẽcꝙ armauerit)iuuentutẽ,ſub ſignis in foſſas urbis longe latecꝙ patẽtes tympanis tubiſcꝙ ſonãtibus deducũt,quã illi in cohortes,phalãgas,alas,p̃ſidia,& primipilares ſub ſignis in duaſcꝙ hoſtiles acies ſub imagine ueri futuri & p̃ſentanei prœlii diſtribuũt, & ſigno dato armis ſe & ſagittis primo laceſſere,dein cõſligere,haſtiſcꝙ cedere, nũc iſtare & nutare,nũc fugã ſimulare & miſſilib⁹ ſeruato ordĩe & ſtatione,nũc retro cedere,mutuocꝙ tandẽ congreſſu cõcurrere uiritimcꝙ martẽ cõſerere cũ aduerſa acie docent,acclamationibuſcꝙ noiatim quẽcꝙ hortãtes animãt & inſtruũt.Gladiatorũ etiã gymnaſio ob eã rem militarẽ ſemp in diebus feſtis apto & frequẽtato. Ingenia utriuſcꝙ ſexus delicata & uafra & quę(uta ſapiẽtibus q̃ꝙ traditũ) locorũ q̃ꝙ ſitus ita firmat,ut φιλότιμοι honoris & gl̃iæ laudiſcꝙ cupiditate maxĩe flagrẽt, pata ingẽii ſimulatiõe & lucri cã nihil intẽptatũ relinq̃ntes,utcꝙ apes diuerſos flores puagant,ut fauũ cõſtruant,& aluearia ditẽt. Ita illi a diuerſis regionib⁹ diuitias & opes cõquirũt, urbicꝙ ſuę inuehũt,iñ p̃mũ ſibi tribuũt,& ad uulgi oſtẽtationẽ ſe accõmodãt.Popl̃aris aurę uenatores & aucupes.Vrbs ꝓfecto oĩm q̃ in europa agunt gnara & nil reticẽte, & ſermonũ auida quæcꝙ ſui gñis,diuitiarũ,facultatũ, mgr̃atiũ & honorũ reſpectũ,maxime inter ſe,& pegrinos haberi uelint & cupiãt q̃d uitiũ ut in principib⁹ noſtris dũ cõueniũt cõſpicuũ eſt,ita nũc in ciues cõtagione ſua ſe latiſſime diffudit,cõcomitante ſemp inuidia & animi indolẽtia,ſi quẽ prælatũ ſibi ambitioſa mens uiderit,quæ nõ parũ tũc in illos põt,dũ aut rebus diuinis interſunt, aut publicis perfunguntur honoribus.tũc turbato ordĩe aut a cõgreſſu ſe

ſubtrahũt,aut alter alterũ adhortaꝛ prẽſum manibus aſſequentẽ attrahere prouĩ
ribus adnitẽs,q̃d ſi honorẽ illi p̃riperet indelibilẽ adhortãtis indignationẽ incurre
ret. Tantũ nũc ora hoĩm ab animis diſſidẽt,q̃nquidẽ ex humanis mẽtibus amicitia
priſcũ illud mortaliũ bonũ nũc exoleuit,in cuius locũ aſſentatiões,blãdiciæ,& q̃d
optima nũc uia ꝓceſſus amoris ĩſimulatio ſubmigrauit.Fœminaꝝ aũt hilaritas &
eximia mãſuetudo (pluſq̃ credi par eſt)decora & uenuſta adeſt illis(q̃ maxĩe ani
mos cõciliãt)cõitas,affabilitas,mitiſq̃ hũanitas,ut plane ad emolliẽdã ſylueſtriũ ui
rorũ ꝟitatẽ natæ uideanꝫ mũdæ,politæ,iucũdæ,& maritis ĩperioſæ,& androme
dæ,q̃propter urbano & lepido ioco in illos ludiꝫ,ob eã rem impatorẽ aquilã uirgi
neo defor matam capite urbi in ſignũ dediſſe,placidæ tñ & ad obſeq̃a uirorũ læ
tæ cõtubernales & cõuiuariꝫ nõ ſegreges aut cõclauariꝫ, & nõ tm̃ in curãda edu
cãdaq̃ ꝓple (quã p̃ter morẽ germanorũ in hac urbe ꝓfuſa indulgẽtia & blãdiſſi
ma appellatiõe educãt) ſolicitꝫ. Verũ in gubernãda dirigendaq̃ familia prudẽtes
merciũq̃ & arithmeticę & muſicæ,Romanorũq̃ characterũ & linguę Romanæ
intellectũ & uſũ literarũ callẽtes. Ideoq̃ q̃ſtib⁹ ſellulariis deditę,inceſſus aũt & ha
bitus matronalis,& q̃ pudorẽ uultu geſtuq̃ p̃ ſe ferat,peplo parũ in frõte rugato,
ſeptuplo aut decuplato ob frigoris aſpitatẽ capita inuolutæ.Plęrũq̃ etiã uelo (q̃d
ĩſigne matronale eſt)lato & ſinuoſo pliciſq̃ retorto & circa tpa bicorniculato q̃d
nõ oĩbus geſtare cõceſſum eſt,& q̃ geſtãt ſi ĩfamia aliq̃ notanꝫ uelũ illis interdicit
Pallis nigris ſinuoſis & ſyrmata trahẽtibus,pudicicia,fide, & obſeq̃o erga maritos
inſignes,adeo fœcũdæ,ut nulla pene Europæ ciuitas a ſobole ſua uacet, ad quattu
or ferme milia ciuiũ naſci q̃tannis ꝓhibent.Cæſar Fridericus ut nouiſſime Norin
bergæ egerat,ut de multitudĩe puerorũ urbis ſibi relatũ erat,oẽs pueros infra de
cimatũ in foſſam urbis cui arx ĩminet uocari iubet.lã tota urbs in publicũ gaudiũ,
& cõem læticiã effuſa,& genitrices exultim in ſpem erectæ,q̃ aliq̃ egregia mune
ra ab impatore in eo delectu accepturi eſſent.Matreſſamilias puerorũ facies lętiſ
ſimas luſtrare,frontes ornare,comas pectere & diffundere,p̃texta bulla cãdidaq̃
toga & purpura aure & margaritis onerare,& nihil eorũ q̃ hanc ætatẽ gratiorẽ &
fauorabilẽ reddere poſſũt negligere.At Cæſar ubi collectã multitudinẽ & germa
ni ſanguis florẽ,oculoſq̃ hoc tenerrimo examĩe hũani generis ſatiaſſet,pueris pla
centulas tortulaſq̃ mellitas (ut ætas puerorũ illarũ rerũ auida eſt)diſtribuit,ſicq̃
piſtillis donatos parẽtibus remiſit,cõſtituẽs ad futurũ eorũ cõuentũ numũ argen
teũ ſignatoria ſua gẽma notatũ in ſingl'os donare,quẽ illi in longa ſecula & in gña
tiones & familias ſuas tanq̃ theſaurũ aliquẽ aſſeruarẽt.Pueri tũc ingenui ſup̃ q̃ttu
or milia nũerati fuere.Cõpara nũc priſcorũ impatorũ in ciues romanos donatiua
& cõgiaria publica & ſũptuoſa cõuiuia ad nr̃a tpa. Ornat⁹ mulierũ & corp̃is cult⁹
(q̃d eqdem in hoc ſexu ꝓbauerim parciſſim⁹ eſt,aurũ & gẽmas niſi in digitis fer
re cõceſſũ eſt.Sarmaticas, ſcythicaſq̃ pelles nllã margaritas nllã coccineaſq̃, coas
aut oſtrinas ueſtes nulla,ſed has tm̃ limbis ueſtiũ aſſuũt,cõſiderãtes hac mlierũ lu
xuria mltas germaĩæ & ſarmatiæ urbes ĩ pauptatẽ adductas,dũ uiri mlieriarii cor
rupto ſęiarũ appetitui nimis indulgẽt,earũq̃ ornatui,cui⁹ ille ſexus auidiſſim⁹ eſt,
& ab illis difficulẽ eripi põt incõſulto fauẽt,q̃d ære alieno & egeſtate oppſſi,im

prudentiæ & illius luxuriæ damna experiunt.

De duobus auguſtioribus templis & hoſpitalibus,eorumq̃ opibus & reliquis Cap.viii.

SAcras ædes & auguſtiores duas habẽt παράχιασ græco uocabulo uocant has Romani quondã per ꝓuinciarũ ſuarum diſpenſationes,quas διοίκησις uocãt, inſtituerũt,latine ædes præbitorias dicere poſſumus,ut quẽadmodũ illæ q̃ndam prouinciarũ præſidib⁹ publicitus uiaticũ præbuere. Ita nunc mutata religione ex illis diuina ſacramẽta eroganꝫ.Prima & honoratior Petro apl'o dicata & dui Sebaldi corp̃e & ſepultura ſua celebris.Is dum paulo poſt Caroli magni tempora,ut Britanni,Galli & Hybernici chriſtianã religionẽ in germaniã inuexerant cũ aliis influens,primus eius collis & nemoris incolas ad religionẽ chr̃ianã uita & morum ſanctitate inuitauit,ejectis ueterib⁹ diis,quos priſcorũ hoĩm ſimplicitas ſuorũ agrorũ & locorũ præſides & tutores putabat.Alia diuo Laurẽtio cõſecrata eſt,regia ſane baſilica & ampliſſima.Singulæ magnis opibus & multa ſupellectile ſacra (ut liberalitas & pius in religionẽ ciuiũ affectus eſt) dicatæ ſũptuoſo opere parietum,tectorũ,colũnarũ,& feneſtrarũ patẽtiſſimarũ cõſpicuæ, binis arduis turrib⁹ ſingulæ decoratæ,ingẽtibuſq̃ uaſis æneis q̃s cãpanas uocãt oneratæ,quoꝝ ſonitu & ĩpulſu populũ ad rem diuinã uocant,aut elata funera ꝓſequunt,& ingruẽtibus tẽpeſtatibus nubes (ut naturæ q̃q̃ interp̃tes tradidere) diſſipãt,rumpũt,& propellũt.Aedes aũt itus cũ abſydibus ſuis fornicatis pilis,& arcuatis teſtudĩbus duarum colũnarũ ordie in ſublime eriguntꝫ,uario genere celaturæ parietũ & feneſtrarum,& ſculptura imaginũ,auro, argento, gẽmiſq̃ dotatæ,armaq̃ & ingenuarũ, & ueterũ familiarũ inſignia,nedũ in his ædib⁹,ſed & in aliis oĩbus monaſteriis & ſacellis affixa,q̃d primoribus tantũ (ut dicemus) permiſſum eſt. Veſtibus & ornamẽtis ad rem diuinã ꝓficiendã uario opere & labore exotico,arteq̃ & materia ꝑegrina p̃cioſis.Organis (quæ Pipino a Conſtantino græcorũ impatore) miſſa erant,primũq̃ tunc in Germania & Gallia uiſa ſunt,& fiſtulis longitudine & magnitudine diſparibus maximo ſumptu cõſtructis,quæ ubi attracto per folles uento manuũ & pedũ impulſu cõceptũ ſpiritũ per uocales cannas euomuerint ingentes ſonos & mugitus reſultãte teſtudine & fornice cõcordi cum harmonia reddũt cõcentu tubarũ & cimbolorũ interſtrepẽte.Orgia crederes aut Choribantũ chorum incedere.Ξενοδοχεῖα.i. diuerſoria egrorũ educãdis fouẽdiſq̃ paup̃ibus (q̃ uulgo ĩpi hoſpitalia uocãt) q̃ttuor habẽt.Inſignius q̃d nouũ uocãt,ſup̃ amnis ripas immenſis opib⁹ & ſtructuris ad pauperũ curas dotatũ perẽni ſtipẽdio χειρουργὸν aromatariũq̃ fouẽs,qui affati & abũde q̃ ægris ſalutaria ſũt adminiſtrẽt,opẽq̃ ferũt eius diuerſorii tẽplo ſacroſanctæ impatorũ nr̃orũ reliquię ſeruanꝫ,maxĩe de ſaluatoris cruce & lancea,& Caroli Magni inſignibus,& uetera regũ,& imperii noſtri diademata, q̃bus impatores noſtri hodie ad aq̃s craneas,id eſt Appollíneas Mediolani & romæ cæſares declaranꝫ,has Sigiſmũdus cęſar in eo motu quo Boemia a religione Romana defecerat a Praga Boemorũ metropoli in Norinbergã,quã ſolã inter tot claras germaniæ urbes hoc munere dignam cenſebat, traduxit,quæ nunc quottãnis exactis duobus & decẽ poſt paſcha diebus in publico foro maxĩa

ueneratione & cultu oſtendunt tabernaculo miro apparatu in foro conſtructo, in q̃ ſacerdos uocaliſſim⁹ aſtãtibus dryudibus gabino more p̃cinctis, & diuinis exuuiis onuſtis uulgo ꝓclamat, magna circũiacentiũ regionũ frequẽtia, & ex oĩ germania ad hũc diẽ popl̃o urbẽ uelut diluuio quodã inundãte, ob id armatis & cathafractis in ſpeciẽ prelii pedẽ tabernaculi forũq; ipm & portas urbis cingẽtibus ne per inſidias urbi ſacro ſpectaculo uacãti trepidatio aliq̃ ſuboriat. Referã in hoc loco ſubitũ eius diei tumultũ ludicra & uana re coortũ. Coruus in foro aſtãte multitudine culmini domus inſidebat, utq; aduecta preda ſe ſatiauerat, cõſpecta inter lateres enata herbula mox unguibus uerrere & roſtro laterẽ cõcutere & collidere, q̃d ſolutus calce ingẽti ſonitu per tecta p̃ceps euolutus ſecum alios ſua ruina trahebat, qui fruſtatim decidẽtes nõnullorũ aſtantiũ capitibus inpacti ſunt, & iã ad ſonitũ & fragorẽ in ꝓfundo ſilentio (cum oĩm animi & aures in cõcionatorẽ arrecti eſſent) turba ueluti repẽtino malo correpta ſilentiũ rupat, ſtationeſq; ſoluerat, tũ a laterculis uulnerati ueluti haſtis deſup cõfoſſi eſſent, ſublato ingẽti clamore p̃ſonabãt, ſecuta mox mulierũ & puerorũ nõ minor (ut in trepidatiõe fit) uociferatio. Iamq; ſalutis ſuæ quiſq; memor, tanq; urbs capta eſſet, plateatim uicatimq; diſcurrere cœperãt. Sed iam in ordines ſuos ſingulæ cohortes ꝓceſſerant, & ſigno dato, tumultuantẽ populũ, qui nullo alio remedio arceri & ſedari potuit uoce & uerbere caſtigarũt, & cõfirmarũt in eo tumultu aliquorũ corpa ꝓtrita, aliquorũ uulnerata repta ſunt. Exin ſpectaculi die ſenatus cathenis ferreis forũ claudit armatos in modũ coronæ circũſtare (ut nemo ad ſiſ̃em uanũ terrorẽ elabi extra ſeptũ fori poſſit) iubet.

De nouẽ urbis, monaſteriis, & eorũ ſanctis & ꝓbatis moribus. Ca. ix.

MOnaſteria uirorũ & ſacra κοινόβια .i. cõtubernia urbs intra murũ. vii. habet, locis optunis cõſtructa, & p urbẽ diuiſa, ædificiiſq; & ædib⁹ idoneis donata, & illis quæ ad rem diuinã religionẽq; ornandã pertinẽt abunde locupletata, illa nõ ſuo ſed ſenatus decreto & arbitrio regunt. Int̃diu noctuq; deo & ſupis pſallũt, nõ ut in mĩtis germaniæ locis p urbẽ vagi, cõuiuiorũ & cauponarum ĩportuni uolucres, aut auaritiæ ſtudio aĩarũ negociatores, & a pauperũ mẽſis uelut rapaciſſimæ harpyiæ cibos auferẽtes. Memores his morib⁹ religionẽ magis fœdari, labefactari, cõtaminariq; poſſe q̃ incremẽta ſuſcipe, ſed ut ſenat⁹ iuſſit, & uoluit q̃tidianas ſupplicatiões & ſacrificia ꝓ ſalute reipu. ſancta & pia cõuerſatiõe faciũt, ab alienis abſtinẽtes & illis q̃ poſſidẽt, aut q̃ ultro erogant caſte & modeſte utentes, crebris cõcionibus pp̃m ad religionẽ deiq; cultũ & metũ adhortãtes, & a uitiis deterrẽtes, laudes p̃miaq; ꝟtutũ q̃ bonis p̃poſita ſũt, & ꝑnas ſontiũ ꝓclamantes. Sacerdotib⁹ etiã popularib⁹ honeſtis legibus a ſenatu coercitis, ne licẽtioſe uiuãt, ut in aliqbus urbib⁹ fit, in qbus ſibi oĩa licere per religionẽ & dñationem putãt. Duo etiã ſacrarũ ꝟginũ κοινόβια q̃ ut ſe ꝑpetua caſtitate deo deuouerũt, ita ab hoĩm aſpectu ſublatæ & occluſæ, nec amicorũ aut parentũ cõgreſſu aut uiſu ꝓfruunt, ſed uelut mortuæ uitã agunt. Quapropt dũ aliq̃ cõſecrat plurima circũ eã mortis imago, ante aras ꝓſtrata candida ueſte induit, & uelut ſepulchro iam compoſito, ſacri laticis aſpſione pfundit, ſuffitione & aliis mortuorũ cerimoniis & ora-

tiõibus luſtrata, quæ ubi ſpectante populo ꝓacta ſunt, ſacerdos candelaſ ſibi in mãnus prẽſtita ad oſtiũ (per q̃d tantũ uirginib⁹ ex religione ingredi licet) ſiſtit, ibiq; cæteræ ꝟgines cantu, orõnibus, & oſculo ingredientẽ excipiunt, eam collaudãtes & extollẽtes, q; contẽptis urbicæ luxuriæ & ſupbiæ delitiis, perenni & iugi ſe caſtitati & ſeruituti dei ſanctorũ, qua nulla uerior libertas eſt, deuotauerit.

De domib⁹ publicis, frumẽtariis, & de fame, & gñibus panũ inſolitis. Ca. x.

DOmus publicas in urbe multas & q̃tidie nouas extruẽtes habẽt, maxiaq; & patẽtiores frumẽtarias, Quæ urbẽ (dũ annonæ charitas ex ſterilitate cæli, aut calamitate bellorũ acciderit) ſuſtentare poſſunt. Frumẽta annorum centũ & quinq̃ginta habẽt aceruis iam ſiue folliculis, & nuda adipe fatiſcente. Ex eo frumẽto Maximiliano nup̃ e gallico bello in pannoniã tendenti panis ut deſiderabat piſtus eſt, quẽ & nos apud amicũ & hoſpitẽ noſtrũ Sebaldũ damoſum antiq̃tatis & literarũ amatorẽ feruẽtiſſimũ deguſtauim⁹. Aliaſq; ſpecies panis (de quibus dicemus) uidimus. Sed ille colore & ſapore ſubſtantiaq; inter cæteros facile noſcibilis. Sed quoniã in hunc locũ incidimus quo panis mentionẽ facerem⁹, referenda etiã a nobis eſt noſtrorũ temporũ grauiſſima fames, quã ego in primis memoratu dignã duxi, ne hoc ut alia multa apud nos ſcriptorũ penuria ab hoĩm memoria elaberet, aut tẽpore intercideret. Hæc ad annũ nonageſimũ primũ ſup̃ mille & q̃dringentos orbis chr̃iani, regni uero Maximiliani anno ſexto, ad biẽniũ germaniã afflixit, furiẽtibus etiã tunc, ne ulla calamitas ſola eſſet Galliæ, Pãoniæ, & domeſticis germaniæ bellis. Quibuſdã hoĩbus pro panis uſu erat pyrũ agreſte & corni fructus, ſorbũq; cõtuſum modico furfure fermẽtoq; congeſto, ne partes maſſæ diffluerẽt, alii ex fẽno herbarũ florũq; ſemina, & cũ folliculis ſuis grana excutiebãt lunipero addito & farre modico, ſicq; in cibũ & uitę alimoniã accipiebãt. Erant q̃ fame p̃mente ad priſcorũ hoĩm cibũ redibãt, glandẽ fagũq; molã frangẽtes, & ex illis tortulas q̃ſi oleacei panis pinſebãt, fuerũt q̃ pyrũ ſole aut furno ſiccatũ farre & furfure tantũ miſcebãt, fermẽtiq; & furfuris partẽ addebãt, q̃ coagulatio materię cohęreret. Quidã dũ longa fame cõfecti fuiſſent, motis tandẽ dentibus cõ ſumptis angiuis priuati ſunt, corrugatiſq; & intortis uiſcerib⁹ dum panẽ cibũq; ac cœpiſſent, hærentẽ ſiccis faucibus alimẽto ſuffocati & extincti ſũt. Compertũ eſt multos ne fame cõtabeſcerẽt, in remediũ uitæ caules, rapũ & nucũ putamia, cõcerptis arborũ foliis & corticibus cõcudiſſe, & cũ lacte leniẽdæ famis gr̃a abſũpſiſſe. Alii amicorũ & uicinorũ conuiuia, ut germani gentiliter epulones & mãducones ſunt petẽtes, nõ prius domib⁹ recepti ſunt, quã tantũ panis ante oſtiũ ſecũ attuliſſe demonſtrarẽt, q̃tũ ad cœnã illis ſufficere poſſet, uidiſſes tũc oĩs ætatis & ſexus hoĩes a rure ad urbes cõmigrare, intonſum hirtũq; agricolã, hercyniiq; nemoris incolã, fœda & fruticãte barba ſqualidũ, pendẽtibus genis, macieq; cõfectũ, per plateas urbis hoſtiatĩ, uelut iumẽtũ famelicũ ad uacua p̃ſepia boans, ante ſacras ædes cũ cõiuge & liberis ſtare, ingrediẽtes acclamare p̃henſare, elatiſq; ad ſydera manibus & abortis lachrymis genu nixus rogare, priuſq; ſupos placarẽt pietatẽ aliquã q̃ nihil gratius acceptiuſq; diis ĩmortalibus foret, in ſe ſuoſq; iam ꝓpe fame & india defecturos facerẽt. Memoriæ proditũ eſt quendã tũc in furto deprehenſũ laqo

ut in iudiciũ tractus erat addictũ, ubi ſecũ añ portã ad gemonias uentũ fuerat, ſcalæ p̃ lictorẽ admouẽdus ille ultro & exultabũd⁹ ter facto ſaltu aſcẽdit, interrogat⁹ cur ad paratũ ſupplicĩũ p̃ſentẽq; mortẽ tã lęto uultu alacriq; anio ꝓcederet, mox ille ad multitudinẽ cõuerſus. Teſtor inqt ſupos, & ſp mihi culta chr̃ianorũ numĩa me nõ alia cauſa q̃ cogẽte fame ad furtũ coactũ. Cũq; chariſſimã cõiugẽ, & ex ea ſuſceptos liberos mortuos fame iã terra cõdidiſſem, mecq; ſupſtitẽ nullo ingenio, aut labore uitã redimere potuiſſe, ideo furti reus hac hora, fatis urgẽtib⁹, & ſe hac miſera clade mea ſatiãtibus, libens cõiugẽ liberoſq; meos ſeq̃r, gaudeoq; nũc me ab his uitæ liberari miſeriis, coruis aliiſq; ſceuis alitib⁹ nobis fœlici⁹ natis hãc meã carnẽ, ſiq̃ adhuc oſſibus hæret, expoſitur⁹. Et his dictis iam laq̃o ĩplicitus ſe a ſcala, dũ liberare illũ ſupplicio ppĩ pietas uellet, p̃cipitẽ dedit, ĩmotus, ꝓrſus, & neq; palpitans, obliſis faucibus, q̃ſi cũ ſenſus hũani ſolacio eſuriebundã exhalabat aĩam. Ferunt mr̃os tedio uitæ affectos necẽ ſibi laq̃o cõſciuiſſe. Dũ hoc malũ ſueuiã & baruariã maxie graſſaret. Iam urbẽ populũq; Norinbergẽſem ueluti ſæua quædã tẽpeſtas afflabat, oĩmq; anios ꝓculerat dũ ꝓcrebuerat, ſine Bauariæ frumẽtis, q̃ iam defecerãt, urbẽ egre ſuſtẽtari poſſe. Cũq; indies piſtorũ auaritia gliſceret panẽ mi ſeris ciuibus & opariis p̃cio augeſcẽtes, eiſq; ſubtrahẽtes, ut uix diurno q̃ſtu uulg⁹ famẽ, ꝓpulſare poſſet. Mox hac re cõperta, ſenat⁹ ut in aliis etiã prudẽs. Frumentarias, butyri, ſalis, ſalitarũ carniũ ſiccorũq; piſciũ & leguminũ ædes, cellaſq; uinarias aput, piſtorẽq; ſe publicũ cõſtituit & geſſit laborãtibus ciuibus & aĩo cõſternatis, panẽ oĩacq; uictui neceſſaria recto & iuſto p̃cio uendẽs, donec piſtorũ & auaricia lapidata totaq; urbs a fame releuata fuerat. Magnũ, ꝓfecto, & memorabile, & ſalutare reip. factũ. Eſt p̃terea domus ſenatoria & p̃toria aula patẽtiſſima, qua dũ Germaniæ, aut cæſaris, aut principũ, cõuentus eſt cauſæ diſcutiunt, & publica nuptiarũ & chorearũ ſpectacula celebrant hiſtoriis & imaginibus uetuſtiſſimis imperatorũ noſtrorũ & regñ depicta. Sed ut bibliotheca publica & ornatiſſima eius domus publice pari incuria fuligine & puluere obſita eſt & neglecta.

De domibus cereuiſiariis, & armẽtariis, & expoſitorũ. Cap. xi.

SImiliter dũ pp̃ls cereuiſiarios (ita uocãt eos qui cereuiſiã coquũt & uendũt) eodem ſcelere criminaret ſenatus, ut lucri cupidinẽ ex illorũ animis eraderet, mox tabernas cereuiſiarias & braſſiatorias ædificauit, publicũq; potũ ex il is exhibuit. Potus is aqua eſt, decoctione fumati hordei (q̃d tuuc uulgo braſiũ uocant) aut alterius frugis adipe corrupta, cui (ut oĩes in uitia ingenioſi ſumus) ſemina herbæ cui humulo (ab hebræorũ uoce ſic dicunt) nomẽ eſt, miſcent & incoquunt, & ut herba plurimi fumi eſt, ita ſemẽ eius in aqua cũ fruge decoctũ, immo deſteq; hauſtũ, potãtes in hebetudinẽ ſenſuũ, & temulentiã agit, uidim⁹ dum in ſaxonia & littorali Germania eſſem⁹ poſt decoctionẽ eius potus, ſiliq̃s ad plateas urbiũ expoſitas, iumẽtaq; ex illis nidorẽ fumũq;, ut adhuc tepebãt narib⁹ attrahere, paulocq; poſt in furiã actos boues uibratis cornibus ad mutua p̃lia ſe laceſſentes, herba, ꝓfecto taxo & ueneno colchico nocẽtior, & q̃ pleriſq; germaniæ pp̃lis cædiũ & mr̃orũ malorũ cauſa eſt dũ certa lege & artib⁹, poculorũ uiciſſitudie inter ſe cõtendũt, & tanq̃ de hoſte parta uictoria ſit ỹtute & glĩa de eo quẽ inſenſatũ &

uelut mortuũ reddiderit gl̃iantib⁹. Potus alias ſi modeſtiã & naturã ſeq̃ris, ſaluber ſane & nutriẽdis uegetãdiſq; corpibus leuãdi æſtus ſedãdæq; ſitis gratiſſimus humor. Armamẽtarias dom⁹ hñt ferramẽtis, machinis, belliciſq; inſtrumẽtis locupletes. Nec facile q̃s in Europa urbẽ noĩauerit, q̃ harũ rerũ ſtudio & cõparatione huic urbi par eſſe poterit. Nã ſiq̃d unq̃ germana ingenia, ꝓ armis, machinis, tormẽtiſq; rei bellicę excogitare potuerũt, illic affati ĩuenies acutas & hamatas cuſpidas mucronatas lanceas, trinodes & quadrinodes clauas, geſas, frameas, acinaces, falcatos currus, toracas, lorícas trilices, papiliones, ſariſſas, macheras, catapultas. Cerneres inſtrumẽta ad muros q̃tiendos diſſiciẽdoſq; exq̃ſita, & ad oẽm apparatũ bellorũ, expugnationũq; neceſſaria, ſeu caſtra ponere, ſeu Martẽ eminus, cominuſq; cõſerere optuerit bombardarũ, baliſtarũ, mortariorũ, tormentorũ, fundarũ, oiſq; gñis telorũ infinita pene multitudo diuerſis uariiſq; formis admirabili ingenio & arte, & diuerſis uſibus apte ingẽtes orbes, gl̃ades, & uolantia ſaxa ſternacẽ uagũq; ignẽ, flãmas, tedaſq;, aliãq; materiã ꝓnicioſam & exitialẽ iaculãtes, & quæcũq; hoſtem in cõditiones pacis & deditionẽ cogere, ꝓfligare, extermiareq; poſſũt, emittentes, quorũ oĩm uſũ & formã deſcribere magis belli q̃ pacis ſcriptorẽ poſceret. Epoſiticiorũ domus, ſeu ut græci oĩa q̃ nos melius βρεφοτροφεῖα ut ſexus maris & fœminæ eſt, duas publicas hñt, q̃bus infantes a genitricib⁹, pauptate, ĩbecillitate, infamia, timore aut pudore (ut affectiões illi⁹ ſexus ſunt) expoſiti educant, his ſũma cura & ſtudio nutricũ maxia pietate incerta ſoboles aduleſcit. Collatis etiã nup̃ pio affectu pecuniis, ut uir & fęia his domib⁹ p̃ceptionis mun⁹ obirẽt, qui pueros prius ſine lege & inſtitutiõe, barbaroq; inter ſe fremitu & ritu uſuẽtes, iam in ingenuis moribus & characterũ Romanorũ cognitione & formatione imbuũt. Cũ aũt puericiã in his domib⁹ exegerint, iãq; rõnis cõpotes facti fuerint ciuitate mas & fœmina donat, & ut de ingenio, indole, aut induſtria ſpes eſt, ita mas negociatori, aut opario (q̃s ἐργαστῆρας grai. i. ope manuũ uictũ quærẽtes uocant) cõmendat, fœmella ex pietate dote aſſignata uiro copulat. A ciuibus orbatis plericq;, aut infœcũdis adoptant, ſed q̃m in eũ locũ a nobis ꝓuentũ eſt, nũc etiã cæteras urbis pietates cõmemorabim⁹, q̃s illi ut multa uocabula a græcis etiã germana lingua accepimus ἐλεημοσύνας id eſt miſericordias uocãt.

De pietatibus, & eleemoſynis urbis, & leproſis. Cap. xii.

NOn facile quis urbẽ per religionẽ chr̃ianã offendet, q̃ huic nr̃æ cõparare q̃at tam ꝓpenſa & expoſita in pietatis opa eſt, ſunt pluſq̃ xl. numi aurei perẽni redditu, q̃ q̃tãis in illorũ ciuiũ ſubſidiũ & uitæ ſuſtentationẽ erogant, q̃s aut fatũ aut itiq̃ ſors extern⁹ & lõgus carcer, uel æs alienũ (dũmodo ex ſua culpa obærat⁹ nõ ſit) fregerit, aut q̃s incendia latrociniaue oppſſerint, & in ægeſtatẽ cõpulerint, q̃ aliq̃n cũ ignominia & cõtumelia urbẽ cogerent deſerere hoc annuo & occulto ſtipẽdio, cũ q̃bus rõ gñis dignitatis aut familiæ habet, ſuſtentant, donec deſæuiẽte fortuna redeũtibuſq; placidioribus aſtris tẽpeſtatẽ naufragiũq; enatarint. Illud ergo maximũ pietatis opus duco, q̃ ingenui etiã, & in tacita calamitate cõſtituti cõſolant. Sũt poſt hãc certi & publici reddit⁹ honeſtarũ puellarũ dotibus reſeruati, q̃s parẽtes prę inopia mr̃imonio locare nõ poſſunt, aut pupillæ orphanæq; fuerint, dũmodo ſpectata pudicicia & ꝓbitate morum ſanctitateq;

insignes fuerint. Sunt. xii. uirorũ decrepitorũ (ꝙs illi. xii. frẽs uocãt) duo cõtuber-
nia, in ꝙ ciues oparii colligunt, qui senio aut lõgo labore effœtis iã uiribus fessi, ui
ctu & corpis cura egẽtes. Hi a tredecĩo fratre illorũ curatore, oibus uitæ necessari-
is ꝓuident. Pro fœmis etiã mltis domib⁹ eadẽ pietate cõstructis & fundatis. Sunt
hebdomodales, & ut ipi dicũt dites sportulæ (ita eã pietatẽ apud Romanos ꝙndã
extitisse & uocatũ fuisse inuenio) hæ centũ, & lxiiii. ciuib⁹ egẽtibus singulis hebbo
madibus die solis, ubi sacerdos sacras undas in ppm sparserit ꝓpetuis redditib⁹ pa-
nem, carnẽ, laridũ aut dũ ex religione a carnibus abstinẽt, pisces sardani, quã illi al
lec pisum aliaꝙ legumina elargiunt. Decẽ sportulæ numo aureo cõparant, cõstitu
tis dispẽsatoribus ꝙ de honestate, ꝓbitate, necessitateꝙ accipientiũ cognoscant &
examẽ faciãt. Sũt insup minores & perẽnes etiã, sed pecuniariæ sportulæ ꝙ die ve
neris. lv. ciuibus, sed aliis a supioribus in singlas hebdomadas solidũ (ita nomisma
uocãt, ꝙd uicies sumptũ aureũ Rhenẽsem reddit) erogãtes. Est aliud piũ opus ꝙd
sex ciuiũ filiis annuos sũptus qnqꝫ annis ad gymnasia gnalia mittit. Primi sacris li-
teris & theologiæ studẽt. Secũdi ordis hũanis & diuis legibus opam dant, reliqui
medicinæ. Hi dũ suorũ studiorũ ꝓmia honestioresꝙ titulos doctorũ, quod in eo
rũ arbitrio positũ est merent, in urbẽ reuocant, quorũ opa, si urbs indiget, digno
a senatu stipẽdio ꝓuident, ꝙtiensꝙ in cõi cõsulto opus his fuerit, cõsiliis adhibent
ꝙd si extra urbẽ apud principes, aut alias urbes illos agere cõtingat sacramẽto ada
cti sunt. Dũ suis cõsiliis opus est reip. & ciuib⁹ adesse. Est & aliud pietatis opus, &
ꝙd nusꝙ apud alias urbes aut gẽtes iueneris aut audieris. In ea hebdomada quã de
saluatoris nr̃i passione obseruam⁹, leprosi utriusꝙ sexus ex oĩi regione in urbem
cõfluũt. Sexcẽti octingẽti aliqñ cõueniũt, domo publica in urbe ad cõuentũ illorũ
cõstructa, ꝙ per eos dies reficiunt. Qui ubi cõuenerũt, sacerdos & physicus eos de
ꝙbus certitudo morbi nõ cõstat, lustrãt & ituent signis ei⁹ plagæ diligent aspectis
si aut lues cuti iolita, aut alteri⁹ ęgritudis cã caro polluta sit. Moxꝙ iudiciũ mũdi &
ĩmundi corpis ꝓferẽtes ueluti in delectu militũ fit illos excludunt, alios ad collectã
multitudinẽ cõscribũt, datis literis a senatu his q mũdi repti sunt, suã sanitatẽ testã-
tibus, ꝙ delectu habito sacerdos dato ad concionẽ signo oĩs die quẽ de cena dñi
appellãt in unũ locũ cogit. Is est quẽ ad ædes diui Sebaldi κοιμητήειον greca uoce di
cũt. Nos dormitoriũ mortuorũ dicere possum⁹, cõscensoꝙ suggesto hortat illos
ad patiam & tolerantiã, ꝙdꝙ eã mẽbrorũ luem corporũꝙ fœditatẽ, & ꝙ ab ho
minũ societate extra urbes & pagos eiecti uiuãt æꝙ & placato patiẽticꝙ aio tolle-
rent, sanctorũ martyrũ & eremitarũ meminisse uelint, maxĩeꝙ acerbissimã salua-
toris nr̃i passionẽ prę oculis hr̃e & mẽte reuoluere, quãtas ille pro hũani gñis salute
& redẽptiõe cõtumelias, suiꝙ sanctissimi corpis plagas sustulerit, cui⁹ corp⁹ mox
pacta cõcione ĩ memoriã passiõis eius sũpturi sunt. Quib⁹ ita cõsolatis & firmatis
post sacrificiũ in sacello ꝙd cœmeterio adiacet a pctis purgari dñico corpe cibãt.
Deiñ istructa cœna lautissima in cõe cœnaculũ oẽs cõueniũt. Videres tũc nobiles,
insignes matronas, ingenuos & magnificos, ciues uelut mistros pcinctos ad illorũ
mẽses stare inciforio, ꝓpinatorioꝙ mũere uelut ad regũ epulas gaudere, ministe
rioꝙ int se certare, cõuiuãtesꝙ adhortari, cõsolariꝙ ut corp⁹ cibo animiꝙ gaudio
expleãt. Tanta pientissimarũ matronarũ & optimorũ ciuiũ pietas & studiũ circa

miseros est, Ast ubi iam epulæ mẽsæꝙ remotæ, & hymno dicto singulis uestis, ꝑ
tunica & linea camisia dat, cũ uiaticoꝙ ad ꝓpria (salutatione & futuri anni inuita
tione facta) remittunt, adde nũc ad has urbis pietatis ꝙttuor añ portas domus le
prarias, & duo publica in urbe, & circa urbẽ pegrinorũ diuersoria ꝙ ab oĩbus re-
gionib⁹ & tris itinere fatigatos colligũt, cibo potuꝙ ꝑ diẽ & nocte reficiũt. Scd'o
die recupatis uiribus cũ uiatico ad institutũ iter dimittũt. Adde nunc huic pietati
paupes ado lescẽtes a rure & cæteris urbib⁹ disciplinarꝝ & lr̃arũ cã ifluẽtes ꝙs urbs
ꝙttuor publicis gymnasiis larga manu fouet. Accedit ad Italicarũ urbium morẽ &
imitationẽ, ꝓ ingenuis pueris & adolescẽtibus erectũ stipendiũ. c. aureorꝝ ꝙ uir in
romanis lr̃is eruditus in poetica & oratoria ĩ publica domo legit, ad id stipẽdiũ pri
mus a Monaco Henricus Greninger⁹ uocatus, uir Rhomanis lr̃is exqsita doctrina
oli in Italia institut⁹, uita & morũ hõestate cõspicu⁹, & singlari hũanitate & mode
stia pditus. Eius erectiõis & stipẽdii author apd' senatũ genitor hospitis mei Io.
Pirckeimer utriusꝙ iuris ꝓfessor fuit. Sed iam alia ꝓsequamur.

De magistratibus urbis. Cap. xiii.

VRbs trifariã in plẽbe mercatores & pies, ꝙ antiꝙ gñis claritudĩe insignes,
diuisa est. Inter ꝙs. viii. &. xx. fere honestiores & ueteres familiæ sũt, apud
ꝙs sũma rerũ & iperii est, ꝙd greci ἀριστοκρατειαν uocãt, publicosꝙ honores illi soli,
& mgr̃atus a plẽbe & mercatorib⁹ sepati abeũt, in ꝙrꝝ manib⁹ ratæ leges & sũmũ
ius (ꝙd nusꝙ in aliis germaniæ urbib⁹ iuenies) repositũ est. Hi ex agris & pdiis ui
uũt, negociis tñ & mercib⁹, ut hui⁹ urbis mores sunt plęriꝙ dediti, patrũ & plẽbis
rarũ cõnubiũ. Corp⁹ senat⁹ sex &. xx. uiris cõstat. xiii. ex his ptãtem in ciues exercẽt,
ꝙs illi scabinos, romani ptores urbanos uocãt. Cæteri de rep. cõsultãt duob⁹ sp ex
utroꝙ ordĩe ꝑ mẽsem cõsulũ noĩe gaudẽtibus, ꝙs ipi magros ciuũ uocant, ꝙ instĩ
tuto lunatiões. xiii. annua solis cõuersione illorũ nũero explent. Questores aũt qui
cæteros senio, fide, modestia & ꝓbitate antecedũt ex his duos hñt. Iscꝙ sũmus apd'
eos magr̃atus est, qui oĩm uectigaliũ ꝙ reip. nerui sunt, sacrarũ ędiũ & monasteriõ
rũ & eorꝝ redditũ totiusꝙ urbis ærarii curã hñt. Sũt ꝑter hos ferme. cc. ex tribus
ꝙs diximꝰ ordĩbus senatorii uiri, ꝙ sel' in anno & ubi res arduæ postulauerĩt coeũt,
& in cõe cõsultãt, hos ipi noĩatos uocãt. Est ꝙnqueuirat⁹ apd' quẽ crimiales cãę dis
cutiunt, hiꝙ tribus per hebdomadã dieb⁹ cãs audiũt. Quib⁹ ẽt dieb⁹ ptores urba
ni in ciuilib⁹ ꝙstionibus ius dicũt assidẽtib⁹ sp tribus doctoribus iurispitis. Est ꝑter
ea ptor arualis qui rusticis ius dicit, urbi ac ciuibus subiectis. Ex ꝙbus cũ necessitas
ingruit supra decẽ milia armant. Inter ꝙs circa sex milia egregie bombardis periti.
Currus aũt falcatos ac prœliares ultra tria milia ex his instruũt. Nullũ in urbe opa
riorũ, aut plębis publicũ, aut occultũ cõuentũ patiunt. Nec cõuiuii religionis, aut
exequiarũ causa, ꝓnicioſum illud & exitiale reipu. arbitrãtes ꝙ ex talibus cõgressi
bus seditiones & factiones discriminaꝙ popularia seminent & pullulent, quæ res
multis germaniæ urbibus libertatẽ nostra memoria ademit. Quod si aliqua inter
opariosꝰ simultas aut dissensio orta fuerit nõ ad capita opariorũ & ad primores ar
tium, sed ad senatũ oĩa referunt, qui ut patres consederint, statim duos ad illos
priuato colloquio mittunt qui concordiã tentent, & dum illi pertinaces ꝓstiterint
cõfestim ad senatũ causa refert, graui mulcta concordiã empturi. Hac castigatione

repreſſi plures inter ciues cõtrouerſiæ tollunt,& ab iniuriis abſtineãt,Cæſar Fride ricus dũ romæ cõſecrationẽ coronæ a põtifice,ut impatores nri ex religiõe ſolent, accepiſſet,utcp Norinbergã rediit,ppli mltitudinẽ effuſam,ante portas undicp ui dens,& ut urbẽ intraſſet ciuitatẽ in pplm effuſam obſeſſas undicp plateas & tecta laborãtia & uelut diluuia q̃dã uidiſſet ſenioꝝ urbis,q tũc leue eius adeqtabat inꝛ rogauit q̃nã ingenio & arte tantã multitudinẽ ſine ſeditiõe & tumultu regerẽt & cõtinerẽt.At ille ut uir uenerãda canitie & ſũma animi prudẽtia erat,ỽbis,inqt,im perator inuictiſſime,& grauib⁹ pecuniariis corpiſcp pœnis id efficim⁹,ſignificãs in genuos ciues ỽbis & piis adhortatiõibus monẽdos eſſe,hiſcp ſe emẽdare.Plẽbem aũt ut ſeruile & indomitũ uulg⁹ nõ niſi corpis pœna aut pecunię mulcta a delictis arceri debere,ad cohibẽdacp pctã plus timorẽ q̃ pudorẽ apud uulgũ ualere.Vox digna & ſalutaris reipu.cũctiſcp ciuitatũ rectoribus & principib⁹ mẽoriæ traden da. Nullus in urbe publicus aut priuatus locus patet aleæ,taxillis,potatiõibus, aut aliis q̃ corrũpere aut deprauare mores urbis poſſunt,ꝑter eũ quẽ ſenatus ꝓ inge nuis ſolũ conſtituit relaxandorũ aĩorũ gĩa,ne decoctorib⁹ & abligutoribus bono rũ ſuorũ occaſio aut irritamentũ ꝓbere poſſit, q̃d in illorũ hodie urbibus q ex reli gione ſibi cũcta licere putãt,tanq̃ in decus & incrementũ reipu. chr̃ianæ fieri uide mus.Qui nedũ publicas luſorias tabernas uiliſſimis ſcurris deorũcp cõtemptori bus locãt,uerũetiã ip̃i de his quæſtũ tanq̃ honeſtũ lucrũ q̃runt & recipiũt.In qbus cerneres ſacris initiatos,& q̃s nec hĩtu,ỽbis & moribꝰa plẽbe diſcernere poſſis in corona ſedere,aleam,pocula,taxillos pari furore & iſania tractare,execrare,ſure re,& indignari,& q̃d magis ſtomacheris in ruborẽ palloremcp eferueſcere,bra chia iactari,ĩgemiſcere,ſecp ſuãcp fortunã & uitã accuſare,diriſcp deuouere,irãcp & tremẽtia labra in deos & hoĩes exaſperare.Hi ſeculi noſtri mores & chr̃ianæ reli gionis principes ſunt,in q̃rũ uſum reddit⁹ a maioribꝰ nr̃is relicti pio in religionẽ af fectu,q̃ꝛ hodie tãta luxuria & auaricia eſt,ut ſi totus orbis ip̃mcp cœlũ cũ ſole ab eis p̃ndi poſſet uectigale facerẽt.Honeſtatis curã urbs talẽ & circa fœmĩas hẽt, ut nedũ de illarũ ueſtib⁹,uerũetiã de pedũ uinculis leges tulerit,eiuſcp reiſecretos de latores hñt,q eas q̃ legi nõ paruerit denũcient, ferũt multã pecuniã publico æra rio q̃tãis inferri q̃rundã fœminarũ ad uoluptatẽ inſtructarũ licentia & ĩmodeſta laſciuia.Cogunt aũt ſingulæ apud ſenatũ cõparere & mulctã offerre,ut illarũ cõ tumaciã ỽbis etiã & monitiõe benigna ad uerecũdiã & modeſtiã inducat. Qd ſiq̃ int mlieres cõtrouerſia coorta fuerit,alteracp alterã iniuria,ỽbo,factoue ĩdecoro, (ut ille ſexus maledicẽtior eſt) lęſerit,aut q̃ pellicatui aut lenociniis fauerit,uel ca ſtitati puellarũ poſuerit inſidias,aut adulterorũ cõgreſſibus cõſuluerit,certo aut ua go authore delata,publico foro ante curiã patrũ magnũ ſaxũ in globi formã exciſũ hũeris geſtare cogit,p̃cone cũ tympano & phiſtula p̃cedẽte,ad cuiꝰ pulſum in fo ro a toto uulgo cõcurrit.In ſequẽtibus & acclamãtibus pueris & ætate ꝓuectori bus fœdacp ſuggillatiõe cauillis & ꝓbris ſaxo onuſtã (ut lẽtiori greſſu ſpectaculũ p̃beat, cõfuſionecp & calũniis ſubiaceat) inſectãtibus & per circũagãtibus,ridicu lũ ꝓfecto & plenũ cachinno ſpectaculũ,& coercẽdis mulierũ delictis ſatis efficax documentũ.Has.n.uitupationes aliqñ magis metuũt q̃ leges ad bene beatecp ui uendũ cõſtitutas. Sed nos iam reliqua urbis ornamenta cõſectemur.

De pœnis ſontium. Cap. xiiii.

SVmmã libertatis urbis curã habẽt,q̃d ſiqua cõtentio aut rixa in uulgo cõcita ta fuerit, aſtanſcp ciuis illis priuſq̃ mutuis uerberibus aut cædibus ſe affece rint pacem uenerari, & ab iurgiis abſtinere ſenatꝰ auctoritate p̃ceperit,& il li in furore ptinaces pſtiterint.Mox appitores q libertati urbis inuigilãt accurrũt, carceribus illos cõfeſtim mancipãtes.Proſcribũt ultra germaniæ (ut lõgiſſime ab urbe qui in pr̃iam deliq̃rint abſint) q̃ttuor nemora & flumĩa.Bacenin,Sueuiæ,Pi cearĩã & Hercyniã Frãciæ & Thuringiæ,& Boemiæ,Danubiũ,Albin,Rhenũ,& Mænũ,qbus flumĩbus & ſyluis urbs ad q̃ttuor mũdi latera in medio ſitã circũſepta eſt.Eos aũt q delicta cõmittũt,leui etiã aliqñ cauſa diuerſis pœnis & gñibus tormẽ torũ exq̃ſitis afficiũt,aut q̃ſtionibus ſubiectos dãnant,ut ſint reliquis documẽto,& magnitudo pœnæ alios ꝓterreat,alios ad palũ in foro uinctos ferreo lupato circũ collũ adacto corã multitudĩe ſtare cogũt publico foro uulgícp ludibriis & ignomi niis exponẽtes.Alios ꝑ urbẽ uirgis ad cruorẽ cæſos ante portas deducũt & extor res ab urbe,& trãs nemora & q̃ttuor flumĩa ꝓſcribũt.Aliis oculorũ orbes effodi unt,aut p̃ſectis auribꝰ,& amputata manu urbe expellunt.Linguas dei ſanctorũcp blaſphematoribꝰ pręſcindũt,digna tragœdiis materia,& de Oedippo Thereocp decãtata,periurii reis digitos qbus ille tactis ſacris cæleſtia numĩa in teſtes uocaue rat,amputãt.Falſariis monetæ(ut iã metallariæ artes adulterinæ prauorũ hoĩm in genio inuẽtæ ſũt) aut alterius rei cauterio uelut pãnoniis eqs,frõtibus aut genis, indelibilẽ characterẽ inurũt,talicp nota pœnas nepharii pendũt. Neminẽ occulto ueneno,aut toxico placidiſſimo gñe mortis (q̃d eqdem germanæ ſimplicitati tri buo,tollũt.In nullos ſæuius grauiuſcp c̃p in latrones,parricidas,fures,& patriæ ho ſtes aĩaduertẽtes, cerneres añ portas ingemoniis dãnatorꝝ cadauera ſuſpẽſa mutu is ſe(dũ aer mouet) cõflictari cadauerib⁹,& uelut diomedeis p̃ſepiis a coruorũ ſce uarumcp uolucrũ roſtris lacerari,falſarios mercĩũ aut monetarꝝ,ſacrarũcp ædiũ ſpoliatores & ſacrilegos,uiuos rogo ĩpoſitos aut ad ſtipitẽ uinctos cremãt,inſerto ſub aſcellis capiti,inguinibuſcp nitri puluere,ut flãma fomentũ corripiat.Latrones & parricidas nõ crucibus agũt aut culleis inſuũt,ſed aculeatis rotis tibias & lacer torũ moras cõfringũt. Cõtritiſcp ſingĩs oſſibus carnifex ceruicẽ & præcordia hu meroſcp ingẽti rotæ citato ĩpetu pulſat,a ſedibus & amico domicilio latibuliſcp ſu is miſerã explodẽs aĩam,dein lacerũ & deforme cadauer ſpirãtibus calẽtibuſcp ad huc venis rota ſup̃ palũ ſuffixa in aura reſupinatos uolucrib⁹ exponũt.At qbus cũ mitius agit uiuos prius enſe pcutiũt,dein trũcũ ip̃m ſupplicio rotæ afficiũt.In mor tuos etiã & exanĩe corpꝰ ſæui.Nec ad has pœnas miſeris ꝓficiſci dat, ſed eq̃ adli gatos ſupinos ad hæc tormẽta trahunt per ſaxa lacunas, uoragines,imbriceſcp plæ teaꝝ miſerorũ corpora (ut de Hippolito tragœdia gemit) lacerãtes, obiter un cis flãmatiſcp forcipibus ſuras & muſculos,aliacp carnulentiora corporis loca uelli cantes fœdum illud in Germanicæ ſeueritatis triſte ſpectaculum,nec ad coercen da latrocinia,cædes,& rapinas perditiſſimorũ homiũ ſufficiens & efficax exem plum,dum lacera corpora & truncos artus,& infecta tabo canibus & ſceuis aliti bus cadauera exponunt hoſtibus patriæ & in eam coniurantibus exta rimãtur, & ueluti haruſpicina aut ἀνατομὴ fieret, carnifex primum cor ſcrutatur,exectis de-

inde cæteris inteſtinis corp⁹ exenteratū in q̄ttuor p̄tes lancinat, ut manus & crura exerunt. Has tanq̄ ex religione ante urbis portas palis & crucibus affixas ad q̄ttuor mūdi regiones & cœli cardines exponūt. Tanta germanorū latrocinii & ſacrilegii uindicta eſt. Nec mulieribꝰ (tantus ſeueritatis & iuſticiæ rigor eſt) parcit, q̄ cū (ut raro ſe a ſcelerib⁹ abſtinēt) toxico aut amatorio poculo lymphaticos fecerint, aut faſcinatione, aut ſupſtitione infamatæ fuerint, uel quæ partū necauerit, aut imaturū excuſſerint diuerſis ſuppliciis afficiunt, aut culleo inſutas ſubmergūt, aut igne uitā adimūt, aut uiuas humo defodiūt, nec his tormētis & cruciatib⁹ humana temeritas a flagitiis & ſceleribus arceri & abſterreri p̄ot, q̄n ſemp ſcelus ſceleri accumulent. Nouis etiā ingeniis crimia p̄petrātes, ut nō ſatis illis digna ſupplicia & tormenta reſpōdeāt. Oībus dānatis cū ad ſupplicia ducunt cucull⁹ capiti iniicit, ne ex amicis, cognatis, notis, aut ignotis animi turbatio, aut deſpatio miſero ſuboriat, ſed fixis humi & obductis obtutibus & facie, ad mortē q̄ſi incognitus trahat.

De uniuerſali urbis iuſticia, legibus cōuiuiorū, nuptiarū, iudeis, & uini corruptoribus. Cap. xv.

VNiuerſalis iuſticiæ, q̄ alienę utilitatis ſpeculatrix eſt, & eorū q̄ ad ciuilem cultū p̄tinent uigilātiſſimā curā agūt, ponderū, regulæ, mēſuræ, utriuſq; ex auro & argēto monetæ, & in cūctarū rerū adminiſtratione æq̄bilitatē ſeruare p̄cipiētes. Merciū adulteros grauiſſima aīaduerſione corporū & pecuniæ puniētes. Nuptiarū & cōuiuiorū, & quicq̄d eorū eſt q̄ in fauorē mīmonii & contrahēdæ amicitiæ cauſa fiūt de cibo & potu, nūeroq; cōuiuarū ſūptuarias leges tulere, neq; carnes & piſces ſiſ ſepelire uētribus cōceſſum eſt. Satis uiſum unū elemē tum ingluuie nīa ſpoliaſſe, & nō cūctis naturæ mēbris (ut luxuriæ popinali modū ponāt) p̄p̄ gulā nīam inſidias poſuiſſe, eaſq; cōmeſſationes uelut iacturas & inanes ſūptus, & q̄bus ſe ciues exhauriūt, dānauit. Lege etiā de canibus lata, ut ſingli p̄efſamilias unū tm̄ canē nutriāt, uenatiōe canū nocturna ob eā rē p̄ uiſpilonē demādata, ut extorres nocte moloſſis ſuis p̄rēdat & mactet, uenatori tm̄ cani ab hac lege īmuni. In natiuitatib⁹ p̄lis & funeribus (ut per totā ferme germaniā fit) epulationes nō concedūt, ne mulier⁊ aggregatiōi occaſiones ebrietatū dari cōtingat. In cōuiuiis aūt dū publicas uoluptates inſtruūt, epularis ſermo cōcinn⁹, & p̄ter cō ſuetudinē germanorū ſedatus, nec murmurabūdus, nec in licētioſos cachinnos effuſ⁹, ſed uerecūdo ſilētio p̄ſſus, prudēs & accurat⁹. Vinorū etiā corruptores utinā grauiore ſupplicio afficerēt, cui⁹ corruptelā, ut mīta alia nīa ſecla excogitauere, ita illa q̄q; adulteratio & execrandū malū inuētū eſt, nec iā ſolū p̄ Germaniā, ſed & p̄ galliā, Pānoniā, Sarmatiā, aliaſq; ēras ſcel⁹ illud ſe plātauit, dū colorē, ſaporē, odorem, ỹ tutē, ſubſtantiā, patriā etiā in illis mutāt. Inuentū illud druidę eſſe ferūt Martino bauaro nomē illi erat in franciæ oppido q̄d a nigra q̄rcu dicūt, dign⁹ p̄fecto æternis ſuppliciis q liquorē (& q̄ res ſacræ fiūt) corpi hūano gratiſſimū peſtiferę & lœtalē fecit. Naturæ mun⁹ & q̄ nō aliud p̄ſtantius ſydera ipa ornamētūq; mūdi phœb⁹ excoqt cōtaminās & inficiēs, & q̄d ī gaudiū & alacritatē & curarū nīarū remediū natura nobis elargita eſt, ille in toxicū & uariarū ægritudinū cās mutauit hūani gn̄is extinctor, ſanguinari⁹ & crud⁹ carnifex. Q̄d ſi merciū & monetæ adul

teratores capitali pœna apud uos prudentiſſimi ſenatores plectuntur, quali illum ſupplicio afficiendū cenſetis, qui tot hoīes occidit, aut in ægritudines coniicit, quā hodie uinū bibūt. Illi paucioribus corruptelas ſuas uendūt. Ille ætatem oēm & utri uſq; ſexus hoīes in uaria pericula adducit. Mulieribus ſterilitatē inducit, aborſus facit. Conceptū q; fœtū abigit, nutricib⁹ lac inficit aut ſubtrahit, arteticos dolores corpori īmittit. In uiris aūt inteſtinorū renūq; tormina (quo nō maior dolor corporis eſt, & corroſiones uiſcerū inducit, & ut plura paucis dicam venenū inflammat, mordicat, adurit, extenuat, exiccat, nec ſitim aufert, ſed auget ut natura ſulphuris eſt. Cuius magnā vim prius q; deferbuerint uina (cōmixtis aliis noxiis & uenenoſis rēbus quæ hic docere pudet) addūt, naturā tranſmutātes, hoc nos ſub dulci melle uenenū amicis noſtris, uxoribus & liberis & nobiſiſpis (ut magna pluribus annis uini charitas fuit) tam magnis pecuniis emimus, natura tanti ſceleris ultrice, quæ hunc liquorē per tot annos p̄pter hos ſuos hoſtes, & uniuerſi humani generis exterminatores ſubtraxit. Quocirca p̄es prudētiſſimi nō ſolū eorū uaſis cōcuſſis in fluuiū ueſtrū tale uenenū effūdere debetis, uerūetiam huius uini p̄pinatores in rogū & ignē uiuos p̄cipitare debetis, nō minus huiꝰ toxici q; latrocinii curā agētes. Hebręos in ea p̄te quæ in ſeptentrionē ſpectat urbs habuit & fouit, ſed ob iuſtas & neceſſarias reip. utilitates nup̄ expulit & exploſit, gentē tranſmarinā inſigni cōtumelia & ira numinū a patriis ſedib⁹ exulantē, quę e ſuis ſacris & ſupſtitionib⁹ adhuc dedita cūctis regionibus aduerſa edurat, nec ſatis erat tantū auri & argenti in Italiam merciū & cōſeruandæ religionis chriſtianæ gratia a nobis quotānis inuehere. Illos etiā pecuniarū nīarū corroſores & fœneratores intra ſinū noſtrū per Germaniā fouem⁹. Et q̄d quorūdā principū noſtrorū auaritia a ſuis extorq̄re nō p̄ot, hoc per ſuorū ſubditorū & pauperū locationē & redēptionē efficiunt, ut tandem a iudeis uſuras & uectigalia & tributū colligāt. Fœlices p̄fecto urbes & terræ quæ hac hoīm luce carēt, ne multis furti occaſionē, & bonorū ſuorū diſtractionem p̄beant. Videres ab illis chriſtianor⁊ ſupellectilē ueſtes, aurum, argentū ſacra etiā uaſa calices ueluti p̄ſcriptā p̄dā ſub haſta uēdere. Chriſtianorū pecunias nō tantū, ſed & ſanguinē noſtrum ſitire, dū ueteris ſuæ ſupſtitionis extiſpicia cum infantibus noſtris, q̄s cruente & atrociter mactāt, celebrāt, & hoc diuinatiōis genere futura perquirūt, nullā Germaniæ urbē īmunē reliq̄re, quā hoc ſcelere nō polluiſſent. Sacris etiā hoſtiis & ſacramētis noſtris ſæpe ablatis cōtumeliaq; & ignominia affectis. Quapropter flāmis aliiſq; ſuppliciis ſæpe excruciati magnā ſuorum ſcelerū fœditatis & perfidiæ reliquere infamiam.

De annona & uictualibus urbis. Capitulū decimū ſextū & ultimū.

ARmenta & pecora, oues & capræ in urbe nō ſunt p̄pter mundiciā, q̄uis ad primū ab ea lapidē ingens copia ſit. Gregaliū & cicurū ipa prorſus expers. Quippe quæ in tam ſterili ſolo ſita eſt, ut uix locuſtis & formicis cicadiſq; (quod omniū inſector⁊ maxime ieiunū genus eſt) alimentū cibūq; procreet. Ipſa tamen annonæ & cōmeatus abundantia nullis Germaniæ urbibus ad flumina, & ad inclytos portus Codoni & Oceani noſtri conſtructis inferior eſt. Quippe quæ ſæpe triginta aut quadraginta principibus, imperatori, & regibus

uictũ,& omnia ad eorũ familiã neceſſaria admiſtrauerit,nullius rei q̃ uel luxuria regum,aut ebrii ſæculi,aut naturæ neceſſitas requirit egens,uini,frumenti,olei,ſalis,carnis,piſcium,ſalitarũ,ferarũ,uolucrũ,omniũq̃ rerum,uictualiũq̃ copia & affluentia abundans & exuberans,iuſtoq̃ & legitimo precio,tanq̃ apud ſe natiuis opibus genitũ ſit,quod inter licentẽ uendentẽq̃ conueniat oĩa affatim exhibens,a Mẽn o,Tubero,Cocero,Aeſto Franciæ amnibus,& Neccharo Sueuię,& Rheno patre fluminũ uina,ex Pannonia & Boemia carnem in ſingulas hebdomadas boues centũ mactans præterea uitulorũ & pecorum multitudinẽ magnam,ex Norico ſalem,ferrum,& frumenta,cuius mille modios ſingulis ſeptimanis abſumunt,quorũ unus hominẽ per annum paſcit,ex qua re colligit̃ ciuiũ numerũ quin quaginta duo millia excedere.Ex Italia oĩs generis fructus & peregrina uina,ſuccos,odores,aromata,tranſmarinaſq̃ opes magis ad inſtrumẽta gulæ & deliciarũ patrocinia q̃ ad uitæ neceſſaria inuectas. Hæ oĩes res pecuniis quæ a negociatoribus important̃ cõmutatione merciũ facta a ciuibus & operariis comparant̃. Indidẽ uictitantes,& ut eorũ uerbũ eſt,non terra cælo,aut aere ut cæteri mortales ſed ſolo numo uiuentes.Quo circa magna mihi intuenti rempub.ueſtram grauiſſimi ſenatores admiratio ſubiit.Cum enim alias urbes quæ hodie adhuc florent,uel quę iam lõgis ruinis excidere,celebritate tamẽ famæ,aut literarũ beneficio adhuc apud nos memoratæ,has aut inclytis portubus & fluminibus,marium cõmercio, ubertate terræ,aut pecore,mineris bellorũ gloria aut imperia in uicinos auctas locupletataſq̃ legimus & uidemus. At uos in uicinos ſtudio,obſequio,amicicia, & fide inſignes,eiuſq̃ rei gratia non fragili & facile perituro papyro,ſed firmo pergameno oĩes ueſtras epiſtolas & ſenatuſcõſulta emittitis. Et ſicut parandæ pacis conſeruandæq̃ fidei & fœderum autores.Ita latrocinii dominationis & rapinarũ ſemper impatientes & infeſtiſſimi hoſtes fuiſtis.Quorũ agrum dum luſtro ſyluã ſabulum & harenã inuenio,dum fluuiũ ſpecto ceruum tranſilire conicio,& is ueſter Oceanus,Rhodanus,Rhenus,& Danubius q̃bus rebus in eam opinionẽ adducor,ut crediderim ueſtram urbem,ſicut Græcia de quibuſdã ſuis urbibus canit, a diis ĩmortalibus conditã,& in hunc uſq̃ diem in ornatiſſima ſua rep. & in tanta populi multitudine ſine ciuiũ ſeditione & tumultu numinũ fauore conſeruatã, in quã uelut in cõmunẽ patriã totius Germaniæ gẽtes & collimiciæ noſtræ natiões cõfluunt,q̃s a latrociniis tutantes uos recipitis,& uariis mercibus onuſtos per uniuerſam Europã emittitis ſocietatis humanæ & cõmerciorũ cõſeruatores,& principes cæleſti aliqua & occulta credo uirtute,ut doctiſſimi de loci natura diſſerunt,in urbem ueſtram deſuper diuinitus infuſa. Quam precor fauſtam,fœlicem,ſtabilemq̃ dii immortales urbium & locorũ antiſtites & fatales,genii,indigetes,& hoſpitales,diu in fœlicitate ſua,ſi quid ex uoti noſtri nuncupatione illi accidere poteſt, conſeruent & tueantur,dum rotat aſtra polus feriunt dum litora venti.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA de Granada

Elaboratum eſt hoc Germaniæ opus,typis ac formulis Thomæ Anshelmi,Hagenoæ, preſente caſtigatoreq̃ authore ipſo. Sumptibus autem Viri ornatiſſimi loannis Kobergii Norinbergẽſis Incolæ. Anno ſalutis noſtræ M. D. XVIII. Menſe Augu ſto.